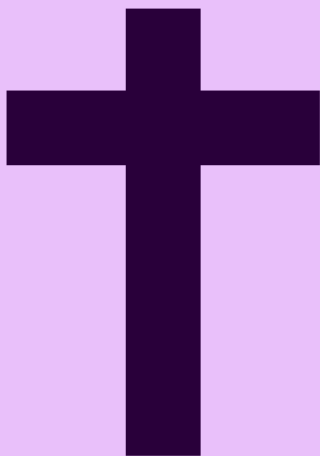

Dios Cũ Cauetibũju
Cũrĩcã Tuti

New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

Dios Cã Cauetibujã Cũrĩcã Tuti

New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carapana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carapana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
69a83a35-f961-5e00-b9bd-ee04b851efbd

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	56
SAN LUCAS	90
SAN JUAN	149
LOS HECHOS	192
ROMANOS	240
1 CORINTIOS	264
2 CORINTIOS	287
GÁLATAS	302
EFESIOS	311
FILIPENSES	319
COLOSENSES	324
1 TESALONICENSES	329
2 TESALONICENSES	334
1 TIMOTEO	337
2 TIMOTEO	344
TITO	349
FILEMÓN	352
HEBREOS	354
SANTIAGO	370
1 SAN PEDRO	376
2 SAN PEDRO	383
1 SAN JUAN	387
2 SAN JUAN	393
3 SAN JUAN	394
SAN JUDAS	395
EL APOCALIPSIS	397

El Santo Evangelio Según SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo (Lc 3.23-38)

¹ Jesucristo ati yeparu cū caátianajērē ati tutipu marī tūgoro. Mai, caānijūgoro cū ñicūjāā ānana wāmerirē mujāā quetibujūgu yu ātiya. Jesucristo ruame David, bairi Abraham ānacū pārāmi majū caānacū āmi. Atore bairo āñupā:

² Abraham macūcūsupi Isaac cawāmesucure.

Isaac ruame cabero macūcūsupi Jacob cawāmesucure.

Jacob ruame cabero macūcūsupi Judá cawāmesucure, cū bairā mena.

³ Judá ruame cabero pūnaacūsupi Fares, bairi Zara cawāmesucū mena. Na paco, Tamar wāmesucūsupo.

Tunu bairoa Fares ruame cabero macūcūsupi Esrom cawāmesucure.

Esrom ruame cabero macūcūsupi Aram cawāmesucure.

⁴ Aram ruame cabero macūcūsupi Aminadab cawāmesucure.

Aminadab ruame cabero macūcūsupi Naasón cawāmesucure.

Naasón ruame cabero macūcūsupi Salmón cawāmesucure.

⁵ Salmón ruame cabero macūcūsupi Booz cawāmesucure. Cū paco, Rahab wāmesucūsupo.

Tunu bairoa Booz ruame cabero macūcūsupi Obed cawāmesucure. Cū paco, Rut wāmesucūsupo.

Tunu bairoa Obed ruame cabero macūcūsupi Isaí cawāmesucure.

⁶ Isaí ruame cabero macūcūsupi David, Israel yepa macāāna quetiuparu rey caāniraure.

Bairo David cūā cabero macūcūsupi Salomón cawāmesucure. Cū paco ānacō ruame Urías ānacū namo āñupō.

⁷ Tunu bairoa Salomón ruame cabero macūcūsupi Roboam cawāmesucure.

Roboam ruame cabero macūcūsupi Abías cawāmesucure.

Abías ruame cabero macūcūsupi Asa cawāmesucure.

⁸ Asa ruame cabero macūcūsupi Josafat cawāmesucure.

Josafat ruame cabero macūcūsupi Joram cawāmesucure.

Joram ruame cabero macūcūsupi Uzías cawāmesucure.

⁹ Uzías ruame cabero macūcūsupi Jotam cawāmesucure.

Jotam ruame cabero macūcūsupi Acaz cawāmesucure.

Acaz ruame cabero macūcūsupi Ezequías cawāmesucure.

¹⁰ Ezequías ruame cabero macūcūsupi Manasés cawāmesucure.

Manasés ruame cabero macūcūsupi Amon cawāmesucure.

Amon ruame cabero macūcūsupi Josías cawāmesucure.

¹¹ Josías ruame cabero macūcūsupi Jeconías, cū bairā menarē. Ti yuteare marī ñicūjāā Israel yepa macāānarē na ñejoyupa areroru Babilonia yeparure.

¹² Bairi yua, Jeconías ruame na cawiyoro bero tunu etaupu, macūcūsupi tunu Salatiel cawāmesucure.

Salatiel ruame cabero macūcūsupi Zorobabel cawāmesucure.

¹³ Zorobabel ruame cabero macūcūsupi Abiud cawāmesucure.

Abiud ruame cabero macūcūsupi Eliaquim cawāmesucure.

Eliaquim ruame cabero macūcūsupi Azor cawāmesucure.

¹⁴ Azor ruame cabero macūcūsupi Sadoc cawāmesucure.

Sadoc ruame cabero macūcūsupi Aquim cawāmesucure.

Aquim ruame cabero macūcūsupi Eliud cawāmesucure.

¹⁵ Eliud ruame cabero macūcūsupi Eleazar cawāmesucure.

Eleazar ruame cabero macūcūsupi Matán cawāmesucure.

Matán ruame cabero macūcūsupi Jacob cawāmesucure.

¹⁶ Jacob ruame cabero macūcūsupi yua José cawāmesucure.

José ruame María manaru āñupī. Bairi yua, María ruame Jesús paco caānacō āmo.

Dios cū cajoricu Mesías marī caí, Jesús paco majū ācō baiwō María.

¹⁷ Bairi bairo cōñaata, Abraham ānacū berore puğa wāmo peti ruore baparcānacā pēnirō cānacā tutiri bero macāācū āñupī David. Tunu bairoa David ānacū berore puğa wāmo peti ruore baparcānacā pēnirō cānacā tutiri bero caátó majū israelita majārē na ñejoyupa Babiloniaru. To Babiloniaru israelita majārē na cañejorico berore tunu puğa wāmo peti ruore baparcānacā pēnirō cānacā tutiri capetiro bero macāācū majū āñupī yua Jesús.

Nacimiento de Jesucristo

(Lc 2.1-7)

¹⁸ Æmerē, mujããrē yu quetibujugu Jesucristo cū cabuiarique quetire. Bairo baiyupa: Jesús paco María puame José mena cawāmojiyapao añupō. Mai, cū mena cō caānparo jūgoyepua, merē bairirupau añupō. Mai, Espiritu Santo, Dios Yeri majū cū camasĩrjē jūgori bairo baiyupo María. ¹⁹ José puame masĩsupu Espiritu Santo bairo cū caātiatajere. “Roro átiatacomo,” ĩ tūgoñañupū cū yeripu. Baiyupa, nipetiro camasā na caññajoro cō tutigaesupu. Cariape caacū añirĩ caroaro tūgoñañupū. “Cō yarā jetore, ‘Cōrē yu boetiya,’ ñigu yasioora,” ĩ tūgoñañupū.

²⁰ Bairo cū cañtūgoñarō bero caānimitacāārē, ñami caāno qūēguericaropu Dios cū cajou, ángel majū buiaetayupu. Cū puame bairo qūññupū: “José, David ānacū pārāmi, tūgoñarjūē paieticōāña María menarē. Rorije áperiyamo. Cō macū caāniru Espiritu Santo cū camasĩrjē jūgori cabuiarupau ñiñami. Torecu, ‘Cōrē cō yu boetiya,’ ĩ tūgoñaeticōāña. ²¹ Tunu bairoa cō macū cū cabuiaro, ‘Jesús’ cū mu wāmetigu. Tore bairo wāmecutigumi, cabero butiácū cū yarā na carorije wapare canetōōpau añirĩ. Bairi ‘Jesús’ cū mu wāmetigu,” qūññupū ángel Josere, qūēguericatutirup yua.

²² Profeta majōcu jūgori Dios cū cañjūgoyeticūrĩcārōrē bairo baietaro baiyupa. Mai, atore bairo ĩ quetibujuyupi Dios profeta majōcure tirūmupare:

²³ “Jicāō carōmio, caāmū mena caāmeo nimiocūā, macūcutigomo.

Yu camasĩrjē jūgori macūcutigomo.

Cū, cō macū puame ‘Emanuel’ wāmecutigumi,” ĩ quetibujuyupi profetare.

(Emanuel ĩgaro ñña: “Dios marĩ mena ānicōāñami.”)

²⁴ Cabero José puame cāniwācārĩ bero, ángel cūrē cū caātirotirore bairo ásupu. María mena wāmo jiyayupu. ²⁵ Bairo wāmojiyamicūā, cō mena āmeñupū, cō macū, Jesús cawāmecutipau cū cabuiaropu jūgoye mai.

2

La visita de los sabios del Oriente

¹ Bairo cabairo bero yua, Jesús buiyupi Belén cawāmecuti macāpu, Judea yepapu. Rey Herodes cawāmecucu majū quetiupau cū caāni yuteare buiyupi. Bairo cū cabuiaro bero, cabutoa camasĩrā ñocōārē caññacōñamasĩrĩ majā ti yepapu etayuparā. Muipū cū cawāmuatōpu caātiatana etayuparā. ² Bairo eta yua, atore bairo na ĩ jēniñañuparā:

—¿Noo cū āniñati mujāā, judío majā, quetiupau rey caānirupau cabuiatacu? Cū yau ñocōrē jāā ĩñajorpu. Ñocō puame muipū cū cawāmuatōpu buiatuaetami. Bairi cūācārē qūiroagarā jāā atīarpu —na ĩ quetibujuyuparā cabutoa camasĩrā.

³ Bairo na cañquetibujuro tūgo, quetiupau rey Herodes puame tūgo acuaocoasupu. To Jerusalén macāāna cūā nipetirā tūgo acuaocoasuparā. ⁴ Bairo Herodes puame tūgoacuari yua, na piijoyupu sacerdote majā quetiuparārē, bairi Moisés ānacū cū caroticūrĩqūērē cajūgobueri majā cūārē. Bairo na caneñataro ñña yua, atore bairo na ĩ jēniñañupū:

—¿Dope bairo na ĩ quetibujuyupari marĩ ñicūjāā, Mesías cawāmecucu cū cabuiareere? ¿Cū puame nooru cū buiagayupari? —na ĩ jēniñañupū Herodes cū capiioatana.

⁵ Bairo cū cañrō tūgo yua, na puame qūññuparā:

—Belén na cañrĩ macāpu Judea yepapu buiagayupu Mesias. Dios yaye quetire woaturica tutirup atore bairo ĩ woatuyupi profeta Dios cūrē cū cañquetibujurijere:

⁶ Mujāā, Judea yepa, Belén na cañrĩ macā macāāna useanirĩ āña.

Capairi macā macāāna mee nimirācūā, caāni macā majū macāāna mujāā āniña.

Mujāā mena macāācū jicāu quetibujū masĩgumi.

Yu yarā, Israel yepa macāānarē na quetibujū masĩgumi,

ĩ woatuyupi profeta Dios cūrē cū cañquetibujurijere —qūññupū quetibujuyuparā Herodere cū capiioatana puame.

⁷ Cabero yua, Herodes puame yasiro na piijoyupu cabutoa camasĩrā muipū cū cawāmuatōpu caātiatana. Bairo yasiro na piijori yua, cū ñocō cabuiatīatacu na caññajogatajere na jēniñañupū. ⁸ Bairo tiere cūrē na cañquetibujuyaparoro, Herodes puame Belēpu na joyupu. Atoce bairo na ĩ joyupu:

—Torpu ānāja. Cū, cawīmaacarē mujāā macāwā. Bairo cū mujāā cabocaata, yu mujāā quetibujujowa. Yu cūā, cū ñiroau āgu —na ĩtomĩñupū Herodes cabutoa camasĩrĩ majārē.

⁹ Bairo cū cañrō tūgo, “Jau” qūññuparā. ⁸ Bairo Belēpu acoásuparā cabutoa camasĩrā puame. Bairo na caátó, ñocō na caññajogatacu puame tunu buiatuayupu. Na riape baujūgoyecusupu. Cawīmaaca cū caāni wii buipū bauetayupu. ¹⁰ Bairo ñocō cū cabairo ñña, cabutoa camasĩrā butioro useaniñuparā yua. ¹¹ Bairo ti wii Jesús cū caāni wiipure etarā yua, jāāñuparā. Bairo jāāetarā, Jesure cū paco María mena qūññañuparā. Bairo Jesure qūñña yua, rupopaturi

mena etanumurī qũĩroayuparā. Bairo áti yaparo, na rocapataarire pããñuparā. Na yaye apeyere cū nuniñuparā. Bairo orore, werea ùnierē, bairo caroaro cajutiñurjē ùnie cããrē cū nuniñuparā. ¹² Cabero qũẽguericatutipũ na quetibũyuyupũ Dios Herodes roro cū caátigarijere. Bairo cabũtoa camasĩrã pũame apewãpũ tunucoásuparā, na ya macã tunu áná yua.

La huida a Egipto

¹³ Bairo cabũtoa camasĩrã na catunuatóo bero, marĩ Quetiupũ cū cajonũ ángel buiaetayupũ tunu. José cū cacãnrõ qũẽguericatutipũ cãtu buiaetayupũ. Atore bairo qũĩñupũ ángel Joséré: —José, wãcãña. Herodes, cawĩmauacaré cū pajĩãrocacõãgu, mujããrē macãũ átiyami. Bairo cawĩmau, cū paco mena cū jũgorutiácũja Egipto yeparũ. Topũ mujãã ãnicõãwã. Cabero mujãã yũ quetibũyũgũ tunu —qũĩñupũ ángel Joséré.

¹⁴ Bairo ángel cū caĩrõ tãgo, cū caĩrõrē bairo baiyupũ José. Ti ñamia Jesuaca, bairo cū paco mena cū neásupũ Egipto yeparũ. ¹⁵ Topũre eta, yoaro ãnicõãñuparā. Herodes cū cariatato beropũ tunucoásuparā na ya yeparũ tunu. Profetare marĩ Quetiupũ cū caĩjũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atore bairo mai ĩ quetibũyuyupi Dios profetare tirãmũpũ: “Yũ macã Egiptopũ caãniatacure cū yũ piitunuojogu,” ĩ quetibũyuyupi Dios profetare.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Mai, Herodes pũame cabũtoa camasĩrã cū cabairotirote bairo na cabaieto tũgou yua, butiuro asiajãñũñupũ. Bairo cū ãmũarē na joyupũ Belén macãpũ, nipetiro cawĩmarã caĩmua pũga cũma cacũgorã, na bairã cããrē na capajĩãrepeyoparore bairo ĩ. Belén macãtũ macããna cããrē tore bairo na pajĩãrepeyocããrotiupũ. Cabũtoa camasĩrã na caquetibũjũriquei jũgori, “Pũga cũma cacũgou ãcũmi cããcã,” ĩ tũgoñarĩ bairo na átirotiupũ. ¹⁷ Profeta Jeremías cawãmecũcũ cū caĩwoatuyaricarore bairo baiyuparo:

¹⁸ “Ramã cawãmecũti yeparũre otiawajarique ocajogaro butiuro majũ. Raquel nigomo roro yaparuarique mena caotio, cõ pũnaa na cariapetiro ñnarĩ yua. Bairo, ‘Roro otiecoa. Roro mũ cabairije netõcoagaro,’ cõ na caĩrjẽrē tũgogaetigomo. Oticõã ninucũgomo,” ĩ quetibũjũ woatuyayupi Jeremías ãnacũ cabaipeere.

¹⁹ Cabero Herodes pũame riacoásupũ. Bairo cū cariaro ñña, ángel pũame Joséré cū buiaetayupũ tunu. Egipto yeparũ José qũẽguericatutipũ cū caãno, cū buiaetayupũ. Bairo buiaeta yua, atore bairo qũĩñupũ Joséré:

²⁰ —Wãcãña José. Cawĩmauacaré capajĩãgamiĩcãrã merē riapeticoama. Bairo cū, cawĩmau, cū paco mena cū neácũja tunu mujãã ya yepa, Israel yeparũ—qũĩñupũ ángel Joséré.

²¹ Bairo ángel cū caĩrõrē bairo ásupũ José. Jesús, bairo cū paco mena cū neásupũ Israel yeparũ tunu. ²² Mai, topũ ãcũ, quetire tũgoyupũ José. “Herodes ãnacũ macã, Arquelao cawãmecũcũ Judea yepa macããna quetiupũ merē jããũpũ,” ĩrĩqũẽ quetire tũgoyupũ. Bairo tũgo yua, uwi, ti yepare tunuãgaetimiñupũ. Bairo qũẽguericatutipũ Dios cū caquetibũjũatũcũ ãnirũ, Galilea yeparũ roque na jũgoásupũ José. ²³ Bairo Galilea yeparũre eta, na jũgoãnicõãñũñupũ Nazaret cawãmecũti macãpũ. Profeta majã Jesure na caĩwoatujũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo: “Jesús, Nazaret macããcũ na caĩ nigũmi,” ĩ woatuyupa mai profeta majã.

3

Juan el Bautista en el desierto

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Bairo cayoaoto bero, ti yũeta caãno, Juan ãnacũ, camasãrē oco mena cabautizapũ pũame etayupũ. Desierto cayucũmanopũ Judea yepare etari Dios yaye quetire camasãrē na quetibũyũgũ etayupũ. ² Atore bairo na ĩ quetibũyuyupũ: “Dios cū carotimasĩrĩpũ merē etaro baiya. Bairo tũgoña qũẽnorĩ caroaro ãña Dios mena, mujãã yasire,” na ĩ quetibũyuyupũ cãtu catũgorã etarãrē.

³ Mai, Juan pũame profeta Isaías ãnacũ cū cawoatujũgoyecũtũcũ ãñupũ. Atore bairo ĩ woatu quetibũyuyuyupi Juan cū cabaipeere:

“Bairo ĩgũmi jĩcãũ desierto cayucũmanopũ caãnicõãniatacũ:

‘Marĩ Quetiupũ yoaro mee etagũmi.

Torena, caroaro cariape ãnicoteya.

Camasã na quetiupũ cū caetaparo jũgoye cū caatĩpawãrē na caqũẽnoyureora bairo cū qũẽnoyuya mujãã cãã,’”

ĩ woatu quetibũyuyuyupi Isaías ãnacũ Juan cū caĩquetibũjũpeere.

⁴ Juan pũame waibũcũ camello cawãmecũcũ asero mena jutiuro qũẽnorĩ jãñañupũ. Tunu bairo waibũcũ aserowē mena cū jutiurore ñũjãã tũgãbĩyori jutii jãñañupũ. Bairo tunu ũgarique cũsupũ Juan yeseroare bairã caãnarē. Beroa oco cããrē etinucũñupũ. ⁵ Bairo cū cabaiãno, Juan tũpũ asũparã camasã capããrã. Jerusalén macã macããna, bairo Judea yepa macããna cãã, Rio Jordán na caĩrĩya tãni macããna nipetiro camasã Juan tũpũ asũparã. Juan

yaye quetibujuriquere tågogará cūta asúparā. ⁶ Bairo cū caīquetibujuro tågogā, roro na caátajere tūgoña yapapuari Dios mena busnetōñuparā. Bairo na caáto ñña, oco mena na bautizayupū. Catūgousarārē Rio Jordāpū na bautizayupū Juan.

⁷ Mai, aperā capāārē fariseo majā, bairi saduceo majā mena Juarē cū bautiza rotiranā etayuparā na cūā. Bairo na caboro ññarī, atore bairo na ññupū Juan: “¡Mujāā caītopairā, ñña pūnarē bairo caāna mujāā caānoi, mujāā yu bautizaecu! Atoze bairo mujāā ī tūgoñarā: ‘Dios camasārē cū caññabeseri rūmurē popiye marī cabaibujioatajere oco mena marī cosenetōbujioami,’ mujāā ī tūgoñarā. ¿Ñamu mujāā cū quetibujuyati, ‘Tie mena jāā netōgarā,’ mujāā caīrījērē? ⁸ Bairo pūame mujāā caātiānierē boyā: Rorije mujāā caátiere yapapuari caroaro ānajē pūame átijūgoya. Bairo mujāā caáto, camasā nipetiro ññarā, ‘Torena, na yerire merē wasoa yaparoupa,’ ī masigarāma. ⁹ Tunu bairoa, ‘Marīā, Abraham ānacū pārāmerā marī caānoi, marī netōōgumi Dios,’ ī tūgoñæticōāña. Bairo mujāā caītūgoñamiatacūārē, dope bairo átinetōmasiā maniña. Dope bairo Dios bou, atie ūtā rupaa mena Abraham pārāmerārē bairo na átiquēno jēñomasīñami. ¹⁰ Bairi caroaro mujāā caāpericōāta, jīcāū yucu, carica manirē quetijococōāricārōrē bairo mujāā átirecōāgumi Dios mujāā cūārē. Petoaca rusaaya mujāārē Dios cū caññabesepa rūmu.

¹¹ “Bairōpūa, yu paarique niña mujāārē oco mena yu cabautizarije. Roro mujāā caátajere yapapua tūgoñarī tiere mujāā cajānarō ññarī, tore bairo mujāārē yu ātiya. Yu paarique to caññamiatacūārē, yu bero caetau cū capaarije pūame ññnetōgaro. Cū roque Espiritu Santore jōmasīgumi camasāpūre. Tunu bairoa camasā roro na catūgoñarījērē na wasoao joroque na átigumi. Cū roque yu netōrō caānimajūū nigumi. Bairi yu pūame jīcārō tūni yu ātipyomasīñēñña. ¹² Yu bero caetapau pūame marī ññabesegumi. Bairo carorārē na beseregumi. Trigo aseri carorijere joerocacōāricārōrē bairo camasā carorārē na beseregumi. Caūpetieti peeropū na joeregumi. Caroarā roquere caroaro na qūēnogumi. Trigo caroa majūrē caroaro na caqūēnocūrōrē bairo caroaro na qūēnogumi caetapau cū yarā majūrē,” na ī quetibujuyupū Juan catūgorā etarārē Jesús cū caátipeere.

Jesús es bautizado

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Cabero Jesús Galilea yepa caāniatacu Juan ture etayupū Rio Jordán cawāmecutiya tūnipū. “Juan yu cū bautizāto,” ī etayupū. ¹⁴ Cajūgoye mai Juan pūame cū bautizagaetimiñupū Jesure. Bairi atore bairo qūñiñupū Juan:

—¿Nopēī mu pūame yare mu bautiza rotiatíati? Yare mu cabautizaro roque ññbujioatato —qūñiñupū.

¹⁵ Bairo Juan cū caīrō tūgo, bairo qūñiñupū Jesús:

—Bairpūa, yu caborore bairo mu āpa. Bairo mu caápata, caroaro cariape Dios marīrē cū carotirore bairo marī átigarā —qūñiñupū Jesús Juarē.

Bairo cū caīrō bero, Juan pūame “Jau” ī, Jesús cū caborore bairo oco mena cū bautizayupū yua. ¹⁶ Bairo Jesús cū cabautizaro bero, Jesús pūame petapū maanacāñupū. Bairo maanacā yua, jōbui ūmurecōopū ññamūōjōyupū. Bairo cū caññajoro, jīcoque ūmurecōo pūame pāññncācoasuparo. Bairo cabairo, Espiritu Santo Dios Yeri majū bauruiasupū. Bua cū caruiatōre bairo bauruietayupū Jesús tūpūre. ¹⁷ Bairo cū caruietaro, jōbuiyū atore bairo busurique ocajōyuparo: “Āni, yu macū, yu camai majū niñami. Cū caātiānierē ñññajesoya butiōro,” ī busuocajōyuparo busurique.

4

Jesús es puesto a prueba

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Cabero Espiritu Santo pūame Jesure cū neásupū desierto cayucūmanopū, wātī cārē cū ātīñato ī. “Cariapea cū ātinucūñati,” Jesure qūñiññagu āsupū wātī.

² Bairo Jesús topū ācū, ñe ūnie ūgaesupū. Cuarenta rūmurī, bairi cuarenta ññamirī majū ayanacōcōāñupū. Cabero yua, queyarique tūgoñañupū Jesús. ³ Bairo cū cabairo, wātī pūame Jesutu etayupū, roro cū āparo, ī. Bairo cūtu etari, atore bairo qūñiñupū:

—Mu, Dios macū mu āniña. Bairo cariapea Dios macū caācū ānirī, ati ūtā rupare pan qūñenori ūgaya —qūñiñupū wātī Jesure.

⁴ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo pūame qūñcōāñupū Jesús:

—Mu caīrōrē bairo yu āperigu. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū ricaati yu ātirotietya. Bairo ñña ti tuti: ‘Ūgarique marī cauganucūrō jeto boetiyami Dios. Nipetirije cū yaye quetibujuriquere marī catūgoñarījē cūārē boyami,’ ī quetibujūya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū —qūñiñupū Jesús wātīrē.

⁵ Bairo cū caīrō bero, wātī p̄ame Jesure cū neásúr̄u caroa macā Jerusalén macāp̄u. Top̄u etari yua, Dios ya wii templo wii buip̄u cū neásúr̄u. ⁶ Bairo top̄u cū jūgoetari, q̄ũñup̄u wātī Jesure:

—M̄u, Dios macū m̄u āniña. Bairo cariapea Dios macū caacū ānirī, m̄u majū patīñarui ácúja jō yepar̄u. M̄u riaecu. Tore bairo ī quetibuj̄uya Dios yaye queti:

⁷ Dios p̄ame cū yarā ángelea majārē m̄u coterotigumi. Na, ángelea majā, m̄u bocáñegarāma ūtā rupaare m̄u cañarocapeaetiparore bairo ĩrā,⁷ ī quetibuj̄uya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄u —q̄ũñup̄u wātī Jesure.

⁷ Bairo cū caīrō t̄ago, bairo q̄ũñup̄u Jesús:

—Bairo m̄u caīquetibuj̄urore bairo caĩmiatacūārē, m̄u caātirotirotore bairo yu áperigu. Bairo yu caāto boetiyami Dios. Ape wāme ape p̄rōp̄u atore bairo ī quetibuj̄uya: ‘Marī Quetiup̄au Diore cū camasīñjērē átiepecōārī cū jēnieticōāña,’ ī quetibuj̄uya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄u —q̄ũñup̄u Jesús wātīrē.

⁸ Bairo cū caīrō bero, wātī p̄ame Jesure ūtāu caĩmuarīcu buip̄u cū neásúr̄u. Top̄u etari yua, q̄ũñojoyup̄u atī yepa macāāna tocānacāp̄au macāāna quetiuparā na carotī-masīrīparire. Caroa macārī majūrē q̄ũñojoyup̄u. ⁹ Bairo q̄ũñōjo yua, atore bairo q̄ũñup̄u wātī:

—Atie murē yu caĩñojorijere m̄u yu nunigu. Yutu rapopaturi mena etanumurī yu m̄u caĩroaata, m̄u yu nunigu nipetirijere. “Jau,” miwā —q̄ũñup̄u wātī Jesure.

¹⁰ Bairo cū caīrō t̄ago, atore bairo q̄ũñup̄u Jesús:

—Ácúja wātī. M̄u caĩrotirotore bairo yu áperigu. Dios yaye woaturica tutip̄u ricaati yu átirotietiya. Bairo ĩña ti tuti: ‘Jicāñā niñami marī caĩroau, Dios jeto. Cū caĩrījē jetore t̄agoyu,’ ī quetibuj̄uya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄u —q̄ũñup̄u Jesús wātīrē. Cū yuesup̄u.

¹¹ Bairo Jesús cū caĩrījērē t̄ago, acoásúr̄u wātī p̄ame yua. Bairo cū caátó bero, jicāārā ángelea majā Jesure cū juátirā etayuparā yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Cabero Jesús p̄ame queti t̄agoyup̄u, “Juan preso jorica wiip̄u niup̄u,” ĩrīq̄ē quetire. Bairo tiere t̄ago yua, Galilea yepar̄u acoásúr̄u. ¹³ Bai p̄ua, Nazaret macārē tuaesup̄u. Ti macārē netōácú, Capernaum cawāmecuti macāp̄u etayup̄u. Ti macā Galilea utabucura t̄anip̄u niña. Marī ĩncūjāā Zabulón, bairi Neftalí cawāmecuna ānana na caāna yepar̄u niña ti macā. ¹⁴ Profeta Isaías ānacū Zabulón, Neftalí macāānarē cū caĩwoatuj̄ugoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atoze bairo ī quetibuj̄u woatucūñañup̄i Isaías:

¹⁵ “To Zabulón yepa macāāna, bairi aperā Neftalí yepa macāāna, bairi aperā Rio Jordán ape n̄ugōā,

mar t̄ani macāāna, bairi aperā Galilea yepa macāāna cūā Diore camasīēna niñama.

¹⁶ Na, canaitīārōp̄u cañesēārārē bairo caāna niñama.

Bairo caāna nimirācūā, caroaro cabusurore ĩñarārē bairo nigarāma.

Dios cū cajon cū caquetibuj̄urijere t̄agorā, caroaro cabusurore ĩñarārē bairo nigarāma.

Diore masicoagarāma yua,” ī woatuyup̄i profeta Isaías ānacū.

¹⁷ Ti watoare na quetibuj̄u j̄ugoyup̄u Jesús cū yaye quetire camasārē. Atoze bairo na ī quetibuj̄uyup̄u: “Dios cū carotīmasīrīp̄au merē etaro baiya. Bairi t̄agoña q̄ñenorī caroaro āña Dios mena,” na ī quetibuj̄uyup̄u Jesús camasārē.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Cabero, Galilea na caĩrī utabucura t̄anip̄u ásúr̄u Jesús. Bairo ácú yua, Simón, apeī cū bai Andrés, jicāñ p̄naa caāna p̄ugarārē na ĩñajoyup̄u. Ape wāme “Pedro” q̄ũñuparā Simorē. Bairo Jesús narē cū caĩñajoro, na p̄ugarāp̄ua utabucurap̄u bap̄i mena wai wasarā ásuparā na, p̄ugarāp̄ua. Na capaarije, waiwe wapatarique añuparō. ¹⁹ Bairo na ĩña, atore bairo na ĩñup̄u Jesús:

—Jito, yu bapacusa. Caroaro waire cawāsāmasīrā mujāā āniap̄u, wai na rutieticoáto, ĩrā. Ámerē yua, caroaro camasārē caquetibuj̄urā mujāā ānio joroque mujāā yu átigu, na yasieticōáto, ĩrā —na ĩñup̄u Jesús.

²⁰ Bairo cū caīrō t̄ago, tocārōā jicoquei p̄ugarāp̄ua na bap̄i yucure cūrī, acoásuparā Jesús mena.

²¹ Bairo caj̄ogoye jāñurī na caānemorō, utabucura t̄anip̄u Jesús p̄ame na ĩñajoyup̄u aperā p̄ugarārē tunu. Santiago, bairi cū bai Juan cawāmecucu Zebedeo p̄naarē na ĩñajoyup̄u Jesús. Mai, Santiago, cū bai Juan mena cūmua capaīricap̄u añuparā. Bap̄i yucu caop̄ecutiēre j̄iyajārā ásuparā. Bairo narē na ĩña, na piijoyup̄u Jesús: “Jito. Yu bapacusa. Marī quetibuj̄uto camasārē Dios yaye caroa quetire,” na ĩñup̄u. ²² Bairo cū caīrō t̄ago, tocārōā, jicoquei na cūā

acoásúparã Jesús mena. Na bapi yucare cūrĩ, na pacu cūmuaru caãcūrẽ cū aweyocoásúpu Santiago, cū bai Juan mena.

Jesús enseña a mucha gente

(Lc 6.17-19)

²³ Cabero añesẽãñupũ Jesús Galilea yeparũ. Topũ añesẽã yua, tocãnacã macã macãana na cañubueri wiirĩpũ sinogogas na caĩrĩ wiirĩpũre buenucũñupũ to macãanarẽ. Dios cū carotimasĩrĩpũ caetare na buenucũñupũ, caroa queti majūrẽ. Bairo topũ buesẽãũ, nipetĩri wãme cariyecanarẽ na catioyupũ Jesús. ²⁴ Bairo tiere ñnarã, camasã tocãnacãũpũ ãmeo quetibujunetõñuparã na majũ. Bairo Siria yepa macãana tũgopeticoasuparã Jesús cū caátimasĩrĩjērẽ. Bairo tiere tũgo, na yarã cariarãrẽ cũtu na jeasúparã. Nipetĩrije riaye cacũgorãrẽ, bairi na rupauri cawũgãrãrẽ, bairi wãtĩã yeri pũna cacũgorãrẽ, bairi camecũrãrẽ, bairi ñicããrĩ cabũũrãrẽ cũtu na jeasúparã. Jesús pũame bairo na cajeanãrẽ na boca catioyupũ.

²⁵ Bairo cū caátimasĩrĩjērẽ ñnarã, camasã capããrã cū berore usayuparã. Na, Galilea yepa macãana, bairi Decápolis yepa macãã macããna, bairi Jerusalén macã macããna, bairi Judea yepa macããna, bairi Rio Jordán cawãmecutiya jinũgõã macããna nipetĩrã Jesús berore usayuparã.

5

El sermón del monte

¹ Bairo capããrã camasã na caetaro ñnarĩ yua, Jesús pũame jĩcãũ ãtãũ buirũ acoásúpu. Topũ cū caruiro, cū cabuerã cũtu etayuparã. ² Bairo na caetaro ñna, atore bairo na ñ quetibujuyupũ:

La verdadera dicha del hombre

(Lc 6.20-23)

³ “Useanirĩ ñĩnama Diore caroaro masĩtĩmirãcũã, cū mena catũgoñatutuanemogarã pũame. Bairo caãna ãnirĩ Dios cū carotimasĩrĩpũ macããna nigarãma yua.

⁴ “Tunu bairoa useanirĩ ñĩnama yapapuarĩ cañnimiatana cũã. Dios pũame useanirõ ãnitũgoñarĩquẽrẽ na jogumi.

⁵ “Tunu bairoa useanirĩ ñĩnama rorije caãmeoãperã. Ati yepa uparã na ãnio joroque na átigumi Dios cū caĩrĩcãrõrẽã bairo.

⁶ “Tunu bairoa useanirĩ ñĩnama Dios cū caborore bairo butiuro caáticõã ãnigarã. Dios pũame na juátinmogumi, cū caborore bairo na caátimasĩparore bairo ñ.

⁷ “Tunu bairoa useanirĩ ñĩnama cabopacarãrẽ caĩñamairã. Na cũãrẽ na ññamairĩ na juátigumi Dios.

⁸ “Tunu bairoa useanirĩ ñĩnama ñe ñnie na yeripũ carorije mána caãna. Na roque Diore quĩñagarãma.

⁹ “Tunu bairoa useanirĩ ñĩnama jĩcãrõ tũni ãnajērẽ cajũgoãtĩãna. ‘Narẽ Dios pũnaa caãna,’ na ñgarãma.

¹⁰ “Tunu bairoa useanirĩ ñĩnama Dios cū caborore bairo na caátie jũgori caĩñate ecorã. Aperã roro popiye na baio joroque na caátimiatacũãrẽ, Dios cū carotimasĩrĩpũ macããna majũ nigarãma bairĩpũa.

¹¹ “Tunu bairoa useanirĩ mujãã ãnigarã, camasã roro mujããrẽ na caĩmiatacũãrẽ. Tunu yure mujãã catũgousarije jũgori capee ñtorique mena popiye mujãã baio joroque na caátimiatacũãrẽ, useanirĩ mujãã ãnigarã. ¹² Bairo jeto ásupa camasã, profeta majã mujãã jũgoyepũ caquetibujunetõrĩ majã ãnana cũãrẽ. Tore bairo ãmerẽ roro mujãã cabaimiatacũãrẽ, Dios mujããrẽ caroare cū cajopee pajjãñurõ nigarõ. Jõbuiupũ mujãã caetaro, paio nigarõ mujããrẽ caroa cū cajopee pũame. Tiere tũgoñarĩ useanirĩquẽ mena bairoa ãnicõã ninucũã.

Saly luz del mundo

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ “Mujãã, yu yarã ati yepapũre moarẽ bairo mujãã ãniña camasãrẽ. Moa caocaeie caãmata, ñerẽ átimasĩtĩña camasãrẽ. Bairi moa caocarije capeticõã usapata, ñe ñnie pũamerẽ ñuẽtĩña. Rerique ñiña. Bairi macã yeparũ reyama camasã tie ñnie carorijere. Bairo na carero, na ya wii macã yepa canetõãná pũame na careatajere peaborecõãgarãma.

¹⁴ “Tunu bairoa ati yepapũre cabusurijere bairo mujãã ãniña camasãrẽ. Jĩcã macã ãtãũ buirũ na caquẽnorĩcã macã caãmata, yasioropũ ãmerĩña. Nipetiro camasã caroaro ti macãrẽ ññajomasĩñama. ¹⁵ Tunu bairoa ni jĩcãũ ãcũ jĩñaworiquere bugacũcũmi carupapata rocapũ. Jõbuiupũ cũnucũñami, cū ya wiire to ãbusuwoãto, ñ. ¹⁶ Bairi mujãã pũame torea bairo mujãã átigarã mujãã cũã. Caroaro mujãã átiãninucũgarã camasã na caĩñajoro, marĩ Pacu Dios, ãmũgẽcõõ macããcũrẽ cū na cabasapeoparore bairo ñrã,” na ñ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ Í quetibujy yaparo, atore bairo na ñnemoñupū tunu: “‘Moisés ānacū, bairi profeta majā ānana cūā na caquetibujucūriqūērē jānarotiácū, tiere bueyami,’ í tūgoñaeiticōāña yu capaarique cutiere. Bairo mee átiacū yu baiya ati yepapure. Dios yarā ānana na caīquetibujy jūgoyeticūricārōrē bairo jīcārō tūni to baipeticōāto í, ati yepapure yu apū. ¹⁸ Cariape mujāārē yu quetibujuya: Ati umurecōo capetiparo jūgoye Moisés ānacū cū caātiroticūriqūē jīcā wāmeacā ūnorē noa ūna átiyasiomasīētīñama. Cū caīricārōrēā bairo baicoagaro. ¹⁹ Bairi ni jīcā ūcū Moisés cū caātiroticūriqūē jīcā wāmeacā ūnorē cū cajānarotiata, o camasārē ricaati na cū caīquetibujyata, Dios cū carotimasīrīpau macāāna nipetiro netōrō cabugoro macāācū nigūmi. Apei puame tie cū caātiroticūriqūērē cū catūgousacōāmata, bairi tunu camasārē cariape na cū caīquetibujyata, Dios cū carotimasīrīpau macāāna mena carotimasi majū nigūmi. ²⁰ Cariape mujāārē ñiña: Moisés ānacū cū caātiroticūriqūērē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā na caātiānie netōjāñurō Dios cū caborore bairo caroaro mujāā caāpericōāta, Dios cū carotimasīrīpaure mujāā etaetigarā.”

*Jesús enseña sobre el enojo**(Lc 12.57-59)*

²¹ Apeyera, “Marī ñicūjāārē na caquetibujucūriqūērē mujāā tūgoyupa: ‘Camasārē na pajāreeticōāña. Ni jīcā ūcū apeire cū capajārocaata, roro cū caātiere ñnacōñarī popiye cū baio joroque cū ātirotigarāma cabutoa camasīrā,’ na caīriqūērē mujāā tūgoyupa. ²² Bairo na caīquetibujucūmiatacūārē, yu puame atore bairo mujāārē yu quetibujy cūnemoña: Ni jīcā ūcū cū yau mena cū caasiata, Dios puame roro cū caātiere ñnacōñarī popiye cū baio joroque cū átigūmi. Tunu bairoa ni jīcā ūcū cū yaure roro cū cañtutiata, Junta Suprema macāāna roro cū caātiere ñnacōñarī popiye cū baio joroque cū átigarāma. Tunu bairoa ni jīcā ūcū cū yaure, ‘Catūgomasiēcū mu āniña,’ írī, butiuro yapapua tūgoñarī cū ānio joroque cū cū caāpata, caūpetietopu caācūre bairo nigūmi.

²³⁻²⁴ “Bairi ni mujāā mena macāācū roro cū caátaje wapare yasiogu, altar mesapu waibūcure cū neátī, bairi, ‘Yu mena asiajāññami mai yu yau,’ cū caītūgoñabōcaata, ti altapure cū canunigamirījērē cū cacūrō ñiña mai. Cariape cū yañtu cū caátō boyo. Cū mena cū cabūsuqūēnorō boyo. Bairo tiere áti yaparori bero roque, Diore cū cañubero ñiña.

²⁵ “Tunu bairoa ni apei ūcū, ‘Yu mujāā wapamoña,’ írī, mujāārē juez caññabesei tūpu cū caneápáro jūgoye, tāmuri cū mena būsūqūēnojūgoya. Mujāārē juez tūpu cū caneápériparore bairo írā, cū mena būsūqūēnojūgoya. Mujāā cabūsūqūēnojūgoeticōāta, juez puame preso jorica wii macāāna cacoterārē mujāārē ñerotigūmi. Bairo áti yaparo, na puame preso jorica wii pu mujāārē cūrecoāgarāma. ²⁶ Cariape mujāārē ñiña: Dinero mujāā cawapamorījērē mujāā cawapatipeyoparo jūgoye, topu mujāā ānicōāgarā. Mujāā witimasīetigarā,” na í quetibujyupu Jesús.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Í quetibujy yaparo, na í nemoñupū tunu: “‘Apeo mu ñumo mee caācōrē eperico cūgoeticōāña,’ na caīquetibujucūriqūērē mujāā tūgoyupa. ²⁸ Bairo na caīquetibujucūmiatacūārē, yu puame atore bairo mujāārē yu quetibujy cūnemoña tunu: Ni jīcā ūcū cū ñumo mee caācōrē roro cō cū caātigatūgoñata, merē cū yeripure cō mena caācūrē bairo ānicōābujioami.

²⁹ “Bairi ni jīcā ūcū mujāā mena macāācū cū caapea cariape nugōā macāācā mena carorije macāājē jettore ññanucūāmi. Bairo tia cū caapea jūgori carorije macāājē caññapai cū caāmata, apeire tia cū caapeare weeroticōārī caācūrē bairo cū caāno, ñubujjoro. Bairo cū rupau macāātō jīcārōrē cūgoeticōāñā, Dios tūpu cū caetaata, ñiña. Bairo cū rupau macāājē roro cūrē caātiecorotirije nipetiro mena peeropu roro cū tāmuo joroque Dios cū caāpata roque, ñuetimajūcōāña. ³⁰ Tunu bairoa ni jīcā ūcū mujāā mena macāācū cū wāmo jūgori rorije jettore átinucūāmi. Bairo cū wāmo jūgori carorijere caātieconucū cū caāmata, apeire cū wāmorē yisetaroticōārī caācūrē bairo cū caāno, ñubujjoro. Bairo cū rupau macāātō jīcārōrē cūgoeticōāñā, Dios tūpu cū caetaata, ñiña. Bairo cū rupau macāājē roro cūrē caātiecorotirije nipetiro mena peeropu roro cū tāmuo joroque Dios cū caāpata roque, ñuetimajūcōāña. Bairi roro mujāā caātinucūrijērē jānacōāña,” na í quetibujyupu Jesús.

*Jesús enseña sobre el divorcio**(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)*

³¹ Í quetibujy yaparo, atore bairo na ñnemoñupū tunu: “Ni jīcā ūcū cū ñumorē cū caroca-gaata, atore bairo írīcā pūrōrē cō cū cajoro, ñurō: ‘Bairo mu cabairoi, murē teei, murē yu rocaya yua,’ na caīquetibujucūriqūērē mujāā tūgoyupa. ³² Bairo na caīquetibujucūmiatacūārē, yu puame atore bairo mujāārē yu quetibujy cūnemoña tunu: Ni jīcā ūcū cū ñumo, apei mena roro caepeeco cō caāñmiatacūārē, cōrē cū carocaata, roro cō baio joroque cō átiyami. Apei

mena roro caepericore bairo caãcõ cõ ãnio joroque cõ átiyami, bairo cõ cõ caápara. Tunu bairoa apei puame capitiecoricore cõ cawãmojiyaata, apei mena roro caepericãre bairo caãcõ ãnibujioami cõ cãã,” na í quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ Í quetibujũ yaparo, ape wãme atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Dios mena ñña, mujãã caiatato bero caãmata, mujãã caĩrõrẽã bairo ása. Ítoeticõãña,’ marĩ ñicãjãã na caĩquetibujucũĩrĩqũẽrẽ mujãã tãgoyupa. ³⁴⁻³⁵ Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu puame atore bairo mujããrẽ yu quetibujũ cùnemoña tunu: Atore bairi wãme íetĩcõãña: ‘Jõ umrecoo mena ñña,’ o ‘Ati yepa mena ñña,’ o ‘Jerusalén na caĩrĩ macã mena majũ ñña,’ íetĩcõãña. Bairo mujãã caĩata, Diore caĩroaenarẽ bairo caãna mujãã ãnibujiorã. Umrecoo puame Dios cõ caãnipãu ñña. Ati yepa puame cõ carotiripãu ñña. Jerusalén cãã cõ carotimasĩrĩpãu ñña. ³⁶ Tunu bairoa, ‘Yu rãpoa mena ñña,’ íetĩcõãña. Ni jĩcãũ ùcũ cõ poawẽ jĩcãwẽ caĩrĩwẽãcãrẽ cabotiriwẽ majũ átiwasoamasĩetĩñami. O cabotiriwẽãcã caãmata, caĩrĩwẽ majũ átiwaso masĩetĩñami.

³⁷ “Bairi atore bairo írĩqũẽ jeto ñña: ‘Bairo yu átiyu,’ o ‘Bairo yu áperiyu,’ cariapea írĩqũẽ jeto ñña. Tie netõjãñurõ mujãã caĩata, wãtĩ cõ caĩbusjãrĩjẽrẽ catũgousarãrẽ bairo caãna mujãã ãnibujiorã,” na í quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre la venganza

(Lc 6.29-30)

³⁸ Í quetibujũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Jĩcãũ apei mena ãmeo qũẽrĩ cõ caapeere cõ caroyetuata, cõ cãã cũrẽã bairo cõ caapeere cõ caãmerõ ñurõ. O cõ opire cõ capapeata, cõ cãã cũrẽã bairo cõ opire cõ capapeero ñurõ, o na caĩquetibujucũĩrĩqũẽrẽ mujãã tãgoyupa. ³⁹ Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu puame atore bairo mujããrẽ yu quetibujũ cùnemoña tunu: Apeãrã roro mujããrẽ na caátimiatãcũãrẽ na ãmeeticõãña. Bairi ni jĩcãũ ùcũ mujãã wasopanarẽ cõ capaata, ape nugõã cũãrẽ cõ ãnoeticõãña. ⁴⁰ Tunu bairoa apei mujãã pesu puame mujãã jutiuro cabu macããtõrẽ quetiupãu juezre cõ caẽmarotiaa, mujãã camisa cããrẽ cõ nunicõãña mujãã pesure. ⁴¹ Tunu bairoa ape yepa macããcũ soldau ùcũ, ‘Puga kilómetro majũ yu yayere pusabojaya tãmurĩ wapa mano,’ mujãã cõ caĩata, bapariçãnacã kilómetro majũ buipearo cõ mujãã pusabojagarã. ⁴² Tunu bairoa apei cõ cajẽniata, cõ cabopacarijere cõ nuniña. Tunu apei, ‘Yure wasoya,’ mujãã cõ caĩata, ‘Mu yu wasoecu,’ qũĩetĩcõãña. Cõ nunicõãña,” na í quetibujuyupũ Jesús.

El amor a los enemigos

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Í quetibujũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Marĩ yarãrẽ marĩ camairõ ñña. Tunu marĩ pesua puamerẽ marĩ cateero ñña,’ na caĩquetibujucũĩrĩqũẽrẽ mujãã tãgoyupa. ⁴⁴ Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu puame atore bairo mujããrẽ yu quetibujũ cùnemoña tunu: Mujãã pesua cããrẽ na maiña. Rorije na ápericõãña. Caroa roquere na ása. Dios yarã mujãã caãnoi, roro mujãã baio joroque caãnarẽ na jẽnibojaya Diopure. ⁴⁵ Bairo mujãã caãpara, Dios umrecoo caãcũ pũnaarẽ bairo caãna mujãã ãnigarã. Dios puame nipetirore caĩñamai ññami. Carorijere caãna, caroare caãna cããrẽ muipũ asibatopeyocõãnucũñami. Tunu bairoa oco caocarijere na jonucũñami Dios carorije wapare cacũgorãrẽ bairo cõ caĩñarãrẽ, carorije wapa cacũgoenarẽ bairo cõ caĩñarã cããrẽ. Bairi mujãã cãã Dios caroaro cõ caátorea bairo caroaro na ása, roro mujããrẽ caãna cããrẽ. ⁴⁶ Mujããrẽ camairã jetore mujãã camaiata, Dios mujãã cawapatapee mujããrẽ cõ cajorije manigarõ. Tore bairo átinucũñama Roma macããnarẽ camasã yaye dinerore jebobojari majã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. ⁴⁷ Tunu bairoa mujãã yarã jetore, ‘Caroare cõ joáto Dios mujããrẽ,’ na mujãã caĩata, jũe ùnierẽ apeãrã netõrõ caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Diore camasiẽna cãã. ⁴⁸ Marĩ Pacũ, umrecoo macããcũ puame roque caroaro cariape cõ caátie petietiya. Bairi mujãã Dios yarã ãnirĩ roro mujããrẽ caãna cããrẽ caroaro na ása. Bairi Dios cõ caátinucũrĩjẽrẽ bairo mujãã cãã caroaro cariape átinucũña,” na í quetibujuyupũ Jesús.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

¹ Í quetibujũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Ñubuerãã caroaro tãgoñaña. ‘Capããrã camasã na canefãrõ jetore marĩ ñubuegarã, caroaro marĩ caátiere na caĩñaparore bairo írã,’ í tãgoñaeticõãña. Bairo mujãã caĩtãgoñaata, marĩ Pacũ Dios umrecoo macããcũ mujãã cawapatapee mujããrẽ cõ cajopeere mujãã joetigumi.

² “Bairi camasã na cabopacarijere mujãã cajoata, nipetiro camasãrẽ, bairo mujãã caátiere na quetibujũ masĩõetĩcõãña. Tore bairo átinucũñama caĩtopairã cãã ñubuerica wii, sinagogare ãna, o maarpũ ãñesẽãrã, nipetiro camasã narẽ na caĩroaparore bairo írã. Cariape mujããrẽ

ñiña: Na ūna camasā aperā narē na caïroanucūrjē netōrō cāgonemoetigarāma. Dios puame na İroaetiri caroare na joetigumi roro na catāgoñarijē jūgori. ³ Bairi mujāā puame camasā na cabopacarijere mujāā cajoata, ni ūcū mujāā ya caānimajūārē cū quetibujueticōāña. ⁴ Capāārā na cañāetopu, cabopacarārē na juātinemoña. Tore bairo mujāā caápata, marī Pacu Dios yasiropu mujāā caātimitacāārē, cañāu āniri mujāā jogumi mujāā cawapatapeere.

Jesús enseña a orar

(Lc 11.2-4)

⁵ “Tunu bairoa Diore jēnirā, caïtopairā na cajēnirōrē bairo jēnieticōāña. Na puame ñubuerica wiipū āna, nucūrī Diore cū jēniuseanucūñama. O plaza tūnipu capāārā camasā na caānopu āna, bairo ātiuseanucūñama, nipetiro camasā caroaro na cañubuerijere na cañaparore bairo İrā. Cariape mujāārē ñiña: Na ūna camasā aperā narē na caïroanucūrjē netōrō cāgonemoetigarāma. Dios na İroaetiri, caroare na joetigumi, roro na catāgoñarijē jūgori. ⁶ Bairi mujāā puame Diore cū mujāā cajēniata, atore bairo mujāā caāto ñiña: Mujāā ya arua jopere biajāāti, aperā na cañāetopu Diore cū jēninucūña. Tore bairo mujāā caápata, marī Pacu Dios jeto cañāu, mujāā mena caācū āniri caroare mujāā jogumi.

⁷ “Tunu bairoa Diore cū jēnirā, nairō jīcā wāmea cabūgoro macāājērē ĩ busujēnieticōāña. Torea bairo jeto ĩ jēninucūñama Diore camasīēna. ‘Nairō jīcā wāmea cū marī cañata, caroaro tūgoumi Dios,’ ĩ tūgoñāñama, masīēna. ⁸ Marī Pacu Dios puame cū mujāā cajēniparo jūgoyepua merē mujāā cajēnipeere masīcōāñami. Bairi narē bairo cū jēnieticōāña Diore. ⁹ Atore bairo mujāā cajēnirō boya:

‘Jāā Pacu, jōbui macāācū, nipetiro camasā mu wāmerē na İroāto.

¹⁰ Tunu bairoa mu carotimasīrīpau ati yepapu to apāro.

Jōbuipu mu carotirorea bairo to baiāto ati yepapu cūārē.

¹¹ Tunu āme jāā caūgapee, jāā caborije, jāārē carūsarije ūnie cūārē jāā joya.

¹² Tunu bairoa roro jāā caātaje cūārē jāā masiriyobojaya.

Camasā roro jāārē na caātajere jāā camasiritirorea bairo roro jāā caātaje cūārē jāā masiriyobojaya mu cūā.

¹³ Tunu wātī roro jāārē cū caātarijere jāā ēñotaya. Jāā netōōña.

Mu jeto carotimasī mu āniña.

Mu jeto catutuanetōū mu āniña.

Mu jeto camasā na caïroapu mu āniña tocānacā rūmua. Bairo to baiāto,’

bairo Diore cū mujāā cajēnipee ñiña,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

¹⁴ ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Camasā roro mujāārē na caātajere na mujāā cabusquēnoata, marī Pacu Dios ūmurecōropu caācū cūā roro mujāā caātajere masiriyobojagumi. ¹⁵ Bairo roro mujāārē na caātajere na mujāā cabusquēnoeticōāta roque, marī Pacu Dios cūā roro mujāā caātajere masiriyobojagetigumi.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ “Tunu bairoa ape rūmu ūgarique betiri Diore ñubueāna, tūgoñariqūē pairā yapuarique canarē bairā na cabaurore bairo baieticōāña. Tore bairo jeto ātiyama caïtopairā, nipetiro camasā ūgarique betiri Diore na cañubueero na camasparore bairo İrā. Cariape mujāārē ñiña: Camasā na caïroarije netōrō cāgoetigarāma. Dios na İroaetiri caroare na joetigumi, roro na catāgoñarijē jūgori. ¹⁷ Bairi mujāā puame ūgarique betiri Diore mujāā cañubueata, atore bairo mujāā caāto ñiña: Mujāā riapēre wacoseya. Mujāā poa cūārē caroaro wūgapeoya. ¹⁸ Bairo āsa, ni jīcāū ūcū ūgarique betiri mujāā cañubuerijere cū camasīētparore bairo İrā. Atorea bairo mujāā caápata, marī Pacu Dios cañāu jeto mujāā mena caācū āniri caroare mujāā jogumi.

Riquezas en el cielo

(Lc 12.33-34)

¹⁹ “Tunu bairoa ati yepa macāājē paio cawapacutiere jeeneñorī caroare bairo jecūcūgonetōētīcōāña. Ati yepapu marī caāno, moena ūgareyama ti ūnierē. O tie āpōā ūnie caāmata cūārē, ūta witiiri boacoaya. O aperā tiere jerutirecōāñama. ²⁰ Caroaro āsa, jōbuipu roquere mujāā yaye wapa caānipeere mujāā cacūgonetōparore bairo. Topu noa ūna moena caūgarerā mánama. Cañtawitiboarije ūnie cūā mano. Cajerutiri majā cūā mánama ūmurecōropu. Bairi topu mujāā cacūgopee yasietigaro. ²¹ Ati yepapu macāājē jettore mujāā camaitūgoñata, tie jettore mujāā bootūgoñagarā. Jōbuipu mujāā cacūgopeere mujāā camaitūgoñata roque, ati yepa macāājērē butiuro mujāā bootūgoñagetigarā.

La lámpara del cuerpo

(Lc 11.34-36)

²²⁻²³ “Tunu bairoa mujāā caapee puame cajñāworicare bairo ñiña mujāā rupaure. Mujāā caapee caroaro to caññamasīata, caroaro mujāā ĩñamasīña. Caroyetuata, caroaro mujāā

ĩnamasĩetĩña. Tore bairo mujãã, cayeriñurã ãnirĩ cariape mujãã catũgoñaata, caroaro mujãã átimasĩgarã. Cayeriñuena mujãã caãmata roque, caroaro mujãã átimasĩetĩbujiorã. Dios mujããrẽ cũ camasĩõrĩjẽrẽ mujãã catũgousajãnacõãta, j̄roro majũ ána mujãã átibujiorã!

Dios y el dinero
(Lc 16.13)

²⁴ “Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ, pũgarãpna cũ quetiuparã na caĩrõrẽ bairo átimasĩetĩñami, jĩcãrõrẽã bairo na carotimasĩetĩcõãta. Bairo na cabaiata, jĩcãũrẽ qũĩroabujioami. Apeire qũĩroaetibujioami. Jĩcãũ mena yeri ñugumi. Apeire qũĩñategumi. Torea bairo mujãã cãã dinerore mujãã cabotũgoñaata, Dios yaye mujããrẽ cã caãtirotirijere mujãã ññatebujiorã,” na ĩ quetibujuyupũ Jesũs.

Dios cuida de sus hijos
(Lc 12.22-31)

²⁵⁻²⁶ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Mujãã yeri pũna puame, mujãã caugapee, bairi mujãã cajãñapee netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ ñña. Bairi mujããrẽ ñña: Ati yera macããjẽrẽ butioro bootũgoñaeticõãña. Mujãã caugapeere, mujãã caetipeere, bairi mujãã cajãñapee cããrẽ butioro tũgoña macãetĩcõãña. Minia na caãtiãnierẽ mujãã masĩña. Na caugapeere teetiyama. Tunu na caugapeere cabutiro ñña, jeetiyama. Na caugapeere jeri wĩĩpũ qũẽnocũetĩnucũñama. Bairo na caãperimiatacũãrẽ, na caugapeere jonucũñami Dios. ĩMujãã roquere minia netõrõ mujãã maiñami Dios! Bairi ãme mujãã caãnierẽ tũgoña macãetĩcõãña. ²⁷ Ni ùcũ mujãã mena macããcũ, cũ catũgoñamacãrĩjẽ jũgori, ‘Yũ butinemogu jĩcã metro recomacã majũ, ùmũũ ãnigu,’ ĩ masĩetĩñami. Mujãã catũgoñamacãrĩjẽ jũgori mujãã átimasĩetĩña.

²⁸ “Bairi, ĩnopẽĩrã mujãã cajãñapeere mujãã tũgoñarĩqũẽ paiyati? Oó, tataboaro macããjẽ cabairije cããrẽ mujãã masĩña. Oó puame paaetĩnucũña. Eetĩnucũña. ²⁹ Bairo áperimĩrõcũã, caroa bauya. Quetiupau rey Salomón ãnacũ caroa majũ cã cajutũ jãñarĩqũẽ netõjãñurõ caroa bauya oó puame. ³⁰ Bairo tie taã ùnie Dios cã caqũẽnorĩqũẽ jĩcã rũmu caroa cabaumiatacũãrẽ, ape rãmu peeropũ joeyama camasã, peero riorã. Mujããrẽ taã ùnie netõjãñurõ mujãã maiñami Dios. Bairi mujãã cajãñapeere mujãã jogumi yua. ĩMujãã, Dios mena catũgoñatutuaenarẽ bairo majũ mujããrẽ ññaña! ³¹ Bairi mujãã cabopacarijere tũgoña macãetĩcõãña. ‘¿Ñerẽ marĩ ugarãati?’ o ‘¿Ñerẽ marĩ etirãati?’ o ‘¿Ñerẽ marĩ jãñarãati?’ ĩ tũgoña macãetĩcõãña. ³² Diore caĩroaena puame na caugapeere, bairi na caetipee cããrẽ tũgoña macãnucũñama. Mujãã roque narẽ bairo baetĩcõãña. Marĩ Pacũ Dios ãmrecõo macããcũ marĩ cabopacarijere masĩpocõãñami. Bairi tũgoña macãetĩcõãña. ³³ Dios cũ carotimasĩĩpau roquere tũgoñaña. Dios cũ carotirore bairo ása. Bairo mujãã caãpata, atĩ yera macããjẽ nipetirije mujãã cabopacarije cããrẽ mujãã jogumi Dios. ³⁴ Tocãnacã rãmu ricaati capee wãme baicõã ñña. Bairi ñamĩrõcã mujãã caãtipeere tũgoña macãetĩcõãña. Ñamĩrõcã caetaro roque mujãã caãtipee ùnierẽ mujãã masĩgarã,” na ĩ quetibujuyupũ Jesũs.

7

No juzgar a otros
(Lc 6.37-38, 41-42)

¹ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Aperã noo na caãtiere roro busũpaetĩcõãña, mujããrẽ Dios cãã mujãã caãtiere, ‘Roro átiyama,’ cũ caetiparore bairo ĩrã. ² Dios puame aperã na caãtiãnierẽ roro mujãã cabusũpaĩro cãrõ, mujãã ĩroaetĩgumi. Tunu bairoa aperãrẽ na mujãã catuticõñarõ cãrõ jĩcãrõ tãni mujãã cããrẽ mujãã tutĩgumi. ³⁻⁴ Tunu bairoa jĩcãũ caũmu cũ baire, ‘Mũ caapearu pũrõãcã jãñaña. Yũ nerocapa,’ qũĩñupũ. Bairo qũĩmicũã, cũ puame tutu majũ cũgocõãñami cũ caapearu. Tore bairo baiyami jĩcãũ ùcũ paio roro caãtacu, cũ cãã petoaca roro caãtacure, ‘Roro mũ baiya,’ cũ cũ caĩbusũpaiata. ⁵ ĩCaĩtoparã mujãã ãniña! Torenã, mujãã puame roque rejũgoya mujãã carorijere. Bairo átiri bero roque, mujãã quetibujũ masĩgarã aperã rorije na caãtiere.

⁶ “Tunu bairoa caroa majũrẽ marĩ joetiya wii yaiare. Tunu perlas caroa cabotiri rupaaca cããrẽ yeseapure marĩ wẽjoetiya. Bairo marĩ caãpata, tie peabato recoagarãma. Torea bairo Dios yaye busũrique caroa majũ to caãnimitacũãrẽ, wii yaiã, bairi yeseare bairo caãnarẽ bairo catũgogaenarẽ na quetibujuetĩcõãña, caroa quetire roro na busũetĩcõãto, ĩrã,” na ĩ quetibujuyupũ Jesũs.

Pedir, buscar y llamar a la puerta
(Lc 11.9-13; 6.31)

⁷⁻⁸ ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Noa ùna na cajẽniata, na cajẽnirĩjẽrẽ bõcamasĩgarãma. Tunu bairoa apeye ùnierẽ na camacãata, na camacãrĩjẽrẽ

bócamasígarãma. Tunu joperu na capiiata, ti wii upau puame ti jopere pããgumi. Bairi tore bairo Diore mujãã cajëniata, mujãã caãnimasipeere jogumi. Bairi Diore mujãã cajëniarõ ñiña.

⁹ “Mujãã, capũnaacuna mujãã pũnaa pan rupare na cajëniata, çõtã rupare na mujãã jobujioçuti? Bairo mujãã áperã. ¹⁰ Tunu bairoa waire na cajëniata, çãña ùcãrë na mujãã jobujioçuti? Bairo mujãã áperã. ¹¹ Mujãã, carorã nimirãcãã, mujãã pũnaarë caroa wãmerë mujãã jomasĩnucũña. Marĩ Pacu Dios ùmrecõ macããcũ roque carou majũ ñiñami. Camasã netõrõ carou ñiñami. ¡Bairi noa ùna cãrë cajëniarë na jogumi caroa ùnie majũrë!

¹² “Bairi aperã mujãã na caãtore mujãã caborore bairo na cããrë na nucãbugoya. Tore bairo marĩ ï quetibũju cũñañupã Moisés ãnacũ bairi profeta majã cãã,” na ï quetibũjuypu Jesũs.

La puerta angosta
(Lc 13.24)

¹³⁻¹⁴ ï quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Ati yeparu mujãã caãno, puga jopeere bairo ñiña. Jicã jope, pairi jope ñiña. Ti jope jããetaricarõ esari wãã baucoaya. Bairo caroa wãã baumirõcãã, ti wãã yaparu camasã na cayasipapau ñiña. Bairo cabaimiatacããrë, camasã capããrã ti jopere pããjããrĩ ti wããrë ãnucũñama. Ape jope cãã ñiña õcã jopeaca. Ti jope jããetaricarõ esaeti wãã baucoaya. Bairo cabairi wãã nimirõcãã, ti wãã yaparu camasãrë tocãnacã rũmua caroarõ na canetõpapau ñiña. Bairo cabaimiatacããrë, camasã petoaca ti jopere pããjããrĩ ti wããrë áyama. Mujãã puame roque na mena mujãã caãtõ yu boya,” na ï quetibũjuypu Jesũs.

El árbol se conoce por su fruto
(Lc 6.43-44)

¹⁵ ï quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “ ‘Dios yaye busuriquere mujããrë jãã quetibũjugarã,’ jicããrã mujããrë na caĩmiatacããrë, bairo mujããrë ïtogarã baiyama. Na tũgõsaeticõãña. Ovejare bairo nuricããrã baumirãcãã, macãñucã yaia, cauwarã majũrë bairo caãna ñiñama. ¹⁶ Marĩ caugarije use cããrë marĩ jeetiya pota yucpu. Tunu bairoa ugarique, higuera na caĩrjë cããrë marĩ jeetiya pota wopu. Torea bairo caĩtopairã ricaati na caãtiãnierë ñnarĩ, ‘Naana, caĩtopairã ñiñama,’ mujãã ï masĩgarã. ¹⁷ Tunu tocãnacãũpu yucu carou puame caroare carorijere ríca caĩtiya. Ape yucu caroricu roque carorijere rícaçtiya. ¹⁸ Yucu carou puame carorijere ríca çperiya. Tunu bairoa ape yucu caroricu caroa ríca çperiya. ¹⁹ Bairi camasã tocãnacãũã caroarõ na caãpericõãta, jicãũ yucu, carica maniirë quetijoerocacõãrĩcããrõrë bairo na ãtrecõãgumi Dios na cããrë. Petoaca rusaya Dios camasãrë cã caĩñabesepa rũmu. ²⁰ Tore bairo camasã na caãtiãnierë ññamasĩrĩ tore bairo caãtiãnarë na mujãã ï masĩgarã,” na ï quetibũjuypu Jesũs.

No todos entrarán en el reino de Dios
(Lc 13.25-27)

²¹ ï quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Tocãnacãũpu, ‘Jãã Quetiupau’ yure caĩã nimirãcãã, jicããrã na mena macããna áperigarãma Dios cã carotimasĩrĩpauure. Noa ùna, yu Pacu ùmrecõ macããcũ cã carotirore bairo caãticõãna roque ágarãma. ²² Ti rũmu camasãrë Dios na cã caĩñabesepa rũmu caetaro ñña, atore bairo ñigarãma capããrã camasã yure: ‘Jãã Quetiupau, jãã cãã mu yaye busuriquere jãã quetibũjunetõwã camasãrë. Tunu bairoa mu wãme mena ñrĩ, wãtĩ yeri pũnarë na jãã acuwijowũ. Capee jãã ãtjẽñowũ mu camasĩrjẽ mena. Jããrë mu masĩrĩ,’ ñimigarãma ti rũmu caetaro. ²³ Bairo na caĩmiatacããrë, atore bairo ñigu: ‘Mujãã yu masĩtĩña. Bairi ánája. ¡Mujãã carorije cacãgorã ãnirĩ yu mena mujãã ãmerigarã yua!’ na ñigu caĩtorĩ majãrë,” na ï quetibũjuypu Jesũs.

Las dos bases
(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴ ï quetibũju yaparo, ape wãmerë ïcõñarĩ na ñnemoñupũ tunu Jesũs: “Ni ùcũ yu yaye quetire tũgorĩ, cabero yu caĩrõrë bairo caãcu atore bairo ñiñami: Tutuari wiire caqũenõrë bairo camasĩ ñiñami. Camasĩ puame cã ya wiire ãtã bui qũenõñupũ. ²⁵ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiipũ etayuparo yua. Wĩno cãã butiorõ papuyuparo. Bairo cabaimiatacããrë, ti wii puame toa nicõãñuparõ. Wii botare cayepa usũgoru nucõrĩ cã caqũenõrĩcã wii ãnirĩ toa nicõãñuparõ. ²⁶ Tunu bairoa ape cãã yu yaye quetire tũgogaetiri, yu caĩrõrë bairo caãpei atore bairo ñiñami: Tutuaeti wiire caqũenõrë bairo caãcũ ñiñami. Catũgoñamasĩcũ ãnirĩ ãtã bui mee, paputiropu cã wiire qũenõñupũ. ²⁷ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiipũ etayuparo. Wĩno cãã butiorõ papuyuparo. Bairo cabairoi yua, ti wii puame pecoasuparo. Wii botare cayepa usuetopu nucõrĩ cã caqũenõrĩcã wii ãnirĩ, ññe mano ñapeticoasuparo!” na ï quetibũjuypu Jesũs.

²⁸ Bairo camasãrë na ï quetibũju yaparo yua, nipetirã cã yaye quetire catãgorã etarã puame cã tũgocõã maniãsuparã. ²⁹ Jesũs puame Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerë cajũgobueri

majārē bairo camasārē na quetibujesupu. Carotimasī cū caquetibujurore bairo na quetibujyupu. Bairi cū yaye quetire tūgori, cū tūgocōā maniásuparā nipetiro camasā.

8

Jesús sana a un leproso

(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

¹ Bairo Jesús útāupū cañiatacū tunu ruiasúpū. Bairo cū caruiatō, capāārā camasā cū bero usayuparā. ² Bairo cabairo, jicāū carupau boau puame Jesutu cū ruropaturi mena etanumurī qūiroau etayupu. Bairo eta, atore bairo qūī jēniñupū:

—Yū Quetiupau, mū cabooata, yū mū netōōgū yū caboariaye cūtiere.

³ Bairo cū cañjēnirō tūgo, Jesús puame cū wāmo mena cū pāññupū. Bairo átícōā, atore bairo qūīñupū Jesús:

—Mū cacatiro yū boya. ¡Bairi mū yū netōōña! —qūīñupū cariaure.

Bairo Jesús cū cañrō, jicoquei caticoasupū carupau boamiatacū. ⁴ Bairo qūīnemoñupū tunu Jesús:

—Tūgoya. Aperārē na quetibujeticōāña mūrē yū canetōatajere. Cariape acoácúja sacerdote tūpū. Qūīñōña mū rupau, mū cacatiatajere. Bairo tunu Diore cū nuniña mū cacatirije wapare. Tore bairo marī átirotiyupi Moisés ānacū. Bairo mū caátiatato bero, nipetiro camasā masīgarāma mū cacatiatajere yua —qūīñupū Jesús carupau boamiatacure.

Jesús sana al criado de un capitán romano

(Lc 7.1-10)

⁵ Cabero Capernaum na cañrī macāpū etayupu Jesús. Bairo cū caetaro tūgo, jicāū, romano soldaua quetiupau capitán majū cūtu etayupu, cū jēniñagu. ⁶ Ato bairo qūīñupū:

—Yū Quetiupau, yū paabojari majōcu jicāū rijājññami. Ámasjētññami. Cū ñicāārī bujññami. Cū rupau cūārē butiuro wisiojññami —qūīñupū.

⁷ Bairo cū cañrō tūgo, bairo qūīñupū Jesús:

—Mū mena, mū ya wiipū yū āgu. Mū paabojari majōcure yū catiobojauágū —qūīñupū.

⁸ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūīñupū soldaua quetiupau capitán Jesure:

—Yū Quetiupau, yū mena mū ápéi. Mū, cañnimajūū mū āniña. Yū puame roque mūrē bairo yū baietiya. Bairi yū ya wiire mū cajāārō ñuetō. Atopua ācū, “Cū catiáto,” mū cañjoro jeto ñurō. Bairo mū cañrō, caticoagūmi yū yau. ⁹ Yū netōjññurō carotirā na carotirica yū āniña. Tunu bairoa yū cūā quetiupau ānirī yū āmuarē na yū rotimasīnucūña. Bairi “Tiaya,” yū cañrō, jicoquei atīnucūñama. Tunu “Ánaja,” yū cañrō, jicoquei ānucūñama. Tunu “Bairo ása,” yū paabojari majārē yū cañrō, jicoquei yū cañrōrē bairo átīnucūñama —qūīñupū quetiupau capitán Jesure.

¹⁰ Bairo cū cañrō tūgo, Jesús puame tūgoacūacoasupū. Bairi cūrē causerārē na āmejore ññarī, atore bairo na ññupū:

—Mujāārē cariape ñiña: Ato Israel yepa macāña jicāū ūcū ānirē bairo yū mena catūgoñatutuaure yū bócaetaññēñiña. Cū puame tūgoñatutujññami Dios cū carotimasīrjērē.

¹¹ Tunu cariape ññemoña: Ape rāmu capāārā camasā romano majōcu ūna muipū cū cawāmātōpū caatātana, bairi muipū cū cañjājātopū caatātana cūā nipetiropū caatātana etari, marī ñicājāā, Abraham, Isaac, Jacob mena mesapū ruigarāma. Judío majā caāmerā na cañniatacūārē, na mena ūga bapacutigarāma Dios cū carotimasīrpa caetaro. ¹² Bairo caroaro na mena na cauga bapacutimiatacūārē, aperā capāārā judío majā Dios cū carotimasīrpa caetabujioatana puamerē canaitñārōpū na joregūmi Dios, cū mena na catūgoñatutuaetie wapa. Bairi capāārā topū otigarāma. Na opire bacarupotugarāma, butiuro yaparuarā yua —na ññupū Jesús cū bero causerārē.

¹³ Ī quetibujy yaparo, atore bairo qūīnemoñupū tunu soldaua quetiupau capitárē:

—Tunu ácúja mū ya wiipū. Tore bairo yū mena mū catūgoñatutuarore bairo to baíáto. Mū paabojari majōcu caticoagūmi —qūīñupū.

Tocārōā bairo cū cañrō, jicoquei caticoasupū capitán paabojari majōcu yua.

Jesús sana a la suegra de Pedro

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Cabero acoásupū Jesús, Pedro cawāmecucū ya wiipū. Bairo ti wii jāāetari Pedro mañicōrē cō ññupū. Cō puame riao baiyupo. Butiuro bugoyupo. ¹⁵ Bairo cō cabairo ñña, cō wāmorē pāññupū. Bairo cū caátoa, jicoquei yua jānacuasuparo bugoye puame. Tocārōā caticoasupū. Bairo catiáco yua, tocārōā ūgariquere na qūēnonuñupō Jesujāārē.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Cabero canaioatípaɯ Pedro ya wiipare etayupará nipetiro ti macá macáana. Wátí yeri púnarê cacûgorârê na jeasúparâ Jesús tɯpɯ. Bairo Jesús na caetaro ñña, wátí yeri púnarê na acurewiyoyojuɯpɯ. Jicãnia cû caĩrô witicoásúparâ. Tunu bairoa nipetiro cariyayecunarê na catioyupɯ Jesús. ¹⁷ Bairo profeta Isaías ãnacû cû caiquetibujɯ jûgoyeticûrîcârôrê bairo baietaro baiyuparo. Atore bairo ï quetibujɯ woatucûñañupî Isaías: “Marî riayere, popiye marî cabairije nipetirijere marî netôbojagami,” ï quetibujɯ woatucûñañupî Isaías ãnacû Jesús cû caátipeere.

*Los que querían seguir a Jesús
(Lc 9.57-62)*

¹⁸ Cabero camasã capããrâ majû Jesús tɯpɯre ññanucû ãmejoreyupará. Bairo na cabairo ññarî, Jesús pɯame, “Utabucura ape nugôãpɯ marî pëña átoca,” na ññupû cû cabuerârê. ¹⁹ Bairo na caãpáro jûgoye, jicãu Moisés ãnacû cû caroticûrîqûerê cajûgobuei pɯame Jesure qûññupû: —Cabuei, yɯ cûã mɯ cabuei yɯ ãnigaya. Bairi noo mɯ cañesêãrôpɯ yɯ águ yɯ cûã —qûññupû.

²⁰ Bairo cû caĩrô tãgo, atore bairo qûññupû Jesús:

—Macãnucû macáana waibutoa na caãnipaurî cûgoyama. Minia cûã na riabatiri na caãnipaurire cûgoyama. Bairo na cacûgomiatacûãrê, yua, Camasã jûgocɯ, yɯ caãnipaɯ ñno yɯ cûgoetiya —qûññupû Jesús caãmurê.

²¹ Bairi apei Jesús berore causaa pɯame atore bairo qûññupû:

—Yɯ Quetiupaɯ, mai mɯ mena yɯ baracɯperigɯ. Yɯ pacure cû cotei ácu yɯ baiya. Cû cariacato bero roque, mɯ mena yɯ ábujiou —qûññupû Jesure.

²² Bairo cû cañmiatacûãrê, Jesús pɯame bairo qûññupû:

—Ãmerê yɯ mena mɯ cabapacito yɯ boya. Camasã cariacoatanarê bairo caãna pɯame na qûññoáto cabaiyasirârê —qûññupû Jesús jicãu cãrê causagamirê.

*Jesús calma el viento y las olas
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)*

²³ Bairo cû caĩrô bero, Jesús pɯame cûmua capairicapaɯ ájããñupû. Bairo cû caájããrô ññarâ, cû cabuerã cûã ájããñuparâ. ²⁴ Bairo ájãã yua, ti utabucurapɯ pëñacoásúparâ. Bairo na caátó yua, wíno paio papu atjûgoyuparo. Bairo capapuro ocoturi paio atjãbejããñuparô, cûmua ruagari tãnipɯ yua. Mai, Jesús pɯame na caátó beroaca cãnijããcoasupɯ. ²⁵ Bairo cû cabairoi, cû cabuerã pɯame cû wãcôñuparâ. Cû wãcôri atore bairo qûññuparâ Jesure:

—jããrê cabuei, jãã netôõña! ¡Ruarã marî baiya! —qûññuparâ.

²⁶ Bairo na caiwãcôrô tãgo, bairo na ññupû:

—¿Nopëñrâ butiuro mujãã uwiyati? ¡Dios mena mujãã tûgoñtatutuetimajücôãña! —na ññupû.

Ï yaparo, wãmɯnucãrî yua, wínorê jãnarotiyupɯ. Tunu bairoa oco turi cûãrê jãnarotiyupɯ. Bairo cû caátó, jicoquei jãnapeticoasuparo yua. ²⁷ Bairo cû caátó ñña, cû cabuerã pɯame qûññacôã maniãti, atore bairo ãmeo ññuparâ na majû:

—¡Ago tame! ¿Ñamu ñcû cû ãniñati Jesús? Wíno, ocoturi cûã cû tûgocôãña.

*Los endemoniados de Gadara
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)*

²⁸ Cabero ti utabucura ape nugôãpɯ pëñaetayuparâ Jesujãã, Gadara na caĩrî yepapɯ. Bairo eta yua, maanucãñupû Jesús. Bairo cû camaanucãrô, pugarã caãmua wátí yeri pûna cacûgorã pɯame cãtu etayuparâ. Camasãrê na carerica ñtã wiiripã caãmianata cãtu etayuparâ. Mai, na pɯame cauwiôrã majû ññuparâ. Bairi camasã pɯame tipare netôãmasiẽñincucñuparâ.

²⁹ Bairi yua, na, caãmua pɯame Jesús cû camaanucãrô ñña, bairo qûññ awajayuparâ:

—¿Mɯ, Dios macá, ñerê acú mɯ atíati jãã ture? ¿Dios popiye jããrê cû caátipa rámu jûgoye, mɯ pɯame popiye jãã baio joroque átigu mɯ atíati? —qûññuparâ butiuro.

³⁰ Mai, to jûgoye cayojãñuripaɯ capããrâ yesea nuricãrã uga ññuparâ. ³¹ Bairo na caũgaãno, wátí yeri pûna pɯame atore bairo butiuro qûññuparâ Jesure:

—Jããrê mɯ caacurewiyojomajûgaata, yesea tɯpɯ jãã árotiya. Napure jãã jããgarã —butiuro qûññuparâ.

³² Bairo na caĩrô tãgo, “¡Jau, topɯ ánaja toroque!” na ññupû Jesús, na ároti yua. Bairo cû caĩrô, wátí yeri pûna pɯame caãmuarê na witipeticoásúparâ. Yeseapure jããrásúparâ. Bairo yeseare na cajããrîpaɯ yua, yesea ñtãu bui caãnimiatana pɯame mecûãrã utabucurapɯ ature ñãñuacoásúparâ. Bairi yua, ruapeticoásuparâ yesea pɯame.

³³ Bairo na cabairo ñña, yeseare cacotemiatana pɯame acuarî acoásúparâ. Bairo macãpɯ etarã, na quetibujuyuparâ nipetiro yesea na cabaiatajere. Tunu bairoa nipetiro wátí yeri pûna cacûgomiatana na cabaiataje cûãrê na quetibujuyuparâ. ³⁴ Bairo tiere tãgori, camasã pɯame ññarásúparâ cabaiatajere. Bairo topɯ etarã, Jesure qûñña yua, butiuro aperopɯ cû árotiyuparâ. Na ya yepare cû caãno boesuparâ.

9

*Jesús sana a un paralítico**(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)*

¹ Bairo na caĩrō tũgo, Jesús cũmuarē ájããñupũ tunu. Bairo ájãã yua, ti ʉtabɯcɯra ape nuǵõãpũ pẽñaacoásúpũ cũ cabuerã mena. Pẽñaátĩ yua, cũ ya macã majũpũ etayupũ. ² Bairo cũ caetaro ñña, ti macã macãana jicããrã Jesutu, ñicãrĩ cabũɯricure cũ neasúpãrã, na canerĩ coro mena. Bairo na caatõ ñña, Jesús pũame masĩcõãñupũ cũ mena na catũgoñatutuarijere. Torecũ, atore bairo qũĩñupũ Jesús ñicãrĩ cabũɯricure:

—Yũ yau, caroaro useanirõ ãnitũgoñaña. Merẽ mũ carorije wapare yũ netõcõãña — qũĩñupũ Jesús.

³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũtu macãana Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã pũame bairo ĩ tũgoñañupãrã na yeripũ: “Diore cũ netõncãũ átiyami bairo cũ caĩrjẽ mena. ‘Merẽ mũ carorije wapare yũ recõãña,’ cũ ʉcũ ĩ masĩa maa.” ⁴ Masĩcõãñupũ Jesús cũ yeripũ na caãmeobusũrijere. Bairi atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã yũ mena roro mujãã tũgoñañati? ⁵⁻⁶ “Mũ carorije wapare yũ netõõña,” ãnirẽ yũ caĩata, “Bairo ĩcõãũ ññami,” mujãã ñbujiorã. Bairãpũ, “Wãmũncãña,” cũrẽ yũ caĩata, to bero cũ cawãmũncãto ññarã roque, “Bairo ĩcõãũ mee ññami Jesús,” mujãã ñbujiorã. Yũ, Camasã Jũgocũ, atĩ yerapũ yũ carotimasĩrjẽrẽ mujãã camasĩparore bairo, tiere ñĩgu —na ññupũ Jesús Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majãrẽ.

Ī yaparo, cũ caĩrõrẽ bairo qũĩnemoñupũ Jesús ñicãrĩ cabũɯricure:

—Wãmũncãña. Mũ cacũñarĩ corore nepũsari mũ ya wiipũ tunu ácãja. Merẽ mũ riayere yũ netõõña — qũĩñupũ.

⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei wãmũncã yua, cũ ya wiipũ acoásúpũ cabũmiatacũ pũame. ⁸ Bairo cũ caatõ ñña, to macãana, capããrã camasã cũ tũgoñacõã maniãsupãrã. Bairi Diore cũ basapeoyupãrã. Dios cũ camasĩrjẽrẽ camasãrẽ na cũ cajorijere tũgoña useaniñupãrã yua.

*Jesús llama a Mateo**(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)*

⁹ Cabero topũ caãniatacũ acoásúpũ Jesús. Bairo netõácũ, yũ, atĩ tutire cawoatũ Mateo cawãmecũcure ññajowĩ. Mai, yũ pũame Roma gobiernorẽ camasã yaye dinero impuestos na caĩrjẽrẽ jejobojari majõcũ yũ ãmũ. Bairi yũ capaari arũapũ yũ caãno, ññajowĩ Jesús. Bairo ññajori bero, yũtu etari atore bairo ññĩ yua:

—Jito. Yũ bapacusa.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei yũ pũame Jesús mena yũ bapacuti acoãápũ yua.

¹⁰ Cabero Jesús, bairi jãã, cũ cabuerã mena mesapũ jãã caruiro, camasã capããrã ruirã etawã, yũre bairo capaarique cũgorã, bairi aperã camasã roro na cabũspairã cũã. ¹¹ Bairo jãã caũgabapacũtore ññarã yua, fariseo majã pũame bairo jãã ĩ tutiwã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi roro caãna mena mujããrẽ cabuei cũ etiũga bapacũtiyati? Roro ácu átiyami —jãã ĩ tutiwã fariseo majã, jãã, Jesús cũ cabuerãrẽ.

¹² Bairo na caĩtutiro tũgo, bairo na ĩwĩ Jesús:

—ʉcotiri majõcure bairo yũ ãniña atĩ wiire. ʉcotiri majõcũ áperiyami cacatirã na caãni wiiripure. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ʉcoti etau. Bairi ãnoa mena yũ ãniña. Na carorije, riayere bairo caãnierẽ netõõũ ácu yũ átiaru. ¹³ Mujãã, atĩ wãmerẽ Dios cũ caquetibũjucũrĩqũerẽ bueri mujãã camasĩrõ boya: “Mujãã, waibũtoa riire mujãã cajoemũgõrjẽ mee, cabopacarãrẽ na mujãã caĩñamairjẽ roquere yũ boya,” ĩ quetibũjuyupi Dios cũ ya tutipũ. Torecũna, yũ apũ atĩ yerapure. “Caroarã marĩ ãniña,” caĩtorãrẽ na yũ macãetĩña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buĩcutiya,” caĩtũgoñayapaparãrẽ na macãũ acũ yũ apũ, na yeri wasoãto, ĩ —na ĩwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

*La cuestión del ayuno**(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)*

¹⁴ Cabero Juan cũ cabuerã Jesús tũpũ etawã. Eta yua, bairo Jesure qũĩ jeniñawã:

—Jãã, bairi fariseo majã cũã ugarique betiri Diore jãã ñbuenucũña. Mũ cabuerã pũame bairo áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ugarique betietinucũñati? —qũĩ jeniñawã Juan cũ cabuerã Jesure.

¹⁵ Bairo na caĩjeniñarõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Caroaro yũ caãtiere mujãã tũgomasiẽtĩña. Caãmũ cawãmõjiyapure bairo yũ ãniña. Cũ yarãrẽ bairo ññama yũ cabuerã. Caãmũ cũ cawãmõjiyari rãmũrẽ cũ yarã nipetirã ugayama paio, cũ mena useaniãna. Ti rãmũrẽ auatãmũoetiyama. Caãmũ cũ cawãmõjiyari rãma bero roquere, cũ yarã caborã ugarique betiri Diore cũ tũgoña jeniñubuebijiorãma tunu. Narẽ

bairo jãã ãniña. Bairi yu mena ãna, yu cabuerã auatãmuoetigarãma. Yu camano roquere auatãmuobujiorãma —na i quetibujawĩ Jesús, Juan cū cabuerãrẽ.

¹⁶ I yaparo, “Yu yaye cawãma quetire cabucu macããjẽ mena tũgousa masiã maniña,” Igu, atore bairi wãme na icõña quetibujunemowĩ Jesús tunu:

—Cabucuro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carugaeti asero mena. Bairo na caãpata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caãto, rugagaro. Rugari tũgãwonemogaro paijãñurõ cawãma asero puame cabucuro jutirore. ¹⁷ Tunu bairoa use oco cawãma quẽnyoyaparoriquere piojãẽtinucũñama camasã cabucu poa waibucu asero poapure. Bairo na caãpata, ti poa wocoagaro, tie oco capãmurõ. Ti poa macããjẽ yasigaro. Bairi use ocore cawãma quẽnyoyaparoriquere piojãñucũñama camasã cawãma poa mena. Bairo na caãpata, ti poa tie oco cãa nicõãña. Yasietiya —na i quetibujawĩ Jesús to macããnarẽ.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Bairo narẽ cū caquetibujãño, cãtu etawĩ judio majã quetiupau jicãũ. Bairo cãtu etari yua, rupopaturi mena etanumurĩ Jesure quĩroawĩ. Atofe bairo quĩwĩ:

—Jesús, yu macõ meru riacoãmõ. Bairo cariacoatato cõ caãñimiatacũãrẽ, mu wãmo mena cõ rupaurĩ ãnajẽrẽ mu capãñaata, caticoagomo tunu. Bairi yu mena mu apã tãmurĩ —quĩwĩ quetiupau.

¹⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo, wãmunucã yua, cū mena acoãmĩ. Jesús cariacoatato cõ caãnopu ácã. Cū cabuerã cãã cū mena jãã apã. ²⁰ Bairo jãã caãto, Jesús bero puame asũpo jicãõ carõmio puga wãmo peti rupore puga pẽnirõ cãnacã cumarĩ majũ carijãnaecõ. Bairo cãtu eta yua, aperiã na caĩñaeto, cū jutiro cayoaro yapaacarẽ pãñañupõ. ²¹ Mai, cõ puame cariape tũgoñañupõ Jesús cū cariape netõmasĩrjẽrẽ. Bairo cariape tũgoñarĩ yua, “Cū jutiro cayoaro yapaacarẽ yu capãñaata, yu caticoago,” i tũgoñañupõ. Bairo tiere i tũgoñarĩ, Jesús bero puame atĩri, tofe bairo ásupo. ²² Jesús puame cõ caãtiere masicõãñupĩ. Bairo camasĩ ãnirĩ yua, ãmejorenucãrĩ, atore bairo cõ iwĩ:

—Yu yao, caroaro useanirõ ãnitũgoñaña. Yu mena mu catũgoñatutuaroi, mu riayere yu netõcõãña —cõ iwĩ.

Bairo cū caĩrõã, jicoquei caticoamo yua.

²³ Cabero jicãũ judio majã quetiupau ya wiipũ Jesús cū caetaro, ti wii macããna puame oti awajarã baiwã, cabaiyasiatacore iñarĩ. ²⁴ Bairo na cabairo iña, atore bairo na iwĩ Jesús:

—Witiãnája. Atio cawĩmao baiyasio mee baiyamo. Cãnio baiyamo —na iwĩ Jesús.

Bairo cū caĩrõ tũgo, roro cõ búcaboyeticõãwã, “Merẽ yasicõãmo,” irã. ²⁵ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús puame ti wiire na wiyocõãjowĩ. Áti yaparo, cariacoatato ãnacõ cõ caãni aruapu jããti yua, cõ ãnacõ wãmorirẽ ñewĩ. Bairo cū caãto, cõ puame catitunurĩ wãmunucãcoãmõ yua. ²⁶ To bero camasã nipetiro ti yepa tũni macããna cãã queti tũgopeticoasuparã Jesús cū caãtiatajere.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Cabero topũ caãniatacu acoãmĩ Jesús tunu. Bairo cū caãto, pugarã caãmua cacaapee iñaena cū berore usawã. Bairo usa yua, busurique tutuaro mena atore bairo quĩwã:

—¡Jesús, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jãã iñaña! —quĩwã.

²⁸ Bairi Jesús wiire cū cajããetaro, cacaapee iñaena puame cãtu etawã. Bairo na caetaro iña yua, atore bairo na iwĩ Jesús:

—¿Yu canetõrjẽrẽ cariape mujãã tũgoñañati?

Bairo cū caĩjẽniñarõ tũgo, bairo quĩwã pugarãpu:

—Jããrẽ mu canetõpõpeere cariape jãã tũgoñaña.

²⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, na caapeere pãñawĩ Jesús. Pãña yua, bairo na iwĩ:

—Bairi yu mena mujãã catũgoñatutuarijerea bairo to baiãto mujããrẽ —na iwĩ.

³⁰ Bairo cū caĩrõã, jicoquei iñamasicõãma yua. Bairo na cacatiro iña, Jesús puame bairo na ñnemowĩ tunu butiuro:

—Aperãrẽ na quetibujeticõãña mujããrẽ yu cacatiorijere.

³¹ Bairo cū caĩrõ tũgomirãcũã, cabero nipetiropu camasãrẽ na quetibuju batocõãñupã Jesús narẽ cū cacatioatajere.

Jesús sana a un mudo

³² Bairo na caãto, camasã aperiã Jesús tũpu cū neamá tunu apei wãti yeri pũna cacũgõre. Cū puame wãti yeri pũna jũgori busumasĩẽmi. ³³ Bairi Jesús wãti yeri pũnarẽ cū cawiojoro bero, caãmũ puame catiãcu busumasicõãmĩ tunu. Bairo cū cabairo iña, to macããna quĩñacõã maniãma. Bairo ãmeo iwã na majũ:

—¡Diwatoa ñno ãni cū cacatiorore bairo marĩ iñaepũ ato Israel yepapure! —ãmeo iwã na majũ.

³⁴ Bairo na caãmeoĩmiatacũãrê, fariseo majã puame bairo ïwã:

—Beelzebú, wãtĩã quetiupau majũ cũ camasiõrĩjê jãgori wãtĩã yeri pũna, camasãrê cajãñarãrê na acurewiyoyo masĩñami —qũĩ busupaiwã fariseo majã Jesure.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Cabero añesẽãwĩ Jesús tocãnacã macããpu. Bairi capairi macã, o õcã macããcã cũãrê etau, to macããna na cañbuenefarĩ wiipure na quetibujawĩ caroa queti, Dios cũ carotimasĩrĩpau caetarijere. Tunu bairoa nipetiri wãme cariyecunãrê na catiowĩ. ³⁶ Bairo capããrã camasãrê na ïñarĩ yua, bopacooro na ïñawĩ. Dope caãtimasĩena tãgoñarĩqũê pairique caãna na caãnoi, bopacooro na ïñawĩ Jesús. Nurĩcãrã oveja narê cacotei camãnarê bairo baiwã Jesure. ³⁷ Bairo na cabairoi, atore bairo jãã ïwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrê:

—Oterique camasã na cajepee pairo caãnimitacũãrê, tie uparãrê cajuparã puame capããrã mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catũgousaparã capããrã na caãnimitacũãrê, marĩrê cajumetibujuparã puame capããrã mee niñama. ³⁸ Bairo na cabairoi, marĩ Pacu Diore mujãã cajenĩrõ boya. Cũ puame oterique Upaure bairo cũ yaye busurique cajumetibuju batoparãrê na jomasĩgumi.

10

Jesús escoge a los doce apóstolos

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Cabero Jesús, puãa wãmo peti rupore puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ cũ caquetibujurotijoparãrê jãã besewĩ. Bairo jãã bese yua, jãã jowĩ masĩrĩqũerê. Wãtĩã yeri pũnarê wiyomasĩrĩqũerê, bairi tocãnacã wãmepurea riaye netõmasĩrĩqũê cããrê jãã jowĩ.

² Bairo puãa wãmo peti rupore puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ jãã ãmu Jesús cũ caquetibujurotijoparã. Cajũgoye ãmi Simón. Simorẽã qũĩwĩ Jesús tunu “Pedro”. Tunu cabero ãmi Pedro bai, Andrés cawãmecucu. Cũ bero ãma Zebedeo pũna, Santiago, bairi cũ bai Juan mena. ³ Tunu cabero ãma Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo. Yu, Mateo puame Roma macããnarê, camasã yaye dinerore jejobojari majõcu caãnimirĩcũ yu ãmu. Tunu cabero ãmi Alfeo macũ Santiago cawãmecucu. Tunu cabero ãmi Tadeo. ⁴ Tunu cabero ãmi Simón. Cũ puame ãmi jĩcãũ celotea mena macããcũ. Cabero ãmi Judas Iscariote. Cũ puame ãmi Jesure cañerotipau. Tocãnacãũã jãã ãmu Jesús cũ caquetibujurotijoparã, cũ cabeseatana yua.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Bairo, Jesús puãa wãmo peti rupore puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ, jãã, cũ cabuerãrê jãã bese yaparo, camasãrê jãã quetibuju rotijowĩ. Bairo jãã quetibuju rotijori yua, cariape atore bairo jãã ïwĩ: “Judío majã caãmerã na caãnopu mujãã cañesẽãrõ yu boetiya. Tunu bairoa Samaria yepa macããna na caãni macããrĩpu cũãrê mujãã cañesẽãrõ yu boetiya. ⁶ Ati yepa Israel macããna oveja nurĩcãrã cayasiricarãrê bairo caãna niñama. Na caãno puamerê mujãã cañesẽãrõ yu boya. ⁷ Bairo na mena ãna, atore bairo na ï quetibujuya: ‘Dios cũ carotimasĩrĩpau merê etaro baiya.’ ⁸ Tunu bairoa cariyecunãrê na catioya. Bairi cariaccoatana cũãrê tunu na cationemoña. Bairi na rupau caboarã cũãrê na catioya. Tunu bairoa wãtĩ yeri pũna camasã rupauru caãnarê na acurewiyoyoya. Yu camasĩrĩjêrê wapa mano mujããrê yu joya. Bairi wapa mano cabopacarãrê na juãtinemoña mujãã cãã.

⁹ “Tunu bairoa oro, plata, cobre moneda tiirire jeãpéricõãña. ¹⁰ Tunu bairoa wasopoa, apeye ïnierê mujãã cajããrĩ poa cũãrê jeãpéricõãña. Tunu jutiro, mujãã cawasoaparo cũãrê jeãpéricõãña. Rupo jutii, mujãã cawasoapee, bairi tuericu cããrê mujãã cajeatõ yu boetiya. Mujãã, paari majã ãnirĩ mujãã ugamasĩna noo mujãã caãtõru na canurĩjêrê.

¹¹ “Bairi noo cabori macã, o peeti macããcã camasã na caãnopu etarã, ‘¿Ni caroa cũ ãniñati?’ ti macã macããnarê na ï jẽniñajũgoyã. Bairo cũ ïcãrê masĩ yua, cũ ya wiipu mujãã ãnicõãwã. Capee wiirĩpu patowãcõ ñesẽãtĩcõãña. ¹² Bairi ti wii jããetarã yua, ‘Dios caroa yericutaje cũ joãto ati wii macããnarê,’ na mujãã ïgarã ti wii macããnarê. ¹³ Bairo mujãã cajjẽnirõ, na puame cãã caroaro mena mujããrê na cajẽniata, Diore na mujãã cajẽnibojari wãmerê bairoa caroa yericutajere na jogumi Dios. Bairo mujãã cajjẽnimiatacũãrê, caroaro mena mujããrê na cajẽneticõãta, Diore na mujãã cajẽnibojari wãmerê bairo caroa yericutajere na joetĩgumi Dios. ¹⁴ Bairo ti wii upau cũ mena mujãã cabapacuto cũ caboeticõãta, o mujãã yaye quetire cũ catũgogaeticõãta, cũ mena ãmericõãña. Bairi yua, cũ ya wiire witrã, o cũ ya macãrê witiãná, cũ macã ñerĩ mujãã rupo jutii macããjêrê mujãã paregarã, ‘Roro jããrê mu ãtiaru,’ ïrã. ¹⁵ Cariape mujããrê niña: To macããna mujããrê na catũgogaetie wapa Dios puame roro na atĩgumi. Camasãrê cũ caññabeseri rãmu caãno Sodoma, Gomorra macãã macããna netõjãñurõ popiye na baio joroque na atĩgumi yua,” jãã ï quetibujuwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrê.

Persecuciones

¹⁶ Ī quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Tūgoya, āmerē mujāārē caroa quetire yu quetibujū rotijoya. Ovejas nurċārā, macāncū macāāna lobos cauwiōrā watoa na caānorē bairo watoare mujāā yu joya. Bairi āña cū camasīrōrē bairo tūgoñamasīña mujāā cūā. Bairo baimirācūā, bua ĩerē caāpei cū cabairore bairo mujāā caāno yu boya. ¹⁷ Diore caīroaena na caātiānierē tūgoñamasacatiya. Na puame mujāārē ĩerī, na quetiuparā tūpu mujāārē jeāgarāma. Aperā cūā na cañerō, uwirā, ‘¿Dope bairo na marī ĩrāati?’ Ī tūgoña macāētīcōāña. Tipau caetaro ĩña, Dios puame mujāā caīmasīpeere mujāā jogumi. ²⁰ Mujāā catūgoñamasīrjē mena mujāā quetibujuetigarā. Marī Pacu Dios mena macāācū, Espīritu Santo cū camasīrjē jūgori roque mujāā quetibujugarā camasārē.

²¹ “Tipau caāno, ĩcāū pūnaa caāna nimirācūā, āmeo busujābuitirecōāgarāma. Bairo āna, gobiernorē na ĩerotiri pajīārerotigarāma. Tunu apeī cūā cū macārē torea bairo cū ātīrotīgumi. Tunu ĩcāū pūnaa na pacuare boetiri, na pajīārerotigarāma. ²² Bairi yua, ati umrecoo macāāna nipetiro mujāārē ĩñategarāma, yu yarā mujāā caānoi. Bairo mujāārē na cañtēmatīacūārē, ni ūcū mujāā mena macāācū yu yaye quetire ĩcā wāmeacā ūno cū cajānaeticōāmata, cū netōgumi Dios. ²³ Bairi ĩcā macā macāāna yu yaye busuriquere tūgogaena, roro mujāārē na caāpata, ape macāpu ruti ānāja. Cariape mujāārē ĩña: Israel yepa macāārī tocānacā macāāpūre mujāā caquetibujupeyoparo jūgoyerpa, merē yu, Camasā jūgocu nemo yu tunuātīgu ati yeparūre.

²⁴ “Tunu bairoa ni ĩcāū ūcū bueri majōcu, cārē cabuei netōrō masīētīñami. Tunu ni ĩcāū ūcū paabojari majōcu cū quetiupau netōrō rotimasīētīñami. ²⁵ Bairi ni ĩcāū ūcū bueri majōcu, cārē cabueire bairo popiye cū cabaigaeticōāta, ĩuetō. Torea bairo ni ĩcāū ūcū paabojari majōcu, cū quetiupauē bairo popiye cū cabaigaeticōāta, ĩuetō. Bairi ĩcā wii upaure, ‘Wātī quetiupau, Beelzebū cawāmeccu mū ācū,’ cū na cañata, netōjāñurō na ĩñategarāma caībusupairā ti wii upau yarārē,” jāā ĩ quetibujūwī Jesūs.

A quién se debe tener miedo
(Lc 12.2-7)

²⁶ Ī quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Bairi yu yarā, mujāārē caññaterārē na uwieticōāña. Nipetiro āme caāna na catūgoñarjē nipetirijere masīōpeyocōāgumi Dios. Baujaro nigaro mujāā yeripu mujāā catūgoñarjē nipetirije. ²⁷ Bairo bairo yasioro mujāārē yu cañrīqūē cārē nipetiro camasārē na quetibujuya busuriquere tutuaro mena. ²⁸ Bairi yu yarā, mujāārē capajīāreyasiogarā ūnarē na uwieticōāña. Bairo pajīāremasīmirācūā, dope bairo ātīmasīētīñama mujāā yeri pūna caānipeere. Dios puame camasā na caasiparo, caūpetietopu na yeri pūnarē jomasīñami. Bairi Dios puame roquere cū uwiri ĩcārō tūni caroaro āsa.

²⁹ “Tunu puagarā minia, ĩcā moneda tiaca wapacūtiyama. Bairi petoaca wapacūtimirācūā, ni ĩcāū mini ūcū Dios cū caññarċānugōēcū maami. Bairi marī Pacu Dios, ‘Bairo cū baiāto,’ cārē cū cañētīcōāta, ni ĩcāū mini ūcū riayasietīgumi. ³⁰ Mujāā cūā mujāā cabaípee nipetirijere ĩñausagumi Dios. Mujāā poawērī cārē nipetiro cōōñapeyo masīcōāñami. ³¹ Bairi, ‘Marī cabairijere masīēcūmi Dios,’ ĩ tūgoñaeticōāña. Minia netōjāñurō mujāā maiñami Dios. Bairi uwieticōāña,” jāā ĩ quetibujūwī Jesūs, jāā, cū cabuerārē.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres
(Lc 12.8-9)

³² Ī quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Ni ĩcāū ūcū, ‘Jesūs yau yu āñiña,’ aperā camasā na catūgoro cañquetibujure, yu yau cū caānierē yu cūā yu Pacu, umrecoo macāācūrē cū yu quetibujugu. ³³ Bairi tunu apeī, ‘Jesure yu masīētīña,’ cañ puamerē yu cūā, ‘Cū yu masīētīña cūrā,’ ĩ quetibujugu yu Pacu umrecoo macāācūrē,” jāā ĩ quetibujūwī Jesūs, jāā, cū cabuerārē.

Jesús es causa de división
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Ī quetibujū yaparo, jāā ĩ quetibujūnemowī tunu: “Camasā watoa yu caānierē cariape masīña. ‘Dios cū cajou cū caetaro bero jūgori nipetiro camasā caroaro āmeo ātīānigarāma,’ ĩ tūgoñaeticōāña. Yu caetaro jūgori camasā ĩcārō tūni tūgoñaeticōāgarāma. Caāmeoqūērā na catūgoñarjē bairo tūgoñagarāma. ³⁵ Bairi camasā yu yaye busuriquere ĩcā yerire bairoa catūgousaena āñirī ĩcāū cū pacure cū pesucutīgumi. Torea bairo apeo cūā cō pacore cō pesucutīgomo. Apeo cūā cō mañicōrē cō pesucutīgomo. ³⁶ Bairi ĩcāū caūmu pesua puame ĩcā wii macāāna majū nimirācūā, tore bairo baigarāma.

³⁷ “Bairi tunu ni jĩcãũ ùcũ, cũ pacure, o cũ pacore yu netõrõ na cũ camaiata, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. Tunu bairoa apei ùcũ cũ macãrẽ, o cũ macõrẽ yu netõrõ na cũ camaiata, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. ³⁸ Tunu ni jĩcãũ ùcũ yu mena ágamicũã, yure bairo popiye cũ cabaigaeticõãta, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. ³⁹ Tunu ni jĩcãũ ùcũ cũ caãnie puamerẽ mairĩ, yu yaye quetire cajãnaũ puame yasicõagumi yua. Baiũa, ni jĩcãũ ùcũ yu yaye quetire cajãnaecu roque netõcõãgumi. Cũrẽ na capaĩĩrocacõãmiatacũãrẽ, caticõã ãnincũgumi tocãnacã gãmua,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrẽ.

Premios

(Mr 9.41)

⁴⁰ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Ni jĩcãũ ùcũ mujããrẽ cũ canucũbugoata, yure canucũbugoure bairo cũ ñĩĩagu. Tunu bairoa yure canucũbugou caãcũ cũ caãnoi, Dios yure cajoũ puame cũrẽ canucũbugoure bairo quĩĩĩagumi. ⁴¹ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ puame profetare cũ cũ canucũbugoata, caroare cũ jogumi Dios. Dios yaye busũriquere cũ caquetibũjurotiorica cũ caãnoi, caroaro cũ cũ caãpata, profeta caroaro cũ caãtie wapare bairo cũ cũãrẽ cũ jogumi Dios. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ puame carorije wapa cacũgoecure cũ cũ canucũbugoata, caroare cũ jogumi Dios caũmũrẽ. Cariape Dios yu cũ caãnoi caroaro cũ cũ caãpata, carorije wapa cacũgoecu caroaro cũ caãtie wapare bairo cũ cũãrẽ cũ jogumi Dios. ⁴² Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ puame yu cabueire cũ cũ canucũbugoata, caroare cũ jogumi Dios cũ cũãrẽ. Yu cabuei, cabũgoro macããcũ majũ cũ caãnimiatacũãrẽ, caroaro cũ cũ caãpata, gãrẽ caroaro cũ caãtie wapa nigaro. Dise ĩnieacãrẽ oõ cũ caetĩpee cũãrẽ yu cabueire cũ cajoata, cũrẽ caroaro cũ caãtie wapa nigaro,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesũs.

11

Los enviados de Juan el Bautista

(Lc 7.18-35)

¹ Bairo puãa wãmo peti rupore puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã quetibũjũ yaparo yua, topũ caãniatacũ ti yepa macããjẽ ape macããrĩpu ãñesẽãnemowĩ Jesũs, caroa quetire camasãrẽ na quetibũjũ ácũ.

² Mai, Juan camasãrẽ cabautizamiatacũ puame preso jorica wiipu ãñupũ ti rãmũrĩrẽ. Bairo topũ ácũ, queti tũgoyupu Jesũs cũ caãtiãnierẽ. Bairo tũgori, atore bairo na ĩ jẽniĩarotijoyupi cũ cabuerãrẽ: ³ “¿Cariape Mesias, Dios cũ cajoũ majũ, mu ãniĩati? Cũ mee mu caãmata, ¿apei puamerẽ jãã coterãati?” na ĩ jẽniĩarotijoyupi Juan cũ cabuerãrẽ, Jesure.

⁴ Bairo cabero Juan cũ cabuerãrẽ torea bairo na cajĩeniĩarõ, atore bairo na ĩwĩ Jesũs: “Tunu ánjãa Juan tũpu. Cũ quetibũjurãjã mujãã caĩĩaatajere, bairi mujãã catũgoataje cũãrẽ. ⁵ Yu camasĩrĩjẽ jũgori caĩĩamasĩetãna merẽ ĩĩamasĩĩama. Tunu caãmasĩetãna cũã merẽ ámasĩĩama. Carupau boaatana cũã merẽ caticõayama. Tunu catũgoetana cũã merẽ tũgomasiĩama. Cabaiyasiatana cũã merẽ caticõayama. Tunu cabopacarã cũã caroa queti tũgoyama, Dios narẽ cũ canetõrĩjẽrẽ. Tiere cũ quetibũjurãjã. ⁶ Tunu bairoa mujããrẽ ñiĩa: jũseaniĩrĩ ñiĩama camasã yu mena catũgoĩatutujãnaena puame!” na ĩ jowĩ Jesũs, Juan cũ cabuerãrẽ.

⁷ Bairo Juan cũ cajoatãna na caátõ ĩña, to macããna capããrã camasãrẽ na quetibũjũ jũgowĩ Jesũs, Juan cũ cabairiquere. Atope bairo na ĩwĩ: “¿Nopẽĩrã desierto cayucumanopũ mujãã ásupari? ¿jĩcãũ yucnacã wĩnoi cayuguĩricuacarẽ ĩĩagarã, topũ mujãã ásupari? ⁸ ¿O caũmu, caroa cajutii jãĩnaurẽ quĩĩĩagarã, topũ mujãã ásupari? Mujãã baiyesupa. Camasã caroa jutii cajãnarã puame caroa wiĩripũ, quetiuparã ya wiĩripũ ãniĩama. Desierto cayucumanopũ etaetiyama na ùna. ⁹ ¿O profetare quĩĩĩagarã, topũ mujãã ásupari? Bairoa mujãã baiyupa. Cariape mujããrẽ ñiĩa: Mujãã puame, ‘Profeta ácũmi Juan,’ mujãã caĩtũgoĩamiatacũãrẽ, Juan profeta netõõjãĩnurõ caãnimajũũ ñiĩami. ¹⁰ Cũ ñiĩami Dios yaye quetibũjurica tutipũ na cawoatũjũgoyecutacu majũ. Atope bairo ti tutipũ ĩ quetibũjũyayupi Dios, cũ macãrẽ, Juan cũ cabaĩpeere:

‘Mu, yu cajopau, ti yeparu mu cabuiaparo jũgoye, apeire cũ yu quẽnoroti jojũgogu.

Camasã mu yaye quetire na tũgousaãto ĩ, apeire yu quẽnoroti jojũgogu,’

ĩ quetibũjũyayupi Dios Juan cũ cabaĩpeere.

¹¹ Cariape mujããrẽ ñiĩa: Ni jĩcãũ ùcũ ati yeparu cabuiaricu, Juan, camasãrẽ cabautizamiatacũ netõrõ caquetibũjunetõõmasĩ maami. Baiũa, Dios cũ carotimasĩrĩpau macããcũ puame nipetirã netõrõ cabũgoro macããcũ ãnivicũã, ape gãmũpu roquere Juan netõrõ masĩcõãgumi.

¹² “Juan cabautizamiatacũ cũ cabauetaropũ ni jũgoanã, ãme caãnapũ tocãnacã gãmua nituetayama Dios cũ carotimasĩrĩpau capããrã beropũ butioro cajããgarã. Na puame ãmeo quẽrĩ majã jĩcã macãrẽ ĩmagarã butioro na caãtore bairo popiye bairi jããrã átiyama. ¹³ Tunu Juan ati yeparu cũ caquetibũjuparo jũgoye profeta majã nipetirã, bairi Moĩsẽs ãnacũ cũã quetibũjũ jũgoatĩyayupa Dios cũ carotimasĩrĩpau caetapeere. ¹⁴ Tunu mujãã camasĩĩgaata,

atore bairo mujãärê ñi quetibujunemoña: ‘Elíare bairo caãcũ ape rũmũpũ buiaetagũmi,’ na caĩwoatucũjũgoyecutacu majũ ñiñami Juan. ¹⁵ Mujãã, caãmoocũna mujãã ãniña. Bairi ãmerê yua, mujããrê yũ caquetibujatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripu.

¹⁶ “¿Dope bairo mujãã, ati yutea macããna mujãã ùnarê ñicuti? ¿Noa ùnarê bairo mujãã ãnicuti? Cawĩmarãrê bairo mujãã ãniña. Cawĩmarã ñame camasã na canefãporipau ùno plazarp eperã, awajari atore bairo ï joyama na baparãrê: ¹⁷ ‘Jãã catõrõã putiro, mujãã basaetiarpũ. Tunu bairoa jãã caotiro cũãrê, jãã mujãã otinemoetiarpũ,’ ï joyama cawĩmarã na baparãrê. Narê bairo mujãã ãniña, cayũgaena majũ. ¹⁸ Tũgopeoya mai. Yũ jũgoye etayupũ Juan. Cũ ñame pan ugaesupũ. Tunu use oco cũãrê etietinucũñupũ. Bairo cũ cabairijere ñnarã, mujãã ñame, ‘Wãti yeri pũna cacũgou ãcũmi. Cũ marĩ tũgoetiropa,’ mujãã ññupã Juarê. ¹⁹ Bairi Juan bero yũ, Camasã Jũgocu, yũ etawũ. Yũ ñame camasã mena yũ uganucũña. Na mena yũ etinucũña. Bairo yũ cabairijere ñnarã, mujãã ñame, ‘Ugapacajãñũñami. Use oco cũãrê etipacajãñũñami. Corarã mena bapacũtiyami. Tunu bairoa Roma macããcũ gobiernorê camasã yaye dineroe cajejoberari majã mena bapacũtiyami. Bairi carõũ ãcũmi. Cũ marĩ tũgoetiropa cũ cũãrê,’ yũ mujãã ñnucũña. Bairi, Dios ñame cũ camasãñijêrê camasãrê na átĩ ññoñami cũ mena catũgoñatutuarã caroaro na caátie jũgori,” na ï quetibujawĩ Jesús cũtu catũgorã etarãrê.

Los pueblos desobedientes

(Lc 10.13-15)

²⁰ ï quetibujũ yaparo, atore bairo na ñnemowĩ tunu Jesús to macããnarê, ape macãã macããna roro na cabairiquere. Mai, na macããrê ãcũ, capee caroa átijẽño ññorĩqũerê na átĩ ññowĩ Jesús. Bairo narê caroaro cũ caátimiatacũãrê, na ñame roro na caátajere tũgoña yapapuari tũgoña wasoaema na yeripe. Bairi atore bairo na ñwĩ Jesús na cabaipeere: ²¹ “¡Roro majũ baigarãma to Corazĩn macã macããna! ¡Roro majũ baigarãma Betsaida macã macããna cũã! Dios cũ caátijẽñomasĩrĩjê capeere ññawã. Bairo cañnarã nimirãcũã, roro na caátajere jãnagaema. Tĩrũmũpũ macããna Tiro, Sidón macããna ãnana, Corazĩn, Betsaida macããna na cañnarĩcãrõrêã bairo na cũã na cañnaata, roro na caátajere jãnabujioricarãma Tiro, Sidón macããna ñame. Bũtioro yapapuarã na cajãñarĩjê juti ùnierê jãñabujioricarãma. Peero õwã cũãrê na ñũroarpũ mapeobujioricarãma, bũtioro yapapuari yua. ²² Cariape mujããrê ñiña: Camasãrê Dios cũ caññabeseri rũmũ caetaro, Corazĩn, bairi Betsaida macããna ñame, Tiro, Sidón macããna netõjãñurõ popiye baigarãma. ²³ Torea bairo Capernaum macã macããna cũã baigarãma. ‘Jõbuiipũ marĩ ágarã,’ cañtũgoñarã na caññimiatacũãrê, ¡caũcũãrĩ operũ roquere na regumi Dios! Cũ caátijẽñorĩjê capeere ññawã Capernaum macããna. Tĩrũmũpũ macããna, Sodoma macããna ãnana, Capernaum macããna na cañnarĩcãrõrê bairo na cũã na cañnaata, roro na caátajere jãnarĩ, yasietibujioricarãma. Na ya macã ñame ati rũmũrê nicõbujioro mai. ²⁴ Cariape mujããrê ñiña: To macããna na catũgoetie wapa, Dios ñame roro na átigumi. Camasãrê cũ caññabeseri rũmũ caetaro, Capernaum macããna, Sodoma macããna netõjãñurõ popiye baigarãma,” na ï quetibujawĩ Jesús, camasã cũtu catũgorã etarãrê.

Vengan a mí y descansen

(Lc 10.21-22)

²⁵ Bairo ti watoa caño atore bairo Diore qũĩ jẽniwĩ Jesús: “Caacu, mũ, ati amurecõo nipetiro upau, mũ ñujãñũña yũ yarã mena. Naa, cabũgoro macããnarê bairo caña na caññimiatacũãrê, masĩrĩqũerê na mũ joyupa. Apeã, ati yepa macããna, ‘Marĩ roque marĩ masĩnetõña,’ cañrã ñamerê na mũ joesupa. ²⁶ Caacu, tore bairo mũ ásupa mũ cabõjũgoyetiricarorea bairo caño jũgori,” qũĩ jẽniwĩ Jesús cũ pacure.

²⁷ Bairo qũĩ jẽni yaparo, atore bairo na ñwĩ Jesús cũtu catũgorã etarãrê: “Yũ Pacũ ñame nipetirije masĩrĩqũerê yũ jowĩ. Tunu yũ caátĩãnie cũãrê yũ Pacũ jeto masĩñami. Tunu cũ caátĩãnierê yũ cũã yũ masĩpeyocõãña. Bairi yũ cũã yũ jeto na yũ masĩõmasĩña camasã yũ cabeserãrê yũ Pacũ cũ caátĩãnierê. ²⁸ Tunu mujãã nipetirã cajũgobueri majã na caquetibujacũrĩqũerê caátipeyogamirã yũ mena tũgoñatutuarasã. Caroa yericutajere mujããrê yũ jogũ, ‘Jau,’ mujãã cañata. ²⁹ Wecua pũgarã jiyaricarã jĩcãrõ mena na capaarorea bairo marĩ cũã jĩcãrõ mena marĩ paarõa. Tunu bairoa yũ yaye busurique cũãrê tũgorajẽusaya. Yua, tutuaro caroti mee yũ ãniña. Caroa yeri pũna mena caquetibujũ yũ ãniña. Bairi yũ mena mujãã cañmata, caroa yericutaje majũ mujãã yeripũre etagaro. ³⁰ Mujãã caátipee yũ cabõrĩje ñame tũgoña yapapuaõ joroque mujããrê áperigarõ. Tunu yũ cabõrore bairo mujãã caátipee masirioetiya,” na ï quetibujawĩ Jesús cũtu catũgorã etarãrê.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Ti rāmūrīrē jāā, judío majā jāā cayerijārī rāmu caāno, jāā netōápu weseripu. Bairo netōáná, jāā, Jesús cū cabuerā p̄ame queyari, trigo apeacarē jeri cacatirijerea jāā uḡajūgowu. ² Bairo jāā caátore īñarī, fariseo majā atore bairo qūī tutiwā Jesure:

—¡Na īñañijate! ¿Mu cabuerā roro na caátie miñatiyati? Ati rāmu ūnorē paariquere bairo átiyama mu cabuerā, bairo trigo apeacarē jeugarā. Ati rāmu ūnorē caápericōápee niña na caátie ūnierē —qūī tutiwā fariseo majā Jesure.

³ Bairo na caítutiro tūgo, atore bairo na īwī Jesús:

—David ānacū queyamiácū, ¿cū caátajere na caquetibujucūrīqūērē mujāā īñætinucūñati Dios ya tutipu? Mujāā īñanucūrā. ⁴ Bairo baiyuparo: David p̄ame jāāetayupu Dios ya wiire cū āmua mena. Uḡariquere macārā jāāetayuparā. Bairi pan āñuparō, caroa Dios yaye majū na caicūrīqūē jeto. Tie pāārē sacerdote majā jetore na uḡarotiyupu Moisés ānacū. Bairo sacerdote majā jeto na caugarije caānimitacūārē, tie pāārē uḡari bero, cū āmuarē na batonufupū David. ⁵ Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūē ape pūrō ape wēēpu sacerdote majā ati rāmu ūnorē na caátipeere, ¿mujāā īñætinucūñati? Mujāā īñarīcārā. Ati rāmu ūnorē templo wiire paariquere bairo camasārē na cajūgoñubuoero átirotiyupi Moisés. Bairo na p̄ame ati rāmu ūnorē na capaamitacūārē, tie jūgori carorije wapa cacūgorārē bairo na īñætinucūñami Dios. ⁶ Cariape mujāārē niña: Āme ati yeparu mujāā mena macāācū jīcāū templo wii netōjāñurō caānimajūū niñami. ⁷ Dios yaye cū caquetibujucūrīqūē, “Waibutoa rii joemūgōrī yu mujāā cañubuoero mee, camasārē bopacooro mujāā caññamairō roquere yu boya,” cū caīquetibujucūrīqūērē mujāā tūgomasiētīña. Bairo tiere mujāā catūgomasiāta, yu cabuerā, carorije wapa cacūgoenarē na mujāā tutietibujorā. ⁸ Yu, Camasā Jūgocu ānirī, yu átirotimasīña yerijārīcā rāmu cūārē camasā caroare na caātiānipeere —na ī quetibujuwī Jesús fariseo majārē.

El hombre de la mano tullida
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Cabero topu caāniatacu jāā jūgoacoāmī tunu Jesús. Á yua, ti yepa macāā wii na cañubueri wiire jāāmi. ¹⁰ Mai, topu āmi jīcāū caricāburicu. Bairi to macāāna qūī jēniñawā Jesure:

—Marī cayerijārīcā rāmūrēā cariyecunarē marī cacatioro, ¿to ñucōācuti? O paariquere bairo caānoi, ati rāmu ūnorē tore bairo caápericōápee, ¿to ānicuti? —qūī jēniñawā Jesure, cū caīrījērē na quetiuparārē busujāgarā.

¹¹ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īwī Jesús:

—¿Ni ūcū mujāā mena macāācū, oveja jīcāūācā cacūgon ūcū cū caāmata, cū yu operu ati rāmu ūnorē cū cañarocajāápata, jicoquei cū cū nemūgōmasiētīcuti? Nipetirā mujāā tore bairo mujāā átibujorā, marī cayerijārī rāmu ūno cūārē. ¹² ¡Camasā p̄amerē oveja netōjāñurō na maiñami Dios! Bairi cañurījē marī caátie ñuña Dios cū caññajoro marī cayerijārī rāmu ūno cūārē —na īwī Jesús ti wii macāānarē.

¹³ Bairo na ī yaparo, atore bairo qūīwī Jesús caricāburicure:

—Mu ricāre ñupoya.

Bairo cū caīrō, caricāburicu p̄ame cū ricāre ñupoowī. Tocārōā cū ricā ñucoápu ape nugōā macā ricāre bairo yua. ¹⁴ Bairo cū caáto īñarā, fariseo majā p̄ame ti wiire witi yua, “¿Dope bairo marī ānaati, Jesure pajīāgarā?” āmeo ī busupaijūgoyuparā na majū.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Jesús p̄ame masīcōāwī fariseo majā na caītūgoñarījērē. Bairo masīrī yua, topu caāniatacu aperopu acoāmī. Bairo cū caátō īñarā, capāārā camasā cū bero usawā. Na mena macāāna cariyecuna nipetirārē na catiowī Jesús. ¹⁶ Bairo na catio yaparo, narē cū caátibojarijere aperārē na quetibuju rotiemī. ¹⁷ Dios busarica tutipu profeta Isaías ānacū cū caīquetibuju jūgoyeticūrīcārōrē bairo baietaro baiwu. Atoe bairo ī quetibuju woatucūñañupī Isaías ānacū Dios cū caīrījērē:

¹⁸ “Āni, yu cabesericu, yu caroti niñami. Cū yu maijāñuña.

Cū caātiānierē ñiñauḡeaniña. Bairi yu yerire cū mena yu bapacūtirotigū.

Cū p̄ame judío majā caāmerā cūārē cariape quetire na quetibujugumi.

¹⁹ Tunu bairoa camasārē roro na busunetōētīgumi.

Caroa yeri mena roque na quetibujugumi.

Bairi noo macā maapu ācū, di rāmu ūno awajatutiri na quetibujuetīgumi.

²⁰ Bairi camasā catūgoñatutuaenarē caroaro mena na beyogumi.

Cū carotimasīrīpau caetaparo jūgoye tūgoñatutuarique roquere na jogumi.

²¹ Bairi judío majā caāmerā caā nipetirā, “Cū caīrōrē bairo caroaro marī juátibojagumi,” ī tūgoñagarāma,” ī quetibuju woatucūñañupī Isaías ānacū Jesús cū caátipeere.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio
(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Ape rãmu Jesutu cū neamá camasã jĩcã wãti yeri pũna cacãgoure. Mai, wãti yeri pũna cū cajãñarõ jũgori cū puame ññamasĩemi. Bairo tunu busumasĩemi. Jesús puame cū catiowĩ cū cããrẽ. Bairo cū cacatioro, caũmu puame busumasĩwĩ. Tunu bairoa ññamasĩwĩ. ²³ Bairo cū cacatiro ñña, nipetiro camasã tũgoñacõã maniãma. Atore bairo iwã: “¿Ñni, Jesús, marĩ ñnicũ David ãnacũ pãrãmi mee cū ãnicuti? ¿Dios cū cajou Mesias mee cū ãnicuti?” iwã nipetiro camasã.

²⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, fariseo majã puame atore bairo iwã: “Dios jũgori mee, Beelzebú, wãtiã quetiupau majũ cū camasãrĩjẽ jũgori wãti yeri pũna, camasãrẽ caãnarẽ na acurewiy-ojo masĩmi Jesús,” iwã fariseo majã.

²⁵ Jesús puame masĩcõãwĩ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairo masĩrĩ yua, atore bairo na iwĩ: “Quetiupau rey cū carotimasĩrĩpau macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩetĩñama. Tunu bairoa jĩcã macã, o jĩcã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cãã caroaro ãnimasĩetĩñama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtiã quetiupau, cū yarãrẽ na cū caboeticõãta, ¿dope bairo to ãninetõrõati cū carotimasĩrĩpau? ãninetõmasĩeto. Yasipeticoagaro cū yarãrẽ, na cū caboeticõãta. ²⁷ Tunu bairoa Beelzebú jũgori wãti yeri pũnarẽ na yu caacurewiyojomasĩata, ¿ñnamu cū camasãrĩjẽ jũgori mujãã yarã cãã yure bairo na átimasĩcuti? Bairo mujãã caĩrõ tũgorã, mujãã yarã puame, ‘Cariape mee mujãã tũgoñaña,’ mujããrẽ ñbujiorãma. ²⁸ Yu puame, Dios Yeri Espĩritu Santo cū camasãrĩjẽ jũgori wãti yeri pũnarẽ yu caacurewiyojomasĩata, nipetiro camasã yu caãtiere ññarã, ‘Merẽ Dios cū carotimasĩrĩpau marĩrẽ etaya,’ ñ masĩbujiorãma,” na ñ quetibujawĩ Jesús fariseo majãrẽ.

²⁹ Bairo ñ quetibujũ yaparo, cajerutiri majõcure icõñarĩ atore bairo na ñ quetibujũnemowĩ tunu: “Jĩcãã wii upau, catutuau majũ, cū ya wii macããjẽrẽ caroaro cū caĩñacoteata, ñ icũ cajerutiri majõcu cū yayerẽ jerutimasĩcũmi. Jerutimasĩmi baiũa, ti wii upau cū cajiyajũgoata. Bairo cū jiyajũgori bero roque, ti wii macããjẽ nipetirijere jerutipeyo masĩcõããmi.

³⁰ “Yu mena caãñaecũ, yure caĩñateire bairo caãcũ ññami. Tunu bairoa yu mena caquetibujũnetõõgaecu, camasãrẽ caquetibujũmawijõure bairo caãcũ ññami.

³¹ “Bairi cariape mujããrẽ ñña: Cabuspairã dope bairo roro na caĩrĩjẽ tocãnacã wãmerẽ masĩriyogami Dios, cãrẽ na cajẽniata. Bairo masĩriyobojamicãã, Espĩritu Santore roro na cabuspaiata roquere, na masĩriyoetĩgumi. ³² Baiũa, noa ñna yu, Camasã jũgõcure roro na caĩrĩjẽrẽ masĩriyogami Dios, cãrẽ na cajẽniata. Tore bairo átomicũã, Espĩritu Santore roro na caĩata roque, na masĩriyobojatĩgumi. Ati yutea caãno cãã, bairi ati yepa cū cawasoaro bero caãnipa yutea cããrẽ na masĩriyoetĩgumi, Dios Espĩritu Santore roro na caĩata,” na ñ quetibujawĩ Jesús fariseo majãrẽ.

*El árbol se conoce por su fruto
(Lc 6.43-45)*

³³ ñ quetibujũ yaparo, atore bairo na ñnemowĩ tunu: “Tũgoñañijate. Jĩcãã yucu carou carorijere rĩcacuperiya. Tunu bairoa ape yucu caroricũ caroare rĩcacuperiya. Tocãnacã yucu carĩcacutĩ yucu rĩcare ugarã, tiire marĩ masĩña. ‘Yucu carou ñña,’ o ‘Yucu caroricũ ñña,’ marĩ ñ masĩña. ³⁴ ¡Mujãã, ñña ñna moena majũ mujãã ññaña! Bairi rorije caãticõãna ãniri dope bairo puame caroaro cariape macããjẽrẽ mujãã quetibujũ masĩena. Marĩ yeri marĩ catũgoñamasĩrĩjẽrũ caãnoi, marĩ busũnucũña. ³⁵ Bairo marĩ yeripũ caroa caãmata, caroa wãme tũgoñarĩqũerẽ marĩ busũnucũña. Tunu bairoa carorijere marĩ cabusũnucũata cããrẽ, marĩ yeri pũnaaru carorije caãno jũgori carorije jeto busũrique ñña. ³⁶ Cariape mujããrẽ ñña: Dios camasãrẽ na cū caĩñabeseri rãmu caetaro, roro na caĩrĩqũẽ tocãnacã wãmerẽ ññabesegumi Dios. ³⁷ Mujãã ya risero jũgori mujãã masĩgumi Dios mujãã caãtiãnierẽ. Caroaro caĩrĩcũ cū caãmata, carorije wapa cacũgõecure bairo qũĩñagumi Dios. Roro caĩrĩcũ cū caãmata roque, carorije wapa cacũgõure bairo qũĩñagumi,” na ñ quetibujawĩ Jesús.

*La gente mala pide una señal milagrosa
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Cabero jĩcããrã Moĩsẽ ãnacũ cū caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã mena Jesutu etawã tunu. Atore bairo qũĩwã:

—Cabuei, jĩcã wãme ñno átijẽño ñnorĩqũerẽ jããrẽ mu átĩ ñnowã.

³⁹ Bairo na caĩrõ tũgomicũã, atore bairo na iwĩ Jesús:

—Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro Dios mena ãnimasĩetĩñama. Jĩcã rãmu cū boo, ape rãmu cū boetiyama. Átijẽño ñnorĩqũẽ jetore boyama. Bairo na cabomiatacããrẽ, tiere na átĩ ñnoetĩgumi Dios. Merẽ na quetibujũ cũñupĩ Jonás ãnacũ cū cabairiquere. ⁴⁰ Jonás puame itia rãmu, itia ñami majũ wai capai paaro pupearu ãñupĩ. Torea bairo yu, Camasã jũgõcũ cãã itia rãmu, itia ñami majũ ati yepa pupearu yu ãnigu. ⁴¹ Tirãmurẽ Jonás cū caĩrĩjẽrẽ tũgorã, Nĩnive macã macããna puame roro na caãtajere jãnacõãñupã. “Cariapea

Dios cū caquetibujunetōrotiricu majū niñami Jonás,” ĩ tūgoñamasĩñupā. Bairo Jonarē na caĩtūgoñamiatacūārē, mujāā, āme caāna pñame Jonás netōjāñurō cañimajūū cū caĩrĩjērē mujāā tūgousagaetiya. Bairi Dios cū caĩñabeseri rāmu caetaro, Nínive macā macāāna pñame catitunurī, “Roro majū mujāā tūgousaesupa,” mujāā ĩgarāma. ⁴² Tunu bairoa ti rāmu caetaro, ĩcāō catitunurī, mujāā, āme caānarē, “Cariapea mujāā tūgousaepu,” mujāārē ĩregomo cō cūā. Ape nūgōā waru joperu macāācō quetiupao ānacō cūā bairo mujāārē ĩgomo. Cō pñame noo cayoaropu asūpo, Salomón ānacū cū camasĩrĩjērē tūgogo. Bairo catūgogorico cō cañimiatacūārē, mujāā, āme caāna yu camasĩrĩjērē mujāā tūgogaetiya. Bairo Salomón netōrō camasī yu cañimiatacūārē, yu caĩrĩjērē mujāā tūgogaetiya.

El espíritu impuro que regresa

(Lc 11.24-26)

⁴³ ĩ quetibuju yaparo, ape wāme ĩcōñarī atore bairo na ĩnemowī Jesús tunu: “Wātī yeri pūna caūmurē cū cawitiátato bero, noo caoco manipauripu āñesēāmi. Āñesēā yua, cū caāñiparore cū cabocaeiticōāta, atore bairo ĩ tūgoñami: ⁴⁴ ‘Yu cañimiatatorua yu tunuāgu tunu,’ ĩ tūgoñami. Bairo ĩ tūgoña yua, tunuā, caūmurē qūñāmi tunu. Caūmu yeri pñame caroaro na caowa qūēnopeyoatato wiire bairo bauūmi. ⁴⁵ Bairo cabairo ĩña yua, ācoacumi tunu wātī, aperā ĩcā wāmo peti puga pēñirō cānacāū majū cū netōrō cañuenarē na piineñou ácú. Bairo na bocá, ‘jito!’ na ĩ, caūmurē cū jāārāma tunu nipetirā. Bairi cū yeripu āñicōārāma tunu. Bairo na caāno, jōpñame roro baibujoiūmi tunu caūmu pñame yua. Torea bairo baigarāma ati yutea macāāna carorā, Dios narē cū canetōatato bero cū Yeri majūrē na yeripu caboena pñame,” na ĩ quetibujuwī Jesús fariseo majārē.

La madre y los hermanos de Jesús

(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Bairo narē cū caquetibujūāno, Jesús paco, bairi cū bairā cūā topu etayupa. Eta yua, cū caāni wīi macāpu cū cotenucūñupā, cū mena busugarā. ⁴⁷ Bairo macāpu na cacotenucūrō, Jesutu macāācū ĩcāū atore bairo qūñwī Jesure:

—Mu paco, mu bairā mu macāuparā. Macāpua murē coterā átiuparā —qūñwī ĩcāū Jesure.

⁴⁸ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūñwī Jesús cūrē caquetibujure:

—Naa, yu paco, yu bairā cūā, yu yarā majū na cañimiatacūārē, aperā, yu yarārē bairo caāna niñama na cūā.

⁴⁹ ĩ quetibuju yaparo, cū wāmorē, jāā, cū cabuerā ture ĩnpuajori atore bairo qūñnemowī tunu:

—Ānoa niñama yu pacore bairo caāna, bairi yu bairārē bairo caāna. ⁵⁰ Noa ũna yu Pacu umñecōo macāācū cū carotirore bairo caāna pñame yu bairārē bairo caāna, bairi yu bairā rōmirērē bairo caāna, bairi yu pacore bairo caāna niñama.

13

La parábola del sembrador

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ti rāmu ti wīi cañniatacu witiátī yua, utabucura tñnīpu ruietawī Jesús. ² Bairo cū caruiro, camasā capāārā cūtu neñetaewā. Bairo capāārā majū na caānoi, Jesús pñame cūmuaturorica capairicapu ājāāwī. Cūtu catūgorā etarā pñame peta paputiropu nucūwā. ³ Bairo na cabairo, capee wāme ĩcōñarī na quetibujuwī Jesús.

Atore bairo na ĩ quetibujuwī: “ĩcā rāmu asūpu ĩcāū caūmu cū wesepu, oteriquere otei ácú.

⁴ Topu eta, cū oteriquere wēbato otejūgoyupu. Bairo caroaro cū caotemiatacūārē, oteriquere ĩcā rupaa ñañuparō maapu. Bairo maapu ti rupaa cañarō ĩñarā, minia pñame wñruiatī, ugarecōñuparā. ⁵ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa ũtā yerapu cayera esemenirōpu ñañuparō. Tie pñame yoaro mee putimiñuparō, cayera esemenirō caānoi yua. ⁶ Bairo tie oteriquere pñame pūtiatīmī yua, yoaro mee riacoásuparo muipu cū caasijārōi, dope bairo nucōōrī jōmasiētīrī yua. ⁷ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa pota yucu watoapu ñañuparō. Cabero pota yucu pñame cabūtinētōrō, tie oteriquere pñame caroaro pūtimasīēsuparo. Pota yucu pñame otere butibiacoñuparō. ⁸ Cabero ape rupaa pñame caroa yerapu ñañuparō. Cabero puti, buticoasuparo. Bairo butiátō, ĩcā jatī cien rupaa majū ricacūsuparo. Ape jatī sesenta rupaa majū ricacūsuparo. Ape jatī treinta majū ricacūsuparo. ⁹ Mujāā, caāmoocna mujāā āniña. Bairi āmerē yua, mujāārē yu caquetibujūatajere tūgoāmewiyoya mujāā yeripu,” na ĩwī Jesús cūtu catūgorā etarārē.

El porqué de las parábolas

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero jāā, Jesús cū cabuerā cūtu jāā etawu. Cūtu eta yua, atore bairo cū jāā ĩ jēniñawū: “Camasā, mutū catūgorā etarārē, ĩnopeī capee ĩcōñarī na mu quetibujunucūñati?” cū jāā

Íwā. ¹¹ Bairo jáā caířō tūgo, atore bairo jáā í quetibujawí Jesús: “Dios cū carotimasířipau macāājērē tirāmuřu macāāna na catūgoetajere mujāā roquere mujāā masiōñami. Aperā tiere na camasiřōrē boetiyami. Torecu, ape wāme ícōñarí na quetibuju rotiyami Dios. ¹² Baiři ni jícāū ūcā yu caquetibujurijere cū catūgousaata, Dios puame cū masiōnemogumi tunu. Bairo átomicā, petoaca catūgousau cū caāmata, cabero cū camasiřiatajere cū masiriyo-cōāgumi. ¹³ Baiři ape wāme ícōñarí na yu quetibujunucūña camasā yutu catūgorā etarārē. Baiři na puame cacaapee cūgorā nimirācūā, Dios cū caátiere íñamasíētíñama. Tunu bairoa cū yaye quetire tūgomirācūā, tiere tūgomasiētíñama. ¹⁴ Dios busurica tutipū Isaiás ānacā cū caíquetibuju jūgoyeticūrīcārōrē bairo baietaro baiya narē:

‘Ati yepa macāāna yu yaye quetire tūgomirācūā, di rūmu ūno tiere tūgomasiētíñama. Tunu bairoa cacaapee cūgorā nimirācūā, di rūmu ūno yu caátiere íñamasíētíñama.

¹⁵ Ati macā macāāna, na yeripū catūgoñamasígaetoi cacaapee cūgorā nimirācūā, yu caátiere íñamasíētíñama.

Tunu bairoa caāmo cūgorā nimirācūā, yu yaye quetire tūgomasiētíñama.

Na yeripure tūgoña masíētíñama na yu caquetibujugamirijērē.

Baiři, “Jāā mu netōdōwā,” ñietinucūñama, í quetibuju cūñāñupí Isaiás ānacā,” í quetibujawí Jesús.

¹⁶⁻¹⁷ Bairo í quetibuju yaparo, atore bairo jáā ínemowí tunu Jesús: “Tirāmuřu macāāna profeta majā capāārā majū mujāā cañnaríjē ūnierē íñagamiñupā. Na ūna aperā carorije wapa cacūgoenarē bairo caāna cūā tiere íñagamiñupā. Mujāā catūgorije ūnie cūārē tūgogamiñupā. Baiři mujāā, yu cabuerā puame capee íña, tūgo, caāna ānirí, useanirí āña,” jáā íwí Jesús, jáā, cū cabuerārē.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Bairo í quetibuju yaparo, atore bairo jáā í quetibuju masiōwí caoteire ícōñarí cū caquetibujatajere: “Tūgoya yu cabuerā. Mujāārē yu quetibujugu caroaro, ícōñarí caotei quetire camasārē yu caquetibujatajere: ¹⁹ Camasā jícāārē Dios yaye quetire tūgoyama. Bairo tūgomirācūā, tūgomasiētíñama. Dios busuriquere na catūgoatato beroaca, wāfí puame uwaro eta, jecōāñami na camasiřujioatajere. Minia na cawuje ugaricarore bairo etanecōāñami wāfí, na camasiřujioatajere. Na puame caotei cū caoterique maapu cañarícā rupaare bairo niñama. ²⁰⁻²¹ Bairo tunu aperā camasā Dios yaye quetire useanirí tūgo, jicoquei, ‘Jau,’ íñama. Bairo bomirācūā, bairāpua na yeripū caroaro cū yuetiyama. Capúřirije canucōmanajērē bairo niñama. Baiři roro na cabairo caāno, o Dios yaye quetire na catūgousaro jūgori aperā narē na caññatero íñarā, yoaro mee jānañama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro āmeríñama. Naa, caotei cū caoterique ape rupaa útā buipū cañarícā rupaare bairo niñama. ²² Bairo tunu aperā camasā Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na caířō bero, apeye ūnie puamerē butioro tūgoña macāñama. Ati yepa macāājē wapatarique ūnierē, baiři caroaro na caññarije cūārē tūgoñañama butioro. Baiři Dios busuriquere tūgoña masiriticōāñama. Caroaro caānarē bairo na caáperoi, carica butimasíētērē bairo niñama. Baiři naa, caotei cū caoterique ape rupaa pota watoapu cañarícā rupaare bairo niñama. ²³ Bairāpua, aperā roque Dios yaye quetire useanirí tūgoyama. Na yeri pūnapū cariape tūgopeori, tiere tūgousayama. Caotei cū caoterique ape rupaa, caroa yepapu cañarícā rupaare bairo niñama. Baiři jícā jatí cien rupaa majū rícaacusuparo. Ape jatí sesenta rupaa majū rícaacusuparo. Ape jatí treinta majū rícaacusuparo. Torea bairo niñama Dios yayera catūgousanucūrā puame,” jáā í quetibujawí Jesús.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Jáā í quetibuju yaparo, ape wāme ícōñarí atore bairo na ínemowí Jesús tunu cūtu catūgorā etarārē: “Dios cū carotiripau atore bairo niña: Oteriquere caotei cū oterique caroa majūrē cū wesepūge oteyupu. ²⁵ Cabero cū, baiři aperā cū yarā cūā nipetiro na cacānitoye cū pesu puame yasiaro cū wesepu etayupu. Eta yua, oterique moetie majūrē trigo cū caoteataje watoapure otenemocōāñupā. Bairo roro átí yaparo, acóasúpu. ²⁶ Cabero cū caotemiríqūē puame puti, butiyaparoyuparo. Moetie cūa puti, butiyaparoyuparo caroa oterique watoare. ²⁷ Bairo cabairo íña, ti wese upau āmua puame cūtu etayuparā. Eta yua, atore bairo qūí jēniñuparā: ‘Jāā quetiupau, oterique caroa majūrē mu oterotiricu. Bairo mu caátirotimiatacūārē, ¿dopērō caroa watoare carorije to putiyupari?’ qūíñuparā cū āmua puame. ²⁸ Bairo na caířō tūgo, atore bairo na íñupū: ‘Yū pesuu jícāū roro yu átibojaatacumi.’ Bairo cū caířō tūgo, atore bairo qūí jēniñuparā: ‘Baiři, ¿ñerē jáā caátie mu boyati? ¿Moetiere jáā cawāārero mu boyati?’ qūíñuparā cū āmua ti wese upaure. ²⁹ Bairo na caířō tūgo, atore bairo na íñupū: ‘Bairo yu boetiya. Bairo mujāā caápata, trigo caroa apeye moetie mena mujāā wāārecōābujiorā. ³⁰ Baiři trigo carorije mena to buticōáto mai. Cabero trigo jericapau caetaro íña, atore bairo ñigu trigore cajebajari majārē: “Trigore mujāā cajeparo

jūgoye carorijere ricaati jee yaparo, carupaa rotori jiyari joerecōāña. Bairo áti yaparo, trigo pñamerē mujāā cajero yu boya. Jee yaparo, yu ya wii űgarique cūrīcā wiirpñ mujāā cacūrō yu boya,” ñiḡu trigore cajebojari majārē,¹ na ññupñ ti wese upañ,” na ñcōña quetibujawī Jesús cātu catūgorā etarārē.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Ī quetibujñ yaparo, ape wāme ñcōñarī atore bairo na ññemowī Jesús tunu cātu catūgorā etarārē: “Tunu mostaza na cañrī apeararē jīcāñ cū wesepñ cū caotericaacarē bairo niña Dios cū carotimasñrīpñ.³² Tia apearā pñame ñcācācā majū nimirōcāñ, marī caotero bero butiátó, pairicñ majū áya, nipetirije wesepñ oterique netōrō. Bairi minia cūñ tñ yucñ rupñrīpñre na ria batiirire quēñorī nicōāmasññama. Torea bairo niña Dios cū carotimasñrīpñ cūñ,” na ñcōña quetibujawī Jesús.

La parábola de la levadura

(Lc 13.20-21)

³³ Ī quetibujñ yaparo, ape wāme ñcōñarī atore bairo na ññemowī Jesús tunu cātu catūgorā etarārē: “Levadurare bairo niña Dios cū carotimasñrīpñ. Jīcāñ trigo wāñārīquē wetare, itiarñ majū oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jāññamo. Bairo petoaca cō cajāñmiatacūārē, tie pñame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cū carotimasñrīpñ cūñ,” na ñcōña quetibujawī Jesús.

El uso que Jesús hacia de las parábolas

(Mr 4.33-34)

³⁴ Torea bairo jeto na ñcōña quetibujñucūwī Jesús nipetiro camasā cātu catūgorā etarārē. Dise űnie quetibujñriquere ñcōñañetiri na quetibujñemi.³⁵ Bairo Dios busñrica tutipñ profeta cū cañwoatuquetibujñ jūgoyeticūrīcārōrē bairo baietaro baiwñ. Atore bairo ĩ woatuyayupi profeta, Jesús cū cañpeere:

“Capee wāme ñcōñarī yñ quetibujññ camasārē.

Ati űñurecōo Dios cū caquēñoparo jūgoye camasā na catūgoetajere na yñ quetibujññ,” ĩ woatu quetibujñ jūgoyeticūññupñ profeta.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Cabero Jesús camasā cātu catūgorā etarārē, “Yu áya,” na ĩrī bero, jīcā wiire jāñetawī. Bairo cū cajāñetaro bero, jāñ, cū cabuerā pñame cātu jāñ etawñ. Atore bairo cū jāñ ĩ jēññawñ: “¿Dope bairo ĩgaro to ññati carorije trigo watoapñ na caotemirīquērē ñcōñarī mñ caquetibujñataje? Jāñ tūgomasiētīpñ. Bairi jāñ mñ caquetibujñaro jāñ boya,” cū jāñ ĩwñ.³⁷ Bairo jāñ cañrō tūgo, atore bairo jāñ ĩwñ: “Oterique caroare caotei pñame, yñ, Camasā jūgocñre bairo caācñ niñami.³⁸ Caotei ya wese pñame ati űñurecōo macāñ yepare bairo niña. Ti wese caputibutirique caroa macāñjē pñame Dios cū carotimasñrīpññ macāññarē bairo niña. Ti wese caputibutirique oterique carorije pñame wātñ yarārē bairo niña.³⁹ Ti wese upañ pesu pñame wātñrē bairo caācñ niñami. Tunu bairoa ti wese caputibutirique jericapñ caetaro ati űñurecōo capetiri rūmñrē bairo niña. Bairi ti wese caputibutiriquere jebojari majā pñame áñgelea majārē bairo niñama.⁴⁰ Bairi jebojari majā moetiere na cajoerericarore bairo baigarō ati űñureco capetiri rūmñ caetaro yua.⁴¹ Yu, Camasā jūgocñ, yñ carotirā áñgelea majārē na yñ jogñ yñ carotimasñrīpññ. Yu yarā na catūgoññarījērē royetu joroque caāñarē, bairo rorije caáticōāña cūārē na yñ jeneñorotigu.⁴² Áñgelea, bairo na cajeñeñopeyoro ñña yua, cañpetietopñ na yñ rerotigu. Topñ butiōro otigarāma. Na opire bacarñpotugarāma, butiōro yapapuarā yua.⁴³ Bairo na caáto bero, yñ yarā, carorije cacūgoenarē bairo Dios cū caññarīcārā pñame muiipñ űñurecōo macāñcñ cū caasiyarijere bairo baupeticoagarāma yñ Pacñ cū carotimasñrīpññre. Mujāā, caāmoocñna mujāā aññña. Bairi ámerē yua, mujāārē yñ caquetibujñatajere tūgoañewiyoa mujāā yeripñ,” ĩwñ Jesús.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ Ī quetibujñ yaparo, ape wāme ñcōñarī atore bairo ññemowī Jesús tunu: “Dios cū carotimasñrīpññ atore bairo niña: Pairō cawapacñtie capee moneda tiirire wesepñ aperā na cayacñyāsioricarore bairo niña. Bairi cañmñ jīcāñ tiere ñña acñari yua, jicoquei tiere yanemoñupñ tunu. Bairo áti yaparo, űseññarīquē mena cū yaye apeye űnie nipetirijere aperārē nuni, tie wapa jeyupñ, ti wesere wapatigñ. Bairo cū cawapatinunirō, cū yaye cū cabocaataje cū yaye majū nicōāññuparō yua.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ “Dios cū carotimasñrīpññ tunu atore bairo niña: Jīcāñ, cū yayere canunirerī majōcñ perla caroaro cabotiri rupaacarē macāñ ácñ baiyupñ.⁴⁶ Bairo cū caátó, jīcā, tocāñacā rupaa netōrō caroa botirica majūrē bōcacōññupñ. Bairo bōcari, cū yaye apeye űnie nipetirijere

aperãrê nuni, tie wapa jeyupũ, tiare wapatigu. Bairo cũ cawapatiro, tia cũ ya majũ nicõãñuparõ yua.

La parábola de la red

⁴⁷ “Dios cũ carotimasĩrĩpaũ tunu atore bairo niña: Ria capairiyapũ wai wasarã aperã na bapire na carocañũajorore bairo niña. Bairo camasã na caáto, wai capããrã tocãnacã wãme majũ ti bapire jããñuparã. ⁴⁸ Bairo na cajããrõ ñña, wemoñuparã ti bapire paputiropũ. Wemo yaparo yua, waire na beseruiyuparã. Wai caroarã jetore boyuparã. Carorã puamerẽ na recõãñuparã.

⁴⁹⁻⁵⁰ “Torea bairo baigaro ati umurecõo capetiparo jũgoye. Ángelea majã puame ati yeparũ etarã, camasã carorãrẽ na ricawori caũpetietopũre na regarãma. Topũ butiõro otigarãma. Na opire bacarũpotugarãma, butiõro yapapuarã yua,” i quetibũjũwĩ Jesũs.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ I quetibũju yaparo, atore bairo jãã i jẽniñawĩ Jesũs:

—¿Mujããrẽ yũ caquetibũjuatajere mujãã tũgomasiati?

Bairo cũ caĩjẽniñarõ, “Jãã tũgomasiña,” cũ jãã iwã.

⁵² Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ñemowĩ tunu:

—Ni jĩcãũ, Moisés ãnacã cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobuei ũcũ Dios cũ carotimasĩrĩpaũ macããjẽrẽ cũ cajũgobueata, jĩcãũ wii upãũre bairo nigumi. Ti wii upãũ puame cũ ya wii macããjẽ cũ caqũenocũrĩqũẽ pũga wãme mena átimasĩñami cawãma apeye ũnie mena cũãrẽ, bairi cabucũ apeye ũnie mena cũãrẽ. Cũrẽã bairo nigumi, cajũgobuei cawãma macããjẽ yũ cabuerije, bairi tunu Moisés ãnacã cũ cacũrĩqũerẽ cabucũ macããjẽrẽ cariape cũ catũgoñaata —jãã iwĩ Jesũs.

Jesús en Nazaret

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Bairo atie capee wãme ĩcõña quetibũju yaparori bero, ti macãpu witi acoámĩ. ⁵⁴ Bairo witi acoátĩ yua, cũ ya yepa majũpu etawĩ. Eta, ti yepa macããna na cañubueri wiire jããetawĩ, na quetibũjũ. Bairo cũ caquetibũjuro tũgo, to macããna puame tũgocõã maniãma. Atoce bairo iwã:

—Ãnia, caroaro jĩcãrõ tãni quetibũjuyami. ¿Noopũ atie caroaro cũ caquetibũjumasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? ¿Dope bairo átĩjẽñorĩqũẽ cũãrẽ cũ átimasĩñuparĩ? ⁵⁵ ¿Ãni, yucũpãĩrĩ mena rocapata ũnierẽ caqũenou macũ mee cũ ãniñati? ¿Marĩ mena macããcõ, Marĩa macũ mee cũ ãniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Simón, Judas jũgocũ mee cũ ãniñati? ⁵⁶ Cũ marĩ masĩjãñũña. Bairi, ¿marĩ mena macããna rõmirĩ jũgocũ mee cũ ãniñati? Bairi, ¿noopũ atie nipetirije cũ camasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? —ãmeo i jẽniñawã na majũ.

⁵⁷ Bairo Jesure qũĩroagaetiri, cũ ya macã macããna puame cũ caquetibũjurijere tũgogaema. Bairo na catũgogaeto ñña, atore bairo na iwĩ Jesũs:

—Profeta majã tocãnacãũpũrea na ĩroanucũñama camasã nipetiro na cañesẽãrõpũ. Na ya macã macããna, bairi na ya wii macããna majũ roque na boetinuucũñama. Na yarã jeto na ĩroaetinuucũñama —na iwĩ Jesũs.

⁵⁸ Bairi cũ ya macã macããna cũ caquetibũjurijere cariape na catũgogaetoi, capee caroa cũ caátĩjẽnomasĩrĩjẽrẽ topũre áti ĩñoemi Jesũs yua.

14

La muerte de Juan el Bautista

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Ti rãmũrĩ majũã Herodes, Galilea yepa macããna quetiupãũ puame queti tũgoyupũ Jesũs cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. ² Bairo tiere tũgo, atore bairo na ĩñupũ cũ carotĩrãrẽ: “Jesũs na caĩ, cũã ãcũmi Juan el Bautista cabaiyasiricũ ãnacã tunu cacati majũ. Bairo cabai ãniĩrĩ capee átĩjẽñomasĩĩmi,” na ĩñupũ Herodes.

³⁻⁴ Mai, cajũgoyepũ Herodes puame Juarẽ ñerotiyupũ. Bairo cũ ñerotiri bero, ãpõãwẽ mena cũ jiyari, preso jorica wiĩpũ cũ cũrocaroti joyupũ. Juan cũ caquetibũjurijere boesupũ Herodes. Mai, “Mũ bai Felipe nũmo Herodías na caĩõ mena mũ cañnie ñuẽĩña. Carorije niña mũ caátie,” cãrẽ cũ caĩquetibũjurijere boesupũ. Bairo boetiri preso jorica wiĩpũ cũ cũrocaroti joyupũ Herodes puame Juarẽ.

⁵ Tunu nipetiro camasã Juarẽ, “Dios cũ caquetibũjurotijõũ ãcũmi,” ĩrã, cũ majãñũñuparã. Bairi Herodes puame jicoquei Juarẽ cũ pajããroca rotigamicãã, bairo átiroti masĩẽsupũ, camasã yũ tutirema, ĩ. ⁶ Bairo jĩcã rãmũ yua, Herodes cũ cabuiarica rãmũ caetaro, bõse rãmũ qũẽñoñupũ. Bairo cũ caqũẽnorõ, Felipe nũmo cañnimĩrĩcõ Herodías cawãmecũco macõ puame basa ĩñoñupũ, Herodes cũ capijõoatana cõ na caññarõre bairo iõ. Herodes cũã cõ cabasarijere ĩñajesomajũcõãñupũ. ⁷ Bairi nipetirã na catũgoro, atore bairo cõ ĩñupũ Herodías

macōrē Herodes puame: “Noo, yure mu cajēnigari wāmerē yu jēniña. Mu yu jomajūcōāgu. Itōricaro mano Dios mena ñiña,” cō īñupū. ⁸ Bairo cawāmao puame tiere tūgori, cō pacore jēniñaō ásupo. Cabero yua, cō paco cōrē cō cairotirome bairo qūñupō Herodere:

—Bairo yu boya: Āmeacā Juan el Bautista ruṑoare patanerī jotu baparu jāārī, yu mu jowa —qūñupō.

⁹ Bairo cō caīrō tūgo, tūgoña yapapuacoásupu Herodes puame. Bairo tūgoña yapapamicūā, “¡Dios mena ñiña!” cōrē yu caīatajere yu tūgoama yu capijioatana,” ī yua, cōrē cū caīatatore bairo átirotiyupu. ¹⁰ Bairi cū āmuarē Juan preso jorica wiipū caācūrē cū ruṑoa patarotijoyupu. ¹¹ Bairo cū caīrō tūgo, cū caīrōrē bairo cū ásuparā Juarē. Bairo cū pajjā yaparori bero, cū ānacū ruṑoare jotu bapa buipū nejāārī, Herodías macōrē cō nuniñuparā. Cō puame cō pacore cū ruṑoa ānatōrē cō neásupo, cū cayasiro cō masiāto, īō.

¹² Cabero Juan cū cabuemirīcārā puame bairo cārē na capajjārocarijere queti tūgori, preso jorica wiipū etarā, cū ānacū ruṑaure neásuparā, masā opepu cū yarocagarā. Bairo āti yaparori bero, Jesutu etawā, tie quetire cū quetibujarā etarā.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Bairo Jesús na caīquetibujuro tūgo, topū caāniatacū cūmuarē ájāārī camasā manopū jāā jūgoacoámī. Bairo jāā caátiere masīrī yua, ti macāā macāāna camasā puame maapu utabucara tūni ásupa, jāā ēñota ánā. Bairo ánā, jāā jūgoye etayupa. ¹⁴ Bairi Jesús utabucara ape nūgōāpu pēñaeta yua, maanucāwī. Maanucārī yua, camasā capāārārē na īñawī. Bairo na cabairo, bopacooro na īñawī. Bairi na mena macāāna cariyecuna na caneatiatanarē na catiowī. ¹⁵ Bairo na cū caáticōāno, ñamicāācā nicoa ápu. Bairi jāā, cū cabuerā puame Jesutu etari, atore bairo cū jāā iwū:

—Merē ñamicā majū ñiña. Atopure wiiri maniña. Dope camasā capāārārē na marī áperā. Bairi ānoarē na mu árotiwa macāāpu, na majū na caugapeere na wapatirápáro —jāā iwū Jesure.

¹⁶ Bairo jāā caīrō tūgomicūā, atore bairo jāā iwū:

—Aperopū na caugapeere na wapatira rotieticōāña. Mujāā majū na ugarique nuña —jāā iwū.

¹⁷ Bairo cū caīrō tūgo, bairo cū jāā iwū:

—Jāā, jicā wāmo cārō pan jororiaca, wai, puṑarāācā tocārōā jāā cūgoya —cū jāā iwū.

¹⁸ Bairo jāā caīrō: “Ato puame jeasā,” jāā iwū.

¹⁹ Ī yaparo, camasā capāārā to caānarē taa yepapu na ruirotiwī. Bairo na caruiro īña, pan rupaa jicā wāmo cānacā ruṑaacarē, wai puṑarā mena nee, jōbuire īñamugōjori, “Jāā mena mu ñujāñuña,” Diore qūñi jēniwī. Bairo qūñi jēni yaparo, pan ruṑaare carecomacā peeri, jāā, cū cabuerārē, jāā nuniwī, camasārē jāā cabatoparore bairo ī. ²⁰ Bairo jāā cabatoro bero yua, nipetiro camasā caroaro ugayapicoāma, ugariquere narē jāā cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jāā jeñāwū piiripu na caugarugarijere. Puṑa wāmo peti ruṑore puṑa pēnirō cānacā piiri majū jāā jeñājirowu. ²¹ To caāna caugaatana jicā wāmo cānacā mil majū camasā āma, carōmia, bairi cawīmarā cūā cōñaña manoa.

Jesús camina sobre el agua

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Tipau bero, jāā, cū cabuerārē cūmuapu jāā ájāārotiwī Jesús tunu. Camasārē na cū caññatusajotoye, ti utabucara jñūgōāpu cū jūgoye jāā capēñaátó bowī. ²³ Bairi camasārē na īñatusajo yaparo, utāū buipū wāmucoásupi Jesús, Diore cū jēniácú. Bairi muipū cū cajāārō canaioatīpau, jicāāā āñupī Jesús ti utāū buipū. ²⁴ Jāā puame merē cūmua mena tira recomacā majūpu jāā āmu. Bairo jāā caāno, oco turi puame butiuro jabewa. Wīno cūā butiuro jāā riape jāā paputunuo pocōāwū. ²⁵ Bairo roro jāā cabairo, cabusuparo jūgoyeaca oco bui peari jāātu amī Jesús. ²⁶ Bairo oco buipū cū caatō īña yua, “Apei ūcū ācūmi,” ĩrā, jāā, cū cabuerā uwiri bairo jāā awajawu:

—¡Āni, camasocu ānacū wātī marītu atiyami! —jāā iwū.

Butiuro cauwirā ānirī bairo jāā awajawu yua.

²⁷ Bairo jāā cabairo, Jesús puame jāā ĩ jowī:

—¡Tūgoñatutuaya yu yarā, Jesua yu āniña, yu uwieticōāña! —jāā iwū.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñiwī Pedro Jesure:

—Mu, jāā Quetiupau cariape mu caāmata, mutū oco buipū yu árotiwa.

²⁹ Bairo cū caīrō tūgo, “Jañ, yutu asá,” qūñiwī Jesús Pedrore.

Bairo cū caīrō tūgo, Pedro, jāā cūmuapu cajāñatacū puame cūmuarē ruiiri oco buipū Jesutu ámiwī. ³⁰ Bairo ámasīmicūā, wīno butiuro cū caññarō capapunemorō, tūgoña uwiri que Pedrore etawu. Eta yua, ruacōā ruinutuami. Bairi atore bairo qūñi awajawī Pedro Jesure:

—¡Yu Quetiupau, yure ñei asá! ¡Rua ácu yu baiya!

³¹ Bairo cū caĩrō tūgo, jicoquei Jesús cū wāmo ñujori Pedroro cū ñewī. Ñerī yua, atore bairo qūīwī:

—Yu yau, ¡jīrīācā majū yu mena mu tūgoñatutuaya! ¡Nopēī, “Yu ámasiēcā,” mi tūgoñaati?

—qūīwī Jesús Pedroro.

³² Bairo cūmuaru na caájāārō, wīno pūame papujānacopu yua. ³³ Bairo cabairo īña, jāā, cūmuaru caāna pūame Jesutū rupopaturi mena etanumurī cū jāā īroawu:

—¡Cariape Dios macū majū mu āniña! —cū jāā īwū Jesure.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

(Mr 6.53-56)

³⁴ Bairo pēñaáná, utabucura ape nugōāpu jāā etawu, Genesaret cawāmecuti yepapu. ³⁵ Bairo jāā caetaro īña, to macāāna pūame Jesure qūīñamasīwā. Bairi cū caetarije quetire ti yepa nipetiropu quetibujū batoyupa, cariyecunārē na caneatīparore bairo īrā. ³⁶ Bairi na pūame, Jesutū eta, atore bairo tūgoñañupā: “Cū jutiro yapa ūno cūārē marī capāñāata, marī caticoagarā,” ī tūgoñañupā. Bairo pñāriqūērē butioro cū jēniwā. Bairo cariyecuna tocānacāū cū jutiro yapare capāñarā caticoama.

15

Lo que hace impuro al hombre

(Mr 7.1-23)

¹ Cabero etawā fariseo majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā mena. Na pūame Jerusalén macāpu caatīatana āma. Atope bairo qūīwā Jesure:

² —¡Nopēīrā mu cabuerā marī ñicūjāā ānana na caroticūrīqūērē bairo na áperiyati? Coseetiayama na wāmorīrē na caugaparo jūgoye —qūīwā Jesure.

³ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ī jēniñawī Jesus:

—¡Nopēīrā mujāā cūā mujāā caátinucūrījērē butioro borā, Dios marīrē cū caroticūrīqūē pūamerē mujāā áperinucūñati? ⁴ Dios pūame atore bairo marī rotiyupi: “Mujāā pacuare mujāā caĩroaro yu boya. Ni ūcū cū pacure, o cū pacore roro cū caīata, cū mujāā pa-jīārocacōāgarā,” ī quetibujū cūñupī Dios. ⁵ Bairo cū caicūmiatacūārē, mujāā pūame ricaati mujāā quetibujuya camasārē. Atope bairo mujāā īña: “Ni jīcāū ūcū cū pacure, o cū pacore, ‘Yu yaye nipetirijere merē Diore cū yu nuniarū. Bairi mujāā cabopacarijere yu nunimasīētiña,’ cū caīata, ñurō. ⁶ Bairi ni jīcāū ūcū tore bairo caī ānirī, cū pacure, o cū pacore cū cajuátinemorō átirotietiya,” mujāā ī quetibujū. Bairi ī quetibujūrā, Dios marīrē cū caroticūrīqūērē cajānarotirārē bairo mujāā baiya. Bairo caquetibujūrā ānirī netōjāñurō mujāā boya mujāā caátinucūrījē mujāā ya wāme pūamerē. ⁷ ¡Caĩtopairā majū mujāā āniña! Dios pūame Isaías ānacū cū cawoaturica pūrōpu mujāā ūnarē cū caīquetibujūnetōjūgoyeticūrīcārōrē bairo mujāā baimajūcōāña. Atope bairo īñupī Dios mujāārē:

⁸ ‘Ati poa macāāna na busarique mena yure caĩroarārē bairo baiyama.

Bairo baimirācūā, na yeri na catūgoñarījēpu ricaati baicōāñama.

⁹ Na pūame, “Camasā na carotirique pūamerē Dios cū caquetibujūroticūrīqūē netōjāñurō caānimajūrījē niña,” caĩrārē bairo buenucūñama.

Bairo cabuerā na cañoi, yure na cañubuegarije dope bairo átimasā maa,’

īñupī Dios mujāā cabaipeere —na ī quetibujūwī Jesús fariseo majārē.

¹⁰ ¡Quetibujū yaparo, camasārē na piineñorī, atore bairo na īwī Jesús:

—Tūgopeoya yu yaye quetibujūrique. Tere tūgomasīña: ¹¹ Camasā na caugarije wapa jūgori mee carorā niñama. Na majūā rorije na yeripu na catūgoñanucūrījē jūgori roque carorā niñama —na ī quetibujūwī Jesús.

¹² Bairo cū caĩrō tūgo, jāā, cū cabuerā pūame cūtu etari, atore bairo cū jāā īwū:

—Bairo mu caĩrō, fariseo majārē tūgoasiao joroque na mu áticupu —cū jāā īwā.

¹³ Bairo jāā caĩrō tūgo, atore bairo jāā īwī:

—Wesepu moetie camasā na caotetiere, to majū caputirijere wārocānucūñama. Torea bairo yu Pacu umurecōo macācū camasā tocānacāū cū yarā caāmerārē na beseregumi.

¹⁴ Bairi fariseo majā na caĩrījērē tūgoeoticōāña. Na pūame cacaapee mána, aperā na bapa cacaapee mána cūārē, “Mujāārē jāā jūgogarā,” caĩrārē bairo niñama. Ni jīcāū ūcū cacaapee mácū pūame, apeī cū bapa cacaapee mácūrē, “Mu yu jūgogu,” cū caīata, na pugarāpua orepū rocajācōābujiorāma —jāā ī quetibujūwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

¹⁵ Bairo cū caĩrō tūgomicāā, tūgomasīēmi Pedro. Bairi atore bairo qūīwī Jesure:

—Ape wāme īcōñarī jāārē mu caquetibujūrije, ¿dope bairo īgaro to īñati?

¹⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūīwī Jesús Pedroro:

—¿Mujāā cūā yu yaye quetire mujāā tūgomasīētiñati? ¹⁷⁻¹⁸ Nipetiro camasā na caugarije tocānacā wāme pūame na paaropu yuaya. Yuarī yua, cabero netōcoaya. Na caugarije

mee na yeri pūna to royetu joroque na átiya. Roro na catūgoñarjē jūgori roque carorije caānarē bairo na iñañami Dios. ¹⁹ Camasā na yerip̄ roro na catūgoñarjē jūgori aperārē na pajīāreyama. Aperā na n̄moa mee, o na manapāā mena mee roro āniñama. Cawāmarā cawāmojyaena cūā bairoa roro ānajē cūtiyama. Tunu bairoa aperā jerutiya. Aperā m̄nana iñama. Aperā b̄s̄upaiyama. ²⁰ Bairo camasā na yerip̄ roro na catūgoñarjē jūgori roro átiyama. Bairo na wāmori coseena na caugarije wapa mee, roro na caátie jūgori carorije caānarē bairo na iñañami Dios —jāā ī quetibuj̄wī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Una extranjera que creyó en Jesús
(Mr 7.24-30)

²¹ Ī quetibuj̄m yaparo, top̄m caāniat̄m Tiro, Sidón cawāmes̄top̄m ámí. ²² Top̄m cū caetaro, ape yera macāācō, Canaán na caírī yera macāācō p̄ame Jesutu etawō. Bairo etari, b̄s̄urique tutuaro mena bairo q̄ūiwō Jesure:

—īYm Quetiup̄m, David ānacū p̄ārāmi, bopacooro ñiñaña! īYm macō wātī yeri pūnarē cūgoyamo! —q̄ūiwō Jesure.

²³ Jesús p̄ame cō yemi. Bairo cū cayeto iña, jāā, cū cabuerā p̄ame cūtu etari, atore bairo cū jāā īwū:

—Aperop̄m cō árotiya. Awajari jāā berore usayamo. Awaja jāāñētiñamo —cū jāā īwū Jesure.

²⁴ Bairo jāā caírō tūgo, atore bairo jāā īwī:

—Ape poa macāānarē ym juátinemo rotiemi Dios. Ym yarā, israelita majā jeto, oveja nurīcārā cayasiricarārē bairo caānarē ym juátinemorotiwī Dios —jāā īwī Jesús.

²⁵ Bairo cū caīmiat̄cūārē, carōmio p̄ame r̄rop̄aturī mena etanumurī atore bairo q̄ūiwō Jesure:

—īYm Quetiup̄m, ym juátinemojoya! —q̄ūiwō.

²⁶ Bairo cō caírō tūgo, bairo cō īwī:

—M̄na, israelita yao mee m̄ āniña. Bairi m̄ ym cajuár̄pata, j̄icāū, cū pūnaa na caugarije pan rupaare ēmarī cū wii yaiare canureire bairo ym átibuj̄iou —cō īwī.

²⁷ Bairo cū caírō tūgo, bairo q̄ūiwō.

—Bairoa m̄ átibuj̄iou baīp̄na. Bairo m̄ caīmiat̄cūārē, baīp̄na cawīmarā na caugawerije yerap̄m cañarjēācārē ūganucūñama wii yaiā cūā. Bairi na caugaricarocarē bairo ym m̄ juātigu petoaca —q̄ūiwō carōmio Jesure.

²⁸ Bairo cō caírō tūgo, bairo cō īwī:

—M̄na, ym mena m̄ tūgoñatutua netōmaj̄cōāñā. ¡Bairi ym m̄ cajēnirōrē bairo to baiáto! —cō īwī.

Bairo cū caírō, jicoquei caticoamo, cananea yao macō, wātī yeri pūna cacūgomiataco p̄ame yua.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Bairo top̄m caāniat̄m Jesús acoámí Galilea utabuc̄ura t̄p̄m tunu. Top̄m eta, tira t̄ni ūt̄ūrē wām̄coámí. Bairi top̄m tuanumetawī. ³⁰ Bairo top̄m cū caruiro, camasā capāārā na yarā cariyec̄unarē cūtu na ne etawā. Na mena macāāna j̄icāārā caāmasīēna āma. Aperā cacaapee iñamasīēna āma. Aperā carupayuriri āma. Aperā cabus̄ēna āma. Aperā capee riayec̄una āma. Bairi na yarā p̄ame Jesús r̄pori t̄aca na cūrā etawā. Bairo na caáto iña, Jesús p̄ame na catiowī. ³¹ Bairo na cacatiro iñarā, to macāāna p̄ame iña ac̄acoama. Cabus̄masīēt̄miatana merē b̄sumasīwā. Tunu bairoa carupayuriri cañimiatana merē cat̄peticoama. Caāmasīēt̄miatana merē āmasīwā. Tunu bairoa cañamasīēt̄miatana cūā merē caroaro iñamasīcoāma. Bairo na cacatiro iñarī cū basapeoj̄ogowā to macāāna, jāā, Israel macāāna jāā caírōm Diore.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres
(Mr 8.1-10)

³² Cabero Jesús p̄ame, jāā, cū cabuerārē piijowī. Bairo jāā caetaro iña, atore bairo jāā īwī:

—Ānoa camasā merē itia r̄m̄m̄ majū ym mena nicōāñama. Ñe ūnie majū ūgarique cūgoetiyama. Bairi bopacooro na ñiñaña. Jicoquei na ym tunuo jogaetiya mai. Caugarique ūgaenarē na ym catunuojoata, áw̄p̄ēt̄ibuj̄iorāma, na ya wiirip̄ure áná. Bairi na marī ūgarique nuto —jāā īwī.

³³ Bairo cū caírō tūgo, atore bairo cū jāā īwū:

—Ānoa camasā capāārā niñama. Tunu atop̄m wiiri maniña. Bairi, ¿noop̄m marī bocarātī ūgarique, pairo narē marī canupeere? —cū jāā ī jēñiñawī.

³⁴ Bairo jāā caírō, Jesús p̄ame jāā īnemowī tunu:

—Pan rupaa, ¿nocānacā rupaa majū mujāā cūgoyati?

Bairo cū caírō, atore bairo cū jāā īwū:

—Jãã, jĩcã wãmo peti puğa pẽnĩrõ cãrõ pan rupaaca, wai jĩcãrãcã jeto tocãrõã jãã cũgoya —cũ jãã İwũ Jesure.

³⁵ Bairo jãã caĩrõ tũgo, camasãrẽ yepapu na ruirotiwĩ. ³⁶ Bairo na caruiro İña, tie pan jĩcã wãmo peti puğa pẽnĩrõ caãni rupaare, wai mena nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñujãñuña,” qũĩ jẽnĩwĩ. Bairo qũĩ jẽnĩ yaparori bero, tie pan, bairi wai cũãrẽ carecomacã peeri bero, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã nuniwĩ, camasãrẽ jãã batorĩ. ³⁷ Bairo jãã caato yua, nipetiro camasã caroaro ugayapicoáma, ugarique jãã cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jãã jejããwũ piiripu na caugarugarijere. Jĩcã wãmo peti puğa pẽnĩrõ cãnacã piiri majũ jãã jejããjirowu yua. ³⁸ To caãna caugaricarã puame bapariçãnacã mil majũ camasã ãma, carõmia, bairi cawĩmarã cãã cõõña manoa. ³⁹ Cabero Jesús puame camasãrẽ, “Yu ãya,” na İ yaparo, cũmuarẽ ájããwĩ. Bairo cã caátãje uwiro bero yua, Magadãn cawãmecuti yepapu jãã acoápũ yua.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Bairi Magadãn yepapu cũ caãno, Jesús cã caátiere İnarĩ busujãgamirã, cũtu etawã fariseo, bairi saduceo majã mena. Bairo etarã, dise ũnie átijẽnõriqũẽ umurecõo macããjẽrẽ Jesure cũ áti İñorotimiwã. “¿Cariape Dios cũ carotijoricu majũ cũ ãnicuti?” İrã, bairi cũ átirotimiwã.

² Jesús puame na yeripu roro na catũgoñarjẽrẽ masicõãwĩ. Bairi atore bairi na İwĩ: “Umurecõo cajũãrocãjããto İnarã, ‘Ñamirõcã caroa rãmu ãnigarõ,’ mujãã İ masiña. ³ Tunu bairoa cabusuripau caãno, oco buseri caĩrõ İnarã, ‘Oco rãmu ãnigarõ,’ mujãã İ masiña. Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cũãrẽ bairi caĩñamasirã nimirãcũã, ¿nopẽirã Dios ati yuteare cũ caátĩãnie puamerẽ mujãã masiẽtĩñati? ⁴ Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro Dios mena ãnimasĩtĩñama. Jĩcã rãmu cũ boo, ape rãmu cũ boetiyama. Átijẽnõ İñõriqũẽ jetore boyama. Bairo na cabomiatacũãrẽ, tiere na áti İñõetigumi Dios. Merẽ na quetibũju cũñupĩ Jonãs ãnacũ cũ cabairiquere,” na İ quetibũjãwĩ Jesús.

İ quetibũju yaparo, acoámĩ.

La levadura de los fariseos

(Mr 8.14-21)

⁵ Cabero Jesús, jãã, cũ cabuerã utabucura ape nugõãpu jãã árpũ tunu. Mai, jãã caugapee, pan rupaare masiriticõãrĩ jãã jeápẽwu. ⁶ Bairo jãã cabairo, Jesús puame bairi jãã İwĩ:

—Tũgoya mujãã. Fariseo, saduceo majã yaye levadura, pan pairica na cawauorijere boeticõãña —jãã İwĩ.

⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, jãã, cũ cabuerã, atore bairi jãã ãmeo İwũ jãã majũ:

—İPan rupaa marĩ cajeatibũjioatajere marĩ masiriticũũpã! Bairi bairi marĩ İimi —jãã ãmeo İwũ.

⁸ Jesús puame masicõãwĩ jãã caãmeoĩrjẽrẽ. Bairi atore bairi jãã İnemowĩ tunu:

—¿Nopẽirã, “Pan rupaa na cajeatibũjioatajere na masiritiupari, İgu İcũmi Jesús,” mujãã ãmeo İñati? Bairo mee İgu İña. İYu mena mujãã tũgoña tutuaetĩmajũcõãña! ⁹ ¿Mujãã tũgoña masiẽtĩñati mai? ¿Yoaro mee mujãã masiriticoayati yu caátijẽnõriqũẽrẽ? Pan rupaa, jĩcã wãmo cãnacã rupaa jettore cũgomicũã, caũmua jĩcã wãmo cãnacã mil majũ na uga yapicoao joroque na yu ápu. Tiere mujãã İñawũ. Bairo caĩñarĩcãrã ãnirĩ cabero piiripu na caugarugariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mujãã jejããjirowi? ¿Tiere mujãã masiriticoayati? ¹⁰ Tunu bairoa ape rãmu pan rupaa, jĩcã wãmo peti puğa pẽnĩrõ cãnacã rupaa jettore cũgomicũã, caũmua bapariçãnacã mil majũ na uga yapicoao joroque na yu ápu. Tie cũãrẽ mujãã İñawũ. Bairo caĩñarĩcãrã ãnirĩ cabero piiripu na caugarugariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mujãã jejããjirowi? ¿Tiere mujãã masiriticoayati? ¹¹ Mujãã masiritiẽna. Bairi, ¿nopẽirã, “Pan rupaa na cajeatibũjioatajere na masiritiupari, İgu İcũmi Jesús,” caĩrãrẽ bairi mujãã ãmeo İñati? —jãã İwĩ.

¹² Bairo cũ caĩrõ tũgo, jãã tũgoñamasĩwũ cũ caĩgarijere: “Fariseo, saduceo majã mena levadura, pan pairica na cawauorijere mujãã boepa, İricãrõ İnorẽã, Ricaati na caquetibũjirijere mujãã boepa, marĩ İgu İcũmi Jesús,” jãã İ tũgoñamasĩwũ, jãã, Jesús cũ cabuerã yua.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Cabero Cesarea de Filipino na caĩrĩ yepapu Jesús etari bero, atore bairi, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã İwĩ:

—¿Noa ãcumi Camasã Jũgocure, yu na İnocũñati? —jãã İ jẽnĩñawĩ.

¹⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairi cũ jãã İwũ:

—Jicããrã ñïnama: “Juan el Bautista ãcãmí.” Aperã ñnucũñama: “Elías ãnacũ tunu catiri ãcãmí,” miñïnama. Aperã ñnucũñama: “Jeremías, o apeí profeta ãnacũ tunu catiri ãcãmí Jesús,” minucũñama —cũ jãã ñ quetibũjuwũ Jesure.

¹⁵ Bairo cũ jãã caquetibũjuro bero, atore bairo jãã ñ jëniñanemowĩ tunu:

—¿Mũjãã ate? ¿Noa ãcãmí yũ mũjãã ñnucũñati? —jãã ñwĩ.

¹⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Simón Pedro puame bairo qũĩwĩ Jesure:

—Mũa, Mesías, Dios macũ, tocãnacã rũmũ caãnicõãninucũũ macũ majũ mũ ãniña —qũĩwĩ.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Pedrorre:

—Cũa yũ ãniña. Camasã puame yũ caãnierẽ mũ masiõëtĩñama. Yũ Pacũ, umũrecóo macããcũ roque mũ masiõñupĩ tiere. Bairi useanirĩ ãña mũ, Simón, Jonás macũ. ¹⁸ Tunu atore bairo murẽ ñiña: Ámea, “Pedro” mũ yũ wãmetiya. Mũ wãme cawãma wãme puame Pedro “ũtã” Ígaro ñña. Bairi noa ñna murẽ bairo catũgoñatutuarã ñna, yũ yũ poa macããna na ãnio joroque na yũ átigu. Bairo caãna ãnirĩ yasietigarãma. Yũ mena ãnicõãnucũgarãma tocãnacã rũmũa. ¹⁹ Tunu Dios cũ carotiripau macããnarẽ caátijũgoũ majũ mũ yũ cũgu. Bairo caãcũ ãnirĩ ati yepa ãcũ, “Dios umũrecóo macããcũ marĩrẽ cũ caãtirotirije ñiña,” o “Cũ caãtirotietie ñiña,” mi quetibũju besemasĩgu Dios yarãrẽ —qũĩwĩ Jesús Pedrorre.

²⁰ Cabero, jãã, nipetiro Jesús cũ cabuerãrẽ atore bairo jãã ñwĩ: “Mesías yũ ãniña. Bairãpuã, cũ, yũ caãnierẽ na quetibũjueticõãña aperã camasãrẽ mai,” jãã ñwĩ.

Jesús anuncia su muerte

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22–27)

²¹ Tipau bero, jãã, cũ cabuerãrẽ Jerusalẽpu cũ caápere jãã quetibũju jũgonutuãmí. Jãã quetiuparã cabatoa camasãrã, bairi Dios cũ caroticũrĩqũrẽ cajũgobueri majã, bairi sacerdote majã quetiuparã cũa, popiye cũ baio joroque na caãtipeere jãã quetibũju jũgonutuãmí, cãrẽ na capajãrotipee majũrẽ. “Bairo yũ na caãtimiatacũãrẽ, itia rũmũ bero yũ caticoagu tunu,” jãã ñwĩ. ²² Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro puame jõjãñurõ Jesure cũ neãmí. Topũ eta, bairo qũĩ jũgoyupu Jesure:

—¡Yũ Quetiupau, mũ caĩrõrẽ bairo boecumi Dios! ¡Mũ caĩrõrẽ bairo to baieticõãto! —qũĩñupũ.

²³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jesús puame Pedrorre cũ ãmejore ññarĩ, atore bairo qũĩñupũ:

—¡Ácũja wãtĩ Satanás! ¡Bairo mũ caĩrõ roro yũ cabaipeere cabusãjãnemourẽ bairo miña! Dios cũ catũgoñarõrẽ bairo mee, camasã na catũgoñarõrẽ bairo mũ tũgoñaña, bairo yũ mũ caĩata —qũĩñupũ Jesús Pedrorre.

²⁴ Cabero Jesús, jãã, cũ buerãrẽ atore bairo jãã ñwĩ:

—Ni cabou, yũ cabuei caãnigau, cũ majũ cũ caãtigamirĩjẽrẽ piticõãgumi. Yũ carotirore bairo jeto roque átigumi tocãnacã rũmũa. Popiye baimicũã, yũ yaye quetire jãnaetigumi yũ cabuei caãnigau puame. ²⁵ Bairo tunu caũmũ apeí cũ caãnie puamerẽ mairĩ, yũ yaye quetire jãnacõãgumi. Bairo cabai ãnirĩ yasicoagumi yua. Apeí, yũ yaye quetire cajãnaecu roque netõcoagumi. Cũrẽ na capajãrocacõãmiatacũãrẽ, caticõã ãninucũgumi tocãnacã rũmũa. ²⁶ Tunu caũmũ apeí ati yepa macããjẽ nipetirije merẽ cũgoyami, cũ caborije caãno cãrõ. Bairo cũgomicũã, Diore cũ tũgoñaëtĩñami. Bairo catũgoñaecũ ãnirĩ cũ cariaatato bero, Dios mena ãmerĩgumi. Bairi dope baieto paio cũ cacãgorije puame. Wapa maa tie ati umũrecóo macããjẽ, Diore cũ camasãteticõãta. ²⁷ Yũ, Camasã jũgocu, ati yepapũ yũ Pacũ cũ camasãrĩjẽ mena nemo yũ tunuetaqu. Ángelea majã, yũ Pacũtu macããna mena nemo yũ tunuetaqu. Tĩ rũmũ puamerẽ ati yepa macããna tocãnacãũpũrea na caãtatorea bairo na cããrẽ na yũ átigu. ²⁸ Cariape mũjããrẽ yũ quetibũjuya: Mũjãã jicããrã, ato caãna, mũjãã cariaparo jũgoye yũ, Camasã jũgocu, quetiupau reyre bairo yũ caetarore mũjãã ññamajũcõãgarã.

17

La transfiguración de Jesús

(Mr 9.2–13; Lc 9.28–36)

¹ Cabero jicã wãmo peti jicã pëñirõ cãnacã rũmurĩ bero Pedrorre, Santiagore, bairi cũ bai Juarẽ na piiãmí Jesús ãtãũ caũmũarĩcu buipũ. ² Bairo topũ na caãno, Jesús puame cũ cabaurije wasoacoasupu. Cũ riape puame asiyaro baucoasuparo, muipũ umũreco macããcũ cũ caasiyarore bairo. Baicõã, cũ jutiro cũã botiro baiuaoasuparo. ³ Bairo cũ cabaiãno, Moisés ãnacũ, Elías ãnacũ mena buiaetayuparã. Bairo buiaetarã yua, Jesús mena busupëni nucũñuparã. ⁴ Bairo na caãno, Pedro puame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yũ Quetiupau, ¡atopũ marĩ caãno ññumajũcõãña! Bairi, “Jau,” mũ caĩata, itia wiipãrĩãcã majũ mũjããrẽ jãã qũënobojagarã. Jicã wii mũ ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mũjããrẽ jãã qũënobojagarã —qũĩñupũ Pedro Jesure.

⁵ Bairo cū caĩño, buseriwo caasiyabatori poa atí, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojãa ñame cayusurorũ añuparã. Bairo ãna, busarique buseriwo watoaru cabusocajorijere tũgoyuparã. Atore bairo ñuparõ: “Ñani, yu macũ, yu camai majũ ñĩñami. Cũ caatĩñierẽ ñĩñajesoya butioro. Cũ yaye busariquere tũgousaya,” í ocajoyuparo jõbuipũ.

⁶ Bairo caĩrõ tũgo, Jesũs cũ cabuerã ñame yeparũ mubia cũmucõasuparã. Tũgocõã manĩasuparã yua. ⁷ Bairo na cabairoi, Jesũs ñame natũ atí, na pãña, atore bairo na ñũpũ: —Yu yarã, wãmũnucãña, uwleticõãña —na ñũpũ.

⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ññajoyuparã. Elías, Moisés cũã mañuparã yua. Jesũs jeto nucũñupũ.

⁹ Cabero ãtãurẽ na caruiatõ, atore bairo na ñũpũ Jesũs Pedrojãarẽ:

—Ñame mujãã caĩñaatjere aperãrẽ na mujãã quetibũjetigarã mai. Cabero yu, Camasã Jũgocũ, caricoatacu nimicãã, yu cacatiro bero roque na mujãã quetibũjugarã —na ñũpũ.

¹⁰ Bairo cabero atore bairo qũĩ jẽniñañuparã Pedrojãã Jesure:

—Moisés ãnacũ cũ caroticũrũqũerẽ cajũgobueri majã bairo ññama: “Dios cũ cajoparu atí yeparũ cũ caetaparo jũgoye Elías ãnacũ catiri etanemogũmi tunu,” ññama. ¿Nopẽĩrã bairo na í quetibũjuyati camasãrẽ?

¹¹ Bairo na caĩjẽniñarõ, atore bairo na í quetibũjuyupũ Jesũs:

—Na caĩrõrẽ bairo atĩjũgogũmi jĩcãũ Elías ãnacũrẽ bairo caãcũ. Cũ ñame ñipetirijere qũẽnojũgogũmi. ¹² Cariape mujããrẽ ñiña: Elías ãnacũrẽ bairo caãcũ merẽ etawĩ. Bairo cũ caetamiatããrẽ, “Cũã ñiñami Elías ãnacũrẽ bairo caãcũ,” qũĩ masĩema camasã ñame. Bairo ricaati noo na caborore bairo cũ ãma. Torea bairo yu, Camasã Jũgocũre popiye yu baio joroque yu átigarãma —í quetibũjuyupũ Jesũs Pedrojãarẽ.

¹³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Jesũs cũ cabuerã masĩcoasuparã. “Juan el Bautistare Igu Icũmi Jesũs, Elías ãnacũrẽ bairo caãcũ caetamirĩcũ majũ cũ caĩata,” í tũgoña masĩcoasuparã.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Bairo cabero camasãtu na caetaro, jĩcãũ caũmu ñupopaturi mena Jesutu etanumurĩ qũĩroawĩ. Bairo qũĩroari atore bairo qũĩwĩ caũmu Jesure:

¹⁵ —jYu Quetiuparu, yu macãrẽ cũ bopaca ññaña! Ñama riaye mena riamecũ baiyami. Bairo bairi, butioro popiye baiyami. Capee majũ wãtĩ peerorũ cũ jũgorocajoe ãnucũñami. Ape rãmũrã riaru cũ jũgorocañua mecãnucũñami. ¹⁶ Bairo mũ cabuerã tũpũ cũ yu neatĩmiarpũ. Na ñame cũ netõõmasĩetĩñama —qũĩwĩ capacu Jesure.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo na ñwĩ Jesũs to macããnarẽ:

—jMujãã, atí yepa caãna Dios cũ camasĩrĩjẽrẽ cariape mujãã tũgoetimajũcõãña! Bairo mujãã cabairoi, yu tũgoña yapapujãñũña. ¿Nocãrõ yoaro mujãã mena yu ãnibujicuti? Jau, toroque cawãmaurẽ ato ñame cũ neasã —na ñwĩ Jesũs.

¹⁸ Bairo wãtĩ yeri pũna cawãmaurẽ caroyetuoricũre cũ acuwiyojowĩ. Bairo cũ caátõ, cawãmau ñame jicoquei caticoami yua.

¹⁹ Cabero aperã na camano, jãã jeto ãna, atore bairo Jesure cũ jãã í jẽniñawũ:

—¿Nopẽĩrã wãtĩ yeri pũnarẽ jãã acurocawiyoyo masĩetĩcuti? —cũ jãã ñwũ, jãã, Jesũs cũ cabuerã ñame.

²⁰ Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ñwĩ:

—Dios mena mujãã tũgoña tutuaetimajũcõãña. Cariape mujããrẽ ñiña: Mostaza cawãmecutii apeacã, õcã apeacã majũ ñiña. Tiacarẽ bairo petoaca Dios mena mujãã catũgoñatutuata, ãtãurẽ etari, “Wãati, aperorũ etanucãrõjã,” mujãã caĩata, mujãã caĩrõrẽã bairo baibujioro ti ãtãũ ñame. Aperorũ ágaro. Bairo dise mujãã caãtimasĩetĩ manigarõ, Dios mena mujãã catũgoñatutuata. ²¹ Wãtĩã, jõ caãniatãcũre bairo caãnarẽ na mujãã caãrotigata, cajũgoye ugarique betiri mujãã jẽniñubuegarã Diore —jãã í quetibũjũwĩ Jesũs.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Ape rãmũ Galilea yeparũ Jesũs mena jãã caãñesãrõ, atore bairo jãã í quetibũjũwĩ tunu:

—Yu, Camasã Jũgocũ, yu ñeroticogũ camasãrẽ. ²³ Bairo yu pajĩãroticogũ. Bairo yu na capajĩãrocacõãmiatããrẽ, itia rãmũ bero yu caticoagu tunu —jãã ñwĩ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, jãã ñame butioro jãã tũgoña yapapuwũ.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Bairo Capernaum na caĩrõrũ Jesũs mena jãã caetaro, templo wii macããna camasã yaye dinerore jejobojari majã ñame Pedrorẽ qũĩñarã etayuparã. Bairo etarã, atore bairo qũĩñuparã:

—¿Mujããrẽ cabuei, Dios yu wii macããjẽ caãnipeere cũ wapa joeticuti? —qũĩ jẽniñañuparã Pedrorẽ.

²⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, bairo na ñũpũ Pedro:

—Wapa joomi.

Ī yapaɾoɲ, wiire jããñupã. Bairo Jesure cã caĩbusuparo jũgoyea, Jesús puame qũĩñupũ Pedroro:

—¿Dope bairo mu tũgoñañati, Simón? Ati yepa macããna quetiuparã, ¿noa ùnarẽ dinero, impuestore na jëninucũñati? ¿Na ya yepa macããnarẽ, o ape yepa macããna puamerẽ na jëninucũñati?

²⁶ Bairo cã caĩrõ, Pedro puame qũĩñupũ:

—Ape yepa macããna puamerẽ jëninucũñama.

Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ quetibũju nemoñupũ tunu Jesús Pedroro:

—Bairoa átinucũñama. Na ya yepa macããna puamerẽ wapati rotietinucũñama. ²⁷ Bairo marĩ puame cawapatietibujioaparã caãna nimirãcũã, marĩ wapatigarã bairãpna, roro marĩrẽ na catũgoñaetiparore bairo ìrã. Bairi utabucurapu waiweiija. Mu capajĩãjũgoure cã riserore tũgãpã átiri, jĩcã moneda tiire mu bõcagu. Ti ùi mena mu wapatigu marĩ pugarã yaye wapare cajëñirãrẽ—ñupũ Jesús Pedroro.

18

¿Quién es el más importante?

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Tipau caãno jãã, Jesús cã cabuerã cãtu etarã, atore bairo jãã ì jëñiñawũ:

—¿Ni majũ cã ãnicati jĩcãũ Dios cã carotimasĩrĩpau macããcũ, caãnimajũãrẽ bairo caãcũ? —jãã ì jëñiñawũ Jesure.

² Jesús puame bairo jãã caĩjëñiñarõ tũgo, jĩcãũ cawĩmaurẽ cã piijowĩ. Cũ piijo yua, jãã watoapu cawĩmaurẽ cã nucõwĩ. ³ Bairo átiri, atore bairo jãã ìwĩ:

—Cariape mujããrẽ ñiña: Mujãã, ya cabuerã, ãni cawĩmaurẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutiri mujãã yerire mujãã cawasoeticõãta, Dios cã carotimasĩrĩpau mujãã jããetigarã. ⁴ ãni, cawĩmau puame cã pacu mena tũgoñatutuamajũcõãñami. Cãrẽ bairo Dios mena mujãã cabairo yu boya. Bairi ni jĩcãũ ùcũ Dios mena cã catũgoñatutuanemoata, Dios puame cã carotimasĩrĩpau caãnimajũũ cã ãnio joroque cã átigumi. ⁵ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ, yu yaye quetire tũgõsarĩ, ãni cawĩmaurẽ bairo caãcãrẽ cã camaiata, yãre camairẽ bairo cã ñiñagu.

El peligro de caer en pecado

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ “Ni jĩcãũ ùcũ apeĩ yu mena catũgoñatutuajũgoure, cã tũgomawijiao joroque cã caãpata, roro majũ baigumi Dios cã caĩñabesepa rũmu caetaro. Jĩcãũ, ùtãã capairica mena cã wãmorẽ jiyaturi, ria capairiyapu na carurocaricare bairo netõjãñurõ popiye baigumi cã ùcũ ti rãmurẽ. ⁷ ¡Ati yepapu mujãã catũgoñarĩjẽ mujããrẽ caroyeturiye capee ñiña! Bairoa nicõãgaro tocãnacã rũmu ati yepapu mujãã caãno. ¡Bairo cabairo jũgori bopacooro netõrõ na baio joroque na átigumi Dios ati yepapure camasãrẽ roro cajũgoátiri majã roquere!

⁸ “Bairi mujããrẽ ñinemoña tunu: Ni mujãã mena macããcũ cã wãmorĩ mena jũgori carorije jettore átinucũãmĩ. O cã rapori mena jũgori caroropu ãnucũãmĩ. Bairo cã wãmorĩ mena jũgori roro caátipai, o cã rupo mena jũgori carorije caãna na caãnopu caãpai cã caãmata, apeĩ cã wãmorĩrẽ, o cã raporire capajurere ecoricare bairo cã caãno, ñiña. Cũ rupau macããjẽ cũgoeticõã, rupa tutua Diotu cã caátõ, ñujãñiña. Peeropu roro cã caãbujiorijere cã netõõgumi Dios, tore bairo roro cã cabairijere cã caátijãnata yua. Cũ wãmorĩ, o cã rapori roro cã átio joroque caátie mena cũgori roro peeropu cã capopiye tãmuoata roque, ñuetibujio, yura. ⁹ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cã caapee mena jũgori carorije macããjẽ jettore ññanucũãmĩ. Bairo cã caapee mena jũgori carorije macããjẽrẽ caĩñapai cã caãmata, apeĩ cã caapeere caweroacericare bairo cã caãno, ñiña. Bairo jĩcã ùno caapee cãgoeticõã, Diotu cã caátõ ñujãñiña. Peeropu roro cã caãbujiorijere cã netõõgumi Dios, tore bairo carorije macããjẽrẽ cã caĩñajãnaata yua. Cũ caapee roro cã átio joroque caátie mena cũgori roro peeropu cã capopiye tãmuoata roque, ñuetibujio, yura. Bairi roro mujãã caátinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña.

La parábola de la oveja perdida

(Lc 15.3-7)

¹⁰ “Tunu bairoa mujããrẽ ñiña: Cawĩmarãrẽ, cabũgoro macããnarẽ bairo na ññaticõãña. Na cããrẽ na mujãã canucũbũgoro boya. Cariape mujããrẽ ñiña: Narẽ caĩñaricãñugõrĩ majã ãngele puame na cabairijere yu pacu Dios umurecõ macããcãrẽ cã quetibujinucũñama. ¹¹ Torecu, yu, Camasã Jũgocu, yu apũ, camasã cayasibujiorãrẽ na netõũ acũ.

¹² “Tũgopeoya mai. Jĩcãũ, cien ovejare cacoteĩ jĩcãũ na mena macããcũ oveja cã camawijiyasicoãpata, ¿jicoqueĩ cã macãũ áperibujioicuti? Jicoqueĩ cã macãũ ácoabujioomi. Noventa y nueve caãnarẽ ãñotaricaropu cũcõã, apeĩ cayasiatacare cã macãũ ábujioomi. ¹³ Bairi oveja

cayasiatacure cū cabocaata, caroaro ʔseanibujoumi. Aperā camawijiaetitanarē na cū causeanirō netōrō cū ʔseanibujoumi, cayasiatacure cū cabocaata. ¹⁴ Torea bairo ānoa cawīmarā mena macācū jīcā ūcū cū cayasiro boetiyami yu Pacu ʔmurecōo caācū pʔame,” jāā ī quetibujuwī Jesūs.

Cómo se debe perdonar al hermano
(Lc 17.3)

¹⁵ Ī quetibujū yaparo, atore bairo jāā ī nemowī tunu: “Ni jīcā ūcū mujāā yau, roro mujāārē cū caāpata, cūtu átiri cū quetibujuya, aperā na catūgoetopu. Bairi cū pʔame mujāā caīrījērē cū catūgousaata, jīcā yerire bairo cacāgorā mujāā tuagarā yua. ¹⁶ Bairo mujāā caīrījērē cū catūgogaeticōāta roque, apeī mujāā yau, jīcā, o pʔugarārē na piya. Bairo na caetaro īña, na mena átiri, roro mujāārē caátiatacure mujāā quetibujū nemogarā tunu, cū mujāā caīrījērē aperā pʔugarā, o itiarā na catūgoaparore bairo írā. ¹⁷ Bairo mujāā caquetibujūqūēnogamiatacūārē, cū pʔame jīcā nūgōā cū catūgogaeticōāta, űbueri majārē na quetibujuya. Torea bairo tunu na caquetibujurijere cū catūgogaeticōāta, Diore camasīcūrē bairo qūñācōāña yua. O romano majārē camasā yaye dinerore cajejobojari majārē bairo qūñācōāña.

¹⁸ “Cariape mujāārē űña: Dios cū carotimasīrīpau macāānarē caátijūgorā mujāārē yu cūña. Bairo caāna ānirī atī yepa āna, ‘Dios ʔmurecōo macāācū marīrē cū caátitiririje űña,’ o ‘Dios cū caátitrotietie űña,’ mujāā ī masīgarā Dios yarārē.

¹⁹ “Apeyera tunu mujāārē űnemoña: Noa űna mujāā mena macāāna pʔugarāpua jīcā yericanarē bairo dise űnie mujāā caborijere Diore mujāā cajēniata, mujāā caīrōrēā bairo mujāā átibojagumi yu Pacu Dios, ʔmurecōo macāācū. ²⁰ Yu yarā yu yaye busuriquere na cañubuenēñarōpʔu caāno cārō na mena yu ānigu. Pʔugarā, o itiarā jeto na caāmata cūārē, na mena yu ānigu,” jāā ī quetibujuwī Jesūs.

²¹ Bairo jāārē cū caīquetibujūyaparoro, Pedro pʔame Jesutu atī, atore bairo qūī jēñiñawī: —Jāā Quetiupau, yu yau roro yu cū caāpata, ʔnocānacāni majū cū mena yu busuqūēnocatī? ʔjīcā wāmo petī pʔuga pēñirō cānacāni majū bairo yu áticitī? —qūī jēñiñawī Pedro Jesure.

²² Bairo cū caījēñiñarō tūgo, atore bairo qūīwī Jesūs Pedrorē:

—Bairua, tore bairo mee mujāā yu átirotiya. Siete por setenta cānacāni majū cū mujāā busuqūēnogarā, űña —qūīwī.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ Ī quetibujū yaparo, ape wāmerē ĩcōñarī bairo jāā ī quetibujuwī tunu: “Dios cū carotimasīrīpau atore bairo űña: Jīcā quetiupau rey cū űmua cūrē cawapamorā dinerore na catunorō boypu. ²⁴ Bairo bo, cūtu na piijoneñojūgoypu, na mena qūēnogu. Bairi jīcā cū carīijojūgo pairo capee milloneű majū cū wapamofupū. ²⁵ Cū pʔame dope bairo cū átīwapatimasīesupū tie cū cawapamorījērē cū quetiupare. Bairo, ‘Yu cūgoetiya,’ cū caīrō tūgo, quetiupau rey pʔame cū cawapamourē, cū namorē, cū pūnaarē, bairi cū yaye nipetirije cū cacāgorije űnie cūārē aperārē na nunirerotiyupu, cū cawapamorījērē na cajeparore bairo ĩ. ²⁶ Cawapamou pʔame bairo rey cū carotiro tūgori, rʔopoturi mena cūtu etanumurī atore bairo butioro qūñupū: ‘Yu Quetiupau, jicoquei roro yu mū āpewa. Dinero mū yu cawapamorījērē tocānacā tiirire cabero mū yu tunuogu bairua,’ qūñupū. ²⁷ Bairo cū caīrō tūgo, bopacooro qūñāñupū quetiupau rey cū űmurē. Bairi, ‘Ñugaro. Caroaro mū tuagu. Yu mū cawapamorījērē mū yu masiriyogu’ qūñupū. Bairo ĩrī, caroaro tuao joroque cū átī, cū árotiyupu.

²⁸ “Bairo caroaro cū caátimiatacūārē, cawapamomiatacū pʔame cabero apeī cū yau petoaca cūrē cawapamourē bocāetari cū tutiyupu. Bairo cū tuti yua, roro cū wāmūtuturē ñerī atore bairo qūñupū: ‘ĪYu mū cawapamorījērē jicoquei yu mū tunuogu!’ qūñupū. ²⁹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñupū cū bapa cū cawapamourē: ‘Yu yau, jicoquei roro yu mū āpewa. Dinero mū yu cawapamorījē tocānacā tiirire cabero mū yu tunuogu bairua,’ qūñupū. ³⁰ Bairo cū caīrō, cū yuesupu. Preso jorica wiipu cū cūrocarotiyupu, yu cū cawapamorījērē cū jopeyoáto, ĩ. ³¹ Bairo cū caáto ĩña, aperā cū mena macāāna paabojari majā tūgoñarīqūē paiyuparā. Bairo cabairā ānirī na quetiupare cū quetibujurāsúparā. ³² Bairo na caīquetibujuro tūgo, quetiupau rey pʔame cū piijorotiyupu tunu cūrē cawapamomiatacure. Bairo cū caetaro ĩña, atore bairo qūñupū: ‘Mū, yu paabojari majōcu, ʔroro majū mū tūgoñaña! Bopacooro yu mū cajēñirōī, pairo yu mū cawapamomiatajere yu masiriyobojapu. ³³ Bairo yu caátimiatacūārē, ʔnopēī bopacooro murē yu caīñaatatorea bairo, apeī, mū bapare bopacooro cū miñaetiati? Roro majū mū tūgoñaña,’ qūñupū. ³⁴ Bairo qūñirī, netōjāñurō cū mena asiari, preso jorica wiipu cū árotiyupu. Topu nicōāñupū dinero cū cawapamorījē cū catunuopeyoparo jūgoye,” ĩcōñarī jāā ī quetibujuwī Jesūs.

³⁵ Bairo ĩ quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu:

—Y_u Pacu umurecáo macããcũ puame torea bairo átigumi mujãã tocãnacããrẽ, mujãã yeripu mujãã yarã roro mujããrẽ na caátiere na mujãã camasirioepata —jãã iwĩ.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Bairo atiere cũ caĩquetibujuro bero, Jesús Galilea yeparu caãniatacu, Judea yeparu acoámĩ. Rio Jordán muĩpu cũ cawãmuatĩ nũgõã puamepu acoámĩ. ² Bairo cũ caátó, capããrã camasã cũ usawã. Bairi topu cariyecunarẽ na netõwĩ.

³ Bairo cũ caátó, qũĩ jẽniñarã etawã jĩcããrã fariseo majã. “Carorije buei átiyami Jesús,” qũĩ busujãgamirã, atore bairo cũ jẽniñamiwã:

—Marĩ judío majã mena macããcũ ni jĩcãũ ùcũ cũ majũ cũ catũgoñarõ jũgori cũ numorẽ rocagu, ¿cõ cũ rocamasĩcuti? —qũĩ jẽniñawã.

⁴ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na iwĩ Jesús:

—Dios yaye quetibujuriquere cajũgobuerã nimirãcũã, ¿ati wãmerẽ mujãã ñãetĩñati Dios ya tutipure? Merẽ mujãã masĩrã. Caãnijũgoripau camasãrẽ átijũgoũ, caũmu, carõmio cũã na qũẽnojũgoyupi Dios. ⁵ Na áti yaparo, atore bairo marĩ ìcũñupĩ: “Jĩcãũ caũmu carõmio mena cũ cawãmojiyaata, cũ pacua tũre wítigumi. Ape wĩĩpu ãnigumi cũ numo mena. Bairo na cabairo, jĩcãũrẽ bairo na ñiñagu. Jĩcã rupaure bairo nigarãma,” marĩ ìcũñupĩ Dios. ⁶ Bairi jĩcãũrẽ bairo Dios narẽ cũ cacũricãrã na caãnoi, ni jĩcãũ ùcũ na ricawa masĩcũmi. Na majũ cũã ãmeo pitimasĩetĩñama —na ì quetibujuwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

⁷ Bairo cũ caĩquetibujuro tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã tunu:

—Bairopua, ¿nopẽĩ marĩ ñicũ Moisés ãnacũ cũ yaye quetibujucũrĩqũẽrẽ ape wẽẽpu, “Ni jĩcãũ ùcũ cũ numorẽ cũ carocagaata, atore bairo ìricã pũrõrẽ cõ cũ cajoro, ñuro: ‘Bairo mu cabairoi, mu teei, murẽ yu pitiya,’” qũĩ cũñuparĩ? —qũĩwã fariseo majã Jesure.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na iwĩ Jesús:

—Mujãã ñicũjãã, mujããrẽ bairo ãmeo mairĩqũẽrẽ camasĩẽna na caãnoi, na mena macããcũ jĩcãũ ùcũ cũ numorẽ carocagaure roro cũ caátiere eñotaesupi Moisés. Bairopua, bairo boesupi Dios caãnijũgoripau. ⁹ Cariape mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ cũ numo, apeĩ mena roro caepeeco cõ caãnimiatããrẽ, cõrẽ rocari bero tunu apeo mena cũ cawãmojiyaata, roro majũ ácu átiyami. Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ caapeĩ majũ ñiñami. “Apeo mu numo mee caãcõ mena ãmerĩcõãña,” cũ aĩrĩqũẽrẽ cabaibotioũ majũ ñiñami —na ì quetibujuwĩ Jesús fariseo majãrẽ.

¹⁰ Bairo na cũ caĩquetibujuyaparoro, jãã, cũ cabuerã puame atore bairo jãã iwũ Jesure:

—Mu caĩrõrẽ bairo camasã na numoarẽ na capitimasĩetĩcõãta, na numoa caãniparãrẽ na camacãetĩcõãta, ñubujioricaro —jãã iwũ.

¹¹ Bairo jãã caĩrõ tũgo, bairo jãã iwĩ:

—Tocãnacãũpuã nipetiro camasã masĩetĩñama atie yu caĩquetibujurijere. Masĩõrĩqũẽrẽ Dios cũ cajorã jeto masĩñama. ¹² Cawãmarã jĩcããrã rorã cabuiaricarã ãnirĩ numo cutimasĩetĩñama. Tunu aperã, na numo cutimasĩetio joroque na átiyama. Aperã na majũã Dios yaye rotiriquere netõjãñurõ átigarã, carõmiorẽ na negaetiyama. Bairo bairã, canmu cutimasĩenarẽ bairo nicõãñama. Bairi yu caĩquetibujucũrĩjẽrẽ bairo camasĩtũgoñarã torea bairo na áparo —jãã iwĩ Jesús.

Jesús bendice a los niños

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperã na pũna cawĩmarãrẽ na jeamá Jesús tũpu, na pãñarĩ Diore na cũ jẽnibojããto, ìrã. Bairo na pũnaarẽ na cajeatõ ññarĩ jãã, cũ cabuerã puame, “Na jeapericõãña mujãã pũnaarẽ,” na jãã iwũ capacuare. ¹⁴ Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã iwĩ Jesús:

—Yutu puame cawĩmarãrẽ na atĩrotiya. Na eñotaeticõãña. Dios cũ carotimasĩĩrĩpau macããnarẽ bairo caãna ñiñama cawĩmarã. Narẽ bairo cayeriñurã jeto ãnimasĩñama Dios cũ carotimasĩĩrĩpauure —jãã iwĩ Jesús.

¹⁵ Ì yaparo, cawĩmarãrẽ na pãñarĩ Diore na jẽnibojawĩ. Áticõã yua, acoámĩ tipau caãnimiatacu Jesús.

Un joven rico habla con Jesús

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Bairo cũ caátó, jĩcãũ cawãmau Jesutu atĩri, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

—Jããrẽ cabuei, ¿dope bairo yu átibujocuti, caroa yeri capetietiere bóccagu?

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo puame qũĩwĩ Jesús:

—¿Nopẽĩ, “Dise yu caátipee caroa wãme majũrẽ yure quetibujuya,” yu mi jẽniñañati? Cañuu, jĩcãũã ñiñami, Dios jeto. Caroa yeri capetietiere bóccagu, Dios camasãrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ mu tũgousagu —qũĩwĩ Jesús cawãmaurẽ.

¹⁸ Bairo cū caĩrõ tũgo, “¿Dise puamerẽ cū caroticũrĩqũerẽ yu acauti?” qũĩ jẽniñawĩ cawãmau.

Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩ quetibujawĩ Jesũs cawãmaurẽ:

—‘Pajĩãetĩcõãña camasãrẽ. Carõmio mena roro átiepeeticõãña. Aperã yayere jeerutiet-icõãña. Aperã cabũgoroa na ìbuitieticõãña. ¹⁹ Mu pacu, mu paco cũãrẽ nucũbugoya. Mu mena macããna cũãrẽ mu rupaurẽ mu camairõrẽã bairo na maĩña,’ —qũĩ quetibujawĩ Jesũs.

²⁰ Bairo cū caĩquetibujuro tũgo, atore bairo qũĩwĩ cawãmau Jesure:

—Tie nipetirijere merẽ yu átiepoyocõãnucũña. Bairi, ¿ñe to rusaciti mai yu caátipee? —qũĩ jẽniñawĩ.

²¹ Bairo cū caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩ quetibujunemowĩ Jesũs tunu cawãmaurẽ:

—Caroũ majũ, ñe ùnie carusaecu ãnigu, mu cacũgorije nipetirijere mu nunirepoyocõãgu. Tie wapare jeeri, cabopacarãrẽ na mu ricawogu. Bairo mu caãpata, jõbuiũ paĩro nigaro mu cawapatapee. Bairo yu caĩrõrẽ bairo áti yaparori, yu mena barapacusa —qũĩwĩ Jesũs.

²² Tiera tũgo, cawãmau puame tũgoñarĩqũe pairi acoãmĩ. Capee apeye ùnierẽ cacũgou ãnirĩ Jesũs cū caĩrõrẽ bairo átigaemi yua.

²³ Bairo cū caató ñña, atore bairo, jãã, cū cabuerãrẽ jãã ñwĩ:

—Cariape mujããrẽ ñña: Camasã apeye ùnierẽ capee cacũgori majã Dios cū carotimasĩrĩpaurẽ na caetapee masiriyojãñũña. ²⁴ Tunu bairoa ñña: Waibacu capai, camello, ãpõã pota opeacaru cū cajã ãmewitiatu, masiriyojãñũña. Tore bairo cabaimiatacũãrẽ, netõjãñurõ masiriyoro niña caũmu capee apeyere cacũgou Dios cū carotimasĩrĩpaurẽ cū caetapee puame roque —jãã ñwĩ.

²⁵ Bairo cū caĩrõ tũgo, jãã, cū cabuerã puame, jãã tũgoacũacoaru. Atoe bairo jãã ñwĩ:

—Bairi toroque, ¿ni ùcũ cū netõmasĩcuti?

²⁶ Jesũs puame jãã ñnarĩ, atore bairo jãã ñwĩ:

—Dise ùnie camasã na caátimasĩetĩẽ nipetirije Dios cū caátimasĩrĩjẽ jeto niña —jãã ñwĩ.

²⁷ Bairo cū caĩrõ tũgo, Pedro puame bairo qũĩwĩ Jesure:

—Jãã Quetiupau, jãã roque merẽ nipetirije jãã cacũgorijere cũrĩ, murẽ jãã baracuti usajogowu. Bairo jãã caátie wapa, ¿ñerẽ jãã cū jowati Dios? —qũĩ jẽniñawĩ Pedro Jesure.

²⁸ Bairo cū caĩjẽniñarõ tũgo, bairo qũĩwĩ Jesũs:

—Cariape mujããrẽ ñña: Dios ati mũrecóo nipetiro cawãmarõ cū cawasoaripau quetiupau yu caãnoru, mujãã, yu bararã, yu rocajãñurõ mujãã rotigarã mujãã cãã. Quetiuparã na caruiro ùno, tronoru mujãã ruigarã. Israelita puãa wãmo peti rupore puãa pẽnirõ cãnacã poari macããnarẽ na caátajere ñnacõñarĩ na mujãã ñnabesegarã. ²⁹ Ni jicãũ ùcũ yu mena baracutigu, cū ya wiire, o cū bairãrẽ, cū bairã rõmirĩrẽ, cū pacuare, cū pũnaarẽ, o cū ya yepa cũãrẽ cū caaweyocoãpãta, narẽ cū cacũgoro netõjãñurõ bócanemogumi tunu cū yaye ùnierẽ, bairi cū yarã ùna cũãrẽ. Bairi jicããrẽ cū caaweyocoãpãta, cū netõrõ cien bui peoro cãrõ majũ bócanemogumi. Tunu bairoa caroa yeri capetietiere cū jogumi Dios yu mena cabapacutiãcũre. ³⁰ Apeyera tunu ati rãmũrĩrẽ camasã jicããrã rotimasĩmirãcũã, caberoru na mena macããnarẽ na rotimasĩetĩgarãma. Tunu bairoa ati rãmũrĩrẽ camasã jicããrã rotimasĩetĩmirãcũã, caberoru na mena macããna capããrãrẽ carotimasĩrã majũ nigarãma.

20

La parábola de los trabajadores

¹ Ì quetibuju yaparo, paabojari majãrẽ icõñarĩ, atore bairo jãã ì quetibujunemowĩ tunu: “Dios cū carotimasĩrĩpau puame jicãũ use wese upau, cabusuripau caãno cū ya wesepu capaabojarãrẽ camacãũatãcure bairo niña. ² Cū puame jicããrã caũmũarẽ na bócarĩ yua, useanirĩ, ‘Jicã rũmu paarique wapare tocãrõ majũ mujããrẽ yu wapatigu, yu yaye usere mujãã cajebojaata,’ na ñũpũ. Bairo ‘Jau,’ na caĩrõ tũgo, cū ya wesepu paarotijoyupu. ³ Cabero muĩpu cū caasitutuatiãpau caãno macãpu ásupu tunu. Topũ eta yua, ñe ùnie aperã plaza caãnarẽ na ññaũpũ. ⁴ Atoe bairo na ñũpũ na cũãrẽ: ‘Mujãã cũã yu ya wesepu paarãjã. Bairo mujãã caparããpata, cariape mujããrẽ yu wapatigu,’ na ñũpũ. Bairi na cũã, cū carotirore bairo cū wesepu paarã ásuparã. ⁵ Cabero pasaribota caãno macãpu ásupu tunu. Cabero tres de la tarde caãno ásupu tunu, aperã cãrẽ capaabojarãrẽ na macãũ ácũ. Bairo na bócaetari yua, ‘Cariape mujãã cũãrẽ yu wapatigu,’ na ñũpũ. Bairo cū caĩrõ, na cũã, ‘Jau,’ ñũparãjã. Bairo na caĩrõ tũgo, na paarotiyupu cū ya wesepure. ⁶ Cabero cinco de la tarde caãno macãpu átusayupu tunu. Topũ eta, aperã caũmũa ñe ùnie caãperãrẽ na ñña, atore bairo na ñũpũ: ‘¿Nopẽrã bairoa mujãã ñnacõãnucũ naioñati paari mee?’ na ñũpũ. ⁷ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩũparã: ‘Ñamu ùcũ, ‘Marĩ paãto,’ jãã ñetĩñami. Bairi jãã paetiyã,’ qũĩũparã. Bairo na caĩrõ tũgo: ‘Mujãã cũã paabojaasã yu ya wesepu,’ na ñũpũ ti wese upau puame.

⁸ “Cabero canaioĩrãpau caetaro ti wese upau cū ùmũa quetiupau mayordomorẽ cã árotiyupu cū wesepu. Atoe bairo qũĩũpũ: ‘Tocãrõã yu paabojari majãrẽ na piijori na wapatiya. Yu ya wese capaaũ etatusaatãcũpũ na wapatijũgoacã, capaaũ etajũgoatãcũpũ cū wapatituya,’

qũĩñupũ. ⁹ Bairo cã caĩrõ, cinco de la tarde caãno capaabojarã etaátana majũ wapa jegarã, quetiupau mayordomotu etayuparã. Bairo caberoru capaaraã etaátana nimirãcũã, jĩcã rũmu paarique wapa jĩcãrõ tãni ñeñuparã. ¹⁰ Cabero capaabojarã etajũgoatana puame etarã yua, 'Na netõjãñurõ marĩrẽ wapatigũmi,' ĩ tũgoñañuparã. Bairo na caĩtũgoñamiatacũãrẽ, jĩcãrõ tũnia jĩcã rũmu paarique wapa cãrõ na joyupũ na cũãrẽ. ¹¹ Bairo jĩcãrõ tũnia na cũ cawapatiro ñnarã yua, 'ĩTame, ñueĩña!' ãmeo ĩ busũpaiyuparã na majũ ti wese upau bairo cũ caãtirotirijere. ¹² Atore bairo qũĩñuparã: 'Ãnoa caberoru capaabojarã etaátana puame jĩcã horaaca jeto paarã etaama. Jãã puame roque, ati rũmurẽ jãã paanaiocoãpu caasiro watoare. Bairi, ¿nopẽĩ na netõjãñurõ jããrẽ mu wapa joetiyati?' qũĩñuparã. ¹³ Bairo na caĩrõ tũgo, jĩcãũ na mena macããcũrẽ atore bairo qũĩñupũ ti wese upau puame: 'Yũ yau, murẽ ricaati roro yũ áperiya. Murẽ yũ caĩrõrẽã bairo mu yũ wapatiya, jĩcã rũmu wapa majũrẽ. ¹⁴ Bairi mu cawapatarijere jecoãcũja. Caberoru capaabojarã etaátanarẽ jĩcãrõ tũni na yũ cawapatiatã, ñujãñuña. ¹⁵ Yũ majũã yũ yaye dinerore yũ caborore bairo yũ átimasĩña. Bairi dopẽĩrã, ¿Cabopacarãrẽ na yũ caĩñaamairĩjẽrẽ roro mujãã ñnatuyati?' qũĩñupũ ti wese upau cajũgoye capaabojau etaátacũre,' ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibũjuwĩ Jestus.

¹⁶ ĩ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: "Torea bairo ãmerẽ camasã caãnimajũrã nimirãcũã, caberoru cabũgoro macããna nigarãma. Tunu bairoa ãmerẽ camasã cabũgoro macããna nimirãcũã, caberoru caãnimajũrã nigarãma," jãã ĩwĩ.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Bairo cabero Jesús Jerusalẽ caãtĩwãpu ácũ, jãã, cũ cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽñirõ cãnacãũ majũ camasã watoa caãnarẽ, jãã piĩwũjori, atore bairo jãã ĩwĩ:

¹⁸ —Jerusalẽpu marĩ caãtiere merẽ mujãã masĩña. Topũ ti macã macããna puame yũ, Camasã jũgocũre, yũ ñerĩ, yũ jogarãma sacerdote majã quetiuparãrẽ, bairi Moisés ãnacũ cũ caquetibũjucũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majãrẽ. Bairo na caãto, sacerdote majã quetiuparãjãã puame yũ pajĩãroca rotigarãma. ¹⁹ Bairo átirotiri yua, ape yepa macããnarẽ yũ nuniro-cacõãgarãma. Roro ñiepegarãma. Roro yũ bape epegarãma. Bairo átieperi, yucũpãĩru yũ papuatũ rocagarãma. Bairo yũre na caãtimiatacũãrẽ, itia rũmu bero caãno yũ puame yũ caĩcoagũ tunu —jãã ĩwĩ.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

(Mr 10.35-45)

²⁰ Cabero Zebedeo ñamo cõ pũnaa mena Jestus etari, cõ rũpopaturi mena etanumuñupõ, qũĩ jẽniñãgo. ²¹ Bairo cõ caãto ñña, "¿Ñerẽ mu yũ caãto mu boyati?" cõ ĩ jẽniñañupũ.

Cõ puame bairo qũĩñupõ:

—Ati yepare mu carotĩmasĩrĩpu caetaro, yũ pũnaa mutũ na mu caruirotiro yũ boya. Jĩcãũ cariape ñũgõã, apeĩ caãcõ ñũgõã na mu caruirotiro yũ boya. "Jau," miwã —qũĩñupõ Juan, Santiago paco puame Jesure.

²² Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús cõ pũnaarẽ:

—Mujãã cabaiepere masĩetĩmirãcũã, yũre mujãã jẽniña. Butiuro popiye bairicarore mujãã jẽnimĩña. Yũ puame popiye yũ baĩgu. Yũre bairo mujãã cãã popiye mujãã cabaiaata, ¿mujãã nucãmasĩrãti? —na ĩñupũ Jesús Juarẽ, bairi Santiago cããrẽ.

Bairo cã caĩrõ tũgo:

—Murẽ bairo jãã nucãmasĩña —qũĩñuparã.

²³ Bairi Jesús puame atore bairo na ĩñupũ:

—Mujãã caĩrõrẽ bairo popiye mujãã baigarã. Vairũpa, yũ majũ yũre cajũrotiparã, yũtu cariape ñũgõã, bairi caãcõ ñũgõã caruiparãrẽ na yũ besemasĩetĩña. Yũ Pacũ puame roque bairo caãñiparãrẽ na besemasĩñami —na ĩñupũ Jesús, Juarẽ bairi Santiago cããrẽ.

²⁴ Cabero jãã, Jesús cũ cabuerã pũga wãmo cãnacãũ majũ caãna Santiago, Juan mena Jesure na caĩjẽniñaatajere catũgoatana ãnirĩ na mena jãã asiacoapu. ²⁵ Jesús puame tiere ñña, nipetirã jããrẽ cãtu piĩjori atore bairo jãã ĩwĩ:

—Merẽ mujãã masĩña ati ñmũrecõo macããna na caãtiãnierẽ. Ati yepa macããna Diore caĩroaena quetiuparã reyre bairo caãna tutuaro mena rotiepeyama na roca macããnarẽ. Popiye na baiõ joroque na rotiepeyama. ²⁶ Mujãã puame roquere tore bairo baĩetirotiya. Bairo puame bairotiya mujããrẽ: Mujãã mena macããcũ, caãnimajũũrẽ bairo caãñigau, mujãã roca netõjãñurõ carotĩmasĩrẽ bairo ãnirotiya. ²⁷ Tunu bairoa mujãã mena macããcũ, caroti majũũrẽ bairo caãñigau, mujãã ãmurẽ bairo cũ caãno, ñuña. ²⁸ Bairi yũ, Camasã jũgocũ quetiupau majũrẽ bairo yũre capaabojarãrẽ na macãũ acũ mee yũ apũ ati yepare. Camasãrẽ na juãtinemou acũ yũ apũ ati yepapũre. Tunu bairoa yũ cariarie jũgori camasã capããrãrẽ na carorije wapare netõũ acũ yũ apũ —jãã ĩwĩ.

Jesús sana a dos ciegos
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Cabero jáã, Jesús mena Jericó na caĩri macãpu cañiatana jáã cawitiro, capããrã camasã Jesús berore usawã. ³⁰ Bairo jáã caátó, cacaapee ññaena pugará, maa tũpu ruiyupa. Bairi cacaapee ññaena puame, Jesús cã canetóátóre tũgorã, busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ awajajowã Jesure:

—jãã Quetiupau, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jáã ññaña! —qũiwã.

³¹ Bairo na caĩrõ, camasã puame na tutiwã, na awajaeticõãto, ñrã. Bairo narẽ na caĩmiatacããrẽ, jĩrĩã jãñurĩ awajanemowã tunu:

—jãã Quetiupau, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jáã ññaña!

³² Jesús puame bairo na cañawajarijere tũgori, tuancãwĩ. Tuanãcãrĩ yua, cãtu na piijowĩ. Atore bairo na ñwĩ:

—¿Nerẽ mujãã yu caáto mujãã boyati?

³³ Bairo cã cañjẽniñarõ tũgo, bairo qũiwã cacaapee ññaena Jesure:

—Jãã Quetiupau, caññamasĩena ãnirĩ jáã ññamasĩgaya tunu —qũiwã.

³⁴ Jesús puame bopacooro na ñnarĩ, na caapeere pãñawĩ. Bairo cã caáto, jicoquei ññamasĩcõãma yua. Ññamasĩ, Jesús berore usawã yua.

21

Jesús entra en Jerusalén
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Bairo Jerusalén macã tũpu cõñaánã yua, Betfagé na caĩri macãrẽ, Olivo buro tũre jáã etawũ. ² Bairo etarã, jáã mena macããna, Jesús cã cabuerã, pugarãrẽ atore bairo na ñ jowĩ:

—Ánája ato riape cañni macããcãpu. Topu etarã, jicoquei burra jiyancõrĩcõrẽ cõ macũ mena mujãã bóccagarã. Bairo na bóca yua, na õwãrĩ, na mujãã jeepã yu tũpu. ³ Bairo mujãã caõwãrõ, jĩcãũ ñcũ mujããrẽ, “¿Nopẽĩrã na mujãã õwãñati?” cã caĩata, atore bairo cã mujãã ñwã: “Marĩ Quetiupau na boami. Yoaro mee mujãã tunuogumi tunu mujãã burrore,” cã mujãã ñwã —na ñ jowĩ Jesús.

⁴ Tie puame profeta ãnacũ cã cañwoatuquetibũ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiwu. Atore bairo ñ woatuyayupi profeta Jesús cã cabaipeere mai:

⁵ “Atore bairo Sión cawãmecuti macã macããnarẽ na ñ quetibũjaya: ‘Mujãã quetiupau rey puame mujããtu etaacũ baiyami. Capajãrĩcãrẽ bairo mee, caroaro mena burro macã bui pesari mujããtu etaacũ baiyami,’ na ñ quetibũjaya,” ñ quetibũjaya jũgoyeticũñãñupĩ profeta ãnacũ puame.

⁶ Bairo Jesús cã caĩrõ tũgo, cã cabuerã puame cã cañrotirorea bairo átiracoámã. ⁷ Bairi burra, cõ macũ cããrẽ bóca yaparori, na jeámã Jesús tũpu. Bairo na caje etaro yua, jáã jutii, cabui macããjẽrẽ, burro buire jáã peowũ. Bairo jáã caáto, Jesús puame burro buipu wãmũpeawĩ. Bairo cã bui pesari yua, ánutuami Jesús Jerusalẽpu. ⁸ Bairi camasã capããrã ãma. Jĩcããrã na mena macããna na jutii cabui macããjẽrẽ esocũwã maa cã caátĩwãrẽ. Aperã pepũũ queeri ñnierẽ patanerĩ Jesús jũgoyere piticũjãgowã, Jesure qũĩroari, useanirã. ⁹ Bairo bairã, nipetiro Jesús jũgoye macããna, cã bero macããna cãã busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ basapeojũgowã:

—¿Numajũcõãña! ¿Nipetiro cã marĩ basapeoroa Quetiupau Rey David marĩ ñicũ ãnacũ pãrãmirẽ! ¡Jesús, Dios cã cajou marĩ Quetiupau majũ cã cañnoi, cãrẽ marĩ cabasapeoro ññaña! ¡Nipetiro cã marĩ basapeoroa Dios umurecõo macããcũrẽ! —qũĩ basapeowã camasã.

¹⁰ Bairo Jesús Jerusalẽrẽ cã cajãáto, ti macã macããna nipetirã qũĩñarã etawã:

—Áni, ¿ñamu cã ãñiñati? —ĩ jẽniñawã Jesure causarãrẽ.

¹¹ Bairo na cañjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ñwã:

—Áni Jesús, Nazaret Galilea yepa macããcũ niñami —na ñwã.

Jesús purifica el templo
(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Bairo Jesús puame etari, templo capairi wii ñbuerica wiire jáãmi. Ti wiire jáãetari, to macããna nunirĩ cawapatirĩ majãrẽ, bairi wapatirĩ majã cããrẽ na acurewiyoyo jũgowĩ nipetirore. Tunu moneda tiirire cawasoari majã ya mesarire, bairi buare cawapatirĩ majã ya mesari cããrẽ tujerecũ peyocõãwĩ. ¹³ Bairo átiri, bairo na ñwã:

—Dios cã caquetibũjuri tutipũ bairo ñña: “Yu ya wii ñbuerica wii majũ nigaro,” ñña. Bairo cañquetibũjumiatacããrẽ, mujãã puame apeye aruare bairo mujãã átiya. Camasãrẽ jerutinunirĩ majãrẽ bairo caãna ãnirĩ jerutiri majã na cañni wii, ãtã wiire bairo mujãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na ñwã Jesús.

¹⁴ Cabero Jesús temploꝝ cū caño mai, cacaapee ñnamasĩena puame, bairi ñicãrĩ caroyetuarã cūã cãtu etawã. Jesús puame na catiowĩ. ¹⁵ Bairo sacerdote majã quetiuparã, bairi Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã cūã caroaro cū caátiere ñnamirãcũã, tunu cawĩmarã temploꝝ, “Nipetiro cū marĩ basapeoto David ãnacũ pãramirẽ,” na caĩrõ tũgori, Jesure qũĩñatejãñuwã. ¹⁶ Bairo atore bairo qũĩwã:

—Cawĩmarã, ¿bairo na caĩrõ, mu tãgoetiyati? “¡Tocãrõã jãnaña!” na ñña —qũĩwã sacerdote majã quetiuparã Jesure.

Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—Yu tũgomajũcõãña. ¿Mujãã puame ãnoa cawĩmarã Diore na cabasapeorijere mujãã ññaetinuũñati Dios ya tutipũ? Mujãã masĩrã. Bairo ñña: ‘Dios, cawĩmarãrẽ, caũpũrããcã cũãrẽ murẽ na caĩuseanipeere mu na basapeo joroque na mu átiya,’

ĩ quetibujũya ti tutipũ —na ñwĩ Jesús fariseo quetiuparãjããrẽ.

¹⁷ Bairo ñ yaparo, na aweyori ti macã Jerusalẽrẽ witicoãmĩ, Betania macãpu ácu. Topũ jãã cãniwã.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Cabusuri rãmu caño tunucoãmĩ Jesús Jerusalẽpu. Bairo ti macãpu ácu, queya tũgoñaupĩ. ¹⁹ Bairo queyari, jĩcãũ yucu higuera cawãmecuti, maa tũniacã cañniirẽ ññajowĩ. Bairo ññajori yua, caricare ññau ámi. Bairo caricare cū camacãmĩatacũãrẽ, capũũ jeto ãñupã. Ríca mañupã. Bairo cabairoi, atore bairo ñwĩ yua Jesús higuere:

—¡Atii, tocãrõã ríca manigaro yua!

Bairo cū caĩrõ, jicoquei ti yucu puame jĩnicoaãpu.

²⁰ Bairo cabairo ñña, jãã, Jesús cū cabuerã puame jãã ñña acãsoãpu. Atope bairo jãã ñwũ Jesure:

—¿Ñe jũgori yoaro mee to jĩnicoayati ti yucu? —cũ jãã ñ jẽniñawũ.

²¹ Bairo jãã caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo jãã ñwĩ Jesús:

—Cariape mujããrẽ ññña: Dios mena tũgoñatutuari pugani cãrõ tũgoñari mee, “Yu caĩrõrẽ bairo baiçoagaro,” cariape mujãã caĩtũgoñatutuacõãta, atii higuera yucure yu caátiatore bairo netõjãñurõ mujãã átimasĩgarã. Bairo ati utãurẽ etari, “Wããti ria capairiyapu etanucãrõjã,” mujãã caĩata, mujãã caĩrõrẽã bairo baibujoro tii utãũ puame. ²² “Yu cajẽniñarõrẽã bairo jogami Dios,” cariape mujãã caĩtũgoñatutuacõãta, nipetiri wãme cū mujãã cajẽniñarõrẽã mujãã jomajũcõãgumi Dios —jãã ñwĩ Jesús.

La autoridad de Jesús

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Bairo cabero templo wiipũ jããmi Jesús. Bairo topũ camasãrẽ cū cabueãnitoye, sacerdote majã quetiuparã, aperã judío majã, cabutoa camasĩrã cūã, cũtu etari, atore bairo qũĩ jẽniñawã:

—¿Noa ñna na carotiro mena bairo mu átiati ññamicã mu caátiatajere?

²⁴⁻²⁵ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—Yu cūã mujããrẽ jĩcã wãme yu jẽniñagu. Cariape yu mujãã yuwa: ¿Ni ñcũ camasãrẽ cū bautiza rotijoyupari Juan ãnacũrẽ? ¿Dios, o camasã puame cū na bautiza rotijoyupari? Tiera cariape yu mujãã caĩquetibujũata, yu cūã cariape mujããrẽ yu quetibujũgu, “Noa ñna na carotiro mena bairo yu átiya,” mujãã ññgu —na ñwĩ Jesús.

Bairo cū caĩrõ tũgo, yasiõroaca ãmeo busuwã na majũ cãrẽ na caĩyũpeere: “¿Nopẽ bairo cū marĩ yurãati? ‘Dios puame cū bautiza rotijoricũmi Juarẽ,’ marĩ caĩata, ‘Toroque, ¿nopẽĩrã Juan ãnacũ cū caquetibujũrijere cariape mujãã tãgoeti?’ marĩ ñbujioũmi. ²⁶ Tunu bairoa, ‘Camasã puame cū bautiza rotijoricãrãma Juarẽ,’ marĩ ñ masĩẽtĩña, marĩrẽ tutirema, ñrã. Merẽ camasã nipetiro, ‘Juan ãnacũ Dios cū caquetibujũrotijoricũ ãmi,’ ñ tũgoñacõãñaama,” yasiõroaca ãmeo ñ busuwã. ²⁷ Bairo, ‘jãã masĩẽtĩña Juarẽ cabautiza rotijoricare,” qũĩwã fariseo quetiuparãjãã Jesure.

Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús puame bairo na ñwĩ:

—Cariape yu mujãã yuetiya. Bairi yu cūã, “Noa ñna na carotiro mena tope bairo yu átimasĩña,” mujããrẽ ñi quetibujũetigu —na ñwĩ.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Ñ yaparo, ape wãme ñcõñarĩ bairo na ñ quetibujũwĩ Jesús:

—¿Dope bairo mujãã ñ tũgoñañati atie quetire? Jĩcãũ puãgarã capũnaacũcu ãñupũ. Bairi jĩcãũrẽ, “Macũ, ati rãmurẽ yu use wesepũ mu capãuãto yu boya,” qũĩñupũ. ²⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo, cū macũ puame, “¡Yu áperigu, yu ágaetiya!” qũĩñupũ. Cabero cū pacure cū caĩnetõñcãrĩjẽrẽ ape wãme tũgoña wasoari, paau acoásũpu. ³⁰ Cabero tunu cū macũ apeire

torea bairo cū paarotiyupū na pacu tunu. Cū pñame, “Jañ, ãmeacã yu paau águ,” qũĩñupū. Bairo caĩ nimicũã, paau ápéyupū. ³¹ Bairo na pacu cū caborijere caátacu, ¿ni pñame cū ãñuparĩ? —na ĩ jēniñawĩ Jesús, to caãna fariseo majãrē.

Bairo cū caĩjēniñarō tũgo:

—Cū macū cū carotijũgoatacu pñame niñami na pacu cū caĩrĩjērē catũgousau majũ —qũĩwã.

Bairo na caĩrō tũgo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu Jesú to caãna fariseo majãrē:

—Cariape mujããrē ñiña: Torea bairo Roma macã macãñarē camasã yaye dinerore jejobojari majã, bairi carõmia caũmua mena caepewapatarã rõmirĩ cãã, mujãã jũgoye Dios mena cabusũqũēnorã ãnirĩ, Dios cū carotimasĩrĩpaure mujãã jũgoye jããgarãma. ³² Juan ãnacũ pñame caroa ãnajē cõtajere mujããrē quetibũjuyupi. Bairo cū caĩquetibũjumiatacũãrē, cariape cū mujãã tũgoesupa. Bairo cū caĩquetibũjuriquere cariape mujãã catũgoetimiatacũãrē, dinerore jejobojari majã, bairi carõmia caũmua mena caepewapatarã rõmirĩ cãã cū tũgousayupa. Bairo na caãto ĩñamirãcãã, roro mujãã caátajere tũgoña yapapuari mujãã tũgoña wasoesyupa mujãã yerire —na ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

La parábola de los labradores malvados
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ ĩ quetibũju yaparo, atore bairo camasãrē na ĩ quetibũjunemowĩ tunu: “Tunu ape wãme ĩcõñarĩ, mujããrē yu quetibũjupa: ãñupũ jĩcãũ wese upau. Cū pñame use wesere qũēnoñupū. Bairo ti wesere ote yaparo, cū wesere jãniã ãñotayupũ ãtã rupaa mena. Áti yaparo, use ocore na canumuparo cũãrē qũēnoñupū. Áti yaparo, na caĩñacotepa wii caũmũarĩ wii, torre cũãrē qũēnoñupū. Bairo qũēno yaparori bero, acoásũpũ cayoaropũ. Mai, águ jũgoye, cū wesere waso cũñupũ aperã paari majãrē, wapatagu. ³⁴ Cabero yua, use cabũtiri yutea caetaro masĩrĩ, cū ãmũarē na joyupũ cū ya wesere cū cawasoricarã tũpũ. Cũrē na cawasorique wapare boũ, na joyupũ, tierē na jeatĩbojaãto, ĩ. ³⁵ Bairo cū ãmua na caetaro ĩña, ti wese paari majã pñame cū ãmua cū cajomiatana jĩcããrãrē na qũēnoñupũ. Apherãrē na pajĩãrecõãñuparã. Apherãrē ãtã rupaa mena wēērĩ na cãmitu tunuojoyuparã. ³⁶ Cabero ti wese upau pñame cū ãmua cū cajojũgoricarã netõjãñũrõ na jonemoñupũ tunu cū wesepũ. Tunu torea bairo na ásuparã ti wesere capaari majã pñame.

³⁷ “Cabero ti wese upau cū macũ majũrē cū joyupũ, atore bairo ĩ tũgoñarĩ: ‘Yu macũ roquere cū nucũbũgobujiorãma, yu macũ majũ cū cañnoi.’ ³⁸ Bairo cū caĩtũgoñamiatacũãrē, wese paari majã pñame ti wese upau macũ cū caatõre ĩñarĩ, ãmeo ĩñuparã: ‘Átĩyami ati wese upau macũ. Cũã niñami cū pacu cū cariao bero ati wesere cacũgousapan. Bairi cū marĩ pajĩãrocacõãto. Bairo marĩ caáputa, ati wese uparãrē bairo marĩ tuagarã,’ ãmeo ĩñuparã na majũ. ³⁹ Bairo caĩrã ãnirĩ na caĩrõrēã bairo ásuparã. Ti wese tãnipũ cū ñeowaátĩ, cū pajĩãrocacõãñuparã,” na ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

⁴⁰ Bairo ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩ jēniñawĩ cū caĩrĩjērē catũgori majãrē: “¿Dope bairo ácũmi mujãã ĩ tũgoñañati cū macũrē na capajĩãrocaro bero ti wese upau pñame ti wesere etaupũ?”

⁴¹ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwã:

—Bairo átĩgũmi: Bopacooro na ĩñaecũ, ti wese paari majãrē na pajĩãrecõãgũmi. Bairo na átĩreri bero, apherãrē cū wesere coteroticũgũmi. Na pñame roque cū jogarãma cũrē na cawasorique wapare, ti yutea caetaro —qũĩwã Jesure cū caĩrĩjērē catũgori majã.

⁴² ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu:

—¿Atie quetibũjucũrĩqũērē mujãã ĩñaetinucũñati Dios yaye busurica tutipũ? Mujãã masĩrã. Bairo ĩña:

‘Étã mena cawii qũēnorĩ majã jĩcã ãtããrē na caboetimiatacũãrē, tia pñame cañni majũrĩcã nigaro.

Tia camanicõãta, wii manibujioricarõ. Dios pñame bairoa ásupi.

Bairo cū caátore ĩñarã, marĩ tũgoña useaniña,’ ĩ quetibũjuya Dios yaye busurica tutipũ —na ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

⁴³ ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩ nemowĩ tunu:

—Bairi mujããrē ñiña: Mujãã, Dios cū carotimasĩrĩpaure cajããbujioatana topũ mujãã jããetigarã. Apherã pñame roque jããgarãma. Dios cū carotirore bairo caátimajã jããgarãma.

⁴⁴ Tunu ni jĩcãũ ãcũ tia ãtãã mena cū cañarocapeata, rocãpecoabujioũmi. Tunu bairoa tia, jĩcãũ buipũ to cañarocapeata, cū rocãboõ rocãcõãbujioũ —na ĩ quetibũjũwĩ Jesús, tia ãtããrē bairo cū cabairijere na quetibũjũgũ.

⁴⁵ Bairo cū caĩquetibũjuro tũgo, sacerdote majã quetiuparã bairi fariseo majã cãã masĩcõãwã Jesús cū caĩrĩjērē. “Marĩ pñame tia ãtããrē carocari majãrē bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrēã ĩgu ĩcũmi Jesús,” ĩ tũgoñawã. ⁴⁶ Tie jũgori Jesure cū ñegamirãcãã, cū ñemasĩẽma, camasãrē na uwirã. “Jesús profeta ácũmi,’ ĩ tũgoñarĩ marĩ qũērema camasã, cū marĩ cañerotiata,” ĩrã, cū ñemasĩẽma.

22

*La parábola de la fiesta de bodas
(Lc 14.15-24)*

¹ Tunu ape wāme camasārē ĩcōñarī na quetibujunemowī:
² “Dios cū carotimasīrīpau atore bairo niña: ĩcāñ quetiupau rey cū macū cū cawāmojiyaparo bose rūmurē qūēnojojuyupū. ³ Bairo qūēnorī yua, cū capiitanarē cū ũmuarē na piroti-joyupū. Bairo cū caĩrōrēā bairo cū ũmuā narē na caquetibujunetōmiatacūārē, cū capiiatana puame atīgaesuparā. ⁴ Bairo cabero aperā cū ũmuarē tunu na pirotijonemofupū: ‘Bairo mujāā ĩgarā yū capiitanarē: “Merē marī caugaparo etaya. Yū wecuare, aperā waibutoa caroaro caricuna cūārē na pajīārī, na riire yū āsūñaioyaparoya. Ñe ũnie rusaetiya. Bairo tāmuri mujāā apā,” na ĩ quetibujunetōrājā,’ na ĩ joyupū quetiupau rey cū ũmuarē. ⁵ Cū capiimiatana puame cū yueticōñuparā. ĩcāñ na mena macāācū cū wesepū acoásupū. Apei cū caapeye nunirōpū acoásupū. ⁶ Aperā puame quetiupau rey ũmuarē ñerī, roro na ásuparā. ĩcāārē na pajīareyuparā. ⁷ Bairo quetiupau rey puame roro na caáto tūgo yua, asiājāñupū. Cū ũmuā soldaua pajīārī majā puamerē natu joyupū, na pajīarerotijou. Na ya macā cūārē joerocacōā rotiyupū. ⁸ Bairo átirotiri bero, atore bairo cū ũmuā aperē na ĩñupū: ‘Yū macū cū cawāmojiyaparo bose rūmurē ñe ũnie merē rusaetiya. Yū capiijomiatana puame roro na caátie jūgori na yū boetiya. ⁹ Bairo maarīpū mujāā caáto yū boya tunu. Maarū caāna tocānacūpurea mujāā cabocaetarārē, “Ugarasā quetiupau rey macū bose rūmurē,” na mujāā ĩwā. ¹⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, cū ũmuā cū caĩrōrēā bairo maarīpū ásuparā. Á yua, nipitiro na cabocaetarārē na neñoñuparā, camasā na caĩroarā, na caĩroaena cūārē. Bairo na caáto, quetiupau rey bose rūmū cū caqūēnorī aruare camasā jeto jiracoasuparā yua. ¹¹ “Bairo quetiupau rey puame cū capiioatanarē na jēnigu, ti aruapū etayupū. Eta yua, ĩcāñ na mena macāācārē qūñabocayupū. Cū puame jutii, wāmo jiyarica bose rūmū macāājē mee jutii jāñañupū. ¹² Bairo tie mee cū cajāñarō ĩñarī quetiupau rey atore bairo qūññupū: ‘Yū yua, wāmo jiyarica bose rūmū macāājē mē jutii jāñaññā. Bairo, ¿noa na carotiro mena yū ya wiire mē jāñati?’ qūññupū. Caūmū puame quetiupau re dope bairo qūñ masīesupū. ¹³ Bairo quetiupau rey puame cū mesarire caññaricāñugōrī majārē atore bairo na ĩñupū: ‘Ánirē cū ñeña. Cū wāmorī, cū raporire jiyari, jō macā canaitīārōpū cū rocawiyocōā joya,’ na ĩñupū. To canaitīārōpū camasā capāārā otigarāma. Na opire bacarupotugarāma, butiro yapapuarā. ¹⁴ Capāārā niñama Dios cū capiijorā. Bairo na caānimiatacūārē, na mena macāāna ĩcāārā jeto cū yuyama, cū cabeserā puame,” na ĩ quetibujunewī Jesús.

*El asunto de los impuestos
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)*

¹⁵ Cabero fariseo majā ĩcārōrē bairo āmeo busupēnirā neñañuparā. “¿Dope bairo rorije cū buso joroque marī ānaati? Bairo roro Jesús cū cabusuata, cū marī busujāmasigarā,” ĩrā neñañuparā. ¹⁶ Bairo busupēni yaparo, na cabuerā, bairo Herodes yarā cūārē Jesutu na joyupa, atore bairo qūñ jēññagarā:

—Cabuei, jāā masīña merē mē caátianierē. Mua, caroaro cariape mē quetibujunucūña. Tunu bairoa cariapea Dios marīrē cū cañnirōtiricarorea bairo mē bueya. Aperā roro na cabaurije, aperā caroaro na cabaurije jūgori mee na miñabeseya. ¹⁷ Bairo cabai ānirī, ¿dope bairo mi tūgoñañati romano majā marīrē na carotirijere? ¿To ñuñati quetiupau emperadore camasā yaye dinerore jeri, jāā cajoata, o to ñuētññati? —qūñ jēññawā.

¹⁸ Jesús puame roro na cañtūgoñarjērē masicōārī, atore bairo na ĩwī:
 —Mujāā, cañtopairā, ¿nopēñrā, “Roro qūñáto,” cañrārē bairo yū mujāā ĩ jēññaññati? ¹⁹ Jau, yure joñijate moneda tiire, emperadore mujāā cajonucūrī tii ũnorē —na ĩwī.

Bairo cū caĩrō tūgo, moneda tiire cū nuniwā. ²⁰ Bairo na canunirō, atore bairo na ĩwī:
 —¿Noa riape to tusayati ti tii moneda tiicapure? Tunu bairoa, ¿noa wāme woaturique to tusayati? —na ĩ jēññawī Jesús.

²¹ Bairo cū caĩrō, na puame bairo qūñwā:
 —Emperador, quetiupau ya wāme, bairo tunu cū riape tusaya ti tii moneda tiicapure — qūñwā.

Bairo na cañquetibujuro, atore bairo na ĩwī yua Jesús:
 —Toroque emperador quetiupau re cū yaye cañnierē, cārē cū tunujoya. Tunu bairoa Dios yaye cañnierē Diore cū jonucūña —na ĩ quetibujunewī Jesús fariseo majārē.

²² Bairo cū caĩrō tūgorā, cū cañquetibujurijere tūgo acuacoama. Bairo bairā, cū witiwey-ocoamá.

*La pregunta sobre la resurrección
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)*

²³ Ti rāmua caāno jīcāārā saduceo majā na caīrā qūīñarāmá Jesure. Mai, saduceo majā pñame atore bairo caītūgoñarī majā niñama: “Camasā cariacoatana, nopē bairo catitunu masīēnana,” caītūgoñarā āma. Bairi atore bairo qūīwā Jesure:

²⁴ —Cabuei, Moisés ānacū atore bairo marīrē ī woacūñañupī tirāmupure: “Ni jīcāū ūcū cawāmōjiyaricu cū nūmo mena pūnaa mácūā cū cariacopata, cū ānacū bai pñame cū buiacore cō cū wāmōjiyaāto. Bairo cū caato, cū pūnaa caāñiparā pñame cū ānacū pūnaarē bairo āñibujorāma,” ĩcūñupī. Tiera mu masī. Bairi jīcā wāme ĩcōñarī jāā quetibujura mai: ²⁵ Āñuparā jīcāni, jīcā wāmo peti puga pēñirō cānacāū jīcāū pūnaa. Bairi cajūgocu pñame wāmōjiya jūgoyupu. Cabero pūnaa mácūā riacoásupu. Bairi cū ānacū bai pñame cū buiacore wāmōjiyayupu tunu. Cabero pūnaa mácūā riacoásupu cū cūā. ²⁶ Bairi torea bairo cū bai cabero macāācū cūā cō wāmōjiyamii, riacoásupu. Bairo jetoa aperā cū bairā caā na buiacore nūmocutimii, pūnaa māna jeto riapeticoásuparā. ²⁷ Cabero na ānana nūmo caāñimirīcō cūā riacoásupo. ²⁸ Bairo atī yeparu nipetirā nūmo caānacō āñiri yua, cariaricarā tunu na cacatiropu na caāno, ĩni majū jīcā wāmo peti puga pēñirō cānacāū mena macāācū nūmo cō āñicuti? —qūī jēñiñawā saduceo majā Jesure.

²⁹ Bairo na caījēñiñarō tūgo, atore bairo na ī quetibujuwī Jesús:

—Mujāā, saduceo majā, Dios yaye cū caquetibujucūriqūē, bairi cū catutuarije cūārē mujāā tūgoña mawijiacoaya, bairo ĩrā. ³⁰ Ape umarecōre caāmua, carōmia cūā catiri caetaparā pñame nūmo manigarāma. Ángelea majā, umarecōo macāāna na caāñorē bairo nigarāma. ³¹ Apeyera tunu mujāārē yu quetibujugu: ¿Cariacoatana nimirācūā tunu na cacatirore Dios cū caquetibujucūricā tutipū mujāā ĩñatinucūñati atiwērē? Mujāā masīrā: ³² ‘Yu, yu āñiñā Abraham, cū macū Isaac, bairi cū macū Jacob quetiupau caānacū,’ ĩñupī. Bairo cū caīrōī, marī masīña: Dios pñame cayasirā ānana ūna quetiupau mee niñami. ¿Cacatirā majū quetiupau roque niñami! —na ī quetibujuwī Jesús saduceo majārē.

³³ Bairo camasā pñame cū caīquetibujuro tūgo, tūgocōā maniāma caroaro Jesús cū caīquetibujurijere yua.

El mandamiento más importante

(Mr 12.28-34)

³⁴ Bairo Jesús caroaro cū caīquetibujuro jūgori, pūgani cū jēñiñanemo masīēma saduceo majā pñame yua. Bairo tiere tūgorā, fariseo majā pñame na majū āmeo busapēñigarā neñañuparā. ³⁵ Bairo busapēñi yaparo yua, jīcāū na mena macāācū, Moisés ānacū cū caroticūriqūērē cajūgobueire Jesutu cū joyupa. Bairi cū pñame Jesús roro cū busuāto ĩrā na cajoatacu, atore bairo qūī jēñiñawī:

³⁶ —Cabuei, Moisés ānacū cū caroticūriqūē mena macāājē, ¿dise pñame caāñimajūrījē cū caroticūriqūē to āñiñati? —qūī jēñiñawī.

³⁷ Bairo cū caījēñiñarō tūgo, atore bairo qūīwī Jesús caāmūrē:

—‘Mujāā, Israel macāāna, mujāā caātīānie nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā yeripū, mujāā catūgoñarījē nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā catutuarije nipe-
tirije mena cū maiña.’ ³⁸ Atie Moisés cū caroticūriqūē tocānacā wāme netōrō caāñimajūrījē niña. ³⁹ Atie rocajāñurī cū caroticūriqūē torea bairo jāñurī niña tie cūā. Bairo ĩña: ‘Mujāātū macāāna cūārē mujāā rupāure mujāā camairōrēā bairo na maiña.’ ⁴⁰ Tie puga wāme cū caroticūriqūē caāñimajūrījē niña. Moisés ānacū ape wāme cū caroticūriqūē bairi profeta majā na caroticūriqūē tocānacā wāme netōrō caāñimajūrījē niña. Tie camanicōāta, ape wāme carotirije manibujoro —qūī quetibujuwī Jesús cajūgobueire.

¿De quién desciende el Mesías?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Bairo fariseo majā aperā na caneñarō, atore bairo na ĩwī Jesús cātu caāñarē:

—¿Dope bairo mujāā ī tūgoñañati Mesías, “Dios cū cajoū,” na caīrē? ¿Noa macū cū āñicuti? —na ī jēñiñawī.

Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīwā:

—David ānacū pārāmi niñami.

⁴³ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na ī jēñiñanemowī tunu:

—Bairo cū caāñimiatacūārē, ¿nopēī David ānacū pñame Espiritu Santo cūrē cū camasīōrījē jūgori, “Yu Quetiupau,” cū qūīñañuparī Mesīare? Atoe bairo ĩñupī David:

⁴⁴ ‘Dios pñame yu Quetiupaure atore bairo qūīwī:

“Ato ruiya cariape nugōā pñame mai.

Mu pesua caāñanarē na yu canetōñucārō bero, mu pñame na mu rotimasīgu,”

ī woatuyupi David ānacū, Dios cū caīriqūērē.

⁴⁵ Bairo Mesīare, “Yu Quetiupau,” cū caīmiatacūārē, ¿dope bairo cū pārāmi majū cū āñibujocuti? —na ī jēñiñawī Jesús cātu caāñarē.

⁴⁶ Bairo cū caļjēniñarō tūgo, ni jīcāū ūcū cū yumasīēmi jīcā wāmeacā ūno. Bairo yua pūgani cū jēniñanemo masīēma.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley
(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Cabero camasā cātu caānarē, bairi jāā, cū cabuerā cūārē atore bairo jāā īwī: ² “Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā cūā, ‘Bairo Īgaro īña Moisés ānacū marīrē cū caroticūrīqūē,’ mujāārē ī quetibūjunucūñama. ³ Bairi mujāārē na caīquetibūjurijere bairo āsa. Na tūgousaya. Bairo na tūgousamirācūā, bairāpua na caātiānierē bairo āpericōāña. Caītopairā ānirī cariape rotimirācūā, na majū pūame na caātirotirore bairo āperiyama. ⁴ Caāmū jīcāū, cū paabojari majōcure cū jupusaetiyami. Jīcā wāme ūnoacā cūārē cū juāperiyami. Tore bairo Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā cūā ātiyama camasārē. ‘Jīcā wāmeacā rusaeto āsa,’ camasārē caīrā nimirācūā, na pūame tore bairo āperimajūcōāñama. ⁵ Tunu bairoa caroa wāme nipetirije na caātie camasā na caīñajoropū ātinucūñama, nipetiro camasā nūcabūgoro na mena na catūgoñarore bairo Īrā. Tunu bairoa Dios yaye būsūrique, na cawoatūri pūrīcārē jīyanucūñama na riapē buipū, na wāmorīpū cūārē. Tunu bairoa jutii cayowerijere jāñajesoyama. ⁶ Tunu bose rūmū caāno narē na capiata, caroaparipare ruiri ūganucūñama. Tunu bairoa űubuerica wiipū na caāpāta, quetiupau cū caruirije űniepū jeto ruiganucūñama. ⁷ Tunu bairoa maarpū na caāñesēāta, nipetiro camasā nūcabūgorique mena na cajēnirō bonucūñama. ‘jJāārē Cabuerā!’ camasā narē na caļjēnirō bonucūñama.

⁸ “Bairo na cabomiatācūārē, bairo na caborore bairo mujāā caīñacōrō yū boetiya. Mujāā cabuei jīcāū niñami. Tunu mujāā pūame jīcāū pūnaa jīcārōrē bairo cabairā mujāā āniña. Bairi, ‘jJāārē Cabuerā!’ camasā mujāārē na caīroaro boeticōāña. ⁹ Tunu bairoa ni jīcāū ūcū ati yepa macāācūrē, ‘Marī pacu ūcū niñami,’ qūīroaeticōāña. Jīcāū niñami marī Pacu, amūrecōo macāācū majū. ¹⁰ Tunu bairoa, ‘jMarī Quetiuparā!’ apera mujāārē na caīroaro boeticōāña. Yū, Cristo jeto camasā quetiupau yū āniña. ¹¹ Bairi ni jīcāū ūcū caānimajūūrē bairo caānigau, cabopacarārē caroaro na cū cajuāto űiña. ¹² Ni jīcāū ūcū cū majūā, ‘Caānimajūū yū āniña,’ caī pūamerē, cabūgoro macāācūrē bairo cū ānio joroque cū ātigumī Dios. Apeī, ‘Caānimajūū mee yū āniña,’ caī pūame roquere, cabero cabūgoro macāācūrē bairo mee cū ānio joroque cū ātigumī Dios.

¹³ “jMujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caītopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Dios cū carotimasiűipare mujāā jāamasīētīgarā. Tunu camasārē ricaati buerā, Dios cū carotimasiűipare cajāāgarā pūamerē caēñotarārē bairo na mujāā ātinucūña.

¹⁴ “jMujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caītopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Cawapearā rōmirī ya wiirije mujāā ēmanucūña. Tunu yoaro Diore cū mujāā jēniñubuetonucūña. Bairi apera netōjāñurō roro mujāā netōgarā.

¹⁵ “jMujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi mujāā fariseo majā cūā, caītopairā, roro majū mujāā netōgarā, ricaati mujāā caātiānie jūgori! Cayoaropū, ria capairiyare pēña átī, o ape yepapure ānetō átī, mujāā quetibūju űesēānucūña, mujāā yaye quetire, camasā na catūgousaparore bairo Īrā. Bairo jīcāū catūgousaure cū bōcarā, ricaati cū mujāā caquetibūjurije tūgori tūgoñamawijiao joroque cū mujāā ātiya. Mujāā netōjāñurō carōure bairo caācu cū ānio joroque cū mujāā ātiya. Bairo mujāā caātie jūgori caūpetieti peeropū roro majū baigumī.

¹⁶ “jMujāā, roro majū mujāā netōgarā! Jīcāū cacaapee macū cū yarārē, ‘Mujāā yū jūgogu,’ caī ūcarē bairo mujāā baiya. Ricaati camasārē na mujāā bueya. Atore bairo na mujāā ī quetibūjuya: ‘Ni jīcāū ūcū, ‘Caānorē bairo űiña,’ Īgu, ‘jDios ya wii mena űiña!’ cū caīata, cabero cū caīrōrēā bairo cū caāpericōāta, űubujioro. Bairo ĩmicūā, ‘jDios ya wii macāājē oro majū mena űiña!’ cū caīata, cabero cū caīrōrēā bairo cū caāpericōāta roque, űuetīña,’ cariape mee mujāā ī quetibūjuya camasārē. ¹⁷ jBairo caīquetibūjurī ānirī cacaapee mánarē bairo mujāā baiya! Catūgomasiñenarē bairo mujāā tuaya. Dios ya wii macāājē oro pūame, ti wii netōjāñurō caānimajūūrjē mee niña. Ti wii pūame, ti wii macāājē oro to űuo joroque ātiya. ¹⁸ Tunu atore bairo camasārē na mujāā quetibūjnemoña: ‘Ni jīcāū ūcū, ‘Caānorē bairo űiña,’ Īgu, ‘jAltar mena űiña!’ cū caīata, cabero cū caīrōrēā bairo cū caāpericōāta, űubujioro. Bairo ĩmicūā, ‘jWaibūcu riire na cajoemūgōjorije mena űiña!’ cū caīata, cabero cū caīrōrēā bairo cū caāpericōāta roque, űuetīña,’ mujāā ĩto quetibūjuya camasārē. ¹⁹ jCacaapee mánarē bairo mujāā baiya! Waibūcu riire na cajoemūgōjorije pūame altar netōjāñurō caānimajūūrjē mee niña. Ti altar pūame waibūcu riire űuo joroque ātiya. ²⁰ Bairi ni jīcāū ūcū, ‘Caānorē bairo

ñiña,' Igu, '¡Altar mena ñiña!' cū cañata, '¡Altar, bairi nipetirije altar bui macããjê mena ñiña!' cañrê bairo ñiñami. ²¹ Tunu bairoa ni jicãũ ùcũ, '¡Templo mena ñiña!' cū cañata, '¡Templo wiire, bairi ti wii macããcũ Dios mena cūã ñiña!' cañrê bairo ñiñami. ²² Tunu bairoa ni jicãũ ùcũ, '¡Ûmurecõo mena ñiña!' cū cañata, '¡Dios ya trono, bairi to ruiricarõ macããcũ mena cūã ñiña!' cañrê bairo ñiñami.

²³ "¡Mujãã, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerê cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caãtiãnie jũgori! Mujãã cūã pũga wãmo cãrõ moneda tiiriacarê mujãã cacũgoata, jicã tiaca mujãã jonucũña Diore. O ugarique asurique jicã wãme ùno pũga wãmo cãrõ mujãã cacũgoata, jicãrõãcã mujãã jonucũña Diore. Bairo cariape tie ùnierê átimasĩmirãcũã, ape wãme pajãñũrõ Dios cū carotirique puamerê mujãã tũgoñaetimajũcõãña. Caroaro ãmeo átaje cūãrê marĩ rotiyami Dios. Camasãrê bopacooro na marĩ caññarjê, bairi caroaro ãmeo marĩqũê cūãrê marĩ rotiyami. Tie puamerê mujãã tũgoñaetĩña. ²⁴ ¡Mujãã, jicãũ cacapee ñiaecũ cū yarãrê, 'Mujãã yu jũgogu,' cañ ùcãrê bairo mujãã baiya! Tunu, 'Becoaca cū manicõãto,' Irã, oco mujãã caetipeere mujãã weyõrotinucũña. Bairo weyõrotimirãcũã, waibucũ capai, camellore rupana caugayujorãrê bairo mujãã baiya. Cabũgoro macããjê puamerê cañnimajũrjêrê bairo mujãã átiya. Tunu bairoa cañnimajũrjêrê puamerê cabũgoro macããjêrê bairo mujãã ñiãcõãña.

²⁵ "¡Mujãã, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerê cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caãtiãnie jũgori! Jõtũ bapaarire dope bairo uguerĩ mano mujãã coserotinucũña. Bairo rotimirãcũã, mujãã yeripũ roro mujãã catũgoñarjêrê puamerê mujãã coserotietiya Diore. Bairi mujãã cayajapairije nicõãña mujãã yeripũ. Tunu bairoa mujãã caborije jetore mujãã tũgoñanucũña. ²⁶ ¡Mũã, fariseo, ca-caapee ñiaecũ ùcũ tũgopeoya mũ yu cañrjêrê! Jicãũ, cū jõtũ bapa pupeapũre cacosejũgoricũre bairo, mũ cūã cajũgoye mũ yeripũre cacosejũgorapũ mũ ãniña. Bairo mũ caãto, carõã majũ mũ ãnicõãgu yua.

²⁷ "¡Mujãã, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerê cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caãtiãnie jũgori! Camasã ãnana na cacũrocarica ùtã ope buire bairo mujãã baiya. Ti opeaca buipũ cabotirije mena caroaro wãriquerũ bauya. Bairo baimirõcũã, capupea puame caboaricarã òwã ãñajê, bairi capũñirjêrê cūã nicõãña. ²⁸ Toreã bairo mujãã baiya. Camasã mujããrê na caññarõ, caroarã majũ mujãã bauya. Bairo baumirãcũã, mujãã yeri pupeapũ mujãã rojãñũña. Cañtorije tũgoñarjêrê, bairi apeye roro tũgoñarjêrê cūã mujãã yeri pupeapũ jiracõãña.

²⁹ "¡Mujãã, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerê cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caãtiãnie jũgori! Profeta majã, bairi aperã tirãmpũ macããna caroarã cūã, na rupauri ãñajê masã ope buire mujãã qũẽnonucũña carõã ùtã wiiriãcãrê. Bairo áti yaparo, ti wiiriãcãrê mujãã ñiãcotenucũña, camasã, profeta ãnanarê na Irõãto, Irã. ³⁰ Cabero atore bairo mujãã ñiã: 'Marĩ puame marĩ ñicũjãã na cañni yutea macããna marĩ caãmata, narê bairo profeta majãrê roro na marĩ áperibujoricarã,' mujãã ñiã. ³¹ Bairo mujãã cañrjêrê jũgori, 'Profeta majãrê capajãrericarã pũna majũ marĩ ãniña,' Irãrê bairo mujãã ñiã. ³² Torena, ¡mujãã ñicũjãã roro na caãtijũgoriquerê átipecõããña!

³³ "¡Ñãna ùna, moena majũ mujãã ãniña! Dios camasãrê cū caññabeseri rãmũ mujããrê peerõpũ popiye mujãã baio joroque cū caãto, ¿dope bairo mujãã rutimasĩrãati? Mujãã rutimasĩetigarã. ³⁴ Torecũ, mujããtũ yu jonemogu tunu yu yarã profeta majãrê, camasãrĩ majã cūãrê, bairi cajũgobueri majã cūãrê. Bairo na yu cajomiatacũãrê, cañuena ãnirĩ na mujãã boetigarã. Jicããrã na mena macããnarê na mujãã pajããregarã. Aperãrê yucupãipũ na mujãã papuaturõtigarã. Tunu aperã yu yarãrê sinagoga ñubuerica wiipũ na mujãã baperõtigarã. Tunu aperãrê roro popiye na baio joroque na mujãã átigarã noo na caãnopũ. Bairi ape macãpũ na caãpãta, topũ cūãrê na usaãti, bairo jeto na mujãã átigarã roro majũ. ³⁵ Bairo mujãã caãto jũgori, popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi Dios. Tocãnacãũ caroarã, caññiãrãcãrãrê na carĩ reyarique wapa popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi. Na carĩ rejũgoricũ caroã Abel cawãmecucupũ nijũgo anã, Zacarĩas, Berequĩas macũ, altar, santuario watoa mujãã capajãrãcũpũ nituyama camasã na carĩ rejũgoatana capããrã berõpũ. ³⁶ Cariape mujããrê ñiã: Na ãnana wapa roro popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi Dios, mujãã ãme caãnarê," na ñwĩ Jesũs fariseo majãrê.

*Jesús llora por Jerusalén
(Lc 13.34-35)*

³⁷ Cabero atore bairo ñnemowĩ Jesũs tunu: "¡Jerusalén, Jerusalén macã macããna mujããrê ñiã: Dios yarã profeta majãrê mujãã pajããrenucũwũ! Dios mujããrê cū caque-tibujurotjõmirãcãrê cūãrê ùtã mena wẽerĩ na mujãã pajããrenucũwũ. Bairo roro majũ na mujãã caãtimiatacũãrê, ¡nairõ mujããrê yu juãtinemogamiwũ! Áboco cõ pũnaarê na asipõgo,

narē cō canefnorōrē bairo mujāā yu juáatinemogamiwū. Bairo yu caátimiatacūārē, jīcā nugōā yu mujāā boerpu. ³⁸ Bairo mujāā caboetoi, tocārōā yua, mujāā caānipau yasicogaro. Tore camasā aweyorocacōāgarāma. ³⁹ Caānorē bairo mujāārē ñiña: '¡USeanirī atiyami Dios cū cajou majū!' mujāā caiparo jūgoye, yu mujāā ññaetigarā mai,' īwī Jesūs, ti macārē ñnarī.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Cabero templo, Dios ya wii caāniatacu ti wiire witicoámí Jesūs. Bairo cū caátó, jāā, cū cabuerā puame cūtu etarī, atore bairo cūrē jāā īwū: "¡Jā, ññañjate! Caroa wii majū ñña templo wii." ² Bairo jāā caīrō tūgo, Jesūs puame bairo jāā īwī:

—Ati wii paca ūtāpāiri ūnie nipetirijere mujāā ñña. Tie cabaipeere cariape mujāārē ñña: Jīcā rūmu, ati wiire roro na caāti rūmu caetaro, jīcā ūtāā ūno bui tuticuti pesaricaro manopu ātiyasio rocacōāgarāma ati wiire —jāā īwī.

Señales antes del fin

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Cabero Olivo buropu jāā acoápu. Bairo topu etarā, Jesūs cū caruiro ñnarī, jāā, cū cabuerā puame Jesutu atī, atore bairo cū jāā ī jēññawū:

—Jāārē mu caquetibujuro jāā boya: ¿Nocārōpu to bairoati atie mu caīrjē? ¿Dope bairo merē, "Ati yepa nemo yu tunuetagu," bairi tunu, "Ati ūmurecōo peticoagaro," mu caīataje to bairoati? —cū jāā ī jēññawū.

⁴ Bairo jāā cañjēññarō tūgo, atore bairo jāā īwī Jesūs:

—Caroaro majū mujāā tūgoñamasīgarā, jāāpu, jāā ītoecore, īrā. ⁵ Capāārā atīgarāma ītoñēsēññarī majā. Atore bairo īgarāma: "Yua, Mesías yu āñiña, Dios cū cajou," īgarāma. Bairo na īrī, camasā capāārārē na ītoгарāma. ⁶ Tunu bairoa mujāā queti tūgogarā: "Camasā aperopu cūārē āmeo pajīārā ātiuparā." Bairo na caátie quetire tūgorī, tūgoacuaeticōāñña. Ati ūmurecōo capetiparo jūgoye bairoa cabaijūgoyecutipee ñña bairopua. Bairi tūgoacuaeticōāñña. ⁷ Ti yutea caāno jīcā yepa macāāna, ape yepa macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu bairoa jīcā macā macāāna ape macā macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu apeye ūariarique atīgaro. Tunu tutuaro mena ati yepa cūā yuguigaro nipetiropu. ⁸ Jīcāō carōmio bairirupau caācō cō macā cū cabuiari rūmu capūñirō tūgoñarī cō cawisiojūgoriquere bairo ñña atie ūmurecōo cabaipee mujāārē yu caquetibujurije.

⁹ "Mai, atie cabaiparo jūgoye mujāārē roro ātījūgogarāma. Mujāārē ñerī, aperārē mujāā jogarāma popiye mujāā bairo joroque na caátiparore bairo īrā. Bairo āticōā, roro majū mujāārē ātīgarāma. Bairi yua, ati ūmurecōo macāāna nipetirā mujāārē ññategarāma, yu yarā mujāā caānoi. ¹⁰ Bairi ti yutea caāno capāārā camasā yu yaye busūriquere piticōāgarāma. Jīcāārā āmeo busūjābuitiregarāma na majū. Bairo bairā, āmeo tejāññugarāma na majū. ¹¹ Tunu bairoa, 'Jāā, profeta majā, jāā āñiña,' caītori majā capāārā etagarāma. Bairo camasārē na ī quetibujuri, na ītoгарāma. Ricaati tūgojūgogarāma camasā puame. ¹² Camasā rorije na caátie butiuro majū nigaro. Bairi camasā capāārā na caāmeomairjērē jānacōāgarāma. ¹³ Bairo na caátimiatacūārē, noa ūna yu yaye busūriquere jīcā wāmeacā ūnorē na cajānaeticōāta, yasietigarāma. ¹⁴ Atie caroa queti cūā ati ūmurecōo capetiparo jūgoye nipetiropu cajapeticoa jūgoyecutipee ñña bairopua.

¹⁵ "Bairi mujāā puame profeta Daniel ānacū cū caīquetibujū jūgoyeticūrīcārōrē bairo cabaietirijere ñnarā, atore bairo mujāā ī tūgoñamasīgarā: 'Merē ati macā yasigaro baiya.' Dios ya wiire nocārō caroapaure moecū carōu majū topu cū caānierē ñnarā, tore bairo mujāā ī tūgoñamasīgarā yua. (Mujāā, ati tuti yu ya tutire caññabuerā puame tūgopeoya yu yaye, yu caquetibujurijere.) ¹⁶ Bairo cabairo, Judea yepa macāāna ūtā yucupū na ruti āpáro. ¹⁷ Tunu bairoa jīcāñ ūcū cū wii, cabuimacā aruapū cū caāmata, ruiatiri, cū apeyere, ape aruapū caānierē cū jei āpéricōāto. Cariape cū ácoa ápáro. ¹⁸ Tunu bairoa cū, wesepū caācū cū jutii ūnierē homicāā, cū jetunupū apéricōāto cū ya wii. ¹⁹ ¡Ti rūmu caāno carōmia bairirupau caāna popiye netōrō baigarāma! ¡Tunu bairoa, capūñrāacārē, capūñnaacna cūā popiye netōrō baigarāma ti rūmurē! ²⁰ Bairi Diore cū jēñiña, mujāā carutiripau camasiriyoti rūmu to caāniparore bairo īrā. Cawāma pue yutea caāno, o marī judío majā, marī cayerijārī rūmu ūnorē to cabaietiparore bairo īrā, Diore cū jēñiña. ²¹ Ti rūmurē roro ati yepapure bairique nigaro. Dios ati yepare cū caātījūgori rūmu bero tocānacā rūmurē netōrō popiye bairica yutea nigaro ti rūmu caetaro. ²² Bairi Dios puame ti rūmu roro cabairijere cū cajānarotieticōāta, camasā nipetiro riapeticoabujorāma. Bairopua, mujāā, cū cabeserārē mairī, peti yutea ūnoa popiye mujāā cabaipa rūmurē āti ēññotabojagumi.

²³ "Bairi ni jīcāñ ūcū, 'Mesías, Dios cū cajou puame ati macāpu etaupū,' o 'Jī macāpu etaupū,' cū caīata, cariape cū mujāā tūgoetigarā. ²⁴ Caītopairā capāārā atīgarāma. 'Yua, Mesías yu

āniña, o 'Yua, profeta yu āniña,' caĩrā atigarāma. Capee átijēñogārāma, camasā ricaati na catūgousaparore bairo ĩrā. Mujāā ūna, Dios cū cabesericarā cāārē ĩtomigarāma. ²⁵ Merē mujāā, yu cabuerā, tiere mujāārē yu quetibujū jūgoyetiya. ²⁶ Bairi mujāārē ūniña: Noa ūna, 'Mesías, desierto cayucsmānoru buiaetauru,' na całata, cariape na tūgoeticōāña. Camasā manoru yu macārā ápéricōāña. Tunu bairoa aperā, 'Mesías, ato marī caĩñaetoru ācūmi,' na całata, cariape na tūgoeticōāña. Bairo mee yu tunuetagu ati yepare. ²⁷ Buro puame yabeĩ, muĩru cū cawāmuatōru yabejūgo acú, jō muĩru cū caruiorū yabetuetayami. Torea bairo yu, Camasā jūgocu nemo ati yeparure yu catunuatī rūmurē yu baigu. Yoaro mee yu bauetagu tunu. ²⁸ Tunu bairoa noo rupaari ānajē cacūñarō yucaā cūā torua neñaetagarāma," jāā ĩ quetibujūwī Jesús.

El regreso del Hijo del hombre

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ ĩ quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩ nemowī tunu: "Camasā roro majū na cabairi yutea capetiro bero, muĩru umurecōo macācū naitūacoagūmi. Nami macācū cūā bauetigūmi. Nōcōā, umurecōore caānimiatana cūā ūacoagarāma. Bairo bairā, umurecōo macāāna nipetirā yugui ūacoagarāma. ³⁰ Bairo cabairo bero, apeye ūnie átijēñorīqūē umurecōo macāājē Dios cū caati ĩñorijē buiaetagarō. Bairi ati yepa tocānacā poa macāāna tiere ĩnarā, 'Merē etamajūcoagūmi Camasā jūgocu,' ĩ masīgarāma. Bairo na puame yu uwirā otigarāma. Tocārōā yu, Camasā jūgocu, buseriwō watoaru nocārō yu catuturije mena, bairi yu caasiyabatorije mena yu caatōre ĩñajogārāma. ³¹ Bairo trompeta, pūtūricaro cabusocajoro yua, yu ūmua, ángelea majārē nipetiorū na yu árotigu. Bairi ati umurecōo macāāna nipetiorū caānarē na neñogārāma yu cabesericarā puamerē.

³² "Mai, higuera yucure mujāā masīña. Ti yucu cawāma pūū cawasoaro ĩnarā, 'Merē cūma cōñarō baiya,' mujāā ĩ masīña. ³³ Torea bairo mujāārē yu caquetibujurijere bairo cabaietaro ĩnarā, 'Merē Jesús ati yeparu nemo cū catunuetaparo cōñarō baiya,' mujāā ĩ masīgarā. ³⁴ Cariape mujāārē ūniña: Mujāārē yu caquetibujurije baipecticoagoro ti yutea macāāna na cariaporo jūgoye. ³⁵ Tunu bairoa ati umurecōo, ati yepa cūā yasipeticoagoro. Yu yaye quetibujurique roque petietigoro. Yu caĩrōrēā bairo baimajūcōāgoro.

³⁶ "Bairopua ti rūmu, ti hora majū mujāā yu caquetibujurije caetaparore ni jīcā ūcū masīētīñami. Umurecōo macāāna ángelea majā cūā masīētīñama. Yu, cū macū cūā yu masīētīña. Marī Pacu Dios jeto masīñami ti rūmu caetaparore.

³⁷ "Noē ānacū cū caāniyuteare cabaiyaricarorea bairo baigarō nemo Camasā jūgocu ati yeparure yu catunuatī rūmurē. ³⁸ Ato bairo baiyayuparā camasā mai Noē ānacū cū caāni yuteapure, ati yepa caruaparo jūgoye: Camasā caroaro āñuparā. Eti, uga, bairi tunu wāmo jīya átiāñuparā, ñe ūno jīcā wāmeacā cabaiānipeere tūgoñarī mee. Noē, cūmua capairicare cū caājāārī rūmurū baijāñuparā. ³⁹ Bairo useanirō cabaiānimiatana puame na cayasipeere masīēsuparā. Ati yepa oco mena narē to cajūgoneruaparo jūgoye masīēsuparā. Torea bairo yu, Camasā jūgocu, nemo yu catunuetaro dope caīmasīā mani rūmu yu etagu. ⁴⁰ Ti rūmu caāno puarā caāmuā weseru nigarāma. Bairo puarā nimirācūā, jīcā cū mena macācū jeto neācoagūmi. Apei cū bapa puame neācoetigūmi. ⁴¹ Tunu bairoa puarā rōmia rupa bari trigo wāñanigarāma. Bairo puarā rōmia nimirācūā, jīcācōā, cō mena macācō jeto neācogomo. Apeo puame neācoetigomo. Mujāā puame ti rūmu yu caetaparore dope bairo mujāā ĩ masīētīgarā.

⁴² "Bairi yu, mujāā Quetiupau, yu caetaparore mujāā masīētīgarā. Bairi masacatiya yu yarā. Cacānirārē bairo baieticōāña. Caroaro ānicoteya. ⁴³ Tunu ati wāme mujāārē ĩcōñarī yu caquetibujurijere tūgopeoya: Apei wii upau, cū ya wii macāājērē cayajuaacure ñami caāno ti hora majū cū caetare cū camasīata, cānietibujoumi. Cū caetare ĩñaricanūgōbujoumi, jāāremi, ĩ. ⁴⁴ Torea bairo yu, Camasā jūgocu, tunu yu caetari rūmurē jīcā cayajari majōcure bairo yu etagu ati yeparure. 'Ti rūmu majū etagūmi,' caā mani rūmu yu etagu. Bairi caroaro āña. Nemo yu catunuetaparo jūgoye caroaro mujāā ānicotegarā," jāā ĩ quetibujūwī Jesús.

El criado fiel y el criado infiel

(Lc 12.41-48)

⁴⁵⁻⁴⁶ ĩ quetibujū yaparo, ape wāme ĩcōñarī atore bairo jāā ĩnemowī tunu: "Jīcā quetiupau cū caáparo jūgoye, 'Yu ūmua aperārē na mu qūēnowā. Ugariquere na mu batowa,' qūī cūñupū cū ūmu, cū rocajāñurī macācārē. Bairi cabero tunuetau, cū ūmu cū carōtoricarorea bairo cū caápara, caroare cū jogūmi. Bairi useanirī nigūmi cū ūmu. ⁴⁷ Cariape mujāārē ūniña: Quetiupau puame atore bairo ĩgūmi cū ūmurē: 'Nipetirije yu cacāgorijere carotibojau mu ānigu.' ⁴⁸ Bairo átato ūñorēā, cū cacūátacu puame carōu cū caāmata, 'Yu quetiupau tāmuri tunu etaecūmi,' ĩrī aperā cū baparārē roro na átibujoumi. ⁴⁹ Aperā carē bairo paabojari majārē roro na átibujoumi. Tunu bairoa aperā caetipairā mena uga, eticūmu baibujoumi. ⁵⁰ Bairi cabero cū quetiupau cañesēāatācu puame, 'Ti rūmu etagūmi,' cū caīmasīētī rūmurē

etabujioumi. Bairo etau yua, cū caroticūātacu roro cū caátiere İñabujioumi. ⁵¹ Bairo İña yua, popiye cū baio joroque cū átiabujioumi. Cū piticōābujioumi, aperā caitorā mena cū ámarō, İ. Topu butiuro otigarāma camasā. Na opire bacaruotugarāma, butiuro yapapuarā yua,” jāā İ quetibujuwı Jesú.

25

La parábola de las diez muchachas

¹ İ quetibuju yaparo, ape wāme İcōñarı atore bairo jāā İnemowı tunu: “Dios cū carotimasiřipau puame cawāmarā rōmirı puğa wāmo cānacāo cawāmojiyaenarē bairo niña. Bairo na yau cū cawāmojiyari rūmu caāno cū bose rūmurē İñagarā, cū pacu ya wiipū ásūparā, topu cū, cū nūmo caānipao mena na caetarore coterā. Bairo İñami caānoi, na cajiñabusuri rupaare tocānacāōpu jeásuparā. ² Bairo na mena macāāna jıā wāmo cānacā rōmirı catūgoñajūgoyecuperā āñuparā. Aperā na mena macāāna catūgoñajūgoyecuna āñuparā. ³ Catūgoñajūgoyecuperā puame na cajiñawonemopee use ape botella mena jeápeyuparā. ⁴ Na bapa puame camasıā ānırı, ape botella usere jeánemoñuparā. ⁵ Bairo cū nūmo caānipaore caneiátacu puame tāmuri etaesupū. Bairo cawāmarā rōmirı narē wūgoa caetaro, cānicoasuparā tie jāā İri mee. ⁶ Bairo İñami recomacā cacōñarō majū jıācā awajarique mena, ‘jā, İñañijate! İAtıyami cawāmau, cū nūmo caānipao mena! İCū marı jēnırápáro!’ İñupū. ⁷ Bairo cū caırō tūgo, cawāmarā rōmirı nipetırā wācārı, na cajiñaworica rupaare qūēnojūgoyuparā tunu. ⁸ Bairo na caqūēnorō, catūgoñajūgoyecuperā puame atore bairo na İ jēniñuparā na baparā rōmirıře: ‘jāā jıñaworica rupaa use petiro baiya! İñna wotutuaetiya. Bairo mujāā yaye use petoaca jāā joya,’ na İñuparā. ⁹ Bairo na caırō tūgo, ‘Mujāāře jāā jomasıētiña. Mujāāře jāā cajoata, jāā yaye etaetibujiuro,’ na İñuparā. ‘Bairi wapatırájá usere mujāāře carusarijere,’ na İñuparā catūgoñajūgoyecuna, na baparā rōmirıře. ¹⁰ Bairo na caırō tūgo, ‘Jau’ İ, acoásuparā usere wapatıráná yua. Bairo na caátó bero, cawāmojiyapau puame etayupū. Etari yua, catūgoñajūgoyecuna pajjāñurō causejeatana rōmirı puame cū, cū nūmo mena cū pacu ya wiipū jāācoasuparā, ugarıque ju ugaráná bose rūmu na caqūēnoatajere. Bairo na cajāāřō bero, ti wii jope puamerē biacōāñuparā yua. ¹¹ Cabero usere cawapatiratana rōmirı jopetu etarā, atore bairo İ piyuparā: ‘jāā Quetiupau, jāā jope pāñña!’ qūimiñuparā. ¹² Bairo na caİmiatacūārē, cawāmojiyaatacu puame ti jopere pāñnemoesupū. ‘Cariapea mujāāře İñña: Mujāāře yu masıētiña,’ na İñupū yua,” İcōñarı jāā İ quetibujuwı Jesú.

¹³ Bairo İ quetibuju yaparo, atore bairo jāā İnemowı: “Mujāā, ti rāmu ti hora majū yu catunuetaparore mujāā masıētiğarā. Bairi caroaro masacatiri ānicoteya. Cacānırārē bairo baıeticōāña,” jāā İwı.

La parábola del dinero

(Lc 19.11-27)

¹⁴ Ape wāme İcōñarı tunu atore bairo jāā İ quetibujuñemowı Jesú: “Dios cū carotimasiřipau puame jıācā quetiupau cū cabairıquere bairo niña. Cū puame ape yepa cayoaropu águ jūgoye, cū paabojari majārē na piijori, na nuniñupū tocānacāūrēā cū yaye dinerore, tiere na caqūēnojojaparore bairo İ. ¹⁵ Bairo na mena macāācūrē jıācā wāmo cānacā mil moneda tiiri majū cū nuniñupū. Apei puamerē puğa mil moneda tiiri majū cū nuniñupū. Apei puamerē jıācā mil moneda tiiri majū cū nuniñupū. Na capaarique na cawapatamasıřō cārō na joyupū quetiupau cū āmuā tocānacāūrēā. Bairo na nuni yaparo, acoásupū na quetiupau yua. ¹⁶ Bairo cū caátó bero, cū āmu jıācā wāmo cānacā mil moneda tiiri majū cū cajoatacu puame, āmeo nuni wapatari yoaro mee apeye jıācā wāmo cānacā mil moneda tiiri majūrē wapatanemoñupū. ¹⁷ Toreā bairo puğa mil majū moneda tiiri cū cajoatacu cūā apeye puğa mil moneda tiiri majūrē wapatanemoñupū. ¹⁸ Bairo caroaro na cawapatanemomiatacūārē, jıācā mil moneda tiiri majū cū cajoatacu puame wapatanemoesupū. Cū quetiupau dinerore cū canunırō bero, acoásupū. Á yua, yepa pupearu ope yesea, cū quetiupau dinerore topu yacūcōāñupū.

¹⁹ “Bairo cayoato bero, paabojari majā quetiupau puame tunuetayupū tunu cū ya yeparu. Bairo tunuetari bero, cū paabojari majārē na piijoyupū, dinerore cū canunicıřicārē. ‘¿Nocārō majū na wapataupari tocānacāšpua?’ İ, na piijoyupū. ²⁰ Bairo cū paabojari majōcu jıācā wāmo cānacā mil moneda tiiri majū cū cajoricu puame cūtu etajūgoyupū. Eta yua, atore bairo qūiñupū: ‘Yu quetiupau, mu dinerore yu mu cacıřıqūē mena yu wapatanemoarū. Mu puame jıācā wāmo cānacā mil moneda tiiri majūrē yu mu cacūmiatacūārē, tunu jıācā wāmo cānacā mil moneda tiiriire mu yu tunuo buıpeogu,’ qūiñupū. ²¹ Bairo cū caırō, cū quetiupau puame atore bairo qūi yuyupū: ‘Ñumajūcōāña. Cañu mu āniña muā paabojari majōcu. Bairo caroaro tūgoñarıqūē yeri pūna mena apeye petoaca caānie ũnierē mu cañarıcānūğomasıřō jūgorı, pajjāñurō caānie ũnierē cañarıcānūğōpau murē yu cūña. Bairo yu ya wiipū jāācā asá. Yu mena useanıřı āña,’ qūiñupū. ²² Cabero cū paabojari majōcu apei puğa mil moneda

tiiri majūrē cū cajoricā cāā etari, atore bairo qūññurū: ‘Yñ quetiupau, mñ dinerore yñ mñ cacūrñqūē mena yñ wapatanemoapu. Mñ pñame pñga mil moneda tiiri majūrē yñ mñ cacūmiatacūārē, tunu pñga mil moneda tiirire mñ yñ tunuo buipeogu,’ qūññurū. ²³ Bairo cū cañrō, cū quetiupau pñame atore bairo qūññurū: ‘Numajūcōāñā. Caññu mñ āñiñā mñā paabojarī majōcu. Bairī caroaro tūgoñarñqūē yerī pñna mena apeye petoaca caññie ūñierē mñ caññarñcāñgōmasñrō jūgorī, pajññurō caññie ūñierē caññarñcāñgōpau mñrē yñ cūñā. Bairī yñ yñ wñpñ jāāñ asā mñcā. Yñ mena useanirñ āñā,’ qūññurū.

²⁴ “Bairo na caātimitacūārē, apei cū paabojarī majōcu jñcā mil moneda tiiri majūrē cū cajoricā pñame yua cētū etari, atore bairo qūññurū: ‘Yñ quetiupau, mñā, tutuaro mena carotī mñ āñiñā. Caoteecu nimicāā, aperā na caoteriquepñre mñ jenucūñā. Tunu bairoa aperā yayere na mñ emanucūñā. ²⁵ Bairo caācu mñ caññierē uwirī caroaro yñ qñēnocūwū mñ dinerore. Yeparu yeseari yñ yacūwū tiere, yasire, ī. Āmerē yua, mñ yñ tunuogu tie mñ dinerō, yñ mñ canunimiriñqūērē.’ ²⁶ Bairo cū cañrō tūgo, cū quetiupau pñame qūññurū: ‘Mñā, paabojarī majōcu, caññecū cateeyepai majū mñ āñiñā. Ātore bairo yñre mñ tūgoñanucūñati: “Caoteecu nimicāā, aperā na caoteriquepñre jenucūñā. Āñiñā. Tunu bairoa aperā yayere na emanucūñā,” yñre mñ tūgoñanucūñati? ²⁷ Bairo yñre caññtūgoñāñ nimicāā, ĵnopēñ yñ dinerore bancopñ mñ cūētñ? Bairo cūrñ, tie dinerore mñ cawasorije wapa mñ wapatanemobujoricā. Tie mena yñ mñ tunuobujioatacu, yñ yñ wñ yñ catunuetaro,’ qūññurū: ‘Dinerō, cū cacūgorijere ēmarñ, apei pñga wāmo cānacā mil majū moneda tiirire cacūgoñre cū joya.’ ²⁹ Toreā bairo jeto yñ ātirotigū camasārē. Noa ūñā caroaro tūgoñarñqūē yerī pñna mena yñ cajoricere na caññausaata, pajññurō na yñ jonemogu tunu. Aperā caroaro tūgoñarñqūē yerī pñna mena yñ cajoricere na caññausaeticōāta, na cacūgomirñjē cūārē yñ ēmapeyocōāgn. ³⁰ Bairī āñi, yñre capaabojamasiēcūrē macāpñ cū rocawiyojoya canaññārōpñ. Topñre camasā otigarāma. Na opire bacarupotugarāma, butiōro yaparuarā yua,” ĩcōñarñ jāā quetibññwñ Jesūs.

El juicio de las naciones

³¹ Ī yaparo, atore bairo jāā ĩnemowñ Jesūs tunu: “Camasā Jūgocñ, atī yeparu nemo yñ catunuetari rñmñrē caasyarije mena yñ atigu. Tunu bairoa yñ yarā āñgelea majā mena yñ atigu. Bairo atī yua, trono quetiupau cū caruiro caroaro majūpñ yñ ruigu. ³² Bairo yñ caruiro, atī mñrecoō macāāna, tocānacā poa macāāna yñ riape neñaetagarāma. Bairo na caneñaetaro ĩñā, na ñññabesequ. Jñcāñ ovejare cacotei cū yarā nurñcārā oveja, bairī cabras na caññrē cūārē ricaiti jeto cū cabeseñrōrē bairo camasā nipetirore na ñññabesequ. ³³ Bairī yñ yarā, ovejare bairo caññā pñamerē yñtu cariape ñgōārē na yñ nucūrotigu. Aperā yñ camasiēna, cabrare bairo caññā roquere yñtu caācō ñgōārē na yñ nucūrotigu.

³⁴ “Bairo ātñcōā, yñ, Quetiupau Rey, bairo ñigu yñ caruiro cariape ñgōā caññarē: ‘Yñ yarā, yñ Pacñ caroaro useanirñqūērē cū cajoricarā āñirñ, tiaya. Dios cū carotimasirñpñre jāārā asā, atī mñrecoō caññiparo jūgoye mujāā caññipeere cū caññjūgoyticūrñcārōrēā bairo. ³⁵ Yñ pñame yñ caqueyaro, yñ mujāā ūgarotiwñ. Tunu bairoa yñ caññemejipiro, yñ mujāā etirique nuniwñ. Tunu bairoa canucūñesēārñ majōcure bairo yñ cabainucūñesēārō, “Jāātñ āñā,” yñ mujāā ĩwñ. ³⁶ Tunu bairoa yñ cajutñ cūgoeto, yñ mujāā jutñ nuniwñ. Tunu yñ cariaro, mujāā pñame yñtu etari caroaro yñ mujāā juātinemowñ. Toreā bairo yñ mujāā āpñ preso jorica wñ yñ cañño cūārē, na ñigu nipetirā yñ caruiro cariape ñgōā caññarē. ³⁷ Bairo yñ cañrō tūgo, atore bairo ññ jēññagarāma na, carorije wapa cacūgoena yñ caññārā pñame: ‘Jāā Quetiupau, ĵdipau ūno mñ caqueyaro, mñrē jāā ūgarotirñ? Tunu, ĵdipau ūno mñ caññemejipiro, mñrē etirique jāā nuniwñ? ³⁸ Tunu, ĵdipau ūno canucūñesēārñ majōcure bairo mñ cabainucūñesēārō, “Jāātñ āñā,” mñrē jāā ĩñ? Tunu, ĵdipau ūno mñ cajutñ cūgoeto, mñrē jutñ jāā nuniwñ? ³⁹ Tunu, ĵdipau ūno majū mñ cariaro, o preso jorica wñ mñ cañño, mñtu etari mñrē jāā juātinemowñ?’ ĩñ jēññagarāma yñtu cariape ñgōārē caññā pñame. ⁴⁰ Bairo na cañññarō tūgo, atore bairo ñigu yñ, Quetiupau Rey: ‘Cariape mujāārē ññā. Yñ yarā cabūgoro macāāna cūārē caroaro na mujāā cajuātinemorōñ, yñpñre juātinemorā mujāā āpñ,’ ñigu yñtu cariape ñgōā caññarē.

⁴¹ “Ī yaparo, yñ, Quetiupau Rey, ĩñnemogu tunu caācō ñgōā pñame caññarē: ‘Mujāā, ropiye mujāā baio joroqto mujāā ātignmñ Dios cū caññetibññ jūgoyticūrñcārōrēā bairo. Bairī āñāja mujāā caññetietopñ. Wātñ, cū yarā āñgelea caññuena mena Dios narē cū cacūñgōricaropñ āñāja. ⁴² Yñ pñame yñ caqueyaro yñ mujāā ūgarotipñ. Tunu bairoa yñ caññemejipiro, yñ mujāā etirique nuniepñ. ⁴³ Tunu bairoa canucūñesēārñ majōcure bairo yñ cabainucūñesēārō, “Jāātñ āñā,” yñ mujāā ĩepñ. Tunu bairoa yñ cajutñ cūgoeto, yñ mujāā jutñ nuniepñ. Tunu yñ cariaro, bairī preso jorica wñ yñ cañño cūārē, yñtu etari caroaro yñ mujāā juātinemowñ,’ ñigu yñtu caācō ñgōā caññarē. ⁴⁴ Bairo yñ cañrō tūgo, atore bairo ññ jēññagarāma: ‘Jāā Quetiupau, ĵdipau ūno mñ caqueyaro, o mñ caññemejipiro, o jāā ya macāpñ mñ caetaro, o mñ cariaro, o preso jorica wñ yñ cañño jāā juātinemowñ? Bairo mñ

cabairo jáã ññaepũ, ñigarãma. ⁴⁵ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ñigu, yu, Quetiupau Rey: 'Cariape mujãärê ñña: Yu yarã cabũgoro macããna cãärê na mujãã cajuátinemoetoi, yũpũre juátinemoena mujãã ápu,' na ñigu yũtu caãcõ ñũgõã caãnarê. ⁴⁶ Bairi na puame popiye bairique capetietopu ágarãma yua. Carorige cacũgoenarê bairo yu cañnarã puame yu mena useanirĩ ñnicõã ninucũgarãma tocãnacã rãmua," jáã ñ quetibujawĩ Jesús.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Bairo ñipetirije ñ quetibujũ yaparori, atore bairo cũ cabuerãrê jáã ñnemowĩ tunu:

²—Merê mũjãã masĩña. Pascua bõse gãmu etagaro baiya. Puga gãmua rusaya. Tocãrõã yu, Camasã Jũgocare, yu nunirocagarãma, yucãpãĩpu aperã yu na capapuaturocaparore bairo irã —jáã ñwĩ Jesús.

³ Tĩpau caãno, sacerdote majã quetiuparã, bairi cabũtoa camasĩrã cãã Caifás cawãmecũcu ya wiire neñañuparã. Caifás puame sacerdote majã quetiupau, sumo sacerdote majũ ãmi. ⁴ Bairo neñarã, atore bairo ãmeo ññuparã na majũ: "¿Dõpe bairo camasã na cañnaeto Jesure gobierno cũ ñerotio joroque marĩ áticuti?" ãmeo ññuparã ñtorique mena, Jesús cũ cariarore borã.

⁵—Bairãpua, Pascua caãno cũ marĩ ñerotimasĩena, camasã roro awajari marĩ tutirema, irã —ñ tũgoñañuparã.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Jesús puame tĩpau caãno Betania macãpu ãmi, carupau boamirĩcũ Simõn cawãmecũcu ya wiipu. ⁷ Bairo ti wii cũ caãno, jĩcãõ carõmio cãtu etawõ. Cõ puame caroaruacapu jiraro cajutiñurĩjê pairo cawapacutiẽre neamõ. Bairo Jesús mesapu cũ caruiro, carõmio puame tie caroa cajutiñurĩjêrê cũ ruõopu piopeowõ. Jesure batioro ñacũbugoo. ⁸ Jáã, cũ cabuerã puame bairo cõ caãto ñnarã, cõ mena jáã asiajãñuwũ.

—¿Norẽĩõ pairo cawapacutiẽre bairo cõ átiyeyati? ⁹ Apei, tiẽre cabõre cõ canuniata, tie wapa pairo dinerore jeri, aperã cabopacarãrê na juátinemo masĩbujio. Ámerê tie yasicoaya cõ cawapatabujioatajẽ yua —jáã ãmeo ñwũ jáã majũ.

¹⁰ Jesús puame tũgowĩ jáã caãmeorĩjêrê. Bairi atore bairo jáã ñwĩ:

—¿Norẽĩã patowãcõrõ cõrê mũjãã busũpaiyati? Atio carõmio bairo yũre cõ caátie ñũjãñũ. ¹¹ Cabopacarã ñicõãnucũgarãma mũjãã watoare. Yu puame roque yoaro yu ãmerĩgu ati yeparũre. ¹² Bairo cajutiñurĩjêrê yu ruõoare cõ capiopeoro jũgori yu rupaure caroaro qũẽnoñamo, yu rupaũrĩ ãnajêrê na carocaparo jũgoye. ¹³ Cariape mũjãärê ñña: Ati umãrecõõ ñipetiropu, atie yu yaye queti, camasãrê Dios cũ canetõõrĩjêrê na caquetibujuropu atio carõmio bairo yũre cõ caátie cãärê quetibujugarãma. Bairi cõ caátie masĩcõã ninucũgarãma camasã tocãnacã rãmua —jáã ñwĩ Jesús.

Judas traiciona a Jesús

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Bairi yua, jáã, Jesús cũ cabuerã puga wãmo peti ruõore puga pẽnirõ mena macããcũ jĩcãũ Judas Iscariote cawãmecũcu na ñña ãsũpi quetiuparã sacerdote majãrê. ¹⁵ Na tũpu etari bairo na ññupã:

—Jesure, mũjãã yu ñerotigu, cũ mũjãã capajĩãmasĩparore bairo. Bairi, ¿tie wapa nocãnacã moneda tiirire yũre mũjãã nunibujiocuti tie wapa? —na ññupã.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, treinta plata moneda tiiri majũ cõñarĩ, Judare cũ nunĩñuparã. ¹⁶ Tĩpau bero Judas puame dipau ñno dope bairo camasã mano macãjũgoyupu, Jesure cũ ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Bairi yua, Pascua bõse gãmu, caãnjũgori gãmu, levadura pan cawauarije caasuanierê judio majã na caũgari gãmu etawu. Bairo ti gãmu caetaro ñña, jáã, Jesús cũ cabuerã puame, cãtu etari, atore bairo cãrê jáã ñ jẽniñawũ:

—¿Noõpu marĩ caũgapeere jáã caqũẽnoyuro mu boyati?

¹⁸ Bairo jáã caĩjẽniñarõ, atore bairo jáã ñwĩ:

—Ánãja mũjãã Jerusalẽpu. Bairo ti macãrê etarã, mũjãã bócaetagarã jĩcãũ, wii upãre. Bairo cãrê bócaeta yua, atore bairo cũ mũjãã ñgarã: "Cabuei bairo ññami: 'Yu Pasu yũre cũ cacũrĩcãrõ merê etaro baiya. Bairi mu ya wiipu yu atĩgu, yu cabuerã mena Pascua bõse gãmurê netõgu,' ññami marĩrê cabuei," cũ mũjãã ñgarã —jáã ñwĩ Jesús.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, jáã, Jesús cũ cabuerã, cũ caĩrõrẽã bairo jáã ápu. Bairi ti wiipu jáã qũẽnoyupu Pascua gãmu jáã caũgapeere.

²⁰ Cabero canaiorīpa caetaro, Jesús p̄ame ti wii jāētari mesapa ruiwī jāā, p̄uga wāmo peti r̄upore p̄uga p̄enirō cānacāu majū cū cabuerā mena. ²¹ Bairo jāā caugaruirīpa, atore bairo jāā īwī Jesús:

—Cariape mujāārē ñiña: Mujāā mena macāācū jīcāu roro yure ī busujābuitirocagumi.

²² Bairo cū caīrō tūgo, butiuro jāā tūgoña yapapuawu. Bairo bairā, apeī, apeī, Jesure bairo jāā ī jēniñajūgowū:

—¿Yu mee, yu ānicōāētīmicuti murē caībusujābuitiri majōcu? —jāā, tocānacāūpa jāā ī jēniñawū.

²³ Bairo jāā caīrō, bairo jāā īwī Jesús:

—Āni, āmerē yu mena atirare cū p̄āārē cayosene ūgau p̄ame niñami yure roro caībusujābuitirocapau. ²⁴ Тогесна, ун, Camasā jūgocu, profeta majā yu cabaipeere na caquetibujucūīcārōrēā bairo yu baigu. Cabaimiatacūārē, j̄yure caībusujābuitirocapaure cū carorije wapa paio nigaro! Bairi cū cabuaeticōāta roque, ñubujioricarō —jāā īwī Jesús.

²⁵ Bairo cū caīrō tūgo, Judas, Jesure caībusujā buitirocaricū ānacū p̄ame atore bairo q̄ūwī Jesure:

—Yure cabuei, ¿yu mee yu ānicuti murē caībusujābuitirocapau?

Bairo cū caīrō:

—Mu, caīrōrēā bairo mu baiya —q̄ūwī Jesús Judare.

²⁶ Bairo cū caīrō bero, jāā caugatoye, Jesús p̄ame cū wāmo mena p̄āārē nerī, “Dios mu ñujāñuña jāā mena,” ī yaparo, carecomacā peenerī, jāā, cū cabuerārē atore bairo īrī jāā batowī:

—Atie pan, yu rupañ niña. Tiera ūgaya —jāā īwī.

²⁷ Bairo ī yaparo, cū wāmo mena copa etiricarure nerī, “Dios, mu ñujāñuña jāā mena,” q̄ūwī yaparo, atore bairo īrī ti copare jāā nuniwī:

—Mujāā tocānacāūā nipetiro atiru macāājē use ocore etiya. ²⁸ Atie use oco p̄ame yu rīi niña. Camasā capāārārē na netōdgu, yu riacoagu. Bairo yu cariapēe jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caatibojacūīrīq̄ē etacoaya. ²⁹ Cariape mujāārē ñiña: Āmea mujāā mena use ocore p̄gani yu etinemoetigu yu Pacu cū carotimasīrīpañ tunu caetaro marī caetinemoparo jūgoye —jāā īwī Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Ī yaparo, salmos basarique mena Diore jāā basapeowu. Basapeo yaparo yua, jāā acoápu Olivo cawāmecuti buropu. ³¹ Bairo jāā caátó, atore bairo jāā īwī Jesús:

—Āme ñami mujāā nipetiro aperārē uwirā, yu mujāā aweyocoagarā. Mujāā cabaipeere ī quetibujū jūgoyeticūñañupā profeta majā Dios yaye woaturica tutipu: “Ovejare cacoteire camasā na capajīārō yu ēñotaetigu. Bairo cūrē na capajīārō bero cū yarā oveja p̄ame ábatapeticoagarāma,” ī quetibujū jūgoyeticūñañupā. ³² Tunu bairoa apreyera, yu p̄ame cariaacoatacu nimicūā, yu caticoagu tunu. Bairo cati yua, mujāā jūgoye Galilea yepapu yu āgu —jāā īwī Jesús.

³³ Bairo cū caīrō bero, Pedro p̄ame bairo q̄ūwī:

—Ānoa yu mena macāāna nipetiro murē na caaweyocoamiatacūārē, yu p̄ame roque di rāmu ūno mu yu aweyoetigu.

³⁴ Bairo cū caīrō, bairo q̄ūwī Jesús:

—Pedro, cariape murē ñiña: Āme ñami ābocu cū capiiparo jūgoye itiani, “Cū yu masētīña Jesure,” yu mitogu —q̄ūwī Jesús Pedrose.

³⁵ Pedro p̄ame bairo q̄ūwī:

—Mu mena yure na capajīārocagamiatācūārē, “Cū yu masētīña Jesure,” ñitoetimajūcōāgu —q̄ūwī Pedro Jesure.

Bairo cū caīrō tūgo, jāā, Jesús cū cabuerā cāā nipetiro, bairo jeto cū jāā īwā.

Jesús ora en Getsemaní
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Bairi Jesús mena jāā etawu Getsemaní cawāmecatoru. Bairo jāā caetaro, bairo jāā īwī Jesús:

—Ato ruicoteya mai. Jō jāñurōpu Diore cū jēnigu yu átiya.

³⁷ Ī yaparo, Pedro, bairi p̄ugarā Zebedeo p̄ūnaa mena jōjāñurōpu na neámī Jesús. Bairo ácu, butiuro tūgoña yapapuayupu Jesús. ³⁸ Bairi atore bairo na īñupū Pedrojāārē:

—Riare bairo yu tūgoña yapapuaya. Mujāā p̄ame cāniēna, atoa yu mujāā cotewa.

³⁹ Ī yaparo, na jūgoye jāñurōpu ānemoñupū Jesús. Ānemo yua, cū r̄upopaturi mena etanumurī yepapu cū riapere mucūmuāti bairo Diore q̄ū jēniñupū: “Caacu, mu caboata,

atie roro yu canetōpeere yu mu netōōbojagu. Bairopua, yu caborore bairo to baieticōāto. Mu caborore bairo roque to baiāto,” ĩ jēniñupū.

⁴⁰ Cabero tunu ásupu Jesús, Pedrojāā na caānopu. Bairo cacānirāpūrē na etayupu. Bairi qūññupū Jesús Pedrose:

—¿Jicā hora ūnocā cāniēna, yu mujāā cotemasietīñati? ⁴¹ Cāniēna, wāmñucārī Diore cū jēniña, wātī mujāārē cū cañtoetiparore bairo ĩrā. Bairo yu mujāā caawayocogaetimiatacārē, mujāā rupau puame tutuaetiya —na ĩñupū.

⁴² ĩ yaparo, ásupu tunu Jesús, Diore cū jēninemou ácu. Á yua, bairo qūññupū tunu: “Caacu, roro yu cabaipeere mu caēñotagaeticōāta, bairoa to baiāto. Yu caborore bairo to baieticōāto. Mu caborore bairo roque to baiāto,” ĩ jēniñupū.

⁴³ ĩ jēni yaparo, tunucoásupu Jesús Pedrojāā tupa. Bairo cacānirāpūrē na etayupu tunu. Na puame wugoa cutiri ĩñapāā masiēsuparā. ⁴⁴ Bairo na cabairo ĩña yua, ásupu Jesús tunu Diore cū jēniácu, cūrē cū cajēniatatore bairo. ⁴⁵ Bairo jēni yaparo, tunucoásupu Jesús Pedrojāā na caānopu. Bairo natu eta, atore bairo na ĩñupū:

—¿Nopēĩrā mai cacānirārē bairo mujāā nicōānucūñati? Yu, Camasā Jūgocure, carorā carorije cawapa cūgorārē yu na canunirocaripau etaya merē. ⁴⁶ Bairi, wāmñucāña. ¡jito! Yure cañbusujābuitirocari majōcu puame marĩtu atiyami merē —na ĩñupū Jesús Pedrojāārē.

Arrestan a Jesús

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Bairo cū cañāno, Judas, jāā, Jesús cū cabuerā mena macāācū jicāñu cañninucūmiatacu puame etawī. Cū mena capāārā camasā cūā etawā. Na puame jarericapāñrī, bairi yucu rucaari cāārē cūgori etawā. Sacerdote majā quetiuparā, bairi apera judio majā cabutoa camasīrā na cajoatana āma. ⁴⁸ Mai, na caetaparo jūgoye, Judas puame atore bairo na ĩñupū Jesure cañeranārē: “Cū wasopanarē ūpūrī yu cajēnipau puame Jesús nigami. Bairo mujāā puame cū yu caāto ĩñarā, cūrē mujāā ñegarā,” na ĩñupū. ⁴⁹ Bairo Judas Jesutu etari, atore bairo qūññupū:

—¡Cabuei, mu ānimiñati!

Bairo caroaro mena qūññori cū ūpūwī. ⁵⁰ Bairo cū caāto, Jesús puame atore bairo qūññupū:

—Judas, yu bapa cañnimitacu, mu caātigarijere jicoquei ása.

Bairo cū cañrō, Judas mena caetari majā puame Jesure etari, cū ñecoámá.

⁵¹ Mai, bairo Jesure na caāto ĩñarī, jicāñu jāā mena macāācū puame sacerdote majā quetiupau ūmurē cū āmorōrē patañocōā jowī. ⁵² Bairo cū caāto ĩña, atore bairo qūññupū Jesús:

—Bairo ápericōāña. Noa ūna nipetirā jarericapāñrī mena caāmeoqūññucūrā, aperā ya jarericapāñrī mena pajñāecori riacoagarāma. ⁵³ ¿Dios yure cū cajuāñinobujiopeere mu tūgoñāetīñati? Yu Pacure cū yu cajēniata, ángelea majā puaga wāmo peti ruore puaga pēñirō cānacā poa ejercicio poa majūrē yu jobujioñmi. ⁵⁴ Bairopua, bairo cū caāto, yu boetiya. Cū cajoata, nipetiro baiquetibujio Dios busarica tutipū profeta majā na cañquetibujū jūgoyeticūñrācōrē bairo —qūññupū Jesús cañmurē cacāmii tumiatacure.

⁵⁵ ĩ yaparo, bairo ĩñemowī Jesús cūrē cañerī majārē:

—¿Nopēĩrā cajerutiri majōcu yu caānorē bairo jarericapāñrī mena, bairi yucu rucaari mena yu mujāā ñerā atīati? Tocānacā rāmua mujāā watoa yu ānucūñpū templo wiipure. Bairo yu cañnimitacuārē, ni jicāñu ūcū mujāā mena macāācū yu ñeemi. ⁵⁶ Bairopua, nipetiro yu mujāā caātie Dios busarica tutipū profeta majā na cañquetibujū jūgoyeticūñrācōrē bairo baietaro baiya —na ĩwī.

Tipau caāno yua, jāā, Jesús cū cabuerā uwirā, Jesure jāā rutiweyo peticoápū.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Bairi Jesure cañerī majā puame Caifás, sacerdote majā quetiupau majū ya wiipū cū neásuparā. Mai, ti wiire merē āñuparā Moisés ānacū cū caroticūñrācōrē cajūgobueri majā, bairi aperā judio majā cabutoa camasīrā cūā, ti ñamirē caneñaetaatana. ⁵⁸ Bairi Jesure ti wiipū na caneātō, Pedro puame yoajāñurōpua na ĩñausayupu. Bairo ti wiire na cajāāetaro bero, Pedro cūā etayupu ti wii macā yepa majūpū. Bairi ti yepa ēñotaricarore jāāetari, templo coteri majā guardia mena ruiyupu, “¿Dope bairo Jesure cū na āti yaparo jorāati?” ĩgu.

⁵⁹ Bairi ti wii pupeapu sacerdote majā quetiuparā, bairi nipetiro Junta Suprema macāāna mena Jesús cū cayasiro boyuparā. Bairi, “¿di wāme carorije cū ásupari?” āmeo ĩ macāñuparā na majū. “¿Dope bairo cū caātaje wapa cū marī pajñārotiyati?” ⁶⁰ Bairo āmeo ĩmacāñrācūā, dope bairo cū caātaje wapa cū na capajñārotimasīpeere bócaesuparā. Camasā capāārā Jesús cū caññrācōrē na cañtonetōmiatacūārē, dope bairo cū caññrācōrē wapa cū na capajñārotimasīpeere bócaesuparā. Cabero aperā caññrācōrē pugarā atore bairo na ĩñuparā:

⁶¹—Ñani Jesús, cū caĩrĩqũerē jāã tũgowu. Bairo ĩwĩ: “Dios ya wii templore yu rocacõãgu. Bairo áti yaparori, itia rãmu bero yu puame yu wasoanucõgu tunu ape wii yu camasĩrĩjē mena,” ĩwĩ Jesús—qũĩ busujãñuparã.

⁶²Bairo na caĩquetibujuro tũgo, sumo sacerdote puame wãmynucãrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—¿Muna mee murē na ĩñati? Roro murē na caĩbusumiatacããrē, ¿nopẽĩ narē mu yuetiyati?—qũĩ jēniñañupũ Jesure.

⁶³Jesús puame cū yueticõãñupũ. Bairo cū cayneto ĩña, atore bairo qũĩnemoñupũ tunu sumo sacerdote Jesure:

—Dios, tocãnacã rãmũ caãnicõãninucũũ, cū carotiro mena mu yu quetibujũ rotiya jāãrē: ¿Cariapea, Mesías, Dios macã majũ mu ãniñati?

⁶⁴Bairo cū caĩrõ, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mu caĩrõrēã bairo cãã yu ãniña. Tunu bairoa ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ tupũ cariape nugõãrē yu caruiro mujãã ĩñamugõjogarã. Bairi tunu oco poa buseri watoaru ati yepare acũ yu caruiatõ cããrē mujãã ĩñamugõjogarã—qũĩñupũ Jesús sumo sacerdotere.

⁶⁵Bairo cū caĩrõ tũgo, sumo sacerdote puame cū yaro jutirore tũgãworocacõã joyupu. Bairo átiri:

—¿Roro majũ ĩcõãñami Diore, bairo cū caĩata! Roro cū caĩrĩqũerē marĩrē caquetibujũnemoparãrē na marĩ macãnemoetigarã. Merē marĩ majũpuã marĩ tũgo yaparoya roro cū caĩrĩjērē—ĩñupũ.

⁶⁶Bairi, “¿Dope bairo cū marĩ ánaati?” na ĩñupũ sumo sacerdote cū ya wiire caneñaatatanarē. Bairo cū caĩrõ, to macãna puame bairo ĩñuparã:

—Roro cū caĩrĩjē wapa cū marĩ pajĩã rocarotigarã.

⁶⁷Ī yaparo, Jesús riapẽpu cū uco eyotuyuparã. Bairi tunu cū bapeyuparã. Aperã tunu cū caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cū riapẽre cū payuparã. ⁶⁸Bairo átiri, qũĩ jēniñañuparã:

—Mu, Dios cū cajou ãnirĩ mu camasĩrĩjē jũgori jāã quetibujuya: ¿Noa ãmerē murē na paayati?—qũĩ epeyuparã to macãna Jesure.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Bairo na cabaiãno, Pedro puame ti wii macã yepa majũrē ruiyupu. Bairo cū caruiro, ĩcãõ paabojari majõco puame cõtũ etari bairo qũĩñupõ:

—Mu cãã, Jesús, Galilea yepa macããcũ mena mu ãñesẽãwũ. Cãã mu ãcũ.

⁷⁰Pedro puame ĩtou, nipetiro to macãana na catũgoro cõ ĩñupũ:

—Yu masĩtĩña. ¿Ñe ãnierē yu mu jēniñañati? Cũ yu masĩtĩña Jesure.

⁷¹Bairo cõ ĩ yaparo yua, ti yepa eñotarica jope tupũ ásupũ Pedro. Topũ cū caetanucãrõ, apeo carõmio Pedore qũĩñarĩ atore bairo na ĩñupõ cõtũ caãnarē:

—Ñani cãã Jesús, Nazaret macããcũ mena cabapacũtinucũatacu ãcãmĩ.

⁷²Pedro puame cõ ĩñupũ:

—¿Dios mena ĩña! ¿Cũ yu masĩtĩmajũcõãña Jesure!

⁷³Cabero tunu to macãana Pedrotũ etari bairo qũĩñuparã:

—Bairo ĩcũũ miña, mũa, Jesús mena macããcũ majũ mu ãniña. Mu cabusũrijepe cãã Galilea macããna na cabusũrore bairo mu busũya. Bairi na mena macããcũ mu ãniña.

⁷⁴Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro puame na ĩñupũ:

—¿Tame, cariape Dios mena mujããrē ĩña! Netõjãñurõ merē mujããrē, “Cũ yu masĩtĩña,” mujãã ĩnimiñajã—na ĩñupũ.

Bairo Pedro cū caĩtoãñipãna, ĩcãũ ãbocu piyupu. ⁷⁵Bairo cū capiiro, Pedro puame tũgoña bocayupu Jesús cū cū caĩatajere. “Pedro, ãmeacã ãbocu cū capiiparo jũgoye itiani, ‘Cũ yu masĩtĩña Jesure,’ yu mitogu,” cū caĩatajere tũgoña bocayupu. Bairo tũgoña bocari yua, witicõásũpu macãpu. Topũ yua, tũgoña yapapuari butiuro otiyupu Pedro.

27

Jesús es entregado a Pilato

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹Bairo ti ñami cabusuetaro, nipetirã sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabutoa camasĩrã cãã ĩcãrõ mena tũgoñarĩ Roma macããna Jesure cū na capajĩarotipeere ãmeo ĩ busuyuparã na majũ. ²Bairo ĩbusũ yaparo yua, Jesús wãmorĩrē jiyarotiyuparã. Áti yaparo, cū neásũparã Pilato sawãmecũcu tupũ. Pilato puame Roma macããna, Israel yepare caẽmaricãrã ti yepare na caroticũrĩcũ gobernador majũ ãñupã.

La muerte de Judas

³ Mai, Judas, Jesure caĩbusujãbuitirocaataca p̃ame Jesure na capajĩãgaro ñĩnarĩ, tãgoña yaparuayupũ roro cã caãtiatajere. Bairo tãgoña yapapuari treinta moneda plata tiirire na tunuojoyupũ fariseo majã quetiuparã, bairi judío majã cabũtoa camasĩrãrẽ. ⁴ Atore bairo na ñĩupũ:

—Ñe ñnie cabuicupeire qũĩ busujãbuitirocau, roro majũ Dios mena yu átiaru, bairo ácu —na ñĩupũ Judas.

Bairo cã caĩmiatacããrẽ, fariseo quetiuparãjãã p̃ame cã yuesuparã:

—Jããrã, ñe wapa maa. ¡Mu majũã mu baitũgoñaña ti wãmerẽ! —quĩĩuparã.

⁵ Judas p̃ame na caĩrõ tũgo, tie moneda tiirire ti wii templo wĩĩpũre wecũrecõãñĩupũ. Bairo áti yaparo, acoásupũ, cã majũã pajĩãyasiácũ. Bairi yua, cã majũã cã wãmuarẽ jiyatubiyori pajĩãyasiacoasupũ.

⁶ Sacerdote majã quetiuparã p̃ame Judas moneda tiiri cã cawẽcũrerijere jeri, bairo ãmeo ñĩuparã na majũ:

—Atie moneda tiiri caũmurẽ marĩ capajĩãrocarotiataje wapa niña. Bairo cabairoi, ati wii templo macãã pata Dios rocapatare marĩ jããnemomasĩena —ãmeo ñĩuparã na majũ.

⁷ Bairo ãmeo ñĩ, jĩcãrõ mena tũgoñañuparã. Jĩcã yepa Campo del Alfarero cawãmecuti yepare wapatirotiyuparã tie dinero mena, ape yepapũ caatiatana, marĩ ya macãpũ cariyasirã na rupaari ãnajẽrẽ topũ na cayareparore bairo ñã. ⁸ Bairi camasã nipetiro bairo na caãtajere tũgori, ti yepare Rii Yepa wãmeticõã ninucũñãma, ãme rãmurĩ cããrẽ. ⁹ Bairo profeta Jeremias ãnacũ Dios busarica tutipũ cã caĩquetibujũ jũgoyeticũĩrĩcãrõrẽ bairo baletayuparo. Bairo ñ quetibujũ jũgoyeticũñañupũ Jeremias: “Bairi tie moneda, treinta tiiri majũrẽ, israelita majã ‘Tocãrõã wapa borotiya,’ na caĩrĩjẽrẽ neãgarãma. ¹⁰ Bairo tiere jeátĩ yua, ‘Alfarero’ na caĩrĩ yepare wapatigarãma, tie dinero mena marĩ Quetiuparã cã caĩquetibujũcũĩrĩcãrõrẽ bairo,” ñĩupũ.

Jesús ante Pilato

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Bairi Jesure cã neásuparã fariseo majã Pilato gobernador tũpũ. Cã p̃ame na caĩbusupairijere tũgoũ, bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—¿Mũã, judío majã Quetiuparã Rey mu ãniñati?

Bairo cã caĩrõ, Jesús p̃ame quĩĩupũ:

—Mu caĩrõrẽã bairo yu baiya.

¹² Bairo fariseo majã quetiuparã, bairi cabũtoa camasĩrã mena Jesure nemojãñũrõ cã na cabusujã nemomiatacããrẽ, Jesús p̃ame na yuesupũ. ¹³ Bairi narẽ cã cayũeto ñña yua, Pilato p̃ame atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—¿Capee murẽ roro na caĩrĩjẽrẽ mu tũgoetiyati?

¹⁴ Jesús p̃ame bairo cã caĩrõ tũgomicãã, jĩcã wãmeacã ñno cã yuesupũ. Bairo cã cayũeto ñña, bũtioro Pilato gobernador quetiuparã p̃ame tũgocõã maniásupũ.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

¹⁵ Mai, tocãnacã Pascua bose rũmu caãno, Pilato p̃ame wiyonucũñupũ jĩcãũ preso jorica wii macããcũrẽ, judío majã na caboure. ¹⁶ Bairi tiparũ caãno romano majã preso na cajoricũ ãñupũ jĩcãũ, Jesús Barrabás cawãmecũcũ, judío majã nipetirã na camasĩ p̃ame. ¹⁷ Bairi Pilato p̃ame to macããna na canefãporo ññau, atore bairo na ñ jẽniñañupũ:

—¿Ni p̃amerẽ yu cawiyoro mujãã boyati? ¿Jesús Barrabás, o Jesús, “Mesías” mujãã caĩwãmetinucũũrẽ? —na ñ jẽniñañupũ.

¹⁸ Masĩcõãmiñupũ Pilato Jesure quĩĩnatutiri cã cayasiro na cabotũgoñarĩjẽrẽ.

¹⁹ Apeyera tunũ Pilato ññabesei cã caruiropũ cã caruiro, cã numo p̃ame atore bairo qũĩ joyupo: “Cũ, dise rorije caãpeire roro cã átirotieticõãña. ãme ñami yu caqũẽgueropũ popiye yu tũgoñaarũ roro cũrẽ na caãtipeere.” qũĩ joyupo.

²⁰ Bairi Pilato Jesure cã cawiyogamiatacããrẽ, sacerdote majã quetiuparã, bairi cabũtoa camasĩrã cãã bairo boesuparã. Na p̃ame yasioroaca camasã natũ caãnarẽ atore bairo na ñ rotiyuparã: “Barrabãre, Pilato cã cawiyoro jãã boya. Jesús p̃amerẽ cã pajĩãrotiya,” na ñbusũ awajarotiyuparã. ²¹ Bairi gobernador Pilato p̃ame atore bairo na ñ jẽniñanemoñupũ tunu:

—¿Ni p̃amerẽ yu cawiyoro mujãã boyati?

Bairo cã caĩjẽniñarõ, bairo quĩĩuparã:

—¡Barrabás roquere cã mu cawiyoro jãã boya!

²² Bairo na caĩrõ, Pilato p̃ame bairo na ñ jẽniñanemoñupũ tunu:

—Bairi Jesús, Mesías cawãmecũcũre, ¿dope yu caãto mujãã boyati?

Bairo cã caĩjẽniñarõ, bairo quĩĩuparã:

—¡Yucũpãĩpũ cã papuaturõtũya!

²³ Tunu na ñnemoñupũ Pilato:

—¿Nopēīrā yucupāīru cū yu capapuaturotiro mujāā boyati? ¿Dise ūnie carorije cū ásupari? Bairo cū caījēniñamiatacūārē:

—¡Yucupāīru cū papuaturotiya! —jīrā būtioro jāñurī ī awajanemoñuparā.

²⁴ Bairo roro na caátigarije īñarī, “Dope bairo na yu quetibujonetōmasīēcū,” ī tūgoñañupū Pilato. Bairo ī tūgoñarī cū paabojari majōcure ocoru cū neatī rotiyupu, camasā yu cawāmo coserijere na īñaato ī. Bairo átī yaparo yua, atore bairo na īñupū Pilato nipetiro camasārē:

—Bairo yu wāmorīrē yu cacoserije jūgori mujāārē īñiñoña, yua, ñe yu buicaperiya āni cū cariarije. Mujāā yaye wapa rotie roque niña.

²⁵ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūī yuyuparā to macāāna:

—¡Ñugaro, jāā, jāā pūnaa cūā yaye wapa rotie jeto jūgori cū mu pajjārotigu! —qūīñuparā.

²⁶ Bairo na caīrō tūgo, Pilato Barrabāre cū wiyorotiyupu. Bairo átī yaparo, Jesure wecu asero wēērī mena cū baperotiyupu. Bairo cū na caátī yaparoro, na nuniñupū, Jesure yucupāīru cū na capapuatuparore bairo ī yua.

²⁷ Gobernador cū carotirā soldaua pñame Jesure cū neásúparā pretorio cawāmecuti wii macā yepa recomacāpu. Topu etarā, na baparārē na piineñoñuparā, Jesure roro cū átiepegarā. ²⁸ Bairo neña yaparo, cū jutirore weri, apero cajūārō, quetiupau rey cū cajāñarō ūnorē cū jāāñuparā. ²⁹ Áti yaparo, quetiupau rey corona cū capesari beto ūnorē cū pesáto īrā, pota wēērī mena juarica betore cū rupoaru peoyuparā. Tunu bairoa, quetiupau rey wāmocutacu ūnorē cū ñeato ī eperā, yucucacārē cū wāmo cariape nugōāpu cū cūgorotiyuparā. Bairo áticōā yua, cūrē quetiupaure jēnirārē bairo na rupoaturi mena cātu etanumurī bairo qūī boyeti epeyuparā:

—¡Cū ānicōā ninucūáto āni judío majā Quetiupau Rey tocānacā rūmua! —qūī boyeti epeyuparā soldaua Jesure.

³⁰ Bairo áticōā, cū ucoo eyotuepeyuparā. Tunu bairoa cū yucucacārē nerī, cū rupoare payuparā. ³¹ Bairo Jesure roro cū átiepe yaparo yua, cūrē na cajāatajere cū tuweneñuparā. Cū jutii majū puamerē cū jāāñuparā tunu. Bairo átī yaparo, cū neásúparā, yucupāīru cū papaturánā.

Jesús es crucificado

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Bairo ánā, bócaetayuparā jīcāū caūmu, Simón cawāmecucu, Cirene yepa macāācūrē. Bairo Simorē bócaetari cū pusarotiyuparā, Jesús yucupāīrē.

³³ Bairo átī yua, Gólgota buropu etayuparā. (Gólgota ĩgaro, “La Calavera” o “Rupoa coro buro” ĩgaro īña.) ³⁴ Bairo etarā, use ocore, mirra būurije cabairije ūnie mena asuyariquere Jesure cū tūāmiñuparā. Jesús pñame tiere etiñarī etigaesupu.

³⁵ Bairi soldaua yucupāīru Jesure cū papuatu ncōrī bero, número tiirire āmeo wēnuniñuparā. Bairo átiri, na majū masiñuparā Jesús jutii ānajērē canepaure. ³⁶ Bairo átī yaparo, topu ruirī, Jesure qūīña coteyuparā. ³⁷ Tunu bairoa Jesús rupoa buire yucupāi woaturicapāīrē papuatuyuparā, Jesure na cū capajjārotirique wapare nipetiro camasā na īñao joroque īrā. Tipāīrē atore bairo ī woaturique tusayuparo: ĀNI, JUDÍO MAJĀ QUETIUPAU REY NIÑAMI, ĩrīqūē tusayuparo.

³⁸ Bairi Jesús mena yucupāīru papuatureyuparā pugarā caūmua jerutiri majārē. Jīcāū cariape nugōārē, apeī caācō nugōārē na papuatuyuparā. ³⁹ Bairo yucupāīru papuaturicu Jesús cū caāno yua, camasā canetōānucūrā pñame Jesure qūīroaena, na rupoare yureyuparā. ⁴⁰ Roro majū atore bairo qūīñuparā:

—¡Mu, templo wiire roca yaparori, itia rāmu bero ape wii cawāma wiire caqūēnomasīgau āniīrī, mū majūā netōñā! ¡Dios Macū majū mū caāmata, yucupāīru ānīmicūā, atopu ruiasá! —qūī epeyuparā to macāāna cañānetōānucūrā pñame.

⁴¹ Torea bairo qūī epeyuparā sacerdote majā quetiuparā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi cabutoa camasīrā cūā. Atore bairo qūīñuparā:

⁴² —Aperārē na netōūpī. Bairo na netōmicūā, āmerē cū majūā netōmasīētīñami. Israel yepare quetiupau rey majū cariapea cū caāmata, ¡cū majūā cū camasīrījē mena atore ruiatībujioami! Bairo cū caruiapāta, cariape marī tūgogarā. ⁴³ Dios mena tūgoñatutuaricumī. Bairi Dios pñame cariapea cūrē cū camaiata, cūrē cū netōōgumi. “Dios macū yu āniña,” marī īwī —qūī epeyuparā sacerdote quetiuparājāā Jesure.

⁴⁴ Bairi jerutiri majā, Jesús mena na capapuatatana cūā tore bairo roro qūīñuparā.

Muerte de Jesús

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Merē yua, pasariбота caāno, caāno tusaroa naitīācoaru ati yepa nipetiropu. Yoaro naitīwū. Nāmicā, tres de la tarde caāno majū tunu busuwn. ⁴⁶ Tipau caāno, Jesús pñame

bʊsʊrique tutuaro mena atore bairo iñupū: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?” (Ti wāme pʊame Irā, “Ун Пачу Dios, ун Пачу Dios, ¿nopēi yu mʊ aweyocoátí?” Igaro iña.)

⁴⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, to macāāna pʊame bairo āmeo iñuparā na majū:

—jā, tūgoñijate! Āni Jesús, profeta Elías ānacūrē cū pii iñāni.

⁴⁸ Īcōā yua, na mena macāācū jīcāñ carupajitia mena use oco, cajūgūēatajere yosene ásupu. Bairo átícoā, yucu yaparū ti jitiare jiyaturī, tiere cū ñumugō joyupu, cū etiáto, Ī. ⁴⁹ Bairo cū caáto iña, aperā cātu macāāna pʊame bairo qūñuparā:

—Bairo ápericōāña mai. Cū caĩrjērē tūgori, ¿Elías ānacū cū cū netōū acúati? Marī iñacoteroa mai —qūñuparā.

⁵⁰ Jesús pʊame bʊsʊrique tutuaro mena ĩ wisiotʊsa, riacoásupu yua. ⁵¹ Tipau caāno, templo wii aruare ēñotarico jutii asero carecomacā woocōā ruiásuparo. Yepa cūā bʊtioro yuguíwu. Ūtā rupa cūā waticoápu tie majūā. ⁵² Camasā cariaricarā na cayarica opee cūā to majūā pāācoásuparo. Bairo pāācoa yua, cariaricarā, Dios yarā pʊame tunu catitunucōāma. ⁵³ Bairo bairā, witicoámá, Jesús cariacoamiatacū tunu cū cacatinemorō bero. Tocārōā Jerusalén caroa macārē etari jāāwā yua. Bairo capāārā camasā cūā ti macārē na caānorē iñawā.

⁵⁴ Bairi soldaua quetiupau capitán, bairi cū āmua Jesure cañacoterā cūā yepa cayuguiri-jere, bairi nipetiro tie cabairijere iñarā, bʊtioro uwiri atore bairo āmeo iñuparā:

—¡Cariapea āni, Jesús, Dios Macū majū nimiupī!

⁵⁵ Bairi Jesure cajuáatinemorīcārā carōmia capāārā, Galileapu Jesure cabapacutiátatana pʊame jōpūā tuari qūñacōā nucūñuparā. ⁵⁶ Jīcāō na mena macāācō āñupō María Magdalena cawāmecuco. Apeo, María, Santiago bairi José paco āñupō. Apeo Zebedeo pūnaa paco āñupō.

Jesús es sepultado

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Bairo ti rāmu canaioatipau caāno José cawāmecucu, Arimatea macā macāācū etayupu. Cū pʊame paio apeyere cacūgon āni. Tunu bairoa Jesús yaye bʊsʊriquerē catūgousau āni. ⁵⁸ Bairi yua, Pilato tʊpū átī, Jesús rupaurī ānajērē yarocagu, cū jēniásupu. Pilato pʊame bairo cū cañjēnirō tūgo, “Jau” Ī, Jesús rupaurī ānajērē cū āmuarē Josere ruio rotiyupu. ⁵⁹ Bairo cū caĩrō bero, José pʊame Jesús rupaurī ānajērē lino jutii asero, caugueri mani asero mena cū ūmañupū. ⁶⁰ Bairo átiri bero, cawāma ūtā ope, na cayesearica opepu Jesús rupaurī ānajērē cūñupū. Áti yaparo, ūtāpāi mena ti opere tubiatoyupu. Bairo tubiato yaparo, acoásupu José. ⁶¹ Bairo José cū caámatiacūārē, María Magdalena bairi apeo María cawāmecuco cūā tʊpū tuari Jesure cū carocatao riape ruicōāñuparā.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Bairo ti rāmu bero, yerijārīcā rāmu pʊamerē sacerdote majā quetiuparā, bairi fariseo majā mena jīcārō tāni ásuparā Pilato tʊpū. ⁶³ Bairo cātu eta, atore bairo qūñuparā:

—Jāā Quetiupau, jāā tūgoñabocapu Jesús, caĩtopai ānacū cū caĩrīqūērē. “Cariacoatacū nimicāā, itia rāmu bero yu catigū tunu,” jāā itowī. ⁶⁴ Bairi atore bairo mʊ caáto iñña: Mʊ āmuarē cū ānacū rupaurī na cacūrocaatapauare itia rāmu majū na coterotiya, Jesús cū cabuerā ñamipū yasiori cū rupau ānajērē na canerutietiparore bairo Irā. Bairo cū cabuerā bairo na caápaata, cabero camasārē, “Merē catiupi,” na itobujiorāma. Bairo na caĩtoata, jōpʊame roro baibujioro cū caĩtojōgorique netōjāñurō ati yepapare —qūñuparā sacerdote quetiuparājāā Pilatore.

⁶⁵ Pilato pʊame bairo na iñupū:

—Ānoa soldauare na neánāja. Cū ānacūrē na carocaatapauare caroarō majāā carotiro cārō na coteáto —na iñupū.

⁶⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, sacerdote quetiuparājāā acoásuparā Jesús rupaurī ānajērē na cacūrocaatapauaru. Topu etarā, ūtā, capairī tii na catubiatori tii buire caroarō jugobiacōāñuparā, “Aperā na capāata, marī iñamasībujiorā,” Irā. Bairo átiri, soldauare na cūñuparā.

28

La resurrección de Jesús

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yerijārīcā rāmu bero macā rāmu, cabusuripauaca caāno, ape semana caāni jūgori rāmu majū, María Magdalena, bairi apeo María cawāmecuco mena Jesús rupaurī ānajērē na cacūrocaatapauaru iñarásuparā. ² Bairo na caátó, jīcāū ángel, Diotu caatiatacū pʊame ruietayupu. Bairo cū caruietaro yua, yepa bʊtioro majū yuguíyuparo. Bairo cabairo, ángel pʊame Jesús rupaurī ānajērē na cacūrocaatapauare etanucāñupū. Bairo etanucā yua, ti opere na cabiaatatiire tunerocacōāñupū. Bairo áti yaparo, ti ūtā tii buire ruiyupu. ³ Ángel

puame asiyajãñuñupã, buro cã cayaberijere bairo. Cã jutii cãã cabotirije nieve cabauore bairo bayuparo. ⁴ Bairi soldaua, bairo cã cabairo ñña yua, nanarĩ butiuro cã uwiyuparã. Cariacoatanarẽ bairo baicũmucoasuparã. ⁵ Bairo na cabaiãno, ángel puame carõmia toru cañnarã etarãre atore bairo na ññupũ:

—Mujãã, uwieticõãña. Yu masĩña mujãã caátigarijere. Jesús yucapãĩru na caparuaturo-camiatacure qũññagarã mujãã baiya. ⁶ Atoe manĩñami. Merẽ caticoami tunu, mujããrẽ cã caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo. Atoru asã mai. Ññañijate cãrẽ na cacũmiatatore. Catiri, atore manĩñami. ⁷ Bairo ñña yaparori bero, tunu ánãja macãru. Cã cabuerãrẽ atore bairo na quetibũjurájã: “Merẽ caticuupi Jesús. Bairi mujãã jũgoye Galilea yeparu águmi. Toru mujãã cotegumi,” na ñ quetibũjurájã. Bairo na camasĩpeere yu quetibũju atiaru —na ñ quetibũju yuru ángel María Magdalenajããrẽ.

⁸ Bairo cã caĩquetibũjuro tũgo, carõmia puame yoaro mee acoásuparã. Uwirã, bairi tunu tie quetire tũgouseanirĩ atũcoásupa, jãã, Jesús cã cabuerãrẽ quetibũjuránã. ⁹ Bairo na caátõ, Jesús puame na jũgoye buiaetayuru. Bairo buiaetari yua, caroarõ mena na jẽniñupũ. Bairo cã caĩrõ tũgo, carõmia puame cãtu na ruropaturĩ mena etanumurĩ cã ruropore pããñarĩ ùpũñuparã, butiuro qũroarã. ¹⁰ Bairo na caátõ, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Yu uwieticõãña. Yu bairãrẽ bairo cañnarẽ atore bairo na ñ quetibũjurájã: “Galilea yeparu ánãja. Toru Jesure cã mujãã ññagarã,” na ñ quetibũjurájã —na ññupũ Jesús.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Bairo carõmia na caátõye, Jesús rupauri ãñajãrẽ cacotemiatana jĩcããrã na mena macããna macãru etayuparã. Etarã yua, sacerdote majã quetiuparãrẽ na quetibũju yuparã nipetiro narẽ cabaiatajere. ¹² Bairo na caquetibũjuro tũgorã, sacerdote majã puame ásuparã cabũtoa camasĩrã turu jĩcãrõrẽ bairo na catũgoñaparore bairo ñrã. Bairo na mena busu yaparo yua, soldauare paio ñnerore na nuniñuparã. ¹³ Bairo na nuni yua, atore bairo na ññuparã:

—Atoe bairo mujãã cabaiatajere camasãrẽ na mujãã ñ quetibũjugarã: “Jãã cãñicoaupã. Bairo jãã cacãnitoye, Jesús cã cabuerã puame atĩ, cã ãnacũ rupearire yajacũũpã,” mujãã ñgarã. ¹⁴ Tunu bairoa quetiuparu gobernador bairo mujãã cacãñiatajere cã catũgoata, jãã puame popiye baio joroque mujããrẽ cã caátipeere jãã eñnotabojagarã —na ñ quetibũju yuparã sacerdote majã quetiuparãjãã soldauare.

¹⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, soldaua puame, “Jau” ñ, ñnerore jeyuparã. Bairi sacerdotea quetiuparã narẽ na caĩrotirorea bairo quetibũju batoyuparã camasãrẽ. Bairi atĩ rũmuri cããrẽ torea bairo jeto ãmeo quetibũjucõã ninucũñama judĩõ majã.

El encargo de Jesús a los discípulos

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Bairi yua, jãã, Jesús cã cabuerã, puã wãmo peti ruapore jĩcã pẽñirõ cãñacãũ majũ caãna jãã apũ Galilea yeparu. Toru etarã, ãtãũ, Jesús jããrẽ cã caĩquetibũjuricu majũ cã jãã bocaetawu. ¹⁷ Bairo qũñña yua, jãã ruropaturĩ mena etanumurĩ cãrẽ jãã ñroawu. Mai, jĩcããrã jãã mena macããna, “Jesús catiri niñami,” ñ masĩema. ¹⁸ Bairo jãã cabairo, Jesús puame jããtu etari, atore bairo jãã ñwĩ:

—Marĩ Pacu Dios yu joyami tocãnacã wãme rotimasĩrĩqũerẽ. Umurecõo, bairi atĩ yepã cãã rotimasĩrĩqũerẽ yu joyami. ¹⁹ Bairi camasã tocãnacã poari macããnarẽ noo na caãnoru yu yaye quetire na quetibũju ñesẽãrãjã, na cãã yu yaye quetire na catũgousaparore bairo ñrã. Bairo na catũgousaro, na mujãã bautizagarã. Marĩ Pacu Dios ya wãme mena, yu, cã macã yu wãme mena, bairi tunu Espiritu Santo ya wãme ñrĩ mena na mujãã bautizagarã. ²⁰ Tunu bairoa mujããrẽ yu caátiroticũrĩqũẽ nipetirijere na quetibũjunetõõña, na cãã tiere na catũgousaparore bairo ñrã. Yua, mujããrẽ yu aweyoetigu. Mujãã mena yu ãnicõã ninucũgu tocãnacã rũmu, atĩ umurecõo capetiropu —jãã ñcũwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ.

Tocãrõã ñña.

El Santo Evangelio Según SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Cañijügoripaupua Jesucristo, Dios macä ati yeparu cü caätianajêrê marî tûgoroa mai. Caroa queti niña. ² Atore bairo î woatu quetibujü cüñañupî profeta Isaías ânacü Dios cü macarê cü caîrîqûêrê:

“Mü, yu cajorau, ti yeparu mü cabuiaparo jûgoye, apeire cü yu qûenoroti jojûgogu. Camasâ mü yaye quetire na tûgousaato î, apeire yu qûenoroti jojûgogu.

³ Bairo îgumi jîcâü desierto, cayucumanopu cañnicõaniatacu:

‘Marî Quetiupau yoaro mee etagumi.

Torena, caroaro cariape ãnicoteya.

Camasâ na quetiupau cü caetaparo jûgoye cü caatîpawârê na caqûênouyore bairo cü qûênouyua mujââ cü,’ ”

Î woatu quetibujuyayupî Isaías ânacü Juan cü caîquetibujupere.

⁴ Bairo cayoaoto bero Juan ânacü, camasârê oco mena cabautizaricu pñame etayupu desierto sayucumanopu. To macãana cü yaye quetire catûgorâ etarârê atore bairo na î quetibujuyupu: “Tûgoña qûênoña roro mujââ caätianierê. Tie mujââ cabairijere cü tûgoña jêniña mujââ majü Diore. Tunu bairoa cabautizarotîparâ mujââ ãniña. Bairo mujââ caato, mujââ netõgumi Dios,” na îñupü Juan to macãanarê. ⁵ Bairo cü cabaiãno, Jûätupu asûparâ camasâ capãârâ. Judea yepa macãana, bairi Jerusalén macâ macãana cü, nipetiro camasâ Jûätupu asûparâ. Juan yaye quetibujuriquere tûgogarâ cütü asûparâ. Bairo cü caîquetibujaro tûgorâ, roro na caátajere tûgoña yapapuarî Dios mena busunetõñuparâ. Bairo na caato îña, oco mena na bautizayupu. Catûgousarârê ria Jordán cawãmecutiypu na bautizanicũñupü Juan.

⁶ Juan pñame waibucu camello cawãmecucu asero mena jutiïro qûenorî jãñañupü. Tunu bairo waibucu aserowê mena cü jutiïrore ñujãâ tûgãbiyori jutii jãñañupü. Bairi tunu ugarique cusupu Juan yeseroare bairâ cañnarê. Beroa oco cãârê etinucũñupü. ⁷⁻⁸ Bairo î quetibujuyupu Juan nipetiro camasâ catûgorâ etarârê: “Yu paarique niña mujãârê oco mena yu cabautizarije. Yu paarique to cañumiatacãârê, yu bero caetau cü capaarije pñame ñunetõguro. Cü roque Espiritu Santore jõmasîgumi camasãpüre. Tunu bairoa camasâ roro na catûgoñarîjêrê na wasoaõ joroque na átigumi. Cü roque yu netõrõ cañnimajüü nigumi. Bairi yu pñame jîcãrõ tãni yu átipeyo masîtiñña,” na î quetibujuyupu Juan catûgorâ etarârê.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Cabero Jesús Nazaret de Galilea macãacü ti macã cañniatacu Juan tãre etayupu. Bairo cü caetaro, Jesús cãârê cü bautizayupu Juan, Rio Jordán cawãmecutiypu. ¹⁰ Bairo Jesure cü cabautizaro bero, Jesús pñame petaru maanucãñupü. Bairo maanucã yua, jõbiyupü îñamugõjoyupu. Bairo cü caññajoro, jicoquei umurecõo pñame pãñnucãcoasuparo. Bairo cabairo, Espiritu Santo, Dios Yeri majü, bauruiasupu. Bua cü caruiatõre bairo baurui-etayupu Jesús tãpüre. ¹¹ Bairo cü caruietaro, atore bairo jõbiyupü busurique ocajoyuparo: “Mü, yu macã, yu camai majü mü ãniña. Mü caätianierê ñiñajesoya bütioro,” î busuocajoyuparo busurique.

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² To bero jicoquei Espiritu Santo pñame Jesure bütioro cü árotiypu desierto sayucumanopu. ¹³ Topure cuarenta rãmarî majü ãñupü Jesús waibutoa cauwiorâ na caãnopu. Bairo topu cü caãno yua, Satanás pñame rorije cü átirotimiñupü Jesure, “Cariapea cü átinucũñati,” î. Bairo Satanás cü caátõ bero, jîcãârâ ángelea majâ Jesure cü juátirâ etayuparâ yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Cabero Juan camasârê cabautizamirîcãrê preso jorica wiïpu cü na cacûroacaato bero, Jesús pñame Galilea yeparu acoásupu. Topu etari, Dios yaye caroa quetire na quetibujü jûgoyupu Jesús camasârê. ¹⁵ Atore bairo na î quetibujuyupu: “Dios cü carotimasirîpau merê etaro baiya. Bairi tûgoña qûenorî caroaro ãña Dios mena. Dios yaye caroa quetire cariape tûgoya,” na îñupü Jesús camasârê.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Cabero Galilea na caĩrĩ utabucura tãnipũ ásũpũ Jesús. Bairo ácu yua, Simón, apeĩ cũ bai Andrés, jĩcãũ pũnaa caãna pũgarãrẽ na ñajoyupũ. Bairo Jesús narẽ cũ caĩñajoro, na pũgarãpũ utabucurapũ bapĩ mena wai wasarã ásuparã. Na capaarije, waiwe wapatarique añũparõ. ¹⁷ Bairo na ñña, atore bairo na ñũpũ Jesús:

—Jito, yũ bapacusa. Caroaro waire cawãsãmasĩrã mujãã ãniapũ, wai na rutieticoáto, ñrã. Ámerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibujurã mujãã ãnio joroque mujãã yũ átigu, na yasieticoáto, ñrã —na ñũpũ Jesús.

¹⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei pũgarãpũ na bapĩ yucure cũrĩ, acoásuparã Jesús mena.

¹⁹ Bairo cajũgoye jãñurĩ na caãnemorõ utabucura tãnipũ Jesús pũame na ñajoyupũ aperã pũgarãrẽ tunu. Santiago, bairĩ cũ bai Juan cawãmecucũ Zebedeo pũnaarẽ na ñajoyupũ Jesús. Bairĩ Santiago, cũ bai Juan mena cũmua capairicapũ añũparã. Bapĩ yucũ caorecutiere jiyajãrã ásuparã. ²⁰ Bairo narẽ na ñña, jicoquei na pijoyupũ Jesús: “Jito, yũ bapacusa. Marĩ quetibujuto camasãrẽ Dios yaye caroa quetire,” na ñũpũ. Bairo cũ caĩrõ tũgo yua, na pacũ, cũ ãmua mena cũmuapũ na cũcõã, tocãrõã jicoquei Jesús mena acoásuparã

Un hombre que tenía un espíritu impuro

(Lc 4.31-37)

²¹ Cabero Capernaum cawãmecuti macãpũ etayupũ. Topũ eta, yerijãrĩcã rãmu caãno ti macã macããna na cañubueri wiipũre, sinagoga na caĩrĩ wiipũre jããñupũ. Bairo jããrĩ, na buejũgoyupũ to macããnarẽ. ²² Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ cajũgobueri majãrẽ bairo camasãrẽ na quetibujesupũ. Carotimasĩ cũ caĩquetibujoro bairo na quetibujuyupũ. Bairĩ cũ yaye quetire tũgori, to macããna pũame tũgocõã maniásuparã. ²³ Mai, ti wĩi sinagoga ñubuerica wiipũ añũpũ jĩcãũ wãtĩ yeri pũna cacũgon. Bairo Jesús cũ cabueãno, wãtĩ yeri pũna cacũgon pũame atore bairo butiõro qũĩ awajayupũ:

²⁴ —Mũ, Jesús Nazaret macããcũ, ¿nopẽĩ mũ atĩati jãã ture? ¿jããrẽ rei acũ mũ baiyati? Murẽ yũ masijãñũña. Mũ, Dios macã, cañũu, mũ ãniña —qũĩ awajayupũ wãtĩ yeri pũna cacũgon pũame.

²⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ Jesús:

—¡Busueticoãña! ¡Ñni caũmu rupãure witi ácuja! —qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ.

²⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãtĩ yeri pũame caãmurẽ cũ yugui, butiõro awajari cũ witicoásupũ.

²⁷ Bairo caãmurẽ cũ caãtiere ñnarã, nipetiro camasã qũĩña acũacoasuparã.

—¿Ñe to ãniñati cawãma Jesús cũ carotirije? ¡Nocãrõ caroaro majũ cũ masiñati! ¡Wãtĩ yeri pũna cãã cũ yucõãñama! —ãmeo ñũparã na majũ Jesure.

²⁸ To bero cũ tũgoyuparã camasã nipetiro ti yepa tãni macããna, Jesús cũ caãtiere, cũ camasĩrjẽrẽ yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Bairo na quetibujũ yaparo, na ñubuerica wiire witicoásupũ Jesús. Ti wiire witiã, Santiago, bairĩ Juan mena acoásupũ Jesús, Simón, bairĩ cũ bai Andrés ya wiipũ. ³⁰ Mai, Simón mañicõ pũame riãjãñũñupõ. Butiõro bũgoyupo. Bairĩ cũ cajããrõ, cũ quetibujuyuparã cabucũo cõ cariarijere. ³¹ Bairo na caĩquetibujuro tũgo, cõtu eta, cõ wãmo mena ñerĩ cõ tũgãwãmuõñupũ. Bairo cũ caãto, jicoquei jãnacõasuparo bũgoye pũame. Tocãrõã cãticoasupo yua. Bairo catiãco, tocãrõã ugarique na qũẽnonuñupõ Jesujããrẽ.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³²⁻³³ Cabero muipũ cũ cajããrĩpũ, canaio atĩpũ caãno Simón ya wiipũre etayuparã nipetiro ti macã macããna. Nipetirije cariyecũnarẽ na jeasuparã Jesús tũpũ. ³⁴ Bairo Jesús pũame na caetaro ñña, capããrã cariarãrẽ na catiõyupũ. Nipetirije riaye cacũgorãrẽ na catiõyupũ. Tunu bairoa wãtĩ yeri pũnarẽ na acurewĩoyoyupũ Jesús. Bairo na cawitiro, Jesús pũame na busũrotiesupũ. “Yũ, Mesías, Dios cũ cajõu yũ caãnierẽ na quetibujueticoãto,” ñ, bairo na busũrotiesupũ.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Lc 4.42-44)

³⁵ Ape rãmu cabusuatĩpũ Jesús wãcã, ti macãrẽ witicoásupũ. Bairo ácu yua, etayupũ Jesús camasã na camanipãpũ. Topũ Diore cũ jẽniñupũ. ³⁶ Bairo topũ cũ caãno, Simojãã cũ macãrãsuparã. ³⁷ Bairo cũ macãrĩ, cũ etacoasuparã. Atore bairo qũĩñuparã:

—Nipetirã murẽ macãrã átiyama.

³⁸ Bairo na caĩrõ tũgomicãã, bairo na ñũpũ Jesús:

—Ape macãã macããna cããrê na yu quetibujygu. Caroa quetire, Dios cã carotimasĩĩrapu caetarore na yu quetibujy masĩõgu. Торецна, yu jowĩ Dios ati yerapure —na ñĩupũ Jesũs Simojããrê.

³⁹ Cabero añesêãñupũ Jesũs Galilea yerapu. Тору añesêã yua, tocãnacã macã macããna na cañubueri wiiripu, sinagogas na caĩrĩ wiiripure buenucũñupũ to macããnarê. Tunu bairoa wãtĩ yeri pũnarê na acurewiyojoyupu Jesũs.

Jesũs sana a un leproso

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Bairo cabero caĩmũ jicãũ carupau boau pũame Jesutu cã rãropaturi mena etanumurĩ quĩroau etayupu. Bairo eta, atore bairo quĩ jẽniñupũ:

—Yu Quetiupau, mu cabooata, yu mu netõõgu yu caboariaye cutiere.

⁴¹ Bairo cã caĩjẽnirõ tũgo, cã maitũgoñañupũ Jesũs cã rupau caboauere. Bairo cã wãmo mena cã pãñañupũ. Bairo áticõã, bairo quĩñupũ:

—Mu cacatiro yu boya. ¡Bairo mu yu netõõña! —quĩñupũ Jesũs cariaure.

⁴²⁻⁴³ Bairo Jesũs cã caĩrõ, jicoquei caticoasupu carupau boamiatacu. Bairo cã cabairo ñña, Jesũs pũame tutuoro mena cã quetibujy rotiesupu aperãrê cã cabaiatajere. Bairo quĩñupũ:

⁴⁴ —Cariape acoácũja sacerdote tũpu. Quĩñoña mu rupaure, mu cacatiatajere. Bairo tunu Diore cã nuniña mu cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnacũ. Bairo mu caátiatato bero, nipetiro camasã masĩgarãma mu cacatiatajere yua —quĩñupũ Jesũs carupau boamiatacure.

⁴⁵ Bairo cã caĩmiatacũãrê, cã, carupau boamiatacu pũame Jesũs cã carotiata wãmerê bairo ápeyupu. Nipetirã na quetibujy reyocõãñupũ cã cabaiatajere. Bairo Jesũs pũame jãamasĩesupu tocãnacã macããrê. Bairo macãã tãñipũ camasã na cañesêãetopũ ásupũ. Bairo cã cabaimiatacũãrê, cã macãrã, cã bocacõãñuparã ti macãã macããna Jesure yua.

2

Jesũs sana a un paralítico

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Nocãnacã rãmũ bero mea tunucoásupu Jesũs Capernaum macãpu. Тору cã caãno, aperã, “Ti wiirũ ãcãmĩ,” ñĩquê queti tũgoyparã. ² Capããrã camasã neña etayuparã. Bairo na cabairo, Jesũs na bueyupu. Ti wiire jira netõcoasuparã. Jope tũpu jira etayuparã. ³ Bairo cã cabueãno, ti macã macããna cawãmarã bapariçãnacãũ Jesutu ñicãrĩ cabũricure cã neasuparã. ⁴ Bairo cã ne etamirãcãũ, ti wii pupeapu na yaure cã nejãã masĩesuparã, camasã capããrã na cajiraro jãgori. Bairo wii buirũ wãmũcoásuparã ñicãrĩ cabũricu mena. Ti wii buirũ etarã, ore quẽnorĩ cã piti ruio joyuparã pũ rãpowẽrĩ mena Jesũs tũpu ñicãrĩ cabũricure. ⁵ Bairo na caáto ñña, Jesũs pũame tũgoña masĩñupũ na catũgoñañjẽrê. “Yu camasĩñjẽrê cariape tũgoñatutuayama,” na ñ tũgoñañupũ. Торец, atore bairo quĩñupũ Jesũs ñicãrĩ cabũricure:

—Yu yau, merê mu carorije wapare yu netõõcõãña.

⁶ Bairo cã caĩrõ tũgo, ti wii macããna caruirã Moisés ãnacũ cã caroticũrĩquẽrê cajũgobueri majã pũame bairo ñ tũgoñañuparã na yeripu: ⁷ “¿Namũ ãcũ majũ caĩmũ cã ãniñati, ‘Merê mu carorije wapare yu netõña,’ caĩã? Dios jeto netõõmasĩñami marĩ carorije wapare. ãni, Jesũs, Diore cã netõõnacãũ átiyami, bairo cã caĩrĩjẽ mena,” ãmeo ñ busũyparã na majũ. ⁸ Jicoquei masĩcõãñupũ Jesũs cã yeripu na caãmeobũsũrĩjere. Bairo atore bairo na ñĩupũ:

—¿Norẽĩrã yu caĩatajere tũgori mujãã tũgoñañquẽ paiyati? ⁹⁻¹⁰ “Mu carorije wapare yu netõña,” ãnirê yu caĩata, “Bairo ñcõãũ ññami,” mujãã ñbujiorã. Bairãpu, “Wãmũncãña. Mu cacũñarĩ coro nepũsari mu ya wiirũ tunu ácũja,” cãrê yu caĩata, to bero cã cawãmũncãto ññarã roque, “Bairo ñcõãũ mee ññami Jesũs,” mujãã ñbujiorã. Yu, Camasã jãgocu ati yerapu yu carotimasĩñjẽrê mujãã camasĩparore bairo, tiere ñigu —na ñĩupũ Jesũs fariseojããrê.

Ñ yaparo, cã caĩrõrê bairo quĩñemoñupũ Jesũs ñicãrĩ cabũricure:

¹¹ —Mũrê ñña: ¡Wãmũncãña! Mu cacũñarĩ coro nepũsari mu ya wiirũ tunu ácũja. Merê mu riayere yu netõña —quĩñupũ.

¹² Bairo cã caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei wãmũncã yua, cã cacũñarĩ corore nepũsa, ti wiire witicoásupu cã ñicãrĩ cabũmiatacu pũame nipetirã na caĩñarõ. Bairo cã caátõ ññarã, nipetiro camasã tũgoñacõã maniásuparã. Bairo Diore atore bairo quĩ basapeoyuparã:

—¿Diwatoa ñno tore bairo caroa majũrê marĩ ññarĩ? Marĩ ññaepũ. ¡Camasĩ ññami Dios! — quĩ basapeoyuparã nipetirã.

Jesũs llama a Leví

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Cabero ásupu tunu Jesús utabucura tânipu. Topu camasã neñañuparã. Bairo na caneñarõ, na bueyupu Jesús. ¹⁴ Bairo netõácú, Leví cawãmecucu, Alfeo macürê qũññajoyupu. Mai, Leví puame Roma gobiernorê camasã yaye dinero impuesto na caññjêrê jejobojari majõcu añupã. Bairi cã capaari aruaru cã caãno, qũññajoyupu Jesús Levíre. Bairo qũññajori bero, cãtu etaátí, atore bairo qũññupu yua:

—Jito, yu bapacusa.

Bairo cã cañrõ tãgo, tocãrõã jicoquei Leví puame cã yaye paarique nipetirore cãcõã, Jesús mena bapacuti ácu acoásupu yua.

¹⁵ Cabero Jesús, bairi cã cabuerã mena Leví ya mesapu na caruiro, camasã capããrã ruirã etayuparã. Na mena macããna jicããrã Leví ùna, gobiernorê camasã yaye dinerore cajejobjari majã añuparã. Aperã camasã roro na cabusupairã cãã añuparã. Jesujãã mena ugabapacusuparã. Mai, capããrã añuparã Jesure catũgõnsari majã. ¹⁶ Bairo cã caugabapacutore ñnarã yua, fariseo majã puame na ì tutiyuparã Jesús cã cabuerãrê. Na yarã, Moisés cã carotĩrĩqũerê cajũgobueri majã mena atore bairo na ì tutiyuparã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi aperã roro caãna mena mujããrê cabuei cã etiuga bapacutiyati? Roro ácu átiyami —na ì tutiyuparã fariseojãã Jesús cã cabuerãrê.

¹⁷ Bairo na catutiro tãgo, bairo na ññupu Jesús:

—Ucotiri majõcure bairo yu ãñiña ati wiire. Ucotiri majõcu áperiyami cacatirã na caãni wiiripure. Cariatã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etau. Bairi ãnoa mena yu ãñiña. Na carorije, riayerẽ bairo cañnierê netõõũ ácu yu atiaru. Torecuna, yu apú ati yeparure. “Caroarã marí ãñiña,” cañtorãrê na yu macãetĩña. Aperã, “Carorije wapa marí buicũtiya,” cañtũgoña yapapuarã roquere na macããacú yu apú, na yeri wasoaáto, ì —na ì quetibũjuyupu Jesús fariseojããrê.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Tiwatoa caãnopure Juan cã cabuerã, bairi fariseo majã na cabuerã cãã ugarique betiri Dios jetore cã jẽñiñuparã. Bairo na cabairo ñña, jicããrã Jesutu etari atore bairo qũñ jẽñiñuparã:

—Ugarique betiri Dios jetore cã jẽninucũñama Juan cã cabuerã. Fariseo majã na cabuerã cãã tore bairo átiyama na cãã. Mu cabuerã puame áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ugarique betietinucũñati? —qũñ jẽñiñuparã to macããna Jesure.

¹⁹⁻²⁰ Bairo na cañjẽñiñarõ tãgo, atore bairo na ññupu Jesús:

—Caroaro yu caãtiere mujãã tũgomasiẽtĩña. Caãmu cawãmojiyapure bairo yu ãñiña. Cã yarãrê bairo niñama yu cabuerã. Caãmu cã cawãmojiyari rãmurê cã yarã nipetirã ugayama pairo, cã mena useaniãna. Ti rãmurê auatãmũoetiayama. Caãmu cã cawãmojiyaro bero roquere, cã yarã caborã ugarique betiri Diore cã tũgoña jẽñiñubuebujiorãna tunu. Narê bairo jãã ãñiña. Bairi yu mena ãna, yu cabuerã auatãmũoetigarãna. Yu camano roquere auatãmũobujiorãna —na ì quetibũjuyupu Jesús fariseo majãrê.

²¹ Ì yaparo, “Yu yaye cawãma quetire cabucu macããjẽ mena tũgõusa masiã maniña,” ñgu, atore bairi wãme na icõña quetibũjunemoñupu Jesús tunu:

—Cabucuro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carugaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rugagaro. Rugari tũgãwonemogaro pajãñurõ cawãma asero puame cabucuro jutirore. ²² Tunu bairoa use oco cawãma qũñoyaparoriquire piojãñucũñama camasã cabucu poa wãbucu asero poapure. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capãmurõĩ. Ti poa macããjẽ yasigaro. Bairi use ocore cawãma qũñoyaparoriquire piojãñucũñama camasã cawãma poa mena —na ì quetibũjuyupu Jesús fariseo majãrê.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Cabero judío majã na cayerijãrĩ rãmu caãno Jesujãã netõásuparã weseripu. Bairo netõãñã, Jesús cã cabuerã puame queyari trigo apeacarẽ jeri cacatirijerea ugajũgoyuparã. ²⁴ Bairo na caáto ñnarĩ, fariseo majã atore bairo qũñ tutiyuparã Jesure:

—¡Na ññajate! ¿Mu cabuerã roro na caãtiere mĩñaetiayati? Ati rãmu ùnorê paariquere bairo átiyama mu cabuerã, bairo trigo apeacarẽ jeugarã. Ati rãmu ùnorê caãpericõãpee niña na caãtie ùnierê —qũñ tutiyuparã fariseo majã Jesure.

²⁵ Bairo na cañtutiro tãgo, atore bairo na ññupu Jesús:

—David ãnacú queyamiácú, ¿cã caãtajere na caquetibũcũrĩqũerê jicãni ùno mujãã ññaetinucũñati Dios ya tutipu? Mujãã ññanucũrã. ²⁶ Bairo baiyuparo: Abiatar cawãmecucu ãnacú, sacerdote majã quetiupau cã caãno, David puame jããetayupu Dios ya wiire cã ãmua mena. Ugariquere macããrã, jããetayuparã. Bairi pan añuparõ, caroa Dios yaye majũ na cañcũrĩqũẽ jeto. Tie pããrê sacerdote majã jetore na ugarotiyupu Moisés ãnacú. Bairo

sacerdote majū jeto na caugarije caānimitacūārē, tie pāārē ugari bero, cū ūmua cūārē na batonuñupū David.

²⁷⁻²⁸ Tunu na inemoñupū Jesús fariseo majārē:

—Caroaro marī caānipeere yerijārīcā rūmurē cūñupī Dios. Yerijārīcā rūmu puame marīrē to rotiáto ī mee cūñupī Dios yerijārīcā rūmurē. Yu, Camasā Jūgocu ānirī yu ātírotimasīña yerijārīcā rūmu cūārē camasā caroare na caātīnipeere —na ī quetibujuyupu Jesús fariseo majārē.

3

El hombre de la mano tullida

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Ape rūmu caāno tunu jāāetayupu Jesús ñubuerica wiipu. Mai, topu āñupū jīcāū caricábūricu. ² Bairo to macāāna puame Jesús cū caátigarijere caroaro qūñña usayuparā, na quetiuparārē busujāgarā. “¿Yerijārīcā rūmurēā cū catioúati caricábūre?” ī tūgoñāuparā. ³ Atore bairo qūñupū caricábūre Jesús:

—Tiaya. Ato yu tūpu asā.

⁴ Bairo ī yaparou, atore bairo na ī jēñiñāñupū tunu Jesús to macāānarē:

—¿Ñerē marī ānaati ati rūmurī ūnorē, camasā na cayerijārī rūmurīrē? ¿Cañurījērē marī ānaati, o carorije puamerē marī ānaati? —na ī jēñiñāñupū.

Bairo na cū cajēñiñāñācūārē, cū yuesuparā. ⁵ Bairo Jesús puame na asiayupu, na yeri na catūgoñarījē na cawasoagaetie wapa jūgori. Bairo bai, atore bairo qūñupū Jesús caricábūricu:

—Mu ricāre ñupoya.

Bairo cū caārō, caricábūricu puame cū ricāre ñupooásupu. Tocārōā cū ricā ñucoasuparo yua. ⁶ Bairo cū caāto īñarā, fariseo majā puame ti wiire witi yua, neñāñuparā quetiupau Herode majā mena. Bairo neñarā, “¿Dope bairo marī ānaati, Jesure pajjāgarā?” āmeo ī busupaijūgoyparā na majū.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Cabero ásupu Jesús cū cabuerā mena utabucura tūnipu. Na bero usayuparā capāārā Galilea yepa macāāna. ⁸ Judea macāāna, Jerusalén macāāna, Idumea macāāna, Rio Jordán ape ngōā macāāna, Tiro bairo Sidón macā tūni macāāna, capāārā Jesús bero usayuparā. Tī yepa macāāna capāārā cū caátijēñorījē quetire tūgorā, Jesure qūñagayuparā. ⁹ Bairo na caāmeotuworijere īña, na jūgoye utabucurapu na ārotiyupu Jesús cū cabuerārē, cūmuarē na caqūēnoyuparore bairo ī. ¹⁰ Mai, capāārā camasārē na catioyupu Jesús. Bairo aperā cariayecuna cūā āmeo tuwori utabijaro majū cū neñāñuparā, Jesure cū pāñagarā.

¹¹ Tunu bairo camasā wātī yeri pūna cacūgorā Jesure na cañnarō cānacāni, cūtu rupopaturi mena etanumurī atore bairo qūñ awajayuparā:

—īMu, Dios macū mu āniña!

¹² Jesús puame bairo na caārō, mai camasā cūrē na camasārō boetiri, tutuaro mena tiere na busurotiesupu.

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Cabero Jesús utāūpu etari cū cabueparā cū caññajesorārē na piineñojoyupu. Bairo cū capiineñojoro tūgo, cū tūpu etayuparā. ¹⁴ Bairo na caetaro īña, na beseypu puga wāmo peti rupore puga pēnirō cānacāū majū, cū mena na cabapacūtīparore bairo ī, tunu bairo na cajūquetibujuparore bairo ī. Bairo na bese yaparo yua, “Mujāā yu caquetibujurotījoparā mujāā ānigarā,” na īñupū Jesús. ¹⁵ Bairo ī yaparo yua, wātī yeri pūnarē wiyomasirīqūrē na joyupu. ¹⁶ Bairo puga wāmo peti rupore puga pēnirō cānacāū majū āñuparā Jesús cū caquetibujurotījoparā. Cajūgoye āñupū Simón. Simorēā qūñupū tunu “Pedro”. ¹⁷ Tunu cabero āñuparā Santiago, bairo cū bai Juan cawāmecucu. Naa, Zebedeo pūnaa āñuparā. Bairo Santiago bairi juarēā qūñupū Jesús tunu “Boanerges”. Mai, Boanerges, “Bupo Pūnaa” īgaro īña. ¹⁸ Tunu cabero āñuparā Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, apei Santiago. Cū, Santiago, Alfeo macū āñupū. Tunu cabero āñupū apei Simón. Cū puame celotea mena macāācū āñupū. ¹⁹ Tunu cabero āñupū Judas Iscariote. Cū puame āñupū Jesure cañerotipau. Tocārōā niñama Jesús cū caquetibujurotījoparā, cū cabesericā yua.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Cabero wiipu jāásupu Jesús tunu. Topu capāārā camasā neña etayuparā. Torecu, Jesús cū cabuerā mena ugamasīēsupu. ²¹ Bairo, “Mecūcoayami Jesús,” camasā na cañrījē quetire tūgori, cū yarā puame cū piirāsūparā.

²² Bairo Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cabueri majã pũame Jerusalén macã caatĩatana, atore bairo ñũparã: “Dios jũgori mee, Beelzebũ, wãtĩã quetiupau majũ cũ camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũna, camasãrẽ caãnarẽ na acurewiyoyo masĩĩmi Jesũs. Beelzebũ cũ jããrĩcũmi Jesure,” ñũparã.

²³ Jesũs pũame masĩõãñũpũ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairi cũtu na piijoyupũ. Bairo piijoyupũ, ape wãme ïcõñarĩ atore bairo na ñũpũ: “¿Dope bairo wãtĩ cũ majũã cũ acurocawiyoyo masĩcuti?” ²⁴ Quetiupau rey cũ carotimasĩrĩpau macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩetĩñama. ²⁵ Tunu bairoa jĩcã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cũã caroaro ãnimasĩetĩñama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtĩã quetiupau, cũ yarãrẽ na cũ caboeticõãta, ¿dope bairo cũ ãninetõũatĩ? ãninetõmasĩecũmi. Yasicocũmi.

²⁷ Bairo ï quetibũju yaparo, cajerutĩri majõcũre ïcõñarĩ atore bairo na ï quetibũjunemoñũpũ tunu: “Jĩcãũ wii upau, catutuaũ majũ, cũ ya wii macããjẽrẽ caroaro cũ cañnacoteata, ñi ïcũ cajerutĩri majõcũ cũ yayerẽ jerutimasĩecũmi. Jerutimasĩĩmi baiũa, ti wii upaure cũ cajiyajũgoata. Bairo cũ jiyajũgori bero roque, ti wii macããjẽ nipetĩrijere jerutipeyo masĩcõũmi,” na ï quetibũjuypũ Jesũs.

²⁸ “Bairi cariape mujããrẽ ñiña: Cabũsupairã dope bairo roro na caĩrĩjẽ tocãnacã wãmerẽ masĩriyogumi Dios, cãrẽ na cajẽniata. ²⁹ Bairo masĩriyobojamicũã, Espĩritu Santore roro na cabũsupaiata roquere, na masĩriyobojetigumi. Roro na cabũsupairije wapa na cabucitue nicõã ninucũgaro tocãnacã rũmua. Petietigaro.”

³⁰ Mai, na pũame qũĩ jũgoyuparã: “Wãtĩ, cũ jããrĩcũmi Jesure.” Bairi tore bairo na ñũpũ Jesũs.

La madre y los hermanos de Jesús

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Bairo cũ caquetibũjũro bero, Jesũs paco, bairi cũ bairã cũã topũ etayuparã. Eta yua, cũ caãni wii macãpũna cũ cotenucũñũparã. Bairo cotenucũrã, cũ piĩrotiyuparã, cũ mena bũsũgarã. ³² Bairo macãpũ na cacotenucũrõ, Jesutũ macããna carupa beto caruiãmejorerã pũame atore bairo qũĩñũparã Jesure:

—Mũ paco, mũ bairã mũ macãũparã. Macãpũ mũrẽ coterã átiuparã —qũĩñũparã Jesure.

³³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñũpũ Jesũs cãrẽ caquetibũjũrãrẽ:

—Naa, yũ paco, yũ bairã cũã, yũ yarã majũ na caãnimitacũãrẽ, aperã cũã, yũ yarãrẽ bairo caãna ñiñama.

³⁴ ï quetibũju yaparo, cãtu macããna caruirãrẽ na ñnarĩ, atore bairo na ñnemoñũpũ tunu:

—Ñnoa ñiñama yũ pacore bairo caãna, bairi yũ bairãrẽ bairo caãna. ³⁵ Noa ñna yũ Pacũ cũ carotirore bairo caãna pũame yũ bairãrẽ bairo caãna, bairi yũ bairã rõmirĩrẽ bairo caãna, bairi yũ pacore bairo caãna ñiñama.

4

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Cabero acoásũpũ Jesũs ñtabũcũra tãnipũ. Topũ eta, camasãrẽ na quetibũju jũgoyupũ tunu. Mai, camasã capããrã majũ na caãnoi, Jesũs pũame cũmua turorica capairicãpũ ájããñũpũ. Cãtu catũgorã etarã pũame peta raputĩropũ nucũñũparã. ² Bairo na cabairo, capee wãme ïcõñarĩ na quetibũjuypũ Jesũs.

Atore bairo na ï quetibũjuypũ: ³ “Yũ caquetibũjurijere caroaro tũgopeoya. Jĩcã rũmũ ásupũ jĩcãũ caũmũ cũ wesepũ, oteriquere otei ácũ. ⁴ Topũ eta, cũ oteriquere wẽbato otejũgoyupũ. Bairo caroaro cũ caotemiatacũãrẽ, oterique jĩcã rupaa ñãñũparõ maapũ. Bairo maapũ ti rupaa cañarõ ñnarã, minia pũame wũruiatĩ, ugarecõãñũparã. ⁵ Cabero cũ cawẽbatoro, ape rupaa ñtã yeparũ cayera esemenĩõpũ ñãñũparõ. Tie pũame yoaro mee putimĩñũparõ, cayera esemenĩõ caãnoi. ⁶ Bairo tie oterique pũame putiatĩmii yua, yoaro mee rĩacoásũparo mũipũ cũ caasĩjãrõĩ, dope bairo nũcõõrĩ jomasĩẽrĩrĩ yua. ⁷ Cabero cũ cawẽbatoro, ape rupaa pota yucũ watoapũ ñãñũparõ. Cabero pota yucũ pũame cabutinetõrõ, tie oterique pũame caroaro rũtimasĩẽsuparo. Pota yucũ pũame otere bũtibiacõãñũparõ. Bairi rĩcamani yucũ ásuparo. ⁸ Cabero ape rupaa pũame caroa yeparũ ñãñũparõ. Cabero puti, bũticoasuparo. Bairo bũtiátõ, jĩcã jatĩ treinta rupaa majũ rĩcacũsuparõ. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rĩcacũsuparo. Ape jatĩ cien majũ rĩcacũsuparo,” na ï quetibũjuypũ Jesũs.

⁹ ï quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñũpũ tunu: “Mujãã caãmoocũna mujãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, mujããrẽ yũ caquetibũjuatajere tũgoãmewiyoya mujãã yerĩpũ,” na ñũpũ Jesũs cãtu catũgorã etarãrẽ.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero Jesús jicāñā cū caāno, cātu macāāna bairi cū cabuerā cūā cātu eta yua, atore bairo qūī jēnīñāñuparā: “¿Dope igo ro iñati caotei queti?” ¹¹ Bairo na cañō tūgo, atore bairo na ī quetibūjuyupū Jesús: “Dios cū carotimasīrīpau macāājērē tirāmupū macāāna na catūgoetajere mujāā roquere mujāā masīōñami. Aperā tiere na camasīrōrē boetiyami. Toreca, ape wāme īcōñarī na quetibūjū rotiyami Dios. ¹² Na pūame cacaapee cāgorā nimirācūā, Dios cū caātiere īñamasīētīñama. Tunu bairoa cū yaye quetire tūgomirācūā, tiere tūgomasiētīñama. Bairi Diore, ‘Jāā mū netōōwā,’ qūīētīnucūñama. Torena, carorije wapa cacūgorā tuayama Dios cū caññajoro yua,” na ī quetibūjuyupū Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Bairo ī quetibūjū yaparo, atore bairo na ī quetibūjuyupū tunu: “¿Caotei cū caātajere ī cōñarī mujāārē yu caquetibūjūatajere mujāā tūgomasiētīati? Tiere mujāā camasiētīcōāta, ¿Dope bairo rita ape wāmerē mujāā masīcuti? Mujāā masīēna. ¹⁴⁻¹⁵ Āmerē yua, mujāārē yu quetibūjūgū caroaro īcōñarī caotei quetire camasārē yu caquetibūjūatajere: Camasā jicāārā Dios yaye quetire tūgoyama. Bairo tūgomirācūā, tūgomasiētīñama. Dios busuriquere na catūgoatato beroaca, wātī pūame uwaro eta, jecōāñami na camasībujioatajere. Minia na cawūje ugaricarore bairo etanecōāñami wātī, na camasībujioatajere. Na pūame caotei cū caoterique maarpū cañarīcā rupaare bairo niñama. ¹⁶⁻¹⁷ Tunu aperā camasā Dios yaye quetire useanirō tūgo, jicoquei, ‘Jau,’ īñama. Bairo bomirācūā, bairāpūna na yeripū caroaro cū yuetiyama. Capūtīrije canucōmanajērē bairo niñama. Bairi roro na cabairo caāno, o Dios yaye quetire na catūgousaro jūgori aperā narē na caññatero īñarā, yoaro mee jānañama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro āmerīñama. Naa, caotei cū caoterique ape rupaa ūtā buipū cañarīcā rupare bairo niñama. ¹⁸⁻¹⁹ Tunu aperā camasā Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na cañō bero, apeye ūnie pūamerē butiuro tūgoñā macāñama. Ati yepa macāājē wapatarique ūnierē, bairi caroaro na caānigarije cūārē tūgoñāñama butiuro. Bairi Dios busuriquere tūgoñā masīritīcōāñama. Caroaro caānarē bairo na caāperoi, carica butimasīētīērē bairo niñama. Bairi naa, caotei cū caoterique ape rupaa pota watoarpū cañarīcā rupaare bairo niñama. ²⁰ Bairāpūna, aperā roque Dios yaye quetire useanirō tūgoyama. Na yeri pūnapū cariape tūgopeori, tiere tūgousayama. Caotei cū caoterique ape rupaa, caroa yeparū cañarīcā rupaare bairo niñama. Jicā jatī treinta rupaa majū rīcacusuparo. Ape jatī sesenta rupaa majū rīcacusuparo. Ape jatī cien majū rīcacusuparo. Torea bairo niñama Dios yayere catūgousanucūrā pūame,” na ī quetibūjuyupū Jesús.

La parábola de la lámpara
(Lc 8.16-18)

²¹ Ī yaparo, atore bairo na ī quetibūjūnemoñupū Jesús tunu: “¿Camasā carupapata rocapū, o cama rocapū jīñaworiquere na cūñati? Tore bairo cūētīnucūñama. Jōbuiupū roque cūnucūñama camasā, nipetiro cajāāetarā na caññamasīparore bairo īrā. ²² Na cajīñaworīpau nipetiro baugaro caññamaniaataje. Torea bairo ape rūmupū camasā nipetiro āme camasīā manierē masīpeticoagarāma. ²³ Mujāā caāmoocuna mujāā āñīñā. Bairi āmerē yua, mujāārē yu caquetibūjūatajere tūgoāmewiyoaya mujāā yeripū.”

²⁴⁻²⁵ Tunu atore bairo na īnemoñupū Jesús: “Yu caquetibūjūrijere mujāā catūgopeoata, Dios pūame mujāārē masīōnemogumi tunu yu caquetibūjūrijere. Bairo tūgomirācūā, petoaca mujāā catūgopeoata roque, cabero mujāā camasīmiatajere mujāā masīritīcōāgarā. Bairi caroaro cariape tūgopeoaya,” na ī quetibūjuyupū Jesús.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Ī yaparo atore bairo na ī quetibūjūnemoñupū tunu: “Dios yaye macāājērē quetibūjūrijique, jicāū camasocū yeparū otere cū caoterijere bairo niña: ²⁷ Ote yaparori bero, tie otere īñapeocōā āmeimi. Bairi tocānacā ñamia cāñī, tocānacā rūmūna āñicōā, cū cabaitoye, cū caoterique pūame puticoato. Bairi cū pūame dope bairo bairi caputirore masīēcūmi. ²⁸ Putiro, yoaro mee pūū witiuro. Pūū witi yaparo, carupa jatī jeñarō. Carupa jatī jeña yaparo, carica wiyoro, tie buti carupa rupaa jeñarō. ²⁹ Ti rupaa cabutiro īña, jeimi tiere caoterica, ‘Tocārōā buti yaparoya,’ ī. Torea bairo Dios yaye macāājērē quetibūjūrijique cūā niña,” na ī quetibūjuyupū Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Ī quetibūjū yaparo, atore bairo na īnemoñupū Jesús tunu cātu catūgorā etarārē: “¿Dope bairo mujāārē yu masīōñati Dios cū carotimasīrīpau? ¿Di wāme ūnorē īcōñarī mujāārē yu quetibūjūyati?” ³¹⁻³² Mostaza na cañī apearerē jicāū cū wesepū cū caotericaacārē bairo niña Dios cū carotimasīrīpau. Tia apearā pūame ocāācā majū nimirōcūā, cabero puti butiātó, pairica majū āya, nipetirije wesepū oterique netōrō. Paca majū ġarūri catiyya. Bairi minia

cãã tti yucu ruparipure na ria batiirire qũenori nicõãmasĩñama. Torea bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ cũã,” na ìcõña quetibũjuyupũ Jesũs.

El uso que Jesús hacía de las parábolas
(Mt 13.34-35)

³³ Torea bairo jeto capee wãme ìcõñarĩ na quetibũjunucũñupũ Jesũs nipetiro camasã cũtu catũgorã etarãrẽ. Na camasĩjĩãtiparo cãrõ caroaro na quetibũjuyupũ. ³⁴ Dise ùnie quetibũjuriquere ìcõñaetiri na quetibũjuesupũ. Bairopũ, aperã na camano na catũgoetopũ cũ cabuerã puamerã nipetiro caroaro tũgojĩãtipeticarõ na quetibũjunucũñupũ.

Jesús calma el viento y las olas
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Cabero ti rãmũ muĩpũ cũ cajããtõ, Jesũs puame atore bairo na ìñupũ cũ cabuerãrẽ:

—Jito, ati ùtabucũra ape nũgõãpũ marĩ pẽña átõca.

³⁶ Bairo cũ caĩrõ bero, cũ cabuerã ájããñuparã cũmua cũ cajãatacapũ, ape nũgõãpũ pẽñagarã. Bairo na caátõ, aperã cũã na cũmu rupaa mena Jesujãã bero usa asũparã. ³⁷ Bairo na caátõ yua, wĩno paio papũ atijũgoyuparo. Bairo capapuro ocoturi paio atijabejããñuparõ, cũmua ruagari tãnipũ yua. ³⁸ Mai, Jesũs puame na caátõ beroaca, cũmua cawaturo puame jutipoti buĩpũ cãnjĩããcoasupũ. Bairo cũ cabairoi, cũ cabuerã puame cũ wãcõñuparã. Cũ wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—jããrẽ cabuei, ruarã marĩ baiya! ¿Mu tũgoñaẽtĩñati jããrẽ? —qũĩñupã.

³⁹ Bairo na caĩrõ tũgowãcã, wãmũnucãñupũ Jesũs. Wãmũnucã, wĩnorẽ jãnarotiyupũ. Tunu bairoa oco turi cũãrẽ:

—jããna átoja! —ìñupũ.

Bairo cũ caĩrõ, jicoquei jãnapeticoasuparo yua. ⁴⁰ Cabero atore bairo na ìñupũ Jesũs cũ cabuerãrẽ:

—¿Nopẽĩrã butiõro mujãã uwiyati? ¿Dios mena mujãã tũgoña tutuaetiyati mai? —na ìñupũ.

⁴¹ Cũ cabuerã puame cũ caátõ ìñaacuacoasuparã. Atore bairo ãmeo ìñuparã na majũ:

—¡Ago tamel! ¡Nocãrõ majũ cũ masĩñati Jesũs! Wĩno, ocoturi cũã cũ tũgocõãña.

5

El endemoniado de Gerasa
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Cabero ti ùtabucũra ape nũgõãpũ pẽña etayuparã Jesujãã, Gerasa na caĩrĩ yepapũ. Bairo eta yua, maa nucãñupũ Jesũs. ² Bairo cũ camaa nucãrõ, caũmũ jĩcãũ, wãtĩ yeri pũna cacũgõũ puame cũtu etayupũ. Camasãrẽ na carerica ùtã wiĩripũ caãniatacũ cũtu etayupũ. ³⁻⁴ Mai, cũ puame ùtã wiĩripũ ninucũñupũ. Cauwioũ majũ ãñupũ. Bairi camasã puame cũ ñesẽãrotietimiñuparã. Cũ wãmorĩrẽ, bairi cũ rupori cũãrẽ ãpõã wẽẽrĩ mena nairõ cũ jiyãnucũmiñuparã. Bairo na caãtimitacũãrẽ, cũ puame ãpõã wẽẽrĩrẽ tũgãjure recoanucũñupũ. Bairi ni ùcũ cũ átinẽtõnucã masĩẽsupũ. ⁵ Bairi ùmurecõ caãno cãrõ, ñami cũãrẽ bairo roro ñesẽãcõãnucũñupũ ùtã yucu buĩripũ. Camasãrẽ na carericaropũ awaja ñesẽãnucũñupũ. Bairi ùtã ruparire ñosẽ ñesẽãnucũñupũ. ⁶ Bairo Jesure cayoaropũ ìñajõuna, cũtu atũeta, rupopaturĩ mena etanumuñupũ. ⁷⁻⁸ Jesũs puame atore bairo qũĩñupũ wãtĩ yeri pũnarẽ:

—¡wãtĩ, jicoquei cũ witi ácãja! —qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõã, wãtĩ yeri pũna cacũgõũ puame awajarique mena atore bairo qũĩ awajayupũ:

—¡Mu, Dios jõbui macããcũ macã mũ ãniña! ¿Ñerẽ ácu mũ atĩyati yutũre? ¡Põpiye yũ cabaipeere ápericõãña! —butiõro qũĩñupũ.

⁹⁻¹⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩ jẽniñañupũ Jesũs wãtĩ yeri pũnarẽ:

—¿Ñamũ mũ wãmecũtiyati?

Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure:

—jãã, capããrã jãã niña. Bairi yũ wãme, Legiõn yũ ãniña. ¡jããrẽ ape macãpũ jãã mũ joepa! —butiõro qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure.

¹¹ Mai, totũ ùtãpũ capããrã yesea nurĩcãrã ugãrã ásuparã. ¹² Bairo na caũgaãno, wãtĩ yeri pũna puame atore bairo butiõro qũĩñuparã Jesure:

—¡Yeseapũre jããrẽ jããrotiya! Napure jãã jããgarã —butiõro qũĩñuparã.

¹³ Bairo na caĩrõ tũgo, “¡Jau! Topũ ánãja toroque,” na ìñupũ Jesũs, na ároti yua. Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna puame caũmũrẽ cũ witipecicoásuparã. Yeseapũre jããrãsuparã. Bairo yeseare na cajããrĩpaũ yua, yesea ùtãũ bui caãnimitana puame mecãrẽ ùtabucũrapũ ature ñãũuacoásuparã. Bairi yua, ruapeticoasuparã yesea puame.

¹⁴ Bairo na cabairo İña, yeseare cacotematana puame acuarı acoásúparã. Macãpu etacoasuparã. Topu na quetibujuyuparã nipetiro yesea na cabaiatajere. Macã tãni macããna cüãrê na quetibujuyuparã. ¹⁵ Bairo tiere tûgori, camasã puame İnarásúparã cabaiatajere. Bairo topu etarã, qũİña acuoasuparã capããrã wãti yeri pũnarê cacãgomiatacure. Cũ puame jutii jãnarı, caroaro tũgoñarıqũe mena ruiyupu. Bairi dope bairo cã cabaiatajere masİena, uwijãİnyuparã. ¹⁶ Bairo baicãã, caİñaatana puame, na quetibujuyuparã caetarãrê. Wãti yeri pũnarê cacãgomiatacũ cã cabaiataje, bairi yesea na cabaiataje cüãrê na quetibujuyuparã. ¹⁷ Bairo na caquetibujuro, butiuro Jesure cã uwiri, atore bairo butiuro qũİnyuparã: “İTunu ácũja mu caatiatatoru!” qũİnyuparã Jesure to macããna, Gerasa yepa macããna.

¹⁸ Bairo na caİrõİ, Jesus puame cũmuarê ájããnyupu tunu cũ cabuerã mena. Bairo cã caájããrõ, wãti yeri pũnarê cacãgomiatacũ puame butiuro qũİnyupu Jesure: “İJesús, mu mena yu ágaya butiuro!” qũİnyupu. ¹⁹ Bairo cã caİrõ, Jesus qũİnyupu tunu:

—İYu yau, tuaya! İMu ya macã puame tunu ácũja! Topu etau, mu yarã to macããnarê na quetibujuya marı Quetiupau Dios murê mairı caroaro mu cã caatiatajere —qũİnyupu.

²⁰ Bairo cã caİrõ tũgo, tunucoásupu cã ya macãpu. Topu etau, nipetirã Decãpolis na caİrı macãã macããnarê na quetibujuyupu Jesus cã caatiatajere. Tiere tûgori nipetiro camasã tũgo acuoasuparã.

*La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)*

²¹ Bairo cabero Jesus ti utabucurare cã capẽñaetaro, capããrã camasã cã coteyuparã. Bairo cã caetaro İña, cã cacoteatana puame capããrã cãtu neñapoyuparã. ²² Bairo Jesus cã camaa nuãcãrõ, cãtu etayupu caİmu jİcãã, Jairo cawãmecũca. Jairo puame camasã na cañubueri wii sinagoga quetiupau añupã. Toreca cãtu eta, ruropaturi mena eta numurı Jesure qũİroyupu. ²³ Atope bairo qũİnyupu:

—İJesús, yu macõ riácõpu baiamo! Mu wãmo mena cõrê ñigã peoñau asã, cõ cacaticoaparore bairo İ.

²⁴ Bairo cã caİrõ tũgo, Jairo mena acoásupu Jesus. Bairo cã caátõ, camasã puame utabijaro majũ cã usayuparã Jesure. ²⁵ Mai, na mena macããcõ jİcãõ carijãnaecõ añupõ. Yoaro, puğa wãmo peti ruapore puğa pẽnirõ cãnacã cãmarı majũ tiere riayupo. ²⁶ Capããrã caucotiri majã cõ ucotimiñuparã. Na caucotimiatacũãrê, cõ tũgoesuparo. Bairo na caãtimitacũãrê, jİrã netõrõ roro majũ baiyupo. Tunu bairo cõ cacãgorijeacarê na nunire peyocõãnyupõ uco wapa. ²⁷ Bairo baicõã yua, tũgoñanyupõ cõ puame Jesus cã camasırjİrê, cã cariyae netõrjİrê. Bairo tiere tũgoñarı, Jesus bero puame asũpo. Bairo cã bero atı yua, cã jutirore tuañanyupõ. ²⁸ Mai, cõ puame cariape tũgoñanyupõ Jesus cã cariyae netõmasırjİrê. Bairo cariape tũgoñarı yua, “Cã jutiro cayoaro yapaacarê yu capãñaata, yu caticoago,” İ tũgoñanyupõ. Bairo tiere İ tũgoñarı, Jesus bero puame atiri, tore bairo ásupo. ²⁹ Bairo cõ caato, tocãrõã jicoquei caticoasuparo. Cõ carıpetirije riaye jãnacuasuparo. Bairi cõ puame tocãrõã masicõãnyupõ cõ riaye canetõrjİrê yua. ³⁰ Jesus puame, “Yu camasırjİrê jũgori jİcãõ cõ cariyae cãtiere yu netõãpu,” İ masınyupu. Bairo masırı, atore bairo na İnyupu Jesus cãtu caãna camasãrê:

—¿Noa na tuañaati yu jutirore? —na İ jeniñaanyupu.

³¹ Bairo cã caİrõ tũgo, cã cabuerã puame atore bairo qũİnyuparã Jesure:

—Jãã cabuei, rita ãnoa camasã capããrã niñama. Bairi mu tunerocayama noo na caboro. Nana na caãtiere mi bauya —qũİnyuparã.

³² Bairo na caİrõ tũgomicũã, cõ İñamacãnyupu, cãrê capãñaatacore masıgu. ³³ Bairo İñamacã cã cabaiãno, cariamiataco puame, cõ cacatiatajere masırı, tunu bairi uwitũgoñarı, Jesutu etayupo. Ruropaturi mena Jesus ruropı rupe etanumnyupõ. Bairo etanumurı, nipetirije cõ cabaiatajere Jesure cã quetibujuyupo. ³⁴ Bairo cõ caıquetibujuro bero, cõ İnyupu Jesus:

—Yu yao, yu camasırjİrê cariape mu tũgoñaupa. Bairi mu riayere yu netõcõãña. Tunu ácõja useanirıqũe mena —cõ İnyupu Jesus.

³⁵ Bairo cã caİñanitoeya, jİcããrã etayuparã, Jairo ya wii macããna puame. Jairore qũİ quetibujurã etayuparã:

—Mu macõ merê baiyasicoaamo. Bairi tocãrõã cã patowãcõña marırê cabueire —qũİ quetibujuyuparã Jairore.

³⁶ Bairi Jesus cãã cã caİrjİrê tũgoyupu. Bairo tũgori, atore bairo qũİnyupu Jairore:

—Jairo, tũgo acuaeticõãña. Dios cã camasırjİrê jetore tũgoñatutuaya —qũİnyupu Jesus Jairore.

³⁷ Bairo İcõã, Pedro, Santiago, cã bai Juan ásúparã Jesus mena. Aperãrê na árotiesupu Jesus. ³⁸ Bairo Jairo ya wiipu na caetaro, ti wii macããna puame otı awaja añuparã. Cabaiyasiatacore bopacooro cõ cabairijere cõ İña otiyuparã. ³⁹ Bairo na cabairo İnarı, ti wiire jããrı bero, atore bairo na İnyupu Jesus:

—Awaja otieticōãña mujãã. Atio cawĩmao baiyasietiyamo. Cãnio baiyamo —na ññupũ Jesús.

⁴⁰ Bairo cã caĩrõ tũgo, nipetirã to macããna puame roro cã bocaboyeticōãñuparã, “Merẽ yasicoaamo,” Irã. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús puame ti wiire na wiyocōã joyupu. Áti yaparo, cariacoataco ãnacõ cõ caãnopure jããcoasupu cõ ãnacõ pacua mena. ⁴¹ Bairo jããeta yua, cõ ãnacõ wãmorirẽ ñerĩ, atore bairo cõ ññupũ:

—¡Talita cum! (Bairo ñgaro ñña: “Cawĩmao wãmũnucãña.”)

⁴² Bairo cã caĩrõ, cõ puame jicoquei catitunurĩ wãmũnucã ñesẽãcoasupo yua. Mai, puga wãmo peti rupore puga pẽnirõ cãnacã cãmari majũ cãgoyupo. Bairo cõ cacatitunurõ ññarĩ, camasã puame butiõro tũgoñacõã maniásuparã. ⁴³ Bairo na catũgoñamamiamiatãcũãrẽ, Jesús puame na ñnemoñupũ tunu atore bairo: “Aperãrẽ na quetibujeticōãña cawĩmao cõ cacatiatajere,” na ññupũ. Í yaparo, ugariquere cõrẽ na nurotiyupu yua.

6

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Cabero, ti macãpu witi acoásupu Jesús. Cũ cabuerã puame cũ mena ásúparã. Bairo witi acoátĩ yua, cũ ya yepa majũpũ etayuparã. ² Eta, yerijãricã rũmu caãno ti yepa macããna na cañubueri wiire jããñupũ, na quetibujugu. Bairo cũ caquetibujuro tũgo, camasã capããrã tũgocõã maniásuparã. Atore bairo ññuparã:

—Ñnia, caroaro jĩcãrõ tãni quetibujuyami. ¿Noopu atie caroaro cũ caquetibujumasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? ¿Dope bairo átijẽñorĩqũẽ cũãrẽ cũ átimasĩñuparĩ? ³ ¿Ñni, yucupãirĩ mena rocapata ñnierẽ caqũẽnou macũ mee cũ ãniñati? ¿Marĩ mena macããcõ, María macũ mee cũ ãniñati? Baiirĩ, ¿Santiago, José, Judas, Simón jũgocu mee cũ ãniñati? Cũ marĩ masĩjãñuña. Baiirĩ, ¿marĩ mena macããna rõmirĩ jũgocu mee cũ ãniñati? —ãmeo ñ jẽniñãñuparã na majũ.

Bairi Jesure qũiroagaetiri, cũ ya macã macããna puame cũ caquetibujurijere tũgogaesuparã.

⁴ Bairo na catũgogaeto ñña, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Profeta majã tocãnacãũpurea na ñroanucũñama camasã nipetiro na cañesẽãrõpu. Na ya macã macããna, bairi na ya wii macããna majũ roque na boetinucũñama. Na yarã jeto na ñroaetinuũñama —na ññupũ Jesús.

⁵ Bairi cũ ya macã macããna cũ caquetibujurijere cariape na catũgogaetoi, capee caroa cũ caátijẽñomasĩrĩjẽrẽ topure áti ññoesupu Jesús. Jĩcããrã cariarã jetore cũ wãmo mena na pãñarĩ na catiõyupu. ⁶ “Cãrẽ cariapea ññami,” to macããna camasã na caĩtũgousaetie jũgori, tũgoñarĩqũẽ pairi tũgoñacõã maniásupu Jesús.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Bairo na cabairo ññarĩ, Jesús puame totuaca caãni macãrĩpu, na quetibuju ñesẽãũ ásupu. ⁷ Bairo jĩcã rãmu na neñoñupũ Jesús cũ caquetibujurotijoparã puga wãmo peti rupore puga pẽnirõ majũ caãnarẽ. Bairo na bese yaparo yua, tocãnacã macãã, pugarã jeto na árotiyupu. Mai, na caápáro jũgoye na joyupu masĩrĩqũẽrẽ, wãti yeri pũnarẽ wiyomasĩrĩqũẽ majũrẽ. ⁸ Tunu apewe na cacũgorije ñnierẽ na jeãrotiesupu. Bairi wasopoa, apewe ñnierẽ na cajããrĩ poa, pan, dñnero cũãrẽ na jeãrotiesupu. Na tuericu jetore na neãrotiyupu. ⁹ Tunu rapo jutii na cacũgorije, na jutii na cajãñarĩjẽ jeto mena na árotiyupu. ¹⁰ Bairo na ároti yaparo, atore bairo na ññupũ:

—Noo mujãã cañesẽãrõpu jĩcã wii ñnorẽ etarã, toa tuacõãña, ti macãpu mujãã caãni rãmurĩ cãrõ. Capee wiiripu patowãcõ ñesẽãetĩcõãña. ¹¹ Bairi di macã macããna ñna mujãã cabapacuto na caboeticõãta, o mujãã yaye quetire na catũgogaeticõãta, na mena ãmericõãña. Bairi na ya macãrẽ witiãna, na macã ñerirẽ mujãã rapo jutii macããjẽrẽ mujãã pregarã. “Roro jããrẽ mujãã átiauri,” Irã —na ñ joyupu Jesús.

¹² Bairo cã caĩrõ bero acoásuparã yua. Bairo ánã yua, camasãrẽ, “Roro mujãã caãtinucũrĩjẽrẽ tũgoña yapapuarĩ tũgoña wasoaya. Dios yaye busurique puamerẽ tũgousajũgoyã,” na ñ quetibuju ñesẽãñuparã. ¹³ Tunu bairoa camasã capããrã wãti yeri cacũgorãrẽ na acurewiyõjoyuparã Dios cũ catuturije jũgori. Capããrã cariayesna cũãrẽ na rupõare use aceituna mena na piopeori na catiõyuparã.

La muerte de Juan el Bautista

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ti yutea caãno camasã nipetiro Jesús cariarãrẽ cũ canetõmasĩrĩjẽrẽ tũgoyuparã. Bairi quetiupau rey Herodes caã queti tũgoyupu Jesús cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. Bairo tiere tũgo, atore bairo na ññupũ cũ caritãrãrẽ:

—Jesús na caí, cūã äcūmi Juan el Bautista cabaiyasirica ānacū tunu cacati majū. Bairo cabai ānirí capee átijēño masīmi —na īñupū Herodes.

¹⁵ Apeřā qūñuparā:

—Dios camasārē cū caquetibujrotijoricu ānacū, Elías cawāmecucu ānacū catiri buiaetaupu —qūñuparā apeřā.

Bairo apeřā qūñuparā:

—Tirāmupu caānana profeta majā mena macāācū jīcāū catiri buiaetaupu —qūñuparā.

¹⁶ Bairo Herodes na caīquetibujrijere tūgomīcūā, atore bairo īñupū:

—Juan, tirāmupu cū ruoare yu capatarocarotiricu ācūmi Jesús. Merē caticoatacūmi tunu —īñupū.

¹⁷⁻¹⁸ Mai, cajūoyepu Herodes puame Juarē ñerotiyupu. Bairo cū ñerotiri bero, āpōāwē mena cū jiyari, preso jorica wiipu cū cūroca rotijoyupu. Juan cū caquetibujrijere boesupu Herodes. Mai, “Mu bai Felipe numo Herodías na caīō mena mu caānie ñuētīña. Carorije ñiña mu caātie,” cūrē cū caīquetibujrijere boesupu. Bairo boetiri preso jorica wiipu cū cūroca rotijoyupu Herodes puame Juarē.

¹⁹ Herodías puame Juarē qūññatejāñuñupō. Bairo qūññateeri yua, cū pajīā rotigamiñupō. Bairo ātirotigamiocūā, ātiroti masīsupo, quetiupau rey Herodes Juarē cū camairījē jūgori. ²⁰ Herodes puame Juarē, “Caroú, Dios cū caquetibujrotijon ācūmi,” ī tūgoña uwi-jāñuñupū. Bairo Juarē cū qūññoñupū. Apeyera Juan cūrē cū caīquetibujrijere dope bairo ātimsiētīmicūā, caroaro mena cū caīrījērē tūgoganucūñupū Herodes. ²¹ Mai, merē etayuparo Herodías Juarē cō capajīārotimasīpa rūmu majū. Bairo jīcā rūmu, Herodes puame cū cabuarimaca rūmu caetaro, bose rūmu qūññoñupū. Áticōā, cū mena macāāna cū rocajāñuñ carotimasīrā, cū comandante carotirā, Galilea yepa macāāna carotimasīrā cūā cū capijioatana etayuparā. ²² Bairo na caugaāno, Felipe numo caānimirīcō Herodías cawāmecuco macō puame basao ásupo, Herodes cō cū caīñaparore bairo iō. Herodes cū capijioatana cūā cō cabasarijere īñajesomajūcōāñuparā. Bairo nipetirā na catūgoro, atore bairo cō īñupū Herodías macōrē Herodes puame:

—Noo, yure mu cajēnigari wāmerē yu jēniña. Mu yu jomajūcōāgu —cō īñupū.

²³ Puğani cārō, “Itoricaro mano Dios mena ñiña. Mu yu jomajūcōāgu dise ūnie yure mu cajēnirījērē. Yu ya yepa yu caquetiupau cuti yepa carecomacā ūno cūārē mu yu jomasīgu, mu cabooata,” cō īñupū. ²⁴ Bairo cawāmao puame tiere tūgori, cō pacore jēniñaŋo ásupo. Atope bairo cō īñupū:

—Caaco, ħñe ūnie puamerē cū yu jēnioati?

Cō paco puame īñupō:

—Juan el Bautista ruoare cū jēniojā.

²⁵ Bairo cō caīrō tūgo, tāmuri cō masōrīcū tūpu átī, atore bairo qūñupō:

—Bairo yu boya: Āmeacā Juan el Bautista ruoare patanerī jotu bapapu jāārī, yu mu jowa —qūñupō.

²⁶⁻²⁷ Bairo cō caīrō tūgo, tūgoña yapapuacoásupu Herodes puame. Bairo tūgoña yapapuamicūā, “¡Dios mena ñiña!” cōrē yu caīatajere yu tūgoama yu capijioatana,” ī yua, cōrē cū caīatatore bairo ātirotiyupu. Bairo cū ūmu jīcāū soldaure Juan preso jorica wiipu caācūrē cū ruoapa pataroti joyupu. ²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, cū caīrōrē bairo cū ásupu Juarē. Bairo cū pajīā yaparori bero, cū ānacū ruoare jotu bapa buipu nejāārī, Herodías macōrē cō nuniñupū. Cō puame cō pacore cū ruoapa ānatōrē cō neásupu, cū cayasiro cō masiāto iō.

²⁹ Cabero Juan cū cabuemirīcārā puame bairo cūrē na capajīārocarijere queti tūgori preso jorica wiipu etarā, cū ānacū ruoare neásuparā, masā opepu cū yarocagarā.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Cabero Jesús cū caquetibujrotijoricarā tunu etayuparā. Bairo eta yua, Jesure cū quetibujuyuparā na caātiñesēātaje, bairo na caībueñesēātaje cūārē. ³¹ Bairo na caīquetibujuro bero, atore bairo na īñupū Jesús:

—Jito aperopu. Topu eta, uga, marī yerijāgarā mai —na īñupū.

Mai, camasā capāārā na tūpue nairō majū na caetaro, dope bairo ātiuga masīsuparā Jesujā. ³² Bairo topu caāniatacu cūmuarē ájāārī camasā manopu acoásupu Jesús cū cabuerā mena. ³³ Bairo Jesujā na caātiere masīrī yua, nipetiro macāā macāāna Jesujā na caātōpu, utabucura tūni maapu atu ásuparā. Bairo áná, na jūgoye na capēñataparopure ānicote yuyuparā. ³⁴ Bairo Jesús utabucura ape nuğōāpu pēñaeeta yua, maā nucāñupū. Maā nucārī yua, camasā capāārārē na īñañupū. Bairo bai, bopacooro na īñañupū, nurīcārā oveja narē cacotei camānarē bairo na cabairo jūgori. Bairo capee bueriquere na bueyupu. ³⁵ Bairo na cū cabueāno, ñamicāācū nicosuparo. Bairo cū cabuerā puame Jesutu etari, atore bairo qūñuparā:

—Merē ñamicã majū niña. Atopure wiiri maniña. ³⁶ Dope camasã capããrãrē na marĩ áperã. Bairi ñoarē na mu árotiwa macããpu, na majū na caugapeere na wapatirápáro — qũĩñuparã Jesure.

³⁷ Bairo na caĩrō tũgomicũã, atore bairo na ññupũ:

—Mujãã majū na ugarique nuña —na ññupũ.

Bairo cū caĩrō tũgo, bairo qũĩñuparã:

—¿Jãã cawapatiráto mu boyati? ¿Dos cientos denario moneda tiiri cãrō mena pan rupare jãã wapatiracuti, narē nugarã?

³⁸ Bairo na caĩrō tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majū mujãã cũgoyati? Ññarãjá.

Bairo cū caĩrõrē bairo áti yaparori bero, atore bairo qũĩ quetibũju yuparã:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrō pan jororiaca, wai, puğarããcã tocãrõã jãã cũgoya.

³⁹ Bairo cū na caĩquetibũju yaparo bero, camasã capããrã to caãnarē ta yeparũ rupa poari na ruiroti yupũ. ⁴⁰ Bairo jĩcã poa macããna, ape poa macããna cien majū camasã ruiyuparã. Ape poa macããna, ape poa macããna, cincuenta majū camasã ruiyuparã. ⁴¹ Bairo na caruĩro ñña, pan rupaa jĩcã wãmo cãnacã rupaacarē, wai puğarã mena nerĩ, jõbuire ññamũğõjori, “Jãã Pacu, jãã mena mu ññujãñuña,” qũĩ jeniñupũ Jesús Diore. Bairo qũĩ jeni yaparo, pan rupaare carecomacã peeri, cū cabuerãrē na nuniñupũ, camasãrē na cabatoparore bairo Ì. Wai cũãrē carecomacã peeri, cū cabuerãrē na nuniñupũ, camasã nipetirore na cabatoparore bairo Ì. ⁴² Bairo na cabatoro bero yua, nipetiro camasã caroaro ugayapicoasuparã, ugarique na cabatoatajere. ⁴³ Bairo na cauga tuaro bero, jejããñuparã piiripu na caugarugarijere. Puğa wãmo peti rupore puğa pẽnirõ cãnacã piiri majū jejãã jiroyuparã. ⁴⁴ To caãna caugaatana jĩcã wãmo cãnacã mil majū camasã ãñuparã.

Jesús camina sobre el agua

(Mt 14.22-27; Lc 6.16-21)

⁴⁵ Tipau bero cū cabuerãrē cūmuaru na ájããrotiyupu Jesús tunu. Camasãrē na cū caĩñatusajotoye, ti utabucura jñũğõãpu Betsaida macãpu cū jũgoye na capẽñaató boyupu. ⁴⁶ Bairi camasãrē na ññatusajo yaparo, ãtãũ buipũ wãmucoásupu Jesús, Diore cū jeniãcã. ⁴⁷ Bairi muipũ cū cajããrõ canaioatipau Jesús cū cabuerã cūmuã mena merē tira recomacã majũpu na ññajoyupu Jesús. Cū puame jĩcããã ãñupũ ti ãtãũ buipũ. ⁴⁸ Topũ ãcũ, cū cabuerã popiye mena na capẽñaátore ññajoyupu. Mai, wĩno puame butiuro na riapere papu tunuoñuparõ. Bairo roro na cabairo, cabusuparo jũgoyeaca oco bui pears natũ asũpu Jesús. Cū puame na netõãgure bairo baimiñupã. ⁴⁹ Bairo oco buipũ cū caató ñña yua, cū cabuerã uwiri bairo awajayuparã: “¿Ñni, camasocu ãnacũ wãtĩ marĩtu atiyami!” ññuparã. ⁵⁰ Cū cabuerã nipetirã qũĩñãñuparã Jesure. Bairo butiuro cauwirã ãnirĩ bairo Ì awajayuparã yua. Bairo na cabairo, jicoquei Jesús puame na Ì joyupu:

—¿Tũgoñatutuaya yũ yarã, Jesua yũ ãniña, yũ uwieticõãña! —na ññupũ.

⁵¹ Bairo cūmuaru cū caájããrõ, wĩno puame papu jãnacooasuparo yua. Bairo cabairo ñña, cū cabuerã puame butiuro ñña acũacoasuparã. ⁵² Cajũgoye Jesús pan rupare cū caátijẽñorĩqũẽrē caĩñarĩcãrã nimirãcũã, cū caátimasĩnetõrĩjẽrē tũgoña masĩsuparã. Na yeri mena tũgoña masĩsuparã.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

(Mt 14.34-36)

⁵³ Bairo pẽnaãná, utabucura ape nuğõãpu etayuparã, Genesaret cawãmecuti yeparũ. Topũ etarã, na cūmuarē jiyatupoo yaparo, maa nucãñuparã. ⁵⁴ Bairo na caetaro ñña, jicoquei to macããna puame Jesure qũĩña masĩñuparã. ⁵⁵ Bairo cū caetaro ññarĩ, ti yepa macããna nipetirore atuátĩ, na quetibũju bato yuparã. Cariyecũnarē na caneri coro mena na jeatĩ rotiyuparã, “Tipaupna niñami Jesús,” na caĩrõpu. ⁵⁶ Bairo na puame Jesús noo cū caboropũ cū caãñesããrõ, o peeti macããcã, o capairĩ macã, o macã tũni macãã macããrĩpu cū caató cũãrē na jeásuparã camasã cariarãrē. Jesús cū caátĩ wããrĩpu cariarãrē na cũñuparã, butiuro, “Mu jutiro yapaacarē jãã pãñarotiya,” cãrē na cãmasĩparore bairo Ìrã. Bairo cariyecuna tocãnacããpuã cū jutiro yapare capãñarã caticoasuparã yua.

7

Lo que hace impuro al hombre

(Mt 15.1-20)

¹ Cabero etayuparã fariseo majã, bairi Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrē cajũgobueri majã mena. Na puame Jerusalén macãpu caátiatana ãñuparã. ² Jesús cū cabuerã jĩcããrã wãmo coseena na caugaro na ññãñuparã fariseo majã. “Uğagarã jũgoye marĩrē bairo wãmo coseetiyama Jesús cū cabuerã,” Ì busupaiyuparã. Bairi, “Carorã ãnama,” na Ì ññãñuparã,

fariseo majã Jesús cã cabuerãrê. ³ Mai, fariseo majã, judío majã nipetirã na ñicũjãã na caátijũgoatatorea bairo ána ásuparã. Bairi caroaro na wãmorĩrê tocãnacãnia coseri bero jeto uganucũñuparã. ⁴ Ugarique cawapatiratana tunu etarã cãã na wãmorĩrê cosenucũñuparã, ugagarã jũgoye. Na ñicũjãã na caátinucũñiqũe wãme cãrõ átinucũñuparã. Tunu bairoa etũrique na capiojãrĩ ruri cããrê, na joturi cããrê cosenucũñuparã. Bairo marĩ caápericõãta, Dios, “‘Carorã ñiñama,’ marĩ ĩ ñĩabujoumi,” ĩrã bairo átinucũñuparã. ⁵ Bairi atore bairo qũĩ jẽniñañuparã fariseo majã, bairi Moisés ãnacũ cã caroticũñiqũerê cajũgobueri majã mena Jesure:

—¿Nopẽĩrã mu cabuerã marĩ ñicũjãã ãnana na caroticũñiqũerê bairo na áperiyati? Coseetiayama na wãmorĩrê na caugaparo jũgoye —qũĩ jẽniñañuparã Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—¡Caĩtopairã majũ mujãã ãniña! Dios puame Isaías ãnacũ cã cawoaturica pũrõpu mujããrê cã caĩquetibũju jũgoyeticũñicãrõrê bairo mujãã baimajũcõãña. Ato bairo ĩñupĩ Dios mujããrê:

‘Ati poa macããna na bũsurique mena yure caĩroarãrê bairo baibauyama.

Bairo baimirãcãã, na yeri na catũgoñarĩjẽpu ricaati baicõãñama.

⁷ Na puame, “Camasã na carotirique puamerê Dios cã caquetibũjuroticũñiqũe netõjãñurõ caãnimajũñĩjẽ niña,” caĩrãrê bairo buenucũñama.

Bairo cabuerã na caãnoi, yure na cañubuegarie dope bairo átimasã maa,’ ĩñupĩ Dios mujãã cabaipere.

⁸ Mujãã puame mujãã caátinucũñĩjẽrê butioro borã, Dios marĩrê cã caroticũñiqũe puamerê mujãã áperinucũña —na ĩ quetibũjuyupu Jesús fariseo majãrê.

⁹ ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ:

—Mujãã caátinucũñĩjẽrê butioro borã, Dios marĩrê cã caroticũñiqũerê cabaibotiorãrê bairo mujãã baiya. ¹⁰ Moisés ãnacũ puame atore bairo marĩrê ĩ woatucũñupĩ: “Mujãã pacure mujãã caĩroaro boya. Ni ũcũ cã pacure, o cã pacore roro cã caĩata, cã mujãã pajĩã rocacõãgarã,” ĩ woatuyupi Moisés. ¹¹ Bairo cã caĩcũmiatacũãrê, mujãã puame ricaati mujãã quetibũjuya. Ato bairo mujãã ĩña: “Ni jĩcãũ ũcũ cã pacure, o cã pacore, ‘Yu yaye nipetirijere merê Diore cã yu nuniarũ. Corbãn na caĩrĩjẽ ñiña. Bairi mujãã cabopacarijere yu nunimasĩetĩña,’ cã caĩata, ñurõ. ¹² Bairi ni jĩcãũ ũcũ tore bairo caĩ ãnirĩ, cã pacure, o cã pacore cã cajuátinemorõ boetiya,” mujãã ĩ quetibũjuya. ¹³ Bairo ĩ quetibũjurã, Dios marĩrê cã caroticũñiqũerê cajãnarotirãrê bairo mujãã baiya. Bairo caquetibũjurã ãnirĩ netõjãñurõ mujãã boya mujãã caátinucũñĩjẽ mujãã ya wãme puamerê. Tore bairo jeto capee wãme majũ mujãã átinucũña.

¹⁴ ĩ quetibũju yaparo, camasãrê na piñeñoĩ, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Mujãã nipetiro camasã tũgopeoya yu yaye quetibũjuriquere. Tere tũgomasiña: ¹⁵ Camasã na caugarije wapa jũgori mee carorã ñiñama. Na majũã rorije na yeripu na catũgoñanucũñĩjẽ jũgori roque carorã ñiñama. ¹⁶ Mujãã, caãmoocũna mujãã ãniña. Bairi ãmerê yua, mujããrê yu caquetibũjuatajere tũgoãmewiyoa mujãã yeripu —na ĩ quetibũjuyupu Jesús.

¹⁷ Bairo ĩ yaparo, camasã capããrã watoapu caãniatacu na aweyocoásũpu. Á yua, cã cabuerã mena wĩĩpu jããcoásũpu. Bairo ti wĩĩpu jããeta, cã cabuerã puame atore bairo qũĩ jẽniñañuparã: “Ape wãme ĩcõñarĩ camasãrê mu caquetibũjurije, ¿dope bairo ĩgaro to ĩñati?” ¹⁸⁻¹⁹ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús cã cabuerãrê:

—¿Mujãã cãã mujãã tũgomasiẽtĩñati yu yaye quetire? Nipetiro camasã na caugarije tocãnacã wãme puame na paarõpu yuaya. Yuari yua, cabero netõcoaya. Na caugarije mee na yeri pũnarê to royetuo joroque na átiya.

Bairo ĩ, “Tocãnacã wãme ugarique caroa jeto ñiña,” ĩgu ĩñupũ Jesús. ²⁰ Tunu atore bairo ĩnemoñupũ:

—Na yeripu roro na catũgoñarĩjẽ roque na yeri pũnarê tũgoña asurotiya. Bairi roro na catũgoñarĩjẽ jũgori carorije caãnarê bairo na ĩñañami Dios. ²¹ Camasã na yeripu roro na catũgoñarĩjẽ jũgori tocãnacã wãme carorijere átinucũñama. Ato cãnacã wãme majũ na caátinucũñĩjẽ niña: átiepericarã cutaje, jerutirique, aperãrê pajĩãrerique, ²² camasã na nũmoa mee, o na manarũã mena mee ãnajẽ, tunu apeye ũnierê bonetõñiqũe, roro tũgoñarĩqũe, ĩtorique, cawãmarã jeto ãna ãmeo roro ãnajẽ cutaje, roro ĩñaugorique, bũsupairique, botiorique ãnajẽ cutaje, tũgomasiẽtãjẽ ãnajẽ cutaje. ²³ Bairo camasã na yeripu roro na catũgoñarĩjẽ jũgori roro átiyama. Bairo na wãmorĩ coseena na caugarije wapa mee, roro na caátie jũgori carorije caãnarê bairo na ĩñañami Dios —ĩ quetibũjuyupu Jesús cã cabuerãrê.

*Una extranjera que creyó en Jesús
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Í quetibujũ yaparo, topũ cañiatacu Tiro cawãmecuti macãpu ásũpu. Topũ eta, topũ cã caetarijere camasã na camasĩrõ boesupũ Jesús, capããrã yu tũpu na neñarema, Ì. Bairi jĩcã wiĩpu jããcoasupũ. Bairo jããmicãã, dope bairo bairuti masĩesupũ camasãrẽ. ²⁵ Topũ cã caetaro beroaca, jĩcãõ carõmio cawãti yeri pũna jããecorico paco ruame Jesús tũpu ruropaturi mena etanumuo etayupo. ²⁶ Mai, cõ ruame ape yera macããcõ sirofenicia na caĩrõ macããcõ ãũpõ. Bairo etari, busũrique tutuaro mena cõ macõpu wãti cacãurẽ cũ acure rocawiyoyo rotiyupo. ²⁷ Bairo cõ caĩmiatacããrẽ, atore bairo cõ Ìũpũ Jesús:

—Mũa, israelita yao mee mu ãniña. Bairi mu yu cajũãpata, jĩcãũ cũ pũnaa na caũgarije pan rupaare ãmarĩ cũ wii yaiare canureire bairo yu átibujõu —cõ Ìũpũ.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo quĩũũpõ.

—Bairoa mu átibujõu baiũa. Bairo mu caĩmiatacããrẽ, bairãrũa cawĩmarã na caũgawerije yeraũ cañarjẽãcãrẽ uganucũñama wii yaia cãã. Bairi na caũgaricarocarẽ bairo yu mu juãtũgu petoaca —quĩũũpõ carõmio Jesure.

²⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, bairo cõ Ìũpũ:

—Cariapea miña. Caroaro yu mena mu catũgoñatutaro jũgori, wãti mu macõpũre cañimiatacũre merẽ yu witirotiya. Tunu ácõja mu ya wiĩpu —cõ Ìũpũ Jesús.

³⁰ Bairo cõ ya wiĩpũre tunueta ácõ, cõ macõ, wãti yeri pũna cacãgomiataco cacatiõpũre cõ etayupo yua.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Bairo Tiro macãpu cañiatacu Jesús acoásũpu. Bairo netõánã, Decápolis cawãmecuti macãã etari, netõánã, Galilea utabucũra tũpu etayupu tunu. ³² Bairo topũ cã caetaro, jĩcãũ tũgomasĩetĩ, bairi caroaro busũmasĩetĩ cabaire cũ neásũparã Jesús tũpu, cũ wãmo mena cũ ñũgãpeonetõãto Ìrã. ³³ Bairo cãtu na cane etaro Ìña, Jesús ruame aperõpu camasã na camanõpu cũ neásũpu. Topũ cũ neã, cũ wãmojũãrĩ mena cũ ãmoõ operĩpu ñũjõrĩ bero, cũ wãmojũãrẽ ucoõ wareri, cũ ñemerõrẽ pãñaũpũ. ³⁴ Cabero umarecõõpũre Ìñamũgõjori yeri Ìñijãũpũ. Cabero quĩũũpũ cabusũmasĩecũ catũgomasĩecũrẽ: “¡Efata!” Efata Ìgaro Ìña: “¡Pãña!” Cũ ãmoõ to tusuãto Ì, bairo Ìũpũ.

³⁵ Bairo Jesús cũ caĩrõ tũgomasĩ, bairi tunu busũmasĩ baicoasupũ yua. ³⁶ “Aperãrẽ na mujãã quetibujũera,” na Ìniũpũ Jesús. Bairo, “Mujãã quetibujũera,” cũ caĩmiatacããrẽ, aperãrẽ na quetibujũebato peyocõãũparã. ³⁷ Bairo cũ caãtiere Ìña acũacoati, bairo quĩũũparã: “Nipetiri wãmerĩ caroaro átiyami Jesús. Cabusũmasĩena cããrẽ na busũmasĩõ joroque na átiyami. Tunu bairoa catũgomasĩena cããrẽ na tũgomasĩõ joroque na átiyami,” Ìũparã.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas (Mt 15.32-39)

¹ Ti yutea cañonrẽ camasã capããrã Jesús tũpu tunu na caneñaporo, cũ cabuerãrẽ na piijõyupũ. Bairo na caetaro Ìña, atore bairo na Ìũpũ:

² —Ãnoa camasã merẽ itia rãmu majũ yu mena nicoayama. Ñe ùnie majũ ugarique cãgoetiyama. Bairi bopacooro na ñiñaña. Jicoquei na yu tunuo jogaetiyã mai. ³ Caũgarique ugaenarẽ na yu catunuojoata, áwẽpũẽtibujõrãma, na ya wiiripũre ánã. Jĩcããrã na mena macããna cayõarõpu caãtiatana niñama. Bairi na marĩ ugarique nuto —na Ìũpũ.

⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo quĩũũparã:

—Ãnoa camasã capããrã niñama. Tunu atopũ wiiri maniña. Bairi, ¿noõpu marĩ bocarãti ugarique, paio narẽ marĩ canupeere? —quĩ jẽniñaũparã.

⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús ruame na Ìnemoũpũ tunu:

—Pan rupaã, ¿nocãnacã rupaã majũ mujãã cãgoyati?

Bairo cũ caĩrõ, atore bairo quĩũũparã:

—Jãã, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãrõ pan rupaaca tocãrõã jãã cãgoya —quĩũũparã Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, camasãrẽ yeraũ na ruirõtiyupũ. Bairo na caruõro Ìña, tie pan jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cañni rupaare nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñũjãũña,” quĩ jẽniũpũ. Bairo quĩ jẽni yaparo, tie pããrẽ carecomacã peeri bero, cũ cabuerãrẽ na nuniũpũ, camasãrẽ na batoroti. ⁷ Wai cããrẽ petoaca cãgoyuparã. Narẽ nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñũjãũña,” quĩ jẽniũpũ. Bairo quĩ jẽni yaparo, na cããrẽ na batorõtiyupũ camasãrẽ. ⁸ Bairo na caãto yua, nipetiro camasã caroaro ugayapicoasuparã, ugarique Jesús cũ cabuerã na cabatoatajere. Bairo na caũgatuaro Ìño, jejããũũparã cũ cabuerã piiripũ na caũgarũgarijere. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jejããjiroyuparã yua. ⁹⁻¹⁰ To caña caũgaricarã ruame bapariçãnacã mil majũ camasã ãũparã. Cabero Jesús ruame camasãrẽ, “Yũ áya,” na Ì yaparo, cũmuarẽ ájããũpũ. Dalmanuta cawãmecuti yeraũ ásũpu yua.

*Los fariseos piden una señal milagrosa**(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)*

¹¹ Bairo Dalmanuta yeparu cū caāno, Jesús cū caātiere ñnarī busujāgamirā, cātu etayuparā fariseo majā. Bairo etarā, dise űnie átijēñorīqūē umurecōo macāājērē Jesure cū átī ññorotimiñuparā. “¿Cariape Dios cū cajoricu majū cū ānicuti?” Īrā, bairo cū átīrotimiñuparā.

¹² Jesús puame yeri ĵiniñāārī, atore bairo na ĩñupū:

—¿Nopēĩrā ati yepa macāāna, āme caāna átijēñō ññorīqūē jetore na boyati? Bairo na cabomiatacūārē, tiere átī ññoetigamī Dios —na ĩ quetibujuyupu Jesús.

¹³ Ī quetibujū yaparo, na cūmuarē etajāā, utabucura ape nugōāpu pēñacoásūpu Jesús cū cabuerā mena.

*La levadura de los fariseos**(Mt 16.5-12)*

¹⁴ Mai, cū cabuerā na caugapee, pan rupaare masiriticōārī jeápéyuparā. Ĵicācā cūgoyuparā ti cūmuarē. ¹⁵ Bairo na cabairo, Jesús puame bairo na ĩñupū:

—Tūgoya mujāā. Fariseo, Herodes majā yaye levadura, pan pairica na cawauorijere mujāā boeticōāña —na ĩñupū.

¹⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, cū cabuerā puame atore bairo āmeo ĩñuparā na majū: “Ĵpan rupaa marī cajeatibujioatajere marī masiriticūpā! Bairo bairo marī ĩmi.” āmeo ĩñuparā na majū.

¹⁷ Jesús puame masīcōāñupū na caāmeoĩrĵērē. Bairo atore bairo na ĩnemoñupū tunu:

—¿Nopēĩrā. “Pan rupaa na cajeatibujioatajere na masiritiupari,” Ĵgu ĩcāmi Jesús,” mujāā āmeo ĩñati? Bairo mee Ĵgu ĩña. ¿Mujāā tūgoña masīetĩñati mai? ¹⁸ Cayericuna nimirācūā, ¿mujāā tūgoña masīetĩñati? Tunu cacapee cūgorā nimirācūā, ¿mujāā ĩñamasīetĩñati? Tunu caāmoocuna nimirācūā, ¿mujāā tūgoetiyati? ¿Yoaro mee mujāā masiriticoayati yu caátijēñorīqūērē? ¹⁹ Pan rupaa, Ĵicā wāmo cānacā rupaa jetore cūgomīcūā, caāmuā Ĵicā wāmo cānacā mil majū na űga yapicoao joroque na yu āpu. Tiere mujāā ĩñawū. Bairo caĩñarīcārā ānirī cabero piirīpu na caugarugariquere, ¿nocānacā piirī majū mujāā jeĵāājirori?

Atore bairo qūĩñuparā cū cabuerā puame:

—Puga wāmo peti rēpore puga pēnirō cānacā piirī cārō jāā jeĵāājirowu.

²⁰ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩñupū tunu Jesús:

—Tunu bairoa ape rāmu pan rupaa, Ĵicā wāmo peti puga pēnirō cānacā rupaa jetore cūgomīcūā, caāmuā baparcānacā mil majū na űga yapicoao joroque na yu āpu. Tie cūārē mujāā ĩñawū. Bairo caĩñarīcārā ānirī cabero piirīpu na caugarugariquere, ¿nocānacā piirī majū mujāā jeĵāājirori? ¿Tiere mujāā masiriticoayati?

Cū cabuerā puame atore bairo qūĩñuparā:

—Ĵicā wāmo peti puga pēnirō cārō jāā jeĵāājirowu —qūĩñuparā Jesure.

²¹ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩñupū:

—Bairo majūā baiwu. ¿Bairo mujāā tūgoña masīetĩñati mai?

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Jesús cū cabuerā mena etayupu Betsaida cawāmecuti macāpu. Ti macāpu na caetaro, Ĵicāu cacapee ĩñamasīecūrē cū ne etayuparā. Jesús tūpu cū ne etarī, atore bairo butiōro qūĩñuparā, “Ānirē cū pāñarī cū netōña.” ²³ Bairo Jesús cacapee ĩñaecūrē cū wāmo mena cū tūgā ásupu macā tūñipū. Topu cū ne eta, Jesús cū űcoo mena cū wareyupu cū capeere. Bairo átī yaparo cū wāmoorī mena cū capeere ñigā peoyupu. Bairo átiri bero qūĩ ĵeniñañupū, “¿Merē apeye űnierē miñañati?” ²⁴ Bairo cū caĩrō, caĩñaecū puame ĩñapāmasĩrī yua, atore bairo qūĩñupū:

—Ñiñaña camasārē. Baiřua, yucure bairo cabaurā āñeseāñama —qūĩñupū.

²⁵ Bairo cū caĩrō tūgo, Jesús cū wāmoorī mena ñigā peonemoñupū tunu. Bairo cū caātopua, caroaro majū ĩñamasĩñupū yua. Tocānacā wāmea caroaro ĩñamasĩñupū. ²⁶ Bairo cū cabairo ĩña, atore bairo qūĩñupū Jesús:

—Tunu ácāja mu ya wiirū. Baiřua, macāpūre mu tunu apérigu —qūĩñupū Jesús cacapee ĩñamasīetĩmiatacure.

*Pedro declara que Jesús es el Mesías**(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)*

²⁷ Cabero Cesarea de Filipino na caĩrī yeparu Jesús, cū cabuerā mena maarpū ácā, atore bairo na ĩñupū:

—“¿Noa ācūmī?” yu na ĩñucūñati camasā —na ĩ ĵeniñañupū.

²⁸ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūĩñuparā Jesure cū cabuerā puame:

—Ĵicāārā ĩñama: “Juan el Bautista ācūmī.” Aperā ĩñucūñama: “Elias ānacū catiri ācūmī,” miñama. Aperā ĩñucūñama: “Tĩrūmupu caānana profeta majā mena macāācū Ĵicāu catiri caatācū ācūmī Jesús,” ĩñucūñama —qūĩ quetibujuyuparā cū cabuerā Jesure.

²⁹ Bairo cū na caquetibujuro bero, atore bairo na i jēniñanemoñupū tunu:

—¿Mujāā ate? “¿Noa ācūmi?” yu mujāā ĩnucūñati —na ĩñupū.

Bairo cū caĩrō tūgo, Simón Pedro pñame qũññupū:

—Maa, Mesías, Dios cū cajou majū mu āniña —qũññupū.

³⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũññupū Jesús Pedroro: “Cūā, yu āniña. Bairāpna, cū, yu caānierē na quetibujeticōāña aperā camasārē mai,” na ĩñupū Jesús cū cabuerārē.

Jesús anuncia su muerte
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Tipau bero cū cabuerārē Jerusalēru roro popiye cū cabaipeere na quetibujū jūgonutuásupu. Quetiuparā cabutoa camasīrā, bairi Dios cū caroticūriqũērē cajūgobueri majā, bairi sacerdote majā quetiuparā cūā, popiye cū baio joroque na caátipeere na quetibujū nutuásupu, cūrē na capajāñarotipee majūrē. “Bairo yu, Camasā Jūgocu, yu na caátimiatacūārē, itia rūmu bero yu caticoaḡu tunu,” na ĩñupū. ³² Cū, na caátipeere caroaro cariape na quetibujuyupu. Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro pñame jōjāñurō Jesure cū neásupu. Topu eta, bairo qũññupū Pedro Jesure: “¿Yu Quetiupau, mu caĩrōrē bairo to baieticōātō!” qũññupū. ³³ Bairo cū caĩrō tūgo, Jesús pñame cū cabuerārē na āmejore ĩñarī, atore bairo qũññupū Pedroro:

—¡Acúja Satanás! Bairo mu caĩrō roro yu cabaipeere cabusjāñemouñrē bairo miña. Dios cū catūgoñarōrē bairo mee, camasā na catūgoñarōrē bairo mu tūgoñaña, bairo yu mu caĩata —qũññupū Jesús Pedroro.

³⁴ Cabero Jesús cū buerā, aperā camasā cūārē na piineñojori, atore bairo na ĩñupū:

—Ni cabou, yu cabuei caānigau, cū caátigamirjērē pitigumi. Yu carotirore bairo jeto roque átigumi tocānacā rūmua. Popiye baimicūā, yu yaye quetire jānaetigumi yu cabuei caānigau pñame. ³⁵ Bairo tunu caāmu apei cū caānie pñamerē mairī, yu yaye quetire jānacoaḡumi. Bairo cabai āñirī yasicoaḡumi yua. Apei, yu yaye quetire cajānaecu roque netōcōāḡumi. Cūrē na capajāñ rocacōāmiatacūārē, caticōā āninucūgumi tocānacā rūmua. ³⁶ Tunu caāmu apei ati yepa macāñjē nipetirije merē cūḡoyami, cū caborije caāno cārō. Bairo cūḡomicūā, Diore cū tūgoñaētīñami. Bairo catūgoñaecū āñirī cū cariaatato bero Dios mena āmerīgumi. ³⁷ Bairi dope baieto paio cū cacāgorije pñame. Wapa maa tie ati amurecōo macāñjē, Diore cū camasīētīcōāta. ³⁸ Bairi ni jīcāū ūcū yure tūgoñabobori, “Jesús yau yu āniña,” ati yutea macāāna carorā ricatī caānarē na cū caĩquetibujugaeticōāta, yu cūā, “Āni, yu yau niñami,” cū ñi masīētīḡu. Yu, Camasā Jūgocu, ati yepapu yu Pacu cū camasīrjē mena nemo yu catunuetaro, “Āni, yu yau niñami,” cū ñi masīētīḡu. Ángelea majā jōbui macāāna, cañurā mena, tunu yu catunuetaro, bairo cū ñimasīētīḡu ni jīcāūrē tūgoñabobori, “Jesús yau yu āniña,” cū caĩquetibujugaeticōāta.

9

¹ Bairo Jesús camasārē na cū caquetibujuro bero, atore bairo na ĩnemoñupū cū cabuerā pñamerē:

—Cariape mujāārē yu quetibujuya: Mujāā jīcāārā, ato caāna, mujāā cariaparo jūgoye mujāā ĩñagarā Dios cū carotimasīrīpau tutuaro mena caetarore —na i quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē.

La transfiguración de Jesús
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Cabero, jīcā wāmo peti jīcā pēñirō cānacā rūmurī bero Pedroro, Santiagore, Juarē na piásupu Jesús ātāū caāmurīcu buipru. Bairo topu na caāno, Jesús pñame cū cabaurije wasoacoasupu. ³ Cū jutiro pñame botiro baicoasuparo. Camasā coserique mena jutii botirije majū na cacosero netōrō botiyuparo. Asiyau baicoasupu Jesús yua. ⁴ Bairo cū cabaiāno, Elías ānacū, Moisés ānacū mena buiaetayuparā. Bairo buiaetarā yua, Jesús mena busupēñinucūñuparā. ⁵ Bairo na caāno, Pedro pñame atore bairo qũññupū Jesure:

—Jāārē cabuei, jatopu marī caāno ñumajūcōāña! Bairi itia wiipārīñācā majū mujāārē jāā qũñenobojagarā. Jīcā wii mu ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujāārē jāā qũñenobojagarā —qũññupū Pedro Jesure.

⁶ Mai, Jesús cū cabuerā pñame ĩña acuanetōcoasuparā. Bairi Pedro pñame dope bairo i masīētīrī, tore bairo ĩñupū. ⁷ Bairo cū caāno, buseriwo atī, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojāā pñame cayusurōpu āñuparā. Bairo āna, busurique buseriwo watoapu cabusocajorijere tūḡoyuparā. Ato bairo ĩñuparō: “Āni, yu macā, yu camai majū niñami. Cū yaye busuriquere tūḡousaya,” i ocajoyuparo jōbui. ⁸ Bairo to caĩrō tūgo, tunu āmejore ĩñajoyuparā. ¡Tame! Elías, Moisés cūā mañuparā yua. Jesús jeto nucūñupū.

⁹ Cabero ütäärē na caruiatō, atore bairo na ññupū Jesús Pedrojäärē: “Áme mujjã caññaatjere aperārē na mujjã quetibujetigarā mai. Cabero, yu, Camasã Jügocu, caria-coatacu nimicũã, yu cacatiro bero roque na mujjã quetibujugarã,” na ññupū. ¹⁰ Bairo cū cañrōrē bairo aperārē quetibujetimirãcũã, na jetoa na yeripu tiere tãgoñañuparã. Bairo tãgoñari, atore bairo ãmeo ñ jëñiñañuparã, “¿Dope bairo ñgu qũññati, ‘Cariacoatacu nimicũã, yu catigu,’ Jesús cū cabaipeere cū cañata?” ãmeo ñ jëñiñañuparã na majū. ¹¹ Bairi cabero atore bairo qũñ jëñiñañuparã Pedrojãã Jesure:

—Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũerē cajũgobueri majã bairo ññama: “Dios cū cajopau ati yerapu cū caetaparo jũgoye Elías ãnacū catiri etanemogumi tunu,” ññama. ¿Nopẽĩrã bairo na ñ quetibujuyati camasãrē?

¹² Bairo na cañjëñiñarō, atore bairo na ñ quetibujuyupu Jesús:

—Na cañrōrē bairo atjũgogumi jicãu Elías ãnacũrē bairo caãcū. Cū puame nipetirijere qũñojũgogumi. Tunu bairoa, ¿nopẽĩrã Dios yaye busurica tutipũ cawoaturicarã puame, “Camasã Jũgocure popiye cū baio joroque átigarãma. Roro majū qũññategarãma,” na ñ woatu quetibujucũñupari? ¹³ Cariape mujjãrē ñña: Elías ãnacũrē bairo caãcū merē etawĩ. Bairo cū caetamiatacũãrē, “Cũã ññami Elías ãnacũrē bairo caãcū,” qũñ masĩema camasã puame. Bairi ricaati, noo na caborore bairo cū ãma, profeta majã na caquetibujũ jũgoyeticũricãrōrē bairo —na ñ quetibujuyupu Jesús Pedrojããrē.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Ɔtãũpu caetaatana na mena macããna na caãnopũ rui etayuparã. Capããrã camasãrē na ññañuparã. Aperã Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũerē cajũgobuerã Jesús cū cabuerã mena butioro ãmeo busuyuparã, busunetõgarã. ¹⁵ Bairo na puame Jesús natu cū caruietaro ñña acucacoasuparã. Bairi yu, cũtu atu ásuparã, cū jëñiranã. ¹⁶ Bairo na caatuatō:

—¿Ñe ñnierē ãmeo busurã mujjãã átiami na mena? —na ññupū Jesús.

¹⁷ Bairo cū cañjëñiñarō tãgo, camasã capããrã watoapu caãniatacu jicãu bairo qũñ yuyupu:

—Cabuei, yu macũ jicãũã caãcũrē mutu cū yu ne atĩapu. Yu macũ wãtĩ yeri pũna jũgori busumasĩetĩñami. ¹⁸ Bairo wãtĩ yeri pũna puame yu macũrē cū cajããrõĩ, cū jũgoñaao joroque átiyami. Bairo cū caãto, yu macũ puame cū risero jopo witiñucũñami. Cū opĩ mena bacarũpotu nucũñami. Tutuau cū buo joroque cū átinucũñami. Bairi mũ cabuerãrē butioro na yu wiyorotimiapu wãtĩ yeri pũnarē. Mũ cabuerã puame cū wiyoyo masĩetĩñama —qũñ quetibujuyupu wãtĩ yeri pũna cacũgou pacu Jesure.

¹⁹ Bairo cū cañquetibujuro tãgo, atore bairo na ññupū Jesús:

—¡Tame, mujjãã, ati yepa caãna Dios cū camasĩrĩjërē cariape mujjãã tãgoetimajũcõãña! Bairo mujjãã cabairoi, yu tãgoña yapapujãñũña. ¿Nocãrõ yoaro mujjãã mena yu ãnibujocuti? Jau, toroque cawãmaurē ato puame cū neasã —na ññupū Jesús.

²⁰ Bairo cū cañrõ tãgo, cawãmaurē Jesutu cū ne etayuparã. Bairo wãtĩ yeri pũna puame Jesure qũññari, caãmurē cū jũgoñañupũ yerapu cū risero jopo witiñucũpũ. Bairo cū jũgoñaao, riañariqũerē bairo cū ásupũ tunu. ²¹ Bairo cū cabairo ñña, atore bairo qũñ jëñiñañupũ Jesús capacure:

—¿Nocarõpu tore bairo cū baijũgori?

Cawãmau pacu puame atore bairo qũñ yuyupu:

—Cawĩmauaca ãcũpũna bairo baijũgowĩ. ²² Capee majū wãtĩ peerõpu cū jũgorocajoe áñucũñami. Ape rũmarã riapu cū jũgorocañua mecũñucũñami, cū caria yasiparore bairo ñ. Mũ catutuarije mena cãrē mũ canetõõmasĩata, jãã bopaca ññari jãã juãtinemoña.

²³ Bairo cū cañrõ tãgo, bairo qũññupũ Jesús:

—Yure mũ canucũbugoata, yu netõbojamasĩña. Yu mena catãgoñatutuarã nipetirore nipe-tiri wãmerĩrē yu netõbojamasĩña.

²⁴ Bairo cū cañrõ tãgo, qũññupũ cariaau pacu Jesure tutuaro mena:

—Mũ mena yu tãgoñatutuaya. Bairi nemojãñurõ mũ mena yu tãgoñatutuaao joroque yu átinemoña.

²⁵ Bairo Jesús camasã capããrã cū tũpu na caatuatō ññau, cū jãnaoñupũ wãtĩ roro caãcure. Atore bairo qũññupũ Jesús:

—Wãtĩ yeri, camasãrē cabusena catãgoenarē bairo caãcu, tãgoya. Murē ñña. Áni, cawãmau rupare cū witi ácuya. Pũgani cãpũre jããnemoeticõãña —qũññupũ Jesús wãtĩ yerire.

²⁶ Bairo cū cañrõ, wãtĩ yeri pũna puame tocãrõã jicoquei cawãmaurē butioro cū yugui, cū awajao joroque áti, cū witoçásũpu yua. Bairo cū caãtó, cawãmau wãtĩ yeri pũna cacũgomiatacu puame acũesũpu. Cariacoatacure bairo baiyupu. Bairo cū cabairo ññari, capããrã ññuparã: “Merē riacuupi yua.” ²⁷ Jesús puame cū wãmõpu ñerĩ, cū tũgãwãmuo nucõñũpũ. Bairo cū caãto, cawãmau puame wãmũncãcoasũpu yua.

²⁸ Cabero Jesús wiipɔ cū cajãārō, aperã na camano, na jeto ãna, cū cabuerã atore bairo Jesure qũĩ jẽniñañuparã:

—¿Nopẽĩrã wãtĩ yeri pũnarẽ jãã acurocawiyoyo masĩtĩcuti? —qũĩ jẽniñañuparã.

²⁹ Bairo na caĩrō tũgo, atore bairo na ñupũ:

—Wãtĩã, jō cañiatacure bairo cañnarẽ na mujãã caãrotigata, cajũgoye ugarique betiri mujãã jẽniñubuegarã Diore —na ñ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹ To bero ána, Galilea macãtu netōásuparã Jesujãã. Jesús puame to cū caãtiere camasã na camasĩrō boesupũ, cū cabuerãrẽ caquetibujũñesẽãũ ãnirĩ. Atoe bairo na ñ quetibujuyupũ tunu:

—Yũ, Camasã Jũgocu, yũ ñerotiecoyu camasãrẽ. Bairi yũ pajiãrotiecoyu. Bairo yũ na capajiãmiatacũãrẽ, itia rãmu bero yũ caticoagu tunu —na ñ quetibujuyupũ.

³² Na puame tie cū caĩrĩjẽrẽ tũgomajũcõãmirãcũã, tiere tũgomasiẽsuparã. Tunu bairoa Jesure cū jẽniña uwijãñuñuparã tiere.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Cabero Jesús cū cabuerã mena Capernaum cawãmecuti macãpu etayuparã. Bairo ti macã eta, na cañni wiipũ na cajãārō bero, atore bairo na ñ jẽniñañupũ Jesús cū cabuerãrẽ:

—Maapu ána, ¿ñerẽ mujãã ãmeo busupẽniatiati?

³⁴ Mai, maapu ána, “¿Ni cū ãnicuti marĩ menarẽ cañnimajũrẽ bairo caãcũ?” ãmeo ñ busupẽni ásuparã. Bairo caãmeo ñatana ãnirĩ boboori cū yuesuparã. ³⁵ Bairo na cayueto ñña, Jesús puame cũmurõpu rui yaparori bero, “Tiaya mai,” na ñupũ Jesús cū cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirō cãnacãũ cañnarẽ. Atoe bairo na ñ quetibujuyupũ:

—Aperã netõrõ carotimasĩrã mujãã cañnigaata, nipetirã bero macããnarẽ bairo mujãã cañnajẽ cutiere boya. Narẽ capaãcoterãrẽ bairo cañniparã mujãã ãniña —na ñupũ.

³⁶ Bairo ñ yaparo, jĩcãũ cawĩmaurẽ na watoapu cū nucõñupũ. Bairo cū nucõ, cū nemũgõrĩ, atore bairo na ñupũ Jesús cū cabuerãrẽ:

³⁷ —Ni jĩcãũ ñcũ, yũ yaye quetire tũgousari, ãni cawĩmaurẽ bairo caãcũrẽ cū camaiata, yũre camairẽ bairo cū ñiñagu. Tunu bairoa yũre camai cū caãnoi, yũ jeto mee Dios yũre cajoricu caã cũrẽ camairẽ bairo qũĩñagũmi —na ñ quetibujuyupũ Jesús.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Juan puame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, apei caũmurẽ jãã ññawã. Cū puame mu wãme mena ñrĩ rotimasĩwĩ. Bairo rotimasĩrĩ yua, cū acurewiyowĩ wãtĩ yeri pũnarẽ, caũmurẽ cajãñmiatacure. Bairo cū caãto ñña, jãã puame cū caãtiere cū jãã ãtirotiepu, marĩ mena macããcũ cū caãmerõĩ —qũĩñupũ Juan Jesure.

³⁹ Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Juarẽ:

—¿Nopẽĩrã cũrẽ, “Ápeina,” mujãã ñrĩ? Bairo ñtĩcõãña. Ni ñcũ yũ wãme mena Diore jẽnirĩ apeye ñnierẽ ãtĩjẽñorĩ bero, roro yũre ñ masĩtĩgũmi. ⁴⁰ Jĩcãũ ñcũ caũmu marĩrẽ cū catutieticõãta, marĩrẽ cajuãcure bairo caãcu ñiñami. ⁴¹ Tunu bairoa ni jĩcãũ ñcũ puame mujãã yũ cabuerã mujãã caãno jũgori mujããrẽ cū canucũbugoata, caroare cū jogumi Dios caũmurẽ. Dise ñnieacãrẽ oco mujãã caetipee cũãrẽ mujãã cū cajoata, cū caãtie wapa nigaro —na ñupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

El peligro de caer en pecado

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² ñ quetibujũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Ni jĩcãũ ñcũ apei yũ mena catũgõnatutuajũgoure, cū tũgomawijiao joroque cū caãpata, roro majũ baigumi Dios cū caññabesepa rũmu caetaro. Jĩcãũ ñtãã capairica mena cū wãmaurẽ jiyaturi, ña capairiyapu na carurocaricure bairo netõjãñurõ popiye baigumi cū ñcũ ti rãmurẽ yua. ⁴³ Bairi mujããrẽ ñnemoña tunu: Ni mujãã mena macããcũ cū wãmorĩ mena jũgori carorije jettore ãtinucũũmi. Bairo cū wãmorĩ mena jũgori roro caãtipai cū caãmata, apei cū wãmorĩrẽ cayiseta rocaericure bairo cū caãno, ñña. Cū rupaũ macããjẽ wãmorĩ cacũgocure bairo baimicãã, rupa tutua Diotũ cū caãto, ñujãñuña. Peeropũ roro cū caãbujorijere cū netõgũmi Dios, toe bairo roro cū caãtiere cū camasiritiata yua. Cū wãmorĩ roro cū ãtio joroque caãtie mena cãgori roro peeropũ cū capopiye tãmuoata roque, ñuetibujoro, yura. ⁴⁴ Topũre peero cãã di rũmu ñno caũjãnaeti peero, cayatieti peero majũ nigaro. Becoa cãã cariaena majũ nigarãma topũre. ⁴⁵ Tunu bairoa ni mujãã mena macããcũ cū rũpori mena jũgori carorije caãna na caãnopũ ãnucũũmi. Bairo cū rũpori mena roro caãpai cū caãmata, apei cū

rūporire cayisetarocaecoricare bairo cū caāno, űiűa. Cū rupaű macāājē rūpori cacāgoecare bairo baimicā, rupa tutua Diotu cū caátó, űujāűiűa. Peeropu roro cū caābujiorijere cū netōōgumi Dios, tore bairo roro cū cabainucūrjērē cū cajānaata yua. Cū rūpori roro cū baio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmnoata roque, űuetibujioro, yua. ⁴⁶ Topure peero cūā di rūmu űno caājānaeti peero, cayatieti peero majū nigaró. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. ⁴⁷ Tunu bairoa ni jicā űcū mujāā mena macāācū cū caapee mena jūgori carorije macāājē jetore űűanucūmi. Bairo cū caapee mena jūgori carorije macāājē caűűapai cū caāmata, apei cū caapeere cawerocaecoricare bairo cū caāno, űiűa. Cū rupaű macāājē cacaapee cāgoecare bairo baimicā, cacaapee macū Diotu cū caátó, űujāűiűa. Peeropu roro cū caābujiorijere cū netōōgumi Dios, tore bairo carorije macāājē cū caűűajānaata yua. Cū caapee roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmnoata roque, űuetibujioro, yua. ⁴⁸ Topure peero cūā di rūmu űno caājānaeti peero, cayatieti peero majū nigaró. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. Bairo roro mujāā caátinucūrjērē jānacōāűa.

⁴⁹ “Ati yeparu āna, popiye mujāā baigarā. Peeropu marī caūrō capūnirōrēā bairo roro popiye netōō mujāā baigarā. ⁵⁰ Moa caocarije űujāűiűa. Moa caocaeie roque űerē āti masűēűiűa camasārē. Bairo moa caocarije capeticoausapata, űe űnie pūamerē űuetiűa. Mujāā, yu cabuerā moa caocarije bairo ānajēcusa. Āmeo juátinemoűa. Tunu bairoa jicā yericānarē bairo ānajēcusa,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

10

Jesús enseña sobre el divorcio (Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Bairo atiere cū caűquetibujuro bero, Jesús to Capernaum caāniatacu, Judea yeparu acoásupu. Rio Jordán muipu cū cawāmuatī nūgōā pūameru acoásupu. Bairo cū caátó, capārā camasā cū usayuparā. Bairo cū caátinucūrōrē bairo Dios yaye cū caquetibujunucūrjērē na quetibujuyupu. ² Bairo cū caquetibujuro, qūű jēniűarē etayuparā jicāārā fariseo majā. “Carorije buel ātiyami Jesús,” qūű busujāgamirā, atore bairo cū jēniűamifuparā: “Marī judío majā mena macāācū ni jicā űcū cū majū cū catūgoűarō jūgori cū numorē rocagu, ıcō cū roca masűcūti?” qūű jēniűanuparā. ³ Bairo na caűjēniűarō tūgo, atore bairo na ĩnupu Jesús:

—ıDope bairo Moisés ānacū cū roticūűuparī camasārē? —na ĩnupu.

⁴ Bairo cū caūrō, atore bairo qūűűuparā:

—Moisés ānacū atore bairo ĩ quetibujū cūűaűupi: “Ni jicā űcū cū numorē cū carocagaata, atore bairo ĩcā pūrōrē cō cū cajoata, űurō: ‘Bairo mu cabairoi, murē teei, murē yu pitiya,’ ” ĩ quetibujū cūűupi Moisés —qūűűuparā fariseo majā Jesure.

⁵ Bairo na caūrō tūgo, atore bairo na ĩnupā Jesús:

—Mujāā űicūjāā, mujāārē bairo āmeo mairīqūrē camasēna na caānoi, na mena macāācū jicā űcū cū numorē carocagare roro cū caátie ēűotaesupi Moisés. ⁶ Bairo, bairo boesupi Dios caānijūgoripaure. Ati űmurecōore atjūgoupa camasārē ātijūgo, caāmu carōmio cūā na qūēnojūgoyupi Dios. ⁷ Bairo jicā űcū caāmu carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū pacua ture witigūmi. Ape wiűu ānigūmi cū nūmo mena. ⁸ Bairo na cabairo, jicāūrē bairo na ĩűaűami Dios. Jicā rupaure bairo nigarāma. ⁹ Bairo Dios jicāūrē bairo cū cacūrīcārā na caānoi, ni jicā űcū na ricawa masűcūmi. Na majū cūā āmeo piti masűēűiűama —na ĩ quetibujuyupu Jesús fariseo majārē.

¹⁰ Cabero wiűu āna, Jesús cū cabuerā cū caűquetibujuatajere cū jēniűanemoűuparā tunu, masűarā. ¹¹ Bairo na caűjēniűarē, atore bairo na ĩnupā Jesús:

—Ni jicā űcū cū numorē cō rocarī bero, tunu apeo mena cū cawāmojiyaata, roro majū caānijūgorico mena ācu ātiyami. Dios cū caroticūrīqūrē caāpei majū niűami. “Apeo mu nūmo mee caācō mena āmericōāűa,” cū caicūrīqūrē cabaibotio majū niűami. ¹² Tunu bairoa jicā űcū cō manapare cū rocarī bero, tunu apei mena cō cawāmojiyaata, roro majū āco ātiyamo. “Apei mu manapu mee caācū mena āmericōāűa,” cū caicūrīqūrē cabaibotio majū niűamo —na ĩ quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē.

Jesús bendice a los niños (Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperā na pūnaa cawīmarārē na jeasúparā Jesús tūpu, na pāűarī, Diore na cū jēnibojaáto, ĩrā. Bairo na pūnaarē na cajeatō ĩűarī, cū cabuerā pūame, “Na jeapēricōāűa mujāā pūnaarē,” na ĩnuparā capacuare. ¹⁴ Bairo na caūrō tūgo, asiari atore bairo na ĩnupu Jesús:

—Yutu pūame cawīmarārē na atūrotiya. Na ēűotaeticōāűa. Dios cū carotimasīűipau macāānarē bairo caāna niűama cawīmarā. Narē bairo cayeriűurā jeto ānimasīűama Dios

cū carotimasĩrĩpaupure. ¹⁵ Majããrẽ cariape ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ cawĩmau cū catũgoñarõrẽ bairo Dios mena cū catũgoñatutueticõãta, Dios cū carotimasĩrĩpaure etamasĩtĩgumi —na ï quetibũjuyupũ Jesũs.

¹⁶ Ì yaparo, cawĩmarãrẽ na nemugõ, cū wãmorĩ mena na bui ñigãpeori, Diore na jẽnibojayupũ.

*Un hombre rico habla con Jesús
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Cabero Jesũs aperopũ cū caáparo jũgoye jĩcãũ cawãmau cũtu atuetari, cū rupopaturi mena etanumurĩ qũĩroau etayupũ. Atore bairo qũĩ jẽniñañupũ cawãmau Jesure:

—Cañuu majũ cabuei, ¿dope bairo yũ átibujiocuti, caroa yeri capetietiere bõcagu?

¹⁸ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesũs:

—¿Nopẽĩ “Cañuu” yũ mi piyati? Cañuu, jĩcãũã ñiñami, Dios jeto. ¹⁹ Merẽ mu masĩ Dios camasãrẽ cū caãtiroticũrĩqũerẽ: Pajĩãtĩcõãña camasãrẽ. Carõmio mena roro átiepeeticõãña. Aperã yayere jee rutieticõãña. Aperãrẽ cabũgoroa na ïbuitieticõãña. Tunu ïtoeticõãña. Mu pacu, mu paco cããrẽ nacũbũgoya —qũĩ quetibũjuyupũ Jesũs.

²⁰ Bairo cū caĩquetibũjuro tũgo, atore bairo qũĩñupũ cawãmau Jesure:

—Cabuei, tie nipetirijere cawĩmau acũpãna, yũ átiepoyocã jũgowu —qũĩñupũ.

²¹ Bairo cū caĩrõ tũgo, cū maitũgoñarĩ atore bairo qũĩ quetibũjũnemoñupũ Jesũs tunu cawãmaurẽ:

—Mai, jĩcã wãme mu rusacõãña. Mu cacũgorije nipetirijere nunirepeyocõãña. Tie wapare jeri, cabopacarãrẽ na ricawoya. Bairo mu caápata, jõbuiupũ paio nigaro mu cawapatapee. Bairo yũ caĩrõrẽ bairo áti yaparori, yũ mena bapacusa —qũĩñupũ Jesũs.

²² Tiere tũgo, cawãmau puame tũgoñarĩqũẽ pairi acoásupũ. Capee apeye ñnierẽ cacũgon ãnirĩ, Jesũs cū caĩrõrẽ bairo átigaesupũ.

²³ Bairo cū caátõ ñna, atore bairo na ññupũ Jesũs cū cabuerãrẽ:

—¡Camasã apeye ñnierẽ capee cacũgori majã Dios cū carotimasĩrĩpaure na caetapee masiriyojãñuña! —na ññupũ Jesũs.

²⁴ Bairo cū caĩrõ tũgo, tũgo acũacoasuparã cū cabuerã. Bairi atore bairo na ñnemoñupũ Jesũs:

—Yũ yarã, tũgopeoya: Camasã apeye ñnierẽ capee cacũgori majã Dios cū carotimasĩrĩpaure na caetapee masiriyojãñuña. ²⁵ Waibucũ capai, camello, ãpõã pota opeacaru cū cajã ãmewitiata, masiriyojãñuña. Bairo cū caãmewitimasĩmatacũãrẽ, netõjãñurõ masiriyoro ñiña caũmu capee apeyere cacũgon Dios cū carotimasĩrĩpaure cū caetapee puame roque —na ññupũ Jesũs.

²⁶ Bairo cū caĩrõ tũgo, cū cabuerã puame nemojãñurõ tũgo acũacoasuparã. Atore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—Bairi toroque, ¿ni ùcũ cū netõmasĩcuti?

²⁷ Jesũs puame na ññarĩ, atore bairo na ññupũ:

—Dise ñnie camasã na caãtimasĩtĩtĩ nipetirije Dios cū caãtimasĩrĩjẽ jeto ñiña —na ññupũ.

²⁸ Bairo cū caĩrõ tũgo, Pedro puame bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jãã Quetiupau, jãã roque merẽ nipetirije jãã cacũgorijere cũrĩ, murẽ jãã bapacuti usajũgowu —qũĩñupũ Pedro Jesure.

²⁹⁻³⁰ Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesũs:

—Ni jĩcãũ ùcũ yũ mena bapacũtigu yũ yaye caroa quetibũjuriquere juquetibũjũgu, cū ya wiire, o cū bairãrẽ, cū bairã rõmirĩrẽ, cū pacuare, cū pũnaarẽ, o cū ya yepa cããrẽ cū caaweyocoápata, narẽ cū cacũgoro netõjãñurõ bõcanemogumi tunu ati yeparure acũ cū yaye ñnierẽ, bairi cū yarã ñna cããrẽ. Bairi jĩcãũrẽ cū caaweyocoápata, cū netõrõ cien bui peoro cãrõ majũ bõcanemogumi. Yũ yau cū caãnie jũgori aperã popiye cũ baio roque cū na caãtimiatacũãrẽ, bairo jeto bõcanemogumi cū ya wiirire, o cū bairãrẽ, cū bairã rõmirĩrẽ, cū pacuare, cū pũnaarẽ, o cū ya yepaa cããrẽ. Tunu ape amũrecõo caetaro, cãgonemogumi yeri capetietiere. ³¹ Apeyera tunu ati rãmũrĩrẽ camasã jĩcããrã rotimasĩmirãcũã, caberopũ na mena macããnarẽ na rotimasĩtĩgarãma. Tunu bairoa ati rãmũrĩrẽ camasã jĩcããrã rotimasĩtĩmirãcũã, caberopũ na mena macããna capããrãrẽ carotimasĩrã majũ nigarãma.

*Jesús anuncia por tercera vez su muerte
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³² Cabero Jesujãã Jerusalẽpu caãniatĩ wããpu ásũparã. Jesũs puame cū cabuerã jũgoyere ásũpu. Bairo cū cabairo ñna, cū cabuerã tũgocõã maniasuparã. Tunu bairoa nipetirã cū bero caũsarã uwitũgoñañuparã. Bairo na cabairo ñna, Jesũs puame cū cabuerã puãga wãmo peti rupore puãga pẽnirõ cãnacãũ majũ camasã watoa caãnarẽ na piijori, atore bairo na ññupũ cū cabaĩpeere: ³³ “Jerusalẽpu marĩ caãtiere merẽ mujãã masiña. Topũ ti macã macããna puame yũ, Camasã jũgocure, yũ ñerĩ, yũ jogarãma sacerdote majã quetiuparãrẽ, bairi

Moisés ānacū cū caquetibujucūrīqūērē cajūgobueri majārē. Bairo na caáto, sacerdote majā quetiuparājāā p̄ame yu pajīāroca rotigarāma. Bairo átirotiri yua, judío majā caāmerārē yu nuni rocacōāgarāma. ³⁴ Roro ñiepegarāma. Na uco mena yu eyotu epegarāma. Bairo átiri, roro majū yu bape epegarāma. Bairo yu átieperi, yu pajīā rocacōāgarāma. Bairo yure na caátimiatacūārē, itia rāma bero caāno yu p̄ame yu caticoagu tunu,” na ī quetibujuyuru Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

(Mt 20.20-28)

³⁵ Cabero Santiago, Juan Zebedeo p̄naa Jesús t̄pu atí, atore bairo q̄iñuparā:

—Jāārē cabuei, murē jāā cajēnirī wāme jāārē m̄ caátibojaro jāā boya —q̄iñuparā.

³⁶ Bairo na caīrō t̄go:

—¿Ñerē mujāā yu caáto mujāā boyati? —na ī jēniñañupū.

³⁷ Na p̄ame bairo q̄iñuparā:

—Ati yepare m̄ carotimasirīpau caetaro, mutū jāā m̄ caruirotiro jāā boya. Jīcāu cariare nugōā, apei caācō nugōā jāā m̄ caruirotiro jāā boya. “Jau,” miwā —q̄iñuparā Juan, Santiago mena Jesure.

³⁸ Bairo na caīrō t̄go, atore bairo na iñupū Jesús:

—Mujāā caījēnirījē cabaipere caroaro mujāā masētīña. Butiuro popiye bairicarore mujāā jēnimiña. Yu p̄ame popiye yu baigu. Yure bairo popiye mujāā cabaiata, ¿mujāā nucāmasirāti? —na iñupū Jesús Juarē, bairi Santiago cūārē.

³⁹ Bairo cū caīrō t̄go:

—Murēā bairo jāā nucāmasiña —q̄iñuparā.

Bairi Jesús p̄ame atore bairo na inemoñupū:

—Yu cabaiparore bairo popiye mujāā baigarā mujāā cūā. ⁴⁰ Vairna, yu majū yure cajurotiparā, yutu cariare nugōā, bairi caācō nugōā caruiparārē na yu besemasētīña. Yu Pacu p̄ame roque bairo caāniparārē na besemasīñami —na iñupū Jesús Juarē, bairi Santiago cūārē.

⁴¹ Cabero Jesús cū cabuerā p̄uga wāmo cānacāū caāna majū, Santiago, Juan mena Jesure na caījēniñaatajere catūgoatana ānirī, na mena asiajāñuñuparā. ⁴² Jesús p̄ame tiere iña, cūtu na piijori atore bairo na ī quetibujuyuru:

—Merē mujāā masiña atí un̄recōo macāāna na caātiānierē. Ati yepa macāāna Diore caīroaena quetiuparā reyre bairo caāna tutuaro mena rotiepeyama na roca macāānarē. Popiye na baio joroque na rotiepeyama. ⁴³ Mujāā p̄ame roquere tore bairo baletirotiya. Bairo p̄ame bairotiya mujāārē: Mujāā mena macāācū, caānimajūūrē bairo caānigau, mujāā roca netōjāñurō carotimasirē bairo ānirotiya. ⁴⁴ Tunu bairoa mujāā mena macāācū, carotimajūūrē bairo caānigau, mujāā umurē bairo cū caāmata, ñurō. ⁴⁵ Yu, Camasā Jūgocu, quetiupau majūrē bairo yure caraabojaparārē macāā acū mee yu arú atí yepare. Camasārē na juátinemoñ acú yu arú atí yepare. Tunu bairoa yu cariarije jūgori camasā na carorije wapare netōū acú yu arú —na ī quetibujuyuru Jesús cū cabuerārē.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Cabero Jericó na caīrī macāp̄ etayuparā. Bairo ti macāp̄ caāniatana ti macārē na cawitiro, cū cabuerā Jesús berore usayuparā. Capāārā camasā cūā cū bero usayuparā. Bairo na caáto, jīcāu cacaapee iñaecū Bartimeo cawāmecucu, Timeo macū maa t̄pu dīnerore jēni ruiyuru. ⁴⁷ Cū, cacaapee iñaecū p̄ame, “Jesús Nazaret macā macāācū netōcáú baiyami,” na caīrō t̄gori, busarīque t̄tuaro mena atore bairo q̄i joyuru Jesure:

—¡Jesús, David ānacū p̄rāmi, bopacooro ñiñiña!

⁴⁸ Bairo cū caīrō, capāārā camasā p̄ame cū tutiyuparā, cū awajaeticōāto, Irā. Bairo cūrē na caīmiatacūārē, butiuro jāñurī awajanemoñupū tunu:

—¡David ānacū p̄rāmi, bopacooro ñiñiña!

⁴⁹ Jesús p̄ame bairo cū cañawajarijere t̄gori tuanucāñupū. Tuanucārī yua, “Cū piijoya,” na iñupū Jesús cūtu caānarē.

Bairo cū capirotiro t̄go, bairo q̄iñuparā to macāāna cacaapee iñaecūrē:

—Tūgoñarīqūē paieticōāña. Wāmunucārī asá Jesutu. Murē piñ ātiyami.

⁵⁰ Bairo na caīrō t̄go, cacaapee iñaecū p̄ame jicoquei cū jutiro cabuimacāātōrē wērocañurī, patí wāmunucā acoásupu Jesús t̄pu. ⁵¹ Bairo cū caetaro iña, Jesús p̄ame:

—¿Ñerē m̄ yu caáto m̄ boyati? —q̄iñ jēniñañupū.

Bairo cū caījēniñarō t̄go, bairo q̄iñupū cacaapee iñaecū Jesure:

—Yu Quetiupau, caññamasīcū ānirī ñiñamasīgaya tunu —q̄iñupū.

⁵² Bairo cū caīrō t̄go, atore bairo q̄iñupū Jesús Bartimeorē:

—Tunu ácūja m̄ yu wiip̄u. Yu mena m̄ catūgoñatutarije jūgori m̄ caapee iñamasīō joroque m̄ yu átiya.

Bairo cū caīrō, jicoquei ĩña masīcoasurū yua. Bairo ĩña masīrī bero, maaru Jesús berore usa ásurū Bartimeo cūa yua.

11

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Bairo Jerusalén turū cōñaaná yua, Betfagé, Betania na caīrī macāārē, Olivo buro ture etayuparā Jesujāā. Bairo etarā, Jesús ruame cū cabuerā pugarārē macāru na ájugorotiyuru.

² Atore bairo na ĩ joyuru:

—Ánája ato riape caāni macāācāru. Topu etarā, jicoquei burro jiyancōrīcārē cū mujāā bōcagarā. Cū, burro ruame mai camasā na capesañaecū nigami. Cūrē cū ōwārī, cū mujāā neapā yu turū. ³ Baiři tunu aperā mujāārē, “¿Nopērīrā cū mujāā ōwāñati?” na caīata, atore bairo na mujāā ĩwā: “Marī Quetiurū cū boami. Yoaro mee mujāā tunuogami tunu mujāā burrore,” na mujāā ĩwā —na ĩ joyuru Jesús.

⁴ Bairo cū caīrō tūgo cū cabuerā pugarā ruame acoásuparā. Bairo áná yua, burrore cū bōcayuparā. Wīi jopetu maa tūni na cajiyancōātacure cū bōcayuparā. Cū bōcaetari yua, cū ōwāñuparā.

⁵ Baiři burrore na caōwārō ĩñarī, to macāāna jīcāārā atore bairo na ĩñuparā:

—¿Nērē mujāā átiyati? ¿Nopērīrā cū mujāā ōwāñati?

⁶ Bairo na caīrō tūgo, Jesús cū cabuerā ruame Jesús na cū caīrotiatore bairo na ĩyuyuparā to macāānarē. Bairo na caīyuro, burro uparā ruame, “Toroque cū neánája,” na ĩñuparā. ⁷ Bairo Jesutu burrore na cane etaro yua, na jutii, cabui macāājērē, burro buire peoyuparā. Bairo na caáto, Jesús ruame burro buiru wāmu peayuru. Bairo cū buiru pesari yua, ásurū Jesús Jerusalēru. ⁸ Bairo cū caátó, to macāāna capāārā camasā na jutii cabui macāājērē esocūñuparā maa cū caátí wāārē. Aperā maatu macāājē pepūū queeri ũnierē patanerī Jesús jūgoyerē piticū jūgoyparā, Jesure qūroari useanirā. ⁹ Bairo bairā, nipetiro Jesús jūgoye macāāna, cū bero macāāna cūa busarique tutuaro mena atore bairo qūi basapeo jūgoyparā:

—¿Numajūcōāña! ¡Jesús, Dios cū cajou marī Quetiurū majū cū caānoi, cūrē marī cabasapeoro ñuña! ¹⁰ ¡Quetiurū rey David marī ñicū ānacū cū caānatōrē bairo caroaro to baicōā āmarō! ¡Nipetiro cū marī basapeoroa Dios amurecōo macāācūrē! —qūi basapeoyuparā to macāāna.

¹¹ Bairo na cabasa āno ũno, etayuru Jesús Jerusalēru. Topu eta, jāāñupū Jesús Dios ya wīi, templo wīire. Bairo ti wīire jāāñucā, nipetiro ru ĩñapeyocōāñupū Jesús. ĩñapeyo yaparo, tocārōā acoásurū Betania macāru cū cabuerā pugā wāmo peti ruore pugā pēnirō caānacāu mena, merē ñamicā caānoi yua.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mt 21.18-19)

¹² Cabusuri rūmu caāno tunucoásurū Jesús Jerusalēru tunu. Bairo ti macāru ácú, queya tūgoñañupā. ¹³ Bairo queyari, jīcāu yucu higuera cawāmecutiire yoajāñurōru ācū ĩñajoyuru. Bairo ĩñajo yua, caricare ĩña ásurū. Bairo caricare cū camacāmiatacūrē, capūū jeto nicōāñuparō. Rīca mañuparō. Carīcacuti yutea mee āñuparō mai. ¹⁴ Bairo tii otei carīcamanoi, atore bairo ĩñupū Jesús ti oteire:

—¡Atii tocārōā rīca manigarō yua! Ni ũcū ati rīcare ũgaetigami yua.

Bairo cū caīrjērē cū cabuerā ruame tūgoyparā.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cabero Jerusalēru na caetaro bero, Jesús ruame jāāñupū templo capairi wīi, ñubuerica wīire. Ti wīire jāāetari, to macāāna nunirī cawapatari majārē, baiři wapatiri majā cūrē na acurewiyoyo jūgoypuru. Tunu moneda tiirire cawasoari majā mesarire, baiři buare cawapatiri majā ya mesari cūrē tujerecū peyocoásuru. ¹⁶ Bairo átiri yua, aperārē apeye ũnierē cūgori, o pūsari, templo wīi recomacāru caānucūrārē na netōarotiesuru Jesús. ¹⁷ Bairo áti yaparo, atore bairo na ĩ quetibūyuru to macāānarē:

—Dios cū caquetibūjuri tituru bairo ĩña: “Yū ya wīi ati amurecōo nipetiro camasā na cañubueri wīi, ñubuerica wīi majū nigaro,” ĩña. Bairo caīquetibūjamiatacūrē, mujāā ruame apeye aruare bairo mujāā átiya. Camasārē jeruti nunirī majārē bairo caāna ānirī jerutiri majā na caāni wīi, ũtā wīire bairo mujāā átiya ati wīi, Dios ya wīire —na ĩ quetibūyuru Jesús.

¹⁸ Bairo cū caīquetibūjuriere tūgorā, sacerdote majā quetiuparā, baiři Moisés ānacū cū carotīcūrīqūrē cājūgobueri majā cūā, “¿Dope bairo átiri cū marī pajjārāti?” āmeo ĩ

busap̄eni j̄ogoyuparā na majū. Mai, cū uwiyuparā Jesure, nipetiro camasā Jesús yaye cū quetibuj̄ijere caroaro cū na cat̄ugosacōā maniátie j̄ugori. ¹⁹ Cabero canaioat̄ip̄a caāno iña yua, Jesús cū cabuerā mena ti macā Jerusalērē witicoásuparā.

La higuera sin fruto se seca
(Mt 21.20-22)

²⁰ Cabusuri r̄um̄ caāno higuera yuc̄tu net̄oásuparā. Bairo áná, higuera yuc̄re can̄cōr̄ip̄a caj̄ini yasiatac̄re iñajoyuparā. ²¹ Bairo na cañajoro, Pedro puame Jesús cū cañr̄iq̄uērē t̄ugoñabocari, atore bairo q̄ũñupū Jesure:

—Ȳu Quetiup̄a, iñajoya. J̄icu, “Tocārōā r̄ica manigaro,” m̄u caññaat̄acu puame merē j̄inicuupa —q̄ũñupū.

²² Bairo cū cañr̄o t̄ugo, atore bairo na iñupū Jesús cū cabuerārē:
—Dios mena t̄ugoñatutuaya. ²³ Cariape muj̄äärē ñiña: Ni j̄icāũ ūcū atii ūt̄aurē etari, “Wāati ria capairiyap̄u etan̄cārōj̄a,” cū cañata, cū cañr̄orēā bairo baibujoro tii ūt̄aũ puame. “Ȳu cañr̄orē bairo baicoagaro,” pugani cārō t̄ugoñar̄i mee, cariape cū cañt̄ugoñatutuacōāta, cū cañr̄orēā bairo baigaro yua. ²⁴ “Ȳu caj̄enir̄orēā bairo jogumi Dios,” cariape ī t̄ugoñatutuacōāña. Bairo muj̄ää cañt̄ugoñatutuacōāta, nipetiri wāme cū muj̄ää caj̄enir̄ijērē muj̄ää jomaj̄ucōāgumi. ²⁵ Tunu bairoa Diore muj̄ää caj̄eniparo j̄ugoye, aperā camasā mena roro muj̄ää caátaje caāmata, na mena muj̄ää cabusuq̄uēnorō ñiña, mar̄i Pacu Dios am̄rec̄or̄u caācū caā roro muj̄ää caátajere muj̄ää cū camasiriyobojoaparore bairo irā. ²⁶ Bairo roro muj̄äärē na caátajere na muj̄ää cabusuq̄uēnoeticōāta roque, mar̄i Pacu Dios caā roro muj̄ää caátajere muj̄ää masiriyobojaetigumi.

La autoridad de Jesús
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Tip̄aũ bero etayuparā tunu Jesuj̄ää Jerusalēpu. Bairo etarā, templo wiip̄u jāññuparā. Bairo Jesús puame top̄u cū cañesēā ānitoye, sacerdote majā quetiuparā, aperā Moisés ānacū cū carotic̄ur̄iq̄uērē caj̄ugobueri majā, aperā judío majā cabatoa camasir̄i majā caā c̄utu etayuparā. ²⁸ Bairo c̄utu etari, atore bairo q̄ũ j̄eniñañuparā Jesure:

—¿Noa ūna na carotiro mena bairo m̄u átiati ñamicā m̄u caátiaajere?

²⁹⁻³⁰ Bairo na caj̄eniñar̄o t̄ugo, atore bairo na iñupū Jesús fariseoj̄äärē:

—Ȳu caā muj̄äärē j̄icā wāme yu j̄eniñagu. Cariape yu muj̄ää ȳuwa: ¿Ni ūcū camasārē cū bautiza rotijoyupari Juan ānacūrē? ¿Dios, o camasā puame cū na bautiza rotijoyupari? Tiera cariape yu muj̄ää cañquetibuj̄uata, yu caā cariape muj̄äärē yu quetibuj̄egu, “Noa ūna na carotiro mena bairo yu átiya,” muj̄ää ñigu —na iñupū Jesús.

³¹ Bairo cū cañr̄o t̄ugo, yasioroaca āmeo busuyuparā na majū cūrē na cañȳupeere: “¿Nopē bairo cū mar̄i ynr̄ati? ‘Dios puame cū bautiza rotijoricumi Juarē,’ mar̄i cañata, ‘Toroque, ¿nopēñr̄a Juan ānacū cū caquetibuj̄uriquere cariape muj̄ää t̄ugoeti?’ mar̄i ĩbuj̄oñmi. ³² Tunu bairoa, ‘Camasā puame cū bautiza rotijoricarāma Juarē,’ mar̄i ī masiēt̄iña, mar̄irē tutirema irā,’ yasioroaca āmeo ī busuyuparā. Mai, camasārē na t̄ugoña uwiyuparā. Na, nipetiro camasā puame, ‘Juan, Dios cū caquetibuj̄ur̄otijoricū āmi,’ ī t̄ugoñarāma. ³³ Bairi, ‘J̄ää masiēt̄iña Juarē cabautiza rotijoricure,’ q̄ũñuparā fariseo quetiuparāj̄ää Jesure.

Bairo na cañr̄o t̄ugo, Jesús puame bairo na iñupū:

—Cariape yu muj̄ää ȳuetiyya. Bairi yu caā, “Noa ūna na carotiro mena tore bairo yu átimasñiña,” muj̄äärē ñi quetibuj̄uetigu —na iñupū.

12

La parábola de los labradores malvados
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ ĩ quetibuj̄u yaparo, ati wāme ĩcōñar̄i na quetibuj̄u j̄ugoyupu Jesús. Atoe bairo na iñupū: “Āñupū j̄icāũ wese up̄a. Cū puame use wesere q̄ũñoñupū. Bairo ti wesere ote yaparo, cū wesere jāniā ēñotayupu ūt̄a rupaa mena. Āti yaparo, use ocore na canumuparo cūrē q̄ũñoñupū. Āti yaparo, na cacoteri wii cañm̄uar̄i wii, torre cārē q̄ũñoñupū. Bairo q̄ũño yaparori bero, acoásupu cayoarop̄u. Mai, águ j̄ugoye, cū wesere wasoc̄ñupū aperā paari maj̄arē, wapatagu. ² Cabero yua, use cabutiri yutea caetaro masir̄i, cū ūm̄u j̄icāñr̄ē cū joyupu cū ya wesere cū cawasoricar̄i t̄up̄u. Cūrē na cawasorique wapare boũ, cū joyupu, tie wapare cū jeatiboj̄aato, ĩ. ³ Bairo cū ūm̄urē cū caj̄omiatacūrē, wese paari majā puame, cū caetaro cū q̄ũñuparā. Bairo cū q̄ũñr̄i, ñe ūnie mácū cū átitunuo joyuparā. ⁴ Tunu ti wese up̄a puame apeĩ cū ūm̄urē cū joyupu. Cū cūrē torea bairo cū ásuparā. Roro cū átieperi, cū r̄uroare r̄iĩ witio joroque cū payuparā. ⁵ Cabero ti wese up̄a apeĩ cū ūm̄urē cū joyupu tunu. Bairo top̄u cū caetaro, cū paj̄iā rocacōññuparā ti wese cacoteri majā yua. Cabero capārā na

jonemomiñupū tunu. Bairo topu na caetaro, ti wesere cacoteri majā puame jicāārāre na qūēñuparā. Aperārē na pajā recōāñuparā.

⁶ “Bairo na caáto bero, jicāā rusaŷupū yua, cū macū batiaro cū camai majū jeto. Bairo bairi ti wesepū cū joyupū, atore bairo ī tūgoñari: ‘Cū roquere cū nacūbuŷobujiorāma, y macū cū caānoi.’ ⁷ Bairo cū caītūgoñamiatacūārē, wese paari majā puame ti wese upau macū cū caátore ñnarī, āmeo ññuparā: ‘Atiyami ati wese upau macū. Cūā ññami cū pacu cū cariaro bero ati wesere cacūŷousapau. Bairi cū marī pajārocacōāto. Bairo marī caápata, ati wese uparārē bairo marī tuagarā,’ āmeo ññuparā na majū. ⁸ Bairo caīrā āniri na caīrōrēā bairo ásuparā. Ti wese tānirū cū ñeowa átī, cū pajā rocacōāñuparā,” na ī quetibujuyupū Jesús.

⁹ Bairo ī quetibujuyupū yaparo, atore bairo na ī jēniñañupū cū caīrjērē catāgori majārē: “¿Dope bairo ácamī mujāā ī tūgoñañati cū macūrē na capajārocaro bero ti wese upau puame? Bairo átigumi: Topu á, ti wese paari majārē na pajā recōāgumi. Bairo na átireri bero, aperārē cū wesere coteroticūgumi,” na ññupū Jesús cū caīrjērē catāgori majārē.

¹⁰ Ī quetibujuyupū yaparo, atore bairo na ñnemoñupū tunu: “¿Atie quetibujucūrīqūrē mujāā ññatinucūñati Dios yaye busarica tutipū? Mujāā masīrā. Bairo ñña: ‘Ītā mena cawī qūēnorī majā jicā ūtāārē na caboetimiatacūārē, tia puame caānimajūrīcā nigaro.

Tia camanicōāta, wī manibujioricaro.

¹¹ Dios puame bairoa ásupi. Bairo cū caátore ñnarā, marī tūgoña useaniña,’

ī quetibujuyupū Dios yaye busarica tutipū,” na ī quetibujuyupū Jesús tia ūtāārē bairo cū cabairijere.

¹² Bairo cū caīquetibujuro tūgo, to macāāna puame masicōāñuparā Jesús cū caīrjērē. “Marī puame tia ūtāārē carocari majārē bairo marī āniña. Bairi marīrēā ĩgu ĩcūmi Jesús,” ī tūgoñañuparā. Bairo ī tūgoñamasīrī jicoquei Jesure cū ñegamiñuparā. Bairo cū ñegamirācūā, cū ñemasīēsuparā, camasārē na uwirā. Bairi tocārōā jānarī acoásuparā.

El asunto de los impuestos

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Cabero tunu fariseo majā jicāārā bairi Herodes yarā cāārē Jesutu na joyuparā, “¿Dope bairo rorije cū buso joroque marī ānaati? Bairo roro Jesús cū cabusuata, cū marī busujā masīgarā,” ĩrā. ¹⁴ Bairi na cajoatana Jesús tūpu etarā, atore bairo qūī jēniñañuparā:

—Cabuei, jāā masīña merē mu caātiānierē. Mua, caroarō cariape minucūña. Aperā roro na cabaurije, aperā caroarō na cabaurije jūgori mee na miñabeseya. Mua, cariapea Dios marīrē cū caānirotiricarorea bairo mu bueya. Bairo cabai āniri, ¿dope bairo mi tūgoñañati romano majā marīrē na carotirijere? ¿To ñññati quetiupau emperadore camasā yaye dinerore jeri, jāā cajoata, o to ññeticuti? —qūī jēniñañuparā.

¹⁵ Jesús puame roro na caītūgoñarijērē masicōārī, atore bairo na ññupū:

—¿Nopēīrā, “Roro qūīāto,” caīrārē bairo yu mujāā ī jēniñañati? Jau, yare joñijate moneda tiire, caroarō marī caññaparore bairo ĩrā —na ññupū.

¹⁶ Bairo na canunirō, atore bairo na ññupū:

—¿Noa riapē to tusayati, ti moneda tiicapare? Tunu bairoa, ¿noa wāme woaturique to tusayati? —na ī jēniñañupū Jesús.

Bairo cū caīrō, na puame ññuparā:

—Emperador quetiupau ya wāme, bairi tunu, cū riape tusaya ti tii moneda tiicapare —qūīñuparā.

¹⁷ Bairo na caīquetibujuro, atore bairo na ñnemoñupū Jesús tunu:

—Toroque emperador quetiupare cū yaye caānierē cūrē cū tunuojoya. Tunu bairoa Dios yaye caānierē Diore cū jonucūña —na ī quetibujuyupū Jesús fariseojārē.

Bairo cū caīrō tūgorā, cū caīquetibujurijere tūgo acuaacoasuparā.

La pregunta sobre la resurrección

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Cabero jicāārā saduceo majā na caīrā qūīñarásuparā Jesure. Mai, saduceo majā puame atore bairo caītūgoñari majā ññuparā: “Camasā cariacoatana, nopē bairo catitunu masēnema,” ī tūgoñañuparā. Bairi atore bairo qūīñuparā Jesure:

¹⁹ —Cabuei, Moisés ānacū atore bairo marīrē ī woacūñañupū tirāmupure: “Ni jicā ūcū cawāmojiyaricu cū ñmo mena pūnaa mácūā cū cariacoatana, cū ānacū bai puame cū buiacore cō cū wāmojiyaáto. Bairo cū caáto, cū pūnaa caāniparā puame cū ānacū pūnaarē bairo ānibujiorāma,” ĩcūñupū. ²⁰ Tiere mu masī. Bairi ape wāmerē ĩcōñari jāā quetibujura mai: Āññuparā jicāni, jicā wāmo peti puga pēnirō caānacū majū jicā pūnaa. Bairi cajūgocu puame wāmojiya jūgooyupū. Cabero pūnaa mácūā riacoásupū. ²¹ Bairi cū ānacū bai puame cū buiacore wāmojiyayupū tunu. Cabero pūnaa mácūā riacoásupū cū cūā. Tunu bairoa cū ānacū bai ape puame cū buiacore wāmojiyayupū tunu. Cabero cū cūā riacoásupū pūnaa

mácãã. ²² Bairo bairo jeto baiyuparã nipetiro na ânana bairã, aperã cãã. Bairo nipetiro cõ mena ñmócõtimirãcãã, cõ mena pũnaa mãna jeto riapeticoasuparã. Cabero na ânana ñmo caãnimirĩcõ cãã riacoásũpo. ²³ Bairo ati yepapũ nipetirã ñmo caãnacõ ânirĩ yua, cariaricarã tunu na cacatiropũ na caãno, ¿ni ñmo majũ cõ ânicuti? —qũĩ jẽniñañuparã saduceo majã Jesure.

²⁴ Bairo na caĩjẽniñarõ tãgo, atore bairo na ì quetibũjuyupũ Jesús:
—Mujãã, saduceo majã, Dios yaye cã caquetibũjucũrĩqũẽ, bairi cã tutuarije cããrẽ mujãã tãgoña mawijiacoaya, bairo írã. ²⁵ Ape ñmurecõore caũma, carõmia cãã catiri caetaparã puame ñmo manigarãma. Ángelea majã, ñmurecõo macããna na caãnorẽ bairo nigarãma. ²⁶ Apeyera tunu mujããrẽ yũ quetibũjugu: Cariacoatana nimirãcãã tunu na cacatirore Moisés ãnacũ cã caquetibũjwoacũricã tutipũ mujãã ññaetinuũñati ati wẽerẽ. Ti tutipũ yucũ ãmirõcãã caũpetietiere cã caquetibũjuricaupũ atore bairo ì woatuyupi Moisés: “Yua, yũ ãniña Abraham, cã macũ Isaac, bairi cã macũ Jacob quetiupau caãnacũ,” ñũpĩ. ²⁷ Bairo cã caĩrõ, marĩ masiña: ¡Dios puame cayasirã ânana ñna quetiupau mee niñami! Cacatirã majũ quetiupau roque niñami. Tere mujãã tãgoña mawijiacoaya —na ì quetibũjuyupũ Jesús saduceo majãrẽ.

El mandamiento más importante
(Mt 22.34-40)

²⁸ Bairo na caãmeo busupẽnirĩjẽrẽ catãgoatacũ jĩcãũ Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ cajãgobuei puame bairo Jesús caroarõ cã caĩquetibũjuro tãgori, Jesutũ etayupũ. Bairo cãtu eta, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—Cabuei, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽ mena macããjẽ, ¿dise puame caãnimajũrĩjẽ cã caroticũrĩqũẽ to ãniñati? —qũĩ jẽniñañupũ.

²⁹ Bairo cã caĩjẽniñarõ tãgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús caũmarẽ:
—Moisés ãnacũ cã caroticũrĩjẽ mena macããjẽ cabuijãñurõ netõrõ carotirije atore bairo niña: “Tãgoya mujãã Israel macããna. Dios marĩ Pacũ jĩcãũ niñami. Apei maniñami. ³⁰ Bairo mujãã caãtiãnie nipetirije mena cã maiña. Tunu bairoa mujãã yeripũ, mujãã catãgoñarĩjẽ nipetirije mena cã maiña. Tunu bairoa mujãã catutuarije nipetirije mena cã maiña.” ³¹ Atie rocajãñurĩ cã caroticũrĩqũẽ torea bairo jãñurĩ niña tie cãã. Bairo ñña: “Mujããtũ macããna cããrẽ mujãã rupaure mujãã camairõrẽã bairo na maiña.” Tie Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽ tocãnacã wãme netõrõ caãnimajũrĩjẽ niña. Ape wãme tie netõrõ caãnie maã —qũĩ quetibũjuyupũ Jesús cajãgobueire.

³² Bairo cã caĩrõ tãgo, qũĩñupũ Jesure:
—Cabuei, cariape miña. Mũ caĩquetibũjurijere bairo baiya: Dios marĩ Pacũ jĩcãũã niñami. Apei maniñami. ³³ Marĩ caãtiãnie nipetirije mena cã marĩ maigarã. Tunu bairoa marĩ yeripũ, marĩ catãgoñarĩjẽ nipetirije mena cã marĩ maigarã. Tunu bairoa marĩ catutuarije nipetirije mena cã marĩ maigarã. Marĩtũ macããna cããrẽ marĩ rupaure marĩ camairõrẽã bairo na marĩ maigarã. Tie puame marĩ catãgopeoro, waibutoa rii altapũ marĩ cajoemũgõ jonucũrĩjẽ tocãnacã wãme netõrõ caãnimajũrĩjẽ niña —qũĩñupũ.

³⁴ Jesús puame caroarõ cã cayuro tãgo, atore bairo qũĩñupũ:
—Petoaca rusaya Dios cã carotimasirĩrapũ mũ caetapee.
Bairo cã caĩrõ bero yua, cã jẽniña uwiri, ni jĩcãũ ùcũ cã jẽniñanemoesupũ.

¿De quién desciende el Mesías?
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Bairo Jesús Dios ya wii templo wiipũ camasãrẽ na bueãcũ, atore bairo na ñũpũ cãtu caãnarẽ:

—¿Dopẽrĩã Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ cajãgobuei majã puame, “Mesías, ‘Dios cã cajõn,’ na caĩrẽ David ãnacũ pãrãmi ãnigumi?” na ì quetibũjunucũñati? ³⁶ David ãnacũ puame Espiritu Santo cãrẽ cã camasĩõrĩjẽ jãgori, atore bairo ì woatuyupi:

‘Dios puame yũ Quetiupaure atore bairo qũĩwĩ:
“Ato ruiya cariape ñũgõã puame mai.
Mũ pesua caãnanarẽ na yũ canetõnucãrõ bero, mũ puame na mũ rotimasĩgu,”’
ñũpĩ David ãnacũ, Dios cã caĩrĩqũẽrẽ.

³⁷ Bairo Mesiare, “Yũ Quetiupau,” cã caĩmiatacããrẽ, ¿dope bairo cã pãrãmi majũ cã ãnibujocati? —na ì jẽniñañupũ Jesús cãtu caãnarẽ.

Na puame capããrã ãñuparã cã yaye quetibũjuriquere ñseanirĩqũẽ mena catãgousarã.

Jesús acusa a los maestros de la ley
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Bairo Jesús camasãrẽ na quetibũjucãcũ, atore bairo na ñũpũ: “Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ cajãgobuei majã na caãtiãnierẽ tãgoñamasiña: Na puame jutii cayowerijere

jãñajesoyama. Bairo cajãñarã ãnirĩ plazapũ na caãñesẽãta, nipetiro camasã ñucũbugoricaro mena na cajẽnirõrẽ bonucũñama. ³⁹ Tunu bairoa ñubuerica wiiripũ na caãpãta, caroapauri jetore ruiganucũñama. Tunu bose rãmũ caãno narẽ na capiata, caroapaurẽ ruiiri ugaganucũñama. ⁴⁰ Tunu bairoa cawapearã rõmirĩ ya wiirire emanucũñama. Tunu yoaro Diore cã jẽniñubue tonucũñama. Na puame roque aperã netõjãñurõ popiye tãmũogarãma.”

*La ofrenda de la viuda pobre
(Lc 21.1-4)*

⁴¹ Jicã rãmũ templo wiipũ acũ, camasã na yaye dinerore na cajãñucũrĩ patatu ruiyupũ Jesús. Bairo totu ruiãcũ, ti patapũ na dinerore jori majãrẽ na iñajoyupũ. Capããrã ãñuparã paio cadinerocuna. Na puame dinero jããricã pataripũ na yaye dinerore jããrã ásuparã. ⁴² Na bero cawapeao cabopacao cãã jããñurõ pũga moneda, cobre tiiriacarẽ, cacũgoeco majũ niñiocãã. ⁴³⁻⁴⁴ Bairo cõ caãto iña, atore bairo na iñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ:

—Ñnoa cadinero cãgonetõõrã ãnirĩ narẽ catuarijere, dinerore na cajãñucũrĩ patapũ jããñama. Atio cawapeao puame cabopacanetõõ ãnirĩ, cõ cacũgomirĩjẽ nipetirijere jããcõãñamo. Bairi cariape mujããrẽ ñiña: Dios cũ caññajoro atio puame cadinero cãgorã netõjãñurõ jããñamo —na iñupũ Jesús.

13

*Jesús anuncia que el templo será destruido
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Cabero templo Dios ya wii caãniatacũ ti wiire witicoásupũ Jesús. Bairo cũ caátõ, jicãũ Jesús cũ cabuei atore bairo qũñupũ:

—¡Cabuei, nocãrõ caroa wii majũ to ãniñati ati wii! Paca ãtãpãñĩ ñiña. Ati wii, caroa wiuro majũ nicõãña —qũñupũ Jesure jicãũ cũ cabuei, templo wiire iñarã.

² Bairo cũ caĩrõ tãgori, atore bairo qũñupũ Jesús cãrẽ:

—Ati wii paca ãtãpãñĩ ñnie nipetirijere miñaña. Cariape miña: Jicã rãmũ, ati wiire roro na caãtipa rãmũ caetaro, jicã ãtãã ñno bui tuticãti pesaricaro manopũ átiyasio rocacõãgarãma ati wiire —qũñupũ Jesús cũ cabuei jicããrẽ.

*Señales antes del fin
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)*

³ Cabero Olivo buropũ acoásuparã Jesujãã. Mai, Olivo buro Dios ya wii templo jããme ãñuparõ. Bairo ti buropũ na caetaro, topũ ruiyupũ Jesús. Bairo cũ caruiro, aperã na camano, cũ cabuerã Pedro, Santiago, Juan, Andrejãã puame atore bairo qũñ jẽniñañuparã Jesure: ⁴ “Cabuei, ¿nocãrõpũ to bairoati atie mũ caĩrĩjẽ? ¿Dope bairo merẽ, ‘Jesús cũ caĩrĩqũẽ etaro baiya,’ jãã i masĩrãti?”

⁵ Bairo na cajẽñiñarõ tãgori, atore bairo na iñupũ Jesús: “Caroaro majũ mujãã tũgoñamasĩgarã, jããpũ jãã iñoecore, irã. ⁶ Capããrã atigarãma iñoñesãrĩ majã. Atoe bairo iñarãma: ‘Yua, Mesias yu ãniña Dios cũ cajou,’ iñarãma. Bairo na irĩ, camasã capããrãrẽ na iñoigarãma.

⁷ “Tunu bairoa mujãã queti tũgogarã: ‘Camasã aperopũ cããrẽ ãmeo pajĩãrã átiuparã.’ Bairo na caãtie quetire tũgori, tũgo acuaeticõãña. Ati umãrecõo capetiparo jũgoye bairoa cabaijũgoyecutipee niña bairopũ. Bairi tũgo acuaeticõãña. ⁸ Ti yutea caãno jicã yepa macããna, ape yepa macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu bairoa jicã macã macããna, ape macã macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu tutuaro mena ati yepa cãã yuguigaro nipetiroopũ. Apeye aua riarique atigarõ. Jicãõ carõmio bairirupũ caãcõ cõ macã cũ cabuiari rãmũ capũnirõ tũgoñarĩ cõ cawisiojũgoriquere bairo niña ati umãrecõo cabaípee mujããrẽ yu caquetibũjuriye.

⁹ “Diore cañroaena na caãtiãnierẽ tũgoñamasacatiya. Mujããrẽ roro atigarãma. Mujããrẽ ñerĩ, popiye mujãã baio joroque mujãã atigarãma. Quetiuparã tũpũ mujããrẽ neãgarãma, to macããna mujããrẽ na caññabeseparore bairo irã. Aperã cãã sinagogas, na cañubueri wiiripũ mujãã bape epegarãma. Tunu yu yarã mujãã caãno jũgori na puame mujããrẽ roro na catutiparore bairo irã, quetiuparã gobernadores, bairi quetiuparã reyes tũpũ cããrẽ mujãã neãgarãma. Bairo na caãtĩmiatacããrẽ, na ñnarẽ yu yaye quetire nemojãñurõ mujãã quetibũju masĩgarã bairãpũ. ¹⁰ Atie caroa queti cãã ati umãrecõo capetiparo jũgoye nipetiroopũ caje-sapeticõa jũgoyecutipee niña bairopũ. ¹¹ Bairi quetiuparã tũpũ roro mujããrẽ na caneatõ, ‘¿Dope bairo na marĩ irãati?’ i tũgoña macãeticõãña. Tipau caetaro iña, Dios puame mujãã caĩmasĩpeere mujãã jogumi. Mujãã catũgoñamasĩrĩjẽ mena mujãã quetibũjuetigarã. Marĩ Pacu Dios mena macããcũ, Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori roque mujãã quetibũjugarã camasãrẽ. ¹² Tipau caãno, jicãũ pũnaa caãna nimirãcãã, ãmeo busũjãbuitirecõãgarãma. Bairo ãna, gobiernorẽ na ñerotiri na pajĩãrerotigarãma. Tunu apei cãã cũ macãrẽ torea bairo cũ

átirotagumi. Tunu jĩcãũ pũnaa na pacuare boetiri, na pajĩãrerotigarãma. ¹³ Bairi yua, ati umũrecóo macããna nipetiro mujããrẽ ñãtegarãma, yu yarã mujãã caãnoi. Baiũana, ni ùcũ mujãã mena macããcũ yu yaye jĩcã wãmeacã ùnorẽ cã cajãnaeticõãta, cã netõgumi Dios.

¹⁴ “Bairi mujãã pũame Dios ya wiire nocãrõ caroapaũre moecũ carõũ majũ torũ cã caãnierẽ ñãrã, atore bairo mujãã ï tũgoñamasĩgarã: ‘Merẽ ati macã yasigaro baiya.’ (Mujãã, atie yu ya pũrõrẽ caĩñabuerã pũame tũgopeoya yu yaye, yu caquetibujurijere.) Bairo cabairo, Judea yera macããna ùtã yucũũ na ruti áparõ. ¹⁵ Tunu bairoa jĩcãũ ùcũ cã wii, cabuimacã arũaru cã caãmata, ruiatĩri cã areyere, ape arũaru caãnierẽ cã jei ápericõãto. Cariape cã ácoa áparõ. ¹⁶ Tunu bairoa cã, wesepũ caãcũ cã jutii ùnierẽ bomicãã, cã jetunuu apericõãto cã ya wiiru. ¹⁷ ¡Carõmia bairirupaũ caãna popiye netõrõ baigarãma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrẽ, capũnaacũna cãã popiye netõrõ baigarãma ti rãmurẽ! ¹⁸ Bairi Diore cã jeniña, mujãã carutiripaũ camasiriyoeiti rãmũ to caãniparore bairo ñã. Cawãma pue yũtea caãno to cabaietiparore bairo ñã, Diore cã jeniña. ¹⁹ Ti rãmurẽ roro ati yeparuẽ bairique nigaro. Dios cã caãtũgõri rãmũ bero tocãnacã rãmurẽ netõrõ popiye bairicapaũ nigaro ti rãmũ caetaro. ²⁰ Bairi Dios pũame ti rãmũ roro cabairijere cã cajãnarotieticõãta, camasã nipetiro riapeticoabujiorãma. Bairo na cariapeticoamiatacũãrẽ, mujãã, cã cabeserãrẽ mairĩ roque, peeti yũtea ùno popiye mujãã cabaiãpa rãmurẽ áti ñnotabojagumi.

²¹ “Bairi ni jĩcãũ ùcũ, ‘Mesias, Dios cã cajõũ pũame ati macãũrẽ etaupũ,’ o ‘Ji macãũrẽ etaupũ,’ cã caĩata, cariape cã mujãã tũgoetigarã. ²² Caĩtopairã capããrã átigarãma. ‘Yua, Mesias yu ãniña,’ o ‘Yua, profeta yu ãniña,’ caĩrã átigarãma. Capee átiñõgarãma, camasã ricaati na catũgõũsaparore bairo ñã. Mujãã ùna, Dios cã cabesericarã cããrẽ ñtomigarãma. ²³ ¡Bairi masacatiya yu yarã! Merẽ mujãã tiere mujããrẽ yu quetibujũ jũgoyetiya,” na ï quetibujũyupũ Jesús.

*El regreso del Hijo del Hombre
(Mt 24.29-35, 42, 44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Ñ quetibujũ yaparo, atore bairo na ï nemoñupũ tunu: “Camasã roro majũ na cabairi yũtea capetiro bero, muiru umũrecóo macããcũ naitũãcoagumi. Ñami macããcũ cãã bauetigumi. ²⁵ Ñocõã, umũrecóore caãnimiatana cãã ñacoagarãma. Bairo bairã, umũrecóo macããna nipetirã yugui ñacoagarãma. ²⁶ Tocãrõã yu, Camasã Jũgocũ, buseriwo watoaru nocãrõ yu catutuarije mena, bairi yu caasiyabatorije mena yu caatõre ñãjõgarãma. ²⁷ Bairo yu caatõre na caĩñajoro yua, yu ùmua, ángelea majãrẽ nipetiropũ na yu árotigu. Bairi ati umũrecóo macããna nipetiropũ caãnarẽ na ñõõgarãma yu cabesericarã pũamerẽ,” na ï quetibujũyupũ Jesús.

²⁸ Ñ quetibujũ yaparo, ati wãmerẽ ïcõñãri na ñnemoñupũ tunu: “Mai, higuera yucũre mujãã masiña. Ti yucũ cawãma pũũ cawasoaro ñãrã, ‘Merẽ cãma cõñãrõ baiya,’ mujãã ï masiña. ²⁹ Toreã bairo mujããrẽ yu caquetibujurijere bairo cabaietaro ñãrã, ‘Merẽ Jesús ati yeparu nemo cã catunuetaparo cõñãrõ baiya,’ mujãã ï masĩgarã. ³⁰ Cariape mujããrẽ ñiña: Mujããrẽ yu caquetibujurije baipecticoagaro ti yũtea macããna na cariaparo jũgoye. ³¹ Tunu bairoa ati umũrecóo, ati yera cãã yasipeticoagaro. Yũ yaye quetibujurique roque petietigaro. Yũ caĩrõrẽã bairo baicoagaro.

³² “Bairopũã di rãmũ, di hora majũ mujãã yu caquetibujurije caetaparore ni jĩcãũ ùcũ masiñĩñami. Umũrecóo macããna ángelea majã cãã masiñĩñama. Marĩ Pacũ Dios macã, yu cãã yu masiñĩña. Marĩ Pacũ Dios jeto masiñĩami ti rãmũ caetaparore.

³³ “Bairi ti rãmũ yu caetapa rãmurẽ mujãã masiñĩña. Bairi masacatiya yu yarã. Cacãñirãrẽ bairo baieticõãña. Caroaro coteya. ³⁴ Ti rãmũ caetaparo, jĩcãũ quetiupaũ cã cabairiquere bairo ñiña. Cã pũame ape yeparu saũoagorũ águ jũgoye, cã raabõjari majãrẽ na piõjori, na cũñũpũ tocãnacãũpũrea cã ya wii macããjẽ coteriquere caroaro na caquẽnobojaparore bairo ï. Ti wii jope cacotei cããrẽ, ‘Masacatiya, cajerutiri majã jããrema,’ quĩ quetibujũ cũñũpũ. ³⁵ Cã caãtõ bero caroaro na caãniyurea bairo baiya mujãã cãã. Na cãã, ‘Tocãrõ majũ tunu etagumi marĩ quetiupaũ,’ ï masiñãma. ‘Canaiõĩrapũ caãno, ñami recomacã caãno, o ábocũ cã capiiripaũ, o cabusuripaũ bero tunu etabujiomĩ,’ ï masiñãma. Mujãã cãã narẽ bairo masiñĩmirãcãã, yure cotecõã ninucũña. ³⁶ Masĩã mano yu caatipũre cacãñirãrẽ bairo mujãã ãñibujiorã, tocãnacã rãmũã caroaro tũgoñamasĩri yure mujãã cacoteeticõãta. ³⁷ Bairo mujããrẽ yu caĩrẽjẽrẽ yu yarã nipetirã cããrẽ atore bairo mujãã ñiña: ¡Caroaro coteya tocãnacã rãmũã!” na ï quetibujũyupũ Jesús.

14

*Conspiración para arrestar a Jesús
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Merẽ yua, pũga rãmũ rusayuparo bõse rãmũ, Pascua na caĩrĩ rãmũ, pããrẽ cawauarije caasua manierẽ judiõ majã na caũgapa bõse rãmũ majũ. Quetiuparã sacerdote majã, bairi

Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā puame, “¿Dope bairo camasā na caññaeto Jesure gobierno cū cañeroto joroque marī ātirocticuti?” āmeo īñuparā na majū ītorique mena, Jesús cū cariarore borā. ² Bairo āmeo īrī cārē na capajīāgamiatacūārē, jīcāārā na mena macāāna atore bairo īñuparā:

—Bairāpuā, Pascua caāno cū marī ñerotimasīēna, “Camasā roro awajari marī tutirema,” īrā, īñuparā.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jesús puame tipau caāno Betania macāpu āñupū, carupau boamirīcū Simón cawāmecucu ya wiiru. Bairo ti wii cū caāno, jīcāō carōmio cūtu etayupo. Cō puame caroaracapu jiraro cajūñiñurjē pairo cawapacūtiere neasūpo. Bairo Jesús mesapu cū caruiro, carōmio caroa puame tie cajūñiñurjē cū ruoaru piopeoyupo, Jesure butiro nucūbugoo. ⁴ Jīcāārā to caāna puame bairo cō caāto īñarā, cō mena asiajāñuñuparā. Atore bairo īñuparā:

—Tame, ¿nopēīō pairo cawapacūtiere bairo cō ātiryati? ⁵ Apei, tiere caboure cō canuniata, pairo, trescientos denario moneda tiiri majū wapa nerī, aperā cabopacarārē na juātinemo masībujimo. Āmerē tie yasicoaya cō cawapatabujioataje yua —āmeo īñuparā.

Tore bairo āmeo ī busuyuparā na majū carōmio cō caātiere īñarī.

⁶ Jesús puame tūgoypu cō na catutirijere. Bairi atore bairo na īñupū:

—¿Nopēīrā patowācōrō cōrē mujāā busupaiyati? Atio carōmio bairo yure cō caātie ñujāñuñā. ⁷ Cabopacarā nicōānucūgarāma mujāā watoare. Yu puame roque yoaro yu āmerīgu atī yerarpu. ⁸ Bairo cajūñiñurjē cū ruoore cō cariopeoro jūgori yu ruarane caroaro qūēnoñamo, yu ruarūri ānajērē na cayacūparo jūgoye. ⁹ Cariarpe mujāārē ñiña: Ati unyrecōo nipetiropu, atie yu yaye queti, camasārē Dios cū canetōōrjēre na caquetibujuropu atio carōmio bairo yure cō caātie cūārē quetibujugarāma. Bairi cō caātiere masīcōā ninucūgarāma camasā tocānacā rāmna —na īñupū Jesús.

Judas traiciona a Jesús

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Bairi yua, jīcāū Jesús cū cabuerā puā wāmo peti ruore puā pēnirō mena macāācū, Judas Iscariote cawāmecucu na īñau āsūpu quetiuparā sacerdotē majārē. Na tūpu etari, Jesure busujā buitirocacōāñupū, cū na capajīāmasīparore bairo ī. ¹¹ Bairo cū caīrō tūgo, useanicoasuparā sacerdotē majā quetiuparā. Bairo useanirī, “Dinero murē jāā jogarā tie wapa,” qūñiñuparā. Tipau bero, Judas puame dipau ūno dope bairo camasā mano macājūgoypu, Jesure na ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Bairi yua, etayuparo Pascua bose rāmna, caānijūgori rāmna, levadura pan cawauorije caasua manierē judio majā na caugari rāmna. Tunu bairoa oveja nurīcū macū cordero na caīrē rajjārī na caugari bose rāmna etayuparo. Bairo ti rāmna caetaro īña, Jesús cū cabuerā puame, cūtu etari, atore bairo qūñiñiñuparā:

—¿Nooru marī caugapeere jāā caqūēnoyuro mu boyati?

¹³ Bairo na cajjēniñarō, na ārotiyupu Jesús puāgarā cū cabuerārē:

—Ānāja mujāā Jerusalēpu. Bairo ti macārē etarā, mujāā bōcaetagarā jīcāū caāmurē, ocoru pusari caācūre. Cārē cū bōcaetari, cū bero mujāā usaápā. ¹⁴ Cū usaa yua, cū wiiru cū cajjārō ti wii upaure atore bairo cū mujāā īgarā: “Cabuei bairo ī jēniñajoyami: ‘¿Nooru to āniñati Pascua bose rāmna caāno yu cabuerā mena yu caugapa arua?’ ī jēniñajoyami,” cū mujāā īgarā.

¹⁵ Bairo mujāā cajjēniñarō, mujāā īñogumi jōbuiru caroaro qūēnoweyorica aruare. Toru marī caugapeere mujāā qūēnoyuwa —na īñupū Jesús cū cabuerā puāgarārē.

¹⁶ Bairo cū caīrō tūgo, acoásuparā Jerusalén macāpu. Toru na caetaro, nipetiro Jesús na cū caītatorea bairo baipecticōāñuparō. Bairi toru qūēnoyuyuparā Pascua bose rāmna na caugapeere yua.

¹⁷ Cabero canaioīrīpu caetaro, Jesús puame ti wii jāāetari mesapu ruiyupu puā wāmo peti ruore puā pēnirō caāna cū cabuerā mena. ¹⁸ Bairo na caugaruirīpu, atore bairo na īñupū Jesús:

—Cariare mujāārē ñiña: Mujāā mena macāācū jīcāū roro yure ī busujā buitirocagumi.

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, butiro tūgoña yapapuayuparā cū cabuerā. Bairo bairā, apei, apei, Jesure bairo ī jēniña jūgoyparā:

—¿Yu mee, yu ānicōāētīmicuti murē caibusujābuitiri majōcu? —ī jēniñiñuparā tocānacāpuā.

²⁰ Bairo na caīrō, bairo na īñupū Jesús:

—Āni niñami yure roro caibusujābuitiropara, āmerē ati bapare yu mena cā pan cayoseuga ruame. ²¹ Тогесна, yu, Camasā Jūgocu, profeta majā yu cabaipeere na caquetibujucūricārōrēā bairo yu baigu. Cabaimiatacāārē, iyure caibusujābuitiropara cū carorije wapa paio nigaro! Bairi cū cabuiaeticōāta, űubujioricarō —na ĩñupū Jesūs cū cabuerārē.

²² Bairo na ĩri bero, na caugatoye, Jesūs ruame cū wāmo mena pāārē nerī, “Dios, mu űujāñuña jāā mena,” ĩ yaparori, carecomacā peenerī, cū cabuerārē, atore bairo ĩri na batoyupu:

—Atie pan, yu rupau niña. Tere ugaya —na ĩñupū Jesūs.

²³ Bairo ĩ yaparo, cū wāmo mena copa etirica bapare nerī, “Dios, mu űujāñuña jāā mena,” qū ĩ yaparori, ti copare na nuniñupū. Bairo cū caáto, cū cabuerā nipetiro use oco ti copa macāñjērē etipeticōāñuparā. ²⁴ Bairo na caetiro, atore bairo na ĩñupū:

—Atie use oco ruame yu rií niña. Camasā capāārārē na netōōgu, yu riacoagu. Bairo yu cariapee jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátibojacūriqūē etacoaya. ²⁵ Cariape mujāārē ñiña: Āmea mujāā mena use ocore puḡani yu etinemoetigu yu Pacu cū carotimasīrpaḡ tunu caetaro marī caetinemoparo jūgoye —na ĩñupū Jesūs.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ ĩ yaparo, salmos basarique mena Diore basapeoyuparā. Basapeo yaparo yua, acoásuparā Olivo cawāmecuti buropu. ²⁷ Bairo na caátó, atore bairo na ĩñupū Jesūs:

—Yu cabuerā, mujāā nipetirā aperārē uwirā, yu mujāā aweyocoagarā. Mujāā cabaipeere ĩ quetibujū jūgoyeticūñañupū profeta majā Dios yaye woaturica tutupu: “Ovejare cacoteire camasā na carajjārō yu eñotaetigu. Bairo cārē na carajjārō bero, cū oveja ruame bata peticōāgarāma,” ĩ quetibujū jūgoyeticūñañupū. ²⁸ Tunu apreyera cariacoatacu nimicāā, yu caticoagu tunu. Bairo cati yua, mujāā jūgoye Galilea yerapu yu āgu —na ĩñupū Jesūs.

²⁹ Bairo cū caīrō bero, Pedro ruame bairo qūññupū Jesure:

—Ānoa yu mena macāāna nipetirā murē na caaweyocoamiatacāārē, yu ruame roque di rāmu űno mu yu aweyoetigu.

³⁰ Bairo cū caīrō, bairo qūññupū Jesūs:

—Pedro, cariape murē ñiña: Āme ñami ābocu puḡani cū capiiparo jūgoye itiani, “Cū yu masiētñiña Jesure,” yu mitogu —qūññupū Jesūs Pedrorē.

³¹ Pedro ruame butiuro tutuaro mena bairo qūññupū:

—Mu mena yure na carajjā rocamiatācāārē, “Cū yu masiētñiña Jesure,” ñitoetimajūcōāgu —qūññupū Pedro Jesure.

Bairo cū caīrō tūgo, Jesūs cū cabuerā cāā nipetiro, bairo jeto qūññuparā.

Jesús ora en Getsemaní

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Bairi Jesujāā ásuparā Getsemaní cawāmecutoru. Toru etari, bairo na ĩñupū Jesūs cū cabuerārē:

—Ato ruicoteya mai. Jō jāñurōru Diore cū jēnigu yu átiya.

³³ ĩ yaparo, Pedro, Santiago, bairi Juarē jōjāñurōru na jūgoásupu Jesūs. Bairo ácu, butiuro tūgoña yapapuayupu Jesūs. ³⁴ Bairi atore bairo na ĩñupū Pedrojāārē:

—Riare bairo yu tūgoña yapapuaya. Mujāā ruame cāniēna, atoa yu mujāā cotewa.

³⁵ ĩ yaparo, na jūgoye jāñurōru ánemoñupū Jesūs. Ánemo yua, cū rupopaturi mena etanumari yerapu cū riapere mucūmuáti, Diore qū ĩ jēniñupū, roro cū cabaipeere Dios cū canetōōbojaparore bairo ĩ. ³⁶ Ato bairo qū ĩ jēniñupū Diore: “Caacu, mu cabooata, atie roro yu canetōōpeere yu mu netōōbojagu. Bairopu, yu caborore bairo to baieticōāto. Mu caborore bairo roque to bai áto,” ĩ jēniñupū.

³⁷ Cabero tunu ásupu Jesūs, Pedrojāā na caānopu. Bairo cacānirāpārē na etayupu. Bairi qūññupū Jesūs Pedrorē:

—Jicā hora űnoacā cāniēna, cyu mujāā cotemasīētñiñati? ³⁸ Cāniēna, wāmunucārī Diore cū jēniña, wātī mujāārē cū canetōōētiparore bairo ĩrā. Bairo mujāā cabomiatacāārē, mujāā rupau ruame tutuaetiya —na ĩñupū.

³⁹ ĩ yaparo, ásupu tunu Jesūs Diore cū jēninemou ácu. Á yua, cārē cū cañjēnijūgoatatorea bairo qū ĩ jēninemofupū tunu. ⁴⁰ ĩ jēni yaparo, tunucoásupu Jesūs Pedrojāā tūpu. Bairo cacānirāpārē na etayupu tunu. Na ruame wūgoa cutiri ĩñapāā masiēsuparā. Bairi dope bairo qū yu masiēsuparā. ⁴¹ Bairo na cabairo ĩña yua, ásupu Jesūs tunu Diore cū jēniácú. Bairo jēni yaparo, tunucoásupu Jesūs Pedrojāā na caānopu. Merē itiani majū nature etayupu. Bairo natu eta, atore bairo na ĩñupū:

—¿Nopēīrā mai cacānirārē bairo mujāā nicōānucūñiati? Tocārōā cāniña. Carorije cacūgorārē Camasā Jūgocure, yu na canunirocaripau etaya merē. ⁴² Bairo wāmunucāña. Jito, yure caibusujābuitirocari majōcu puame marītu atiyami merē —na īñupū Jesús Pedrojāārē.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Bairo cū caāno, Judas, Jesús cū cabuerā mena macāācū jīcāū caāninucūmiatacu puame etayupu. Cū mena capāārā camasā cūā etayuparā. Na puame jarericapāīrī, bairo yucu rucaari cāārē cūgori etayuparā. Sacerdote majā quetiuparā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cajūgobueri majā, bairo aperā judío majā cabutoa camasīrā na cajoatana āñuparā. ⁴⁴ Mai, na caetaparo jūgoye, Judas puame atore bairo na īñupū Jesure cañeranārē: “Cū wasopanarē ūpūrī yu cajēnipau puame, Jesús nigumi. Bairo mujāā puame cū yu caāto īñarā, cūrē mujāā ñegarā. Cū ñe, caroaro cū jiya, cūrē mujāā neágarā,” na īñupū. ⁴⁵ Bairo Judas Jesutu etari, atore bairo qūī jēniñupū:

—¡Cabuei, mu ānimiñati!

Bairo caroaro mena qūitori cū ūpūñupū. ⁴⁶ Bairo cū caāto, Judas mena caetari majā puame Jesutu etari, cū ñecoásuparā yua.

⁴⁷ Mai, bairo Jesure na caāto īñarī, jīcāū Jesús mena macāācū puame sacerdote majā quetiuparu amurē cū amorōrē cū patañocōā joyupu. ⁴⁸ Bairo cū caāto bero, atore bairo īñupū Jesús cūrē cañerī majārē:

—¿Nopēīrā cajerutirī majōcu yu caānorē bairo jarericapāīrī mena, bairo yucu rucaari mena yu mujāā ñerā atīati? ⁴⁹ Tocānacā rūmua mujāā watōa yu āninucūāpū templo wiipure. Bairo yu caānimitacūārē, ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū yu ñeemi. Bairopua, nipetiro yu mujāā caātie Dios busurica titupu profeta majā na caīquetibūju jūgoyeticūrīqūērē bairo baietaro baiya —na īñupū.

⁵⁰ Tipau caāno yua, Jesús cū cabuerā puame uwirā, Jesure rutiweyo peticoasuparā.

⁵¹ Bairo cūrē na cañeato, jīcāū cawāmau puame cū cānirī jutiro mena dūraturo usa ásupu. ⁵² Bairo cū cabairo, cū cūrē cū ñegamiñuparā. Cūrē na cañemiatacūārē, cū cacānirī jutirore tuwe rocacū, jutii macūā atu ruticoásupu.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Bairo Jesure cañerī majā puame sacerdote majā quetiuparu majū yu wiipu cū neásuparā. Mai, ti wiire merē āñuparā sacerdote majā quetiuparā, bairo aperā judío majā cabutoa camasīrā, bairo Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā cūā ti ñamirē canefaetaatana. ⁵⁴ Bairo Jesure ti wiipu na caneátó, Pedro puame yojāñurōpua na īña usayupu. Bairo ti wiire na cajāāetaro bero, Pedro cūā etayupu ti wii macā yeparu. Bairo ti yera ēñotaricarore jāāetari, templo coteri majā guardia mena ruiyupu. Na peeroto jūma ruiyupu Pedro cūā.

⁵⁵ Bairo ti wii pupearu sacerdote majā quetiuparā, bairo nipetiro Junta Suprema macāāna mena Jesús cū cayasiro boyuparā. Bairo, “¿di wāme carorije cū ásupari?” āmeo ī macāñuparā na majū. “¿Dope bairo cū caātaje wapa cū marī pajārotiyati?” Bairo āmeo īmacāmirācūā, dope bairo cū caātaje wapa cū na capajārotimasīpeere bócaesuparā. ⁵⁶ Camasā capāārā Jesús cū caīrīqūērē na caitonetōmiatacūārē, dope bairo jīcā riseroa ī busuesuparā. ⁵⁷ Bairo jīcāārā na mena macāāna wāmunucārī atore bairo itoyuparā munana:

⁵⁸ —Āni Jesús, cū caīrīqūērē jāā tūgowu. Bairo īwi: “Ati wii templo camasā na caqūēnorī wiire yu rocacōāgu. Bairo āti yaparori, itia rūmu bero yu puame yu wasoanucōgu tunu ape wii camasā mee na caqūēnorīcā wii majū yua.” īwi Jesús —qūī busujāñuparā.

⁵⁹ Bairo ī busumirācūā, na caīrījē cūrē jīcārōrē bairo tūgoñarī busumasīesuparā.

⁶⁰ Bairo na caīquetibūjuro tūgo, sumo sacerdote puame wāmunucārī atore bairo qūīñupū Jesure:

—¿Muna mee murē na īñati? Roro murē na caibusūmiatacūārē, ¿nopēī narē mu uetiyati? —qūī jēniñupū Jesure.

⁶¹ Jesús puame cū ueticōāñupū. Bairo cū cayeto īña, atore bairo qūīñemoñupū tunu sumo sacerdote Jesure:

—Jāārē cariape quetibūjuya: ¿Mu, Mesías, Dios nocārō Cañuu macū mu āniñati?

⁶² Bairo cū caīrō, atore bairo qūīñupū Jesús:

—Cūā yu āniña. Tunu bairoa āme beroaca Nipetiro Carotimasī tūpu cariape nūgōārē yu caruiparore mujāā īñamūgōjogarā. Bairo tunu oco poa buseri watoaru ati yepare acū yu caruiatō cūrē mujāā īñamūgōjogarā —qūīñupū Jesús sumo sacerdotere.

⁶³ Bairo cū caīrō tūgo, sumo sacerdote puame cū yaro jutirore tūgāworocacōā joyupu. Bairo ātiri, atore bairo īñupū:

—¡Roro majū īcōāñami Diore, bairo cū caāta! Bairo roro cū caīrīqūērē marīrē caquetibūjnemoparārē na marī macāñemoetigarā. ⁶⁴ Merē marī majūā marī tūgo yaparoya

roro cū caĩrĩjērē. Bairi, dope bairo cū marĩ ánaati —na ĩñupū sumo sacerdote cū ya wiire caneñaatatanarē.

Bairo cū caĩrō, to macãana nipetirā p̄ame bairo ĩñuparā: “Roro cū caĩrĩjē wapa cū marĩ pajĩã rocarotigarā,” jĩcārō ámeo ĩ busuyuparā.

⁶⁵ Bairo ĩ yaparo, jĩcārā Jesure cū riapér̄u uco eyotu epeyuparā. Bairi tunu cū bapeyuparā. Aperā tunu cū caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cū riapére cū payuparā. Bairo átiri, qũĩ jēniñañuparā:

—ĭMu camasĩrĩjē jũgori jāã quetibũjuya! ¿Noa ámerē murē na paayati? —qũĩ epeyuparā to macãana Jesure.

Templo wii coteri majā guardia majā cūã Jesure cū riapére paepeyuparā.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶⁻⁶⁷ Bairo na cabaiãno, Pedro p̄ame ti wii macã yepa majūrē ruiyup̄u. Bairo cū caruiro, jĩcārō sacerdote majā quetiup̄u paabojari majōco p̄ame qũĩñacōã maniáti, atore bairo qũĩñupō:

—Mu cūã, Jesús, Nazaret macã macããcū mena mu añesēãwū. Cūã mu ãcū.

⁶⁸ Pedro p̄ame ĩtori atore bairo cō ĩñupā:

—Yu masĩtĩña. ¿Ñe ũnierē yu mu jēniñañati? Cū yu masĩtĩña Jesure.

Bairo cō ĩ yaparo yua, ti yepa ěnotarica jope t̄p̄u ásúr̄u Pedro. Bairo top̄u cū caetanãcārō, ábocu p̄ame piyup̄u. ⁶⁹ Cabero tunu carōmio Pedroro qũĩñarĩ atore bairo na ĩñupō tunu cōt̄u caãnarē:

—Ñni cūã, Jesús, Nazaret macããcū mena cabapac̄uti nucũatac̄u ãcũmi.

⁷⁰ Pedro p̄ame cō ĩtonemoñupū tunu:

—ĭCariape Dios mena mu ñiña! Cū yu masĩtĩmajũcōãña Jesure.

Cabero tunu to macãana Pedrotu etari bairo qũĩñuparā:

—Bairo ĩcūũ miña. Mua, Jesús mena macããcū majū mu ãniña. Mu cabusurije cūã Galilea macããna na cabusurore bairo mu busuya. Bairi na mena macããcū mu ãniña.

⁷¹ Bairo na caĩrō tũgo, Pedro p̄ame na ĩtonemoñupū tunu:

—ĭTame, cariape Dios mena ñiña! Netōjãñurō merē mujããrē, “ĭCū yu masĩtĩña!” mujãã ñimifãjã —na ĩñupū.

⁷² Bairo Pedro cū caĩto ãnipaãa, ábocu p̄ame piinemoñupū tunu. Bairo cū capiiro, Pedro p̄ame tũgoña bocayup̄u Jesús cū cū caĩatajere. “Pedro, ámeacã ábocu p̄gani cū capiiparo jũgoye itiani, ‘Cū yu masĩtĩña Jesure,’ yu mitogu,” cū caĩatajere tũgoña bocayup̄u. Bairo tũgoña bocari yua, batioro otiyup̄u Pedro.

15

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bairo ti ñami cabusuetaro, sacerdote majā quetiuparā, aperā judío majā cabutoa camasĩrā, bairi aperā Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majā, nipetirā Junta Suprema macããna cūã neñañuparā. Bairo neña, ĩbusu yaparo yua, Jesús wãmorĩrē jiyarotiyuparā. Áti yaparo, cū neásuparā Pilato cawãmec̄ucu t̄p̄u. ² Pilato p̄ame na caĩbusupairijere tũgori, bairo qũĩ jēniñañupū Jesure:

—¿Mua, judío majā Quetiup̄u Rey mu ãniñati?

Bairo cū caĩrō, Jesús p̄ame qũĩñupū:

—Mu caĩrōrēã bairo yu baiya.

³ Bairi sacerdote majā quetiuparā Jesure nemojãñurō cū busujãñuparā. ⁴ Bairi Pilato p̄ame atore bairo qũĩ jēniñañupū Jesure:

—Nocārō capee majū roro murē ĩñama. ¿Bairo na caĩmiatacũãrē, na mu yũgetiyati?

⁵ Jesús p̄ame bairo cū caĩrō tũgomicũã, jĩcã wãmeacã ũno cū yuesup̄u. Bairo cū cayũeto ĩña, Pilato p̄ame tũgocōã maniásup̄u.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Mai, tocãnacã Pascua bose rãmu caãno, Pilato p̄ame wiyonucũñupū jĩcãũ preso jorica wii macããcũrē, judío majā na caboure. ⁷ Bairi tip̄u caãno romano majā preso na cajoricu ãñupū jĩcãũ, Barrabás cawãmec̄ucu. Na quetiup̄u gobiernorē roagarā camasãrē capajĩãĩcãrã mena macããcū jĩcãũ ãñupū Barrabás. ⁸ Bairo tip̄u caãno, camasã p̄ame Pilato t̄p̄u ásuparā. Bairo cãtu eta, “Bose rãmu caãno mu caátinucũrōrē bairo ása tunu,” qũĩñuparā. ⁹ Bairo na caĩrō tũgori, atore bairo na ĩ jēniñañupū Pilato:

—¿Jesús, “Judío majá Quetiupau Rey” mujáã cañwámetinucũãrê yu cawiyorotiro mujáã boyati? —na Ìjêniñañupũ.

¹⁰ Masĩcõãmiñupũ Pilato Jesure quĩñatutiri sacerdote majá quetiuparã cã cayasiro na cabotãgoñarĩjêrê. ¹¹ Bairi Pilato Jesure cã cawiyogamiatacũãrê, sacerdote majá quetiuparã puame bairo boesuparã. Na puame yasiroaca camasã natu cañarê atore bairo na Ì rorĩyuparã: “Barrabãre Pilato cã cawiyoro boya. Jesũs puamerê cã pajĩãrotiya,” na Ì quetiubũyuparã. ¹² Bairi Pilato puame atore bairo na Ì jêniña nemoñañupũ tunu:

—Bairi Jesũs “Judío majá Quetiupau Rey” mujáã cañwámetinucũãrê, ¿dope yu caáto mujáã boyati?

¹³ Bairo cã cañjêniñarõ, bairo Ì awajajũgoyuparã:

—¿Yucupãiru cã papuatu rotiya!

¹⁴ Tunu na Ìnemoñupũ Pilato:

—¿Nopêĩrã yucupãiru cã yu capapuaturotiro mujáã boyati? ¿Dise ùnie carorije cã ásupari?

Bairo cã cañjêniñamiatacũãrê, “¿Yucupãiru cã papua turotiya!” butioro jãñurĩ Ì awajajemõñuparã.

¹⁵ Bairo roro na cañawajarijere tũgou, Pilato puame, camasã caroaro yure na Ìato Ì, Barrabãre wiyorotiyupu. Bairo áti yaparo, Jesure wecu asero wêẽrĩ mena cã baperotiyupu. Bairo cãrê na caátĩyaparoro, na nuniñupũ, Jesure yucupãiru na capapuatuparore bairo Ì yua.

¹⁶ Pilato cã carotĩrã soldaua puame Jesure cã neásuparã pretorio cawãmecuti wii macã yepa recomacãpu. Topu etarã, na baparãrê na piineñoñuparã, Jesure roro cã átiepegarã.

¹⁷ Bairo neña yaparo, cã jutirore weri, apero cajũãrõ, quetiupau rey cã cajãñarõ ùnorê Jesure cã jããñuparã. Áti yaparo, “Quetiupau rey corona cã capesari beto ùnorê cã pesa áto,” Ìrã, pota wêẽrĩ mena juarica betore cã ruoapu peoyuparã. ¹⁸ Bairo áticõã yua, cãrê quetiupau rere jênirãrê bairo quĩ boyeti epeyuparã:

—¿Cũ ãnicõãninucũãto ãni judío majá Quetiupau Rey tocãnacã rãmua! —quĩ boyetiepeyuparã soldaua Jesure.

¹⁹ Bairo áticõã, yuca mena cã ruoapare payuparã. Tunu bairoa cã ucoo eyotuepeyuparã. Bairo áticõã, cãrê quetiupau rere jênirãrê bairo na rapopaturi mena cãtu etanumuri cã boyeti epeyuparã. ²⁰ Bairo Jesure roro cã átiepe yaparori yua, cãrê na cajãatajere cã tuweneñuparã. Cũ jutii majũ puamerê cã jããñuparã tunu. Bairo áti yaparo, cã neásuparã, yucupãiru cã papuaturnã yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Bairo ánã, bócaetayuparã jĩcãũ caũmu, Simón cawãmecũcu, Cirene yepa macããcãrê. Simón puame Alejandro, Rufo cawãmecũcu na pacu ãñupũ. Bairo Simorê bócarĩ cã pusarotiyuparã, Jesũs yucupãirê.

²² Bairo áti yua, Gólgota buropu etayuparã. “Gólgota” Ìrã, “La Calavera” o “Rupoa coro buro” Ìgaro Ìña. ²³ Bairo etarã, use ocore mirra buurije cabairije ùnie mena asuriquere Jesure cã tĩãmiñuparã. Jesũs puame tiere etigaesupu. ²⁴ Bairi soldaua yucupãiru Jesure cã papuatunucõrĩ bero, número tiirire ãmeo wênuniñuparã. Bairo átiri, na majũ masĩñuparã Jesũs jutii ãnajêrê canepaure.

²⁵ Bairi soldaua miũpu cã caasitutuãtĩpu caãno yucupãiru cã papuatu rocauyuparã Jesure. ²⁶ Tunu bairoa Jesũs ruoapa buire yucupãĩ woaturicapãirê papuatuyuparã, Jesure na cã capajĩãrotirique wapare nipetiro camasã na Ìnao joroque Ìrã. Tipãirê atore bairo Ì woaturique tusayuparo: ãNI, JUDÍO MAJÁ QUETIUPAU REY NIÑAMI. ²⁷ Bairi Jesũs mena yucupãiru na papuatuyuparã puãgarã caũmua jerutiri majãrê. Ìcãũ cariape nuãgõãrê, apeĩ caãcõ nuãgõãrê na papuatuyuparã. ²⁸ Bairo na caátie puame Dios yaye quetiubũjrica tutĩpu na cawoatujũgoyeticũrĩcãrõrê bairo cariape baietaro baiyuparo: “‘Cũ cãã carorã mena macããcũ niñami,’ Ì tũgoñagarãma.”

²⁹ Bairo yucupãiru papuaturicu Jesũs cã caãno yua, camasã canetõãnucũãrã puame Jesure quĩroaena na ruoapare yureyuparã. Roro majũ tore bairo quĩñuparã:

—¿Mũ, templo wiire roca yaparori, itia rãmũ bero ape wii cawãma wiire caquẽnomasĩgãu ùcã ãnirĩ, mũ majũã netõña! ³⁰ ¿Yucupãiru papuaturicu caãcũ nimicũã, mũ camasĩrĩjê jũgori yucupãirure ruiasã! —quĩ epeyuparã to macããna caññanetõãnucũãrã puame.

³¹ Torea bairo quĩ epeyuparã sacerdote majá quetiuparã, bairi Moisés ãnacũ cã caroticũrĩquêrê cajũgobueri majã cãã. Atore bairo quĩñuparã:

—Aperãrê na netõũpũ. Bairo na netõmicũã, ãmerê cã majũã netõmasĩetĩñami. ³² ¿Israel yepa macããcũ Mesias, Quetiupau Rey majũ cariape cã caãmata, cã majũã cã camasĩrĩjê mena atopu ruiatũbujõami! Bairo cã caruiapãta, tiere Ìnarĩ bero cariape marĩ tãgobujõarã.

Bairi jerutiri majã, Jesũs mena na capapuatuatana cãã tore bairo roro quĩñuparã.

*Muerte de Jesús**(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)*

³³ Merê yua pasaribota caáno, caáno tusaroa naitĩacoásúpuro ati yepa nipetiropu. Yoaro naitĩañuparô. Ñamicã, tres de la tarde caáno majũ tunu busuyuparo. ³⁴ Tipau caáno, Jesús puame busurique tutuoro mena atore bairo ññupũ:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? Ti wãme puame ñrã, “Yu Pacu Dios, yu Pacu Dios, ¿nopẽi yu mu awayocoatĩ?” ñgaro ñña.

³⁵ Bairo cã caĩrô tũgo, to macããna puame bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—¡ã, tũgoñijate! Profeta Elías ãnacũrê cã pii ññami Jesús.

³⁶ Ñcãã yua, na mena macããcũ jĩcãũ carupajitia mena use oco, cajũgũeatajere yosene ásũpu. Bairo átĩcãã, yuca yaparu ti jitiare jiyaturi, Jesutã ásũpu. Cãtu eta yua, tiere cã ñumũgô joyupu, cã etiãto. ñ. Bairo átĩ yaparo, bairo na ññupũ:

—Marĩ ññacoteroa mai. Cũ caĩrĩjêrê tũgori, ¿Elías ãnacũ yucupãĩpu cã caáno cã cã ruiou acũati? —ññuparã.

³⁷ Jesús puame busurique tutuoro mena ñ wisiotusa, riacoásũpu yua. ³⁸ Tipau caáno, templo wii aruare ññotacararo jutii asero carecomacã woocãã ruiásũpuro. ³⁹ Bairi soldaua quetiupau capitãn Jesús cã cariyasicoato ññarĩ, atore bairo ññupũ:

—Cariapea ãni, Jesús, Dios macũ majũ nimiupĩ.

⁴⁰ Bairi Jesure cajuãtinomorĩcãrã jĩcããrã carõmia jõpũã tuari quĩñcãã nucũñuparã. Jĩcãã na mena macããcõ ãñupô María Magdalena cawãmecuco. Apeo, María, Santiago cabai, bairi José paco ãñupô. Apeo Salomé ãñupô. ⁴¹ Na rõmirĩ puame Jesús Galileapu cã caáno cãrê cajuãtinomorĩcãrã rõmirĩ ãñuparã. Aperã capããrã rõmirĩ Jerusalẽpu Jesús mena caetaatana cãã ãñuparã.

*Jesús es sepultado**(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)*

⁴²⁻⁴³ Bairo ti rãmu ãñuparô judío majã na cayerijãrĩ rãmu jũgoye macã rãmu. Ti rãmu ñamicã merê judío majã quẽno weyopeyogarã baiyuparã, na cayerijãrĩ rãmu caetaparo jũgoye. Bairi ti rãmu canaiorĩpu jũgoyeaca José cawãmecucu, Arimatea macã macããcũ Pilatotũ etayupu. Mai, José cãã, quetiuparã, Junta Suprema majã mena macããcũ jĩcãũ caãnimajũũ ãñupũ. Tunu bairoa Dios cã carotimasĩrĩpu caetarore cacotei jĩcãũ ãñupũ. Bairi yua, tũgoñatutuarique mena Pilato tũpu átĩ, Jesús rupaurĩ ãñajêrê yarocagu, cã jeni ásũpu. ⁴⁴ Pilato puame bairo cã caĩjẽnirô tũgo, “¿Merê cã riacoabaupari?” ñ masĩgu, cã ãmu capitãrê cã pijori cã jeniñañupũ: “¿Merê cã baiyasicoati?” ⁴⁵ “Merê baiyasicoaami,” capitãn cã caĩquetibũjuro tũgo, Jesús rupaurĩ ãñajêrê cã ãmu capitãrê Josere ruio rotiyupu. ⁴⁶ Bairo cã caĩrô bero, José puame lino jutii aserore wapatĩ yaparo, Jesús rupaurĩ ãñajêrê ti asero mena cã ãmañupũ. Bairo átiri bero, cawãma ãtã ope, na cayeseaerica opepu Jesús rupaurĩ ãñajêrê cũñupũ. Átĩ yaparo, ãtãpãĩ mena ti opere tubiatoyupu. ⁴⁷ Mai, María Magdalena bairi apeo María cawãmecuco José pacojãã cãã topũ etari Jesure cã na cacũrocaripaurẽ ññañuparã.

16*La resurrección de Jesús**(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)*

¹ Cabero yerijãrĩcã rãmu bero macã rãmu caáno María Magdalena, bairi apeo María Santiago paco, bairi apeo Salomé, cajuññurĩjêrê wapatiyuparã. Jesús rupaurĩ ãñajêrê pioturagarã baimiñuparã. ² Bairo ti rãmu, cabusuripauaca muĩpu cã cawãmuatĩpu caáno, ape semana caãni jũgori rãmurê Jesús rupaurĩ ãñajêrê na cacũrocaatapaurẽ ásũparã.

³ Bairo topũ ánã, atore bairo ãmeo ñrã ãsũparã na majũ:

—¿Noa marĩrê ti ope na cabiaatatiire na tupãbojarãati?

⁴ Bairo ti masã opere etarã yua, ññajoyuparã. Ti opere na cabiaatati, capairi ãtã tii puame tupãworicaropũ bauyuparo. ⁵ Bairo cabairi, ti opere jããñuparã. Bairo jããetari, jĩcãũ cawãmaũ cariape nugõã ñmeo jutii caroaro cabotiri wãre cajãñaruire quĩñañuparã. Bairo quĩñarã yua, acũacoasuparã. ⁶ Bairo na cabairo, atore bairo na ññupũ cãmu puame:

—Mujãã, uwieticõãña. Yu masiña. Jesús, Nazaret macã macããcũ, yucupãĩpu na capapaturocamiatacure cã macãrã mujãã baiya. Ññañijate cãrê na cacũmiatatore. Merê catitunocami. Bairi atore maniñami. ⁷ Bairo ñña yaparori bero, tunu ánãja macãpu. Cũ cabuerã, bairi Pedro cããrê na quetibũjurájã. Atope bairo na mujãã ñwã: “Merê caticuupi Jesús. Bairi mujãã jũgoye Galilea yeparũ águmi. Topũ mujãã cotegumi,” na ñ quetibũjurájã. Bairo cã cabaipeere mujãã cã caquetibũjũcũrĩcãrõrêã bairo topũ cã mujãã bocagarã yua — na ñ quetibũjũyupu ãngel María Magdalenañããrê.

⁸ Bairo cū caīquetibujaro tūgo, carōmia p̄ame yoaro mee acoásuparā. Nanauwirā, bairi tunu tie cabairijere tūgoacuari atucoásuparā. Bairi aperārē na caīñaatajere na quetibujesuparā, butiuro uwirā yua.

Jesús se aparece a María Magdalena
(Jn 20.11-18)

⁹ Bairo judío majā na cayerijārī rām̄ busuri rām̄ cabusuro bero Jesús cacatitunuatacū cō buiaetajūgoypurū María Magdalenarē. Mai, María p̄ame cajūgoypure jīcā wāmo peti p̄uga p̄enirō cārō majū wātī yeri p̄ūnaarē Jesús cū caawiyojobararico añupō. ¹⁰ Bairo Jesús Mariare cū cabuiaetaro bero, cū mena caquetibujūñesēānucūrīcārārē na quetibujūo ácō ásupo. Mai, na p̄ame butiuro yapapuari otirā baiñuparā. ¹¹ Bairo, “Jesús merē tunu catiupi. Merū cū ñiñaapā,” cō caīrō tūgomirācūā, cariape cō tūgoesuparā.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos
(Lc 24.13-35)

¹² Tipau bero aperā cū cabuerā p̄ugarā caāñesēārārē apeire bairo tunu na buiaetayupū Jesús. ¹³ Bairo na cū cabuiaetaro bero, na cūā tunucoásuparā Jerusalēpū cū cabuerārē na quetibujarānā. Na cūārē cariape na tūgoesuparā cū cabuerā p̄ame.

El encargo de Jesús a los apóstoles
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Cabero tunu cū cabuerā p̄uga wāmo peti rupore jīcā p̄enirō caānacāū majū na caugaruiripaua buiaetayupū. Bairo natū buiaetari, “Tunu caticuupi,” na yarā na caīñjērē cariape na catūgoetoi jūgori, “¿Nopēīrā, ‘Tunu caticuupi,’ na caīñjērē cariape mujāā tūgoetiyati?” na ī tuti etayupū Jesús. ¹⁵ Bairo ī yaparo, atore bairo na ī quetibujunemoñupū: “Camasā tocānacā poari macāānarē noo na caānopū, yū yaye caroa quetire na quetibujū ñesēārājā, na cūā yū yaye quetire na catūgousaparore bairo īrā. ¹⁶ Bairo noa ūna yū yaye quetire tūgousari, cabautiza rotirā ūna caroaro netōcōāgarāma. Aperā catūgousaena p̄ame roro popiye baigarāma. ¹⁷ Bairi tunu yure catūgousarārē cū camasīñjērē na jogamī Dios. Tiera narē cū cajoro capee wāmerī átimasīgarāma. Yū catutuarije mena wātīā camasārē cajāñarārē na acurewiyojo masīgarāma. Bairi tunu aperā yayere na cabusumasīetajere busumasīgarāma. ¹⁸ Añarē ñerā cūā, bairi capūñirījērē etirā cūā, dope bairo baietigarāma. Apeyera tunu cariarārē na wāmorī mena na cañigāpeoroa, na cariayecatie netōcoagaro,” na īñupū Jesús.

Jesús sube al cielo
(Lc 24.50-53)

¹⁹ Bairo Jesús cū cabuerārē na ī quetibujū yaparori bero, na wuweyori, am̄nrecóo p̄amerē wām̄ucoásupū. Cū pasū Dios t̄p̄ure etan, cariape n̄gōā p̄ame etari ruiyupū yua. ²⁰ Bairo am̄nrecóopū cū cawām̄uatato bero, cū cabuerā tocānacāūp̄na nipetiropū Jesús yaye quetire quetibujū ñesēāñuparā. Na caquetibujūñesēārō, marī Quetiupau p̄ame masīñjūērē na joyupū. Capee wāmerī átijēñō masīñjūērē na joyupi, camasā, “Na caquetibujurijere cariapea ñiña,” na ī masīáto ī yua.

Tocārōā ñiña.

El Santo Evangelio Según SAN LUCAS

Prólogo

¹⁻³ Mũ, Teófilo, nocārō majũ caānimajũrē, ati carta mena mũ yũ quetibujũ woatujopa mai, Jesucristo cũ caātiānajērē caroarō cōñaricārōrē bairo. Mai, capāārā camasā tiere, Jesús cũ caātiānajērē merē quetibujũ woajomiñupā. Bairo na caātimiatacūārē, yũ cūā tiere yũ quetibujũ woajogu. Mai, Jesús cũ caātiānajērē caññaricārā pũame na caquetibujũnetōrĩqũrē jāā cūārē jāā quetibujũwā. Caānijũgoripau Jesús cũ caātiānajērē na caññaricārā jāā cūārē jāā quetibujũwā. Bairo tiere tũgori yua, caroarō cōñaricārōrē bairo mũ yũ quetibujũ woatujoya ati carta mena. ⁴ Teófilo, merē Jesús cũ caātiānajē jĩcā wāme ũnorē mũ tũgoyupa. Bairo cũ caātiānajē nipetirije caroarō cariape cũ masĩnemoáto ĩ, mũ yũ quetibujũ woajoya ati carta mena.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bairo baiyupa: Herodes cawāmecscũ ānacũ Judea yepa macāānarē quetiupau rey cũ caāni yũteare jĩcāũ sacerdotē āñupũ. Abías ya poa macāācũ jĩcāũ āñupũ. Cũ pũame Zacarías wāmecscũpũ. Cũ mũmo Isabel wāmecscũpũ. Cō pũame Aarōn ānacũ pārameo majũ āñupō. ⁶ Bairi na, pũgarāpũa Dios cũ caroticũrĩqũē nipetirijere tũgousayuparā. Bairo bairā, carorije wapa mánarē bairo baiyuparā, Dios cũ caññajoro. Tunu bairoa nii ũcũ, “Roro ásuparā na,” ĩ masĩsuparā narē. ⁷ Na pũame tiwatoare capũna mána āñuparā. Isabel pũame pũnaa bomiocūā, yoarō pũnacuti masĩsupo. Tunu bairoa cabũtoa ānirĩ na capũna cutigamiricāpau merē netōcoásũparo.

⁸ Bairo na cabairipau jĩcā rũmũ Zacarías templo wiipu paaũ ásupũ, cũ ya poa macāāna mena cũ cajũpaari rũmũ caetaro ĩñarĩ. ⁹ Bairo topũ eta, jũpaa yua, jĩcā rũmũ cũ yarā pũame cũ beseyuparā. “Templo wii pupeapu werea cajutiñurĩjērē cũ joeáto,” qũñũparā cũ yarā Zacariare. ¹⁰ Bairo Zacarías, “Jau,” ĩ, ti wii pupea ape arũapu jāásũpũ. Ti hora Zacarías cajutiñurĩjērē cũ cajoeri hora majũ Diore cũ jēnirā baiyuparā camasā pũame. ¹¹ Bairo Zacarías tiere cũ cajoeāno yua, cũ tũpũ ángel pũame buiaetayupũ. Altar, cajutiñurĩjērē cũ cajoemũgōrĩ mesa cariape nũgōā pũame buiaetanũcāñupũ. ¹² Bairo ángel cũ cabairo, Zacarías pũame qũñũ acũacoasupũ. Qũñũ uwijāñũpũ. ¹³ Bairo cũ cabairo ĩña, ángel pũame qũñũpũ Zacariare:

—Yũ uwieticōāña Zacarías. Caroa quetire mũ quetibujũ acũ yũ atĩapu. Dios, mũ cajēnirĩjērē tũgoyami. Bairo bairi mũ caborore bairo mũ mũmo, macũ cutimasĩgomo. Bairi mũ macũ caānipau cũ cabuiaro yua, “Juan” cũ mũ wāmetigu. ¹⁴ Ti rũmũ, cũ cabuiari rũmũrē mũ ũseanigu butiuro. Mũ mena macāāna cūā capāārā ũseanigarāma, cũ cabuiaro ĩñarĩ yua. ¹⁵ Tunu bairoa mũ macũ caānipau pũame Dios yaye quetire catũgomasĩ ānirĩ caānimajũũ nigũmi Dios cũ caññajorore. Bairi tunu use oco cacũmuorĩjērē cũ etieticōáto. Bairi tunu Espĩritu Santo, Dios Yeri cũ camasōrĩjē carũsaecu majũ ānicōāgũmi. Cũ cabuiaparo jũgoyepũa merē cũ mena ānicōāgũmi. ¹⁶ Bairo mũ macũ caānipau butiácũ yua, Israel yepa macāāna capāārā cũ caquetibujũrije tũgousagarāma. Bairo bairā, marĩ Quetiupau Diore cũ bogarāma tunu, na cũ caquetibujũrije jũgori yua. ¹⁷ Tunu bairoa marĩ Quetiupau ati yepapu cũ caetaparo jũgoye camasārē na quetibujũgũmi mũ macũ caānipau pũame. Elías cawāmecscũ ānacũ Espĩritu Santo jũgori caroarō cũ caquetibujũmasĩricārō cārō cũ cūā Dios Yeri jũgori camasārē caroarō na quetibujũ masĩgũmi. Bairo cũ caquetibujũro, capũnacũna pũame na pũnaa mena na asiajānao joroque na átigũmi. Tunu bairoa Dios yaye quetire catũgogaena cūā cariape tũgousagarāma tunu, mũ macũ caānipau caroarō cũ caquetibujũrije jũgori yua. Bairo bairi mũ yarā Israel yepa macāāna marĩ Quetiupau cũ caetaparo caroarō yugarāma mũ macũ caānipau caroarō na cũ caquetibujũrije jũgori yua —qũñũ quetibujũyupũ ángel Zacariare.

¹⁸ Bairo cũ caĩmiatacūārē, Zacarías pũame cariape cũ tũgoesupu:

—¿Ñe jũgori, “Cariape mũ busũya,” ñi masĩcuti? Merē cabũtoa majũ jāā āniña yũ, yũ mũmo cūā. Torena, jāā pũnacuti masĩetĩña —qũñũpũ Zacarías ángel pũamerē.

¹⁹ Bairo cũ caĩrō tũgo, ángel pũame Zacariare qũñũpũ tunu:

—Yũũ, Gabriel, Diotu macāācũ yũ āniña. Cũ majũā yũ joámĩ mũ tũpu, caroa quetire cũ masĩáto, ĩ. ²⁰ Baipũa, cabũsumasĩécũ mũ tuagu āmerē. Yũ caĩrĩjērē cariape mũ catũgoetie wapa bairo mũ tuagu. Cabero mũ macũ caānipau cũ cabuiaropũ roque tunu mũ busũmasĩgu. Yũ yaye quetire mũ caĩroaetimiatacūārē, tore bairo nipetirije baipecticoagaro ti yũtea caetaro —qũñũ quetibujũyupũ ángel Zacariare.

²¹ Bairo ángel mena Zacarías cū cabusuñitoye yua, to macãña cañubueri majã puame Zacarías ti arua cū cawitietoi, yoaro coteyuparã. Na puame: “¿Nopẽi yoaro cū baiyati?” ámeo ï jẽniñañuparã na majũ. ²² Cabero Zacarías witietau, na quetibũju masiẽsupũ. Cū wãmo mena jeto na quetibũjumiñupũ. Bairo cū cabairo ñña, atore bairo ámeo ññuparã: “Qũguericarore bairo apeye ñnierẽ ññaatacumi Zacarías,” ámeo ï busuyuparã cañubueri majã macãpu cacoterã puame. Bairo busumasĩcũã, ñnicõãñupũ yua.

²³ Bairo Zacarías nocãnacã rãmu bero templo wii coterique cū capaari rãmurĩ capetiro ñña, tunucoásupũ cū ya wiipũ. ²⁴ Bairo topũ eta, ñni yua, tocãrõã cū numo Isabel puame bairirupau ññupõ merẽ. Bairi wii pupearũ ñnicõã ninucũñupõ. Jicã wãmo cãnacãũ muipũa, apearã tũpu átato mano ñnicõãñucũñupõ cõ ya wiipũ. ²⁵ Cõ puame bairo ï tũgoññupõ: “Ámerẽ yu átinemoñami Dios, camasã puame, ‘Capũna mácõ niñamo Isabel,’ yure na caĩbusupaietiparore bairo ï. Bairi, ñujãñuñami Dios yu mena,” useanirĩ ï tũgoññucũñupõ Isabel.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Cabero Isabel jicã wãmo peti jicã pẽnirõ cãnacãũ muipũa majũ bairirupau cõ caãno, ángel Gabriel cawãmecucure cū joyupũ Dios tunu. Galilea na caĩri yeparũ, Nazaret cawãmecuti macãpu cū joyupũ. ²⁷ “María cawãmecucore mu quetibũjuápã,” ï, cū joyupũ. Mai, María puame camanaru mácõ ññupõ. Caũmu mena ámeñupõ. José cawãmecucu numo caãnipao ñnirĩ apei mena ámeñupõ. José puame David ñnacũ pãrãmi ññupã. ²⁸ Bairo bairi Gabriel puame Mariare cõ buiaetayupũ. Bairo cõtu buiaetari yua, cõ ññupũ:

—¡María, Dios cū caĩroa majũ, mu ñnimiñati! Marĩ Quetiupau mu mena ñniñami. Tocãnacãõ camasã rõmirĩ netõrõ caroaro mu átinemoñami —cõ ï quetibũju etayupũ ángel Mariare.

²⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo yua, cõ puame tũgo acũacoasupo: “¿Dope bairo ñgu qũñati, yure bairo cū cajñeniata?” ï tũgoññupõ. ³⁰ Bairo cõ caĩtũgoñarõ yua, ángel puame cõ ññupũ tunu:

—Yu uwieticõãña María. Caroa quetire murẽ quetibũju acũ yu atãpu. Caroaro mu caãtiãnierẽ ññajesoymi marĩ Quetiupau Dios. Bairi mu beseami. ³¹ Bairi bairirupau mu ñngo. Cawĩmauaca mu cũgogo. Bairi mu macũ caãnipau cū cabuiaro yua, “Jesús” cū mu wãmetigo. ³² Tunu bairoa mu macũ caãnipau puame caãtirotimasĩ nigumi. Bairi nipetiro camasã, “Dios jõbui macããcũ macũ majũ niñami,” qũĩgarãma camasã cãrẽ. Cū, marĩ Quetiupau Dios puame mu macũ caãnipau quetiupau bairo cū cũgumi. Cū ñicũ ñnacũ David ñnacũrẽ bairo cū cũgumi mu macũ caãnipau. ³³ Bairo cū cacũrõ yua, mu macũ caãnipau puame rotimasĩgumi. Israel yepa macãñarẽ tocãnacã rãmu na rotimasĩ ñngumi yua. Cū carotiane petietigaro —cõ ï quetibũjuyupũ ángel Mariare.

³⁴ Bairo cū caĩrõ tũgo, María puame atore bairo qũĩ jẽniñañupõ:

—Yu puame, ¿dope bairo yu baioati? Caũmu mena yu ámerĩnucũña —qũĩñupõ María ángel puamerẽ.

³⁵ Bairo cõ caĩrõ, cū puame cõ ññupũ:

—Espiritu Santo, Dios Yeri majũ buseriwo ruiati, catorore bairo baiñajãetagumi mupure. Bairo Dios, nipetiro netõrõ caãtimasĩ, cū camasĩrjẽ jũgori cawĩmauaca mu cũgogo. Bairo bairi nipetiro camasã, “Caroũ cañuũ, Dios macũ majũ niñami,” qũĩgarãma camasã cãrẽ, murẽ cabuiarupau puamerẽ. ³⁶ Apeyera tunu mu yao Isabel cawãmecuco cãã cabuco ñnimocũã, ámerẽ bairirupau ñniñamo cõ cãã. Jicã wãmo peti jicã pẽnirõ cãnacãũ muipũa merẽ cũgoyamo capũna mácõ na caĩmiricõ puame. ³⁷ Dise ñnie Dios cū caãtimasĩtẽtẽ maniña. Nipetiro cū caãtimasĩrjẽ jeto niña —cõ ï quetibũju yaparoyupũ ángel Mariare.

³⁸ Bairo cū caĩrõ tũgo, María puame qũĩñupõ:

—Mu caĩrõrẽ bairo to baiãto toroque. Dios cū carotio yu ñniña. Bairi cū caborore bairo yu cū áparo —qũĩñupõ María.

Bairo cõ caĩyaparoro, ángel puame acoásupũ yua.

María visita a Isabel

³⁹ Cabero nocãnacã rãmu bero caãno, María puame Judea caũtãyucu pairi yeparũ, cariape acoásupo. ⁴⁰ Topũ eta, Zacarías, bairi Isabel ya wiipũ jãñupõ. Bairo jãarĩ yua, Isabere cõ ï jẽniñupõ: “¡Mu ñnimiñati!” ⁴¹ Bairo María cõ caĩrõ, Isabel macããcã puame cõ paropũ yuguiyupũ. Bairo cū cabairo, Espiritu Santo Isabel yerire jãñupũ. ⁴² Bairo cū cajããrõ, Isabel puame Mariare useanirĩqũẽ mena atore bairo cõ ññupõ:

—¡Yu yao, camasã rõmirĩ tocãnacãõ netõrõ caroaro mu joyami marĩ Pacũ Dios! Mu macũ caãnipau cãrẽ caroare cū joyami. ⁴³ Cabugoro macããcõ yu ñniña. Bairo cabao yu caãnimiatããrẽ, mu, yu Quetiupau paco, yu mu nucũbugoya, bairo yure ññaõ acõ. ¡Yu mena mu ñujãñuña! ⁴⁴ Tũgoya. Yure mu cajñerõ, yu macũ caãnipau puame yu paropũ yuguiami. ⁴⁵ ¡Yu yao useanirĩ ñña! Murẽ marĩ Quetiupau cū caĩrĩqũerẽ cariape mu tũgoyupa. Bairi caroare mu joupĩ Dios —cõ ññupõ Isabel Mariare.

⁴⁶ Bairo cõ caĩrõ, María puame cõ ññupõ Isabere:

“Yn yeri ñujãñuña. Ñe ùnie yn rusaetiya.

Yn mena ñumajũcõãñami marĩ Pacu Dios.

⁴⁷ Dios, yure canetõõũ, caroaro cũ caãtiere tũgoñarĩ yn useaninetõña yn yeripũ.

⁴⁸ Ynn, cũ carotio cabũgoro macããcõ yn ãniña.

Bairo cabaio yn caãnimiatacũãrẽ, yn beseami.

Cũ cajõu paco yn ãnio cũ camasĩrĩjẽ jũgori.

Bairo bairi nipetiro camasã ñiroagarãma.

‘Camasã rõmirĩ tocãnacãõ netõrõ useaniñamo María,’ ñigarãma.

⁴⁹ Marĩ Pacu Dios nipetiro caãtimasã ãnirĩ caroare yn joami.

Cũ caãtimasĩrĩjẽ ñujãñuña yure.

¡Caroũ cañũũ majũ ñiñami!

⁵⁰ Tunu bairoa noa ùna cũrẽ canucũbũgorãrẽ na ñnamaiñami Dios.

Ape tuti, ape tuti macããnarẽ bairo jeto na ñnamaiñami.

⁵¹ Tunu cũrẽ canucũbũgorãrẽ cũ caãtimasĩrĩjẽrẽ na ññoñami Dios.

‘Cabũgoro macããna mee marĩ ãniña,’ caĩtũgoñarã roquere na caãtigamirĩjẽrẽ na ãñotayami.

⁵² Quetiuparã cũãrẽ na rotijãñoñami.

Aperã cabũgoro macããna roquere caãnimajũrã na ãnio joroque na átiyami.

⁵³ Tunu bairoa caqueyarãrẽ ugariquere paio na joyami.

Aperã capee apeye ùnierẽ cacũgorã roquere ñe ùnie mánarẽ bairo na átiyami.

⁵⁴⁻⁵⁵ Marĩ ñicũjãã, Abrahãjããrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo átiyami Dios. Tiere masiritietiyami.

Bairi marĩ, Israel yepa macããnarẽ marĩ juátiyami ãmerẽ caroaro.”

cõ ñũupõ useanirĩ María Isabere.

⁵⁶ Bairo ñ yaparo yua, Isabejãã mena ãninucũñũpõ María. Itiarã muipua bero caãno, cõ ya wiipũ tunucoásũpo tunu.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Cabero Isabel pũame cõ macũ cũ cabuiari rãmu etayuparo. Bairo caetari rãmu cõ macũ buiaetayupũ yua. ⁵⁸ Bairo cũ cabuiaro, Isabejãã yarã, bairi natũ macããna cũã cõ macũ cũ cabuiaro tũgori useaniñũparã. “Bairi cõ ñnamaiñami Dios,” useanirĩ ãmeo ñũparã na yarã, bairi natũ macããna cũã. ⁵⁹ Bairo jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmurĩ cõ macũ cũ cabuiaro bero etayuparã na yarã pũame. Cũãcã rupau macããtõrẽ yisetarã etayuparã. Bairo áti yaparo yua, cũ pacũ wãmerẽ bairo, Zacarías cũ wãmetigamiñũparã cũãcã cũãrẽ. ⁶⁰ Bairo na cabomiatacũãrẽ, cũ paco pũame atore bairo ñũpõ:

—Bairo jãã boetiya. “Juan” roque jãã boya. Bairo marĩ wãmetiroa yn macũãcãrẽ —na ñũpõ.

⁶¹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, cõ ñũparã:

—¿Nopẽĩõ “Juarẽ” mu boyati? ¿Ni ùcũ mujãã yau Juan cawãmecũcu cũ ãñũparã? Jĩcãũ ùcũ mácũmi —cõ ñũparã.

⁶² Bairo cõ ñ yaparo, Zacarías cabũsumasiẽcũrẽ na wãmorĩ mena qũĩ jẽniñañũparã, “¿dise wãme pũame cũ boyati?” ñrã. ⁶³ Bairo na cajjẽniñarõ, Zacarías pũame cũ wãmorĩ mena “Woaturicapãĩ, yucũpãĩrẽ neasã,” na ñũpũ. Bairo na canenunirõ bero, Zacarías, “Juan wãmecutigumi cũãcã,” ñ woatuyupũ tipãĩpũre yua. Bairo cũ caĩwoaturo, to macããna caetari majã pũame ñna acũacoasuparã, “¿Nopẽĩ bairo cũ boyati?” ñrã yua. ⁶⁴ Tocãrõã Zacarías cabũsumasiẽtĩmiatacu jicoquei busũmasĩcoasupũ tunu. Bairo busũmasĩcõã yua, Diore qũĩ basapeoyupũ. ⁶⁵ Bairo bairi natũ macããna tũgo acũayuparã nipetirã. Tunu bairoa Judea yepa macããna caũmuarĩ yepa macããna nipetirãrũ ãmeo quetibũjuyuparã Zacarĩajãã na cabairiquere. ⁶⁶ Bairo ãmeo quetibũjũrã yua, na yeripũ tũgoñañũparã nipetirã butiõro. “¿Dope cabaipau cũ ãnicutĩ ãni cawĩmau?” ãmeo ñũparã. “Cariape Dios cũ maitũgoñañũpũ,” ãmeo ñũparã.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Zacarías pũame cũ macũ cũ caãtipeere quetibũjuyupũ. Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori atore bairo ñũpõ:

⁶⁸ “¡Marĩ Pacu Dios caroũ majũ ñiñami, marĩ, Israel yepa macããna, marĩ caĩroau!

Bairi marĩtũ atiyami. Marĩ netõõũ acũ atiyami, cũ yarã majũ marĩ caãnoi.

⁶⁹ Marĩrẽ jou átiyami catutuaũ majũ, marĩrẽ canetõõpũre.

Cũ carotiricu David ãnacũ pãrãmerã poa watoai marĩrẽ jou átiyami marĩrẽ canetõõpũ majũrẽ.

⁷⁰ Tirũmũpũre profeta majãrẽ cũ caquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiya.

⁷¹ Bairo boyupĩ Dios: Marĩ wapana roro marĩrẽ caãtigarãrẽ marĩ canetõõrõ boyupĩ.

Tunu bairoa marĩ pesua roro marĩrẽ caãtigarãrẽ marĩ canetõõrõ boyupĩ.

⁷² Bairo bairi marĩrẽ jou átiyami marĩrẽ canetõõpũre.

Marĩ ñicũjããrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo ácu, marĩrẽ ñnamairĩ, marĩ jou átiyami cũrẽ.

Cū cañjūgoyeticūrīcārōrē bairo tiere masiritietiyami Dios.

⁷³ Marī ñicū Abraham ānacārē cū caicūrīcārōrē bairo tiere masiritietiyami.

⁷⁴ Bairi marī wapanarē cū canetōrō, marī p̄ame uwiricarō mano cū yaye quetire marī tūgōusagarā.

⁷⁵ Tunu bairoa carorije caáperā, cariape caána majū marī ānigarā Dios cū caññajoro tocānacā r̄am̄u marī cacatiri r̄am̄u cārō,” i quetibujuyuru Zacarías.

⁷⁶ I quetibujū yaparo, q̄ūñupū tunu cū macācārē:

“Macū, atore bairo migarāma:

‘Dios jōbui macācācū yañ niñami Juan.

Cū yaye quetire caquetibujūjūgoyecucu niñami,’ migarāma.

Marī Quetiupau camasārē cū caquetibujūparo jūgoye m̄u quetibujū jūgoyecatigu.

Marī Quetiupau yaye quetire caroaro na tūgoáto Ī, cū jūgoye m̄u quetibujū jūgoyecatigu.

⁷⁷ Bairo m̄u caquetibujūro, Israel ya poa macāāna atore bairo i masigarāma:

‘Roro marī caatiere masiriyogumi marī Pacu Dios.

Marī netōōgumi,’ i masigarāma yua.

⁷⁸ Marī Pacu Dios p̄ame cū camairjē mena marī netōōñami.

Ti r̄am̄u marirē cū canetōōrī r̄am̄u merē etaya.

Jicā r̄am̄u cabusuetarore bairo merē etaya.

⁷⁹ Bairi camasārē caroaro na masiōgumi Dios cū cajopau.

Camasā p̄ame canaitiārōp̄u ruirārē bairo caāna niñama.

Bairo caāna nimirācūā, caroaro cabusurore ñnarē bairo nigarāma, cū caquetibujurijere tūgorā.

Jicārō tūnia ānimasigarāma,” q̄ūñupū Zacarías cū macācārē.

⁸⁰ Bairo cabero Zacarías cū cañrōrē bairo baiyuru. Cū macū yeri ñuu butiásupu. Bairo butiácú, desierto cayucumanop̄u āninucūñupū Juan. Israel ya poa macāānarē Dios yaye quetire cū caquetibujūparo jūgoye top̄u āninucūñupū Zacarías macū p̄ame.

2

Nacimiento de Jesús

(Mt 1.18-25)

¹ Mai, tiwatoapure quetiupau emperador Augusto cawāmecucu ti yepa nipetiro caroti āñupū. Bairo ācū, na cōñarotiyupū nipetiro camasārē. Na wāmerirē woatu rotiyupū. ² Mai, tiere, Siria cawāmecuti yepa macāānarē, Cirenio cawāmecucu na quetiupau cū cañnipau camasārē na cōñajūgo rotiyupū. ³ Torena, nipetiro camasā na ñicūjāā na caāni macārīp̄u ásúparā, na wāmerirē woatu rotirānā.

⁴ José caā Galilea cawāmecuti yepa, Nazaret macā macācācū cañniatacu ásúpu. Quetiupau rey David ānacū pārāmi ānirī, David cū cabuiaricarop̄u ásúpu, Belén cawāmecuti macā Judea yepapu. ⁵ María cū ñumo cañnipao mena ásúpu José, na wāmerirē woaturoti ácú. María p̄ame merē macū jāñañupō cō parore. ⁶ Bairi Belén macārē na caetaro bero, cō macācācū cū cabuiari r̄am̄u etayuparo. ⁷ Mai, ti macāpu camasā cañesēārī majā na cacānirī wii jiranetōcoasuparo merē. Torecu, ti wii upau wecuā cū canurā na cacānirī wiip̄u yosarotiyupū Maríajārē. Bairi top̄u macūcūsupo, cō macū caññijūgoure. Bairo macūcūti, jutii aseri mena cū ūmañupō. Cū ūmarī yua, wecuā, na caugari corop̄u cū cūñupō, top̄u cū cāniāto, iō.

Los ángeles y los pastores

⁸ Bairo ti ñamirē waiḅtoa nurīcārā oveja cawāmecunarē cacoteri majā āñuparā. Top̄u Belén macātare na coteyuparā. ⁹ Bairo na cacoteāno caānoa yua, ángel Dios mena macācācū natu buiaetayupū. Bairo cū cabuiaetaro, na t̄up̄u butiōro asiwoyuparo Dios yaye mena cū caasiyarije. Bairi ovejare cacoteri majā p̄ame butiōro uwitūgoñañuparā, bairo cabairoi. ¹⁰ Bairo na cauwitūgoñarō ñña, ángel p̄ame atore bairo na ñupū: “Mujāā, ovejare cacoteri majā yu uwieticōāña. Caroa quetire mujāārē quetibujū acū yu atīlapu. Nipetiro camasā tiere tūgorā butiōro useanigarāma. ¹¹ Bairo baiya queti: Áme ñami David ānacū cū caāna macāp̄ure buiāmi mujāārē canetōōpau. Mujāā Quetiupau, Mesías, Dios cū cajou majū merē buiāmi,” na ñupū ángel oveja cacoteri majārē. ¹² Bairo na Ī yaparo, atore bairo ĩnemoñupū: “Wecuā wiip̄u na caugarique nurīcā coro buip̄u pesayami. Jutii aseri mena ūmarīcū top̄u pesayami. Bairo mujāā cūcārē bócarā yua, ‘Cūā niñami,’ mujāā Ī masigarā,” na Ī quetibujuyuru ángel ovejare cacoterārē.

¹³ Bairo cū cañāno, ángelea majā capāārā buiaetayuparā jōbui macāāna. Diore cū basapeorā etayuparā. Atore bairo Ī basayuparā:

¹⁴ “¡Dios jōbui macācācū cañunetōū niñami!

¡Bairi jicārō tūni tūgoñarīq̄ūērē cū joáto narē cū mena caroaro caānarē!”

Ī basapeoyuparā ángelea majā.

¹⁵ Bairo ī basapeo yaparori bero, tunucoásuparā jōbui pu tunu. Bairo na caátō bero, ovejare cacoterā puame āmeo īñuparā:

—Jito, marī átōca Belēpu. Marī Quetiupau āme ñami cū caquetibujurijere bairo cabaiatajere marī īñarārōa —āmeo īñuparā na majū.

¹⁶ Bairo ī yaparo, tāmuri ásúparā Belēpu. Topu eta, Mariare, bairi Josére na bócyuparā. Cawīmauacaré, wescu nuricā coro buipu capesauce cū bócyuparā cū cāārē. ¹⁷ Bairo qūñarī, bairo ángel narē cū caīatajere na quetibuju netōñuparā Maríajāārē. “‘Mujjā Quetiupau buiámi,’ jāā īāmi ángel,” na īñuparā. ¹⁸ Bairo nipetiro camasā ovejare cacoteri majā na caīquetibujunetōñjērē tūgorā, butiuro tūgoñañuparā na yeripu. ¹⁹ María puame capee majū tūgoñanucūñupō cō yeripu ovejare cacoteri majā na caīñjērē. ²⁰ Cabero ovejare cacoteri majā puame useanirīqūē mena tunucoásuparā. Bairo ánā, Diore qūī basapeoyuparā: “Jāā Pacu Dios, mu roque carou mu āniña,” qūī basapeoyuparā. Nipetirije na caīñaatajere, bairi na catūgoataje cūārē tūgoñarī bairo qūī basapeoyuparā. “Ángel marirē cū caquetibujuatore bairo baiapu,” īñuparā oveja cacoteri majā, tunu ánā yua.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹ Bairo na caátō bero, jicā wāmo peti itia pēnirō cānacā rāmuri canetōrō, cūācārē cū rupau macāātōrē yiseta rotiyuparā cū pacua puame. Bairo áti yaparorā, “Jesús” cū wāmetiyuparā. María bairirupau cō cañiparo jūgoye ángel cū cawāmeti rotiricarorea bairo cū wāmetiyuparā.

²² Cabero nocānacā rāmu María cō cacatipetiro bero, Jesús pacua ásúparā Jerusalēpu, Moisés ānacū cū caroticūrīcārōrē bairo átiránā. “Merē ñucoayamo María,” to templo wii macāānarē na ī quetibujugarā ásúparā. Bairo ánā, Jesuacaré cū neásúparā, Diore qūīñogará. ²³ Tore bairo camasārē na átirotiyupa. Dios yaye woaturica tutipu bairo ī quetibujuyupa: “Mujjā pūnaa tocānacāu cāmuua cabuijūgorārē yure mujjā īñogará,” ī quetibujuyupa Dios yaye woaturica tutipu. ²⁴ Tunu bairo ape wāme Dios yaye cū caroticūrīqūērē bairo átiránā baiyuparā. Bairi buare puagarā, o buaaca cawīmarā majūrē Diore ĩroari joemugōjoránā baiyuparā.

²⁵ Bairo ánā, Dios ya wii, templo wiipure etayuparā. Mai, tiwoatore ti macā Jerusalēpure Dios yau jicāu Simeón cawāmesucu āñupū. Diore caroaro cañrau, carorije wapa cacūgoecu āñupū. Bairo ācū, Israel yepa macāānarē canetōrōpu cū caetaparore īñagayupa. Tunu bairoa Espiritu Santo, Dios Yeri majū Simeón mena āñupū. ²⁶ Bairo cū mena cū cañnoi, cū masiōñupū cū cariaparo jūgoye Mesías, marī Quetiupau Dios cū cajoure cū cañapeere. ²⁷ Bairo ti rāmu, Joséjāā templo wiipure na caetari rāmu, Espiritu Santo cū camasirijē jūgori Simeórē cū joyupu ti wiipu. Bairo ti wiipu cū caño, Jesús pacua puame ti wiire jāāñuparā na cūā, Moisés ānacū cū caroticarore bairo átiránā. ²⁸ Bairo na cajāātō īña, Simeón puame natu atī, Jesuacaré useanirī cū neñupū. Bairo cū ne yua, atore bairo Diore qūī basapeoyupu:

²⁹⁻³⁰ “Yū Quetiupau Dios, yure mu caīñcārōrē bairo āmerē baiya.

Āniacaré mu cajoure ñiñaña.

Camasārē canetōrōpu majūrē ñiñaña.

Bairi useanirīqūē mena yu riacoagu.

³¹ Cūā ñiñami nipetiro camasārē canetōrōpu mu cacūjūgoyetiricu.

³² Cabusuatipau caetaro, camasā īñamasīñama.

Tore bairo āniaca butiácupu cū caquetibujuro, judío majā caāmerā cūā masīgarāma.

Tunu jāārē, mu yarā Israel yepa macāāna cūārē jāā ĩroagarāma,

camasārē canetōrōpu jāā ya poa macāācū jicāu cū caño jūgori yua,”

qūī basapeoyupu Simeón Diore.

³³ Bairo cū caīrō tūgorā, José, bairi María butiuro tūgoñañuparā, Simeón na macūācārē cū caīñjērē. ³⁴⁻³⁵ Bairo na catūgoñarō, Simeón puame atore bairo na īñupu: “Marī Pacu Dios caroare cū jonemoáto mujjāārē,” na īñupū. Bairo na ī yaparou, tunu cō īñupū Simeón Mariare:

—Yū yao, tūgoya. Mū macūācā puame caroaro cariape Israel yepa macāānarē caquetibujupau Dios cū cacūjūgoyetiricu ñiñami. Bairo butiácū, cū caquetibujuroi, Israel yepa macāāna jicāārā netōgarāma. Aperā yasicoagarāma. Nipetiro camasā na yeripu na catūgoñarījē puame bajuaro na īñamasīō joroque átigumi, cū caquetibujurije jūgori. Torena, jicāārā mu macārē cū tejāñugarāma. Mū puame tiere na cateero īñao, butiuro mu yapapuajāñugo —cō īñupū Simeón Mariare.

³⁶ Mai, ti wiipū āñupō Ana cawāmesuco cūā. Fanuel ānacū macō, Aser ānacū ya poa macāācō majū āñupō. Cō puame profeta āñupō. Bairi jicāōā āninucūñupō Ana. Mai, cawāmao ācō, manarucsupo. Jicā wāmo peti puga pēnirō cānacā cūmarī majū cō manapu mena āniniñupō. ³⁷ Bairo cō manapu cū cariaro bero yua, jicāōā āninucūñupō. Apei boesupo. Bairo bairi templo wiipure āninucūñupō Ana. Topure ācō, Diore cū jēninucūñupō. Ūmurecōo, ñami cūārē cū jēninucūñupō. Ūgarique betiri Diore cū jēni ñubuenucūñupō. Bairo áti ācō yua, cabycno āñupō. Ochenta y cuatro cūmarī majū cūgoypu. ³⁸ Bairo bai yua, Simeón

Maríare cū caquetibujū yaparoripaua cō cūa natu etayupo. Bairo etanucā, cūācārē qūñnarī, “Dios mū ñujāñña jāā mena,” qūññupō. Bairo ī yaparō, narē canetōōpauē cacoteri majārē atore bairo na ī quetibujuyupo: “Useanirī āña yu yarā Jerusalén macāāna. Merē etayami marīrē canetōōpau,” na ī quetibujuyupo.

El regreso a Nazaret

³⁹ Cabero, Joséjāā Dios cū carotiricare bairo átipeyori bero, tunucoásúparā Galilea yeparū Nazaret macā, na ya macā majūpu. ⁴⁰ To bero Jesús puame caroaro tutuañ butiyupu. Bairo tunu caroaro tūgoñamasīcoasupu. Toreca, Dios caroare cū joyupu Jesure.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Tunu tocānacā cūma Jesús pacujāā Jerusalēpu ānucūñuparā, Pascua bōse rūmurīrē ñnarānā. ⁴² Bairo Jesús puā wāmo peti rupore puā pēnirō cānacā cūmarī cacūgoñ cū caāno ásuparā Jerusalēpu. Na cabainucūricārōrē bairo baiyuparā. ⁴³ Bairo topū eta, āni, pascua bōse rūmurī bero yua, tunuásúparā na ya paupu. Jesús puame Jerusalēpūā tuayupu. Cū pacua puame masīesuparā cū catuarijere. ⁴⁴ Bairo ánā, Jesure qūññatimirācūā, “Marī mena macāāna mena ācūmi,” ī tūgoñañuparā. “Marī berore usaami,” qūññ tūgoñañuparā Jesure ti rūmu, na caájūgori rūmurē. Cabero qūññatieri yua, cū macājūgoyuparā. “Jāā macārē mujāā ññatīati?” ī jēñiñañuparā. Na yarā, na bapa cūārē na ī jēñiñamiñuparā. ⁴⁵ Bairo cū bōcaetimirā yua, tunucoásúparā Jerusalēpu, cū macārānā.

⁴⁶ Bairo ti macāpu etarā, itia rūmu bero cū bōcayuparā Dios ya wii templo wiipu. Mai, Jesús puame to macāāna cajūgoñbueri majā mena ruiyupu. Na caquetibujurijere tūgoñ baiyupu. Tunu bairoa narē, “¿Dope bairo ĩgaro to ĩñati tie?” na ī jēñiñanucūñupū. ⁴⁷ Bairo nipetiro camasā cū caīmasīñjērē tūgorā, narē cū cayurije cūārē tūgorā, cū tūgocōā maniásuparā. “Cawīmañ nīmīcūā, masīññiñami,” ĩñuparā na puame, Jesure. ⁴⁸ Bairo yua, cū pacua topū cū bōcayuparā. Cū bōca, qūññā acuaacoasuparā. Cū paco puame atore bairo qūññupō:

—Macū, ¿nopēñ jāārē, bairo mū baiyati? Yu, mū pacu mena murē yoaro jāā macāmiapū. Bairo jāā tūgoñarīqūē paiapu —qūññupō María Jesure.

⁴⁹ Bairo cō caīrō tūgo, cō ĩñupū:

—¿Nopēñrā yare macāāni? Yu Pacu yure cū carotirijere yu caátigaro, ¿mujāā masīññiñati? —cō ĩñupū Jesús Maríare.

⁵⁰ Bairo cū caīrījērē tūgomasiēsuparā cū pacua puame. “¿Dope bairo ĩgu qūññati marī macā?” ĩcōññuparā.

⁵¹ Cabero yua, na mena tunucoásúpu Jesús Nazaret macāpu. Bairo topū eta, ācū yua, cū pacua na caīrōrē bairo caroaro yuyupu. Mai, cū paco puame cū caātiānierē caroaro tūgoñā qūññocōā ānucūñupō cō yeripu. ⁵² Jesús puame cū catūgoñarījē, cū rupau mena buticōā usaásupu. Bairo Dios puame cū caātiānierē caroaro qūññajesoyupu. Camasā cūā caroaro qūññajesoyuparā Jesure.

3

Juan el Bautista en el desierto

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Cabero yua, nocānacā rūmurī bero, Juan ānacū desierto cayucūmanopu ānucūñupū, Zacarías ānacū macū majū. Mai, tiwatoa Tiberio cawāmecucu nipetiro yepa quetiupau āñupū. Merē wāmorī peti jīcā ruo pēnirō cānacā cūmarī majū quetiupau āñupū Tiberio. Apei, Poncio Pilato cawāmecucu Judea yepa macāānarē cārē carotibojau āñupū. Apei cūā Herodes cawāmecucu Galilea yepa macāānarē cārē carotibojau āñupū. Apei, Herodes bai cūā, Felipe cawāmecucu Iturea, Traconite puā yepa macāānarē cārē carotibojau āñupū. Apei cūā Lisania cawāmecucu Abilinia yepa macāānarē cū rotibojayupu cū cūā Tiberiore. Tunu bairoa Anás, Caifás cawāmecucu sacerdote majā quetiuparā majū āñuparā na cūā. Tiwatoa majū Dios Juarē cū quetibujū āñesēarotiyupu yua. ³ Bairo cū caīrō tūgo, topū ásupu Juan, Rio Jordán na caīrī yaa tūnipu. To macāānarē atore bairo na ī quetibujuyupu: “Tūgoñā qūññoñā toro mujāā caātiānierē. Tie mujāā cabairijere cū tūgoñā jēñiñā mujāā majū Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparā mujāā āñiñā. Bairo mujāā caāto, mujāā netōgumi Dios,” na ĩñupū Juan to macāānarē. ⁴ Atore bairo ī woatu quetibujucūñupū Isaiás ānacū, Dios yau profeta Juan cū cabaipeere:

“Bairo ĩgumi jīcāñ desierto cayucūmanopu caāñicōāñiatacu:

‘Marī Quetiupau yoaro mee etagumi.

Torena, caroaro cariape ānicoteya.

Camasā na quetiupau cū caetaparo jūgoye cū caatīpawārē na caqūñnorōrē bairo cū qūññoyuya mujāā cūā.

⁵ Na puame na quetiupau cū caatīpawāpūre ope to caāmata, ñerī mena tore cūbiayama.

Tunu bairoa ūtā burī to caāmata, yesea qūññoñama.

Tunu bairoa carupa betori cãã to caãmata, cariape qũeno ãmewiyoyama ti wããrẽ.

Caroa wãã majũ qũenoñama cã caatipawãrẽ.

Tore bairo mujãã cãã marĩ Quetiupau cã caetaparore caroaro qũenooyua mujãã yeripũ.

⁶ Bairo nipetiro camasã narẽ Dios cã canetõõroticũrĩcũrẽ qũĩñagarãma, ' Igumi cayucumanopũ caãnicõãniatacũ,"

ĩ woatu quetibũjũ jũgoyeticũñupĩ Isaiãs ãnacũ Juan cã caĩquetibũjũpeere.

⁷ Bairo Isaiãs cã caĩwoatuquetibũjũro bero, cayoato bero Juan puame etayupũ. Bairo cãrẽ cabautiza rotiratĩatanarẽ atore bairo na ĩ quetibũjũyupũ: "¡Mujãã caĩtopairã, ãña pũnaarẽ bairo caãna mujãã caãnoi, mujãã yũ bautizaecu! Atore bairo mujãã ĩ tũgoñarã: 'Dios camasãrẽ cã caĩñabeseri rãmurẽ popiye marĩ cabaibujioatajere oco mena marĩ cosenetõbujioumi, ' mujãã ĩ tũgoñarã. ¿Ñamũ mujãã cã quetibũjũyati, 'Tie mena jãã netõgarã, ' mujãã caĩñjẽrẽ? Bairo puame mujãã caatĩãnierẽ boya: ⁸ Rorije mujãã caãtiere yapapuari caroaro ãnajẽ puame átijũgoyã. Bairo mujãã caãto, camasã nipetiro ñnarã, 'Torena, na yerire merẽ wasoa yaparoupa, ' ĩ masĩgarãma. Tunu bairoa, '¡Marĩã, Abraham ãnacũ pãrãmerã marĩ caãnoi, marĩ netõõgumi Dios!' ĩ tũgoñaeticõãña. Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacũãrẽ, dope bairo átinetõmasĩã maniña. Dope bairo Dios boũ, atie ãtã rupaa mena Abraham pãrãmerãrẽ bairo átiquẽno jẽñomasĩñami. ⁹ Bairi caroaro mujãã caãpericõãta, jĩcãũ yuca, carica maniirẽ quetijõeroacõãrĩcãrõrẽ bairo mujãã átirecõãgumi Dios mujãã cããrẽ. Petoaca rusaya mujããrẽ Dios cã caĩñabesepã rãmũ," na ĩ quetibũjũyupũ Juan cãrẽ cabautiza rotiratĩatanarẽ.

¹⁰ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã to macããna capããrã:

—Tame, toroque, ¿ñerẽ jãã átibujiocutĩ?

¹¹ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, Juan puame atore bairo na ĩñupũ:

—Nĩ ãcũjũtiro pũgaro cacũgou, apei cacũgoecure jĩcãrõ cũ nuniãto. Tunu bairoa ugarique cacũgou, apei cacũgoecure cã batoãto —na ĩ quetibũjũyupũ Juan catũgorã etarãrẽ.

¹² Na watoa etayuparã jĩcããrã dinerore jejobojari majã. Roma gobiernorẽ camasã yaye dinerore impuestos cawãmecutiere jejobojari majã etayuparã, cã bautiza rotirãna Juarẽ. Na cãã qũĩ jẽniñañuparã:

—Cabuei, ¿dope jãã caãtore cã boyati Dios?

¹³ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩ quetibũjũyupũ:

—Mujãã quetiuparã na carotiricarõ jĩcãrõ tãni jeya. Tie netõrõ jeeticõãña.

¹⁴ Cabero tunu soldaua cãã cũ eta, qũĩ jẽniñañuparã:

—Jãã ate, ¿ñerẽ jãã caãtiere cã boyati Dios?

Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, na cããrẽ na ĩ quetibũjũyupũ:

—Tutuario mena camasãrẽ na ãmaeticõãña. Tunu na busũjãẽtĩcõãña caãperãrẽ, marĩrẽ na wapatĩãto, ĩrã. Tunu mujãã capaape wãpare mujãã quetiuparã na cajorijerea tocãrõã useanicõãña. Bonemoeticõãña —na ĩ quetibũjũyupũ Juan soldauare.

¹⁵ Camasã puame Juan cã caquetibũjũrije jũgori butiorõ tũgoñañuparã. Bairi nipetiro camasã na yeripũ atore bairo ĩ tũgoñañuparã: "¿Ñni, Juan, Mesias, Dios cã cajou majũ cã ãnicuti?" ãmeo ĩ tũgoñañuparã na majũ. ¹⁶ Bairo na caĩtũgoñarõ, Juan puame atore bairo na ĩ quetibũjũyupũ: "Yũ paarique niña mujããrẽ oco mena yũ cabautizarije. Yũ paarique to cañumiatacũãrẽ, yũ bero caetaũ cã capaarije puame ñnetõgarõ. Cã roque Espĩritu Santore jõmasĩgumi camasãpũre. Tunu bairoa camasã roro na catũgoñarjẽ na wasoao joroque na átigumi. Cã roque yũ netõrõ caãnimajũũ nigumi. Bairi yũ puame jĩcãrõ tãni yũ átipeyomasĩtĩñi. ¹⁷ Yũ bero caetapau puame marĩ ññabesegumi. Bairo carorãrẽ na beseregumi. Trigo aseri carorijere joerocacõãrĩcãrõrẽ bairo camasã carorãrẽ na beseregumi. Caãpetietĩ peeropũ na joeregumi. Caroarã roquere caroaro na qũenogumi. Trigo carõa majũrẽ caroaro na caqũenocũrõrẽ bairo caroaro na qũenogumi caetapau cã yarã majũrẽ," na ĩ quetibũjũyupũ Juan catũgorã etarãrẽ Jesũs cã caãtĩpeere.

¹⁸ Bairo yua, atore bairo capee wãme, camasãrẽ na quetibũjũyupũ Juan carõa queti majũrẽ. ¹⁹ Bairo caroaro cã caquetibũjũmiatacũãrẽ, quetiupau gobernador Herodes cawãmecucũ puame Juan cã caĩñjẽrẽ tũgousaesupũ. Mai, Herodes bai Felipe namorẽ cõ ãmañupũ. Herodias cawãmecucũ mena ãninucũñupũ. Tore bairo apeye ãnie cããrẽ roro majũ ãsupũ Herodes. Bairo bairi roro cã caãtiere cã quetibũjũmiñupũ Juan Herodere. ²⁰ Cabero Herodes puame cã caĩrõ tũgo, nemorõ roro ãsupũ. Juarẽ preso jorica wiipũ cã jorocacõãñupũ yua.

Jesũs es bautizado

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Mai, Juan puame to macããna nipetirãrẽ oco mena na bautizayupũ. Bairo cã caãto watoa, Jesũs cããrẽ cã bautizayupũ. Bairo Jesũs cã cajẽniñraña yua, jõbũ ãmũrecõo puame pããñucãcoasuparo. ²² Bairo capãrõ yua, buare bairo ruiasũpũ Espĩritu Santo, Dios Yeri majũ, Jesũs tũpũ. Bairo cã cabauruiatõ, jõbũipũ busũrique atore bairo ĩ ocajõyuparo:

—Му, уи масцū, уи самай мајū, му āниџа. Му саатиāниерē њиџаjesoya бџитiоро —Ī бџа џајоуураго јџџиуи бџаџиџе.

*Los antepasados de Jesucristo
(Mt 1.1-17)*

²³ Bairi yua, Jesūs camasārē cū caquetibujūgoripau treinta años majū cūgoуи. Mai, Dios macū cū саānġimiatасūārē, “Cū pacu José niñami,” quī tūgoñuparā camasā Jesure.

José ruame Elí sawātesциcи ānacū macū āñupū.

²⁴ Elí ruame Matat sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Matat ruame Leví sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Leví ruame Melqui sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Melqui ruame Jana sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Jana ruame José sawātesциcи ānacū macū āñupū.

²⁵ José ruame Matatías sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Matatías ruame Amós sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Amós ruame Nahúm sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Nahúm ruame Esli sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Esli ruame Nagai sawātesциcи ānacū macū āñupū.

²⁶ Nagai ruame Maat sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Maat ruame Matatías sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Matatías ruame Semei sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Semei ruame Josec sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Josec ruame Judá sawātesциcи ānacū macū āñupū.

²⁷ Judá ruame Joanán sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Joanán ruame Resa sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Resa ruame Zorobabel sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Zorobabel ruame Salatiel sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Salatiel ruame Neri sawātesциcи ānacū macū āñupū.

²⁸ Neri ruame Melqui sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Melqui ruame Adi sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Adi ruame Cosam sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Cosam ruame Elmadam sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Elmadam ruame Er sawātesциcи ānacū macū āñupū.

²⁹ Er ruame Jesús sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Jesús ruame Eliezer sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Eliezer ruame Jorim sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Jorim ruame Matat sawātesциcи ānacū macū āñupū.

³⁰ Matat ruame Leví sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Leví ruame Simeón sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Simeón ruame Judá sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Judá ruame José sawātesциcи ānacū macū āñupū.

José ruame Jonám sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Jonám ruame Eliaquim sawātesциcи ānacū macū āñupū.

³¹ Eliaquim ruame Melea sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Melea ruame Mena sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Mena ruame Matata sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Matata ruame Natán sawātesциcи ānacū macū āñupū.

³² Natán ruame David sawātesциcи ānacū macū āñupū.

David ruame Isai sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Isai ruame Obed sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Obed ruame Booz sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Booz ruame Sala sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Sala ruame Naasón sawātesциcи ānacū macū āñupū.

³³ Naasón ruame Aminadab sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Aminadab ruame Admin sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Admin ruame Arni sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Arni ruame Esrom sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Esrom ruame Fares sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Fares ruame Judá sawātesциcи ānacū macū āñupū.

³⁴ Judá ruame Jacob sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Jacob ruame Isaac sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Isaac ruame Abraham sawātesциcи ānacū macū āñupū.

Abraham ruame Taré cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Taré ruame Nacor cawātesucsu ānacū macū āñupū.

³⁵ Nacor ruame Serug cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Serug ruame Ragau cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Ragau ruame Peleg cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Peleg ruame Heber cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Heber ruame Sala cawātesucsu ānacū macū āñupū.

³⁶ Sala ruame Cainán cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Cainán ruame Arfaxad cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Arfaxad ruame Sem cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Sem ruame Noé cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Noé ruame Lamec cawātesucsu ānacū macū āñupū.

³⁷ Lamec ruame Matusalén cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Matusalén ruame Enoc cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Enoc ruame Jared cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Jared ruame Mahalaleel cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Mahalaleel ruame Cainán cawātesucsu ānacū macū āñupū.

³⁸ Cainán ruame Enós cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Enós ruame Set cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Set ruame Adán cawātesucsu ānacū macū āñupū.

Adán ruame Dios cū caqūēnojūgoricu ānirī cū macārē bairo caācū āñupū yua.

4

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Bairo Juan Jesure cū cabautizaro bero, Jesús ruame Espiritu Santo, Dios Yeri cū camasiōrjē carūsaecu majū ānicōdāñupū. Bairo cū caāno yua, Jesure, Rio Jordán caāniatacure cū jūgoásūpu desierto cayucūmanopu Espiritu Santo ruame. ² Bairo desierto cayucūmanopu cuarenta rāmuri majū āñupū. Bairo topu cū caāno yua, wātī ruame rorije cū ātirotimiñupū Jesure, “Cariapa cū ātinucūñati,” ī. Tunu topu ācū, ñe ūnie ugaesupu Jesús. Bairo cuarenta rāmuri bero yua, queyarique tūgoñañupū. ³ Mai, wātī ruame atore bairo cū ātirotimiñupū Jesure:

—Mu, Dios macū mu āniña. Bairo cariapea Dios macū caācū ānirī, atia ūtārē pan qūēnorī ugaya —qūñupū wātī Jesure.

⁴ Bairo cū cairō tūgo, atore bairo ruame qūicōdāñupū Jesús:

—Mu cairōrē bairo yu āperigu. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū ricaati yu ātirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Ūgarique marī cauganucūrō jeto boetiyami Dios. Nipetirije cū yaye quetibujuriquere marī catūgoñarjē caārē boyami,’ ī quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū —qūñupū Jesús wātīrē.

⁵ Bairo cū cairō bero, wātī ruame Jesure ūtāu buipū cū neásupu. Topu etari yua, qūñōñupū atī yepa macāāna tocānacāūpu macāāna quetiuparā na carotimasirīpaarige. ⁶⁻⁷ Bairo qūñō yaparo, bairo qūñupū tunu Jesure:

—Atie mūrē yu caññorjērē yu cūgoya. Bairo noo yu caboure cū yu nuninetōmasiña. Mu ruame mu cabooata, tocānacā macā macāānarē carotimasirījērē mūrē yu nunigu. Nipetiro camasā mūrē ūroagarāma, rupopaturī mena etanumurī yure mu cañroaata. Carotimasī mu ānio joroque mu yu ātiyu. “Jañ,” miwā —qūñupū wātī Jesure.

⁸ Bairo cū cairō tūgo, bairo qūñupū Jesús:

—Mu cairōrē bairo yu āperigu. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū ricaati yu ātirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Jicāñā niñami marī cañroa, Dios jeto. Cū cañrjē jeto tūgoya,’ ī quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū —qūñupū Jesús wātīrē.

⁹ Bairo cū cairō bero, wātī ruame Jesure cū neánemoñupū. Jerusalén macārū Dios ya wii, templo wii buipū cū neánemoñupū. Bairo topu eta, qūñupū wātī Jesure:

—Mu, Dios macū mu āniña. Bairo cariapea Dios macū caācū ānirī, mu majū patīñarui ácāja jō yeparu. Mu riaecu. ¹⁰ Tore bairo ī quetibujuya Dios yaye queti:

‘Dios ruame cū yarā ángelea majārē mu coterotigumi.

¹¹ Na, ángelea majā, mu bocāñegarāma ūtā rupaaru mu cañarocapeaetiparore bairo ññā,’ ī quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū —qūñupū wātī Jesure.

¹² Bairo cū cairō tūgo, bairo qūñupū Jesús:

—Bairo mu cañquetibujurore bairo cañmiatacūārē, mu caātirotirore bairo yu āperigu. Bairo yu caāto boetiyami Dios. Ape wāme ape pūrōpu atore bairo ī quetibujuya: ‘Marī Quetiupau

Diore cū camasĩrĩjērē átiepecōārĩ cū jēnieticōāñña, ' ĩ quetibujaya Dios yaye queti na cawoa-turica tutipũ —qũĩñupũ Jesús wātĩrē. Cū yuesupũ.

¹³ Bairi wātĩ pũame ape wāme roro cū átiroti masĩēsupũ. Bairo átiroti masĩētĩrĩ yua, Jesure cū aweyocoásupũ mai.

Jesús comienza su trabajo en Galilea
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Bairo cabero Jesús Galilea yeparũ Espĩritu Santo cū camasĩrĩjē mena ñe ũnie rusaricaro mano tunucoásupũ yua. Bairi to macāña nipetiro camasā ti yepa tãni macāña pũame cū cabairijere tũgorā tocānacāpũa āmeo quetibujũ netōōñuparā na majũ. ¹⁵ Jesús pũame tocānacāparĩ na cañubuenearĩ wiirĩpũre camasārē na quetibujuyupũ. Bairo cū caĩquetibujuro, camasā nipetiro qũĩroayuparā.

Jesús en Nazaret
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Cabero Nazaret cawāmecuti macāpũ etayupũ tunu Jesús. Cawĩman ācũ, cū cabũtirica macāpũ etayupũ. Topũ eta, ti macā macāña na cañubuenearĩ wiirĩpũre jãñũpũ yerijārĩcā rãmũ caño. Bairo jeto átinucũñupũ Jesús ti rãmũ ũnorē. Bairi ti wii camasā riaperũ nucũñupũ, Dios ya tutire jũgoquetibujũ. ¹⁷ Bairo cū cabairo, profeta Isaías ānacũ cū cawoaturiquere cū nuniñuparā. Bairo cū na canunirō, ti pũrō macāājē quetibujurique jĩcā wāmerē bócaupũ. Atore bairo caĩrĩpũre bócaupũ:

¹⁸ —“Espĩritu Santo yũ mena āniñami merē, Dios yũre cū caroticũrĩcārōrē bairo yũ caátĩparore bairo ĩ.

Yũ mena āniñami, cabopacarārē caroa quetire na yũ caquetibujuparore bairo. Yũ jowĩ Dios, camasārē cū caqũēnoparore bairo na yũ caquetibujuparore bairo ĩ. Jĩcāārā preso cañe ecoricarārē bairo caña niñama.

Aperā cacaapee ĩñaenarē bairo niñama.

Aperā wātĩrē roro caátiecorārē bairo caña niñama.

Na ũnarē yũ caqũēnoparore bairo ĩ, yũ jowĩ Dios.

¹⁹ Camasārē Dios cū canetōrĩ yutea caetarore yũ quetibujũ rotijowĩ yua,”

ĩña ati pũrō —na ĩ quetibujuyupũ Jesús cārē catũgori majā, sinagoga wii macāñanarē.

²⁰ Bairo ti pũrōrē ĩñayaparo, ti tutire biayupũ. Bairo áti yua, ti wii papera tutirire cacoteire cū pitinuniñupũ. Pitinuni, etanumcoasupũ Jesús. Bairo cū caato, nipetiro camasā qũĩñacōā usayuparā. ²¹ Bairo cārē na caĩñausaro, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Isaías ānacũ cū caĩquetibujũ woaturicua yũ āniña. Āmerē cū caĩquetibujuricarore bairo baietaya —na ĩñupũ Jesús ti wii macāñanarē.

²² Bairo cū caĩrō tũgorā, cū caĩrĩjērē tũgo acũacoasuparā. Atore bairo ĩñuparā:

—Ago tame, āni, caroaro jĩcārō tãni busuyami. ¿José macũ mee cū āniñati? Bairo cūā nimicũā, ¿caroaro cū masĩñati? —āmeo ĩ busuyuparā na majũ.

²³ Cabero Jesús pũame na ĩñupũ tunu:

—Ati yepa macāña ape narē cū cacatiorore borā, cū na caĩnucũrōrē bairo mujāā cūā yũ mujāā ĩ tũgoñarā: “Mu, ucotiri majōcu, mu majũā ucoti catioya. Bairi Capernaupũre ācũ, mu caátijēñorĩqũērē bairo atore, mu ya macāpũ cūārē mu átigu, Dios cū cajou mu caāmata,” yũre mujāā ĩ tũgoñarā —na ĩ quetibujuyupũ Jesús ti wii macāñanarē.

²⁴ ĩ quetibujũ yaparo, bairo na ĩñupũ tunu:

—Cariape mujāārē ĩñiña: Ni ũcũ Dios yam profetare cū ya macā macāña cū boenama. Noa majũ qũĩroaenama. ²⁵ Tunu bairoa marĩ ĩnicũ profeta Elías ānacũ, cū cañni yuteapũ cawapearā rōmirĩ capāārā āñuparā. Ati yepa Israel yeparũre itia cūma ape cūma recomacā caoco ocaeti yũteare capāārā āñuparā. Tunu ti yũteare bũtioro auariarique āñuparō. ²⁶ Bairo capāārā na ũna na cañnimitacũārē, cawapearā rōmirĩ jĩcōā na mena macāācō jetore cū juátinemo rotiyupũ Dios Elfare. Sarepta cawāmecũcore ape yeparũ Sidón macāācōrē cō juátinemo rotiyupũ. ²⁷ Tunu bairoa profeta ape Eliseo cawāmecũcu ānacũ cū cañni yutea carupau boarā capāārā āñuparā ati yeparũre. Bairo capāārā na ũna na cañnimitacũārē, jĩcũā na mena macāācũ jetore cū catorotiyupũ Dios Eliseore. Naamán cawāmecũcure, ape yepa, Siria yepa macāācũrē cū catorotiyupũ —na ĩ quetibujuyupũ Jesús cū ya macā macāñanarē.

²⁸ Bairo cū caĩquetibujuro tũgorā, ñubuerica wii macāña pũame bũtioro asiajãñũñuparā Jesús mena. ²⁹ Bairo cū mena asia yua, cū ñe, ti macā jũgoye ũtãũ buirũ cū neásuparā. Bairo topũ etarā, cū tuneroca ñojogamiñuparā Jesure. ³⁰ Bairo na caátigamiatacũārē, Jesús pũame na watoapũ, cū jãā ĩ masĩā mano, na netō acoásupũ.

Un hombre que tenía un espíritu impuro
(Mr 1.21-28)

³¹ Cabero Galilea yeparu Capernaum cawāmecuti macāpu acoásúpu Jesús. Topu eta, yerijārīcā rāmu caāno na jūgobueyupu camasārē. ³² Carotimasī cū caīquetibujurore bairo na quetibujuyupu. Bairo cū caquetibujurijere tūgorā, to macāna puame tūgo acūacoasupārā.

³³ Mai, ti wii sinagoga űubuerica wiipu āñupū jīcāu wātī yeri pūna cacāgon. Bairo Jesús cū cabueāno, wātī yeri pūna cacāgon puame atore bairo butiuro qūī awajayupu:

³⁴—Mu, Jesús Nazaret macācū, ħnopēī mu atīati jāā ture? ħjāārē rei acū mu baiyati? Murē jāā masjāñuña. Mu, Dios macū, cañu, mu āniña —qūī awajayupārā wātī yeri pūna, caāmu risero mena jūgori.

³⁵ Bairo na caīrō tūgo, na ĩñupū Jesús:

—ĳbusueticōāña mujāā! ĳĀni caāmu rupaure witi ánāja! —na ĩñupū Jesús wātīārē.

Bairo cū caīrō tūgo, wātī yeri pūna puame caāmūrē cū jūgoñañupū yeparu, cūrē cañārī majā watoare. Bairo átīcōā, roro cū átīri mee witočoásúpu. ³⁶ Bairo caāmūrē cū caátiere ĩñārā, nipetiro camasā qūīña acūacoasupārā.

—ĳÑe to āniñati cawāma Jesús cū carotirije? ĳNocārō caroaro majū cū masīñati! Wātī yeri pūna cūā cū yucōāñama. “Witi ánāja,” cū caīrō, witočoayama yua —āmeo ĩñupārā na majū Jesure.

³⁷ Bairo cū caáto bero, cū tūgoyupārā camasā nipetiro ti yepa tūni macāna, Jesús cū caátiere, cū camasīrjērē yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Bairo na quetibujuyaparo, na űubuerica wiire witočoásúpu Jesús. Ti wiire witiá, jāācoasupu Simón cawāmecucu ya wiipu. Mai, Simón mañicō puame riājāñuñupō. Butiuro bugoyupu. Bairo cū cajāārō, cū quetibujuyupārā cabucno cō cariarijere. ³⁹ Bairo na caīquetibujuro tūgo, cōtu eta, “Bugoye tocārōā jānaña cōrē,” ĩñupū. Bairo cū caīrō, jicoquei jānacuasuparo bugoye puame. Tocārōā caticoasupo. Bairo catiácō yua, tocārōā űgarique na qūēnonuñupō Jesujāārē.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Cabero muipū cū cajāārīrañ, canaioatīrañ caāno Simón ya wiipure etayupārā nipetiro ti macā macāna. Dise űnie riaye caāno cārō cacāgorā yarā puame na neasupārā Jesús tūpu. Bairo Jesús puame na caetaro ĩña, nipetirārē na catioyupu. Cū wāmorē na bui ĩngāpeori tocānacā wāme riaye cacāgorārē na catioyupu. ⁴¹ Tunu bairoa na mena macāna cariarā capāārā wātī yeri pūnarē cacāgorā cūārē na netōōñupū Jesús. Bairo cū caáto, wātī yeri pūna puame qūī awajayupārā, bairo witi ánā:

—ĳMu roque Dios macū mu āniña! —qūīñupārā.

Bairo na cañiatacūārē, Jesús puame na ĩrotiesupu. Yu, Mesías, Dios cū cajou yu cañierē na quetibujueticōāto ĩ, bairo na ĩrotiesupu.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Mr 1.35-39)

⁴² Ape rāmu cabusuatīrañ Jesús wācā, ti macārē witočoásúpu. Bairo acū yua, etayupu Jesús camasā na camanīrañ. Bairo topu cū caāno, ti macā macāna cū macāñupārā. Bairo cū macārī, cū etacoasupārā. Atore bairo qūīñupārā:

—Aperopu mu ápewa. Jāā mena mu ānicōāwā —qūīñupārā.

⁴³ Bairo na caīrō tūgo, bairo na ĩñupū Jesús:

—Ape macāā macāna cūārē na yu quetibujugu. Caroa quetire, Dios cū carotimasīrañ caetore na yu quetibujū masīōgu. Torecana, yu jowī Dios ati yeparure —na ĩñupū Jesús ti macā macāñarē.

⁴⁴ Cabero cū caīrōrē bairo quetibujū ñesēāñupū Jesús Judea yeparure. űubuerica wiiri macāñarē na quetibujū ñesēāñupū Jesús.

5

La pesca milagrosa

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Ape rāmu utabucura Genesaret cawāmecutira tūnipū āñupū Jesús. Topu cū caāno, camasā puame Dios yaye quetire tūgogarā, cātu neñañupārā dope baiā masīā manopu. ² Bairo na cabairo yua, tira tūnipū ĩñajoyupu Jesús puga cūmuu, capaca turorica cūmuu majūrē. Mai, ti cūmuu uparā mañupārā. Na cūmuurē maa weyo, paputiropu na bapī yucure coserā baiyupārā. Wai pajīārī majā āñupārā. ³ Bairo Jesús puame ti cūmuu jīcārē ājāñupū Simón ya cūmuu majūrē. Bairo Simorē jōjāñuri tuwiyo rotijoyupu. Simón puame, “Jau,” ĩ, cū tuwiyo

joyupɔ. Bairo ti cūmuapɔ jãñarĩ Jesús pɔame petapɔ canucũrĩ majãrẽ caroaro na quetibujɔ jũgoyupɔ. ⁴ Bairo na quetibujɔ yaparori bero, atore bairo qũĩñupũ Jesús Simorẽ:

—Jito, utabucɔra recomacãpɔ marĩ átɔca. Topɔ etari mujãã bapire mujãã roca ñuawa. Bairo ána, marĩ wai pajĩãgarã —qũĩñupũ Jesús Simorẽ.

⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Simón pɔame qũĩñupũ:

—Cabuei, ati ñami jãã wai macãmiapɔ. Jãã bocaetiapɔ. Maniãma. Baiɔna, mɔ caĩrõrẽ bairo yɔ átigu. Bapire yɔ rocañuagu —qũĩñupũ Simón Jesure.

⁶ Bairo Simojãã na caáto, tocãrõã wai capããrã ti bapire jããñuparã. Bairo jããnetõrã yua, na bapi wori nũcãpũ jããñuparã. ⁷ Bairo capããrã waire ñna acũari, na baparãrẽ ape cūmuapɔ caãnarẽ na pijjoyuparã. “Jãã juátirasá,” na ññuparã. Bairo na caetaro yua, waire na jejããñuparã. Puga cūmuapɔrege waire na jejããñuparã. Cūmuu pɔame ruacoabujioyuparo.

⁸ Bairo Simón pɔame Jesús cũ caátimasĩrjẽrẽ ñnarĩ, cãtu ɔpɔpaturi mena etanumurĩ qũĩroyupɔ. Bairo átícõã, qũĩñupũ Simón Jesure:

—Yɔ Quetiupɔn, carõn yɔ ñniña. Carorije wapa cacãgon majũ yɔ ñniña. ¡Bairi yutɔ ãmeina! —qũĩñupũ.

⁹ Mai, butiogo ñna acũacoasupɔ Simón, Jesús cũ caátimasĩrjẽrẽ. Tie jũgori waire capããrã pajĩãñuparã. Bairi Simón, cũ mena macããna cãã ñna acũacoasuparã. ¹⁰ Bairo cũ caáto, Jacobo, cũ bai Juan cãã, Zebedeo pũnaa pɔame cãã ñna acũacoasuparã. Mai, naa, Simón bapa ãñuparã. Jicãrõ wai pajĩãnucũñuparã. Bairi Jesús pɔame, Simón bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ:

—Simón, uwiecua. Caroaro waire cawããmasĩ mɔ ñniapɔ, wai na rutieticoáto, i. ãmerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibujɔ mɔ ñnio joroque mɔ yɔ átigu, na yasieticoáto, i—qũĩñupũ Jesús Simorẽ.

¹¹ Bairo cũ caĩrõ bero, Simojãã petapɔ maarásúparã. Topɔ etarã, na cūmuurẽ, na apeye ñnie cããrẽ toa cũcõã, Jesús mena bapacãtiracoásúparã.

Jesús sana a un leproso

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Cabero Jesús Jicã macãpɔ cũ caãno, caãmɔ jicãũ carupɔ boapɔ pɔame qũĩñajoyupɔ Jesure. Bairo qũĩñajo yua, cãtu etari ɔpɔpaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩroyupɔ. Bairo qũĩroa, atore bairo qũĩ jeniñañupũ:

—Yɔ Quetiupɔn, mɔ cabooata, yɔ mɔ netõõgɔ yɔ caboariaye cutiere —qũĩ jeniñañupũ Jesure.

¹³ Bairo cũ cajjẽniñarõ tũgo, Jesús pɔame cũ wãmo mena cũ pãñañupũ. Bairo átícõã, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mɔ cacatiro yɔ boya. ¡Bairi mɔ yɔ netõõña! —qũĩñupũ cariaure.

Bairo Jesús cũ caĩrõ, jicoquei caticoasupɔ carupɔ boamiatacɔ. ¹⁴ Bairo cũ cabairo ñna, Jesús pɔame cũ quetibujɔ rotiesupɔ aperãrẽ cũ cabaiatajere. Bairo qũĩñupũ:

—Cariape acoácũja sacerdote tɔpɔ. Qũĩñoña mɔ rupɔn, mɔ cacatiatajere. Bairo tunu Diore cũ nuniña mɔ cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnacã. Bairo mɔ caátiatato bero, nipetiro camasã masĩgarãma mɔ cacatiatajere yua —qũĩñupũ Jesús carupɔ boamiatacure.

¹⁵ Bairo Jesús cũ caátiatajere camasã na camasĩrõrẽ cũ caboetimiatacããrẽ, nipetiropɔ queti batapeticoasuparo. Bairi capããrã camasã Jesús tɔpɔ etayuparã. Jicããrã cũ yaye busuriquere tũgogarã, bairi aperã na riayere cũ netõõrotigarã cãtu etayuparã. ¹⁶ Bairo na cabaimiatacããrẽ, Jesús pɔame aperopɔ acoásúpɔ. Ácoa yua, etayupɔ Jesús camasã na camanopɔ. Topɔ Diore cũ jeniñupũ yua.

Jesús sana a un paralítico

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Jicã rãmɔ Jesús camasãrẽ tunu cũ caquetibujãno, fariseo majã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã mena Jesutɔre tũgo ruiyuparã. Mai, na, tocãnacã macã macããna caatiatana ãñuparã. Galilea yepa macããna, bairi Judea yepa macããna, tunu bairi Jerusalén macã macããna caatiatana cãã ãñuparã. Bairo na catũgoñaruiro, Jesús pɔame cariaure acũnarẽ na catioyupɔ. Dios carẽ cũ camasĩrjẽrẽ jũgori bairo na catioyupɔ Jesús. ¹⁸ Bairo camasãrẽ cũ cacatioãno, caãmɔna Jesutɔ etanemoñuparã tunu cariaɔ, ñicãrĩ cabũricɔ mena. Mai, na canerĩ coro mena cũ neasúparã ñicãrĩ cabũricɔre. Jesutɔre cũ cũgamĩñuparã, marĩ yaure cũ catioáto, írã. ¹⁹ Bairo cãtu cũ cũgamirãcãã, ti wii pupeapɔ na yaure cũ nejãã masĩsuparã, camasã capããrã na cajiraro jũgori. Bairi wii buipɔ wãmũcoásúparã ñicãrĩ cabũricɔ mena. Ti wii buipɔ etarã, ope qũẽnorĩ, cũ pitiruiro joyuparã pũ ɔpɔ wẽẽrĩ mena Jesús tɔpɔ ñicãrĩ cabũricure. ²⁰ Bairo na caáto ñna, Jesús pɔame tũgoña masĩñupũ na catũgoñarjẽrẽ. “Yɔ camasĩrjẽrẽ cariape tũgoñatutuayama,” na i tũgoñañupũ. Torecɔ, atore bairo qũĩñupũ Jesús ñicãrĩ cabũricure:

—Yu yau, merē mu carorije wapare yu netōcōāña —qūñupū Jesús.

²¹ Bairo cū caīrō, ti wii macāāna Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajāgobuerā, aperā fariseo majā mena āmeo ī jēniñañuparā na majū Jesús cū caīatajere tūgori, “¿Namū ūcū majū caūmu cū āniñati, ‘Yu yau, merē mu carorije wapare yu netōña,’ caīā? Dios jeto netōmasiñami marī carorije wapare. Āni, Jesús, Diore cū netōñucāū ātiyami bairo cū caīrījē mena,” āmeo ī busuyuparā na majū.

²² Masīcōāñupū Jesús cū yeripū na caāmeobusarijere. Bairi atore bairo na iñupū:

—¿Nopēīrā yu caīatajere tūgori, mujāā tūgoñarīqūē paiyati? ²³⁻²⁴ “Mu carorije wapare yu netōña,” ānirē yu caīata, “Bairo īcōāū iñami,” mujāā ībujiorā. Bairārma, “Wāmanucāña,” cūrē yu caīata, to bero cū cawāmanucāto iñarā roque, “Bairo īcōāū mee iñami Jesús,” mujāā ībujiorā. Yu, Camasā Jūgocu, ati yeparu yu carotimasīrījērē mujāā camasīparore bairo, tiere űigu —na iñupū Jesús fariseojāārē.

Ī yaparo, cū caīrōrē bairo qūñemoñupū Jesús űicārī cabuñicure:

—Murē űiña: ¡wāmanucāña! Mu cacūñarī corore nepusari mu ya wiipū tunu ácāja. Merē mu riayere yu netōña —qūñupū.

²⁵ Bairo cū caīrō tūgo, tocārōā jicoquei wāmanucā yua, cū cacūñarī corore ne pusa, ti wiire witicoásūpu cū űicārī cabuñiatacū puame. Diore basapeori, cū ya wiipū acoásūpu yua.

²⁶ Bairo cū caátō iñarā, nipetiro camasā tūgoña acuarī, atore bairo iñuparā:

—Ago tame, ¿diwatoa űno tore bairo caroa majūrē marī iñarī? Marī iñapē. ¡Camasī niñami Dios! —qūñi basapeoyuparā nipetirā.

Jesús llama a Leví

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Cabero acoásūpu Jesús tunu. Bairo ácú, Leví cawāmecucure qūñiñajoyupu. Mai, Leví puame Roma gobiernorē camasā yaye dinero impuesto na caīrījērē jejobojari majōcu āñupū. Bairi cū capaari aruaru cū caāno, qūñiñajoyupu Jesús Levire. Bairo qūñiñajori bero, cūtu etaátī, atore bairo qūñupū:

—Jito, yu bapacusa.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, tocārōā jicoquei Leví puame cū yaye paarique nipetirore cūcōā, Jesús mena bapacutī ácú acoásūpu yua.

²⁹ Nocārō bero Leví cū ya wiipū bose rāmū jūgo qūñemoñupū. Bairo bairi ti rāmūrē cū ya wiipū capāārā camasā āñuparā cū capiijoatana. Na mena macāāna jīcārā Leví űna, gobiernorē camasā yaye dinerore cajejobjari majā āñuparā. Na űna Jesujāā mena űga bapacusuparā. ³⁰ Bairo na caugabapacutore iñarā yua, fariseo majā puame na ī tutiyuparā Jesús cū cabuerārē. Na yarā, Moisés cū caroticūrīqūērē cajāgobueri majā mena atore bairo na ī tutiyuparā:

—¿Nopēīrā dinero jejori majā mena, bairi aperā roro caāna mena mujāā etiuga bapacutiayati? Roro mujāā ātiya —na ī tutiyuparā fariseojāā Jesús cū cabuerārē.

³¹ Bairo na catutiro tūgo, bairo na iñupū Jesús:

—Ūcotiri majōcure bairo yu āniña ati wiire. Ūcotiri majōcu áperiyami cacatirā na caāni wiiripure. Cariarā na caāni wiiri jettore etanucūñami, na űcoti etau. Bairi ānoa mena yu āniña. Na carorije riayere bairo caānierē netōōū ácu yu atīaru. ³² Torecuna, yu apú ati yeparure. “Caroarā marī āniña,” caītorārē na yu macāētīña. Aperā, “Carorije wapa marī buicatiya,” caītūgoña yapapuarā roquere na macāñacū yu apú, na yeri wasoáto, ī —na ī quetibujuyupu Jesús fariseojāārē.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Cabero Jesure qūñi jēniñañuparā tunu to macāāna camasā:

—Ūgarique betiri Dios jettore cū jēninucūñama Juan cū cabuerā. Fariseo majā na cabuerā tore bairo ātiyama na cūā. Mu cabuerā puame áperiyami. ¿Nopēīrā na űgarique betietinucūñami? —qūñi jēniñañuparā to macāāna Jesure.

³⁴⁻³⁵ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na iñupū Jesús:

—Caroarō yu caātiere mujāā tūgomasiētīña. Caūmu cawāmojiyapure bairo yu āniña. Cū yarārē bairo niñama yu cabuerā. Caūmu cū cawāmojiyari rāmūrē cū yarā nipetirā űgayama pairo, cū mena űseanirī āna. Ti rāmūrē auatāmuoetiayama. Caūmu cū cawāmojiyaro bero roquere, cū yarā caborā űgarique betiri Diore cū tūgoñajēni űbuebujiorāma tunu. Narē bairo jāā āniña. Bairi yu mena āna, yu cabuerā auatāmuoetigarāma. Yu camano roquere auatāmuobujiorāma —na ī quetibujuyupu Jesús fariseo majārē.

³⁶ Ī yaparo, “Yu yaye cawāma quetire cabucu macāājē mena tūgousa masīā maniña,” ıgu, atore bairi wāme na īcōña quetibujunemoñupū Jesús tunu:

—Cabucaro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carugaeti asero mena. Bairo na caápara, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rugagaro. Rugari tãgãwonemogaro pajĩñurõ cawãma asero puame cabucaro jutirore. ³⁷ Tunu bairoa use oco cawãma qũenoyaparoriquire piojãetĩnucũñama camasã cabucu poa waĩbucu asero poapure. Bairo na caápara, ti poa wocoagaro, tie oco capãmurõĩ. Ti poa macããjẽ yasigaro. ³⁸ Bairi use ocore cawãma qũenoyaparoriquire piojãnucũñama camasã cawãma poa mena. ³⁹ Tunu bairoa use oco cabucure caetiatana ni ũcũ jĩcãũ cawãmarẽ boecami. Cũ puame, “Use oco cabucu jeto yũ ñũa,” i tũgoñañami —na i quetibũjuyupũ Jesũs fariseo majãrẽ.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Cabero judio majã na cayerijãrĩ rũmu caãno Jesujãã netõásuparã weseripu. Bairo netõãná, Jesũs cũ cabuerã puame queyari trigo apeacarẽ cacatirijerea peenerĩ bure ugajũgoyuparã. Bairo na caáto, fariseo majã puame na ññañuparã. ² Bairo na caáto ñña yua, atore bairo na i tutiyuparã:

—¿Nopẽĩrã ati rũmu ñonorẽ paariquere bairo mujãã átiyati? Ati rũmu ñonorẽ caápericõãpee niña mujãã caátie ũnierẽ —na i tutiyuparã fariseo majã Jesũs cũ cabuerãrẽ.

³ Bairo na caĩtutiro tãgo, atore bairo na ññupũ Jesũs:

—David ãnacũ queyamiácũ, ¿cũ caátajere na caquetibũjucũrĩqũerẽ mujãã ññaetinucũñati Dios ya tutipũ? Mujãã ññanucũrã. ⁴ Bairo baiyuparo: David puame jããetayupũ Dios ya wiire cũ ũmũa mena. Ugariquere macããrã jããetayuparã. Bairi pan ãñuparõ, caroa Dios yaye majũ na caĩcũrĩqũẽ jeto. Tie pããrẽ sacerdote majã jetore na ugarotiyupũ Moissẽs ãnacũ. Bairo sacerdote majã jeto na caugarije caãnimiatacũãrẽ, tie pããrẽ ugari bero, cũ ũmurẽ na batonuñupũ David —na ññupũ Jesũs.

⁵ Tunu na ñnemoñupũ Jesũs fariseo majãrẽ:

—Yũ, Camasã jũgocu ãnirĩ yũ átirotimasĩña yerijãrĩcã rũmu cũãrẽ camasã caroare na caátĩñipeere —na i quetibũjuyupũ Jesũs fariseo majãrẽ.

El hombre de la mano tullida

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Ape rũmu caãno tunu judio majã na cayerijãrĩ rũmu caetaro ñña, jããetayupũ Jesũs ññubericu wiĩpu. Bairo jããeta, na buejũgoyupũ. Topũ ãñupũ jĩcãũ cariape nugõã caricãburicu. ⁷ Mai, Moissẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã mena Jesũs cũ caátigarijere caroaro qũĩña usayuparã, na quetiyuparãrẽ busujãgarã. “¿Yerijãrĩcã rũmurẽã cũ catiõuãti caricãbũre?” I tãgoñañuparã. ⁸ Jesũs masjãñũñupũ na catũgoñarjĩrẽ. Bairo masĩmicũã, atore bairo qũĩñupũ caricãbũre:

—Tiaya. Ato yũ tũpu asã.

Bairo cũ caĩrõ tãgo, wãmũnucã, cũ tũpu etanucã etayupũ. ⁹ Bairo cũ caetaro ñña, atore bairo na i jẽññañupũ Jesũs fariseojããrẽ:

—¿Nerẽ marĩ ãnaati ati rũmurĩ ñonorẽ, camasã na cayerijãrĩ rũmurĩrẽ? ¿Cañurjĩrẽ marĩ ãnaati, o carorije puamerẽ marĩ ãnaati? Cañurjĩrẽ marĩ átigarã. Bopacooro cabairãrẽ marĩ canetõrõrẽ boyami Dios —na ññupũ Jesũs fariseo majãrẽ.

¹⁰ Bairo na i yaparo, nipetirãrẽ na ñña, atore bairo qũĩñupũ Jesũs caricãburicure:

—Mũ ricãrẽ ñupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricãburicu puame cũ caĩrõrẽ bairo ásupũ. Tocãrõã cũ ricã ññucoasuparo yua. ¹¹ Bairo cũ caáto ññarã, fariseo majã puame asia netõcoasuparã Jesũs mena. Bairo asia netõcõãti, atore bairo ãmeo i jẽññañuparã na majũ: “¿Dope bairo marĩ ãnaati, Jesure cũ pajĩãgarã?” Cũ tejãñũñuparã fariseo majã Jesure.

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Ti rũmurĩrã Diore jẽñũ, ũtãũ buĩpu acoásũpu Jesũs. Topũ eta, ti ñamirẽ Diore qũĩ jẽññubue busucoásũpu. ¹³ Bairo baĩbusueta, na piyupũ Jesũs cũ cabueparãrẽ. Bairo na caetaro ñña, na beseyupũ pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ. Bese yaparo yua, “Mujãã yũ caquetibũjurotijoparã mujãã ãnigarã,” na ññupũ. ¹⁴ Bairi pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ ãñuparã Jesũs cũ caquetibũjurotijoparã. Cajũgoye ãñupũ Simón. Simorẽã qũĩñupũ tunu “Pedro”. Tunu cabero ãñupũ Pedro bai, Andrés cawãmecucu. Tunu cabero ãñuparã Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, apeĩ Santiago. Cũ, Santiago, Alfeo macũ ãñupã. Tunu cabero ãñupũ apeĩ Simón. Cũ puame celotes na caĩrã mena macããcũ ãñupũ. ¹⁶ Tunu cabero ãñupũ Judas, Santiago macũ puame. Tunu

cabero añupũ Judas Iscariote. Cũ puame añupũ Jesure cañerotipau. Tocãrõã niñama Jesũs cũ caquetibũjurotijoparã, cũ cabesericarã yua.

Jesũs enseña a mucha gente

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Bairo Jesũs na bese yaparo, buro bui cañniatacu ti burore cũ cabuerã mena rui-etayupũ yua. Bairo cũ caruĩro, capããrã camasã qũĩñacoteyuparã. Na, camasã nipetiropu caatiatana añuparã. Torena, Judea yepa macããna, Jerusalén macã macããna, capairiyatu macã macããna, Tiro, Sidón na caĩri macã macããna cũã nipetiro añuparã. Jesũs yaye quetire tũgogarã baiyuparã. Tunu bairoa, marĩ riayere cũ netõõáto, ĩrã baiyuparã. ¹⁸ Bairo bairi Jesũs puame wãti yeri pũna jũgori popiye cabairãre na netõõũpũ. ¹⁹ Bairo to macããna cariyecunarẽ na catioyupũ Jesũs cũ camasĩrjẽ mena. Bairi nipetiro camasã cũ pãñagayuparã, marĩ cũãrẽ cũ catioáto, ĩrã.

La felicidad y la infelicidad

(Mt 5.1-12)

²⁰ Cabero Jesũs cũ cabuerãrẽ na ĩñamai, atore bairo na ĩñupũ: “USeanirĩ ãña mujãã yũ cabuerã. Capee apeye ũnierẽ cacũgoenarẽ bairo caãna nimirãcũã, ãmerẽ Dios cũ carotimasĩrĩpau macããna mujãã ãniña.

²¹ “Tunu bairoa aũanucãmĩrãcũã, cabero mujãã ũgayapigarã. Bairi uSeanirĩ ãña. “Tunu bairoa ãmerẽ otimirãcũã, cabero uSeanirĩ mujãã boyetigarã. Bairi uSeanĩ ãña. ²²⁻²³ “Mujãã, yũ yarã majũ mujãã ãniña. Yũ yaye quetire catũgousarã mujãã ãniña. Bairo catũgousarã mujãã caãnoi, camasã aperã mujããrẽ tejãñũñama. ‘Jãã mena ãmerẽcõãña,’ mujããrẽ ĩñama. ‘Moena mujãã ãniña,’ mujããrẽ ĩñama. Tunu yũ, Camasã Jũgocure, yũ mujãã catũgousaroi, mujããrẽ busupaiyama. Tore bairo jeto ásupa na ĩñicũjãã profeta majã ãnana cũãrẽ tirãmupure. Mujããrẽ tore bairo na caáto ĩñarã, mujãã useanijãñugarã. Dios mujããrẽ caroare cũ cajopee pajĩãñũro nigaro. Jõbuiyũ mujãã caetaro, paio nigaro mujããrẽ caroa cũ cajopee. Bairo tiere tũgoñarĩ uSeanirĩqũẽ mena bairoa ãnicõã ninucũña,” na ĩ quetibũjuyupũ Jesũs cũ cabuerãrẽ.

²⁴ ĩ yaparo, aperã cũ yaye quetire cariape catũgogaenarẽ atore bairo na ĩñupũ: “Mujãã capee apeyere cacũgorã roque caroaro mujãã ãmerĩgarã. Ati yepapure caroaro ãnimirãcũã, cabero popiye mujãã netõgarã. ĩBopacooro mujãã tãmuogarã!

²⁵ “Tunu bairoa mujãã, ‘Ñe ũnie yũ rusaetiya,’ caĩrã, ĩbopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cũã! ãmerẽ mujãã caborijere cãgomĩrãcũã, cabero mujãã cũgoetigarã.

“Tunu mujãã, roro caĩboyetirã, ĩbopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cũã! ãmerẽ boyetimirãcũã, cabero roro majũ otiri mujãã yapapugarã.

²⁶ “Tunu bairoa mujãã, ati yepa macããna nipetirã na caĩroaricarã ãnimirãcũã, ĩbopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cũã! Tirãmupure caãnijũgoyaricarã cũã bairo átiyayupa profeta majã caĩtori majã ãnanarẽ,” na ĩ quetibũjuyupũ Jesũs cũtu catũgorã etarãrẽ.

El amor a los enemigos

(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ Bairo ĩ quetibũju yaparo, na ĩñupũ tunu: “Bairãpua mujãã, yũ yaye quetire catũgousarã puame atore bairo mujãã caátore yũ boya: Mujãã pesuare na mairotiya. Rorije na ãmeo ápericõãña. Caroa roquere na ása. ²⁸ Roro mujããrẽ caĩrãrẽ, ‘Caroare cũ joáto Dios mujããrẽ,’ na ĩña. Tunu bairoa mujããrẽ popiye mujãã baio joroque caánarẽ na jẽnibojaya Diopure. ²⁹ Tunu ni ĩjcãũ ũcũ mujãã wasopanarẽ cũ capaata, ape nũgõã cũãrẽ cũ ãñotaeticõãña. Tunu bairoa apeĩ mujãã pesu puame mujãã jutiro cabui macããtõtõrẽ cũ caẽmaata, mujãã camisa cũãrẽ maieticõãña. ³⁰ Tunu apeĩ cũ cajẽnĩata, cũ cabopacarijere cũ nuniña. Tunu bairoa mujãã cacũgorijere caẽmaũ cũãrẽ, ‘Jãã tunuoña,’ qũĩñicõãña. ³¹ Aperã mujããrẽ caroaro na canucũbugoro mujãã boya. Torena bairo na cũãrẽ mujãã canucũbugoro ñũña.

³² “Mujããrẽ camairã jetore mujãã caãmeo maiata, ĩñe ũnie caroare mujãã ãmeo átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena cũã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. Torena, mujãã Dios yarã ãnirĩ, mujããrẽ cateerã cũãrẽ na mairotiya. ³³ Tunu bairoa mujããrẽ caroaro caãna jetore caroaro mujãã caápara, ĩñe ũnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena cũã. Narẽ caroaro caãna jetore caroaro na átinucũñama. Bairi mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ carorije caãna cũãrẽ caroaro na átirotiya. ³⁴ Tunu bairoa mujããrẽ catunuomasĩrã jetore mujãã cawasoata, ĩñe ũnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena cũã. Narẽ nipetirã na cawasorijere catunuomasĩrã jetore na wasonucũñama. Bairi mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ catunuomasĩena cũãrẽ na rotijoya. ³⁵ Bairi yũ yarã, mujãã pesuare na maiña. Caroaro na átirotiya. Na wasoya mujãã cacũgorijere. ‘Marĩ tunuomasĩenama,’ ĩ tũgoñaticõãña. Bairo mujãã caápara, mujãã cawapatapee paio nigaro. Caroaro mujãã

caátie wapa jūgori paio nigaro. Dios puame nipetirārē cañnamai niñami. ‘Yu mena mu ñujāñuña,’ cañena, bairi rorije caána cūārē na ñnamaiñami Dios. Bairi cū pūnaa, nipetirā netōōrō carotimasī pūnaa majū mujāā ñnigarā, bairo mujāā caápara. ³⁶ Marī Pacu Dios camasārē cū cañnamairōrēā bairo mujāā cūā mujāā yarārē na ñnamaiña,” na ī quetibujuyuru Jesús cūtu catūgorā etarārē.

No juzguen a otros
(Mt 7.1-5)

³⁷ Bairo ī quetibuju yaparo, na ññupū tunu: “Aperā noo na caátianierē roro busupaeticōāña, mujāārē bairo Dios cūā mujāā caátie, ‘Roro átiyama,’ cū caētīparore bairo irā. Tunu bairoa camasārē, ‘Carorā mujāā ñniña,’ na ññicōāña, mujāārē bairo Dios cūā, ‘Carorā mujāā ñniña,’ mujāārē cū caētīparore bairo irā. Caroaro ása. Aperā roro mujāārē na caátie masiritiya. Bairo mujāā caápara, Dios cūā roro mujāā caátie masirijobogumi. Mujāārē netōōgumi yua. ³⁸ Tunu aperā na cabopacarijere na joya. Bairo mujāā caápara, caroare mujāā jogumi Dios cūā. Petoaca cabopacarārē mujāā cajoata, petoaca mujāā juátigumi. Netōjāñurō mujāā cajoata, netōjāñurō mujāā juátigumi. Aperārē mujāā cajuátato cārō mujāā juátigumi Dios,” na ī quetibujuyuru Jesús.

³⁹ Ī quetibuju yaparo, ape wāme na ī cōñañupū tunu: “Ni jīcāū ūcū cacaapee mácū puame, apeī cū bapare cacaapee mácūrē, ‘Mu yu jūgogu,’ cū cañata, ñuetō. Na, puagarāpu opepu rocañacōābujorāma. ⁴⁰ Tunu bairoa ni jīcāū ūcū bueri majōcu, cūrē cabuei netōōrō masētīñami. Bairo masīpeyoeticūā, cabero roquere masīpeyocu, cūrēā bairo masīgumi,” na ññupū Jesús.

⁴¹⁻⁴² “Tunu bairoa jīcāū caūmu cū baire, ‘Mu caapepu pūrōācā jāñña. Yu nerocapa,’ qūññupū. Bairo qūñnicūā, cū puame tutu majū cūgocōñami cū caapepu. Tore bairo baiyami jīcāū ūcū paio roro caátacu cū cūā petoaca roro caátacure, ‘Roro mu baiya,’ cū cū caibusupaia. ¡Cañtopairā mujāā ñniña! Torena, mujāā puame roque rejūgoya mujāā carorijere. Bairo átiri bero roque, mujāā quetibuju masīgarā aperārē rorije na caátie,” na ī quetibujuyuru Jesús.

El árbol se conoce por su fruto
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ī quetibuju yaparo, na ññupū tunu: “Yucu, caroū puame carorijere rīcacūperiya. Tunu bairoa apeī yucu caroricu caroare rīcacūperiya. ⁴⁴ Tocānacā yucu carīcacūtiere ūgarā, tiire marī masīña. Tunu marī caugarije, higuera na caññjērē marī jeetiya pota yucu. Tunu bairoa use cūārē marī jeetiya pota wopu. ⁴⁵ Torena bairo camasā caroarā na yeripu caroaro tūgoñañama. Bairi caroaro busuyama. Aperā carorā na yeripu roro tūgoñañama. Bairi roro busuyama. Marī yeri marī catūgoñamasīñjēpu cañnoi, marī busūnucūña,” na ī quetibujuyuru Jesús.

Las dos bases
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Ī quetibuju yaparo, na ññemoñupū tunu: “Mujāā yu yaye quetire átigaetimīrācūā, ñnopēñrā, ‘Jāā Quetiupa,’ yare mujāā ññati? ⁴⁷ Ámerē ape wāme ñcōñarī mujāārē yu quetibujugu camasī cū cabairijere. Ni ūcū yutu caetau, yu yaye quetire tūgori, cabero yu caññrē bairo caācu atore bairo niñami: ⁴⁸ Tutuari wiire caqūñenūrē bairo camasī niñami. Cū puame pupea yeseari cū wii botare átā buire ñcōñupū. Bairi cabero ria putaro, oco puame ti wīpu etayuparo. Bairo ti wiire butiuro to cajabemiatacūārē, ti wii puame toa ñcōñañuparō, usuro cū caqūñenōñcā wii ññirī. ⁴⁹ Tunu bairoa apeī cūā yu yaye quetire tūgogaetiri, yu caññrē bairo caāpei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caqūñenūrē bairo caācū niñami. Cū puame átā bui mee cū wii botare ñcōñupū. Paputiropu cū wiire qūñenōñupū. Bairi cabero ria putaro, oco puame ti wīpu etayuparo. Bairo eta, ti wiire butiuro to cajaberoi yua, ti wii puame pecoasuparo. Ūsuetō cū caqūñenōñcā wii ññirī ñee mano ñapeticoasuparo,” na ī quetibujuyuru Jesús.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano
(Mt 8.5-13)

¹ Bairo camasārē na ī quetibuju yaparo yua, acoásupu Jesús Capernaum na caññ macāpu. ² Mai, ti yeparu ññupū jīcāū, romano soldaua quetiupa capítan. Cū puame paraabojari majōcure cūgoypu, cū camai majūrē. Ti watoare riājññupū cū paraabojari majōcu puame. Riácūpu baiyuru. ³ Bairo butiuro majū cū cariaroi yua, tūgoypu quetiupa capítan ti yepare Jesús cū caetarijere. Bairo tiere tūgo yua, jīcāārē judío majā cabūtoa camasīrārē na piiroti joyupu Jesure. “Tāmuri yu yaure cū catiou apāro,” na ī piiroti joyupu. ⁴⁻⁵ Bairi yua, Jesutu etarā, tutuaro mena qūññuparā:

—Quetiupau capitán, jáārē cajou carou niñami. Marirē, judío majārē marí nacábugoyami. Jáā cañubueri wiire qñenorotibojawí. Bairi mu cajuáto boya. Jito támurí jáā mena —quñiñuparā cabutoa camasírā Jesure.

⁶ Bairo na caírō tūgo, “Jañ,” í, na mena ásupu Jesús. Bairo quetiupau capitán ya wiipu na caetaparo jūgoye, aperā cū mena macāānarē na joyupu tunu Jesús tpu quetiupau capitán puame. Atore bairo na í rotijoyupu Jesure: “Mu, cañimajūū mu añiña. Yu puame roque murē bairo yu baietiya. Bairi yu ya wiire mu cajāārō ñuetō. ⁷ Bairi yu majū mu yu macāū áperiaru. Bairi torua ácū, cū catiáto, í joya. Bairo mu caírō, caticoagumi yu ya. ⁸ Yu netōjāñurō carotirā na carotiricu yu añiña. Tunu bairoa yu cāā quetiupau añirí yu ñmuarē na yu rotimasñucūña. Bairi ‘Tiaya,’ yu caírō, jicoquei atñucūñama. Tunu ‘Anája,’ yu caírō, jicoquei áñucūñama. Tunu ‘Bairo ása,’ yu paabojari majārē yu caírō, jicoquei yu caírōrē bairo atñucūñama,” na í rotijoyupu quetiupau capitán Jesure.

⁹ Bairo na caírōjērē tūgo, Jesús puame tūgoacñacoasupu. Bairi cūrē caūsarārē na ñmejore ñña, atore bairo na ññupū:

—Mujāārē cariape ñña: Ato Israel yepa macāāna jicāū ũcū cūrē bairo yu mena catūgoñatutuare yu bócaetañāñiña. Cū puame tūgoña tutuajāññami Dios cū carotimasírōjērē —na ññupū Jesús cū bero caūsarārē.

¹⁰ Bairo cabero quetiupau capitán cū cajoatana wiipure tunueta ñna, paabojari majōcu cacatipure cū etayuparā yua.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Jesús puame atie bero ásupu tunu Naín cawāmecuti macāpu. Cū mena bapacutiásúparā cū cabuerā. Aperā capāārā camasā cūā na bero usayuparā. ¹² Bairo ti macātū na caetaripau Jesús puame ññajoyupu capāārā camasā ti macā, cawitiánarē. Na puame cabaiyasiatature cū yarāná, cū neásúparā. Cabaiyasiatacu puame jicāūā ññupū cawapearico macā. ¹³ Bairo Jesús cawapearicore ññau, cō ññamaiñupū. Bairi atore bairo cō ññupū:

—Yu yao, otieticōñña.

¹⁴ Bairo í yaparo, ti masā potire etanucā, pññañupū. Bairo cū caáto, ti potire caneatana puame tuanucñuparā. Bairo na cabairo, cariacoaatature quññupū Jesús:

—Cawāmañ, tūgoya yu caírōjērē. Murē ñña: ¡Wāmunucñña! —quññupū Jesús cariacoaatature.

¹⁵ Bairo cū caírō, cariacoaatature puame jicoquei cati wāmunumñupū yua. Baicōā, busñjūgoyupu. Bairo cū cabairo ñña, Jesús puame cū joyupu cū pacopare. ¹⁶ Bairo Jesús cū caátijēñorjērē ññarā, nipetiro camasā butiōro uwiyuparā. Tunu Diore quí basapeoyuparā:

—Profeta carou cañuñ majū marítu etayami.

Tunu atore bairo í basapeoyuparā:

—Dios cū yarārē juátinemogu marítu etayami —í basapeoyuparā Jesús cū caáto caññaatana.

¹⁷ Bairo ti yepa, Judea yepa macāāna, bairi ti yepa tñni macāāna cūā nipetirā Jesús cū caátijatjere tūgopeticoasuparā.

Los enviados de Juan el Bautista

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juan cūā, presopu na cacūrocaricu tūgoyupu tie quietire. Cū cabuerā puame cū quetibujuparā. Bairi na mena macāānarē na piijoyupu. ¹⁹ “Jesure na jēññarā áparo,” í, na piijoyupu. “¿Cariapea Mesías Dios cū cajou majū mu añiñati? ¿Cū mee mu caāmata, apei puamerē jáā coterāati?” quí jēññarájá,” na ññupū Juan cū cabuerā pugarārē. ²⁰ Bairi cū cabuerā cū caírōrē bairo ásuparā Jesús tpu. Bairo cū tpu eta yua, atore bairo quññuparā Jesure:

—Juan, camasārē cabautizamiricū puame jáā joami. Murē jáā jēññarotiami: “¿Cariapea, Mesías, Dios cū cajou majū mu añiñati? Cū mee mu caāmata, ¿apei puamerē jáā coterāati?” —quí jēññañuparā Juan cū cajoatana Jesure.

²¹ Mai, na cajēññaparo jūgoyeca, Jesús puame capāārā camasārē na catioyupu. Cariayecñarē, bairi popiye cabairā cūārē, bairi wātí yeri pūna cacūgorā cūārē, nipetirārē na catioyupu. Tunu bairoa cacaapee ññamasíena cūārē na catioyupu Jesús. ²² Bairi Juan cū cabuerā na cajēññarō, atore bairo na ññupū:

—Ññañjate mujāā majū yu caátijatjere. Tiere Juarē cū quetibujurájá. Yu camasírōjērē jūgori caññamasíētāna merē ññamasíñama. Tunu caāmasíētāna cūā merē ámasíñama. Carupau boaatana cūā merē caticooyama. Catūgoetana cūā merē tūgomasíñama. Tunu cabaiyasiatana cūā merē caticooyama. Tunu cabopacarā cūā caroa queti tūgoyama Dios narē cū canetōrjērē. Tiere cū quetibujurájá. ²³ Tunu bairoa mujāārē ñña: ¡Useanirí niñama camasā yu mena catūgoñatutuajānaena puame! —na í joyupu Jesús, Juan cū cabuerārē.

²⁴ Bairo Juan cū cajoatana na caátō ñña, to macāāna capāārā camasārē na quetibujū jūgoyupu Jesús, Juan cū cabairiquere. Atore bairo na ññupū: “¿Nopēñrā desierto cayucmanopu mujāā ásupari? ¿Jicāū yegucaca, wñnoi cayuguiricucacaré ññagarā, toru

mujää ásúpari? ²⁵ ¿O cañmu, caroa jutii cajñañarē qũññagarā, topu mujää ásúpari? Mujää baiesupa. Camasā caroa jutii cajñañarā puame caroa wiiripu, quetiuparā ya wiiripu añiñama. Desierto cayucumanopu etaetiayama na ũna. ²⁶ ¿O profetare qũññagarā, topu mujää ásúpari? Bairoa mujää baiyupa. Cariape mujääre ñiña: Mujää puame, ‘Profeta acūmi Juan,’ mujää cañtũgoñamiatacũārē, Juan profeta netdõjãñurõ cañnimajũ ñiñami. ²⁷ Cũ ñiñami Dios yaye quetibujurica tutipu na cawoatujugoyecataca majũ. Atore bairo ti tutipu i quetibujuyayupi Dios cũ macārē, Juan cũ cabaipeere:

‘Mu, yu cajopau, ti yeparu mu cabuiaparo jũgoye, apeire cũ yu qũñnoroti jojũgogu.

Camasā mu yaye quetire na tũgousaato i, apeire yu qũñnoroti jojũgogu,’

i quetibujuyayupi Dios Juan cũ cabaipeere.

²⁸ Cariape mujääre ñiña: Ni jicãũ ũcũ ati yeparu cabuiaricu Juan netdõ caquetibujunetdõmasi maami. Baiřna, Dios cũ carotimasirĩpau macãacũ puame nipetirã netdõrõ cabũgoye macãacũ añimicũā, ape rãmũpu roquere Juan netdõrõ masicdõgumi.

²⁹ “Bairo cũ caĩrõ tũgo, nipetiro camasã Juan cũ cabautizaricarã puame Diore qũĩroayuparã. Gobiernorē camasã yaye dinerore cajejobojari majã cũ qũĩroayuparã. ‘Torecu, marĩ Pacu Dios caroaro cariape atinucũñami,’ qũĩ tũgoña masiñuparã Dios cũ caatiere. ³⁰ Aperã fariseo majã, bairi Moises añacũ cũ caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã puame roque Juan cũ cabautizarijere boesuparã. Bairo buena, Dios narē cũ cajuatigamirĩjērē butioro iñateyuparã,” na i quetibujuyupu Jesús.

³¹ Cũ puame masicdõañupũ na catũgoñarĩjērē. Bairi atore bairo na iñupũ: “¿Dope bairo mujää, ati yutea macãana mujää ũnarē ñicuti? ¿Noa ũnarē bairo mujää añicuti? ³² Cawĩmarãre bairo mujää añiña. Cawĩmarã puame camasã na caneñaporipau ũno plazapu eperã, awajari atore bairo i joyama na baparãre: ‘Jãã catdõrõã putiro mujää basaetiapu. Tunu bairoa jãã caotiro cũārē, jãã mujää otinemoetiapu,’ i joyama cawĩmarã na baparãre. Narē bairo mujää añiña cayugaena majũ. ³³ Tũgopeoya mai. Yu jũgoye etayupi Juan, camasãre na bautizau etau. Cũ puame pan ugaesupu. Tunu use oco cũārē etietinucũñupũ. Bairo cũ cabairijere iñarã, mujää puame, ‘Wãti yeri pũna cacãgoũ añcũmi. Cũ marĩ tũgoetiroa,’ mujää iñupã Juarē.

³⁴ Bairi Juan bero yu, Camasã jũgocu, yu etawu. Yu puame camasã mena yu uganucũña. Na mena yu etinucũña. Bairo yu cabairijere iñarã, mujää puame, ‘Ugapacajãñuñami. Use oco cũārē etipacajãñuñami. Carorã mena bapacũtiyami. Tunu bairoa Roma macãacũ gobiernorē camasã yaye dinerore cajejobojari majã mena bapacũtiyami. Bairi carõũ añcũmi. Cũ marĩ tũgoetiroa cũ cũārē,’ yu mujää iñucũña. ³⁵ Baiřna, Dios puame cũ camasirĩjērē camasãre na átĩ iñoñami cũ mena catũgoñatutuarã caroaro na caatie jũgori,” na iñupũ Jesús.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Cabero fariseo majã mena macãacũ jicãũ, Simón cawãmecucu Jesure qũĩñupũ: “Jito, marĩ ugaato yu ya wiřpu.” Jesús puame cũ caĩrõ tũgo, “Jau,” i, cũ ya wiřpu ásũpu. Topu eta, ti wiire jãã, cũ mesapu etanumũñupũ. ³⁷ Mai, ti macãpu añupõ carõmio roro caãco. Cõ puame tũgoyupu Jesús fariseo ya wiřpu cũ caũgau etaro. Bairo tiere tũgo, ti wiřpu ásũpo cõ cũã. Caroaruacapu cajutiñurĩjērē cũgori ti wiřpu ásũpo. ³⁸ Bairo ti wiire jããeta, Jesús rãpori tũpu ruiyupo. Bairo rui, otiyupo. Bairo cõ caotiro, cõ yaco oco puame cũ rãporipu etayuparo. Bairo cabairo iña, cõ poa mena cõ caapee ocore pareyupo. Bairo pare yaparo, Jesure cũ nucãbugori cũ rãporire ũpũñupõ. ũpũ yaparo, caroa cajutiñurĩjē, cõ cajeatajere cũ rãporire piopeoyupo yua. ³⁹ Bairi fariseo ti wii upau puame bairo cõ caato iña, atore bairo i tũgoñañupũ: “Jesús, cariapea Dios yau profeta cũ caãmata, atio carõmio cõ caatiãnierē masibujoumi. ‘Yure capãñao, rorije caãco ñiñamo,’ i masibujoumi, Jesús profeta cũ caãmata,” i tũgoñañupũ fariseo, ti wii upau puame. ⁴⁰ Jesús puame masicdõañupũ cũ cañtũgoñarĩjērē. Bairi atore bairo qũĩñupũ:

—Simón, jicã wãme mu ñigaya.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jau, iña,” qũĩñupũ.

⁴¹ Bairi Jesús puame atore bairo qũĩ quetibujuyupu Simorē:

—Cañmua pũgarã dinerore cawapamorã añũparã. Jicãũ pajjãñurõ, quinientos denario moneda tiiri majũ wapamoñupũ. Apei puame petoaca cincuenta denario moneda tiiri majũ wapamoñupũ. ⁴² Na, pũgarãpu tie dinerore tunuo masiẽsuparã. Bairi na cawapamou puame bopacooro na iñarĩ, “Ñugaro. Mujää cawapamorĩjērē yu masiritigu,” na iñupũ yua. Bairi, ¿ni puame cũārē cũ mainetõcuti? —qũĩ jēniñañupũ Jesús fariseo.

⁴³ Bairo cũ cajjēniñarõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ fariseo Jesure:

—Yura, pajjãñurõ cawapamou puame butioro cũ maijãñuñami —qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõ, “Cariape miña,” qũĩñupũ Jesús puame.

⁴⁴ I yaparo, carõmiorē ãmejore iña, qũĩñupũ Simorē:

—¿Atio carõmio cõ caatiatajere miñaetiayati? Mu ya wii yu caetaro bero, yu mu oco joetiapu, yu rãporire yu cacosepeere. Bairo mu caãpericdõamiatacũārē, atio cõ caapee oco mena yu

raporire coseamo. Áticōā tunu, cō poa mena yu raporire pareamo. ⁴⁵ Tunu bairo ma yu wii yu caetaro, caroaro jēnirī yu mū ūpūetiapu. Bairo mū caápericōāmiatacūārē, atio nacābūgorique mena yu raporire ūpū jānaētīñāmo.

⁴⁶ “Tunu yu rupoare use oco aceite mena mū peoetiapu. Bairo mū caápericōāmiatacūārē, atio caroa cajūñūñjērē yu piopeoamo yu raporire. ⁴⁷ Bairi mūrē ñiña: Atio yure cō caátiroarije jūgori yure bñtioro cō camairōrē áti ññoñāmo. Bairi cō carorije wapa paio to cañnimitacūārē, tiere yu masiriyoya. Baira, apei petoaca cū carorije wapare cū camasiriyoya, petoaca cū camairjē cūārē áti ññobujionmi cārē camasiriyone,” quññupū Jesús Simorē.

⁴⁸ Quññi yaparo yua, atore bairo cō ññupū Jesús carōmiorē:

—Yu yao, mū carorije wapare yu masiriyoya.

⁴⁹ Bairo cū cañrō tūgo, ti wii macāāna, cū mena caugari majā pñame āmeo ññuparā na majū:

—Bairo cañ, çñamū ūcū cū āñicuti?

⁵⁰ Bairo Jesús pñame na caññjērē masīmicūā, carōmiorē cō ññemoñupū:

—Yu mena mū tūgoñatutuaya. Bairi mūrē yu netōñña. Caroaro useanirīqūē mena ácoja —cō ññupū Jesús carōmiorē.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

¹ Cabero Jesús āñesēñupū ape macāārīpu. Bairi tocānacā macā, capairi macā, o cōā macāācā cūārē etañ, to macāānarē na quetibujuyupu. Caroa queti, Dios cū carotimasīñrañ caetaro na quetibujuyupu. Cū cabuerā, pñga wāmo peti raporire pñga pññirō cānacāñ apōstolea majā mena quetibujū ñesēñupū. ² Tunu carōmia, wātī yeri pñnarē cacūgomiatana cūā cū mena bapacuti ñesēñuparā. Jesús pñame wātī yeri pñnarē na acurewiyojoboyupu. Jicāō Jesús mena caácó, María Magdalena wāmecusupo. Cō pñame wātī yeri pñnarē jicā wāmo peti pñga pññirō majū cacūgomiataco āñupō. ³ Apeo, Juana sawāmecuco āñupō. Cō pñame Cuza, Herodes ya wiire paari majārē carotibojau namo āñupō, Juana pñame. Apeo, Susana sawāmecuco āñupō. Capāārā āñuparā bairāpna Jesús mena cañesēñarī majā rōmirī. Na cacūgorije mena Jesujāārē na juátinemoñuparā.

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Cabero camasā capāārā, na ya macāāpu caatiatana Jesutare neña etayuparā, quññagarā. Bairo na caneñætarō ñña yua, na quetibujū jūgooyupu Jesús. Oteriquere caoteire icōñarī atore bairo na ñ quetibujuyupu: ⁵ “Jicā rāmū ásūpu jicāñ cañmū cū wesepu, oteriquere otei ácú. Topu eta, cū oteriquere wēbato otejūgooyupu. Bairo caroaro cū caotemiatacūārē, oterique jicā rupa ñañuparō maapu. Bairo cabairoi, ti wāārē caānetōrā camasā pñame oteriquere pea aboyuparā. Tunu bairoa minia ti rupare ññarī, wñ ruiati, ugarecōññuparā maapu caññaatarupare. ⁶ Cabero cū cawēbatoro, ape rupa ūtā yepapu ñañuparō. Bairo tie oterique pñame pñtiatīmii yua, yoaro mee riacoásūparo, ti yepa caoco mano jūgori yua. ⁷ Cabero ape rupaa pota yucu watoapu ñañuparō. Cabero pota yucu pñame butinetōrō, tie oterique caroaro pñtimasīesuparo. Pota yucu pñame otere butibiacoññuparō. ⁸ Cabero ape rupaa pñame caroa yepapu ñañuparō. Cabero puti, buticoasuparo. Bairo butiátó yua, tocānacā jatīpna cien rupa jeto ricacusuparo,” na ñ quetibujuyupu Jesús.

Ñ quetibujū yaparo, atore bairo na ññemoñupū: “Mujāā caāmoocna mujāā ññiña. Bairi āmerē yua, mujāārē yu caquetibujūatajere tūgoāmewiyoya mujāā yerīpu,” na ññupū, Jesús busariquere tutuaro mena cññ caneñætarī majārē.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Cabero Jesús cū cabuerā pñame quññi jēñiñañuparā: “¿Dope ĩgaro to ññati caotei queti?” quññuparā. ¹⁰ Bairo na cañrō tūgo, atore bairo na ñ quetibujuyupu Jesús: “Dios cū carotimasīñrañ macāājērē tirūmupu macāāna na catūgoetajere mujāā roquere mujāā masīōñami. Aperā tiere na camasīrōrē boetiayami. Toreca, ape wāme icōñarī na quetibujū rotiyami Dios. Na pñame cacaapee cūgorā nimirācūā, Dios cū caātiere ññamasīētīñāma. Tunu bairoa cū yaye quetire tūgomirācūā, tiere tūgomasiētīñāma,” na ñ quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Bairo ñ quetibujū yaparo, atore bairo na ññemoñupū Jesús tunu cū cabuerārē: “Āmerē yua, mujāārē yu quetibujūpu caroaro icōñarī camasārē yu caquetibujūatajere. Caotei cū caoterije Dios yaye quetire bairo ñña: ¹² Camasā jicāārā Dios yaye quetire tūgoayama. Bairo tūgomirācūā, tūgomasiētīñāma. Dios busariquere na catūgoatato beroaca, wātī

puame uwaro eta, jecōānami na camasībujioatajere. Minia na cawuje ugaricarore bairo etanecōānami wātī, na camasībujioatajere, Dios busuriquere cariape na tūgoeticōāto, ī. Na canetōrōrē boetiyami wātī. Na puame caotei cū caoterique maapu cañaricā rupaare bairo niñama. ¹³ Tunu aperā camasā Dios yaye quetire useanirō tūgo, jicoquei, 'Jau,' iñama. Bairo bomirācūā, bairāpua na yeripū caroaro cū uetiyama. Capūtirije canucōmanajērē bairo niñama. Bairi wātī puame, 'Roro āsa,' cū cairō, yoaro mee jānañama Dios yaye quetire. Dios mena yoaro āmeriñama. Naa, caotei cū caoterique ape rupaa ūtā rupaa buipū cañaricā rupaare bairo niñama. ¹⁴ Tunu aperā camasā Dios yaye quetire, 'Jau,' na cairō bero, apeye ūnie puamerē butiōro tūgoña macāñama. Ati yepa macāñjē wapatarique ūnierē, bairi caroaro na cañnigarije cūārē tūgoñañama butiōro. Bairi Dios busuriquere tūgoña masiriticōāñama. Caroaro caānarē bairo na caāperoi, carica butimasīētērē bairo niñama. Bairi naa, caotei cū caoterique ape rupaa pota watoapu cañaricā rupaare bairo niñama. ¹⁵ Bairāpua, aperā roque Dios yaye quetire useanirō tūgoyama. Na yeri pūnapū cariape tūgoepori, tierē tūgōsayama. Bairi Dios mena tutuaro niñama. Cū yaye quetire jānaētīñama. Capēe caroare ātinucūñama. Caotei cū caoterique ape rupaa, caroa yepapu cañaricā rupaare bairo niñama. Bairi capēe carīcacutacare bairo niñama yua," na ī quetibujuyupū Jesús cū cabuerārē.

La parábola de la lámpara
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Ī yaparo, atore bairo na ī quetibujunemoñupū Jesús tunu: "Ni ūcū jīcāū jīñaworiquere bugacūētīnucūñami jotū rocapu. Cama rocapu cūārē cūētīñami. Jōbuipū roque cūnucūñami, camasā nipetiro cajāāetarā na caññamasīparore bairo ī. ¹⁷ Na cajīñaworipau nipetiro bau-garo caññamaniataje. Torea bairo ape rūmupū camasā nipetiro āme camasā manierē masīpeticoagarāma.

¹⁸ "Bairi yu caquetibujurijere mujāā catūgopeoata, Dios puame mujāārē masīōnemogumi tunu yu caquetibujurijere. Bairo tūgomirācūā, petoaca mujāā catūgopeoata roque, cabero mujāā camasīmiatajere mujāā masiriticōāgarā. Bairi caroaro cariape tūgopeoya," na ī quetibujuyupū Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Bairo cū caīquetibujuro bero, Jesús paco, bairi cū bairā cūā topū etayuparā. Bairo camasā capāārā Jesús tupū na caānoi, na yau tupure eta āmasīesuparā. Bairi Jesús cū caāni wii macāpū cū cotenucūñuparā. ²⁰ Bairo macāpū na cacotenucūrō, Jesutū macācācū jīcāū bairo qūñupū Jesure:

—Mū paco, mū bairā mū macāuparā. Macāpua murē coterā ātiuparā —qūñupū jīcāū Jesure.

²¹ Bairo cū cairō tūgo, atore bairo na iñupū Jesús to macāānarē:

—Noa ūna Dios yaye quetire catūgousarā puame niñama yu pacore bairo caāna, bairi yu bairārē bairo caāna —na iñupū Jesús to macāānarē.

Jesús calma el viento y las olas
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Jīcā rūmū Jesús cū cabuerā mena cūmua capairicapū ājāāñupū. Bairo ājāā yua, atore bairo na iñupū:

—Jito, ati utabucura ape nugōāpu marī pēña átóca.

Bairo cū cairō bero, pēñacoāsúparā. ²³ Bairo na caátō yua, wīno pairo papū ātijūgoyuparo. Bairo capapuro, ocoturi pairo atījabejāñuparō, cūmua ruagarī tānīpū yua. Mai, Jesús puame cāñijāācoasupū. ²⁴ Bairo cū cabairoi, cū cabuerā puame cū wācōñuparā. Cū wācōrī atore bairo qūñuparā Jesure:

—jāārē cabuei, ruarā marī baiya! jYasirā marī baiya! —qūñuparā.

Bairo na cairō tūgōwācā, wāmunucāñupū Jesús. Wāmunucā, wīnorē jānarotiyupū. Tunu bairoa oco turirī cūārē jānarotiyupū. Bairo cū cairō, jicoquei jānacuasuparo yua. ²⁵ Cabero atore bairo na iñupū Jesús cū cabuerārē:

—¿Dios mena mujāā tūgoña tutuāetiyati? —na iñupū.

Cū cabuerā puame cū caátō iña acuacoasuparā. Bairi atore bairo āmeo iñuparā na majū:

—Ago tame, jnocārō majū cū masīñati Jesús! Wīno, ocoturi cūā cū tūgocōāña —iñuparā, Jesús cū camasīrījērē iñarī.

El endemoniado de Gerasa
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Cabero tū utabucura ape nugōāpu pēña etayuparā Jesujāā. Galilea yepa jīāme, Gerasa cawāmecutopū etayuparā. ²⁷⁻²⁹ Bairo eta yua, maanucāñupū Jesús. Bairo cū camaa nucārō,

cañmu jicãu, wãti yeri pũna cacãgoũ puame cũ atu etayupu. Mai, cañmu puame yoaro jutii macũ niñesãñupũ. Wiipu ãmeñupũ. Ɛtã wiiripu roque camasãre na carericaropu niñesãñupũ. Tunu wãti yeri pũna cãrẽ cũ caãno jãgori nairõ mecãnucũñupũ. Bairi camasã puame cũ ñesãã rotietimiñuparã. Cũ wãmorirẽ, bairi cũ rãpori cããrẽ ãpõã wẽẽri mena cũ jiyancũmiñuparã. Bairo na caãtimitacããrẽ, cũ puame ãpõã wẽẽrirẽ tũgãjure recoancũñupũ. Bairo áticõã, camasã manopu rutiñesããcõã nucũñupũ. Bairo bai, ti rĩmu Jesús tũpu eta, rãporaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩ awajayupu. Mai, Jesús puame atore bairo qũĩñupũ wãti yeri pũnarẽ:

—Wãti, jicoquei cũ witi ácũja! —qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãti yeri pũna cacãgoũ puame, Jesure qũĩ awajayupu:

—¡Mu, Dios, jõbui macããcũ macũ, mu ãniña! ¿Ñerẽ mu ácuti yuturẽ? ¡Popiye yu cabaipere ápericõãña! —butiuro qũĩñupũ.

³⁰⁻³¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩ jẽniñañupũ Jesús wãti yeri pũnarẽ:

—¿Ñamu mu wãmecutiyati?

Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ wãti yeri pũna Jesure:

—Jãã, capããrã jãã niña. Bairi yu wãme, Legiõn yu ãniña. ¡Jããrẽ aperopu, popiye bairicaropu jãã mu joepa! —butiuro qũĩñupũ wãti yeri pũna Jesure.

³² Mai, totu ãtãũpu capããrã yesea nuricãrã ugarã ásuparã. Bairo na caũgaãno, wãti yeri pũna puame atore bairo butiuro qũĩñuparã Jesure:

—¡Yeseapure jããrẽ jããrotiya! Napure jãã jããgarã —butiuro qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgo, “Jau, topu ãnãja toroque,” na iñupũ Jesús, na ároti yua. ³³ Bairo cũ caĩrõ, wãti yeri pũna puame cañmurẽ cũ witipecicoásuparã. Yeseapure jããrásuparã. Bairo yeseare na cajããrãpu yua, yesea ãtãũ bui cañnimitana puame mecũrã utabucurapu ature ñãñuacoásuparã. Bairi yua, ruapeticoásuparã yesea puame.

³⁴ Bairo na cabairo iña, yeseare cacotemiatana puame acuari acoásuparã. Macãpu etacoasuparã. Topu na quetibũjuyuparã nipetiro yesea na cabaiaatajere. Macã tũni macããna cããrẽ na quetibũjuyuparã. ³⁵ Bairo tie tũgori camasã puame iñarásuparã cabaiaatajere. Bairo topu etarã, qũĩña acuaocoasuparã capããrã wãti yeri pũnarẽ cacãgomiatacure. Cũ puame jutii jãñarĩ, caroaro tũgoñarĩquẽ mena ruiyupu. Bairi dope bairo cũ cabaiaatajere masĩena, uwijãñũñuparã. ³⁶ Bairo baicõã, caĩñaatana puame, na quetibũjuyuparã caetarãrẽ. Wãti yeri pũnarẽ cacãgomiatacu cũ cabaiaatajere na quetibũjuyuparã. ³⁷ Bairo na caquetibũjuro, butiuro Jesure cũ uwiri atore bairo qũĩñuparã: “Tunu ácũja mu caãtiatatoru,” qũĩñuparã Jesure to macããna, Gerasa yepa macããna. Bairo na caĩrõ, Jesús puame cũmuarẽ ájããñupũ tunu cũ cabuerã mena. ³⁸ Bairo cũ caãjããrõ, wãti yeri pũnarẽ cacãgomiatacu puame butiuro qũĩñupũ Jesure:

—Jesús, mu mena yu ágaya butiuro —qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõ, Jesús qũĩñupũ tunu:

³⁹—Yu yau, tuaya. Mu ya macã puame tunu ácũja. Topu etau, to macããnarẽ na quetibũjuyu marĩ Quetiupau Dios caroaro mu cũ caãtiatajere —qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, tunucoásupũ cũ ya macãpu. Topu etau, nipetirãrẽ na quetibũjuyupu Jesús cũ caãtiatajere.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Bairo cabero Jesús ti utabucurare cũ capẽñaetaro, capããrã camasã cũ coteyuparã. Bairi useanirĩquẽ mena cũ bocãyuparã. ⁴¹ Bairo Jesús cũ camaanucãrõ, cãtu etayupu cañmu jicãu, Jairo cawãmecucu. Jairo puame camasã na cañubueri wii sinagoga quetiupau ãñupũ. Torecu, cãtu eta, rãporaturi mena eta numurĩ Jesure qũĩroayupu. Bairi butiuro, “Yu ya wiipu mu caãtõ yu boya,” qũĩñupũ. ⁴² Mai, Jairo macõ puame riãjãñũñupõ. Cũ macõ, jicãõã caãcõ pũga wãmo peti rãpore pũga pẽnirõ cãnacã cãmarĩ majũ cacãgo ãñupõ. Bairo bairi merẽ riãcõpu baiyupo. Bairi Jesús cũ ya wiipu cũ caãtõrẽ butiuro boyupu Jairo, cõrẽ cũ catiõãto, í. Bairo Jesús puame, Jairo macõ cõ cabairo tũgo, Jairo mena acoásupũ, cariao cõ caãnopu ácũ.

Bairo cũ caãtõ, camasã puame utabijaro majũ cũ usayuparã Jesure. ⁴³ Mai, na mena macããcõ jicãõ carijãnaecõ ãñupõ. Yoaro, pũga wãmo peti rãpore pũga pẽnirõ cãnacã cãmarĩ majũ tiere riayupo. Catimasĩesupo. Capããrã camasã cõrẽ na caucotimiatacããrẽ, cõ tũgoesuparo. ⁴⁴ Bairo baicõã yua, tũgoñañupõ cõ puame Jesús cũ camasĩrĩjẽrẽ, cũ cariaye netõmasĩrĩjẽrẽ. Bairo tiere tũgoñarĩ, Jesús bero puame asũpo. Bairo aperã na caĩñaeto, cũ jutiro cayaro yapaacarẽ tuañañupõ. Bairo cõ caãto, tocãrõã, jicoquei caticoasupo. Cõ carĩ petirique riaye jãnacõasuparo yua. ⁴⁵ Bairo cõ capããnarõ bero, atore bairo na iñupũ Jesús cãtu caãna camasãrẽ:

—¿Noa na tuañaati yu jutirore? —na í jẽniñañupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, nipetirã, “Jãã tuañaetiapu,” qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ bero, Pedro pũame qũĩñupũ Jesure:

—Jãã cabuei, rita ãnoa camasã capããrã niñama. Bairi mũ tunerocayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —qũĩñupũ Pedro Jesure.

⁴⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgomicãã, atore bairo na ñemoñupũ Jesús tunu:

—Yũ camasĩrĩjêrê yũ átiroyaarũ. Bairi yũ masĩña yũ caátiatajere. Jĩcãũ ùcũ yũ jutirore pañaroyaaami —qũĩñupũ Jesús Pedrove.

⁴⁷ Bairi cariamiataco pũame, ruti masĩtĩmiació, uwi tũgoñarĩ, Jesutũ etayupo. Rũpopaturi mena Jesús rũpori tũpũ etanumuñupõ. Nipetiro camasã na caĩñarõ, atore bairo ì quetibũjuyupo:

—Catigo, yũ, mũ jutirore yũ tuañaarũ. Bairo yũ caáto, jicoquei yũ caticoaarũ, —qũĩ quetibũjuyupo.

⁴⁸ Bairo cõ caĩquetibũjuro bero, cõ ññupũ Jesús:

—Yũ yao, yũ camasĩrĩjêrê cariape mũ tũgoñaupa. Bairi mũ riayere yũ netõcõõãña. Tunu ácõja useanirĩqũê mena —cõ ññupũ Jesús.

⁴⁹ Bairo cũ caĩñitoyea, jĩcãũ etayupũ, Jairo ya wii macããcũ pũame. Jairore qũĩ quetibũjũ etayupũ:

—Mũ macõ merê baiyasicoaamo. Bairi tocãrõã cũ patowãcõña marĩrê cabueire —qũĩ quetibũjuyupũ Jairore.

⁵⁰ Bairi Jesús cũã cũ caĩrĩjêrê tũgoyupũ. Bairo tũgori, atore bairo qũĩñupũ Jairore:

—Jairo, tũgo acuaeticõãña. Dios cũ camasĩrĩjê jetrore tũgoñatutuaya. Bairo mũ catũgoñaata, mũ macõ netõgomo —qũĩñupũ Jesús Jairore.

⁵¹ Cabero Jairo ya wiipũ etayuparã. Bairo ti wiipũ etarã, ti wiire jããñuparã. Pedro, Santiago, Juan, bairi cawĩmao pacua Jesús mena jããñuparã. Aperãrê na jããrotiesupũ Jesús.

⁵² Mai, to macããna nipetirã otiawaja ãñuparã. Bopacooro cõ cabairijere cõ ñña otiyuparã. Bairo na cabairo ññarĩ, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Atio cawĩmao baiyasietiyamo. Cãnio baiyamo. Awaja otieticõãña mũjãã —na ññupũ Jesús.

⁵³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, nipetirã to macããna pũame roro cũ bócaboyeticõãñuparã, “Merê yasicõããmo,” ñrã. ⁵⁴ Bairo roro cãrê na caboca boyetimiatacããrê, Jesús pũame cawĩmao cariaacoataco cõ cañnopũ jããeta yua, cõ ãnacõ wãmorĩrê ñerĩ, atore bairo cõ ññupũ:

—jCawĩmao wãmunucãña!

⁵⁵ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei catitunucoasupo. Bairo cati yua, wãmunucãcoasupo. Bairo cõ cawãmunucãrõ ñña, “Cõ nuña ugariquere. Queyao baiyamo,” na ññupũ Jesús. ⁵⁶ Cõ pacua pũame bairo cõ cabairo ñña, butiuro tũgoñacõã manĩásuparã. Bairo na catũgoña maniamiatacããrê, Jesús pũame na ñemoñupũ tunu atore bairo:

—Aperãrê na quetibũjũeticõãña mũ macõ cõ cacatiatajere —na ññupũ.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Jĩcã rãmũ na neñoñupũ Jesús cũ cabuerãrê, puga wãmo peti rãpore puga pẽnirõ cãnacãũ caãnarê. Bairo narê neño, narê joyupũ masĩrĩqũêrê. Tocãnacã wãmepurea wãtĩ yeri pũnarê wiyomasĩrĩqũêrê na joyupũ. Baicõã, riaye netõmasĩrĩqũê cããrê na joyupũ. ² Baicõã, na quetibũjũ rotijoyupũ. Camasãrê Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetarore na masĩãto ì, na quetibũjũ rotijoyupũ. Tunu bairoa, camasã cariayecũnarê na catioãto ì, na joyupũ Jesús cũ cabuerãrê. ³ Bairi na caãpãro jũgoye atore bairo na ññupũ Jesús:

—Mũjãã yaye apeye ùnierê jeãpéricõãña. Bairi tuericũ, wasopoa, pan, dinero cããrê mũjãã jeãpẽwa. Mũjãã cajãñarõ mena tocãrõã mũjãã neãgarã. Apero mũjãã cawasoaparore mũjãã neãpẽwa. ⁴ Bairo noo mũjãã cañesãrõpũ jĩcã wii ùnorê etarã, toa tuacõãña, ti macãpũ mũjãã caãni rũmũrĩ cãrõ. Capee wiiripũ mũjãã capatowãcõ ñesẽãrõrê yũ boetiya. ⁵ Bairi di macã macããna ùna mũjããrê na caĩñateata, na mena ãmerĩcõãña. Bairo mũjããrê na caboetiye ññarã, na macã ñerĩrê mũjãã rũpo jutii macããjêrê mũjãã paregarã. Mũjãã mena roro na caãtiãnierê na masĩãto ñrã, bairo mũjãã átigarã —na ì quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrê.

⁶ Bairo cũ caĩquetibũjuro bero, acoásuparã cũ cabuerã. Macãã caãno cãrõ ãñesẽãñuparã. Caroa quetire, Dios roro cabairãrê cũ canetõõrĩjêrê na quetibũjũ ñesẽãñuparã. Tunu bairoa cariayecũnarê na catiyyoparã.

Incertidumbre de Herodes

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Ti yatea caãno Herodes, ti yepa macããna quetiupau pũame tũgoyupũ nipetirije Jesús cũ caãtimasĩrĩjêrê. Bairo tũgori yua, dope bairo ì masĩsũpũ Herodes. Mai, cãtu macããna atore bairo qũĩ quetibũjuyuparã: “Juan el Bautista, cabaiyasiricu ãnacũ merê catiupu,” qũĩñuparã

cātu macããna jïcããrã Herodere. ⁸ Aperã qũĩñuparã: “Dios camasãrẽ cã caquetibujurotjoricu ãnacã, Elías cawãmecucu ãnacũ catiri buiaetaupu,” qũĩñuparã. Bairo aperã qũĩñuparã: “Apei, tirãmuru caãnana profeta majã mena macããcũ jïcãũ catiri buiaetaupu,” qũĩñuparã aperã Herodere. Jesús cã caãtiere tũgori yua. ⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, Herodes puame na ññupã:

—Juarẽ cã boecãna, cũ ruoaire yu patarocacõã rotiwu. Bairi, ññamu ùcũ cã ãnicatĩ ãni, “Tocãrõ capee áti ññoãmi,” mujãã caĩ? —na ññupã Herodes cãtu macããnarẽ.

Bairo na ñ yaparo yua, Jesure qũĩñagamiñupã butioro.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Cabero apóstolea Jesús cã caquetibujurotjoricarã puame tunu etayuparã. Bairo eta yua, Jesure cã quetibujuyuparã na caãtiñesẽãtajere. Bairo na caĩquetibujuro tũgo, “Jito aperopu,” na ññupã Jesús cã cabuerãrẽ. Bairo ñ yua, Betsaida na caĩri macãpu na jãgo ásupu. ¹¹ Camasã puame Jesús topu cã caátõre tũgoyuparã. Bairo tũgo yua, cã berore usayuparã. Bairo Jesús na causaetarore ñña, caroarõ mena na bocãyupu. Bairo na bocã yua, Dios cã carotimasãĩrãu caetarore na ñ quetibujuyupu. Tunu bairoa aperã cariyecunãrẽ na catioyupu.

¹² Bairo yoaro capee cã caãto jeto, ñamicããcã nicoasuparo. Bairi cã cabuerã puame Jesutu etari, atore bairo qũĩñuparã:

—ãnoa camasã capããrã ññama. Tunu atopure wiiri maniña. Bairi ãnoarẽ na árotiya macããpu, topu yerijã, na caugaparore bairo ñ —qũĩñuparã cã cabuerã Jesure.

¹³ Bairo na caĩrõ tũgomicãã, atore bairo na ññupã Jesús:

—Mujãã majũ na ugarique nuña.

Bairo cã caĩrõ tũgo, bairo qũĩñuparã na puame:

—Jãã, jïcã wãmo cãrõ pan joriorica, wai puãgarããcã, tocãrõã jãã cũgoya, ãnoa na caugapeere macãpu jãã cawapatijeãpericõãta —qũĩñuparã cã cabuerã.

¹⁴ Mai, topu ãñuparã jïcã wãmo cãnacã mil majũ camasã, Jesús cã cabuerijere catũgoatãna puame. Tocãrõ na caãnimiatãcũãrẽ, atore bairo na ñnemoñupã Jesús tunu cã cabuerãrẽ:

—Camasãrẽ na ruirotiya. Rupa poari na ruirotiya. Cincuenta majũ jïcã poare na ãmarõ —na ññupã Jesús.

¹⁵ Bairo cã caĩrõ tũgo, “Jau,” ñ, cã caĩrõrẽ bairo ásuparã. Bairi nipetiro camasã ape poa, ape poa ruiyuparã. ¹⁶ Jesús puame bairo na caruiro ñña, pan rupa, wai mena nerĩ, jõbuire ñnamugõjori, “Jãã Pacu, mu ñujãñuña jãã mena,” qũĩ jëniñupã Jesús Diore. Bairo qũĩ jëni yaparo, pan rupare carecomacã peeri, wai cããrẽ carecomacã peeri, cã cabuerãrẽ na nuniñupã, camasãrẽ na cabatoparore bairo ñ. ¹⁷ Bairo áticõã yua, nipetiro camasã caroarõ uga yapicoasuparã ugarique na cabatoatajere. Bairo na caugayaparoro bero, jejjãñuparã piĩrĩpu na caugarugarijere. Puga wãmo peti rapore puga pëniro cãnacã piĩri majũ jejjã jiroyuparã yua.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Ape rãmu Jesús jïcãũã ãcũ, Diore cã jëni baiyupu. Bairo cã cabairo, cã cabuerã puame cãtu etayuparã. Bairo na caetaro ñña, atore bairo na ñ jëniñañupã Jesús:

—“¿Noa ãcũmi?” yu na ñnucũñati camasã.

¹⁹ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã Jesure cã cabuerã puame:

—Jïcããrã ññama: “Juan el Bautista ãcũmi.” Aperã ñnucũñama: “Elías ãnacũ catiri ãcũmi,” miñama. Aperã ñnucũñama: “Tirãmuru caãnana profeta majã mena macããcũ jïcãũ catiri caatãcũ ãcũmi,” minucũñama —qũĩ quetibujuyuparã cã cabuerã Jesure.

²⁰ Bairo na caĩquetibujuro bero, na ñ jëniñanemoñupã tunu Jesús:

—¿Mujãã ate? “¿Noa ãcũmi?” yu mujãã ñnucũñati —na ñ jëniñañupã.

Bairo cã caĩrõ tũgo, jicoquei Pedro puame qũĩñupã Jesure:

—Mua, Mesías, Dios cã cajou, mu ãniña —qũĩñupã.

Jesús anuncia su muerte

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Bairo cã caĩrõ tũgo, na ñ quetibujuyupu Jesús cã cabuerãrẽ: “Cũã yu ãniña. Bairo cũã yu caãnimiatãcũãrẽ, bairãpu mai, na quetibujueticõãña aperãrẽ.” ²² Ñ quetibuju yaparo, atore bairo na ñ ñnemoñupã tunu Jesús cã cabuerãrẽ:

—Yu, Camasã Jũgocu, butioro popiye yu baigu. Marĩ quetiuparã cabutoa camasãrã puame popiye yu baio joroque yu átigarãma. Dios cã caroticũriqũerẽ cajũgobueri majã cũã yu tejãñugarãma. Sacerdote majã quetiuparã cũã yu tejãñugarãma. Bairo bairi yu pajãã rotigarãma. Bairo yu na capajãrõ, cariacoaatãcũ nimicãã, itia rãmu bero yu caticoaqu tunu —na ñ quetibujuyupu Jesús.

²³ Cabero atore bairo na ñ quetibujuyupu Jesús tunu nipetirãrẽ:

—Ni caboꝝ, yu cabuei cañigau, cū caátimiriĵērē jānagumi. Yu carotirore bairo jeto roque átigumi tocānacā rāmua. Popiye riaricaro cārō baimicūā, yu yaye quetire jānaetigumi, yu cabuei cañigau pꝝame. ²⁴ Bairo tunu caꝝmu apei cū caānie pꝝamerē mairī, yu yaye quetire jānacoagumi. Bairo maimicūā, yasicoagumi yua. Apei roque yu yaye quetire cajānaecu roque netōcōāgumi. Cūrē na capajīā rocačōāmiatacāārē, caticōā āninucūgumi tocānacā rāmua. ²⁵ Tunu caꝝmu apei ati yepa macāāĵē nipetirije merē cūgoyami, cū caborije caāno cārō. Bairo cāgomicūā, Diore cū tūgoñaētīñami. Bairo catūgoñaecū ānirī cū cariaatato bero Dios mena āmerīgumi. Bairi dope baieto pairo cū cacūgorije pꝝame. Wapa maa tie ati amarecōo macāāĵē, Diore cū camasīētīcōāta. ²⁶ Bairi ni ĵicāū ūcū yure tūgoñabobori, o yu yaye queti cūrē tūgoñabobori, “Jesús yau yu āniña,” cū caīquetibujgaeticōāta, yu cūā, “Āni, yu yau niñami,” cū ñi masīētīgu. Yu, Camasā Ĵugocū, ati yeparu yu Pacu cū camasīrĵē mena nemo yu catunuetaro, “Āni, yu yau niñami,” cū ñi masīētīgu. Ángelea majā ĵōbui macāāna, cañurā mena tunu yu catunuetaro, bairo cū ñimasīētīgu ni ĵicāūrē yure tūgoñabobori. “Jesús yau yu āniña,” cū caīquetibujgaeticōāta. ²⁷ Cariape mujāārē yu quetibujyu: Mujāā ĵicāārā, ato caāna, mujāā cariaparo ĵūgo yu mujāā ĩñagarā Dios cū carotimasīrĵepau majūrē —na ĩ quetibujyupū Jesús cū cabuerārē.

La transfiguración de Jesús
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Cabero Jesús atiere na quetibujuri bero, ĵicā wāmo peti itia pēnirō cānacā rāmūrī bero, Pedrone, Juarē, bairi Santiagore, “Ĵito,” na ĩñupū Jesús. Bairi ūtāū caꝝmuarīcu buipū na mena wāmu ásupū Jesús. Diore qūī ĵēniácū, topu na ĵūgoásupū. ²⁹ Bairo cū cajēniāno, Jesús riapé cū baurique wasoacoasuparo. Baicōā, cū ĵutiro cāā botiro baicoasuparo. Asiyau baicoasupū Jesús yua. ³⁰⁻³¹ Bairo cū cabaiāno, caꝝmua pugarā asiyarije mena buiaetayuparā. Na pꝝame, Moisés ānacū, bairi Elías ānacū āñuparā Jesutu cabuiaetarā. Bairo buiaeta yua, Jesús mena busupēniñuparā Jerusalēpu cū cariapēere. ³² Bairo na cañāno, Pedroĵāā wūgoa paimirācūā, Jesús bairi cū mena macāāna pugarā na caasiyarijere ĩña acūacoasuparā. ³³ Bairo cabero Jesús mena macāāna na caátīpana, Pedro pꝝame dope bairo ĩ masīētīrī, atore bairo qūīñupū Jesure:

—Ĵāārē cabuei, ĵatopu marī caāno ñumajūcōāñā! Bairi itia wiipāirīcā majū mujāārē jāā qūēnobojarā. Ĵicā wii mu ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujāārē jāā qūēnobojarā —qūīñupū Pedro Jesure.

³⁴ Bairo cū cañāno, buseriwo atī na tocoasuparo. Bairo catoro, Pedroĵāā pꝝame tipoa toyepu āñuparā. Bairi butiuro uwiyuparā. ³⁵ Bairo na cabairo, busurique buseriwo watoapu cabūsocajorijere tūgoyparā. Bairo bairo ĩñuparō: “Āni, yu macū, yu cabeserīcu majū niñami. Cū yaye busuriquere tūgousaya,” ĩ ocajoyuparo ĵōbui.

³⁶ Bairo caīrō bero, Moisés, bairi Elīajāā mañuparā. Ĵicāūā tuayupū Jesús jeto yua. Tie na cañāatajere quetibujesuparā Pedroĵāā aperārē.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ti rāmū, cabusuri rāmū Jesujāā ti ūtāūrē ruicoasuparā. Bairo na caruietaro bero, capāārā camasā Jesutu etayuparā. ³⁸ Bairi ĵicāū na mena macāācū busurique tutuaro mena qūīñupū Jesure:

—Cabuei, qūīñānasā yu macūrē. Ĵicāūā caācū niñami yu macū. ³⁹ Wātī yeri pūna pꝝame cū mecāō joroque ātinucūñami yu macūrē. Bairo cū awajao joroque cū ātinucūñami. Tunu cū yugui mecāō joroque cū ātinucūñami, cū risero ĵopo witrinucūpū. Roro popiye cū baio joroque cū ātinucūñami. Pitigaeiyami wātī yeri pūna yu macūrē. ⁴⁰ Bairi mu cabuerārē butiuro na yu wiyorotimiapu wātī yeri pūnarē. Mu cabuerā pꝝame na wiyoyo masīētīñama —qūī quetibujyupū wātī yeri pūna cacūgoꝝ pacu Jesure.

⁴¹ Bairo cū caīquetibujuro tūgo, atore bairo na ĩñupū Jesús:

—ĴMujāā, ati yepa caāna Dios cū camasīrĵērē cariapē mujāā tūgoetimajūcōāñā! ¿Nocārō yoaro mujāā mena yu ānibujocūtī? Jau, mu macūrē cū neasā toroque —qūīñupū Jesús carīau pacure.

⁴² Bairo cawāmau pꝝame Jesutu cū caetaripau yua, wātī yeri pūna pꝝame cū ĵūgoñāñupū yeparu. Bairo cū ĵūgoñau, riañarīqūērē bairo cū ásupū tunu. Bairo cū caāto, Jesús pꝝame cū jānaoñupū wātī roro caācure. Cū acuwīyo joyupū yua. Bairo cū caāto, cawāmau pꝝame caticoasupū. Cū cacatiro ĩña, cū pacure cū tunuoñupū Jesús cū macūrē yua. ⁴³ Bairi camasā pꝝame bairo Dios cū camasīrĵē ĵūgori Jesús cū caāto ĩñarā, butiuro tūgocōā manīásuparā.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Bairo to macãana Jesús capee caroaro cū caátiere na catūgoñacõã maniátipaua Jesús puame atore bairo na ññupū cū cabuerārē:

⁴⁴ —Āmeacā mujãã yu caquetibujurijere tūgopeoya. Mujãã masiritiepa. Ум, Camasã Jūgocū, yu ñerotiecoyu camasārē —na ññupū Jesús cū cabuerārē.

⁴⁵ Na puame tie cū cañrjērē tūgomajūcõãmirãcãã, tiere tūgomasĩesuparã. Dios na catūgomasĩpeere na joesupu mai. Tunu bairoa Jesure cū jēniña uwijãññuparã tiere.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Cabero tunu ãmeo ñ busuyuparã cū cabuerã na majū: “¿Ni majū cū ãnicati marĩ menarē caãnimajūūrē bairo caãcū?” ãmeo ññuparã na majū. ⁴⁷ Jesús puame masicõãññupū na cañrjērē. Bairo masĩñi yua, cawĩmaacacārē cūtu cū tūgãētoyupu. ⁴⁸ Bairo áticoã, atore bairo na ñ quetibujuyupu. Jesús cū cabuerārē:

—Ni jĩcãũ ũcũ, yu yaye quetire tūgousari, ãni cawĩmaurē bairo caãcūrē cū camaiata, yure camairē bairo cū ññiñagu. Tunu bairoa yure camai cū caãnoi, yu jeto mee Dios yure cajoricu cūã cūrē camairē bairo quĩñagumi. Ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ, mujãã roca netõjãññurõ carotimasĩ puame mujãã netõjãññurõ caãnimajūūrē bairo quĩñagumi Dios —na ñ quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Juan puame atore bairo quĩññupū Jesure:

—Jããrē cabuei, apei caãmūrē jãã ññawũ. Cū puame mu wãme mena ññi rotimasĩwĩ. Bairo rotimasĩñi yua, cū acurewiyojowĩ wãñi yeri pũnarē, caãmūrē cajãññamiatacure. Bairo cū caãto ñña, jãã puame cū caátiere cū jãã átirotiepu, marĩ mena macããcũ cū caãmerõĩ —quĩññupū Juan Jesure.

⁵⁰ Bairo cū cañrõ tūgo, atore bairo quĩññupū Jesús Juarē:

—¿Nopẽĩrã cūrē, “Apeina,” mujãã ññi? Bairo ñetĩcõãña. Jĩcãũ ũcũ caũmu marĩrē cū catutieticoãta, marĩrē cajuãcure bairo caãcu ñññami —na ññupū Jesús cū cabuerārē.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Cabero Jesús puame jõbuiyu cū pacũtu cū caátĩ rũmu caetagarõ ñña yua, yeri tutuarique mena Jerusalẽpu ãjūgooyupu. ⁵² Bairi cū jūgoye cū mena macããnarē, Samaria yepa macārē na ãjūgorotiyupu, “Atiyami jããrē cabuei,” na ñãto, ñ. Narē caquẽnoparãrē bou, topu na ãjūgorotiyupu. ⁵³ Bairo topu cū cajomiatacũãrē, to Samaria macããna puame na caetaro boesuparã. “Jerusalẽpu ãcũ baiyami Jesús,” na cañrjērē na catūgoãta bero jūgori, na boesuparã. ⁵⁴ Bairo Jesure na caboeto ññarã, cū cabuerã, Santiago, Juajãã puame atore bairo Jesure quĩññuparã:

—Jãã Quetiupau, ¿peero, jõbui macãã peeroi na marĩ joerecuti? Roro na cañrjē wapai, ¿Elias ãnacũ cū caátatore bairo na marĩ ãti yasiorecuti? —quĩññuparã cū cabuerã Jesure.

⁵⁵ Bairo na cañrõ tūgo, narē ãmejore ñña, na ñ tutiyupu Jesús cū cabuerārē: “Mujãã masĩetĩña mujãã cañrjērē. Wãñi cū carotirore bairo mujãã tūgoñaña. ⁵⁶ Yua, Camasã Jūgocū, camasārē na rei ãcu mee yu arũ. Na netõõũ ãcu yu arũ ati yerarue,” na ñ quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē. Bairo ñ quetibuju yaparo, na jūgoacoãstupu ape macãpu yua.

Los que querían seguir a Jesús

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Bairo maapu na caátõ, jĩcãũ caũmu Jesutu etayupu. Cũtu eta yua, atore bairo quĩññupū Jesure:

—Yu cũã, mu cabuei yu ãñigaya. Bairi noo mu cañesẽãrõpu yu ãgu yu cũã.

⁵⁸ Bairo cū cañrõ tūgo, atore bairo quĩññupū Jesús:

—Macãñcũ macããna waibutoa na caãñipaurĩ cūgoyama. Minia cũã na riabatiri na caãñipaurire cūgoyama. Bairo na cacũgomiatãcũãrē, yua, Camasã Jūgocū, yu caãñipau ñno yu cūgoetiya —quĩññupū Jesús caãmūrē.

⁵⁹ Cabero apeire quĩññupū tunu:

—Jito, yu baracusa.

Bairo cū cañrõ tūgo, caũmu puame “Jau,” ñmicũã, atore bairo quĩññupū:

—Yu Quetiupau, mai mu mena yu baracuperigu. Yu pacure cū cotei ãcu yu baiya. Cū cariacõato bero roque, mu mena yu ãbujou —quĩññupū Jesure.

⁶⁰ Bairo cū cañrõ tūgo, atore bairo quĩññupū Jesús:

—Camasã cariacõatanarē bairo caãna puame na quẽnoãto cabaiyasirãrē, ññiña. Mu puame Dios cū carotimasĩñipau caetarore mu quetibuju ñesẽãgu yua.

⁶¹ Cabero tunu apei quĩññupū Jesure:

—Jã Quetiupau, yu cãã mu mena yu bapacatigu. Baiɾua mai, cajãgoye yu ya wii macããnarẽ na ñiñagu. “Acã yu baiya marĩrẽ cabuei mena,” na ñiãgu mai —quĩñupũ apei caãmu Jesure.

⁶² Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo quĩñupũ Jesús:

—Ni jĩcãũ ùcũ jĩcã yeri mena caroaro Dios cã carotiriquire cã catũgousaeticõãta, ñuẽtĩña. Ape wãme, ape wãme ricaati tũgoñarĩquẽrẽ cã catũgoñaata, ñuẽtĩña. Baiɾi yua, Dios cã carotimasĩrpaure dope bairo átimasĩã maniñami —quĩñupũ Jesús caãmu apeare.

10

Jesús envía a los setenta y dos

¹ Cabero Jesús, marĩ Quetiupau, cã caquetibujurotijoparã setenta y dos majũ caãmuarẽ na beseyupu. Bairo na beseri bero yua, tocãnacã macãã, pũgarã jeto cã caetaparopu na ájũgo rotiyupu.

² Mai, na caápãro jũgoye atore bairo na ññupũ: “Oterique camasã na cajepẽe paio caãnimiatacũarẽ, tie uparãrẽ cajujeparã puame capããrã mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catũgousaparã capããrã na caãnimiatacũarẽ, marĩrẽ cajũquetibujuparã puame capããrã mee niñama. Bairo na cabairoi, marĩ Pacu Diore mujãã cajẽnirõ boya. Cũ puame oterique Uraure bairo cã yaye busurique cajuquetibuju batoparãrẽ na jomasĩgumi. ³ Tũgoya, ãmerẽ mujããrẽ caroa quetire yu quetibuju rotijoya. Corderos nurĩcãrã, macãncũ macããna lobos cauwiorã watoa na caãno uwiojãñũa. Torea bairo mujãã puame camasã watoa mujãã caãno uwiojãñũgaro. Baiɾi masacatiri mujãã cañesẽãrõ ñũña,” na ñ quetibujuyupu Jesús cã cabuerãrẽ. ⁴ Bairo na ñ yaparo, atore bairo na ñ quetibujunemoñupũ Jesús tunu: “Bairo ána, dinero jããrĩcã poa, baiɾi waso poa cããrẽ, baiɾi rapo jutii cããrẽ mujãã jee ápewa. Tunu maapu mujãã cabocãetarãrẽ na mena mujãã busupẽniẽpa. Cariãpe mujãã acoápã. ⁵ Baiɾi jĩcã wii ùno etarã, ‘Dios caroa yericutaje cã joãto ati wii macããnarẽ,’ mujãã ñ etagarã ti wiire. ⁶ Baiɾi ti wii macããna puame caroaro mena mujããrẽ na cajẽniata, mujãã caĩrõrẽ bairo caroa yericutajere na jogumi Dios. Baiɾua, caroaro mena mujããrẽ na cajẽnieticõãta, mujãã caĩrõrẽ bairo na áperigumi Dios. ⁷ Bairo mujããrẽ caquẽnãrẽ bócarã yua, na ya wiiru mujãã ãnicõãwã. Capeẽ wiiripu patowãcõẽtĩcõãña. Baiɾi jĩcã wiia ãni, mujããrẽ na canurijẽ jetore mujãã ugawã. Mujãã, paari majã ãnirĩ, mujãã ugamasĩña na canurijẽrẽ. ⁸ Bairo baiɾi jĩcã macã ùno etarã, mujããrẽ caroaro na cajẽniata, na yaye ugarique na canurijẽ jetore ugaya. ⁹ Tunu bairoa ti macã macããna cariyacẽnarẽ na catioya. Tunu atore bairo na ñ quetibujuya: ‘Dios cã carotimasĩrpaũ merẽ etaro baiya ati yepapure.’ ¹⁰ Bairo mujãã caquetibujunẽsẽãrõ, ñi macã macããna ùna mujããrẽ caroaro mena na cajẽnieticõãta, ti macã maapu nipetiro camasã na catũgoropu atore bairo na mujãã ñgarã: ¹¹ ‘jãã yaye quetire mujãã catũgogaetoĩ, mujãã ya macã ñerĩrẽ jãã rapo jutii catusarijere jãã pareya! Ape macãpu jãã áya. Bairo jãã caápãro jũgoye tũgopeoya mai. Jãã yaye quetire mujãã catũgoãta, Dios cã carotimasĩrpaũ macããjẽrẽ mujãã tũgobujiorã,’ na mujãã ñgarã ti macã macããnarẽ. ¹² Mujãã, yu yarã cariape mujããrẽ ñiña: To macããna mujããrẽ na catũgoetie wapa, Dios puame roro na átigumi. Camasãrẽ cã caĩñabeseri rãmurẽ Sodoma macããna netõjãñurõ popiye na baio joroque na átigumi,” na ñ quetibujuyupu Jesús cã cabuerãrẽ.

Los pueblos desobedientes

(Mt 11.20-24)

¹³ Bairo na ñ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu Jesús ape macãã macããnarẽ, Corazín, baiɾi Betsaida macãã macããnarẽ: “¡Roro majũ baigarãma to Corazín macã macããna! ¡Roro majũ baigarãma Betsaida macã macããna cãã! Dios cã caãtijẽñoĩñorĩjẽ capeere ññawã. Bairo caĩñarã nimirãcãã, roro na caãtiere jãnagaema. Tirũmupu macããna Tiro, Sidón macããna ãnana, Corazín, Betsaida macããna na caĩñarĩcãrõrẽã bairo na cãã na caĩñaata, roro na caãtajere jãnabujioricãrãma Tiro, Sidón macããna puame. Butiõro yaparupã na cajãñarĩjẽ jutii ùnierẽ jãñabujioricãrãma. Tunu peero õwãwopu ruibujioricãrãma, butiõro na cayapapuarijere ññorã yua. ¹⁴ Baiɾi camasãrẽ Dios cã caĩñabeseri rãmũ caetaro Corazín, baiɾi Betsaida macãã macããna puame, Tiro, Sidón macãã macããna netõjãñurõ popiye baigarãma yua. ¹⁵ Torea bairo Capernaum macã macããna cãã baigarãma. ‘Jõbũipu jãã ágarã,’ caĩtũgoñarã na caãnimiatacũarẽ, ¡caũcããrĩ opepu roquere na regumi Dios!” na ñ quetibujuyupu Jesús cã cabuerãrẽ Corazín, Betsaida, Capernaum macãã macããna na cabaipeere.

¹⁶ Bairo na ñ quetibuju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Yu cabuerã, ñi jĩcãũ ùcũ mujãã yaye quetire catũgou, yu yaye quetire catũgoure bairo niñami. Tunu bairoa ñi jĩcãũ ùcũ apei mujãã yaye quetire catũgogaecu, yu yaye quetire catũgogaecure bairo niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ Dios, yure cajoricu yaye queti cããrẽ caboecure bairo niñami,” na ñ quetibujuyupu Jesús.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Cabero Jesús cū caquetibujyrotijoricarā setenta y dos majū useanirīqūē mena tunu etayuparā caquetibujyñesēārátána. Bairo etarā yua, atore bairo qūī quetibujyuparā Jesure:

—jāā Quetiupau mu wāmei jāā caijēnirō, wātī yeri pūna cūā jāā cañrotirorea bairo baimajūcōāñama! —qūīñuparā.

¹⁸ Bairo na cañrō tūgo, atore bairo na iñupū Jesús:

—Ñuña mujāā caātiataje. Yu puame wātī quetiupau jōbuiṛu cañniamiatacu cū cañarōrē ñiñajoapu. Caburo yaberije cañarōrē bairo majū ñaami. ¹⁹ Mujāārē masirīqūērē yu jowu, āña mujāārē cū cabacamiatacūārē, mujāā cariaetiparore bairo ī, o cotapa mujāārē cū catoamiatacūārē, mujāā cariaetiparore bairo ī. Tunu bairoa mujāārē masirīqūērē yu jowu, marī pesu wātī cū catutuarije nipetirijere mujāā canetōparore bairo ī. Bairo tie masirīqūērē cacūgorā ānirī, dise ūnie wātī roro mujāārē cū caātigamirījērē mujāā tāmuetinucūgarā. ²⁰ Bairāpu, wātī yeri pūnarē cawitroti jomasirā nimirācūā, tie jettore mujāā catūgoñarō boetiya. Jōbuiṛu Dios ya pūrōpu mujāā caāno cārō mujāā wāmerīrē cū cawoaturicarā mujāā āniña. Tie puamerē tūgoñajesoya —na ī quetibujyupu Jesús cū cabuerārē.

Jesús se alegra

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Bairo tipaua butioro Espiritu Santo mena ānirī atore bairo useanirīqūē mena Diore qūī basapeoyupu Jesús: “Caacu, mu, ati umarecōo nipetiro upau, mu ñujāñuña yu yarā mena. Naa, cabugoro macāānarē bairo caāna na caāniamiatacūārē, masirīqūērē na mu joyupa. Aperā, ati yepa macāāna, ‘Marī roque marī masinetōña’ cañrā puamerē na mu joetiya. Caacu, tore bairo mu āsupa mu cabojūgoyetiricarore bairo caāno jūgori,” qūī jēniñupū Jesús cū pacure.

²² Bairo qūī jēni yaparo, atore bairo na iñupū Jesús cūtu caānarē: “Yu Pacu puame nipetirije masirīqūērē yu jowī. Tunu yu caātiānie cūārē yu Pacu jeto masīñami. Tunu cū caātiānierē yu cūā yu masīpēcōāña. Bairi yu cūā yu jeto na yu masīōmasīña camasā yu cabeserārē yu Pacu cū caātiānierē,” na iñupū Jesús.

²³⁻²⁴ Bairo ī yaparo, cū cabuerārē na āmejore iña, atore bairo na iñupū na jettore: “Tirūmupu macāāna profeta majā capāārā mujāā caññarjē ūnierē iñagamiñupā. Quetiuparā ānana cūā tiere iñagamiñupā. Mujāā catūgorije ūnie cūārē tūgogamiñupā. Bairi mujāā puame capee iña, tūgo caāna ānirī useanirī āña, na iñupū Jesús cū cabuerārē.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Cabero jicāu, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuei Jesús tūpu etayupu. “Cariape cū quetibujyati Jesús,” ī masīgu, cūtu etayupu. Bairo cūtu eta, atore bairo qūī jēniñupū Jesure:

—Jāārē cabuei, ¿dope bairo yu ācuati Dios tūpu cariamanoru āgua? —qūī jēniñupū cajūgobuei Jesure.

²⁶ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūīñupū Jesús:

—Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na cawoaturica pūrōpu mu caññaata, ¿nopē īgero tie bairo to īcuti marā? —qūī jēniñupū Jesús cajūgobueire.

²⁷ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūīñupū Jesure:

—Atore bairo iña ti pūrōpu: ‘Mujāā, Israel macāāna, mujāā caātiānie nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā yeripu, mujāā catūgoñarjē nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā catutuarije nipetirije mena cū maiña.’ Tunu torea bairo: ‘Mujāātū macāāna cūārē mujāā rupaure mujāā camairōrēā bairo na maiña,’ ī quetibujyupi ti pūrōpu —qūīñupū cajūgobuei Jesure.

²⁸ Bairo cū cañrō tūgo, bairo qūīñupū Jesús:

—Cariape miña. Tore bairo ī woatuyupi Moisés ānacū. Bairo bairi cū cañrōrēā bairo caroaro cariape mu caāpata, Dios tūpu cariamanoru mu āgu —qūī quetibujyupu Jesús Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueire.

²⁹ Bairo cū cañrō tūgomicūā, cū cañrōrē bairo ātigaesupu. Bairi atore bairo qūī jēniñanemoñupū Jesure tunu:

—¿Noa ūna na āniñati marī yarā, marī rupaure bairo marī camaiparā?

³⁰ Bairo cū cañrō tūgo, īcōñarī atore bairo qūīñupū Jesús cajūgobueire:

—Jicāu Jerusalēpu caāniatacu Jericó macāpu āsūpu. Bairo ti macāpu cū caetaparo jūgoye jerutiri majā puame maapu cū bocāetayuparā. Cū bocāeta yua, roro cū āsuparā. Cū apeyere, cū jutiñ nipetirijere jeyuparā. Jee yaparo, cū payuparā butioro, ñe mano riaricaroru. Aticōā yua, ruticoāsúparā. ³¹ Bairo na caátó bero, jicāu sacerdote na caqūēatacu cū cacūñarī wāārē āsūpu cū cūā. Bairo ācū, etayupu na caqūēatacuture. Bairo qūīñamicūā, cū owanetōcoásūpu. ³² Bairo cū canetōátó bero, apei tunu levita poa macāacū etayupu. Bairo eta, qūīña, cū owanetōcoásūpu cū cūā. ³³ Bairo na canetōátó bero, apei tunu Samaria yepa macāacū

etayupũ. Bairo eta, bopacooro qũĩñañupũ na caqũẽatacare, Samaria yepa macããcũ puame. ³⁴ Qũĩña mai yua, cãtu eta, cũ cãmĩirẽ cũ ucotiypũ. Aceite, bairi use oco majũ mena cũ cãmĩirẽ cũ ucotiypũ. Tunu jutii mena cũ cãmĩirẽ jiyayupũ. Áti yaparo, cũ yau burro buipũ cariaure cũ nepeoyupũ. Bairo áti, cũ neásupũ camasã ñesẽãrĩ majã na cacãnirĩ wiipũ. Topũ ãcũ, cũ ucotinemoñupũ tunu. ³⁵ Ape rãmu, cabusuri rãmu cũ caápãro jũgoye Samaria yepa macããcũ puame atore bairo qũĩñupũ ti wii upaure: “Ëjũ, pũga denaro moneda tiiri mu yu nunĩña. Áni, yu caneatatacare cũ mu caqũẽnorõ yu boyu. Murẽ yu canunirĩjẽ to caetaeticõãta, cabero acũpu, mu yu wapatinemogu tunu,” qũĩñupũ Samaria yepa macããcũ ti wii upaure — bairo ïcõñarĩ quetibũjuyupũ Jesũs cajũgobueire.

³⁶ Bairo ïcõñarĩ bero, atore bairo qũĩñemoñupũ:

—¿Dope bairo mu tũgoñañati? Camasã itiarã qũĩñañuparã jerutiri majã na caqũẽatacare. Bairi, ¿ni puame cũ yaure bairo qũĩñañuparĩ? —qũĩ jẽniñañupã Jesũs cajũgobueire.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Cãrẽ caĩñamairĩcũ puame cũ yaure bairo qũĩñañupũ —qũĩñupũ cajũgobuei puame.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ Jesũs:

—Bairo baimajũcõãñupũ. Bairi mu cãã cãrẽ bairo ácuja. Aperã mu yarã, mu ùnarẽ, mu rupãure mu camairõrẽ bairo na mu juãtinemogu na cããrẽ —qũĩñupũ Jesũs, Moisés ãnacã cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobuei puamerẽ.

Jesũs en casa de Marta y Marí

³⁸ Cabero netõásupũ Jesũs. Bairo ácũ, jĩcã macãpu etayupũ tunu. Topũ cũ caetaro, jĩcã wii macããcõ, Marta cawãmecũco puame bairo qũĩñupũ: “Jãã mena ugaũ asã.” ³⁹ Mai, Marta puame baiocusupo, Marí cawãmecũcore. Bairo Jesũs na ya wii cũ caetaro, Marí cũ raporitare etanumũñupũ. Jesũs cũ caquetibũjuriere butioro tũgogayupo. ⁴⁰ Marta puame jesaesupo: “Yu jeto paarique nipetirijere yu átimiña,” ï tũgoñañupũ. Bairi Jesuta cõ baio cõ caruiro ïñarĩ, Jesure qũĩñupũ:

—Yu Quetiupau, ¿yu cabairĩjere mu tũgoñaẽtĩñati? Yu baio puame yu juãperiyamo. ¿Bairo cõ cabairije to ñuñati murã? Jĩcãõã yu puame yu paaya. Bairi, “Cõ jurãoja,” cõ ïña —qũĩñupũ Marta Jesure.

⁴¹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo cõ ïñupũ Jesũs:

—Marta, mua, capee apeye ùnierẽ mu tũgoñaña. ⁴² Bairo mu catũgoñamiatacũãrẽ, jĩcã wãme cariape tũgoñarĩqũẽ niña. Bairi Marí puame ti wãmerẽ tũgogayamo. Bairi noa una, “Tocãrõã tũgojãñaña tiere,” cõ ï masĩenama —cõ ïñupũ Jesũs Martare.

11

Jesũs y la oraci3n

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ape rãmu Jesũs Diore cũ cajẽnirõ bero, cũ cabuerã mena macããcũ jĩcãũ, puame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yu Quetiupau, Diore jãã cajẽnimasĩparore bairo jãã mu buewa. Juan cũ cabuerãrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo jãã cããrẽ mu buewa —qũĩñupũ Jesure.

² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo na ïñupũ Jesũs cũ cabuerãrẽ:

—Diore jẽnirã, atore bairo mujãã ï jẽniwã:

Jãã Pacũ, jõbui macããcũ, nipetiro camasã mu wãmerẽ na ïroãto.

Tunu bairoa mu carotimasĩrĩpau ati yepãpũ to apãro.

Jõbui mu carotirorea bairo to baiãto ati yepãpũ cããrẽ.

³ Tunu tocãnacã rãmuã jãã caũgapeere jããrẽ jonucũña.

⁴ Tunu bairoa roro jãã caãtaje cããrẽ jãã masĩriyobojaya.

Camasã roro jããrẽ na caãtaje jãã camasiritirorea bairo roro jãã caãtaje cããrẽ jãã masĩriyobojaya mu cãã.

Tunu wãtĩ roro jããrẽ cũ caãtigarijere jãã eñotaya. Jãã netõña,

bairo Diore cũ mujãã cajẽnipee ñuña —na ï quetibũjuyupũ Jesũs cũ cabuerãrẽ.

⁵ Bairo na ï yaparo, ape wãmerẽ ïcõñarĩ atore bairo na ï quetibũjuyupũ tunu:

—Jĩcãũ, ñami recomacã cũ bapa ya wiipũ etayupũ. Eta yua, bairo qũĩñupũ: ‘Yu wasoya itia pan ùnoacã. ⁶ Yu yau jĩcãũ cayoaropũ caatiatacu etayami. Cãrẽ yu canupree maniña yu wiire. Bairi mu yu jẽniña,’ qũĩñupũ. ⁷ Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, cũ bapa puame cũ yuesupũ: ‘Yu pajũgoeticõãña. Merẽ jope biaricarõ niña. Yu, yu pũnaa cãnirã jãã baiya. Bairi dope bairo wãcãrĩ mu yu jomasĩcã,’ qũĩñupũ ti wii macããcũ cajẽniñaurẽ. ⁸ Bairi mujããrẽ ñiña: Cũ bapa cũ caãnimiatacũãrẽ, cũ caĩrõrẽ bairo átigaesupũ. Baipua, ‘Nairõ yu patowãcõremi,’ ï, atore bairo átibujioami: Wãcã, jopere pã, noo cũ bapa cũ caborore bairo nipetirijere cũ jobujioami yua. ⁹⁻¹⁰ Tũgopeoya mujãã mai mujããrẽ ïcõñarĩ yu caquetibũjuriere: Noa ùna na cajẽniata, na cajẽnirĩjẽrẽ bõcamasĩgarãma. Tunu bairoa apeye ùnierẽ na camacãata, na camacãrĩjẽrẽ

bócamasÍgarãma. Tunu joperu na capiiata, ti wii upau puame ti jopere pããgumi. Bairo tore bairo Diore mujãã cajëniata, mujãã caãnimasipeere jogumi. Bairo Diore mujãã cajëniro ñuña.

¹¹ “Mujãã, capũnaacuna mujãã pũnaa pan rupare na cajëniata, çõtã rupare na mujãã jobujocuti? Bairo mujãã áperã. Tunu bairoa waire na cajëniata, çãña ùcãrë na mujãã jobujocuti? Bairo mujãã áperã. ¹² Tunu bairoa ãmona riare na cajëniata, çotapa ùcãrë na mujãã jobujocuti? Bairo mujãã áperã. ¹³ Mujãã, carora nimirãcãã, mujãã pũnaarë caroa wãmerë mujãã jomasĩnucũña. Marí Pacu Dios ùmurecõo macããcũ roque carou majũ niñami. Camasã netõrõ carou niñami. ¡Bairo noa ùna cãrë cajëniarãrë na jogumi Espiritu Santore!” na ï quetibujuyupu Jesús cã cabuerãrë.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Ape rãmu Jesús wãti yeri pũnarë cã acuwiyoyoyupu caãmure cajããmiatacure. Mai, caãmu puame busumasiesupu, wãti yeri cã cajãnarõ jãgori. Bairo Jesús cãrë cã caacuwiyojoro bero, caãmu puame tunu busumasĩnupã yua. Bairo cã cabairo ñnarí, to macããna camasã ñna acacoasuparã. ¹⁵ Jicããrã qũiroaesuparã Jesure. Atore bairo qũĩnuparã: “Beelzebú wãti quetiupau majũ cã camasiõrĩjë jãgori wãti yeri pũna, camasãrë caãnarë na acurewiyoyo masĩmi Jesús,” qũĩ busupaiyuparã Jesure.

¹⁶ Aperã tunu, dise ùnie átijëñorĩqũerë ùmurecõo macããjërë Jesús cã caátijëñorõ boyuparã. Na puame roro cã átĩ ñnarã ásuparã, “¿Dope bairo cã ácuati ãni?” Irã. ¹⁷ Jesús puame na caĩtãgoñarĩjërë masicõãñupã. Bairo atore bairo na ñnupã:

“Quetiupau rey cã carotimasĩrĩpau macããna na caãmeoboeticõãta, jicãrõ ãnimasĩetĩñama. Tunu bairoa jicã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cãã caroaro ãnimasĩetĩñama. ¹⁸ Tore bairo Satanás, wãtiã quetiupau cã yarãrë na cã caboeticõãta, çdope bairo to ãninetõrõati cã carotimasĩrĩpau? ãninetõmasĩeto. Yasipeticoagaro cã yarãrë, na cã caboeticõãta. ¹⁹ Tunu bairoa Beelzebú jãgori wãti yeri pũnarë na yu caacurewiyoyomasĩata, çñamu cã camasĩrĩjë jãgori mujãã yarã cãã yure bairo na átimasĩcuti? Bairo mujãã caĩrõ tãgorã, mujãã yarã puame, ‘Cariape mee mujãã tãgoñaña,’ mujããrë Ìbujiorãma. ²⁰ Yu puame, Dios cã camasiõrĩjë jãgori wãti yeri pũnarë yu caacurewiyoyomasĩata, nipetiro camasã yu caãtiere ñnarã, ‘Merë Dios cã carotimasĩrĩpau marĩrë etaya,’ ï masĩbujiorãma,” na ï quetibujuyupu Jesús.

²¹ Bairo ï quetibujuy yaparo, cajerutiri majõcure icõñarí atore bairo na ï quetibujunemoñupã tunu: “Jicãã wii upau, catutuañ majũ cã ya wii macããjërë caroaro cã caĩñacoteata, ni ùcã cajerutiri majõcu cã yayere jerutimasĩecãmi. ²² Baĩpua, apeĩ cã netõrõ catutuañ cã wiere jããrë, cãrë cã caqũeënetõata roque, ti wii upau yaye cã besure cã ãmapeyomasĩñami. Ti wii upau puame, ‘Yu besu mena ni ùcã atĩ wiire cajããrë cã yu netõcõãgu,’ cã caĩtãgoñamiatãcããrë, cã besure cã ãmapeyomasĩñami. Bairo ácu yua, ti wii upau apeye ùnierë jeruti masicõãñami yua,” na ï quetibujuyupu Jesús.

²³ ï quetibujuy yaparo, bairo na ñnemoñupã tunu: “Yu mena caãñigaecu, yure caĩñateire bairo niñami. Tunu bairoa yu mena caquetibujunetõõgaecu, camasãrë caquetibujumawijiorë bairo niñami,” na ï quetibujuyupu Jesús.

El espíritu impuro que regresa

(Mt 12.43-45)

²⁴ ï quetibujuy yaparo, ape wãme cããrë na ñnemoñupã tunu: “Wãti yeri pũna caãmure cã cawitiatato bero, noo caoco manorĩpu ãñesããñami. ãñesãã yua, cã caãñiparore cã cabõcaeticõãta, atore bairo ï tãgoñañami: ‘Yu caãñimiatatorpa yu tunuãgu tunu,’ ï tãgoñañami. ²⁵ Bairo ï tãgoña yua, tunuã, caãmure qũĩñãñami tunu. Caãmu yeri puame wiire, caroaro na caowaqũëno peyoata wiire bairo bauya. ²⁶ Bairo cabairo ñna yua, acoásũpu tunu wãti, aperã jicã wãmo petĩ puga pëniro cãnacãũ majũ cã netõrõ cañuenarë na pineñoñ acú. Bairo na bóca, ‘Jito,’ na ï, caãmure cã jããñama tunu nipetirã. Bairo cã yeripu ãnicõãñama tunu. Bairo na caãno, jõpuame roro baibujioami tunu caãm puame yua,” na ï quetibujuyupu Jesús cãtu catãgorã etarãrë.

La felicidad verdadera

²⁷ Bairo cã caĩãno, na mena macããcõ jicãõ atore bairo qũĩnupõ butioro:

—¡Caroaro cariape mu quetibujuya! Bairo mu paco, murë camasõrĩcõ puame useanirĩ ãcõmo mu mena —qũĩnupõ busarique tutuaro mena.

²⁸ Bairo cõ caĩrõ tãgo, bairo cõ ñnupã Jesús:

—¡Yu paco netõrõ useanĩñama Dios yaye quetire catãgoñsarã puame roque!

La gente mala pide una señal milagrosa

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Cabero camasã puame aperã, aperã capããrã majũ na canefãporo iña, atore bairo na iñupũ Jesús: “Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro tũgoñaetiñãma. Átijẽño iñorĩqũe jetore boyama. Bairo na cabomiatacũãrẽ, tiere na áti iñoetigumi Dios. Merẽ na quetibũju cũñupĩ Jonás ãnacũ cũ cabairiquere. ³⁰ Tirãmupure Jonarẽ cũ caátajere Nínive macã macããnarẽ na iñoñupĩ. Bairo narẽ cũ caññorõ bero, to macããna puame, ‘Cariapea Dios cũ caquetibũjnetõrotiricu majũ niñami Jonás,’ i tũgoñamasĩñupã. Torea bairo yure Dios cũ caátipeere mujãã ãme caãnarẽ cũ caññorõ bero, bairoa mujãã i tũgoñamasĩgarã yũ cããrẽ yua. ³¹ Tunu bairoa ti rãmũ camasãrẽ cũ caññabeseri rãmũ caetaro, jicãõ ãnacõ catitunurĩ, mujãã, ãme caãnarẽ, ‘Cariapea mujãã tũgõusaeru,’ mujããrẽ iregomo cõ cũã. Ape nũgõã waru jopẽpũ macããcõ quetiupao ãnacõ bairo mujããrẽ igomo. Cõ puame noo cayoaropũ asũpo, Salomõn ãnacũ cũ camasĩrĩjẽrẽ tũgogo. Bairo cõ catũgogarico cõ caññimiatacũãrẽ, mujãã, ãme caãna yũ camasĩrĩjẽrẽ mujãã tũgogaetiya. Bairo Salomõn netõrõ camasĩ yũ caññimiatacũãrẽ, yũ caññĩjẽrẽ mujãã tũgogaetiya. ³² Tunu bairoa ti rãmũ camasãrẽ cũ caññabeseri rãmũ caetaro, Nínive macã macããna ãnana catitunurĩ, ‘Caroaro mujãã tũgõusaeru,’ mujããrẽ igarãma na cũã. Na puame Jonás ãnacũ cũ caquetibũjurijere tũgorã, roro na caãtiere tũgoña quẽnoñuparã. Bairo na catũgoñaquẽnomiatacũãrẽ, mujãã, ãme caãna, mujãã tũgoña quẽnogaetiya. Jonás netõrõ camasĩ yũ caññimiatacũãrẽ, yũ caññĩjẽ tũgorĩ, mujãã tũgoña quẽnogaetiya,” na i quetibũjuyupũ Jesús.

La lámpara del cerpo
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ I quetibũju yaparo, atore bairo na inemoñupũ tunu: “Ni ùcũ jicãũ jĩñaworique cũ cajĩñawogaata, cayasioropũ cũcũmĩ. Ni ùcũ jicãũ carupapata rocapũ cũcũmĩ. Jõbũpũ cũnucũñami, camasã nipetiro cajããetarã na caññamasĩpare bairo i. ³⁴⁻³⁵ Tunu bairoa mujãã caapee puame cajĩñaworicare bairo niña mujãã rupãure. Mujãã caapee caroaro to caññamasĩata, caroaro mujãã iñamasĩgarã. Caroye tuata, caroaro mujãã iñamasĩtẽgarã. Tore bairo mujãã, cayeriñurã ãnirĩ cariape mujãã catũgoñaata, caroaro mujãã átimasĩgarã. Cayeriñuena mujãã caãmata roque, caroaro mujãã átimasĩtẽgarã. Bairi Dios mujããrẽ cũ camasĩrĩjẽrẽ tũgõusa jãnaeticõãña. ³⁶ Bairo mujãã yeripũ caroa jeto tũgoñari, bairo tunu carorijere tũgoña eñotari, Dios cũ caátigarije nipetirijere mujãã tũgomasĩgarã. Jĩñaworique mujããrẽ cajĩñaworore bairo caroaro mujãã tũgomasĩgarã nipetirijere yua,” na i quetibũjuyupũ Jesús catũgorã etarãrẽ.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Bairo cũ caññõ bero, fariseo majõcu Jesure, “Jito, marĩ átõca. Yũ ya wiipũ marĩ ugaãto,” quĩñupũ. Bairo cũ caññõ tũgo, “Jau,” i, cũ tũpũ ugaũ asũpũ Jesús. Bairi cũ wiipũ jããeta, cariapea cũ mesapũ etanumu etayupũ. ³⁸ Bairi fariseo puame, Jesús cariapea cũ caetanumurõ iña yua, “Tame,” i tũgoñañupũ, “Marĩ, judio majã marĩ ya wãmerẽ bairo ãperiyami Jesús. Cũ wãmorĩrẽ coseetiyami cũ caũgaparo jũgoye yua,” i tũgoñañupũ fariseo Jesús cũ cabairijere. ³⁹ Marĩ Quetiupau puame masicõãñupũ cũ catũgoñarĩjẽrẽ. Bairi atore bairo quĩñupũ:

—Mujãã, fariseo majã jotũ bapaari mujãã cacosepeere nairõ mujãã tũgoñanucũña. Bairi tie ùnierẽ nairõ tũgoñamirãcũã, mujãã yerire coserique puamerẽ mujãã tũgoñaetiñã. Bairi yajariquere, bairi ape wãme ricaati tũgoñariqũe cũã nicõãña mujãã yeripũ. ⁴⁰ Cañtopairã mujãã ãniña. Cajõtũbapariwei puame jotũ bapa bui cããrẽ, capupea cããrẽ quẽnoñami. Torea bairo Dios puame mujãã rupãũ jeto meerẽ, mujãã yeri pũna cããrẽ asũpi. ⁴¹ Atoe bairo mujãã caãtiere boyami Dios: Mujãã yeri mujãã caquẽnorõ boyami. Bairo mujãã caãpata, mujãã ñubujiorã.

⁴² “Bairo átato ùnorẽã, ricaati mujãã, fariseo majã, mujãã átinucũña. Bairo ãna yua, puãa wãmo cãrõ moneda tiiriacarẽ mujãã cacũgoata, jicã tiaca mujãã jonucũña Diore. O ugarique jicã wãme ùno, puãa wãmo cãrõ mujãã cacũgoata, jicãrõãcã mujãã jonucũña Diore. Bairo cariape tie ùnierẽ átimasĩmirãcũã, ape wãme pajãñurõ Dios cũ carotirique puamerẽ mujãã tũgoñaetimajũcõãña. Caroaro ãmeo átaje cããrẽ marĩ rotiyami Dios. Caroaro ãmeo mairĩqũe cããrẽ marĩ rotiyami. Tie puamerẽ mujãã tũgoñaetiñã. ¡Bairi mujãã carorije wapa pairo nigarõ!

⁴³ “Tunu bairoa ñubuerica wiipũ mujãã caãpãta, caroapãure mujãã ruiganucũña. Tunu bairoa maapũ mujãã caãñesãta, nipetiro camasã nũcũbugoricaro mena na cajẽnirõ mujãã bonucũña. Bairo mujãã caboroi, ¡mujãã carorije wapa pairo nigarõ!

⁴⁴ “Mujãã, camasã ãnanarẽ na cayarica opeere bairo mujãã ãniña. ãme caãna puame ti opee buire ãnã, ‘Masã operi ãno,’ i masĩtẽñãma. Tore bairo mujãã ãniña. ¡Bairi mujãã carorije wapa pairo nigarõ!” na i quetibũjuyupũ fariseo majãrẽ.

⁴⁵ Bairo cũ caññĩjẽrẽ tũgo, fariseo mena macããcũ jicãũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgõpũ puame atore bairo quĩñupũ Jesure:

—Cabuei, bairo mu caíata, jáã, jáãrêã roro í micupu.

⁴⁶ Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo quĩñupũ Jesús:

—Jicãũ, cū paabojari majõcure cū jũpũsaetiyami. Jicã wãme ũnoacã cããrê cū juãperiyami. Tore bairo na mujãã átiya camasãrê. ‘Moisés ãnacũ cū carotiriquere jicã wãmeacã rusaeto ása,’ camasãrê na mujãã ãnucũña. Bairo caĩrotirã nimirãcũã, mujãã puame tore bairo mujãã áperimajũcõãña. ¡Bairi mujãã carorije wapa pairo nigaro!

⁴⁷⁻⁴⁸ “Tunu bairoa caĩtopairã mujãã ãniña. Profeta majã na rupauri ãnajê masã ope buire mujãã quẽnonucũña caroa ãtã wiiacarê, camasã profeta ãnanarê na ãroãto, ãrã. Bairo quẽnomirãcũã, mujãã ñicũjããrê bairoa mujãã ãnicõãña. Na puame Dios yaye quetire boena, profeta majãrê pajãreyuparã. Narê bairo mujãã boetiyã Dios yaye quetire mujãã cãã. Bairi, ‘Marí ñicũjãã profeta majãrê na capajããrãcãrê bairo ñurõ. Dios yaye queti to yasicõãto,’ ãrãrê bairo mujãã átinucũña. ¡Bairi mujãã carorije wapa pairo nigaro!

⁴⁹ “Dios puame camasã ãnirí atore bairo ãñupí: ‘Yũ yarãrê na yũ jogũ camasã tũpũ. Profeta majãrê, apõstolea majã cããrê natu yũ jogũ, na quetibũjuãto, í. Bairo yũ cajomiatãcããrê, jicããrãrê na pajããregarãma. Aperãrê roro popiye na baio joroque na átigarãma,’ ãñupí. ⁵⁰ Bairi Dios puame camasã profetare roro na caãtãje jũgori ati rãmurê popiye na baio joroque na átigumi. Tocãnacãũ profeta majã, caãniñãrãcããrê na carii reyarique wapa popiye na baio joroque na átigumi ãme caãnarê. ⁵¹ Na carii rejũgoricu, Abel cawãmecũcupũ nijũgoaná, Zacãrias, altar, santuaria watoa na capajããrãcããrê nituetayama na carii rejũgoatana capããrã beropũ. Bairo na ãnana wapa roro popiye na baio joroque na átigumi ãme caãnarê yua,” na ãñupí Jesús.

⁵² Í yaparo, atore bairo na ãnemoñupũ tunu: “Dios yaye queti puame llavere bairo niña camasãrê. Llave jũgori wiire biaricarore marí pãjããmasiña. Torea bairo Dios yaye queti jũgori umrecõore marí jããmasiña. Mujãã puame Dios cū cabuerijere masimãrãcũã, cããrê mujãã boetiyã. Tunu bairoa camasã Diore na camasãgarijere mujãã eñõtaya. ¡Bairi mujãã, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩquẽrê cajũgobueri majã, mujãã carorije wapa pairo nigaro!” na í quetibũjuyupũ Jesús.

⁵³⁻⁵⁴ Bairo cū caĩrõí, to macããna, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩquẽrê cajũgobueri majã, bairo fariseo majã menã cū asiayuparã Jesure. Bairi ape wãme, ape wãme cū jẽniñañuparã. “Carorije buei átiyami Jesús,” quĩ busujãgamirã, cū jẽniñañuparã nairõ.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Bairo na cabairo, capããrã majũ camasã, Jesutũ neña etayuparã. Bairi capããrã majũ ãna, dope baiã masiã manopũ ãñuparã. Bairi Jesús puame cū cabuerãrê atore bairo na í jũgoyupũ: “ ‘Fariseo majã pan pairica na cawauorijere boeticõãña,’ ãrãcãrõ puamata, ‘Na caĩtopairijere mujãã boepã,’ ñiña. ² Tunu bairoa ãme caãna na catũgoñãrĩjê nipetirijere masiõpoyocõãgumi Dios nipetirãrê. Baujaro nigaro mujãã yeripũ mujãã catũgoñãrĩjê nipetirijere. ³ Bairo bairi yasioro aperãrê mujãã caĩrĩquẽ cããrê nipetiro camasã tũgogarãma. Mujãã ya arũarũ biajããti, mujãã caĩrĩquẽ cããrê capããrã na catũgojoro tiere quetibũjugarãma aperã, busũrique tutuaro menã,” na í quetibũjuyupũ Jesús cū cabuerãrê.

A quien se debe tener miedo

(Mt 10.26-31)

⁴ Bairo í quetibũju yaparo, atore bairo na ãñupũ tunu: “Yũ yarã cariapẽ mujããrê ñiña: Mujããrê capajããmasiãrê na uwieticõãña. Mujããrê na capajããtatato bero, dope bairo átimasãtẽnama mujãã yeri pũna puamerê. ⁵ Bairo puame ása: Dios yaye quetire tũgousaya. Cãã, camasã na cariaro bero, caũpetietopũ na yeri pũnarê jomasiñami. Bairi Dios puame roquere cū uwiri jicãrõ tũni caroarõ ása.

⁶ “Tunu minia, jicã wãmo caãnacããrê pũga moneda tiiaca wapacũtiyama. Bairo petoaca wapacũtimirãcũã, ni jicãũ ãcũ Dios cū cañãcoteecu maami. Nipetirãrê na cabairijere masiõcõãñami. ⁷ Mujãã cããrê mujãã cabairijere masiõpoyocõãñami. Mujãã poa wẽẽrĩ cããrê cõõñãpoyocõãñami Dios. Bairi, ‘Marí cabairijere masiõcũmi Dios,’ í tũgoñãeticõãña. Minia netõjãñurõ mujãã maiñami. Bairi uwieticõãña,” na í quetibũjuyupũ Jesús cū cabuerãrê.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Í quetibũju yaparo, atore bairo na ãnemoñupũ tunu: “Cariapẽ mujããrê ñiña: Ni jicãũ ãcũ, ‘Jesús yau yũ ãniña,’ aperã camasã na catũgoro caĩquetibũjũre yũ yau cū caãnierê yũ cãã yũ Pacũ yarã ãngelea majã cããrê na yũ quetibũjũgũ. ⁹ Bairi tunu apeí, ‘Jesure yũ masiẽtiña,’ caĩ puamerê yũ cãã, ‘Cũ yũ masiẽtiña cããrê,’ na ñi quetibũjũgũ, yũ Pacũ yarã ãngelea majãrê.

¹⁰ “Bairi tunu noa ūna yu, Camasā Jāgocure, roro na caīrījērē masiriyogumi Dios, cūrē na cajēniata. Tore bairo átomicāā, Espiritu Santore roro na caīata roque, na masiriyobo-jaetigumi,” na ī quetibujayuru Jesús cū cabuerārē.

¹¹ Bairo ī quetibujū yaparo, atore bairo na īnemoñupū tunu: “Yu yarā, mujāārē tutigarā, mujāārē jeāgarāma. Jīcā rūmu, ñubuerica wii uparā tūpu, ape rūmu ññabeserica wii uparā tūpu, ape rūmu ññabeseri majā tūpu, ape rūmu macā quetiuparā tūpu mujāārē neāgarāma. Bairo mujāārē na caāto uwiri, ‘¿Dope bairo na marī īrāti?’ ī tūgoña macāētīcōāña. ¹² Marī mena macāācū, Espiritu Santo puame tipau caetaro ñña, na mujāā caīpeere mujāārē masīōgumi,” na ī quetibujayuru Jesús cū cabuerārē.

El peligro de las riquezas

¹³ Bairo cū caīrō bero camasā capāārā watoa jīcāū qūñupū Jesure:

—Cabuei, yu pacu riacoamī. Bairi cū cacūgomiatajere carecomacā yu boya. Bairi yu mu jūñu yu jūgocure, tierē cū ricawoāto, ī—qūñupū.

¹⁴ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñupū Jesús caūmurē:

—Yu yau, mujāā yayere cabatopau mee yu āniña. Bairo āti acū mee, yu apū ati yeparure.

¹⁵ Ī yaparo, atore bairo na īnemoñupū tunu to macāānarē:

—Dios puame, “Carorije wapa cacūgoenarē bairo mujāārē ñiñaña,” na ī tūgoñāētīñami, camasārē paio na cacūgorije jūgori. Torena, paio apeye ūnierē ññaugaripeaeticōāña. Roro mujāā tūgoñare —na īñupu.

¹⁶ Ī yaparo, capee apeye ūnierē cacūgoure īcōñarī bairo na ī quetibujūnemoñupū tunu: “Jīcāū caūmu caroa yepa majūrē cūgoypu. Bairi cū oterique capee cū ricacūtibojayuparo. ¹⁷ Bairo capee caricacuto ñnarī, atore bairo ī tūgoñañupū caūmu puame: ‘¿Dope bairo yu ācuati? ¿Yu cajepeere noorē yu cūāti?’ ī tūgoñañupū. ¹⁸ Ī tūgoña yaparo yua, atore bairo ī tūgoñanemoñupū tunu: ‘Merē yu masīña yu caātipere. Otere yu cacūnucūri aruarire yu weeregu. Āti yaparo, paca arari majū yu qūēnogu tunu. Topu yu cacūgorije, bairi yu cajepeere mena nipetiro to jeto yu qūēnocūgu yua. ¹⁹ Bairo āti yaparo, yu yerire atore bairo ñigu: ‘Āmerē yua, capee cāmarī yu cacūgopee nicōāña. Bairi āmerē noo yu caborore bairo jeto yu ātigu. Yerijā, ūga, eti, useanirī yu baiānigu yua,’ ī tūgoñañupū capee cacūgo puame. ²⁰ Bairo cū caītūgoñamiatacūārē, Dios puame atore bairo qūñupū: ‘Catūgoñamasīcū mu āniña bairo mu caītūgoñata. Āti ñamia mu riacoagu. Bairi ati yepare caāmei ānirī, ĭmu yaye apeye mu cacūgorijere dope mu ācuati yua? ¿Nopē mu āpei?’ qūñupū Dios capee apeyere cacūgomiatacure. ²¹ Cūrē bairo ññami camasā nipetiro capee apeyere cacūgorā, Dios yaye quetire tūgousaena. Cū ūna catūgoñamasīēna majū ññama,” na ī quetibujayuru Jesús cū cabuerārē.

Dios cuida de sus hijos

(Mt 6.25-34)

²²⁻²³ Bairo ī quetibujū yaparo, atore bairo na īnemoñupū tunu: “Mujāā yeri pūna puame mujāā caugapee netōjāñurō caānimajūrījē majū ñña. Tunu bairoa mujāā cajāñapee netōjāñurō caānimajūrījē majū ñña. Bairi mujāārē ñña: Āti yepa macāājērē butioro bootūgoñaeiticōāña. Mujāā cacūgopeere, mujāā caugapeere, bairi mujāā cajāñapeere tūgoña macāētīcōāña. ²⁴ Minia na caātīānierē mujāā masīña. Na caugapeere otejūgoetiyama. Na caugapeere jeri wiipu qūēnocūētīnucūñama. Bairo na caāperimiatacūārē, na caugapeere jonucūñami Dios. ĩMujāā roquere minia netōjāñurō mujāā maiñami Dios! Bairi āme mujāā caānierē tūgoña macāētīcōāña. ²⁵ Ni ūcū mujāā mena macāācū, cū catūgoñamacārījē jūgori, ‘Yu butīnemogu jīcā metro recomacā majū, ūmuau ānigu,’ ī masīcūmi. Mujāā catūgoñamacārījē jūgori mujāā ātimasīētīña. ²⁶ Bairi cabugoro macāājē ūnierē caātimasīēna nimirācūā, ĭnopērā, ‘Marī ātimasīpeyocōārā marī catūgoñamacārījē jūgori,’ caītūgoñarārē bairo mujāā ññati?

²⁷ “Tunu bairoa oó, tataboaro macāājē cabairije cūrē mujāā masīña. Oó puame paaetīnucūña. Eetīnucūña. Bairo āperimīrōcūā, caroa bauya. Quetiupau rey Salomón ānacū caroa majū cū cajuti jāñarīqūē netōjāñurō caroa bauya oó puame. ²⁸ Bairo tie taa ūnie Dios cū caqūēnorīqūē jīcā rūmu caroa cabaumiatacūārē, ape rūmu peeropu joeyama camasā, peero riorā. Mujāārē taa ūnie netōjāñurō mujāā maiñami Dios. Bairi mujāā cajāñapeere mujāā jogumi yua. ĩMujāā, Dios mena catūgoñatutuaenarē bairo mujāārē ññaña! ²⁹⁻³⁰ Āti yepa macāāna Diore caīroaena puame na caugapeere, bairi na caetipeere tūgoña macānucūñama. Mujāā puame roque narē bairo baieticōāña. Marī Pacu Dios, marī cabopacarijere masīpeyocōāñami. Bairi tūgoña macāētīcōāña. ³¹ Dios cū carotimasīīpau roquere tūgoñaña. Bairo mujāā catūgoñata, ati yepa macāājē mujāā cabopacarije cūrē mujāā jogumi Dios.

*Riqueza en el cielo**(Mt 6.19-21)*

³² “Mujãã yu yarã, oveja petoaca caãnarê bairo mujããrê ñiñaña. Bairo capããrã mee caãna mujãã caãnimiatãcããrê, Dios pũame cañuũ añirĩ cũ carotimasĩrĩpaũũ mujãã caãnorê boyami. Bairi mujãã uwietigarã. ³³ Tunu bairoa mujãã cacũgorijere nunireri, dinero ñeri, aperã cabopacarãrê na batorãjá. Bairo mujãã caápata, jũbuũũ mujãã cawapatapee pairo nigaro. Ati yepaũũ mujãã caãno, mujãã yaye boacoaya. O jerutiri majã tiere jeruti recõãñama. O moena tiere ugareyama. Jũbuũũ roquere mujãã yaye caãnipee yasietigarã. ³⁴ Ati yepaũũ macããjê jetore mujãã camaitũgoñaata, tie jetore mujãã bootũgoñagarã. Jũbuũũũ mujãã cacũgopeere mujãã camaitũgoñaata roque, ati yepa macããjêrê bũtioro mujãã bootũgoñaetigarã,” na ï quetibũjuũyũũ Jesũs cũ cabuerãrê.

Hay que estar preparados

³⁵ Bairo ï quetibũjuũ yaparo, ape wãmerê na ï cõñañũpũ: “Caroaro mujãã qũẽnoyũwa. Mujãã jutii, mujãã cajãñaapeere qũẽnoña. Tunu bairoa mujãã cajãñaworijere jãñaapeori mujãã cotewa. ³⁶ Jĩcããrã paabojari majã ùnarê bairo ása. Na pũame na quetiũpaũũ aperã na cawãmojiyari bose rãmũrê cañũũũ atãcũ cũ catunuetaparoare caroaro cũ yuyuparã. ‘Jicoquei cũ caetaro, cũ marĩ pãjõrõã,’ ïrã cũ yuyuparã. ³⁷ Useanigarãma capaacoteri majã, na quetiũpaũũ cũ catunuetarore caroaro cacotemasĩrã. Cãniena cacoterã añirĩ cũ mena useanigarãma. Cariape mujããrê ñiña: Na quetiũpaũũ pũame mesapũ na ruiritigũmi, ugariquere na nugu. ³⁸ Bairi noa ùna cãniena cacoterã useanirĩ nigarãma, noo ñami recomacã, o cabusuatĩpaũũ na quetiũpaũũ cũ catunuetarore cacoterã pũame,” na ï quetibũjuũyũũ Jesũs.

³⁹ ï quetibũjuũ yaparo, ape wãmerê na ï cõñañũpũ tunu: “Apei wii upaũũ, cũ ya wii macããjêrê cayajãũãcũ cũ caetaparoare cũ camasãata, cãnietibũjioricũmi. Cũ caetaparoare ñãacotebũjioricũmi, jããremi, ï. ⁴⁰ Tore bairo yu, Camasã jũgocũ, tunu yũ caetari rãmũrê jĩcãũ cayajari majõcũre bairo yu etaguũũ ati yepapũre. ‘Ti rãmũũ majũũ etagumi,’ caãã manĩ rãmũũ majũũ yu etaguũũ. Bairi caroaro ãña. Yũ catunuetarore caroaro mujãã cotewa,” na ï quetibũjuũyũũ Jesũs cũ cabuerãrê.

*El criado fiel y el criado infiel**(Mt 24.45-51)*

⁴¹ Bairo cũ caĩrõ tãgo, Pedro pũame atore bairo qũĩñũpũ Jesure: —Jãã Quetiũpaũũ, jĩcããũrê cũ ãmũũã cãrê na cacoterijere ïcõñañĩ jãã jetore ï quetibũjuũ miñati? ¿O nipetiro camasãrê ï quetibũjuũãto miñati? —qũĩ jẽniñañũpũ Pedro Jesure. ⁴²⁻⁴³ Bairo cũ caĩrõ tãgo, atore bairo qũĩñũpũ Jesũs Pedrore: “Ni ùcũ jĩcãũ mayordomorê bairo caãcũ, cũ quetiũpaũũ cũ carotirore bairo caãtimasĩ ùcãrê ñiña. Cũ quetiũpaũũ pũame cũ caãpãro jãgoye, ‘Yũ ãmũũã aperãrê na mũ qũẽnowã. Ugariquere na mũ batowa,’ qũĩ cũñũpũ cũ ãmũrê. Bairi cabero tunueta, cũ ãmũũ, cũ caĩrotiricãrorea bairo cũ caãpata, caroare cũ jogũmi. Bairi useanirĩ nigumi mayordomo. ⁴⁴ Caãnorê bairo mujããrê ñiña: Quetiũpaũũ cũ yaye nipetirije upaũũũ bairo cũ cũgumi, cũ, mayordomo pũame. ⁴⁵ Bairo cũ cacũmiatãcããrê, cũ pũame carõũũ cũ caãmata, ‘Yũ quetiũpaũũ tãmurĩ tunu etacũmi,’ ïrĩ, aperã cũ bapãrãrê roro na átibũjiõmi. Cũ quetiũpaũũ ãmũũã, cũ paabojari majã rõmirĩ cããrê roro na átibũjiõmi. Tunu bairoa uga, eticũũũ baibũjiõmi. ⁴⁶ Bairi cabero cũ quetiũpaũũ cañesẽããatãcũ pũame, ‘Ti rãmũũ etagumi,’ cũ caĩmasĩtĩ rãmũrê etabũjiõmi. Bairo eta yua, cũ caroticũãtãcũ roro cũ caãtiere ñãabũjiõmi. Bairo ñiña yua, popiye cũ baio joroque cũ átibũjiõmi. Cũ pitiõãũbũjiõmi, aperã yu caĩroaena mena cũ ãmarõ, ï. ⁴⁷ “Ni jĩcãũ ùcũ cũ quetiũpaũũ cũ caĩrĩjêrê masĩmicãã, tore bairo cũ caãpata, cũ paecogumi bũtioro cũ quetiũpaũũ. ⁴⁸ Apei cũ quetiũpaũũ cũ caĩrĩjêrê masĩtĩrĩ roro átiyami. Bairo roro cũ caãtimiatãcããrê, bũtioro cũ paetigumi cũ quetiũpaũũ pũame. Bairi pajãñũrõ camasãjũgoricãrã pũame netõjãñũrõ caroaro na caãtiere átirotiya. Petoaca camasãrã netõjãñũrõ caroaro na caãto ñiña,” na ï quetibũjuũyũũ Jesũs.

*Jesús es causa de división**(Mt 10.34-36)*

⁴⁹ ï yaparo, atore bairo na ñũpũũ tunu: “Camasãrê na quetibũjuũ ãcũ yu apũũ ati yepapũre. Tunu yu yaye busũrique peerore bairo ñiña narê. ¡Bairi tiere nipetiro na masĩpeyocõãto! ⁵⁰ Yũ cããũ, yu yaye busũrique jũgori popiye yu baiya. Bairoa yu baicõã ãniũũ yũ paarique capetipãro jãgoye. ⁵¹ Mujãã, camasãrê yu caãtiatãjere mujãã masĩtĩña. ‘Dios cũ cajou, cũ caetaro bero nipetiro camasãã caroaro ãmeo átigarãma,’ mujãã ï tũgoñaña. Bairo mujãã caĩtũgoñãmiatãcããrê, bairo mee ñiña. Yũ caetaro jũgori camasãã jĩcãrõ tũni tũgoñaetigarãma. ⁵² Bairi jĩcã wii macããna jĩcã wãmo cãnacãũ majũ na caãmata, yu yaye busũriquere tũgorã, itiarã ïroagarãma. Pũgarã ïroaetigarãma. Toreã bairo ape wii macããna cãã pũgarã ïroagarãma. Itiarã ïroaetigarãma. ⁵³ Bairi jĩcãũ cũ macãrê cũ pesucutigumi yu yaye busũriquere cũ

catãgousaro jãgori. Torea bairo apei cã pacure cã pesucutigami. Apeo cãã cõ macõrẽ cõ pesucutigomo. Apeo cãã cõ pacore cõ pesucutigomo. Apeo cãã cõ pẽpõrõrẽ cõ pesucutigomo. Apeo cãã cõ mañicõrẽ cõ pesucutigomo, yã yayerẽ cõ catãgousaro jãgori,” na ññupũ Jesũs cãtu catãgorã etarãrẽ.

Las señales de los tiempos

(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Bairo ñ quetibũju yaparo, atore bairo tunu na ñnemoñupũ camasãrẽ: “Oco poari muĩpu cã cawãmuatõ to cawãmu atõrẽ ññarã, ‘Oco atõ baiya,’ mujãã ñ masiña. Torea bairo bainucũña. ⁵⁵ Tunu bairoa ape ñugõã warua joperũ cawĩno atõrẽ ññarã, ‘Asigaro baiya ãme rũmurẽ,’ mujãã ñ masiña. Torea bairo bainucũña. ⁵⁶ Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cããrẽ bairo caĩñamasĩrã nimirãcãã, ñnopẽĩrã Dios ati yuteare cõ caatiãnie puamerẽ mujãã masiẽtĩñati? ;Caĩtopairã mujãã ãniña!” na ñ quetibũjuypũ Jesũs.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Bairo ñ quetibũju yaparo, atore bairo tunu na ñnemoñupũ: “¿Nopẽĩrã cariape átajere mujãã majũã ñ bũsu qũẽnomasiẽtĩñati? ⁵⁸ Ni jĩcãũ ùcũ, ‘Yũ mujãã wãpamoña,’ ñrĩ, mujããrẽ juez caĩñabesei tupũ cã caneápãro jũgoye, cã mena bũsuqũẽnojũgoyã. Mujããrẽ juez tupũ cã caneápãripãrore bairo ñrã, cã mena bũsuqũẽnojũgoyã. Mujãã cabũsuqũẽnojũgoeticõãta, juez puame guardiare mujããrẽ ñerotigami. Bairo áti yaparo, na puame preso jorica wiĩpu mujããrẽ cũrecõãgarãma. ⁵⁹ Cariape mujããrẽ ñiña: Dinero mujãã cawapamorjẽrẽ mujãã cawapatipeyopãro jũgoye, topũ mujãã ãnicõãgarã. Mujãã witimasĩetigarã,” na ññupũ.

13

Importancia de la conversión

¹ Jĩcã rãmu caãno camasã Jesure qũĩñarã etayuparã. Eta, atore bairo qũĩ quetibũjuyparã: “Pilato puame Galilea macããnarẽ na pajĩãreupũ, Diore na cañubuerã etaro. Waibutoa riire na cajoemugõrã etaro na pajĩãreupũ,” qũĩ quetibũjuyparã camasã Jesure.

² Bairo na caĩquetibũjuro tũgo, atore bairo na ññupũ Jesũs: “¿Dope bairo mujãã ñ tũgoñañati na cabaiatajere? ‘Na yarã Galilea macããna nipetirã netõrõ carorã ãniupã. ¿Bairi bũtioro majũ na carorije wapa jũgori yasiupa,’ mujãã ñ tũgoñañati? ³ Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacããrẽ, baietiupa. Na yarã netõrõ carorã mee ãniupã. Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Mujãã cãã roro mujãã yasigarã, roro mujãã caatiere yapapuari Diore mujãã caĩbũsuqũẽnoeticõãta. ⁴ Tunu bairoa, ¿dope bairo mujãã ñ tũgoñañati caãmũari wii Silõ macããjẽ ãtã rupaa mena catãni yasiricarãrẽ? Dieciocho majũ catãni yasiricarãrẽ roro na cabairiquere, ¿dope bairo mujãã ñ tũgoñañati? ‘Jerusalén macããna nipetiro netõrõ carorã ãniupã. ¿Bairi bũtioro majũ na carorije wapa jũgori yasiupa,’ mujãã ñ tũgoñañati? ⁵ Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacããrẽ, baiesupa. Jerusalén macããna netõrõ carorã mee ãniupã. Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Mujãã cãã roro mujãã yasigarã, roro mujãã caatiere yapapuari Diore mujãã caĩbũsuqũẽnoeticõãta,” na ñ quetibũjuypũ Jesũs.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Bairo ñ quetibũju yaparo, higuera yucũ caricamanirẽ ñcõñarĩ tunu na ñ quetibũjunemoñupũ: “Jĩcãũ, cã weseperũ cãgoypũ higuera cawãmecãtiire. Bairi jĩcã rãmu caricare ññau etayupũ. Bõcaesupũ. Rica mañuparõ mai. ⁷ Itia cãmari majũ bairo jeto baiypũ. Rica mañuparõ. Bairo cabairoi, qũĩñupũ cã ãmurẽ: ‘Merẽ itia cãma majũ caricare yũ macãmiña. Carica mani ãno ati higuera marĩ caotemirĩcũ. ¿Nopẽĩrõ to ãnicõãroati ati yeparu? Bairi quetĩrocacõãña,’ qũĩñupũ ti wese upau cã ãmurẽ. ⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ cã ãmu puame: ‘Yũ quetiupã, ati yuteare marĩ quetietiroa mai. Tii pũtore yũ jetugu. Abono cããrẽ yũ jããgu mai. ⁹ Bairi ape yuteare caricacupãta, ñjũãñugaro. Tii carica manicõãta roquere, tiire quetĩrocacõã rotiya,’ qũĩñupũ caãmũ ti wese upãre,” na ñ quetibũjuypũ Jesũs camasãrẽ.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Ape rãmu tunu Jesũs judio majã na cayerijãrĩ rãmu caãno na cañubueñarĩ wiĩpu jũgobuei ásupũ. ¹¹ Mai, ti wiĩpu ãñupõ jĩcãõ carõmio. Cõ puame wãtĩ yeri pũna jũgori riãjãñũñupõ. Dieciocho cãmari majũ riayupo. Bairi wãmu pomasiẽsupõ. ¹² Bairo cõ cabairo ññau, Jesũs puame atore bairo cõ ññupũ:

—Yũ yao, mũ cariayecãtie to petiãto, ñiña. Mũ yũ catiõya —cõ ññupũ.

¹³ Bairo ñ yaparo, cã wãmõrĩrẽ cõ buire pitipeoyupũ. Bairo cã caãto, jicoquei wãmupo masĩcoasupo yua. Tunu Diore cã basapeo jũgoypũ, catiãco yua. ¹⁴ Bairo useanirõ cõ caãniatiacããrẽ, ti wii ñubuerica wii quetiupãũ puame asiãjãñũñupũ. Judio majã na

cayerijārī rūmurē Jesús cū caátiere ĩñarī asiajāñuñupū. Bairo asiari atore bairo na ĩñupū ti wii caneñarī majārē:

—Marī capaari rūmu ĩcā wāmo peti ĩcā pēnirō cānacā rūmurī majū niña. Ti rūmurī jeto catio rotiya. Marī cayerijārī rūmu caānorē catio rotieticōña —na ĩñupū.

¹⁵ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo quññupū Jesús:

—Cañtopairā mujāā āniña, bairo mujāā cañata. ¿Ni ũcū mujāā mena macāācū marī cayerijārī rūmu caāno cū wecare, o cū burrore na oco etiricapapū na cū jee áperinucññati? Nipetirā bairo jeto átinucññama ati rūmu ũno cūārē. ¹⁶ Bairo mujāā wecare caquēnonucññā nimirācūā, ¿nopēñrā, ‘Atiore Abraham ānacū pārameorē dieciocho cāmarī majū Satanás, wātī quetiupau roro cō cū caátie jūgori popiye cabaioe cō marī catorietigarā ati rūmu ũnorē,’ Irārē bairo mujāā ĩñati? ¡Roro mujāā tūgoñañ! —quññupū Jesús ti wii ñubuerica wii quetiupauere.

¹⁷ Bairo cū cañrō, cū pesua pñame bobotūgoña jāññuparā na cañatajere. Aperā camasā pñame useani peticoasuparā, Jesús nocārō caroaro cū caátiere ĩñarī.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Cabero atore bairo na inemoñupū Jesús tunu: “¿Dope bairo mujāārē yu masññati Dios cū carotimasññipare? ¿Di wāme ũnorē ĩcōñarī mujāārē yu quetibujuyati? ¹⁹ Mostaza na cañrī apeacarē ĩcācū cū wesepū cū caotericaacarē bairo niña Dios cū carotimasññipau. Bairo cañmu tiacarē cū caotero bero pairicu bñtiya. Bairo minia pñame tii rapū buire na ria batiirire quēnonucññama. Torea bairo niña Dios cū carotimasññipau cūā,” na ĩ cōña quetibujuyupū Jesús.

La parábola de la levadura

(Mt 13.33)

²⁰ ĩ quetibujū yaparo, ape wāmerē ĩ cōñanemoñupū tunu: “¿Dope bairo mujāārē yu masññati Dios cū carotimasññipare? ²¹ Levadurare bairo niña Dios cū carotimasññipau. ĩcācō trigo wāñrīquē wetare, itia rari majū, oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jāññamo. Bairo petoaca cō cajāāmiatacāārē, tie pñame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cū carotimasññipau cūā,” na ĩ cōña quetibujuyupū Jesús.

La puerta angosta

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Bairo bai, Jesús Jerusalēpū ácú, tocānacā macāā cū canetōrī macāārē camasārē na quetibujuyupū. Capaca macāārī, ōcā macāārīācā cūārē na quetibujuyupū. ²³ Bairo cū caátō, cū mena macāācū ĩcācū atore bairo quññi jēñiñañupū:

—Jāā Quetiupau, ¿nocānacāñ majū camasārē marī Pacu Dios cū netōñati? ¿Petoaca majū na āniñati Dios cū canetōparā? —quññi jēñiñañupū cañmu Jesure.

²⁴ Bairo cū caññiñarō tūgo, atore bairo na ĩ quetibujuyupū Jesús:

—Ati yepapū mujāā caāno, puga jopeere bairo niña. Bairo ōcā jopeacarē mujāā capājāmasññō ñuñña. Cariare mujāārē ñiña: Capāārā camasā ti jopere jāāgamigarāma. Bairo jāāgamirācūā, jāāmasññetigarāma. ²⁵ ĩcā rūmu ti wii upau pñame wāññati, ti jopere biacōāgumi yua. Pāñnemoetigumi. Bairo cū caátō, mujāā macāpū caāna cū piñrā, “Jāā pāñña,” mujāā ĩmigarā. Bairo mujāā cañmiatacāārē, “Mujāārē yu masññetīña,” mujāā ĩgumi. ²⁶ Bairo cū cañrō tūgo, mujāā ĩnemogarā: “Jāārē mu masññi. Mu mena eti, ũga jāā āpū. Tunu bairoa jāā ya macāāpū mu bueññeñāwū. Jāārē mu masññi,” mujāā ĩgarā. ²⁷ Bairo mujāā cañrō tūgo, atore bairo mujāā ĩnemogumi tunu: “Merē mujāārē ĩñapū: ‘Mujāārē yu masññetīña. Mujāā, carorije caāna mujāā cañnoi, ati wiire mujāārē yu jāārotietigu. ¡Áñájal!’” mujāā ĩgumi ti wii upau. ²⁸ Mujāā, marī ñicñjāārē Abraham, Isaac, Jacob, profeta majā nipetirā cūārē, Dios cū carotimasññi paupū caānarē mujāā ĩñajogarā. Mujāā pñame aperopū wērewiyo joricarārē bairo mujāā āñigarā. Bairo bñtioro mujāā otigarā. Mujāā opire mujāā bacarupotugarā, bñtioro yaparuarā yua. ²⁹ Tunu bairoa Dios cū carotimasññipau caetaro camasā Diotu neña etagarāma. Muipū cū cawāññatōpū caatiatana, bairo cawaru macāā jopepū caatiatana, bairo ape ñugōā waru macāā jopepū caatiatana, bairo muipū cū caññajāātopū caatiatana cūā Diotu neñaetagarāma. Bose rūmurē netōrā ána, cūtu rui ũgagarāma. ³⁰ Ati rūmurīrē ĩcāārā carotimasññetāna rotimasññigarāma. Tunu bairoa ati rūmurē ĩcāārā carotimasññi rotimasññetigarāma Dios tūpūre —na ĩ quetibujuyupū Jesús.

Jesús llora por Jerusalén

(Mt 23.37-39)

³¹ Bairo cū caquetibujū āno, ti rūmu majūrē cūtu etayuparā fariseo majā. Bairo cūtu eta, atore bairo quññuparā:

—Ati yepa quetiupau, Herodes, murē pajā rocacoagayami. Bairo tāmuri ruti ácūja —quññuparā.

³² Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ñũpũ:

—Tunu ánãja Herodes tũpu, macãnucũ yaire bairo caãcũ tũpu. Atoze bairo qũĩrãjã: “Áme wãtĩ yeri pũnarẽ yũ acurewiyoyoya. Tunu bairoa cariyecũna cããrẽ na yũ catiyoa. Ñamirõcã cããrẽ bairoa yũ átigu. Bairi itia rũmu bero bairo yũ caátiere yũ átijãnagu, ñĩami Jesús,” qũĩrãjã Herodere —na ñ joyupũ Jesús fariseo majãrẽ.

³³ Ñ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Áme, ñamirõcã, ñamirõcã ape rũmu bairoa yũ átigu, Dios yarã profeta majã camasã na capajã riirericaãrã ãnana Jerusalẽpu jeto yasinucũñupã. Bairi topu cariape yũ caãtõ ñũña,” na ñũpũ.

³⁴ Cabero atore bairo na ñnemoñupũ Jesús tunu: “Jerusalén, Jerusalén macã macãana mujããrẽ ñũña: ¡Dios yarã profeta majãrẽ mujãã pajã riirenuccũñupã! Dios mujããrẽ cũ caque-tibujortijomiricããrẽ ãtã mena narẽ wẽerĩ na mujãã pajãrenucũñupã. Bairo roro majũ mujãã caátimiatacũãrẽ, nairõ mujããrẽ yũ juátinmogamiwũ. Áboco cõ pũnaarẽ na asipogo, narẽ cõ caneñoĩcããrõrẽ bairo mujãã yũ juátinmogamiwũ. Bairo yũ caátigamiatacũãrẽ, mujãã puame jicã nugõã yũ mujãã boepu. ³⁵ Bairo mujãã caboetoi, tocãrõã yua, mujãã caãnipau yasicooagaro. Tore camasã aweyo rocacõãgarãma. Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñũña: ‘Useanirĩ ñĩami Dios cũ cajou majũ!’ mujãã caĩparo jũgoye, yũ mujãã ñãaetigarã mai,” na ñũpũ Jesús Jerusalén macããnarẽ.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Ape rũmu tunu judío majã na cayerijãrĩ rũmu caãno Jesús ugaũ ásupu jicãũ fariseo majã quetiupau ya wiipu. Bairo topu cũ caãno, ti wii macããna fariseo majã puame qũĩñũsayuparã, “Dope bairo cũ caãto,” ñã. ² Mai, Jesús riapere ãñupũ cariyecũcũ cũã. Cũ puame oco riayere cacũgo ãñupũ. ³ Bairo cũ cabairo ñã, atore bairo na ñũpũ Jesús to macããnarẽ, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ cajũgobuerãrẽ, bairi fariseo majã cããrẽ:

—Marĩ cayerijãrĩcã rũmurẽã cariyecũnarẽ marĩ cacatiro, ¿to ñucõãcuti? O paariquere bairo caãnoi, ati rũmu ñnorẽ tore bairo caãpericõãpẽ, ¿to ãnicuti? —na ñ jẽniñãñupũ Jesús to macããnarẽ.

⁴ Bairo narẽ cũ caĩjẽniñamiatacũãrẽ, busuesuparã. Bairo na cabuseto ñã, cariaure cũ pãñarĩ cũ catiopyu yua. Cũ catio yaparo, cũ árotiypu. ⁵ Bairo áticõã, tunu na ñnemoñupũ Jesús fariseojããrẽ:

—¿Ni ùcũ mujãã mena macããcũ cũ macũ, o cũ wecũ opepu ati rũmu ñnorẽ cũ cañarocajããpata, jicoquei cũ cũ ne mugõ masiẽtĩñati? Nipetirã mujãã tore bairo mujãã átibujorã, marĩ cayerijãrĩ rũmu ñno cããrẽ. ¿Bairo mujãã ápericuti? —na ñ jẽniñãñupũ Jesús.

⁶ Bairo narẽ cũ caĩjẽniñamiatacũãrẽ, dope bairo cũ yumasĩesuparã.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Cabero aperã ti wii upau cũ capiitata na caetarore ñãñupũ Jesús. Na puame caroapure ruigayuparã butiro, “Cabũgoro macããna na caruiparore marĩ ruietiroa,” ñã. Bairo na cabairo ñã, atore bairo na ñ beyoyupu:

⁸ —Ni jicãũ mujãã mena macããcũrẽ wãmo jiyarica bose rũmurẽ cãrẽ cũ capiitata, ‘Caãnimajũrã na caruiparopũ cũ ruigaeticõãto,’ ñũña. Topu cũ caruiata, cabero bobooro netõbujioũmi. Apei ti bose rũmu upau cũ capiimajũtatacũ etabujioũmi. ⁹ Bairi ti bose rũmu upau puame cũ caetaro ñã, atore bairo qũĩbujioũmi: ‘Jõpu catusaropu ruija. Ñni puame cabero caetaũ atore ruigũmi,’ qũĩbujioũmi. Bairo cũ caĩrõĩ, mujãã ùcã bobotũgoñabujioũmi.

¹⁰ Bairi mujããrẽ na capiitata, catusari cũmurõ roquere ruiya. Cabero bose rũmu upau puame topu mujãã caruio ñã: ‘Ato puame caãnimajũrã mena ruirasã,’ mujãã ñũmi. Bairo cũ caĩrõ tũgo, aperã ti mesa macããna mujããrẽ cũ caĩroare ñãgarãma yua. ¹¹ Ni jicãũ ùcũ cũ majũã, ‘Caãnimajũũ yũ ãniña,’ caĩ puamerẽ, cabũgoro macããcũrẽ bairo cũ ãnio joroque cũ átigumi Dios. Apei, ‘Caãnimajũũ mee yũ ãninã,’ caĩ puame roquere, cabero cabũgoro macããcũrẽ bairo mee cũ ãnio joroque cũ átigumi Dios —na ñ quetibujũyupu Jesús ti wii macããna, fariseo cãrẽ capiitacure.

¹² Bairo na ñ quetibujũ yaparo, atore bairo qũĩnemoñupũ:

—Bose rũmurẽ mu caqũẽnonemoata, mu baparãrẽ na pieticõãña. Tunu bairoa mu bairãrẽ, mu jũgocujãã nipetirã mu yarãrẽ, mutũ macããna paioo dinero cacũgorã cããrẽ na pieticõãña. Na ñnarẽ bairo mu capiata, ape rũmu na cãã murẽ torea bairo átiãmebujiorãma. Bairi merẽ wapatiricure bairo mu tuabujioũ yua. ¹³ Bairo bairi bose rũmurẽ mu caqũẽnonemoata, cabopacarãrẽ na piia. Tunu bairoa caãmasiẽnarẽ, bairi jicã ruo, o jicã ricã caroyeturicarãrẽ, bairi caĩñamasiẽna cããrẽ, na ñnarẽ na piia. ¹⁴ Bairo ácu, useanirĩ mu ãnigu. Cabopacarã puame mu átiãme masiẽtigarãma, ñe ùnie cacũgoena ãnirĩ. Bairo na caátĩãme masiẽtĩmiatacũãrẽ, cariacoatana tunu na cacatiri rũmu caãno Dios puame caroare mu

jogumi, caroaro na mu caátie wapa yua —qũĩ quetibujuyuru Jesús fariseo, cãrẽ capi-iatasãge.

La parábola de la gran cena

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Bairo cã caĩquetibujuro tãgo, jĩcãũ na mena mesaru carui puame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—¡Dios cã carotimasĩripau bose rãmurẽ caju ugau puame useanirĩ nigumi! —qũĩñupũ.

¹⁶ Bairo cã caĩrõ tãgo, ape wãmerẽ ĩcõñarĩ atore bairo qũĩ quetibujuyuru Jesús:

—Jĩcãũ nocãrõ caroaro bose rãmurẽ qũẽnogayuru. Torecu, capããrã camasãrẽ na pineñorotiyuru. ¹⁷ Ugaricapau caetaro ñña, cã capiitanarẽ cã ãmurẽ na pirotijoyuru. ‘Merẽ marĩ caugaparo etaya. Ñe ñnie rusaetiya. Bairi, “Tãmurĩ mujãã apá,” na ĩ quetibujuja,’ qũĩñupũ. ¹⁸ Bairo cã caĩrõ tãgo, cã ãmu cã quetiupau cã caĩrõrẽã bairo ásupu. Bairo narẽ cã caĩquetibuju netõmiatácũãrẽ, nipetirã ricaati jeto qũĩ yuyuparã. Jĩcãũ na mena macããcũ atore bairo qũĩñupũ: ‘Meeru jĩcã yepa, oterica yepare yu wapatipau. Bairi ãme ti yepare ññau águ yu baiya. “Bairi yu ãmasĩetĩña, ĩãmi,” cã miwã mu quetiupaure,’ qũĩñupũ jĩcãũ. ¹⁹ Apei cãã atore bairo qũĩñupũ: ‘Wecua jĩcã wãmo cãnacã bapa majũ yu wapatipau. Bairi ãme narẽ ññau águ yu baiya. “¿Caroaro na paayati?” ĩ, ñññau ágaya. “Bairi yu ãmasĩetĩña, ĩãmi,” cã miwã mu quetiupaure,’ qũĩñupũ. ²⁰ Apei cãã atore bairo qũĩñupũ: ‘Meeru yu wãmoyiaaru. “Bairi yu ãmasĩetĩña, ĩãmi,” cã miwã mu quetiupaure,’ qũĩñupũ apei. ²¹ Bairo jeto na caĩrõ tãgo, narẽ capiĩamiatacu puame tunucoásũpu cã quetiupau tãpu. Eta yua, na caĩtatjere cã quetibujunetõpũ. Bairo tiere tãgo, cã quetiupau puame na mena asiajãñupũ, cã capiijomiatana mena. Asia yua, atore bairo qũĩñupũ tunu cã ãmurẽ: ‘Tãmurĩ ácũja tunu macãpu. Cabopacarã maaru caãnarẽ, “Ugarasá,” na miwã. Tunu bairoa caãmasĩenarẽ, bairi jĩcã rãpo, o jĩcã ricã caroyetuaricarãrẽ, bairi caĩñamasĩena cãrẽ nipetirã na ñnarẽ na jee asã yu ya wiĩpu,’ qũĩñupũ ti bose rãmu upau cã ãmurẽ. ²² Cabero cã ãmu puame bairo áti yaparo, cã quetiupaure atore bairo qũĩñupũ tunu: ‘Yure caroti, mu caĩrõrẽã bairo yu áti yaparoya merẽ. Bairopua, mu ya wii puame jiraetiya mai,’ qũĩñupũ. ²³ Bairo cã caĩrõ tãgo, ti wii upau puame: ‘Ácũja tunu macãpu. Maa cañesãarĩ majãrẽ, wii tãni macããna cããrẽ na piija. Tutuaro mena, “Ugarasá,” na miwã. Yu ya wii to jiraáto ĩ, bairi murẽ yu jonemoña,’ qũĩñupũ ti bose rãmu upau cã ãmurẽ. ²⁴ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ññña: Noa ñna yu capiijugomiatana caãpérã yu mena ugaetigarãma —na ĩ quetibujuyuru Jesús.

Lo que cuesta seguir a Cristo

(Mt 10.37-38)

²⁵ Bairo ti watoare camasã capããrã Jesús berore usayuparã. Bairo na cabairo ñña, cã puame ãmejorenucãrĩ atore bairo na ĩñupũ: ²⁶ “Nĩ jĩcãũ ùcũ, yu mena caáguu nipetirã netõdõrõ yure cã camairõ ññña. Cũ pacu, cã paco, cã paco, cã ñumo, cã pũnaa, cã jũgocujãã, cã jũgocõjãã, cã bairã nipetirã netõdõrõ yure cã camairõ ññña. Cã rupau netõdõrõ yure cã camairõ ññña. Tore bairo yure cã camaieticõãta, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩñami. ²⁷ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ yu mena caáguu, popiye cã cabaigaeticõãta, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩñami. ²⁸ Tunu ni jĩcãũ mujãã mena macããcũ caãmuarĩ wiire cã caqũẽnorotiparo jũgoye cã dinerore cõñajũgo masĩñami mai, ‘¿Yu dinero yu cacãgorije to etaroati?’ ĩ. ²⁹ Bairo cã cacõñaeiticõãta, cabero ti wiire cãcũnepeyo masĩetĩbujioumi. Uãpãrĩ, na cacũjũgoripãrĩrẽ na cacũyaparoro bero, cã dinero cã cacũgomirĩjẽ puame peticoabujioro. Bairi yua, nipetiro camasã cã paariquere ññarĩ, cã boyeti epebujiorãma. ³⁰ Bairo qũĩbujiorãma: ‘Áni, cã yu wiire paajũgomicãã, paapeyo masĩetĩñami,’ qũĩbujiorãma camasã, cã capaapeyoetoi. ³¹ Toreã bairo jĩcãũ quetiupau apei mena cã ãmurẽ cã caãmeo qũerõtjoparo jũgoye, atore bairo ĩ tãgoña jũgobujioumi: ‘Yu ãmua, puga wãmo cãnacã mil majũ soldaua niñama. Yu wapana puame veinte mil majũ niñama. Bairo na cabairoi, ¿narẽ yu netõomasĩcuti?’ ĩ tãgoña jũgobujioumi. ³² Yu netõomasĩcũ,’ cã caĩtãgoñaata, cã wapana cayoaropua na caãno mai, cã caquetibujunetõrotire na tãpu cã jobujioumi. ‘Marĩ ãmeo qũẽetĩcõãto. Ñugaro,’ na ĩjã qũĩ rotijobujioumi. ³³ Bairo bairi ni ùcũ mujãã mena macããcũ cã yaye cã camairĩjẽrẽ cã cajãnaeticõãta, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩñami.

Cuando la sal deja de estar salada

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ “Tunu bairoa moa caocarije ñujãññña. Moa caocaeie roque ñerẽ átimasĩetĩña camasãrẽ. ³⁵ Bairi moa caocarije capeticõã usapata, ñe ñnie puamerẽ ñuẽtĩña. Yepa ñnorẽ, o abono ñno cããrẽ ñuẽtĩña. Rerique ñña. Mujãã, caãmoocua mujãã ññña. Bairi moa cabairijere mujããrẽ ĩcõñarĩ yu caquetibujirijere tãgoãmewiyoya mujãã yeripu,” na ĩ quetibujuyuru Jesús.

15

*La parábola del pastor que encuentra su oveja**(Mt 18.10-14)*

¹ Bairi ti watoo Roma macããnarê camasã yaye dinerore jejobojarì majã, aperã carorije caãna cãã Jesúš cã caĩquetibujurijere tũgogarã, cã ture etanucũñuparã. ² Bairo na caátó ñña, fariseo majã Jesure qũĩ busupaiyuparã. Aperã, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ camasãrẽ cajũgobuerã mena qũĩ busupaiyuparã atore bairo:

—Cã, Jesúš carorije caãnarê boyami. Moena mena ugabapacati nucũñami —qũĩñuparã, Jesúš cã cabairijere ññarĩ.

³ Bairo na caĩrõĩ, Jesúš ruame oveja cacoteire ãcõñarĩ atore bairo na ãquetibujuyuru: ⁴ “¿Ni ùcũ mujãã mena macããcũ cien oveja majũrẽ cã cacũgoata, bairi jĩcãũ na mena macããcũ cã camawijiaata, jicoquei cã macãũ áperibujioacũtĩ? Jicoquei cã macãũ ácoabujioomi. Noventa y nueve caãnarẽ ãñotaricaroru cũcõã, jĩcãũ camawijiaatacure cã macãũ ábujioomi. ⁵ Bairi caãmu ruame cabero ovejare cã macã bõcari, cã ruãa, tunuatibujioomi useanirĩ. ⁶ Bairo cã ya wiipu tunueta, cã bapare, bairi cãtu macããna cããrẽ na neñoporotibujioomi. Bairo na caetaro ñña, na ãbujioomi: ‘Jĩcãũ yu oveja, camawijiamiatacure merẽ cã yu bõcaaru. Bairi yu mena mujãã cãã useanirasã,’ na ãbujioomi. ⁷ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñña: Jõbui macããna netõjãñurõ useanĩñama ati yepa macããcũ carorije caãtimitacũ cã yerire cã cawasoaro berore. Noventa y nueve camasã cañurã caroaro na caãtĩãnie netõrõ ññajesoyama jõbui macããna ruame,” na ññupũ Jesúš fariseojããrẽ.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ Ì yaparo, ape wãmerẽ ãcõña quetibujuyuru tunu: “¿Dico ùcõ carõmio moneda ruãa wãmo cãnacã tiiri majũrẽ cõ cacũgoata, bairi jĩcã tii wiipu to cayasicoápata, jicoquei ti tiire cõ macãõ áperibujioacũtĩ? Jicoquei macãõ ácoabujioomo. Cõ jĩñaworice lámbarare jĩñawori canaitĩãrõrẽã owa macãbujioomo caroaro mena. Bõcaripu owa macãjãñabujioomo yua. ⁹ Bairo carõmio ruame cabero ti tiire macã bõcari, cõ baparã rõmirĩrẽ, bairi cõtu macããna cããrẽ na neñopo rotibujioomo. Bairi na caetaro ñña, na ãbujioomo: ‘Jĩcã moneda tiire, cayasimiata tiire merẽ yu bõcaaru. Bairi yu mena mujãã cãã useanirasã,’ na ãbujioomo. ¹⁰ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñña: Torea bairo Dios yarã ángelea majã cãã useanĩñama ati yepa macããcũ carorijere caãtimitacũ cã yerire cã cawasoaro berore,” na ññupũ Jesúš fariseojããrẽ.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Ì yaparo, ape wãme cããrẽ ã cõñañupũ: “Jĩcãũ ãñupũ ruãarã caãmuarẽ capũnaacucu. ¹² Bairi jĩcã rãmu cabai ruame atore bairo qũĩñupũ cã pacure: ‘Caacu mu cariaro bero, mu yaye mu cacũgomirĩqũerẽ yure na caricawopeere ãmeacã yu boyã. ‘Jau,’ miwã,’ qũĩñupũ cã pacure. Bairo cã caĩrõ tũgo, cã caĩrõrẽã bairo ásupu cã ruãa ruame. Na, ruãarãruãea na ricawoyuru cã yayere yua. ¹³ Bairo cabero, nocãnacã rãmu bero meea cabai ruame cã cacũgomiataje nipetirijere nunireyuru. Bairo áticõã, tie wapa dinerore ñerĩ, acoásũpu cayoaroru ape yeparu. Bairo toru eta, noo cã ruãa caborije carorije jetore ásupu. Bairo ácu, tie dinerore átire peyocõãñupũ. ¹⁴ Bairi cã ãnerõ ruame cãruãerõ, ti yepa macããjẽ ugarique cãã peticoasuparo. Bairo cabairoi, caátãcu ruame aua riajũgoyuru. ¹⁵ Bairo auariari, ti yepa macããcũrẽ paarique jẽni ásupu. Bairo cã cajẽniõrõ, to macããcũ ruame cã yeseare cã coterotiyuru. ¹⁶ Bairo na cote ácu yua, na caũgarijere, qũẽnu ùnierẽã ugagamĩñupũ cã cãã, butiorõ queyari. Camasã noa ñna ugariquere cã nuesuparã. ¹⁷ Bairo roro tãmuõrĩ cã pacu paabojari majã na caãtĩãnierẽ tũgoña bõcayuru: ‘Caacu ãmuã capããrã ãma. Ni ùcũ na mena macããcũ queyaemi. Na ugarique cãã rusacõãnucũwã na ya wiipure. ¡Yu roque atopu ácu, aua! yu riayal!’ ã tũgoñañupũ cawãmau. ¹⁸ Ì tũgoña, atore bairo ã tũgoñañemoñupũ tunu: ‘Caacu tũru yu tunuãgu tunu. Toru eta, qũĩña, atore bairo cã ñigu: ‘Caacu, Dios mena roro yu átiaru. Mu mena cããrẽ roro yu átiaru. ¹⁹ Bairo roro yu caãtĩãtaje jũgori, mu macũrẽ bairo yu ámerĩña yua. Apei, mu paabojari majõcure bairo yure miãagu ámerẽ,’ cã ñigu Caacure,’ ã tũgoñañupũ cawãmau. ²⁰ Bairo ã tũgoña, torea bairo baiyuru. Maaru cã pacu ya macã caãtĩwãrẽ tunu ásupu yua.

“Bairi jõrũã mai cawãmau cã caãno, cã pacu ruame qũĩñajoyuru. Qũĩñajo yua, bopacooro qũĩñañupũ cã macũrẽ. Bairi cã tũru atu ásupu. Bairo cã atu boca, caroaro cã jẽni, cã pabario, useanirĩ cã bocayuru. ²¹ Bairo cã caãtĩãtãcũãrẽ, cã macũ ruame tũgoña yapapuarĩ atore bairo qũĩñupũ: ‘Caacu, Dios mena roro yu átiaru. Mu mena cããrẽ roro yu átiaru. Bairo roro yu caãtĩãtaje jũgori mu macũrẽ bairo yu ámerĩña yua. Apei, mu paabojari majõcure bairo yure miãagu ámerẽ,’ qũĩñupũ cawãmau cã pacure. ²² Bairo cã caãtĩãtãcũãrẽ, cã pacu ruame cã yuesuru. Cã paabojari majãrẽ jutii cã macũ cã cawasoapeere na neãtĩ rotiyuru: ‘Tãmurĩ jutii caroa majũrẽ jeasã. Tunu bairoa anillo, yu macũ cã cawãmojããpa beto cããrẽ neasã. Tunu bairoa ruõo jutii cã capeapee cããrẽ jeasã. Cã marĩ jããto,’ na ññupũ. ²³⁻²⁴ Ì yaparo,

bairo na ñnemoñupũ tunu: ‘Marĩ wescu macũ caroaro majũ caricucure cã pajĩãrãjá. Cũ marĩ ugaraõ. Ñni, yu macũ cariacõabujioatacu nimicãã, tunu cacatiatacure bairo niñami ãmerẽ. Cayasicoamirĩcãrẽ cã marĩ bõcaya tunu. ¡Bairi marĩ bõse rãmu qũẽnoto! ¡Useanirĩ marĩ ãnitõ!’ na ññupũ cã pacu cã ãmuarẽ. Bairo cã caĩrõ tũgo, cã caĩrõrẽã bairo ásuparã. Bõse rãmu qũẽno jũgoyparã yua.

²⁵ “Bairo na cabaiãno, cajũgõcu ñame jõru weseru ãñupã. Bairo topu paatusa, wiipu tunucoásũpu tunu. Bairo tunuatĩ wiitu etayupu. Bairo etau yua, na cabasarijere tũgoypu wiipare. ²⁶ Bairo tũgo, paabõjari majõcu jĩcããrẽ cã piijori qũĩ jẽniñañupũ: ‘¿Dõpe to baiyati?’ ²⁷ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Mũ bai, tirãmũru cafesẽãũ ãmiricũ etaami. Bairi catiã cã catunuetaro ñña, mũ pacu ñame wescu macũ caroaro majũ causecucure jãã pajĩãrotiami. “Bõse rãmu marĩ qũẽnoto,” ñãmi mũ pacu,’ qũĩñupũ paabõjari majõcu cajũgõcure. ²⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, asiacoasupu. Ti wiire jããgaesupu. Bairo cã cabairo tũgo, cã pacu ñame macãpu cã pii asũpu, cã jããparo ñ. ²⁹ Cajũgõcu ñame cã pacure cã yuesupu mai. ‘Caacu nocãrõ yõaro mũ mena yu paanucũña. Di rãmu ñno mũ yu botioetinuũña mũ carotirijere. Bairo caroaro majũ murẽ yu caĩroamiatacããrẽ, di rãmu ñno jĩcãããcã ãcũ marĩ canuarẽ yu mũ pajĩãrotiepu. “Mũ baparã mena useanirĩ bõse rãmu qũẽnoña,” yu mierpũ. ³⁰ ãmerẽ ãni mũ macũ, carõmia caũmu mena caepewapatarã mena mũ dinerore caãtreatacu ñame etaupi. Bairo cã catunuetaro ñña, jicoquei mũ ñame jĩcãũ wescu macũ caroaro majũ causecucure cã mũ pajĩãrotiupa, bõse rãmu marĩ qũẽñoto, ñ. Bairo mũ caãto ñuetõ,’ qũĩñupũ cajũgõcu cã pacure.

³¹ “Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ cã pacu: ‘Macũ mua, yu mena mũ ãninucũña. Bairi yu yaye nipetirije mũ yaye niña. ³² Mũ bai ñame cariacõabujioatacu nimicãã, tunu cacatiatacure bairo niñami ãmerẽ. Cayasicoamirĩcãrẽ cã marĩ bõcaya tunu. Bairi marĩ causeanirõ ñña. Bõse rãmu marĩ caqũẽnorõ ñña,’ qũĩñupũ capacu cã macũ cajũgõcure yua,” ñcõñarĩ na ñ quetibũjuyupu Jesús fariseojããrẽ.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

¹ Ñ quetibũju yaparo, ape wãmerẽ ñcõñarĩ atore bairo na ñ quetibũjuyupu cã cabuerãrẽ: ‘Jĩcãã capee apeye ñnierẽ cacãgõu ñame ãmu cãgoypu cã roca carõtimasirẽ, mayordomo na caĩrẽ. Bairo carẽ cã cacãgõmiatacããrẽ, mayordomo ñame cã dinerore cã ãtiyasio rebojayupu cã quetiupau yayere. Bairo cã caãtoi, aperã ñame cã busujãñuparã. ² Bairo na caĩrõ tũgo, cã ãmurẽ cã piijori atore bairo qũĩñupũ: ‘Merũ yu quetibũjuma roro mũ caãtiere. ¿Dõpe bairo mũ ãtiati yu yaye dinero mena? Tocãrõã yu mena mũ paaetigu. Yu roca jãñurĩ carotibõjau mee mũ ãnigu yua. Bairi cõñarĩ mũ quetibũju woatũgu mũ yaye carusarijere,’ qũĩñupũ cã quetiupau cã mayordomorẽ. ³ Bairo cã caĩrõ tũgo, mayordomo ñame tũgoña macãñupũ: ‘¿Dõpe bairo yu ãcuaĩ ãmerẽ? Yure carõti yu paariquere yu wiyogayami. Ñerẽ yu paaecu ãmerẽ. Oterica yepare yeseari yu paawẽpũẽcũ. Tunu bairoa aperãrẽ dinerore yu jẽnibõbojãñucupu. Bairi, ¿dõpe bairo yu ãcuaĩ ãmerẽ?’ ñ tũgoña macãñupũ. ⁴ Ñ tũgoña yua: ‘Yu caãtipeere merẽ yu masiña, yu quetiupau yure cã cawiyoro hero, aperã na ya wiiripu yure na camaiparore bairo ñ, ññupũ. ⁵ Bairo ñ yaparo yua, cã quetiupaure cawapamorãrẽ jĩcããrã jeto na piijoneño jũgoypu, yu mena na busupẽniatõ, ñ. Bairi cã capiijũgõu cã caetaro ñña, atore bairo qũĩñupũ: ‘¿Nocãrõ majũ yu quetiupaure mũ wapamoñati?’ qũĩ jẽniñañupũ mayordomo ñame. ⁶ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Pairo, cien raperi majũ aceituna oco rapeerire cã yu wapamoña,’ qũĩñupũ caetajũgõu mayordomorẽ. Bairo cã caĩrõ tũgo: ‘Ato ruiya mai. Ato niña mũ cawapamorĩjẽrẽ caquetibũjuri pũrõ. Cien mũ cawapamorõrẽ coseya. Cincuenta ñame woatuya tunu. ¡Tãmurĩ ãsa!’ qũĩñupũ mayordomo caetajũgõure. ⁷ Cabero etayupu tunu ape. Bairo cã caetaro ñña, bairoa qũĩñupũ tunu: ‘¿Nocãrõ majũ yu quetiupaure mũ wapamoñati?’ qũĩ jẽniñañupũ mayordomo ñame. Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Pairo, trigo ugariquere cien piiri majũ cã yu wapamoña,’ qũĩñupũ cabero macããcã mayordomorẽ. Bairo cã caĩrõ tũgo, ‘Ato niña mũ cawapamorĩjẽrẽ caquetibũjuri pũrõ. Cien mũ cawapamorõrẽ coseya. Ochenta ñame woatuya,’ qũĩñupũ mayordomo cabero macããcãrẽ. ⁸ Cabero yua, quetiupau ñame cã ãmu carõu, bairo cã caãto tũgoñamasirĩ, ‘¡Nocãrõ cã masiñati!’ qũĩ tũgoñañupũ,” na ñ quetibũjuyupu Jesús cã cabuerãrẽ.

Ñ quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ: “Bairo baiyama ati yepa macããna. Ñto masiñãñuñama, mayordomo cã caitorore bairo. Bairi Dios yarã cabusurõpu caánarẽ bairo caãna netõõrõ ãtiãni masiñãñuñama ati yepapure.”

⁹ “Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñña: Mujãã ñame mujãã yaye dinero mena caroaro ãsa. Ati yepa macããna carorã na caãtiqũẽno cãgorijere caroaro ãsa. Cabopacarãrẽ dinerore na

joya, mujãã mena na causeaniparore bairo İrã. Bairo mujãã caápara, jöbuipũ mujãã caetaro, useaniriquê mena mujããrê bocágarãma.

¹⁰ “Noo jicãũ ucũ nucũrĩ yeri pũna mena apeye petoaca caãnie ünierê cũ caĩnarĩcãnuğõ masĩata, pajãñũrõ caãnie ünierê ünierê İnaricanuğõ masĩabujoumi. Apei, nucũrĩ yeri pũna mena mee apeye petoaca caãnie ünierê cũ caĩnarĩcãnuğõmasĩetĩcõãta, pajãñũrõ caãnie ünierê cããrê İnaricanuğõetibujoumi. ¹¹ Torea bairo mujãã ati yera macããjê pairo cawapacutiere nucũrĩ yeri pũna mena mujãã caĩnarĩcãnuğõ masĩetĩcõãta, noa ũna jöbui macããjê nocãrõ cañurjê quetire mujããrê quetibujũ cũenama. ¹² Tunu bairoa apei yaye cũ cacũgorijere nucũrĩ yeri pũna mena mujãã caĩnarĩcãnuğõ masĩetĩcõãta, noa ũna mujãã yaye caãnipere mujãã jöenama.

¹³ “Tunu bairoa paabojari majõcũ ni jicãũ ucũ puğarãpuca cũ quetiuparã na caĩrõrê bairo átimasĩetĩñami, jicãrõrêã bairo na carotimasĩetĩcõãta. Bairo na cabaiata, jicãũrê qũĩroabujoumi. Apeire qũĩroaetibujoumi. Jicãũ mena yeri ñugumi. Apeire qũĩñategumi. Torea bairo mujãã cãã dinerore mujãã cabotũgoñaata, Dios yaye mujããrê cũ caãtirotirijere mujãã İñatebujorã,” na İ quetibujuyupũ Jesũs.

¹⁴ Fariseo majã puame dinerore catũgoñamajũcõãrã añirĩ cũ caĩrjĩjêrê tũgomirãcãũ, cũ caĩrjĩjêrê cariape tũgoreoesuparã. Cũ bõcaboyeti epecõãñuparã. ¹⁵ Bairo na cabairo İña, Jesũs puame atore bairo na İñurpũ: “Mujãã camasãrê caĩtorã mujãã añiña. Camasã na caĩnarõpuca caroarã majũ mujãã bauya, camasã watoa ãna. Bairopũ, Dios puame roque bairo mujãã cabaimiatacããrê, masjãñũñami roro mujãã yeri pũna caãnierê. Tunu bairoa dise ünierê, ‘Cabũgoro macããjê mee ñiña atie,’ camasã na caĩwãmetimiatacããrê, Dios puame tiere İñatejãñũñami,” na İ quetibujuyupũ Jesũs.

La ley y el reino de Dios

¹⁶ İ quetibujũ yaparo, atore bairo na İ quetibujũ nemoñupũ tunu: “Moisês añacũ camasã na caãtipeere cũ caroticũrĩquê, bairi profeta majã na caquetibujũcũrĩquê cãã mujãã jũgoañupã, Juan camasãrê cabautizamirĩcũ cũ caetaparo jũgoye. Ati rãmũrĩrã caroa queti, Dios cũ carotimasĩrĩpau caetare tũgorã átiyama camasã. Bairo na catũgoro jũgori cũ carotimasĩrĩpau rã jããmasĩõ joroque na átuya tie caroa queti.

¹⁷ “Bairõpuca, Moisês añacũ cũ caroticũrĩquê puame nicõãgaro. Noa ũna mujãã mena macããna ati umurecore, ati yera cããrê átiyasiomasĩetĩñama. Torea bairo Moisês añacũ cũ caroticũrĩquê jicã wãmeacã ũno cããrê átiyasio masĩetĩñama camasã.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ “Bairi ni jicãũ ucũ cũ ñumõrê cũ capitata, bairi apeo mena cũ cawãmojiyaata, Moisês añacũ cũ caroticũrĩquêrê caãpei ñiñami. ‘Apeo mũ ñumo mee caãcõ mena ãmerĩcõãña,’ cũ caĩcũrĩquêrê caãpei ñiñami. Tunu bairoa apei camanaru pitirico mena cũ cawãmojiyaata, cũ cãã Moisês cũ caroticũrĩquêrê caãpei ñiñami,” na İ quetibujuyupũ Jesũs.

El rico y Lázaro

¹⁹ İ quetibujũ yaparo, ape wãmerê İcõñarĩ na İnemoñupũ tunu: “Jicãũ caãmu añũpũ pairo cadinero cũgoũ. Cũ puame jutii caroa caũgueri manie jetore jãñanucũñupũ. Bairi nucũbugorique mena añinucũñupũ, caroa majũrê cajutii jãñau añirĩ. Tunu bairoa tocãnacã rãmũna bõse rãmũrĩ qũẽnonucũñupũ caroa rãmũrĩ majũ. ²⁰ Tunu bairoa añũpũ jicãũ cabopacau, Lázaro cawãmesũcũ. Cũ puame bopacoõo añinucũñupũ. Cãmii boarique cũgoypũ. Bairo bopacau añirĩ, pairo cadinero cũgoũ jopetare ruinucũñupũ yeparu. ²¹ Bairo bopacau añirĩ pairo cadinero cũgoũ cũ caũgañorjĩjêrê, cũ mesa roca cañarjĩjêrê uɣaganucũñupũ. Bairo uɣamicãũ, dope átimasĩesupũ. Roro netõrõ baiyupũ. Nurĩcãrã yaia cũ cãmiiirê cũ weronucũñuparã roro majũ. ²² Bairi yua, jicã rãmũ cabopacau puame riacoásũpu. Bairo cũ cabaiyasiro yua, ángeleũ majã cũ necoásũparã Abraham añacũ cũ caãnopũ, nocãrõ caroaro caãnopũ yua. Bairo cabopacau añacũ cũ cabaiyasiro bero, pairo cadinero cũgomirĩcũ cãã riacoásũpu. Bairo cũ cabaiyasiro İña, cũ yarocacõãñuparã cũ añacũ yarã puame.

²³ “Bairi yua, dinero pairo cacũgomirĩcũ puame roro majũ netõñupũ cariaricarã ãnana cañuena na caãnopũre yua. Bairo topũ ãcũ, İñamũğõjoyupũ jöbuipũ. Bairo İñamũğõjou majũ, qũĩñabocayupũ Abraham añacũrê. Lázaro añacũ cããrê qũĩñañupũ Abraham menaru cũ caãno. ²⁴ Bairo na İña yua, atore bairo qũĩñupũ pairo cadinero cũgomirĩcũ puame Abraham añacũrê, topũ caãcũrê, busurique tutuaro mena: ‘Jãã ñicũ Abraham, tũgõya mai yũ caĩrjĩjêrê. ¡Yũ bopaca İñaña! Roro netõũ yũ baicũpũ atopũre. Bairi Lázarore cũ joya yũ tũpu. Cũ wãmojũã yapaaca mena ocõpũ weyori, yũ ñemerõrê cũ yũsũou apãro. Butiõro majũ bopacoõo yũ netõcũpũ, ati peero caũjãnaeti peerore ãcũ,’ qũĩñupũ pairo cadinero cũgomirĩcũ Abrahãrê. ²⁵ Bairo cũ caĩmiatacããrê, atore bairo qũĩñupũ Abraham añacũ puame

pauro cadinero cāgomirīcārē: ‘Yu pārāmi, maa caroaro mu āmu ji yepapure. Caroaro netōrō majū mu āmu mu yarā mena. Āni, marī ya, Lázaro p̄ame roque roro majū netōwī, topu ācū. Bopacooro baiwī. Bairi āmerē cū useanio joroque cū jāā ātiya atopure. Yeri jāā ātiyami bopacooro canetōrīcū ānirī. Maa, āni Lázaro cū cayerijārō ūnoa, mu p̄ame bopacooro mu netōña caroaro caānacū ānirī yua. ²⁶ Tunu murē ūña: Ato jāā caāno pairi ope, ope caāni ēñotarore bairo niña. Bairi topu caāna, dope bairo atīmasīēnama atopure. Tunu bairoa, dope āmasīēnama ato caāna p̄ame cūā mujāā t̄upure. Bairi dope bairo āmasīēcūmi Lázaro cūā mu t̄upure,’ qūñupū Abraham ānacū.

²⁷ “Bairo cū caīrō t̄ugo, atore bairo qūñemoñupū paio cadinero cāgomirīcū p̄ame Abrahamē tunu: ‘Jāā ūñicū Abraham murē ūña: Toroque Lázaro cū ārotiya yu pacu ya wīru. ²⁸ Topu ānama yu bairā jīcā wāmo cānacū majū yurea bairo caāna. Bairi Lázaro narē cū quetibujū āpāro, “Na cūā roro bopacooro netōrema ati peero caājānaeti peerore na cariarī rāmū,” i,’ qūñupū paio cadinero cāgomirīcū Abrahamē. ²⁹ Bairo cadinero cāgomirīcū cū caīrō t̄ugo, atore qūñupū Abraham p̄ame: ‘Merē na, ji yepa macāāna Moisés ānacū, bairi profeta majā ānana na caquetibujūwoatucūñarīqūērē masīñama. Bairi tie na caquetibujūwoatucūñarīqūērē na t̄ugousaāto, atore roro tāmūogaena,’ qūñupū Abraham paio cadinero cāgomirīcārē. ³⁰ Bairo cū caīrō t̄ugo, atore bairo qūñi yuyuru paio cadinero cāgomirīcū Abrahamē tunu: ‘Jāā ūñicū Abraham, bairoa baiya bairopua. Bairo cabaimiatacūārē, yu yarā p̄ame t̄ugousaeti yama. Bairi cariacoaatacu tunu cacati roquere qūñarī, caroaro cū caīrījē roquere t̄ugousa jūgobujiorāma. Na yerire t̄ugoña wasoabujiorāma yu yarā,’ qūñupū paio cadinero cāgomirīcū p̄ame Abrahamē. ³¹ Bairo cū caīrō t̄ugo, bairo qūñi t̄usayuru Abraham p̄ame: ‘Moisés ānacū, bairi profeta majā na caīquetibujūwoatucūñarīqūērē na cat̄ugousagaeticōāta, ti yepa macāāna mu yarā, cariacoaatacu tunu cacati cū caīrījē cūārē t̄ugousaeti bujiorāma,’ qūñi jānañupū Abraham p̄ame paio cadinero cāgomirīcārē yua,’ na ī quetibujuyuru Jesús cū cabuerārē.

17

El peligro de caer en pecado

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Jesús atore bairo na ĩñupū cabero tunu cū cabuerārē: “Mujāārē ūña: Tocānacānia nigarāma ati yepapure roro cajūgoirī majā. Roro majū baiyama camasā na caātie jūgori. Netōjāñurō yu p̄ame bopacooro na ūñaña, roro caītori majārē. ¡Na roquere bopacooro netōrō na bairo joroque na ātigami Dios, na yaye wapa! ² Bairi atore bairo ūñi t̄ugoñaña yu busarīquere camasīpeyoenarē roro cajūgoirī majārē: Ītāā caparīca mena na wāmuarīrē jiyaturi, ria caparīyaru na carurecōāpēe niña. ³ Bairi mujāārē ūña: Caroaro āsa. ¡Mujāā cūā mujāā yasire!

“Ni jīcāū ūcū mujāā ya, roro cū caāpata, cū quetibujūya tutuaro mena. Bairi cū p̄ame tunu cū cat̄ugoñawasoata, cū masiriyobojaya. ⁴ Bairi mujāārē ūña tunu: Mujāā ya jīcā rāmūrē jīcā wāmo peti p̄aga p̄enirō cānacāni majū mujāārē roro cū caāpata, ūña. Bairi cū p̄ame tunu jīcā wāmo peti p̄aga p̄enirō cānacāni majū, ‘Mujāārē p̄agani yu āperīgu tore bairo,’ mujāārē cū caīata, cū mujāā camasiriyobojapee niña tocānacānia cū caīata,” na ī quetibujuyuru Jesús cū cabuerārē.

El poder de la fe

⁵ Cabero tunu, atore bairo qūñi jēniñuparā cū cabuerā Jesús, marī Quetiupaure:

—Jāārē pajjāñurō Dios mena t̄ugoñatutuquere jāā jonemoña —qūñuparā.

⁶ Bairo na caīrō t̄ugo, atore bairo na ĩñupū:

—Yu yarā mujāārē ūña: Mostaza cawāmecutīi apecā, ōcā apecā majū niña. Tiacarē bairo petoaca Dios mena mujāā cat̄ugoñatutuata, yucu caparīcūre etari, tiire, ‘Wāāti ria caparīyaru etanucārōjā,’ mujāā caīata, mujāā caīrōrēā bairo baibujioro tii yucu p̄ame — na ī quetibujuyuru Jesús, bairo na caījēniñarō cū cabuerārē.

El deber del que sirve

⁷ Na ī quetibujū yaparo, na ĩnemoñupū tunu Jesús: “¿Ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū, cārē paacoteri majōcu cū cacūgoata, wesepu cū quetiupau wescuare na nuu, o yepa cū caoterapore qūñepu caatiatacu cū caetaro ĩña, cū quetiupau p̄ame: ‘Tāmuri etanumuri ūgaya ūgarīquere,’ cū qūñibujicuti capaatacu cū caetaro? ⁸ Īcāmi yura. Ato bairo p̄ame qūñibujioami: ‘Tāmuri ūgarīque qūñerī yu jēasā. Ūgagu yu ātiya. Bairi etirīque cūārē yu joya. Maa, cabero mu ūgawa yu caugayaparoro bero,’ qūñibujioami cūtu macāācārē cū quetiupau p̄ame. ⁹ Tunu bairoa cū capaacoteri majōcūre: ‘Yu mena mu ūjāñuña. Bairi mu mena yu useaniña,’ qūñi pitietibujioami cū quetiupau p̄ame cū ūmu cū caugarīque nuu yaparoro berore. ¹⁰ Bairi mujāā p̄ame Dios mujāārē cū carotīcūrīqūērē nipetirijere ātiyeporā, atore

bairo mujãã caípee niña: ‘Dios cū carotirã marí ãniña. Bairi cū caroticũrĩqũe jetore cū marí juátibojaya. Bairi noa ùna marí mena macããna, “Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ ññaña, jãã capaayaparoroi,” caĩmasĩrã maniñama,’ mujãã caípee niña,” na ì quetibũyupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Cabero Jesús Jerusalén macãpũ ácu, Samaria bairi Galilea na caĩrĩ yepa watoare netóásupũ. ¹² Bairo ácu, etayupũ jĩcã macããcãrẽ. To cū caetaro ñña yua, pũga wãmo cãnacãũ majũ caũmua witi asũparã, na rupaari cacãmii boarã pũame, Jesure cū bocarã anã. Bairo atĩmirãcãã, Jesús tũpũ etaesuparã. ¹³ Jõõpãã tuari atore bairo qũĩ busũjoyuparã busũrique tutuaro mena:

—¡Jesús cabuei, jããrẽ bopacooro jãã ññaña!

¹⁴ Bairo na caĩrõ, na ññajõõ, atore bairo na ì joyupũ Jesús pũame:

—Jau, mujããrẽ yũ catiogu. Bairi ánãja sacerdote majã tũpũ. Na quetibũjurájã mujãã cabaiatajere —na ññupũ Jesús.

Bairo cū caĩrõ tũgo, acoásuparã. Bairo na caátutuato, na cãmii caboamiataje na rupaũrĩre peticoasuparo, cosericarore bairo yua, na riaye caãnimiataje. ¹⁵ Bairi yua, na mena macããcũ jĩcãũ tiere ññarĩ, bũtioro cū basapeoyupũ Diore, busũrique tutuaro mena. ¹⁶ Bairo ì yua, na mena caãmiatacu tunuatĩ, Jesús riape, yeparũ cū rũropaturi mena etanumurĩ qũĩroayupũ. “Yũ mena mũ ñumajũcõãña,” qũĩñupũ Jesure cacãmii boamiatana mena macããcũ jĩcãũ pũame. Cũ pũame Samaria yepa macããcũ ãñupũ. ¹⁷ Cũrẽ qũĩña, atore bairo qũĩñupũ Jesús pũame:

—¿Noate aperã mũ yarã? ¿Mũ, jĩcãũ ató mũ ãniati? Yua, pũga wãmo caãnacãũ ãnama, mujãã ññapũ. ¿Noate aperã jĩcã wãmo peti baparicãnacãũ caãniatana? ¹⁸ ¿Ñi, apero macããcũ jeto ató Diore cū basapeo masĩñati?

¹⁹ Ì yaparo, atore bairo qũĩnemoñupũ tunu:

—Wãmũncãrĩ tunu ácuja mũ ya wiipũ. Yũ mena mũ catũgoñatutuarĩje jũgori mũ riayere yũ netõcõãña —qũĩñupũ Jesús cacãmii boamiatana pũga wãmo cãnacãũ majũ mena macããcũ jĩcããrẽ.

Cómo llegará el reino de Dios

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Jĩcãni fariseo majã atore bairo qũĩ jẽniñañuparã Jesure: “¿Nocãrõpũ Dios cū carotimasĩrĩpau to etarooti?” Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús pũame:

—Dios cū carotimasĩrĩpau baujaro etaetigarõ. ²¹ Tunu bairoa ññigarõ: ‘Atoa ñña merẽ,’ o ‘Jõõ bauya,’ mujããrẽ ñña manigarõ. Merẽ Dios cū carotimasĩrĩpau mujãã recomacãpũ niña —na ññupũ Jesús fariseo majãrẽ.

²² Ì yaparo, atore bairo na ññupũ cū cabuerãrẽ: “Jĩcã rũmũ mujããrẽ atore bairo tũgoñarĩqũe etagarõ: ‘Jĩcã rũmũ ùno majũ marí ññagamĩña Jesús, Camasã Jũgocũre,’ mujãã ì tũgoñagarã. Bairo yure mujãã caĩñagamiatacũãrẽ, yũ bauetigu,” na ññupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

²³ Ì yaparo, na ñnemoñupũ tunu: “Aperã ñgarãma: ‘Ati macãpũ etaupũ,’ o ‘Jĩ macãpũ etaupũ,’ ñgarãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, cariape na mujãã tũgoetigarã. Mujãã ápẽrigarã. Na caĩrĩjẽrẽ na mujãã tũgousaetigarã. ²⁴ Bairi mujããrẽ ñña: Bupo cū cayaberije mena umũrecõore ññawoyami pũgatuapũ. Torea bairo yũ, Camasã Jũgocũ nemo ati yeparũre yũ catunuatĩ rũmũrẽ yũ baigu. Yoaro mee yũ bauetagu. ²⁵ Baurũ mai, caãnijũgoro bairo yũ baijũgogu: Ati yeparũre roro popiye yũ netõgu. Camasã, ati yepa macããna ññiatejãñũugarãma ati yutea macããna pũame. ²⁶ Noé ãnacũ cū caãniyũteare cabaiyaricarorea bairo baigarõ nemo yũ, Camasã Jũgocũ ati yeparũre yũ catunuatĩ rũmũrẽ. ²⁷ Atore bairo baiyayuparã camasã mai Noé ãnacũ cū caãni yũteapũre: Camasã caroaro ãñuparã. Eti, uga, bairi tunu wãmo jĩya ãtiãñuparã, ñe ùno jĩcã wãmeacã cabaiãnipeere tũgoetĩrĩ mee. Noé, cũmua capairĩcare cū caájããrĩ rũmũrũ bairo baijãñañuparã. Tĩ rũmua ati yepare ruayuparo. Bairo caruaro, camasã nipetiro ruayasi peticoasuparã, caroaro useanirõ caãnimiatana yua. ²⁸ Torea bairo baiyupa Lot cū caãni yũteapũrũ cããrẽ: Camasã useanirõ ãñuparã. Eti, uga, apeye ùnierẽ wapatĩjee aticõã, tunu nuni, oterique cũãrẽ ote, wiiri cũãrẽ caroa qũẽnorĩ ãñuparã, ñe ùnie rũsarĩcaro mano, Lot ãnacũ cū caãni yũteapũre. ²⁹ Bairi Lot ti macã, Sodoma macãrẽ cū cawitiro bero, oco ocarore bairo wẽñuparõ. Peerori, azufre mena asuyaro jõbũ umũrecõorũ caatie ñãñuparõ. Tie mena yasi peticoasuparã ti macã Sodoma ãnatõ macããna ãnama. ³⁰ Torea bairo baigarõ nemo yũ, Camasã Jũgocũ yũ cabauetari rũmũrẽ,” na ì quetibũyupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

³¹ Ì quetibũyũ yaparo, na ñnemoñupũ tunu: “Tĩ rũmũ caetarore jĩcãũ ùcũ wii cabuimacã arũpũ cū caãmata, ruiatĩrĩ, cū apeyere, ape arũpũ caãnierẽ cū jei ápẽricõãto. Tunu bairoa cū, weserũ caãcũ cū wiipũ cū tunu apẽricõãto. ³² Tũgoña masĩnemoñijate Lot nũmo ãnacõ

cõ cabaiyariquere. Roro baiyupo. ³³ Bairo mujããrê ñiña: Ni jïcãũ ùcũ cũ caãnie puamerê mairĩ, yu yaye quetire jãnacõãgumi. Bairo maimicãã, yasicoaãgumi yua. Apei roque yu yaye quetire cajãnaecu roque caticõã ãninucũgumi. Cãrê na capajãã rocacoamiatacũãrê, caticõã ãninucũgumi tunu. Cũ ùcũ puame netõgumi.

³⁴ “Mujããrê caãnorê bairo ñiña: Yu, Camasã Jũgocu nemo yu caetari rũmu caãno, ti ñamirê jïcã camapu puãarã cãnigarãma. Bairo puãarã nimirãcũã, jïcããã cũ mena macããcõ jeto neãecogumi. Apei cũ bapa puame neãecogumi. ³⁵ Tunu bairoa puãarã rõmia rupa bari trigo wãianigarãma. Bairo puãarã rõmia nimirãcũã, jïcããã cõ mena macããcõ jeto neãecogomo. Apeo puame neãecogumi. ³⁶ Tunu bairoa puãarã wesepu nigarãma. Bairo puãarã nimirãcũã, jïcããã cũ mena macããcõ jeto neãecogumi. Apei puame neãecogumi,” na i quetibujuyupu Jesũs cũ cabuerãrê.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo quĩ jëniñañuparã:

—Jãã quetiupau, ¿nooru to bairoati atie mu caĩquetibujurije?

Cũ puame atore bairo na i yuyupu:

—Noo rupauri ãnajê cacũnarõ, yucaã cũã topu neñaetagarãma —na i yuyupu Jesũs cũ cabuerãrê.

18

La parábola de la viuda y el juez

¹ Cabero Jesũs icõñarĩ na quetibujuyupu, jënijutimirãcũã Diore cũ na cajëniñaetiparore bairo i. ² Atores bairo na iñupũ: “Añupũ jïcãũ quetiupau juez na caĩ. Cũ puame nipetirãrê cauwieca añupũ. Bairo Dios cããrê ñroasesupu. Tunu bairoa camasãrê na nucũbugoesupu. ³ Cũ, juez cũ caãni macãrêã añupõ jïcãõ cawapeao cãã. Cõ puame aperã roro na caĩpeo añupõ, na pesuore bairo caãcõ. Bairo cawapeao puame tocãnacãnia ãnucũñupõ juez quetiupau tũpu. Cãrê, ‘Tocãrõã yure na patowãcõõicõãtõ yure roro caĩrãrê na mu quetibujũwa, mu, quetiupau ãnirĩ,’ quĩõ acõ ãnucũñupõ tocãnacãnia. ⁴ Baiõna, quetiupau juez puame cãpee majũ cõ juãtigaesupu. Bairo juãtigaetimidũã, cabero atore bairo i tũgoñañupũ: ‘Diore caĩroaecu yu ãniña. Tunu bairoa camasã cããrê na yu nucũbugoetiya. ⁵ Bairo cabai yu caãnimiatãcũãrê, atio puame yu pajũgo jãnaetĩnamo. Bairo, yure tocãrõã cõ pajũgo jãnato. Nairõ yu tare cõ apëricõãtõ i, cõ yu juãtiga,’ i tũgoñañupũ,” na i quetibujuyupu Jesũs.

⁶ I yaparo, na ñnemoñupũ tunu: “Tũgopeoya juez cañuecũ cawapeaore cõ cũ caãtajere. ⁷ Bairo, ¿Nopë bairo Dios, cũ yarã cũ canetõõparãrê, ãmũrecõõ, ñamii nairõ na cajëniata, na cũ juãperibujocuti? Cañuu ãnirĩ na juãtimajũcõãgumi. ¿O na cotecõã manio joroque na cũ átibujocuti? Bairo na áperigumi. ⁸ Caãnorê bairo mujããrê ñiña: Coteri mea, jicoquei na juãtibujoumi. Mujããrê ñiña tunu: Nemo yu, Camasã Jũgocu yu catunuetari mũmarê, ¿ati yeparye mai Dios mena catãgoñatutuarãrê na yu bõcaetau átĩ?” na iñupũ Jesũs.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Cabero tunu Jesũs i cõñanemori, quetibujuyupu fariseo, bairo jïcãũ gobiernorê dinero jejobojari majõcu menarê. Na quetibujugu ásupu aperã, “Caroarã majũ jãã ãniña,” irĩ aperãrê cañateri majãrê. ¹⁰ Atores bairo na iñupũ: “Puãarã ñubuerã ásuparã caũmua Dios ya wii, templo na caĩrĩ wiipũ. Bairo jïcãũ añupũ fariseo majã mena macããcũ. Apei puame añupũ Roma macãrê camasã yaye dinerore jejobojari majã mena macããcũ jïcãũ. ¹¹ Atores bairo fariseo puame nucũrĩ Diore quĩ jëniñupũ: ‘Dios nocãrõ cañuu majũ mũrê ñiña. Mu ñujãñuña yu menarê. Yua, aperãrê bairo yu baietiya. Cañuu yu ãniña. Narê bairo yu yajapãetiya. Rorije átajere yu áperiya. Carõmio mena rorije átaje cããrê yu áperiya. Tunu bairoa ãni, apei, Roma macãrê dinero jejobojari majõcure bairo yu baietiya. ¹² Yua, pugani jeto jicã semanarê ugarique betiri mu yu ñubuenucũña. Tunu bairoa yu cawapatarije cããrê pugã wãmo petiro cãnacã sero cãrõrê jicã sero cãrõ jeto tocãnacãnia mu yu jonucũña,’ i jëniñupũ Diore fariseo majõcu puame. ¹³ Apei Roma macã macããnarê dinero jejobojari majõcu puame, noo, jopetũaca ñnopũã tuacõãñupũ. Bairo tuari jirĩãcũ ñno cããrê ãmũrecõõre ñnamũgõnucũrĩ mee nucũñupũ. Bairo nucũã, cũ majũ cotiare pari, atore bairo i jëniñupũ Diore: ‘Dios, nocãrõ cañuu majũ, mũrê ñiña. ¡Yure bopacooro ññaña! Yua, roro caãtajecucu yu ãniña,’ quĩ jëniñupũ Diore Roma macã macããnarê dinero jejobojari majõcu puame. ¹⁴ Mujããrê caãnorê bairo ñiña: Ñni, Roma macã macããnarê cadinero jejobojari majõcu, cũ ya wiire cũ catunuetaparo jũgoye, merê Dios cũ carorije wapare cũ masiriyo bojacõãrĩcũmi. Apei fariseo majõcu puame roquere cũ masiriyo bojaetacumi. Bairo torea bairo ni jïcãũ ùcũ cũ majũã: ‘Caãnimajũũ yu ãniña,’ caĩ puamerê, cabũgoro macããcũrê bairo cũ ãnio joroque cũ átigumi Dios. Apei, ‘Caãnimajũũ mee yu ãniña,’ caĩ puame roquere, cabero cabũgoro macããcũrê bairo mee cũ ãnio joroque cũ átigumi Dios,” na iñupũ Jesũs.

Jesús bendice a los niños
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Bairo cū caīquetibujū yaparoro bero, tunu aperā na pūnaa, cawīmarārē na jeasúparā Jesús tūpū, na pānarī Diore na cū jēnibojaáto, Irā. Bairo na pūnaarē na cajeatō īnarī, cū cabuerā puame, “Na jeapéricōāña mujāā pūnaarē,” na īñuparā capacuare. ¹⁶ Bairo na caáto īña, na pijiori atore bairo na īñupā Jesús cū cabuerārē:

—Yutu puame cawīmarārē na atfrotiya. Na ēñotaeticōāña. Dios cū carotimasīrīpau macāānarē bairo caāna niñama cawīmarā. Narē bairo cayeriñurā jeto ānimasīñama Dios cū carotimasīrīpau pure. ¹⁷ Mujāārē cariape niña: Ni jīcāū ūcū cawīmau cū catūgoñarōrē bairo Dios mena cū catūgoñatutuaeticōāta, Dios cū carotimasīrīpaure jāā masīētīgumi —na ī quetibujuyupū Jesús cū cabuerārē.

Un hombre rico habla con Jesús
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Cabero jīcāū sacerdote majā mena macāācū atore bairo qūī jēniñāñupū Jesure:

—Cañuu majū cabuei, ¿dope bairo yu átibujucuti, caroa yeri capetietiere bócaḡu?

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo Jesús puame qūī yuyupū:

—¿Nopēī cañuu yu mi piyati? Cañuu, jīcāūā niñami, Dios jeto. ²⁰ Merē mu masī Dios camasārē cū caátiroticūrīqūērē: “Carōmio mena roro átiepeeticōāña. Pajīāēticōāña camasārē. Aperā yayere jeerutieticōāña. Aperārē cabūgoroa na ībuitieticōāña. Mu pacu, mu paco cūārē nūcābūgoya.”

²¹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīñupū caāmu puame:

—Tie nipetirijere cawīmau ācāpūna, yu átipecocōā jūgowu —qūīñupū.

²² Tiera tūgo, Jesús puame qūīnemoñupū tunu:

—Mai, jīcā wāme mu rusacōāña. Mu cacūgorije nipetirijere nunirepeyocōāña. Tie wapare jeri cabopacarārē na ricawoya. Bairo mu caápara, jōbuiḡu paio nīguro mu cawapatapee. Bairo yu caīrōrē bairo áti yaparori, yu mena bapacusa —qūīñupū Jesús.

²³ Tiera tūgo, caāmu puame tūgoñarīqūē paicoasupū. Capee apeye ūnierē cacāḡou ānirī, Jesús cū caīrōrē bairo átiḡaesupū. ²⁴ Bairo cū catūgoñarīqūē paio īnarī, atore bairo na īñupū Jesús cāta caānarē:

—Ni jīcāū ūcū capee apeye ūnierē cacāḡou, Dios cū carotimasīrīpaure cū caetapee masiriy-ojāñuñā. ²⁵ Waiḡucu capai, camello, āpōā pota opeacaru cū cajā āmewitiata, masiriy-ojāñuñā. Bairo cū caāmewitimasīmiatcacūārē, netōjāñurō masiriyoro niña caāmu capee apeyere cacāḡou Dios cū carotimasīrīpaure cū caetapee puame roque —na ī quetibujuyupū Jesús.

²⁶ Bairo cū caīrījērē catūgorā puame cū jēniñāñuparā:

—Bairi, ¿ni ūcū toroque cū netōmasīcuti?

²⁷ Bairo na cajjēniñarō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús:

—Dise ūnie camasā na caátimasīētīē, nipetirije Dios cū caátimasīrījē jeto niña.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, Pedro puame bairo qūīñupū Jesure:

—Jāā Quetiḡupau, jāā roque merē, nipetirije jāā cacūgorijere cūrī, murē jāā bapacuti usajūgowu.

²⁹⁻³⁰ Jesús puame atore bairo qūī yuyupū:

—Ni jīcāū ūcū Dios cū carotimasīrīpau macāājērē paagu, cū ya wiire, o cū namorē, cū bairārē, cū pacuare, o cū pūnaa cūārē na cū caaweyocoápara, narē cū cacūgoro netōrō bócanemogumi tunu ati yeparure. Tunu ape umarecō caetaro, cūgonemogumi yeri capetietiere —na ī quetibujuyupū Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Cabero Jesús cū cabuerārē, puḡa wāmo peti ruḡore puḡa pēnirō cānacāū majū camasā watoa caānarē na piwwojori na īñupū na jettore: “Āmerē Jerusalēpu marī ágarā. Topū profeta majā ānana yu, Camasā Jūḡocure na caīquetibujū woatuyaricarorea bairo baigaro. ³² Ti macā macāāna puame judio majā caāmerārē yu nunirocacōāḡarāma. Roro niiepegarāma. Roro yu átiepegarāma. Na ucoo mena yu eyotuepegarāma. ³³ Bairo átiri, roro majū yu bape epegarāma. Bairo yu átieperi, yu pajīā rocacōāḡarāma. Bairo yure na caátimiatcacūārē, itia rāmu bero caāno yu puame yu caticoagu tunu,” na ī quetibujuyupū Jesús.

³⁴ Na, cū cabuerā puame cū caquetibujumirījērē tūgomasiētīmajūcōāñuparā. Na puame, “Jesús bairo baiyasīgumi,” ī masīēsuparā. Bairi tūgomasiēsuparā.

Jesús sana a un ciego de Jericó
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Cabero Jericó macārē cōñacá, Jesús puame cacaapee īñaecūrē netōásupū. Cū puame maa tāni camasārē dinero jēniruincūñupū. ³⁶ Bairi yua, camasā capāārā na canetōrōrē

tågori, “¿Dope to baiyati?” na ĩ jēniñañupũ cātũ cañnarẽ. ³⁷ Bairo cū cañjēniñarõ tãgo, na ñame qũññuparã:

—Jesús, Nazaret macã macãcũ netõácũ baiyami —qũññetibũjuyuparã.

³⁸ Tiere tãgori, busarique tutuaro mena qũññ joyupũ Jesure:

—Jesús, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ñiñaña!

³⁹ Bairo cū cañrõ, aperã cū riape caña ñame cū tutiuyuparã, cū awajaeticõato, ĩrã. Bairo cãrẽ na cañmiatacãrẽ, butioro jãñũri awajanemoñupũ tunu:

—¡David ãnacũ pãrãmi, bopacooro ñiñaña!

⁴⁰ Jesús ñame cū cañawajarijere tãgori, tuanucãñupũ. Tuanucãñĩ, “Cũ neasã,” na ĩñupũ aperãrẽ. Bairo yua, cū na cane etaro ĩña, cū jēniñañupũ:

⁴¹ —¿Ñerẽ mu yu caáto mu boyati?

Bairo cū cañrõ caññæcũ ñame qũññupũ:

—Yũ Quetiupau, caññamasĩcũ ãnirĩ ñiñamasĩgaya tunu —qũññupũ.

⁴² Bairo cū cañrõ tãgo, atore bairo qũññupũ Jesús:

—¡Jau, ĩñamasĩña! Yũ mena mu catũgoñatutarije jũgori mu caapee ĩñamasĩõ joroque mu yu átiya.

⁴³ Bairo cū cañrõ, jicoquei ĩñamasĩcoasupũ. ĩñamasĩ yua, Jesús bero usari, Diore cū basapeoyupũ. Nipetiro camasã, tiere caññaatana cūã Diore cū basapeoyuparã.

19

Jesús y Zaqueo

¹ Cabero yua, etayupũ Jericó cawãmecuti macãrẽ. Eta yua, ti macãrẽ tēñota jũgooyupũ.

² Mai, ti macãpũ ãñupũ Zaqueo cawãmecucu. Cū ñame paio netõrõ apeye ñnierẽ cacãgou ãñupũ. Roma macãñnarẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã quetiupau ãñupũ. ³ Cũ ñame butioro ĩñagamiñupũ Jesure. Bairo ĩñagamicã, cayeyuaca ãnirĩ, tunu bairoa camasã capããrã cū riapere na cañnoi, dope bairo Jesure qũñña bocamasĩesupũ. ⁴ Bairi Jesús cū caápãro riape atuátĩ, yucupũ wãmucõásupũ, cū cū caññajo masiparore ĩ. ⁵ Bairi Jesús ñame to netõácũ qũññamũgõ joyupũ Zaqueo, yucũ buipũ capesaurẽ. Qũññabocari, atore bairo qũññupũ:

—Zaqueo, tãmurĩ ruiasã. ãmerẽ mu ya wiipũ yu tuagaya —qũññupũ.

⁶ Bairo cū cañrõ tãgo, uwaro ruiátĩri, useanirĩqũẽ mena cū ya wiipũ cū jũgoásupũ. ⁷ Bairo Jesús cū mena cū caátõ ĩña, to macãña nipetirã Jesure ãmeo busupai jũgooyuparã na majũ, “Rorije caácsu ya wiipũ tuau áyami,” ĩ busupaiyuparã. ⁸ Cabero Zaqueo ya wiipũ na caetaño tunu, Zaqueo ñame wãmũnucãñĩ atore bairo qũññupũ Jesure:

—Yũ Quetiupau, ãmerẽ yua, yu cacãgorijere carecomacã majũ cabopacarãrẽ na yu jũgu. Tunu bairoa ni jĩcãũ ñcãrẽ cayajariçũ yu caãmata, yu cayajamirĩqũẽrẽ cū yu tunuonemogu tunu. Tie netõjãñũrõ bapariçãnacãni majũ cū yu tunuonemogu tunu —qũññupũ Jesure.

⁹⁻¹⁰ Bairo cū cañrõ tãgo, atore bairo qũññupũ Jesús ñame:

—ãni, Zaqueo cūã, Abraham ãnacũ pãrãmi majũ niñami. Bairi ãme cū, cū yarã cũãrẽ na netõñami Dios. Torecũna, yu apũ, yu, Camasã jũgocũ, camasã cayasicoabujiorãrẽ na netõũ ácu —qũññupũ.

La parábola del dinero

(Mt 25.14-30)

¹¹ Camasã ñame Jesús cū cañrĩjẽrẽ caroaro cū tãgousayuparã. Bairo caroaro na catũgousaro ĩñarĩ, dinerore ĩcõñarĩ na quetibũjuyupũ. Mai, Jesús ñame merẽ Jerusalén macãñacarpũ ãñupũ. Bairi camasã ñame Dios cū carotimasĩrĩpau, “ãmeacã etagaro baiya,” ĩ tũgoñañuparã.

¹² Bairo atore bairo na ĩñupũ Jesús: “ãñupũ jĩcãũ caũmu quetiuparã yau. Cū ñame águ baiyupũ ape yepa cayoaropũ. Topũ cū ya yepare quetiupau, reyre bairo cãrẽ na cajõrõ bero, tunuatigayupũ tunu cū ya yeparua. ¹³ Bairi águ jũgoye, cū paabojari majã pũga wãmo cãnacãũ majũ mena macãñnarẽ na piijori, na nuniñupũ tocãnacãrẽã dinerore. Na nuni yaparori, atore bairo na ĩñupũ: ‘Mujãã majũ atie dinero mena wapataya aperã mena. Tunu, yu catunuetaropũ mujãã wapata jãnagarã,’ na ĩñupũ. ¹⁴ Bairo cū caicũmiatacãrẽ, camasã, cū cañni yepa macãña ñame butioro cū mena asiajãñũñuparã. Quetiupau, reyre bairo cū cajããrõ boesuparã. Bairo cãrẽ caasiarã ãnirĩ, cū berore na ĩrotijoyuparã na quetibũbojari majãrẽ: ‘Jãã, reyre bairo mu cajããrõrẽ jãã boetiya jãã ya yepare.’

¹⁵ “Bairo cū na caboetimiatacãrẽ, aperã, ape yepa macãña ñame quetiupau reyre bairo cū jõcõãñuparã. To bero tunucõásupũ tunu cū ya yeparua. Bairo tunuetari bero, cū paabojari majãrẽ na pirotijoyupũ aperãrẽ, ‘Dinerore yu canunicũrĩcãrã nocãrõ majũ na wapataupari tocãnacãpũ,’ ĩ. ¹⁶ Bairi cū paabojari majõcu caññijũgou ñame etari, atore

bairo qũĩñupũ: ‘Quetiupau, mũ dinero yu mũ cacũrĩqũẽ mena yu wapatanemoapu tunu. Mũ puame puğa wãmo cãnacã mil tiiri dinerore yu mũ cacũmiatacũãrẽ, tunu puğa wãmo cãnacã mil tiiri murẽ yu tunuo buipeogu,’ qũĩñupũ. ¹⁷ Bairo cã caĩrõ, cã quetiupau puame atore bairo qũĩ yuyupũ: ‘Numajũcõãña; cañuu mũ ãniña mũa paabojari majõcu. Bairi nucãrõ mena areye petoaca caãnie ùnierẽ mũ caññaricãnuğõ masĩrõ jũgori, puğa wãmo cãnacã macãã quetiupau majũ mũ jããõ joroque mũ yu átigu,’ qũĩñupũ. ¹⁸ Bairo tunu cã paabojari majõcu cabero macããcũ puame etari, atore bairo qũĩñupũ: ‘Quetiupau, mũ dinero yu mũ cacũrĩqũẽ mena yu wapatanemoapu tunu. Mũ puame jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri dinerore yu mũ cacũmiatacũãrẽ, tunu jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri murẽ yu tunuo buipeogu,’ qũĩñupũ. ¹⁹ Bairo cã caĩrõ, cã quetiupau puame qũĩñupũ: ‘Numajũcõãña; mũ cãã jĩcã wãmo cãnacã macãã quetiupau majũ mũ jããõ joroque mũ yu átigu,’ qũĩñupũ.

²⁰ ‘Apei cã paabojari majõcu puame yua cãtu etari, atore bairo qũĩñupũ cã cãã: ‘Quetiupau, atie niña mũ dinero. Yu mũ canunimirĩqũẽ jetore mũ yu tunuogu. Yasire ĩ, jutii asero mena ñmarĩ mũ yu qũẽnocũbojauu. ²¹ Mũa, tutuaro mena caroti mũ ãniña. Aperã yayerẽ na mũ ãmanucũña. Tunu bairoa caoteecu nimicãã, aperã na caoteriquepuẽ mũ jenucũña. Bairi murẽ uwiri, caroaro yu qũẽnocũwã mũ dinerore, yasire ĩ,’ qũĩñupũ. ²² Bairo cã caĩrõ tũgo, cã quetiupau puame qũĩñupũ: ‘Mũa, paabojari majõcu, cañuecũ majũ mũ ãniña. Bairi bairo mũ caĩrjẽ mena murẽ ññabesegu. Yure, “Mũa, tutuaro mena caroti mũ ãniña,” yu miapã. Tunu bairoa, “Aperã yayerẽ na mũ ãmanucũña. Tunu bairoa caoteecu nimicãã, aperã na caoteriquepuẽ mũ jenucũña,” yu miapã. ²³ ¿Dopẽĩ, bairo yu cabairijere masĩmicãã, yu dinerore banco wiipu mũ cũetĩ? Bairo cũrĩ, tie dinerore mũ cawasorije wapa mũ wapata nemobujoricũ. Tie mena yu mũ tunuobujioatacu, yu wii yu catunuetaro,’ qũĩ tutiyupu cã quetiupau cã ãmurẽ. ²⁴ Bairo qũĩ yaparori, atore bairo na ĩñupũ aperã, cãtu caãnarẽ: ‘Dinero cã cacũgomirjẽrẽ jeri, apei puğa wãmo cãrõ cawapata nemoricãrẽ cã joya,’ na ĩñupũ. ²⁵ Bairo cã caĩrõ tũgomirãcãã, cãtu caãna puame qũĩñuparã: ‘Merẽ paio cãgonemoñami, puğa wãmo cãrõ majũ. Bairi bonemoẽtĩñami,’ qũĩñuparã. ²⁶ Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ĩñupũ: ‘Mũjããrẽ cariape ñiña: Noa ùna nucãrõ mena yu cajorijere na caññaricãnuğõata, pajjãñurõ na yu jonemogu tunu. Aperã nucãrõ mena yu cajorijere na caññaricãnuğõeticõãta, na cacũgomirjẽrẽ yu ãmapeyocõãgu. ²⁷ Tunu bairoa yu pesua, yure reyre bairo caboetianarẽ na neatiri, yu caññajoro na pajjãrecõãña,’ na ĩñupũ quetiupau puame,” na ĩ cõña quetibujayupu Jesũs.

Jesũs entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Bairo atiere quetibujũ yaparori bero, Jesũs Jerusalẽpu ãmajũñupũ yua. ²⁹ Bairi Betfagẽ, Betania na caĩrĩ macãã tũpu cõñaãcũ, cã cabuerã puğarãrẽ na árotiyupu. Mai, Betfagẽ, Betania puame Olivo na caĩrĩ buro tũpu ãñuparõ. ³⁰ Bairi atore bairo na ĩ joyupu cã cabuerã puğarãrẽ:

— ãnãja ato riape caãni macããcãpu. Topũ etarã, jĩcãũ burro jiyaturicure cã mujãã bõcagarã. Cũ, burro puame mai camasã na capesañaecũ ñũmũ. Cãrẽ cã õwãrĩ, cã mujãã neapã yu tũpu. ³¹ Bairi tunu aperã, mujããrẽ, ‘¿Nopẽĩrã cã mujãã õwãñati?’ na caĩta, atore bairo na mujãã ĩwã: ‘Marĩ Quetiupau cã boami,’ na mujãã ĩwã —na ĩ joyupu Jesũs.

³² Bairo cã caĩrõ tũgo, acoásuparã cã cabuerã puğarã puame. Bairo na caátõ yua, nipetirijie Jesũs cã caĩtatorea bairo baiyuparo. ³³ Bairi burrore na caõwãrõ ĩñarĩ, cã uparã puame:

—¿Nopẽĩrã cã mujãã õwãñati? —na ĩñuparã.

³⁴ Na puame atore bairo na ĩ yuyuparã cauparãrẽ:

—Marĩ Quetiupau cã boami. Bairi cã jãã õwãña —na ĩñuparã.

³⁵ Bairo cã õwã yaparori, cã neásuparã burrore Jesũs tũpu. Cũ nee etari yua, cã cabuerã puame na jutii, cabui macããjẽrẽ, burro buire peoyuparã. Peo yaparori, Jesure cã nemuğõ peoyuparã burro buipu yua. ³⁶ Bairo na caátõ bero yua, Jesũs puame ãnutuásũpu Jerusalẽn caátiwãpu. Bairi camasã puame na jutii cabui macããjẽrẽ esocũñuparã maa cã caátiwãrẽ.

³⁷ Bairi Jesujãã Olivo buro roaro na caetaro yua, camasã Jesure causari majã puame nipetiro basurique tutuaro mena ĩ awaja jũgoyuparã. Tunu bairoa useanirĩqũẽ mena Diore cã basapeoyuparã. Jesũs cã caátijẽño ĩñorĩqũẽ jũgori butiuro Diore cã basapeoyuparã.

³⁸ Ato bairo qũĩ basapeoyuparã:

—Jesũs, Dios cã cajou, marĩ Quetiupau majũ cã caãnoi, cãrẽ marĩ cabasapeoro ñũña! ¡Jesũs cã caatãje jũgori Dios jõbui macããcũ mena caroaro marĩ ãnimasĩña! ¡Bairi nipetiro cã marĩ basapeoroa Dios ãmurecõõ macããcũrẽ! —qũĩ basapeoyuparã.

³⁹ Bairo camasã Jesure causari majã na caĩrjẽrẽ tũgori, atore bairo qũĩñuparã fariseo majã jĩcããrã, camasã watoapu caãna puame Jesure:

—¡Jãã cabuei, murẽ cañawaja usarãrẽ tocãrõ na jãnarotiya! —qũĩñuparã.

⁴⁰ Bairo na caĩrõ, Jesũs puame atore bairo na ĩñupũ:

—Mujãärê cariape ñiña: Ánoa camasã yure na cabasapeoeticõãta, ùtã rupaa pũame yure basapeobujioro —na ññupũ Jesús fariseo majãrê.

⁴¹ Merê yua, Jesús Jerusalén macãtuacapu ãcũ, ti macãrê ññajori, otiyupũ. ⁴² Atore bairo na ñ tũgoña yapapuayupũ Jerusalén macã macãñnarê: “Mujãã, Jerusalén macããna ãme rãmu mujãärê yũ quetibũjũgamiña caroa yeri cutajere. Mujãã pũame tie quetire apero cayasioropũ cañnerê na caññamasõtõrêã bairo tierê mujãã masõtĩña. ⁴³ Bairi mujãärê roro na caãtipa rãmũrĩ atĩgaro. Mujãã wapana pũame Jerusalêrê ùtã mena ãñota, ãmejoregarãma rupa macãpũa, mujãã carutimasõtĩparore bairo ñrã. Bairo átĩcõãrĩ, camasã, mujãã wapana pũame mujãã tocãnacãpũpũrea ãñota ãmejoreri, mujãã ãmeo qũẽgarãma. ⁴⁴ Ámeo qũẽrĩ mujãärê pajĩare peyocõãgarãma mujãã wapana pũame. Bairo mujãã pajĩãreri, Jerusalén macã ãnatõrê átiyasio rocamajũcõãgarãma. Tie ùtã rupaa na caññotamirĩqũẽ jĩcã ùtã ùno buituticutĩ pesaricarõ manopũ átiyasio rocacõãgarãma, mujãã ya macã Jerusalén macã ãnatõrê. Mujãã majũ Dios mujãärê cũ canetõũ atiere mujãã tũgopeoepũ. Bairi mujãärê pajĩãregarãma mujãã wapana,” ñ yapapuayupũ Jesús, Jerusalén macãrê ññajori.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Bairo ñrĩ bero, Jesús etayupũ Jerusalén macãrê yua. Bairo etari, templo capairi wii, ññubuerica wiire jããñupũ. Ti wiire jããetari, to macããna nunirĩ wapatarĩ majãrê, bairi wapatarĩ majã cããrê na acurewiyõjo jũgoyupũ. ⁴⁶ Bairo na acurewiyõjori, atore bairo na ññupũ:

—Dios cũ caquetibũjũrĩ tutipũ bairo ñña: ‘Yũ ya wii ññubuerica wii majũ nigaro,’ ñña. Bairo caññetibũjũmiãtacũãrê, mujãã pũame apeye arũare bairo mujãã átiya. Camasã jeruti nunirĩ majãrê bairo caãna ãñirĩ jerutirĩ majã na caãni wii, ùtã wiire bairo mujãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na ññupũ Jesús.

⁴⁷ Bairo áti yaparori bero, ti wiipũ camasãrê na bueãñupũ tocãnacã rãmũa ti semanarê. Bairo to cũ caãno, quetiuparã sacerdotẽ majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrê cajũgobueri majã, aperã cabũtoa camasãrĩ majã pũame na nipetiro, “¿Dope bairo áti rĩ cũ marĩ pajĩãrãati?” ãmeo ñ bũspõeni jũgoyuparã na majũ. ⁴⁸ Mai, camasã pũame nipe-tiro cũ cabuerijere caroaro mena cũ tũgõsayuparã. Bairi cãrê na capajĩãrocagamirĩjêrê átimasõtĩsuparã fariseo majã pũame.

20

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Jĩcã rãmũ templo wiipũ camasãrê na cũ cabueãnitoye, quetiuparã sacerdotẽ majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrê cajũgobueri majã, aperã cabũtoa camasãrĩ majã cãã, na nipetiro Jesutũ etayuparã. ² Etari atore bairo qũũ jẽniñãñuparã:

—¿Noa na carotiro mena bairo mu átiati ññamicã mu caãtiatajere?

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús cãã:

—Yũ cãã mujãärê jĩcã wãme yũ jẽniñagu. Cariape yũ mujãã yũwa: ⁴ ¿Ni ùcũ camasãrê na cũ bautiza rotijoyupari Juan ãnacãrê? ¿Dios, o camasã pũame cũ na bautiza rotijoyupari? —na ññupũ Jesús.

⁵ Bairo cũ caññẽniñarõ tũgo, yasioroaca ãmeo bũsuyuparã na majũ cãrê na cañyũpeere: “¿Nopê bairo cũ marĩ yũrãati rita? ‘Dios pũame cũ bautiza rotijoricũmi,’ marĩ cañata, ‘Toroque, ¿nopẽrã cũ caquetibũjũrijere cariape mujãã tũgoeti?’ marĩ ñbujõũmi. ⁶ Tunu bairoa, ‘Camasã pũame cũ bautiza rotijoyupa,’ marĩ ñ masõtĩña. Bairo marĩ cañata, camasã pũame ùtã rupaa mena marĩ wẽpajĩãbujiorãma. Merê nipetiro camasã, ‘Juan ãnacũ Dios cũ caquetibũjũrotijoricũ majũ ãmi,’ ñ tũgoñamasãrãma,” ãmeo ññuparã.

⁷ Bairi atore bairo qũũñuparã fariseojãã Jesure:

—Jãã masõtĩña Juarê cabautiza rotijoricũre.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ:

—Cariape yũ mujãã yũetiya. Bairi yũ cãã, ‘Noa ùna na carotiro mena tore bairo yũ átimasõtĩña,’ mujãärê ñi quetibũjũetigu —na ññupũ Jesús fariseojããrê.

La parábola de los labradores malvados

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Cabero aperã camasã catũgori majãrê ati wãmerê ñcõñarĩ Jesús na quetibũjũyupũ: “Ññupũ jĩcãũ wese upau. Cũ pũame use wesere qũẽñoñupũ. Bairo ti wesere ote yaparori bero, acoásũpũ cayoaropũ. Mai, águ jũgoye, cũ wesere wasocũñupũ aperã paari majãrê, wapatagu. ¹⁰ Cabero yua, use cabũtĩrĩ yutea caetaro masãrĩ, cũ ùmu jĩcããrê cũ joyupũ cũ ya wesere cũ cawasoricãrã tũpũ. Cãrê na cawasorique wapare bori, cũ joyupũ, tie wapare cũ jeatĩbojããto, ñ. Bairo cũ ùmũrê cũ cajõmiãtacũãrê, wese paari majã pũame, cũ caetaro cũ

qũẽñuparã. Bairo cũ qũẽrĩ, ñe ùnie macũ cũ átituduo joyuparã. ¹¹ Tunu ti wese upau puame apei cũ ùmũrẽ cũ joyupu. Cũ cũãrẽ torea bairo cũ ásuparã. Roro cũ átiaperi, cũ qũẽñuparã. Bairo áti yaparori, ñe ùnie macũ cũ átituduo joyuparã cũ cũãrẽ. ¹² Cabero apei, tunu cũ joyupu. Tunu torea bairo cũ ásuparã ti wesere capaari majã puame. Roro cũ cãmii turi, cũ acuwiyoy joyuparã ti wese camanopu.

¹³ “Bairo jeto use wese macãña na caáto ññamirĩ, atore bairo ñ tũgoñañupũ use wese upau majũ puame: ‘¿Dope yu ácuati yua? Yu macũ, yu camairẽ cũ yu jogu na tũpu. Cũ roquere cũ ñucũbũgobujiorãma, yu macũ cũ caãnoi,’ ñ tũgoñañupũ. ¹⁴ Bairi cabero yua, wese paari majã puame ti wese upau macũ cũ caatóre ññarĩ, ãmeo ññuparã: ‘Atiyami ati wese upau macũ. Cũã ññami cũ pacu cũ cariaro bero ati wesere cacãgũsapau. Bairi cũ marĩ pajĩãrocacõãto. Bairo marĩ caápata, ati wese uparãrẽ bairo marĩ tuagarã,’ ãmeo ññuparã na majũ. ¹⁵ Bairo caĩrã ãnirĩ na caĩrõrẽã bairo ásuparã. Ti wese tãnipũ cũ neowaátĩ, cũ pajĩã rocacõãñuparã,” na ñ quetibũyupu Jesũs.

Bairo ñ quetibũyupu yaparo, atore bairo na ñ jẽniñañupũ cũ caĩrĩjẽrẽ catũgori majãrẽ: “¿Dope bairo ácuati majãã ñ tũgoñañati cũ macũrẽ na capajĩãrocaco bero ti wese upau puame yua? ¹⁶ Bairo átigumi: Topũ á, ti wese paari majãrẽ na pajĩã recõãgumi. Bairo na átireri bero, aperãrẽ cũ wesere coteroticũgumi,” na ññupũ Jesũs.

Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũññuparã Jesure:

—¿Tocãrõã ñ jãnaña tiere! ¿Iẽtĩcõãña! —qũññuparã.

¹⁷ Bairo na caĩrõ, na ññarĩ, atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã, ‘Tocãrõã ñ jãnaña tiere,’ yu majãã ññati? ¿Torea bairo na ñ quetibũyupu woacũesupari Dios yaye quetibũjurica tutipure? Atoe bairo ñña:

‘Utã mena cawii qũẽnorĩ majã jĩcã ãtããrẽ na caboetimiatacããrẽ, tia puame caãni majũrĩcã nigaro.

Tia camanicõãta, wii manibujioricaro,’ ñ quetibũyupu woacũñupã Dios ya tutipu.

¹⁸ Bairi ñi jĩcãũ ùcũ tia ãtãã mena cũ caññarocapeata, rocapecoabujioami. Tunu bairoa tia, jĩcãũ buipu to caññarocapeata, cũ rocaboo rocacõãbujioro —na ñ quetibũyupu Jesũs.

¹⁹ Bairo cũ caĩquetibũyupu yaparoro, quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã puame masĩcõãñuparã Jesũs cũ caĩrĩjẽrẽ. “Marĩ puame tia ãtããrẽ carocari majãrẽ bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrẽã ñgu ñcãmi Jesũs,” ñ tũgoñañuparã. Bairo ñ tũgoñañamasĩrĩ jicoquei Jesure cũ ñegamiñuparã. Bairo cũ ñegamirĩcãã, cũ ñemasĩsuparã, camasãrẽ na uwirã.

*El asunto de los impuestos
(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)*

²⁰ Bairi Jesutu na joyuparã catũgorutiri majãrẽ. Na puame ñucũbũgori majãrẽ bairo Jesure na cabai ññorõ boyuparã, rorije cũ busuo joroque ñrã. Bairi roro cũ caĩata, quetiupau gobernadore cũ marĩ busujãmasĩgarã ñrã, bairo na joyuparã. ²¹ Bairi na puame cũtu etari, atore bairo qũñ jẽniñañuparã Jesure:

—Cabuei, jãã masĩña merẽ mũ caãtiãnierẽ. Mũa, caroaro cariape minucũña. Tunu bairoa caãnorẽ bairo mũ quetibũjunucũña. Aperã roro na cabaurije, aperã caroaro na cabaurije jũgori mee na miñabeseya. Mũa, cariapea Dios marĩrẽ cũ caãnirotiricarorea bairo mũ bueya. ²² Bairo cabai ãnirĩ, ¿dope bairo mi tũgoñañati romano majã marĩrẽ na carotirijere? ¿To ññati quetiupau emperadore camasã yaye dinerore jeri jãã cajoata, o to ñueticãti? —qũñ jẽniñañuparã.

²³ Jesũs puame roro na caĩtũgoñañrĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ññupũ:

²⁴—Jau, yũre ñojĩjate moneda tiire —na ññupũ.

Bairo na canunirõ, na ññupũ:

—¿Noa riapẽ to tusayati ti tii moneda tiicapure? Tunu bairoa, ¿noa wãme woaturique to tusayati? —na ñ jẽniñañupũ Jesũs.

Bairo cũ caĩrõ, na puame ññuparã:

—Emperador, quetiupau ya wãme, bairi tunu, cũ riapẽ tusaya ti tii moneda tiicapure —qũññuparã.

²⁵ Bairo na caĩquetibũyuro, atore bairo na ñnemoñupũ Jesũs tunu:

—Toroque emperador quetiupaure cũ yaye caãnierẽ, cũrẽ cũ tunujoya. Tunu bairoa Dios yaye caãnierẽ Diore cũ jonucũña —na ñ quetibũyupu Jesũs fariseojããrẽ.

²⁶ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori yua, nopẽ bairo puame qũito masĩsuparã fariseo majã puame camasã watoare. Bairoa bocã busueticõãñuparã, Jesũs na cũ cayurijere tũgorã. “¿Nocãrõ cũ masĩñati!” ñ, tũgoñañcõã jãnasuparã yua.

*La pregunta sobre la resurrección
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)*

²⁷ Cabero jicāārā, saduceo majā na caīrā qūīnarā asūparā Jesure. Mai, saduceo majā puame atore bairo caītūgoñarī majā āñuparā: “Camasā cariaccoatana, nopē bairo catitunu masīēnama,” ī tūgoñañuparā. Bairi atore bairo qūīñuparā Jesure:

²⁸ —Cabuei, Moisés ānacū atore bairo marīrē ī woatucūñañupī tirāmupure: “Ni jicāū ūcū cawāmojiyaricū cū nūmo mena pūnaa mácūā cū cariacoopata, cū ānacū bai puame cū buiacore cō cū wāmojiyaato. Bairo cū caato, cū pūnaa caāniparā puame cū ānacū pūnaarē bairo ānibujorāma,” īcūñupī. ²⁹ Tere mū masīī. Bairi ape wāmerē īcōñarī jāā quetibujupa mai: Āñuparā jicāni, jicāū pūnaa jicā wāmo peti puga pēnirō caānacāū majū. Bairi cajūgocū puame wāmojiya jūgoypū. Cabero pūnaa mácūā riacoásūpu. ³⁰ Bairi cū ānacū bai puame cū buiacore wāmojiyayupū tunu. Cabero pūnaa mácūā riacoásūpu cū cūā. ³¹ Tunu bairoa cū ānacū bai, apei puame cū buiacore wāmojiyayupū tunu. Cabero cū cūā riacoásūpu pūnaa mácūā. Bairi, bairo jeto baiyuparā nipetiro na ānana bairā, aperā cūā. Bairo nipetiro cō mena nūmo cutimirācūā, nipetirā cō mena pūnaa māna jeto riapeticoasuparā. ³² Cabero na ānana nūmo caānimirōcō cūā riacoásūpo. ³³ Bairo ati yeparū nipetirā nūmo caānacō ānirī yua, cariaricarā tunu na cacatirōpu na caāno, ħni nūmo majū cō ānicutī? —qūī jēniñañuparā saduceo majā Jesure.

³⁴ Bairo na caīrījērē tūgo, atore bairo na īñupū:

—Ati ūmurecōre caāna, carōmia manapū cutinucūñama. Caāmua cūā nūmo cutinucūñama. ³⁵ Aperā Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori, ape ūmurecōre tunu catiri, caetaparā puame roque nūmo manigarāma. Tunu bairoa na pūnaa rōmiarē na numotietigarāma. ³⁶ Topure pugani rīaetigarāma nipetiro to macāāna. Āngelea majā na caānorē bairo nigarāma. Tunu bairoa Dios cū cacatiorā ānirī, cū pūnarē bairo majū caāna nigarāma. Bairi nūmo cutaje manigaro ti ūmurecōopure yua. ³⁷ Bairi Moisés ānacū cū caquetibujwoacūñarīcā tutipū marī quetibujū masiōña atore bairo: ‘Nipetiro camasā cariaccoatana nimirācūā, caticoagarāma.’ Ti tutipū yucū ūmirōcūā caāpetietire cū caquetibujuricapauri atore bairo ī woatuyupi Moisés: ‘Yua, yū āniña Abraham, ħ macū Isaac, bairi cū macū Jacob quetiupau caānacū,’ īñupī. ³⁸ Dios puame cayasirā ānana ūna quetiupau mee niñami. ¡Cacatirā majū quetiupau roque niñami! Dios, cū caññajorone na nipetiro cacatirārē bairo caāna niñama —na ī quetibujuyupū Jesús saduceo majārē.

³⁹ Bairo cū caīrō tūgori, jicāārā fariseo majā mena macāāna atore bairo qūīñuparā:

—Cabuei, caroaro majū mū quetibujuya —qūīñuparā Jesure.

⁴⁰ Bairi yua, pugani cū jēniñanemo masīēsuparā.

¿De quién es descendiendo el Mesías?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cabero Jesús atore bairo na ī jēniñañupū:

—ħNopēīrā, “Mesías Dios cū cajou, David ānacū pārāmi nigumi,” na ī quetibujunucūñati?

⁴² David ānacū puame Salmos tutipure atore bairo ī woatuyupi:

‘Dios puame yū Quetiupare atore bairo qūīwī:

“Ato ruiya cariape nūgōā puame mai.

⁴³ Mū pesua caānanarē na yū canetōnucārō bero, mū puame na mū rotimasīgu,”’

īñupī David ānacū, Dios cū caīrīqūērē.

⁴⁴ Bairi Dios cū cajoure, “yū Quetiupau” cū caīmiatācūārē, ħnopēīrā, “David ānacū pārāmi ānigumi,” na ī quetibujunucūñati? —na īñupū Jesús, na catūgomasiīparore bairo ī.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Cabero capāārā camasā na catūgoāno, atore bairo na īñupū Jesús cū cabuerārē:

⁴⁶ “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā na caātianierē tūgoñamasīña: Na puame jutī cayowerijere jāñajesoyama. Bairo cajāñarā ānirī maapu na caāñesēata, nipe-tiro camasā nūcūbugorije mena na cajēnirōrē bonucūñama. Tunu bairoa fiubercia wiiripū na caápata, caroapauri jetore ruiganucūñama. Tunu bose rāmu caāno narē na capiīata, caroapauri ruiirī ūgaganucūñama. ⁴⁷ Tunu bairoa cawapearā rōmirī ya wi-irire ēmanucūñama. Tunu yoaro Diore cū jēniñubetonucūñama. Na puame roque aperā netōjāñūrō popiye tāmuogarāma.”

21

La ofrenda de la viuda pobre

(Mr 12.41-44)

¹ Cabero templo wiipū ācū, Jesús paio cadinero cūnarē na īñajoyupū. Na puame dinero jāñrīcā pataripū na yaye dinerore jāārā āsuparā. ² Na bero cawapeao cabopacao cūā jāññupō

puğa moneda, cobre tiiaricarē, cacūgoeco majū nimiocūā. ³⁻⁴ Bairo cō caáto ñña, atore bairo na ññupū Jesús:

—Ñnoa cadinero cūgonetōōrā ñnirī narē catuarijere jǎññama. Atio cawapeao puame cabopacenetōō ñnirī, cō cacūgomirījē nipetirijere jǎññamo. Bairo cariape mujǎārē ñña: Dios cū caññajoro atio puame cadinero cūgorā netōōjǎññurō jǎññamo —na ññupū Jesús.

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Cabero jǐcǎārā to caāna templo wiire ññarī, atore bairo ãmeo ĩ busuyuparā: “¡Nocārō caroa wii majū to ññiñati ato wii! Paca ũtǎpǎirī ñña. Tunu bairoa camasā aperā na canunirīqūērē na cacūrīqūē mena caroa wii majū bauya,” ãmeo ĩ busuyuparā, templo wiire ññarī na majū.

Bairo na cañrō tūgori atore bairo na ññupū Jesús:

⁶ —Jǐcǎ rǎmū, ati wiire roro na caátipa rǎmū etagaro. Bairo caetaro, jǐcǎ ũtǎñ ũno bui tuticuti pesaricaro manopū átiyasio rocacōōgarāma ati wiire —na ññupū Jesús camasārē.

Señales antes del fin

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Bairo Jesús cū cañrō, atore bairo qūī jēññañuparā:

—Cabuei, ¿nocārōpu to bairoati atie mū cañrījē? ¿Dope bairo merē, “Jesús cū cañrīqūē etaro baiya,” jǎñ ĩ masirǎati?

⁸ Bairo na caññēñarō tūgori, atore bairo na ññupū Jesús: “Caroaro majū mujǎā tūgoñamasigarā, jǎñpu jǎñ itoecore, irā. Capǎārā atigarāma caitoñesēārī majā. Atore bairo ĩgarāma: ‘Yua, yu ññañña Dios cū cajou. Āmea ññañña Dios marīrē cū canetōōrī yutea,’ ĩgarāma. Bairo na caññiatacūārē, cariape na mujǎā tūgoetigarā. ⁹ Tunu bairoa mujǎā queti tūgogarā: ‘Camasā aperopu cǎārē ãmeo pajǎārā átiuparā.’ Bairo na caátie quetire tūgori, tūgo acuaeticōāña. Ati ũmurecōo capetiparo jūgoye bairoa cabaijūgoye catīpee ñña bairopua. Bairo tūgo acuaeticōāña,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

¹⁰ ĩ quetibuju yaparo, na quetibuju nemoñupū tunu: “Aperā jǐcǎ yepa macāña, ape yepa macāña mena ãmeo pajǎgarāma. Tunu bairoa jǐcǎ macā macāña, ape macā macāña mena ãmeo pajǎgarāma. ¹¹ Tunu tutuaro mena ati yepa cūā yuguigaro nipetiropu. Apeye aua riarique atigaro. Riaye cūā noo caāno cānacǎapupua nigaro. Tunu ũmurecōopure acurije majū bai ññogaro. Marī caññaññetīē ũnie bai ññogaro.

¹² “Mai, atie cabaiparo jūgoye mujǎārē roro átijūgogarāma. Mujǎārē ñerī, popiye mujǎā baio joroque mujǎā atigarāma. Ñnuberica wiiripu mujǎārē jēgarāma, to macāña mujǎārē na caññabesepare bairo irā. Bairo átiri, mujǎārē preso jorica wiipu mujǎā cūrecōōgarāma. Tunu yu yarā mujǎā caāno jūgori, na puame mujǎārē roro na catutiparore bairo irā, quetiuparā gobernadores, bairi quetiuparā reyes tūpu cūārē mujǎā neāgarāma. ¹³ Bairo na caátimiatacūārē, na ũnarē yu yaye quetire nemojǎññurō mujǎā quetibuju masigarā bairǎpua. ¹⁴ Bairo quetiuparā roro mujǎārē na caátiparo jūgoye, ‘¿Dope bairo na marī irǎati?’ ĩ tūgoña macāeticōāña. ¹⁵ Yu puame mujǎā cañpeere yu masīōgu. Bairo yu caátioi, ni jǐcǎ ũcū mujǎā pesua mena macācū mujǎā cañrījērē nūcāmasīētīgumi. Ni ũcū manīgumi mujǎārē cabotioi. ¹⁶ Bairǎpua, mujǎā yarārē bairo caāna nimirǎcūā, mujǎā busujā buitiregarāma. Bairo mujǎā pascua, mujǎā bairā, aperā mujǎā yarā, mujǎā baparā cūā mujǎā busujā buitiregarāma. Bairo átiri, jǐcǎārārē mujǎā pajǎregarāma. ¹⁷ Bairo yua, ati ũmurecōo macāña nipetiro mujǎārē ĩñtegarāma, yu yarā mujǎā caānoi. ¹⁸ Bairo roro mujǎārē na caátimiatacūārē, mujǎā yasietigarā. Mujǎā poawē jǐcǎwēacā ũno yasietigaro. ¹⁹ ĩBairo yu yaye jǐcǎ wāmeacā ũnorē jǎññetīcōāña, mujǎārē Dios cū canetōōparore bairo irā!

²⁰ “Jǐcǎ rǎmū soldaua, pajǎrī majā Jerusalén macārē na cajotoa ãmejorero ññarā, atore bairo mujǎā ĩ tūgoñamasigarā: ‘Merē ati macā yasigarō baiya,’ mujǎā ĩ tūgoñagarā. ²¹ Bairo mujǎārē ñña: Judea yepa macāña ũtǎ yucupu na ruti ápáro. Aperā Jerusalén macāña ti macārē na witiweyoátó. Tunu aperā wesepu caāna ti macārē na tunuapéricōāto. ²² Ti rǎmurī puame camasā rorije na caátie jūgori popiye na cabairi rǎmurī nigaro. Nipetiro baigaro Dios busurica tutipu cū cañquetibuju jūgoyeticūrīcārōrē bairo. ²³ Ti rǎmurē roro ati yepapure bairique nigaro. Dios puame popiye na baio joroque na átīgumi, na yaye wapai. ĩBairi carōmia bairirupau caāna popiye netōōrō baigarāma! ĩTunu bairoa, cañpūrācārē capūnaacuna cūā popiye netōōrō baigarāma ti rǎmurē! ²⁴ Bairo ti macā macāña jǐcǎārā besui riagarāma. Aperā preso joricarā na caānoi, nipetiro macā macāñrīpu ácoagarāma. Aperopu macāña puame Jerusalén macārē ēmacōōgarāma yua. Na puame ti macāpu nicōā nigarāma Dios cū caátitirocaro cārō,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

El regreso del Hijo del hombre

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Í quetibujū yaparo, atore bairo na ñnemoñupū tunu: “Jō umurecórū rícaati cabaurije baugaro. Muipū umureco macācū, ñami macācū cūā, ñocōā cūā rícaati baugarāma. Baiŕi yua, nipetiro camasā tiere ñña acūacoagarāma. Tunu bairoa ria capairiya oco turi roro cabuñocajorore tūgori tūgo acūacoagarāma. ²⁶ Camasā puame bairo cabairo ññarí: ‘¿Dope bairo to bairoati ati umurecōo?’ í uwitūgoñagarāma butloro. Ñocōā cūā yuguññacoagarāma. ²⁷ Bairo cabairo beropū, yu, Camasā Jūgocure ññamugō jogarāma. Buseriwo watoapu nocārō yu catutuarije mena, baiŕi yu caasiyabatorije mena yu caatóre ññajogarāma. ²⁸ Baiŕi mujāārē ññña: Mujāārē yu caquetibujurijere bairo caetaro ññarí wāmñncāña. Bairo wāmñncārí, jōbui puame mujāā wāmoríŕē ññumugōjori coteya. Yu, tocārōā yu atígn, mujāārē netōū acū,” na í quetibujuyupū Jesús.

²⁹ Bairo í quetibujū yaparorí, ati wāmerē ícōñarí na quetibujū nemoñupū tunu: “Higuera cawāmecutí yucū, o apei yucū cabairijere mujāā masíña. ³⁰ Ti yucū cawāma pūū cawasoaro ññarí, ‘Merē cūma cōñarō baiya,’ mujāā í masíña. ³¹ Torea bairo mujāārē yu caquetibujurije caetaro ññarí, ‘Merē Dios cū carotimasíŕipau cōñarō baiya,’ mujāā í masígarā.

³² “Cariape mujāārē ññña: Mujāārē yu caquetibujurije baijūgogaro ti yutea macāña na cariaro jūgoye. ³³ Ati umurecōo, ati yepa cūā yasipeticoagaro. Yu yaye quetibujurique roque petietigaro. Yu caíŕōŕēā bairo baicoagaro.

³⁴ “Caroaro tūgoñña. Ti rūmu caetaparo jūgoye mujāā ñña acūare. Nemo yu catunuetari rāmūrē, yu yarā roro na caatíñnorē ñññaŕaetiya. Cacūmurārē, baiŕi ati yepa macāñjērē catūgoñaríqūē pairā cūārē na ñññaŕaetiya. Baiŕi caroaro ñña tocānacā rūmua. ³⁵ Waibucu puame petiire cū cayoaŕa, rutimasíŕíññami. Torea bairo ti rūmu caetaro, camasā tocānacāpaū macāña rutimasíŕígarāma. ³⁶ Baiŕi yu caetaparoaro caroaro yuya. Tunu atore bairo Diore cū jēñña: ‘Ti rūmu caetaripau tūgoñatutuariquere jāā joya, ti rūmu cabaiperee jāā canetōmasíparore bairo íŕā. Baiŕi tunu jāā, Camasā Jūgocu tūpū jāā caetaparoaro bairo íŕā, tūgoñatutuariquere jāā joya,’ qūí jēñña tocānacā rūmua,” na í quetibujuyupū Jesús.

³⁷ Jesús puame umurecōe templo wiipū ññubenucūñupū ti semanarē. ñami puamerē áconucūñupū Olivo cawāmecutí buropū, ñami netōōgu. ³⁸ Camasā nipetiro tocānacā ññamirōcā caño templo wiipū etanucūñuparā, Jesús cū cabuerijere tūgorā etarā.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Merē yua, cōñarō baiyuparo bose rūmu, Pascua na caíŕí rūmu, pāārē cawauarije caasua manierē na caugari bose rūmu majū. ² Quetiuparā sacerdotē majā, baiŕi Moisés ānacū cū caroticūríqūērē cajūgobueri majā puame, “¿Dope bairo átiri Jesure cū marí pajíŕārāti?” āmeo í busuyuparā na majū. Bairāpuā, átimasíēsuparā mai, camasārē uwirā.

³ Baiŕi yua, wātí cū jāññupū Judas Iscariote na caíŕē. Cū puame Jesús bueri majā puā wāmo petí ŕupore puā pēñirō cānacāū mena macācū jícāū āñupū. ⁴ Baiŕi yua, Judas puame na ñña ásupū quetiuparā sacerdotē majā, baiŕi tunu aperiā templo wii quetiuparā majūrē. Na tūpū etari, Jesure busujā buitirocacōāñupū, cū na capajñamasíparore bairo í. ⁵ Bairo cū caíŕō tūgo yua, ũseanicoasuparā. Bairo ũseanirí, “Dinero mūrē jāā jogarā tie wapa,” qūññuparā templo wii quetiuparā puame Judare. ⁶ Bairo cū na caíŕō, “Jau,” íŕí, jeyupū dinerore. Tie dinerore jeri bero, Judas puame camasā manorē ññarí macājūgoypū, Jesure na ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Merē yua, etayuparo Pascua bose rūmu, pāārē cawauarije asuena na caugari bose rūmu. Tunu bairoa oveja nuríćū macū cordero na caíŕē pajíŕarí na caugari bose rūmu etayuparo. ⁸ Bairo ti rūmu caetaro ñña, Jesús puame atore bairo na í joyupū Juan, apei Pedro menarē:

—Pascua bose rūmu marí caugapeere qūēnoyurájā.

⁹ Na puame bairo cū caíŕō tūgo, qūññuparā:

—¿Noopū marí caugapeere jāā caqūēnoyuro mu boyati?

¹⁰ Bairo na cañjēññarō, atore bairo na ññupū Jesús:

—Jerusalén macārē etarā, mujāā bócaetagarā jícāū caūmūrē, ocorū pusari caácúre. Cārē cū bócaetari, cū bero mujāā ũsaápá. ¹¹ Cū ũsaa yua, cū wiipū cū cajāārō, ti wii upaŕe atore bairo cū mujāā ígarā: ‘Cabuei bairo í jēññajoyami: “¿Noopū to āñññati Pascua bose rūmu caño yu cabuerā mena yu caugapa arua?” í jēññña rotijoyami,’ mujāā ígarā. ¹² Bairo mujāā cañjēññarō, mujāā ññogumi jōbuiupū caroaro qūēnoweyorica aruare. Topū marí caugapeere mujāā qūēnoyuwa —na ññupū Jesús.

¹³ Bairo cū caíŕō tūgo, acoásuparā. Topū na caetaro, nipetiro Jesús na cū cañtatorea bairo baipticōāñuparō. Baiŕi topū qūēnoyuyuparā Pascua bose rūmu na caugapeere yua.

¹⁴ Cabero yua, na caugari hora caetaro, Jesús bairi cū cabuerā nipetiro etanumurī ruiyuparā mesapu. ¹⁵ Bairo nipetiro na caruiro iñarī, atore bairo na iñupū Jesús cū cabuerārē:

—¡Nocārō majū ati Pascua bose rūmurē mujāā yu jūgoungaganucūmitujoapu yu cariaparo jūgoye! ¹⁶ Cariape mujāārē ñiña: Dios cū carotimasirīpaу caetaparo jūgoye mujāā mena yu uganemoetigu —na iñupū.

¹⁷ Bairo i yaparo, cū wāmo mena jicāu etiricarure nerī, “Dios, mu ñujāñuña jāā mena,” qūi yaparori, atore bairo na iñupū Jesús, cū cabuerārē:

—Atie use ocore āmeo tīabato peyocōñi. ¹⁸ Cariape mujāārē ñiña: Āmea mujāā mena atie use ocore pugani yu etinemoetigu yu Pacu cū carotimasirīpaу tunu caetaro marī caetinemoparo jūgoye.

¹⁹ Cabero tunu cū wāmo mena pāārē nerī, “Dios mu ñujāñuña jāā menarē,” i yaparori, carecomacā peenerī na batoyupu Jesús cū cabuerārē. Nunirī atore bairo na iñupū:

—Atie pan, yu rupaу ñiña. Mujāārē yu cariajojarije macāājē ñiña. Bairi mujāā cūā, cabero atore bairo yu caátajere tūgoñarī, pāārē mujāā bato uganucūgarā —na iñupū.

²⁰ Cabero tunu torea bairo ásupu etiricarure, uga yaparori bero. Alore bairo na iñupū Jesús:

—Atiru macāājē use oco pñame yu rii ñiña. Camasārē netōōgu, yu riacoagu. Bairo yu cariapee jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátibojacūrjē ñiña. ²¹ Tunu apeyera yure roro caibuitirocapu yu mena, yu caugari mesapu ugaruyiami cū cūā. ²² Torecuna, yu, Camasā jūgocu, yu Pacu yu cū cabairotijoricarorea bairo yu baigu. Cabaimiatacūārē, yure caibuitirocapare cū carorije wapa paio nigaro —na iñupū Jesús cū cabuerārē.

²³ Bairo cū cairjērē tūgori, “¿Ni majū cū ānicuti cārē caibuitiri majōcu?” āmeo i jēñiña jūgoyuparā na majū, cū cabuerā pñame.

Quién es el más importante

²⁴ Cabero tunu Jesús cū cabuerā pñame, “¿Ni majū cū ānicuti jicāu marī mena macāācū, caāni majūūrē bairo caācū?” āmeo i busuyuparā. ²⁵ Bairo na cairjērē tūgo, atore na iñupū Jesús: “Ati yepa macāāna quetiuparā reyre bairo caāna tutuaro mena na rotiepeyama na roca macāānarē. ‘Camasārē cajuána’ wāmecutiyama bairāpua. ²⁶ Tore bairo na cabaimiatacūārē, mujāā pñame roquere tore bairo baietrotiya. Bairo pñame bairotiya mujāārē: Mujāā mena macāācū, caānimajūūrē bairo caānigau mujāā mena macāācū, mujāā roca netōjāñurō carotimasirē bairo ānirotiya. Tunu bairoa carotiri majōcure bairo caānigau, mujāā umurē bairo cū āmarō. ²⁷ Toroque, ¿ni pñame cū ānicuti caānimajūūrē bairo caācū: Mesapu caugaru pñame, o cārē caugarique qūēnonuу pñame, cū ānicuti caānimajūūrē bairo caācū? Ati yepa macāāna pñame, ‘Mesapu caugaru pñame cūrē caugarique qūēnonuу netōōrō caānimajūū ñiñami,’ i tūgoñabujorāma. Bairo na caitūgoñamiatacūārē, yu pñame ugariquere caqūēnonuу umurē bairo yu āniña mujāā menarē.

²⁸ “Apeyera tunu ati yepare popiye yu cabairi rūmurīrē mujāā roque tocānacānia yu mena mujāā bapacuti āmu. ²⁹ Bairo mujāā cabairoi, yu Pacu yure rotimasirīqūērē cū cajoricarorea bairo yu cūā rotimasirīqūērē mujāārē yu joya. ³⁰ Bairi yu carotimasirīpaуpū mujāā cūā eti, uga, mujāā átigarā yu ya mesapu. Tunu bairoa quetiuparā na caruiro ūno, tronopu mujāā ruigarā. Israel yepa macāāna, puga wāmo peti rapore puga pēñirō cānacā poari macāāna na caátajere iñacōñarī na mujāā iñabesegarā,” na iñupū Jesús cū cabuerārē.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Cabero tunu qūñemoñupū Jesús Simorē:

—Simón, yu yau, tūgoya yu cairjērē: Satanás pñame mujāārē busujāgumi, roro mujāā caátiparore bairo i. Jicāu trigo aserire cū cajugarerore bairo mujāā cūārē regayami. Yu mena mujāā caānorē boojāētīñami. ³² Bairo Satanás mujāārē cū caátigamiatacūārē, yu pñame murē Diopure yu jēñibojapu, cū mena caroaro majū mu catūgoñatutuaparore bairo i. Bairi yua, yu mena tunu caroaro nemojāñurō tūgoñatutuari marī yarārē caroaro na mu jūgoāñigu.

³³ Bairo Jesús cū cairō tūgo, qūñupū Pedro pñame:

—Yu Quetiupaу, di rūmu ūno mu yu aweyoetigu. Āmea mu mena preso jorica wiipū yu āmasiña. Tunu bairoa mu mena yu baiyasi masiña —qūñupū Simón Jesure.

³⁴ Bairo cū cairō, atore bairo qūñupū Jesús Simorē:

—Pedro cariapē murē ñiña: Āme ñamia ābocu cū capiiparo jūgoye itiani majū, ‘Cū yu masiētīña Jesure,’ yu mitogu —qūñupū Jesús Simorē.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Cabero tunu atore bairo na iñupū Jesús:

—Mujãärê wasopoa ũno, bairi moneda jãärĩcã poa ũno cãärê, bairi tunu ruþo juti ũnie cãärê cügeona, mujãärê yu caárotirica rãmurê, ¿ñie ũnie mujãã to rusari? —na ññupũ Jesús.

Bairo cã caĩrõ, qũĩñuparã:

—Ñe ũnie jãã rusaepu.

³⁶ Bairo na caĩrõ, na ñnemõñupũ tunu:

—Bairi ãmerã, cawasopocacu, cã wasopoare cã neápáro. Tunu bairoa cã moneda jãärĩcã poa cãärê cã neápáro. Bairi tunu jarericapãĩ cacügeocu cãã, cã oco juricarore nunirocari, jĩcãpãĩ cã jarericapãĩ wapatiáto. ³⁷ Bairi mujãärê ñña:

“Atore bairo ñ woatuyayupa mai yu cabaipeere Dios busurica tutipũ: ‘Carorije caãna watoapu yasiõumi.’ Bairi nipetirije yure Dios ya tutipũ na caĩwoatujũgoyetirique, na caĩrĩcãrõrã bairo baipeticoagaro,” na ññupũ Jesús.

³⁸ Bairo cã caĩrĩjêrê caroaro tũgoñamasĩtĩrĩ, atore bairo qũĩñuparã:

—Jãã Quetiupau, ato ñña jarericapãĩrĩ puþapãĩ. Tie mena na marĩ ãmeo qũẽmasĩña.

Bairo na caĩrõ, Jesús puame na ññupũ:

—Tocãrõ majũ átia mano. Bairo marĩ áperigarã —na ññupũ Jesús, bairo na caĩrõĩ.

Jesús ora en Getsemaní

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Cabero yua, acóásupu Olivos na caĩrĩ buroru. Topu caájeyanucũrĩcũ ãnĩrĩ topu ásupu. Bairo Jesús cã caátõ, cã cabuerã cãã cã usa ásuparã. ⁴⁰ Bairi yua, topu na caetaro, atore bairo na ññupũ:

—Diore cã jẽniña, wãtĩ mujãärê cã canetõõetĩparore bairo ñrã —na ññupũ Jesús cã cabuerãrê.

⁴¹ Bairo na ñ yaparori bero, Jesús puame útãärê wẽjoricaro cãrõ wuri, cã ruþopaturi mena etanumurĩ Diore cã jẽnijũgoyupu. ⁴² Atore bairo ñ jẽniñupũ: “Caacu, mu cabooata, atie roro yu canetõõpeere yu mu netõõbojagu. Baiorua, yu caborore bairo to baieticõato. Mu caborore bairo roque to baãto,” ñ jẽniñupũ Jesús.

⁴³ Bairo cã caĩjẽniñapaua, ángel buiaetayupu, Jesure tũgoñatutuarique cã jogu. ⁴⁴ Bairo roro cã canetõrĩjê watoapu, Jesús netõjãñurõ jẽninemoñupũ. Bairo cã cajênirõ, cã caasipuarije oco puame riire bairije tapiwẽñuparõ yepapu.

⁴⁵ Bairo Diore jẽni yaparori, wãmunucã ásupu cã cabuerã tuþu. Jesús puame cacãñirãpũrê na etayupu. Cã cabuerã puame Jesús cã caĩrĩjêrê tũgoñatutuaetiri cãnicoasuparã. ⁴⁶ Cacãñirãrê na etari, na ññupũ Jesús:

—¿Nopẽĩrã mujãã cãniñati? Cãniena, wãmunucãrĩ Diore cã jẽniña, wãtĩ mujãärê cã canetõõetĩparore bairo ñrã —na ññupũ Jesús, cã cabuerã cacãñirãrê na etari.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Bairo cã cabuerãrê cã caĩãnoa, capããrã camasã etayuparã. Narê cajũgou Judas ãñupũ. Puþa wãmo peti ruþore puþa pẽñirõ cãnacãũ Jesús cã buerã mena macããcũ jĩcãũ caãñinucũmirĩcũ ãñupũ. Bairi yua, Judas puame Jesutu etayupu, cã jẽniõu. Etari, caroaro mena átiri, cã ñpũñupũ. ⁴⁸ Bairo cã caátõ, Jesús puame atore bairo qũĩñupũ:

—Judas, ¿nopẽĩ yu, Camasã Jũgocure ñpũrĩ yu mu ñbuiti rocagayati? —qũĩñupũ.

⁴⁹ Bairi Jesús mena macããna puame caetari majã na caátigarijere ññarĩ, qũĩñuparã Jesure:

—Jãã Quetiupau, ¿jarericapãĩrĩ mena na jãã qũẽcuti?

⁵⁰ Bairo ñrĩ, jĩcãũ na mena macããcũ puame sacerdotẽ majã quetiupau ãmurê cã cãmii tuyupu. Cã ãmorõ cariape nuõõã puamerê cã patañocõã joyupu. ⁵¹ Bairo cã caátõ ñña, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairo ápericõãña. Na mena ãmeo qũẽtĩcõãña —qũĩñupũ.

Bairo ñ yaparori, cã capataatacu ãmorõrê ñerĩ, cã pititu catioyupu tunu. ⁵² Áti yaparori bero, na ññupũ Jesús. Quetiuparã sacerdotẽ majã, bairi templo wii quetiuparã majã, aperã cabutoa camasĩrĩ majã, nipetiro cãrê ñegarã caetari majãrê, atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã cajerutĩri majõcu yu caãnorê bairo jarericapãĩrĩ mena, bairi yucu rucaari mena yu mujãã ñerã átĩati? ⁵³ Tocãnacã rãmuu mujãã watoa yu ãñinucũãpũ templo wiipure. Bairo yu caãñimiatacãärê, ñi jĩcãũ ñcũ mujãã mena macããcũ yu ñeemi. ãme ati ñamipũ mujãã caátigarijere mujãã átimasĩgarã bairãrãna wãtĩ cã carotirore bairo —na ññupũ Jesús.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bairo cã caĩrõ bero, cã ñẽñuparã Jesure. Bairo cã átiri, cã neásuparã yua, sacerdotẽ majã quetiupau ya wiipu. Pedro puame yoajãñurõpua na ññausayupu. ⁵⁵ Cabero topu etarã, guardia puame peero rioyuparã ti wii macã yepa recomacãrê. Bairo átiri, ti peerotu jũma

ruiyuparā. Pedro cāā na ture ruiyupū. ⁵⁶ Bairo peerotu cū caruiro, jīcāō paabojari majōco Pedrore qūīñaqūēnorī bairo īñupō:

—Āni cāā Jesūs mena macāācū ācūmi.

⁵⁷ Pedro puame ĩtori atore bairo cō īñupū:

—Yū yao, cū yū masīētīña.

⁵⁸ Cabero tunu apei Pedrore qūīñarī, bairo qūīñupū:

—Mū cāā, Jesūs mena macāācūā mū āniña.

Pedro puame qūīñupū:

—Yū baietiya, tame. Cū mee yū āniña.

⁵⁹ Bairo tunu jīcā hora bero, apei cāā jīcāū na mena macāācū tutuaro mena na īñupū cū yarārē:

—Cariape mujāārē ñiña: Āni cāā Jesūs mena macāācū ācūmi. Ānia, Galilea macāācū niñami.

⁶⁰ Bairo cū caīrō tūgo, Pedro puame qūīñupū:

—Tame, merē mujāārē, ‘Cū yū masīētīña,’ mujāā ñimiñajā —na īñupū.

Bairo Pedro cū caītoāñipaua jīcāū ābocu piyupū yua. ⁶¹ Marī Quetiupau puame āmejoreri, qūīñajoyupū Pedrore. Bairo cū caāto, Pedro puame tūgoña bōcayupū marī Quetiupau cū caīatajere. “Pedro āmeacā ābocu cū capiiparo jūgoye itiani, ‘Cū yū masīētīña Jesure,’ yū mitogu,” cū cū caīatajere tūgoña bōcayupū. ⁶² Bairo tūgoña bōcari yua, witicoásupū macāpu. Topū yua, tūgoña yaparuari batiro otiyupū Pedro.

Se burlan de Jesús

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Bairo Jesure cacoterā puame roro qūī epejūgoyuparā. Cū bapeyuparā. Cū payuparā.

⁶⁴ Tunu cū caapeere jutii asero mena jiyabiatori, na wāmorī mena cū riapére cū payuparā. Bairo átiri, qūī jēniñañuparā:

—Mū camasīrjē jūgori jāā quetibujūya: ¿Noa āmerē murē na payati? —qūī epeyuparā.

⁶⁵ Tore bairo jeto capee wāme qūī epeyuparā Jesure.

Jesús delante la Junta Suprema

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Cabusuro bero, judío majā cabutoa camasīrā majū, bairo quetiuparā sacerdote majā, aperā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerā cūā neñañuparā. Jesure cū neásuparā Junta Suprema macāāna tūpu. Topū etarā, atore qūī jēniñañuparā:

⁶⁷ —Jāārē cariape quetibujūya: ¿Mū, Mesías, Dios cū cajou mū āniñati? —qūī jēniñañuparā.

Jesūs puame bairo na īñupū:

—‘Cūā yū āniña,’ yū caīata, cariape yū mujāā tūgoetibujiorā. ⁶⁸ Tunu bairoa yū cūā mujāārē yū cajēniñaata, mujāā yuetibujiorā. ⁶⁹ Bairo cariape mujāā catūgoetimiatacūārē, yū, Camasā Jūgocu, Dios cū cañajoro cātu cariape nūgōārē caruipau yū āniña. Āme beroaca Nipetiro Carotimasī tūpu caruipau yū āniña —na īñupū Jesūs.

⁷⁰ Bairo cū caīrō tūgo, to macāāna nipetirā cū jēniñanemoñuparā:

—¿Bairo mū caīata, “Dios macū yū āniña,” ĩgū miñati?

Bairo na cañjēniñarō, Jesūs puame na īñupū:

—Cūā yū āniña, mujāā caīrōrēā bairo.

⁷¹ Bairo cū caīrō, āmeo īñuparā na majū:

—Roro cū caīrīqūērē marīrē caquetibujūnemoparārē na marī macānemoetigarā. Merē marī majūā, marī tūgo yaparoya roro cū cañjērē —āmeo īñuparā na majū.

23

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bairo ĩ yaparori bero, wāmuncārī cū neásuparā quetiupau Pilato cawāmesucu tūpu Jesure. ² Topū etarā, Jesure cū busujā jūgoyuparā. Atore bairo qūī busujāñuparā:

—Āni, cū caquetibujūrije jūgori jāā yarā na tūgomawijiao joroque na átiyami. ‘Roma macāācū quetiupau emperadore, marī yaye dinero impuestore cū marī joetigarā,’ jāā ĩ quetibujūnucūñami. Tunu bairoa, ‘Mesías yū āniña,’ ĩtonucūñami. Bairo cū caīata, ‘Quetiupau Rey yū āniña,’ caīrē bairo ĩnucūñami —qūī busujāñuparā Pilatore.

³ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo qūīñupū Pilato Jesure:

—¿Mūa, judío majā Quetiupau Rey mū āniñati?

Bairo cū caīrō, Jesūs puame qūīñupū:

—Mū caīrōrēā bairo yū baiya —qūīñupū.

⁴ Bairo cū caĩrõ tãgo, atore bairo na ìñupũ Pilato sacerdote majã quetiuparãrẽ, aperiã camasã caãrẽ:

—Yua, ãni roro cū caãtiere yu bócañaẽtĩña. Ñe ùnie buicaperiyami —na ìñupũ.

⁵ Bairo na cū caĩmiatacũãrẽ, nipetiro camasã puame tutuaro mena quĩnemoñuparã tunu:

—Ñi, cū caquetibujuriye mena roro camasã na tãgomawijiao joroque na átinnucũñami. Galilea macãpu bairo átijugowĩ. Æmerẽ tunu, ati yepa, Judea yepare torea bairo roro na ìton átiyami —quĩ busujãñuparã.

Jesús ante Herodes

⁶ Bairo na caĩrjẽrẽ tãgori, Pilato puame, “¿Galilea macãacũ cū ãniñati?” na ì jẽniñañupũ. ⁷ Bairi yua, “Cũã niñami,” na caĩrõ tãgo, Herodes cawãmecucu tupu Jesure cū neãrotiyupu Pilato. Mai, Herodes puame Galilea yepa macããna quetiuparã ãñupũ. Baiyua, ti rãmurĩrẽ cū cũã ãñupũ Jerusalén macãpu. ⁸ Bairo Jesure Herodetu na cane etaro ìña, Herodes puame butiuro quĩñajesoyupu. Mai, Herodes puame Jesús cū caãtiere, camasã na caquetibujuriyere tãgonucũñupũ. Bairi butiuro Jesure quĩñaga nucũmiñupũ, ape wãme cū caãtijẽñomasĩrjẽrẽ ìñagu. ⁹ Bairo Jesús cū caetaro, capee cū jẽniñamiñupũ. Jesús puame cū yuesupu. ¹⁰ Topu ãñuparã quetiuparã sacerdote majã, aperiã, Moisés ãnacũ cū caroticũrĩquẽrẽ cajũgobueri majã mena. Na puame Jesure tutuaro mena cū busujãñuparã. ¹¹ Bairi Herodes, cū ãmua cũã Jesure roro quĩ epeyuparã. Bairo átiri, jutii quetiuparã rey ùcũ cū cajãñarjẽrẽ ùnierẽ cū jãñuparã, cū boyetiepegarã. Cabero Jesure Pilato tupu cū neãrotiyupu tunu. ¹² Ti rãmũ caãno, Herodes, bairi Pilato mena ãmeo bapacuti jũgoyuparã, cajũgoyepu mai caãmeo ìñatemiĩcãrã.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Cabero Pilato puame quetiuparã sacerdote majã, aperiã carotimasĩrĩ majã, aperiã camasã nipetirore na neñoñupũ. ¹⁴ Na neñorĩ, atore bairo na ìñupũ:

—Mujãã, ãnirẽ cū busupaigarã, yutu cū mujãã neatĩupa. ‘Cū caquetibujuriye mena camasãrẽ na tãgomawijiao joroque na átiyami,’ ìrĩ, yutu cū mujãã neatĩupa. Bairo mujãã caĩrõ, yu puame mujãã caĩñajoro, cū yu jẽniñamiapũ. Bairo mujãã, ‘Roro átiyami,’ mujãã caĩmiatacũãrẽ, yua, ãnirẽ roro cū caãtiere yu bócañaẽtĩña. Ñe ùnie mujãã cabusujãmirjẽrẽ cū yu wapa bocaetiya. ¹⁵ Herodes marĩrẽ cū catunuojoatacu cũã, ‘Ñe ùnie buicaperiyami,’ ìupĩ. Bairi cū cayasimasĩrõ maniña. ¹⁶ Baiyua, cū yu baperotigu. Cãrẽ na cabapeyaparoro, cū yu wiyogu —na ìñupũ Pilato camasãrẽ.

¹⁷ Mai, tocãnacã Pascua bose rãmũ caãno, Pilato puame wiyonucũñupũ jĩcãũ preso jorica wiipu macããcũ, judío majã na caboure. Bairi Jesure cū wiyogamiñupũ. ¹⁸ Bairo cū caãtigamiatacũãrẽ, nipetiro camasã puame bairo boesuparã:

—¡Bairo mũ áperigu! ¡Barrabás roquere jããrẽ mũ wiyobojagu! —quĩ awaja jũgoyuparã.

¹⁹ Barrabás puame ti macãrẽ ãcũ, na quetiuparã gobiernorẽ rocagu, bairi tunu camasãrẽ na pajĩãrĩ, preso jorica wiipu ãñupũ tie wapa. ²⁰ Pilato puame Jesure cawiyogau ãnirĩ tunu na ìnemoñupũ:

—Jesure cū yu wiyogu.

²¹ Bairo cū caĩmiatacũãrẽ to macããna netõõjãñurõ quĩ awajayuparã:

—¡Yucupãĩpu cū papuaturotiya!

²² Tunu na ìnemoñupũ:

—Cariape yu quetibujuyã: ¿Dise ùnie carorije cū ásupari? Yua, ãnirẽ roro cū caãtiere yu bócañaẽtĩña. Bairi cū cayasimasĩrõ maniña. Baiyua, cū yu baperotigu. Cãrẽ na cabapeyaparoro, cū yu wiyorotigu —na ìñupũ merẽ itiani majũ.

²³ Bairo cū caĩmiatacũãrẽ, “¡Yucupãĩpu cū papuaturotiya!” jĩrĩã butiuro jãñurĩ ì awajanemoñuparã. Bairi to macããna, sacerdote majã quetiuparã, bairi aperiã camasã mena, butiuro na caawajaro jũgori, na caborore bairo baiyuparo. ²⁴ Bairi Pilato puame, “Torecu, na caborore bairo yu átigu,” ì tãgoñañupũ. ²⁵ Bairi cárcel caãcũ gobiernorẽ carocagamirĩcũ, camasãrẽ capajĩãrĩcãrẽ cū wiyorotiyupu. Bairo átiri, Jesure yua, na caborore bairo na átirotyupu.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Bairi yua, Jesure cū neásuparã, yucupãĩpu cū papuatugarã. Bairo áná, Simón cawãmecucure cū ñeñuparã, Jesús yucupãĩrẽ cū pusabojáto, ìrã. Mai, Simón puame Cirene yepa macããcũ ãñupũ. Ti rãmurẽ aperopu caãniatacu etau baiyupu Jerusalén macãrẽ. Bairi Jesús berore cū yucupãĩrẽ pusa ásupu Simón.

²⁷ Jesure na capapuarátore, capããrã camasã na usayuparã. Bairi carõmia na mena caãna puame, roro Jesure na caãtigaro ìñarĩ, butiuro tãgoña yapapuari, otiusayuparã. ²⁸⁻²⁹ Bairo na caotiro ìñarĩ, Jesús puame atore bairo na ìñupũ na, rõmirĩrẽ:

—Mujjã, Jerusalén macãana rômîrî. Roro yu cabaipere tũgoña yapapuaeticõãña. Popiye mujjã cabaipa rãmurî etagaro. Ti rãmû caetaro, ati macã macãana rômîrî atore bairo ïgarãma: ‘Ûseanîrî niñama carõmia capũnaacuti masîena, capũnaa mána, capũnaa ùpũõena.’ Roro tũgoña yapapuari bairo ïgarãma. Bairi mujjã majũã roro mujjã cabaipere, mujjã pũnaa cãã roro na cabaipere puamerê tũgoña yapapuari otiya. Yure, ‘Roro baiyami,’ ï otieticõãña. ³⁰ Ti rãmû caetaro, camasã puame riagamîrã, ‘ÿtã yucure jããrê to tãnio reató!’ ãmeo ïgarãma. ³¹ Yu, caroaro caãcu ãnîrî yucu cacatiricure bairo yu ãniña. Bairo caãcũrê yure na caãtímaslata, nocãrõ roro netõõrõ na átigarãma ati macã macããnarê, yucu cajînrîcũre bairo caãnarê —na ïñupũ Jesús.

³² Jesús mena na neásuparã caãmna puãgarã roro caãnarê, Jesús mena na cããrê yucupãiru na papuaturegarã. ³³ Bairi yua, La Calavera na caïrõru etarã, Jesure yucupãiru cã papuatuyuparã. Cũ mena, roro caãna cããrê na papuatuyuparã, jicãu cariape nuãõãrê, apei caãcõ nuãõãrê. ³⁴ Bairo yucupãiru tusau, Jesús puame Diore qũñupũ:

—Caacu, ãnoa roro na caãtiere masîtñina. Bairi tiere na masiriyobojaya —qũñupũ.

To caãna soldaua puame cã jutirore nipetirã caborã ãnîrî, número tũirire ãmeo wẽnuniñuparã. Bairo átiri na majũ masîñuparã Jesús jutirore canepaure. ³⁵ Camasã nipetiro to caãna Jesure qũñajoyuparã. Bairi tunu carotimasîrî majã cãã qũñajori roro qũñ boyeti epeyuparã:

—Aperãrê na netõõpũ. Bairi ãmerê cã majũã cã netõãto. Mesías, Dios cã cabesericu majũ cariape cã caãmata, cã majũã netõõmasîbujoumi —qũñ boyetiepeyuparã.

³⁶ Soldaua cãã qũñ boyetiepeyuparã. Cũtu etarî, use oco carorijere, “ÿÿjã, etiya!” qũñ epeyuparã. ³⁷ Tunu atore bairo qũñemoepeyuparã:

—ÿMũ, judío majã Quetiupau Rey mũ caãmata, mũ majũã mũ netõõmasîbujou! Mũ netõõtñina —qũñ epeyuparã.

³⁸ Tunu bairoa Jesús rapoa buire yucupãî woaturicapãîrê papuatuyuparã. Tipãipure atore bairo ï woaturique tusayuparo: ÑNI JUDÍO MAJÁ QUETIUPAU REY NIÑAMI, ï woaturique tusayuparo.

³⁹ Jesús mena na capapuaatacu jicãũ Jesure tutiri atore bairo qũñupũ:

—ÿMesías, Dios cã cajou majũ mũ caãmata, mũ majũã mũ netõõbujou! Jãã cããrê mũ netõõbujou. Mũ netõõmasîcã —qũñupũ.

⁴⁰⁻⁴¹ Bairo cã caïrõ, cã mena macããcã apei puame qũñ tutiyupu cã bapare:

—Mũ, cariacopau nimicũã, ¿Dios mena mũ tũgoña qũñenogaetiyati mai? Marîã, roro caãna ãnîrî marî buicutiya. Bairi marîrê pajîãrã átiyama. Ñni roque dise ùnie carorije caãpei niñami —qũñupũ.

⁴² Cabero Jesús puamerê qũñupũ:

—Jesús, mũ carotimasîrîpau etau, yure mũ masiritiepa.

⁴³ Bairo cã caïrõ, qũñupũ Jesús puame:

—Cariape mũrê ñiña: Ati rãmna yu mena mũ ãnigu, Diotu, nocãrõ caroaro caãnopũ —qũñupũ.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Merê yua, pasaribota caãno, caãno tusarao yua, naitiãcoásuparo ati yepa nipetiropu. Yoaro naitiãñuparõ. Bairi muiupu bauesupu. Ñnamicã, tres de la tarde caãno majũ tunu busuyuparo. Tunu bairoa templo wii aruare ãñotaricaro jutii asero carecomacã woocoasuparo. ⁴⁶ Bairo cabairo bero yua, Jesús puame busurique tutuaro mena atore bairo ïñupũ:

—ÿCaacu, yu yerî pũnarê yu bocãñeña!

Atore bairo ï yaparo, riacoásupu Jesús.

⁴⁷ Soldaua quetiupau capitán puame cabaiatajere ñnarî, atore bairo Diore qũñ basapeoyupu:

—Cariapea ãnia, Jesús carorije caãpei majũ nimiupî —ñupũ.

⁴⁸ Tunu bairoa camasã nipetiro to caãna tie cabaiatajere caññaatana ãnîrî, butioro tũgoña yapapuari na cotiare pari tunuásuparã, Diore tũgoñabobori. ⁴⁹ Bairi Jesús baparã caãnana cãã nipetiro, aperã carõmia Galilea yepa macããna Jesure causaátiatana puame toa tuari jõpũã ñnacõãñucũñuparã cabaiatajere.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Mai, ãñupũ jicãũ caãmũ cañũũ José cawãmecũcu. Arimatea cawãmecuti macã macããcã ãñupũ. Ti macã puame Judea yepapure ãñuparõ. Cũ cãã, quetiuparã, Junta Suprema majã mena macããcã jicãũ ãñupũ. ⁵¹ Mai, José puame Dios cã carotimasîrîpau caetarore cacotei ãñupũ. Bairi cã mena macããna quetiuparã roro na caãtiatajere caboetimiatacu ãñupũ.

⁵² Bairo yua, Pilato tupu áti, Jesús rupaari ánajêrê yarocagu, cû jêniásúpu. ⁵³ Cabero yua, José puame Jesure, yucpáipu catusaare cû ruioyupu. Bairo cû átiri, jutii asero lino mena, cû úmañupû. Bairo átiri bero, útã opepu Jesús rupaari ánajêrê cûñupû. Áti yaparori, útãpã mena tubiatoyupu. Ti ope puame mai, aperiã cayasirãrê cacúroca mani ope añuparõ. ⁵⁴ Ti rûmu puame añuparõ judío majã na cayerijãrî rûmu jûgoye macã rûmu. Ti rûmu ñamicã merê judío majã na cayerijãrî rûmu etagaro baiyuparo. Bairo qûêno weyopeyogarã baiyuparã, na cayerijãrî rûmu caetaparo jûgoye.

⁵⁵ Bairo carõmia Galilea yepa macããna Jesure causaátiatana cûã ásúparã. Jesure útã opepu na cayarore ññarãna. Na, rûmirî puame Jesús rupaari ánajêrê na cacúatapaure masîgarã, ññarã ásúparã. ⁵⁶ Bairo ñña yaparori bero, na caãni wiiripu tunucoásúparã. Topu etarã yua, caroaro cajutiñurjêrê qûênoñuparã Jesús rupaari ánajêrê na capiopeopeere. Bairo áti yaparori bero, yerijãñuparã Moisés ñnacû cû caroticûrîcãrõrêã bairo.

24

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yua, judío majã na cayerijãrî rûmu bero, ape semanarê na capaajûgori rûmu añuparõ. Bairo ti rûmu caãno, ñamirõcãcã cajutiñurjê caqûênoatana rûmirî puame masã opepu ásúparã, cajutiñurjêrê Jesús rupaari ánajêrê pioturãna. Aperiã rûmirî cûã na bapacuti ásúparã na mena. ² Bairo ti masã opere etarã yua, ññajoyuparã. Ti opere na cabiaatati, útã ti tupãworicaropu bauyuparo. ³ Bairo cabairoi, ti opepu jãañuparã. Marî Quetiupau rupaari ánajê puame mañuparõ yua, na caññaata. ⁴ Bairo cû rupaari ánajê camanoi yua, butiõro tûgoñacõã maniasúparã. Dope bairo áti masîsuparã. Bairo na baiãno, pugarã caũmua natu etanucãñuparã. Na puame jutii caasiriyarije cayowerijere jãñañuparã. ⁵ Bairo carõmia puame butiõro uwiri murîcũmucoásúparã yepapu. Bairo na caãto, atore bairo na ññuparã caũmua puame:

—¿Nopêrã cariaricarã ññanarê na cacûrõpu cacatirena mujãã macãñati? ⁶ Jesús atore maniñami. Merê caticoayami. ¿Galileapu mujãã caãno, cû cabaipeere mujããrê cû caquetibujuriquere mujãã masîetîñati? ⁷ Atope bairo mujããrê íwî: ‘Yu, Camasã jûgocure, carorije caãnarê yu jorocagarãma, yure yucpáipu na capapuaturocaparore bairo írã. Bairo yu na caãtirõcomiatacũãrê, itia rûmu bero yu caticoagu tunu,’ mujãã ñ quetibujurwî —na ñ quetibujuyuparã ñngelea majã.

⁸ Bairo na caîrõpu, tûgoña bócauyuparã Jesús narê riagu jûgoye cû caîrîqûêrê. ⁹ Bairo tûgoñabõcari yua, macãpu tunucoásúparã. Topu etarã, Jesús cû cabuerã, pugã wãmo peti rapore jîcã pênirõ cãnacã apõstolea caãnarê nipetirije na caññaatajere na quetibujuyuparã. Aperiã caãrê na quetibujuyuparã. ¹⁰ Narê caquetibujuri majã rûmirî puame añuparã: Maria Magdalena, Juana, apeo María, Santiago paco, aperiã carõmia cûã añuparã. ¹¹ Bairo na caîrõ tûgo, apõstolea majã puame cariape na tûgoesuparã. “Bairo ñcõãrã mujãã ñña,” na ñcõañuparã.

¹² Bairo cariape na catûgoetimiatacũãrê, Pedro puame atuátî ññau ásúpu masã opere. Bairo topu jãáti ññañupã. Bairo cû cañnarõ, mañuparõ Jesús rupaari ánajê. Jutii aseri Jesure na caũmiamataje jeto añuparõ. Bairo tie jeto caãno ñña acuarî, cû wiiripu tunucoásúpu. Butiõro tûgoñarîqûê pairi tûgoñamani ásúpu, tie cabaiatajere ññarî.

En el camino a Emaús

(Mr 16.12-13)

¹³ Ti rûmu caãnoa pugarã Jesús cû cabuemirîcãrã puame Emaús na caîrî macãpu ñna baiyuparã. Pugã wãmo peti rapore jîcã pênirõ cãnacã kilõmetros majû yoaro átãto añuparõ Jerusalén macã puame. ¹⁴ Topu ñna, na puame Jesús cû baiatajere busupai ásúparã. ¹⁵ Bairo na cabusutuuatõ, Jesús puame na emuetari, na mena átuatúsúpu cû caã. ¹⁶ Bairo cûrê ññamirãcũã, “Jesús niñami,” ñ masîsuparã mai. ¹⁷ Bairo yua, Jesús puame na jêniñañupã:

—¿Ñe ñnie quetire mujãã busupaiyati? ¿Nopêrã mujãã tûgoñarîqûê paiyati? —na ññupû.

¹⁸ Bairo cû cañjêniñarõ tûgo, jîcãã na mena macãcũ Cleofas cawãmecucu qûññupû:

—¿Áti rûmurî Jerusalén macãpu cabaiatajere mu jetoa mu tûgoetiyati? Nipetiro ati yepa macããna masîrãma.

¹⁹ Bairo na caîrõ, Jesús puame bairo na ññupû:

—¿Dope to baiati? —na ññupû.

Bairo cû caîrõ tûgo, atore bairo qûññuparã:

—¿Jesús, Nazaret macãcũ cû cabaiatajere mu tûgoetiyati? Cû puame profeta ñmi. Capee caãtjêñomasî ñmi. Cû caquetibujurije cûã ñumajûcõãwã. Bairo Dios, camasã caã nipetiro cû mena useaninucwã. ²⁰ Bairo cû cabaimiatacũãrê, quetiuparã sacerdote majã, aperiã marî quetiuparã mena, cû ñerî cû nuniwã romano majãrê, cû na capajãrõrê borã. Bairo

átiri, yucapãiru cã papuatu rocarotiwã. ²¹ Jãã puame, ‘Cãã, ati yepa, Israel yepare caẽmarĩ majãrẽ carocapaũ majũ ãnigumi,’ jãã ĩ tũgoñamiwã. Merẽ yua, itia rãmu netõcoaya, cãrẽ na capajã rocaatato bero. ²² Bairãpuã, jãã puame jãã tũgoacuoacoaru, jãã mena macããna rõmirĩ jicããrã, ‘Catiupi,’ jããrẽ na caĩquetibujoro jũgori. Na puame cũ rupaũri ãnajẽrẽ ãtã opepu na cacũricãrõpu cabusuripaũaca ĩnarãupa. ²³ Bairo topũ etarã yua, Jesũs rupaũri ãnajẽ camanoĩ, jãã tupũ quetibujurã etaama: ‘Ángelea majãrẽ jãã ĩnaapũ, “Catiyami Jesũs,” jãã ĩãma,’ jãã ĩ quetibujuma. ²⁴ Bairo na caĩrõ tũgori jicããrã jãã mena macããna ĩnarãupa Jesũs masã opepu. Topũ na caetaro, nipetiro jããrẽ na caĩtatorea bairo baiuparo, na caĩñaata. Bairãpuã, Jesũs puamerẽ quĩñaetiuparã —quĩ quetibujuyuparã Jesure.

²⁵ Bairo na caĩquetibujoro tũgori, atore bairo na ĩñupũ Jesũs cã cabuemirĩcãrãrẽ:

—[Rusamajũcõãña mai mujããrẽ mujãã catũgomasiptipee! Marĩ ñicũjãã na caĩwoatucũrĩquẽ nipetirijere, ¿nocãrõpu cariapea mujãã tũgopeyorãati? ²⁶ ¿Mesías, Dios cũ cajou, cũ pacũtu cũ catunuãpãro jũgoye ati yeparu popiye cã cabaĩpeere cũ cũesupari? ²⁷ Bairo mee ato na quetibujuyupari profeta majã ãnana? —na ĩñupũ Jesũs.

²⁷ Bairo na ĩ yaparori yua, na quetibujũ jũgoyupu Jesũs cõñarĩcãrõrẽ bairo. Bairo cã cabaĩpeere Moisés ãnacũ cã caquetibujwoatucũrĩquẽpuĩ quetibujũ jũgoacũ, profeta majã na caquetibujwoatucũrĩquẽpuĩ quetibujũ jããñupũ.

²⁸ Bairo yua, Jesũs cã cabuemirĩcãrã na caãti macãpu na caetaro, Jesũs puame netõacũre bairo baiyupu. ²⁹ Bairo cã canetõãmiatacũãrẽ, cã cabuemirĩcãrã puame bairo quĩñuparã:

—Netõãpẽina. Jãã mena ati ñamirẽ mu tuagu. Merẽ ñamicãpu niña. Naiorõpu baiya —quĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgo, wiipu jããñupũ, na mena tuagu. ³⁰ Cabero mesaru ugagarã na caruiro, Jesũs puame pããrẽ neñupũ. Nerĩ, Diore jẽniñupũ. Jẽni yaparo, pããrẽ na peebato nuniñupũ cã cabuemirĩcãrãrẽ. ³¹ Bairo cã caãtopũ merẽ yua, “Jesũs niñami,” ĩ masĩjũgoyuparã. Bairo cũ na caĩñamasĩmiatacũãrẽ, Jesũs puame yasicoasupu. Tunu baunemoesupu cã cabuemirĩcãrãrẽ. ³² Bairo cã cabairo ĩnarĩ, atore bairo ãmeo ĩñuparã:

—Dios cã caquetibujũcũrĩquẽrẽ marĩrẽ cã caquetibujoro, ¿tie meerẽ áto marĩ yeri catiupari? Marĩ yeri caroaro tũgoñao joroque marĩ átiami, maapu marĩ caãto —ãmeo ĩñuparã na majũ.

³³ Bairo ĩrĩ bero, jicoquei tunucoãsuparã Jerusalén macãpu, na yarãrẽ quetibujurãná. Topũ etarã, Jesũs cã cabuemirĩcãrã puãa wãmo peti rupore jicã pẽnirõ cãnacãũ apõstolea majã neñarĩ caãnarẽ na etayuparã. ³⁴ Bairo na etari, na ĩñuparã:

—Cariapea marĩ Quetiuparu cariacoaatacu nimicũã, catiupi. Simõn cãã quĩñaupĩ —na ĩñuparã.

³⁵ Na ĩ yaparo, maapu Jesũs narẽ cã cabuiaetaatajere na quetibujuyuparã. Tunu bairoa Jesũs pããrẽ narẽ cã cabatoro cãrẽ na caĩñamasĩãtaje cããrẽ na quetibujuyuparã.

*Jesús se aparece a los discípulos
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)*

³⁶ Bairo mai tiere na caquetibujũãnitoyea, Jesũs puame na recomacãpu buiaetayupu. Buiaetari atore bairo ĩ jẽniñupũ:

—Caroa yericutaje mujããrẽ cã joãto Dios.

³⁷ Jesũs cã cabuemirĩcãrã puame quĩña acũacoasuparã. Cũ uwijãñuparã, “Jesũs wãti ãcãmi,” ĩrã. ³⁸ Bairo na cauwiro ĩnarĩ, atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopẽĩrã yure mujãã ĩñaacuayati? ¿Nopẽĩrã, “Jesũs mee niñami,” mujãã ĩ tũgoñãñati mai?

³⁹ ĩnañijate yu wãmorĩrẽ, bairo yu rupoori cããrẽ. Yua, Jesũs yu ãniña. Pãñarĩ ñiñañijate. Espĩritu yu caãmata, õwãã mani, rupaũ mani, yu baibujioũ. Cũ mee ãnirĩna, õwãã cuti, rupaũ cuti yu baiya.

⁴⁰ Bairo na ĩna, na ĩñoñupũ Jesũs cã rupori, cã wãmoorĩ cããrẽ, cã na capapuaata opeere. ⁴¹ Bairo na cã caĩñomiatacũãrẽ, cã cabuemirĩcãrã puame cariapea tũgoesuparã mai. Cũ caĩrĩjẽrẽ useanirõ tũgomirãcãã, tũgo mawijiacõãñuparã. Bairo na cabairo ĩnarĩ, atore bairo na ĩ jẽniñañupũ:

—¿Ugarique ãnie atore mujãã cãgoetiyati?

⁴² Bairo cã caĩrõ yua, wai puõricãrẽ cã nuniñuparã. ⁴³ Na canunirõ yua, nerĩ, petiro cã cabuemirĩcãrã na caĩñarõ ugayupu. ⁴⁴ Uga yaparori bero, na ĩnemoñupũ tunu:

—Yure cabaĩataje atore bairo mujãã mena ãcã, yu caĩrĩquẽ baiapu: “Nipetiro yure bairo baigumi Moisés ãnacũ cã caroticũñarĩquẽ, bairo profeta yaye cãã, bairo salmos tutiri macããjẽ cãã nipetiro bairo baipeticoagaro yure na caĩquetibujũ woatucũñarĩquẽ,” mujããrẽ ñiwã.

⁴⁵ Bairo cã caĩrõpu, tũgoña bõcayuparã Dios ya tutipu na caquetibujũcũñarĩquẽrẽ. ⁴⁶ Bairo na cabairoi, atore bairo na ĩñupũ Jesũs:

—Atore bairo ĩ quetibujuyupa mai: “Dios cã cajoure roro cã átiyasiogarãma. Bairo na caãtĩmiatacũãrẽ, itia rãmu bero tunu catigumi. ⁴⁷ Bairo cã cacatiro bero, cã yarã puame cã

yaye quetire quetibujũ batopeticõãgarãma nipetiro ati yepa macããnarẽ. Jerusalén macãĩ cã yaye quetire quetibujũ jũgogarãma. 'Roro mujãã caátiere busũqũênofia mujãã yerire Dios mena, mujããrẽ cã canetõõparore bairo ãrã,' na ã quetibujũgarãma," ã woatu quetibujũyupa profeta majã. ⁴⁸ Mujãã merẽ atiere caquetibujũmasĩrã mujãã ãniã. ⁴⁹ Bairi mujãã yeripũ yũ jogũ yeri tutuariquere, yũ Pacũ cã caĩrĩcãrõrẽã bairo. Bairi mai, ati macã, Jerusalén macãrũa mujãã ãnicõãwã, yeri tutuarique jõbui umãrecõo macããjẽ caatĩparo jũgoye.

Jesús sube al cielo
(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Cabero Jesús na jũgoásúpũ macã camanopũ. Betaniapũ na jũgoásúpũ. Topũ etari, Jesús pũame cã wãmorĩrẽ ñumãgõrĩ, Diore na jẽnibojayupũ: "Caroare cã jonemoáto mujããrẽ marĩ Pacũ Dios," na ãũpũ. ⁵¹ Bairo ããcũna, na wãweyori, umãrecõo pũamerẽ wãmũcoásúpũ. ⁵² Bairo cãrẽ qũĩroari bero, tunucoásúpãã Jerusalén macãrũ ãseanĩrĩqũẽ mena yua. ⁵³ Jesús cã cabuericarã pũame templo wiipũ tocãnacã rãmũa ãnucũũparã, Diore cã basapeorãã. Tocãrõã ñiã.

El Evangelio Según SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Tirāmuru ati yepa caānīparo jūgoyepa merē ānicōā jūgoyupi Cristo, Dios macū, Dios Yaye Quetire Caquetibūju Majū cawāmecucu. Cū puame merē Dios mena ānicōāñupī. Cū cāā Dios āñupī. ² Caāni jūgoripaurpa cū cāā merē Dios mena ānicōāñupī. ³ Dios, cū macū jūgori nipetirijere āsupi. Ati yeparure caānie nipetirije cū jūgori cū caātaje jeto niña. Dise ūnie cū jūgori mee cū caātaje manimajūcōāña. ⁴ Veri capetietiere cajopau majū niñami Dios macū. Bairo caācū ānirī ati yepa macāānarē na cajñawoure bairo niñami. Cū caquetibūjurique jūgori camasā, tiere catūgousarā puame caroaro ānimasñāma. ⁵ Bairo Dios macū cajñawoure bairo caācū puame carorā canaitiārōpure bairo caānarē na jñawo etau baiyami. Cū caquetibūjurijere cateerā canaitiārōpu caānarē bairo caāna puame cū busnetō masētñāma.

⁶ Āmi jīcāū camasocu Juan cawāmecucu. Cū puame Dios cū caquetibūjurotjoricu āmi. ⁷ Dios macū, ati yepa macāānarē cajñawoure bairo caācū majū cū caatipeere caquetibūju jūgoyetipau āmi Juan. Dios macū cū caquetibūjuperee camasā cariape na tūgousaāto ī, Dios cū caquetibūjūjūgoyetirotjoricu āmi. ⁸ Baiṛna Juan, ti yepa macāānarē cajñawoure bairo caācū mee āmi. Dios puame cū macū cajñawoure bairo caācū cū caatipeere cū caquetibūjurotjoricu āmi Juan. ⁹ Baiṛi Dios macū, caroaro cariape caācū, cajñawoure bairo caācū majū, ati yepa macāāna nipetirore Dios yaye quetire quetibūjuacū āsupi.

¹⁰ Baiṛi, Dios Yaye Quetire Caquetibūju Majū cawāmecucu ati yeparure etayupi. Dios mena ati yepare caātacu cū caānīmiatācūārē, ati yepa macāāna puame, “Cāā niñami Dios macū,” cārē ī masēma. ¹¹ Cū caāta yepa macāāna tūpu etayupi. Bairo natu cū caetami-atācūārē, na puame jīcā nūgōā cū boema. Cū yarā cū boema. ¹² Bairo aperā cū boeti, jīcāārā puame cū bojāñuñupā. Na puamerē caroa wāme na ānirotiwī. Dios pūnaa majū na ānirotiwī, cū mena catūgoñatutuarā puamerē. ¹³ Camasā pūnaa cutajere bairo āmerñāma. Camasā na caātaje mena na caborije mena pūnaa cutiyama. Dios pūnaa puame roque cū camasirjē jūgori cū pūnaa caāna niñāma.

¹⁴ Baiṛi, Dios Yaye Quetire Caquetibūju Majū cawāmecucu ati yeparu buia etayupi. Marīrēā bairo ati rupau cacūgon buiaetari, marī camasā mena āmi. Bairo marī mena āni yua, būtiaro marī maiwī. Tunu bairoa cariape jeto quetibūjūnucūwī. Jāā puame cū caasiyarijere jāā iñawū. Dios macū majū cū caānoi, cū pacu cārē cū cajorije caasiyarijere jāā iñawū. ¹⁵ Juan Bautista puame Dios macū yaye quetire quetibūju, atore bairo iwi: “Āni niñami mujāārē yu caquetibūjūjūgoyetiricu: ‘Yu bero caetau yu jūgoye caānacū āñupī. Bairo cū cabairoi, cū paarique puame, yu paarique netōjāñurō caānimajūrjē niña.’”

¹⁶ Dios puame capee caātimasī ānirī ape wāme, ape wāme caroare cū cajorije marī nipetirārē marī jonucūwī. ¹⁷ Moisés ānacū puame cū carotiriquere cūñupī marī ñicūjāā ānana mena. Jesucristo puame atore marīrē iñamairī, marītu etawī, caroaro cariape atīānājērē marī iñogu. ¹⁸ Ni puame Diore cañnarīcū mácūmi. Bairo cū cabaimiatācūārē, Dios macū jīcāū caroaro cū mena ānīnucūñupī. Cū puame cū pacure marī masiō joroque marī ātiyami.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Baiṛi Jerusalén macā macāāna judío majā quetiuparā puame Juan Bautista tūpu na joyuparā sacerdote majārē, baiṛi levita majā cūārē. “¿Ñamu majū mu āniñati?” Juarē qūī jēniñarotirā, cūtu na joyupa. ²⁰ Juan puame cariapea bairo na ī quetibūjuwī:

—Yua, Mesías, Dios cū cajou mee yu āniña —na iwi.

²¹ Tunu cabero qūī jēniñanemowā:

—Toroque, ¿ñamu majū mu āniñati? ¿Tirāmuru macāācū profeta Elías cawāmecucu ānacū tunu catitunurī mee mu āniñati? —qūī jēniñawā.

Juan puame:

—Cū mee yu āniña —na iwi.

Bairo cū caīrō tūgori, qūī jēniñanemowā tunu:

—Toroquere, ¿ñamu majū mu āniñati? “¿Jīcāū profeta Dios cū cajopau atūgumi ati yeparure,” marī ñicūjāā ānana na caīquetibūjūjūgoyetiricu mee mu āniñati? —qūiwā Juarē.

Bairo na caījēniñarō, Juan puame:

—Cū mee yu āniña —na iwi.

²² Bairo cū caīrō tūgori, atore bairo qūī jēniñanemowā tunu:

—Toroquere, ¿ñamı majü mı añiñati? Jãârê cariapea quetibujıya, jãârê cajoatanarê cariapea na jãâ caquetibujunetomasıparore bairo.

²³⁻²⁴ Bairo na caırõ, atore bairo na İwı Juan:

—Yua, İsaías añacü cü cawoatu jüگویcutacu yu añiña. Atore bairo İ woatu quetibujıyayı: “Bairo İgımı desierto cayucımanopı cañicõañiatacu: ‘Marı Quetiıpaı yoaro mee etagımı. Torecu, caroarö cariape añicoteya. Camasã na quetiıpaı cü caetaparo jüگوی cü caatıpawãre na caquẽnoyurea bairo mujãã cüã caroarö atıcoteya,’ İ woatu quetibujı jüگویtiyayı İsaías añacü yu caquetibujıpeere,” na İwı Juan, cürê Jerusalẽn macãana fariseo majã na cajñiñarotıjoatanarê.

²⁵ Tunu atore bairo qũı jẽniña nemowã:

—Toroquere ñerê ácu, Mesías Dios cü cajou ãmerımicüã, Elías añacü ãmerımicüã, profeta ãmerımicüã, ¿nopẽı camasãre na mı bautiza nucũñati?

²⁶⁻²⁷ Bairo na caırõ tãgon, atore bairo na İ quetibujıwı Juan:

—Yu paarique niña camasãre oco mena yu cabautizarije. Yu bero caetaı, mujãã watoa caãcũ, mujãã camasãre cü paarique puame roque, yu paarique to cañumiatacãârê, ñunetõgaro. Cũ roque yu netõrõ caãnimajũı niñami. Bairi yu puame jıcãrõ tãni yu átipeyo masıẽtiña —na İ quetibujıwı Juan.

²⁸ Bairo bairi atie nipetiro baiwu Betania cawãmecuti macãpu. Ti macã puame Rio Jordãn are nũgõã muıpu cü cawãmuatı nũgõãpu ãmu Juan cü cabautizarıcaro puame.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Ti rãmu busuri rãmu caãno cü tãpu Jesús cü caetarore qũıñawı Juan. Bairo qũıña yua, atore bairo jãã İwı cãtu caãnarê: “ıqũıñaña cürê! Ñania niñami Cordero oveja macãre bairo Dios cü cacũricũ cawãmecucu. Oveja na canuı cawımaı Diopıre na cajoemũgõjonucũricũre bairo caãcũ niñami. Cũã, cü carıapee jũgori atı umãrecõo macãana nipetiro roro na caãtiere camasiriyojojapı majü niñami. ³⁰ Ñni niñami mujããre yu caquetibujıjüگویtiricu: ‘Yu bero caetaı yu jüگوی caãnacü ãñupı. Bairo cü cabaroi, cü caarije yu paarique netõjãñurõ caãnimajũrije nigaro.’ ³¹ Yu cũã, ‘Cũã niñami Dios macũ,’ ñi masıẽpũ mai. Bairo İ masıẽtımıcüã, İsrail yepa macãana cürê na camasıparore bairo İ, oco mena na yu bautizaı atıpaı,” jãã İwı Juan, jãã, cãtu caãnarê.

³² İ yaparo, atore bairo jãã İnemowı tunu: “Espıritu Santo, Dios Yeri majü umãrecõo caacũ puame buare bairo bau ruiatıri, ãni Jesús buıpu etapeami. ³³ Yua, mai cü yu masıẽpũ. Bairo yu camasıẽtımıatacũârê, Dios oco mena yure cabautiza rotıjoricu puame atore bairo ñıwı: ‘Jıcãũ caũmurê miñagu yu Yeri Espıritu Santo baurui etari cü buıpu caetapeaocoure. Cũã nigımı camasã yerıpu Espıritu Santore cajoması,’ ñi quetibujıwı Dios. ³⁴ Bairo Dios yure cü caıquetibujıricarore bairoa ñiñaña ãmerê. Bairo caıñau ãnıri mujããre cariape ñiña: Cũã niñami Dios macũ,” jãã İ quetibujıwı Juan, jãã, cãtu caãnarê.

Los primeros discıpulos de Jesús

³⁵ Ti rãmu cabusuri rãmu caãno, ãni Juan tunu cü cabautiza ãnıncũrõpu. Jãã, puğarã Juan cü cabuerã cãã jãã ãmu cü mena. ³⁶ Bairi cü mena jãã caãno, Jesús jããre cü canetõatõ İnarı, atore bairo jãã İwı Juan:

—ıÑıri qũıñaña! Ñania niñami Cordero oveja macãre bairo Dios cü cacũricũ cawãmecucu —jãã İwı Juan Bautista.

³⁷ Bairo cü caırõ tãgorã, Juarê cü jãã aweyocoápũ. Jesús berore jãã usacoápũ, jãã puğarã, Juan cü cabuemiataca puame. ³⁸ Bairo jãã causaro, Jesús puame jãã ãmejorenucã İña, atore bairo jãã İwı:

—¿Ñerê borã, yure mujãã usayati?

Bairo cü caırõ:

—Rabunı, ¿nopı mı caãnipau to añiñati? —cürê jãã İ jẽniñawı.

³⁹ Bairo jãã caıjẽniñarõ tãgon, atore bairo jãã İwı Jesús:

—Tiaya yu mena. Yu bapa cutırasã.

Bairo cü caırõ tãgo, cü mena jãã acoápũ. Bairo cü caãnipaure etarã, cü mena jãã ãnicõã naıoapũ, merê ñamicããcãpu caãno jũgori yua.

⁴⁰ Mai, yu mena macããcũ yure bairo Juan mena caãnimıricũ cabero Jesús yaye quetire catõgousau Andrés puame Simõn Pedro bai ãni. ⁴¹ Bairi cü puame jıcoqueı cü jũgocu Simorê cü macãũ ácu baiwı. Bairo cü bócaı yua, atore bairo qũıñupı:

—Mesías cawãmecucure jãã bócaıpu. (Mai, Mesías, atore bairo İgaro İña: “Cristo, Dios cü cabesericu atı yepapure cü cajoricu,” İgaro İña.)

⁴² Cabero Andrés puame cü jũgocu Simorê cü piıetawı Jesús tãpu. Bairi Jesús, Simorê qũıñarı, atore bairo qũıwı:

—Simón mu ãniña Juan macũ. Āmerẽ Cefas mu wãmecutigu. (Mai, Cefas puame, “Pedro” ĩgaro ĩña.)

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Ti rãmu cabusuri rãmu caãno, Jesús puame, “Galilea yeparu yu águ,” ĩ tãgoñawĩ. Bairo topu ácu, Felipe cawãmecucure cã bocaetari atore bairo qũĩwĩ:

—Jito. Yu mu bapacutiroapa.

⁴⁴ Mai, cã, Felipe puame Betsaida cawãmecuti macã macããcũ ami. Pedro, cã bai Andrés mena ti macã macããna ãma. ⁴⁵ Bairi Felipe puame Natanaere cã piiámĩ. Bairo cã tãpu etau, atore bairo qũĩñupĩ:

—Dios yaye quetibujerica tutipũ Moisés ãnacũ, bairi profeta majã ãnana na ca-woutujãgoyeticũricũrẽ jãã bócaapu. Cãã, Jesús cawãmecucu, José macã, Nazaret macã macããcũ niñami —qũĩñupĩ Felipe.

⁴⁶ Bairo cã caĩrõ tãgou, atore bairo qũĩñupĩ Natanael Felipere:

—¿Mu catãgoñaata, Nazarepure ĩcãũ ũcũ cañuu cũ ãnicuti?

Felipe puame Natanaere bairo qũĩñupĩ:

—Jito yu mena. Topu mu tãgoñabesegu —qũĩñupĩ Felipe Natanaere.

⁴⁷ Bairo cabero Jesús Natanael cã caetaro ĩñau, atore bairo qũĩwĩ cãtu cañarẽ:

—Merẽ atiyami Israel macããcũ majũ ĩcãrõ tãni caĩbusunucũ —na ĩwĩ.

⁴⁸ Bairo Jesús cã caĩrõ tãgou, atore bairo qũĩ jeniñawĩ Natanael Jesure:

—¿Dope bairi yu mu masiñati?

Jesús puame bairo qũĩwĩ:

—Mu niñawũ Felipe murẽ cã capiiparo jãgoye, higuera cawãmecutii roca mu caãno.

⁴⁹ Bairo cã caĩrõ tãgou, Natanael puame qũĩwĩ:

—Cabuei, ¿Dios macã mu ãniña, ati yepa Israel macããna quetiupau Rey majũ mu ãniña!

⁵⁰ Bairo cã caĩrõ tãgori, atore bairo qũĩnemowĩ Jesús Natanaere:

—¿“Higuera yucu rocapu mu niñawũ,” yu caĩrjjerẽ tãgori, “Dios macãã niñami,” yure mi nuçũbũgoyati? Cabero yu caátimasĩrjje netõjãñurõ caroa macããjjerẽ miñagu —qũĩwĩ Jesús Natanaere.

⁵¹ Bairo qũĩ yaparou, atore bairo na ĩnemowĩ Jesús cãtu cañarẽ:

—Cariapea mujããrẽ niña: Cabero umurecõo capãñucãrõ mujãã ĩñagarã. Bairo capãñucãrõ ĩñarã, Diotu macããna ángelea majã yu, Camasã Jãgocu buipure ruiati, bairi tunu wãmuã na cabairo cããrẽ mujãã ĩñajogarã.

2

Una boda en Caná de Galilea

¹ Cabero itia rãmu bero caãno Galilea yeparu Caná cawãmecuti macãpu to macããna na cawãmo jiyari bose rãmu qũẽnowã. Jesús paco cãã topu ãmo. ² Bairi Jesús, jãã, cã cabuerã cãã, na capiijoatana ãnirĩ, topu jãã ãmu, ti bose rãmu caãnorẽ. ³ Bairo bose rãmu na caáto, na caetirije use oco peticoapu. Bairo capetiro ĩñarĩ, cã paco puame atore bairo qũĩwõ Jesure:

—Macã, etirique use oco peticoaya.

⁴ Bairo cõ caĩrõ tãgou, atore bairo cõ ĩwĩ Jesús cã pacore:

—¿Caaco, dopẽĩõ bairo yu miñati? Dios cã catutuarije camasãrẽ yu caáti ĩñoparo etaetiya mai.

⁵ Bairo cã caĩmiatacũãrẽ, cã paco puame ti wii macããna cause oco tĩã coterãrẽ atore bairo na ĩwõ:

—Mujããrẽ cã caátitotiri wãme cãrõ cũ mujãã áti usawa.

⁶ Mai, topu ãmu ĩcã wãmo peti ĩcã pẽnirõ cãnacã joturi, ãtã joturi. Capaca ruri nocãrõ cincuenta, o setenta litro majũ caoco jeri ruri ãmu tocãnacãrupua. Judio majã caroarã nigarã Dios cã caĩñajoro, tiru macããjẽ oco mena na causanucũrũruri ãmu. ⁷ Bairo cabairo yua, Jesús puame atore bairo na ĩwĩ ti wii macããna catiã coterãrẽ:

—Atie joture oco mena pio jiroya.

Bairo cã caĩrõ tãgorã, cã caĩrõrẽ bairo áma. Caroaro piojirocõãwã. ⁸ Bairo na caáti yaparoro ĩñau, atore bairo na ĩwĩ tunu:

—Bairi yua, bose rãmu cajũgoácu tãpu jeánãja petoaca tiru macããjjerẽ, cã etiñaáto —na ĩwĩ Jesús.

Na puame, “jau,” ĩrãna, cã caĩrõrẽ bairo petoaca cã jeámã bose rãmu cajũgoácu.

⁹ Bairo bose rãmu cajũgoácu puame tiere etiñañupũ. Merẽ, tie oco puame use oco majũ jẽñacoasupa. Mai, “Jesús cã caátiateja niña.” ĩ masiẽsupi. Catãã coteri majã jeto masiwã, na majũã ocore capiojãatana ãnirĩ. Bairi bose rãmu cajũgoácu puame cawãmojiyaatacu cã piijoypu. ¹⁰ Atoe bairo qũĩñupũ:

—Camasã nipetiro bose rãmu caãno nipetirore use oco caroa puamerê na tãã jũgonucũãna. Cabero na capiijoatana pairo na caetituario bero roque, use oco cabũgoro macããjê ùnierê na tããnucũãna. Mu puame use oco caroa puamerê mu rãgaupa, tame —qũĩũupũ ti bose rãmu cajũgoácũ cawãmo jiyatacare.

¹¹ Bairo bairi ato Galilea yeparũ Canã cawãmecuti macãpu atie Jesús cã caãti ñõorĩqũẽ puame cã cawãma átijẽno ñõoo jũgorique majũ ãmu. Bairo ácu, camasãrê na ñõowĩ nocãrõ cã catutuarijere. Bairo cã caãti ñõorõ, jãã, cã cabuerã cãã caroaro cariape cã jãã tũgojũgowu.

¹² Tipau bero ãmi Jesús Capernaum cawãmecuti macãpu. Cũ mena ãmã cã paco, bairi cã bairã cãã. Jãã, cã cabuerã cãã cã mena jãã áru. Bairi ti macãpure nocãnacã rãmu mea jãã ãmu.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Jãã, judío majã bose rãmu Pascua jãã caĩrĩ rãmu caetagaro caãno, Jerusalén macãpu ãmi Jesús. ¹⁴ Bairo topũ etau, templo capairi wii ñũbuerica wiipũ jããmi. Ti wiire jããetari, to macããna wecuare, ovejare, buare nunirĩ cawapatari majãrê na ñõawĩ. Tunu bairoa aperã moneda tiirire cawasoari majã na caruiropũ caãna cããrê na ñõawĩ. ¹⁵ Bairo na caãto ñõau, bapericawẽẽ qũẽnowĩ Jesús yuta wẽẽrĩ mena. Bairo tiwẽẽ mena waibũtoare nunirĩ cawapatarãrê na bape acurewiyojowĩ ti wii pupea caãniatanarê. Na ovejare, na wecua cããrê na acurewiyojowĩ. Moneda tiirire cawasoari majã yaye dinero tiirire mabato recõãwĩ. Na mesarire tujerecũ peyocõãwĩ. ¹⁶ Bairo átiri, atore bairo na ñõwĩ buare canuni wapatarãrê:

—¡Mujãã cawapatarijere jeãnãja! Yu Pacu ya wiire apeye nunirĩcã wiire bairo ápericõãña —na ñõwĩ.

¹⁷ Bairo cã caãto ñõarĩ, jãã, cã cabuerã puame Dios yaye quetibũjuriqũe na ca-woatucũrĩqũerê jãã tũgoña bõcawu. Atore bairo ñõ quetibũju jũgoyeticũñũupũ Jesús cã caãtipeere mai: “Caacu, mu ya wiire bũtioro yu qũẽnogu, aperã ti wiire roro na ápericõãto ñõ.”

¹⁸ Bairo cã caãto ñõarĩ, judío majã quetiuparã puame atore bairo qũĩ jẽniñawã Jesure:

—“Cariape Dios cã carotiro mena jũgori nunirĩ majãrê na acurewiyojowĩ Jesús,” jãã caĩmasĩparore bairo ñõ, ¿di wãme átijẽñõorĩqũerê jããrê miñõõati? —qũĩ jẽniñawã Jesure judío majã quetiuparã.

¹⁹ Bairo na caĩrõ tũgorũ, atore bairo na ñõwĩ Jesús:

—Ati wiire rocacõãña. Bairo mujãã carocamiatacããrê, itia rãmu bero yu puame yu qũẽno yerijãgu tunu —na ñõwĩ Jesús.

²⁰ Bairo cã caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã puame bairo qũĩwã tunu:

—Marĩ ñõicũjãã ãnana ati wiire yoaro majũ qũẽnoñũpũ cuarenta y seis cãmarĩ majũ. ¿Mu puame ñerê ácu, itia rãmu beroa mu qũẽnocũã áti? —qũĩwã Jesure.

²¹ Mai, Jesús ti wiire ñõ, cã majũã cã rupau puamerê ñõ quetibũju masĩõõũ ñõmiwĩ. ²² Bairo Jesús na capajã rocaricu nimicãã, itia rãmu bero nemo cacatii cã caãno, jãã, cã cabuerã puame tie cã caĩrĩqũerê jãã tũgoñabõcawu. Bairo tũgoñabõcarã yua, Dios yaye cã caquetibũjucũrĩqũerê cariapea jãã tũgowu. Jesús yaye cããrê cariapea jãã tũgowu.

Jesús conoce a todos

²³ Bairo capããrã camasã Jerusalẽpu Pascua bose rãmu caãno caneña etaatãna puame Jesús cã caãti ñõorĩjẽrê ñõarã, “Dios cã cajoricu niñami,” qũĩ tũgoñarowã Jesure. ²⁴ Bairo na catũgoñamiatacããrê, na mena tũgoña useaniemi Jesús. Cũ puame camasã nipetirore na yeripũ na catũgoñarĩjẽrê tũgoñamasĩ peyocõãwĩ. ²⁵ Camasã na caãtiãnierê aperã cãrê na caquetibũjuro boemi Jesús. Cũ puame camasã nipetiro na yeripũ na catũgoñarĩjẽrê tũgoñamasĩ peyocõãwĩ.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Jĩcãũ ãmi fariseo majã mena macããcũ Nicodemo cawãmecucu. Cũ puame judío majã quetiuparã mena macããcũ jĩcãũ caãnimajũũ ãmi. ² Torecu, cã puame jĩcã ñami caãno Jesure cã jẽniñagu, cã tupu ásũpu. Bairo cãtu etari, atore bairo qũĩũupũ Nicodemo Jesure:

—Ni jĩcãũ ùcũ mena Dios cã camanicõãta, ape wãme cã caãtijẽñõorĩjẽ manibujioro. Bairo mu caãtijẽñõorĩjẽrê ñõarã, “Jesús mena niñami Dios,” jãã ñõ tũgoñamasĩcõãña. Tunu bairoa, “Camasãrê cã quetibũjuãto ñõ, marê jou ásupi Dios,” jãã ñõ masĩña —qũĩũupũ Nicodemo Jesure.

³ Bairo cã caĩrõ tũgorũ, atore bairo qũĩũupũ Jesús:

—Cariape murê ñõña: Ni jĩcãũ ùcũ puame tunu cã cabuia nemoeticõãta, Dios cã caroti-masĩrĩpaure eta masĩtũgamĩ.

⁴ Bairo cã caĩrõ tũgorĩ, Nicodemo puame qũĩ jẽniñãũupũ Jesure:

—¿Cabucu marí caño beropu maríā ñerē ana pugani cārō marí paco paropu tunu marí bñtjā buiamasibujocuti?

⁵ Jesús puame bairo qũñupā:

—Cariapea murē ñiña: Ni jicāū ūcū oco mena, bairi Espiritu Santo mena cūā cū cabuianemoteticōāta, Dios cū carotimasirīpaure etamasitēfigumi. ⁶ Camasā na capūnaacuna, camasā pūnaa majū ñiñama. Dios pūnaa roque Espiritu Santo cū catutuarije jūgori cū pūnaa majū ñiñama. ⁷ Bairi, “Camasā na cawāma buia jūgoricarore bairoa na cabuianemopee boya,” mu yu caīquetibujurijere tūgomawijiaeticōāña. ⁸ Wīno puame noo caboropu papuya. Bairo tie cabusuro tūgomasimīracūā, noopu caatiere, o noo caatiere marí masitēñiña. Īñariqūē mee niña wīno. Torea bairo ñiñama nipetiro camasā Espiritu Santo jūgori cabuianucūrā cūā. Narē Espiritu Santo cū cajāārō ĩñamasā maa—qũñupā Jesús.

⁹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qũñiñanemoñupū tunu Nicodemo Jesure:

—¿Ñe ūnie jūgori Espiritu Santo mena buianemorīqūē to ānicuti?

¹⁰ Jesús puame bairo qũñupā:

—¿Mu, Israel yepa macāānarē Dios yaye quetire caquetibujūgou nimicūā, tiere mu masitēñiñati? ¹¹ Cariape murē ñiña: Jāā camasirjērē mujāārē jāā quetibujunucūña. Jāā caīñariqūē cūārē mujāārē jāā quetibujunucūña. Bairo cariapea mujāārē jāā caquetibujumiaticūārē, mujāā puame tiere mujāā tūgousaetinucūña. ¹² Ati yepa macāājērē mujāā yu caquetibujuro cariape yu mujāā tūgouroetiya. Bairi ūmurecōo macāājē Dios yayere yu caquetibujuaa roquere, nemojāñuro mujāā tūgomasīēna.

¹³ “Ni jicāū ūcū camasocu ūmurecōopure cawāmuñarīcū mácūmi. Yu, Camasā Jūgocu jeto ūmurecōopu caānacū yu rui apū ati yeparure. Bairi ūmurecōo macāājē Dios yayere yu masīña. ¹⁴⁻¹⁵ Bairi tirūmpure cayucmani yeparure Moisés ānacū āñarē bairo cabauu cū cawericare yucupu cū papuatyupi. Torea bairo yu, Camasā Jūgocu cūā yucpāipū yu papuatu rocaecogu, nipetiro camasā yure catūgousarā na canetōmasīpare bairo ĩ. Bairi nipetirā yure catūgousarā yeri capetieti pūnarē cūgogarāma. Ānicōā nigarāma tocānacā rāma,” qũñupā Jesús Nicodemorē.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ Dios puame ati ūmurecōo macāāna nipetiro camasārē butiro maiñami. Bairo marīrē mairī, cū macū jicāūā cū cañimiatacūārē, cū joyupi ati yeparure, nipetirā cū macūrē catūgousarā na yasieticōāto ĩ. Cū mena caroaro ānicōā ninucūgarāma tocānacā rāma. ¹⁷ Dios ati ūmurecōo macāāna nipetiro cabuicūna na āmarō ĩ mee, cū joyupi cū macūrē. Narē cū netōbojato ĩ roque, cū joyupi Dios ati yeparure.

¹⁸ Ni ūcū Dios macūrē catūgousau ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo cū tuo joroque ásupi Dios. Cū macūrē catūgousaena roque carorije wapa cacūgorā cayasiparā majū tuacōāñama merē. ¹⁹ Cārē catūgousaena popiye catāmpoparā majū ñiñama. Atope bairo niña: Jesucristo jñabusuricarore bairo caācū cū caatō, cū boesupa. Roro átaje puamerē cū netōrō homirā, canaitārōpu caānarē bairo āñupā. ²⁰ Nipetiro carorije caātinucūrā Dios macū jñabusuricarore bairo caācūrē qũñiña tejāñuñupā. Cū tūpū ānigaetinucūñupā, roro yasioropu na caātiāninucūrjērē Jesús puame baujaropu to ānipeticoao joroque cū caāperiparore bairo ĩrā. ²¹ Dios yaye cariape quetire catūgousarā puame Dios macū tūpū āniganucūñama, “Nipetiro na caātie Dios cū caborore bairoa átaje niña,” camasā na caīmasīpare bairo ĩrā.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Cabero Judea cawāmecuti yeparu cū cabuerārē, jāā jūgo ámi Jesús. Topu etari, jicā yutea cārō camasārē na jāā bautiza āmu. ²³ Bairo topu jāā caāno, Juan Bautista cūā Salim cawāmecuti macā tūpū. Enón cawāmecuti macā majūrē bautizau ācū baiyupu. Topure paio oco āñuparō. Bairi camasā cū tūpū etayuparā, cū bautiza rotirā etarā yua. ²⁴ Mai, atie nipetirije baiyupa cū, Juarē preso jorica wīpū na cajaporo jūgoe.

²⁵ Bairo jicā rāmu Juarē na cañeparo jūgoe, cū cabuerā puame apei judío majōcu mena busuyuparā, cū busunetōgarā. Judío majā caroaro ānigarā Dios cū caīñajoro oco mena na caātinucūrjērē āmeo busupēniñuparā na majū. ²⁶ Bairo āmeo busupēni yaparo, Juan tūpū ásupārā. Bairo cūtu eta, atore bairo qũñiñanemoñupū quetibujuyuparā Juarē:

—Jāārē cabuei, tirūmujāñurōā Rio Jordán ape nugōāpu mu mena caāniatacu, jāārē mu caquetibujuricu puame āmerē camasārē na bautizau ātiupu cū cūā. Bairo cū caāto, nipetiro camasā cūrē usarā baiuparā—qũñuparā Juarē cū cabuerā. Jesús cū caātiānierē quetibujurā.

²⁷ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na ĩñupū Juan:

—Dios cū carotieticōāta, camasā cū usaetibujorāma. ²⁸ Mujāārē yu caquetibujuriquere mujāā tūgocarā. “Yua, Mesías, Dios cū cabesericu mee yu āñiña,” mujāārē ĩiwū. Yua, cū jūgoe cū cajojūgoricu yu āñiña. ²⁹ Ape wāme ĩcōñarī atore bairo mujāārē yu quetibujugu: Jicāū camasocu cū ñmo caānīpaore cō cū cawāmo jiyari rāmu caāno cū yao majū tuayamo.

Cū bapa cū mena macāācū cō mena cū cawāmo jiyaro ĩñau, useani nemoñmi. Jesús puame cawāmo jiyaricore bairo caācū niñami. Camasā cūrē causarā puame, cū nmo, cū cawāmo jiyaricore bairo caāna niñama. Bairi, yu, Jesús mena macāācū āniri, camasā cūrē na causaro ĩñau, yu useani nemoña. ³⁰ Jesús puame tocānacā rāmu nemojāñurō caānimajūū āninutuagumi. Yu puame roque nemorō cabūgoro macāācū yu caānicōāninutuapee majū niña —Īcōñari na ĩ quetibujuyuru Juan cū cabuerārē.

El que viene de arriba

³¹ Jesús, umarecōoru caatācu āniri, nipetirā netōrō caānimajūū niñami. Noo ati yepa macāācū puame roque ati yepa macāājē jetore quetibujū masiñami. Cū, umarecōoru caatācu āniri nipetirā netōrō caānimajūū niñami. ³² Umarecōoru cū caññarīqūērē, cū catāgorique cūārē quetibujuyami. Cū caquetibujurije puame cariape majū to caānimatacūārē, tiere cariape tūgoetiayama camasā. ³³ Īcāārā niñama bairāpua cū yaye quetire cariape catāgosarā. Bairo catāgosarā āniri, “Cariape quetibujuyami,” ĩ tūgoña masiñama. ³⁴ Dios puame Espiritu Santo cū camasiñjērē butiuro majū cū joyupi Jesure, ati yeparu cū cajoricare. Bairo cū cajoroi, Jesús puame caroaro cariape quetibujuncūñami Dios yaye quetire. ³⁵ Dios cū macārē mairi, nipetiro rotimasīrīqūērē cū joyupi. ³⁶ Torecu, noo macāācū Jesure catāgosarā puame merē yeri capetieti pūnarē cūgoyami. Apei, Jesure catāgosagaecu roque tie yeri capetieti pūnarē cūgoetiayami. Popiye cū baio joroque cū ātigumi Dios, cū macārē cū catāgosae tie wapa.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹ Cabero camasā capāārā majū Jesure na catāgosarijere tūgoyuparā fariseo majā. Tunu bairoa Juan Bautista cū cabautizarā netōjāñurō Jesús cū cabautizarā puame na caāniērē tūgoyupa. ² (Mai, Jesús puame camasārē na bautizaemi. Jāā, cū cabuerā puame roque cū carotiro jūgori na jāā bautizawa.) ³ Bairi Jesús puame, “Yu cabairijere masīcōāñama fariseo majā,” ĩ tūgoñari, Judea yeparu caāniatacu Galilea yeparu tunucoami.

⁴ Bairo tunuācū, Samaria yeparu cū canetōápēe āmu. ⁵ Bairo netōācū, Sicar cawāmecuti macāru etawī. Mai, ti macā turu niña jāā ĩcū Jacob ānacū cū macā Josere cū cacūrcā yepa majū. ⁶ Ti yeparure niña oco warica ope, Jacob ānacū ya oco ope majū. Bairo Jesús puame maarē caatūmiatacu jutiri, ti opetare etanumu etawī. Muipū umarecōo recomacā majū cū caānipau āmu. ⁷⁻⁸ Mai, jāā cū cabuerā puame jāā acoāpū macāpu, apeye ũnie ugariquere wapatirānā. Toru jāā caānitoye, ĩcōrō carōmio etayupo, ti ope macāājērē oco waa acō. Bairo cō caetaro ĩñau, atore bairo cō ĩñupū Jesús:

—Oco peeto yu joya. Yu cāā yu etigaya.

⁹ Mai, ti yeparure jāā, judío majā, Samaria yepa macāāna mena jāā āmeo busupñietinucūñi. Bairo to macāācō puame tie tūgoñari atore bairo qūññupō Jesure:

—¿Norēi mua, judío majōcu nimicūā, yu, Samaria yepa macāācōrē yu mu oco jēñiñati? —qūññupō.

¹⁰ Bairo cō cañrō tūgo, atore bairo cō ĩñupū Jesús carōmiorē:

—Mua, Dios camasārē cū cajogarijere mu masīētīña. Yu cūārē mu masīētīña. Yure mu camasiata roque, mu puame ocore yu mu jēñibujioatoco. Bairo yu mu cajēñiata, yu puame oco caticōā nio joroque caātiere mu yu jobujioatacu —cō ĩñupū.

¹¹ Bairo cū cañrō tūgo, carōmio puame qūññiñanemoñupō tunu:

—¿Ñe mena ocore mu waneiatī? Ati ope ācūājāñuña. Bairi, ¿nooru oco cacaticōāninucūñjērē mu bocabujioatū? ¹² Marī ĩcū Jacob ānacū ati ope macāājērē etinucūñañupī. Cū pūnaa, cū yarā, cū canurā cūā etinucūñañupā. Ati opere ati yepa macāānarē na cūñañupī Jacob ānacū. ¿Mu puame roque cū netōrō caānimajūū mu āñiñati? —qūññiñañupō carōmio Jesure.

¹³ Bairo cō cañrō tūgo, atore bairo cō ĩñupū Jesús:

—Nipetiro ati opere caoco etirā puame bairoa ñeme jipicōāgarāma tunu. ¹⁴ Ni ũcū atie oco yu cajogarijere caēti puame pugani cārō ñeme jipinemoetigumi tunu. Cāpūre cū yeripū oco tutuaro cawitipetietore bairo yeri tūgoñatutuacōāñajē cūārē cūgocōā ninucūgumi. Tie jūgori caticōā ninucūgumi tocānacā rāmu —cō ĩñupū Jesús.

¹⁵ Bairo cū cañrō tūgo, carōmio puame bairo qūññupō tunu:

—Toruquere, tie ocore yu joya, pugani cārō yu cañemejipinemoetiparore bairo ĩ. Ati opepūre pugani cārō oco wago yu bainemoetigo yua —qūññupō Jesure.

¹⁶ Bairo cō cañrō tūgomicāā, atore bairo cō ĩñupū Jesús:

—Mai, mu manapūre cū pioja. Cū piiri bero, atopu asā cū mena.

¹⁷ Bairo cū cañrō, carōmio puame atore bairo qūññupō:

—Camanapu mácō yu āñiña.

Jesús puame bairo cō cañrō, bairo cō ĩ yuyuru:

—“Camanaꝝ macō yu āniña,” mu cañata, cariapea miña. ¹⁸ Jicā wāmo cānacāu majū camanaꝝ cūtimiricō mu āniña. Āme mu mena caācū cūā mu manapaꝝ majū mee niñami. Toreco, cariapea miña —cō īñupū.

¹⁹ Bairo cū cañrō, carōmio puame atore bairo qūññupō Jesure.

—Mu caññjērē tūgori, merē yu masiña: Mua, profeta, Dios yaye quetire caquetibujuri majōcu mu ācū. ²⁰ Bairo jāā, Samaria yepa macāāna jāā ñicūjāā jicu ūtāupū Diore cū ñubuenucūñupā. Mujāā judío majā roque aperopu Jerusalēpu mujāā ñubuenucūñā —qūññupō.

²¹ Bairo cō cañrō, atore bairo cō īñupū Jesús:

—Yu caññjērē cariape tūgoya: Jicu ūtāupū āpérimirācūā, o Jerusalén macāpu āpérimirācūā, marī Pacu Diore cū mujāā cañubemasīpa rūmu cōñarō baiya. ²² Mujāā, Samaria yepa macāāna Diore tūgonucūmirācūā, cū mujāā masiētīña. Jāā, judío majā roque Dios camasārē cū canetōgarije quetire cū caquetibujucūñicārā majū āniñi cū jāā masiña. ²³ Bairi camasā caroaro cariape Diore na cañubuerica yūtea etaro baiya. Merē ti yūtea āñijūgoya. Bairi camasā noo na cañubuenucūñipau jūgori mee, Espiritu Santo na yeripū cū caāno jūgori puame roque Diore cū ñubuegarāma. Tore bairo na cañubueo boyami Dios cūrē caroaro cariape cañubuerā puamerē. ²⁴ Marī caññacēcū niñami Dios. Bairi cūrē caroaro cariape cañubuerā puame na yerī na catūgoñarñjēpu roque cūrē cañubueparā niñama —cō īñupū.

²⁵ Bairo cū cañrō, carōmio puame atore bairo qūññupō Jesure:

—Ape rūmu Mesias Dios cū cabesericu, Cristo cawñamecūcū cō caetapeere yu masiña. Cū, etapuꝝ, cū majū nipetirijere marī quetibujugumi —qūññupō.

²⁶ Bairo cō cañrō tūgou, bairo cō ī masiōñupū Jesús:

—Yu, mu mena cabusupēni, cūā yu āniña Cristo, Dios cū cabesericu majū —cō īñupū Jesús.

²⁷ Bairo cō cū cañquetibujuripaua, jāā, Jesús cū cabuerā, macāpu caugarique wapatiratāna cū tupu jāā etawu. Bairo etarā yua, dope bairo jāā ī tūgoñamasīpē, Jesús carōmio mena cū cabusupēñirō īñarā. Bairi, “¿Ñe ūñierē mu ātiyati?” jāā ī jēñiñaeꝝ Jesure. ²⁸ Bairo carōmio puame jāā caetaro īña, cō oco warica joture toa piti ropocōāwō. Bairo piti ropo yaparo, macāpu acoāmō. Topu etari, atore bairo na ī quetibujuyupo to macāñnarē:

²⁹ —Tiaya mujāā cūā. Nipetiro īñarasā. Jō jicāu camasocu niñami dope bairo yu caátajere camasīpēcōāū. ¿Cristo, Dios cū cabesericu mee cū āñibauyati? —na ī quetibujuyupo.

³⁰ Bairo na cō cañquetibujuro tūgorā, to macāāna puame ti macārē witiā yua, jāā caānopu etawā. ³¹ Mai, na caatīpaua Jesure, “Ugarique ugaꝝ,” cū jāā īmiwū.

³² Bairo jāā cañrō tūgomicūā, atore bairo jāā īwī Jesús:

—Yu, apeye ūñie ugarique yu cūgoya mujāā camasētīērē.

³³ Bairo cū cañrō tūgorā, jāā, cū cabuerā puame atore bairo jāā āmeo ī busawu:

—¿Aperā merē ugarique cū na jeatībaupari? —jāā īwū.

³⁴ Bairo jāā cañrō tūgou, Jesús puame atore bairo jāā īwī:

—Dios, yure cajou, cū caborijere ācu yu ātiya. Bairi jicāu butiro caugagatūgoñaurē bairo yu cūā yu cū caātirotojoriquere yu ātiyepogaya. ³⁵ Atoꝝ bairo yu mujāā īña: Baparićanacāu muipna rusaya oterique carica cūtiparo jūgoꝝ. Bairo yu mujāā cañmatacūārē, ape wāme īcōñarī mujāārē yu quetibujupa: Oteriquere īñañijate. Yu, merē jeriquere niña. ³⁶ Oterique rīcare cajeri majōcu cū capaarique wapa wapatagumi. Cū capaarique wapa puame Dios cū cajorije yerī capetieti pūna majū niña. Bairo bairi oterique caotei, cabero cū caoterique carica cūtopu tiere cajei cūā pūgarāpna useanigarāma. ³⁷ Camasā na caquetibujunucūñi wāmerē bairo cariape baiya: “Jicāu jicoqueipna oteimi. Cabero cū caoterique carica cūtopu aꝝei jeimi tunu,” ī nucūñama camasā. ³⁸ Mujāā, yu cabuerā, na caññucūñōrēā bairo mujāā baiya. Mujāārē yu yaye quetire mujāā yu quetibujuro rotijoya merē aꝝerā na caquetibujūgoricārā tupu, caroaro jicārō tūni na catūgopeti jātietaparore bairo ī. Mujāā, aꝝerā na capaajūgoriqueꝝ capaayaparo petietabojarārē bairo mujāā yu ātirotijoya na watoapūge. Bairi merē mujāārē masiryoetiya mujāā yu caquetibujurotojorije yua —jāā īwī Jesús yua.

³⁹ Bairi capāārā to macāāna Samaria yepa macāāna, “Nipetiro yu caátajere masīpēcōāñami Jesús,” carōmio cō cañrō jūgori, qūñroa jūgowā Jesure. ⁴⁰ Bairo bairi Jesús tupu etarā, “Ápéricōāña,” qūñwā Jesure. “Jāā mena mu tuagu mai,” bairo na cañrō tūgou, pūga rūmu majū na mena āni Jesús, narē bue ācū. ⁴¹ Bairo Jesús cū caquetibujurijere tūgorā, cūrē cañroarā menarē āñinemowā capāārā to macāāna camasā. ⁴² Na puame atore bairo cō īwā carōmiorē:

—Ñamicāā jāārē mu caquetibujuataje jūgori Jesús mena jāā tūgoñatutuajūgoaru. Āme roque jāā majū cū caquetibujurijere tūgori, nemojāñurō cū mena jāā tūgoñatutuaya. Cariape cūā niñami āti ūmurecō macāāna na carorije wapare canetōū majū —cō īwā to macāāna carōmiorē.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Bairo puga rŭmu Samaria yepa macããna mena cŭ caãniatato bero, Jesús Galilea yeparu acoámí. ⁴⁴ Mai, Jesús, cŭ majũ cŭ caãtatore bairo baiwu: “Ni ũcũ Dios yuŋ profetare cŭ ya macã macããna cŭ boenama. Noa majũ qũĩroaenama.” ⁴⁵ Bairo baiiri Jesús Galilea yeparu cŭ caetaro ñnarã, camasã to macããna ruame caroaro cŭ jeniwã. Mai, na cãã Jerusalẽru Pascua bose rŭmu ñnarã etayupa. Topu Jesús cŭ caãti ñnorĩqũerẽ ññañupã. Bairo baiiri caroaro qũĩña useaniwã Jesure.

⁴⁶ Bairo Jesús Galilea yeparu ãñesẽã, Caná na caĩrĩ macãru ocorea, use oco majũ cŭ caãtijẽñorĩcã macãru tunucóamí. Ti macãruge ãñurĩ jĩcãu ti yepa quetiuparu rey roca carotimasĩ majũ. Cũ macũ ruame butioro riayuru ape macãru Capernauru. ⁴⁷ Bairo baiiri, “Jesús Judea yeparu caãniatacu Galilea yeparu etauru,” na caĩrjẽrẽ queti tũgori, Jesús tũru ãsũru. Cũtu etau, “Jito yu ya wiiru. Yu macũ ruame cariacuru niñami. Cũ catioŋ asã,” butioro qũĩwĩ capacu Jesure. ⁴⁸ Bairo cŭ caĩrõ tũgoŋ, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Mujãã camasã, yu caãtimasĩrjẽ átijẽñorĩqũerẽ mujãã caĩñaepata, yu mena mujãã tũgoñatuaetinucũña.

⁴⁹ Bairo cŭ caĩrõ tũgomicã, atore bairo qũĩwĩ quetiuparu rey roca carotimasĩ Jesure:

—Yu Quetiuparu, ijito, diwatoa! Yu macũ cariacuru niñami.

⁵⁰ Bairo cŭ caĩrõ tũgoŋ, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Mu ya wiiru tunucoa ácuja. Merẽ mu macũ catigumi —qũĩwĩ.

Bairo cŭ caĩrjẽrẽ cariape tũgoŋ, carotimasĩ ruame acoámí cŭ ya wiiru. ⁵¹ Bairo cŭ catunua átĩpaua, cŭ pacoteri majã ruame maaru cŭ bocãetari, atore bairo qũĩñuparã:

—iMu macũ caticoami merẽ!

⁵² Bairo na caĩquetibũjuro tũgori, “¿Dipau muiuru cŭ caãno majũ cŭ cati jũgoati yu macũ?” na ñ jeniñañupã. Bairo cŭ caĩrõ, qũĩñuparã:

—Ñamicã, jĩcãrõ riape beroaca cŭ bugojãnaaru —qũĩ quetibũjuyuparã.

⁵³ Bairo na caĩquetibũjuro tũgoŋ, capacu ruame tũgomasĩ rocajoyuru: “Merẽ mu macũ caticoayami,” Jesús yu cŭ caĩata hora majũ niupã,” ñ tũgomasĩ rocajoyuru. Bairo tiere na cŭ caquetibũjuro tũgorã, cŭ, cŭ ya wii macããna nipetiro cũã cãrẽ bairo Jesús mena tũgoñatutua jũgoyparã.

⁵⁴ Mai, carotimasĩ macũrẽ Jesús cŭ cacatiorique ruame Galilea yeparure ocorea, use oco majũ cŭ caãtijẽñorĩqũerẽ bero cŭ caãti ñnobaporique ãmu ti wãme.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

¹ Bairo jĩcã yutea canetõrõ bero Jesús ruame judío majã na cabose rŭmu qũẽnorõ ññau ácu, tunu ãmĩ Jerusalẽn macãru. ² Mai, ti macã Jerusalẽn ruame ãtã mena ãmũarõru na caẽñotaãmejorerica macã ãmu. Baiiri jĩcã jope oveja nurĩcãrã na cajããrĩ jope sawãmecuti jope ãmu. Bairo baiiri ti jope jãátãpau ture ãmu jĩcã ope caoco witiiri ope. Tipau Betzata wãmecuru yu yaye hebreo mena. Ti opeture jĩcã wãmo cãnacã jopee majũ jopeeri werique ãmu. ³ Bairo baiiri ti jopeeri ture capããrã cariarã ãma. Jĩcãrã cacaapee ññamasĩena, aperã caãmasĩena, aperã cabũnrã cũña jowã tipaure. Na ruame oco cajabewerĩjẽrẽ coterã baiwã. ⁴ Mai, ãngel ruame masĩã mano cŭ cabori rũmuru caãno ti oco operu etanucũñupã. Bairo etari, ocore átijabencũñupã. Bairo cŭ caãtijabero bero, ni ũcũ tie ocore cañañuajũgoŋ ruame cŭ cariayecutie cŭ netõcõã nucũñuparõ. ⁵ Mai, na menarẽ jĩcãũ ãmi treinta y ocho cũmarĩ majũ cariayecutiãcã. ⁶ Bairo baiiri Jesús ti operi tũru netõácũ, topu cacũñaurẽ qũĩñawĩ. Yoaro cŭ cariayecuto qũĩñamiãcu, atore bairo qũĩ jeniñawĩ Jesús cariaure:

—¿Mu riaye canetõrõ mu boyati?

⁷ Cariaŋ ruame atore bairo qũĩ yuwĩ Jesure:

—Yu Quetiuparu, yure cajuãtinetou manimajũcõãñami. Tocãnacã nia oco cajabenetõrĩpau caãno tie ocoru yu cañañuagaro, aperã ruame yu jũgoye ññañuaweyocõã nucũñama —qũĩwĩ Jesure.

⁸ Bairo cŭ caĩrõ tũgoŋ, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Wãmunucãña, mu cacũñarõrẽ nepusari ácuja. Merẽ mu riayere yu netõcõãña.

⁹ Bairo cŭ caĩrõ, jicoquei ñucoami cariaye cutimiatacu ruame yua. Bairo wãmunucã yua, cŭ cacũñarõrẽ ne acoámí. Mai, ti rŭmu ruame judío majã na cayerijãrĩ rŭmu ãmu. ¹⁰ Bairo baiiri Jesús cŭ cacatioatacu cŭ cacũñarõrẽ cŭ caneátõ ñnarã, judío majã quetiuparã ruame atore bairo qũĩwã cãrẽ:

—¿Nopẽĩ ãme rŭmu mari cayerijãrĩ rŭmu caãnimiatacũãrẽ, mu cacũñarõrẽ mu ne ñesẽãñati? Ati rŭmu ñnorẽ bairo boetiya —qũĩwã.

¹¹ Bairo na caĩrõ tũgoŋ, atore bairo na ñwĩ cariamiatacu:

—Yure cariaye netõatacu ruame, “Mu cacũñarõrẽ nerĩ ácuja,” ñiami —na ñwĩ.

¹² Atoore bairo qũĩwã tunu:

—¿Namu majü, “Mu cacũnarõrõ nerí ácuja,” mu qũĩati? —qũĩ jẽniñawã.

¹³ Bairo na caijẽniñarõ tũgori, cacatiatacu puame qũĩna macãmiwĩ Jesure. Qũĩna bócaemi. Jesús puame bauemi, merẽ capããrã camasã caĩñarã etarã watoapu caácú añirĩ. ¹⁴ Cabero Dios ya wii templo wiipu cã boca eta, atore bairo qũiwĩ Jesús cã cacatioatacure:

—Tũgopeoya yu caĩrĩjẽrẽ: Merẽ canetõatacupu mu añiña. Bairi roro mu átinemoepa. Carorije mu caátinemoata, nemojãñurõ mu tãmuogu tunu —qũiwĩ Jesús.

¹⁵ Bairo Jesús cã caĩrõ bero, caãmu puame judío majã quetiuparãrẽ na quetibujũ ámi. “Yure cariape netõatacu puame ‘Jesús’ wãme catiyami,” na i quetibujũwĩ. ¹⁶ Bairo cã caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã Jesús, yerijãrĩcã rãmurẽã caãmurẽ cã canetõrĩqũẽ jũgori cã mena asiarã popiye cã baio joroque átigayupa. ¹⁷ Jesús puame bairo na iwĩ:

—Yu Pacu tocãnacãnia paanucũñami. Yu cãã cãrẽã bairo yu paanucũña.

¹⁸ Bairo cã caĩrõ tũgorã, nemojãñurõ Jesús cã cariaro boyuparã judío majã quetiuparã puame. Mai, “Marĩ cayerijãrĩ rãmu macããjẽ marĩ ñicãjãã na carotĩcũrĩqũẽrẽ nũcũbũgoetiyami Jesús, bairo cariapecũcure cã cacatioata,” i tũgoñarĩ, cã mena asiajãñuñuparã. Bairo tunu, “‘Dios niñami yu Pacu majũ,’ cã caĩata, ‘Yu, Dios mena jĩcãrõrẽ bairo jãã añiña,’ caĩrẽ bairo iñami Jesús,’ i tũgoñarĩ, netõrõ majũ cã mena asiayuparã.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Bairo na caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na iwĩ Jesús: “Cariape mujããrẽ ñiña: Yu, Dios macã nimicũã, dise ùnie átijẽñorĩqũẽrẽ yu majũã yu áti masĩtẽña. Yu Pacu cã caátigarijere masĩrĩ, cã carotiro mena jeto tiere yu áti masĩña. Yu Pacu cã caátigarijere masĩrĩ, tie nipetirijere yu átinucũña. ²⁰ Yu Pacu yure mairĩ, nipetirije cã caátinucũrĩjẽrẽ ñiñoñami. ãme caãmasĩcũrẽ cã yu caátiorije netõjãñurõ caroa macããjẽ cã caátigarijere yu áti iñogumi caberõpũre. Tie roquere iñarã, nemorõ mujãã iña acũamajũcõãgarã. ²¹ Yu Pacu puame cabaiyasiricarãrẽ tunu na caticõcõãñami. Cãrẽ bairoa yu cãã noo yu caborãrẽ na yu joya catiriquere. ²² Yu Pacu puame ni ùcũ camasocure qũĩna beseetiyami. Yu puamerẽ nipetiro camasãrẽ na iñabeseroti yu jowĩ. ²³ Yure na caĩroarore bairo yu macũ cããrẽ na iroãto, i, yu jowĩ yu Pacu Dios. Bairi yure caĩroaecu puame yu Pacu yure cajoricu cããrẽ caĩroaecure bairo nicõãñami mai.

²⁴ “Cariape mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ yu yaye quetire catũgousau, bairi Dios yure cajoricu mena catũgoñatutuau puame caticõã ninucũgumi tocãnacã rãmua. Popiye cã baio joroque Dios cã caátipau mee niñami. Bairi cã, ñamicã cabaiyasiricu nimicũã, ãmerẽ yua, cacaticõãninucũrẽ bairo tuayami. ²⁵ Cariape mujããrẽ ñiña tunu: Petoaca rãsayu ati yepa macããna yu, Camasã jũgocure, yu na catũgousaparo. Merẽ yu na catũgousari yutea añijũgoya. Yure catũgousaena puame yasiricarõpu caãpãrã majũ tuagarãma. Yu yaye quetire cariape catũgorã puame roque caticõã ninucũgarãma tocãnacã rãmua. ²⁶ Yu Pacu camasãrẽ ãnicõãninucũrĩqũẽrẽ cajõu niñami. Bairo bairi yu cããrẽ camasãrẽ ãnicõãninucũrĩqũẽrẽ na yu cajoro boyami. ²⁷ Tunu bairoa Camasã jũgocu yu caãnie jũgori yu puamerẽ nipetiro camasãrẽ na iñabeseroti yu jowĩ. ²⁸⁻²⁹ Bairo yu caĩquetibujũrĩjere tũgorã, acũaeticõãña. Jĩcã rãmũ nipetiro cabaiyasiricarã cãã yu yaye busuriquere tũgõgarãma. Tere tũgorã, masã operipũ caãnimiatana catitunugarãma. Caroarõ cariape caãtana catitunurĩ bero, useanirĩ ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rãmua. Roro caãtana puame roque catitunurĩ bero caũpetietõpu popiye baicõã ninucũgarãma tocãnacã rãmua,” na i quetibujũwĩ Jesús judío majã quetiuparãrẽ.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ I quetibujũ yaparo, atore bairo na iwĩ tunu: “Yu majũ jĩcãũã camasãrẽ ñiña bese-masĩtẽña. Yu Pacu cã caboro cã carotirore bairo na ñiña besemasĩña. Bairo bairi na yu caĩñabeserije puame caroarõ cariape ñiña. Yu majũã yu caboro yu caátigarijere yu áperiya. Yu Pacu, yure cajoricu, cã caborore bairo yu átinucũña. ³¹ Tunu bairoa yu majũ, ‘Yu yaye busuriquere cariape ñiña,’ jĩcãũã mujããrẽ yu caĩata, ‘Munana, marĩ itoyami,’ mujãã iñujorã. ³² Bairo mujãã caĩmiatacũãrẽ, apei yu caátĩnierẽ iñarĩ, ‘Cũ yaye busuriquere cariape ñiña,’ mujããrẽ iñami. Yure cã cajũgoĩrĩjẽ puame roque caãnimajũrĩjẽ ñiña. ³³ Tunu apei Juan Bautista tũpũre yu yaye quetire mujãã yarã mena mujãã jẽniña rotijoyupa. Juan puame cariape majũ mujããrẽ quetibujũ joyupi yu caátĩnie quetire. ³⁴ Jĩcãũ camasocu, ‘Jesús yaye busuriquere cariape ñiña,’ mujããrẽ cã caĩquetibujũeticõãta, yu átimasĩtẽbujõu, ñi tũgoñaetĩña baiřua. Dios mujããrẽ cã canetõrõ roque yu boya. Bairo bairi Juan narẽ cã caĩrĩqũẽrẽ na tũgobocaãto i, tiere mujããrẽ ñinemoña. ³⁵ Juan puame cajĩñabusujũgori majõcõre bairo caãcũ ámi. Cajĩñabusurica caroarõ jĩñawoya. Tia jĩñabusurica caãbusuorore bairo ámi Juan, Dios yaye caroa quetire quetibujũ ácũ. Tie cã yaye quetibujũrĩquere tũgorã, nocãrõ mea tiere mujãã tũgo useanimiñupã. ³⁶ Yu caátijẽñorĩjẽ puame Juan cã caquetibujũrĩquere netõrõ caãnimajũrĩjẽ ñiña. Yu caátijẽñorĩjẽ yu Pacu cã caátitoririje majũ ñiña. Bairo bairi tiere iñarĩ, ‘Cariape Jesús, Dios cã cajoricu majũ niñami,’ yure mujãã caĩmasĩpẽe ñiña. ³⁷ Yu Pacu, yure

cajoricɔ puame, yu caatiñierē caroaro quetibujuyami mujãārē. Di rãmu ũno cū cabusurije majūrē mujãā catūgoetimiatacãārē, bairi tunu cū cabaurijere mujãā cañnaetimiatacãārē, tore bairo mujãā quetibujuyami baipua yu Pacu. ³⁸ Bairo mujãārē cū caquetibujumiatacãārē, yu, cū cajoricure mujãā ñroetiya. Bairo bairi cū caquetibujurijere mujãā tūgo ũsaetinucũña. Cayeri tūgousaena mujãā ãniña. ³⁹ Yeri capetietiere bócağarã, Dios yaye quetire na cawoaturica tūtre caroaro ñroarique mena mujãā buecõa ninucũmiña. Yua, ti tūtre cawoaturicarã na cawoatujūgoyetacu yu ãniña. ⁴⁰ Bairo na cawoatujūgoyetacu yu cañnimitatacãārē, mujãā puame yu mujãā boetiya. Bairo yure mujãā caboeticõata, yu cajomasĩrjē yeri capetieti pũnaarē mujãā cūgoetigarã,” na ñwĩ Jesús judío majã quetiuparãrē.

⁴¹ Ī quetibujū yaparo, atore bairo na ĩ quetibujūwĩ tunu: “Camasã, ‘Caroaro majū caquetibujū niñami,’ yure na caĩpee yu macãetĩña. ⁴² Bairo macãetĩrĩ, bairo mujãārē ñnemoña: Mujãā yeri mujãā catūgoñarĩjērē yu masĩña. Mujãā puame roque mujãā yeripu Diore camasĩena majū mujãā ãniña. ⁴³ Yu Pacu cū carotiro jūgori mujãārē buei acú yu apú ati yeparure. Bairo cū cajoricu yu cañnimitatacãārē, yu mujãā boetiya. Apei cabuei cū majūã cū caboro mujãā tũpũ cū caapáta, cū mujãā tūgousabujiorã. ⁴⁴ Aperã, ‘Caroarã mujãā ãniña,’ mujãārē na caĩrjērē mujãā boya. Bairo bomirãcũã, Dios jĩcãũã caãcũ puame, ‘Caroarã mujãā ãniña,’ mujãārē cū caĩpee puamerē mujãā macãetĩña. Bairo cabairã ãnirĩ, dope bairo yu mena mujãā tūgoñatutua jūgomasiña. ⁴⁵ Tunu bairoa, ‘Marĩ caatiere qũĩ busujãbujoumi Diopure,’ ĩ tūgoñaticõãña. Bairo mee yu átiya. Moisés ãnacũ puame roro mujãā caatiere quetibujū buitiyami mujãārē Diopure. Moisés ãnacũ mujãā caĩroanucũ majū puame roque bairoa átiyami. ⁴⁶ Yu puame Moisés ãnacũ cū cawoatujūgoyecutacu yu ãniña. Bairi cū yaye quetire caroaro cariape mujãā catūgoata, yu yaye queti cãārē mujãā tūgousabujiorã. ⁴⁷ Cabūgoroa cū yaye cū cawoatucũrĩqũērē cariape mujãā catūgousaepata, nemoñũfirõ ãnirĩ mujãārē yu caĩrjē roquere mujãā tūgousaena,” na ñwĩ Jesús judío majã quetiuparãrē.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Tĩpua bero Jesús tunucoámĩ Galilea yeparure tunu. Topure ãcũ, Galilea macãara ũtabucurapu peñawĩ. Mai, tira puame yer wãme Tiberias wãmecutiya. ² Bairo bairi to macããna camasã cū camasĩrjē mena Jesús cariayecunarē cū canetõrõ ññawã. Bairo cū caati ññorjērē ññarã, cū berore ũsawã capããrã camasã. ³ Bairi jãã, Jesús cū cabuerã cũã, ape ñũğõrũ peña etarã yua, ũtãũpũ jãã wãmucõápũ. Wãmuã, jãã etanumucõápũ. ⁴ Tĩpua caãno judío majã na ya bose rãmu Pascua cawãmecuti rãmu cañnĩparo cõñarõ baiwu. ⁵ Bairo Jesús camasã capããrã cū bero na cawsua ññau, atore bairo qũĩwĩ Felipere:

—¿Noorũ ũgariquere marĩ wapatĩrãti, ãnoa nipetiro camasãrē marĩ canupeere?

⁶ Mai, Jesús puame merē dope bairo cū caatipeere masĩmicũã, tore bairo cū jēniñawĩ Felipere, “¿Dope bairo yure cū yuatĩ?” ĩ. ⁷ Bairo cū caĩrõ tūgoũ, atore bairo qũĩwĩ Felipe Jesure:

—¡Ago, tame! docientos denario moneda tiiri mena pããrē na marĩ cawapatinumiatatacãārē, nipetiro camasãrē petoaca cañnie etatuaetibujioro —qũĩwĩ Felipe.

⁸ Bairo cū caĩrõ tūgoũ, apei jãã mena macããcũ Andrés, Simón Pedro bai puame, atore bairo qũĩwĩ Jesure:

⁹ —Atore niñami cawĩmaũ jĩcãũ. Cū puame jĩcã wãmo cãnacã rupaa cebada mena na caátaje pããrē cūgoyami. Bairi tunu wai pũğarããcã cūgoyami. Atie ũgariqueaca, ãnoa camasã capããrã na caãnoi, na etatuaetimajũcõãbujioro —qũĩwĩ Andrés.

¹⁰ Bairo cū caĩrõ tūgori, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Nipetiro camasãrē na rui rotiya.

Mai, to na caruiparo puame caroaro cataa cuto ãmu. Bairo bairi etanumu peticoama taa buipũ nipetĩrã, jĩcã wãmo cãnacã mil majū camasã. ¹¹ Bairo na caruiro ññau, Jesús puame pan rupaare nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñujãñũña,” qũĩ jēniwĩ. Bairo qũĩ jēni yaparori bero, yeparũ caruirãrē tie pããrē jãã batorotiwĩ. Torea bairo ãmi wai cããrē. Bairo átiri bero, camasã na caũğagaro cãrõ ũğawã. ¹² Bairo na caũğatuario bero, atore bairo jãã ñwĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrē:

—Na caũğarũğarije jeneñoña, yasire ñrã —jãã ñwĩ Jesús.

¹³ Bairo cū caĩrõ tūgori, cū carotirore bairo jãã apũ. Jĩcã wãmo cãrõ pan rupaa cañnimitajere jãã jeneño jirowu pũğa wãmo peti rũpore pũğa pēnirõ cãnacã piiri majū. ¹⁴ Bairi to macããna camasã, bairo Jesús pan, wai mena cū caati ññoatjere ññarĩ, atore bairo ãmeo ñwã na majū:

—Toroquere, āni Jesús, “Jicāu profeta Dios cū cajorau majū ati yepapure atīgumi,” marī űicūjāā ānana na caīquetibūju jūgoyetiricu ācāmi. Cariapea cūā ānibauyami —āmeo īwā na majū.

¹⁵ Bairo āmeo īrā yua, butioro ti yepa Quetiupau rey cū jōōgarā cū neágamiwā Jesure. Cū puame bairo cū na caátigarijere boecu, űtāū buipū wāmucoāmi yua, jicāūā āngu.

Jesús camina sobre el agua

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Cabero canaiocūmuatīpau jāā, Jesús cū cabuerā puame utabucurapu jāā roaápu. ¹⁷ Bairi cūmuapu etajāā, ti utabucurare jāā pēña jūgoapu, Capernaum macāpu etarágara. Tocārōā merē naitīā peticoāpu. Jesús puame jāā tūpu etaemi mai. ¹⁸ Bairo jāā capēña atīpau, wīno butioro papu jūgoapu. Bairi oco turi paca majū jabewu. ¹⁹ Bairo bairi yoaropu jicā wāmo cānacā kilómetro majū jāā caatusatīpau, Jesús puame jāā tūpu acū, oco buipū peacoami. Bairo cū caatō īñarā, butioro jāā uwicoāpu. ²⁰ Bairo jāā cauwiro īñau, atore bairo jāā ī jowī Jesús:

—Yū yarā, Jesua yu āniña, yu uwieticōāña! —jāā īwī.

²¹ Bairo cū caīrō tūgorā, cūmuapu cū caetajārō jāā bowu. Bairo cū caetajārō bero, jicoquei ape nūgōā tūpu jāā etacoāpu yua.

La gente busca a Jesús

²² Ti rāmu busuri rāmu caāno, camasā utabucura ape nūgōāpu catuaricarā puame jicāā caānia cūmuu mena jāā capeñaatajere masīñupā. Tunu bairoa Jesús jāā mena cū caáperiataje cūārē masīcōāñupā. ²³ Tīpau beroaca aperā Tiberias macāāna etayuparā na cūmuu mena, Jesure cū macārā. Bairi, Jesús Diore, “Jāā mena mu űujāñuñu,” cū caī jēnīrīcārō bero, capārā camasā na capan űgaricoropu etayuparā. ²⁴ Bairo na capan űgaricapaupū etari bero, Jesús bairi jāā cū cabuerā cūārē jāā bócaetiri, na cūmuupu etajāñuparā tunu. Bairo etajāā yua, jāātu Capernaupū atī acoásūpa Jesure macāránā.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Bairo bairi jāā tūpu pēñaeta yua, atore bairo qūī jēniñawā Jesure:

—Jāā Quetiupau, ¿dope bairo bairi mu pēñaetaāti utabucura ati nūgōāpure? —qūī jēniñawā.

²⁶ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na īwī Jesús:

—Cariapea mujāā űiña: Yū caátijēñorīqūē puamerē, “¿Dope bairo īgaro to īñati?” ī tūgoñarā mee yure mujāā macārā atīupa. Pan, mujāā caugayapirique jūgori roque yure mujāā macārā atīupa. ²⁷ Mujāā caugapee jeto meerē macāña. Ati yepa macāājē űgarique yoaro mee peticoaya. Mujāārē yu cajogarije yeri capetieti pūna puame roquere butioro macāña. Tie puame űiña capetietie majū. Torecuna, yu jowī yu Pacu Dios, “Caticōāninucūpeere camasārē na mu jogu,” ī —na īwī Jesús.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgorā, atore bairo qūī jēniñawā Jesure:

—¿Dope bairo jāā átibujiocuti, Dios cū caátipeere cū carotirore bairo átipeyogarā?

²⁹ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na ī nemowī Jesús:

—Dios mujāārē cū caátirotirije atore bairo űiña: Yū, cū cajoricu, yu yaye quetire cariape mujāā catūgousaro boyami —na īwī Jesús.

³⁰ Bairo cū caīrō tūgorā, atore bairo qūī jēniñanemowā Jesure:

—¿Ñe űnie átijēñorīqūērē jāā mu āti īñouati, mu yaye quetire cariape jāā catūgousaparore bairo ī? ¿Dope bairije jāārē mu āti īñouati? ³¹ Marī űicūjāā ānana desierto cayucumanopu āna, űgarique manā cawāmecutiere űganucūñañupā. Dios yaye quetibūjurica tutipū cūā torea bairo quetibūjuya: “Dios puame űmurecōo macāājē űgarique pan űnierē na jonucūñupī,” īña ti tutipū —qūīwā Jesure to macāāna.

³² Bairo na caīrō, atore bairo na īwī Jesús:

—Cariapea mujāārē űiña: Moisés ānacū űgarique űmurecōo macāājērē marī űicūjāā ānanarē na joesupi. Yū Pacu puame roque na joyupi. Cūā űiñami űmurecōo macāājē űgariquere bairije caroa majūrē cajocōāninucū. ³³ Yū, űmurecōopu caānacū ati yepapu Dios cū cajoricu yu āniña. Pan, Dios cū cajorijere bairo yu āniña ati űmurecōo macāāna camasārē. Yeri capetieti pūnarē cajoācū yu āniña —na īwī Jesús.

³⁴ Bairo cū caīrō tūgorā, bairo qūīwā Jesure:

—Jāā Quetiupau, tie pan űnierē jāā jonucūña —qūīwā.

³⁵ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īnemowī Jesús tunu:

—Yua, yu āniña űgarique pāārē bairo caācū cacaticōāninucūrīqūērē cajoācū. Bairi ni űcū yutu caatīgau puame di rūmu űno auatāmuoetīgumi. Tunu bairo ni űcū yu yaye quetire catūgousau di rūmu űno űneme jipietīgumi. Yure catūgousarā puamerē űne űnie na rusaeigarō na caāñuseanipee caroa yeri cutaje, īgu űiña. ³⁶ Mujāā puame roque yu caātiānierē īñamirācūā, yu mena mujāā tūgoñatuaetiya. Tiera merē mujāārē yu quetibūju yaparomiña. Mujāā puame mujāā tūgogaetiya. ³⁷ Nipetiro yutu caatīparārē mai yu Pacu puame na yeripū

yutu na atítũgoñao joroque na ásupi. Bairo cū caátana yutu na caetaro, di rãmu ñno na boeticõa yu baietigu. ³⁸ Yua, umurecõoru caatãcu ati yeparu etari, yu caboro mee, yu Pacu, yure cajoricu, cū caátirotiriquiree áti acú yu baiwu. ³⁹ Yu Pacu, yure cajoricu, yu cū caátiroticĩriqũe atore bairo niña: Yu yarã nipetiro cū cacĩricãrãrẽ yu canetõrõ boyami. Bairo bairi ati umurecõo capetiro caãno, cariaricarã na caãnimiatacũãrẽ, narẽ yu cacatiõro boyami. ⁴⁰ Yu, Dios Macũ, atore bairo yu caãto boyami yu Pacu: Nipetiro camasã yu caãtiãnierẽ ñnarĩ bero, yu yaye quetire cariape catũgousarã na cacaticõãninucũrõ átirotiyami. Bairo bairi ati umurecõo capetiro caãno, cariacoaatana na caãnimiatacũãrẽ, narẽ yu catiõgu tunu —na ñ quetibũjuwĩ Jesũs cãtu caãnarẽ.

⁴¹⁻⁴² Bairo cū caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã ñame cū busũpai jũgoyuparã. Jesũs, “Umurecõo macããcũ ugarique pan majũrẽ bairo caãcũ yu ñniña,” cū caĩrĩjẽ jũgori, atore bairo ñmeo ñ busũpai coteyuparã na majũ:

—¿Ñia, Jesũs, José macũ mee cū ñniñati? Cū pacu, cū paco marĩ camasĩrã jeto niñama. Torecu, ¿nopẽĩ, “Umurecõoru caãnacũ yu rui apũ ati yeparure,” qũñiati?

⁴³ Bairo na caĩrĩjẽ tũgomasĩrĩ, atore bairo na ñwĩ Jesũs:

—Yu busũpaieticõãña. ⁴⁴ Ni jĩcãũ ñcũ yu atĩmasĩetĩñami, yu Pacu yure cajoricu ñame cū yeripu yutu cū caatitũgoñapeere cū cajoeticõãta. Baiõpa, cū cajoata, yu yau ñnigumi. Bairo caãcũ ñnarĩ ati umurecõo capetiro caãno, cariacoaatacu cū caãnimiatacũãrẽ, cū yu catiõgu tunu. ⁴⁵ Dios yu tutipũ tore bairo ñ woatu quetibũju cũñaũpũ profeta majã ñnana: “Dios nipetiro camasãrẽ na masĩõgumi cū yaye quetire.” Bairi nipetiro yu Pacu cū caquetibũjurijere cariape catũgousarã ñame yutu etagarãma, yu yaye quetire tũgousagarã.

⁴⁶ “Ni jĩcãũ ñcũ yu Pacu Diore caĩnarĩcũ maniñami. Jĩcãũ yu ñniña cãrẽ caĩnarĩcũ cū mena caãnacũ ati yeparu caetaricu. ⁴⁷ Cariape mujããrẽ ñniña: Yu mena catũgoñatutuarã yasietigarãma. Na ñame caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ⁴⁸ Yua, yu ñniña umurecõo macããcũ, ugarique pan majũrẽ bairo caãcũ. Bairo bairi yeri capetieti pũnarẽ cajõu yu ñniña yu yarãrẽ. ⁴⁹ Mujãã ñicũjãã roque desierto cayucũmanõru ñna, ugarique manã cawãmecutiẽre ugayupa. Tiere ugamirãcũã, baiyasi peticoãsupã. ⁵⁰ Yu ñame, ape wãme ugarique umurecõo macããjẽ ñamerẽ mujããrẽ quetibũjũ ñniña. Tiere caũgarã caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ⁵¹ Yua, yu ñniña atie ugarique pan umurecõoru caruiatãjere bairo caãcũ. Tie pããrẽ caũgarã caticõã ninucũgarãma. Tie ugarique pan ñnie ñame yu rupãre bairo niña. Bairo bairi ati umurecõo macããna na cacaticõãninucũparõre bairo ñ, yu rupãu mena roro yu baigu. Ati umurecõo macããna yu yaye quetire caborã roro na caãtãje wapa jũgori popiye na cabaiparo ñnorẽã, yu ñame roque popiye yu baigu na carõrije wapa jũgori, ñgu ñniña.”

⁵² Bairo cū caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã ñame atore bairo ñmeo ñwã na majũ:

—¿Dopẽĩ ñni, cū rupãre marĩ cū ugarõtubujocati?

⁵³ Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ñwĩ Jesũs:

—Cariapea mujãã ñniña: Yu, Camasã Jũgõcu, yu rupãre mujãã caũgaeticõãta, tunu bairoa yu rĩre mujãã caetieticõãta, cacaticõãninucũparã mee mujãã tuagarã. ⁵⁴ Ni ñcũ yu rupãre caũgau, bairi yu rĩrĩ cũãrẽ caetii ñame caũpetietõru áperĩgumi. Bairo bairi ati umurecõo capetiro caãno, cariacoaatacu cū caãnimiatacũãrẽ, cū yu caticõãgu tunu. ⁵⁵ Yu rupãu ñame ugarique majũrẽ bairo niña. Yu rĩrĩ cũã etirique majũrẽ bairo niña. Tie ugarique ati yepa macããjẽ netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ ñniña. ⁵⁶ Bairi ni ñcũ yu rupãre caũgau, bairi yu rĩrĩ cũãrẽ caetii yu mena macããcũ ñniñami. Yu cũã cū mena yu ñnicõãgu. Jĩcãrõrẽ bairo cayericũna jãã ñniña. ⁵⁷ Yu Pacu, yure cajoricu ñame, cacaticõãninucũũ ñniñami. Cū catutuarĩje jũgori yu ñniña. Torea bairo yu rupãre caũgarã cũã yu catutuarĩje jũgori caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ⁵⁸ Bairo bairi umurecõo macããjẽ ugarique caruiatãje majũrẽ mujããrẽ yu quetibũjũ. Atie ugarique manã, mujãã ñicũjãã na caũganucũrĩqũerẽ bairo baietiya. Tie manãrẽ ugamirãcũã, baiyasi peticoãsupã. Pan umurecõo macããjẽ caruiatãjere caũgarã roque caticõã ninucũgarãma —na ñ quetibũjuwĩ Jesũs cãtu caãnarẽ.

⁵⁹ Mai, tiere na quetibũjuwĩ Jesũs Capernaum macãpũ judío majã neñarĩ na cañubueri wiipu.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Jesure caũsarã ñame bairo cū caquetibũjurijere tũgorã, atore bairo ñmeo ñwã na majũ:

—Atie cū caquetibũjurije masiriyõjãñiña. Noa tiere tũgo ñmewiyoenama —ñmeo ñwã.

⁶¹ Bairo Jesũs ñame cū camasĩrĩjẽrẽ cū na cabũsupairijere tũgoñarĩ yua, atore bairo na ñwĩ:

—¿Bairo yu caĩquetibũjurije mena mujãã asiao joroque ñniñati? ⁶² Bairo tie yu yaye quetire mujãã catũgojesoeticõãta, yu, Camasã Jũgõcu, yu caatãtorũ yu catunuwãmuãtõ ññajõrã, ¿dõpe bairo mujãã tũgoñabujõrãti? ⁶³ Dios Yeri Espĩritu Santo jeto yeri capetieti pũnarẽ cajomasĩ ñniñami. Camasã roque rupãu tutuarã nimirãcũã, na majũã na yeripu jomasĩetĩñama na

cacaticōāninucūpeere. Baiṛna, merē mujāārē yu quetibjuapu dope bairo yeri capetieti pūnarē mujāā cacāgopeere. ⁶⁴ Bairo mujāārē yu caquetibjumiatacūārē, mujāā mena macāāna jīcāārā mai yu yaye quetire cariape tūgoetiama —na īwī Jesūs cūrē catūgousarārē.

Mai, caānijūgoripaṛna merē masīcōānupī Jesūs cū yaye quetire catūgousaetiparārē. Cūrē cabusujābuitipau cūārē cū masījūgoyeticōānupī. ⁶⁵ Torecu, atore bairo na īnemowī Jesūs tunu:

—Меру mujāārē yu caīata wāmerēā bairo mujāārē īnemoña tunu: Ni jīcāū ūcū yu yau ānimasīētīñami, yu Pacu puame cū yeripu yutu cū caatīgātūgoñapeere cū cajoeticōāta —na īwī Jesūs.

⁶⁶ Tipau bero capāārā camasā cūrē causamiatana puame cū aweyocoātī, cū usajānacōāwā yua. ⁶⁷ Bairo na caátō īñau, Jesūs puame jāā, cū cabuerārē atore bairo jāā ī jēniñawī:

—¿Mujāā cūa yure mujāā aweyocoagayati? —jāā ī jēniñawī Jesūs jāā, cū cabuerā puḡa wāmo peti ruḡore puḡa pēnirō cārō caānarē.

⁶⁸ Bairo cū caīrō, jicoquei atore bairo qūīwī Simón Pedro puame:

—Jāā Quetiupau, ¿noa puamerē jāā tūgousabujocuti? Mu jeto jīcāū mu āniña caroa yeri pūna caticōāninucūrīqūē macāājērē caquetibju. Ni apei jāā catūgoñatutuaū mácūmi. ⁶⁹ Merē mu yaye quetibjuriquere cariape jāā tūgoya. Bairo bairi, “Jāā Quetiupau Jesūs, Carou, Dios cū Cajoricu majū niñami,” cariape murē jāā ī tūgoñaña —qūīwī Simón Pedro Jesure.

⁷⁰ Bairo cū caīrō tūgori, atore bairo jāā īwī Jesūs:

—Mujāā yu cabuerā puḡa wāmo peti ruḡore puḡa pēnirō cārō majū yu cabesericarā mujāā āniña. Bairo tocānacāū yu cabesericarā mujāā caānimitacūārē, jīcāū mujāā mena macāācū wātī quetiupau Satanás cū caroti majū niñami —jāā īwī Jesūs.

⁷¹ Bairo ī, Judas Iscariote, Simón macārē qūīḡu īwī Jesūs. Judas puame jāā mena macāācū puḡa wāmo peti ruḡore puḡa pēnirō cānacāū mena macāācū nimicāā, cabero Jesure cū busujābuiti rocacōāwī.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

¹ Tipau bero Galilea yepapu baiñesēāwī Jesūs. Judea yepapure ágaemi. Mai, topu caāna judío majā quetiuparā puame Jesure cū pajlāgarā cū macārā baiñuparā. ² Bairo bairi topu cū caāno, judío majā bose rūmurī mena macā rūmu jīcā rūmu Enramadas cawāmecuti bose rūmu majū cōña atō baiwu. ³ Bairo ti rūmu cacōñaatō īñarā, Jesūs bairā puame atore bairo qūīwā na jūgocure:

—Atopu tuaeticōāña. Ácúja Judea yepapure. To macāāna murē catūgousarā cūa mu caāti īñorījērē na īñaato. ⁴ Ni jīcāū ūcū camasā cūrē na camasīrō cū cabooata, cayasiropu ápeimi cū caátimasīrījērē. Baujaro roque átinucūūmi. Bairo bairi ati umurecōo macāāna nipetiro murē na masīato ī, mu cūa baujaro áti īñouja mu caāti jēñomasīrījērē —qūī boyeti epewā Jesure cū bairā puame.

⁵ Mai, na, cū bairā majū nimirācūā, “Dios cū cajoricu niñami marī yau Jesūs,” ī tūgoñamasīema Jesure. ⁶ Torecu, atore bairo na īwī Jesūs:

—Noo yu cabori rūmu topure yu ámasīētīña. Yu Pacu yure Judea yepapu yu caápá rūmu cū cacūricā rūmu etaetiya mai. Mujāā roque noo mujāā cabori rūmu topure mujāā ámasīña.

⁷ Ati umurecōo macāāna Diore catūgousaena di rūmu ūno mujāārē īñateetiama. Yu puame roquere ñiñatejāñuñama, “Carorije caáticōāna mujāā āniña,” cariape na yu caīrījē jūgori.

⁸ Mujāā jeto bose rūmurē īñarájā. Yu Pacu yure cū cacūricā rūmu etaetiya mai. Torecu, yu ámasīētīña —na īwī Jesūs cū bairārē.

⁹ Bairo na ī yaparori bero, narē cū caīrīcārōrēā bairo Galilea yepapu tuacōāwī mai.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Bairi cū bairā Jerusalén macāpu bose rūmurē na cañnarā átato bero roque, cū cūa bose rūmu īñau ácū baiwī. Baiṛna, camasā capāārā cūrē na caññajoropu ápewī. Bairi yasioro camasā cūrē na caññatoru ámi. ¹¹ Bairo ti bose rūmu caāno, judío majā quetiuparā Jesure macārā:

—¿Jō caāniatacu ate? ¿Noopu cū ānicuti? —āmeo īñuparā na majū.

¹² Mai, topu caāna camasā patoaca puame, Jesūs cū caātiānierē īñarī, atore bairo āmeo ī busuyupa na majū: “Carou niñami. Cū cabuerije cariape niña,” qūīñuparā jīcāārā. Aperā puame, “Carou mee niñami. Cū cabuerije jūgori camasārē na tūgoña mawijiao joroque ácu átiyami,” īñuparā.

¹³ Bairāṛna, nipetiro camasā, judío majā quetiuparārē na uwirā, na catūgojoropu Jesure na catūgoñarījērē na busu īñoema, marī tutirema, īrā.

¹⁴ Bairo bairi Jesūs puame Jerusalén macāpu etari bero, na cabose rūmu qūēno recomacā cutīpaure Dios ya wii templo wiire jāāetawī. Bairo jāāetari yua, to macāāna camasārē

na quetibujū jūgoāmi. ¹⁵ Bairo cū caquetibujurijere tūgorā, jīcāārā judío majā quetiuparā puame cū tūgo acuacoama:

—Ānia, cabueetacu nimicūā, ¿dopēi tocārō capee wāme majū cū masīñati? —āmeo ĩwā na majū.

¹⁶ Bairo na caīrō tūgou, atore bairo na ĩwī Jesús:

—Yu cabuerije yu yaye mee niña. Yu Pacu yare cajoricu yaye macāājē puame roque niña. ¹⁷ Ni ũcū Dios cū caboro caátigau puame yu cabuerijere tūgori bero, “Cariapea niña. Dios cū carotiro mena quetibujuyami Jesús,” o “Cū majūā cū caboro mena busuyami,” ñi besemasīgumi. ¹⁸ Ni jīcā ũcū cū majūā cū caboro mena cabusunucū puame, camasā, “Caānimajūārē bairo niñami,” cū na ĩáto ĩ, na quetibujuyami. Apei, “Nipetiro camasā carē cajoricure na ĩroáto,” caī puame roque cariape quetibuju átiyami. Bairo caī ānirī di rāmu ũno ĩtoecumi.

¹⁹ “Apeyera tunu Moisés ānacū, ¿Dios cū caroticūrīqūērē mujāā ñicūjāā ānana mena mee cū cūñuparī? Na menaa cūñupī. Bairo tiere cū cacūmiatacūārē, ni ũcū mujāā mena macāācū, Moisés ānacū cū carotiriquere catāgousau macāmi. Bairo bairo mujāārē ñiña: ¿Nopēirā yare mujāā pajīāgayati?” na ĩwī Jesús judío majā quetiuparārē.

²⁰ Bairo cū caīrō tūgorā, atore bairo qūīwā to caāna Jesure:

—¿Noa murē na pajīāgayati? ¡Cawātī yeri pūnacucu mu ācū! —qūīwā.

²¹ Bairo na caīrō tūgou, bairo na ĩwī Jesús:

—Mujāā nipetirā mujāā cayerijārī rāmu caāno cariaricure cū yu canetōrō mujāā ĩna acuacoapu. Bairo caīña acuaricārā ānirī, yu mujāā pajīāgaya, ti rāmurē jīcā wāmea yu caátaje caānimitacūārē. ²² Mujāā cūā pariquere bairo mujāā átinucūña ati rāmu ũnorē. Moisés ānacū mujāā pūnaa rupau macāājērē yiseta rotiriquere mujāārē átirotiyupi. (Mai, Moisés ānacū tiere cū caroticūrīqūē jūgoyepua, aperā mujāā ñicūjāā puame roque tiere átiūgoasúpa.) Bairo bairo mujāā puame tie na caátirocūrīqūērē tūgousarā, mujāā pūnaa na cabuiatato bero, torea bairo na mujāā átinucūña yerijārīcā rāmu caānimitacūārē. ²³ Bairo bairo Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cōñarīcārōrē bairo átigarā, mujāā pūnaa rupau macāājērē yisetariquere mujāā átirotinucūña, yerijārīcā rāmu caānimitacūārē. Bairo átirotinucūmirācūā, yerijārīcā rāmu caāno jīcāūrē cū yu cariape netōrō ĩñamirācūā, ¿dopēirā yu paarique macāājērē mujāā ĩñateyati? ²⁴ Yu catūgoñarījērē camasīena ānirī, yu caátīānierē tocārōā yu busupajīānaña. Ni jīcā ũcūrē cū caátīānierē mujāā caīñabesegeata, caroaro cariape tūgoñarī qūīñabeseya.

Jesús habla de su origen

²⁵ Bairo Jerusalén macāpu Jesús camasārē na cū caquetibujuripau caāno to macāāna jīcāārā atore bairo āmeo ĩwā na majū Jesure ĩñarī:

—¿Ānia, na capajīārocaganucū mee cū āniñati? ²⁶ Nipetiro camasā na catūgojoropu na quetibujū āniñami. Bairo nipetiro na caīñarōpu cū caquetibujumiatacuārē, ¿ñerē āna. “Jāna ácuja,” cū na ĩtīñati marī quetiuparā? Toroquere, “Āni, Mesías, Dios cū cajoricua ācūmi,” ¿cūrē na ĩ tūgoñaroayati? ²⁷ Bairāpu, nipetiro camasā, “Mesías, Dios cū cajopau ati yepapu cū caetaro, ni jīcā ũcū noopu cū caatiatajere masīētīgumi,” marī ĩ tūgoñamasīña. Āni, Jesús roquere, “To macāācū niñami,” cū marī ĩ masīcōāña. Dios cū cajoricu majū cū caāmata roque, “To macāācū niñami,” cū marī ĩ masīētībujiorā —āmeo ĩwā to macāāna, tūgoñamawijjarā.

²⁸ Bairo na caāmeo ĩrō tūgou, Jesús puame Dios ya wii templo wiipu cabueñiatacu atore bairo na ĩwī busurique tutuaro mena:

—“Cū jāā masīña Jesure. Cū caāni macā cūārē jāā masīña,” yu mujāā ĩmiña. ¡Bairo ĩmirācūā, yare cajoricure cū mujāā masīētīña! Yu caboro mee yu apū ati yepapure. Apei cū cajoricu yu āniña. Bairo tocānacāpu camasā cū mena na catūgoñatutuapeere boya. ²⁹ Bairo yu puame cū cajoricu ānirī, caroaro cū yu masīña —na ĩwī Jesús to macāāna quetiuparārē.

³⁰ Bairo cū caīrō tūgori, cū mena asiajāñuwā. Bairo asiari, jicoquei cū ñegamiwā. Bairo cū ñegamirācūā, Dios cū cacūrīcāpu caetaeto jūgori cū ñemasīema mai. ³¹ Bairāpu, aperā capārā camasā qūīrowā Jesure. Atoore bairo cū caátīānierē āmeo ĩwā na majū:

—Mesías, Dios cū cabesericu, ati yepapu acū, ¿āni, Jesús, cū caátī ĩñorījē netōrō cū átimasīati? Bairo ápeimi. Torena, cūā āniñami Mesías —āmeo ĩwā na majū.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Mai, fariseo majā puame camasā Jesure na caīroarije quetire tūgoyupa. Bairo tūgori, jicoquei Jesure cū ñegamiñupā. Bairo bairo na, aperā sacerdote majā quetiuparā mena templo wiire cacoterā soldauare na joyupa Jesús tūpu, “Cū na ñeáto,” ĩrā. ³³ Bairo na caetaro ĩñau, atore bairo na ĩwī Jesús to macāāna camasārē:

—Mujãã mena tocãnacã rãmu yu ãnicõãmerĩnucũgu. Cabero yure cajoricu tũpu yu ácoagu tunu. ³⁴ Yure mujãã macãmigarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu caãtipaurũge caetamasĩena ãnirĩ, yu mujãã bócaetigarã.

³⁵ Bairo cã caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã pũame atore bairo ãmeo ĩ jẽniñawã na majũ:

—¿Nooru cũ ágabauyati ãni, “Yu mujãã bócaetigarã,” caĩã? ¿Marĩ yarã judío majã ape yepa macããna tũpu caábataricarãrẽ na cũ quetibũju ñesẽãgabayati? O, ¿ape yepa macããna cũãrẽ cũ quetibũju ñesẽãgabayati? ³⁶ ¿Dope bairo ĩgu, “Yu caãnipaurũge mujãã ámasĩetigarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu mujãã bócaetigarã,” marĩrẽã qũĩñati? —ãmeo ĩ jẽniñawã na majũ.

Ríos de agua viva

³⁷ Bairo bose rãmurĩ caãnitusari rãmu caãnimajũrĩ rãmu caãno, Jesús pũame wãmunucãwĩ. Bairo wãmunucãrĩ busarĩque tutuaro mena atore bairo na ĩ quetibũjuwĩ to macããnarẽ:

—Cañemejipirã, yu tũpu oco etirasã. ³⁸ Bairo yutu mujãã caetiro, mujãã yeri pũnapure ria oco ñmayurore bairo cacatiorije nigaro. Torea bairo ĩ quetibũjũya Dios yaye busarica tutũpu cũãrẽ —na ĩ quetibũjuwĩ Jesús.

³⁹ Mai, Jesure catũgousarã na yeri pũnapure ria oco ñmayurore bairo cabairijere quetibũju, “Espĩritu Santore na yeri pũnapu cabairijere,” ĩ quetibũjũgu ĩwĩ Jesús. “Ñe ñnie rusaricaro mano cũgogarãma Espĩritu Santo cũ camasĩrĩjẽrẽ,” ĩ quetibũjũgu ĩwĩ. Mai, Espĩritu Santo pũame camasã yerĩpũre ñajããetaemi, Jesús umurecõoru cũ cawãmuãpéro jũgori.

División entre la gente

⁴⁰ Bairo cã caĩrõ tũgorã, na mena macããna jĩcããrã atore bairo ãmeo ĩwã na majũ:

—Cariape cũã profeta Dios cũ cajopau marĩ ñicujãã na caĩquetibũju jũgoyetiricu majũ niñami —ãmeo ĩwã na majũ.

⁴¹ Atope bairo ãmeo ĩwã aperã cãã:

—Ñia, Jesús, Mesías, Dios cũ cabesericu majũ niñami —ãmeo ĩwã na majũ.

Bairo na caĩrõ tũgomirãcũã, atore bairo ĩwã aperã tunu:

—Cũ mee niñami. Dios cũ cabesericu majũ cũ caãmata, Galilea yepa macããcũ ãmerĩbũjõumi. ⁴² Dios yaye quetibũjurica tutũpu atore bairo marĩ ĩ quetibũjũya: “Mesías, Dios cũ cabesericu pũame, quetiupau rey David ãnacũ pãrãmi nigumi. Bairo caãcũ ãnirĩ, David ãnacũ cũ caãna macã, Belén cawãmecũti macã macããcũ ãnigumi,” ĩ quetibũjũya Dios yaye cũ caquetibũjũcũrĩqũẽ —ãmeo ĩwã na majũ.

⁴³ Bairo camasã Jesús cũ caãtiãnierẽ tũgoñarĩ, jĩcããrõ bairo yerĩcũpewa. Bairi na majũ ricaati jeto ãmeo tũgoñarĩqũẽ ricawaticõãma. ⁴⁴ Na mena macããna jĩcããrã preso jorica wiĩpu cũ neãgamiwã. Bairo átigamirãcũã, cũ neãmasĩema.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Bairo bairi soldaua Dios ya wĩi coteri majã pũame tunucoásúparã fariseo majã, bairi sacerdote majã quetiuparã tũpu. Bairo topu na caetaro ĩñarã, atore bairo na ĩñuparã sacerdote majã quetiuparã narẽ:

—¿Nopẽĩrã Jesure cũ mujãã ñeapériati? —na ĩñuparã.

⁴⁶ Soldaua pũame atore bairo na ĩ yũyuparã sacerdotea quetiuparãrẽ:

—jĩcãũ, cũrẽ bairo caĩquetibũjũre di rãmu ñno jãã tũgoetimajũcõãnucũwũ! —na ĩñuparã.

⁴⁷ Bairo na caĩrõ tũgorã, fariseo majã pũame atore bairo na ĩñuparã tunu:

—¿Bairi mujãã cũã ato cũrẽ caĩtoecorãrẽ bairo tuarã mujãã baiyati? ⁴⁸ jNi jĩcãũ ñcũ marĩ mena macããcũ quetiupau, o fariseo majõcu cũrẽ catũgousau macũmi! ⁴⁹ Bairo cũrẽ marĩ catũgousaetimiatacũãrẽ, ati macã macããna, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ camasĩena roque, cũ tũgousarã átiyama. Torenã, moena Dios popiye cũ caãtiparã majũ tuayama —na ĩñuparã fariseo majã ñerotirã na cajomiãtana soldauare.

⁵⁰ Bairo na caĩrõ tũgori, Nicodemo, ñamĩpu Jesure caĩñau etaricu, jĩcãũ fariseo majã mena macããcũ pũame atore bairo na ĩñupã:

⁵¹ —Marĩ ñicujãã na caroticũrĩqũẽrẽ tũgori, atore bairo marĩrẽ caãtipee niña: Ni ñcũ camasocu roro cũ caãtajere caroaro ĩñaetimirãcũã, cũ majũ cũ caquetibũjuetoa, cũ marĩ popiye átimasĩetibũjõrã. Cũ caquetibũjũro bero, rorije cũ caãtajere masĩrĩ bero roque, cariape cũ marĩ popiye átimasĩbũjõrã —na ĩñupã Nicodemo, cũ mena macããna fariseo majãrẽ.

⁵² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩñuparã tunu:

—¿Mu cũã Galilea yepa macããcũ mu ãniñati? Dios yaye quetibũjurica tutũpu buenemoña. Ni jĩcãũ ñcũ profeta majõcu caãnipau Galilea yepaĩ caacũ manĩgayupi —qũĩ tutiyuparã Nicodemorẽ.

⁵³ Bairo bairi cabero camasã Jerusalén macãpu bose rãmu caetaatana pũame na ya wiĩrũpu tunu peticoãmã.

8

La mujer adúltera

¹ Jesús puame roque Jerusalēpu tuari, Olivo cawāmecuti buropu ámi. ² Bairo cabusuri rāmu caāno Dios ya wii templo wii ámi Jesús tunu. Bairo to macāna camasā Jesure qūñiarī, cū tūpu neñapowā, cū caquetibujurijere tūgogarā. Bairo na cabairo iñau, Jesús puame topu ruiri na quetibuju jūgowī.

³ Bairo narē cū caquetibujuñipaure, Moisés ānacū cū caquetibujucūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi fariseo majā cūā Jesús tūpu etawā. Jicāo carōmio cō manapu mee caācū mena roro caātiatacore nipetiro camasā na caññajoropu cō ne etawā. ⁴ Bairo cō ne eta yua, atore bairo qūñiwā Jesure:

—Jāā Quetiupau, atio carōmio cō manapu mee caācū mena roro caācore jāā bócaetaapu. ⁵ Marī ñicū Moisés ānacū cū caroticūrīcā tutīpu, cōrē bairo caānarē ūtā rupaa mena wēējāre rotiyupi. ¿Muete, dope bairo miñati? —qūñi jēniñañuparā fariseo majā Jesure.

⁶ Tore bairo qūñi jēniñawā Jesure, roro cū busuāto, īrā. Na quetiuparārē cū caññjērē busujābuitigarā īwā. Bairo na caññō tūgori, Jesús puame mubianumuāti yua, cū wāmojūā mena yeparu woawī. ⁷ Bairo cārē na cajēniña jānaeto tūgori, camubiatacu wāmu ñucārī, atore bairo na īwī Jesús:

—Mujāā mena macāācū jīcāni ūno carorije caātiñāetacu cū caāmata, ūtāārē nerī, cōrē cū wēē jūgoāto —na īwī.

⁸ Bairo ī yaparo, yeparu mubia numuāti tunu, cū wāmojūā mena woatunemowī. ⁹ Bairo cū caññjērē tūgori fariseo majā puame witipeticōámá, jīcāñī jeto yua. Mai, cabutoa puame witiājūgowā. Na bero aperā cūā witiámá. Bairi Jesús puame jīcāñī carōmio mena tuacōāwī. ¹⁰ Bairo cabero wāmunucārī, carōmio jīcāñī cō caāno iñau, atore bairo cō īwī:

—¿Murē cabusujāatana noo na áyati? ¿Ni jīcāñī ūcū, “Mu carorije wapa mu buicatiya,” cañ ūcū cū maati yua? —cō īwī Jesús carōmiorē.

¹¹ Bairo cū caññō tūgo:

—Ni jīcāñī ūcū manñāmi —qūñiwō.

Bairo cō caññō, Jesús puame atore bairo cō īwī tunu:

—Yu cūā, “Mu buicatiya,” mu ñiecu. Tunu ácōja. Carorijere átinemoeticōāñā yua —cō īwī Jesús carōmiorē.

Jesús, la luz del mundo

¹² Cabero tunu Jesús camasārē na quetibujunemogu, atore bairo na ī cōñā quetibujūwī: —Ati umārecōo macāānarē cajññawoure bairo caācū yu āniñā. Bairi ni ūcū yure catāgousau puame caroaro cariape tūgoñamasīgumi. Tie cū yu camasīōjorije jūgori yeri capetieti pūnarē cūgogumi —na īwī Jesús.

¹³ Bairo cū caññō tūgorā, atore bairo qūñiwā fariseo majā Jesure:

—Mu majūā mu caātiñipeere quetibuju mu átiya. Apei murē cajññemou mácāmi. Bairi mu caquetibujurije wapa maa —qūñiwā Jesure.

¹⁴ Bairo na caññō tūgori yua, atore bairo na īwī Jesús fariseo majārē:

—Yu majūā yu caātiñinucūrījērē yu caquetibujumiatacūārē, yu caīquetibujurije caānimajūrījē majū nicōāñā. Yu caānatōrē, bairi tunu yu caáparopu cūārē yu masīñā. Mujāā puame roque, “Topu caatācu niñāmi,” o “Topu caáparū niñāmi,” yu mujāā ī masīētīñā. ¹⁵ Ati umārecōo macāāna na caññabesenucūrōrē bairo mujāā īñabeseya mujāā cūā. Yu puame roque ni jīcāñī ūcū cū caātiñie jūgori ñiñabeseetiya. ¹⁶ Bairo yu caáparata roque, cariapea mujāārē ñiñabesebujou. Yu majūā yu caboro ñiñabese masīētīñā. Yu Pacu yure cajoricu mena roque ñiñabese masīñā. ¹⁷ Mujāārē carotirije, atore bairo niña: Apei jīcāñī cū caátajere pugarā camasā na caññāñqūērē quetibujurā, na pugarāpu caroaro jīcārō tūni na caīquetibuju netōata, na caquetibujurije cariape niña, ī quetibujuya. ¹⁸ Bairo bairi yua, jīcāñī yu āniñā, “Yu caātiñierē cariapea niña,” caīquetibuju. Yu Pacu yure cajoricu cūā torea bairo jīcārō tūni quetibujuyami. Bairi jāā yaye quetire mujāā catāgousaro ñuñā —na īwī Jesús judío majā quetiuparārē.

¹⁹ Bairo cū caññō tūgorā, atore bairo qūñi jēniñanemowā Jesure tunu:

—¿Toroquere, noopu mu pacu cū ānicuti?

Bairo cārē na cajēniñarō tūgo, atore bairo na ī yuwī Jesús:

—Yure mujāā masīētīñā. Bairi yu Pacu roquere nemorō mujāā masīēna. Yure mujāā camasīata, yu Pacu cūārē mujāā masībujiorā.

²⁰ Mai Jesús, bairo atiere na quetibuju, Dios ya wii templo wiipu āmi. Camasā dinero jorā na cajāñī patari tūpu nucūwī. Topu cū caāno, judío majā quetiuparā dope bairo roro cō átimasiēna. Dios cārē cū cacūrīcā rāmu caetaetoi, cū ñemasīēna mai.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Atoŕe bairo na Ìnemowĩ Jesús judío majã quetiuparãrê:

—Caápau yu ãniña. Bairo yu caátó bero, yu mujãã macãgarã. Bairo macãmiraçcũã, yu mujãã bócaetigarã. Yu caátípaupure mujãã ámasiẽtĩña. Bairo baiŕi carorije mujãã caatiãninucũrĩjẽ mena mujãã baiyasioagarã —na Ìwĩ Jesús.

²² Bairo cã caĩrõ tãgorã, judío majã quetiuparã puame atore bairo ãmeo ì jẽniñawã na majũ:

—Yu caátópure mujãã ámasiẽna,” cã caãata, çcũ mujãã pajĩayasiyu qũĩñati? —Ìwã na majũ.

²³ Bairo na caãmeoĩrõ tãgori, atore bairo na Ìnemowĩ Jesús:

—Mujãã, ati umurecõo macããna mujãã ãniña. Yu puame roque jõbuiɾu macããcũ yu ãniña. Ati yepa macããcũ mee yu ãniña. ²⁴ Baiŕi merẽ cajãgoye torea bairo mujããrẽ yu quetibujauɾu: “Roro mujãã caátie wapa jũgori mujãã baiyasiagarã,” mujãã ñiapũ. “Mesías, Dios macũ mujãã niñami,” yu mujãã ì tãgoñaẽtĩña. Torena, roro mujãã caátinucũrĩjẽ mena mujãã baiyasiagarã —na Ìwĩ Jesús judío majã quetiuparãrê.

²⁵ Bairo cã caĩrõ tãgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure:

—çMua, ni ùcã majũ mu ãniñati?

Bairo na caĩjẽniñarõ tãgo, Jesús puame atore bairo na Ìwĩ:

—Caãnijũgoripaupua mujããrẽ merẽ yu caãnierẽ yu quetibuju jũgomiwũ. ²⁶ Apeyera tunu capee majũ niña mujããrẽ yu caquetibujugarije. Roro mujãã caátie jũgori mujããrẽ popiye yu caátipee cãã niña. Yure cajoricu puame cariape caquetibuju niñami. Bairo baiŕi cã caquetibujuriquere catãgoricu ãniŕi mujãã ati yepa macããnarẽ cariapea mujãã yu quetibujunetõña —na Ìwĩ Jesús judío majã quetiuparãrê.

²⁷ Bairo narẽ cã caĩquetibujuro, na puame cã tãgomasiẽna. Cũ pacure na ì quetibuju Ìmiwĩ Jesús. ²⁸ Baiŕi atore bairo na Ìnemowĩ Jesús:

—Yu, Camasã jũgocure, jõbui yucapãɾu yure mujãã capauaturotiropu, Mesías, Dios macũ majũ yu caãnierẽ mujãã Ìñamasigarã yua. Yua, yu Pacu yure cã caquetibujuricaro cãrõã mujãã camasãrẽ yu quetibujunucũña. ²⁹ Yu Pacu yure cajoricu puame yu mena nicõãñami. Yu caatiãnierẽ Ìnarĩ catãgoñauseani ãcũ ãniŕi di rãmu ùno yu aweyoetiyami —na Ìwĩ Jesús.

³⁰ Bairo Jesús cã caquetibujurijere tãgorã, to macããna capããrã camasã qũĩroa jũgowã Jesure.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Cabero atore bairo Ìwĩ Jesús judío majã cãrẽ catãgousajũgorã puamerẽ:

—Yu caquetibujurijere caroaro cariape mujãã catãgousa ãmata, yu yarã, yu cabueri majã majũ, mujãã tuagarã. ³² Tunu bairoa cariape macããjẽ quetibujuriquere mujãã masigarã. Bairo tiere caroaro cariape mujãã camasiãta, ni ùcãrẽ carotiecorãrẽ bairo mujãã baietigarã.

³³ Bairo cã caĩrõ tãgori, atore bairo qũĩwã Jesure:

—çNopẽ, “Ni ùcãrẽ carotiecorãrẽ bairo mujãã baietigarã,” jãã miñati? Jãã, Abraham ãnacũ pãrãmerã caãnibuipearã majũ jãã ãniña. Ni ùcũ cã carotirijere caaticotenuçũrĩcãrã mee jãã ãniña —qũĩwã Jesure.

³⁴ Jesús atore bairo na Ìnemowĩ tunu:

—Cariape mujããrẽ ñiña: Nipetirã carorije caãna roro na caátinucũrĩjẽrẽ jãnamasiẽtĩñama. Baiŕi carorijere caátiotiecocõãninucũrã majũ tuayama. ³⁵ Jicãũ ùcũ aperãrẽ paacoteri majõcu cã caãmata, cã ya wii macããna mena macããcũ ãmerĩcõã ninucũñami. Cũ, quetiupau macũ puame roque cã ya wii macããna mena macããcũ majũ nicõã nigumi. ³⁶ Torecu, yu, Dios macũ ãniŕi carorije mujãã caátinucũrĩjẽrẽ carotire mujãã netõbojau acã yu apũ. Bairo mujããrẽ yu canetõbojaro bero, carorije macããjẽrẽ cajãnarĩcãrã majũ mujãã tuacõãgarã yua. ³⁷ Merẽ yu masiña Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ mujãã caãnierẽ. Cũ pãrãmerã nimirãcũã, yu caquetibujurijere cabaibotiorã ãniŕi yure mujãã pajĩãga coteãninucũña. ³⁸ Yu Pacu yure cã caquetibujurorotijoriquerea mujãã yu quetibujunucũña. Mujãã puame roque mujãã pacu cã carotirijere catãgorã ãniŕi cã caátore bairo mujãã átinucũña.

³⁹ Na puame atore bairo qũĩwã:

—jãã ñicũ ãnacũ majũ niñami Abraham!

Bairo na caĩrõ, atore bairo na Ìwĩ Jesús tunu:

—Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ mujãã caãmata, cã caatiãninucũñarĩcãrõrẽã bairo mujãã átianibujorã. ⁴⁰ Yu Pacu cã caquetibujurijere cariape caãnierẽ yu caquetibujumiatacũãrẽ, yu mujãã pajĩãgaya. jAbraham ãnacũ puame toŕe bairo caãpei ãñupĩ! ⁴¹ Mujãã pacu cã caátinucũrõrẽ bairo mujãã átiya mujãã cãã —na Ìwĩ Jesús.

Bairo cã caĩrõ tãgori, atore bairo qũĩwã:

—Jãã pacua noo caboro átieperi na capũnaa cutana mee jãã niña. jããrã, jãã pacu Dios jĩcãũã niñami!

⁴² Jesús na Ìnemowĩ tunu:

—Cariapea, “Dios, jáa pacu niñami,” mujãã cañata, yu cãarê mujãã maibujiorã. Yua, Dios tũp cañacũ yu arũ. Yu majũã yu caboro jũgori yu arẽwũ. Dios puame roque yure yu jowĩ. ⁴³ Bairi, ¿nopẽĩrã yu caquetibujurijere mujãã tũgousagaetiyati? Atore bairo niña: Yu caquetibujurijere catũgogaena ãnirĩ tiere mujãã tũgoncũbũgogaetiyã. ⁴⁴ Mujãã pacu wãtĩ niñami. Cũ yarã mujãã ãniña. Bairi cũ caborije puamerẽ mujãã átiganucũña. Cañijũgoripaũna cañuecũ camasãrẽ capajãrei ãnijũgoyupi. Cariape caãpei majũ niñami. Jĩcã wãme ãnoacã cariape quetibũjetinucũñami. Caitopai majũ niñami. Bairo caĩtopai ãnirĩ caĩtopairã pacu niñami. ⁴⁵ Torena mujãã, cũ mena macããna ãnirĩ cariape macããjẽ yu caquetibujurije puamerẽ cariape mujãã tũgoetiyã. ⁴⁶ ¿Bairi ni puame mujãã mena macããcũ, “Ati wãme carorijere caãtacu majũ niñami,” cariapea yure qũĩ masĩñati? Cariape yu caquetibujurije to ãnimiatacããrẽ, ¿nopẽĩrã yure mujãã tũgousagaetiyati? ⁴⁷ Dios yarã caãna caroaro tũgousayama Dios yaye quetire. Mujãã, Dios yarã mee ãnirĩ yu caquetibujurijere mujãã tũgousagaetiyã —na ãwĩ Jesũs.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũiwã judío majã:

—Samarã yepa macããcũ mu ãcã. Tore bairo ãrã, cawãtĩ cũgon cariapea murẽ jáã ãña —qũĩ tutiwã Jesure.

⁴⁹ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ãwĩ Jesũs:

—Cawãtĩ cũgon mee yu ãniña. Yu Pacu roquere cũ nucãbũgon yu átiyã. Mujãã puame roque yu caãtiere ãnarã, “Carorijere caãcu niñami,” yu mujãã ãnucũña. ⁵⁰ Caroaro yu caãtinucũrĩjẽrẽ ácu, “Caãnimajũ niñami,” camasã yure na ãto ã mee yu baiya. Jĩcãũ puame yure camasã na caĩroapeere cũ caboro jũgori roque yu baiya. Bairi camasã yure caĩroaena puamerẽ popiye na bairo joroque na átigumi. ⁵¹ Cariapea mujãã ãniña: Yu caquetibujurijere catũgousarã baiyasietigarãma —na ãwĩ Jesũs.

⁵² Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũiwã judío majã:

—“Yu caquetibujurijere catũgousarã baiyasietigarãma,” mu caĩrĩjẽrẽ tũgori, cariapea, “Cawãtĩ cũgon majũã niñami.” murẽ jáã ã masĩña. Cãjũgoye macããna profeta majã ãnana nipetirã baiyasi peticoasupa. Abraham ãnacũ cãã baiyasioasupi. Mu puame, ¿dopẽĩ, “Yu yaye quetire catũgousau baiyasietigumi,” miñati? ⁵³ ¿Mu puame jáã ãnicũ Abraham ãnacũ netõrõ caãcũ majũ mu ãniñati? Profeta majã ãnana cãã baiyasi peticoasupa. Bairo mu caĩbusuata, ¿“Noa netõrõ caãcũ yu ãniña,” ã tũgoñau miñati?

⁵⁴ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ãwĩ Jesũs:

—Yu majũã, “Caroaro caãcu yu ãniña,” yu cañata, yu caquetibujurije wapa manibujioro. “Dios jáã pacu niñami,” mujãã cañnucũmĩ puame yu caãtiere ãñajesonucũñami. ⁵⁵ Mujãã puame cãrẽ mujãã masĩetĩmajũcõãña. Yu roque cãrẽ yu masĩña. Cãrẽ masimicãã, “Cãrẽ yu masĩetĩña,” yu cañata, mujããrẽ bairoa caĩtoriquepai majũ yu ãnibujion. Cariapea, “Cãrẽ yu masĩña,” mujããrẽ yu cañata, ãniña. Bairi cũ carotirijere yu ãtinucũña. ⁵⁶ Mujãã ãnicũ Abraham ãnacũ ati yeparu yu caãtĩpa rũmurẽ queti tũgori, useanjũgoye cutiyayupi.

⁵⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũiwã judío majã tunu:

—¿Cincuenta cãmari majũ cãgoetimicãã, “Abraham ãnacũrẽ cũ ãniñawã,” caĩrẽ bairo miñati?

⁵⁸ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ãwĩ Jesũs tunu:

—Cariape mujããrẽ ãniña: Abraham ãnacũ cũ cabuiaparo jũgoyepua merẽ yu ãnijũgowa.

⁵⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgori, ãtã rupaa mena cãrẽ wẽjĩãgamiwã. Cũ puame ti wii, Dios ya wiipũ caãniatacu na watoapu “Cũ jáã,” ã masĩã mano na witiweyocoãmĩ yua.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

¹ Jesũs, jĩcãpaure netõácũ, jĩcãũ cacaapee ãñacũ cabuiaricũre qũĩñajowĩ. ² Bairo cãrẽ etari bero, jáã, cũ cabuerã puame atore bairo cũ jáã ã jẽniñawũ:

—Jããrẽ cabuei, ¿dopẽĩ caapee ãñacũ, ãni caũmu cũ buiyupari? ¿Cũ pacua roro na caãtaje jũgori caapee ãñacũ cũ buiyupari? o ¿cũ majũ cũ carorije wapa tore bairo cũ buiyupari? —cũ jáã ã jẽniñawũ.

³ Bairo cũ jáã caĩjẽniñarõ tũgori, atore bairo jáã ã yuwĩ:

—Cũ majũ cũ carorije wapa jũgori mee tore bairo buiyupi. Tunu bairoa cũ pacua na carorije wapa jũgori mee tore bairo caapee ãñacũ buiyupi. Bairo puame baiyupa: Dios nocãrõ cũ catutuarijere cũ jũgori camasãrẽ na átĩ ãnogu, tore bairo cũ buiao joroque ásupi. ⁴ Bairi marĩ puame ãmea yu Pacu yu cũ caquetibũjurotĩjoriquere tãmurĩ marĩ quetibũju yaparogarã camasãrẽ. Ñami caãnorẽ camasã paetinuucũñama. Ëmũreco roquere paanucũñama. Bairi cabero ati yutea canetõrõ beropũ roquere dope bairo quetibũju masĩã manigarõ Dios yaye quetire. ⁵ Bairi yu puame ati yeparu ãcã, mujãã ati yepa macããnarẽ,

cajiñawojögoure bairo caacũ yu añiña. Caroaro cabusurijere bairo caañie caroa quetiere mujãã quetibujũ acũ yu apũ—jãã i quetibujawĩ.

⁶ Bairo jããrẽ i quetibujũ yaparori bero yua, yeparũ ucoo eyocũwĩ. Bairo eyocũrĩ, paawĩtõwĩ ñerĩ mena cũ ucoore. Bairo átiri, cacaapee ññaecũrẽ cã caapeeru cũ warepajĩñowĩ. ⁷ Cũ caapeere cã warepajĩñorĩ bero, atore bairo qũiwĩ:

—Silóe cawãmecuti oco operũ mu caapeere wacoseija—qũĩ jowĩ Jesús cacaapee ññaecũrẽ. (Mai, Silóe Ígaro ñña: “Jicãũrẽ cajoocorica oco ope,” Ígaro ñña.)

Bairo Jesús cã caĩrõ tũgo, cacaapee ññaecũ puame ti oco operũ cosei acoámĩ. Bairo cã caapeere topũ coseri bero, tunu acũ, caroaro ññamasĩcoasupi yua. ⁸ Bairo cã caĩñamasĩrõ ññarã, cã caañipautũ macããna, aperã limosna cã cajẽniruincuũrõ caĩñaricãrã cãã atore bairo ãmeo i jẽniñawã:

—¿Ánia, átawãtu calimosna jẽni ruinuucũtacu mee cũ añiñati mujããrã? —ãmeo ñwã.

⁹ Jicããrã bairo ãmeo ñwã:

—Cãã niñami. Apei mee niñami.

Aperã puame atore bairo ãmeo ñwã:

—Cãrẽ bairo baumicãã, cã mee niñami. Apei niñami.

Bairo na caĩmiatacããrẽ, cã majũ cãã bairo na ñwĩ:

—Cũ majũã yu añiña. ¡Tame! —na ñwĩ.

¹⁰ Bairo ãmeo ñrĩ bero yua, cãrẽ jẽniñawã:

—Ámerã, ¿ñe ñnie jũgori mu caapee ññamasĩcoayati?

¹¹ Cũ puame bairo na caĩjẽniñarõ, bairo na ñwĩ:

—Jicãũ Jesús cawãmecũcũ puame atore bairo yu átiroyaámĩ. Cũ ucoore yeparũ eyocũrĩ, paawĩtõõ átiri, tie mena yu caapeere ware pajĩñoroyáamĩ. Bairo yu átiri bero, “Silóe cawãmecuti oco operũ mu caapeere wacoseija,” ñijowĩ. Bairo cã caĩrõ tũgori, cã caátirotirore bairo yu ápu. Bairo yu cã caátirotirore bero yua, ññamasĩña —na i quetibujawĩ.

¹² Bairo cã caĩrõ tũgori, na puame cã jẽniñawã tunu:

—Cã, murẽ cacatioatacu, ¿nooru cã ãnicuti? —qũiwã.

Cũ puame bairo na caĩrõ, atore bairo na ñwĩ:

—Úba, ¿noo ãcũ ãcũmi rita? Yu masĩtĩña —na i quetibujawĩ.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³⁻¹⁴ Mai, Jesús, cacaapee ññaecũrẽ cã ucoo mena ñerĩrẽ paawĩtõrĩ cã cacatiorica rãmu puame, judío majã na cayerijãrĩ rãmu ãmu. Bairi fariseo majã tũpu cã neamá cacaapee ññamasĩtĩmiatacũre. ¹⁵ Bairo fariseo majãtu cã na cane etaro, fariseo majã puame bairo qũĩ jẽniñuparã: “¿Dope bairo yua caroaro miñamasĩcoati?” Cũ puame bairo na i quetibujayuru:

—Jicãũ, Jesús cawãmecũcũ, cã ucoore ñerĩ mena pawĩtõrĩ yu pajĩñowĩ yu caapeere. Bairo cã caãto bero, yu puame yu caapeere yu wacosewu. To bero ññamasĩcõãña yua —na i quetibujayuru.

¹⁶ Bairo cã caĩquetibujuro tũgori, jicããrã fariseo majã atore bairo ãmeo ññuparã:

—Ánirẽ cacatioatacu, Dios yau mee ãcũmi. Dios yau mee ãnirĩna, marĩ cayerijãrĩ rãmurẽ nucũbugoetiupi.

Aperã puame bairo ãmeo ññuparã:

—¿Dope bairo carorijere caátipai nimicãã, caroa Dios yaye macããjẽrẽ cã áti ññobujocuti? —ãmeo ññuparã.

Bairo ñrã, na puame jicãrõrẽ bairo tũgoñarĩ busuesuparã. ¹⁷ Bairo ãmeo ñrĩ bero, cacaapee ññaetimiricũrẽ cã jẽniñanemoñuparã tunu:

—Murẽ miñamasĩõ joroque caátiatacũre, ¿ñnamũ majũ ãcũmi, cã mi tũgoñañati?

Bairo na caĩrõ, cã puame bairo na ññupũ:

—Yura, Dios yau profeta majũ niãmi —na i quetibujayuru.

¹⁸ Bairo cã caĩquetibujumiatacããrẽ, judío majã quetiuparã puame cariape cã tũgoesuparã cacaapee ññaecũ cajugoye cã caãñajẽrẽ. Tunu bairoa Jesús cãrẽ qũĩñamasĩõ joroque cã caátiataje cããrẽ cariape tũgogausuparã. Bairi yua cã pacuare na piijoyupa. ¹⁹ Na piijori, atore bairo na i jẽniñañuparã:

—Ánia, ¿mujãã macũ majũã cã añiñati? ¿Cariãpe majũã cacaapee ññamasĩecũ cã buiari mujãã macũ? ¿Dopẽĩ ámerẽ yua caroaro cã caapee ññamasĩjãñiñati?

²⁰ Bairo cã caĩrõ, cã pacua puame bairo na i yuyuparã judío majã quetiuparãrẽ:

—Jãã macũ majũã niñami. Cãã, cacaapee ññamasĩecũ buiawĩ. ²¹ Cã, jãã macãã cã caãnimiatãcããrẽ, dope bairo cã cacaapee ññamasĩatajere jãã masĩtĩña. Bairi tunu cãrẽ cã caapee ññao joroque caátiatacu cããrẽ jãã masĩtĩmajũcõãña. ¡Mujãã majũ cãrẽ cã jẽniñañijate! Merẽ cã majũ cabũtũtũgoña masĩcoacũpu niñami. Torecu, cã majũã cã cabaiatajere cariape mujãã quetibujũ masĩñami —na i quetibujayuparã cã pacua judío majã quetiuparãrẽ.

²² Cū pacua puame tore bairo na ī quetibujuyuparā judío majā quetiuparārē, na uwimirā. Mai, na, judío majā quetiuparā puame jīcārō tūgoñarīqūē cūtiri, “Ni jīcāū ūcū, ‘Jesús, Mesías niñami,’ cariape caī ūcūrē űubuerica wiipua cū marī wiyogarā,” āmeo iñuparā. Bairo na caátigarijere tūgoña uwiri, tore bairo na iñuparā cū pacua. ²³ Bairo tiere masīrī, cacacua puame, “Mujāā majū cūrē cū jēniñañijate. Merē cū majū cabatitūgoña masīcoacupu niñami,” na iñuparā judío majā quetiuparārē.

²⁴ Bairi judío majā quetiuparā puame cacaapee iñāetimiatacure, cū piijori bairo qūīiñuparā tunu:

—Cariape Dios mena jāārē quetibujuya. Cū, murē cacatioatacū carorije caácū cū caānierē jāā masīña.

²⁵ Bairo na caīrō tūgori, cū puame na iñupū:
—¡Ūba! “Carorije caácū ācūmi,” o “Caroa caácū ācūmi,” cū űi masīētīña. Ati wāme jetore yu masīña: Caānijūgorore mai cacaapee iñāecū yu ānīmiwū. Cabaimirīcū āmerē yua űiñamasīcōāña. Tie roquere yu masīña —na iñupū, judío majā quetiuparārē.

²⁶ Bairo cū caīrō, judío majā quetiuparā puame atore bairo qūī jēniñanemoñuparā tunu:

—¿Dope bairo majū mu cū áticioati? ¿Dope bairo átiri miñamasīō joroque mu cū átiami?

²⁷ Bairo na caījēniñarījērē tūgo, bairo na iñupū:

—Merē cariape mujāā yu quetibujuyapu. Bairo yu caīquetibujumiatacūārē, cariape yu mujāā tūgogaetiya. ¿Dopēīrā puñani cārō yu caquetibujuro mujāā boyati? ¿Mujāā cāā cūrē cū tūgousagarā, tore bairo mujāā iñati?

²⁸ Bairo cū caīrō yua, na puame roro qūī tutiri, bairo qūīiñuparā:

—Mua, cū ūcūrē cū tūgousaya. Jāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgousarā jāā ānicōā nigarā. ²⁹ Jāā masīña: Moisés ānacūrē Dios cū quetibujū roticūñupī. Apei, murē cacatioatacū puamerē jāā masīētīmajūcōāña. “Noo atīatacūmi,” cū jāā ī masīētīña.

³⁰ Bairo cū na caīrō, cacaapee iñāetimirīcū puame bairo na ī yuyupu:

—¡Ago tame! “‘Noo atīatacūmi,’ cū jāā ī masīētīña,” ¿mujāā iñati? Mujāā puame cū mujāā caīmasīēto űno, yu puamea cū yu masīña yure caapee iñāo joroque caātiatacure.

³¹ Merē cariape marī masīña: Dios, carorije caātīcōāninucūrārē cū yaye, cū camasīrījērē na átirotietyami. Cūrē caīroarā, cū caborore bairo caāna jetore cū yaye cū camasīrījērē na átirotinucūñami. ³² Bairi ni ūcū ati yepa macāācū camasocū iñamasīēcū cabuiaricure cū caapee iñamasīō joroque cū átīmasīēcūmi. ³³ Dios cū cajou ānirī, Dios cū camasīrījē mena yu catiowī. Cū mee cū caāmata, yure yu catioetibujioatacūmi —na iñupū.

³⁴ Bairo cū caīrō, atore bairo qūī tutiyuparā:

—Busuetīcōāña. Mu puame mu carorije wapa cacaapee iñāecū mu buiayupa. Bairo carorije caātipai ānirī jāārē mu rotīmasīētīña —qūī tutiyuparā.

Bairo qūī tutiri yua, ti wī űubuerica wiire cū acuwīyo jocōāñuparā.

Ciegos espirituales

³⁵ Bairo cacaapee iñāecūrē cū tutiri cū na caacuwiyoatajere queti tūgori bero, cū bócaetari, atore bairo qūī jēniñawī Jesús:

—¿Cariapea, “Mesías, Dios cū cajou majū niñami,” mi tūgoñañati?

³⁶ Cū puame bairo qūī yuwī:

—Yu Quetiupau, ¿ñamu ūcūrē cū miñati? Yu cāā cūrē cū yu tūgousagamiña.

³⁷ Jesús puame bairo cū caīrō, bairo qūīwī:

—Mu mena cabusua, cūā yu āniña. Cūrēā miñaña merē —qūīwī Jesús.

³⁸ Bairo Jesús cū caīrō, cacaapee iñāetimirīcū puame atore bairo qūīwī ṟropaturī mena etanumurī:

—Yu Quetiupau, cariape mu tūgori mu űiroaya —qūīwī.

³⁹ Tie bero, bairo qūīnemowī Jesús tunu:

—Ati yepapure caroa cariape macāājērē āti acū yu apū. Ati yepa macāāna cacaapee iñāenarē bairo caānarē caroa macāājērē na tūgousaāto ī puame, yu apū. Tunu bairoa aperā, “Dios yaye macāājērē camasīrā ānirī cacaapee iñamasīrārē bairo jāā āniña,” caītonucūrā caīñamasīēna majūrē bairo na tuao joroque ī, yu apū.

⁴⁰ Bairo Jesús cū caīquetibujurijere tūgori, jīcārā fariseo majā atore qūīwā:

—¿Jāā cūrē, “Caīñāenarē bairo catūgomasīēna majū mujāā āniña,” jāā īgu miñati?

⁴¹ Bairo na caīrō, Jesús puame atore bairo na īwī:

—Cacaapee iñāenarē bairo mujāā cūā Dios yaye macāājērē camasīēna mujāā roro mujāā caātie wapa cabuicuperā mujāā ānibujorā. “Jāā, camasīrā majū jāā āniña,” caīrā nimirācūā, jīcārō tūni mujāā āpericōā ninucūña. Tie jūgori cabuicuna majū mujāā tuaya yua —na ī quetibujuwī Jesús fariseo majārē.

10

El pastor y sus ovejas

¹ Bairo na i yaparori bero, atore bairo na i quetibujunemowí Jesús: “Cariape mujjäärē ñiña: Ni ūcā camasocū nuricārā oveja na cajjānucūrī jopere jājēcā, aperopu sawāmnetōjāāū cañuecū, jerutiri majōcu niñami. ² Apei, ēñotaricarore jājāricā jope majūrpu cajjāū puame roque nuricārā ovejare cacotei majū niñami. ³ Bairo jopetu cū caetaro, ti jopere cacotei puame cū cū capājōrō bero, cū canurā oveja cūā cū busuriquere tūgomasicōāñama. Tunu bairo cū canurā ovejare na wāmerī jeto na piwiyo jomasīñami, na jānirō macāpu. ⁴ Bairo na piwiyojo yaparori, na neñorī, na jūgoyecuti āmasīñami. Bairo cū caato, na, oveja nuricārā puame caroaro qūñamasirī cū usanucūñama. Bairo tunu cū capiirijere tūgori, caroaro cū pitietinucūñama, na upaure caññamasirā ānirī. ⁵ Bairāpu, apei na camasīcū puamerē cū ūsaetinucūñama. Cū cabusurijere catāgojeyaena ānirī, cū uwiri aperopu cū aweyocōānucūñama. Bairi noa ūna na camasīēnarē nuricārā oveja na ūsaetinucūñama,” na i quetibujuwī Jesús fariseo majārē.

⁶ Jesús atore bairo fariseo majārē na cū caiquetibujumiatacūārē, na puame, “Atore bairo puame ĩgu ĩcūmi,” cariape i tūgomasīema.

Jesús, el buen pastor

⁷ Bairo na i quetibujunemowí Jesús puame atore bairo na i quetibujunemowí fariseo majārē tunu: “Cariape majū mujjäärē ñiña: Yu puame oveja na cajjārī jopere bairo majū yu āniña. ⁸ Aperā, yu jūgoye caquetibujurā etajūgoricarā puame carorā cañuena, cayajaparārē bairo majū āñupā. Bairi yu yarā oveja nuricārārē bairo caña cūā narē na ĩroaetiri na tūgousaesupa. ⁹ Yu, oveja na cajjārī jope majūrē bairo caācū yu āniña. Bairi yure cañroa puame yu jūgori cū carorije wapare canetōecoricupu niñami. ĩcāū oveja jāāti, o witiāti bero cataa bōcaugamasirē bairo tuayami yua caroa yericutaje mena.

¹⁰ “Yajari majōcu, yajau acū jeto atinucūñami. Tunu bairo pajjārei acū jeto atinucūñami. Yu puame roque mujjäärē yeri capetietipeere nocārō majū pairo mujjā cācūgopeere jōu acū yu apū. ¹¹ Yu puame roque oveja nuricārārē caroaro caññaricānūgō cotemasirē bairo yu āniña. Bairi ni ĩcāū ūcū oveja coteri majōcu cañu, cū canurā ovejare mairi popiye tāmomasīñami. ¹² Apei, ovejare cū yarā meerē cacotei ānirī, paawapatarique jettore bonucūñami. Bairo cabou ānirī, yai ovejare caugau cū caato ĩñarī, na aweyocoayami, ovejare cacoteecu ānirī. Bairo cū caaweyoro bero, yai puame na ñeacubato recōāñami, na ugaū yua. ¹³ Cū, ovejare caaweyo puame na ovejare camaiecū ānirī, tunu bairo wapatarique jettore cabonucū ānirī na aweyocoayami.

¹⁴⁻¹⁵ “Yu puame roque oveja nuricārārē caroaro caññaricānūgō cotemasirē bairo yu āniña. Bairi yu Pacu Dios yu masīñami yu paariquere. Yu cūā yu Pacu Dios yure cū camasīrōrē bairo yu masīña cū cañajē cutiere. Torea bairo yu yarā ovejare bairo caña cūārē na ñiñaricānūgō cotenucūñama. Bairo yu cacoterā, nuricārā oveja na upaure caroaro na caññamasīrōrē bairo ñiñamasicōā ninucūñama. Bairi yu puame yu yarā ovejare bairo cañnarē netōgu, popiye yu tāmomasīña. ¹⁶ Bairi tunu aperopu cūārē ovejare bairo caña, yu ya jānirō mee caña mai, capārā niñama. Bairi na cūārē na yu neñomasīña. Bairo na neño yaparori, ĩcārō tūni ānio joroque na yu qūēnogu. Bairo na yu caqūēnorō, ĩcārō tūni ānigarāma. Bairo yu caneñojoatana yua ĩcā poa macāñnarē bairo jeto tuagarāma. Yu narē cacotei cūā ĩcāū yu ānigu. Bairo na, yu yarā ovejare bairo caña puame caroaro mena yu tūgousagarāma.

¹⁷ “Yu puame camasārē na carorije wapa jūgori yu riacoagu, na netōgu. Bairo cariaacoacu nimicā, yu majū rupaū to catio joroque yu baigu. Bairi yu Pacu ñiñamai jāñnucūñami. ¹⁸ Bairi ni ūcū puame cabogoroa yu pajjāroca masīñami. Yu cabaimasipee atore bairo niña: Camasārē na netōgu, yu cabori rūmu caño na carorije wapa jūgori yu riacoagu. Bairo cariaacoacu nimicā, yu majū rupaū to catio joroque yu baigu. Tore bairo yu Pacu yu bairotijowī,” na i quetibujuwī Jesús fariseo majā cūrē catūgorā etarārē.

¹⁹ Bairo Jesús cū caiquetibujurijere tūgori yua, āmeo busurique ricawaticoama tunu judío majā.

²⁰ Bairo bairā, na mena macāña capārā atore bairo āmeo ĩwā:

—¿Dopēĩrā wātī yeri pūna cacūgoū, camecūrē cū mujjā tūgopeo ūsayati?

²¹ Aperā puame bairo āmeo ĩwā:

—Ni ĩcāū ūcū cū yeripu wātī yeri pūna cacūgoū tore bairo i quetibujunemowí masīñami. Mujjäärā, ¿wātī yeri pūna cacūgoū cūā cacaapee ĩñaecūrē caapee ĩñao joroque cū ātimasīcutī? —bairo āmeo i busuwā fariseo majā na majū.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Mai, ti watoare pue yutea āmu. Ti yutea caño Jerusalén macāpure Dios ya wii templo wiire na cabose rūmu ātipeo jūgorica rūmu caetaro, na cabose rūmu qūēnopeori yutea āmu.

²³ Bairo na cabose rãmu qũenorõ, Jesús puame templo wiitu Pórtico de Salomón na caĩri arua tũpu añesẽawĩ. ²⁴ Bairo tipau cã cañesẽarõ, judío majã puame cã jotoanucãri bairo qũĩ jẽniñawã:

—¿Nocãrõ yoaropu jããrẽ, “Dios cã cajou yu añiña,” jãã mitoãcũati? Bairi Dios cã cajou, Mesias mu caãmata, jicoquei cariapea cã mu caãnierẽ jãã quetibujucõãña —qũĩ jẽniñawã Jesure judío majã quetiuparã.

²⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús puame bairo na i yuwĩ:

—Merẽ mujããrẽ yu quetibujanucũña. Mujãã puame cariape yu mujãã tũgogaetiya. Merẽ nipetirije yu Pacu cã caãtrotirije mena Mesias yu caãnierẽ mujãã yu áti ñonucũña. ²⁶ Bairo yu caãti ñorjẽrẽ ñnamajũcõãmĩrãcãã, cariape mujãã tũgoinucũña. Yu cacoterã yu yarã oveja mena macããna mee añirĩ yu mujãã tũgogaetiya. ²⁷ Yu yarã ovejare bairo caãna yu cabusurijere yu tũgomasãcõãñama. Bairo yu cãã narẽ na yu masjããñũña. Bairi na puame cãã caroaro yu tũgousanucũñama. ²⁸ Bairo cariape yu mena catũgousarãrẽ yu mena caãnarẽ caticõãñajẽrẽ na yu jonucũña. Na puame ati yepa na caãno ñno, jicãũ na mena macããcũ yasietigumi. Ñamu jicãũ ñcũ na yasio joroque yu jiya átibojaetigumi. ²⁹ Yu Pacu puame roque yu yarã caãniparãrẽ yu jowĩ. Cã, yu Pacu puame nipetiro netõrõ catutuau majũ niñami. Bairo ni ñcũ puame na yasio joroque yu jiya átibojaetigumi yua. ³⁰ Torena, yu Pacu Dios mena jicãrõrẽ bairo jãã añajẽ cuticõãña —na i yuwĩ Jesús.

³¹ Bairo cã caĩquetibujuro tũgorã, judío majã puame ãtã rupaa jeri cã wẽjãgamiwã. ³² Bairo na cajeripaua, Jesús puame bairo na ñwĩ:

—Yu Pacu Dios cã catutuarije mena capee majũ caroa wãmerẽ mujãã cañajoro yu áti ñonucũña. Bairo capee caroa wãmerẽ mujãã yu caãti ñnomiatãcããrẽ, ¿di wãme jũgori yu mujãã ãtã wẽjãgayati? —na i jẽniñawã Jesús.

³³ Bairo cã caĩjẽniñarõ, judío majã puame bairo qũĩ yuwã:

—Bairãpuã, caroa wãme mu caãtie wapa jũgori mee murẽ ãtã mena jãã wẽjãgaya. Roro cabugorora Diore nucũbugoesua, mu caĩbusupairije jũgori roque, murẽ jãã pajãrocagaya. Mua, cabugoro macããcũ, ati yepa macããna camasãrẽ bairo caãcũ mu añiña. Bairo caãcũ nimicãã, mu majũã, “Dios yu añiña,” caĩrẽ bairo mi busunucũña —qũĩwã Jesure.

³⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús puame judío majãrẽ atore bairo na ñwĩ:

—Dios ya tutipu mujããrẽ carotirije puame bairo ñña: “Mujãã cãã Diore bairo caãna mujãã añiña,” mujãã ñiña,” i quetibujũ woatuyupa. ³⁵ Bairi, “Dios ya tutipu na cawoatucũrĩqũẽ, bairo ñcãrõ ñña,” marĩ i masjẽtĩña. Tiere merẽ cariape marĩ masiña. Bairi Dios puame cã yaye quetire cã caquetibujũ rotijoricarãrẽ, “Mujãã cãã Dios yarãrẽ bairo caãna mujãã añiña,” na i busuyupi. ³⁶ Dios puame roque yu beseri, ati yeparu yu jowĩ. Bairo Dios cã cajoricu yu caãnimiatãcããrẽ, ¿dopẽĩrã yure, “Diore cabaibotiore bairo majũ niñami,” yu mujãã ñnucũñati? “Dios macũ yu añiña,” yu caĩrjẽrẽ tũgori, ¿dopẽĩrã tore bairo yu mujãã ñnucũñati? ³⁷ Yu Pacu cã carotiri wãmerẽ bairo mee mujããrẽ yu caãti ñnoata, cariapea yure catũgousaetiparã mujãã añiña. ³⁸ Bairãpuã, Dios jũgori caroa wãmerẽ yu caãpata roque, yure ñroaetimirãcãã, caroaro tũgousaya Dios yaye macããjẽrẽ yu caãti ñorjẽrẽ. Bairo yu caãtiere caññarã añirĩ yu Pacu yurure cã caãnierẽ caroaro jicãrõ tũni catũgousaparã mujãã añiña. Bairi tunu yu cãã yu Pacu cã caãnajẽ cutiere bairoa yu caãnajẽ cutiere catũgousaparã mujãã añiña —na ñwĩ Jesús judío majãrẽ.

³⁹ Bairo Jesús cã caĩquetibujurijere tũgorã, judío majã puame preso jorica wiipu cã neãgamiwã tunu. Bairo Jesure judío majã preso jorica wiipu na caneãgamiãcããrẽ, Jesús puame camasã capããrã watoa cã jãã ñã macãã, aporo puame na rutiweyocoãmĩ.

⁴⁰ Tie bero, Jesús puame yua, Rio Jordãni cawãmecutiya ape nugõãpu jãã jũgo tunucõã pẽñaãmĩ tunu. Bairo pẽña acũ yua, Juan cawãmecusũ cajũgoyeru camasãrẽ oco mena cã cabautiza ñnatõpu jãã jũgo tuacõãwĩ Jesús. ⁴¹ Bairo to jãã catuaro, capããrã majũ camasã jãã ñnarã etawã. Bairo etari, na puame atore bairo ãmeo ñbusuwã:

—Cariape majũ ñnupĩ Juan Jesús cã cabairijere, Dios cã camasãrjẽrẽ mena caroare átjẽñõ ñnoetimicãã. Ñni, Jesús cã cabaipee nipetirijere cariapea i quetibujuyupi Juan —ãmeo ñbusuwã na majũ.

⁴² Tipãure capããrã majũpuã camasã Jesure cã tũgousa jũgowã.

11

Muerte de Lázaro

¹ Jicãũ ñnupĩ riayewai Lázaro cawãmecusũ. Cã puame Betania cawãmecuti macã macããcũ ãmi. Ti macãpu macããcõ María, apeo cã yao Marta cãã ãmo. ² Mai, cõ, María, Lázaro yao puame marĩ Quetiupau Jesure cajãtũñurjẽ mena cã rãporire capioperoico ãmo. Bairo pioperoi bero, cõ poañarõ mena cã rãporire capãareboporico ãmo. ³ Bairi Lázaro yarã rõmirĩ puame atore bairo qũĩ quetijoyupa Jesure:

—Jã Quetiupau, mu bapa Lázaro ríajãñuñami —Í joyupa Jesure.

⁴ Bairo cū na caíquetijoatajere tūgori, Jesús puame atore bairo jã iwí:

—Atie Lázaro cū cariaje cutiãnie cū ríayasimajūcoao joroque caátipee mee niña. Dios cū catutuarije camasãre yu caátí iñopee roque nigaro. Tunu bairoa yu, Dios macū yu caátitutuãnie cããre na iñao joroque yu átigu, Lázaro cū cariarije jūgori —jã iwí Jesús.

⁵ Mai, Jesús puame Martare, Mariare, bairi Lázaro cããre camai majū ãmi. ⁶ Bairo Lázaro cū cariarijere tūgomicã, tunu puğa rãmu cãrõ tipaure jã jūgotuacõãwí mai. ⁷ Cabero atore bairo jã iwí Jesús, jã, cū cabuerãre:

—Jito tunu Judea yeparu.

⁸ Bairo cū cãrõ, jã cū cabuerã puame atore bairo cū jã iwí:

—Jããre cabuei, yoápériya ti yepa macããna murẽ útã rupaa mena na cawẽpajãbujioata rãmu. Bairo to macããna murẽ na caátaje caãnimiatacũãre, ¿mu ágayati ti yeparu tunu?

⁹ Bairo jã cãrõ, Jesús puame jã iwí:

—Merẽ marí masiña: Jicã umureco, puğa wãmo peti rupore puğa pẽnirõ cãnacã hora majū cãgonucũña. Bairi umurecore marí caãñesẽãta, pugataricararo mano caroaro marí añesẽãcõãña, muipũ umureco macããcũ cū cabusuro jūgori. ¹⁰ Bairãpu, ñamirẽ marí caãñesẽãta, pugatarique nibujioro muipũ umureco macããcũ cū cabusuwoeto jūgori.

¹¹ Bairo jã iwí quetibujũ yaparo, atore bairo jã inemowí tunu:

—Marí bapa Lázaro puame cãni baiimi. Bairo cū cacãnimiatacũãre, cū wãcõũ águ yu átiya.

¹² Bairo cū cãrõ tūgorã, jã cū cabuerã puame bairo cū jã iwí:

—Jã Quetiupau, ¿cacãnirẽ bairo cū cabaiata, cū cacatinemore ãno to baicati?

¹³ Mai, Jesús puame Lázaro cū cabaiyasicoatiere Igu, tore bairo jã imiwí. Bairo cū caĩmiatãããre, jã cū cabuerã puame, “‘Catirã marí cawũgoa cãnirijẽ mena cãni baiimi Lázaro,’ marí Igu icãmi Jesús,” jã iwí tãgoñacõãwí. ¹⁴ Bairo jã catũgomasiẽtõ, Jesús puame atore bairo cariaje jã iwí quetibujuwí:

—“Lázaro merẽ riacoyami,” Igu niña. ¹⁵ Bairi Lázaro tũpu yu caãmerãtaje mena yu tũgoña useaniña. Mujã puame tore bairo áti iñorãcãrõpu mujã tũgousanucũña. Bairi Lázaro cariaatacũ tũpu marí iñarãra —jã iwí Jesús.

¹⁶ Bairo Jesús, jã cū cãrõ tũgo, Tomás, apeyera Gemelo na caí wãmetinucũ puame atore bairo jã iwí:

—Jito, marí cãã cū mena marí cariyasiro ñurõ.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Bairo topũ etarã, jã wiroñawũ: Merẽ Lázaro ãnacũre baparcãnacã rãmu netõñupã cū rupauri ãnajẽrẽ útã operu na cacũrocaatato bero yua. ¹⁸ Mai, Betania puame Jerusalén macã tuaca itia kilómetro cãrõ majū etarico ãmu. ¹⁹ Capããrãpu judío majã mena macããna Martare, bairo Mariãjããre na iñarásupa, na yau cū cariaro jūgori na tũgoña yapapuaeticõãto irã. ²⁰ Bairo Jesús ti macãpu cū caetaatõ tūgori, Marta puame jã bocáo asũpo. Cõ yao María puame wiipua tuacõãñupõ. ²¹ Bairo Marta puame jã bocári, atore bairo quíwõ Jesure:

—Yu Quetiupau, jããtu mu caãmata, yu yau baiyasietibujioatacãmi. ²² Baiopua, yu masiña: Nipetirije mu cajẽnirijẽrẽ mu jogumi Dios. ãmepũ cããrẽ mu cajẽnirõrẽ bairo átimasĩñami Dios —quíwõ Jesure.

²³ Bairo cõ cãrõ, Jesús puame cõ iwí:

—Mu yau catitunucõagumi tunu —cõ iwí Jesús.

²⁴ Bairo Jesús cõ cãrõ, Marta puame atore bairo quíwõ tunu:

—Yu masiña merẽ tiere. Nipetiro cariaricarã nemo na cacatitunurí rãmu, catusari rãmu caãnopũ cū cãã catitunugumi —quíwõ Jesure.

²⁵ Bairo cõ cãrõ tũgo, Jesús puame bairo cõ iwí Martare tunu:

—Yua, yu ãniña cariyasiricarãre catijũgoũ. Bairi nipetiro yure catũgousarã ati yeparure cariaconoana nimirãcũã, caticõã ninucũgarãma. ²⁶ Tocãnacãũpuã mai, cacatiãna, yure catũgousarã cariaconoana nimirãcũã, caticõã nigarãma. ¿Cariape mu tũgoyati atore bairo mu yu caíquetibujurijere? —cõ iwí Jesús Martare.

²⁷ Bairo Jesús cõ cãrõ tũgo, Marta puame atore bairo quí yuwõ:

—Yu Quetiupau, murẽ cariape majū yu tũgousaya. Mua, mu ãniña Mesías, Dios macũ. Dios cū cajõũ majū mu ãniña. Mua, ati yeparu caatipau na caíwoatujũgoyeticũrĩcũ majū mu ãniña —quíwõ Marta Jesure.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Atore bairo Jesure quí busu yaparori bero yua, cõ baio Mariare cõ piijori yasioroaca cõ í quetibujuyupo:

—Marirẽ cabuei atoa niñami. Bairi murẽ yu piijorotiami.

²⁹ Bairo Marta cõ cãrõ tũgo, jicoquei wãmuncã Jesure quíñao aticoasupo. ³⁰ Mai, Jesús puame macã tãnipũ jã jũgõãnicõãwí. Tĩ macãpure jã jããtaepũ mai. Marta jããrẽ cõ

cabocáetapapua jáã ãnicôãwã. ³¹ Bairo Marta cõ cõ caĩrõ, tãmurĩ wãmuncãrĩ na wiire witi aticoasupo María, Jesutu acõ. Bairo tãmurĩ cõ cawitiãto ñnarã, judío majã cõ ya wiipu cõjããrẽ na tũgoña yapapuaeticõãto ñrã, cañnarãtana puame cõ usacoásúparã. “María cõ yau masã opepu otio acõ baiomo,” i tũgoñarĩ cõ usacoásúparã.

³² Bairo María atĩ, Jesús cã caãnopu etari, Jesús rapori tãpu cõ rapopaturi mena etanumuo etawõ. Bairo etari, María qũiwã Jesure:

—Yu Quetiupau, jáãtu mu caãmata, yu yau baiyasietibujioatacumi.

³³ Bairo María, judío majã cõ mena caatãtana cãã na caotiro ñnarĩ, Jesús puame cã yeripu butiuro na tũgoñamairĩ yapapuañãuwĩ. ³⁴ Bairo tũgoña yapapuari, bairo na i jẽniñawĩ:

—¿Noopu Lázaro rupauri ãnajẽrẽ mujãã rocari?

Bairo qũiwã na puame:

—Jãã Quetiupau, marĩ ñnaátõ ti masã opepu.

³⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús puame butiuro otiwĩ. ³⁶ Bairo Jesús butiuro cã caotiro ñnarã, judío majã puame bairo na majũ ãmeo ñwã:

—Ñnarĩjate. ¡Nocãrõ butiuro majũ cã cã maimiñuparĩ Lázaro ãnacũrẽ Jesús!

³⁷ Bairo na caĩrõ, judío majã mena macããna jicããrã na majũ bairo ãmeo ñwã:

—Ñni Jesús, cacaapee ñnaetacu cããrẽ cacatiocõãrĩcũ nimicãã, ¿dopẽĩ jicã wãme ñno Lázaro ãnacãrẽ cã juátinemo masĩetibujioyupari? —ãmeo ñwã jicããrã judío majã.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Tunu Jesús puame bairo na caãmeo itoye, cã yeripu butiuro tũgoñarĩ, Lázaro ãnacũ masã opetacapu ãmĩ. Mai, Lázaro ãnacũ masã ope puame ãtã opepu ãmu. Bairi tunu ãtã tii mena ti ope biaricaro cãgowu.

³⁹ Bairo ñwĩ yua Jesús puame:

—Masã ope ãtã tii biaricatiire newoya.

Bairo Jesús cã caĩrõ tũgo, Marta, Lázaro cabaiyasiatacu ãnacũ yao puame atore bairo qũiwõ Jesure:

—Yu Quetiupau, merẽ baparcãnacã rãmu majũ netõcoaya. Toreto, merẽ roro majũ ãnijucoato.

⁴⁰ Bairo cãrẽ cõ caĩrõ tũgo, Jesús puame atore bairo cõ ñwĩ Martare:

—Merẽ mu yu quetibujupau: “Cariape yu mu catũgousaata, Dios caroa camasãrẽ cã caãti ñnorĩjẽrẽ miñago,” mu ñiapũ —cõ ñwĩ.

⁴¹ Bairo Jesús Martare cõ cã caĩ yaparoro, Lázaro ãnacũ masa ope ãtã tii biaricatiire pãwocõãwã yua. Bairo na capãworo ñnarĩ, Jesús puame umurecõõpu ñnamugõjori, atore bairo Diopure qũĩ jẽniwĩ:

—Caacu, yu mena mu ñujãñuña. Tocãnacãni yu cajẽniro yu mu tũgocõãña. ⁴² Yu masĩña merẽ: tocãnacãni yu mu tũgonucũña. Bairi tunu ãnoa camasã caãna jũgori bairo ñña: “Cariapea ãnia niñami Dios cã cajou majũ,” na ñãto ñ, bairo mu ñña —qũiwĩ Jesús cã Pacu Diopure.

⁴³ Bairo Diopure qũĩ jẽni yaparori bero, Jesús puame busurique tutuaro mena atore bairo ñwĩ:

—¡Lázaro, witiãã topure!

⁴⁴ Bairo Jesús cã caĩrõ, cariyasiricu puame ti masã opepũre witiõamĩ. Cã wãmorĩ cã rapori cãã juti mena na cadurãricu witiãmĩ. Tunu bairoa cã rapoa cããrẽ juti asero mena paumaricũ witiãmĩ. Bairo cã cawitiãtõ, Jesús, bairo na ñwĩ:

—Cã õwãña, cã caãmasĩparore bairo ñrã —na ñwĩ Jesús.

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Bairo Jesús cã caãtiere ñnarĩ, capããrã judío majã Marĩjããrẽ cabapacutirãtana, Jesús cã caãti ñnoatajere cañnaatana cã tũgousajũgowã. ⁴⁶ Bairo na catũgousamiatacããrẽ, aperã jicããrã puame fariseo majãrẽ na ñnarãsũpa. Bairo na ñnarãtĩ yua, nipetirije Jesús cã caãtiatajere na quetibujuyupa. ⁴⁷ Bairo na caĩquetibujurijere tũgori, fariseo majã sacerdote majã quetiuparã cãã nipetirã neñañuparã Junta Suprema na caĩrõpu. Topu neñarĩ, atore bairo ññuparã:

—¿Dope bairo cã mena marĩ ãnaati? Cã, caãmu capee majũ caroa átĩ ñnorĩqũrẽ na átĩ ñnoo átiyami camasãrẽ. ⁴⁸ Cãrẽ, bairoa marĩ caãtiroticõãmata, capããrã camasã cã jetore cã tũgopaje usagarãma. Bairi tunu Roma macããna carotirã marĩ tũpu atĩri, marĩ ñubuerica wii templo wiire átiyasio rocacõãgarãma. Tunu bairoa marĩ nipetiro ati yepa caãna cããrẽ marĩ pajãre peyocoagarãma —ãmeo ñ busuyuparã na canefarõpu.

⁴⁹ Mai, na mena macããcũ jicãũ Caifãs cawãmecucu ti cãmarẽ sacerdote majã quetiupau caãcũ puame bairo na ññupã:

—Mujãã, catũgoñarĩqũe mãna majũ mujãã ãniña. ⁵⁰ Bairoa tunu mujãã atore bairo mujãã ĩ tũgoñaetĩñati: “Nipetiro marĩ camasãrẽ aperã na capajĩã repeyoparo ũnorẽã, jĩcãũã caũmu jeto cã cariaro roque ñubujoro,” ¿mujãã ĩ tũgoñaetimajũcõãñati?

⁵¹ Mai, Caifãs puame atore bairo cũ caũyaparoata, cũ majũã cũ catũgoñarõ mee bairo ĩñupũ. Ti cãmarẽ sacerdotẽ majã quetiupau cũ caãnoi, Dios puame, “Bairo ĩña,” ĩrĩqũerẽ cũ catũgoñarĩqũe joro jũgori bairo ĩñupũ. Jesũs, judio majã, na carorije wapare netõgu, ti yepa macããnarẽ na cũ cariabojapeere ĩgu, bairo ĩñupũ. ⁵² Bairi tunu Jesũs judio majã na carorije wapa jeto meerẽ cũ canetõbojapeere bairo ĩñupũ. Nipetiro aperã ati yepa macããna caãbataricãã Dios yarã cũ pũnaa caãniparã cããrẽ na cũ canetõpõpeere ĩgu ĩñupũ Caifãs sacerdotẽ majã quetiupau. ⁵³ Bairo Junta Suprema na caĩrõpu na caneñabusuri rũmua, Jesure cũ na capajĩãrocãpeere ãmeo busupẽni weyocõãñuparã fariseo majã bairi sacerdotẽ majã quetiuparã mena.

⁵⁴ Bairi yua, Jesũs puame cũ na capajĩãgarijere masĩri, baujaro judio majã quetiuparã na caãnopure ãniñesẽãemi yua. Bairi Jesũs Judea yepa caãnimitacũ jãã cũ cabuerã mena jĩcãpau desierto tuaca macã, Efraĩn cawãmecuti macãpu jãã jũgoetawĩ. Bairo ti macãpu jãã cũ cabuerã mena etari, ti macãpu jãã jũgoãnicõãwĩ Jesũs.

⁵⁵ Bairo Jesũs ti macãpu jãã cũ cajũgoãno, merẽ petoaca rasawũ judio majã bõse rãmu Pascua caetaparo. Bairo ti rũmu caetaparo jũgoye nipetiro judio majã Jerusalẽn macãpu jeto áamá. Caroarã nigarã Dios cũ caĩñajoro, na caãtinucũrõrẽ bairo átigarã ásuparã. ⁵⁶ Bairo bairã, judio majã quetiuparã puame Jesure cũ macã ñesẽãñuparã, cũ ñerĩ cũ preso jogarã. Bairo cũ macã ñesẽãrĩ, tocãnacãũpurea templo wiipu na jeniñamacã ñesẽãñuparã. Atore bairo ĩñuparã:

—¿Dõpẽ mujãã ĩ tũgoñañati? ¿Jesũs cãã ati bõse rãmurẽ cũ etaati, o cũ etaecuati ato? —na ĩ jeniñañuparã.

⁵⁷ Mai, judio majã aperã sacerdotẽ majã quetiuparã cãã ni jĩcãũ ũcũ Jesure cũ caetarije quetire cũ catũgoata, “jicoquei cariape cũ quetibũjuãto,” ĩ rorĩ cũñuparã, bairo na caĩquetibũjoro Jesure cũ ñe masĩgarã yua.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacã rũmu Pascua bõse rãmu caetaparo jũgoye, Jesũs Betania macãpu jãã jũgoãmĩ. Ti macãpu cariyasiricure cũ cacatoricu Lázaro tũpu jãã jũgoãmĩ. ² Topũ, cũ cacatoricu Lázarojãã ya wiipu jãã jũgo ugarique ugawã, Jesure butioro qũĩroarã. Mai, Marta puame jããrẽ ugarique batoo ãmo. Lázaro puamea jãã menarẽ mesapu ugariũ ãmi. ³ Bairo jãã caũgaruiro, María puame nardo caroa cajutiñurĩjẽ cawapa pacarije paio trescientos gramos majũrẽ jeamó. Bairo jeatĩri, Jesũs rupunire piopeowõ. Bairo áti yaparo, cõ poañapõ mena pare bowowõ. Bairo cõ caato, nipetiro ti wii pupeapu jutiñu bijapeticoapu yua. ⁴ Bairo Jesure cõ caãtiere ĩña, Judas Iscariote, jãã mena macããcũ, Jesure cabero cabusujãbuitirocapau puame bairo ĩwĩ:

⁵ —¿Dõpẽĩõ tie cawapa pacarijere trescientos denario moneda tiiri majũ nuniwapatari, cabopacarãrẽ na cõ juãpeyupari? —ĩwĩ Judas jãã mena macããcũ puame.

⁶ Mai, Judas puame cabopacarãrẽ caĩñamai ũcũ meena, tore bairo ĩ busuwĩ. Cajeruti jeyanucũrĩ majõcu ãnirĩ bairo ĩwĩ. Mai, cũ, Judas puame jãã yaye dinero cajãñarĩ poare caĩñaricãũgõbojau ãmi. Bairo caãcu nimicãã, ti poa macããjẽrẽ jericawori cũ majũ cũ caborijere cawapatinucũ ãnirĩ, tore bairo ĩwĩ. ⁷ Bairo Judas cũ caĩrõ, Jesũs puame qũĩwĩ:

—Patowãcõrõ cõ ĩ busupajũgoeticõãña. Atio carõmio puame yu rupawri caãñipeere caroaro átijũgoyeticũõ átiyamo tie cajutiñurĩjẽ mena. ⁸ Cabopacarã roquere tocãnacãnia na mujãã ĩñacõã ninucũgarã, mujãã watoa na caãno. Yu puame roque tocãnacãnia mujãã mena yu ãmerĩgu —qũĩwĩ Jesũs Judare yua.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Capããrã judio majã mena macããna masĩñupã Betania macãpu Jesũs jãã cũ cajũgoãnierẽ. Torena, butioro Jesure caĩñagarã ãnirĩ, ti macãpu jãã ĩñarã etawã. Bairi Jesũs jeto meerẽ caĩñagarã ãnirĩ etawã. Lázaro cariyasiricu ãnacãrẽ Jesũs cũ cacatoricu cããrẽ ĩñagarã, topũ etawã. ¹⁰⁻¹¹ Mai, sacerdotẽ majã quetiuparã puame, “Cũ, cariaricure Jesũs cũ catio ĩñorĩqũerẽ caĩñaricãã ãnirĩ capããrã judio majã marĩrẽ ricawatiri, Jesũs puamerẽ cũ tũgousarã átiyama,” ãmeo ĩñuparã. Bairo ĩrĩ yua, Lázaro cããrẽ cũ pajĩã rocacõãgayuparã.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Mai, ti watoa caãno, capããrã camasã Jerusalẽpu ásupa, Pascua bõse rũmu netõrána. Bairi ti rãmu busuri rãmu caãno merẽ masĩñupã Jesũs ti macãrẽ cũ caetapeere. ¹³ Bairo cũ

caetapeere camasĩrã añirĩ yua, peepũ ùnie carupaño querire pajure jeri, Jesure cã bocáwã. Bairo cã bocárana, atore bairo ĩ basa awajabusũ useanipeowã:

—¡Nocãrõ to ñumajũcõãñati! ¡Nocãrõ cañũũ majũrẽ Dios cã catutuarije mena marĩ cã cajoure cã marĩ basapeoto! ¡Nocãrõ cañũũ Israel macãana Quetiupau Rey majũrẽ cã marĩ basapeoto!

¹⁴ Jesús puame burrore bocãetari cã buipũ pesari ámi Jerusalẽpũ. Mai, Dios ya tutipũ cããrẽ torea bairo cã cabaieere ĩ quetibũjuyupa:

¹⁵ “Tũgoña uwieticõãña mujãã Siõn macã macãana. ĩñañijate.

Mujãã Quetiupau Rey burro buipũ pesari atiyami,” ĩ quetibũjũ woatuyupa Dios ya tutipũ.

¹⁶ Mai, cañnijũgoro jãã, cã cabuerã, jãã tũgomasiẽpũ tore bairo ĩ quetibũjuriquere. Cabero, Jesús riari bero umurecõopũ cã cawãmuátõ beropũ roque, nipetirije Jesús cã cabaieere na cawoatujũgoyetiriquere jãã masĩwã. “Jesús cã cabaieere ĩ quetibũjũrã bairo ĩ woatuyupa,” jãã ĩ tũgoñamasĩwã.

¹⁷ Mai, Jesús Lázare masã orepũ caãcũrẽ cã cacatioro caññarĩcãrã puame tie nipetiro na caññarĩquẽrẽ na quetibũjũ netõrã áma camasãrẽ. ¹⁸ Bairi nipetiro camasã Jesure cã bócarásũpa. Jesús, ti wãme catiorique caroare cã caátĩ ññorĩquẽrẽ na caquetibũjũro jũgori cã bócarásũpa. ¹⁹ Aperã fariseo majã puame atore bairo ámeo ĩñuparã:

—Merẽ mujãã masĩña: Tore bairo na caññarĩjẽrẽ marĩ caẽñotaeticõãta, dope marĩ áti masĩtĩgarã. ĩñañijate. ĩNipetiro camasã cã jetore tũgousarã átiyama! —ámeo ĩñuparã fariseo majã.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Jerusalẽpũ cabose rũmũ netõrátana mena macãana cãã añũpã jĩcããrã griego majã. Bairi na cãã ti bose rũmũ caãno Diore caĩroaratãna añũpã. ²¹ Bairi na puame Jesure caññagarã añirĩ, Felipe tũpũ etawã. Mai, Felipe puame Galilea yepa jĩcã macã Betsaida macããcũ ámi. Bairi na puame butiro atore bairo Felipe quĩwã:

—Jesure butiro cã jãã ĩñagaya.

²² Bairo cã na caĩrõ tũgo, Felipe, Andrés puamerẽ cã quetibũjũámĩ. Bairi na puagarãpu Jesure cã quetibũjũra etawã. ²³ Bairo cã na caĩquetibũjũro tũgo, Jesús puame atore bairo jãã ĩwĩ:

—Merẽ petoaca cõñacoatĩya yũ, Camasã jũgocũre yũ na capajĩãrocaro bero cañnimiatãcũãrẽ yũ cacatitunu wãmuápãro umurecõo buipũ nocãrõ caroaro caãnopũ. ²⁴ Cariape majũ mujãã yũ quetibũjũya: Trigo aepa ùnorẽ ñerĩ pupearũ marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputieticõãta, bairica majũ rĩca jomasĩtĩgaro. Bairopũ, ñerĩ pupearũ marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputiata roquere, caroa capee majũ rĩcacatĩnucũña. ²⁵ Bairi tunu Diore caboena añirĩ, atĩ yepa macããjẽ jetore butiro mujãã caugarĩpea ĩñacõãninucũta, cayasiparãrẽ bairo mujãã tuagarã. Bairi atĩ yepa macããjẽ carorijere mujãã caboeticõãta roque, Dios mena cañnicõãninucũparã mujãã ãnigarã. ²⁶ Bairi noo caborã yũ caquetibũjũrijere catũgousagarã na tũgopaje usaato yũ yayere, yũ paabojari majãrẽ bairo na caãñigaata. Tore bairo na caãpata, na cãã yũ caãnopũre ãnigarãma. Bairi yũ caquetibũjũrore bairo tũgousari caroaro caaticõãnarẽ yũ Pacũ Dios puame na ĩñamairĩ caroare na jogumi —jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Bairo jãã ĩ quetibũjũ yaparo, bairo jãã ĩwĩ Jesús: “¡Ámea butiro majũ yũ yeripũ yũ tũgoña yapapuaya! ¿Bairi, nopẽ bairo Diore cã ñi jẽnicuti? ‘Caacu popiye yũ baio joroque cabaiepe to baĩeticõãto,’ cã ñi jẽnietigu. Bairo Diore cã ñi jẽnietigu, ĩtorecũna popiye yũ catãmuorĩjẽ jũgori atĩ yepa macãana na carorijere wapare netõũ acũ yũ apũ!” jãã ĩwĩ Jesús.

²⁸ ĩ yaparo, atore bairo quĩ jẽniwĩ Diopũre: “Caacu, ámerẽ mu catutuarije puamerẽ camasãrẽ na ĩñoña,” quĩ jẽniwĩ Jesús.

Bairo cã caĩjẽnirõ, umurecõopũ atore bairo ĩ busuocajowũ: “Merẽ yũ catutuarije caroa áti ññorĩquẽrẽ camasãrẽ na yũ áti ĩñonucũña. Bairi tunu yũ catutuarije caroa mena camasãrẽ na yũ áti ĩñonemogu tunu,” ĩ busuocajowũ jõbuiũ.

²⁹ Camasã, cãtũ catũgoãna puame bairo caĩbusuocajorijere tũgori, bairo ĩwã:

—Bũpore bairo ocajoapũ.

Aperã camasã jĩcããrã bairo ĩwã:

—Diotũ macããcũ ángel Jesús mena busuroyaami —ĩwã.

³⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús puame bairo na ĩwĩ:

—Yũ yaye macããjẽ rotie meerẽ bairo ĩ busuami Dios. Mujãã yaye macããjẽ rotie majũ roquere bairo ĩ busuami. ³¹ Bairi tunu merẽ ámea niña Dios atĩ yepa macãana nipetiro camasãrẽ cã caññabeseri rũmũ. Bairi wãtĩ atĩ yepa quetiupau cããrẽ ámea Dios cã rocacõãgumi yua. ³² Bairi tunu yuscãpũri yũ papuatũri yũ na canemũgõnucõrõ jũgori, atĩ yepa macãana

capããrã na carorije wapare netõrĩ, yu yarã jeto na ãnio joroque na yu átigu —jãã ĩ quetibujuwĩ Jesús.

³³ Bairo Jesús cã caĩrĩjẽrẽ cã tũgomasĩata, bairo yucupãĩrũ cã na capapuario cã carĩápeere quetibujugũ ĩniwĩ. ³⁴ Camasã puame bairo cã caĩquetibujurijere tãgorã, atore bairo quĩwã Jesure:

—Dios ya tutipũ na cawoaturiquere camasã jãã na caquetibujuro atore bairo jeto jãã tũgonucũña: Mesías Dios cã cajou tocãnacã rũmu cacaticõãninucũ nĩgumi. ¿Nopẽ mu puame, “Dios cã cajou Camasã Jũgocu puame yucupãĩrũ yu na capapuarocarou yu riacoagu,” miñati? ¿Bairi ni puame cã ãnicutĩ cã, camasã Jũgocure bairo caãcũ? —quĩ jẽniñawã camasã Jesure.

³⁵ Bairo camasã cã na caĩrõ tũgo, Jesús puame atore bairo na ĩwĩ:

—Mujãã mena mai ati yeparũ ãcũ, yua, yu ãniña ati yepa macããna canaitãrõrũ caãnarẽ bairo caãnarẽ cajĩñawoure bairo caãcu majũ. Baiřna, yoaro majũ mujãã mena yu ãmerĩgu. Bairi mujãã mena yu caãno mai, yu caquetibujurijere caroaro yu tũgousaya, roro jãã tãmuore, ĩrã. Bairi merẽ mujãã masĩña: Camasã ñami canaitãrõrũ jĩñawoena áná, “Cariape jãã áná,” ĩ masĩtĩñama. ³⁶ Bairi yu, cajĩñawoure bairo caãcũ, mujãã mena mai yu caãno ĩñarĩ, caroaro majũ yu tũgousaya. Canaitãrõrũ caãnarẽ bairo mujãã caãmerĩparore bairo ĩrã, caroaro cariape yu caquetibujurijere yu tũgousaya —na ĩwĩ Jesús camasãrẽ.

Bairo na ĩ quetibujũ yaparo, aperopũ na rutiweyocõamĩ Jesús yua.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Bairo Jesús puame nocãrõ caroa Dios yaye átĩ ĩñorĩquẽrẽ na caĩñarõ, na cã caátĩ ĩñomiatacããrẽ, judío majã puame, “Cariape caroare marĩ átĩ ĩñou átiyami,” quĩ tũgousaema Jesure. ³⁸ Bairi profeta Isaiás ãnacũ Dios ya tutipũ cã cawoquetibujucũricãrõrõ bairo bai etawũ yua. Mai, profeta Isaiás ãnacũ puame Dios ya tutipũ atore bairo ĩ woatũjũgoyeticũñupĩ:

“Dios, jãã Quetiupau, jãã caquetibujurijere, noa ãna tiere tũgousaetiyama.

Bairi tunu mu yaye caroa átĩ ĩñorĩquẽrẽ ĩñamajũcõãmirãcãã, cariape jãã tũgousaetiyama,” ĩ woatuyupĩ.

³⁹ Bairi camasã profeta Isaiás ãnacũ cã caĩwoquetibujuricarore bairo Jesús cã caquetibujurijere cã tũgousagaema. Tunu profeta Isaiás ãnacũ apeparũ cããrẽ atore bairo ĩ woatu quetibujucũñañupĩ:

⁴⁰ “Cacaapee cãgorã nimirãcãã, di rũmu ãno caroa Dios cã caátĩ ĩñorĩjẽrẽ na ĩñamasĩtẽtõ joroque na átigumi.

Ati poa macããna na yeripũ catũgoñamasĩgaetoi, cacaapee cãgorã nimirãcãã, cã caãtiere na ĩñamasĩtẽtõ joroque na átigumi.

Tunu bairoa caãmoo cãgorã nimirãcãã, cã yaye quetiere na tũgomasĩtẽtõ joroque na átigumi. Na yeripure tũgoñamasĩtẽtĩñama na cã caquetibujugamirĩjẽrẽ.

Bairi, ‘Jãã mu netõwã,’ ĩtĩnucũñama Diore,” ĩ quetibujuyupĩ Isaiás ãnacũ.

⁴¹ Mai, Isaiás ãnacũ puame tore bairo cã caĩwoaturijere merẽ ĩñañupĩ Dios cã catutuarijere mena ati yeparũ Jesús cã cabaĩpeere. Bairo Jesús cã cabaĩpeere caĩñarĩcũ ãnirĩ tore bairo quetibujuyupĩ.

⁴² Bairo Jesure cã na catũgousaetimiatãcããrẽ, capããrũpa judío majã mena macããna cã caquetibujurijere tũgousawã. Bairi tunu jĩcããrã judío majã quetiuparã caãnimajũrã cãã Jesús cã caquetibujurijere cã tũgousawã. Bairo Jesure cã tũgousamirãcãã, fariseo majãrẽ uwiri, baujaro, “Jesure catũgousarã jãã ãniña,” ĩema. “Bairo marĩ caĩata, sinagoga ñubuerica wiiripũ marĩ caãno fariseo majã marĩ acuwiyorema,” ĩrã, baujaro Jesure cã na catũgousarijere bai ĩñogaema. ⁴³ Mai, na puame Dios bũtioro na cã caĩñajesopee ãnorẽã, bũtioro camasã puame narẽ na caĩroaro bowã. Bairi Jesús puamerẽ baujaro tũgousagaema.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Bairo jãã ĩ quetibujũ yaparo, Jesús puame bũñrique tutuaro mena atore bairo ĩwĩ: “Ni jĩcãũ ãcũ yu caquetibujurijere catũgousau puame, yu jeto merẽ tũgousau átiyami. Yũre cajoricu yu Pacu Dios cããrẽ cã tũgousau átiyami. ⁴⁵ Bairi tunu ni jĩcãũ ãcũ yũre caĩñanucũbugou yu jeto meerẽ ĩñanucũbugou átiyami. Bairi yũre cajoricu yu Pacu Dios cããrẽ caĩñanucũbugoure bairo ãcu baiyami. ⁴⁶ Yua, yu ãniña camasãrẽ canaitãrõrũ caãnarẽ cajĩñawoure bairo caãtiatãcu ati yeparure. Bairi yu caquetibujurijere catũgousarã puame canaitãrõrũ caãnarẽ bairo roro átĩãmerĩgarãma. ⁴⁷ Bairi yu caquetibujurijere tũgocõãmirãcãã, yu caquetibujurore bairo caãperãrẽ popiye na bairo joroque na átĩacũ mee yu apã. Bairi tunu ati yepa macããna camasãrẽ yu majũã na átĩrei acũ mee yu baiwũ. Na carorije wapa roquere ati yepa macããna camasãrẽ na netõũ ãcu yu baiwũ. ⁴⁸ Bairo yũre boetirĩ, yu caquetibujurijere catũgousagaenarẽ carepau merẽ nicõãñami. Bairi atie mujãã yu caquetibujurijere na catũgousagaetie wapa jũgori popiye na bairo joroque na átigumi

camasãrẽ Dios, cã caĩñabeseri rũmu catusarĩ rũmu caãno yua. ⁴⁹ Yũ puame yu majũã yu

catūgoñarijē mena mee busari mujāā yu quetibujunucūña. Yu Pacu Dios yure ati yeparu cajoricu puame roque yu caipeere, yu caátipee cāārē yu átiroticūwī. ⁵⁰ Bairi yu masīña baipua yu Pacu Dios yu cū caátiroticūwīqūērē: Camasā yeri capetietiere na cacūgomasiaparore bairo ī, tore bairo yu quetibuju rotijowī. Bairi yu caīrijē puame yu mujāā yu caīrijē mee niña. Yu Pacu cū caīquetibujurotitoricarore bairo jeto roque cariape űi quetibujunucūña,” jāā ī quetibujuwī Jesús.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Judío majā bose rūmu Pascua caetaparo, jīcā rūmua rusawu merē. Cū pacu cū cacūricā rūmu caetaro, jāārē pitiri cū pacu Dios tupa átī cū caāniápere masicōāwī merē Jesús. Bairi ati yepa macāāna marī cū yarārē marī maimajūcōāwī Jesús. Bairo jeto marī maicōā ninucūgumi tocānacā rūmua.

²⁻⁴ Bairi merē Judas, Simón Iscariote macārē cū yeripu wātī cū jācōā bauwī, Jesure cū cabusujābuitirocamasiaparore bairo ī. Bairi Jesús puame masicōāwī, Dios cū carotijoricu ānirī. Tunu bairoa Dios tupa cū catunūápēe cūārē masicōāwī Jesús. Bairi cū pacu Dios puame nipetirije rotimasirīqūērē cū joyupi Jesure. Bairi jāā jīcārō mesapu caugaruimiatacu, Jesús puame wāmūnucāwī. Bairo wāmūnucārī, cū jutiro cabui macāātōrē tuwe cūcōāwī. Bairo átī yaparo, juti aserore neátiri, tore cū isitawēpu nejiyatuwī Jesús. ⁵ Bairo átī yaparo, ocore jotu bapapu waapijōāwī. Bairo átiri, jāā, cū cabuerā raporire cosejūgowī Jesús. Bairo cose yaparori bero, jutii asero cū isitawēpu cū capajūātuatato mena jāā raporire parebopowī Jesús.

⁶ Simón Pedro puame cū raporire Jesús cū, cū cacosegaro, bairo qūiwī:

—Yu Quetiupau, zuu cūārē yu raporire mu coseiāti?

⁷ Bairo Simón Pedro cū cairō tūgo, Jesús puame bairo qūiwī:

—Āmeacā bairo mu yu caátigarijere mu tūgoña masīētiña mai. Caberopu tiee mu tūgoña masīgu yua —qūiwī.

⁸ Pedro puame bairo Jesús cū cairō tūgo, bairo qūiwī:

—iYua, yu raporire mu yu cose rotietimajūcōāgu!

Bairo cū cairō, Jesús puame bairo qūiwī Pedrorē:

—Bairo mu yu cacoseeticōāta, mua, yu yarā mena macāācūrē bairo mu āmerīgu.

⁹ Jesús bairo cū cairō tūgo, bairo qūiwī Simón Pedro puame:

—Yu Quetiupau, toroque yu rupori jetore coseeticōāña. iBairi yu wāmorī, yu ruroa cūārē yu cosepeyocōāña yua! —qūiwī Pedro Jesure.

¹⁰ Bairo cū caīmiatacūārē, Jesús puame bairo qūīnemowī tunu:

—Āmeacā merē caroaro caugueri usacosere yaparoatana marī caāmata, nairōācā usanemoa maninucūña, merē caroaro nipetiro rupau caugueri mána ānirī. Bairi marī rupori jetore marī cacosenemopee niña. Bairāpua, carorije cawapa mána, caugueri mánarē bairo caāna mujāā āniña. Bairo cabairā nimirācūā, bairāpua nipetiro tocānacāpua bairo mujāā āmerīña —qūiwī.

¹¹ Mai, “Bairāpua, nipetiro tocānacāpua caugueri mánarē bairo mee mujāā āniña,” jāā cū caīata, cūrē cabusujābuitirocapaure cū masīrī, bairo jāā īwī Jesús.

¹² Bairo jāā, cū cabuerā raporire cose yaparo, cabuimacāātō jutiro cū cawecūatatore nejāñawī tunu Jesús. Bairo átī yaparo, mesapu ruiwī jāā mena. Bairo etanumurī bero, atore bairo jāā ī jēniñawī Jesús:

—zMujāā masīñati dope īgu mujāā raporire yu coseupari? ¹³ Mujāā puame yure, jāārē Cabuei, jāā Quetiupau, yu mujāā ī piinucūña. Bairo yure ī piirā, cariapea īrā yu mujāā īnucūña. Cūā yu āniña baipua. ¹⁴ Bairi yu puame jāārē Cabuei, jāā Quetiupau, mujāā caīpiinucū puame, mujāā raporire yu cose yaparoya merē. Bairi mujāā cūā torea bairo mujāā majū mujāā raporire caāmeo coseparā mujāā āniña tocānacāpua. ¹⁵ Bairi mujāārē ati wāmerē mujāā yu átī īñoña, mujāā cūā tore bairo mujāā caāmeo átinucūparore bairo ī yua. ¹⁶ Cariape mujāā űi quetibujuya: Ni jīcāū űcū cū quetiupaure capaaboari majōcu cū quetiupau netōrō āmerīñami. Bairoa tunu ni jīcāū űcū cajoococu puame cūrē cajoricu netōrō āmerīñami. ¹⁷ Bairo yu caīquetibujurijere tūgousari caroaro mujāā caāti āmata, caroaro useanirīqūē mena mujāā ānimasīgarā.

¹⁸ “Baipua, mujāā nipetirārē, ‘Bairo mujāā baigarā,’ ī busu mee mujāā niña. Yu puame roque merē yu masīña yu cabesericarā mujāā caānierē. Bairi Dios ya tutipu na caīwoatuquetibuju jūgoyeticūricārōrē bairo baigaro. Atore bairo ī woatu quetibujuyupa: ‘Yu mena caugarui nimicūā, yure cateei yu wapacu majū tuagumi,’ ī woatuyupa. ¹⁹ Bairi merē mujāārē cariape mujāā quetibuju weyojūgoyeticū niña. Bairi mujāā yu caquetibujurore bairo cabairo īñarā yua, ‘Dios cū cajoricu majū niñami,’ yu mujāā īgarā yua. ²⁰ Cariape

mujããrê ñi quetibujuya: Ni jïcãũ ùcũ yu caquetibujarotijoure catãgousau ùcũ ruame yure catãgousaure bairo niñami. Bairi tunu ni jïcãũ ùcũ yu caquetibujarijere catãgousau ruame yure cajoricu cããrê catãgousaure bairo niñami,” jãã ï quetibujuwĩ Jesũs, jãã, cã cabuerãrê yua.

Jesũs anuncia que Judas lo traicionará

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Bairo jãã ï quetibuju yaparo, Jesũs ruame butiuro tũgoñarĩqũe pairi cariapea jãã quetibujucããwĩ cã cabaipere. Atore bairo jãã ïwĩ:

—Cariape majũ mujããrê ñi quetibujuya: Mujãã mena macããcũ jïcãũ roro yure ï busujãbuitirocagumi.

²² Bairo Jesũs jãã cã caĩrõ tũgori, jãã cã cabuerã ruame jãã majũ tocãnacãũrua, jãã ãmeo ñña maniapũ. “Cũrê ï ïmi Jesũs,” jãã ï masĩepũ. ²³ Mai, yu ruame Jesũs butiuro cã caĩñamai majũ yu ãmu. Bairi yu mena Jesũs ruame cã cabusunemopee ãmu, jãã caugaruiãnitoye mai, cã cabaipere. ²⁴ Bairi Pedro ruame yure ññarĩqũe mena yasioroa yu quetibuju jowĩ: “Noa na caãtipeere tore bairo qũĩñati,” qũĩ jëniñato ï, tore bairo ãmi Pedro. ²⁵ Bairo cã caãtimasĩrõĩjërê ññarĩ, yu ruame cãtu jãñurĩ etanucãrĩ atore bairo cã ñi jëniñawũ Jesure:

—Yu Quetiupau, ¿ni majũ cã ãniñati?

²⁶ Jesũs ruame bairo cã yu caĩjëniñarõ, atore bairo ñiwĩ:

—Pan yosenerĩ yu canuni ruame cã majũ nigumi.

Bairo jãã ï quetibuju yaparo, Jesũs tocãrõã yua cã pããrê yosenunijowĩ Judas Simón Iscariote macarê. ²⁷ Bairo pããrê cã cañerõ bero, Judas yeripu wãtĩ merê nicããñurĩ. Bairo cã cabairo ñña, tocãrõã Jesũs ruame bairo qũiwĩ yua:

—Bairo mu caãtigarijere tãmurĩã áticããña.

²⁸ Bairo Jesũs cã caĩrõ, jãã cã cabuerã mesapu caugaruiatana, jïcãũ ùcũ ruamena, “Bairo Jesũs ïgu ññami,” jãã ï tũgoña masĩepũ, tiere tũgorã. ²⁹ Mai, Judas ruame jãã yaye dinero cajãñarĩ poare caññarĩcãngũbojari majõcu ãmi. Bairi atore bairo jïcããrã jãã mena macããna ï tũgoñacããwã: “Bose rũmu macããjê rotle mu wapati ãpã,” qũĩgu ïatacumi, o ‘Apeye ùnie wapatiri cabopacarãrê na nunijã,’ ïgu ïatacumi,” jãã ï tũgoñacããwã jãã ruame.

³⁰ Mai, Judas ruame Jesũs pããrê cã, cã cayosenunirõ beroaca, jicoquei witicõamĩ merê yua. Bairo cã cawitiãtipau merê ñamipu ãmu.

El nuevo mandamiento

³¹ Judas cã cawitiãtato bero, Jesũs ruame bairo jãã ïwĩ yua:

—Ãmea Dios macũ yu caãnierê, yu, Camasã Jũgocu, yu átĩ ñõgu. Bairi Dios ruame yu jũgori nocãrõ cã catuturijere caroare átĩ ñõgumi camasãrê. ³² Yu, Camasã Jũgocu nocãrõ yu catuturijere yu caãtĩ ñõoata, yu Pacu Dios cãã jãã catutuãnierê ñõgumi. Tãmurĩã tore bairo átĩ ñõgumi Dios cã camasãĩjërê. ³³ Yu yarã, yu pũnaarê bairo caãna yoaro mujãã mena yu tuãetigu átĩ yepapure. Bairo mujãã yu caaweyoro bero, mujãã ruame butiuro yu mujãã macãmigarã. Bairi mujãã ñinemoña tunu, judío majãrê na yu caĩquetibujuatatore bairo ñi quetibujugu: Yure mujãã macãmigarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu caãtipapure caetamasĩena ãnirĩ, yu mujãã bõcaetigarã. ³⁴ Bairi atie cawãma wãmerê mujãã yu átiroti cũña: Mujãã majũ tocãnacãũrua mujãã ãmeo maicõã ninucũwã. Bairi yu, mujããrê yu camairõrêã bairo mujãã cãã tocãnacãũpura ãmeo maicõãña. ³⁵ Bairi tocãnacãũpura mujãã caãmeomairõ ññarã, nipetiro camasã mujããrê, “Na roque Jesũs cã cabuerã majũ niñama,” mujãã ï ññagarãma — jãã ïwĩ Jesũs, jãã, cã cabuerãrê.

Jesũs anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Bairo Jesũs cã caĩquetibujuro bero, Simón Pedro atore bairo qũĩ jëniñawĩ:

—Yu Quetiupau, ¿nooru ãgu, tore bairo mi quetibujuyati jããrê?

Jesũs ruame atore bairo qũĩ yuwĩ:

—Mna, noo yu caãtõpura yu mu usamasĩëtĩgu mai. Caberoru roque yu tupu mu ãmasĩgu.

³⁷ Bairo cã caĩrõ tũgo, Pedro ruame atore bairo qũiwĩ:

—Yu Quetiupau, ¿dopẽĩ ãmerê mai mu yu usamasĩëtĩbujocuti? ¡Cotericarõ mano mu cariãparo ñnorêã, yu ruame roque yu riamasĩña! —qũiwĩ Pedro Jesure.

³⁸ Bairo Pedro cã caĩrõ, Jesũs ruame bairo qũiwĩ:

—¿Cariapea cotericarõ mano yu jũgori mu riagayati? Bairi murê cariapea ñiña: ãbocu cã capiãparo jũgoye, itiani majũ, “Cũ yu masĩëtĩña Jesure,” yu mitogu.

¹ “Yu yarā, tūgoñarīqūē paieticōāña. Dios mena tūgoñatutuari yu mena cūārē tūgoñatutuacōāña. ² Yu Pacu cū caāno umrecoopure ānaparūi carpe majū niña. Yu Pacu tūpu ānimasīrīqūē caāmerīcōāta, ‘Mujāā caānīparapure mujāā yu qūēnojugoyetibojau āya,’ mujāā űietibujoricu. ³ Bairi mai, yu puame mujāā caānīparapau roto mujāā qūēnojojau ācū yu baiya. Bairo qūēno yaparori bero roque, mujāārē yu nei atūgu, yu mena mujāā caānimasīparore bairo ī. Bairo yu caatō, mujāā cūā yu caānīparau mujāā ānigarā. ⁴ Merē mujāā etamasīña yu jūgori yu caātīrapūre.”

⁵ Bairo jāā cū caīrō tūgo, Tomás puame Jesure bairo qūīwī:

—Jāā Quetiupau, jāā masīētīña. ¿Noopure āgu bairo miñati? ¿Dope bairo jāā masīrāti mu caāpāwāpūre?

⁶ Jesús puame bairo cū caīrō, atore bairo qūīwī:

—Yu, yu āniña, maa átawārē bairo caācū. Yu, yu āniña cariapē caācū. Caticōānio joroque caācū yu āniña camasārē. Yu jūgori mena jeto mujāā etamasīgarā yu Pacu cū caānopure. ⁷ Yure mujāā camasīata, yu Pacu cūārē cū mujāā masīcōāgarā. Merē āmea yu mujāā masīña. Bairo yure camasīārī ānirī, yu Pacu cū caātīānie cūārē caīñacōānarē bairo mujāā āniña.

⁸ Bairo Jesús jāā cū caīrō tūgo, Felipe puame Jesure bairo qūīwī:

—Yu Quetiupau, mu Pacure jāā īñoña. Bairo jāā mu caīñcoata, jāārē tocārōā űucōāña yua.

⁹ Bairo cū caīrō, Jesús puame atore bairo qūīwī:

—¡Ago tame Felipe! Nocārō yoaro mujāā mena yu caānīmiatacūārē mai, ¿yu mu masīētīrecoayati? Yure caīñanucū, yu Pacu cūārē caīñacōānīnucūārē bairo ācū baiyami merē. ¿Dopēī, ‘Mu Pacure jāā īñoña,’ yu miñati? ¹⁰ ¿Cariapē yu Pacu mena yu caānierē, bairi yu Pacu cūā yu mena cū caānierē mujāā masīētīñati? Bairi atore bairo mujāā yu caīquetibujūrije yu mujāā yu catāgoñarō mee bairo niña. Yu Pacu, yu mena caācū mena roque cū carotiro mena bairo caroaro cū paariquere yu ātiānīnucūñā. ¹¹ Mujāā cūā cariapē masīña yu Pacu mena yu caānierē. Bairi yu Pacu cūā yu mena cū caānierē masīña. Bairo baiena cūā, jīrīāpura mujāā yu caāti īñonucūrījērē īñarī, mujāā cūā cariapē masīña. ¹² Bairi muna mee mujāārē niña: Yu caquetibujūrije cariapē catūgoṣau ānirī yu caātie űnierē cū cūā ātīmasīgumi. Yu roque yu Pacu tūpu yu caācoato jūgori, cū puame jīrīā netōjāñurō caroaro majū ātīmasīgumi. ¹³ Bairi yu wāme mena īrī nīpetirīje mujāā cajēnirō, mujāā caīrōrēā bairo mujāā yu ātibojagu. “Yu Pacu Dios yu jūgori yu Pacu cū catutuarijere na īñāto na cūā,” ī bairo mujāārē yu āti īñogu. ¹⁴ Bairi yu wāme mena īrī tocānacā wāme mujāā cajēnirō cārō mujāā cajēnirōrēā bairo mujāā yu ātibojanucūgu yua —jāā ī quetibujūwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Bairo jāā ī quetibujū yaparori bero, bairo jāā ī quetibujūwī tunu Jesús: “Yure mujāā camaiata, yu carotīcūrījērē cūārē torea bairo caroaro mujāā āticōā nīnucūgarā yua. ¹⁶⁻¹⁷ Yu puame yu Pacupure mujāā yu jēnībojagu, apeī mujāārē cajūgoānitutupau, Espīritu Santo cariapē majū caācūārē, tocānacāni mujāā mena cū caānīnucūparore bairo ī. Ati yepa macāāna roque, cū, Espīritu Santore na yerīpu cū cūgoetīnucūñāma. Bairo cū cūgoetīri, cū caātie, cū catutuarijē cūārē īñājesoetīnucūñāma. Bairi mujāā puame roque cū mujāā masīñāñūña, cū puame mujāā mena tocānacāni mujāāpūre cū caāno jūgori. Bairi tocānacāni mujāā mena, mujāāpūre ānicōā nīnucūgumi yua.

¹⁸ “Bairūna, mujāā yu aweyocoāpérīgu. Yu atūgu tunu, mujāā mena tocānacā rūmua ānicōā nīnucūgu. ¹⁹ Merē petoaca rūsayā ati yepa macāāna camasā yure na caīñajānāparo yua. Mujāā puame roque tocānacā rūmua yu mujāā masīcōā nīnucūgarā mujāā mena yu caānicōānīnucūrījērē. Yu puame caānicōānīnucū yu āniña. Bairi torea bairo mujāā cūā mujāā ānicōā nīnucūgarā. ²⁰ Mujāārē Espīritu Santo cū caetari rūmū caāno yua, mujāā masīgarā yu Pacu mena yu caānierē. Bairi mujāā cūā yu mena āna, yu cūā bairi mujāā mena yu caānie cūārē mujāā masīgarā yua. ²¹ Yu carotīcūrījērē tūgousari, yu carotīcūrījērē bairo caāticōānīnucū puame cariapē yu maīcōānīnucū ātīgumi yua. Bairi yure camaiācācārē yu Pacu cūā cū maīcōā nīnucūgumi. Yu cūā cū yu maīcōā nīnucūgu. Bairi cū īñogu yu camasīrījērē yua,” jāā ī quetibujūwī Jesús cū cabuerārē yua.

²² Apeī Judas cawāmecucu, Judas Iscariote mee caācū puame atore bairo Jesure qūī jēnīfawī:

—Yu Quetiupau, ¿dopēī jāā jetore mu camasīrījērē jāā miñocati? ¿Dopēī ati yepa macāāna camasā cūārē na miñocuatī? —qūī jēnīfawī.

²³ Jesús puame bairo Judas cū caījēniñarō, atore bairo qūī yūwī:

—Yure camai, yu busurīque cūārē catūgoṣau niñami. Bairi yu Pacu cūā cū maījāñūgumi. Bairi yua yu Pacu mena puagarāpna cū mena jāā ānicōā nīnucūgarā tocānacā rūmua yua. ²⁴ Yure camaiēcū puame roque yu busurīque cūārē catūgoṣaecu niñami. Tunu bairoa yu caīquetibujūrije yu mujāā yu catūgoñarōā, yu caībusurīje mee niña. Yu Pacu Dios yure cajoricu cū caībusu quetibujūrotirīje majū roque niña.

²⁵ “Bairi mujãã mena ãcũ mai, nipetirije atiere mujãã ñi quetibujuya. ²⁶ Bairi Espiritu Santo mujããrê cajũgoãnitutuapau, yu Pacu yu jũgori mujããrê cũ cajopau puame nipetirije mujãã masĩogũmi. Bairi tunu atie mujãã yu caquetibujurije nipetirijere tũgoña masĩpetio joroque mujãã átigũmi yua.

²⁷ “Bairi yu puame yu ácoagu. Bairo ácu, mujããrê yu joya jĩcãrõ tũni tũgoña yeri jãña ãnãjêrê. Tie jĩcãrõ tũni tũgoña yeri jãñarĩqũê caãnicõãnie yu yaye majũrê mujãã yu joya yua. Ati umãrecõo macããna camasã na cajonucũrõrê bairo mee mujãã yu joya. Torena, tũgoña yaparuaeticõãña. Uwitũgoñaeticõãña. ²⁸ Merê yu mujãã tũgoaru, ‘Yu áya,’ mujãã yu caĩrĩjêrê. Bairi tunu, ‘Mujãã mena yu ãni atĩgu,’ yu caĩrĩjê cũãrê mujãã tũgoaru. Yure camaitũgoñamajũcõãrã mujãã caãmata, ‘Yu Pacu tũpu yu áya,’ yu caĩrĩjêrê tũgori butiõro mujãã useanibujioatana. Yu Pacu Dios puame yu netõrõ caãnimajũũ niñami. ²⁹ Torecu, cariape majũ mujããrê ñi quetibujũ jũgoyetiweyocõãña merê. Bairo yu caĩrĩjêrê bairo cabaiõru, ‘Cariape majũ jãã i quetibujũyupi,’ mujãã i masĩgarã yua.

³⁰ “Tocãrõã yua, mujãã mena capee yu busuetigu. Merê atĩgu baiyami ati yepa macããnarê carotimasĩri majõcu. Cũ puame bairo rotimasĩmicũã, yure nopê caãtĩjãtimasĩecũ niñami. ³¹ Bairoa cabaipee niña baiõrua, ati yepa macããna nipetiro camasã yu Pacu Diore cũ yu camairĩjêrê na camasĩparore bairo yua. Tunu bairoa masĩgarãma yu Pacu Dios yure carotijõricu yu cũ carotirorea bairo yu caãtie cũãrê,” jãã ãwĩ Jesũs.

Bairo i yaparori bero: “Wãmũnucãña. Jito, tãmurĩ marĩ átõca merê,” jãã ãwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrê yua.

15

La vid verdadera

¹ Bairo jãã i yaparori bero, Jesũs bairo jãã ãnemowĩ tunu: “Yu puame usewu caãnimajũrĩ wure bairo caãcũ yu ãñaña. Bairi yu Pacu Dios puame cause otericu majũrê bairo caãcũ niñami. ² Bairi usewu jĩcã rũpu carĩca manicõãta, ti rũpũre pajure recõãmasĩñami yu Pacu. Carõaro ti rũpu carĩca cõpata, carõrije ãnierê jee reri, carõaro ãñanũje masĩñami, capee to carĩca cutinemõparore bairo yua. ³ Bairi mujãã puame torea bairo yu caãtirocũrĩqũêrê tũgõsari carõarã majũ catuarã mujãã ãñaña. ⁴ Bairi yure tũgõsa jãnaeticõãña. Yu cũã, mujããrê mairĩ, mujãã yu capitietõrea bairo mujãã cũã yure yu tũgõsajãnaeticõãña. Bairi merê mujãã masĩña: Jĩcã rũpu usewu rũpu carupau majũpu to caãmerĩcõãta, rĩca jomasĩetĩña. Carupau majũpu caãni rũpu ãnirĩ rĩca cutimasĩnucũña. Torena bairo mujãã cũã carõa wãmerê mujãã átĩãnimasĩẽna, yure tũgõsari jĩcãrõrê bairo yu mena mujãã caãmerĩcõãta.

⁵ “Bairi yu puame usewu carupawũ majũrê bairo caãcũ yu ãñaña. Mujãã puame tiwu usewu rũpũre bairo caãna mujãã ãñaña. Bairi ni jĩcãũ ãcũ yure catũgõsacõãcũ, yu cũã cũ mena cũ yeri yu caãmata, jĩcãrõ tũni carõa macããjêrê átĩãnimasĩñami nocãrõ paio majũ yua. Yu, yu camanicõãta, nopê bairo carõa macããjêrê mujãã átĩmasĩẽna. ⁶ Yure tũgõsari yu carõtirore bairo caãtĩãmerã na caãmata, rocaecocõãgarãma. Bairo rocaecori yua, peõropũ jõe ecõgarãma, carõrije caĩñirĩjê usewu rũpũre jeri peõropũ na cajoerõere bairo yua.

⁷ “Bairo yure tũgõsari yu carõtirore bairo jeto botiorõcaro mano caãtĩãna mujãã caãmata, noo mujãã caborijere yu jẽniña. Bairo mujãã cajẽnirõ, noo mujãã caborijere mujãã yu jomasĩña. ⁸ Cariapea yu cabuerã majũ caãna nocãrõ paio carõa macããjêrê átĩãnimasĩñama. Bairo na caãtĩãnimasĩrĩjê jũgori yu Pacu puame netõjãñũrõ camasãrê caĩroaescõ cañũu majũ tuagũmi. ⁹ Torecu, butiõro mujããrê ñiñamaña, yu Pacu yure cũ camairõrêã bairo. Bairo yu camairã ãnirĩ jĩcãrõrê bairo yu mena ãnicõã ninucũña tocãnacã rũmũa. ¹⁰ Yu carõticũrĩjêrê carõaro tũgõsari, yu carõtirore bairo jeto mujãã caãti ãmata, yu camairã, yu yarã majũ mujãã tuagarã. Yu cũã yu Pacu yu cũ carõtirore bairo ácu, cũ camai majũ yu caãnorêã bairo mujãã cũã yu camairã majũ mujãã tuagarã.

¹¹ “Atõre bairo mujãã ñi quetibujuya, carõaro yu mena mujãã causeanimasĩparore bairo ã. Tunu bairoa mujãã causeani coterije carõaro jĩcãrõ tũni to caãñĩãtĩparore bairo ã, tore bairo ñi quetibujuya. ¹² Bairi atõre bairo mujãã yu átirocũña: Mujããrê yu camainucũrõrêã bairo mujãã cũã tocãnacãũpũa ãmeõ maña. ¹³ Nocãrõ cũ yarãrê camainajũũ cũ caãmata, cũ majũ rupau mena cũãrê popiye tãmũorĩ cũ jũgori riamasĩñami. ¹⁴ Bairi mujãã yu carõticũrĩjêrê jĩcãrõ tũni mujãã caãtĩmasĩlata, yu yarã, yu baparã majũ mujãã ãñaña. ¹⁵ Bairi ãmerê yua yu paabõjari majãrê bairo mujãã ñiñãetĩña. Mai, capaabõjari majõcu puame cũ quetiupau nipetirije cũ caãtĩãninucũrĩjêrê masĩetĩñami. Bairi ãmerê ‘yu baparã’ mujãã ñiña, nipetirije yu Pacu yu cũ caquetibujõrotiriquere mujãã yu camasĩõrõ jũgori yua. ¹⁶ Mujãã, yure borĩ yu mujãã beserũ. Yu puame roque mujããrê mairĩ mujãã yu besewũ. Bairo mujããrê beseri carõa quetire mujãã yu quetibujũ rotĩjoya capããrã camasãrê, yu yarã na ãnicõã ninucũõ joroque mujãã caãtĩparore bairo ã. Tore bairo mujãã caãtĩãnasĩlata, yu wãme mena ãrĩ

nipetirije mujãã cajëñirijërë mujãã jogumi yu Pacu. ¹⁷ Bairi atiere mujãã yu átiroticũña: Nipetiro tocãnacãpua ãmeo maiña," i quetibujawĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrë yua.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ I quetibuju yaparo, atore bairo jãã ñemowĩ tunu: "Ati umurecõo macããna, mujãã, yu yarãrë na caĩñateata, merë yure caĩñatejügoricarã ñiñama. Tiere mujãã camasirõ yu boya. ¹⁹ Mujãã cãã ati yepa macããna cariapea mujãã caãmata, na, camasã cãã mujãã maibujiorãma, na yarãrë na camairõrëã bairo. Yu puame roque mujããrë ati yepa macããna mena macããnarë mujãã yu besewu. Bairi mujããrë ati yepa macããna puame butiõro mujãã teyama, merë ati yepa macããna mee mujãã caãno jügori yua. ²⁰ Cajügoye atore bairo mujãã yu caquetibujatajere tügenanemoñijate: Ni jicãũ ücũ paabojari majõcu cã quetiupau netõjãñurõ ãmeriñami. Yure roro yu áti usanicũwã, yu pajãgarã. Bairi mujãã cããrë torea bairo roro mujãã átigarãma. Tunu bairoa yu yaye quetire na catügousaata, mujãã cããrë mujãã tögousagarãma mujãã caquetibujurijere. ²¹ Bairãpua, aperã camasã mujããrë roro jeto átinucügarãma, yu caquetibujurijere tögousari camasãrë na mujãã caquetibujunetõrjijë jügori. Bairo mujããrë caátinucürã puame yu Pacu Dios yure ati yepapũ cajoricare camasããna ãñirĩ bairo mujãã átinucügarãma.

²² "Ati yepa macããna nipetiro camasã na carorije wapare na yu caquetibujumasidõũ ápericõãta, yure na catügousaetie wapa, wapa cügoetibujiorãma. ãmerë yua narë yu caquetibujuro bero, 'Carorije cawapa mãna jãã ãñiña,' i netõmasiëtĩñama. ²³ Bairi tunu jicãũ ücũ yure caĩñatei puame yu Pacu Dios cããrë caĩñateire bairo ãcũ baiyami. ²⁴ Ati yepa macããna camasãrë caroa wãme áti ññorjijërë na yu caãti ññou ápericõãta, yu caãtiere na caĩroaetie wapa, wapa cügoetibujiorãma. Bairo na yu caãti ññorjijërë ññamirãcãã, ññiñagetiyama. Bairo bairã, yu Pacu Dios cããrë caĩñaterãrë bairo ãna baiyama. ²⁵ Atope bairo cabaipere Dios yu tutipũ i woatujügoyeticũñañupã: 'Ñe apeye ñnie jügori cabuicupeireã qũñña tejãñugarãma,' i woatu quetibujuyupa.

²⁶ "Bairi mujããrë cajügoãñitutuapau Espiritu Santo cariape caãcũ majürë yu Pacu jügori mujãã yu cajopau puame, yu, cariape yu caãnierë mujãã masiõgumi. ²⁷ Mujãã puame merë yu mena cajügoripapua yu mujãã masiõcõã ninucũwã. Bairo mujãã cãã yure camasãã ãñirĩ cariapea na masiõ joroque na mujãã átigarã camasããrë yu caãtiãnierë.

16

¹ "Atope bairo mujãã ñi quetibujuya, yu mena mujãã catügoñatutuacõãñiparore bairo i. ² Mujããrë roro ñubuerica wiiripũ caãnarë mujãã acuwiyoregarãma ati yepa macããna camasã. Tunu bairo átiri, mujãã pajãñarecõãgarãma. Bairo noa ñna mujããrë capajããregarã puame, 'Dios cã carotiro mena ãna marĩ átiya,' i tügõnamigarãma. ³ Tore bairo átigarãma, yure bairi yu Pacu cããrë camasããna majũ ãñirĩ. ⁴ Atope bairo mujããrë ñi quetibujucũña, camasã roro mujããrë na caãto ññarĩ, yu caĩquetibujuriquere cabero mujãã catügoñamasiparore bairo i," tope bairo i quetibujawĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrë.

Lo que hace el Espíritu Santo

I quetibuju yaparo, atore bairo jãã i nemowĩ tunu: "Atie mujããrë yu caquetibujurijere caãñijügoripapua mujãã yu quetibujepu, mujãã mena caãcũ ãñirĩ mai. ⁵ Bairi ãme roquere yu Pacu yure cajoricu tũpũ águ majũ yu baiya. Bairo yu caãgamiatacããrë, ñi ücũ mujãã mena macããcũ, '¿Noopũ mu ácúati?' yure caĩjëñiñagau manimajüõcõãñami. ⁶ Bairo ñricãrõ ññorëã, mujãã puame yu cabaipere mujããrë yu caquetibujurije jügori butiõro mujãã tügenarjiquë paicõãña yua. ⁷ Bairi mujããrë atore bairo cariape majũ mujãã ñiña: Mujããrë yu caaweyoocoato ññiña. Mujããrë yu caaweyoeticõãta, mujããrë cajügoãñitutuapau cã yu joetibujou. Mujããrë yu caaweyoocãpãta roque, yu majũã cã yu jogu Espiritu Santore. ⁸ Cũ, Espiritu Santo acãpũ, ati yepa macããna nipetiro camasããrë, caroarõ majũ na masiõgumi carorije macããjë na caátinucürjijërë. Cariape macããjë cããrë na masiõgumi. Bairi Dios cã caĩñabesemasirjijë cããrë na masiõgumi yua. ⁹ Bairi Espiritu Santo puame camasããrë na masiõgumi yure na catügousaetie wapa jügori na cayasipeere. ¹⁰ Bairi tunu cariape yu Pacu yu ácoagu. Yu mujãã ññiñatigarã yua. Bairo yu Pacu tũpũ yu caãtie mena jügori mujãã masiõgumi Espiritu Santo puame caroarõ cariape caãcũ yu caãnierë yua. ¹¹ Tunu bairoa ati yepa macããnarë carotimasã wãñi popiye cã baio joroque Dios cã caãtipee cããrë mujãã masiõgumi.

¹² "Bairã, capee majũ mujããrë yu quetibujugamicapũ. Mai, ãmerë mujãã puame jicoquei caroarõ yu mujãã tügõjãti masiëtibujiorã. ¹³ Bairi Espiritu Santo mujããtu acãpũ, mujãã masiõpeyo joroque mujãã átigumi cariape macããjë majũ masirjiquërë yua. Cã puame cariape macããjë majürë mujãã quetibujugumi. Bairã, cã majũ cã caborore bairo mujãã quetibujuetigumi. Dios yaye macããjë cã catügorijere mujãã quetibujugumi. Bairi tunu

nipetirije caberoru cabaipee cãârê mujãã quetibujũ masiõgumi yua Dios Yeri Espiritu Santo ruame. ¹⁴ Cũ ruame caroaro majũ yu nũcũbugori ñiroagumi. Cũ, Espiritu Santo ruame yu yaye yu camasiñjê macããjêrê camasi ãniri, tiere mujãã quetibujũ masiõgumi. Bairo yu yayere camasi ãniri, yu cãârê butiõro ñiroagumi. ¹⁵ Bairo nipetirije yu Pacu caroa cũ caatiãnie yu yaye jeto ãno baiya. Bairo, ‘Espiritu Santo ruame tie yu yaye yu camasiñjê macããjêrê mujããrê masiõ joroque mujãã átigumi,’ ñiapũ.

¹⁶ “Bairo ãme bero cayoápõroa yu mujãã ññaetigarã. Bairo ññaetimirãcũã, cabero jãñurĩru roque yu mujãã ññanemogarã tunu,” i quetibujũwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrê.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Bairije Jesũs jãã cũ caĩquetibujũrijere tũgori, jãã ruame jãã majũ atore bairije jãã ãmeo i jẽniñawũ:

—¿Dope bairo ñgu, tore bairije marĩ qũĩ quetibujũyati? ¿Dopẽi, “Cabero jãñurĩ yu mujãã ññaetigarã yua,” marĩ imicũã, “Tunu cabero jãñurĩru yu mujãã ññanemogarã,” marĩ qũĩñati? ¿Nopẽ ñgu, “Yu Pacu tũru yu águ,” marĩ qũĩ quetibujũyati? ¹⁸ ¿Dope bairo i quetibujũgu, “Ãme bero cayoápõroa,” qũĩñati? Bairo, “Tie i quetibujũgu ññami,” marĩ i tũgomasiẽtĩmajũcõãña — jãã ãmeo ñwũ.

¹⁹ Jesũs ruame bairo jãã caãmeo ñrõ, cũrê jãã caĩjẽniñagarijere masiõcõãñupĩ. Bairo atore bairo jãã ñwĩ:

—Mujããrê bairo ñiapũ: “Ãme bero cayoápõroa yu mujãã ññaetigarã yua. Bairo tunu cabero jãñurĩru roque yu mujãã ññanemogarã tunu.” ¿Atie mujãã yu caĩatajerea mujãã ãmeo jẽniñacõã ññati? ²⁰ Cariape majũ atore bairo mujãã ñi quetibujũya: Mujãã otigarã. Bairo bairã, butiõro mujãã tũgoña yapapuagarã. Bairo mujãã cabaimiatacããrê, ati yepa macããna ruame useanigarãma. Bairo mujãã catũgoñayapapuaatato bero, useani tũgoñariqũe ruame mujãã ãniwasoa etagaro yua. ²¹ Jicãõ carõmio bairirupã caãcõ cũ macã cũ cabuiagaro, butiõro wisio tũgoñãñamo. Tunu bairoa cũ macã cũ cabuiaro bero roque, wisio tũgoñãñiñamo yua. Bairo cũ macã jicãũ ati yeparu cũ cabuiaro jũgori, cawisiomiataco yua cũ macũrê ññari butiõro tũgoña useanicõãñamo. ²² Jicãõ carõmio cũ cabairore bairo mujãã caã ãmeacãrê butiõro roro popiye majũ tãmuorĩ mujãã yapapua. Cabero tunu mujãã ture etaurũ, mujãã ññiñagu tunu. Bairo yu cabairopũ ññiarã, butiõro mujãã yeripũ mujãã tũgoña useanigarã. Bairo mujãã causeanirijêrê ni jicãũ ñcũ mujãã useani jãnao joroque mujãã átimasĩetĩgumi.

²³ Cariapea mujããrê ñña: “Mujãã mena yu caãmerĩ rũmu caãnorê yua, mujãã caborijere yure mujãã jẽnietigarã. Yu Pacuru roquere cũ mujãã jẽnimasiãgarã. Bairo cũ jẽniãr, mujãã caborijere yu wãme mena ñrĩ cũ mujãã cajẽniãr, nipetirijere mujãã jomajũcõãgumi yua. ²⁴ Mai, mujãã mena yu caãno, jicãni ñno yu wãme mena ñrĩ, mujãã jẽnietinucũña. Bairo ãmea mujãã jẽniãgarã. Bairo mujãã cajẽniãta, Dios ruame mujãã jogumi mujãã caborijere, jicãrõ tãni mujãã causeanirijê to caãniñiãtiparore ñrã,” i quetibujũwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrê.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ I quetibujũ yaparo, atore bairo jãã i nemowĩ tunu. “Bairo atore bairo mujãã yu caĩquetibujũnucũrĩjêrê icõñari mena jeto mujãã yu quetibujũnucũña: Bairo ãme ato jũgoyere tocãrõã icõñari, mujãã yu quetibujũetigu. Cariapea yua caroaro majũ yu Pacu yaye caroare mujãã yu quetibujũ masiõpeyocõãgu, i cõñaricãrõ mano yua. ²⁶⁻²⁷ Mujãã mena yu caãmerĩ rũmurê yua mujãã ruame yu wãme mena ñrĩ, yu Pacure cũ mujãã jẽninucũgarã. Yu ruame yu Pacure mujãã yu cajẽnibojacõãñinucũpee jeto nigaro i mee, bairo mujãã ñña. Yu Pacu ruame mujãã maiñami, yu cããrê mujãã camairõ jũgori. Tunu bairoa cariape Dios cũ cajõricũ yu caãnierê masĩrĩ caroaro yu mujãã catũgousarije jũgori mujãã maiñami. Torena, mujãã ruame roque mujãã majũã cũ mujãã jẽninucũgarã yua. ²⁸ Yu ruame yu Pacu cũ carõtimasiñjêra caãnacũ yu apũ ati yeparu, mujãã camasã mena ñni acã. Bairo caatãcũ ãniri, tunu mujãã ati yepa macããna camasãrê aweyo águ yu baiya yu caatãtorua tunu. Bairo yu caatãto, yu Pacu tũrua yu tunuãgu tunu,” jãã ñwĩ Jesũs, jãã, cũ cabuerãrê.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo cũ jãã ñwũ:

—Ãme roque caroaro cariape majũ jãã mũ quetibujũya yua. Apeye ñnie cããrê i cõñanucũrĩ mee, caroaro majũ jãã mũ quetibujũya. ³⁰ Ãmerê yua caroaro majũ jãã mũ caquetibujũmasiõrõ tũgorã, ni jicãũ ñcũ mũ jẽniñanemo nucũrĩcãrõ mano jicãrõ tãni majũ murê jãã tũgousa masiña. Bairo tiere jãã mũ caquetibujũro tũgorã, cariape majũ murê jãã masiña Dios cũ carõtimasiñjêra caãnacũ mũ caatãje cããrê —cũ jãã ñwĩ Jesure.

³¹ Bairo jãã, cũ cabuerã, cũ jãã caĩrõ tũgori, atore bairo jãã ñwĩ Jesũs:

—¿Ãmerê yua caroaro majũ ñe ñnie rusaricaro mano cariape yu mujãã tũgousacõãñati?

³² Mujãã ruame yu mujãã caaweyoparo merê etaro baiya. Bairo yure aweyorã, tocãnacãũrua noo mujãã caboropũ mujãã ábatacoagarã. Bairo mujãã cabairo, yu ruame roque jicãũã yu tuagu. Jicãũã yu ãmeriña baiõna. Yu Pacu Dios ruame yu mena ãniñami.

³³ Bairo atore bairo nipetirije mujãã ñi quetibujaya, yu mena cããrê jïcãrõ tãni caroaro mujãã catũgoña yerijããcããninucũparore bairo í yua. Mujããrê ati yepa macããna popiye mujãã baio joroque mujãã átiepenucũgarãma. Mujãã puame bairo mujãã na caátimiatacããrê, tãgoñatutucããña. Merê yu roque ati ñmãrecóo macããjê carorijere yu botionetõñcãcããwũ —jãã í quetibujawí Jesús.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Bairo jãã í quetibujy yaparori bero, ñmãrecóoru ññamugõjori, atore bairo cã pacu Diore qũí jëniwí: “Caacu, merê tocãrõã yu mũ cacõrĩcã yutea etaro baiya. Bairo yu, mũ macãrê nocãrõ mũ caátitutuãnierê yu pucõcũña. Bairo mũ caato, yu, mũ macã cãã nocãrõ mũ caátitutuãnierê nipetiro camasãrê na yu áti ññogu. ² Bairo mũ macãrê nipetirã ati yepa macããna camasã netõrõ rotimasĩrĩquê cããrê yu mũ jowu. Bairo mũ caato yua, caticõãninucũrĩquêrê nipetiro yu mũ cajoricarãrê na yu cajomasĩparore bairo í, tiere yu mũ jowu. ³ Caticõãnajêrê masĩrĩquê puame mũ, jïcããã Dios cariape majũ mũ caãnierê, yu, Jesucristo mũ cajoricu cããrê camasã na camasĩpee niña.

⁴ “Ati yepapure ãcũ merê mũ catutuarije mena mũ carotirore bairo yu áti yaparobojaya. Ati yepa macããna camasãrê na yu masĩõpoyocããña mũ caátitutuãnierê merê yua. ⁵ Bairo Caacu, murê ñña tunu: Mũ caĩñajoropu nocãrõ mũ caátitutuarije mena yu átimasĩõ joroque yu ása tunu, mũ mena jïcãrõ yu cacũgoriquere bairo ati ñmãrecóo caãniparo jũgoyerua.

⁶ “Camasã ati yepa macããnarê na beseri, yu mũ cacũrĩcããrê merê na yu masĩõ poyocããña mũ, yu Pacu Dios, mũ caãnajê cutiere. Na puame mũ cabesericarã mũ yarã caãna niñama. Bairo caãna ãnirí, mũ carotiro mena mũ yaye quetire mũ yu caquetibujũbojaro, caroaro majũ yu tũgousayama. ⁷ Bairo ãmerê nipetirije yu mũ cajonucũrĩjêrê, ‘Dios cã cajorije majũ niña,’ í masĩpoyocããña merê yua. ⁸ Cariape majũ yu mũ caquetibujũrotirijere na yu quetibujũnucũña. Na puame caroaro majũ yu tũgousayama. Bairo masĩñama mutũ mũ carotimasĩrĩpau caãnacũ ati yepapu yu mũ cajorique cããrê.

⁹ “Caroaro na ãnio joroque na mũ caátiparore bairo í, murê na yu jënipetobojaya, mũ yarã yu mũ cacũrĩcããrê na caãnio. Ati yepa macããna camasãrê mũ yaye quetire catũgousagaenarê na yu jënibojaetinuucũña. ¹⁰ Nipetirã yu yarã yure catũgousarã puame mũ yarã niñama. Bairo nipetirã mũ yarã caãna cãã yu yarã niñama. Bairo na cãã yu caátitutuãnierê camasãrê na áti ññogarãma.

¹¹ “Yu puame tocãrõã mũ tũpu yu ãniãgu. Tocãrõã ati yepare yu ãmerĩgu yua. Yu cabuerã roque ati yepa tuagarãma, bairo mutũ yu caãnitoye. Caacu, nocãrõ cañu ãnirí, mũ catutuarije mena na coteya, mũ catutuarije mena na yu cacote nucũrĩcããrõrêã bairo. Na cãã jïcãrõ tãni marí caãnorêã bairo na caãnimasĩparore bairo í, caroaro na ññacoteya. ¹² Ati yepa ãcũ, yu mũ cacũrĩcããrê caroaro majũ na yu qũëno ãninucũwũ, mũ catutuarije mena mũ carotijoricarorea bairo yua. Bairo na qũëno ãcũ, ni ñcãrê cũ yasio joroque yu ãpewu. Baiyua, mũ ya tutipũ profeta majã ãnana na cawoatũjũgoyeticũrĩcããrõrê bairo cabaipau jeto yasĩgumi.

¹³ “Bairo mũ tũpu águ yu baiya. Mai, bairo na mena ati yepapu ãcũna, atore bairo na ñña, na cãã butiõro ñe ñnie rusaeto na useaniãto, na mena ãcũ butiõro yu causeanirõrêã bairo.

¹⁴ Yu, mũ caquetibujũrotiriquere na yu quetibujũnucũña. Tunu apreyera ati yepa macããcũ mee yu caãnio, na puame cãã ati yepa macããna meerê bairo caãna niñama. Bairo ati yepa macããna camasã puame na jũnoñe ññajãñunucũñama. ¹⁵ “Mũ tũpu tãmurí na jejoya,’ í mee ñña. ‘Caroaro majũ na qũënoña,’ í puame roque bairo ñña. ‘Carorije wãtí na átirotiremi, na ññaricanugõña í,’ bairo mũ ñña. ¹⁶ Na cãã ati yepa macããcũ mee yu caãnorêã bairo ati yepa macããna mee niñama. ¹⁷ Bairo mũ caquetibujũrijere mũ majũã na poyua, mũ yaye cariape majũ caãnorêã bairo na caãtãnimasĩparore bairo í. Mũ yaye cariape macããjê majũ niña. ¹⁸ Ati yepapu yure mũ caquetibujũrotijoricarorea bairo yu cãã ãnoa yu yarãrê na yu bueroti joya camasãrê. ¹⁹ Mũ caborore bairo tũgousari carou ãniyu, na carorije warpa na yu riabojagu. Bairo na yu cariabojaro, na puame cãã caroarã majũ tuagarãma cariape yua.

²⁰ “ãnoa jũgori jeto mee murê na yu jënibojaya. Nipetiro camasã cabero na caquetibujũro catũgousaparã cããrê na yu jënibojaya. ²¹ Caroaro na ãnio joroque í, murê na yu jënibojaya. Marí mena jïcãrõrêã bairo caroaro na ãnicõãto na cãã. Caacu, mũ, yu mena mũ caãnorêã bairo, bairo tunu yu cãã mũ mena yu caãnorêã bairo na cãã jïcãrõrêã bairo na ãmarõ. Bairo na caãno ññarã, ati yepa macããna camasã puame, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cã cajoricu niñami,’ í masĩgarãma. ²² Bairo mũ carotimasĩrĩjêrê yu mũ cajoricarorea bairo yu cãã rotimasĩrĩquêrê na yu joya, jïcãrõrêã bairo na tũgoña yeri jãña ãmarõ í. Bairo bairã, jïcãrõ marí caãnorêã bairo na cãã na ãmarõ. ²³ Yu, na mena yu ãniña. Mũ puamea yu mena mũ ãniña. Bairo caãna marí caãno, jïcãrõ tãni caãna majũ na tuo joroque na marí átiarã.

Bairo na marí caáto, ati yepa macãána camasã p̄ame na ñnarã, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cã cajoricũ ñĩñami,’ í masĩgarãma. ‘Cũ caquetibũjũrĩjere catãgõnsarãrẽ na maiñami Dios, cũ macãrẽ cũ camairõrẽã bairo,’ í masĩgarãma.

²⁴ “Саасу, ати шмгесбõ саãñiparo jũgoyerua му самаир̄цũ ун аниña. Bairi му р̄аме ун уарã саãñiparãrẽ ун му бesebojayура. Bairi на сãã ун саãñiatõ му т̄р̄у на саãnorẽ ун boya. Ун саãtituãñie ун му cajorijere на саãñiparore bairo í, top̄у на саãnorẽ ун boya. ²⁵ Саасу, caroú cariape саãсу majũ му аниña. Ати yepa macããna camasã p̄аме му масĩtĩñucũñama. Ун р̄аме roque bairo му на camasĩtĩñiatacũãrẽ, му ун масĩjãñunucũña. Bairi аноа ун mena саãна сãã, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cã cajoricũ ñĩñami,’ í masĩñama. ²⁶ Ун р̄аме му саãtiãnierẽ caroaro на масĩõ joroque на ун атинucũña. Bairua, bairo jeto m̄rẽ на масĩcõã ninucũõ joroque на ун аticõã ninucũgu, унре му camai анинucũrĩjẽrẽ bairo на сããrẽ to baiãto í. Ун majũ сãã на mena ун саãñiparore bairo í, m̄rẽ на масĩcõã ninucũõ joroque на ун аticõã ninucũgu,” qũĩ jẽniwĩ Jesús cã pacu Diore.

18

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Atore bairo cũ pacu Diore qũĩ jẽniyaparo, Jesús jũgoacoãmí ríama Cedron cawãmecutiya ape ñugõãp̄u. Mai, top̄u Olivo wese аму. Ti wesep̄u, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã jũgoetacoãmí Jesús. ² Mai, Judas, Jesure cabusujãbuitirocau сãã ti wesere camasĩ ами. Jesús p̄аме jãã mena top̄u capee majũ jãã jũgoneñanucũwĩ. ³ Bairo merẽ ti wesere camasĩ анир̄ top̄u soldaua mena на jũgoetawĩ. Soldaua bairi jĩcããrã templo wii coteri majã mena etawĩ. Mai, на р̄аме sacerdote majã quetiuparã bairi fariseo majã сãã на cajoatana ама. На р̄аме cabesu cãgocõãтана etawã. Bairo bairã, на cajĩñaworije mena etawã. ⁴ Mai, Jesús p̄аме nipetirije masĩp̄ocõãwĩ cũrẽ на саãtipeere. Bairi atore bairo на í jẽniñawĩ cũrẽ cañerĩ majãrẽ:

—¿Noarẽ macãrã mujãã átiyati?

⁵ Bairo cũ cajĩñeniñarõ, на р̄аме bairo qũĩ унwã:

—Jesús, Nazaret macã macããcũrẽ jãã macãña.

Tiere tãgori, bairo на íwĩ Jesús:

—Yua, ун аниña Jesús, Nazaret macã macããcũ —на íwĩ.

Mai, Judas, Jesure cabusujãbuitirocau сãã toa на mena ами. ⁶ Bairi Jesús, “Yua, сãã ун аниña,” на cũ caĩrĩp̄aua, dutunu peewẽcoãmá yepap̄u. ⁷ Bairo на cabairo, Jesús p̄аме atore bairo на í jẽniñanemowĩ tunu:

—¿Noarẽ macãrã mujãã átiyati?

Bairo cũ cajĩñeniñarõ, atore bairo qũĩ унemowã tunu:

—Jesús, Nazaret macã macããcũrẽ jãã macãña.

⁸ Jesús p̄аме bairo на caĩrõ, bairo на ñnemowĩ tunu:

—Merẽ, “Cũã ун аниña,” mujãã ñimiña. Bairi унре mujãã camacãata, аноа ун baparãrẽ на árotiya.

⁹ Mai, atie atore bairo cũ caĩrĩjẽ p̄аме Jesús atore bairo cũ cajĩjũgoyetirique etaro baiwu: “Саасу, ун му cajoricarãrẽ ñi ùcũ cũ yasio joroque ун аp̄ewu.” ¹⁰ Bairo cabairi ñimarõã yua, Simón Pedro p̄аме jarericapãĩ nerocajori, Malco cawãmecucure cariape ñugõã cũ аmorõrẽ patañocõã jowĩ. Cũ, Malco p̄аме sacerdote majã quetiuparã sumo sacerdote paabojari majõcu ами. ¹¹ Bairo cũ caáto ñnarĩ, bairo qũiwĩ Jesús Pedrorẽ:

—Tĩpãĩ jarericapãĩrẽ tãmurĩ qũẽno cũcõãña. Ун Pacu p̄аме унре popiye ун саtãmuorepere ун cũwĩ. Bairi popiye netõrõ ун tãmuomasĩgu, ун Pacu cũ caboro jũgori yua.

Jesús ante Anás

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Soldaua quetiuparã comandante mena bairi jĩcããrã judío majã templo wii cacotebojari majã mena Jesure cũ ñe, cũ jiyari cũ neamá. ¹³ Bairo átiri, Anás ya wii p̄аме Jesure cũ neájũgowã. Anás p̄аме Caifás mañicũ ами. Caifás p̄аме ti cumarẽ sacerdote majã quetiuparã ами sumo sacerdote majũ. ¹⁴ Mai, ани, Caifás p̄аме Junta Suprema на caneñabusurõp̄u, “Nipetiro marĩ camasãrẽ aperã на capajĩãrepeyoparo ñnorẽã, jĩcãũã саũму jeto cũ cariaro roque ñubujoro,” narẽ caĩbusuricu ами.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Bairo cũ на cañeátõ, Simón Pedro mena Jesure cũ jãã usawu. Mai, ун р̄аме sumo sacerdotere camasĩ ун аму. Bairi Jesús mena ti wii macã yepap̄u ун jããcoãp̄u. ¹⁶ Simón Pedro p̄аме jopetũ macãp̄na tuacõãwĩ. Bairi ун р̄аме sumo sacerdote cũ camasĩ анир̄ jopetũ cacoteri majõcore átĩ, cõ ун busuwu. Bairo ун caĩrõ, Pedro cããrẽ cũ jããrotiwõ. ¹⁷ Bairi jopetũ cacoteri majõco p̄аме atore bairo Pedrorẽ qũĩ jẽniñawõ:

—¿Mua, Jesús cū cabuerā mena macāãcū mee mu ānicōãētīmiñati?

Bairo cō caĩrō, Pedro puame atore bairo cō ī yuwī:

—Cū mee yu āniña.

¹⁸ Mai, ti ñamirē batiro yusawu. Bairo cabairo, sacerdote majā quetiupau paabojari majā, bairi templo wiire cacoteri majā mena peero riowā. Bairo átiri, ti peero tupa jūmawā. Bairi Pedro cūa na menapu peero jūmau ámi.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Sacerdote majā quetiupau sumo sacerdote majū Jesure cū jēniña jūgoyupū cū cabuerārē dope cū caátiere, bairi dope bairo cū cabuerije cūārē. ²⁰ Bairo cū cañjēniñarō, Jesús puame bairo qūñupā:

—Yu quetibuju ānucūñā nipetiro ati yepa macāãna camasā na caānoturipu. Bairi tocānācāni camasārē na yu jūgobuenucūñā ñubuerica wiipu, bairi Dios ya wii templo wiipu judío majā na canañarōpu cūārē. Bairi yasioropu caĩrē bairo ñietinucūñā. ²¹ ¿Dopēī yure mu jēniñañati? Yu cajūgobuero yure catagonucūrā puame roquere na jēniñaña. Na puame dise ũnie na yu caquetibujunucūrjērē mu quetibujugarāma, merē yu cabuerijere camasīrā ānirī.

²² Bairo Jesús cū caĩrō tūgori, templo wii coteri majōcu puame Jesure jīcāni majū cū wasopana pari, atore bairo qūñupā:

—¿Atore bairije dopēī sacerdote majā quetiupaure cū mi yuyati?

²³ Bairo cūrē cū caáto, Jesús puame bairo qūñupā:

—Bairo cū yu caĩrjē mena cūrē rorije majū cū yu caĩta, cariapea roro yu caĩgarijere yu quetibuju masiōña. Bairo cū yu caĩrjē mena cariapea cū yu caĩmiatacūārē, ¿dopēī yu mu wasopana payati? —ñupā Jesús soldaure.

²⁴ Anás puame yua Jesure cū jiyari, cū neárotiyupū Caifás sacerdote majā quetiupau tupa.

Pedro niega otra vez a Jesús

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Bairo Jesure cū na caáto, Pedro puame peero tupa jūmacōāmi mai. Bairo atore bairo qūñ jēniñawā:

—¿Mu cūā, āni Jesús cū cabuerā mena macāãcū mee mu ānicōãētīmiñati?

Pedro puame Jesure qūñtoa, atore bairo īwī:

—Cū mee yu āniña.

²⁶ Tunu Pedro, cū caāmorō pataatacu yau sacerdote majā quetiupau paabojari majā mena macāãcū puame Pedrore atore bairo qūñ jēniñawī:

—¿Olivo wesepu Jesús mena mu caāno yu caññaatacu mu ānicōãētīmiñati?

²⁷ Pedro puame bairo cū caĩrō, tunu itocōāwī. Bairo Pedro cū caĩtori nimarōā, ābocu piiwī merē yua.

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Caifás ya wii Jesure cū cane etamiatana quetiupau Roma macāãcūtu puame cū neámā. Bairo Jesure cū neánā, romano majā majū quetiupau cū carotibojau gobernador majū ya wiipu cū ne etowā. Bairo Jesure cū na caáto, merē busuñimugōcoapú. Bairi judío majā Jesure cañeatana puame romano majōcu ya wiire jāāgaema. Aperā romano majā ũna mena caānigaena ānirī bairo baiwā. Bairo na cabaieticōāta, “Dios cū caññajogorpu, jāā, carorije wapacūna jāā tuabujiorā,” ĩrā, bairo baiwā. Bairi tunu ti wiire na cajāápata, na Pascua bose rāmu na cauganucūrjērē ugamasīētībujioricarāma. ²⁹ Bairo judío majā na cabairo ĩñarī, Pilato puame na jēniñau witiāmī. Atore bairo na īwī:

—¿Mujāā, ānirē ñe ũnie jūgori yure cū busujāranā mujāā baiyati?

³⁰ Bairo cū caĩrō, atore bairo qūñwā judío majā quetiuparā:

—Āni, cañuū cū caāmata, mutu ānirē cū jāā neápéribujioatana —qūñ yuwā.

³¹ Bairo cū na caĩyuro, Pilato puame na īwī tunu:

—Ānirē cū neánāja. Mujāā majū mujāā caátirotinucūrōrēā bairo cū ása.

Bairo na cū caĩrō, na puame bairo qūñwā:

—Jāā, judío majā camasārē jīcāu ũcū cūārē jāā carotiro mena cū riao joroque jāā átimasīētīña.

³² Bairi Jesús cū majūā, “Roro yu átiri yu pajīārocagarāma,” cū cañjūgoyeticūrīcārōrēā bairo baiwu. ³³ Pilato puame cū ya wiipna jāācoāmī tunu. Bairo cū ya wiipu jāāetari, Jesure cū pijōjori, atore bairo qūñ jēniñañupā:

—¿Mua, judío majā Quetiupau Rey majū mu āniñati?

³⁴ Bairo cū caĩrō, Jesús puame bairo qūñupā Pilatore:

—¿Bairo yu mu caijëniñarjërë mu majüã yu masirî, bairo miñati, o aperã puame yure mu na caquetibujoro jëgori bairije yu mi jëniñañati?

³⁵ Bairo Jesús cü cairõ, Pilato atore bairo qũĩñupũ:

—¿Toroque yu cüã judío majõcu yu ãniñati? Cü mee yu ãniña. Mu ya yepa macããna, sacerdote majã quetiuparã puame yutu mu neatiri yu nuniama mure. ¿Bairi ñerë na mu átibuciatiatí?

³⁶ Jesús puame Pilato bairo cü caijëniñarõ, atore bairo qũĩñupũ:

—Ati yepa macããna quetiuparã na carotimasinucürõre bairo mee carotimasí yu ãniña. Ati yepa macããna quetiuparãre bairo yu carotí ãnucüata, yure caãmeoquë ëñotabojarã yu cëgobujioatacu, judío majã yu na cañemasitëparore bairo í. Yu carotimasirõ ati yepa mee niña.

³⁷ Bairo Jesús cü cairõ, Pilato atore bairo qũĩ jëniñañupũ:

—¿Bairi toroque Quetiupau Rey majü mu ãniñati?

Bairo cü cairõ, Jesús puame atore bairo qũĩ yuyupu:

—Merë mu cairõrëã bairo cüã Quetiupau Rey majü yu ãniña. Bairi caroa cariape macããjë majürë ati yepa macããna camasãrë na quetibuju acú, ati yeparu yu buiaa apú. Bairi nipetiro camasã caroa cariape macããjërë catügogará puame yu caquetibujurijere caroaro tãgousanucüña.

³⁸ Pilato qũĩñupũ Jesure:

—¿Ñe ñie to ãniñati caroa cariape macããjë mu cairjërë? —qũĩñupũ.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Pilato Jesure bairo qũĩ jëniñaapeyo yaparori bero, witiásupi tunu. Bairo witiatari atore bairo judío majãrë na íwí tunu:

—Ánirë di wãme ñno rorije cü caátibucitajere yu bócaetimajücõãña. ³⁹ Mujãã puame presopu caacürë Pascua bose rümu caño jicãu cü yu cawiyoro mujãã bonucüña. ¿Bairi judío majã Quetiupau Rey majürë cü yu cawiyoro mujãã boyatí?

⁴⁰ Bairo Pilato na cü caijëniñarõ, na puame nipetirã bairo í awajawã:

—¡Cürã cü wiyocitõãña! ¡Barrabás puame roquere cü wiyoya!

Mai, Barrabás puame preso jorica wiipu caacü ãni, camasãrë na cü capajãriqũë wapa jëgori.

19

¹ Camasã bairo na cañawajoro tãgo, Pilato puame Jesure na baperotiwí cü ãmua soldauare. ² Bairo soldaua puame Jesure cü baperi bero, pota juarica beto mena cü rupoare peowã. Tunu bairo cü átiri, apero cü jutiro jããwã cajũãrõ quetiupau rey cü cajãñanucürõ ñno majürë.

³ Bairo Jesure cü átiri, cütuaca etanucãrî, atore bairije qũĩ boyetiepewã:

—¡Cü ãnicõã ninucüãto ãni judío majã Quetiupau Rey tocãnacã rãmua!

Bairo Jesure qũĩrî, cü panucüwã cü riapere.

⁴ Pilato puame bairo na caáto, witiatirî, atore bairo na ñnemowí tunu:

—Caroaro tãgoñapeoñijate. Yu puamerã ãni di wãme ñno rorije cü caátibucitaje mani-majücõãña. Bairi cü yu piwiyojopa mujãã cañarõ.

⁵ Bairo Pilato cü cairõ, Jesús puame witiãmí, pota juarica beto mena cü rupoare na capeoatacu. Bairi apero jutiro cajũãrõ na cajãátacu witiatawí. Bairo cü cawitietaro, atore bairo na íwí Pilato:

—¡Roro mujãã caátigau majü, ãnia niñami!

⁶ Bairo Jesús cü cawitietaro ñnarã, sacerdote majã quetiuparã, bairi templo ñubuerica wii cacotebojari majã mena atore bairo í awajajögowã:

—¡Yucupãirpu cü papuaturotiya! ¡Yucupãirpu cü papuaturotiya!

Bairo na cañawajoro, Pilato puame atore bairo na íwí:

—Mujãã majü cü neatí, yucupãirpu cü papuaturocarãjá. Yu puame di wãme ñno rorije cü caátibucitajete cü yu bócaetimajücõãña —na íwí.

⁷ Bairo Pilato na cü cairõ, judío majã atore bairo qũĩ yuwã:

—Jãã puame jicã wãme bairo caátitotiri wãme jãã cügoya. Bairo tiere tãgoñarî cü cayasiro jãã boyã, cü majüã, “Dios macã yu ãniña,” cü cañtorije wapa jëgori.

⁸ Atore bairo na cairõ tãgori, Pilato puame tunu bñtiro jãñurî uwitãgoñañupũ. ⁹ Bairo bairi Pilato Jesure cü piijãátí, atore bairo qũĩ jëniña bapoyupu tunu:

—¿Mua, noo macãacü majü mu ãniñati?

Bairo Pilato cü caí jëniñamiatacãrë, Jesús puame cü yueticõãñupũ.

¹⁰ Bairo Jesús cü cayueto ñña, atore bairo qũĩñupũ:

—¿Dopēi yu mu yuetiyati? ¿Mu yu capapuaturocarotimasĩrjērē, bairi tunu mu yu cawiy-orotimasĩrjērē cūārē mu masĩētĩnati?

¹¹ Bairo Pilato cū caĩrō tūgo, Jesús p̄ame atore bairo q̄ũĩñup̄u:

—Dios, rotimasĩrjērē mu cū cajooeticōāta, mu rotimasĩētĩbujou. Bairi yare cabusujābuitirocaatacu p̄ame mu carorije wapa netōjāñurō buicatiyami.

¹² Bairo cabairi nimarōā, Pilato p̄ame Jesure cū wiyogu tūgoña macāp̄eyomifiup̄u. Bairo baimicā, nopē bairo majū átimasĩēsupa. Bairo Pilato cū cabairo ñnarā, judío majā p̄ame atore bairo q̄ũiwā:

—iNi ūcū cū caboroa cū majūā rey quetiupau majū caānigatūgoñau p̄ame emperador wapañu majū ācū baiyami! ¡Bairi cū ūcū caācū Jesure cū mu cawiyoroticōāta, mu cūā emperador quetiupauēre cateire bairo mu tuabujou!

¹³ Ato bairo cū na caĩrjērē tūgo, Pilato p̄ame Jesure cū piiwiya árotiwĩ ūtā mena na cawerica yepau. Ti yepa yu yaye hebreo mena Gabata wāmecutiya. Bairo cū atĩrotiri, Pilato p̄ame camasārē na cū cajēniñabesencūrōp̄u ruiwĩ. ¹⁴ Merē ti r̄um̄erē pasaribota nicoaru. Merē ti r̄am̄u bōse r̄am̄u Pascua j̄agoye macāā r̄am̄u āno baiw̄u yua. Pilato judío majārē bairo na ĩwĩ tunu:

—iĀnia niñami mujāā Quetiupau Rey majū!

¹⁵ Bairo Pilato na cū caĩrō, judío majā p̄ame atore bairo ĩ awajawā:

—iCū riaáto! ¡Cū riaáto! ¡Yuc̄p̄āĩp̄u cū papuaturotiya!

Bairo cū na caĩrō tūgo, Pilato p̄ame bairo na ĩwĩ:

—¿Dopēi mujāā Quetiupau Reyre yuc̄p̄āĩp̄u cū yu papuatu rotibujocati?

Bairo Pilato na cū caĩrō, sacerdote majā quetiuparā p̄ame atore bairo q̄ũiwā:

—jāā quetiupau majū, emperador j̄icāā jāā cūgoya! ¡Bairi cū netōrō quetiupau caācū apei manĩñami!

¹⁶ Bairi yua, tocārōā Pilato p̄ame Jesure na nunirocacōāwĩ, yuc̄p̄āĩp̄u cū na capapuaturocamasĩparore bairo ĩ. Na p̄ame Jesure cū necoámá yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Bairo cū neáná yua, Jesure yuc̄p̄āĩrē cū p̄sarotiri, cū neámá Calavera cawāmecutor̄u. (Calavera ĩrō, Gólgota, o “t̄p̄roa coro” ĩgaro ñna yu yaye hebreo mena.) ¹⁸ Tor̄u cū ne etari yua, yuc̄p̄āĩp̄u cū papuatuwā. Cū mena j̄icārō aperā cūārē yuc̄p̄āĩr̄u na papuatuwā. J̄icāā caācō ñugōā p̄amerē, apei cariape ñugōā p̄amerē na papuatuwā yuc̄p̄āĩp̄u jeto yua. ¹⁹ Bairo cū na capapuaturo bero, Pilato p̄ame yuc̄p̄āĩp̄u atore bairo ĩ woaturiquere Jesús t̄p̄roa buip̄u papuatu rotijoyupi: **ĀNI, JESÚS NAZARET MACĀĀC̄Ū JUDÍO MAJĀ QUETIUPAU REY MAJŪ NIÑAMI.** ²⁰ Bairo na cawoatuatajere capāār̄p̄na judío majā ĩñawā yuc̄p̄āĩp̄u woaturique caĩbusatusarijere. Mai, Jesure yuc̄p̄āĩp̄u na capapuaturocaro p̄ame macāt̄uaca jāñurĩ ām̄u. Bairi capāārā camasā ĩñarā etawā. Tunu bairo Jesús t̄p̄roa bui na caĩwoatuataje cūā ato cānacā bus̄urica risero mena na cawoaturique ām̄u: Hebreo yaye bus̄urique mena, latín yaye bus̄urique mena, griego yaye bus̄urique mena cūārē woaturique ām̄u. ²¹ Tore bairo woaturique caāno j̄agori, sacerdote majā quetiuparā judío majā p̄ame atore bairo q̄ũĩñuparā Pilatore:

—“Āni, judío majā Quetiupau Rey majū niñami,” ĩ woatueticōāña. Ato bairo p̄ame ĩ woatuya cū t̄p̄roa buire: “Āni niñami, ‘Yua, judío majā Quetiupau Rey majū yu āniña,’ cū majūā caĩbusu niñami,” ĩ woatuya —q̄ũĩñuparā Pilatore.

²² Bairo na caĩrjērē t̄gōri, Pilato p̄ame atore na ĩ yuuyuru:

—Yu cawoaturotiataje merē woaturiquea tuacōārō baiya. Dopēi yu wasoa masĩētĩña tunu.

²³ Cabero yua, soldaua Jesure yuc̄p̄āĩp̄u cū papuaturi bero, Jesús jutiro bui macāātō ānatōrē āmeo wobatowā. Baparičanacā seero majū wobatori āmeo nuniwā j̄icārō jeto yua. Cū jutiw̄u cūārē newā soldaua majā. Mai, ti jutiw̄u p̄ame j̄icāp̄āĩ jutip̄āĩrēā na caeruiátaw̄u ām̄u. ²⁴ Bairi soldaua p̄ame atore bairo āmeo ĩwā tocānacāũp̄na:

—Ati jutirora marĩ wobatoeticōāto. Bairo p̄ame marĩ átiroa: Número mena cōñarĩ marĩ āmeo wēnunito. Bairo átiri, marĩ masĩgarā Jesús jutirore canepaure yua —āmeo ĩwā soldaua.

Mai, atore bairo Dios ya tutip̄u Jesús jutirore na caátipeere na caĩwoaturiquere bai etaro baiw̄u. Ato bairo ĩña: “Yu jutirore āmeo wobatogarāma. Bairi tunu yu jutiw̄u cūārē número mena cōñarĩ āmeo wēnunito masĩgarāma yu jutiw̄u canepaure,” ĩ woatuyupa Dios ya tutip̄u soldaua majā bairo Jesús jutirore na caāmeo átipeere yua.

²⁵ Bairo Jesure yuc̄p̄āĩp̄u cū na capapuatunecōátatot̄u ĩñarā etawā María Jesús paco, apei cū ñugō María Cleofas ñumo, bairi María Magdalena yua. ²⁶ Bairi Jesús p̄ame cū pacore ĩñarĩ, bairi yu, Jesús cū cabuei, cū camai majū cūārē ĩñarĩ, atore bairo cō ĩwĩ:

—Caaco, cāā, mu macā majūrē bairo caācū mu mena tuayami.

27 Bairo yu cããrê atore bairo ñiwî tunu:

—Cõã, m̃u paco majūrê bairo caãcõ m̃u mena tuayamo.

Atore bairo Jesús yare cã caĩrõ tãgo, yu p̃uame yu ya wiiṛu cõ yu jũgo ãniacoãṛu yua.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

28 Bairo atore bairo i yaparo, merê Jesús masĩrĩ cã pacu Dios cã caátiroticũrĩqũêrê áti yaparopeyori, bairo Dios ya tutip̃u na caĩwoatujũgoyeticũrĩcãrõrê bairo to baiáto i, atore bairo iwî Jesús:

—¡Yu ñeme jipijãñucup̃u!

29 Mai, na p̃uame jĩcãruaca use ocoru carorije capiyarijere cãgoyupa. Bairo Jesús, “Yu ñeme jipijãñucup̃u,” cã caĩrõ tãgo, tie use oco carorije capiyarijere mena carupajitia mena hisopo na caĩrĩcũ ṛũṛu mena jiyaturu use ocoru carorije capiyarijere mena yose nerĩ, Jesús riserop̃u ñumugõ etowã tie carorijere, “Cũ etiáto,” írã yua. 30 Bairo cãrê na caáto, Jesús p̃uame tie use oco carorije capiyarijere etiwî. Bairo tie use oco carorijere eti yaparori, atore bairo iwî Jesús:

—Caacu, yu m̃u caátiroticũrĩqũêrê merê nipetiro jĩcãrõ tãni yu átiyaparopeticõãña.

Bairo i yaparo, cã ṛũpoare rocayo riacoámi Jesús yua.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

31 Ti rãmu p̃uame bairo Jesure cã na capajĩãrĩ rãmu Pascua bose rãmu jũgoye macãã rãmu ãmu. Bairo judío majã na rupauri ãnajê yucupãĩṛp̃ua ape rãmu na cayerijãrĩ rãmurê catusaro boema. Mai, ti rãmu p̃uame judío majã na cayerijãrĩ rãmu cañimajũrĩ rãmurê bairo caãni rãmu ãmu. Bairo ti rãmu jũgoyep̃ua Pilato na capapatuatanañê, tãmurĩ na riaáto írã, na ñicããrĩrê cã capapererotiro boyuparã. Bairo átiri na rupauri ãnajê cããrê na cã cajereruio rotiro boyuparã. 32 Bairo na caĩrõ jũgori yua, Pilato p̃uame cã yarã soldaure na joyupi, na capapatuatanañê na ñicããrĩrê na capaperarore bairo i. Na p̃uame yua caãñijũgon apeĩ Jesutu ape nugõã na capapatuatacu cããrê na ñicããrĩrê paperecõãwã. 33 Bairo átiãna, Jesús cããrê cã ñicããrĩrê papegarã na caĩnarõ, merê cariacoaat̃up̃u ãmi. Bairo cã ñicããrĩrê papereema.

34 Bairo na caãperimiatacũãrê, jĩcãũ na mena macããcũ soldau p̃uame cã ãṛõã besuro mena cã waru majũ cã jareoñawĩ. Bairo cã caáto, riĩ, oco cãã witiwu cã cajareori opere yua.

35 Mai, atie yu caquetibujarijere yu majũṛua ñiñawã. Bairo yu caĩñarĩqũêrê cariapea mujãã quetibuj̃u yu átiya, mujãã tiere tũgori Jesucristore caroaro mujãã catũgousaparore bairo i yua. 36 Dios ya tutip̃u bairo na caátipeere na caĩwoatujũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo baietawu. Bairo i woatuyupa ti tutip̃ure mai: “Cũ õwãrõ jĩcã õwãrõ ñno papebojaecoetigarõ,” i woatuyupa. 37 Apero cããrê atore bairo i woatujũgoyeticũñupã: “Jĩcãũ na cajareoricure camasã qũñagarãma,” iñupã tie cããrê.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

38 Tie hero José cawãmecucũ Arimatea macããcũ p̃uame cã jeniñupĩ Jesús rupauri ãnajêrê. Mai, José p̃uame Jesure catũgousau ãmi. Baiṛua, baujaro mee catũgousanucũ ãmi, judío majã quetiuparãrê cauwi ãnirĩ. Bairo cã cajênirõ, Pilato p̃uame cã yarĩ, cã rupauri ãnajêrê cã neãrotiyupu Josêre yua. Bairo cã caátirotiro yua, José p̃uame Jesús rupauri ãnajêrê necoásupi. 39 Apei jo caãnacũ, jĩcãni ñamip̃u Jesure cabusup̃enietaricu Nicodemo cãã cã iñau ásupi. Bairo iñau ácũ, treinta kilos cãrõ majũ caroa cajutiñurijê mirra, áloe mena asuriquere jeasupi, Jesús rupauri ãnajêrê cã waregu. 40 Bairo José Nicodemo mena Jesús rupauri ãnajêrê nerĩ, jutii wêẽrĩ mena cã duruayuparã. Bairo cã duruagarã jũgoye, cajutiñurijê Nicodemo cã cajeatiataje mena wareyuparã cã rupauri ãnajêrê. Mai, judío majã, na ñicãjãã ãnanarê bairo cariarãrê na caátinucũrĩ wãme ãmu. Bairo tore bairo cã ásuparã. 41 Mai, Jesure yucupãĩṛu na capapaturocaricaro p̃uame jĩcã wese tũṛu ãmu. Ti wesep̃ure ãmu jĩcã ope útã ope mai jĩcãũ camasocu rupauri ãnajêrê na cacũñaeti ope. 42 Ti opeṛu Jesús rupauri ãnajêrê cũñupã. Catuacã ãmu ti útã ope p̃uame mai. Bairo toa cã cũcõãñupã Joséjãã yua. Tunu bairoa ti ñamicã caãno merê judío majã na cayerijãpa rãmu nijũgoro baiwu yua. Bairo tãmarĩã ti útã opeṛu cũñupã Jesús rupauri ãnajêrê.

20

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

1 Cabero ape semana caãñijũgori rãmu cabusuato iñã, canaitã jãñurõp̃ua María Magdalenã p̃uame Jesús masã opeṛu iñao ásupo. Bairo top̃u etao, útã tii masã ope biarica tii aperop̃u caãno iñãñupõ. 2 Bairo cabairo iñã, jããtu p̃uame atu tunuasupo. Jãã p̃uame ato

cānacāũ jāã āmu: yu, Jesús cū cabuei, cū camai majũ, Simón Pedro mena jāã āmu. Jāãtu etao, atore bairo jāã i quetibujuwō:

—¡Marí Quetiupau rupaũri ānajērē aperorũ necoaua! ¡Noorũ cū cūatanama i masĩã maniña! —jāã i quetibujuwō.

³ Bairo jāã cō caĩquetibujuro tũgo, pugarāpua Simón Pedro mena Jesús masā operũ jāã iñarāpũ. ⁴ Bairo iñarānā, pugarāpua aturi jāã apũ. Bairo aturi anā, yu puame Simón Pedro netōjāñurō yu atũwu. Bairi Simón Pedro jũgoye Jesús masā ope anatópũ yu etacoápũ. ⁵ Bairo etau, ti masā opere murĩ jāñurĩ ñiñajō jowũ. Juti wēērĩ jeto baucũñawũ. Yu jāápewũ ti masā opere baipua. ⁶ Yu berore ti masā operũ yu caāno, yu ēmuetawĩ Simón Pedro. Cū puame ti masā operũ iñacōã jāámĩ. Bairi cū caā iñawĩ juti wēērĩ. ⁷ Ape juti asero Jesús ruopare na caũmamiatato, apयेye juti wēērĩ mena jĩcārōã āmewũ. Ricaatipũ tupetutia cūrĩcārō cũñawũ. ⁸ Yu, Simón Pedro jũgoye caetaatacũ cūã ti masā ope pupearũ yu jāãcoápũ yua. Bairo nipetirije cabaiaatajere iñarĩ, cariape majũ “Caticoaupi Jesús,” ñi tũgoñamasĩwũ yua. ⁹ Mai, jāã puame jāã masĩcĩcōã recōãwũ Dios ya tutipũ, “Mesĩare cū na capajĩarocarō bero catigami tunu,” na caĩwoatujũgoyeticũĩqũērē. ¹⁰ Bairo Jesús masā operũ caĩñaratĩatana jāã tunucoápũ jāã ya wiipũ yua.

Jesús se aparece a María Magdalena

(Mr 16.9-11)

¹¹ María Magdalena puame Jesús masā ope tũpua oticōã tuaámo. Bairo otiona, Jesús masā ope anatópũ murĩ iñajō joyupo. ¹² Bairo áco, iñañupō pugarā ángelea majārē caroa juti botirije cajāñaatana Jesús rupaũri ānajērē na cacũata operũ na caruiro. Na, ángelea majā puame Jesús rupaũri ānajērē na cacũatapaure ruiyuparā. Jicāũ Jesús ruopoa caāniatapaure, ape cū ruportĩ caāniatapaure ruiyuparā. ¹³ Na, ángelea majā puame topũ ruirā, María Magdalenarē atore bairo cō i jēñiñañuparā:

—Mua, ¿nopēĩō mũ otiyati?

Bairo cō na caĩjēñiñarō tũgo, María Magdalena puame atore bairo na iñupō:

—Yu Quetiupau rupaũri ānajērē aperorũ cū necuupa. “Noorũ cū neatanama rita,” ñi masĩcĩñi. Bairi yu yaparuajāñuñi —na iñupō ángelea majārē.

¹⁴ Bairo ángelea majārē na i yaparo, ámejorenucā iñagona, Jesure qũñiñañupō yua. Bairo qũñiamiocũã, María Magdalena puame, “Jesua niñami,” i masĩesupo. ¹⁵ Bairo cō cabairo iña, atore bairo cō iñupũ Jesús puame:

—Mua, ¿nopēĩō mũ otiyati? ¿Ñamurē macãō mũ baiyati?

Mai, cō puame, “Oterica wesere cacoteĩ acũmi,” i tũgoñarĩ atore bairo qũñiñupō:

—Mu, Jesús rupaũri ānajērē aperorũ mũ cacũata, yu quetibujuya. Bairo mũ caquetibujuro, yu puame cū rupaũri ānajērē macãō ágo ñiña —qũñiñupō.

¹⁶ Bairo cārē cō caĩrō tũgo, Jesús puame atore bairo cō iñupũ:

—¡María!

Bairo Jesús cō cū caĩrō tũgo, María Magdalena puame ámejorenucārĩ, bairo qũñiñupō Jesure hebreo majā busurique mena:

—¡Rabunil (Mai, ati wāme, “Yure cabuei,” ĩgaro iña yu yaye hebreo majā mena.)

¹⁷ Jesús puame María Magdalenarē bairo cō iñupũ:

—Yu pāñaeicōãña. Yu Pacu tũpũ yu wāmuápériapũ mai. Bairi yu yarā yu bairārē bairo caānarē atore bairo ñi quetibujubojaoja: “Yu Pacu Dios tũpũ wāmucoágu yu baiya mai. Cū, yu Pacu Dios puame mujāã Pacu majũ niñami. Cūã niñami yu Pacu Dios majũ. Mujāã cūārē, mujāã Pacu Dios majũ niñami,” cō i quetibujũ rotijoyupũ Jesús María Magdalenarē.

¹⁸ María puame bairo Jesús cō cū caĩquetibujũ rotijoro tũgo, jicoqueĩ jāã cū cabuerā caāninucũatana tũpũ quetibujũo atĩcoasupo. Bairo jāã tũpũ etao, María Magdalena Jesure cō caĩñaatajere, bairi cū caquetibujurotiataje cūārē jāã quetibujuwō yua.

Jesús se aparece a los discípulos

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Ti semana caānijũgorĩ rũmu María Magdalena Jesure cō caĩñaatana rũmu merē naiocoato baiwu. Bairi jāã, Jesús cū cabuerā caānimiatana puame caroaro jāã caāni wii joperire biari jāã neñawũ. Jāã, Jesús cū cabuerā caānimiatana puame judío majā quetiuparārē uwirā, bairo jāã caāni wii joperire biari jāã neñawũ. Bairo jāã caneñarō, Jesús puame jāã recomacā majũ buia nucāetawĩ. Bairo jāã tũpũ buianucā etau, atore bairo jāã i jēniwĩ:

—¡Caroa yerĩ cutaje mujāārē cū joato Dios! —jāã i jēniwĩ Jesús.

²⁰ Bairo jāārē i jēni yaparori, cū wāmorĩrē na capapua cāmitiátajere jāã iñowĩ. Tunu bairoa cū warure na cajareo cāmitiáta ope cūārē jāã iñowĩ. Bairo cacatiatacũ cū caānorē iñarĩ yua, jāã puame butioro jāã tũgoña useaniwũ. ²¹ Bairo jāārē iñorĩ bero, tunu bairo jāã i jēninemowĩ Jesús:

—¡Caroa yeri cõtaje mujãârê cû joáto Dios! Yu Pacu puame mujããtu ati yepapu yu jowí. Bairi yu cãã mujãârê ati yepa macããna camasã watoapu mujãã yu joya, caroa quetie camasãrê na mujãã caquetibujumasiparore bairo í.

²² Bairo jãã íri bero, jãã buire putibatori, atore bairo jãã íwí:

—Espíritu Santore mujãã yu joya ãmerê. Cãrê cû bocãñeña yua mujãã mena caãnipaure.

²³ Tunu bairoa ni jicã ùcãrê roro cû caátie cû mujãã camasiriyobojata, carorije cawapa cãgoecure bairo tuagumi. Bairi tunu ni ùcãrê cû carorije wapare cû mujãã camasiriyobojatocõãta, carorije cawapa cãgona tuacõãgumi —jãã íwí Jesús.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Mai, jãã, puga wãmo peti rapore puga pëñirõ caãnacãu Jesús cû cabuerã mena macããcû jicãu, Tomás cawãmecucu apeyera “Gemelo” na caipiinucû puame jãã mena ãmewí Jesús cû cabuiaeta jãgoripaure. ²⁵ Bairi cabero, jãã, Jesús cû cabuerã puame jãã mena merê cû caãno yua, atore bairo cû jãã í quetibujumiwú Tomárê:

—Marí Quetiupau Jesure cû jãã íñaapú.

Bairo cû jãã caíquetibujumiatacããrê, atore bairo jãã í yucõãwí:

—Jesús wãmorirê na capapua cãmítitajere íñarí, yu wãmojãã mena ti opere yu capãñaeticõãta, cariape mujãã yu tãgoetigu. Tunu bairoa cû waru na cajareoãta opere yu wãmo mena yu capãñaeticõãta, cariape mujãã yu tãgoetimajucõãgu —jãã í yucõãwí Tomás.

²⁶ Cabero, jicã wãmo peti itia pëñirõ cãnacã rûmu canetõrõ bero, tunu jãã, Jesús cû cabuericãrã jãã neñawú tunu jãã ya wii pupeapu. Bairo ti watoa jãã caneñaripaure Tomás cãã ãmi yua jãã menarê. Caroarõ ti wii jopeerire jãã biatupeyocõãwú. Bairo jãã caãtimitacããrê, Jesús puame jãã tãpu jãã buiaetawí. Bairo jãã watoapu etari, atore bairo jãã jëniwí:

—¡Caroa yeri cõtaje mujãârê cû joáto Dios! —jãã í jëniwí Jesús.

²⁷ Bairo jãã í jëniwí bero, Jesús Tomárê atore bairo qũíwí:

—Íñaña yu wãmorirê na capapua cãmítitajere cãmíirê. Bairo íñarí, mu wãmojãã mena ñujoñaña ti cãmíirê. Tunu bairoa mu wãmo mena yu waru na jareoãta cãmíirêrê pãñau asá. Cariape catãgoecu majú ãmerícõãña. ¡Cariape tãgoe yu mu cãã!

²⁸ Bairo Jesús cû cû caírõ, atore bairo Tomás puame qũí nucãbucõãwí yua:

—¡Yu Quetiupau, yu netõrõ caãcû Dios majú mu ãniña! —qũíwí.

²⁹ Bairo cû caírõ tãgo, atore bairo qũíwí Jesús Tomárê:

—¿Ãmerê yure íñarípu cariapea yu mu tãgousayati? ¡Useanírí na ãmarõ noa ùna íñaetimirãã cariape catãgousanucûrã!

El porqué de este libro

³⁰ Baihua, Jesús capee majú caroa Dios yaye mena cû caátí ínomasíríjêrê jãã áti íñonucûwí. Tie nipetirijere ati tutipure yu woatu quetibujupeyoetiya. ³¹ Bairo woatu peyoetimidãã, atie mujãârê yu caquetibujuwaoaturijere mujãã yu quetibujucũña, tiere íñarí cariapea Jesús Dios macã, Dios cû cajon Mesías cû caãnierê mujãã camasiparore bairo í. Bairo cãrê cariape tãgousari, mujãã puame yeri capetietie cû cajorije majurê mujãã cãgogarã yua.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Cabero Jesús, jãã, cû cabuerãrê jãã baujaetawí tunu Tiberias utabucura cawãmecutira tãnipu. Atoore bairo baiwu: ² Topure caãna ato cãnacãu jãã ãmu: Simón Pedro, Tomás cawãmecucu apeyera Gemelo na caipiinucû, Natanael, Galilea yepa Caná cawãmecuti macã macããcû cãã ãmi. Jãã, Zebedeo pũnaa cãã pugarãpu jãã ãmu. Bairi tunu jãã mena macããna pugarã aperã cãã ãma.

³ Bairo topu jãã caãno, Simón Pedro puame atore bairo jãã íwí:

—Wai wei ácu yu baiya —jãã íwí.

Bairo jãã cû caírõ, jãã cãã bairo cû jãã íwí:

—Jãã cãã mu mena jãã wai werágárã —cû jãã íwí.

Bairo qũíri yua, cũmuapu ájããrí jãã acoápú, wai weráná. Bairo wai werãmirãcãã, ti ñamirê jãã wai pajíãépú.

⁴ Bairo jãã cabaiãno, cabusuñumugõatipau, Jesús puame ti utabucura tãnipu bauetawí. Bairo cû cabauetaro, jãã cû cabuerã puame, “Cãã, Jesús niñami,” jãã í masiépú, qũíñamirãcãã yua. ⁵ Bairi Jesús puame atore bairo jãã í jëniñawí:

—Yu yarã, ¿mujãã wai pajíãetíñati? —jãã í jëniñawí.

Bairo cû caíjëniñarõ, bairo cû jãã íwí:

—Jãã pajíãetiapu.

⁶ Jesús puame tiere tãgori, bairo jãã íwí:

—Bapire cariape nũgõã puame wẽroca ñuajoya. Bairo ána, capããrã mujãã wai pajĩãgarã —jãã ìwĩ.

Bairo cã caĩrõ, cã carotirore bairo jãã ápu. Bairi yua, bairo jãã caáto, dope bairo bapire jãã áti tũgãmuõpãmũo jomasĩepũ, capããrã majũ bapire wai na cajããrõ jũgori yua.

⁷ Mai, yu, butiuro Jesús cã camainucũũ puame wai capããrã na cajããrõ ñnarĩ, Pedrore atore bairo cã ñiwũ:

—¡Marĩ Quetiupaua niñamima! —cũ ñiwũ.

Bairo yu caĩrõ tũgo, Pedro puame jicoquei jãã Quetiupau Jesure qũĩñamasĩri, uwaro cã jutirore jãña, riapu rocañuarĩ baacoámĩ, Jesús tupũ ácsú. ⁸ Jãã, cã cabuerã puame bapire wai jiraricu majũ jãã tũgã pããpu cũmua capairica mena paputiro tãnipũ. Mai, jãã puame jõpu mee, paputiro wijaro cien metros cãrõ jãñurĩã caãnoi bapire jãã tũgãpããpu, wai capããrã majũ na cajããrõ ñnarĩ. ⁹ Bairi yua, jãã puame paputiropu maa etanucãrã, peero riorica peerore jãã ññawũ. Bairi ti peeropũ wai jicãũ pũõnucõrĩcũ cããrẽ jãã ññawũ. Pan cãã ãmu ti peero ture. ¹⁰ Paputiro tãnipũ jãã camaa nucãrõ ñña, Jesús puame atore bairo jãã ñwĩ:

—Jicããrã ñna ãmeacã mujãã cawai pajĩãetarãrẽ na jeasã ato puame —jãã ñwĩ.

¹¹ Bairo Jesús jãã cã caĩrõ tũgo, Simón Pedro puame cũmuapu etajãã, bapire tũgãati, paputiropu wai capããrã na cajããricãrẽ tũgãmojowĩ. Mai, capacarã jeto ciento cincuenta y tres majũ wai capããrã ti bapire jãñupã. Bairo ti bapire capããrã majũ wai na cajããmiatacããrẽ, ti bapĩ puame woepũ. ¹² Jesús puame bairo Pedro waire, bapĩ mena paputiropu na cã caweemocũ yaparoro ñña, atore bairo jãã ñwĩ:

—Tiaya. Uga wãcãrasã mai mujãã cãã —jãã ñwĩ Jesús.

Jãã puame merẽ, “Marĩ Quetiupau Jesua niñami,” jãã ñ masĩcõãwũ. Bairi bairo jãã cã caĩrõ, jãã puame jicãũ ñcũ puamena, “¿Ñamu majũ mu ãniñati?” cã jãã ñ jẽniñapũ Jesure. ¹³ Bairi yua, Jesús puame pããrẽ nerĩ, jãã batojowĩ. Wai cããrẽ torea bairo jãã batojowĩ.

¹⁴ ãme mena merẽ itiani majũ Jesús, jãã, cã cabuerã cañnimiatanarẽ, cãrẽ na capajĩãrocaro bero cacatitunuatacũ jãã tũpure buiaeta ññou baiwĩ Jesús.

Jesús habla con Simón Pedro

¹⁵ Bairo jãã caugawãcã yaparoro bero, Jesús puame Simón Pedrore atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

—Simón, Juan macũ, mure ñña: ¿ãnoa mu baparã netõjãñurõ yu mu maiñati?

Bairo Jesús cã caĩrõ tũgo, Simón Pedro puame atore bairo qũĩ yuwĩ:

—Yu Quetiupau, mu yu maimajũcõãña. Merẽ mu masĩña mu yu camairĩjẽrẽ.

Bairo Pedro cã caĩrõ, Jesús puame bairo qũĩwĩ:

—Baiupa, toroque yu caquetibũjũcũrĩjẽrẽ cariape catũgõusarãrẽ caroaro na coteri na jũgoãña.

¹⁶ Bairo Jesús Pedrore qũĩ quetibũju yaparo, bairo qũĩ jẽniñanemowĩ tunu:

—Simón, Juan macũ, mure ñña: ¿Mua, cariapea yu mu maiñati?

Bairo Jesús cã caĩjẽniñarõ, atore bairo qũĩwĩ Pedro:

—Yu Quetiupau, mu yu maimajũcõãña. Merẽ mu masĩña mu yu camairĩjẽrẽ.

Bairo Pedro cã caĩrõ, Jesús puame bairo qũĩwĩ:

—Baiupa, toroque yu caquetibũjũcũrĩjẽrẽ cariape catũgõusarãrẽ caroaro na coteri na jũgoãña.

¹⁷ Bairi yua ãme mena merẽ itiani majũ atore bairo qũĩ jẽniñanemowĩ Pedrore:

—Simón, Juan macũ, mure ñña: ¿Mua, yu mu maiñati?

Bairo Jesús itiani majũ cã cã caĩjẽniñarõ jũgori, tũgoñarĩqũẽ pairique mena atore bairo qũĩ yuwĩ Jesure:

—Yu Quetiupau, nipetirije yu mu masĩña. Mu masĩña merẽ mu yu camairĩjẽ cããrẽ.

Bairo Pedro cã caĩrõ, Jesús puame bairo qũĩwĩ:

—Baiupa, toroque yu caquetibũjũcũrĩjẽrẽ cariape catũgõusarãrẽ caroaro na coteri na jũgoãña. ¹⁸ Cariape mu ñña: Cawãmau ácsú, mu caborore jutiro jãñarĩ, noo mu caboropũ mu ãñesẽãnucũñupã. Mu cabucũaro yua, aperã camasã puame mu wãmorĩrẽ ñnumãgõrĩ, mu juti jããrĩ, mu caãgaetopũ mu neãrocagarãma yua —qũĩwĩ Jesús Pedrore.

¹⁹ Mai, bairije Pedrore Jesús cã caĩquetibũjuata, Pedro cã cariape wãmerẽ ñ quetibũju masĩõgu ñwĩ Jesús. Bairo Pedro cã cabairiapee jũgori camasã Dios cã catutuarijere na cã caĩñopeere ñ quetibũju ñwĩ Jesús. Bairo ñ quetibũju yaparo, bairo qũĩwĩ Jesús tunu Pedrore:

—¡Nipetirije yu caãtiãninucũrõrẽ bairo caroaro áticõã ninucũña! —qũĩ cũwĩ Jesús Pedrore yua.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Cabero Jesús cã caĩquetibũjuro bero, Pedro puame ãmejore ññau yua, yu majũrẽ ñññacõãwĩ, yu, butiuro Jesús cã camairẽ. Mai, yu puame Jesús mena jicãrõ jãã caugarui tusari

watoa Jesús cātuaca ruiri, atore bairo cū caījēniñarīcūā yu āniña: “Yu Quetiupau, ¿ni majū mūrē, bairo qūī būsujā buitirocauati?” cū caījēniñarīcūā yu āniña. ²¹ Bairo yu āmejore ĩñarī, atore bairo Jesure qūī jēniñawī Pedro:

—Yu Quetiupau, ānira, ¿dope bairo cū to bairoati? —qūī jēniñawī Jesús.

²² Bairo Pedro cū caījēniñarō, bairo qūīwī Jesús:

—Cū cabaiyasicoapata cūārē, o ati yeparu tunu yu caetaro cū cacaticōāmata cūārē, mū camasīpee mee niña. Mūa, tiere tūgoñarī mee, nipetirije yu caātiāninucūrōrē bairo caroaro áticōā ninucūña —qūīwī Jesús Pedore.

²³ Atore bairo Pedro Jesure cū caījēniñarō, Jesús cū caīquetibujataje queti etacoasupa Jesús yarā ĩubueri majārure: “Juan riaetigumi. Caticōā nigumi,” ĩrīqūē queti. Baipua, Jesús puame yure, “Riaetigumi,” ĩ mee bairo qūī quetibujawī Pedore. Atore bairo jeto ĩwī: “Cū cabaiyasicoapata cūārē, o ati yeparu tunu yu caetaro cū cacaticōāmata cūārē, mū camasīpee mee niña.” Tie jetore ĩwī.

²⁴ Yu, Jesús cū cabuei, cū cabuerique yu caññarīqūērē caquetibujū, ati tutire cawoaua yu āniña. Bairi atie yu caquetibujawoaturije caroa cariape macāājē queti niña.

²⁵ Apeye capee majū Jesús cū caátaje nimiña. Bairi nipetirije Jesús cū caātiānajērē marī cawoatupeyocōāta, ti tutiri puame ati umarecōre bijapetiro cārō nicoabujoro.

Tocārōā niña.

LOS HECHOS de los Apóstoles

La promesa del Espíritu Santo

¹⁻² M̄u, Teófilo, nocārō caānimajūūrē merē m̄u ȳu quetibuj̄u woajojūgow̄u. Jesucristo ati yeparu ācū, cū caātijagoriquere, bairi cū cabuerique nipetirije cūārē um̄recóo cū cawām̄uátí r̄um̄u cū cabaijānarīqūērē m̄u ȳu quetibuj̄u woajow̄u. Āmerē m̄u ȳu quetibuj̄unemoña tunu ati carta mena: Um̄recóoru cū cawām̄uápáro jūgoye, cū yarā apóstolea majā cū cabesericarā na caátipeere na quetibuj̄ucūñupī, Espíritu Santo cū camasirjē jūgori. ³ Mai, riarī bero Jesús p̄ame cū yarā apóstolea majā watoapu ati rupau mena na buia etayupi. Yoaro narē na buia añupī cuarenta r̄um̄urī majū, “Cacatiñiñami,” na cañmasiparore bairo ī. Bairo buia ācū, Dios cū carotimasirīrau macāājērē na quetibuj̄u añupī.

⁴ Mai, cajūgoyeru cū cabuerā mena ācū, “Jerusalén macārē mujāā witiweyoera mai,” na ī cūñupī. Atore bairo na ñupū:

—Ȳu Pacu mujāārē cū caijūgoyeticūricārōrēā bairo átigumi. Merē tiere mujāārē yu quetibuj̄uw̄u. Torena, mujāā cotegarā mai. ⁵ Juan ānacū p̄ame mujāārē oco mena bautizawī. Āme berore yu Pacu p̄ame roque Espíritu Santo mena mujāā bautizagumi. Cū Yeri majūrē mujāārē jogumi —na īcūñupī Jesús.

Jesús asciende al cielo

⁶ Ape r̄umu Jesús mena āna, cū jēniñañuparā:

—Jāā Quetiupau, ĩnocārōpu Israel yepa marī ya yepare marī ñicujāā na carotijūgoricarore bairo m̄u rotimasirjūgow̄ati? ĩNocārōpu Roma macāāna, ati yepare caēmarīcārārē na m̄u acureiati? ĩĀmea m̄u ācuati? —qūī jēniñañuparā.

⁷ Bairo na cairō t̄ago, atore bairo na ñupū:

—Tiere yu Pacu jeto átimasirñami. Bairi cū jeto ti r̄umu cūārē masirñami. Mujāā tiere mujāā camasipee mee ñiña. ⁸ Bairi Dios p̄ame ti r̄um̄urē mujāārē masiōētīmicūā, quetibuj̄u masirñiqūērē mujāārē jogumi. Espíritu Santo mujāā yeripu cū caetaro jūgori, yu yaye busuriquere mujāā quetibuj̄u masirgarā. Bairi Jerusalén macā macāānarē na mujāā quetibuj̄u jūgojarā. Cabero Judea yepa macāāna nipetiro caānarē, cabero Samaria yepa macāānarē, cabero ati um̄recóo nocārō cayoaropu macāāna cūārē na mujāā quetibuj̄ugarā yu yaye busurique quetire —na ī quetibuj̄uyupu Jesús cū cabuerārē.

⁹ Bairo narē quetibuj̄u yaparori bero, cū cabuerā na cañfatoyea, Dios p̄ame um̄recóoru Jesure cū newām̄uo jocōañupū. Bairo cū caato, buseriwo p̄ame cū tocoásuparo. Bairi yua, tocārōā qūñiña jānacōañuparā Jesure. Tunu qūñianemoesuparā. ¹⁰ Bairo cūrē na cañnamugōnucūrō, cañm̄ua p̄ugarā jutii cabotirijere cajāñaatana natu buiaetanucāñuparā.

¹¹ Na p̄ame atore bairo na ñuparā:

—Mujāā, Galilea yepa macāāna, ĩnopērīā jōbui um̄recóo puamerē mujāā ñnamugōcōānucūñati? Cū, Jesús, mujāā watoa cañniatacu um̄recóoru caácú ati yeparu átigumi tunu. Āmerē cū caato mujāā caññajorena bairo átigumi tunu —na ī quetibuj̄uyuparā.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Bairi apóstolea majā Olivo cawām̄ecuti buroru cañnimiatana tunucoásuparā Jerusalēpu. Olivo buropu átato, yoaesuparo Jerusalén macā. Judío majā na cayerijārī r̄umu ūno cūārē na cañesēāmasirō añuparō. ¹³ Bairo ti macārē etarā yua, na cacānirī w̄iipu cabui macā arua puamerē wām̄uátijāañuparā. Na p̄ame ato cānacāu añuparā: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo macā, bairi Simón, Celotea mena macāācū, bairi Judas, Santiago macā añuparā. ¹⁴ Na p̄ame nipetiro tocānacānia neñanucūñuparā Jesús yarā mena. Cū bairā, cū paco María, bairi aperā carōmia mena neñanucūñuparā, ñbueneñarā.

¹⁵ Bairi ĩcā r̄umu na cañubueāno, Pedro p̄ame na watoapu wām̄uncāñupū. Cañubueñarā p̄ame ciento veinte majū añuparā. Narē yua, atore bairo na ñupū Pedro: ¹⁶ “Ȳu yarā t̄agopeoya yu cañrjērē: David ānacū Espíritu Santo jūgori Judas cū cabaipeere cū caquetibuj̄uwoatuyaricarorea bairo baigaro. Judas ānacū p̄ame Jesure cañeparārē cajūgoricu āmi. ¹⁷ Marī mena macāācū ānimiwī. Marī mena capaapu ānimiwī cū cūā. ¹⁸ Bairo marī mena macāācū cañnibuj̄opau nimicūā, Jesure cū cañbuitirocarique wapa mena, ĩcā yepa wapatiyupu. Cabero ti yepa ācū, Judas p̄ame cū majūā pajīayasicosupū. Bairo cū cabaiyasiro, cū paaro p̄ame wooyasicosuparo. Cū utamijī wēērī ānajē witiyuparo. ¹⁹ Bairo roro cū cabairijere t̄agori, Jerusalén macāāna ti yepare Acéldama wām̄etiyparā.

‘Acéldama’ ĩgaro, ‘Rií Yepa’ ĩgaro ĩña na yaye busurique mena. ²⁰ David ānacū Salmos tutipū cū caquetibujucūriqūē atore bairo ĩña Judas cū cabaipeere:

‘Cū ya wii macāāna na ábatacoápáro.

Ni ĩjcāū ũcū cū tuaeticōāto ti wiire.’

Tunu bairoa apewēpū atore bairo ĩ cūnemoñupī:

‘Apei cū jāwasoáto cū capaa ānimitajere,’ ĩ cūñupī David ānacū.

²¹ “Ato marī mena caāna marī Quetiupau Jesús ati yepapū cū caāno cabapacutana niñama.

²² Juan ānacū Jesure cū cabautizaro beropūi bapacuti āna, umurecōopu Jesús cū cawāmuáti rūmupū cabapacuti jānaricārā nicōāñama. Bairo na mena macāācū ĩjcāū ũcū jāārē bairo caquetibujupau cū cajāārō ĩña. Judas wasoaye cañipau majūrē marī boya. Cū cūā quetibujugūmi marī Quetiupau cariacoatacu nimicāā tunu cū cacatirijere,” na ĩñupū Pedro to macāānarē.

²³ Bairo cū caīrō tūgo, pugarā na mena macāānarē na bootūgoñañuparā. José Justo, ape wāme Barsabás cawāmecucure boyuparā. Apei Matías cawāmecucu caārē boyuparā. ²⁴ Bairo na pugarārē na beseri yua, atore bairo Diore qūī jēniñuparā: “Jāā Quetiupau, mū roque nipetiro camasārē na yeripū na catūgoñarĭjērē camasī mū āniña. Bairo caācū ānirī jāārē mū masīōwā. Ni mū caboure cū mū besewa. ²⁵ Judas ānacū puame roro cū caátie jūgori roro popiye bairicaropū ásupi. Bairo cū paarique cū capitimiatajere apeī cū paawasoáto,” qūī jēniñuparā Diore.

²⁶ Bairo qūī jēniyaparori bero, ũtā rupaacarē āmeo wēē nuniñuparā. Bairo átiri masīñuparā Judare cawasoapaure. Matíare cū beseyupi Dios. Bairo yua, Matías puame puga wāmo peti rupore ĩcā pēnirō cānacāū catuaricarā apóstolea majā mena macāācū ĩjcāū caāninemojūgon āñupū.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ Cabero Pentecostés bose rūmū caetaro, nipetiro Jesucristore catūgousarā ĩcāpaua ĩhuberā neñarā baiyuparā. ² Bairo na cañubueāno, caāno tusaroa paio busuocajoyuparo umurecōopu caátie. Wino paio cabusuricarore bairo busuocajoyuparo. Ti wii, na caāni wii nipetiropū busuetayuparo. ³ Bairo cabairo yua, peero caūwāmuricā wēñirē bairo cabaurije tocānacāū rupo buipurea bauetayuparo. ⁴ Bairo to macāāna nipetirore na yeripū na jāāñupū Espiritu Santo puame. Bairo ñe ũnie rusaesuparo na camasīētē. Bairo caāna ānirī, aperā yaye busuriquere busujūgoyuparā. Espiritu Santo narē cū camasīōrĭjē jūgori bairo busuyuparā.

⁵ Mai, ti rūmūrĭrē āñuparā Jerusalēpure judío majā ati umurecōo nipetiropū macāāna caatiātana. Jerusalēpū ĩhuberā baiyuparā. ⁶ Bairo cabusocajorore tūgori yua, neñatayuparā apóstolea majā na caāni wiipū. Neñatarā yua, tocānacāūpua na yayeī na cabusurijere tūgoyuparā. Bairo, dope bairo ĩ tūgoña masīēsuparā. ⁷ Bairo tūgoña macāārī yua, atore bairo āmeo ĩñuparā:

—¿Ānoa nipetiro cabusurā, Galilea yepa macāāna mee na āniñati? ⁸ Bairo cabairā nimirācūā, ¿ñe jūgori marī yaye busuriquere caroaro na busumasīñati? ⁹ Marī mena caāna ĩcāārā, Partia macāāna niñama. Aperā Media yepa macāāna, aperā Elam macāāna, aperā Mesopotamia macāāna, aperā Judea yepa macāāna, aperā Capadocia yepa macāāna, aperā Ponto yepa macāāna, aperā Asia yepa macāāna niñama. ¹⁰ Aperā Egipto, Frigia, bairi Panfilia na cañī yepapū macāāna niñama. Aperā Africa yepa macāāna, Cirene macā jūgoye macāāna niñama. Tunu bairoa Roma cawāmecuti macāī caatiātana niñama. ¹¹ ĩcāārā na mena macāāna judío majā pūnaa na caānoi, judío majārē bairo na marī ĩña. Aperā na mena macāāna judío majā pūnaa āmerĭmirācūā, marĭrē bairo Diore na cairoarije jūgori judío majārē bairo na marī ĩña na cūārē. Tunu bairoa marī mena macāāna ĩcāārā, Creta yucpua macāāna niñama. Aperā Arabia yepa macāāna niñama. ¡Bairo ati yepa nipetiropū caatiātana nimirācūā, tocānacāūpua marī tūgoya marī yaye busurique mena Dios cū catutuarĭje mena cū caátiere! —āmeo ĩ busuyuparā na majū camasā puame.

¹² Bairo tūgoña macāārī yua, nopē bairo ĩ tūgoñamasīēsuparā. Bairo atore bairo āmeo ĩ jēniñuparā na majū:

—¿Nopē bairo marĭrē ĩgu qūīcuti Dios? —ĩñuparā.

¹³ Bairo na cañmiatacūārē, aperā ĩcāārā, “¡Cūmurā baiyama!” na ĩ boyetiyuparā apóstolea majārē.

Discurso de Pedro

¹⁴ Bairo na caīrō tūgo, Pedro, aperā cū mena macāāna puga wāmo peti rupore ĩcā pēnirō cānacāū apóstolea majā mena wāmunucāñupū. Pedro puame busurique tutuaro mena atore bairo na ĩñupū camasā cañnarā etaatānarē: “Mujāā, Judea yepa macāāna, mujāā ati

macã Jerusalén macããna cãã tũgopeoya mujããrê yu caĩpeere. ¹⁵ ãnoa yu mena macããna cũmuetĩĩnama. Mujãã narê mujãã caĩtũgoñarõrê bairo mee niĩnama. Ni ùcũ flãmĩrõcãcã muĩpu cã caasitutuatiĩpaũ caãnorê cũmucẽmĩ. ¹⁶ Bairo mee baiya. Profeta Joel ãnacũ jãã cabaĩpeere quetibũju jũgoyeticũĩũpĩ cũ ya tutĩpu. Atore bairo i woatuyayupi:

¹⁷ 'Atore bairo yu quetibũjuwĩ Dios: Ati umũrecõo caãnitusari rãmũrĩ caãno nipetiro camasãrê na yu jõgu Espĩritu Santo, yu Yeri majũrê.

Bairo yu caãto, mujãã pũnaa caũmua, mujãã pũnaa rõmirĩ cãã, yu yaye busũriquere quetibũju netõõgarãma aperã camasãrê.

Tunu bairoa cawãmarã yu yaye macããjê cabau iĩnorĩjêrê iĩnagarãma.

Tunu cabũtoa cããrê na yu quetibũju yu na caqũẽguerõpũ.

¹⁸ Bairi ti rãmũ caãnorê yu carõtĩrã caũmua, carõmia cããrê na yu jõgu Espĩritu Santo, yu Yeri majũrê.

Bairo yu caãto, yu yaye busũriquere quetibũjunetõõgarãma aperã camasãrê.

¹⁹ Jõ umũrecõõpũ ricaati cabairije baugaro.

Ati yepapũ cãã ricaati cabairije baugaro.

Rĩire bairije, peerore bairije, peero busũri bairije cabaurije cãã bau iĩnõgaro.

²⁰ Bairo cabairo, muĩpu umũreco macããcũ naitĩãcoagumi.

Ñami macããcũ puame riĩ cuire bairo jũãũ baigumi.

Bairo baĩgaro ati yepapũ yu caetaparo jũgoye.

Ti rãmũ puame caãnimajũrĩ rãmũ nigaro.

²¹ Bairi nipetiro camasã, "Yu Quetiũpaũ yu netõõña," caĩjẽnĩrã puame netõõõãgarãma, ñiwĩ Dios,'

i quetibũju yu yu Joel ãnacũ cũ ya tutĩpu," na iĩũpũ Pedro, to caneñarã etaatãnarê.

²² I quetibũju yaparo, na i quetibũjunemoĩũpũ tunu: "Yu yarã, Israel yepa macããna tũgopeoya yu caĩrĩjêrê: Jesũs, Nazaret macã macããcũ Dios cũ cabesericũ majũ ãmi. Merê mujãã caroaro mujãã masĩña cũ caãtajere. Capee átĩjẽño iĩnowĩ. Caroaro, camasãã manierê átĩjẽño iĩnowĩ. Dios cũ camasĩrĩjê jũgori cũ catutuarijere marĩ átĩ iĩnowĩ. ²³ Bairo caroaro cũ caãtĩmiatãcããrê, mujãã puame cũ mujãã boerpũ. Tirũmũpũ ati umũrecõõre Dios cũ caqũẽnoparo jũgoyerpũ, merê cũ macãrê roro mujãã caãtĩpeere masĩyerijãũpũ. Bairi mujãã puame cũ mujãã ñerotiũ. Cũ cariarore borã, roro caãnarê yucũpãĩpũ cũ mujãã papuatũrotĩũ. ²⁴ Bairo cãrê mujãã caãtĩmiatãcããrê, Dios puame cũ catĩoyupi. Carĩarĩcarã ãnana na caãnopũ caãnimiatãcããrê cũ wĩtĩo joroque cũ ãsupĩ Dios. ²⁵ Quetiũpaũ rey David ãnacũ, Jesũs cũ cabaĩpeere quetibũju woatucũĩũpũ atore bairo:

'Dios, yu Quetiũpaũ, yu mena ãnicõã ninucũĩĩami.

Yũture carĩape nũgõãrê ãninucũĩĩami, ñe ùnierê yu cauwietĩparore bairo i.

²⁶ Bairi bũtioro yu useanĩña. Ñe ùnie rusãetĩya yu yerĩpũre.

Tunu bairoa Diore yu basapeoya. Bairi yu tũgoñarĩqũẽ paetĩya.

²⁷ Yu yeri pũnarê carĩarĩcarã ãnana na caãnopũ mũ joroacetĩgu.

Mũ carõtĩre camai ãnĩrĩ yu rupapũ ãnatõrê to boao joroque mũ ãperĩgu.

²⁸ Carĩacoatã yu caãnimiatãcããrê, yu mũ catĩogũ tunu.

Bairi mũ tũpũ yu caãno, useanĩo joroque yu mũ átĩgu,'

i quetibũju yu yu David ãnacũ Jesũs cũ caĩpeere," na iĩũpũ Pedro, to caneñarã etaatãnarê.

²⁹ I quetibũju yaparo, na iĩnemoĩũpũ tunu: "Yu yarã, marĩ ñĩcũ David ãnacũ rĩacoãũpĩ. Bairo cũ carĩaro iĩña, cũ yaarocacõãũpũ. Nipetiro tiere marĩ masĩña. Marĩ nipetiro marĩ iĩnãcũũã cũ ãnacũrê na cãyaayarica ope ãtã opere. ³⁰ David ãnacũ puame profeta majõcũ ãniñãũpũ. Bairi cũ puame masĩcõãũpũ: 'Dios caãnorê bairo yure cũ caĩrĩcãrõrêã bairo yu pããmerã mena macããcũ jĩcãũ nigumi Cristo. Yure bairo Israel macããnarê na rotĩmasĩgumi,' i masĩcõãũpũ David. ³¹ Bairi David ãnacũ puame ape rãmũpũ cabaĩpeere camasĩrê bairo majũ Jesucristo carĩacoatãcũ nimicãã tunu cũ cacãtĩpeere quetibũju jũgoyetĩyayupi. Bairo iĩũpũ: 'Yu yeri pũnarê carĩarĩcarã ãnana na caãnopũ mũ joroacetĩgu. Tunu yu rupapũ ãnatõrê to boao joroque mũ ãperĩgu,' i quetibũju yu yu David, Jesucristo cũ cabaĩpeere. ³² Bairi cãrêã catĩoyupi Dios. Jãã nipetĩrã Jesure caĩnarĩcãrã jãã ãniña cũ cacãtirĩquere. ³³ Bairi ãmerê yua, Diotu carĩape nũgõãpũ carũĩ ãcũmĩ, cãrê rotĩbojãgu. Tunu bairoa Dios cãrê cũ caĩrĩcãrõrêã bairo Espĩritu Santo cũ caãtĩpeere rotĩmasĩĩnami. Mujãã nipetĩrije mujãã catũgoatãje, mujãã caĩñãatãje cãã Jesucristo cũ caãto jũgori baĩapũ. ³⁴ Marĩ ñĩcũ ãnacũ David rupapũrĩ ãnajêrê neãpũyupi Dios umũrecõõpũre. Tunu bairoa David ãnacũna atore bairo i woatuyupi:

'Dios puame yu Quetiũpaũre atore bairo qũĩũpũ: "Ato ruiya carĩape nũgõã puame mai.

³⁵ Mũ pesua caãnanarê na yu canetõõnũcãrõ berõpũ, mũ puame na mũ rotĩmasĩgu," qũĩũpũ,' i quetibũju woatuyupi David ãnacũ.

³⁶ "Bairi ati yepa, Israel yepa macããna nipetiro carĩape atiere na masĩãto: Cũ, Jesũs yucũpãĩpũ mujãã carãpuatũ rocarõtĩrĩcãre Dios puame nipetiro Quetiũpaũre bairo cũ

cũñupĩ. Tunu bairoa nipetiro camasārē netōōgu, marĩtu cū cajoricure bairo cū cũñupĩ,” na ĩ quetibũyupũ Pedro to caneñarā etaatānarē.

³⁷ Bairo cū caĩrō tũgori, butiuro tũgoña macañuparā. Bairo tũgoña macāārā yua, atore bairo na ĩ jēniñañuparā Pedrojāārē:

—Jāā yarā, ¿ñerē jāā caato to boyati āmerē?

³⁸ Pedro puame na ĩñupũ:

—Jesucristo yarā ānigarā, mujāā caāno cārō Dios mena busuqũēnoña roro mujāā caátiere. Roro mujāā catũgoñarĩjērē jānarĩ, caroa puamerē tũgoñajũgoya. Bairi tunu mujāā nipetiro mujāā cabautiza rotiro ñuña. Roro mujāā caátiere Dios puame cū camasiriyomasĩparore bairo ĩrā, bairo mujāā caato ñuña. Bairo mujāā caato, Espĩritu Santore mujāā jogami Dios. ³⁹ Torea bairo marĩ ĩ quetibũyũ cũñupĩ: “Yũ yeri pũnarē na yũ jogũ nipetiro yure catũgousarārē.” marĩ ĩ quetibũyũ cũñupĩ. Bairi mujāā, mujāā pũnaa cūārē, noo aperopũ macāana cūārē na jogami Dios, Espĩritu Santore, cūrē mujāā nipetiro mujāā catũgousaata —na ĩñupũ Pedro.

⁴⁰ Tore bairo jeto na quetibũjunemoñupũ Pedro:

—Bairo mujāā caato ñuña: Ati yepa macāana jĩcāārā cayasiparā niñama na carorije wapa. ĩNarē bairo mujāā cūā baieticōāña! Dios mena busuqũēnoña —na ĩñupũ Pedro camasārē.

⁴¹ Bairi yua, nipetiro tie quetire catũgousajũgorā puame bautiza rotiyuparā. Ti rũmũrē catũgousari majā mena macāana, itia mil majũ āninemoñuparā tunu. ⁴² Cabero na, catũgousajũgori majā puame caroaro tũgousayuparā apóstolea majā na caquetibũyurijere. Tunu bairoa caroaro nipetiro jĩcā majārē bairo ānimasĩjũgoyuparā. Bairo āna, nipetiro neñarĩ, Diore cū jēninucũñuparā. Tunu bairoa Jesũs cū caũgatũsarica rãmũrē tũgoñarĩ, pāārē uganucũñuparā nipetiro.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Nipetiro to caāna camasā puame apóstolea majā na caátiere ĩñarĩ, tũgocōā maniásuparā. Capee na caátijēñomasĩrĩjērē na caāti ĩñorĩjērē ĩñarĩ, tũgocōā maniásuparā. ⁴⁴ Tunu bairoa nipetiro catũgousajũgori majā caroaro jĩcārōrē bairo āñuparā. Bairi na mena macāana cabopacarā na caāmata, na cabopacarijere na nuniñuparā. ⁴⁵ Bairi na yaye majũ na cacũgorije caāno cārōrē nuniñuparā, wapa jegarā. Bairo āti yaparori, tie dinerore āmeo ricawoyuparā, narē carusari wāmerē na cawapatiparo ñurō. ⁴⁶ Tunu bairoa tocānacā rũma templo wiipũ neñanucũñuparā. Na ya wiirĩpũ cūārē Jesũs cū caũgatũsarica rãmũrē tũgoñarĩ pāārē uganucũñuparā. Useanirĩquē mena jĩcā majārē bairo jĩcārō mena ugariquere uganucũñuparā. ⁴⁷ Tunu bairoa Diore basapeonucũñuparā. Bairo na caātiāno ĩñarĩ, to macāana camasā nipetiro na ĩroayuparā. Bairi tocānacā rãmua, catũgousari majā menarē capāārā āninemo nucũñuparā. Marĩ Quetiupau puame cū canetōōrārē cū yarā majũ na ānio joroque na ātinemo nutuásũpu.

3

Un cojo es sanado

¹ Jĩcā rãmũ Pedro, Juan mena templo wiipũ ásũparā. Tres de la tarde caāno camasā na cañubueri hora majũ āñuparō. ² Mai, to templo wii jope tũpũ āninucũñupũ jĩcāw cawĩmau ācũpũna caāmasĩētacu. Cū yarā puame Caroa Jope cawāmecuti jope tũpũ cū cũnucũñuparā, camasā caetari majārē dinero limosnarē na cū cajēnimasĩparore bairo ĩrā. ³ Bairi yua, caāmasĩēcũ, Pedro, Juajāā na cajāāetaro ĩñarĩ, dinerore na jēnimiñupũ. ⁴ Bairo cū cajēnirō, Pedrojāā qũñañuparā. Qũñña yua, atore bairo qũñupũ Pedro puame:

—Yũ yau, tũgopeoya —qũñupũ.

⁵ Bairo cū caĩrō tũgo, Pedrore qũñañuparā, “Dinero yũ nunigu ácamĩ,” ĩ tũgoñarĩ. ⁶ Bairo cū caĩtũgoñamiatacuārē, atore bairo qũñnemoñupũ Pedro puame:

—Yua, plata, oro moneda tiirire yũ cũgoetiya. Bairo cũgoeticicā, Jesucristo yure cū camasĩōrĩjē jũgori mũrē yũ juátigu. Jesucristo, Nazaret macāacũ cū catutuarije mena mũrē ñiña: Wāmunucārĩ ájũgoya —qũñupũ Pedro caāmasĩēcũrē.

⁷ Bairo ĩ yaparori, cū wāmo cariape nugōā mena cū tũgāwāmuoñupũ. Bairo cū caato, caāmasĩēcũ rũpori puame, cū āñadobea cūā tutuacoásũparo. ⁸ Bairo cabairo yua, caāmasĩētĩmĩatacu puame patiwāmunucācōásũpu. Bairo patiwāmunucārĩ, āmasĩjũgoyupũ yua. Bairi Pedrojāā mena useanirĩ templo wiire jāāñupũ. Diore basapeori paticōā ñesēñupũ. ⁹ To macāana puame nipetirā cū caāmasĩrĩjērē, cū cabasapeori cūārē ĩñañuparā. ¹⁰ Bairo qũññarĩ yua, butiuro tũgocōā maniásuparā. Mai, cū masĩcōāñuparā. “Cūā niñami Caroa Jope cawāmecuti jope tũpũ cadinero jēniruinucũmĩatacu,” ĩ masĩcōāñuparā.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Cacatiatacu puame Juan, Pedrore pitigatiri, na mena nicōā ñesēñupũ. Bairi ti wii macāana cū cabairijere tũgori na tũpũ atuásũparā Portal de Salomón na caĩrōpũ, qũññagarā.

Торп аһуларә май Pedrojää. ¹² Pedro пуаме бairo на caetaro йһа, atore бairo на йһуру: “Уу уарә, Israel yepa macääna, ¿нопәйрә, ‘Pedrojää на camasiñjê жүгори, o Diore на caïroamasñjê жүгори caämasñecürê cü catioupa,’ cañrärê бairo мујää тәгоһаһати? ¹³ Jää мају, jää camasiñjê жүгори mee jää атиару. Марі һиçүжää, Abraham, Isaac, Jacojää әнана на caïroajүгоричу Dios пуаме cü macü Jesure caänimajүürê бairo caäcü cü cүһупү. Бairo cü caätimiatacүärê, мујää пуаме cü һерү, ати yepa macääna carotimasñi мајä түру cü мујää neäpü. Бairo мујää caäto, Pilato пуаме cü wiyogamiwü. Мујää пуаме cü cawiyogarijere мујää boepu. ¹⁴ Jesús, һе үһие carorije caäpei cü caänimiatacүärê, cürê cü cawiyoro мујää boepu. Roro caäcu пуамерê cü cawiyorore мујää bowu. ¹⁵ Бairo атири, yeri capetietiere cajomasñrê cü мујää pajjãrocacöä rotiwu. Бairo roro cürê мујää caätirociamiatacүärê, Dios пуаме cü caricoamiatacure cü catioyupi. Jää, cü jää йһawü tunu cü cacatiriquere. ¹⁶ Cü camasiñjê mena cü wameina jää cañrjê жүгори, әһи caämasñetimiatacure cü catio joroque cü jää атиару. Jesús mena jää тәгоһатутуауа. Бairo cü mena тәгоһатутуари, әһи мујää camasiñrê cü catipeticoao joroque cü jää атиару. Мујää йһаһа merê тiere,” на i quetibүjүpу Pedro to caneһarä etarärê.

¹⁷ I quetibүjү yaparo, на i nemoһupü tunu: “Уу уарә, merê уу masñia мујää catүgoһamawijariquere. ‘Dios macärê cü pajjãrä marü атиуа,’ мујää, мујää quetiparä cüä, мујää i тәgoһamasñesupa. Бairo i тәgoһamasñetiri, cü мујää pajjãrocacöä rotiwu. ¹⁸ Tirämuәре profeta мајä Dios cü caquetibүjунetöärotiricarä жүгори quetibүjү жүgoyeticүһүпү, cü macü, cü cajou ати yepapу popiye cü cabaiepere. Мујää пуаме popiye cü baio joroque мујää caätaje жүгори, Dios cü cajүgoyeticүñcärörêä бairo baietawu. ¹⁹ Bairi Dios mena busuqүenoһa roro мујää caätiere. Roro мујää catүgoһarjêrê jänarü caroa пуamerê тәgoһajүgoya. Dios mena тәgoһатутуajүgoya, roro мујää caätiere cü camasiriypoparore бairo irä. Бairo мујää caäpata, marü Quetiupau пуаме caroa yericütajere мујää jogumi. ²⁰ Tunu caänijүgoripapуina мујääärê cü cajogariçure cü jogumi Dios, Jesús Mesias мајүрê. ²¹ Baipua, ати yepapure apërigumi mai. Умүrecöopу nicöä әһигumi cü pacu Dios, tirämuә profeta мајä cañurärê cü cañrjêrêä бairo cabaipetiparo жүgoye. ²² Atope бairo на i quetibүjү cүһүпү Moisés әnacü marü һиçүжää әнанаrê: ‘Marü Quetiupau Dios пуаме мујää ture уу jowü. Toreä бairo apeire мујää jogumi profeta мајöçure. Мујää mena macäcү һиçcү caänipau һигumi cü cüä. Cü, мујääärê cü caquetibүjүeere caroarо түgopeoya. ²³ Torecu, һи һиçcү үcү cü, profeta мајöçure catүgousagaecü пуаме yasicoaгumi. Dios уарә, Israel уа poa macääna cawämecuna mena әmerigumi,’ i quetibүjү cүһүпү Moisés әnacü.

²⁴ “Nipetiro profeta мајä cüä әһе rümü cabaiepere quetibүjү жүgoyetiуayupa. Samuel cawämecusçupü quetibүjү жүgoanä, әһе macäänapу quetibүjү tuetayupa. ²⁵ Nipetiro Dios camasärê caroarо cü caätigarije, profeta мајä жүгори cü cañcүñqүê marü yaye cañipee аһуpä. Tunu бairo marürê caroarо атигу, Dios пуаме marü һиçүжää әнана mena cawäma wäme camasärê cü caätipeere quetibүjү cүһүпү. Atope бairo йcүһүпү Dios Abraham әnacürê: ‘Mu päramerä жүгори ати yepa macääna nipetiro caroarо әһигaräma,’ quñһүпү Abraham әnacürê. ²⁶ Bairi cü macärê cü catiori bero, marü judio мајä marü ture cü jojүgoyupi. Caroarо marü caänorê bori, marü nipetiro roro marü caätiere marü cajänaparore бairo i, marü judio мајätüre cü jojүgoyupi Jesure,” на i quetibүjүpу Pedro to caneһarä etarärê.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

¹ Бairo Pedro, Juajää camasärê на cañnitoyea, sacerdote мајä, bairi Dios уа wiire coteri мајä quetiupau, bairi saduceo мајä cüä etayuparä. ² На пуаме Pedro, Juajää mena asiajәһуһuparä. Camasärê на caquetibүjүro boesuparä. Tunu бairo, “Camasä caricoatana нимирäcүä tunu catiyama Jesure бairo,” на caiquetibүjүro boesuparä. ³ Bairi yua, Pedro, Juajääärê һерү, preso jorica wiipу на cүcöäһuparä, merê һamicä cañoi. ⁴ Бairo narê на cacүmiatacүärê, на caquetibүjүrijere catүgoatana to macääna пуаме на cañatajere cariape түgoyuparä. Bairi Jesure catүgousari мајä caämuә jetoa merê һиçä wämo cñacä mil мајү аһуpärä.

⁵ Ti rümü, busuri rümü Jerusalén macäpure quetiuparä judio мајä, bairi cabutoa camasñi мајä, Moisés әnacü cü caroticүñqүêrê cajүgobueri мајä cüä neһaһuparä. ⁶ На mena sacerdote мајä quetiupau, Anäs cüä аһуpä. Bairi Caifás, Juan, Alejandro, nipetiro sacerdote мајä quetiuparä уарә cüä на mena аһуpärä. ⁷ Бairo на caneһapetiro bero, Pedro, Juajääärê на neatü rotiyuparä. Бairo narê на cane etaro yua, на recomacä на һucöñ atore бairo на i jëһiһaһuparä:

—¿Noa на carotiro mena, o noa на camasiñjê жүгори caämasñetimiatacure cü мујää catioati?

⁸ Бairo на cañrö тәgo, Pedro пуаме һе үһие rusaricaro mano Espiritu Santo cü camasiñrê жүгори atore бairo на йһуру:

—Mujãã, ato macããna quetiuparã, mujãã cabutoa camasĩrĩ majã cãã, tũgopeoya mujããrẽ yu caĩpeere: ⁹ “¿Noa na carotiro mena cariyecucure cũ ñuo joroque cã mujãã átiati?” jãã mujãã ĩ jẽniñaña. ¹⁰ Bairi cariape mujããrẽ jãã ĩña, ati yepa, Israel yepa macããna nipetiro na camasĩparore bairo ĩrã: Jesucristo, Nazaret macããcũ cũ camasĩrĩjẽ jũgori, ãni mujãã watoa caãcũrẽ cũ catio joroque cũ jãã átiapu. Cũrẽã yucapãĩpu cũ mujãã papuatiuroca rotiwu. Bairo cãrẽ roro mujãã caátimiatacũãrẽ, Dios puame caricoamĩrĩcũrẽ cũ catioyupi. ¹¹ Mujãã, ãtã mena cawii qũẽnorĩ majãrẽ bairo mujãã ãniña. Jesús puame mujãã caĩñarõ mujãã caátimasĩetĩã ãtãrẽ bairo niñami. Bairo mujãã, cãrẽ mujãã caboetimiatacũãrẽ, ti wii mujãã caqũẽnorĩ wii macããcã ãtãã caãnimajũrĩcãrẽ bairo cũ cũñupĩ Dios. ¹² Bairi ni ãcũ apei ati umurecõo macããcũ camasãrẽ na netõõmasĩcũmi. Apei roro marĩ cabairijere canetõõpũre cũ cũẽsupĩ Dios —na ĩ quetibujuyupu Pedro quetiuparãrẽ.

¹³ Bairo to macããna quetiuparã Pedro, Juajãã camasĩrãrẽ bairo tũgoñatutuari na caquetibujurijere tũgorã, tũgocõã maniãsuparã. Merẽ, “Cabũgoro macããna, cabueetana niñama Pedro, apei Juan,” ĩ tũgoña masĩuparã. Tocãrõã yua, “Jesũs mena caãna niñama,” na ĩ tũgoña bõcayuparã. ¹⁴ Apeyera tunu caãmasĩetĩmiatacure na cacatioatacũ cãã na watoapu nucũñupũ. Bairi dope bairo narẽ cabucutiẽre ĩ masĩẽsuparã. ¹⁵ Bairi Pedro, Juarẽ macãpu na witiãrotiyuparã mai, narẽ na cabusarõtipeere ãmeo busugarã na majũ. ¹⁶ Atore bairo ĩñuparã:

—Pedro, Juajããrẽ ¿nopẽ marĩ ánaati? Ati macã macããna nipetiro masĩñama na caãti ĩñoatjere. Bairi marĩ puame, “Caãmasĩcũrẽ cũ catioetiupa,” marĩ ĩ masĩetĩña. ¹⁷ Bairo tiere ĩ masĩetĩmirãcãã, tutuaro mena, “Tocãrõã jãnaña mujãã cabuerijere,” na marĩ ĩgarã. Bairo marĩ caĩrõ bero yua, Jesús ãnacũ cũ caĩquetibujucũrĩqũẽrẽ quetibuju jãnagarãma —ãmeo ĩñuparã na majũ.

¹⁸ Bairo ĩrĩ bero, na piijoyuparã tunu Pedrojããrẽ. Na piijori yua, atore bairo na ĩñuparã:

—Jĩcã wãmeacã ãño Jesús ãnacũ cũ caquetibujucũrĩqũẽrẽ pugani quetibujeticõãña. Camasãrẽ tiere na bueticõãña —na ĩñuparã Pedrojããrẽ quetiuparã.

¹⁹ Bairo na caĩmiatacũãrẽ, atore bairo na ĩñupã Pedro:

—Mujãã caĩrĩjẽrẽ jãã cayuata, Dios cũ carotirijere canetõõrãrẽ bairo jãã baibujiorã, Dios cũ caĩñajoro. Bairi, ¿Dios yaye netõjãñurõ, mujãã yayere jãã catũgousaro mujãã boyati? ²⁰ Jãã puame jãã caĩñarĩqũẽ, jãã catũgorique cããrẽ camasãrẽ jãã quetibuju jãnamasĩetĩña —na ĩñuparã Pedrojãã.

²¹ Bairo na caĩrõ tũgo, quetiuparã puame tutuaro mena na quetibujunemoñuparã tunu. Nemo dope bairo na ĩ masĩetĩri yua, na wiyocõãñuparã. Mai, ti macã macããna nipetiro camasã puame Diore basapeorã baiyuparã, caãmasĩetĩmiatacure cũ cacatioataje jũgori. Bairi quetiuparã puame Pedrojããrẽ popiye na baio joroque na átimasĩẽsuparã. ²² Mai, to macããcũ caroa wãme jũgori na cacatioricũ puame cuarenta cũmarĩ netõõ cũgoyupu.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Bairi Pedro, Juan na cawiyootana ãnĩrĩ na yarã na caãnopũ ásuparã. Topũ etarã yua, nipetirije sacerdotẽ majã, bairi cabutoa camasĩrĩ majã narẽ na caĩatajere na quetibujuyuparã. ²⁴ Bairo na caĩquetibujuro tũgo, nipetiro jĩcãrõ Diore atore bairo ĩ jẽniñuparã: “Jãã Quetiupau, mua ati umurecõo, ati yepa, ria capairiya cããrẽ, nipetirije caãnierẽ caqũẽnorĩcũ mu ãniña. ²⁵ Mua, tirãmupure Espĩritu Santo jũgori David, mu caroti ãnacũrẽ atore bairo cũ mu quetibuju jũgoyeticũrotiyayupa murẽ na caãtipeere:

‘¿Nopẽĩrã camasã na asiajãñuñati Dios cũ cajou mena?
¿Nopẽĩrã, “¿Cũ marĩ netõñucãcõãgarã!” na ĩ tũgoñañati?’

²⁶ ‘Ati yepa macããna quetiuparã ãmeo qũẽgarã, na ãmuarẽ, “¿Qũẽnojũgoyetiya!” na ĩrã baiyama.

Bairi quetiuparã ati yepa macããna neñapori, Dios mena ãmeo qũẽgarã coterã baiyama. Tunu bairoa cũ macã Cristo, ati yepa cũ cajopau cããrẽ ãmeo qũẽgarã coterã baiyama,’ mi quetibuju jũgoyeticũrotiyayupa Davire.

²⁷ “Bairi mu caĩrĩcãrõrẽã bairo Poncio Pilato, bairi Herodes mena, Jerusalén macããna israelita, bairi ape yepa macããna mena neñarĩ, Jesús, mu cajoricũ, Mesias majũrẽ roro cũ ãma. Cũrẽã mu puame caãnimajũũ cũ ãnio joroque cã mu apũ. ²⁸ Bairo cũ na caãto, mu macũ cũ cabaípee nipetirijere mu caquetibuju jũgoyeticũñarĩcãrõrẽã bairo baipeticoaapu. ²⁹ Bairi jãã Quetiupau ãmerẽ tutuaro mena, ‘Jãnaña,’ jããrẽ na caĩatajere tũgoya. Bairo tũgori yua, jãã, mu carotirã puamerẽ, jãã mu jogũ tũgoñatutuariquere. Bairo mu caãto, mu yaye busarĩquere uwiricarõ mano caroarõ jãã quetibuju masĩgarã. ³⁰ Tunu bairoa mu camasĩõjorije mena cariyecunãrẽ jãã catio masĩgarã. Apeye áti ĩñorĩqũẽ cããrẽ jãã áti ĩñomasĩgarã, mu macũ caroũ majũ cũ camasĩrĩjẽ jũgori,” qũĩ jẽniñuparã Pedrojãã Diore.

³¹ Bairo na cajẽniyaparoro yua, na caneñarĩ arua puame butiõro yuguiyuparo. Bairo cayugui ãno, Espĩritu Santo puame na yeri pũnapũ ñajããetayupu. Torena, ñe ãnie rusaricarõ

mano cāgoyuparā Espiritu Santo cū camasīrjērē. Tūgoñatutuari, Dios yaye quetibūjuriquere quetibūjū masicōāñuparā yua.

Todas las cosas eran de todos

³² Tunu apeyera, to macāāna catūgousari majā jīcā majārē bairo tūgoñañuparā. Bairo ni jīcāū ūcū na mena macāācū cū yaye cū cacūgorijere maiesupū. Caroaro āmeo juātinemoñuparā na majū. ³³ Apóstolea majā pūame tūgoñatutuari, marī Quetiupau Jesús cariacoatacu nimicūā nemo cū cacatiriquere camasārē na quetibūjuyuparā. Bairo na caquetibūjuro, Dios pūame caroare na jonucūñupū. ³⁴ Tunu ni jīcāū ūcū Jesús yarā mena macāācū cabopacau mañupū. Nipetiro catūgousarā caweseeri, o wiiri cacūgorā tiere nunirī dinerore jeyuparā. ³⁵ Bairo tiere jerī apóstolea majārē na nunīñuparā. Na pūame tie dinerore camasā nipetirore na ricawoyuparā, narē carusari wāmerē na cawapatiparo ñuro.

³⁶ Torea bairo ásupū levita mena macāācū jīcāū José cawāmecucū cūā. Cū pūame Chīpre yucū poapū cabuiaricū añupū. Cūrēā apóstolea majā pūame Bernabé qūī wāmetiyuparā. Bernabé ĩgaro ĩña, “Tūgoña yeri ñuo joroque caācu”. ³⁷ Bairo Bernabé pūame cū wesere nunirī dinerore jeyupū. Bairo tiere jerī, apóstolea majārē tiere na nunīñupū, camasā cabopacarārē na na ricawoāto ĩ.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Apei na mena macāācū pūame ñuesupū. Bairo ásupū: Ananías, bairo cū ñumo Safira mena na wesere nunirī dinerore jeyuparā. ² Tiere jeyaparo yua, Ananías pūame cū ñumo mena jīcārōrē bairo tūgoñarī dinero carecomacā mena tuayuparā. Apeye catuarijere na nunīñuparā apóstolea majārē, “Nipetiroa mujāārē tie dinerore jāā nunīña,” ĩrā. ³ Pedro pūame na caitorijere masicōārī atore bairo qūññupū Ananīārē:

—Ananías, ¿dopēī Satanás mu cū carotirore bairo mu átiati? Espiritu Santore qūñtoore bairo mu átiupa, bairo carecomacā mu wese wapare mu cajoata. ⁴ ¿Mu ya wese mee to āniati, mu canuniata wese? Tunu bairoa ti wesere mu canunirō bero, ¿ti wese wapa mu yaye dinero mee to āniati? Bairo carecomacā jāārē mu cajoata, ñubujioatato. Cariapea quetibūjupere mu pūame, “Nipetiro mujāārē jāā joya,” mitoapu. Jāā meerē, Dios pūame roquere mītoapu —qūññupū Pedro Ananīārē.

⁵ Bairo cū cañrjērē tūgo, jicoquei riañacoasupū Ananías ānacū yua. Bairo nipetiro Ananías cū cabairijere tūgorā, butiuro uwiyuparā. ⁶ Bairo Ananías cū cariaro bero, cawāmarā átiri, cū rupau ānatōrē ūmarī cū yara acoāsūparā.

⁷ Itia horas bero cū ānacū ñumo pūame ti wiire jāāetayupo. Masīsupo cō manapu ānacū cū cabaiaatajere. ⁸ Bairo cō caetaro ĩña, atore bairo cō ĩ jēñiñañupū Pedro:

—¿Jāārē mujāā cañrjērē cārōā ti wesere mujāā nuniati?

Bairo cū cañjēñiñarō tūgo, atore bairo qūññupū Ananías ānacū ñumo Pedrorre:

—Tocārōā jāā wapa jeapu —qūñtooyupo cō cūā.

⁹ Bairo cō cañrō tūgo, atore bairo cō ĩñupū Pedro:

—¿Nopēīō mu manapu mena jīcārōrē bairo tūgoñarī Dios Yeri majūrē mujāā ĩtoati, bairo āna? ĩñañijate. Jōā atiyama mu manapu ānacūrē cayarātána. Āmea mu cūārē mu yara ágarāma.

¹⁰ Bairo cū cañrō tūgo, Safira cūā riañacoasupō Pedrotua yua. Bairo cawāmarā pūame ti aruapu jāāetarā, merē cariaatacopure cō ĩñañuparā. Bairo cō ĩña yua, cō ānacū cūārē yara acoāsūparā cō manapu ānacū tūpu. ¹¹ Bairo camasā nipetiro Ananías bairo Safira na cabairijere tūgorā, butiuro uwiyuparā Dios yarā, bairo aperā cūā.

Muchos milagros y señales

¹² Ti rāmārī caāno, apóstolea majā pūame camasā watoare capee Dios cū camasīrjērē mena caroare āti ĩñoñuparā. Nipetiro camasā neñanucūñuparā Pórtico de Salomón cawāmecutopu. ¹³ Aperā ricaati catūgoñarā na mena neñagaesuparā. Bairo baimirācūā, cariape catūgousari majārē na ĩroayuparā. ¹⁴ Bairo bairā, Jesucristo yaye quetire catūgousari majā menarē capāārā āninemo nucūñuparā caūmua, carōmia cūā. ¹⁵ Bairo cariayecunarē na cacūñarō mena Pedro cū caātīwāpu na cūñuparā. Pedro narē cū capāñaeiticōāta, “Cū canetōātīe wātīācā ūno na etagaro,” ĩrā, na cūñuparā. ¹⁶ Tunu Jerusalén macā tūni macāāna na yarā cariayecunarē, bairo aperā wātī yeri pūna mena capajūgorā cūārē na jeasuparā. Nipetiro na ūna caticoasuparā yua.

Los apóstoles son perseguidos

¹⁷ Bairo sumo sacerdote, saduceo majā jīcārā cū mena, Pedrojāā na caātīere tūgorā, na ĩñatutijāñuparā. ¹⁸ Bairo na ĩñatutiri yua, na ñerotiri, preso jorica wiipu na cūrerotiyuparā apóstolea majā pūamerē. ¹⁹ Bairo narē topu na cacūmiatacūārē, marī Quetiupau cū cajou

ángel puame ñamipü etari, preso jorica wii jopere pääcõãñupã. Pããrî, atore bairo na ññupã Pedrojããrê: ²⁰ “Tunu ánãja templo wiipü. Topü ãnirî, ati yepa macããna nipetiro ti wiire cañubuerã etarãrê na quetibujuya cawãma yeri na cacãgoepeere,” na ññupã ángel. ²¹ Bairi cabusuri rãmu caãno, na cã cañatatorea bairo ñamirõcãcã templo wiire jããetayuparã. Bairi to macããnarê na quetibujü jãgoyuparã yua.

Macããna na caquetibujüãno, sumo sacerdote bairi cã mena macããna mena neñarotiyuparã, nipetiro israelita majã cabãtoa camasãrî majãrê, Junta Suprema macããjêrê ãmeo busugarã. Bairo neñarî bero yua, apóstolea majãrê preso jorica wiipü caãnarê na neatírotiyuparã. ²² Bairo na caneatírotijoatãna puame preso jorica wiipü etarã, Pedrojããrê na bócaesuparã. Na bócaetiri yua, tunucoásúparã Junta Suprema macããna tũpna tunu. ²³ Atore bairo na ñeta ásuparã:

—Preso jorica wiire caroaro biaricaro caãnimiatacũãrê, tunu bairoa ti wii coteri majã caroaro na caññacotemiatacũãrê, ti wiire jããetarã, jãã bócaetiapü Pedrojããrê. Ni jĩcãũ ñcũ maniami ti wiipure —na ñ quetibujuyuparã.

²⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, sumo sacerdote, bairo templo wii policia majã quetiupau, bairo sacerdote majã caãnimajürã cãã tũgoñacõã maniasuparã. “¡Ago tame! Bairo na caãtie, ¿nocãrõpü na jãnarãati?” Ñ tũgoñañuparã. ²⁵ Bairo na caĩtũgoña ãno, jĩcãũ natu etari atore bairo na ññupã:

—Preso jorica wiipü mujãã cacũmiatana puame templo wiipü camasãrê na quetibujürã átiama tunu —na ñ quetibujuyupü.

²⁶ Bairo cã caĩrõ tũgo, ti wii coteri majã quetiupau cã ãmua mena Pedrojããrê macããrã ánã acocásuparã. Bairo na bócamirãcũã, roro na átimasĩesuparã. Camasã Pedrojãã na caĩrjêrê catũgorã etaatãnarê uwijãñuñuparã, “Marĩrê ãtã rupaa mena wêrêẽma,” ñrã. ²⁷ Bairãpua, Pedrojããrê na neásúparã Junta Suprema macããna tũpna. Bairo na caetaro ñña, sumo sacerdote puame atore bairo na ññupã:

²⁸ —Tutuarõ mena, “Cũ ãnacũ cã cabairiquere camasãrê na quetibujunemo eticõãña,” mujããrê jãã ñwã. Bairo jãã caĩmiatacũãrê, tiere mujãã tũgoetimajũcõãña. Jerusalén macã macããna nipetirore na quetibujürã mujãã átiya. Tunu bairoa nemojãñurõ roro, cã ãnacũ cã cariaricere jũgori jããrê cabucunãrê bairo jãã busujãrã mujãã átiya —na ññupã sumo sacerdote Pedrojããrê.

²⁹ Bairo cã caĩrõ tũgo, Pedro aperã cã baparã apóstolea majã atore bairo quĩñuparã:

—Dios jããrê cã caãtírotirije puame, camasã jããrê na caãtírotirije netõjãñurõ caãnimajürjê ñña. ³⁰ Dios, marĩ ñicũjãã na caĩroaricu puame Jesús yucupãipü mujãã capuaturõ-carotiricare tunu cã catioyupi. ³¹ Bairo cã catiori bero, ymũrecõõpü cã neãmí. Cã neãtí yua, cariape nũgõãpü cã ruirotiyupi. Bairo cã átiri, marĩ, Israel yepa macããnarê, Marĩ jũgocare bairo cã cũñupĩ. Tunu bairoa cãã, Marĩ Carorije Wapare Canetõã cã cũñupĩ, marĩ nipetiro roro marĩ caãtiere jãnacõãrĩ, tunu Dios cã carotirore bairo marĩ caãtiapore bairo ñ. Bairo marĩ caãpata, marĩ carorije wapare masiriyogumi. ³² Jãã tiere catũgoricããrã ãnirĩna jãã quetibujuya. Espiritu Santo cãã bairoa tiere masiõñami. Cãã ññami Dios cã carotirijere catũgousarãrê cã cajoricu —na ññuparã Pedrojãã.

³³ Bairo na caĩrõ tũgo, tutuarõ majũ asiayuparã. Pedrojããrê na pajãã recõãgamiñuparã.

³⁴ Mai, Junta Suprema mena macããcũ ãñupã jĩcãũ Gamaliel cawãmecucu. Cã puame fariseo majã yau, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩquêrê cajũgobuei ãñupã. Tunu bairoa nipetiro camasã quĩroanucũñuparã Gamaliere. Bairo cã yarã Pedrojããrê na capajãregarijere ññarĩ wãmuncãñupã, na ñ quetibujũgu. Mai, na quetibujũgu jũgoye, macãpü apóstolea majãrê na witi árotiyupü. ³⁵ Bairo na cawitiatato bero, atore bairo na ññupã cã ñna aperã caãnimajürãrê:

—Yũ yarã Israel yepa macããna, caroaro tũgoñaña ãnoarê mujãã caãtiipeere. Roro na mujãã átiere. ³⁶ Mujãã masĩña: Tirãmũpũre ãñupã Teudas cawãmecucu ãnacũ. Cã puame, “Yua, caãnimajũũ yũ ãñña,” ñ tũgoñañupã. Bairo cã caĩtũgoñarõ jũgori cuatro cientos majũ camasã cã caĩrjêrê cã tũgousayuparã. Bairo cã cabaimiatacũãrê, cã pajããrocacõãñuparã. Cũrê catũgousamirĩcãrã puame cã cayasiro bero yua, ábatapeticoasuparã. ³⁷ Cabero tunu camasãrê cõñarĩ na wãmerĩrê na cawoaturi rãmurĩ caãno ãñupĩ tunu apeĩ Judas, Galilea yepa macããcũ. Cã cãã cũgoyupü cãrê catũgousari majãrê. Bairo cã cabaimiatacũãrê, cã cããrê cã pajããrocacõãñuparã. Cũrê catũgousamirĩcãrã cãã cã cããro bero ábatapeticoasuparã.

³⁸ Bairi mujããrê atore bairo ñña: ãnoa Pedrojããrê roro na ápericõãña. Na pitiya. Atie camasãrê na caquetibujunetõrjê na majũã na catũgoñarjê caãmata, camasã puame yoaro mee jãnacõãgarãna tiere. ³⁹ Bairopua, na caquetibujurije cariapea Dios cã camasiõrjê majũ caãmata, tiere mujãã ññotamasĩetĩgarã. Bairi tũgoñaña ãnoarê mujãã caãtiipeere. Dios pesuare bairo mujãã tuare —na ññupã Gamaliel.

Bairo cã caĩrjêrê tũgo, cã caĩrõrê bairo boyuparã. ⁴⁰ Bairi apóstolea majãrê na pijorotiyuparã tunu. Na caetaro ñña yua, na baperotiri bero, “Pugani Jesús cã cabairiquere camasãrê quetibujueticõãña,” na ñ yaparori bero yua, na piticõãñuparã. ⁴¹ Bairo na caĩrõ bero yua,

apóstolea majã puame cañimajũrã watoa cañnimitana useanirĩqũẽ mena witicoásuparã. “Jesucristo yarã marĩ caãno jũgori popiye marĩ cãã marĩ cabaĩpeere cũñupĩ Dios,” i tũgoñarĩ useanirĩqũẽ mena witicoásuparã. ⁴² Bairi tocãnacã rũmua apóstolea majã caroa queti Jesús Mesías cũ caãnerẽ camasãrẽ na quetibujũnucũñuparã. Templo wiĩpu, bairi camasã ya wiĩripũ cããrẽ quetibujũñesẽãnucũñuparã.

6

Se nombra a siete ayudantes

¹ Ti yutea caãnorẽ Jesucristo yaye quetire catũgousarã puame capããrã ãninemonucũñuparã. Na mena macããna griego yayere cabusurã useanirõ ãnimasĩesuparã hebreo yaye cabusurã mena. Atore bairo na i busupaiyuparã: “Marĩ yarã griego cawapearã rõmirĩrẽ tocãnacã rũmua jĩcãrõ tũni na batoetiayama narẽ carusarijere. Na yarã hebreo cawapearã rõmirĩ jetore netõjãñurõ na maiñama,” i busupaiyuparã. ² Bairo na caĩbusupairo tũgo yua, pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ caãnacãũ apóstolea majã puame Jesucristo yarã nipetirãrẽ na neñorĩ atore bairo na iñuparã:

—Jãã, camasãrẽ carusarijere cabatorã jãã caãmata, Dios yaye quetire jãã quetibujũ masĩetibujiorã. Tore bairo jãã caãpata, ñuetibujioro. ³ Bairi jãã yarã, mujãã majũã mujãã watoa caãnarẽ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ caãmuarẽ na beseya. Marĩ nipetiro marĩ caĩroarãrẽ, bairi camasãrã, ñe ñine Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ carusaena ñnarẽ na beseya. Bairo mujãã cabesero bero, na marĩ cũgarã tie paariquere. ⁴ Jãã puame Diore jãã jẽnicõã ninucũgarã. Tunu bairoa cũ yaye quetire jãã quetibujũcõã ninucũgarã —na iñuparã apóstolea majã.

⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, nipetiro jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ, Esteban cawãmecucũre beseyuparã. Esteban puame Jesucristo mena butiro tũgoñatutuayupu. Tunu bairoa Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ carusaecu majũ ãñupã. Cũ berore beseyuparã Felipe, Prõcoro, Nicanor, Timõn, Parmenas, Nicolás. Nicolás puame Antioquía yepa macããcũ ãñupũ. Jesucristo yaye quetire cũ catũgousaparo jũgoye, ricaati cañubemirĩcũ tunu judío majãrẽ bairo Diore caĩroajũgoricũ ãñupũ. ⁶ Bairo na bese yaparori bero, apóstolea tũpu na jeásuparã. Na caetaro iña yua, apóstolea majã puame na wãmorĩ mena na rũpoari buire ñigãpeori, Diopure na jẽnibojayuparã na capaapeere.

⁷ Bairi yua, nipetiropu Dios yaye quetire tũgopeticoasuparã. Jerusalén cããrẽ Jesús yarã capããrã majũ ãninemoñuparã. Na mena macããna sacerdote majã cãã capããrã Jesucristo mena tũgoñatutua jũgoyuparã.

Arrestan a Esteban

⁸ Mai, ãñupũ Esteban cawãmecucũ jĩcãũ Jesucristo yarã mena macããcũ. Cũ puame Dios cũ camasĩõrĩjẽ mena tutujãñũñupũ. Bairi camasã watoa capee caroare ãti iñoñupũ. ⁹ Bairo cũ caãtiãno, judío majã jĩcããrã cũ boesuparã. Jĩcããrã Esclavos Libertados cawãmecuti wĩ, ñubuerica wĩ macããna, bairi jĩcããrã Cirene macã macããna, Alejandria macã macããna, Cilicia yepa macããna, bairi Asia yepa macããna cãã cũ boesuparã. Bairo cũ boetiri yua, cãtu etari, cũ mena busuyuparã, cũ busunetõgarã. ¹⁰ Bairo cũ busunetõgamirãcãã, cũ busunetõmasĩesuparã, Esteban puame Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ mena na cũ caque-tibujoro jũgori. ¹¹ Nopẽ bairo cũ busunetõmasĩetĩri yua, aperãrẽ yasioro dinerore na joyuparã, Estebãrẽ atore bairo cabũgoroa na i busujããto quetiuparãpure irã: “Ñani Esteban, ‘Marĩ ñicũ Moisés ãnacũ cũ carotiriquere ñuẽtĩña,’ iñami. Dios cããrẽ roro quĩbusuyami.” ¹² Bairo na caĩjocarije jũgori, Esteban mena na asiao joroque ásuparã. Bairi ti yepa macããna, cabũtoa camasãrã, bairi Moisés ãnacũ cũ carotĩcũrĩqũẽrẽ cajũgobuerã cãã Esteban mena asiajãñũñuparã. Asiarã yua, Estebãtu atuãtĩ, cũ ñee, cũ neásuparã Junta Suprema macããna tũpu. ¹³ Bairo topũ etarã, aperã cajocarã cabusupairãrẽ na macãñuparã. Atore bairo i jocayuparã Esteban cũ cabairijere:

—Ñani, Dios ya wĩ cañimajũrĩ wiire roro majũ i busunucũñami. Moisés ãnacũ cũ carotĩcũrĩqũẽ cããrẽ bairoa roro majũ i busunucũñami. ¹⁴ Atore bairo cũ caĩrĩjẽrẽ jãã tũgoapu: “Jesús Nazaret macã macããcũ ãnacũ templo wiire rocacõãgami. Tunu bairoa marĩ caãtiãñĩpeere Moisés ãnacũ cũ carotĩcũrĩqũẽrẽ wasoacoagami,” iñami Esteban —jocaraana iñuparã.

¹⁵ Bairo cañimajũrã quetiuparã, to macããna nipetirã caruirã Estebãrẽ na caĩñajoata, cũ riapẽ puame ángel riapẽre bairo bauyuparo.

7

Defensa de Esteban

¹ Bairo sumo sacerdote puame atore bairo qũĩ jēniñanemoñupũ Estebãrē: “¿Murē na caĩbusujãrĩjē cariape to ãniñati?” ² Bairo cũ caĩrõ tũgo, Esteban puame atore bairo iñupũ: “Yũ yarã, yũ jũgocujããrē bairo caãna, bairo yũ pacũare bairo caãna cãã tũgopeoya mai yũ caĩpeere: Marĩ Pacũ Dios catutuaũ majũ, marĩ ñicũ ãnacũ Abrahãrē cũ buiayupũ Mesopotamia cũ caãnopũ, Harãñ yeparũ cũ caãniãpãro jũgoye. ³ Atore bairo qũĩñupũ Dios Abrahãrē: ‘Mũ caãni yepa, bairo mũ yarã cũãrē na aweyocoãcũja murē yũ cayepa iñoparopũ.’ ⁴ Bairo Dios cũ cũ caĩrõ bero, Abraham Caldeapũ caãniatacũ Harãpũ ãniãsupũ. Cabero cũ pacũ ãnacũ riacoãsũpũ. Bairo cũ cariaro bero, Dios puame cũ jũgoãsũpũ ãme marĩ caãni yeparũ Abrahãrē tunu. ⁵ Mai, ti yepare cũ nuniesupũ Dios Abrahãrē. Petoaca ãno cũãrē cũ joetimajũcõãñupũ cũ caãniparore. Bairo cũ joetimicũã, Abraham ãnacũ cũ cayasiro beropũ cũ pãrãmerãpũre na joyupũ. Abraham ti yuteapũre capũnaa mãcũ cũ caãnimiatãcũãrē, napũre jogayupũ na caãniparore. ⁶ Bairo tunu Dios qũĩñupũ Abrahãrē: ‘Mũ pãrãmerã caãniparã roropũ macããnarē bairo ãnigarãma ti yeparũre. Ti yepa ape yeparũ na caãno jũgori, roro ti yepa macããna ãmũarē bairo ãnigarãma. Roro majũ na paarotiri na qũē epegarãma cuatro cientos cãmarĩ majũ,’ qũĩñupũ Dios. ⁷ Tunu qũĩñupũ Dios: ‘Yũa, ti yepa macããnarē, mũ pãrãmerãrē roro carotiri majãrē popiye na bairo joroque na yũ átigu. Bairo yũ caãto bero, roro na caãtana puame tore witiiri yua, ati yeparũ ãnigarãma. Yũre iñoagarãma tunu,’ qũĩñupũ Dios. ⁸ Bairo tunu cawãma wãme Abrahãrē cũ caãtipeere cũ caĩjũgoyeticũĩcãrõ bero, caãmũrē na rupãũ macããjẽrē yisetariquere cũ átiroticũñupũ Dios Abrahãrē. Bairo cũ caĩrĩcũ ãniĩrĩ cũ macũ jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rãmũrĩ cũ cacũgoro, cũ rupãũ macããtõrē yisetayupũ Abraham. Torea bairo ãsupũ Isaac cãã cũ macũ Jacob cawãmecũcũre. Cabero Jacob cãã torea bairo ãsupũ cũ pũnaa caãmũarē. Na ãñuparã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã poari Israel yepa macããna caãnijũgoricarã.

⁹ “Marĩ ñicũ Jacob ãnacũ pũnaa puame, na bai Josere qũĩñatutiyparã. Bairo qũĩñatutiri yua, Egipto yeparũ cañesẽarã ãnarē cũ nunirocacõãñuparã, topũ cũ yasiãto, Irã. Bairo cũ átiri, dinero jeyuparã cũ wapa. Baiřna, ti yeparũ cũ caãno, Josẽ mena ãnicõãñupũ Dios. ¹⁰ Topũ popiye cũ cabaimiatãcũãrē, cũ juãticõã ninucũñupũ Dios Josere. Masĩrĩqũẽrē cũ joyupũ. Tunu bairoa ti yepa Egipto quetiupãũ faraõn na caĩ Josere qũĩñajeso joroque ãsupũ. Bairo cũ caãtoi, quetiupãũ rey puame cũ roca macããcũ gobernador majũ cũ cũñupũ Josere. Bairo cũ caãto, Egipto yepa, bairo quetiupãũ rey ya wii cũãrē carotimasĩ majũ ãñupũ Josẽ.

¹¹ “Cabero Egipto yepare bairo Canaãn yepa cũãrē aua riarique ãñuparõ. Tie caãno nipetiro camasã popiye baiyuparã. Marĩ ñicũjãã ãnana cũãrē na caũgapee peticoasuparo. ¹² Bairo Jacob ãnacũ, ‘Egipto yepare trigo pan qũẽnorĩqũẽ cãgoyupũ mai,’ na caĩquetibujaro tũgo, cũ pũnaa, marĩ ñicũjãã ãnana majũrē na ãrotiyayupũ, tie ugariquere na wapatirãpãro ĩ. Tiwatoai Egiptore ãjũgoyayuparã marĩ ñicũjãã ãnana. ¹³ Cabero tunu Egiptore na caãtĩ watoai, Josẽ puame cũ jũgocujããrē cũ cabairijere na quetiubujayupũ. Bairo cũ caĩquetibujarõĩ, faraõn puame masĩñupũ Josẽ ya poa macããnarē yua. ¹⁴ Cabero Josẽ puame cũ pacũ Jacob, bairo cũ yarã nipetiro setenta y cinco majũ caãnarē na piãtirotiyupũ. ¹⁵ Bairo yua, Egipto yeparũ ãniãcoãsũpũ Jacob. Topũ riacoãsũpũ. Marĩ ñicũjãã ãnana cãã topũ riacoãsũparã. ¹⁶ Bairo Jacob cũ cariaro bero, cũ rupauri ãnajẽrē neãsũparã Siquem cawãmecuti macãpũ. Topũ etari, cũ yayuparã masa ope ãtã opepũ. Mai, Abraham ãnacũ puame Siquem macãpũ ãcã, nocãnacã dinero tiiri ãno majũ mena Hamor pũnaarē ti masa opere wapatiyayupũ.

¹⁷ “Abraham pãrãmerãrē Dios cũ caãtigajũgoricarorea bairo caetaripãũ, marĩ ñicũjãã Israel yepa caãniparã puame capããrã masabuyuparã, Egipto yeparũ ãna. ¹⁸ Bairo ti yutea caãno, Egipto yepare ape quetiupãũ rey jããñupũ Josere camasĩcũ. ¹⁹ Cũ, rey ãnacũ puame marĩ ñicũjãã ãnanarē roro na iñoeprotiyayupũ. Tunu bairoa roro majũ na paarotiri na qũē eperotiyayupũ. Bairo átiri tutuaro mena na pũnaa cawãmabuiarãrē rorotiyayupũ, na masabueticõãto ĩ.

²⁰ “Ti yuteai buiayayupũ Moissẽ ãnacũ puame. Dios puame cũ cawĩmaũacarẽ butiuro qũĩñajesoypũ. Bairo cũ cabuiaro bero, cũ pacũ caĩpũãcãrē cũ cãgoyuparã na ya wiĩpũre itiarã muĩpũa cãrõ mai. ²¹ Itiarã muĩpũa bero yua, ‘Cũ pajãrema Egipto macããna,’ Irã, riarũ cũ pojoyuparã capasãna Moissẽ ãnacũ rocure. Faraõn macõ puame na carocãatacare riarũ capasãure ñeñañupõ. Bairo cũ nerĩ bero, cũ butiuyopũ cõ macũ majũrē bairo yua. ²² Bairo na caãtbutioricũ ãniĩrĩ Moissẽ ãnacũ puame egipcio majã na cabuerije caãno cãrõrē masĩ butiyupũ. Cãã yua, butiãcũpũ, caãmũ caĩtutuaũ majũ ãñupũ. Tunu bairoa dise caãno cãrõ átimasĩ peyocõãñupũ.

²³ “Bairo yua, cabero cuarenta cãmarĩ majũ cãgũ, israelita majã cũ ya poa macããna majũrē na iñãũ ãjũgoyupũ. ²⁴ Topũ cũ caetaro yua, jĩcãũ Egipto macããcũ cũ yau israelitare cũ caãmeoqũẽrõ iñãrĩ, Moissẽ ãnacũ puame cũ ãmebojayupũ. Bairo cũ ãmebojau yua, Egipto macããcũrē cũ pajãrocãcõãñupũ, ñe wapa manoa cũ yau israelitare cũ caqũẽrõ jũgori. ²⁵ Mai, Moissẽ ãnacũ puame atore bairo ĩ tũgoñañupũ: ‘ “Marĩ israelita majãrē Moissẽ jũgori marĩ netõgũmi Dios,” ĩ masicõãrãma yu yarã,’ ĩ tũgoñañupũ Moissẽ ãnacũ. Bairo cũ

catūgoñamiatacūārē, na p̄ame bairo mee cū tūgoñañañuparā. ²⁶ Cabusuri rūm̄ caāno tunu na etayup̄ Moisés pugarā israelita majā caāmeoqūērārē. ‘Ámeo qūēēna, caroaro na āmarō,’ ĩ, atore bairo na ĩñup̄: ‘Mujāā jīcā majā mujāā āñiña. ¿Nopēirā jīcā majāana puga nugōā mujāā āmeo qūēñati?’

²⁷ “Bairo cū caīrō tūgori, cū bapare caqūēī p̄ame atuatīri Moisere cū tunerocajoyup̄. Bairo cū tunerocajori atore bairo qūñup̄ Moisere: ‘¿Noa murē jāārē caroti, caññabeseire bairo jāā watoare m̄ cū cūati?’ ²⁸ ¿Yure pajāārocaguāto miñati, ñamicā egipcio yaure m̄ capajāārocaatatore bairo átigu?’ ²⁹ Bairo cū caīrjērē tūgo, Madián yepar̄ ruticoásup̄ Moisés p̄ame. Top̄ ānicoteyup̄ ape majōcure bairo. Bairi tunu namo bōcari pugarā pūnaa c̄sup̄ Moisés.

³⁰ “Cuarenta cūmarī bero, camasā mano desiertop̄ ūtāū Sinai cawāmecutiitū cū caāno, jīcāū āngel cū buiaetayup̄ yuc̄ caūrīcū watoap̄. ³¹ Moisés p̄ame tiere ĩñarī ĩña ac̄acoasup̄. Bairo ĩña ac̄amicūā, caroaro ĩñanemogu tii caūrōtuaca āsūp̄. Bairo catuacā ācūna yua, tūgoyup̄ marī Quetiup̄ cū cabusurijere. Atoare bairo ĩ ocajoyup̄: ³² ‘Yua, yu āñiña m̄ ñicūjāā ānana Dios caānacū majū. Yua, Abraham, Isaac bairi Jacob Dios caānacū yu āñiña,’ ĩ ocajoyup̄ Dios. Tiere tūgori, Moisés p̄ame butiōro nanañup̄. Uwiri ĩñacānamuesup̄ yua ti peerore.

³³ “Bairi tunu qūñup̄ marī Quetiup̄: ‘M̄ canucūrīp̄ana yu caññip̄ana niña. Bairi n̄cūb̄gorique mena m̄ r̄po jutiire weya. ³⁴ Tunu, caroaro majū ĩññajonucūña yu yarā Israel macāāna bopacooro na cabairijere. “Butiōro majū popiye marī netōñña, atore āna,” na caīrjērē yu tūgonucūña. Tiere tūgori āmerē narē netōōgu yu ruiatīap̄. Bairi tiaya. Murē ārotigu yu ātiya Egiptop̄, yu yarā israelita majārē na m̄ canetōōbojaparore bairo ĩ,’ qūñup̄ Dios Moisés ānacūrē.

³⁵ “Israelita majā p̄ame cūrē na caboetato bero caññimiatacūārē, Dios p̄ame cū boyup̄. ‘¿Noa murē jāārē caroti, caññabeseire bairo jāā watoare m̄ cū cūati?’ na caīrīcārō bero caññimiatacūārē, Dios p̄ame Moisere narē canetōōp̄, tunu bairoa na cajūgop̄are bairo cū cūñup̄, āngel jūgori yuc̄ caūrīp̄ap̄ cū caāno. ³⁶ Cū, Moisenā na witiō jorogue na āsūp̄ marī ñicūjāā ānana Egiptop̄ popiye cabaimirīcārārē. Cūā, tunu capee caroare āti ĩñoñup̄ cuarenta cūmarī majū ria capairiya Mar Rojo, bairi tunu desierto cayuc̄manop̄ ācū.

³⁷ “Cūā, atore bairo na ĩñup̄ israelita majārē: ‘Dios p̄ame mujāā mena macāācūrē, jīcāū yure bairo caācū ūcū profeta cū ānio jorogue ātigumī,’ na ĩñup̄. ³⁸ Tunu Moisenā Israel poa macāāna mena āñup̄ desierto cayuc̄manop̄. Tunu bairoa āngel mena busuyayup̄ ūtāū Sinai cawāmecutiip̄. Tunu bairoa marī ñicūjāā ānanarē na quetibuj̄ netōōñañup̄ tie āngel cūrē cū caīrīqūē caroa quetire. Marī cūā tie cū caquetibuj̄netōōrīqūērē marī cūgoya āme cūārē.

³⁹ “Bairo marī ñicūjāā ānana p̄ame tiere cacūgorā nimirācūā, yūgaetiayuparā. Bairo tiere boetiri tunucoagayuparā tunu Egipto yepar̄. ⁴⁰ Bairi Moisés ūtāp̄ cū caññitoye yua, atore bairo qūñup̄ Moisés bai Aaron cawāmecūcure: ‘Moisés jāārē Egipto yepare cajūgowitiricū dope bairo cū cabairijere jāā masīētīña. Bairi wericarā jāā caīroaparārē na qūēnobojaya. Na nigarāma marī jūgūēā, marīrē cajūgoānarē bairo caāñiparā,’ qūñuparā. ⁴¹ Bairi yua na caīroap̄a wecure bairo cabauere cū weqūēñoñuparā. Bairo cū qūēnoī bero yua, waibūtoare na pajāñuparā, cū wericure basapeogarā. Tunu bairoa bose rūm̄ qūēñoñuparā, cū, wecure bairo cabauē na majūā na caātiacure qūñroagarā. ⁴² Bairi Dios p̄ame na aweyocoātī yua, ūm̄recōo macāāna ñocōārē na cabasapeorore ēñotaesup̄. Bairoa quetibuj̄ya profeta majā na cañwoatuyarique cūā: ‘Israelita majā, ĩmujāā cuarenta cūmarīrē desierto cayuc̄manop̄are āna, waibūtoare pajāñi, caroaro cariape yu ĩñari?’

⁴³ Bairo mee mujāā āp̄. Wericū Molōc yu wii ñubuerica wiiica mena mujāā āñēsēānucūwū.

Bairi tunu ñocō ūm̄recōo macāācū Refán cawāmecūcure mujāā ĩroawū.

Mujāā majūā mujāā caqūēnorīcārārē na mujāā ĩroawū.

Bairi mujāārē yu wējogu ape yepar̄, Babilonia jūgoye jāñurīp̄,

ĩ quetibuj̄ woatuyayup̄ profeta majā marī ñicūjāā ānana na cabairiquere.

⁴⁴ “Na, desierto cayuc̄manop̄ āna, cūgoyuparā Dios yu wii, waibūtoa aseri mena qūēnorīcā wiire. Dios p̄ame Moisere, ‘M̄ caññāata wiirena bairo m̄ āpa,’ cū caīrīcārō bero cū caāta wiire cūgoyayuparā. ⁴⁵ Marī ñicūjāā ānana cūā ti wiire cūgousayuparā, na pas̄na na cariaro bero. Bairi Josué ānacū mena macāāna cūā ti wiire neāñañuparā ati yepa macāāna caāñijōricarārē Dios cū camasīrjē mena narē na careri watoare. Bairi ape tuti, ape tuti macāāna berop̄ David ānacū cū caāni watoa majū ti wiire cūgōjāñañuparā. ⁴⁶ Rey David p̄ame Dios cū caññajoro carōū cañuū āñup̄. Jacob ānacū p̄ārāmerā Diore na caīroapa wii, wii majūrē qūēnogamiñup̄. ⁴⁷ Bairo cū caqūēnogamiatacūārē, cū macū Salomō roque qūēñoñañup̄ ĩubuerica wii templo Dios yu wii majūrē.

⁴⁸ “Dios nocārō catutuau majū camasā, ‘Dios ya wii nigaro,’ ĩrī na caqūēnorīcā wiire cū caāmerĩmiatacāārē, ti wiire qūēnoñañupū Salomón. Profeta majōcu cū cawoatuyarique caā bairo ĩña:

⁴⁹ ‘Ati umarecōopu ānirī yu rotijonucūña nipetiropare.

Mujāā ya yepa roque yu caññajoata, ōcārōācā bauya.

Bairi, ¿di wii ũno yu mujāā qūēnobojarāati?” ĩñami marī Quetiupau.

“¿Dipau to ānoati toroque yu cayerijāpapau?

⁵⁰ Yu jetoa ritaa yu qūēnowū atie nipetirijere,” ĩñami Dios,

ĩ woatuyayupi profeta majōcu,” na ĩñupū Esteban.

⁵¹ ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Mujāā Dios cū caĩrjērē mujāā botiomajūcōāña. Mujāā yeripū Diore camasīgaenarē bairo majū mujāā āniña. Mujāā āmoo ope caā tūgomasiētīña Dios yaye quetire. Tunu bairoa Espĩritu Santo cū camasiōgarijere mujāā átigaetiya. Mujāā ñicujāā ānanarēā bairo mujāā ānicōāña mai mujāā caā. ⁵² ¿Ni majū profeta majōcure mujāā ñicujāā ānana roro átiri na na pajīāreesupari? Tocānacāūrēā popiye na baio joroque ásupa. Mujāā ñicujāāna Cañuu majū cū caatĩpeere caquetibujarārē na pajīāreyupa. Cañuu carou majū merē etamiwī. Cūrē tunu mujāāna cū busujābuitiri, cū mujāā pajīārocarotiwa. ⁵³ Marī ñicujāā roque ángelea majā jūgori na caatĩnipeere Dios cū roticūrīqūērē tūgoypa. Bairo mujāā pñame marī ñicujāā na caĩrjērē catāgojūgoatana nimirācā, tiere caroaro mujāā tūgousaetiya,” na ĩñupū Esteban cabutoa camasīrī majārē.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Bairo cū caĩrjērē tūgori yua, netōjāñurō cū asiayuparā. Opi bacarupoturica tūnipū asiayuparā Esteban mena. ⁵⁵ Bairo cūrē na caasiamiatacāārē, Esteban pñame ñe ũnie rusaricarō mano Espĩritu Santo mena tūgoñatutuari umarecōopu ĩñamugōjoyupu. Bairo ĩñamugōjou yua, ĩñabocáyupu Dios catutuau majū cū caasiyabaurōre. Tunu bairoa Jesús cūrē qūññabocáyupu Dios yapau cariape nūgōā pñame caññanucūrē. ⁵⁶ Bairo ĩñarī yua, atore bairo na ĩñupū:

—ĩñamugōjoñijate! Umarecōo pāññacārīcārōrē bairo ñiñaña. Camasā Jūgocu Dios yapau cariape nūgōā pñame canucū cūrē ñiñaña —na ĩñupū.

⁵⁷ Bairo cū caĩmiatacāārē, na pñame na āmoo operire bocabiacōāñuparā, cū caĩrjērē tūgoaena. Bairo tūgogaetiri yua, tutuaro awajari, cū jetore nipetiro Junta Suprema macāāna cūrē cateerā atuátī, cū ñeñuparā. ⁵⁸ Bairo cū ñerī yua, ti macā ēñnotaricarō jūgoypu cū neásuparā. Topu ũtā rupaa mena cū wēē, cū wēē cū átīpajīā rocacōāñuparā yua Esteban ānacūrē. Mai, Estebārē capajīārā pñame na jutii cabui macāñjērē Saulo cawāmecucare cū coterotiyuparā.

⁵⁹ Esteban pñame cūrē ũtā rupaa mena na cawēētoye, atore bairo ĩ jēññupū Diore: “Yu Quetiupau Jesús yu yerire bocāñña,” ĩñupū. ⁶⁰ Bairo ĩrī bero, rupopaturi mena etanumurī busurique tutuaro mena atore bairo ĩñupū: “Yu Quetiupau, roro na caātiere na mu wapa boera. Na mu masiriyojojawa,” qūññupū Diore.

Bairo ĩ yaparo, riacoásupu Esteban ānacū yua.

8

¹ Saulo caā toa ĩñañupū Estebārē na capajīārō. “Ñujāñuña bairo na caāto Estebārē,” ĩ tūgoññupū.

Saulo persigue a la iglesia

Ti rāmūina Jesús yaye quetire catāgousari majā Jerusalén macāāna nipetirārē roro popiye na baio joroque ásuparā narē cateeri majā. Bairi nipetiro ábatapeticoasuparā Judea yepa, bairi Samaria yepa tūñirīpu. Apóstolea majā jeto Jerusalēpu tuayuparā. ² Aperā cañurā cañmua jīcārā Esteban rupaurī āñajērē yayuparā. Batioro cū ānacūrē otiyuparā. ³ Mai, Saulo caā roro popiye Jesucristo catāgousari majārē na baio joroque ácu ásupu. Wiiri caāno cārōrē jāārī, tutuaro mena carōmia, cañmua cūrē ñerī na jeárotiyupu preso jorica wiipu.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Bairāpna, aperā Jerusalērē cawitiweyoatana pñame caroa queti Jesucristo camasārē cū canetōōrīqūē quetire quetibujñesēñuparā noo na caátō cānacāpauya. ⁵ Na mena macāācū jīcāū Felipe cawāmecucu pñame Samaria yepa macāā macā, caāñimajūrī macārē ásupu. Topu etari yua, Jesucristo cū cabairique caroa quetire quetibujñesēñupū. ⁶ Nipetiro camasā to macāāna Felipetu ñeñarī cū caĩrjērē caroaro tūgopeoyuparā, caroa wāmerē Felipe na cū caāti ĩñorō caññarā ānirī. ⁷ Capāārā wātī yeri pūna cacāgorārē catioyupu Felipe. Bairo cū caāto, wātī yeri pūna pñame camasārē witiánā, awajari witiánucūñuparā. Capāārā

carupauri buarā, aperā caamasīēna cūārē catioyupū Felipe, topū ācū. ⁸ Tie cū caāti iñorjērē iñarī, butioro useaniñuparā ti macā macāāna yua.

⁹ Ti macārē añupū jīcāū Simón cawāmesacu cajūgoyepure cūmurē bairo caāti iñorīcū. Cū, Simón pñame Samaria yepa macāāna camasārē, “Yua, caānimajūū yu āniña,” na iñopeyupū. ¹⁰ Tie cū caquetibujurijere cawāmarā, cabutoapu cūā nipetiro caroaro majū cū tūgousayuparā. Bairo cū tūgousari, atore bairo iñucūñuparā camasā: “Ānia, Dios cū camasirijērē cacūgou majūā ācūmi,” i tūgoñañuparā.

¹¹ Cū cañrjērē cariape tūgoyuparā ape wāme mena yoaro cū caátito iñorjērē jūgori. ¹² Bairo cūrē catāgomirīcārā yua, Felipe caroa quetire cū caquetibujuro tūgori, cū pñamerē caroaro tūgousayuparā. Dios cū carotimasirīpau, bairi tunu Jesucristo cū cabairiquere cū caquetibujuro jūgori carōmia, caūmua cūā bautiza rotiyuparā. ¹³ Simón cajūgoyepu camasārē cañtomirīcū cūā Felipe caroa queti, cū caquetibujurijere tūgousayupū. Cū cūā bautiza rotiyupū. Bairo bautiza rotiri bero, Felipe mena añesēañupū. Felipe caroa wāmerē cū caāti iñorjērē iñarī, tūgoñacōā maniasupū Simón cūā.

¹⁴ Bairi yua, Felipe mena macāāna apōstolea majā Jerusalēpu caāna, “Samaria yepa macāāna Dios yaye quetire boyama,” na cañrjērē tūgori, Pedro, ape Juan mena na joyuparā Samaria yepa macāāna tūpu. ¹⁵ Topū etarā, ñubueri majā catāgousarārē Diopure na jēnibojayuparā, Espiritu Santo, Dios, cū Yeri majūrē na cū joátō, irā. ¹⁶ Mai, narē Espiritu Santo na jāāsupū. Marī Quetiupau Jesús wāme mena bautizarique jettore āsuparā mai to Samaria yepa macāāna catāgousari majārē. ¹⁷ Bairi Pedro, ape Juan mena rupoā buire na wāmo mena ñigāpeoyuparā. Bairo na caátōpu, Espiritu Santo, Dios Yeri majū na jāāñupū yua.

¹⁸ Simón pñame apōstolea majā camasā rupoā bui na cañigāpeoroa, Espiritu Santo cū caatōre iñarī, apōstolea majārē dinero nunigayupū. ¹⁹ Bairo nunigari, atore bairo na iñupū: —Yu cūārē yu joya tie masirīqūērē. Yu cūā ni jīcāū ūcūrē iñu wāmo mena yu cañigāpeoroa, Espiritu Santo cū jāātō mujāā caátorea bairo i, yu boya —na iñupū Simón apōstolea majārē.

²⁰ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo quññupū Pedro pñame: —Mua, dinero mena mu wapatiga tūgoñaña Dios cū catutuarijere. Roro mu tūgoñaña. Bairi, iñu dinero mu mena to yasiátō! ²¹ Dios cū caññajoro mu catūgoñarjērē cariape mee niña. Bairi jīcā wāmeacā ūno Dios yerire mu ñemasētīña mua. ²² Roro mu catūgoñarjērē jāñaña. Tunu bairoa Diore butioro cū jēniña, carorije mu catūgoñarjērē cū camasiriyobojapapore bairo i. ²³ Mu yeri ñuētīna. Caroaro cariape mu tūgoñañētiña mua —quññupū Pedro Simorē.

²⁴ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo na iñupū Simón Pedrojāārē: —Diopure yu mujāā jēnibojawa, yure mujāā cañrōrē bairo to baeticōātō, irā —na iñupū yua. ²⁵ Cabero to macāānarē marī Quetiupau Jesús cū caátaje na caññarjērē, bairi tunu Dios yaye quetire na quetibujuri bero, tunucoásuparā apōstolea majā Jerusalēpu. Topū ánā, capee macāārīrē Samaria yepapu quetibujuyuparā caroa quetire.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Cabero ángel marī Quetiupau cū cajou pñame atore bairo quññupū Felipere: “Ácūja ape nugōā warua jope macāā wāā Jerusaleī caátī wāā, Gaza macā caetari wāāpu.” Ti wāā pñame desierto cayuchmanopu añuparō. ²⁷ Bairo ángel cū cañrjērē tūgo, ti wāāpu acoásupu Felipe. Bairo ti wāāpu eta yua, jīcāū Etiopía yepa macāācūrē bocáyupū. Cū pñame ti yepa macāācū caānimajūū añupū. Bairo caācū ānirī, ti yepa macāāna quetiupau yaye dinerore caññausau añupū. Ti rāmñirē Jerusalēpu Diore cañubuepeou ātacu añupū. ²⁸ Bairi Jerusalēpu caāniatacu cū ya yepapu tunuacū baiyupū. Bairo ácū yua, cū ya caturicacapu ruiiri, profeta Isaiás ānacū cū cawoatucūñrjērē bueásupū.

²⁹ Bairo cū buenutuátō, atore bairo quññupū Espiritu Santo pñame Felipere: “Tia caaturicaacatu pñame ácūja.” ³⁰ Bairo Felipe pñame caaturicaacatu ácū, tūgoyupū Etiopía macāācū Isaiás tutire cū cabuero. Bairo tūgori, atore bairo quññiñañupū:

—¿Mu cabuerijere mu tūgomasiñati?

³¹ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo quññupū Etiopía macāācū pñame:

—Yu tūgomasiñētiña yure caquetibujū cū camano jūgori —quññupū.

Ī yaparo yua, Felipere cū caaturicacapu wāmu ájāārōtiri bero, cātu cū ruirotiyupū. ³² Etiopía macāācū cū cabueataje pñame atore bairo iñuparō, Jesucristo cū cabapeere profeta Isaiás ānacū cū caquetibujwoaturique:

“Oveja nurīcū camasā cū pajjāgarā, cū na caneátatore bairo caūmu cūārē cū pajjāgarā cū neágarāma.

Tunu bairoa cordero poa mena jutii quñenogarā, cū poare na cajuaro, busuetiyami.

Torea bairo caūmu cūā busuetigumi, roro cū na caātmiatacūārē.

³³ Cū, caūmu carōm cū caānorē bairo cū rori, cū boyeti epegarāma.

Ñe wapa mee roro cū átigarāma.

Ati yepapu, cū camasācuti ānie to manio joroque cū átigarāma cū caāni yutea macāāna pñame.

Bairi ni jċcā ūcū, roro cārē na caátaje wapare cōñapeyomasġēcūmi,”

ġ quetibujya Dios ya tuti, Etiopía macācū cū cabueataje.

³⁴ Etiopía macācū ruame atore bairo qūi jēniñānupū Felipere:

—Noarē ġ quetibujyu bairo qūi quetibujy woatuyupari profeta majōcu: ġcū majūā cū cabaipeere qūiñati? ġO apei ūcū ruame cū cabaipeereata qūiñati? Yu quetibujya tiere. Yu masġaya yu cūā —qūiñupū.

³⁵ Bairo cū caġjēniñarō, Felipe ruame cū quetibujyupū nipetiro. Etiopía macācū cū cabuejagoatapani quetibujy ācū, caroa queti Jesūs yaye cārē nipetirijere cū quetibujyupū Felipe. ³⁶ Cabero jāñurġ ria cañnīpaurē na caetaro, atore bairo qūiñupū Etiopía macācū Felipere:

—Ato niña oco. Bairi, ġyure mū bautizagaetiati? ³⁷ Bairo cū caġrō, Felipe ruame atore bairo qūiñupū:

—Cariape mū catūgoñatutuarije nipetirije mena mū catūgousaata, mūrē yu cabautizaro ñña.

Bairo cū caġrō tūgo, atore bairo qūiñupū:

—“Cariape Jesucristo, Dios macū majū niñami,” ñi tūgoñña —qūiñupū Etiopía macācū Felipere.

³⁸ Bairi yua, caatēricare tuarotiyupū. Bairo tuarotiri yua, ruġarārna ruinūcārġ riapū āsūparā. Topū Felipe ruame oco mena cū bautizayupū Etiopía macācārē yua. ³⁹ Bairi yua, riapū cañniatana na camaátō bero, marġ Quetiupay yeri, Espiritu Santo ruame Felipere cū necoāsūpū aperopū. Etiopía macācū ruame qūiñanemoesupū Felipere yua. Bairo qūiñanemoeticūā, useanirġqūē mena ājūgo āsupū tunu, cū ya yerapū ācū. ⁴⁰ Cabero Felipe ruame Azoto cawāmecuti macārū āñupū. Topū ācū, tocānacā macāārē quetibujy netōñupū. Cesareapū caroa quetire quetibujy etayupū.

9

Conversión de Saulo (Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Mai, Saulo ruame Jesucristo yarā catūgousari majārē na asiajānaesupū. Nipetiro na ūnarē pajġāregayupū. Bairi Saulo ruame sumo sacerdote tūpū āsūpū. ² Damasco macāājē “Narē ñēña,” ġrġqūē paperare qūēnorotiāsūpū sumo sacerdotere. Nubuerica wiiri macāāna caroa quetire catūgousarā, carōmia, caūmua cañnarē Jerusalēpū na preso jogū topū cū caāpāro jūgoye, bairo cū ātirotiyupū Saulo sacerdote majā quetiupaurē. Tiere bōca yua, acoāsūpū tġ macārū. ³ Bairo cū caátō, Damasco macārē cū caetagarō majū caānoa, caasi-yarije majū cū asiyaetayuparo. ⁴ Bairo cabairo, Saulo ruame ñacoasupū yerapū. Yerapū ācū, atore bairo caġocajorijere tūgoypū: “Saulo, Saulo, ġnopēġ yure mū pesucutiati?” ġ ocajoyuparo.

⁵ Saulo ruame, “Quetiupay, ġñamū ūcū mū āniñati?” ġ jēniñānupū. Bairo cū caġrō, cabusūrije ruame atore bairo qūiñemoñuparō: “Yua, Jesūs Nazaret macācū yu āniña. Roro yu ātigu, mū causana yu āniña. ⁶ Wāmūnūcārġ mū caátġ macārū ācūja. Topū mū caātipeere mū quetibujgarāma.”

⁷ Cū baparā cū mena caānā ruame masamanimīrōcūā, cabusūrijere catūgoatana ānirġ acūanetōcoasuparā. ⁸ Cabero Saulo ruame yua, yepa caāniatacu wāmūnūcāñupū. Bairo wāmūcārġ cū caġñagamiatacārē, cū caapee ruame ġnarāēsuparō. Bairo cū caġñamasġētōġ yua, cū baparā ruame Damasco macārū cū necoāsūparā. ⁹ Tġ macārū etari bero, itia rāmū majū ġñamasġēcūā, tunu bairoa ūgaecu, etiecu, ānicōāñupū.

¹⁰ Mai, tġ macārū āñupū catūgousari majōcu Ananías cawāmecucu. Cārē marġ Quetiupay ruame qūēguericarore bairopū buiaetari, atore bairo qūiñupū: “ġAnanías!” qūi jēniñānupū. Bairo cū caġjēniñarō, Ananías ruame, “Atoa yu āniña yu Quetiupay,” qūiñupū.

¹¹ Atore bairo qūiñemoñupū marġ Quetiupay ruame tunu: “Wāmūnūcārġ ācūja átāwā Cariape cawāmecutiwā ruame. To ācū, Judas ya wġ macāānarē, ‘ġNoorpū cū āniñati Saulo cawāmecucu Tarso macācū jġcūā?’ na mġ jēniñagu. Cū, Saulo ruame yu jēni baiyami mai. ¹² Merē qūēguericarore bairopū cū tūpū mū caāpēre cū ñiñopū Saulore. Mū, Ananías cawāmecucu jāātġ, cū ruopā bui ñġġapeo mū caātipeere ġñami, Saulo tunu cū caġñamasġarore bairo ġ. Bairo cū mū caātipeere merē ġñami.”

¹³ Bairo cū caġrġjērē tūgorġ, Ananías ruame atore bairo qūiñupū Jesure: “Capee majū Saulo roro cū caātie quetire yu tūgonucūña. Roro majū carori wāmerē ātiocajonucūñami mūrē catūgousari majā Jerusalén macāānarē. ¹⁴ Ąmerē atūpi tunu atore. Sacerdote majā quetiuparārē ñerotirica papera pūrōrē qūēnorotiri atūpi, ato macāāna nipetiro mūrē catūgousarārē preso jorica wiipū na jeāgu,” qūiñupū marġ Quetiupay Ananías.

¹⁵ Bairo cū caīrō, marī Quetiupau puame atore bairo qūīnemoñupū Ananīarē: “Ácája cū tųp. Cū, Saulo yu cabeseatacū niñami. Cūā, yu yaye quetire quetibujugumi nipetigopu macāānarē. Na quetiuparā reyes majā, aperā israelita majā cūārē caquetibujupau niñami cū, Saulo. ¹⁶ Yu yaye quetire cū caquetibujuro jūgori popiye baigumi. Yu majū tie cū cabaipere cū yu quetibujugu Saulore,” qūīñupū Jesús Ananīarē.

¹⁷ Bairo cū caīrō bero, Ananías puame ásupu Judas ya wii, Saulo cū caāni wiipu. Ti wii cū caāni wiipu jāētari bero yua, Saulo rupo bui cū wāmorī mena ñigāpeori atore bairo qūīñupū:

—Saulo, yu yaure bairo caācū, marī Quetiupau Jesús maapu mu caátó murē cabuiatacū puame mu tųp yu joami, tunu cañīamasīētīmiatacū miñamasīō joroque ī. Tunu bairoa ñe ūnie Espiritu Santo cū camasiōñjē carusaecu cū ānio joroque ī, mu tųp yu joami —qūīñupū Ananías Saulore.

¹⁸ Bairo cū caīrō, jicoquei iñamasīcoasupu tunu. Wai nutārē bairije cū caapeepu caāniataje cañaweyorore bairo caroaro jicoquei iñamasīcoasupu tunu. Bairo cū cañīamasīō bero yua, cū bautizayupu Ananías. ¹⁹ Cabero ūgayupu yua ūgariquere. Bairo ūgari beropu tutuayupu tunu itia rāmu caugaetiatacū ānirī. Bairi yua, Damasco macāāna Jesucristo yaye quetire catūgousari majā mena nocānacā rāmu ūno āninemoñupū.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Cabero Jesús Dios macū cū caānierē quetibujū jūgoypu Saulo ñubuerica wiiri macāānarē. ²¹ Bairi nipetiro cū cañīñjērē catūgorā puame tūgocōā maniāti, atore bairo āmeo iñuparā na majū:

—Āni, Jerusalēpu ācū, Jesure catūgousarārē roro caátacua niñamijā. Ati macā macāāna Jesure catūgousarā cūārē ñei acū baiupu, Jerusalēpu sacerdote majā quetiuparārē popiye narē na áparo ī —āmeo iñuparā na majū Saulore.

²² Bairo na caīmiatacūārē, Saulo puame netōjāñurō tūgoñatutuari camasārē na quetibujuyupu Jesucristo Mesías cū caānierē. Bairo cū caquetibujuroi, judío majā Damasco macāāna puame dope bairo qūīnetōmasīēsuparā.

Saulo escapa de los judíos

²³ Capee rāmuri canetōrō bero, judío majā puame jīcārōrē bairo tūgoñarī, Saulore cū pajīāgamiñuparā. ²⁴ Bairo cū pajīāgamirī yua, umureco, ñami cūārē ti macā eñōtaricaro macāāñjē jopeeripu cū cotenucūñuparā. Saulo puame bairo na caátigarijere masicōāñupū. ²⁵ Tere tāgori yua, Jesucristore catūgousarā puame pii capairiwupu cū ájāārotirī, ti macā eñōtaricaro jūgoypu cū ruio joyuparā ñamipu caāno. Bairo na caáto, rutiyupu Saulo ti macā macāāna judío majā cūrē capajīāgarārē.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Cabero Jerusalēpu etau, ti macā macāāna Jesucristore catūgousarā mena ānigamiñupū. Ti macā macāāna puame roque cū uwijāñuñuparā mai. “Jesucristo yau yu āniña,” cū cañīñjērē cariape tūgoesuparā. ²⁷ Bairo na cabaimiatacūārē, Bernabé puame apóstolea majā tųp cū jūgoásupū Saulore. Bairo natu cū jūgoetari, Saulo cū cabairiquere na quetibujuyupu. Atore bairo na iñupū: “Āni, Saulo, marī Quetiupaure qūīñañupū, maapu ácū. Tunu bairoa cū mena būsuyupi. Bairi tunu Damascopu ācū, Jesús cū cabairijere tūgoñatutuarique mena quetibujuyupi,” na iñupū Bernabé apóstolea majārē. ²⁸ Bairo cū caīquetibujuro jūgori na mena ānimasīñupū Saulo yua. Bairi Jerusalén macā macāānarē marī Quetiupau cū caānierē tūgoñatutuarique mena na quetibujunucūñupū. ²⁹ Judío majā griego yayere cabusurā cabusurique netōrā mena cūārē būsūpēñiñupū. Bairo cū cabūsūpēñimiatacūārē, na puame cū cañīñjērē tūgogaesuparā. Bairi cū pajīāga tūgoñañuparā. ³⁰ Bairo na caátigarijere tūgori, Dios yarā Saulo mena macāāna puame cū jūgoásuparā Cesarea macāpu. Topu etarā, cū árotiyuparā cū ya macā Tarsopu.

³¹ Cabero Jesure cañroarā Judea yepa caāna, bairi Galilea yepa caāna, bairi Samaria yepa macāāna cūā caroaro jīcārō tūni ānimasīñuparā. Dios cū carotirore bairo jeto caroaro átīcōā ninucūñuparā. Tunu bairoa, nacūbūgorique mena Diore ĩroyuparā. Bairo qūīroari, Espiritu Santo cū camasiōñjē jūgori capāārā Jesucristore catūgousarā āninemonucūñuparā.

Curación de Eneas

³² Pedro puame catūgousari majārē cañīñesēāñ ānirī, Lida macā macāāna cūārē iñau ácū baiupu. ³³ Topu etau, Eneas cawāmecucu jīcā wāmo peti itia pēñirō cānacā cūmarī majū cūgoupna caāmasīēcū, camapu cacūñaurē qūīñañupū. ³⁴ Bairo qūīñarī, atore bairo qūīñupū: —Eneas, Jesucristo mu cariayecutī ānierē mu netōōgumi. Bairi, wāmuncārī mu cacūñarōrē qūēnoñā.

Bairo cã caĩrõ tũgo, Eneas ruame jicoquei wãmuncãcoásúpu. ³⁵ Nipetiro Lida macã macãana, aperã Sarõn macã macãana cãã ññañuparã catiri cã sawãmuncãcãrĩjêrê. Bairo cã cabairo, caĩñaatana ruame marĩ Quetiupaure cã tũgousajũgoyuparã.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Ti yũtea caãno ãñupõ jĩcãrõ carõmio Jesucristore catũgousari majõco, Tabita sawãmecũco, Jope sawãmecuti macãpu. Griego yaye menarê Dorcas wãmecusupo. Cõ, Dorcas ruame caroaro áticoã ninucũñupõ. Cabopacarãrê na juátinucũñupõ. ³⁷ Ti yũtea macãã rũmurĩ caãnoa riaye bocayupo cõ ruame. Bairo riaye bocari yua, riacoásúpu. Bairo cõ cariaro bero yua, cõ rupaũri ãnajêrê cose yaparori, ti wii bui macã aũaru cõ cũñuparã. ³⁸ Jope na caĩrĩ macã ruame Lida na caĩrĩ macã tũpu ãñuparõ. Pedro ruame mai Lida macãpu ãñupũ. Bairi Jesucristore catũgousari majã torũ Pedro cã caãnierê tũgori yua, na mena macããna puãgarã ãmũarê na joyuparã Pedro tũpu. “‘Ato Jopepũ tãmurĩ cã ápáro, miama’ cã mũjãã ñgarã,” na ñ joyuparã.

³⁹ Bairo na caĩjoatana na caĩrĩjêrê tũgo, Pedro ruame na mena acoásúpu Jopepũ. Cabero yua, torũ cã caetaro, cõ ãnacõ rupaũrire na cacũata aũaru cã jũgoásúparã Pedrore. To na caetaro, cawapearã rõmirĩ ruame cõ ãnacõrê ñnarĩ, butioro cõ otĩamejoreyuparã. Tunu bairoa jutiĩrori, apeye jutiĩpãrĩ catiorũ mai Dorcas cõ caqũenoñarĩqũerê Pedrore qũĩñorĩ otiyuparã.

⁴⁰ Bairo na caátimiatacũãrê, Pedro ruame nipetirore na witi árotiyupũ macãpu. Bairo átiri bero, cã ruropaturĩ mena etanumurĩ jẽniñupũ Diopare. Jẽni yaparori bero yua, Dorcas ãnacõ ruamerê ñnarĩ, atore bairo cõ ññupũ Pedro:

—¡Tabita, wãcãña!

Bairo cã caĩrõã, cõ ãnacõ ruame ñnarããñupõ. Ñnarããrĩ yua, Pedrore qũĩñabocãri wãmũnumũñupõ cama buĩpu. ⁴¹ Bairo cõ cabairo, Pedro ruame cõ wãmopũ ñerĩ cõ tũgãwãmũñupũ. Cabero yua, catũgousari majã, aperã cawapearã rõmirĩ cũãrê na pi-jõjoyupũ Pedro tunu. Pedro ruame catio caãcõpũrê na ññoñupũ Dorecare yua. ⁴² Tie Pedro Jesucristo cã camasĩrĩjê jũgori cã cacatiatajere nipetiro Jope macã macããna tũgoyuparã. Tiere tũgori, capããrã tũgousayuparã marĩ Quetiupaure to macããna. ⁴³ Pedro ruame yua, carpee rãmũrĩ ãñupũ ti macãpũre. Waibũtoa aserire cabopori majõcu Simón sawãmecũcu ya wĩpu tuayupũ Pedro.

10

Pedro y Cornelio

¹ Cesarea macãpũre ãñupũ jĩcãũ Cornelio sawãmecũcu. Romano yan, pajãrĩ majã poa Italiano sawãmecuti poa quetiupaũ capitãñ ãñupũ. ² Cã ruame caãmũ cañũ ãñupũ. Cã pũnaa, bairi cã nũmo mena jĩcãrõ Diore qũĩroarã cã basapeonucũñuparã. Tunu bairoa paio dinerore na jõnucũñupũ judío majãrê, na juãcu. Bairi tocãnacãnia Diore cã jẽninucũñupũ. ³ Bairi yua, jĩcã rãmũ tres de la tarde caãno ñubueãcũ cã caãto, qũẽgueriarore bairo apeire qũĩñañupũ:

Caroaro majũ qũĩñañupũ ángel, Dios cã cajõn cã tũpu cã caetarore. Cũtu etari yua, ángel ruame atore bairo qũĩñupũ: “¡Cornelio!” ⁴ Bairo cã caĩjẽniñarõ, Cornelio ruame qũĩñacõã maniasũpu. Bairo qũĩñarĩ yua, uwimicũã, atore bairo qũĩjẽniñañupũ Cornelio: “Yũ Quetiupaũ, ¿ñerê yũ caãtore mũ boyati?” Atore bairo qũĩñupũ ángel ruame tunu: “Dios cãrê mũ cajẽniĩrĩjêrê tũgoyami. Tunu bairoa cabopacarãrê mũ cajuãtiere ññajesoyami. ⁵ Bairi mũ mena macããna jĩcããrã ñnarê na árotiya. Na ruame Simón, cãã, tunu Pedro sawãmecũcu, Jope macãpu caãcũrê na piĩrãpáro. ⁶ Cũ, Pedro ruame, apeĩ Simón sawãmecũcu waibũtoa aserire cabopori majõcu ria capairiya tãni caãcũ ya wĩpu niñami,” qũĩñupũ ángel Corneliore.

⁷ Cãrê cabusũ ãniãtacũ ángel cã caãtó bero, cã ãmũa puãgarã, apeĩ jĩcãũ soldau cañũ capũcũbũgõ, petiro cã caĩroaũ mena, na piijoyupũ Cornelio. ⁸ Bairo na piijori, nipetirijẽ cã caĩñaatajere na quetibũju yaparori bero, na joyupũ yua Jope macãpu.

⁹ Cabusuri rãmũ pasaribota majũ caãno ti macã tãni maaru na caãnutuátõ, Pedro ruame wii buĩpu wãmũ ásũpu, Diore jẽniãcũ. ¹⁰ Bairo jẽniãcũ, Pedro ruame queyari ugagamiñupũ. Bairi cã saũgareere na caqũenotoye, qũẽgueriarore bairo apeye ñnierê ññañupũ: ¹¹ Cũ caĩñajoata, mũnecõo pããnãcãcoasuparo. Bairo capããrõ yua, jutii asero capairi aserore bairo cabauri asero ruiasũparo. Ti asero ruame bapariãnacãpau jiyarica asero rocayoa ruiasũparo Pedro tũpu. ¹² Ti aseropũ yosayuparã nipetiro waibũtoa caãna cãrõ yepa macããna. Bairi nipetiro ãña ñna, aperã cawũrã cãã nipetiro ãñuparã ti asero buĩpũre. ¹³ Pedro ruame yua, atore bairo tũgoyupũ: “Pedro, wãmũnucãña. Waibũtoare pajãrĩ ugaya,” caĩbũnuocajorijere.

¹⁴ Bairo caĩrõ tũgo, Pedro puame atore bairo ïñupũ: “Yũ Quetiupau, yũ ugaetigu. Ānoa moena jãã, judío majã, jãã caũgaena niñama.” ¹⁵ Bairo cũ caĩrõ bero, atore bairo busurique qũĩnemoñuparõ tunu: “Caroarã Dios cũ caaticũrĩcãrãrẽ, ‘Moena niñama,’ ïeticõãña.”

¹⁶ Itiani majũ ti aserore cũ áti ïñoñupũ. Bairo cũ caĩñorõ bero yua, wã mucõasũparõ ti asero tunu umurecõopũ. ¹⁷ Pedro puame ti asero cawãmuátõ bero, butioro tũgoñañupũ. “¿Dope bairo ïgaro to baiupari yũ caĩñaataje?” ï tũgoñañupũ. Bairo cũ caĩtũgoñaño, Cornelio cũ cajoatana puame Simón waibutoa aserire caqũẽnoĩ majõcu ya wiire jẽniña macãñuparã. Bairo bairi cũ ya wii jope tũpu etayuparã. ¹⁸ Bairo etarã yua, busurique tutuaro mena, “¿Ati wii Simón Pedro cũ caãni wii to ãniñati?” ï jẽniñañuparã.

¹⁹ Pedro mai, cũ caĩñaatajere cũ catũgoña ãninucũrõ, Espĩritu Santo puame atore bairo qũĩñupũ: “Caãmua itiarã murẽ macãrã átiyama. ²⁰ Wãmunucãrĩ ruiacũja na tũpu. Yua, na yũ joarũ. Bairi caroaro mena na mũ bocãgu,” qũĩñupũ Espĩritu Santo Pedrore.

²¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, Pedro puame ruiãti, na eta, atore bairo na ïñupũ caãmuarẽ:

—Yua, yũ ãniña mũjãã camacãũ. ¿Dope bairo átirana mũjãã baiati?

²² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã:

—Cornelio cawãmecucu soldaua quetiupau capitãñ jãã joami. Cornelio puame cariape caãcu niñami. Diore caĩroanucũ niñami. Mũ yarã judío majã cũã Cornelio qũĩroari cũ bonucũñama. Bairi ãngel puame atore bairo qũĩñupũ Cornelio: “Pedrore cũ piijorotiya. Mũ ya wiĩpũ cũ aparõ. Bairo cũ caetaro, cũ caquetibũjũpeere tũgopeoya,” qũĩñupũ ãngel Cornelio —qũĩñuparã cũ cajoricarã Pedrore.

²³ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro puame cũ caãni wiire na jããrotiyupũ. Ti ñamirẽ cũ mena tuayuparã. Cabusuri rãmũ caãno acõasũpũ Pedro na mena yua. Cũ mena bapacuti ásũparã jĩcããrã Jope macã macããna Jesucristore catũgoñsarã cũã.

²⁴ Ti rãmũ busuri rãmũ etayuparã Cesarea macãpũ. Cornelio puame jĩcããrã cũ yarã mena, bairi aperã cũ baparã majũ, cũ capiijoatana mena na coteyuparã Pedrojããrẽ. ²⁵ Pedro ti wii cũ caetaro tũgo, Cornelio puame cũ bocãcu witiásũpũ joperũ. Bairo qũĩñarĩ yua, rũpropaturi mena etanumuri qũĩroayupũ Cornelio Pedrore. ²⁶ Bairo cũ caãto ïña, cũ tũgãwãmuorĩ, atore bairo qũĩñupũ Pedro:

—Yũ cũã, murẽã bairo caãcũ yũ ãniña. Bairi wãmunucãña.

²⁷ Bairo qũĩrĩ, jããsupũ Pedro Cornelio mena. Ti wii pũpearũ etaũ, na etayupũ Pedro aperã capããrã camasã caetayuatana. ²⁸ Topũ na etari, atore bairo na ïñupũ Pedro:

—Jãã, judío majãrẽ, “Aperã mena bapacũpericõãña. Na wiiripũ ãñesãẽitĩcõãña,” jãã ïnucũñama jããrẽ cajũgoñubueri majã. Merẽ mũjãã masĩrã tiere. Bairo jãã, judío majã, jãã cabamiatacũãrẽ, Dios puame atore bairo ñi quetibũjũami: “Caroarã Dios cũ caaticũrĩcãrãrẽ, ‘Moena niñama,’ ïeticõãña nipetirore,” ñiami. ²⁹ Bairi judío majõcu nimicãũ, jicoquei yure mũjãã capiijoatajere tũgori yũ atĩarũ. Bairi, ¿dope caãtipau ïrã, yure mũjãã piijoati? Yũ masĩgaya tiere —na ïñupũ Pedro.

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Cornelio puame Pedrore:

—Bapãricãnacã rãmũ netõña ato yũ wii ãcũ, ati hora ñnoa ugarique betiri Diore yũ cañbueãniatato bero. Bairo yũ cajẽniãno yua, caãno tusarõa jĩcãũ caãmũ asiyarije cajutii jããñatacu yũ tũpu buiaetaami. ³¹ Bairo buiaetari yua, atore bairo yũ quetibũjũami: “Cornelio, Dios, cãrẽ mũ cajẽnirĩjẽrẽ tũgoyami. Tunu bairoa cabopacarãrẽ mũ cajuatiere ïñajesoyami. ³² Bairi mũ mena macããna jĩcããrãrẽ na pirotijõya Simón Pedro Jope cawãmecuti macãpũ caãcãrẽ. Cũ, Simón Pedro puame, apei Simón waibutoa aserire caqũẽnoĩ majõcu capairiya ria tũnipũ caãcũ ya wiĩpũ niñami,” ñi quetibũjũami cũ puame. ³³ Bairo yure caãmũ cũ caĩrĩjẽrẽ tũgo, jicoquei murẽ yũ macãrotijõarũ. Bairi mũ puame caroaro mena jãã tũpũre mũ atũpa. Ámerã yua, nipetiro Dios cũ caĩñajõrore marĩ ãniña. Bairi atopũ nipetiro neñarĩ murẽ jãã coteapũ, marĩ Quetiupau murẽ cã caĩrotirijere tũgõgarã —qũĩñupũ Cornelio Pedrore.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Bairo Cornelio cũ caĩrĩjẽrẽ tũgo, atore bairo na ï jũgoyupũ Pedro:

—Ámerẽ yũ tũgoña masĩña yua. Marĩ tocãnacãũpũrea judío majã, bairi judío majã caãmerã cããrẽ marĩ mai ïñañami Dios. ³⁵ Dios useanirĩqũẽ mena ïñañami tocãnacã poa macããna camasã cãrẽ caroaro caĩroarãrẽ, carõa macããjẽrẽ caãtiãnarẽ. ³⁶ Mai, Dios puame Israel poa macããnarẽ na quetibũjũyupi, Jesucristo jũgori carõa macããjẽrẽ quetire tũgori caroaro na ãnimasiõ joroque ï. “Cũ, Jesucristo camasã nipetiro Quetiupau nigũmi,” ïcũñupũ Dios. ³⁷ Mũjãã, merẽ mũjãã masĩrã judío majã jãã caãni yeparũ cabairiquere. Juan camasãrẽ quetibũjũari cũ cabautizarõ beropũ Jesús puame carõa quetire quetibũjũ jũgowĩ Galilea yeparũ. ³⁸ Dios puame cũ, Jesús Nazaret macããcãrẽ catutuaũ, ñe ñnie Espĩritu Santo cũ masĩõrĩjẽ carusaecu majũ cũ ásũpi. Merẽ mũjãã masĩrã tiere. Bairi Jesús puame carõa wãmerẽ átiñesããwĩ. Tunu bairoa wãtĩ cũ camasãrĩjẽ jũgori camasã roro cabairãrẽ na catiowĩ Jesús. Dios cũ camasãrĩjẽ jũgori tore bairo átimasĩwĩ Jesús.

³⁹ “Bairi jáã nipetirije Jesús Jerusalén, bairi Judea yepa cū caátajere caññaricārã jáã ãniña. Bairo cū cabueñesēārō bero yua, cū pajārōcawā. Yucupāipū cū papuaturocawā, cū, Jesure yua. ⁴⁰ Bairo cū na caátirocamiatacūārē, Dios p̄ame itia r̄am̄u bero tunu cū catiōyupi. Bairo cū cacatiōro bero. Jesús p̄ame jáã t̄up̄ buiaetawī tunu. ⁴¹ Bairi, nipetiro camasārē na buia ññoemi. Jáã jettore buiaetawī, Dios, ‘Ȳ macū cū caquetibuj̄irijere caquetibuj̄unetōparā,’ cū cañweyoricarā jettore. Bairo Jesús tunu cū cacatiōro bero, cū mena ũga, eti, jáã ápu. Cūrē caññaricārã jáã ãniña. ⁴² Cū, Jesua, jáã quetibuj̄u rotijowī camasārē, cū pacu Dios p̄ame ãme cacatirā, aperā cariaricarā cūārē caññabesei majū cū cū cacūrj̄j̄erē na masiáto Ī. ⁴³ Merē nipetiro profeta majā ãnana Jesús cū cabaipeere quetibuj̄u cūñañupā. Bairi Jesure noa ũna cariape catūgousari majā p̄ame Jesús jūgori ñe ũnie carorije cacāgoenarē bairo na catuapeere quetibuj̄u cūñañupā profeta majā ãnana,” na ññupū Pedro Corneliojāãrē.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Mai, Pedro narē cū cabusurecomacācutoa, Espiritu Santo p̄ame, Pedro cū caññj̄erē catūgōrā nipetirore na etayupu. ⁴⁵ Bairi yua, judío majārē bairo caaña catūgousari majā Pedro mena caatiatana p̄ame tūgocōã maníasuparā, Espiritu Santo aperā judío majā caāmerā cūārē cū cajāãmasirj̄erē ññari yua. ⁴⁶ Bairo Espiritu Santo na cū cajāārō yua, na p̄ame apeye busuriquere na cabusuro tūgoyuparā. Tunu bairoa Diore qūñroari, cū na cabasapeorije cūārē tūgoyuparā. ⁴⁷ Bairi yua, Pedro p̄ame atore bairo cū mena macāñnarē na ññupū:

—Dios, Espiritu Santo, cū Yeri majūrē na joyami ãnoa cūārē, marī judío majārē cū cajoricarorea bairo. Bairi, “Na bautizaeticōã rotiya ãnoarē,” marī Ī masiētña Espiritu Santore na cacūgoro jūgori —na ññupū cū baparārē Pedro.

⁴⁸ Bairi yua, na bautiza rotiyupu Jesucristo wāme mena. Bairo na caáto bero yua, Pedrore cū tuarotiyuparā Corneliojāã p̄ame nocānacā r̄am̄u ũno na ture.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Cabero apóstolea majā, aperā catūgousari majā Judea yepa macāãna queti tūgoyuparā judío majā caāmerā cūã Dios yaye quetire na catūgousarijere. ² Tere caqueti tūgoatana ãniri yua, Pedro Jerusalēpu cū caetaro, jicāārã judío majā catūgousari majā p̄ame cū busupaicoteyuparā. ³ Bairi atore bairo qūññuparā Pedrore:

—¿Dopēi judío majā mee na cañniamiatacūārē, na bapacuti, na mena ũga, mu áti ñesēãati? —qūññuparā.

⁴ Bairo na cañrō tūgo, Pedro p̄ame nipetirije cajūgoyepu cū cabaiñesēārīqūerē na quetibuj̄uyupu. Atore bairo na ññupū:

⁵ —Ȳ p̄ame Jope cawāmecuti macāpu yu ãmu. Bairo top̄ ācū, yu cañubuetoye, qūēguericarore bairo apeye ũnierē ññawā. Bairo yu caññarō, capairi asero jutii aserore bairo cabauri asero ruipū. Ti asero p̄ame bapariñnacāpau jiyarica asero ãmurecōropi rocayoaruipú yu t̄up̄. ⁶ Ȳ p̄ame ti aserore, “¿Ñe ũnie to ãniñati?” ĩrī, ti aserore caroaro ññabesewu. Bairo yu caññarō, ti aseropu yosawā waibutoa ati yepa macāãna. Bairi waibutoa cauwarā, bairi ãña ũna, bairi aperā cawarā cūã ãma ti asero buipure. ⁷ Bairo yu caññãno, busuriquere atore bairo caññj̄erē yu tūgowu: “Pedro, wāmunucña. Waibutoare pajj̄ari ũgaya,” cañbusuocajorijere yu tūgowu. ⁸ Bairo cañrō tūgori, atore bairo ñiwū: “Ȳ Quetiupau, yu ũgaetigu. Di r̄am̄u ũno ãnoa, moena jáã judío majā jáã caugaenarē yu ũgañaeññi.” ⁹ Bairo yu cañrō bero, busuriquere ãmurecōropi cabusuocajorije atore bairo ññemowū tunu: “Caroarā Dios cū caáticūrīcārārē, ‘Moena ññama,’ ĩtīcōãña.” ¹⁰ Itiani majū ti aserore yu áti ññowī. Bairo yu cū caññorō bero yua, wāmucoápú ti asero tunu ãmurecōropi. ¹¹ Bairi ti asero cawāññatō beroa, Cesarea macāpū yure na camacārotijoatana itiarā cañmua jáã cañni wiipure etayupa. ¹² Bairi Espiritu Santo p̄ame, “Na, judío majā mee na cañnoi na mena bapacutigaeticūã, ácúja na mena.” ñiwī. Bairo cū cañrōi na mena yu ápu. Ȳ mena ámá ãnoa marī yarā jicā wāmo peti jicā pēñirō cānacāw topure. Jáã nipetiro capiijoatoca yu wiire jáã jáãwū. ¹³ Top̄u jáã caetaro, cū wii ācū, cū caññaatajere jáã quetibuj̄uwī. Atore bairo jáã ĩ quetibuj̄uwī cū p̄ame: “Jicāw ángel yutu buiaetanucārī, atore bairo ñiwī: ‘Mu mena macāãna jicāārārē na pirotijoya Simón Pedro Jope cawāmecuti macāpu caācūrē. ¹⁴ Cū, Pedro p̄ame, mu, mu ya wii macāãna mena mu canetōpeere mu quetibuj̄ugumi,’ ñiwī cañmu,” ñi quetibuj̄uwī to Cesarea macāãcū p̄ame. ¹⁵ Bairo cū caññetibuj̄uro bero, yu p̄ame to caneññarē na yu quetibuj̄u jūgowu caroa quetire. Bairo narē yu caññetibuj̄utoyea, Espiritu Santo p̄ame na etawī marī judío majārē cū caetajūgoricarorea bairo. ¹⁶ Bairo Espiritu Santo cū cabairijere ññari yua, marī Quetiupau atore bairo cū caññiqūerē yu tūgoñabocāwu: “Juan ãnacū p̄ame mujāārē oco mena bautizawī. Bairo oco mena cū cabautizarique cañniamiatacūārē, yu pacu p̄ame ãme berore mujāārē Espiritu Santo mena bautizagumi. Cū Yeri majūrē mujāã jogumi,” cū caññiqūerē yu tūgoñabocāwu. ¹⁷ Torecu, judío majā na

caãmerĩmatacũãrẽ, na jowĩ Dios Espĩritu Santo, cũ Yeri majũrẽ. Marĩ judĩo majã Jesucristo marĩ Quetiupaure catũgousarẽrẽ cũ cajoricarorea bairo na jowĩ na cũãrẽ. Bairo na cũ caãtibojarore ñnarĩ, “Dope bairo na mena yu bapacũperigu,” ñimasĩẽpũ. Dios yu cũ carotirore yu baibotiomasiẽpũ — na ñ quetibũjuyupu Pedro to Jerusalẽn macããna catũgousari majãrẽ.

¹⁸ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, Jerusalẽn macããna catũgousari majã pũame Pedrore nemojãñurõ cũ busũpaimasiẽsuparã. Bairo busũpaimasiẽtĩrĩ yua, atore bairo Diore qũĩ basapeoyuparã:

—¡Na, judĩo majã na caãmerĩmatacũãrẽ, roro na caãtajere jãnarĩ, tunu cũ yaye quetire na catũgousaparo ñnoa ñno baiya, na cũã yeri capetietopũ na ñnio joroque ñrã! —qũĩ basapeoyuparã Diore.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Esteban ñnacũrẽ na capajĩãrocaro bero, Jesús busũriquere catũgousari majãrẽ roro popiye na baio joroque na ásuparã. Bairo na caãto jũgori, jĩcããrã Fenicia yeparu rutiásuparã. Aperã Chipre yucũ poaru rutiásuparã. Aperã Atioquía macãpũ ásuparã. Bairo caãbataricãrã topũ ñna, judĩo majã jetore caroa quetire na quetibũjuyuparã. Aperã judĩo majã caãmerã pũamerẽ na quetibũjesuparã. ²⁰ Bairo judĩo majã caãmerãrẽ na caquetibũjũetimiatacũãrẽ, jĩcããrã catũgousari majã, Chipre, bairi Cirene macããrĩpũ caãtiatana pũame Antioquía macãrẽ etarã, caroa quetire na quetibũjuyuparã judĩo majã caãmerã cũãrẽ. Jesús, marĩ Quetiupaũ cũ cabairĩquere. ²¹ Na, caquetibũjuri majã pũame marĩ Quetiupaũ cũ catutuarije mena quetibũjuyuparã. Bairi capããrã camasã tirãmũpũ macããjẽ na caĩroariquere jãnarĩ, marĩ Quetiupaũ pũamerẽ qũĩroajũgoyuparã.

²² Jerusalẽn macã macããna ñubueri majã pũame tie quetire tũgori, Bernabẽ cawãmecũcũre qũĩñarotijoyuparã Antioquía macãpũ. ²³ Bairo na cajoatacu ti macãpũ etau, Bernabẽ pũame Dios narẽ caroaro cũ caãtiere ñnarĩ bũtioro useaniñupũ. Bairi atore bairo na ñ quetibũjunemofũpũ Bernabẽ: “Ñipetiro caroa yericutaje mena marĩ Quetiupaũ cũ caborore bairo ása,” na ññupũ Bernabẽ, Antioquía macããna catũgousari majãrẽ. ²⁴ Bernabẽ pũame mai, caãmũ cañũũ ñũpũ, ñe ñne Espĩritu Santo cũ camasĩrĩjẽrẽ carũsaecu. Tunu bairoa caroaro Dios mena catũgoñatutuaũ majũ ññupũ. Bairi cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, capããrã camasã marĩ Quetiupaure tũgousayuparã.

²⁵ Cabero yua, Bernabẽ pũame Tarso macãpũ acoásupũ, Saulore cũ macãũ ácã. ²⁶ Bairo topũ cũ etari bero, Saulore cũ jũgoasupũ tunu Antioquía macãpũ. Bairo Antioquiapũ etari, to macããna catũgousari majã mena jĩcã cãma majũ caroaro ññuparã. To ñna, Bernabẽjãã capããrã majũ camasãrẽ na bueññuparã caroa quetire. Antioquía macãĩ Jesucristore catũgousari majãrẽ cristiano na ñ wãmetijũgoyuparã.

²⁷ Ti yũteapure profeta majã jĩcããrã Jerusalẽn macãĩ ásuparã Antioquía macãpũ. ²⁸ Bairi, etari bero, na mena macããcũ jĩcãũ, Agabo cawãmecũcũ wãmũnucãrĩ Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori atore bairo na ññupũ Atioquía macããnarẽ: “Ati yepa ñipetiropure auariarique etagaro,” na ñ quetibũjuyupu Agabo. Tie cũ caĩquetibũjurique baiyuparo yua, emperador romano Claudio cawãmecũcũ quetiupaũ cũ caãni yũte majũ. ²⁹ Bairo Agabo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori Antioquía macããna catũgousari majã pũame na cacũgoriye mena Judea yepa macããna catũgousari majãrẽ na caborore bairo na juãtigayuparã. Na cajuãtimasĩrõ cãrõ, na cacũgorijere na jogayuparã Judea yepa macããna catũgousari majãrẽ. ³⁰ Bairi na caĩrõrẽ bairo ásuparã yua. Bernabẽ, apeĩ Saulojãã mena joyuparã dinerõ na canefõatajere. “Judea yepa ñubueri majãrẽ cajũgobuerã cabũtoa pũame, cabopacarãrẽ na batoáto tie dinerore,” ñrã, na joyuparã.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

¹ Ti yũteare quetiupaũ Herodes pũame jĩcããrã catũgousari majãrẽ roro popiye na baio joroque na átijũgoyupu. ² Bairi Santiago cawãmecũcũ, Juan jũgocure jarericapãĩ mena cũ pajure rocaratoyupã Herodes. ³ Bairo cũ caãtirotirijere ñnarĩ, judĩo majã Jesure catũgousaena pũame useaniñuparã. Bairo na causeanirõĩ, Pedro cũãrẽ ñerotiyupu Herodes, judĩo majã nemojãñurõ useanigarãma, ñ. Cũ, Herodes pũame pããrẽ cawauarije asuena na caũgari bose rãmũ Pascua caãno bairo na átirotiyupu Pedrojããrẽ. ⁴ Bairo Pedrore cũ ñerĩ bero, preso jorica wiipũ cũ jorotiyupu yua Herodes. Bairo topũ cũ jori yua, soldaua bapariãnacã poa majũ, jĩcã poare bapariãnacãũ jeto caãna soldauare na ññacote rotiyupu Herodes. Mai, Herodes pũame atore bairo ñ tũgoñãñupũ: “Pascua bose rãmũ canetõrõ beropũ camasã na caĩñarõ Pedro cũ caãtiere yu besegu,” ñ tũgoñãñupũ. ⁵ Bairi Pedro preso jorica wiipũ caroaro ññacotericu ññupũ. Topũ Pedro cũ caãnitoye, ñubueri majã pũame tũgoñatutuarique mena cũ jẽnibojã ññuparã Diopare.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Camasã nipetiro na caññarõ, Pedro cã caãtiere Herodes cã caññabesepa rãmu caetapa ñamirẽ Pedro pũame pũgarã soldaua watoapu cãnicũñañupã. Cũ wãmorĩ pũga pũgõãpũa soldaua wãmorĩpu cadena mena jiyaturicũ cũñañupã. Tunu bairoa ti wii jope cããrẽ aperã soldaua ññacoteri majã ññuparã. ⁷ Bairo yua, caãno tusarõa marĩ Quetiupautũ macããcũ ángel pũame buiaetayupu. Bairo cã cabuiaetaro, ti arua preso jorica arua pũame busujiracoasuparo. Ángel yua, Pedro cã cacãnicũñañorõpũ cã pãñawãcõñupã. Bairo cã átiwacõõrĩ, atore bairo qũñupã: “¡Wãmunucãña merẽ!” Bairo ángel cã caññĩjẽ mena cadena Pedro wãmorĩpu jiyaturique caññimiataje pũame wetiñacoasuparo. ⁸ Tunu qũñemoñupã ángel Pedroro: “Mu jutirore jãñaña, mu rapo jutii cããrẽ pea asa,” qũñupã. Bairo cã cañrõ, Pedro cãã cã cañrõrẽ bairo ásupũ. Qũñemoñupã tunu ángel: “Mu jutiro cabui macããtõrẽ jãña átiri yũ bero usaya,” qũñupã.

⁹ Bairo ángel cã cañrõ tũgo, cã bero usawitiásupũ Pedro. “¿Cariape to baimicuti? o ¿ángel mee cã caãtie to ánicuti, qũñeguericarore bairo ññau yũ baicuti?” ¡ tũgoñañupã Pedro. ¹⁰ Bairo cã cañtũgoñamiatacããrẽ, cacoteri majã soldaua caññijũgorãre na netõñuparã. Narẽ netõã, aperã soldaua cacoterã cããrẽ na netõñuparã tunu. Bairo yua witieta, jope, ápõã mena na caqũñenõricã jope na caetaro, ti jope pũame to majũã pããcoasuparo. Bairo capãrõ, witi-coásuparã preso jorica wiire yua. Bairo witiãti bero, yoajãñurõ cã jũgoa yasieweyocoásupũ ángel pũame yua.

¹¹ Tocãrõpu Pedro tũgoñamasĩñupã ángel cãrẽ cã caãtiere. Bairo tũgoñamasĩrĩ yua, atore bairo ññupã: “Ámerẽ yũ masĩña yua, cariape yũ Quetiupau cãtũ macããcũ ángel majũrẽ cã netõõrotijoupi, yure Herodes roro cã caãtibujiopeere. Tunu bairoa judiõ majã yure roro na caãtigarijere na áperio joroque ¡, cã joupi cãtũ macããcũ ángel majũrẽ,” ¡ tũgoñamasĩñupã Pedro.

¹² Bairo ¡ tũgoñamasĩrĩ bero, acoásupũ Pedro, Juan apeyera Marcos cawãmecucũ paco María ya wiipu. Ti wiipu capããrã camasã neñarĩ Diopure cã jẽnibõjarã ásuparã Pedroro. ¹³ Ti wii etajũgorica jopõpũ etarĩ piyupũ Pedro. Bairo cã capiirijere tũgori, Rode cawãmecucũ pũame, “¿Noa ñna na ánicuti?” ¡õ ñnao ásupo. ¹⁴ Bairopua, jõpãã Pedro busuriquere tũgoñamasĩrĩ, butiõro majũ useaniñupõ. Bairo causeanio áñirĩ yua, Pedroro cã pããjõrĩ mee, Diore cajẽniãnatũ pũamerẽ atucõãjãásupõ, na quetiubũjo acõ. Topũ na etarĩ, “¡Pedro jopõpũ niñami!” na ññupõ. ¹⁵ Bairo cõ cañrõ, cañubuerã pũame bairo cõ boca ññuparã:

—¡Bairi ¡cõ miña! ¡mecũõ miña —cõ ññuparã.

Bairo na cañmiatacããrẽ, cõ pũame, “¡Bairicõõ mee mujããrẽ ñña! ¡Cãã niroyaami!” na ññiñupõ.

Bairo cõ cañmiatacããrẽ, atore bairo ññemoñuparã na pũame tunu:

—Pedro mee ácãmi. ¡Cũ wãti pũame ácãmi! —ññuparã.

¹⁶ Bairo na caññitoye, jopõpũ piñemocõãñupã Pedro pũame mai. Bairo cã capiãñoi yua, cã pããjõñuparã Pedroro. Cã pããjõrĩ, qũñña acuaacoasuparã Pedroro, María ya wii caññiatana pũame yua. ¹⁷ Pedro pũame cã wãmorĩrẽ ñnumgõrĩ na busujãnarotiyupũ. Bairo na ¡ jãnaorĩ, ángel preso jorica wiipu caãcãrẽ cã cã cawiyõataje nipetirijere na quetiubũjuyupũ. Tierẽ na quetiubũjũ yaparo, atore bairo na ññemoñupã Pedro tunu:

—Atie yũ cabaiataje nipetirijere cã mujãã quetiubũjũwa Santiagore. Tunu bairoa na mujãã ñwã marĩ yarã catũgõsarã cããrẽ —na ññupã Pedro yua, ti ñamirẽ María wiipu caneñaãtanarẽ.

Bairo na ¡ yaparori bero, witi acoásupũ apearupũ Pedro.

¹⁸ Ti ñami cabusuri rãmũrẽ mawijioro na baicõãñuparõ yua ññacoteri majã soldauare. Bairo, “¡Dõpẽ cã baiupari Pedro!” ámeo ññuparã soldaua pũame na majũ. Bairo ñrĩ, butiõro tũgoñarĩqũẽ paiyuparã. ¹⁹ Pedro cã camanierẽ queti tũgo, Herodes pũame Pedroro na macããrotimiñupã tunu. Na, soldaua pũame cã bócaesuparã. Torecũ, Herodes pũame caññacotemasĩena na caãnoi, Pedroro cacotemiatanarẽ na pajãre rotiyupũ yua. Bairo átirotiri bero, Judea yepare witi, Cesarea macãpũ ániásupũ.

La muerte de Herodes

²⁰ Mai, Herodes pũame Tiro, bairi Sidón macãã macããna mena asiajãñũñupã. Bairo asiarĩ, cã ya yepa macããjẽ ugariquere na jorotiesupũ. Bairi na pũame cã mena ámeo busuqũenõgarã, ¡cããrõrẽ bairo tũgoñarĩ, “Cãtũ marĩ busurãroa,” ¡ tũgoñañuparã. Bairo Blasto cawãmecucũ, Herodes roca carotimasi caññimajũãrẽ, “Jããrẽ mu jubusubõjagũ,” qũñuparã. ²¹ Bairo na cañatacũ cã cabusarõi, Herodes pũame, “Jau, ti rãmũ majũ na mena yũ busũgũ,” qũñ cũñupã. Bairi ti rãmũ caetaro ñña, jutii caññabeseri majã na cajãñarĩjẽ ñnierẽ jãñarĩ, quetiuparã na caruiõpũ ruiyupũ. Bairo rui yaparo yua, Tiro, Sidón macããna caetaãtanarẽ na busujũgõyupũ. ²² Bairo cã cabusurijere tũgori, camasã pũame awajari atore bairo ññuparã: “¡Áni, marĩrẽ cariape caquetibũjũ, marĩ ñcũ camasocũ mee, jũgũẽ ñcũ ácãmi!” qũñuparã Herodere. ²³ Bairo na cã cañãno, tocãrõã yua, ángel marĩ Quetiupautũ macããcũ

puame Herodere cū riañao joroque ásupu, “Dios jicāã niñami marí cañroapu,” cū cañtētē wapa. Cabero yua, cārē becoa ugarocasōñuparā.

²⁴ Bairo cabaimiatacāãrē, nipetiropu Dios yaye quetire tūgopeticoasuparā Jesucristore catūgousari majā na caquetibūjūnetōrō jūgori.

²⁵ Bernabé, bairi Saulo narē na caátirotiyoatajere áti yaparori bero, Jerusalén cañniatana tunucoásuparā Antioquiapu tunu. Na mena Juan, apeyera Marcos cawāmecucare cū piiásuparā.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ Antioquiá macāãna ñubueri majā menarē añuparā profeta majā, aperā cajūgobueri majā cāã. Ato cānacāñ añuparā na puame: Bernabé, bairi Simón, ape wāmerā Cañii, bairi Lucio Cirene macāãcū, bairi Manaén, Herodes Galilea yepa quetiupau mena cabutiricu, bairi ape Saulo añuparā topure. ² Bairi yua, to macāãna puame jicā rāmu ugarique betiri marí Quetiupaure na cajēnirō, Espiritu Santo puame atore bairo na ññupū: “Bernabé, bairi Saulo mena aperārē caquetibūjūparā na yu boya. Bairi na árotiya narē, na yu caátirotirijere na átio joroque ñrā,” na ññupū Espiritu Santo caneñarārē.

³ Bairo cū cañrō, ugarique betiri Diore jēni yaparori bero, na wāmorirē Bernabé ape Saulo ruoapa bui ñigāpeori, “Caroare cū joátō mujāãrē Dios,” na ñ joyuparā yua.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Bairo Espiritu Santo cū cañjoatana Bernabé, ape Saulojāã puame Seleucia cawāmecuti macā puamerē ásuparā. Ti macā etari bero, cūmua mena ásuparā Chipre yucu poapu. ⁵ Topu Salamina cawāmecuti macārē etarā, judío majā na cañubueri wiiripu Dios yaye caroa quetire quetibūjū jūgoyuparā Saulojāã camasārē. Mai, Juan cūã na mena ásupu, narē cajuátiri majōcure bairo.

⁶ Ti yucu poa macāãnarē quetibūjū ãmejore peyocōñuparā. Bairo quetibūjū ãmejore peyori bero, Pafos cawāmecuti macārē etayuparā. Ti macāpu judío majōcu cūmu carorijere camasí “Barjesús” griego yaye mena Elimas cawāmecucare cū etayuparā. Mai, cū puame cañtopai añupū. “Yua, Dios cū caquetibūjūrotiro jūgori mujāã yu quetibūjūya,” na ñtopuru cū puame camasārē. ⁷ Barjesús puame to macāãcū quetiupau Sergio Paulo cawāmecucu mena añupū. Cū, quetiupau puame cañmu caroaro catūgoñamasí añupū. Bairi Bernabé ape Saulo menarē cūtu na piijorotiypu, na caquetibūjūrije Dios yaye caroa quetire tūgogu. ⁸ Bairo cū catūgogaro, Elimas, carorijere camasí puame, Quetiupau Sergio tie quetire tūgousaremí ñ, busu ññotagamifupū. ⁹ Bairo cū catūgoñarijē masirí, Saulo ape wāmerā Pablo cawāmecucu puame Espiritu Santo cū camasíōñrē carusaecu añirí Elimarē caroaro quññacōñupū. ¹⁰ Bairo quññarí yua, atore bairo quññupū Pablo:

—jmu, cañtopai, cañuecū, wātí macārē bairo caãcū, caroa macāãjē nipetirijere capesucucu majū mu añiña! ¿Dopēi Dios cariape cū caquetibūjūrijere ricaati mu átigayati? ¹¹ Bairi ãmerē popiye mu baio joroque mu átigami jāã Quetiupau Dios. Mu caapee ññacū, jicā yutea mai, muipū cū cabusurijere to ññatēō joroque mu átigami —quññupū Pablo Elimarē.

Bairo Pablo cū cañrē mena jicoquei Elimas puame canaitñārōpu nucūārē bairo baicoasupu. Bairi yua, jicāñ ũcū cārē wāmo mena catūgāápāure macāñupū, caapee caññacū añirí. ¹² Bairo Elimas cū cabairijere ññarí quetiupau Sergio Paulo puame tūgousajūgoyupu. Marí Quetiupau cū cabairique quetire Pablojāã na caquetibūjūro pugani cārō tūgocōã maniásupu Sergio Paulo.

Pablo y Bernabé en Antioquiá de Pisidia

¹³ Cabero Pablo, cū bapa mena Pafos macāi ásuparā cūmua mena Perge cawāmecuti macāpu. Ti macā Perge puame Panfilia yepapu añuparō. Topu na caátō, Juan puame na tunuweyocoásupu Jerusalén macāpu tunu. ¹⁴ Topu etari bero, Pisidia yepa macāã macā Antioquiapu etayuparā. Ti macā ãna, yerijārīcā rāmu caño to macā wii ñubuerica wiirpu jāátiruiyuparā. ¹⁵ Ñubuerica wii quetiuparā puame Moisés ãnacū camasā na caátipeere cū caquetibūjūwoacūñqūērē, bairi profeta majā ãnana na caquetibūjūwoacūññarīcā tutirire bue yaparori bero, atore bairo na ññuparā Pablojāãrē:

—Jāã yarārē bairo caãna, tūgoña yeri ññirīcā wāme ññinerē marí mena caneñarārē na mujāã cabusugaata, ñña ãmea —na ññuparā.

¹⁶ Bairo na cañrējērē tūgo, Pablo puame wāmunucā, cū wāmorirē ñumugōrī camasārē na busujānaroti yaparori, atore bairo na ñ jūgoyupu:

—Mujāã israelita majā, bairi mujāã ape yepaa macāãna Diore cañroari majā cūã tūgopeoya mujāãrē yu cañpeere. ¹⁷ Marí Israel poa macāãna Quetiupau Dios puame marí ññicjāã ãnanarē cū yarā caññiparārē na ññabeseyayupi. Bairo na ññabeseri, capāãrē na masabuo joroque na

ásupi, ape majã na caãni yepa Egiptoru na caãno mai. Cabero Dios puame cã camasĩrĩjẽ mena ti yepare na witiõ joroque ásupi tunu. ¹⁸ Bairo na átiri bero, cuarenta cãmarĩ majũ desierto cayucãmanoru na caãno, dope bairo na cabairijere nũcãcõãñañupũ Dios. ¹⁹ Cabero Canaãn yepare na caetaro, ti yepa macãã poari jicã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã poa majũrẽ na pajĩãre rotiyupu, ti yepare marĩ ñicũjãã ãnanarẽ na jogu. ²⁰ Atore bairo na caãtiãnie cuatrocientos cincuenta cãmarĩ majũ yoaro ãñuparã.

“Cabero narẽ carotirã cajũgoãniparã caudillos majũrẽ na cũñupĩ Dios. Na, narẽ carotirã puame profeta ãnacũ Samuel cũ caãni rãmuru na jũgoãni jãnañañupã marĩ ñicũjãã ãnanarẽ. ²¹ To bero yua, marĩ ñicũjãã ãnana puame na quetiupau caãnipau rey ùcãrẽ boyayupa. Bairo na caboroi, Dios puame Cis macũ, Saũl cawãmecucure cuarenta cãmarĩ majũ na quetiupau reyre bairo cũ cũñañupĩ. Cũ, Saũl puame Benjamĩn ya poa macããcã majũ ãñupũ. ²² Cabero tunu Dios quetiupau caãnimirĩcã, Saulore cũ wiyoyupi. Bairo cũ wiyori bero, David cawãmecucu puamerẽ quetiupau reyre bairo cũ cũñupĩ tunu. Mai, atore bairo David cã cabairijere ññupĩ Dios: ‘Áni David, Isaĩ macũ jicãũ caũmu caũnu niñami. Cũ mena yu useanio joroque haiyami. Tunu bairoa yu caãtirotirije nipetirijere yu caĩrõrẽ bairo caãtigau niñami,’ ññupĩ Dios Davire.

²³ “Cũ, David ãnacũ majũ pãrãmerã mena macããcã jicãũ ãmi Jesús. Cũ, Jesurea Dios cũ joyupi, Israel poa macããnarẽ na netõõgu. Tirãmuru cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo átiõu cãrẽ joyupi. ²⁴ Bairo Dios cũ cajogaricu Jesús cũ caatiparo jũgoye, Juan Bautista puame nipetiro Israel poa macããnarẽ quetibũjuyupi caroa quetire. Bairo na ñ quetibũjuyupi: ‘Dios mena tãgoña qũẽnoña roro mujãã caãtiãnajẽrẽ. Tiere tãgoña qũẽnorĩ, Dios cũ carotirore bairo puame ása. Tunu bairoa bautiza rotiya,’ na ñ quetibũjuyupi Israel macããnarẽ. ²⁵ Cabero Juan puame, cãrẽ na capajĩãparo cacõñarõ, atore bairo ññupĩ: ‘Yure mujãã caĩtãgoñarõrẽ bairo yu baietiya. Yua, Mesías mujãã cacotei mee yu ãniña. Cabero caetapau nigumi Mesías. Yu netõrõ caãnimajũũ nigumi.’

²⁶ “Yu yararẽ bairo caãna Abraham ãnacũ pãrãmerã, bairi mujãã ape yepaa macããna Diore caĩroari majã cãã atore bairo mujããrẽ ñiña: Atie caroa queti Dios camasãrẽ na carorije wapare cũ canetõõrĩqũẽ mujãã yaye rotie niña mujãã cããrẽ. ²⁷ Bairo cabaimiatacããrẽ, Jerusalén macããna, bairi na quetiuparã cãã Jesús, Dios macũ, cũ caãnierẽ masĩesupa. Tunu bairoa yerijãrĩcã rãmu caãno ñubuerica wiipũ neñari, profeta majã ãnana na caquetibũju woatucũñarĩqũẽrẽ buemirĩcãã, tãgomasiẽsupa na cabuerijere. Bairi na majũã Jesure na capajĩãrĩ rãmui, tirãmuru profeta na caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo to baio joroque ásupa. ²⁸ Dise ñnie Jesús roro cũ caãtie camanimiatacããrẽ, Pilato cũ capajĩãrocarotirore boyupa. ²⁹ Bairi yua, nipetirije Jesús cũ cabaipere na caquetibũju woatucũrĩqũẽ cabaipetiro bero, yucãpãiru na capapaturocaatacãre cũ ruiori, áta operu cũ jõcũñupã. ³⁰ Bairo na caãtacu cũ caãnimatacããrẽ, Dios puame tunu cũ catiõyupi. ³¹ Bairo cũ cacatioro bero, Galileapui Jerusalén macãpu Jesure cabapacatiñesẽãrĩcãrãrẽ capee rãmuri na buia ññoãñupĩ. Na, cũ cabuia ññoĩcãrã puame ãmerẽ cã, Jesús, cũ cabairique quetire quetibũju ñesẽãñama camasãrẽ.

³²⁻³³ “Bairi jãã cãã mujããrẽ atie caroa quetire quetibũjurã jãã átiya. Tirãmuru marĩ ñicũjãã ãnanarẽ, ‘Bairo yu átiõu,’ cã caĩjũgoyeticũñarĩqũẽrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo marĩ, na pãrãmerãrẽ, átiõjayaparowĩ Dios. Cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo Dios cũ macãrẽ cũ catiõyupi tunu. Salmo pũrõ caãnijũgori pũrõ bero macã pũrõ caĩquetibũjurorea bairo ásupi. Atore bairo ññupĩ Dios ti pũrõpũre: ‘Mũa, yu macã majũ mu ãniña. Ati rãmui carotimasi mu yu cũña,’ qũĩñupũ Dios cũ macãrẽ. ³⁴ Bairi merẽ Dios cajũgoye majũpua Jesús rupauri ãnajẽ caboetipeere quetibũju jũgoyeticũñupĩ. Atore bairo ñemoñupĩ tunu cũ ya tutipũ: ‘Davire caroaro cariape cũ yu caĩquetibũjurĩcarorea bairo yu átiõu,’ qũĩñupũ Dios. ³⁵ Bairi tunu aperopũ atore bairo ñ quetibũju cũñupĩ: ‘Mu, Dios, mu caroti nocãrõ caũmu rupauri ãnatõrẽ to boatõio joroque mu átiõu.’

³⁶ “Mai, David catiipũ Dios cũ cabori wãme cãrõ ásupi cũ caãni yutea macããna mena. Dios cãrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo ásupi David. Cabero David ãnacũ puame riacõásupi. Bairo cũ cariaro bero, cũ ñicũjãã ãnana rupauri tãpu cũ yaayayuparã. Bairo na caãto bero, cũ rupauri ãnajẽ boacoayayuparo. ³⁷ Dios cũ cacatioricu Jesús rupauri ãnajẽ puame roque boaesupa.

³⁸⁻³⁹ “Bairi yu yarãrẽ bairo caãna, atore bairo masiña mujãã cãã: Jesucristo jũgori carorije marĩ caãtiere camasiriyoboaecoricarã marĩ ãniña, cã yaye quetire marĩ catũgousaata. Cũ, Jesús jũgori nipetiro catũgousari majã carorije camãnarẽ bairo tuayama. Nipetirã Moisiẽ ãnacũ cã carotĩcũrĩqũẽ jũgori canetõõmasiẽna cãã carorije camãnarẽ bairo tuayama, cũ yaye na catũgousaata. ⁴⁰ Bairi maijũgoya profeta majã ãnana atore bairo, na caĩrĩqũẽrẽ bairo mujãã tãmõre:

⁴¹ ‘Mujãã, yu yaye quetire caboena tũgopeoya mai mujããrẽ yu caĩquetibũjarijere: Mujãã cacatiri rãmurẽ caroa wãmerẽ yu átiõu.’

Bairi tie yu caátiere apei mujããrê caroaro cû caquetibujumiatacûãrê, cariape cû mujãã tûgoetigarã.

Bairo mujãã catûgoaetaje wapa mujãã yasicoagarã,'
 ĩ quetibujũ cûñupi Dios profeta majã ãnanarê mujãã cabaipeere," na ĩ quetibujũyuru Pablo to macããnarê.

⁴² Bairo ĩ quetibujũri bero, Pablo cû baparã mena ñubuerica wiiru caãniatana na cawitiátó, atore bairo na ĩñuparã judío majã caãmerã ruame: "Ape rûmu yerijãrĩcã rûmu caãno cûãrê atie mujãã caquetibujũataje ñnierê jãã mujãã quetibujũwã tunu," na ĩñuparã. ⁴³ Ñubuerica wiiru neñari bero yua, capããrã judío majã, aperã judío majã mee caãna catûgousarã ruame Bernabé, Pabljãã mena usayuparã. Bairo na causaro, Pabljãã ruame atore bairo na ĩ quetibujũnemofuparã: "Mujããrê Dios camai ãniri cû yaye quetire mujãã tûgousao joroque átiyami. Bairi caroaro ãña, Dios cû caborore bairo," na ĩñuparã.

⁴⁴ Ape semana yapa macãã rûmu yerijãrĩcã rûmu caetaro, capããrã ti macã macããna neñañuparã, marĩ Quetiupau yaye quetire Pabljãã na caquetibujũri jere tûgogarã. ⁴⁵ Bairo capããrã majũ na canefarõ ĩñari, judío majã ruame na pesu cusuparã Pabljããrê. Bairo na pesu cutiri, atore bairo ĩñuparã: "Cariape mee niña atie na caquetibujũrije. Ricaati quetibujũyama ãnoa Pabljãã," roro na ĩñuparã judío majã ruame. ⁴⁶ Bairo na caĩrjê tûgo, Pablo Bernabéjãã ruame tûgoñatutuarique mena atore bairo na ĩñuparã:

—Jãã ruame mujãã judío majãrê atie Dios yaye quetire jãã quetibujũ jûgogamiaru. Bairo jãã caquetibujũ jûgogamiatacûãrê, tiere mujãã boetiya. Yeri capetietoru caãgaenarê bairo mujãã baiya. Torena, apero macããna judío majã caãmerã ruamerê jãã quetibujũrãgarã.

⁴⁷ Bairi atore bairo marĩ Quetiupau jãã ĩ jowĩ:

'Ati yeparãre cabusurijere bairo mujãã yu cûña camasã na caĩñajoro.

Bairo yu caátói, camasãrê yu canetõõrĩqûerê na mujãã quetibujũgarã nocãrõ cayoaroru macããna cûãrê tie quetire,'

jãã ĩ jowĩ marĩ Quetiupau —na ĩñuparã Pabljãã judío majãrê.

⁴⁸ Bairo Pabljãã na caĩrjêrê tûgori, judío majã caãmerã ruame useaniñuparã. Bairo useaniri atore bairo ãmeo ĩñuparã na majũ: "Marĩ Quetiupau yaye queti Pabljãã na caquetibujũrije ñujãñuña," ãmeo ĩñuparã. Bairi Dios cû caĩñajoro, nipetiro yeri capetietiere cacûgoparã ruame cariape tûgousayuparã.

⁴⁹ Bairi Pisia dia yepa nipetiroru quetibujũyuparã Pabljãã marĩ Quetiupau yaye quetire.

⁵⁰ Bairo na caátói, judío majã Pabljããrê cateerã ruame carõmia, cañurã, cadineropairã rõmirĩrê na busujãñuparã. Tunu torea bairo na ĩñuparã ti macã macããna caãnimajũrã ñna cûãrê. Bairo na ĩ busujãri bero, Pablo, Bernabéjããrê roro popiye na baio joroque na ásuparã, ti yepare na wiyogarã. ⁵¹ Bairo na caátói, Pabljãã ruame ti macã Antioquiare wítigarã jûgoye, na rapo jutii macããjê ñerĩrê paareyuparã. "Mujãã, Jesús yaye quetire cateeri majã ruame mujãã buicutiya," caĩrãrê bairo ásuparã Pabljãã. Bairo átiri bero, Iconio cawãmecuti macãru acoásuparã yua. ⁵² Bairo na caaweyomiatacûãrê, ti macã macããna catûgousajûgoatana ruame caroaro useanirõ ãñuparã. Tunu bairoa ñe ñnie rusaricaro mano Espiritu Santo cû camasõĩrjê mena ãnimasĩñuparã.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Cabero Pablo, Bernabéjãã Iconio macãru ãna, jicãrõ jããñuparã judío majã na cañubueri wiiru. Bairo ti wiiru jããrĩ camasãrê na quetibujũyuparã Pabljãã. Bairo caroaro na caquetibujũro, judío majã, bairi aperã judío majã caãmerã cûã capããrã cariape tûgojûgoyuparã.

² Bairo na catûgoñamiatacûãrê, aperã judío majã catûgousaena ruame judío majã caãmerãrê na busujãñuparã. Bairo na na caĩbusujãrõ jûgori roro marĩ yarã Pabljããrê na tûgoñao joroque na ásuparã. ³ Bairi apóstolea majã to macããnarê quetibujũ nemogarã Iconioru yoaro ãñuparã. Ti macãru ãna, marĩ Quetiupau mena tûgoñatutuari, caroaro cariape na quetibujũyuparã. Marĩ Quetiupau ruame, "Cariapea yu yaye queti camasãrê yu camairjêrê quetibujũyama," ĩ, cû catutuarie mena Pabljãã caroa wãmerê camasãrê na átii ĩño joroque ásupu. ⁴ Bairo cû caátimiatacûãrê, ti macã macããna ruame jicãrõ ãmeñuparã. Jicããrã judío majã, Jesucristore catûgousaenarê bairo tûgoñañuparã. Aperã apóstolea majãrê bairo tûgoñañuparã. ⁵ Bairi yua, catûgogaena judío majã, aperã judío majã caãmerã cûã ti macã macããna carotimasirĩ majã mena jicãrõrê bairo tûgoñari, apóstolea majãrê popiye na baio joroque na átigayuparã. "Ëtã rupaa mena na marĩ wêgarã," ãmeo ĩ tûgoñañuparã na majũ.

⁶⁻⁷ Bairo na caátigamiatacûãrê, Pablo, bairi Bernabéjãã tiere queti tûgori, Listra, bairi ñesëãñuparã caroa quetire.

Apedrean a Pablo en Listra

⁸ Lистра macãpũ añupũ mai jĩcãũ caũmu caãmasĩescũ. Bai jicoquei cabuuaricu añupũ. Cũ puame Pablo cũ caquetibujũgou cũ caãnoi, na jũgũe Hermes cawãmecucu ya wãmei cũ wãmetiyuparã. ⁹⁻¹⁰ Cũ cũã Pablo cũ caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgousayupũ. Bairi Pablo puame quĩñarĩ, “Yũ cũãrẽ yũ netõõmasĩñami Jesũs,” cũ caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩrĩ, atore bairo quĩñupũ busurique tutuaro mena:

—¡Wãmũnucãña!

Bairo cũ caĩrõ, caãmasĩetĩmiatacu puame patiwãmũncãrĩ ámasĩjũgoyupũ. ¹¹ Bairo Pablo cũ caãtimasĩrĩjẽrẽ ñnarĩ, ti macã macããna puame Licaonia yepa macããna yayei busurique tutuaro mena atore bairo ñuparã:

—¡Ãnoa, jũgũeã umũrecõopũ ati yepapũ caruiatĩatana niñama! —ñuparã.

¹² Bairo na ñrĩ, Bernabẽ na jũgũe Zeus cawãmecucu ya wãmei cũ wãmetiyuparã. Tunu bairo Pablo caquetibujũgou cũ caãnoi, na jũgũe Hermes cawãmecucu ya wãmei cũ wãmetiyuparã. ¹³ Mai, ti macã etajũgoricaropũ añuparõ na jũgũe Zeure na cañubueri wii. Ti wii macããcũ sacerdote puame bairo Pablo Bernabẽjãã na caãtiere tũgori, wẽcuare, bairi oõ mena na jeasũparã. Bairo cũ, ti macã macããna mena apõstolea majãrẽ, wẽcuare, bairi oõ mena na jeasũparã. ¹⁴ Bairo Bernabẽ, Pabljõãrẽ na caãtigarijere tũgori, na jutiire tũgowooyuparã, “Bairo mujãã caãtigarijere ñũetĩña,” ñrã. Áti yaparo yua, camasã watoapũ atuãtĩ, atore bairo quĩ awajayuparã:

¹⁵ —¿Dopẽĩrã bairo mujãã átiyati? Jãã, mujããrẽã bairo cabairã jãã ãniña. Jũgũeã mee jãã ãniña. Torena, jãã atapũ, tie mujãã ya wãme mujãã caĩroarije cawpa manierẽ mujãã cajãnaparore bairo ñrã. Tierẽ jãnarĩ yua, Dios cacatimajũũrẽ mujãã caĩroarore jãã boya. Dios puame ásupi ati umũrecõo, ati yepa, ria capairiya. Bairi nipetiro tiepũ macããna cũãrẽ na ásupi. ¹⁶ Tirãmũpũre camasã na ya wãme ricaati na caĩroarijere ãñotaesupi Dios. Noo na cabori wãmerẽ ñroayupa. ¹⁷ Bairo na caãtiere ãñotaeticũã, cũ caãnajẽ cutiere nipetiro camasãrẽ na ññoñupĩ. Cũ, nipetirore caroaro na ácu, caocarije joyupi. Tunu bairoa oterique cũã to ricacũtio joroque ásupi. Bairo cũ caãtie jũgori, camasã cũã na riaetio joroque ásupi. Tunu bairoa uẽanirõ na ãnio joroque na ásupi Dios —na ñ quetibujũyupũ Pablo.

¹⁸ Bairo atie nipetirije narẽ Pabljõ cũ caĩquetibujũmiatacũãrẽ, buriõo majũ wẽcuare pajĩãrĩ na riire joemũgõjogayuparã, Pabljõãrẽ ñroagarã. Dope bairo na caãtigarijere jicoquei, “Tierẽ ápericõãña,” na ñ jãnaocõãñuparã. Masĩã mano átigamiñuparã.

¹⁹ Cabero judío majã Antioquía macããna, aperã Iconio macããna mena Listrapũ etayuparã. Bairo na puame etarã yua, Listra macããna Pabljõã mena ricaati na tũgoñao joroque ásuparã. Bairo na caãtoi, Pablõre ãtã rupaa mena wẽẽjãñuparã. Bairo cũ áti yaparori, “Merẽ riacoayami,” ñ tũgoñarĩ ti macã tũnipũ cũ rupaurire rocacõãñuparã. ²⁰ Bairo na caãtimiatacũãrẽ, cabero Jesucristore catũgousari majã Pablotũ na canefãetaro, Pablo puame catitunurĩ wãmũnucãrĩsũpũ. Bairo wãmũnucãrĩ yua, ti macãpũ ásupũ tunu. Tĩ rãmũ busuri rãmũ caãno Bernabẽ mena Derbe cawãmecuti macãpũ ásuparã.

²¹ Topũ etarã, caroa quetire na quetibujũyuparã. Bairo na caquetibujũro, capããrã camasã tũgousayuparã ti macã macããna. Cabero tunucoásuparã Listra, Iconio, bairi Antioquía na caatijũgoatatopũ tunu. ²² Ti macãã macããna Jesure catũgousari majãrẽ yeri ñajããõ joroque na ásuparã. Tunu bairoa, “Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña,” na ñuparã Pabljõã. Tunu bairoa, “Dios cũ carotimasĩrĩpũ caãgarã marĩ caãnoi, popiye marĩ baio joroque marĩ átigarãma camasã,” na ñuparã. ²³ Bairo ñ yaparori bero yua, ñubueri majã tocãnacã poarũrea jicããrã na mena macããna cabutoa camasĩrĩ majãrẽ na besecũñuparã Pabljõã. Besecũ yaparori bero, ugarique betiri Diore jẽni yaparori, “Marĩ Quetiupũ, mujãã caĩroatacu puame mujããrẽ quĩñausaãto,” na ñ tũsayuparã ti yepa macããna ñubueri majãrẽ.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Bairi Pisidia yepare netõãtĩ bero, Panfilia cawãmecuti yepapũ etayuparã. ²⁵ Ti yepapũ ãna, Perge cawãmecuti macã macããnarẽ Jesũs yaye quetire na quetibujũ jũgoyuparã. Cabero Atalia macã macããna cũãrẽ na quetibujũyuparã. ²⁶ Bairo to macããnarẽ na quetibujũ yaparori bero, cũmua mena acõsũparã Siria yepa macãã macã Atioquiapũ. Ti macãpũ Jesure catũgousari majã puame, “Mujããrẽ mairĩ, Dios caroaro cũ coteãto,” na caĩpaarotijoricã mena torea bairo átipoyetayuparã yua. ²⁷ Bairo Antioquiapũ etari bero, ñubueri majã puame neñañuparã. Bairo na canefãarõ yua, nipetirije Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori na caãtiatajere na quetibujũ peyocõãñuparã. Tunu bairoa marĩ Quetiupũ judío majã caãmerã cũãrẽ cũ yaye quetire na tũgousao joroque cũ caãtiataje cũãrẽ na quetibujũyuparã. ²⁸ Bairo na quetibujũ yaparori bero, Pablo, Bernabẽ mena Jesure catũgousari majã mena yoaro añuparã ti macãrẽ.

¹ Ti yutea macããna jicããrã Judea yepai Antioquíapũ caatãna pũame atore bairo na i quetibũjuyuparã ti macã macããna judío majã caãmerã catãgousari majãrẽ: “Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caãtijũgocũrĩqũẽ caãmũarẽ na rupau macããjẽ yisetarique mujãã caãpericõãta, mujãã netõõmasĩena,” na iĩuparã. ² Bairo na caĩrõĩ, na mena Pablo, Bernabéjãã pũame tutuaro mena yoaro ãmeobusũ ãñuparã tiere. Bairo ãmeo iabusũ ãñijãñurĩ bero, to macããna pũame Pablo Bernabé, bairi aperiã jicããrãrẽ na beseyuparã, “Jerusalén macãpũna apõtolea majã, bairi aperiã ñubueri majã mena macããna cabũtoa mena na busũqũẽnorã áparõ tie marĩ caĩrĩjẽrẽ ti macãpũ,” irã.

³ Bairo Pablojãã, Antioquía macã macããna ñubueri majã na caĩjõatana pũame Fenicia, bairi Samaria yepaare netõãã, ti yepaa macããnarẽ ape yepa macããna judío majã caãmerã tirãmupũ na caĩroariquere jãnarĩ, Dios pũamerẽ na catãgousa jũgoatajere na quetibũjũ ásuparã. Bairo na caĩquetibũjurijere tũgori nipetiro catãgousari majã tãgoña useaniĩuparã.

⁴ Bairo Pablo, Bernabéjãã Jerusaléripũ na caetaro, ñubueri majã to macããna, aperiã apõtolea majã, aperiã cabũtoa camasĩrã cãã caroarõ mena na bocãyuparã Pablojããrẽ. Bairo torũ etari narẽ nipetirije na quetibũjũyuparã Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori na caãtiatajere. ⁵ Bairo na caquetibũjuro, jicããrã fariseo majã catãgousaricarã pũame wãmũnucãrĩ atore bairo na iĩuparã:

—Judío majã caãmerã cãã Jesucristore catãgousari majã cãã na rupau macããjẽrẽ na cayisetarotiro boya. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ cããrẽ na caãto ñũña — iĩuparã.

⁶ Bairo na caĩrõ tãgo, apõtolea majã, cabũtoa camasĩrĩ majã mena neñapori busũyuparã, judío majã caãmerã na caãtimasĩpeere busũqũẽnogarã. ⁷ Bairi tutuaro mena yoaro ãmeo busũ ãñijãñurĩ bero, Pedro pũame wãmũnucãrĩ, atore bairo na iĩupũ:

—Yũ yarã, mujãã masĩrã tirãmupũre mujãã watoa macããcũrẽ Dios yure cũ cabeseriquere. Judío majã caãmerãrẽ caroa queti, narẽ yũ canetõõrĩqũẽrẽ na cũ quetibũjũãto i, yũ beseyupi Dios. Cũ yaye quetie na cãã na catãgousaparore boyupi. ⁸ Cũ pũame nipetiro camasã na yeripũ na catãgoñarĩjẽrẽ masĩpeyocããñami. Bairo camasĩpeyõũ ãñirĩ, judío majã caãmerã na yerire na cawasoaro jũgori cũ yarã majũ na ãnio joroque ásupi na cããrẽ. Cũ Yeri, Espiritu Santo narẽ cũ cajoro iñarĩ tore bairo marĩ masĩña cũ yarã na caãnierẽ. ⁹ Dios marĩrẽ cũ camairõrẽã bairo na cããrẽ jicãrõ tũni na maiñami. Jesucristo mena na catãgoñatuturo jũgori na yeri na catãgoñarĩjẽ carorijere coseyupi. ¹⁰ Bairi, ¿dopẽĩrã Dios na cũ caãtibõjapeere caẽñotarãrẽ bairo mujãã iñati? Marĩ ñicũjãã ãnana Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ átipeyo masĩsũpa. Marĩ cãã torea bairo marĩ átipeyo masĩtũña. Bairi, ¿dopẽĩrã tiere na caãtigarere mujãã boyati? ¹¹ Atore bairo roque cariape marĩ catãgoñarĩjẽ ñiña: Caroa wãme marĩ caãtie jũgori mee, marĩ Quetiupau Jesucristo marĩ mairĩ jicã nugõã cũ caãtigarije jũgori pũame marĩ netõõwĩ. Tunu bairoa marĩrẽ cũ canetõõrĩcãrõrẽã bairo judío majã caãmerã cããrẽ na netõõñupĩ —na iĩupũ Pedro.

¹² Bairo cũ caĩquetibũju yaparoro, to macããna nipetiro busũesuparã. Na pũame caroarõ tãgoyuparã Pablo, Bernabéjãã judío majã caãmerã watoapũ ãna, Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori caroarẽ na caãti iñõatajere. ¹³ Tiere na caquetibũjuro bero, Santiago pũame atore bairo na iĩupũ:

—Yũ yarã, tãgopeoya mai mujããrẽ yũ caquetibũjũpeere: ¹⁴ ãmeacã Simõn marĩ quetibũju yaparoyami Dios judío majã caãmerãrẽ caroarõ cũ caãtijũgoriquere. Bairo átiri yua, na mena macããna jicããrãrẽ na beseyupi cũ ya poa macããna caãniparãrẽ. ¹⁵ Tiere profeta majã ãnana na caĩquetibũju woatuctijũgoyaricarorea bairo baiya ãmerẽ. Atore bairo icũñupã mai tiere:

¹⁶ ‘Caberõpũ yũ tunugũ, David ya wii cãboãñarĩcã wiiire qũẽnonemogu tunu.

Bairo yũ caãtiyaparoro bero, caroa wii nigaro tunu.

¹⁷⁻¹⁸ Bairo yũ átiũ, aperiã judío majã caãmerã cãã tocãnacã poa macããna,

yũ cabesejũgoyeticũrĩcãrã, yũ yarã na caãnipeere na cabõparore bairo i,

i quetibũjũyupi marĩ Quetiupau ti rãmũpũina.

¹⁹ “Bairo bairi atore bairo ñi tãgoñaña: Judío majã caãmerã tirãmupũ na caĩroariquere jãnarĩ Dios pũamerẽ na catãgousaata, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na marĩ tũgõsaroti masĩtũña. ²⁰ Bairo pũame na marĩ caĩquetibũjũwoatũjoro ñũña: ‘Camasã na caweericarãrẽ iroari waĩbũtoa riire na cajoemũgõjorije carũsarije ñnierẽ ugaeticõãña mujãã. Tunu bairoa carõmia, o caãmua mena roro átipeeticõãña. Tunu bairoa waĩbũtoa wãmua wãrã pajãrĩcãrã ñna riire ugaeticõãña. Na riĩ cããrẽ etieticõãña.’ Ato cãnacã wãme na marĩ átirotiroa narẽ.

²¹ Tirãmupũna tocãnacã macããrẽ judío majã marĩ caneñarĩ rãmũ cããno jicãũ marĩ mena macããcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caquetibũjuri majõcũ ãninucũñami. Bairi judío majã caãmerã cãã masĩrãna ati wãmere,” na iĩupũ Santiago.

²² Bairo cū cañrō tūgo, apóstolea majā, cabutoa camasīrā, bairi nipetiro to macāāna Jesure cañroari poa macāāna puame cū cañrōrē bairo ātigayuparā. Bairi na mena macāāna jīcāārārē na beseyuparā Pablo, Bernabéjāā mena cabapacutiāpārārē. Bairi Judas, ape wāmerā Barsabās cawāmecucure cū beseyuparā. Silas cūārē cū boyuparā. Na pugarāpua catūgousari majā watoare caānimajūrā āñuparā. ²³ Na mena atore bairo na cañwoatuata pūrōrē joyuparā:

“Jāā apóstolea majā, bairi cabutoa camasīrī majā Jesucristo jūgori mujāā yarārē bairo caāna, mujāārē jāā ñurotjioya. Mujāā, judío majā caāmerā Antioquía macā macāāna, bairi Siria yepa macāāna, bairi Cilicia yepa macāāna cūārē mujāārē jāā ñurotjioya. ²⁴ Jāā tūgowu jīcāārā áto macāāna mujāā tūpu na caquetibujumawijioñesēārīqūērē. Jāā puame na jāā joepu mujāā tūpure. Na majū na catūgoñarō mujāā rupa macāājē yisetariquere mujāā átirotiga ñesēāñupā.

²⁵ “Bairi āmerē jīcārōrē bairo tūgoñapetiri bero, jāārē bairo jāā caáto cañurō tūgoñarī, jāā watoa macāāna jīcāārārē na jāā besepu Bernabé, Pabljāā, jāā camairī majā majū mena mujāā tūpu cañnarāpārārē. ²⁶ Na, Bernabé, Pabljāā puame Jesucristo yayerē na caquetibujūñesēārō jūgori aperā tiere catūgogaena puame na pajīābujioyupa. ²⁷ Bairi jāā cabeseatana Judas, Silas na majūpua mujāārē quetibujugarāma nipetirije mujāārē jāā caiquetibujugarijere.

²⁸ “Jāārē Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori capee majū mujāārē jāā átirotigaetiya. Ato cānacā wāmea mujāārē jāā átirotigarā: ²⁹ Camasā na caweericarārē ĩroari waibutoa riire na cajoemugōjorije carusarije ũnierē ũgaeticōāña. Tunu bairoa waibutoa wāmu wāīā pajīārīcārā riire ũgaeticōāña. Na rīī cūārē etieticōāña. Tunu bairoa carōmia, o caūmu mena roro átiepeeticōāña. Atie mujāārē jāā caljorijere bairo mujāā caápara, caroaro cariape mujāā átiānigarā. Na ñuáto nipetiro,” ĩ woatuyuparā.

³⁰ Bairo ĩ woa yaparori bero, na tunuo joyuparā Pabljāārē Antioquíaru tunu. Topu Pabljāā etarā yua, ti macā macāāna Jesure cañroari poa macāānarē neñorī bero, ti cartare na nunñuparā. ³¹ Bairi Jesure catūgousarā puame ti carta mena cañāquetibujū cū cañrījērē tūgori butiōro useaniñuparā. Tūgoña yeri ñuo joroque na ásuparā marī yarā ti carta jūgori yua. ³² Tunu bairoa Judas, Silajāā cūā Dios cū yaye cū caquetibujugarijere camasārē caquetibujunetōomasīrā āñirī to macāāna Jesure catūgousarārē capee na quetibujunemoñuparā. Bairo na quetibujunemorī yua, tūgoña yeri ñunemo joroque na ásuparā. Caroa yericuna na tutuao joroque na ásuparā. ³³ Na mena yoajāñurō āñuparā tūpure. Cabero to macāāna Jesucristore catūgousari majā puame, “Caroa yericutajere mujāā cū joáto marī pacu Dios,” narē na cañrō bero, tunucoásuparā cartare na caneárotijoricarā tūpu. ³⁴ Silas puame Antioquíaru tuagayupu. ³⁵ Pablo bairi Bernabé cūā topu tuayuparā. Bairi aperā Jesure catūgousarā capāārā mena to macāānarē marī Quetiupau yaye quetire na quetibujuyuparā.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Cayoato bero, Pablo puame atore bairo qūññupū cū bapa Bernabére:

—Tocānacā macāārē marī Quetiupau yaye quetire marī caquetibujugariocaropu marī ĩñañesēārā ároa tunu, “¿dope bairo marī yarā Jesucristore catūgousari majā na baiyati?” ĩrā.

³⁷ Bairo cū cañrō tūgo, Bernabé puame, “Jau,” ĩrī bero, Juan ape wāmerā Marcos cawāmecucure cū neágayupu na mena. ³⁸ Pablo puame bairo boesupu. Mai, cajūgoye Panfiliaru na caāno, Marcos puame na tunu weyocoásupu, Pablo, Bernabéjāā mena jupaanemogaetiri. Bairi na mena ti rūmurē cū caáto boesupu Pablo. ³⁹ Bairo butiōro cū caboetoi yua, pugarāpua jīcā yerire bairo catūgoñaimajūcōārā āñirī āmeo ricawaticoasuparā yua. Bernabé puame Marcos mena cūmuai acoásupu Chipre yucuroaru. ⁴⁰ Pablo puame Silare cū beseyupu. Bairi, “Marī Quetiupau mujāārē marī qūññaricanugōáto,” Jesucristore catūgousari majā cū na cañrō bero, Silas mena acoásupu. ⁴¹ Bairo ána, Siria, bairi Cilicia yepaare netōánā, to macāāna Jesucristore catūgousari majārē useanirō na tuao joroque na átiásuparā.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Bairi Derbe, Lистра cawāmecuti macāārņe etayupu Pablo. Topu etari bero, jīcā to macāācū Jesucristore catūgousau Timoteo sawāmecucure cū bocáyupu. Timoteo paco puame judío majā yao, Jesucristore catūgousao āñupō. Cū pacu puame griego majā yau āñupū. ² To Lистра, bairi Iconio macāā macāāna Jesucristore catūgousari majā, “Cañu, caroā ññami,” na cañ āninucūñupū Timoteo. ³ Bairi Pablo puame cū, Timoteore cū bapaboyupu. Mai, Timoteore cū neágu jūgoye, cū rupa macāātōrē cū yisetarotiyupu, ti yepa macāāna judío majā, “Jāā ya wāmerē nucābugoetiayama,” na cañtūgoñaitaparore bairo ĩ. Mai, nipetiro ti yepa macāāna, Timoteo griego majā yau macū cū cañnierē masījāñuñuparā. ⁴ Tocānacā macāā na caquetibujūñesēārōpu marī yarā Jesucristore catūgousari majārē quetibujunetōñuparā

apóstolea majã, bairi cabutoa camasĩrĩ majã Jerusalẽpu Jesucristore caĩroari poa macããna na caĩrotjoriquere. ⁵ Bairo na caquetibũjuroi, ti yepaa macããna Jesucristore caĩroari poa macããna cũ mena tocãnacã rũmua tũgoñanemoñuparã. Torena, Jesucristore catũgousarã mena capããrã ãninemonucũñuparã.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Cabero Pablojãã Asia yepapu Jesũs yaye quetire na caquetibũjuñesẽãrã áparo jũgoye, Espĩritu Santo puame na eñotayupu. Bairo cũ caẽñotaroĩ, Frigia, bairi Galacia yepaare tẽñotásuparã. ⁷ Bairo tẽñotanetõatĩ bero yua, Misia yepa jũgoyepu etayuparã. Tipauĩ ánã, Bitinia yepare na cajããgamiatacũãrẽ, Espĩritu Santo, Jesucristo cũ cajou puame na eñotayupu tunu. ⁸ Bairo cũ caẽñotaroĩ, Misia yepare cariapea netõatĩ, Troas cawãmecutĩ macãpu etayuparã. Troas puame ria capairiya tãnipu ãñuparõ. ⁹ Bairo Pablo ti macãpu ãcũ, jĩcã ñami qũguericarore bairo jĩcãũ Macedonia macããcũ atore bairo cañnucũãrẽ qũñãñupũ: “Tiaya ato Macedoniapu. Jããrẽ juãtinemou asã,” cabopascaure bairo qũññupũ. ¹⁰ Cabero cũ caññaatajere jãã cũ caquetibũjuro yua, topu ágarã, jãã yayere jãã qũẽñowũ. (Mai, yu, ati tutire cawoatnu cũã na mena yu ápũ.) “Macedonia macããnarẽ caroa quetire jãã caquetibũjuñesẽãrõ cariapea bou baiimi Dios,” jãã ï tũgoñawũ.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Bairo ï tũgoñarĩ yua, Troas macãĩ cũmua mena cariapea jãã acoápũ Samotracia yucpooapu. Cabusuri rũmu Neápolis macãpu jãã etawu. ¹² Ti macãĩ jãã acoápũ Filipos cawãmecutĩ macãpu. Ti macã puame romanoa majã na caãni macã ãmu. Macedonia yepa macãã, cañnimajũrĩ macã ãmu ti macã. Topu yoajãñurõ jãã ãmu.

¹³ Jĩcã rũmu marĩ cayerijãrĩ rũmu caãno, ti macã jũgoye ria tũnipu jãã ápũ. “Topu Judĩo majã na cañbueripau ãno,” ï tũgoñarĩ, topu jãã ápũ. To etari bero, jãã ruiwu. Ruirĩ yua, carõmia topu caneñaetaatanarẽ Jesũs yaye caroa quetire na jãã quetibũjuwu. ¹⁴ Mai, na mena macããcõ jĩcãõ Lidia cawãmecuco, Tiatira macã macããcõ ãmo. Caroa jutii cajãmerjẽrẽ nunirĩ cawapatari majõco ãmo. Diore caĩroao ãmo. Bairi Pablo narẽ cũ caquetibũjuro, marĩ Quetiupapu puame Pablo cũ caquetibũjurijere dope bairo cũ catũgopeorije to rusaetio joroque ásupi. ¹⁵ Bairo cũ, cõ yarã nipetiro cũãrẽ na jãã bautizawu. Bairo jãã cabautizaátaco yua, atore bairo jãã iwõ Lidia:

—Yure, “Cariapea Jesucristore catũgousao niñamo,” mujãã caĩata, yu ya wiipu ãnirasã ati macã mujãã caãno ãno.

Bairo cõ caĩrõ tũgori, “Aperopu jãã ágarã,” cõ jãã ï masiẽpu.

¹⁶ Jĩcã rũmu jãã cañubuenucũrõpu ánã, jãã bocãetawu jĩcãõ cawãmao wãtĩ yeri pũna cacũgo majũrẽ. Cõ puame wãtĩ jũgori ape rũmu cabaipeere caquetibũjumasĩõ ãmo. Bairo cõ camasĩrõ, cõ quetiuparã puame paio wapatanucũñupã. ¹⁷ Bairo cawãmao, wãtĩ yeri pũna cacũgo yua, Pablo, bairi jãã cũãrẽ jãã bero usajũgowõ. Bairo jããrẽ usari yua, atore bairo ï awajawõ:

—¡Ánoa, Dios, jõbui macããcũ cũ carotirore bairo caãna niñama. Bairi mujããrẽ Dios camasãrẽ cũ canetõõgarijere quetibũjurãna baiyama! —ï awajawõ.

¹⁸ Bairo jeto ï awaja ãninucũñupõ capee rũmarĩ. Bairi Pablo puame tiere jutiri ãmejorenucã yua, cõ puamerẽ ñnarĩ atore bairo qũñwĩ cõpure caãcũ wãtirẽ:

—Jesucristo cũ camasĩrjẽ mena murẽ ñiña: Cõrẽ tocãrõã witiácũja.

Bairo cũ caĩrõ, jicoquei cõ witicõásupĩ wãtĩ.

¹⁹ Bairo cũ caãto ñnarĩ, cõ quetiuparã puame asiajãñuwã Pablo mena, “Tocãrõã nemo marĩ yao jũgori marĩ wapatamasĩẽtĩgarã,” ïrã. Bairo asiari yua, Pablo, Silas mena na ñerĩ quetiuparã ti macãrẽ carotirã tũpu na neámã ti macã na caneñanucũrõ plaza, cañnimajũrĩrapupu. ²⁰ Bairo na tũpu na neátĩ yua, ti macã macããna quetiuparã jueces caññabeserãrẽ atore bairo na ïwã:

—Ánoa judĩo majã ato macããnarẽ roro patowãcõñesẽãrã baiyama. ²¹ Marĩ romanoa majãrẽ na caquetibũjugarije puamerẽ marĩrẽ carotieticõãpãrõ niña. Bairi na cabuerijere marĩ quetibũju rotimasĩẽtĩña —ïwã.

²² Bairo na caĩrõ tũgo, camasã catũgorã etaátana cũã Pablojãã mena asiacoama. Bairo na cũã na caasiarõ, quetiuparã jueces puame Pablo Silas yaye jutire tuwee rotiri bero, na bape rotiwã yucu mena. ²³ Bũtioro na bape yaparori bero, preso jorica wiipu na jowã. Topu na jori yua, ti wiire caññacotei puamerẽ, “Dope bairo narẽ rutimasĩã mano caroarõ majũ na ññacoterotiya ãnoarẽ,” qũñĩrĩ cõ coterotiwã. ²⁴ Bairo na caãtirotirijere tũgori bero, caññacotei puame preso jorica wĩ capure catusari arũapu na cũñupũ. Topu pũga yucu watoapu na rũporire ñujorotiri, na jiyarũpo cũñupũ.

²⁵ Ti ñami recomacã caetaro, Pablo, Silas, Diore cũ ñubue basapeoyuparã. Bairo na caññubue basapeoãno, aperã, narẽ bairo preso joricarã cũã na caññjẽrẽ tũgoyuparã. ²⁶ Tipaua yua caãno tũsarõa tutuaro yepa puame yuguyuparo. Tutuaro majũ cayuguiroi, ti wii

macääjë na cacüjögorica ütãpãĩrĩ cãã yuguiri nacãpã ásuparo. Bairo cayuguiripaa ti wii jopeeri puame pããncãpeticoasuparo. Tunu bairoa ti wii macããna preso joricarãre na cajiymiatataje cadena ãpõã wëëri cãã piti wëcoasuparo. ²⁷ Bairo yua, ti wiire caññacotei puame wãcãrĩ bero, ti wii jopeeri pããrĩcãrõpũ caãno ññañupũ. Bairo ñña acuarĩ, “Ti wii macããna preso joricarã rutipeticoatanama,” ñ tãgoññañupũ. Bairo ñ tãgoññarĩ yua, cã jarericapããrẽ neñupũ, cã majũã pajĩyasigu. ²⁸ Bairo cã caátigaro ññarĩ yua, atore bairo qũĩ awajajoyupũ Pablo puame:

—Mu majũ roro ápericõãña. Jãã ãnipeticõãña atopũ. Jãã rutietiya —qũĩñupũ.

²⁹ Bairo cã caĩrõ tãgo, “Jĩñaworiquere neasã,” cãtũ macããcãrẽ ñrĩ, Pabljãã na caãni aruapũ atujãásupũ. Atũ jããti yua, uwirique mena nanarĩ Pablo, Silatũ r̃p̃opaturĩ mena etanumũ etayupũ. ³⁰ Cabero narẽ na wiyojori bero, atore bairo na ñ jeniññañupũ:

—¿Dope bairo yũ ácuati, Dios yure cã netõãto, ñ?

³¹ Pabljãã puame atore bairo qũĩñupãrã:

—Jesucristo mena cariape mu catãgoñnatutuata, mu, mu yarã cãã mujãã netõmasigarã.

³² Bairo qũĩ yaparori bero, marĩ Quetiupãũ yaye quetire na quetibujũ nemoñupãrã Pabljãã preso jorica wiire caññacoteatacũ cã ya wii macããna cããrẽ. ³³ Ti ñami ti hora majũã caãno preso jorica wiire caññacoteatacũ yua, Pablo, Silajãã cãmiirẽ na coseyupũ. Cabero cã, cã yarã cããrẽ nipetiro na bautizayupãrã. ³⁴ Bairo narẽ na cabautizaro bero, preso jorica wiire caññacoteatacũ puame cã ya wiipũ na jũgoásupũ. Topũ ugariquere na nuñupũ Pabljããrẽ. Bairo yua cã, cã yarã cãã batioro useaniñupãrã, Dios yaye quetire na catãgoosaatato bero jũgori.

³⁵ Cabusuri rãmu caãno, quetiupãrã jueces na ãmua jĩcããrãrẽ preso jorica wiire caññacoteatacũ tũpũ na joyupãrã, “Pablo, Silare na wiyoyo rotiatõ,” ñrã. ³⁶ Bairo na cañjoatana na cañrĩjãrẽ tãgo, ti wiire caññacoteatacũ puame atore bairo qũĩñupã Pablore:

—Quetiupãrã caññabeserã mujããrẽ yũ wiyorotijoupa. Bairo caroaro mena mujãã ámasiña merẽ.

³⁷ Bairo cã caĩrõ tãgomicãã, atore bairo na ññupũ Pablo quetiupãrã caññabeserã na cajoatanarẽ:

—Ati macã macããna caññabeserã roro jãã caãtiere bócañaëtĩñama. Roro jãã ápewũ. Bairo bócaetimirãcãã, camasã nipetiro na caññajoro jããrẽ baperotiana. Tunu bairoa preso jorica wiipũ jãã cãrotiana. Jãã cãã romanoa majã jãã caãnimiatacããrẽ, roro majũ jãã átiana. Bairo jããrẽ caãtiatana nimirãcãã, ãmerẽ yasioro jããrẽ wiyogayama. Yasioro jãã ápérã. Na majũpũã atĩri jããrẽ na wiyora apãro —na ññupũ Pablo.

³⁸ Bairo cã caĩrõ tãgo, na quetiupãrã juecere na quetibujũrãsupãrã soldaua puame. Bairo Pabljãã romanoa majã na caãnierẽ na caquetibujũro tãgori bero, quetiupãrã caññabeserã puame roro narẽ na caãtiatajere tãgoññarĩqũẽ pajĩññuñupãrã. ³⁹ Bairo tãgoññarĩqũẽ pairi yua, acoásupãrã Pablo Silas tũpũ, “Roro mujããrẽ jãã caãtiatajere mujãã masiriyowa,” na ñrãã. Bairo na tũpũ eta, ti wiire na wiyocõãñupãrã. Bairo na wiyori bero yua, aperopũ na caãtõ boyupãrã. ⁴⁰ Bairo na cawiyoro bero, acoásupãrã Lidia yũ wiipũ. Topũ marĩ yarã Jesure catãgoosarãrẽ useanirõ na tuo joroque na ásupãrã. Bairo na átĩ yaparoro bero, ti macã caãniatana aperopũ acoásupãrã.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Bairo ána yua, Pablo, Silajãã Anfípõlis bairi Apolonia cawãmecuti macããrẽ netõãã, Tesalónica macãpũ etayupãrã. Ti macãpũ judío majã ñbuerica wii cãgoyupãrã. ² Bairo Pablo judío majã na cayerijãrĩ rãmu caetaro ññarĩ, ti rãmu ñnorẽ cã caãtinucũrõrẽ bairo átigu, ti macã ñbuerica wii sinagogare ásupũ. Topũ etari yua, to macããnarẽ Dios ya tuti mena na ñña quetibujuyupũ, na busnetõgũ. Bairo jeto átĩ ãñupũ Pablo átĩã semana majũ yerijãrĩcã rãmarĩ caãno. ³ Ti rãmarẽ atore bairo na ñ quetibujuyupũ Pablo:

—Dios yaye cã caquetibujurica tuti atore bairo ñña: ‘Mesias, Dios cã cajopãũ puame ati yepãpũ ãcã, riacoagumi. Bairo cã cariacoamiatacããrẽ, cã cãtiocõãgumi Dios tunu,’ ñ quetibujuyã Dios ya tuti. Cãã, Jesús ññami Dios yaye quetibujurica tutipũ profeta majã na cawoatujũgoyecutacũ, mujããrẽ yũ caquetibujũ —na ññupũ Pablo.

⁴ Bairo cã caĩrõ tãgo, judío majã jĩcããrã cariape tãgoyupãrã. Na puame Pablo, Silas mena bapacuti jãgoyupãrã. Griego majã Diore caĩroarã cãã capããrã na yaye quetire cariape tãgoyupãrã. Tunu bairoa carõmia caãnimajũrã cãã capããrã cariape tãgoyupãrã. ⁵ Bairo na cabairijere ññarĩ judío majã, Pabljãã na caquetibujurijere cariape catãgoena puame na ññatutiyupãrã. Bairo na ññatutiri yua, ñe ñnie caãpérã maarĩpũ caãnarẽ na neñõñupãrã, nipetiropũ roro na caawajabato ñesëãparore bairo ñrã. Bairo ána, Jasõn yũ wiipure roro átĩrã etayupãrã, Pablo Silajããrẽ macããrã. Na ñerĩ camasãrẽ roro na átĩrotigayupãrã. ⁶ Bairo na

bócaetiri, Jasón bairi aperā marī yarā Jesucristore catūgousari majā puamerē ñe, na weeri na neásuparā ti macā macāana quetiuparā tpu. Topu etari, atore bairo na i awajayuparā:

—jAperopu macāana caatátana puame noo nipetiro na cañesēārōpore royetuñesēārā átiyama! Bairi ati macāpu cūārē merē etayama. ⁷ Jasón puame cū ya wiipu na etarotiupe. Na nipetiro, “Apei quetiupau rey niñami Jesús,” na caīata, jmarī quetiupau emperador romano cū caroticūriqūērē baibotorā baiyama! —na iñuparā ti macā caāna na quetiuparārē.

⁸ Bairo na caīrījērē tūgori, aperā camasā, bairi ti macā macāana quetiuparā cūā jīcārōrē bairo tūgoñariqūēcūti masīesuparā. ⁹ Bairo baimirācūā, Jasōjāā ya dinerore na mena na wapa cūrotiyuparā. Bairo áti yaparori bero, na piticōāñuparā, ti macā macāana quetiuparā Jasōjāārē.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Ti ñamicā canaiorīpau ti macā macāana marī yarā Jesucristore catūgousari majā puame Pablo, Silajāārē ti macārē na witirotiyuparā. “Tāmurī Berea macāpu ánaja,” na iñuparā. Cabero ti macāpu eta yua, judío majā na cañubueri wiipu ásuparā. ¹¹ Na roque Tesalónica macāana judío majā netōjāñurō Jesús yaye queti Pablo cū caquetibujurije catūgogari majā añuparā. Bairo caāna añiri, Pablo cū caīquetibujurijere caroarō tūgousayuparā. Bairo tūgousari yua, tocānacā rāmua Dios ya tutire iñabuenucūñuparā, “¿Cariapea marīrē cū quetibujumiñati?” ĩrā. ¹² Bairo iñabueri yua, na mena macāana capāārā cariape tūgoyuparā. Griego majā cūā capāārā cariape tūgoyuparā carōmia cañimajūrā, aperā caūmua cūā.

¹³ Bairo Pabljāā Berea cūārē Dios yaye quetire na caquetibujuro tūgori, judío majā Tesalónica macāana puame Bereapu acoásuparā. Topu etari, to macāanarē Pabljāā na cabairijere busujāñuparā, roro na caīawajabatoñesēāparore bairo ĩrā. ¹⁴ Bairo na caātigaro iñari, marī yarā Jesucristore catūgousari majā puame ti macārē Pablōre cū witirotiyuparā. “Tāmurī ria capairiya tūnipu ácūja. Timoteo, Silajāā puame jāā mena tuagarāma,” quīñuparā. ¹⁵ Bairo na caījoatacu mena cabapacūtíatāna puame cū cūñuparā Atenas cawāmecūti macāpu. Topu cū cūyaparori bero, tunucoásuparā na ya macā Bereapu tunu. Na mena atore bairo ĩ quetijoyupu Pablo: “Silas, Timoteo mena tāmurī atopu na apáro,” na ĩ joyupu.

Pablo en Atenas

¹⁶ Mai, Pablo Atenas macāpu Timoteo, bairi Silajāārē na cote ácū, ti macā macāana wericarā jeto na cajūgūēā cūgoro iñari, tūgoñariqūē paijāñuñupū. ¹⁷ Bairi ñubuerica wii sinagogapu judío majā aperā judío majā caāmerā Diore caīroarā mena busunucūñupū, na busunetōgu. Tunu bairoa camasā na caneñaporipau plazapu caneñarā cūārē tocānacā rāmua busunucūñupū Pablo. ¹⁸ Bairo cū cabusūñitoye, epicúreos yaye bueri majā, aperā estoicos yaye bueri majā cūā cū mena busujāgoyuparā, cū busunetōgarā. Atope bairo quīñuparā Pablōre jīcāārā:

—Āni, cabusuriquepai, ¿ñee ũnierē ĩgu quīñati?

Aperā atore bairo quīñuparā:

—Ape yepaa macāana jūgūēārē marī catūgousarore bou baiimi.

Pablo puame Jesús yaye caroa quetire, tunu cū cacatirique cūārē na quetibuju baiyupu. ¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, neñari na cabusunucūrō, Areópago na caīrōpu cū neásuparā. Bairo topu cū na cane etaro, atore bairo quī jēniñañuparā:

—¿Atie cawāma wāme mu caquetibujurijere, jāā mu quetibujugaetiyati? ²⁰ Mu caquetibujurije ũnierē jāā tūgoñaeñiña. Bairi tiere jāā masīgaya mu caquetibujurijere —quīñuparā.

²¹ Mai, Atenas macā macāana nipetiro, bairi to macāana ape yepapu caatāna cūā butioro tūgogayuparā apeye cawāma quetire. Tiere tūgori bero, tie jetore āmeo busupēninucūñuparā na majū.

²² Bairi Pablo puame Areópagopu ácū, na watoapu wāmunucārī atore bairo na iñupū:

“Mujāā, Atenas macāana, capāārā mujāā jūgūēā mujāā cawericarārē iñari, ‘Na jūgūēārē butioro catūgoñari majā ñiñama,’ ñi tūgoñaña. ²³ Mujāā cañubueripauripu ñiñañesēāpū. Jīcā altar mesa rocapu atore bairo ĩ woaturiquere ñiñaaup: ‘Dios, marī camasiēcūrē marī caīroaripau niña.’ Bairo cū masīētīmirācūā, mujāā caīroaure mujāā quetibuju acū yu átiapu.

²⁴ “Cūā, Dios ati umurecō macāājē nipetirijere caqūēñorīcū, ati umurecōore, ati yepa cūārē Quetiupau niñami. Templos, ‘Dios ya wii nigaro,’ camasā ĩrī na caqūēñorīcā wūirire āmerīnucūñami. ²⁵ Ñe ũnie cū cañipeere cūrē marī caātībojapee cū rusaetiya Diore. Cū puame roque niñami marī camasārē marī cacatīānierē cajou. Tunu bairoa marī cayeriōānie, wīno cūārē, apeye nipetirije cū jetoa marīrē cajou niñami.

²⁶ “Bairi jīcā cūmū jūgori nipetiro camasā poari ati yepa nipetiropu na masābatanucāō joroque ásupi. Tunu bairoa tocānacā poare na cañnīpa yūtearire cūñupū. ²⁷ Bairo ásupi Dios, tocānacāpua camasā cū na camasīparore bairo ĩ. Bairi cūrē cabocōāñinucūrā puame cū masīgarāma. Dope bairo mee niña Diore masīrīqūē. ²⁸ Cū, Dios cū cajuātoi jūgori marī catiya.

Marī paamasīña. Marī ānajē cutiya. Mujāā ya poa macāāna poesiare cawoaturī majā cāā torea bairo īñupā: ‘Marīā, Dios pārāmerārē bairo caāna marī āniña,’ īñupā.

²⁹ “Bairi Dios pārāmerārē bairo caāna ānirī camasā na catūgoñarījē jūgori, oro, plata, o ūtā mena camasārē bairo cabaurārē na caqūēnorīcārārē marī caīroaro ñuētīña. ³⁰ Tirāmupure camasā roro na caātiere boeticicāā, popiye na baio joroque ápeyupi, cū yaye queti nipetirijere na camasētōi. Āme puame roque na camasīrōi, tocānacāā camasā nipetiro na caānopu roro na caātiere na jānarotiypu. ³¹ Tunu bairoa jīcā rūmu ati yepa macāāna nipetirore cū caññabesepa rūmurē cūñupī Dios. Bairi caām̄ caroaro cariape caññabesepau cūārē cū cūñupī. Cū, caām̄ cariacoatacu cū caānmiatācūārē, tunu cū catioyupi Dios. Bairo cū cū cacatiore jūgori nipetiro camasā puame cū, caññabesepau cū caānierē masīcōāñama,” na ī quetibujuyup̄ Pablo to macāānarē.

³² Bairo to macāāna, “Cariacoatana nimirācūā, tunu catiyama camasā,” Pablo cū caīrō tūgori, jīcāārā na mena macāāna cū boyetiyuparā. Aperā puame atore bairo quīñuparā:

—Cabero ūno cū yaye quetire marī tūgonemorōā tunu —quīñuparā.

³³ Bairo na caīrō bero, Pablo puame na aweyocoásup̄. ³⁴ Bairo na cū caawayocoamiatācūārē, jīcāārā na mena macāāna cū bero usari, cū yaye quetire cariape tūgousayuparā. Jīcāū na mena macāācū Dionisio wāmecusup̄. Cū puame Areópogop̄ canēñaporā mena macāācū āñup̄. Apeo Dámaris cawāmecuco cūā cariape tūgoyupo Pablo cū caīrījērē. Aperā cūā cariape cū caīrījērē tūgousajoguyuparā.

18

Pablo en Corinto

¹ Cabero Pablo Atenap̄ quetibujū ānirī bero, ti macā caāniatacu acoásup̄ Corinto cawāmecuti macāp̄. ² Top̄ etari yua, jīcāū, Ponto yepa macāācū caānimirīcū judío majōcu Aquila cawāmecucure cū bocāetayup̄. Mai, cajūgoyp̄ Aquila, cū n̄mo Priscila mena Italiap̄ caānmiatana Corintop̄ etayuparā. Quetiup̄ emperador Claudio, “Nipetiro judío majā ati macā Romarē caāna na witiápáro,” na cū caīrījērē tūgori, Corintop̄ etayuparā. Tiera tūgori Pablo puame na īñāñesēāū ásúp̄. ³ Aquilajāā cūā Pablo cū caátore bairo paarique cūgoyuparā. Caesebutirije jutii paca aseri wii mena aperā ñesēāráná na caneátie ocojurique aseri ūnierē qūēnorīqūē paarique cūgoyuparā. Tiera capaārā na caānoi, na mena paagu na mena tuayup̄ Pablo. ⁴ Bairo tuari yua, tocānacā rūmu judío majā na cayerijārī rūmu caāno, ñubuerica wii sinagogap̄ ānucūñup̄. Top̄ na quetibujūncūñup̄ Jesús, Mesías cū caānierē judío majā, judío majā caāmerā cūā na camasīp̄arore bairo ī.

⁵ Bairi Macedoniap̄ caāniatana, Timoteo Silas mena Corintop̄ na caetaro bero, Pablo puame judío majārē caroa quetire na quetibujū ñesēārīqūē jeto átīñup̄, Jesús Mesías cū caānierē. ⁶ Bairo judío majārē cū caquetibujūmiatācūārē, na puame cū busucānamuñuparā. Roro quīñuparā. Bairo roro cū na caīrōi, Pablo puame cū jutii macāājē ñerīrē pabatoreyup̄ na caññajoro, “Roro yu mujāā átīya,” ī. Bairo átī yaparo yua, atore bairo na īñup̄:

—Mujāā catūgogaetie bui popiye mujāā baigarā. Yu yaye wapa mee, mujāā yaye wapa puame roque nigarō. Torecu, ati rūmai judío majā caāmerā puamerē yu quetibujū jūgon āgu yua —na īñup̄ Pablo judío majārē.

⁷ Bairo na īrī bero, ñubuerica wiire witi acoásup̄ Pablo. Jīcāū caām̄ Ticio Justo cawāmecucu, Diore caīroau ya wiip̄ ásúp̄. Cū ya wii puame ñubuerica wii sinagogatūaca āñuparō. ⁸ Top̄ cū caāno, Crispo ñubuerica wii sinogoga quetiup̄ jīcāū cū yarā nipetiro mena marī Quetiup̄ yaye quetire tūgousajoguyuparā. Aperā Corinto macāāna cūā capāārā Jesús yaye quetire tūgori, cariape tūgojūgoyuparā. Bairo cariape na catūgoro jūgori, na bautiza rotiyuparā.

⁹⁻¹⁰ Jīcā ñami qūēguericare bairo Pablo cū caāno, marī Quetiup̄ yaye quetire atore bairo tūgoyup̄: “Yu, m̄u mena yu ānicōāña. Bairi ni jīcāū ūcū murē ricaati caātimasī manīgumi. Tunu bairoa ati macāp̄ure capāārā yure caīroarā niñama. Bairi tūgoña uwieticōāña. Yu yaye quetire quetibujūcōā ānīnucūñā. Murē yu caātirotiriquere jānaeticōāña,” quīñup̄ marī Quetiup̄ Pablore. ¹¹ Bairo marī Quetiup̄ cū caīrōi, Pablo puame jīcā cūma ape cūma recomacā majū āñup̄ ti macā Corintop̄ure. Top̄ ācū yua, to macāānarē na quetibujū āñup̄ Dios yaye quetire.

¹² Tiwatoare Galión ti yepa Acaya quetiup̄ gobernador cū caāno, judío majā puame jīcārōrē bairo tūgoñarīqūē cutiri Pablore boesuparā. Bairo cū boetiri yua, cū ñee, cū neásuparā quetiup̄ gobernador t̄p̄. ¹³ Cū t̄p̄ Pablore cū ne etari yua, atore bairo quīñuparā:

—Ānia, Pablo ricaati camasārē na quetibujū ñesēāū baiyami ati macāp̄ure. Jāā ñicū Moisés ānacū Diore jāā caīroapeere cū caroticūrīcārōrē bairo mee quetibujuyami —quīñuparā judío majā Galiorē.

¹⁴ Pablo ruame bairo na caĩrõ na yugũ cū caátiraua, Galión ruame atore bairo na ĩ jũgoyuru:

—Roro cū caátato bero caãmata roquere, mujãã judío majã ãnirẽ mujãã cabũsupairijere yũ tũgoña besebujou. ¹⁵ Bairãrua, mujãã cabũsupairije, mujãã judío majãrẽ rotirique ùnie caãnoi, mujãã majũã tiere bũsqũẽnoña ãni mena. Bairi yũ ruame tie ùnierẽ yũ tũgoña besegaetiya —na ĩñupũ Galión judío majãrẽ.

¹⁶ Bairo ĩ yaparori bero, cū ãmua soldauare judío majãrẽ na wiyojorotiyuru. ¹⁷ Bairi to caãna nipetirã ruame Sõstenes cawãmescũ, ñubuerica wii sinagoga quetiurau jicããrẽ ñerĩ, tĩraua cū baperyuparã, Galión cū caĩñajoro. Galión ruamerẽ dope bairo cū baiesuparo bairo na caátie.

Pablo vuelve a Antioquia y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Pablo ruame mai capee rãmũrĩ tuayuru Corintopure. Cabero marĩ yarã Jesure catũgousarãrẽ na átãje uwiri bero, cũmuai Siria yeparũ acoásuru tunu, cū bapa Aquila, Priscila mena. Mai, Cencrea macãru ãcũ, cū poare juarerotiyuru. “Diore cū yũ caĩjũgoyetiricarore bairo yũ átĩ yaparoya,” ĩgu, bairo ásupu. ¹⁹ Efeso macãru etari bero, cū bapa Aquila, Priscilajããrẽ torũ na cũñupũ. Bairo na cũrĩ bero, ñubuerica wii sinagoga, ti macã macããna judío majã na caneñanucũrĩ wiipũ ásupu, na quetibujũ ãcũ. ²⁰ Ti wii macããna ruame cū caĩrĩjẽrẽ tũgori yua, butiuro yoajãñũrõ tore cū catuarore boyuparã. Bairo cū catuarore cū na cabomiatacũãrẽ, Pablo ruame na mena yoaro tuagaesuru. ²¹ Bairo tuagaetiri, atore bairo na ĩ átãje uwiyuru Pablo: “Dios cū cabooata, ape rãmũ mujããrẽ ñiñañesẽãũ atĩgu tunu. Jerusalẽru yũ netõgu bose rãmũ caãnipa rãmurẽ mai,” na ĩñupũ.

Bairo na ĩrĩ bero, cũmua mena Efeso macã caãniatacũ acoásuru Pablo. ²² Cabero Cesarearu maa etari bero, Jerusalẽru acoásuru, Jesure caĩroari poa macããnarẽ na jẽniácũ. Na jẽni yaparori bero, Antioquia macãru tunucoásuru yua. ²³ Torure jicã yutea ãnirĩ bero, tunu ãnemoñupũ Galacia, bairi Frigia yepaare tocãnacã macãã cū cañesẽãrĩcãrõru. To macããna Jesure catũgousari majã nipetirore na tũgoña yeri ñuo joroque na átĩásuru Pablo.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Ti yutea caãno jicãũ judío majõcũ Apolos cawãmescũ Efeso macãrẽ etayuru. Apolos ruame Alejandría macã macããcũ ãñupũ. Caroaro cariape caquetibujumasĩ majũ ãñupũ. Tunu bairoa Dios ya tuti macããjẽ caãrẽ caroaro masĩñupũ. ²⁵ Mai, cajũgoyeru aperã marĩ Quetiurau yaye quetire cū quetibujuyuparã. Bairo tiere tũgousari bero, Apolos ruame aperãrẽ cū camasĩrõ cãrõ na quetibujuyuru. Juan camasãrẽ bautiza ãcũ, cū cabuerique jẽtore catũgoricũ nimicãã, Jesús cū caãnierẽ caroaro quetibujuyuru. ²⁶ Bairi uwiricaro mano ñubuerica wiipũ na cū caquetibujũãno, Aquila bairi Priscilajãã ruame cū tũgoyuparã. Cū caĩrĩjẽrẽ tũgori bero, cū neásuparã na caãni wiipũ. Torũ Dios yaye cū camasĩpee carũsarijere cū quetibujũnemoñuparã.

²⁷ Cabero Acaya yeparũ Apolos quetibujũ ñesẽãũ águ cū cabairo ĩñarĩ, marĩ yarã Jesucristore catũgousari majã ruame cū juásuparã. Cũrẽ to macããna catũgousari majã caroaro mena cū na bocaãto ĩrã, papera pũrõ cartare cū woabojoyuparã. Bairi Acaya yeparũ etari bero, Apolos butiuro na juãtinemoñupũ to macããna, Dios cū caĩñamairĩjẽ jũgori cū canetõrĩcãrãrẽ. ²⁸ Tunu bairoa nipetiro na caĩñojororu, judío majãrẽ na quetibujũ netõncãñupũ. Dios ya tutire buejũgori bero, Jesús Mesías cū caãnierẽ na quetibujuyuru. Bairo na cū caĩquetibujuroi, “Cãã, Mesías mee ãcũmi,” qũĩ netõmasĩesuparã.

19

Pablo en Efeso

¹ Apolos, Corintopũ cū caãnitoye, Pablo ruame ãtã yucũ capairi yepare netõátĩ, Efesopũ etayuru. Torũ etari, capããrã Jesure catũgousari majãrẽ na bocáyuru. ² Narẽ, atore bairo na ĩ jẽniñañupũ:

—¿Dios yaye quetire mujãã catũgousajũgori rãmurẽ Espĩritu Santore mujãã cãgojũgori?

Bairo cū caĩjẽniñarõ, atore bairo qũĩñuparã:

—Jãã cãgojũgoeru. Espĩritu Santo cū caãnierẽ di rãmũ ùno jãã tũgoñaẽpũ.

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩ jẽniñanemoñupũ tunu Pablo:

—Toroque, ¿noa yaye bueriquere tũgousari bero mujãã bautiza rotiri?

Na ruame atore bairo qũĩñuparã:

—Juan cū cabuerijere jãã catũgousaro bero, jãã bautizawĩ—qũĩñuparã.

⁴ Pablo ruame na ĩñupũ tunu:

—Bairoa ásupi Juan ãnacũ baĩrua. Camasã roro na caátiere tũgoña yapapuari na catũgoñawasoaro bero, na bautizayupi. Tunu bairoa, “Yũ bero macããcũ yaye queti cããrẽ tũgousaya,” na ĩñupũ. Jesure ĩgu bairo ĩñupũ Juan ãnacũ —na ĩ quetibujuyuru Pablo Efeso macããnarẽ.

⁵ Bairo cū caĩrõ tũgo, marĩ Quetiupau ya wãme mena bautiza rotiyuparã. ⁶ Cabero Pablo na rũpoari buĩpũ cū wãmo mena cū caĩgũapeoro yua, Espiritu Santo napũre ruietayupũ. Bairo cū caetaro, apereye busũrique busũjũgoyuparã. Bairo busũri, Dios narẽ cū camasĩõrĩjẽrẽ quetibũjunetõñuparã. ⁷ Na, caquetibũjurã caũmua pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnĩrõ cãnacãũ majũ ãñuparã.

⁸ Bairi Pablo pũame ti macãpũ ãcũ, itiarã muĩpua majũ ñubuerica wii sinagogapũre ãnucũñupũ. Topũre uwiricarõ mano, caroa quetire na quetibũjunucũñupũ: Dios cū carõtimasĩrĩpau macããjẽ quetire na catãgousaparore bairo ĩ, na busũnucũñupũ. ⁹ Bairo cū cabusũmiatacããrẽ, jĩcããrã na mena macããna cū caĩrĩjẽrẽ cariape tãgoesuparã. Cayũgaena majũ ãñuparã. Bairo caãna ãnĩrĩ, camasã na catãgoro, Dios yaye cawãma quetire roro ĩ busũpaiyuparã. Bairo roro na cabusũpairo ĩñarĩ, Pablo pũame na piticõãñupũ. Na pitiri yua, Jesucristore catãgousari majã mena Tirano cawãmecũcu buerica wiĩpũ na jũgoásũpũ. Topũ na quetibũjunucũñupũ tocãnacã rãmua. ¹⁰ Bairo jeto átĩãninucũñupũ Pablo pũga cãma majũ. Bairi nipetiro Asia yepa macããna judio majã, judio majã caãmerã cãã tãgopeticoasuparã marĩ Quetiupau yaye quetire.

¹¹ Tiwatoare Dios pũame camasãrẽ Pablo jũgori capee caroa wãmerẽ na átĩ ĩñoñupũ. ¹² Bairi Pablo cũ majũ cū caãpĩrĩmiatacããrẽ, apereã camasã na jutii cabuimacããtõ ñno, o jutii asero ñno mena Pablora na capãñarotirijere jecoanucũñuparã cariyecũna tũpũ. Bairo na caãto, cariyecũna pũame tiere pãñarĩ caticoanucũñuparã. Wãtĩã yeri pũna cacãgori majã cããrẽ na witicoanucũñuparã wãtĩã, bairo na caãto.

¹³ Tiwatoare apereã judio majã wãtĩã yeri pũna cacãgori majãrẽ wãtĩãrẽ cawiyõnesẽãrĩ majã ãñuparã. Na pũame Jesũs cū camasĩrĩjẽ mena tore bairo átigarã, atore bairo ĩñuparã wãtĩã yeri pũnarẽ: “ĩPablo cū caquetibũju, Jesũs wãme mena mujããrẽ, ‘Witi ánãja,’ jãã ĩña!”

¹⁴ Tore bairo átĩãninucũñuparã Esceva cawãmecũcu judio majõcu pũnaa jĩcã wãmo peti pũga pẽnĩrõ cãnacãũ majũ caãna. Na pasũ, Esceva pũame, sacerdote majã quetiupau jĩcãũ ãñupũ. ¹⁵ Bairo na caãtĩãno, jĩcã rãmũ jĩcãũ wãtĩã yeri pũna pũame atore bairo na ĩñupũ: “Yua, Jesure yũ masĩña. Pablo cããrẽ yũ masĩña. Mujãã roquere yũ masĩtĩña. ¿Namarã ñna mujãã ãñĩfati?” na ĩñupũ wãtĩã.

¹⁶ Bairo na cū caĩñĩpũra, caũmũ wãtĩã yeri pũna cacãgorũ pũame napũre patirocapeayupũ. Bairo patirocapari yua, tutuaro mena jĩcã pũgõã na qũẽnetõnucãcõãñupũ. Bairo roro majũ narẽ cū caãtie jũgori, ti wiire rutiwiticoasuparã caũmua, jutii mãna, cãmii cãgori yua. ¹⁷ Bairi nipetiro Efeso macã macããna, judio majã, judio majã caãmerã cãã tiere tãgoyuparã. Bairo tãgori yua, butiro tãgoña uwiyuparã. Torena, marĩ Quetiupau ya wãmerẽ netõjãñurõ nucũbugoriquẽ mena tãgoñarĩquẽ casuparã.

¹⁸ Tunu bairoa Jesucristo yayerẽ cariape catãgoricarã capããrã roro na caãtaje nipetirijere yaparuari capããrã camasã na caĩñajoro quetibũjurã etanucũñuparã. ¹⁹ Tunu bairoa cũmua na camasĩrĩjẽ ñnierẽ caãtana cãã capããrã ricaati na bueri catutirire nipetiro camasã na caĩñajoro joerrecõãñuparã. Ti tutĩri wapa, paio cincuenta mil plata tiiri majũ wapacũsuparo. ²⁰ Bairi marĩ Quetiupau yaye queti pũame nipetiropũ etapeticoasuparo. Bairo caetapetiro yua, tiere catãgousari majãrẽ cū camasĩrĩjẽrẽ na ĩñoñupũ Dios.

²¹ Cabero Pablo pũame cū yeripũ atore bairo ĩ tãgoñañupũ: “Macedonia yepa bairi Acaya yepa cããrẽ ãñesẽã yaparori bero, Jerusalén macãpũ yũ ãcoagu. Topũ ãnĩrĩ bero, Roma macãpũ cããrẽ ñĩñañesẽãũ ãgu.” ĩ tãgoñañupũ. ²² Bairo ĩ tãgoñarĩ, cū mena cajũpaarã, Timoteo bairi Erasto cawãmecũnarẽ cū jũgoye na árotiyupũ Macedonia yeparu. Mãi, cū pũame yoajãñurõ tuasayupũ Asia yeparũre.

El alboroto en Efeso

²³ Ti yũteapũ caãno Efeso macãpũre butiro risetĩña ãñuparõ Jesũs yaye cawãma quetire capããrã na catãgousaro jũgori. ²⁴ Demetrio cawãmecũcu pũame ti macã macããna nipetiropũ roro na awaja ñesẽãõ joroque na ásupũ. Mãi, Demetrio pũame caasiyarije plata mena capaari majõcu ãñupũ. Tie plata mena na jũgũẽõ Artemisa cawãmecũcore na cañubueri wii templo macããjẽ ñnierẽ caqũẽnoũ ãñupũ. Bairo caqũẽnoũ ãnĩrĩ, cū, cū paabojari majã cãã tiere camasãrẽ nunĩrĩ, paio majũ wapatanucũñuparã. ²⁵ Bairi Demetrio pũame cū ãmũarẽ na neño, apereã cū paariquere bairo capaari majã cããrẽ neño, atore bairo na ĩñupũ: “Mujãã, yũ paariquere bairo capaariquẽcũna, mujãã masĩña: Marĩ paariquẽ jũgori caroaro wapatarĩ marĩ ãnicõãña. Tie camanicõãta, marĩ ãnimasĩtĩbujiorã. ²⁶ Bairo cabaimiatacããrẽ, ãmerẽ cū, Pablo, cū caĩrĩjẽrẽ mujãã tãgonucũña. Cū pũame, ‘Jũgũãrẽ bairo cabaurã camasã na caweericarã, jũgũẽã mee ñĩnama,’ ĩ quetibũju ñesẽãnucũñami. Bairo ĩrĩ, capããrã camasãrẽ cariape na tãgoñaõ joroque átiyami. Ati macã Efeso macã jeto meerẽ bairo átiyami. Asia yepa nipetiro jãñurĩpũ etaro baiya cū caĩrĩjẽ. ²⁷ Bairo cū caãto, ñuẽtĩña marĩrẽ. Bairo cū caquetibũjunemoata, marĩ paariquẽ yasicoabujioro. Tunu bairoa, marĩ jũgũẽõ cañnimajũõ Artemisa ya wii templo pũame cabũgoro macã wiire bairo tuabujioro. Artemisa cããrẽ ĩroa

manibujioro, ati yepa Asia, bairi ati umurecáo nipetiropu marí caíroao puamerê,” na ñupũ Demetrio cã paariquere bairo capaari majãrê.

²⁸ Bairo cã caíró tũgo, butioro asiari, atore bairo ï awaja jũgoyupará: “¡Artemisare marí, Efeso macããna, cõ marí caíroarije to petieticõãto!”

²⁹ Aperã cãã tiere tũgori, Efeso macã nipetiropu mawijioroa awajacõã ñesẽãñupará. Bairo na cabaiãno, na mena macããna jicããrã puame Gayo bairi Aristarco menarê na patirocapeayupará. Mai, Gayo, Aristarcojãã Macedoniapu macããna, Pablo baparã majũ ãñupará. Bairo narê patirocapeari bero, wẽpũrõ mena na tũgã ásupará ti macã macããna na caneñanucũrõ, teatropu. ³⁰ Bairo na caãto tũgori, na caneñarõpu ágamiñupũ Pablo cãã, na mena busũgu. Bairo cã caágamiatacũãrê, ti macã macããna Jesure catũgousari majã puame cã joesupará, cãrê pajãrema, ñrã. ³¹ Aperã Asia yepa macããna quetiupará, Pablora caíroarã cãã, “Торũ, camasã watoapu cã ápericõãto,” ï quetijoyupará.

³² Bairo cã cabaiãno, to macããna na caneñarõpu ãna, jicããrã na mena macããna jicã wãmerê ï awajanucũñupará. Aperã cãã ape wãmerê ï awajanucũñupará. Camecãrãrê bairo baiyupará. Bairi caneñarã nipetiro jãñurĩpuã, “¿Dopẽĩrã marĩrê atopu na neñiõpari?” ï tũgoña masĩesupará. ³³ Bairo na cabaiãno, jicããrã na mena macããna na cabairijere cã quetibujuyupará Alejandro cawãmecucure. Bairo cã quetibujari bero, cã tuneroca nacõñupará camasã na caññajoro, camasã to caãnarê na cã quetibujũ masĩõato cabairijere, ñrã. Bairi Alejandro puame cã wãmorĩrê ñumũgõrĩ na busujãna rotiyupuro. “Judio majã mee buicatiyama tie ati macãã macããna na cabaimecãrĩjẽrê,” na ñu ñimiñupũ. ³⁴ Bairo cã caĩgarije watoa, to macããna neñari majã puame, “Cũ cãã judio majõcua niñami,” na caĩrĩjẽrê tũgoyupará. Bairo tũgori yua, pũga hora majũ, “¡Artemisare marí, Efeso macããna, cõ marí caíroarije to petieticõãto!” ï awaja ãñupará.

³⁵ Cabero jicãũ ti macã macããcũ quetiupau puame caawajari majãrê na jãnarotiri bero, atore bairo na ñupũ: “Yu yarã, ati macã Efeso macããna tũgopeoya yu caĩrĩjẽrê: Ati umurecáo macããna nipetiro masĩñama marí jũgũẽõ Artemisa caãnimajũõ ya wii templore marí cacotenucũrĩjẽrê. Cõrê bairo cabauo werico umurecõõpu cañaatãco cããrê marí cacotenucũrĩjẽrê masĩñama. ³⁶⁻³⁷ Ni jicãũ ucũ, ‘Tore bairo mee niña,’ caĩ mácãmi. Bairi tocãrõã tie mujãã caimecũrĩjẽrê jãnaña. ãnoa mujãã cañeatãtana puame marí cañuburi wii templo macããjẽ jicã wãme ñnorê jerutiesupa. Tunu marí jũgũẽõ cããrê roro cõ ï busupãiesupa. Bairi caroaro tũgoñajũgoyetiya mujãã caãparo jũgoye, roro mujãã caãperiparore bairo. ³⁸ Bairi Demetrio, aperã cãrê bairo capaariquercuna cãã, noa ñnarê, ‘Roro caãna niñama,’ na caĩ asiata, marí quetiupará jueces tũpu tiere na quetibujarã áparo. Topu na caãpata, juez puame na caĩrĩjẽrê na busuqũẽnõbojagumi. ³⁹ Tunu bairoa, ape wãme mujãã caĩgarije caãmata, ati macã macããna quetiupará na caneñaporipau ñnorũ tiere na mujãã caquetibujoro ñuña. ⁴⁰ Ati rãmu marí caãtiere jicoquei marí cajãnaeticõãta, tiere ññari, ‘Efeso macããna nipetiropu mawijioroa caawajacõã ñesẽãpairã niñama,’ marí ï busujãbujiorãma aperã. Bairi, ‘¿dope bairo bairi, bairo mujãã baijũgori?’ marĩrê na caĩjẽniñãata, marí puame dope bairo na marí yumasĩetibujiorã. Ñe jũgori marí cabairique caãno cãrõrê marí ï masĩena,” na ñupũ ti macã macããcũ quetiupau jicãũ topure caneñaricãrãrê. ⁴¹ Bairo ï yaparori bero yua, na ábatacarotiyupu.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Bairo risetiña capetiatato bero, ti macã macããna Jesure catũgousari majãrê na piijoyupu Pablo jicã wãme ñnorê na quetibujũ tũsũgu. Na quetibujũ yaparo yua, na átãje uwiri bero, Macedonia yepapu acoásũpu. ² To Macedonia netõácũ, tocãnacãpau macããna marí yarã Jesure catũgousari majãrê na cã caĩrĩjẽ jũgori na tũgoña yeri ñuo joroque na ásupu. Bairo na átinetõãti bero, Grecia yepapu etayupu. ³ Topure itiarã muipua ãñupũ to macããna mena. Siriapu cũmuã mena tunuãgu cabaimiatacũ queti tũgoyupu judio majã cãrê na capajãga tũgoñarĩjẽrê. Bairo na caãtigaroi, cã caãtijũgoricaro Macedonia yepa, maãpuã ágatũgoñãñupũ tunu Pablo. ⁴ Bairi yua, cabero cã caĩtũgoñaatãtoã bairo topu ásupu. Cũ mena bapacuti ásupará Sõpater, Berea macã macããcũ, Pirro macã. Tunu aperã Aristarco, Segundojãã Tesalõnica macã macããna, bairi apeĩ Gayo, Derbe macããcũ, bairi Timoteo, bairi aperã Tiquico, Trõfimojãã Asia yepa macããna cãã Pablo mena bapacuti ásupará. ⁵ Na, marí yarã puame jãã jũgoye ãmã. Bairi yua, Troas macãpu jãã coteyupa. ⁶ Jãã puame, Pascua, pããrê cawuarije asuena na caũgari bose rãmu bero, Filipos macãpu caãnimiatana cũmuã mena jãã acoãpũ. Bairo ãnã, jicã wãmo cãnacã rãmu bero, Troas macãpu jãã etawu. Topure jãã ãmu jicã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã rãmurĩ majũ.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Ape semana cajãäjögöri rümu caño, marí Quetiupau cü cariariquere tũgoñanemorí pãärë pebatogarã jãä neñawü. Bairro jãä cabairo, Pablo puame marí yarã, Jesure catũgousari majãrë quetibujũami. Cabusuri rümu caãnoa ägu baiwí Pablo. Bairi ti ñamirë yoaro, ñami recomacãru quetibujũu ãnicõã recoawí mai. ⁸ Mai, jãä caneñarí arua puame jöbui puga arua buiprũ ämu. Tunu bairoa ti aruarupe capee jĩñaworiquere, na cajĩñawoataje ämu. ⁹ Bairro Pablo jãärë cü caquetibujãno, jĩcãu cawãmau Eutico cawãmecuti ventana joperu tũgo ruuwí. Nocãrõ yoaro majũ Pablo cü caquetibujũro, cawãmau puame wũgoa tãmuocoabauwí. Bairro wũgoa tãmuorí yua, toa cãninumuãti, puga arua buiprũ ñacoa ruiãmi yeparu. Bairro cü cañaátõ, ti aruaru caãniatana cü turu ruiãti yua, cariaatacupure cü tũgã wãmuo ropowã. ¹⁰ Pablo cãã ruiãti, cü buiprũ etanucãrí, cü rupau ãnatõrë newãmuowí. Bairro cü átiri, atore bairo na iwí cü yarãrë:

—Tũgoñarĩquë paieticõãña; caticõãñami.

¹¹ Pablo cãrë cü cacatiore bero, jãä wãmucoãpú tunu ti aruaru. Topu jãä caetaro, Pablo puame pãärë carecomacã pebatori, jãä jũgõugawí. Bairro átiri bero, jãä quetibujũnemowí tunu. Cabusuripauru quetibujũñawí. Bairro quetibujũ yaparo, acoãmí yua Pablo. ¹² Caũmu cawãmau cañapajãtacu puamerë cacatipure cü neásupa cü ya wiiprũ. Bairro cü cacatiro ññarí, to macãna puame caroa yericuti nemomajũcõãñupã.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Jãä puame jãä caãmeoiatore bairo Pablo jũgoye jãä ápú cũmua mena Aso macãru, topu Pablöre cü cotegarã. Pablo puame cü caãgatore bairo maaru ásúpi. ¹⁴ Bairi Asoru jãä caãmeo bocãro bero, cũmua mena jãä, nipetirã jãä ápú Mitilene macãru. ¹⁵ Mitilene caãniatana cabusuri rümu caãno Quío cawãmecuti macã turu jãä netõápú. Bairro Quío macãrë netõãna, ape rümu cabusuri rümu jãä etawu Samos cawãmecuti petaru. Bairi tunu jĩcã rümu bero majũ jãä etawu Mileto cawãmecuti macãru. ¹⁶ Pablo puame Jerusalén macãru Pentecostés bõse rãmürë netõgũ patowãcãjãñuwí. Torecu, Asia yeparure yoaro tuagaemi. Tunu ti yepa macãã macã Efeso cãärë maagaemi.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Bairi Mileto macãru jãä caño, na piijorotiwí Jesure catũgousari poa mena macããna cabutoare. ¹⁸ Bairro cü caijoatana na caetaro, atore bairo na iwí: “Mujãã caroaro majũ mujãã masiña mujãã mena yu caãtiãñajërë. Asia yeparu yu caetajũgorica rãmuprũ caroaro mujãã mena cabaiãnacü, ãmepũ cãärë bairoa yu baicõã ãniña maj mujãã menarë. ¹⁹ Yua, mujãã watoare marí Quetiupau cü carotirore bairo caãtimajõcu ãniri di rümu ñno, ‘Caãnimajũrë bairo ñiñaña,’ caĩ ñcũrë bairo yu baiñesëãepũ. Tunu camasã Dios yaye caroa quetire na catũgousaeto, tũgoña yapapuarí yu otinucũwã. Tunu bairoa judío majã roro yure na caãtigarije jũgori popiye yu bai ãninucũña. ²⁰ Bairro popiye baimicãã, caroaro mujãã canetõparore bairo i, mujãärë yu quetibujũcõã ãninucũwã tiere. Bairi noo mujãã caneñarõ ñnoru, o mujãã ya wiiprũ cãärë tiere yu quetibujũñesëãjãnaepũ. ²¹ Bairi yua, judío majã, judío majã caãmerã cãärë, ‘Tũgoña qũenorí, caroaro ãña Dios mena,’ na ñi quetibujũnucũmiwã. Marí Quetiupau Jesús mena na catũgoñatutuarore yu bonucũmiwã.

²² “Bairi ãmerë yua, Espiritu Santo yure cü carotirije judío Jerusalẽpu ägu yu baiya. Topu etau dope bairo yu cabaipere masiãtĩmicãã, topu yu ägaya. ²³ Ati wãme jetore yu masiña Espiritu Santo yu cü camasiõrjẽ jũgori: Noo yu caquetibujũñesëãrõpũ cãrõ preso jorica wiiprũ yu cũgarãma. Capee wãme popiye bairiquere yu átigarãma. ²⁴ Bairro roro yure na caãtigamiatacãärë, yu tũgoñarĩquë paietiya baiyua. Eperã caaturí majã atu netõgarã na cawẽpũrjẽ mena butiõro äyama. Tore bairo yu cãã yu cawẽpũrjẽ mena caroaro yu ätigu yu caãni rümu cãrõ. Camasãrë Dios cü camairjẽ caroa quetire marí Quetiupau Jesús yu cü caquetibujũroticũrĩquãrë yu ätiyepogaya.

²⁵ “Apeyera tunu caãnorë bairo mujãärë ñiña: Mujããtu ãcũpũ, Dios cü carotimasirĩpau macããjërë yu quetibujũwu. Mujãã tiere yu caquetibujũricarã pũgani yu mujãã ññanemoetigarã tunu. ²⁶ Bairi atore bairo mujãärë ñgu ñiña: Yu buicũperigu Dios cü carotimasirĩpau ni jĩcãũ ñcũ mujãã mena macããcũ topu cü caãpericõãta. ²⁷ Nipetirije mujãã caãtiyepõ Dios cü caborijere jĩcã wãme ñno rusaeto mujãã yu quetibujũwu. ²⁸ Bairro yu caĩrcãrã ãniri Efeso macããna Jesure caĩroari poa macããnarë caroaro na jũgoãtiãña. Jesucristo cü carii rericaro jũgori peerõpũ roro cabaibujõparãrë cü canetõõricãrãrë caroaro na jũgoãtiãña. Espiritu Santo puame mujãärë ti poa macããna Dios yarãrë carupoare bairo caãna, pastorea mujãã cũñupí. Bairi caroaro na coteya. ²⁹ Yu caãtõ bero, aperã caitori majã, macãncũ yaia cauwarãrë bairo caãna mujããtu etari roro mujãã ätigarãma, Jesucristore caĩroari poa macããna cü yayerë na cajãnaparore bairo ñrã. ³⁰ Jĩcããrã mujãã mena macããna cãã ricaati quetibujũgarãma na cabuerije puamerë Jesucristo yarã na catũgousaparore bairo ñrã. ³¹ Bairi nipetirije mujãã catũgoñarjẽ mena tũgoñamasicõã ãña. Itia cãma majũ ñami,

umureco cããrê mujãã nipetiro tocãnacãurê mujãã yu quetibujawu. Mujãã cabaipeere butiuro tũgoña yaparuari, yu otinucuwã. Tiere masiritieticõãña.

³² “Bairi yu bairãrê bairo caãna, ãmerê mujããrê ñiña: Marĩ pacu Dios caroaro mujããrê quĩñacoteáto. Tunu bairoa cã yaye marĩrê cã camairĩjê queti cããrê mujãã ñroa ãnucũgarã tocãnacã rũmua. Dios ruame caátimasĩ ãnirĩ marĩ yeripu cã mena marĩ tũgoñatutuanemo joroque átimasĩñami. Tunu bairoa cã yarã caroarãrê na cã caijũgoyeticũricãrõrêã bairo nipetirijere átimasĩñami. ³³ Di rũmu ñno aperãrê jutii, dinero ñnie cããrê yu majũ yaye caãnipeere na yu jẽni patowãcõẽpũ. ³⁴ Caroaro majũ merê mujãã masĩña mujãã mena ãcũ, yu caátĩãnjãrê. Yu majũ yu capaarijere wapa mena nipetirijere yu, yu mena macããna cãã jãã caborijere ñnierê jãã bõcawu. ³⁵ Bairo yu caátĩãnjãrê ñnacõrĩ, caroaro paarique cutajere, bairi cabopacarãrê caroaro marĩ cajuátimasĩpee cããrê mujãã masĩwã. Atore bairo marĩ Quetiupau cã caĩrĩquẽrê tũgoñarĩ bairo yu ãpu: ‘Aperã mu cabopacarijere na cajoata, useanirĩ mu ãniña.’ Yu ruame aperãrê, na cabopacarijere mu cajoata roque, Dios ruame netõjãñurõ useani tũgoñarĩquẽrê mu jogumi,” na ñ quetibujawĩ Pablo cabutoa camasĩrã Efeso macããnarê.

³⁶ Bairo na ñ yaparo yua, ruropaturi mena etanumurĩ na, nipetirã mena Diore na jũgõjẽniwĩ Pablo. ³⁷ Bairo cã cajũgõjẽni yaparoro bero, nipetiro to macããna tũgoña yaparuarique mena cã ñpũ, cã pabario átiri otiwã. ³⁸ “Ati yepare marĩ cacatiri yuateare mujãã pugani yu mujãã ññanemoetigarã,” Pablo na cã caĩatajere tũgoñarĩ, butiuro yaparuawã. Cabero cã caátõ, peta cũmuaru cã bapacutitũsarámã yua.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Marĩ yarã Jesure catũgõusari majãrê na átaje uwiri bero, cũmua mena jãã acoápũ Cos yucũroaru. Cabusuri rũmu caãno Rodas yucũroaru jãã ápũ. Ti yucũroai ána, Pátara macãru jãã etawu. ² Bairi Pátara macãru ãna, cũmua capairica Fenicia yeparu caátijare jãã etawu. Tiare etari yua, tia mena jãã ápũ tunu. ³ Bairo ána, Chipre yucũroare jãã ññajowu. Caãcõ nũgõã macãã nũgõã ruame ti yucũroare jãã netõápũ, Siria yeparu ána. Ti cũmua macããna apeye ñnierê Tiro macãru na cacũgaro jũgori ti macã petaru jãã rocatuetawu. ⁴ Bairo ti macãã petaru rocatuetari yua, to macããna Jesure catũgõusari majãrê jãã bocãwu. Narê bocãri bero, na mena jãã tuawu jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã rũmurĩ majũ. Na ruame, Espiritu Santo cã camasĩõrĩjê jũgori, “Muã, ápéricõãña Jerusalẽpũre. Roro mu átirema,” quĩwã Pablõre. ⁵ Bairo na caĩmiatacããrê, jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã rũmurĩ canetõrõ jãã ápũ tunu. Bairo jãã caátõ, na nipetiro na nũmoa, na pũnaa mena ti macã tũniru jãã bapacuti tũsarámã. Bairo toru jãã na cabapacuti átõ, peta paputiropu ruropaturi mena etanumurĩ Diore jãã jẽniwũ. ⁶ Jẽni yaparori bero, na átaje uwiri, cũmua caparicaaru jãã ájããcoaru. Jããrê caĩña usaratãtana ruame tunucoámã na wiiripu.

⁷ Ria capairiyare jãã caãñesẽãjãnaparo jũgoye, ti macã Tiroi ána, Tolemaida cawãmecuti macãru jãã etawu. Ti macãru aperã marĩ yarã Jesure catũgõusari majãrê na jãã bocãwu. Na mena toru jĩcã rũmu jãã tuawu. ⁸ Ape rũmu cabusuri rũmu caãno, ti macã ána, Cesarea macãru jãã etawu yua. Ti macãru etari bero, Felipe Dios yaye quetire caquetibujũñesẽãrĩ majõcu yu wiiru jãã tuawu cã mena. Felipe ruame apóstolea majãrê cajuátĩ majã jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã majũ caãna mena macããcũ jĩcãũ ãmi. ⁹ Cũ pũnaa baparcãnacãrã rõmiri cawãmojyaena cawãmarã ãma. Na, rõmiri ruame Espiritu Santo cã camasĩõrĩjê jũgori Dios yaye quetire caquetibujumasĩrã ãma.

¹⁰ Capee rũmurĩ Felipe ya wiire jãã caãno, jĩcãũ Judea yeparu caãniatacu, Agabo cawãmecucũ etawĩ jãã tũre. Agabo cãã Espiritu Santo cã camasĩõrĩjê jũgori Dios yaye quetire caquetibujumasĩ ãmi. ¹¹ Bairo jããũ etari bero, Pablo yawẽ cinturon wẽrẽ nerĩ, cũ majũã cũ wãmorĩ, cũ ruropori cããrê jiyatucõñawĩ. Bairo átiri bero, atore bairo jãã ñwĩ:

—Espiritu Santo ruame atore bairo marĩ camasĩrõ boyami: Judio majã Jerusalén macããna atiwẽ upaure cã jiyari, cã jogarãma aperopu macããnarê, roro cã na caátiparore bairo ñrã —jãã ñ quetibujawĩ Agabo.

¹² Bairo cã caĩrõ tũgo, jãã, Cesarea macããna cãã, “Bairi Jerusalẽpu mu ápẽrigu,” butiuro cũ jãã ñmiwũ Pablõre. ¹³ Bairo jãã caĩmiatacããrê, atore bairo jãã ñwĩ Pablo:

—¿Dopẽrĩã tũgoña yaparuari yure mujãã otiyatĩ? Bairo tũgoñarã, yu cãã yu yapapuanemo joroque mujãã átiya. Yuã, Jerusalẽpu Jesucristo yayere yu caquetibujurijere jũgori yure na cajiyaapeere yu uwietiya. Tunu bairoa yure na capajiãpeere yu uwietiya —jãã ñwĩ Pablo.

¹⁴ Bairi jãã ruame dope bairo quĩnetõmasĩtĩrĩ, atore bairo jãã ñwĩ:

—Toroque, Dios cã caborore bairo cã baiãto.

¹⁵ Bairo ñ yaparori bero yua, jãã yaye apeye ñnierê jãã quẽnowũ. Tiere quẽno yaparo, jãã acoápũ Jerusalén macãru yua. ¹⁶ Bairo jãã caátõ, jĩcããrã Cesarea macã macããna marĩ

yarã Jesucristore catũgousari majã jããrẽ bapacuti ámã. Na puame jãã jũgoámã jĩcãũ Chipre yuscupoã caãnimirĩcũ, Mnasón cawãmecucu ya wiipu. Mnasón puame tirũmũ Diore catũgousajũgoricu ãmi. Cãã, Jerusalẽpu jãã caãno, “Yu ya wii mujãã tuagarã,” jããrẽ caĩrau ãmi.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Jerusalẽpu jãã caetaro, marĩ yarã Jesucristo catũgousari majã useanirĩqũẽ mena jãã bocawã. ¹⁸ Ti rũmu cabusuri rũmu caãno, jãã mena ámĩ Pablo cãã Santiago ya wiipu. Topu nipetiro, cabũtoa camasĩri majã cãã ãñupã. ¹⁹ Pablo puame na jẽni yaparori bero, judio majã caãmerã watoa cũ caãno Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori Pablo cũ caãtaje caãno cãrõrẽ na quetibũjuwĩ.

²⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgori bero, Diore cũ basapeowã. Basapeo yaparori, atore bairo qũiwã Pablõre:

—Jãã yau, tũgopeoya mai jãã caĩrĩjẽrẽ: Jãã mena macããna capããrã miles majũ Jesure catũgousarã niñama. Na nipetiro Moissẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ butiõro marĩ caãticõã ninucũrõrẽ boyama. ²¹ Atore bairo mu caãtaje quetire tũgoyupa: “Marĩ yarã judio majã ape yepã caãnarẽ Moissẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na iroarotietiyami Pablo. Na pũnaa cããrẽ na rupã macããjẽrẽ yisetarotietiyami. Marĩ judio majã marĩ caãtinucũrõrẽ bairo átirotietiyami,” na mu caĩrĩqũẽ quetire tũgoyupa. ²² Bairo murẽ na cabusũpairõ, ¿dope bairo puame marĩ caãto to ñuñati? Yoaro mee tũgogarãna ati macãpu mu caãnierẽ. ²³ Bairo puame mu caãto ñubujoro: Jãã watoare niñama baparcãnacãũ caũmua Diore na caĩrĩcãrõrẽ bairo caãtiyaparoparã. ²⁴ Torecu, na mena ácuja templo, Dios ya wiipu. Topu judio majã caroarã ãnigarã Dios cũ caĩñajoro na caãtinucũrõrẽ bairo mu, mu mena caãnã cãã, mujãã átigarã. Tunu sacerdote majã mujããrẽ na caãtibojarire mu majũ na mu wapatibojagu. Bairo mu caãto jũgori na poare juarerotiri bero, “Merẽ Diore marĩ caĩrĩcãrõrẽ bairo marĩ áti yaparoya,” ĩ masĩgarãna yua. Bairo narẽ mu caãtibojarore ñnarĩ, camasã puame, “Pablo cũ caãtajere na cabusũpairije cariape mee niña. Cũ cãã rita, Moissẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ iroayami,” ĩ masĩgarãna. ²⁵ Apeyera tunu judio majã caãmerã Jesure caĩroarã na caãtipeere, merẽ atore bairo na jãã quetibũjujowu: “Camasã na caweericãrẽ iroari, waibũtoa riire na cajoemũgõjorije carusarije ñnierẽ ugaeticõãña. Tunu bairoa waibũtoa wãmua wãã pajĩãrĩcãã riire ugaeticõãña. Na riĩ cããrẽ etieticõãña. Tunu bairoa carõmia, o caũmua mena roro átiepeeticõãña,” na jãã ĩ quetibũjujowu —qũiwã Santiagojãã Pablõre.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Bairo cũ na caiatato bero, cabusuri rũmu caãno, Pablo puame na caiatatore bairo caũmua baparcãnacãũrẽ na jũgoámĩ templo wiipu. Topu eta, judio majã caroarã ãnigarã Dios cũ caĩñajoro na caãtinucũrõrẽ bairo ámã. Bairo áti yaparori bero, ti wii macããna sacerdote majãrẽ na quetibũjuwĩ Pablo Diore na caĩrĩcãrõrẽ bairo na caãtiyaparopa rũmu caetaparore. Tunu na caãno cãrõpua ovejare Diopure cũ na capajĩãjorotipa rũmurẽ na quetibũjuwĩ Pablo sacerdote majãrẽ.

²⁷ Bairi ti rũmurĩ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã rũmu caetaparo jũgoye, aperã judio majã Asia yepã caatiatana puame Pablo templo wiipu cũ caãno qũĩñãñupã. Bairo qũĩñarĩ yua, na mena macããnarẽ roro na awaja mecũõ joroque na ãma. Bairo áti yua, nipetiro cũ patirocapeawã. ²⁸ Bairo cũ patirocapeari, atore bairo ĩ awajawã: “Jãã yarã israelita majã, ãnirẽ jãã juñeña! Cãã niñami nipetiroũ macããna camasãrẽ ricaati jeto caquetibũjuñesẽãncũũ. Moissẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ roro majũ ĩbusũnucũñami. Ati wii Dios ya wii cããrẽ bairo roro majũ ĩ busũpãinucũñami. Bairi ãmerẽ ĩbusũnũmũ roro átiũ, griego majãrẽ na jũgoatiupi ati wiipure. Bairo cũ caãto, ati yepa caãnimajũrĩ yepare royetuyami,” qũĩtuti awajawã.

²⁹ Mai, cajũgoyepũ Efeso macããcũ judio majã yau caãmei Tróximo cawãmecucu Pablo mena cũ caãno qũĩñãñupã ti macãpu. Bairo caĩñarĩcãã ãnirĩ, “Griego majã mena atiupi templo wiipure Pablo,” qũĩ tũgoñawã, munana.

³⁰ Bairi ti macã macããna nipetirã roro awaja mecũcõã ãma. Bairo awaja mecũrĩ, cãtu atuetari, cũ ñewã. Cũ ñee yua, templo wii macãpu cũ weãmã. Bairo cũ áti, ti wii jopeerije jicõqueĩ biarotiwã. ³¹ Pablõre cũ na capajĩãgaripãna, “Jerusalén macã macããna nipetiro roro awaja mecũcõãma,” ĩrĩqũẽ quetire tũgoyupi romano yau pajĩãrĩ majã poa quetiupã puame.

³² Bairo tiere tũgori, cũ ãmua soldaua, aperã quetiuparãrẽ na ñerõrĩ, na mena atua asũpi caawajari majã tũpu. Bairo romano yau pajĩãrĩ majã poa quetiupã cũ soldaua mena cũ caetaro ñnarĩ, Pablõre cañerĩ majã puame cũ pajãñawã.

³³ Soldaua quetiupã puame Pablo tũpu eta, cũ ãmua soldauare na ñerõtiri, cũ jiya rotiwĩ Pablõre pũgawẽ ãpõã wẽerĩ mena. Bairo cũ na caãto bero, atore bairo camasãrẽ na ĩ jẽniñawĩ: “¿Ãnia, ñamu majõcu cũ ãniñati? ¿Ñe ñnie carorijere cũ átiati?” na ĩ jẽniñawĩ.

³⁴ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, jĩcããrã na mena macããna jĩcã wãmerẽ ĩ awajawã. Aperã cãã

ape wāmerē ī awajawā. Bairi quetiupau puame dope bairo na cabaijūgoatajere tūgobóca masīemi. Bairo tūgobóca masīētīri yua, cū ūmūarē na neārotiwī Pablöre cuartel na caāni wiipu. ³⁵ Bairo Pablöre caneánā soldaua na ya wii jopere wāmuatatore etari yua, Pablöre cū puasawā, camasā butiōro cūrē roro na caátigarije jūgori. ³⁶ Nipetiro Pablöre na caneáto caññausarā puame, “¡Cū riácuáto!” butiōro ī awajawā.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Bairo na ya wiipu Pablöre na cacūgaripaua, atore bairo qūiwī Pablo romano yau pajjāri majā poa quetiupaare griego yaye mena:

—¿Mu mena petoaca yu cabusuro mu boetiyati?

Bairo cū cairō tūgo, atore bairo qūiwī quetiupau puame:

—¿Griego yayerē mu busumasiñati? ³⁸ Toroquere, ¿egipcio majōcu tirūmūpūre camasārē neñorī gobiernorē rocaqu, cū ūmua soldaure cajūgopajjāricū mee mu āniñati? ¿Mu mee baparičanacā mil majū pajjāri majā mena desierto cayucumanopu na mu jūgoñesēāri? — qūi jēniñañupū quetiupau Pablöre.

³⁹ Bairo cū cañjēniñarō, atore bairo qūiñupū Pablo:

—Cū mee yu āniña. Yua, judío majā yau, Cilicia yepa caānimajūri macā Tarsopu macācū yu āniña. Bairi mai yure ānoa camasā mena yu busurotiya — qūiñupū Pablo.

⁴⁰ Bairo cū cairō tūgo, soldaua quetiupau puame cū busurotiyupū. Toreca, Pablo puame ti jopere wāmuatatore etanucārī, cū wāmorīrē ñumugōrī na busujānrotiyupū. Bairo cū caáto na cabusujānarō ña, atore bairo na ñupū hebreo yaye mena Pablo:

22

¹ “Yu yarā, yu jūgocūare bairo caāna, yu pacūare bairo caāna cūā tūgopeoya yu cabairijere mujjārē yu cañpeere.”

² Bairo narē hebreo yaye mena cū cabusuro jūgori, netōjāñurō jīrī busujāñañuparā. Bairi Pablo puame atore bairo na ī quetibujñemoñupū tunu:

³ “Yu cūā judío majā yau yu āniña. Cilicia yepa macācā macā Tarsopu cabuiaricu yu āniña. Topu cabuiaricu nimicūā, ato Jerusalén macāpu na cabutoricu yu āniña. Yure cabuericu Gamaliel āmi camasī majū. Marī ñicūjāā ānanarē Moisés cū caátiroticūrīcā wāme cārō jīcārō tūnia yu buewu. Yu catūgoñarījē nipetirije mena Dios marīrē cū caroticūrīqūērē yu catūgoñamasīrō cārō yu ātinucūwū, mujjāā nipetirā āme ati rūmūrīrē mujjāā caátīānorē bairo.

⁴ Mai, cajūgoyepure cawāma quetire catūgousari majārē popiye na baio joroque na yu āpu. Narē yu ātipajjāregawū. Bairi narē ñee, preso jorica wiipu na yu jorewu noo caāmuā, o carōmia caānarē. ⁵ Sacerdote majā quetiupau, bairi nipetirā cabutoa camasīrī majā cūā torea bairo masīñama yu caátajere. Nana, ‘Narē ñeña,’ īricā cartare qūēnorī, Damasco macāpu yu jowā, marī yarā judío majā tūpu. Bairo yure na cajoro, topu yu āpū Jesucristore catūgousari majārē macāū ácu. Narē ñee atīri, ato Jerusalén macāpu roro na átigu, bairo yu bomiwā.

Pablo cuenta su conversión

(Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Bairo yu caborije caāniñiatacūārē, Damasco caátíwāpu yu caátó caānoa, ti macārē yu caetagarō majū, pasaribota caāno, caasiyarije majū amūrecōopu caatie yutu asiya etawu.

⁷ Bairo yutu caasiyaetaro yua, yeparu yu ñacūmūsoapu. Bairo yeparu ácu, atore bairo yure jīcāñ cū cañbusuocajorore yu tūgowu: ‘Saulo, Saulo, ¿dopēi yure mu pesucūtiyati?’ ⁸ Yu puame, ‘Quetiupau, ¿ñamu ūcū mu ānicutī?’ cū ñi jēniñawū. Bairo yu cairō, atore bairo ñinemoñū tunu: ‘Yua, Jesús Nazaret macācū yu āniña. Roro yu átigu, mu causaua yu āniña,’ ñiwī. ⁹ Yu mena caánā puame tie caasiyarijere ñarī, acuanetōcoama. Bairo caasiyarijere ññamirācūā, yure cañ cū cabusuocajorijere tūgoesupa. ¹⁰ Tunu atore bairo cū ñi jēniñanemoñū: ‘Yu Quetiupau, ¿ñerē yu caátiere mu boyati?’ Bairo yu cairō, atore bairo ñiwī: ‘Wāmñicārī, mu caátí macā Damascopu ácuja. Topu mu quetibujarāma mu caátipee nipetirijere,’ ñiroyawī Jesús. ¹¹ Caasiyaborijere yu caññacānamuáto jūgori, yu puame ñññamasīērū. Torea, yu mena macāāna Damascopu ánā, wāmo mena yu tūgā ámā.

¹² “Ti macāpu āñupī jīcāñ caāmu Ananias cawāmecūcu. Cū puame butiōro Diore cañroa āmi. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cūārē catūgousau āmi. Bairi, Damasco macāāna judío majā tocāñacūā, ‘Caróu ñññami Ananías,’ na cañnucūū āmi. ¹³ Bairi Ananias puame ti macāpu yu caetaatato bero, ñññau etawī. Bairo etari, atore bairo ñiwī: ‘Saulo, yu yare bairo caācū, caññamasīētīñiatacu, ñññamasīña tunu.’ Bairo cū cairō, jicoquei ñññamasīsoapu tunu. ¹⁴ Cabero atore bairo ñinemoñū: ‘Dios, marī ñicūjāā ānana na cañroaricu puame mu beseyupi, Dios cū caátipeere mu camasīparore bairo ī. Tunu bairoa carīape caācure ñññarī, tunu cū cañrījē cūārē mu catūgousaparore bairo ī, mu beseyupi Dios. ¹⁵ Bairi mu puame cū cabesei āñirī, tocāñacūā camasā noo na caānopu, mu caññarīqūē, mu catūgori que cūārē

caquetibujañesēãpaña mu ãnigu. ¹⁶ Bairo ãmerē jicoquei bautiza rotiya marí Quetiupañ ya wãmerē írĩ, roro mu caátajere Dios cã camasírparore bairo í, ñi quetibujawí Ananías.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ “Tie cabaiátato bero, yu, Damascopa caãnimiatacu, yu tunuapú ati macã Jerusalēpu. Atopu etari bero, ati wii templo wiipu ñubueãcã, qũēguericarore bairo Jesure cã ñiñawũ. ¹⁸ Atore bairo ñiwĩ Jesús: ‘Ati macã macããna yu caátianierē na mu caquetibujugarijere tũgousagaetigarãma. Bairo jicoquei ati macã Jerusalērē witiweyo ácúja.’ ¹⁹ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo cã ñiwũ: ‘Yu Quetiupañ, aperopu macããnarē yu quetibuju uwijãñuã. Na puame, natu ácũ yu caátajere masĩrãma. Nipetiropu na cañubueri wiiri sinagogare etari, murē catũgousarãrē preso jorica wiipu na yu cũrerotiwu. Tunu na yu baperotiwu. ²⁰ Tunu bairoa mu yaye quetire caquetibuju Estebãrē na capajĩãrocaripaure yu cãã yu ãmu. “Ñujãñuã bairo na caãto,” ñi tũgoñawũ yu cãã. Yuã, cũrē capajĩãrã jutii cabui macããjērē yu coteãmu, cã ñiwũ Jesure. ²¹ Bairo yu caĩrõ tũgomicãã, atore bairo ñinemowĩ tunu: ‘Ácúja. Apero cayoaropu macããnarē caquetibujupãu murē jogu yu átiya,’ ñinemowĩ Jesús.”

Pablo en manos del comandante

²² Tipuñ narē cã caquetibujuro bero, tocãrõã Pablo cã caĩrjērē tũgojãñañuparã judío majã. Bairo tũgojãnarĩ, atore bairo í awajajũgoyuparã tunu: “¡Áni, cã cacatinemorõrē jãã boetiya! ¡Cũ pajĩãyasio rocarotiya!” Í awajayuparã. ²³ Bairo awajacõãniĩ, na jutii cabui macããjērē tuweri jeeyye iñoñuparã. Tunu bairoa ñerĩ mena jõbuipu wẽẽmũgõ joyuparã. Bũtiõro asiarã bairo ásuparã. ²⁴ Bairo na cabairo iñarĩ, quetiupañ comandante puame soldaua ya wiipu Pablõre na cũrotiyupu. Topu cã ãmuarē na baperotigayupu Pablõre. Pablo puame dope bairo roro cũrē na cajjũgoatajere, “Yure cariape tiercã cã quetibujãto,” í, cã baperotigayupu soldaua quetiupañ. ²⁵ Bairo Pablõre cã jiyari bero, cã na cabapereparo jũgoye Pablo puame comandante rocajãñurĩ carotĩ capitã, topu caãcãrē atore bairo qũĩ jẽniñãñupũ:

—Yuã, romano majõcu yu ãniña. Bairo, roro yu caátajere bocãñaẽtĩmirãcãã, ¿yuẽ mu baperoti masĩñati?

²⁶ Bairo cã caĩrõ tũgo, capitã puame ásupu cã quetiupañ comandante tũpu. Cũ tũpu etari, atore bairo qũĩñupũ:

—Jãã mu cabaperotiatacu, romano majõcu niñami. Bairo caroaro tũgoñãjũgoyetiya cãrē mu caãtipeere.

²⁷ Bairo cã caĩrõ tũgo, quetiupañ comandante puame Pablo tũpu ásupu. Cũ tũpu etari yua, atore bairo qũĩ jẽniñãñupũ:

—¿Cariape, romano majõcu mu ãniñati?

Bairo cã caĩrõ, Pablo puame qũĩñupũ:

—Cũ majũã yu ãniña.

²⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupũ comandante tunu:

—Yuã, romano majõcu ãnigu, paio majũ dinero mena na yu wapatirewu.

Pablo puame atore bairo qũĩñupũ:

—Yu roque romano majõcure bairo cabuiaricu yu ãniña.

²⁹ Bairo Pablo na cã caĩrõ, uwiri cãrē cabapegamiatana puame witicoásuparã. Quetiupañ comandante cãã, “Romano majõcu yu ãniña,” Pablo cã caĩrõ tũgori, Pablõre roro cadena mena cã cajiyarotiatajere tũgoña uwijãñupũ.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Ti rãmu busuri rãmu caãno, quetiupañ comandante puame, dope bairo judío majã cãrē na caĩbusupai jũgoatajere cariape masĩgu. Pablõre na cajiyatajere ãpõã cadena wẽẽirē na õwãrotiyupu cã ãmuarē. Cũ õwãroti yaparori bero, sacerdote majã quetiuparã, bairo nipetiro Junta Suprema macããnarē na neñarotiyupu. Na caneñapetiro yua, Pablo preso jorica wiipu caãniatãcure wiyori bero, natu cã neásupu, nipetiro cãrē na caĩñajoropu.

23

¹ Bairo Pablo puame Junta Suprema macããnarē na iñapeori, atore bairo na iñupũ:

—Yu jũgocũare bairo caãna, yu cacatiri rãmu cãrõ Dios cã caĩñajoropu nipetirije cã cabori wãmerē yu átinucũña. Bairo yu caátianierē tũgoñarĩ, tũgoñarĩqũẽ pairi mee yu ãnicõãña —na iñupũ.

² Bairo cã caĩrõ tũgo, Ananías, sacerdote majã quetiupañ puame Pablõtu caãnarē Pablo riserore na parotiyupu. ³ Pablo puame atore bairo qũĩñupũ:

—¡Caĩtopai mu ãniña! Mu roquere popiye mu baio joroque mu átigumi Dios. Yu caátajere tũgori, “¿Moisēs ãnacũ cã caroticũrĩqũērē bairo cã átiãniñiñati?” ñi besegamicãã, mu puame roque cã caroticũrĩqũērē catũgousãcure bairo mu átiya, bairo yu riserore mu caparotiata.

4 Bairo cū caĩrō tūgori, to caāna p̄ame q̄ũñuparā Pablöre:

—Roro cū mitutiya sumo sacerdote, Dios cū caquetibuj̄netōrotiricure.

5 Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ññupū:

—Yū yarā, yū masiētīārū āni sumo sacerdote cū caānierē. Masīpua, bairo cū ñietibuj̄oatacu. Dios yaye busurica tutipū cūārē atore bairo ñña: “Muj̄ā yū macā macācū quetiupare roro q̄ũñētīcōāña,” ñña —na ññupū.

6 Mai, to macāāna Junta Suprema macāāna j̄icāārā fariseo majā ññuparā. Aperā saduceo majā ññuparā. Bairo p̄uga poa macāāna na caānierē ññamasīrī, busurique tutuaro mena atore bairo na ññupū Pablo:

—Yū yarā, yū cūā fariseo poa macācūā yū āniña. Yū pasuj̄āā cūā ti poa macāāna niñama. Camasā cariaccoatana tunu na cacatirijere cariape yū tūgoya yū cūā. Bairo tiere cariape yū catūgoro jūgori, ññabeserā ātiyama ati rūmurē —na ññupū Pablo.

7 Bairo Pablo cū caĩrō, jicoquei fariseo majā, aperā saduceo majā mena āmeo busurique netōgayuparā na majū. Bairo na caāmeo ĩrōi yua, j̄icārōrē bairo tūgoñamasīšuparā caneñamiatana p̄ame.

8 Mai, saduceo poa macāāna p̄ame, “Cariacoatana tunu cati-masiētīñama camasā,” caĩrī majā ññuparā. Tunu bairoa, “Ángelea majā, bairi wātī yeri p̄una cūā mānama,” caītūgoñarī majā ññuparā. Bairo na caītūgoñamiatacūārē, fariseo poa macāāna p̄ame, tie nipetiri wāmerē cariape catūgori majā ññuparā. 9 Torena, nipetiro to macāāna ĩ awaja mecūcōāñuparā, āmeo busunetōgarā. Bairo na caawajamecūrōi yua, j̄icāārā Moisés ānacū cū caroticūrīq̄ūrē cajūgobueri majā, fariseo poa macāāna wāmñucārī, atore bairo q̄ũñuparā:

—Ānia, ñe ūnie buicuperiyami, j̄āā catūgoñata. Ángel, o apei Diotu macācū ūcū cū caĩrījērē tūgoricūmi —q̄ũñuparā.

10 Bairo butiuro na caāmeowajāñoi, quetiupau comandante p̄ame, “Pablöre cū paj̄iārema,” ĩ tūgoña uwiyupū. Bairi cūtu na joyupū cū ūmurē, camasā watoarū Pablo caācārē cū wiyori, cuartel, soldaua ya wiipū na neapáro tunu ĩ.

11 Ape rūmū ñami caāno, marī Quetiupau p̄ame Pablöre buiaetari, atore bairo q̄ũñupū: “Pablo, ato Jerusalén macārū yū yaye quetire mū caquetibuj̄nucūatatorea bairo Roma macārū cūārē mū caquetibuj̄uro yū boya. Torecū, yū mena tūgoñatutuaya,” q̄ũñupū marī Quetiupau Pablöre.

Planes para matar a Pablo

12 Cabusuri rūmū caāno j̄icāārā judío majā, “Pablöre cū marī paj̄iārocacōāgarā,” j̄icārōrē bairo tūgoñarī āmeo ĩ busuyuparā. Tunu bairoa, “Pablöre marī capaj̄iāparo jūgoye ūgaeti, etieti marī átigarā. Cūrē marī capaj̄iāētīcōāta, marī p̄amerē cū paj̄iāreáto Dios,” ññuparā.

13 Bairo caāmeo ĩrā, caāmua cuarenta netōrō ññuparā. 14 Bairi na p̄ame ásúparā sacerdote majā quetiuparā, bairi judío majā cabutoa camasīrī majā t̄p̄u. Na t̄p̄u etari, bairo na ññuparā:

—Atore bairo j̄āā āmeo ĩārū: “Pablöre cū marī capaj̄iāparo jūgoye marī ūgaetigarā. Marī caĩrōrē bairo marī caápericōāta, marī p̄amerē cū paj̄iāreáto Dios,” j̄āā ĩārū. 15 Bairi āmerē muj̄āā, aperā muj̄iārē bairo caāna Junta Suprema macāāna mena atore bairo muj̄iāā āpa: Quetiupau comandantere cū quetijoya, ñnamirōcā Pablo mena cū apáro ĩrā. “¿Dope bairo Pablöre camasā na caibusupaj̄ūgoriquere cariape caroaro mena j̄āā camasīparore bairo ĩrā, j̄āātu cū mū neapá tunu?” cū muj̄iāā ĩtojowa —na ĩrotiuparā caāmua.

16 Bairo na caátigamiatacūārē, Pablo p̄amocū p̄ame tūgoyupū roro cūrē na caátigarijere. Tiere tūgori yua, soldaua ya wii cuarterū acoásúrū, cū mecāpārē tiere quetibuj̄u ácú. 17 Torū etari, cū mecāpū Pablöre cū quetibuj̄uyupū tiere. Bairo tiere tūgo, Pablo p̄ame j̄icāū capitāj̄āā mena macācārē cū piijori, atore bairo q̄ũñupū:

—Āni, caāmū quetiupau comandante mena j̄icā wāme busugaupū. Bairi cūtu cū neácúja.

18 Bairo cū caĩrōi, capitán p̄ame caāmūrē cū neásúrū quetiupau comandante t̄p̄u. Bairo q̄ũñupū:

—Pablo marī preso jorica wiipū caācū yū piijori, ānirē mū t̄p̄u yū neatí rotiyami. Cū p̄ame mū mena j̄icā wāme busugaupū.

19 Bairo cū caĩrō tūgo, quetiupau comandante p̄ame caāmūrē wāmo mena cū tūgāátī, camasā na catūgoetopū atore bairo q̄ũ j̄ēñiñañupū:

—¿Ñe ūnie quetire yū quetibuj̄ugu mū baiati? —q̄ũ j̄ēñiñañupū.

20 Caāmū p̄ame bairo q̄ũñupū:

—Judío majā j̄icārōrē bairo tūgoñarī, bairo mū caáto boyama: Ñamirōcā Junta Suprema t̄p̄u Pablöre mū cajūgoátó boyama. Bairo bori, “Dope bairo Pablöre camasā na caibusupaj̄ūgoriquere cariape caroaro mena j̄āā camasīparore bairo ĩrā, j̄āātu cū mū neapá,” mitojogarāma. 21 Na p̄ame caāmua cuarenta netōrō majū yasioro Junta Suprema macāāna t̄p̄u Pablo cū caetaparore cotegarāma. “Pablöre cū marī capaj̄iāparo jūgoye, etieti, ūgaeti,

marí baigarā. Marí caīrōrē bairo marí caāpericōāta, marí puamerē cū pajīāreáto Dios,” na caāmeoīrjērē yu tūgoapu. Bairo āmerē Pablore cū yucōā āna baiyama, cū pajīāgarā. Mu puame narē, “Jau, cū yu neāgu Pablore mujāā tupa,” na mu caīpee jetore coterā baiyama. Bairo mu puame cariape na tūgoeticōāña —quīñupū Pablo pāmocū quetiupau comandanterē.

²² Bairo cū caīquetibujirijere tūgo, comandante puame, “Aperārē na mu quetibujepa yu mu caīrjērē,” quīñupū. Bairo quīrī bero, cū tunuárotiyupu cū, caāmurē.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Cabero quetiupau comandante puame cū rocajāñurī carotimasīrā capitājāā pugarārē na piijori atore bairo na īñupū: “Marí ūmua soldauare na quēnoyurotiya. Áme űami nueve de la noche caāno Cesarea macāpu Pablore na caneátó yu boya. Bairo cū mena caāpárārē doscientos majū rupo mena caāpárā, bairo setenta majū caballoa bui capesarā, bairo doscientos majū āpōā besuro cacāgorā, na mujāā quēnoyuwā āme űami Pablo mena caāpárārē,” na īñupū comandante cū ūmua capitājāārē. ²⁴ Bairo na īrī bero, caballoa, Pablo cū capesaápárā cāārē na quēnoyurotiyupu. Tunu bairoa, “Aperā dope bairo Pablore cū āti pajīāmasīā mano caroaro mena Félix quetiupau gobernador tupa cū mujāā neápā,” na ī quetibujuyupu capitājāārē comandante. ²⁵ Na ī quetibujū yaparorī, atore bairo ī woarica pūrōrē na mena joyupu:

²⁶ “Yu, Claudio Lisias, mu, Félix nocārō carotimasīrē ati carta mena murē yu quetibujopama mai. Mu yu űurotiya. ²⁷ Judío majā puame āni Pablore űerī, cū pajīāgamiñupā. Bairo na caātigamiatacūārē, aperā, ‘Romano majōcu niñami,’ na caīrjērē tūgorī, yu puame yu ūmua mena cū yu wiyou etawu. ²⁸ Cabero dope bairo cūrē na caībusupaijūgoatajere masīgu, judío majā Junta Suprema macāāna tupa cū yu neápū. ²⁹ Topu cū yu cane etaro, judío majā puame na majū na carotiriqwe jetore cū busuwā. Bairo cūrē pajīārīquē űierpna mamu. Tunu bairo preso jorica wiipu cūrē jāā cacūpee űnie caā mamu. Ne jūgori bairo jāā átimasīepū cūrē. ³⁰ Bairo āmerē yu queti tūgoapu judío majā Pablore tunu na capajīāga ānierē. Bairo tūgorī, cū yu joya mu tupa. Tunu bairoa cū caātiere cabusupairārē, ‘Mujāā majūā Félix tupa āti, mujāā caīgarijere cū catūgoro, busuquēnorájá,’ na űiña. Tocārōā űiña.”

³¹ Bairo cū ūmua soldaua puame comandante cū caīlatorea bairo ti űami caāno, cū neásuparā Pablore Antípatris macāpu. ³² Bairo caátána yua, ti űami cabusuetaro űña, soldaua ruporī mena caánā puame tunucoásuparā na ya wii cuartel wiipu. Caballoa bui pesari caánā jeto netōásuparā, Pablo mena Cesarea macā ánā. ³³ Cesarea macāpu etarī bero, ti cartare quetiupau gobernadore cū nuniñuparā. Pablo cūārē cūtu cū cūñuparā. ³⁴ Ti cartare quetiupau gobernador puame űña yaparorī bero, “¿Noo macāācū mu āniñati?” quī jēniñañupū Pablore. Pablo puame, “Cilicia yepa macāācū yu āniña,” quīñupū. ³⁵ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo quīñemoñupū tunu Pablore:

—Murē cabusujārī majā na caetaropu, mu cabairijere yu tūgogū mai —quīñupū.

Bairo ī yaparorī bero yua, caroaro cū ūmuarē na űñaricanugōrotiyupu Pablore, quetiupau Herodes ya wiipu cū caānorē.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Jicā wāmo cānacā rūmurī canetōrō bero, Ananías, sacerdote majā quetiupau etayupu Cesareapure. Jicāārā judío majā cabūtoa camasīrā, bairo Tértulo cawāmecucu cajubusujāpau cūā na mena etayupu. Etarī bero yua, quetiupau gobernadore quīñarā ásuparā, Pablo cū caātajere busujāgarā. ² Bairo na caetaro, quetiupau Félix puame piijoyupu Pablore. Pablo cū caetaro űña. Tértulo puame atore bairo ī busujā jūgoyupu Félixpu Pablore:

—Mu, jāā quetiupau gobernador mu carotimasīrjē jūgorī caroaro jāā ānimasīña. Tunu bairoa ati yepa macāānarē camasī ānirī, caroa wāmerē na mu jūgo átīāniña. ³ Bairo mu caātoī, jāā, nipetirupu macāāna cūā. “Ñujāñuñami marí quetiupau marí mena,” jāā űña, mu nocārō carotimasī majūrē. ⁴ Yoaro murē yu patawācō ānigaetiya. Bairo murē jāā caīgarijere caroaro mena jāā mu catūgoeorore jāā boya bairāpna yoaro meeaca űno. ⁵ Āni, Pablo cawāmecucu jāā judío majā nipetirore butioro quetibujū patowācōmawijio űesēānucūñami. Bairo cū caāto jūgorī, jicārōrē bairo tūgoñarī jāā ānimasīēñña. Tunu bairoa ‘nazarenos’ na caīrī poa ricaati catūgoñarārē cajūgoātiācū niñami. ⁶ Tunu bairoa templo wiire roro majū űroaemi, ape majārē ti wiipu cū caneágarije jūgorī. Bairo cū caātigarijere űñarī, cū jāā űewū Pablore. Bairo cū űerī bero, jāā judío majā jāā caātīnucūrōrē bairo cūrē jāā űña besegamiwū. ⁷ Bairo jāā caātigamiatacūārē, quetiupau comandante Lisias puame jāā tupa etarī, tutuaro mena Pablore jāā ēmawī. ⁸ Bairo jāārē ēmarī bero, “Mujāā majūrpa Félix tupa āti, mujāā caīgarijere cū catūgoro busuquēnorájá,” jāā űwī. Mu majūrpa cū jēniñañijate, atie nipetirije

cārē jāā caībusujārījērē cariape bairo cabairijere masīgu —qūīñupū Tértulo, quetiupau Félix cawāmecscuŋe.

⁹ Tértulo mena macāāna judío majā cūā nipetirā, “Cariape majū īñami Tértulo Pablo roro cū cabairijere,” īñuparā. ¹⁰ Bairo na caīrō, quetiupau gobernador puame cū wāmo mena ñupuari Pablōre cū busuwiyorotiyupu. Bairo cū caīrotiro, Pablo puame atore bairo qūīñupū:

—Mū, ati macā macāāna na caātiere caīñabesenucū mū āniña capee cūmarī majū. Bairi useanirīqūē mena yu cabairiquere mū yu quetibujugu. ¹¹ Puga wāmo peti rupore puga pēnirō cānacā rūmurī netōcoaya merē Jerusalēpu Diore yu cañubuei etaatato bero. Tiera mū camasīgaata, na jēniñañijate aperārē. ¹² Bairo Jerusalēpu ācū, ni jīcāū ūcū apeī mena yu cabusunetōgaro īñaecūmi. Tunu ni jīcāū ūcū aperārē na awaja mecāō joroque na yu caātajere īñaecūmi. Noo ūno templopū, o sinagoga ñubuerica wiiripū, o ti macārē apeararipū bairo yu caātiñesēārījērē ni jīcāū ūcū īñaecūmi. ¹³ Torena, ānoa Jerusalēpu caatiātana, yure caībusupairā puame, “Cariape ati wāme jūgori buicutiyami,” mi quetibujū masīētīñama. ¹⁴ Atie yu catūgoñarījērē murē yu quetibujuroa: Yu ñicūjāā Diore na catūgosaricarore bairoa yu cūā cū yu tūgousaya. Bairo cū tūgousari yua, Dios yu tutipū Moisés ānacū cū caroticūrīqūē nipetirije, bairi profeta majā na caīquetibujucūrīqūē cūārē cariape yu tūgoya. Bairi Jesús caroa wāme cū caātiānirotiricarore bairo yu ātiāninucūña. Tiera yure caībusupairā puame, “Cariape mee niña cū caīrījē,” ī busupainucūñama. ¹⁵ Tunu yu cūā ānoarē bairo, “Mariā camasā, caroarā caāna, carorije caāna cūārē marī catiogami tunu Dios marī cariaro bero, marī īñabesegu,” ñi tūgoñaña. ¹⁶ Bairo caītūgoñau ānirī, yu cayeritutuaro cārō caroare yu ātiānimasinucūña, Dios cū caīñajorore, camasā mena cūārē.

¹⁷ “Bairo cabaiānirī, ape yeparū capee cūmarī cabaiñesēātacu, ati macā yu ya macāpu yu tunuetawū, cabopacarārē dinero limosnarē na nunigu. Tunu bairoa Diore ñubueri, waibucu riire templo wiirū joemugōjogu, yu ya macāpu yu etawū. ¹⁸ Bairo Jerusalēpu ācū, judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caātirotinucūrōrē bairo yu cūā yu āpu. Bairo āti yaparori bero yua, templo wiirū yu āpū, yu caātigariquere ātiācū. Bairi templopure jīcāā, aperā caawajamecārā na camano yu caāno, judío majā Asia yeparū caatiātana puame yu bocāetawā. ¹⁹ Topū yure caetaricarā na majūā yure atopū na cabusujārō ñuñā, ‘Bairo cū caātaje jūgori buicutiyami Pablo,’ na caītūgoñaata mai. ²⁰ Bairo na caapéricōāta, ānoa caatiātana puame Junta Supremapu yu caāno, dise ūnie rorije yu caātaje wapare cabōcaricarā na caāmata, tiera mū na quetibujūato. Tiera masīētīrī, mū quetibujū masīēñama. ²¹ Atie jetore Junta Suprema macāāna watoa ācū, busurique tutuaro mena na ñiwā: ‘Camasā cariacoaatana tunu na cacatirijere cariape yu tūgoya. Bairo tiera cariape yu catūgoro jūgori, ññabeserā mujāā atīya ati rūmurē,’ na ñiwā,” qūīñupū Pablo quetiupau gobernador Féliere.

²² Bairo tiera cū caīrō tūgo, quetiupau Félix puame Jesús caroa wāme cū caātirotiriquere caqueti tūgoricu ānirī, tiera piticōāñupū mai. Bairo pitiri, atore bairo na īñupū:

—Cabero soldaua quetiupau comandante Lisias cū caetaropū, yu masīnemogu tunu tie mujāā cabusupairijere.

²³ Bairo na ī yaparō yua, cū ūmu capitārē bairo qūīñupū: “Pablōre cū marī wiyōetigarā mai. Preso jorica wiirū nimicūā, noo cū caboro ñesēāmasīgumi. Tunu bairoa cū baparā cū na cajuātinemogaata, na ēñotaeticōāña,” qūīñupū. Cabero āsūpu Félix ape macāpu.

²⁴ Nocānacā rūmū bero mea etayupu Félix tunu cū nūmo Drusila cawāmecuco, judío majā yao mena. Bairo etari bero, cū ūmurē cū piijorotiyupu Pablōre. Pablo cūtu etari, Jesucristo mena marī catūgoñatutuarijere cū caquetibujuro tūgoyupu Félix. ²⁵ Pablo atore bairo qūī quetibujuyupu Féliere:

—Dios, marīrē caroa jetore ātirotiyami. Marī majū roro marī caātigarijere marī catūgoñanetōmasīrōrē boyami Dios. Ape rūmū camasā nipetiro na caātajere cū caīñabeseri rūmū etaro baiya —qūī quetibujuyupu.

Bairo cū caīrō tūgoacuari, atore bairo qūīñupū Félix puame:

—Tocārōā yu tūgogu. Ácūja. Ape rūmū ñe ūnie yu caātiipee camano mū yu piijogu tunu mū cabuerijere tūgonemogu —qūīñupū Pablōre.

²⁶ Apeyera tunu gobernador Félix puame Pablo cūrē dinero cū cajorore bootūgoñañupū cūrē cū cawiyopee wapa. Bairo bootūgoñarī yua, nairō cū piijori cū mena busunucūñupū.

²⁷ Pablo cū cū cawapatieto jeto puga cūma majū netōcoasuparo. Bairi cabero yua, Félix puame quetiupau cū caānierē witicōāñupū. Apei Porcio Festo cawāmecucu puame cū wasoaye quetiupau jāññupū tunu. Mai, Félix cū cawitiparo jūgoye, judío majā cūrē caroaro mena na caīñaparore bairo ī, Pablōre cū wiyorotiesupu.

¹ Itia rãmu quetiupau gobernadore bairo cã cajããtato bero, Festo puame Cesarea macãpu caãniatacu Jerusalẽpu acoásupu. ² Topu cã caetaro, sacerdote majã quetiuparã, aperã judío majã caãnimajũrã cãã rupatutia tunu Pablo cã cabairijere cã busujãrã ásuparã Festore. ³ Bairi Pablõre Jerusalẽpu cã caneatã rotijobojarore boyuparã. “Ati macãpu Pablo cã caãnorẽ jãã boya,” Festore quũmirãcãã, “Maapu cã caatõ cã marĩ pajããrocããrõã Pablõre,” ï tãgoñaũuparã. ⁴ Bairo na cabomiatacããrẽ, Festo puame na yuesupu. Bairi Pablo, Cesarea macã preso jorica wiipu cã caãnierẽ, tunu nocãnacã rãmu mea topu cã catunuãgarijere na quetibuju yaparori bero, atore bairo na ñemoũupũ tunu:

⁵ —Bairi mujãã quetiuparã yu mena na áparõ Cesareapu. Topu yu catũgoro cãrẽ na busujããto, Pablo roro cã caãtaje caãmata —na ñũupũ Festo judío majãrẽ.

⁶ Bairo ï yaparori bero, nocãrõ jicã wãmo peti itia pẽnirõ, o puãa wãmo cãnacã rãmurĩ cãrõ ãnirĩ bero, tunucoásupu Festo Cesareapu. Cã caetari rãmu busuri rãmu caãno, camasãrẽ ñãbesei cã caruincũrõrupu ruiiri cã pirotiõyoyupu Pablõre. ⁷ Bairo Pablo cãtu cã caetaro, judío majã Jerusalẽpu caatiatana puame Pablõtu etari, capee rorije majũrẽ cã busujãũuparã. Bairo na caibusujãrĩjẽ to caãnimiatããrẽ, nipetirije na caĩrĩjẽ cariape mee ãũparõ.

⁸ Pablo puame atore bairo quĩ quetibujuyupu cã cabairiquere cã cãã:

—Yua, marĩ judío majã marĩ carotirique jicã wãme ñnorẽ yu baibotioepu. Dios ya wii templo cããrẽ roro ñi busupaetinucũwũ. Quetiupau emperador romano cã caroticũrĩquẽ cããrẽ jicã wãme ñno yu baibotioepu —quĩũupũ Pablo Festore.

⁹ Festo puame judío majã cãrẽ caroaro mena na caĩñaparore bairo ï, atore bairo quĩ jẽniñaũupũ Pablõre:

—¿Jerusalén macãpu mu ágaetiyati? Topu mu caãno, mu caãtajere ñiñabesequ yu puame yua —quĩ jẽniñaũupũ.

¹⁰ Bairo cã caĩjẽniñarõ, atore bairo quĩũupũ Pablo:

—Ato romano majã na caĩñabesenucũrõpu yu ãniña. Atopua ñiñabesegarã, ñiñabese rotiya. Merẽ mu masiña caroaro yu yarã judío majã na carotiriquere yu cabaiotioetiẽre. ¹¹ Baihua, roro majũ yu caãtaje caãmata, tie jãgori yure na capajããrocagaata, na yu ñnotãetigu. Tunu bairoa yure na cabusujãrĩjẽ cariape caãmericõãta, ni jicãũ ñcũ judío majã tupu yu preso cãrotimasãcãmi. Torecu, quetiupau emperador yu caãtajere cã caĩñabesero roquere yu boya —quĩũupũ Pablo Festore.

¹² Bairo cã caĩrõ tãgo, Festo puame cã rocajãũurĩ carotimasãrãrẽ na jẽniñañaũupũ Pablõre cã caĩpeere. Na jẽniñaña yaparori bero, atore bairo na ñũupũ caneñaãtanarẽ:

—“Emperador romano yu cabairijere cã caĩñabesero roquere yu boya,” cã caĩrõ jãgori emperador tupu águmi Pablo —na ñũupũ.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Nocãnacã rãmu bero mee caãno quetiupau rey Agripa, cã numo Berenice mena etayuparã Cesareapu Festore cã jẽnirã etarã. ¹⁴ Topu capee rãmurĩ na caãnoi, Festo puame cã quetibujuyupu Agripare, Pablo cã cabairijere. Ato bairo quĩũupũ:

—Atore preso jorica wiipu niñami jicãũ Félix cã capreso jocũrĩcũ. ¹⁵ Bairi Jerusalẽpu yu caãno, sacerdote majã quetiuparã, judío majã cabũtoa camasãrĩ majã mena yatu etari, preso joricure yu capajããrotijobojarore bowã. ¹⁶ Bairo na cabomiatacããrẽ, atore bairo na ñiwũ: “Jãã romano majã bairo jãã átaje cutiya: Jicãũ ñcãrẽ cã jãã pajããmasiãtãã, cãrẽ cabusujãrã puame cã catũgoro cã cabairijere na cabusujããtããcõãta. Bairo na caãpericõãta, dope bairo cã caãtajere quetibuju masiãtããmi,” na ñiwũ. ¹⁷ Bairi ato Cesareapu na caetaro ñã, jicoquei yowori mee cabusuri rãmu caãno, camasãrẽ ñãbesei yu caruincũrõrupu ruiiri bero, cã yu piijorotiwũ cã, Pablõre. ¹⁸ Bairo cã caetaro, cãrẽ cabusujãrã átãtana puame, “Capee atore bairi wãme majũ roro caãcu niñami Pablo, ñigarãma,” yu caĩtãgoñaãtatore bairo quĩ busujããma. ¹⁹ Na yu wãme, na caĩroarije ñnie macããjẽ jetore busuwã. Na puame, jicãũ Jesús cawãmecũcũre, “Riacoami,” na caĩmiatacããrẽ, Pablo puame, “Tunu cãã, catiri ãnicõãñami,” na ñiwũ. ²⁰ Yu puame, atie ñnierẽ, “¿Dope bairo yu ácuati?” ï tãgoñarĩ, atore bairo cã ñiwũ Pablõre: “Mua, ¿Jerusalẽpu mu ágaetiyati? ¿Topu mu yu wãme mu caĩroarije ñnierẽ na ñãbeserotigũ?” cã ñiwũ. ²¹ Bairo cã yu caĩmiatacããrẽ, bairo boemi. Cã caãtajere nocãrõ carotimasã marĩ quetiupau emperador puame cã caĩñabesero roquere bowĩ. Bairo cã caboroĩ, ato preso jorica wiipu cã yu tuarotiwũ mai, cãrẽ yu cajomasãpa rãmu caetaparo jãgoye —quĩũupũ Festo Agripare.

²² Bairo cã caĩrõ tãgo, atore bairo quĩũupũ Agripa:

—Yu cãã, cã, Pablo cã caĩrĩjẽrẽ yu tãgogamicũpu.

Bairo cã caĩrõ, Festo puame quĩũupũ:

—Ñamirõcãã cã mu tãgogu.

²³ Torena, cabusuri rãmu caãno, Agripa, cã numo Berenice mena nocãrõ caroaro nucũbugo masãrĩquẽ mena, “Quetiuparã jãã ãniña,” ñrã, jããũuparã na caneñãnucũrĩ arãpu. Na bero jããũuparã soldaua quetiuparã, bairi ti macã macããna caãnimajũrã cãã. Bairo na

caetaro ñña, Festo puame cū ãmuarē na piiatí rotijoyupū Pablore. ²⁴ Bairo Pablo cū caetaro, atore bairo na ññupū Festo caneñarārē:

—Mu, Quetiupau Rey Agripa, mujãã ato jãã mena caneñarí majã cūārē, ãni Pablo cū cabairiquere mujãã yu quetibujupa mai: Judío majã nipetiro, Jerusalén macããna Cesarea macããna cãã yutu etari, ãni cū caátajere busupainucũñama. Bairo cū busupainucũñi yua, awajigore mena “¡Cū pajãrotiia!” nairō ñinucũñama. ²⁵ Bairo na caĩmatacũārē, yu puame roro cū caátiere yu bócañãtĩña. Bairo cū cayasimasĩrō maniña. Baipua, cū caátajere nocãrō carotimasĩ marí quetiupau emperador cū caĩñabeserore cū caboroi: “Toroque cū emperador tũpu cū yu jogu,” ñi tũgoñaarũ. ²⁶ Bairo cū jogatũgoñamicãã, cariape ãni dope bairo cū cabaijũgoriquere masĩtĩrĩ, marí quetiupau emperadore yu quetibujũ woajomasĩtĩña mai. Bairo cū yu piiatĩrotijorau, mu, Quetiupau Rey Agripa, mujãã aperã cãã, cū cabairijere mujãã cajeniñaparore bairo ĩ. Bairo cū mujãã cajeniñarĩjērē tũgo yaparori bero, jĩcã wãme ñno yu puame emperadore yu quetibujũ woajomasĩgu yua. ²⁷ Baipua, caĩepeire bairo yu baibujou tie ñnie quetire woajoesna, marí quetiupau emperador tũpu preso joricũre yu cajoata —na ññupū Festo to macããna caneñaatãnarē.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Bairo cū caĩrō bero, atore bairo quĩñupū Agripa Pablore:

—Mu majũ quetibujuya mu cabairijere.

Bairo cū caĩrō, Pablo puame cū wãmorē ñmugõrĩ atore bairo quĩñupū Agripa: ² “Yu useaniñãña ãmerē yu cabairijere mu nocãrō carotimasĩ, mu cabusurotiro jũgori. Bairo mu cabusurotiroi, yu puame judío majã yure na cabusujãrĩjē nipetirijere mu yu quetibujũ masĩgu. ³ Mu, nocãrō carotimasĩ, judío majã marí caátianierē mu masĩjãñũña. Tunu bairoa marí yu wãme marí caãmeo busurique netõnucũrĩjē cũārē mu masĩjãñũña. Bairo cabai mu caãnoi, caroarõ mena yu caquetibujurijere mu catũgoro yu boya.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ “Judío majã nipetiro masĩrãma cawãmau ãcũpãã na watoare ãcũ yu caátianijũgoatajere. Yu ya yeparu ãcũ, bairi Jerusalén macãpu cũārē ãcũ, yu caátianajerē masĩrãma. ⁵ Tunu bairoa fariseo ya poa macããcũ yu caãnie cũārē masĩrãma. ‘Torea bairo ññami,’ murē ĩ quetibujũ masĩrãma, na mu cajeniñaata. Fariseo poa macããna puame judío majã tocãnacã poa macããna netõjãñurõ Dios yaye quetire jãã tũgõsanucũña. ⁶ Marí ñicũjãã ãnanarē Dios cū cajũgoyeticũrĩqũērē cariape yu catũgorije wapa ãmerē ñña beserotĩrã átiyama yu pesua. ⁷ Marí yarã Israel yepa macããna pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã poari majũ caãna puame Dios cū cajũgoyeticũrĩcãrõrē bairo cū caátipeere coterã átiyama. Bairo coteri yua, umurecõ, ññami cũārē, cũrē caĩroarũ puame cū ñubuecõã ãninucũñama. Tierã yu cãã yu cacoterije wapa yu pesua puame ãmerē yu busujãrã átiyama. ⁸ Mujãã, yu caĩrĩjērē catũgorã, ¿dopẽrã camasã cariacoatãnarē tunu Dios cū cacatiorijere cariape mujãã tũgoetiyatĩ?

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ “Yu cãã cajũgoyepũre, ‘Jesús Nazaret macããcũ yaye quetire catũgõsarãrē capee roro majũ na yu átiyu,’ ñi tũgoñawũ. ¹⁰ Bairo ĩ tũgoñarĩ, tore bairo yu ápu Jerusalén macãpu. ‘Narē ñeña,’ sacerdotẽ majã quetiuparã na caĩwoarica pũrõ, papera pũrõrē cũgori, preso jorica wiipu na yu jowũ Jesucristore catũgõsarãrē. Tunu na ñnarē aperã, na capajãrero ññarĩ, ‘Ñujãñũña bairo na caáto,’ ñi tũgoñanucũwũ. ¹¹ Nairõ popiye na baio joroque na yu ápu, Jesús mena na catũgoñatutajãnaparore bairo ĩ. Ñubuerica wiiri caãno cãrõ caãnarē, bairo na yu ápu. Butioro majũ na ñnarē yu pesucũpu. Bairo narē butioro capesucũcũ ãnirĩ, ape macããrĩpu cũārē yu ápu, to macããnarē popiye na átiacũ.

Pablo cuenta otra vez su conversión (Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Torecu, popiye na baio joroque átiyu, jĩcã rũmu Damasco macãpu yu ápu. Bairo sacerdotẽ majã quetiuparã, ‘Narē ñeña,’ na caĩwoarica pũrõ mena na cañerotijoricu yu ámu. ¹³ Bairo na cañerotijoricu ãnirĩ Damasco caátiwã yu caátõ caãnoa, pasarijõta caãno jõbui macããjē caasiyarije ñnierē ññawũ. Bairo tiere yu caĩnarõ, muipu netõrõ caasiyarije puame yu, yu mena caãná tũpu asiya etawũ. ¹⁴ Bairo caasiyaetaro, jãã nipetiro yeparu jãã ñacoaru. Bairo yeparu jãã caãno, atore bairo jĩcãũ yure cū caĩbusuocajorore yu tũgowũ hebreo yaye mena: ‘Saulo, Saulo, ¿dopẽĩ yure mu pesucutiyatĩ? Wecu cū caãgaetie jũgori cū upau puame ãrõã yucũ mena cũrē cū catuapuaatato bero cū majũã royetunemoñami. Torea bairo mu cãã mu majũã mu royetuya mu caátipeere yu caborore bairo mu caãperie jũgori.’

¹⁵ “Yu puame, ‘Quetiupau, ¿ñamũ ãcũ mu ãniñatĩ?’ cū ñi jeniñawũ. Bairo yu caĩrõ, atore bairo ñinemowĩ tunu: ‘Yuã, Jesús Nazaret macããcũ yu ãniña. Roro yu átiyu, mu causana yu

āniña. ¹⁶ Wāmūncārī mū caátī macāru ácuja. Yure cajuácū mū ānigu. Tunu bairoa āme yū mū caīñarjē, tunu yū mū caīñanemopee cāārē caquetibujurū mū ānigu. Bairi āmerē murē yū buiaeta īñoña. ¹⁷ Judío majā, judío majā caāmerā cāārē na yū netōōgu. Bairi murē natū jom yū átiya āmerē. ¹⁸ Camasā ruame cacaapee biarārē bairo caāna niñama. Būtiōro canaiñārōpu caāñesēārē bairo caāna niñama. Bairo caāna nimirācūā, cacaapee pāārē bairo, tunu cabusurōpu caāñesēārē bairo caāna nigarāma mū caquetibujurjere na catūgousarō jūgori. Wātī, na quetiupare bairo cū caāninemorō yū boetiya. Dios yaye queti ruame roquere na catūgousarore yū boya. Tunu bairoa yū mena na catūgoñatutuarore yū boya. Bairo na catūgoñatutuario, roro na caátajere na yū masiriyobojagu. Dios yarā caroarā mena na cāā na ānio joroque yū átigu. Bairi murē natū yū quetibujū rotijoya, ĩ quetibujūwī Jesús.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ “Bairi quetiupare rey Agripa murē ĩninemoña: Ūmurecōōpu caācū yure cabuiaetaricu yure cū caātirotiore bairo yū āpu. Cūrē yū botioeru. ²⁰ Bairi atie, cū yaye quetire Damasco macāānarē yū quetibujū jūgowū. Cabero Jerusalén macāāna, bairi nipetiro Judea yepa macāāna, judío majā, judío majā caāmerā cāārē atore bairo na ĩ quetibujūwū: ‘Dios mena tūgoña qūēnoña roro mujāā caātīānjērē. Tere tūgoña qūēnoñī, Dios cū carotiore bairo ruame ása. Bairo caroarō ānajē ruamerē mujāā caāto īñarā, camasā ruame, ‘Bairi na yerire merē wasoa yaparoupa,’ ĩ masīgarāma,’ na ĩ quetibujūwū. ²¹ Atiere yū caquetibujurjere wapa, judío majā ruame templo wiipū yū caāno, ĩerī yū pajīāgamiwā. ²² Bairo yū na caātigamiatacāārē, Dios ruame yū juáticōā ninucūñami. Bairo yū cū caātoi, nipetiro camasā quetiuparā, cabūgoro macāāna cāārē yū quetibujūcōā āninucūña ati rūmūrī cāārē mai. Profeta majā, bairi Moisés ānacū cāā, cabaipere na caquetibujūcūrīqūērē bairo jeto na yū quetibujūnucūña camasārē. Di rūmū ūno ricaati wāmerē na yū quetibujūetiya. ²³ Ato bairo marīrē ĩ quetibujū jūgoyeticūñāupā Moisejāā: ‘Popiye bairi bero, riacoagumi Mesías, Dios cū cajon. Cūā nigūmi caricoatacu nimicūā tunu cacatijūgorau. Tunu bairoa marī Israel poa macāāna, ape poari caāna cāārē caroa queti, na canetōpeere na quetibujūgumi Mesías,’ ĩ quetibujū jūgoyeticūñāupā Moisejāā,’ ĩ quetibujūyupū Pablo Agripare.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Bairo Agripare cū cabairiquere cū caīquetibujuripaua, Festo ruame atore bairo qūñūpū Pablore busūrique tutuaro mena:

—¡Pablo mi mecūcōāña! Būtiōro tiere mū cabuerije jūgori camecārē bairo ácu mū baiya.

²⁵ Bairo cū caīmiatācāārē, atore bairo qūñūpū Pablo:

—Nocārō caānimajūū Festo, cariape murē ĩñiña: Mecū mee yū baiya. Yū cabuerije cariape niña. Bairi tiere cariape catūgoñau ruame cabero, “Cariapea caquetibujurjere niña,” ĩ masībujoumi. ²⁶ Ānia niñami quetiupau rey Agripa tie yū caīquetibujurjere caroarō camasī cāā. Bairo caācū cū caānoi, uwiricaro mano tiere cū yū quetibujūya. Yū caquetibujurjere ruame cayasiōro ūnopū cabairique mee niña. Nipetiro camasā judío majā na caīñarō baiyupa. Bairi quetiupau rey Agripa cāā tiere masījāñūñami —qūñūpū Pablo Festore.

²⁷ Qūñū yaparo yua, atore bairo qūñūpū Pablo quetiupau rey Agripare:

—Nocārō caānimajūū Rey Agripa, ¿profeta majā marīrē na caījūgoyeticūrīqūērē cariape mū tūgoyati? “Cariape tiere tūgoyami,” ĩni tūgoñāña.

²⁸ Bairo cū caīrō, bairo qūñūpū Agripa Pablore:

—Ato cārōā mū caquetibujurjicea mena Jesure caīroau, ¿cristiano yū ānio joroque yū mū átigayati?

²⁹ Pablo ruame atore bairo qūñūmoñūpū tunu:

—Capee busūrique mena, o petoaca yū cabusūrije to ānimiatācāārē, mū, nocārō caānimajūū, bairi ato macāāna nipetiro āme yū caīñjērē catūgorā cāā yure bairo Cristore catūgousarā mujāā caāniērē yū boya. Āpōāwē cadena mena popiye yure bairo jiyaricarā mujāā caāno roquere yū boetiya —qūñūpū Pablo Agripare.

³⁰ Bairo cū caīrō tūgo, quetiupau rey Agripa wāmūncāñūpū. Tunu bairoa quetiupau gobernador Festo, bairi Berenice mena, nipetiro to caruirā cāā wāmūncāñūparā. ³¹ Bairo wāmūncārī bero yua, ape aruarū acoásūparā, Pablo cū cabairijere āmeo busurānā. Topu atore bairo āmeo ĩñūparā na majū:

—Cū, Pablo, ĩee ūnie buicaperiyami. Bairi cū cayasimasīrō maniña. Tunu bairoa preso jorica wiipū cū caānipee cāā maniña —āmeo ĩñūparā.

³² Bairo āmeo ĩ yaparori bero, bairo qūñūpū Agripa Festore:

—“Emperador romano yū cabairijere cū caīñabesero roquere yū boya,” cū caīētīcōāta, mū majūā cū mū wiyomasībujou —qūñūpū.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Pablöre Italia yeparu na cajogatügoñaricārörēã bairo caetaro, Pablo, aperã preso jorica wii caãna cūārē na nuniwã jicãu quetiupau capitán, Julio cawãmecucure, “Topu narē cū neápáro,” írã. Julio puame soldaua quetiupau emperador umua mena macããcū jicãu ãmi. ² Torena, Adramitio macārē etari, cūmua capairica, Asia yepa macããrpu caãgarica mena ájããrĩ, jãã acoápú. Jãã mena ámi Aristarco cūã. Cū puame Macedonia yeparu Tesalónica macã macããcū ãmi. ³ Bairo ánã, cabusuri rúmua caãno Sidón macã petapu jãã etawu. Topu jãã caetaro, Julio puame caroaro nucãbugorique mena cū ãmi Pablöre. Cū bapa to macããnarē na ññañesã rotiwĩ Pablöre, cū na cajuátinemoparore bairo ñ. ⁴ Cabero ti macãpu caãniatana cūmua mena jãã árpú tunu. Chipre yucpuroa etarã, caãcõ nugõã puame jãã netõmasiẽpũ, wĩno jãã riape capapuro jũgori. Torena, cariape nugõã puame jãã netõápú. ⁵ Bairo ti yucpuroare netõánã, Cilicia, bairi Panfilia cawãmecuti yepaa tũpu, ria capairiyare jãã pẽñanetõápú. Bairo pẽñanetõ ánã yua, Mira cawãmecuti macã Licia yepa macãã macãpũre jãã etawu.

⁶ Bairo topu jãã caetaro bero, soldaua quetiupau capitán puame cūmua caparica Alejandro macãã caatiataca, Italia yeparu caãtiare bócaetawĩ. Tiare bócaetari yua, tia mena jãã árotiwĩ. ⁷ Bairo cū cajoatana ánã yua, wĩno jãã riape capapuro jũgori, capee rãmũrĩ majũ jãã yowowu. Bairo yowomirãcũã, butiõro popiye petiri beropu jãã etawu Gnido cawãmecuti macã riaperu. Bairo wĩno jãã riape mai capapucõã ãnrecoaro jũgori, Creta yucpuroaru Salmón cawãmecuti petatu caãcõ nugõã puame jãã netõápú. ⁸ Ti yucpuroa tãnipu netõánã yua, dopẽi ñena majũ popiye bero, Caroa Petaari cawãmecuti petare jãã etawu. Ti peta puame Lasea macã tũpu ãmu.

⁹ Yoaro jãã cabaitutuãtõĩ, merẽ puebucu cõñarõ majũ baiwu. Wĩno butiõro capapupuro jũgoye ãmu. Bairi yua, uwiomajucõãwũ, jãã canetõápáta. Bairo cabairo ñnarĩ, atore bairo na ñmiwĩ Pablor:

¹⁰ —Mujãã, ati cūmuarē cajũgori majã, marĩ canetõápáta, uwiõjãñuã. Bairo carorore marĩ caápáta, atia cūmua, bairi marĩ cajeatĩe caã yasicõoagaro. Marĩ caã marĩ yasicõabuõjorã —na ñmiwĩ Pablor.

¹¹ Bairo cū caĩmiatacũãrē, soldaua quetiupau capitán puame Pablo cū caĩrjẽrē cariape tũgoemi. Ti cūmua upau, bairi cũtu macããcũ capitãjãã na caĩrjẽ puamerē cariape tũgowĩ. ¹² Apeyera tunu ti peta, Caroa Petaari puame, puebucure to netõápáta, ñuẽpã. Bairi tia caãná nipetiro jãñũrũpu ti petare tuagaema. “Fenice macãã petapu roque puebucure marĩ canetõãta, ñubujioro. Topu marĩ ároa,” iwã. Mai, Fenice peta caã Creta yucpuroaru caãniatacũãrē, wĩno, muĩpu cū cawãmuatĩ nugõã cawarua jope caatie, tunu ape nugõã cawarua jope caatie cūã tutuaro mena ti petare papuetoesuparo.

La tempestad en el mar

¹³ Bairo jĩrĩãcã wĩno ape nugõã warua jopei caatiere ñnarã, “Marĩ ánemogarã tunu,” jãã ñ tũgoñawũ. Bairo ñ tũgoñarĩ yua, ti petapu caãniatana jãã acoápú catũni Creta yucpuroatuaca.

¹⁴ Bairo cabero yua, caãno tusarõa ape wãme wĩno catutuarije majũ muĩpu cū cawãmu atõ cawarua jope caatie puame jãã papuetajũgowu. ¹⁵ Bairo tutuaro capapuroi, jãã cūmuarē papu ãmejõreõ jõjũgowu. Bairi cūmua puame wĩno caatõ riaperẽ caãmasiẽtõĩ, “Toroque wĩno caatõ puame to ácõãto,” jãã iwũ. ¹⁶ Tore bairo ánã yua, jicã yucpuroa Cauda cawãmecuti poaacapũre jãã netõápú, butiõro wĩno capapuroaeti nugõã puame. Bairo ti poare netõátĩ yua, popiye mena cūmua õcããcã, jãã berore jãã catũgãrĩcãrē jãã nejããwũ capairica cūmuaru. ¹⁷ Bairo tiare nejããrĩ bero, yutawẽrĩ capaca mena ti cūmua capairicare tũgã ãmejõreõri jiyatuwã usũro, “Wĩno papupeere,” írã. Cabero, “Sirte cawãmecuti paputiõropu marĩ rocaware.” ñ uwiõri yua, jutii aserĩ wĩno cañerjẽ tia buĩpu na cayõrũre õwãruiwã. Bairo na caãto, wĩno puame noo caborõpu cūmuarē papujõwu. ¹⁸ Cabusuri rúmua caãno mai netõjãñurõ tutuaro wĩno capapureõaro ñnarĩ, ti cūmua na cajeatĩe apeyere riapu reñuarũgowã, “Ti cūmua to wãmu paãto,” írã. ¹⁹ Itia rúmua caatõ, wĩno cajãnaetore ññamiĩ yua, na majũã ti cūmua macããjẽ majũ cããrē riapu reñuawã. ²⁰ Capee rãmũrĩ majũ muĩpu umũreco macããcũ, ñocõã cããrē jãã ññaerũ. Tunu bairoa wĩno butiõro papunucũwũ. Bairo cabairoi, “Dope marĩ bai netõmasiẽna. Atoa marĩ yasicõogarã,” jãã ñ tũgoñawũ.

²¹ Capee rãmũrĩ ugari mee jãã árpú. Bairo cabairo ñna, Pablo puame jãã nipetiro watoaru wãmũncãrĩ atore bairo jãã iwĩ:

—Yũ yarã, “Creta yucpuroaru marĩ tuarõa,” mujããrē yũ caĩquetibujyãtajere cariape mujãã catũgoata, atore bairo roro majũ marĩ tãmũoetibujõoatana. ²² Bairo cariape yure catũgoetiatana nimirãcũã, yapapuaeticõãña. Marĩ mena macããcũ jicãu ñcũ yasietigumi. Ati cūmua jeto yasigarõ. ²³ ãme ñamirẽ yũ buiaetaami ángel, Dios cū cajõu, cū yaũ cū carõtiricu yũ caãnoi. ²⁴ Cũ, ángel puame atore bairo ñiami: “Mu, Pablo, quetiupau emperador romano yanre mu cabairiquere caquetibujyũpu mu ñniña. Bairi uwiõtiõãña. Mu jũgori,

mu, nipetiro ati cūmua macāna cāārē mujāā cayasibujiopeere ēñotabojagumi Dios,” ñi quetibujūami āngel. ²⁵ Torenā, yu yarā tūgoña yaparuaeticōāña. Yu puame, Dios mena yu tūgoñatutuaya. Bairi, “Yure āngel cū caīquetibujūatatore bairo cariape baigarō,” ñi tūgoñaña. ²⁶ Bairi marī cayasietimiatacūārē, wīno puame marī papurocapeogaro jīcā yucpuroaru —jāā ī quetibujūwī Pablo.

²⁷ Creta yucpuroaru caāniatana ánā, puaga semana bero ria capariya Adriático cawāmecutiyaare jāā etawu. Wīno puame noo caboro jīcā nugōā puame, ape nugōā puame caatie jāā papujonucūwū. Bairo jāārē wīno caātiāno, ti cūmua macāna marineros puame ñami recomacā caāno, “Marīā yepa tūpu etarā marī baibauya,” ī tūgoña masīcōāwā. ²⁸ Bairo tūgoñamasīcōārī yua, jīcāwē, yutawē mena riapu ruijojo cōñawā, “¿Nocārō to ūcūāñati?” Īrā. Bairo na caāticōñarō, treinta y seis metros majū ūcūārō āmu. Cabero cajūgoye jāñuri tore bairo āma tunu. To puame veintisiete metros majū ūcūārō āmu. ²⁹ Bairi, “Ūtā rupaarūre marī rocaware,” Īrā, āpōāpārī anclas canucūrījē baparićānacāpārī majūrē ti cūmua waturicaro causaro puame reñuajori jiyatuwā. Bairo tie canucūrō jūgori jīcāpaua capasaro ūno, Diore, “Tāmuri to busuāto,” qūī jēniwā. ³⁰ Ti cūmua macāna paabojari majā marineros puame, “Cūmua ōcāācā mena marī ruticoāroa,” āmeo ĩñupā. Bairo caāmeo ĩatana ānirī yua, “Āpōāpārī anclas canucūrījēre cajūgoro puame reñuajori jiyatunemogarā jāā ātiya,” ĩtori, cūmua ōcāācārē ruijojamiwā. ³¹ Bairo na caātigarijere ĩñarī, Pablo puame quetiupau capitān, cū ūmua soldaua cūārē atore bairo na ĩwī:

—Ānoa ati cūmuapu na catuaeticōāta, dope bairo mujāā bai netōmasīētīgarā.

³² Bairo Pablo cū cairō tūgo, soldaua puame ti cūmuacārē jiyari cawēērīre pajureri weneroca ñuajowā riapu.

³³ Cabusuripau yua, Pablo puame jīcā wāme ūgarique ūnierē nipetiro jāā caugaro bori, atore bairo jāā ĩwī:

—Merē puaga semana etaya mujāā cauganucūrōrē bairo mujāā caugaeto jeto. “¿Dope bairo marī bairāati?” ĩrīqūē jettore tūgoñarī, yoaro mujāā ūgaetiya. ³⁴ Bairi jīcā wāme ūgarique ūnierē mujāārē tutuaro mena yu ūgariya. Mujāā caugaro boya, mujāā cacatigaata. Cariape mujāārē ñiña: Ni jīcāwē ūcū marī mena macāācū yasietigumi. Mujāā poawē jīcāwēācā ūno yasietigaro —jāā ĩwī Pablo.

³⁵ Bairo ī yaparo yua, pan rupaare nerī, nipetiro na cañajoro Diore, “Mu ñujāñuña jāā mena,” ī jēniwā. Jēni yaparori, pāārē carecomacā tiare peenerī ūgawī. ³⁶ Bairo cū caugaro ĩñarī, nipetiro tūgoña tutuanemorī na cūā ūgawā. ³⁷ Jāā, ti cūmuapu caāna doscientos setenta y seis majū jāā āmu nipetiro. ³⁸ Noo na caboro cārō ūgari bero yua, ti cūmua macāājē trigo poarire riapu reñuajo peyocōāwā ti cūmua butiuro canucūrō jūgori, ati cūmua to wāmu paāto, ĩrā.

Se hunde el barco

³⁹ Cabusuripau caāno yua, ti cūmuarē paari majā marineros puame yucpuroare ĩñarī, “Tame, ¿noo ūnoru marī etayati?” ĩwā. Bairo ti yucpuroare masīētīmirācāā, carupa aruaru paputiro yepare ĩñajowā. Ti paputirore ĩñarī yua, “Toru ati cūmuarē marī cawatupāāmasīata, ti paputiro ru marī maamasīgarā,” āmeo ĩwā. ⁴⁰ Bairo ĩrī yua, canucūrīpārī, āpōāpārī anclare na cajiyaata wēērīre toa pajure rucōāwā. Bairo āti yaparori bero, capaca tia cūmuarē waatujoricapārīrē na cajiyarupomiatajere ōwāwā tunu. Tiere ōwā yaparo, ti cūmua ĩqūēā puame macāā asero, jutii aserore tūgāmūgōyowā. Bairo na caāto, cūmua puame paputiro riaperu pāājūgowu. ⁴¹ Bairo átō yua, ti cūmua puame caūcāāeto, paputiro buiru rocapeacoaru. Toru rocapeari, cajūgoro puame dope bairo ātītūgāwūjo masīā mano, usaro majū āmu. Bairo cabairoi, ti cūmuarē waturicatu puamerē ocoturi jabe peerecōājūgowu yua.

⁴² Bairo cabairo ĩñarī, soldaua puame preso caānarē na pajīāgamiwā, jīcāwē roca ñuāati cū barutieticōāto, ĩrā. ⁴³ Bairo na caātigamiatacūārē, na quetiupau capitān puame, Pablōre canetōōgau ānirī, bairo na ātirotiemi. Atore bairo puame bai rotiwī: “Nipetiro cajūgoye cabaamasīrā rocañua āti, baa ānāja catūñipu,” jāā ĩwī. ⁴⁴ Aperā cabaamasīēna puamerē yucpārī, o apeye ti cūmua cawatiatapārī mena na pusa pāārōtiwī. Tore bairo ātiri nipetiro catūñipu jāā netō etapeticōāwā, jīcāwē ūcū yasiricaro mano.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Jāā nipetiro catāñipu jāā capāāetapetiro, ti yucpuroa macāna puame, “Ati yucpuroa Malta cawāmecuti poa niña,” jāā ī quetibujūwā. ² To macāna camasā ñujāñuwā jāā mena. Oco caocarō butiuro cayusaro jūgori peero, pairi peero jāā riobojawā. Riori bero, jāā piijowā, jāā jūmarotirā. ³ Mai, Pablo puame pee caboporijere cajeatacū ānirī, ti peeroru wetiāwī. Bairo cū cawetīā āniraua, āña peeru caāniatacu caasirijere uwiri cawiti ācū, Pablo wāmoru

cū bacarocayoa etawī. Topua tusacōāwī. ⁴ Ti yucuroa macāāna puame, āña Pablo wāmorua cū tusarore iñarī, atore bairo āmeo iwā na majū: “Āni camasā pajjārerī majōcu ācāmi. Bairī ria capairiyare canetōatacu nimicāā, roro cū caátaje wapa riacoagumi. Marī jūgūēō cariape caācō cū cacatiro boecomo,” āmeo iwā.

⁵ Bairo na cañmiatacūārē, Pablo puame āñarē wēēroca tīāwī peeropu. Bairo átiri bero, dope bairo baiemi Pablo. ⁶ Nipetiro to macāāna puame, “Jicoquei cū bipicoagaro,” ĩmiwā. “Cabipieticōāta, masīā mano caāno tusaroa ñarocacūmu riacoagumi,” ĩ tūgoñamiwā. Yoaro bairo cū cabaiperee iñacoteñamirī yua, ricaati tūgoñawā tunu: “Āni, caāmu mee, jūgūē ūcū nibauyami,” iwā.

⁷ To jāā caānotuaca āmu Públio cawāmecucu, ti yucuroa macāācū caānimajūū ya yepa. Cū, Públio puame caroarō mena jāā bocāwī. Bairī itia rūmu majū jāā juātinemowī, cū ya wiipū jāā caāno. ⁸ Tiwatoare Públio pacu bugoye, rīi yopotaje mena rīau yosawī. Bairo cū cabairo, Pablo puame qūñīau āmī. Cū tūpu eta, Diore jēnirī bero, cariaure cū ruroaru cū wāmorīrē ñigāpeowī. Bairo cū caāto, catīcoami cariyecutimiatacu puame yua. ⁹ Bairo Pablo cū caātiere tūgorā, ti yucuroa macāāna aperā cariyecuna cūā cū tūpu etawā, na riayere cū netōōrotirā etarā. Bairo na caetaro, Dios cū camasīōrījē mena na, nipetirore na catiowī Pablo. ¹⁰ Bairo Pablo na cū caātoi, capee wāmerī jāā átiroawā. Cabero ti yucuroa caāniatana cūmu capairicaru tunu jāā caājāārī rūmu caetaro ánā, jāā cacūgopee caāno cārōrē jāā nuniwā.

Pablo llega a Roma

¹¹ Bairī itiarā muipua majū ti yucuroare ānirī bero, cūmuā ōcāācā jāñurirē jāā ájāāwū. Ti cūmuā puame Alejandrīa macāī caatiātaca, ti yucuroaru puebucere canetōātāca āmu. Tia puame, caiqūēāpu aperā camasā jūgūēā Cāstor, bairī Polux cawāmecuna na cabaurijei wāmecuti tusawu. ¹² Tia mena ánā yua, Siracusa petaru jāā etawu. Topu etari, itia rūmu majū jāā tuawu. ¹³ Siracusaru caānimiatana catūniaca jāñurī jāā ápu tunu. Bairo ánā yua, Regio macāpu jāā etawu. Cabusuri rūmu caāno, wīno ape nūgōā warua jopei caatie jāā etawu. Tie watoa ánā, cabusuri rūmu caetaro, jāā etawu Puteoli cawāmecuti macārē. ¹⁴ Ti macāpu etarā, jāā bocāetawu jīcāārā marī yarā Jesure catūgousari majārē. Na puame, “Jīcā semana jāā mena mujāā tuagarā,” jāā iwā. Bairo bairī beropu jāā etawu Roma macāpure yua. ¹⁵ Mai, marī yarā Roma macāāna puame merē tūgoypa jāā cabairijere. Bairo tie quietere catūgoatana jīcāārā maaru, Foro de Apio cawāmecutopu jāā bocāwu. Aperā Tres Tabernas cawāmecutopu jāā bocāwu. Bairo jāārē na cabocāro iñarī, Pablo puame, “Jāā mena mu ñujāñuña,” qūī jēniwī Diore. Tūgoña yeri tutuanemo joroque cū āma. ¹⁶ Bairī Roma macāpu jāā caetaro bero yua, to macāāna quietiparā puame Pablore noo cū caboriparu cū āniritiwā. Bairāpuā, jīcāū soldaure qūñīaricanugō rotiwā.

Pablo en Roma

¹⁷ Itia rūmu Roma macāpu jāā caetaatato bero, Pablo puame ti macā macāāna caānimajūrārē na piijowī. Cabero cū tūpu na caneñapetietaro bero iña, atore bairo na iwi:

—Yu yarā tūgoya: Marī yarā judío majārē jīcā wāmeacā ūno roro na yu ápewu. Tunu bairoa marī ñicūjāā ānana na caātīāñajērē bairo marī caātinucūrījē cūārē jīcā wāmeacā ūno yu busupaieru. Bairo yu caāperimiatacūārē, judío majā Jerusalén macāāna yure ñerī, yu jowā romano majārē. ¹⁸ Romano majā puame yu cabairijere jēniña yaparori bero, “Pablo ñe ūnie buicuperiyami. Bairī cū cayasimasīrō maniña,” ĩrī, yu wiyogamiwā. ¹⁹ Bairo yure na cawiyogamiatacūārē, Jerusalén macāāna judío majā puame bairo na caāto boema. Bairo na caboeto iñarī yua, “Emperador romano yu cabairijere cū cañābesero roquere yu boya,” na ñiwū. Yu ya poa macāāna na caātiere yu cabusujāgarīe camanimiatacūārē, bairo na ñiwū. ²⁰ Bairī yua, āmerē mujāārē yu piijōaru, mujāārē iña, mujāā mena busugu. Marī israelita majārē Dios cū cañjūgoyeticūrīqūērē cariape yu catūgousarije wapa ati wēērī cōmee wēērī cadena mena jiyaricu yu āñiña —na iwi Pablo Roma macāāna judío majā caānimajūrārē.

²¹ Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūīwā:

—Jīcā carta papera ūnorē judea yepa macāāna judío majā mu cabairijere jāā quietibūju joñāētiñama. Tunu bairoa marī yarā judío majā ti yeparu caatiātana cūā mu cabairijere jīcā wāme ūno busupaietinucūñama. ²² Bairāpuā, atore bairo jāā tūgonucūña: “Camasā nipetiropu macāāna busupairā átīyama cawāma poare, ricaati catūgoñarī majārē,” ĩrīqūē jetore jāā tūgonucūña. Bairī dope bairo mu cañtūgoñarījērē jāā mu caquietibūjuro jāā tūgogaya —qūīwā Pablore.

²³ Bairo qūī yaparo yua, jīcā rūmu Pablo na cū cabusupa rūmurē besewā. Cabero ti rūmu caetaro, capāārā camasā Pablo cū caāni wii tūpu neñaetawā. Bairo na caneñaetaro bero, Pablo puame Dios cū carotimasīrīpauere, cabusuripau caāno narē cabuejūgoatacu ñamicā caānopu na bueñanawī. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairī tunu profeta majā ānana na cawoatucūrīqūē cūārē na iña quietibūjawī, Jesucristo, Mesias cū caāñiere cariape

na catūgousaparore bairo ī. ²⁴ Bairo cū caquetibujuro, jīcārā tieie cariape tūgowā. Aperā cariape tūgoema. ²⁵ Bairo jīcārōrē bairo cariape catūgoena ānirī Pablo tūpū canefāmatana ti wiiri wījūgoámá. Pablo pūame atore bairo na īnemowī:

—Espíritu Santo mujāā űicājāā ānanarē cū caīrīqūē cariapea āñupā. Atore bairo na īñupī profeta Isaías jūgori:

²⁶ ‘Ati yepa macāānarē atore bairo na ī quetibujū űesēāujā:

Ati yepa macāāna yū yaye quetire tūgomirācāā, di rūmū űno tieie tūgomasīētīñama.

Tunu bairoa cacaapee cūgorā nimirācāā, di rūmū űno yū caátiere īñamasīētīñama.

²⁷ Ati macā macāāna na yeripū catūgoñamasīgaetoi, cacaapee cūgorā nimirācāā, yū caátiere īñamasīētīñama.

Tunu bairoa caāmoō cūgorā nimirācāā, yū yaye quetire tūgomasīētīñama.

Na yeripūre tūgoñamasīētīñama na yū caquetibujūgamirījērē.

Bairi, “Jāā mū netdōwā,” űietinucūñama, qūī rotiyupi Espiritu Santo mujāā űicājāā ānanarē Isaías ānacūrē.

²⁸ Bairi mujāā judío majā, mujāā catūgogaetie bui, ati rūmū judío majā caāmerā pūamerē yū quetibujūjūgoágū camasārē Jesucristo jūgori Dios cū canetdōgarijere. Na pūame roque tūgousagarāma —na īwī Pablo.

²⁹ Bairo cū caīrījērē tūgo, Roma macāāna judío majā na majū jīcārōrē bairo tūgoetiri, āmeo busurique netōrī ti wiire witiámá.

³⁰ Pablo pūame pūga cūma majū āmi, aperā dinero bori cū na cawasocūrīcā wiire. Ti wiipū ācā, űipetiro cūrē caīñarā etanucūrārē űseanirīqūē mena na bocánucūwī. ³¹ Ti macāpū ācā, uwirīcaro mano cū catūgoñatuarije mena camasārē na quetibujū āñinucūwī Dios cū carotimasīrīpaurē. Tunu bairoa aperā ēñotarīcaro mano marī Quetiupū Jesucristo cū caānierē na bueāñinucūwī Pablo.

Tocārōā niña atie queti yū cawoaturije.

Carta de San Pablo a los ROMANOS

Saludo

¹ Yu, Pablo cawāmeccu Jesucristore capaabojarī majōcu yu āniña ati cartare cawoajou. Yu beseri, yu piijowī Dios, cū yaa apōstol yu caānipeere bou. Cū yaye queti camasārē cū canetōriqūē quetire yu quetibūju rotijowī Dios.

² Merē baiṛna, cū caquetibūjurotījorā cū yarā profeta majā ānana mena jūgori quetibūjucūñāupī camasārē cū ya tutipū atie caroa quetire. ³ Atie yu caquetibūjupēe ṛame marī Pacu Dios macū Jesucristo marī Quetiupa yaye queti, caroa queti niña. Mai, cū ṛame ati yepaṛre buiaa, ati rupaa cūtiri buiauyupi rey David ānacū pāramirē bairo. ⁴ Cabero cū cariacoamiatacūārē, Dios ṛame cū camasīrjē jūgori cū catioyupi Jesure. Baiṛi marī camasā ṛame tiere iñarī, “Jesús, Dios macū catutuaa majū ñe ūnie carusaecu niñami,” marī caīmasīparore bairo ī, cū catioyupi. Tunu bairoa, “Cū cūā Dios cū caānajē cutie nipetirijere cacūgou majū niñami,” marī caīmasīparore bairo ī, cū catioyupi Dios Jesure.

⁵ Dios ṛame Jesucristo jūgori yu besewī. Cū yaa apōstol paarique, caroa macāājē paarique majūrē yu cūwī. Bairo yu quetibūju rotijowī ati ūmrecōo macāāna nipetiroṛu cū yaye nocārō caroa quetire tūgousari, cū carotirore bairo na caātiparore bairo ī. ⁶⁻⁷ Baiṛi mujāā, Roma macā macāāna cūārē Jesucristo yarā mujāā ānio joroque mujāā āsupi Dios, tie caroa quetire mujāā catūgousaro jūgori. Būtioro mujāā maiñami. Cū ya poa cū cabeserica poa macāāna mujāā ānio joroque mujāā āsupi. Baiṛi mujāārē ñiña: Marī Pacu Dios, baiṛi marī Quetiupa Jesucristo mena caroare mujāārē na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto, ñiña.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Caānijūgoro atiere mujāārē yu quetibūjūgoya mai: Nipetiroṛu macāāna useaniriqūē mena tūgonucūñama Jesucristo mena caroaro mujāā catūgoñatutuānierē. Bairo tocānacāṛṛna mujāā cabaiānierē tūgori, yu ṛame, “Jāā Pacu, tu ñujāñuña jāā mena,” ñinucūña Diopare. Jesucristo jūgori bairo ñi jēninucūña. ⁹ Nipetirije yu catutuarije mena Dios cū carotirore bairo yu ātinucūña, cū macū yaye caroa quetire quetibūju. Baiṛi Dios ṛame masīñami tocānacānia cūrē mujāā yu cajēnibojanucūrījērē. ¹⁰ Apeye cūārē atore bairo cū ñi jēninucūña: “Mu caborije caāmata, yure Roma macāṛu yu mu ārotigu. Murē catūgousarārē na ñiñagaya,” cū ñi jēninucūña tocānacānia. ¹¹ Yoaro mujāā tṛṛu yu āgatūgoña āninucūmiña. Mujāā, to macāānarē nemojāñurō Jesucristo mena catūgoñatutuarā mujāā caānipeere bou, mujāārē iṛu ñiña: Yu, mujāā cūā, ṛaga ṛugōārṛna Jesucristo mena marī tūgoñatutua. Bairo marī catūgoñatutuarijere caroaro yerijōrō marī caāmeoquetibūjuparore bairo ī, mujāā tṛṛu yu āganucūmiña būtioro.

¹³ Yu baiṛārē bairo caāna, atiere mujāā camasīrō yu boya: Ape yepa macāāna judío majā caāmerārē na yu caquetibūjuro tūgori bero, jīcāārā cū tūgousanucūñama Jesure. Torea bairo mujāātu macāāna cūā na catūgousaparore bairo ī, mujāā tṛṛu yu āganucūmiña. Bairo āganucūmicūā, mujāā tṛṛu yu āmasīētīña mai. ¹⁴ Tocānacāṛṛna camasārē besericaro mano caroaro mena yu quetibūju rotiwī Dios: Marī yaye cabusūrā, aperā marī yayere cabusūna, bueri majā camasīrā, aperā camasīēna cūārē nipetirore yu quetibūju rotijowī. ¹⁵ Baiṛi mujāā ya macā macāāna Jesucristore catūgousaenarē cū yaye quetire būtioro na yu quetibūjūganucūña.

El poder del evangelio

¹⁶ Noa ūna camasā tie caroa quetire na catūgousaata, na netdōgumi Dios peeroṛu na caābujiopeere. Baiṛi tie caroa quetire di rāmu ūno yu quetibūjuboboetiya. Caānijūgoro tie caroa quetire nipetiro judío majārē na quetibūjūgoyupa Jesujāā. Baiṛi āmerē yua judío majā caāmerā cūārē quetibūjūrā jāā ātiya. ¹⁷ Atie queti bairo marī masīōña: “Jesucristo mena na catūgoñatutuari wāme mena jeto jūgori carorije cawapa cūgoenarē bairo na iñāñami Dios,” marī ī masīña. Torea bairo na iñāñami cū mena catūgousajūgorārē. Atiere torea bairo ī quetibūju woatuyayupa tirāmṛṛe: “Cañuārē, cū mena catūgoñatutua cū caānie jūgori, ‘Ñe ūnie carorije cawapa cūgoecu niñami,’ qūī iñagumi Dios,” ī woatuyupa Dios ya tutipū.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Baiṛi bairo baiya: Marī Pacu Dios ūmrecōoṛu caācū ati yepa macāāna cañuena, cariape caātiāmerārē roro popiye na tāmuo joroque na ātimasīñami. Na ṛame roro na caātie mena

aperãrê caroa cariape quetire na tũgousaetio joroque na átíyama aperã camasãrê. ¹⁹ Bairo na caátimiatacããrê, Dios pũame nipetiro camasãrê cã caátíãnierê na camasãrõ boyami. Merê cã camasãrĩjêrê na ññoũpĩ. Na, caũuena cããrê tiere na ññoũpĩ. ²⁰ Caãñijũgoripapũna nipetiro camasã ññajũgoasũpa ati yepa, ati umurecõo, caãno cãrõ Dios cã caqũenõrĩqũerê. Tiere caĩnarã majũ ãnĩrĩ Diore ññaetimirãcũã, “Ati umurecõore caqũenõrĩcũ Dios niñami. Cũ catuuarĩje petietiya,” na caĩpe niña. Bairi, “¿Dios, cã ãnicuti? Yura macãmi, i tũgoñarĩ murê jãã ñroapũ,” Diore na caĩpee mee niña.

²¹ Bairo ñrĩcãrõ mano merê caroaro majũ cã caãnierê masĩñama. Bairo cã masĩmirãcũã, “Ãniñami Dios ati umurecõore caqũenõrĩcũ,” qũĩ nũcũbugoetinuucũñama. Diore qũĩroagaetiyama. Tunu bairoa tocãnacã rãmũ camasãrê na cã caĩnaricanugõmiatãcããrê, “Jãã mena mũ ññjãñũña,” qũĩ basapeogaetinuucũñama Diore. Nemojãñũrõ caũuena ãnĩrĩ ricaati majũ tũgoñarĩqũe jetore tũgoñanucũñama. Torena, caroa macããjê cariape quetire tũgomasiẽtĩñama. ²² “Jãã, camasãrã majũ jãã ãniña,” caĩrã nimĩrãcũã, catũgomasiẽna majũ niñama. ²³ Bairo caãna ãnĩrĩ Dios tocãnacã rãmũ caãnicõãninucũãrê qũĩroagaetiyama. Bairo qũĩroaetiri yua, yucu, ãtã ùnie mena camasã bauriquere bairo cabaurãrê na qũẽnonucũñama. Camasã cayasiparã na caãnimiatãcããrê, na bauriquere bairo cabaurãrê na ñroanucũñama. Tunu macãnucũ macããna minia, ãña, aperã waibũtoa bauriquere bairo cabaurã cããrê na qũẽnorĩ na ñroanucũñama.

²⁴ Bairo cãrê na caĩroaetie wapa Dios cãã na piticõãñami. Na caboro carorije nipetirije na caátigarijere na áparo Ì, na piticõãñami. Bairo na cã capitiro yua, na pũame netõjãñũrõ roro caboborije ùnierê ãmeo átinuucũñama. ²⁵ Cariape macããjê quetĩbũjũriquere tũgousaricaro ùnorẽã, ricaati roro ìtorique majũrê tũgousanucũñama. Tunu Diore qũĩroaricaro ùnorẽã, ati umurecõo macããna cã caqũenõrĩcãrã bauriquere bairo cabaurãrê na ñroanucũñama. Bairo na caĩroamiatãcããrê, Dios roque nipetirijere caátacu cã caãnoi tocãnacã rãmũ cã marĩ cabasapeocã ninucũrõ ñũña. Bairoa to baiaito.

²⁶ Bairo cãrê na caĩroaetie wapa Dios cãã na piticõãñami, na rupã caborore bairo carorije nipetirije na caátigarije caboborijere na áparo Ì. Bairo na pitiri yua, carõmia, caãmũ mena na caãmeo átiparo ùnorẽã, ricaati na majũ carõmia pũgarãpũna roro ãmeo átipepenucũñama. ²⁷ Caãmũ cãã na majũ roro ãmeo átinuucũñama. Roro átaje caboborije ùnie majũrê átinuucũñama. Carõmia mena na caãmeo átiparo ùnorẽã, na majũ caãmũ pũgarãpũna roro ãmeo átipepenucũñama. Bairo roro ãna yua, na majũ na rupãre rorije riaye to baio joroque átinuucũñama.

²⁸ Nipetirije cã caátajere ññamirãcũã, Diore qũĩroagaetiyama. Bairo cã na caĩroagaetie wapa, Dios cãã na piticõãñami. “Na caboro roro ricaati na catũgoñarĩjê mena na tũgoña ãmarõ,” Ì, na piticõãñami. Bairo cã caato, na pũame nemojãñũrõ roro átinuucũñama. ²⁹ Nipetiri wãme carorijere caátinetõmajũcõãrã niñama. Bairo caãna ãnĩrĩ bopaca ññarĩcãrõ mano roro átiganucũñama camasãrê. Tunu carõmia mena roro átipepainucũñama. Tunu bairoa apeye ùnierê cacũgorã nimĩrãcũã, netõjãñũrõ cũgonemoganucũñama. Nipetirije carori wãmerê átinuucũñama. Aperã yayere ññaugaripeanucũñama. ãmeo pajĩãganucũñama. Roro ãmeo tutinuucũñama. Camasãrê na ìtoepenucũñama. Aperã cãã roro busũpainucũñama. ³⁰ Aperã cããrê roro na átigarã, na caãperimiatãcããrê, roro na busũñanucũñama. Diore cateerã majũ niñama. Aperãrê na tũgoña yapapũao joroque na átinuucũñama. “Jãã roque caãnimajũrã jãã ãniña aperã netõrõ,” Ìnucũñama. Na majũ na catũgoñarĩjê mena roro na caátipeere tũgoñabõcari roro átinuucũñama. Na pacua cããrê na baibõtionucũñama. ³¹ Cariape tũgogaetimajũcõãñama. “Bairo jãã átigarã,” na caĩrĩjê cããrê na caĩrõrê bairo áperinuucũñama. Ni jĩcãũ ùcãrê cã maiẽtĩñama. Tunu apeyera roro aperã na na caĩrĩjêrê tũgori, na masiriy-obojaetinuucũñama. Aperã cããrê na bopaca ññagaetinuucũñama. ³² Bairo cabaiãnarê cabero na recõãgumi Dios peeropũ. Tiere ati yepapũ Dios cã caĩcũrĩqũerê masĩmirãcũã, na pũame carorijere áticõã ninucũñama. Bairo caãna ãnĩrĩ aperã narê ññacõrĩ roro na caátiere ññarã, “Marĩ caãtorea bairo na cãã roro átíyama,” Ì useaninuucũñama.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Bairi noo caãna mujãã mena macããna pũame, “Ãnoa carorã caũuena niñama,” na caĩata, camasã na caátiere caĩñbeserãrê bairo bainucũñama. Mujãã cãã narẽã bairo roro caátipairã mujãã ãniña. Bairi mujãã pũame aperãrê, “Mujãã yaye wapa mujãã buicutiya,” na mujãã calata, mujãã cãã narẽã bairo cabuicũna mujãã tuacõãña. ² Atore bairo marĩ Ì masĩña: “Dios pũame roro caãnarê, ‘Na yaye wapa popiye na baio joroque na yũ átigu,’ cariapea cã caĩcũrĩcãrõrẽã bairo átimajũcõãgumi,” marĩ Ì masĩña. ³ Mujãã, “Ãnoa roro caãna niñama,” camasãrê caĩbeserã nimĩrãcũã, mujãã cãã narẽã bairo roro mujãã átinuucũña. Bairi, “Jãã caátiere ññabeseecumi Dios,” mujãã Ì masĩtĩña. Mujãã cããrê mujãã

caátiere İñabesemajücöãgumi Dios. ⁴ Baiɓua mai, mujããrê caĩñamai ãnirĩ jicoquei mujããrê İñabeseetigumi. Roro mujãã caátianierê tũgoña yapapuari mujãã catũgoñawasoarore bori caroaro yerijõrõ cotei átiyami Dios. Mujãã puame roque ricaati tũgoñarĩ, “Marĩ caátianie, ñurõ Dios cũ caĩñajoro. Bairi ñe ùnie cawapa cũgoena marĩ ãna,” mujãã İ tũgoñanucũña.

⁵ Catũgomasĩena mujãã ãniña. Dios puame caroaro yerijõrõ roro mujãã caátiere mujãã catũgoñawasoapeere cũ cacotemiatacũãrê, mujãã puame yapapuari roro mujãã caátiere mujãã tũgoña wasoagaetiya. Bairo caãna mujãã caãnoi, mujãã yaye wapa pairo ãninemorõ baiya. Bairi cabero Dios cũ caĩñabeseri rũmu caetaro, cũ caĩñcãrõrêã bairo cariapea netõjãñurõ popiye mujãã bairo joroque mujãã átigumi. ⁶ Ti rũmu caãno Dios puame camasã tocãnacãũpũrea na caátawamerĩ caãno cãrõrê İñacõñarĩ na İñabesegumi. ⁷ Camasã jicããrã caroaro áticõã ninucũñama. Caroaro caroa macããjêrê átiãniganucũñama. Dios cũ caĩñajesorije ùnierê átiãninucũñama. Tocãnacã rũmua Dios mena ãnjãñagaetinucũñama. Na ùna roquere yeri capetietie majũrê na jogumi Dios. ⁸ Aperã roque na caátore bairo áperinucũñama. Na ùna Diore baibotiori cũ yaye cariape macããjêrê quetire catũgousagaena roquere tutuaro mena popiye na bairo joroque na átigumi. Carorije macããjêrê na caborije jũgori tutuaro mena popiye na bairo joroque na átigumi. ⁹ Nipetiro roro caátipairã roro popiye tãmuogarãma. Caãnijũgoro judío majã cañuena tore bairo tãmuojũgogarãma. Na bero judío majã caãmerã cũã cañuena popiye tãmuogarãma. ¹⁰ Aperã caroa macããjêrê caátianinucũrã roquere caroaro na átigumi Dios. Nipetiro camasã na catũgoro, “Caroaro majũ mujãã ápu,” na İgumi. Tunu caroa yericũtajere na jogumi. Caãnijũgoro tore bairo na átigumi judío majã cañurãrê. Na bero judío majã caãmerã cañurã cããrê bairoa na átigumi.

¹¹ Bairi judío majã, aperã judío majã caãmerã cũãrê na İñaricawoetiya Dios. Jicãrõ tãni caroaro cariape na İñãñami nipetiro camasãrê. ¹² Judío majã caãmerã, Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũêrê masiẽtĩñama. Bairo tiere masiẽtĩmirãcũã, tocãnacãũpũya yasicogarãma, roro na caátie jũgori. Judío majã roque cũ caroticũriqũêrê masiẽñama. Bairo masĩmirãcũã, tiere na cabaibotiorije wapa yasicogarãma na cũã. ¹³ “Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũêrê na catũgorije jũgori, ñe ùnie carorije wapa cacũgoena niñama,” na İ, İñãtĩñami Dios camasãrê. Cũ caroticũriqũêrê tũgori bero caroaro caãna roquere, “Ñe ùnie carorije wapa cacũgoena niñama,” na İ, İñãñami. ¹⁴ Judío majã caãmerã Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũêrê masiẽtĩmirãcũã, na majũ caroa macããjêrê na caãpata, Dios cũ carotirore bairo ãna átiyama. Bairo na caãpata, na yeripu tie carotirore bairo caátimasĩrã tuayama. ¹⁵ Bairi caroaro na caátianie mena cariape na caãnierê marĩ masiõ joroque átiyama. Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũêrê camasĩrãrê bairo niñama. Bairi cariape na caãpericõãta, na majũ na yeripu, “Marĩ buicũtiya,” İ masiẽñama. Tunu bairoa caroa macããjêrê na caátiatato bero caãmata roque, “Cabuímana marĩ ãniña,” İ masiẽnucũñama. ¹⁶ Atie Dios yaye queti yu caquetibujurore bairo baicoagaro: Dios cũ macũ Jesure cũ caĩñabeserotiri rũmu caetaro nipetiro roro na catũgoñarĩjêrê, yasioropu na caátaje cũãrê İñabesegumi Dios.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Mujãã, judío majã atore bairo mujãã İriqũêrê cutinucũña: “Jãã judío majã jãã ãniña. Bairi Dios puame caroaro jãã átigumi, Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũêrê camasĩrã jãã caãnoi,” mujãã İ tũgoña wẽpãnucũñama. Tunu bairoa aperãrê na mujãã İnucũña: “Jãã, jãã ãniña Dios yarã cũ cabesericãrã majũ,” mujãã İ wẽpãnucũñama. ¹⁸ Bairo caiwẽpãrã ãnirĩ atore bairo mujãã İnemonucũñama: “Jãã, Dios cũ caborije ùnie jãã caátipeere jãã masiẽñãña. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũêrê jãã camasĩrõ jũgori caroa macããjêrê jore jãã İñabesemasĩña,” mujãã İnucũña. ¹⁹ Tunu cacaapee İñaenarê bairo caãnarê cajũgomasĩrãrê bairo, Dios yaye quetire camasĩenarê, “Jãã quetibujũ masiẽña,” mujãã İnucũña. Tunu bairoa canaitãrõpu caãnarê cajĩñaworãrê bairo, roro caãnarê, “Caroaro na jãã átirotimasĩña,” mujãã İnucũña. ²⁰ Tunu, “Jãã puame Dios yaye quetire camasĩenarê tie quetire jãã quetibujũ masiẽña. Tunu bairoa catũgoñatutuawẽpũena cũãrê caroaro na átiãnio joroque jãã átimasĩña,” mujãã İnucũña. “Jãã, merê jãã cũgoya Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũêrê cariape quetibujurije majũrê. Tie jũgori tore bairo jãã átimasĩña,” mujãã İ tũgoñanucũmiña. ²¹ Bairo, “Aperãrê caquetibujumasĩrĩ majã jãã ãniña,” caĩrã nimirãcũã, ħnopẽĩrã mujãã majũ yeri roro mujãã caátie puamerê mujãã quetibujugaetiya? “Yajaeticõãña,” caĩquetibujurã nimirãcũã, ħnopẽĩrã mujãã cũã mujãã yajapainucũñati? ²² Tunu aperãrê, “Apei ñmo mena roro átiepeeticõãña,” caĩquetibujurã nimirãcũã, ħnopẽĩrã tore bairo mujãã cũã apei ñmo mena mujãã átiepenucũñati? Tunu camasã na cawericãrãrê, “Na İroaeticõãña,” caĩquetibujurã nimirãcũã, ħnopẽĩrã na caĩroari wii macããjêrê mujãã yajanucũñati? ²³ Tunu, “Jãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũêrê camasĩrã majũ jãã ãniña aperã netõrõ,” caĩrã nimirãcũã, tiere cabaibotiorãrê bairo mujãã tuaya, tie quetire tũgousaena. Tie jũgori aperã puame Diore cũ na boyetiepeo joroque ãna mujãã átiya. ²⁴ Torea bairo cariape İ quetibujuyupa Dios ya tutipu

cūārē: “Mujāā, judío majā Dios cū caroticūrīqūērē mujāā cabaibotioñnorījē jūgori, aperā judío majā caāmerā puame Diore roro cū na busupaioro joroque mujāā átīya,” ĩ quetibujuyupa.

²⁵ Bairopua, judío majā na caānierē átī ĩñorā rupau macāājērē yisetarique ñujāñuña, ni ũcā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgousau cū caāmata. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgousaecu cū caāmata roque, cū rupau macāātōrē cayisetarotiricu nimicāā, cayisetaa macūrēā bairo tuacōāñami cū catūgousaetie jūgori. ²⁶ Baiupa, ape ĩ cū rupau macāātōrē cayisetaa macū nimicāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo caroaro cū caātie jūgori, cū rupau macāātōrē cayisetarotiricare bairo tuayami Dios cū cañajoro. ²⁷ Bairo judío yau caāmei cū rupau cayisetarotiecu nimicāā, Dios cū carotirore bairo caācu puame qūññabesegumi ape ĩ cū rupau cayisetarotiricu nimicāā, tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cūgomicāā, tiere catūgousaecu puamerē.

²⁸ Judío majārē bairo ānajē cutaje puame bui macāājē átīāñajē mee niña. Marī rupau macāājē yisetarotirique cūā ĩu marī rupau macāājē ātajē jeto mee niña. ²⁹ Cariape judío majārē bairo majū āñajē cutaje puame marī yeri marī pupearu āñajē cutaje niña. Tunu bairoa marī rupau yisetarotirique mena átīāñajē cutaje cūā rotirique woaturique mee niña. Marī yeripu macāājē Espiritu Santo jūgori marī catūgoñawasoarique niña cariape judío majā majū āñajē cutaje. Tore bairo cū yeripu catūgoñawasoaricu roquere, “Ñe ũnie carorije wapa cacūgoecu niñami,” qūñ ĩñāñami Dios, aperā camasā tore bairo cū na cañ ĩñāetimiatacūārē.

3

¹ Mujāā puame bairo yu cañquetibujurijere tūgorā, “¿Toroque judío majārē bairo marī caāñajē cutie to wapa manicuti?” mujāā ĩrā. “¿Marī rupau macāājē yisetarotirique cūā to wapa manicuti?” mujāā ĩrā. ² Yu puame, “Judío majā marī caāñajē cutie wapacutimajūcōāña,” niña capee marī cabairique jūgori. Bairo caāñijūgoro marī judío majārē cū yaye quetire marī cūjūgooyupi Dios.

³ Aperā ĩcāārē judío majā Diore na catūgousaetimiatacūārē, cū cañjūgoyeticūrīqūē cariape nicōāña. Bairo cū cañquetibujūcūrīcārōrēā bairo átīcōāmasññami Dios. ⁴ Nipetirije cū caātigariquere cariapea átīcōāgumi cū cañrīcārōrēā bairo. Nipetiro camasā cañtopairā na caāñimiatacūārē, cū puame cariapea cū cañrīcārōrē bairo átīmasññami. Dios ya tutipu cūā atore bairo quetibujuya:

“Mua, Dios, tocānacā rūmu caroaro cariape caquetibuju mu āñiña.

Bairo ĩ ĩcāū ũcū camasocu caānorē bairo murē cabusujāū macūmi,” ĩ quetibujuya.

⁵ Mai, ¿dope bairo ñicuti? ¿Aperā camasā na cañtūgoñarōrē bairo ñicuti? Atore bairo ĩbujorāma: “Rorije marī caāti ĩñoata, Dios caroaro cariape cū caāñajē cutiere nipetiro camasā na masñō joroque āna marī átīya. Bairo carorije marī caātie ñujāñuña. Tore bairo, ‘Caroa macāājē niña,’ marī cañmiatacūārē, ¿nopē ĩ roro marī caātie wapa marī qūññabesecuti Dios?” ĩ tūgoñabujorāma ĩcāārē camasā. ⁶ ĩ Bairo mee niña! Bairo na cañtūgoñarījē caānorē bairo caāmata, ni ũcū ĩcāūrē qūññabese masñētībujioami Dios.

⁷ Apeyera, aperā atore bairo ĩmemorāma: “Marī cañtije mena Dios cariape cū cañrījērē marī átī ĩñogarā. Bairo camasā cūrē, ‘Cañu majū cariape cū cañrīcārōrēā bairo caācu niñami,’ ĩbujorāma. Bairo na cañmiatacūārē, ¿dopē ĩ Dios puame marīrē, ‘Mujāā cañjūgoricarore bairo mujāā átīyaparoetiya,’ marī qūicuti? Bairo cū cañata, cariape ĩtīñami Dios,” ĩbujorāma camasā. Tame, bairopua bairo na cañrījē wapa maniña. ⁸ Bairo ĩrā yua, atore bairo ĩmecūnucūrāma: “¿Nopē ĩrā carorije macāājērē marī āpericuti? Caroa macāājē puame to átio joroque ĩrā, carorije macāājē marī caāto ñuña.” ĩmecūnucūrāma. Na puame, “Pablo cūā torea bairo buenucūñami,” ñi busupaiyama. Camasā yure na catūgousaro boetiri, tore bairo ñi busupainucūñama. Bairo na cañbusupairije wapa Dios puame roro popiye na bairo joroque na átīgumi.

Todos somos culpables

⁹ ¿Tame, dope to baimiñati? Marī, judío majā, ¿aperā netōjāñurō caroarā cañurā majū marī āñiñati? ĩ Marī baietiya tame yura! Bairo marī, judío majā, aperā judío majā caāmerā nipetiro camasā rorije caāna jeto marī āñiña. Toreba bairo yu cūā yu quetibujūnucūñā. ¹⁰ Tirāmpu cūārē atore bairo ĩ woatuyupa Dios ya tutipu:

“ĩ Ni ĩcāū ũcū camasocu cañu caroaro cariape caācu macūmi!

ĩ Ni ĩcāū ũcū caroaro catūgomasī macūmi.

Ni ĩcāū ũcū Diore bori cūrē camacāū macūmi.

¹² Nipetiro camasā Dios yaye caroa quetire jānarī ricaati quetibujurique puamerē tūgousarā átīyama.

Caroa wāme ũnierē besemasñētīrī tūgoñamawijicooyama.

Bairo, ĩ Ni ĩcāū ũcū camasocu cañu cariape caācu macūmi!

¹³ Na busurica, masa ope cayaamanī opere bairo niña.

Ti ope cañnirijê cañniwitirorea bairo roro na cabusarije witinucũña. Itopajĩñũña.

Tunu bairoa ãña nima capũnirõrê bairo, pũnirõ na risero mena busũnucũña.

¹⁴ Roro na caĩrijê jũgori aperãrê na tũgoña yapapua joroque átinucũña.

¹⁵ Yoaro mee asiari noa ãña na caboenarê jicoquei na pajĩãrenucũña.

¹⁶ Noo na caátõpũ aperãrê roro na tũgoña royetuao joroque na átinucũña.

Tũgoñarĩqũ paio joroque na átinucũña.

¹⁷ Jĩcã majãrê bairo yerijõrõ ãnimasĩtĩña.

¹⁸ Petoaca ãno Diore cã masĩgaetimajũcõãña.

Na cã caĩñabesepee cããrê di rãmu ãno tũgoñagaetiama,”

ĩ quetibũyupa Dios ya tutipũ.

¹⁹⁻²⁰ Atore bairo marĩ masĩña: Dios puame Moisés ãnacũ jũgori cã caroticũrĩqũerê marĩ judío majãrê marĩ cũñupĩ. Tiera cã cacũmĩatacũãrê, tiera marĩ caátipeyomasĩtĩ jũgori marĩ buicuti. Bairi nipetiro judío majã, judío majã caãmerã cãã, “Cabuicũna marĩ ãniña. Dios popiye cã caátiparã marĩ ãniña,” marĩ caĩmasĩparore bairo i, marĩ cũñupĩ Dios Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerê. Bairi ni jĩcãũ ãcãrê Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerê caátipeyogamĩrĩcũrê, “Tie mu catũgõusarije jũgori mu yũ netõõgu,” di rãmu ãno ietĩgumi Dios.

La salvación es por medio de la fe

²¹⁻²² ãmerê yua, Dios puame ñe ãnie cawapa mánarê bairo marĩ ãnio joroque cã caátaje quetire marĩ iñoñami. Mai, tie queti puame cawãma queti mee ñiña. Tirũmũpũna Moisés ãnacũrê, bairi profeta majã cããrê na quetibũju jũgoyeticũñupĩ. Bairo na cawoatucũricã tutiripũre cabuerã ãnirĩ atore bairo marĩ masĩña: Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerê marĩ catũgõusaro jũgori mee, Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori roque ñe ãnie cawapa mánarê bairo marĩ tuao joroque marĩ átiyami Dios. Nipetiro camasãrê jĩcãrõ tũni torea bairo na netõõgumi cã mena na catũgoñatutuarije jũgori. ²³ Bairi marĩã camasã nipetiro roro caãna jeto marĩ ãniña. Ni jĩcãũ ãcũ Dios cã caborore bairo caátietuetapeti mácũmi. ²⁴ Bairo caãna marĩ cañniĩatacũãrê, Dios puame camasãrê camai ãnirĩ cã macũ Jesucristo cã cariarique jũgori, ñe ãnie cawapa mánarê bairo marĩ tuao joroque marĩ ásupi. Ni jĩcãũrê wapa jẽnirĩcãrõ mano tore bairo marĩ átibõjayupi. ²⁵ “Yũ macũ yucũpãipũ cã cariarije jũgori camasã na carorije wapare na yũ masiriyobõjagu,” i tũgoñãñupĩ Dios. Bairi marĩ puame tiera masĩri. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuata, caroaro marĩ emuetamasĩgarã yua marĩ cã canetõõrĩqũerê. Bairo átiri marĩ masĩõñami, Dios cañũu cariape caãcũ cã cañajê cutiere. Bairi tunu tirũmũpũ macããna roro na caátiere iñamicũã, cariapea yerijõrõ catũgoñãũ ãnirĩ, roro popiye na baio joroque na ápeyupi. ²⁶ Torea bairo ãme cããrê cañũu cariape cã cañajê cutiere marĩ iñonemocõã ninucũñami, Jesucristore catũgõusarãrê ñe ãnie cawapa mánarê bairo na ãnio joroque cã caáticõãninucũrĩjê jũgori.

²⁷ Bairi marĩ puame marĩ majũ caroaro marĩ caátĩãnie jũgori, “Dios cã caĩñajoro cañũrã marĩ ãniña,” marĩ caĩbotiomasĩpee maniña. Moisés ãnacũ cã caátitoticũrĩqũerê marĩ caátie jũgori mee caroarã marĩ ãniña. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori roque Dios puame, “Cañũrã mujãã ãniña,” marĩ i masĩñami. ²⁸ Bairi yua, atore bairo marĩ i yaparoetaya: “Ni jĩcãũ ãcũ Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerê cã caátipeyogamĩrĩjê jũgori mee, Jesucristo mena cã catũgoñatutuarije jũgori mena roque, ñe ãnie cawapa mácũrê bairo qũñãgumi Dios,” marĩ i masĩña.

²⁹ Bairi Dios puame, ¿judío majã quetiupau jeto cã ãniñati? ¿Aperã judío majã caãmerã nipetiro ati umarecõo macããna quetiupau mee mujããrã cã ãnicuti? ¿Yura, ati umarecõo macããna cããrê nipetiro quetiupau majũ ñiñami! ³⁰ Jĩcãũ ñiñami camasã quetiupau. Apei maniñami. Cã, jĩcãũ ñiñami, ñe ãnie carorije wapa mánarê bairo marĩ ãnio joroque caátimasĩ, Jesucristo mena marĩ catũgoñatuturo jũgori. Tore bairo átinucũñami Dios na rupãre cayisetarotiricarã judío majã, o cayisetarotiena judío majã caãmerã cãã na cañnierê iñapeoricaro mano jĩcãrõ tũnia. ³¹ Bairi yua, ¿Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerê, wapa manorê bairo to tuao joroque marĩ áticuti? ¿Baietiya bairopua! Jesucristo mena marĩ catũgoñatuturo jũgori tie Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerê caroaro cariape tiera marĩ átinemomasĩõ joroque marĩ átiya.

4

El ejemplo de Abraham

¹ ãmerê mujããrê yũ quetibũyupa Abraham ãnacũ cã cabairiquere: Mujãã camasĩrõrêã bairo cã puame marĩ judío majã yau cañnijũgoricũ ãñupĩ. ² Cariapea Abraham ãnacũ caroaro cã caátĩãnie jũgori Dios puame, “Ñe ãnie cawapa mácũrê bairo murê ñiñãña,” cã caĩrĩqũerê caãmata, Abraham ãnacũ puame, “Yũ majũ caroaro yũ caátĩãnie jũgori yũ netõwã,” i botiomasĩbũjoricũmi. Baihua, Dios cã caĩñajoro tore bairo i botiomasĩtĩmicũã, tore bairo

ĩ botiobujoricami aperã camasãrẽ. ³ Atore bairo puame ĩ quetibujuyupa Dios ya tutipũ Abraham cũ cabairiquere: “Abraham ãnacũ puame Dios cũ caĩrĩjẽrẽ caãnorẽ bairo cariape tũgoyupi. Bairo cũ cabairijere ĩnarĩ bero, Dios puame, ‘Ñe ũnie cawapa mácũrẽ bairo cũ ñiñaña,’ ĩñupĩ,” ĩ quetibujuyupa.

⁴ ĩcõnarĩ mujããrẽ yu quetibujupa mai: Jicãũ ũcũ apeye ũnierẽ cũ capaãta, bairoa wapa mano apeye ũnierẽ cũ jorã mee átinucũñama. Cũ capaãrije wapa majũ cũ wapatirã átiyama. ⁵ Baira, Dios puame paari majãrẽ na cawapatirore bairo mee átinucũñami camasãrẽ. Caroaro na caátie jũgori mee, cũ mena na catũgoñatutuarije jũgori, ñe ũnie cawapa cũgoenarẽ bairo na ĩnanucũñami. Tore bairo na netõõnucũñami Dios, camasã na majũ na caátie mena na canetõmasĩetĩmiatacũãrẽ. ⁶ Tirũmũ macããcũ David cũã yu caĩrõrẽã bairo ĩñupĩ: “Dios camasã na caátie ĩnarĩ mee, cũ mena na catũgoñatutuarijere ĩnarĩ, ‘Cañurã ñe ũnie carorije cawapa cũgoena ñiñama,’ na ĩnucũñami Dios. Tore bairo cũ caĩrã puame bũtiro useanĩnucũñama,” ĩñupĩ David ãnacũ cũã. ⁷ Atore bairo ĩ woatuyupi Dios ya tutipũ: “Noa ũna roro na caátie Dios cũ camasiriyobojaricã useanĩrĩ ñiñama.

⁸ Tunu bairo, ĩni ũcũrẽ, ‘Mu carorije wapa yu jẽnietĩgu,’ cũ caĩ puame cũã useanĩrĩ ñiñami!” ĩ woatuyupi.

⁹ David ãnacũ cũ cawoatucũrĩqũẽ puame, ĩmarĩ judĩo majã jetore marĩ cũ caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩqũẽ to ãniñati? ĩAperã judĩo majã caãmerã cũãrẽ na cũ caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩqũẽ mee mujããrẽ to ãniñati? Yura, nipetiropra catũgoñatutuarã, David cũ caĩquetibujũcũrĩqũẽrẽã bairo useanigarãma. Merẽ torea bairo mujããrẽ jãã quetibujupa. Dios puame Abraham, cũ mena cũ catũgoñatutuo ĩnarĩ, “Cañuũ, ñe ũnie cawapa cũgoecũre bairo murẽ ñiñaña,” qũĩñupĩ. ¹⁰ ĩDiwatoapu Dios, “Cañuũ ñiñami,” cũ qũĩñuparĩ Abrahãrẽ? ĩCũ rupaũ macããtõrẽ cayisetarocũ cũ caãno, o cayisetamãcũ cũ caãnorũ, tore bairo cũ qũĩñuparĩ? Bairo cũ caãtirotiparo jũgoyepua tore bairo qũĩñupĩ Dios. ¹¹ Bairi Abraham, Dios cũ cũ caĩrĩjẽrẽ caãnorẽ bairo cariape cũ catũgoro beropũ, cũ rupaure cũ yiseyupa. Tore bairo átirotiyupi Abraham, Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori cũrẽ ñe ũnie cawapa cũgoecũre bairo cũ cũ cacũrĩjẽrẽ cũ camasiparore bairo ĩ. Tore bairo cabairicũ ãnirĩ Abraham ãnacũ puame nipetiro na rupaũ cayiserotiena nimirãcũã, Dios mena catũgoñatutuarã cũãrẽ na ñicũ caãnijũgoricũ ãñupĩ. Bairi Dios cũã torea bairo cariape cañurã ñe ũnie cawapa mãnarẽ bairo na ĩñañami na rupaũ cayiserotiena cũãrẽ. ¹² Tunu bairoa marĩ judĩo majã marĩ rupaure cayisetarotiricã, Abraham ãnacũ cũ rupaure cayisetamãcũpua Dios mena cũ catũgoñatutujũgoricarore bairo Dios mena catũgoñatutuarã majũ ñicũ cũã ãcũ baiyami.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Mai, Dios puame atore bairo qũĩñupĩ Abrahãrẽ: “Mu, bairi mu pãrãmerã cũãrẽ ati yepare mujãã yu jogu mujãã caãniya yepa,” qũĩ jũgoyupi, Abraham puame caãnorẽ bairo cariape Dios mena cũ catũgoñatutuo jũgori. Cũ caroticũrĩqũẽrẽ caroaro cũ caátie jũgori mee, cũ mena cũ catũgoñatutuarije jũgori roque tore bairo qũĩñupĩ Dios. Bairi, “Ñe ũnie cawapa cũgoecũre bairo caãcũ mu ãniña,” qũĩñupĩ Dios yua. ¹⁴ Dios puame, “Mujããrẽ yu juãtinemogu,” cũ caĩcũrĩqũẽrẽ, Moĩsẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caãna jetore cũ cacũrĩqũẽ caãmata, Dios mena marĩ catũgoñatutuarije puame wapa manibujoro. Tunu bairoa Abrahãrẽ, “Caroaro mu yu jogu,” cũ caĩrĩqũẽ cũã wapa mani yaparo etabujoricaro. ¹⁵ Bairi nipetiro camasã Moĩsẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caãtiyogamirã puame popiye na baio joroque Dios cũ caãtiparã ñiñama. Bairopra, tie roticũrĩqũẽ camanicõãta, tiere cabaibotiorã cũã manibujorãma.

¹⁶ Bairi Abraham jũgori nipetiro cũ pãrãmerã caãniparãrẽ Dios cũ caĩcũrĩqũẽ caroaro caãnicõãnipeere ĩrã, Dios mena camasã na catũgoñatutuoõãno boya. Bairo ĩgu ñiña: Moĩsẽs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caãtiyogamirã jeto meerẽ, nipetiro Abrahãrẽ bairo Dios mena catũgoñatutuarãrẽ caroaro na jogumi Dios, na cũ caĩcũrĩcãrõrẽã bairo. Bairo bairi Abraham ãnacũ puame yua, marĩ nipetiro Dios mena catũgoñatutuarã ñicũ caãnacũ majũ nijũgoyupi. ¹⁷ Dios ya tutipũ cũãrẽ atore bairo ĩ quetibujũ woatuyupa: “Ãmerẽ, murẽ nipetiro camasã poari ñicũrẽ bairo caãcũ majũ mu ãnio joroque mu yu átiya,” ĩ quetibujuyupa. Tiere caĩ puame ñiñami marĩ Quetiupaũ Dios, Abraham ãnacũ caroaro cariape cũ catũgousaricũ. Cũã ñiñami Dios cariacoatana na caãnimitacũãrẽ na yerĩ catio joroque caãcũ. Tunu bairo apeye camãnajẽ to caãnimitacũãrẽ, nipetirije caãnierẽ caãtijẽnorĩcũ ñiñami.

¹⁸ Mai, Abraham puame cabũcũ ãnirĩ cũ capũnaacũti yutea to capeticõãmiatacũãrẽ, Dios cũrẽ cũ caĩrĩqũẽrẽ tũgoñatutua jãnaesupi. Dios Abrahãrẽ, “Mu pãrãmerã caãniparã, capããrã nigarãma,” cũ cũ caĩrĩqũẽrẽ caãnorẽ bairo cariape tiere cũ catũgoñatutuarique jũgori nipetiro camasã poari ñicũrẽ bairo caãcũ majũ ãnijũgoyupi. ¹⁹ Cabũcũ cien cãmari majũ merẽ cacũgoũ nimicũã, Abraham puame di rãmu ũno Dios mena tũgoñatutua jãnaesupi. Pũgarãpua cũ nũmo mena cabũtoa ãnirĩ na cayasipee cũãrẽ masĩñupĩ Abraham. Bairi pũgarãpua cabũtoa ãnirĩ na capũnaa cãtipee cũã mañupã. ²⁰ Dios cũrẽ cũ caĩcũrĩqũẽrẽ pugani cãrõ, “Tore

bairo ápeimi Dios,” í tãgoñaesupi. Bairo í tãgoñaëñĩrĩ yua, nemojãñurõ roque Dios cãrê cã caĩcũrĩqũê mena tãgoñatutanemoñupĩ. Diore cã basapeoyupi Abraham. ²¹ “Dios yũre cã caĩrĩcãrõrêã bairo átimasĩpēcõãñami,” caroaro ñe ùnie rusaeto í tãgoñatutuacõãñupĩ. ²² Tore bairo cã catãgoñatutuario ññarĩ, Dios pũame Abrahãrê, “Cañũu ñe ùnie cawapa cãgoecare bairo cã ñĩñaña,” ññupĩ.

²³ Atie Dios, “Cañũu, ñe ùnie cawapa cãgoecare bairo mũ ñĩñaña,” cã mena cã catãgoñatutuario jãgori cã caĩcũrĩqũêrê Abraham ãnacũ jetore í quetibũju cũesupa Dios ya tutipũre. ²⁴ Marĩ cããrê cã caĩpeere tore bairo í quetibũju woatucũñupã. Bairi marĩ cããrê, “Cañũrã, ñe ùnie cawapa cãgoenarê bairo mũjããrê ñĩñaña,” marĩ í masĩñami Dios, cã macũ marĩ Quetiupau Jesucristo cariacoatacu cã cañnimiatacũãrê cã cacatioricu mena marĩ catãgoñatutuario jãgori. ²⁵ Cãã, marĩ carorije wapa jãgori yucapãĩpu riayupi. Bairo cariacoatacu nimicũã, tunu catiyupi, marĩ carorije wapa jãgori roro popiye marĩ cabaibujiopeere netõõgu.

5

Libres de culpa

¹ Bairi marĩ pũame marĩ carorije wapare cã canetõõbojaricarã ãnirĩ yua, jĩcãrõrê bairo Dios mena yerĩjõrõ marĩ ãñaña. Tore bairo marĩ tuaya yua, marĩ Quetiupau Jesucristo yucapãĩpu cã cariarique jãgori. ² Jesucristo mena marĩ catãgoñatutuario jãgori Dios pũame cã mena nocãrõ caroaro majũ marĩ caãnajê cutiãnipeere marĩ cũñupĩ. Bairi tore bairo caroaro cariape marĩ ãnicõã ninucũgarã. Bairi Dios cã caãnajê cutie macããjêrê marĩ cãã jĩcã wãme ùno cacũgoparã ãnirĩ marĩ useanicõã ñña. ³ Apeyera tunu popiye baimirãcũã, marĩ useaniña. Bairo popiye marĩ cabauro jãgori nemojãñurõ Dios mena marĩ tãgoñatutuagarã. ⁴ Bairo marĩ catãgoñatutuario, Dios pũame, “Mũjãã, caroaro mũjãã apũ,” marĩ ñgumi. Tere masĩrĩ yua, marĩrê caroaro cã caãtipeere tãgoñarĩ, paio marĩ useanicõã nigarã. ⁵ Bairo caroaro marĩrê cã caãtipeere marĩ catãgoña useaninucũrĩjêrê pũame marĩ usearĩtio joroque marĩ áperiya. Bairi merê Dios pũame marĩ yeripũ marĩrê cã caaicõãninucũrĩjêrê ñe ùnie rusaeto marĩ masĩõ joroque átiyami, cã yeri Espĩritu Santo marĩ cã cajoricũ jãgori.

⁶ Mai, marĩ pũame roro marĩ caãtie jãgori marĩ majũã tie wapare marĩ netõmasĩepũ. Bairo marĩ canetõmasĩeto ññarĩ, Dios cã caññabesejũgoyeticũricã rãmu caetero, Jesucristo pũame roque marĩ carorije wapare netõõgu riayupi. ⁷ Ni jĩcãũ ùcũ marĩ mena macããcũ, apei cã yaure quĩñamairĩ, “Murê na capajĩãparo ùnorêã, yũre na pajĩãto,” caimasĩ macũmi. Baipua, cã yau cañũu majũ cã caãmata, tore bairo í masĩbujioñmi. ⁸ Dios pũame roque nocãrõ majũ marĩ cã caññamairĩjêrê marĩ masĩõñupĩ, Jesucristo marĩ cã canetõõrĩqũê jãgori. Marĩã, roro caãtipairã marĩ cañnimiatacũãrê, cã pũame yucapãĩpu riacoásupĩ, marĩ carorije wapare netõõgu.

⁹ Bairi marĩ pũame marĩ carorije wapare cã canetõõbojaricarã ãnirĩ ãme roquere yua atore bairo nemojãñurõ marĩ í masĩña: “Dios camasãrê cã caññabeseri rãmu caãno popiye cã caãtiparã mee marĩ ãñaña,” marĩ í masĩña, Jesucristo marĩ netõõgu yucapãĩpu cã cariarique jãgori. ¹⁰ Cajũgoyepũre mai, Diore caboena ãnirĩ cã wapanarê bairo marĩ ãmu. Bairo caãna marĩ cañnimiatacũãrê, marĩ mairĩ cã mena jĩcãrõrê bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi, cã macũ cã cariarique jãgori. Bairo cã caãtana ãnirĩ ãme roquere nemojãñurõ atore bairo marĩ í masĩnemoñã: “Jesucristo cariacoatacu nimicũã tunu cã cacatiorique jãgori, cã canetõõparã majũ marĩ ãñaña,” marĩ í masĩña yua. ¹¹ Atie cããrê marĩ í masĩña: Dios mena marĩ useaniña, marĩ Quetiupau Jesucristo jãgori. Dios pũame cã macãrê yucapãĩpu cã cariarotiorique jãgori jĩcãrõrê bairo cã mena yeri jõrõ marĩ ãnio joroque ásupi.

Adãny Cristo

¹² Jĩcãũ caũmu ati yepa cañnijãgoricu Adãn cawãmecucu jãgori carorije átaje nijãgoyupa ati yepapũre. Bairo carorije átaje cañnijãgori bero yua camasã yasiãgoyupa. Bairi nipetiro camasã carorije caãna ãnirĩ cayasiparã marĩ ãñaña. ¹³ Mai, camasã Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrê na cacũgoparo jũgoyepua merê carorije macããjêrê átĩcõãjãgoyupa ati yepapũre. Bairo camasã roro na caãtiãnimiatacũãrê, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrê na cacũgoeto jãgori, cã cacũrĩqũêrê cabaibotiorãrê bairo na ññaesupĩ Dios. ¹⁴ Bairo cabaimiatacũãrê, Adãn ãnacũ cã cañnijãgori rãmupũ nijãgoatõ Moisés ãnacũ cã caãni yuteapu nituetayupa roro caãna na cayasirije. Bairãpua, Dios Adãrê, “Ti yucu rĩcare ãgaeticõãña,” cã caĩcũrĩqũêrê bairo caãnierê na cabaibotiorije jãgori mee yasiyupa camasã. Adãn ãnacũ carorijere caãtijãgoricu majũ ãñupĩ. Jesús pũame roque caroa macããjêrê ati yepapũ cajeatijãgoricu majũ ãñupĩ.

¹⁵ Baĩropua, Adãn roro cã caãtaje mena quetibũju cõñamasĩã mano caroa Dios camasãrê cã caãtibojarique menarê. Bairo cabaimiatacũãrê, jĩcãũ caũmu roro cã caãtijãgorique jãgori camasã capããrã yasiyupa. Apei jĩcãũ caũmu Jesucristo jãgori wapa jẽnirĩcãrõ mano Dios

camasãrê cū caátibojarique paio netõrõ cañurjê nijũgoyupa. Nocãrõ camasã capããrãrê caroaro cū caátipee nijũgoyupa. ¹⁶ Bairo cabaimiatacũãrê, jicãũ caũmu roro cū caátaje mena quetibũju cõñamasãã mano caroa Dios camasãrê cū caátibojarique menarê. Bairo cabaimiatacũãrê, Adãn jicãũ caũmu caãnijũgoricu jicã wãmea Diore roro cū cabaibotiorique jũgori nipetiro camasã carorije cawapa cũgorã jeto tuayama. Bairo na catuamiatacũãrê, camasãrê na ñnamairĩ ñe ñnie cawapa cũgoenarê bairo na ññañami Dios nipetiro cū mena catũgoñatutuari majãrê, capee wãme majũ cãrê cabaibotioricarã na caãnimiatãcũãrê. ¹⁷ Mai, jicãũ caũmu roro cū caáticũjũgorique jũgori nipetiro camasã mena ãnicõãñupã baiyasirique. Bairo caãna ãnirĩ nemojãñurõ atore bairo marĩ ñ masĩña: “Dios nipetiro camasãrê nocãrõ paio na ññamairĩ wapa jẽnirĩcãrõ mano, ‘Caroarã ñe ñnie cabuicũperãrê bairo mujãã ññaña,’ cū caĩrĩcãrã puame ãmũrecõõpu caroaro majũ ãnicõã ninucũgarãma Jesucristo jicãũ jũgori,” marĩ ñ masĩña.

¹⁸ Bairo Adãn roro cū caátaje jũgori nipetiro camasã cabuicũnarê bairo na tuo joroque ásupi. Jesucristo puame roque caroaro cariapee ácu, cū cariarique mena nipetiro cabuimãnarê bairo tuamasicõã ninucũñama. ¹⁹ Bairo ñgu ñña: Jicãũ caũmu Diore cū cabaibotiorique jũgori capããrã camasãrê rorije caãnarê bairo na ññañami Dios. Apei puame roque Diore cū catũgoũsarique jũgori capããrã camasãrê caroarã ñe ñnie cawapa mãnarê bairo na ññañami Dios.

²⁰ Apeyera tunu Moissẽs ãnacũ mena cũñupĩ Dios cū caroticũrĩqũerê, nipetiro camasã tocãnacã wãme roro na caátie na camasãparore bairo ñ. Bairo tie cū cacũrĩqũerê masĩmirãcũã, nemojãñurõ carorije macããjẽrê átinemoñupã. Bairo camasã na cabaimiatacũãrê, Dios puame nemojãñurõ na ññamainemocõã jũgoyecusupi. ²¹ Roro marĩ caátie wapa jũgori marĩã nipetiro camasã cabaiyasiparã jeto marĩ ãñaña. Bairo cabaiyasiparã marĩ caãnimiatãcũãrê, Dios puame caroaro marĩ cū caátie jũgori caroarã ñe ñnie cawapa cũgoenarê bairo marĩ ãnio joroque ásupi. Bairo átiri yua, yerĩ pũna capetietie cũãrê marĩ joyupi marĩ Quetiupau Jesucristo jũgori.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

¹ Bairo yua, yu cañatajere tũgori bero, ¿dope marĩ caato to ñucuti? “Dios puame nemojãñurõ marĩ qũñamãiatõ,” ñrã, ¿nemojãñurõ carorije macããjẽrê marĩ átinemocõãcuti? ² Tore bairo marĩ áperigarã. Merê marĩã, roro átiãnjãrê cajãnamajũcõãrĩcãrã marĩ ãñaña. Bairo caãna ãnirĩ, ¿dope bairo tunu carorije macããjẽrê marĩ átiãnimemobujiocuti? ³ ¿Atore bairo mujãã masĩtĩñati? Mujãã masĩrã. Mujãã puame Jesucristo yarã ãnigarã na mujãã cabautiza rotirica rãmu caãno atore bairo mujãã tuayupa: Jesucristo yucupãĩpu cariaricere bairo caãna mujãã tuayupa, Dios cū caññajoro. ⁴ Bairo mujããrê na cabautizari rãmu Jesucristo mena cayaecoricarãrê bairo baimirãcũã, tunu cū mena Dios cū cacatioricarãrê bairo mujãã baiyupa. Bairo cū mena cacatiricarãrê bairo caãna ãnirĩ caroarã cawãma yerĩcuna mujãã tuayupa yua. Tore bairo marĩ ásupi cū macãrê Dios nocãrõ caroaro cū caátimasĩrjẽ jũgori.

⁵ Jesucristo mena marĩ caãnicõãmata, cariapea cariaricũpu nimicũã, tunu cū cacatiricarorea bairo marĩ cũã cacatinemoparã marĩ ãnigarã. ⁶ Bairo, bairo marĩ masĩña: Marĩã, cajũgoyepure roro marĩ caátĩãnimirĩqũerê Jesucristo cū cariarique jũgori yucupãĩpu papuaturericarore bairo baiyupa Dios cū caññajoro. Dios puame atĩ rupau mena roro camasã na caátĩãnigarije to yasio joroque ñ, bairo ásupi Jesũs. Bairo ãmerê roro átiãnjãrê caẽñotamasĩenarê bairo marĩ baietiya. ⁷ Nĩ jicãũ ùcũ baiyasiri bero, cū rupau roro caátĩgimirĩqũerê átinemoeĩñami.

⁸ Bairo, bairo marĩ ñ tũgoñacõã ñña: Jesucristo mena cariaricarãrê bairo caãna ãnirĩ, cū caãtore bairo marĩ átiãrã. Cariaricu nimicũã catitunurĩ ãmũrecõõpu cū caátãtore bairo marĩ cũã riamirãcũã tunu catitunurĩ ãmũrecõõpu marĩ ágarã. ⁹ Tunu atore bairo marĩ masĩnemoña: Jesucristo riarĩ bero catitunurĩ ãmũrecõõpu ácũ pugani cãrõ tunu rianemoeitũgmĩ. Di rãmu ñno riarique cū ãmũtaeto. ¹⁰ Jicãnia rĩãñãñupĩ, marĩ carorije wapare netõõgu. ãmerê yua, catiri bero Dios mena caroaro ãnicõã ninucũñami. ¹¹ Bairo ãmerê yua, mujãã puame tirũmũpu roro mujãã caátĩãnjãrê cacũmajũcõãrĩcãrãrê bairo tũgoñaña. Cariacatana ãnana carorijere na caátimasĩtõtõrẽã bairo mujãã cũã tiere tũgõsanemoeitõãña. Jesucristo mena caãna ãnirĩ, mujãã caátĩãnipeere Dios cū caborore bairo jeto átiãnicõãña.

¹² Bairo bairo yua, mujãã puame atĩ rupau batioro roro mujãã caátĩganucũrjẽrê mujãã majũrê átiãtĩrotieticõãña. Roro marĩ rupau caátĩganucũrjẽrê tũgoñaenarê bairo tiere tũgoñanetõcõãña. ¹³ Marĩ caññarjẽ, marĩ cabũsurije nipetirije marĩ rupau macããjẽ mena roro marĩ áperigarã. Bairo roro átajere átao ñnorẽã, Dios cū caborore bairo caroa macããjẽ puamerê marĩ átiãnigarã. Riacoatĩ tunu cacatiricarãrê bairo caroa macããjẽrê marĩ áticõã

ninucũgarã. ¹⁴ Bairi yua, ãmerẽ roro átianajẽ mujãã catũgoñarijẽ mujãã netõnucãetĩgaro. ãmerẽ yua, Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ carotiecocõãna mee mujãã ãniña. Dios pũame roque mujããrẽ mairĩ, caroaro mujãã rotiyami mujãã yerĩpũ. Bairo cũ mena mujãã caãnoi, carorije átaje mujããrẽ emũetaetiya.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Bairi yua, yu cañatajere tũgori bero, ¿dope marĩ caãto to ñucuti? ¿Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ carotiecocõãna mee, Dios yayere caĩroarã ãnirĩ carorije macããjẽrẽ marĩ átinemocõãnicuti? Tore bairo marĩ áperigarã. ¹⁶ Caroaro mujãã masiña merẽ atiere: Mujãã pũame apei cũ carotirore bairo mujãã caãticõãmata, cũrẽ capaabojacoteri majã majũ jããrã mujãã baiya. Cũã, mujãã quetiupũre bairo tuau baiyami. Torea bairo carori wãmerẽ mujãã caãticõãmata, tie carorijere caãtirotiococotenucũrã majũ mujãã tuaya. Dios cũ carotirore bairo marĩ caãticõãmata roque, cũrẽ capaacoterãrẽ bairo marĩ ãnigarã. Bairo cũ carotirore bairo ána carorijere átato mano marĩ ãnigarã. ¹⁷⁻¹⁸ Mai, mujãã pũame cajũgoyepũre carorijere áticoã ninucũrã tiere caẽñotamasiẽna majũrẽ bairo mujãã baiyupa. Cabaimirĩcãrã ãmerẽ yua aperã Jesucristo yaye quetie mujãã na caquetibũjuro tũgori, mujãã yerĩpũ tiere mujãã tũgõsajũgoyupa. Bairi Jesucristo jũgori roro átajere caẽñotamasirã ãnirĩ caroa macããjẽ majũrẽ mujãã átianicõã jũgoyupa. Bairo mujãã caãnajẽ cutiere tũgoñari, yu pũame Diore, “Mu ñujãñiña,” cũ ñinucũña. ¹⁹ (Bairãpũa mai, catũgoñatutuawẽpũẽna mujãã caãnoi, camasã na cabairijere icõñari mujãã yu quetibũjuya.) Mujãã pũame cajũgoyepũre mujãã cañarijẽ, mujãã cabusurije nipetirije mujãã rupau macããjẽ mena roro átianajẽrẽ mujãã átianũpã. Bairo roro átajere átato ñnorẽã, ãme roque Dios cũ caborore bairo caroa macããjẽ pũamerẽ átianã. “Cũ mena caãnimajũcõãrã ãnirĩ nemojãñurõ cũ caborore bairo marĩ átigarã,” i tũgoñari caroaro áticoã ninucũña.

²⁰ Mai mujãã, cajũgoyepũre roro caãticõãna ãnirĩ tie carorijere caãticotenucũrã majũ mujãã ãñupã. Bairo caãna ãnirĩ ñe ñnie caroa macããjẽrẽ mujãã átiga tũgoñamasiẽsupa. ²¹ ¿Cajũgoyepũre roro mujãã caãtiãnajẽ mena ñe ñnie caroare mujãã bócarĩ? Mujãã bócaesupa. Tere tũgoñamasirĩ yua, ãmerẽ mujãã bobotũgoñaña. Roro mujãã caãtaje wapa peero yasiricaropũ roro mujãã baijujioyupa. ²² Bairo baijujioimirãcũã, ãmerẽ yua roro mujãã caãtiganucũrijẽrẽ eñotamasirĩ, Dios cũ caãtirotiore bairo caroa macããjẽ pũamerẽ mujãã átijũgoyupa. Tie roque wapacutiya mujããrẽ. Bairi nemojãñurõ cũ caborore bairo mujãã caãpata, cũ caãtiãnrotirijere caãna majũ mujãã tuaya. Bairo mujãã caãticõãninucũata yua, yerĩ capetieti pũnarẽ mujãã jogũmi Dios. ²³ Bairi roro camasã caãtipairã na yaye wapa peeropũ caãpãrã niñama. Dios marĩrẽ cũ cajorije pũame roque yeri capetietie niña. Jesucristo marĩ quetiupũ jũgori wapa jẽnirĩcãrõ mano tiere marĩ joyami.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ mujãã masiña. Tie pũame ati yepapũ mai marĩ cacatiãno, marĩrẽ tutuaro rotirore bairo marĩ átia. Marĩ cariaro bero roque, tiere carotiecõena marĩ tuacõãña yua. ² Mai, icõñari mujãã yu quetibũjupa: Jicãõ icõ camanapũcũco, cawãmojiyarico cõ caãmata, Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũẽ caĩquetibũjuro jũgori cõ manapũre cõ capitiro maniña. Cõ manapũ cũ cariaro bero roquere yua, na cawãmojiyamirĩqũẽ peticoaya. Bairi yua, Moisés ãnacũ, “Mu manapũre cũ pitieticõãña,” cũ caĩroticũriqũerẽ carotiecocõãcõ mee tuayamo. ³ Bairi tunu cõ manapũ cũ cacatimiatacũãrẽ, apei caũmu mena cõ caãmata, roro áco átiamo. Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ cabaibotiore bairo baiyamo. Bairo caãcõ nimicõã, cõ manapũ cũ cariacõpata roque, Moisés ãnacũ, “Mu manapũre cũ pitieticõãña,” cũ caĩroticũriqũerẽ carotiecocõãcõ mee tuayamo. Bairi apei caũmu mena wãmojiyari cõ caãmata, carorije áco mee átiamo.

⁴ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna torea bairo mujãã cũã Jesucristo cũ cariarique jũgori ãmerẽ yua Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ carotiecocõãna mee mujãã ãniña. Bairi jicãõ cõ manapũ cũ cariaro bero apei camanapũcũcore bairo catuarã ãnirĩ, apei yarã majũ mujãã tuaya yua. Bairi mujãã ãmerẽ Jesucristo cariacõamirĩcũ tunu cacatiricũ yarã majũ roque mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ caroa átaje tocãnacã wãmerẽ mujãã átianigarã. ⁵ Cajũgoyepũre mai marĩ cajesorije ñnie carorijere marĩ iñaugaripeanucũwũ. Bairo caĩñaugaripearã ãnirĩ Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ tũgori bero tie roticũriqũerẽ marĩ baibotiũjõgowũ. Bairo tiere cabaibotiorã ãnirĩ nemojãñurõ tutuaro carorijere marĩ apũ. Bairo carorijere ána yua, peeropũ cayasirãnã majũrẽ bairo marĩ baimiwũ. ⁶ Cajũgoyepũre Moisés ãnacũ cũ caroticũriqũerẽ carotiecõrã majũ marĩ ãnimiwũ. ãme roquere yua, Jesucristo mena ãnirĩ tie rotiriquire carotiecõrã mee marĩ ãniña. Bairo caãna ãnirĩ Dios cũ caborore bairo caroa macããjẽ pũamerẽ marĩ átianijũgomasiña, Dios, Espiritu Santore marĩ yeripũ cũ cajoro

jūgori. Bairo Moisés ānacū cū cawoaturiquere marī catāgousaro jūgori mee, cawāma yeri marī cacūgoro jūgori roque Dios cū caborore bairo marī ātiānimasīña.

El pecado que está en mí.

⁷ Bairo Moisés ānacū cū caātirocūrīqūē, “Carorije niña,” ¿marī Irāati? Bairo marī iētīgarā. Tie rotirique camanicōāta, “Yua, carorije caācu yu āniña,” marī tocānacāpua marī ī tūgoña masīētībujoricarā. Mai, jicā wāme roticūrīqūē macāājērē yu quetībujupa: “Aperā yayere īñaugaripeaeticōāña,” ī quetībujuya. Tie roticūrīqūē camanicōāta, “Īñaugaripearique, carorije niña,” marī ī masīētībujoricarā. ⁸ Bairo Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caāno jūgori yua, marī rupaupu rorije marī caātigarije caānie puame tocānacā wāme roro ātajere nemo-jāñurō marī ātinemo joroque baiyupa. Tie roticūrīqūē camanicōāta roque, carorije puame camanierē bairo tuabujoro. ⁹ Mai, roticūrīqūērē masīēcūpū yu caāna yuteare cacatimajūūrē bairo yu ānimiwū. Cabero tie roticūrīqūērē yu camasirō bero yu rupaupu rorije yu caātigarije caānie puame āninemoñupā. ¹⁰ Bairo caātiecou ānirī peeropu yu cayasipeere merē yu masiwū. Bairo tie rotirique jūgori camasārē Dios mena caroarō na catuabujoparo ūnorēā, yu puamerē carorije wapa cacūgoure bairo yu tuao joroque yu āpu. ¹¹ Yu majū yu tūgoña mawjiayupa. “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē yu ātipeyocōāgu,” ī tūgoñamicūā, yu rupaupu rorije yu caātigarije caānie jūgori tiere yu ātipeyomasīpū. Bairo ātipeyomasīētīrī, carorije cawapacscu peeropu cayasipaure bairo yu tuamiñupā.

¹² Bairo atore bairo marī ī yaparoya Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē: Tie cañurjē majū niña bairopua. Tocānacā wāme roticūrīqūē caroarō cariape quetībujūrique cañurjē niña. ¹³ Toroquere Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cañurjē nimirōcūā, ¿nopēirō tie jūgori marīrē carorije cabucunarē bairo marī tuao joroque to āsupari? Tie jūgori mee tore bairo marī baiwu. Marī carorije jūgori carorije wapacunarē bairo marī tuao joroque marī āpu. Bairo bairo tie rotirique caroa macāājērē masīrī bero yua, roro marī rupaure caātigancūrījē puamerē, “Tie carorije ātaje majū niña,” marī ī tūgoñamasījūgowu. Bairo ī tūgoñamasīrī, peeropu cayasicoabujorārē bairo marī caānajē cutie caārē marī masiwū.

¹⁴ Bairo atore bairo marī masīña: Moisés ānacū cū caroticūrīqūē puame Dios cūrē cū caquetībujucūrīqūē majū niña. Bairo cañurjē majū niña. Yu rupaupu rorije yu caātigarije cacūgon ānirī yu puame roque carorije macāājērē caāticōāninucūā yu āniña. ¹⁵ Yua, yu caātigarije caroa ūnierē yu āperinucūña. Apeye carorije caātiamanipee ūnie puame roquere yu ātinucūña. Bairo yu caātinucūrījērē dope bairo ūni masīētīña. ¿Dopēi tore bairo yu ātibaucuti? ¹⁶ Yu caātigaetie puamerē ācu, atore bairo yu masīña: “Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cañurjē niña,” ūni masīña. ¹⁷ Bairo āmerē yu majū tie carorijere yu āperiya. Yu yeri yu catūgoñarījēpu carorije macāājē ātaje nicōāña. Tie puame roro yu ātiāninucūō joroque yu ātiya. ¹⁸ Bairo caroa macāājērē ātigamicūā, yu ātijīlātietya. Bairo ātijīlātietya atore bairo ūni masīña: Yu rupaupu mena roro yu caātigarijere yu caāpata, petoaca ūno caroa macāājē manimajūcōāña. ¹⁹ Yua, yu caātigarije caroa ūnierē yu āperiya. Apeye yu caātigaetie puame roquere yu ātinucūña. ²⁰ Yu caātigaetie puamerē ācu, atore bairo yu masīña: Yu majū tie carorijere yu āperiya. Yu yeri yu catūgoñarījēpu carorije macāājē ātaje nicōāña. Tie puame roro yu ātiāninucūō joroque ātiya.

²¹ Aore bairo jero yu baicōā ninucūña: Caroa macāājērē ātigancūmicūā, rorije ātaje puame jetore yu āticōā ninucūña. Carorije puame yu ānijūgoyecatīnucūña. ²² Yu majūpua, Dios cū caroticūrīqūērē yu bomajūcōāmiña. ²³ Bairo ātiere yu masīña: Yu catūgoñarījē mena caroa macāājērē yu ātigamiña. Bairo yu caātigamiatacūārē, yūpue niña caroarō yu caātigatūgoñarījērē ēnotarore bairo yūre caātinucūrījē. Bairo yu majū rupaupu mena carorijere tutuaro yu ātigancūña. Bairo yūpue caāno jūgori carorijere yu ātijānamasīētīña.

²⁴ Bairo carorije macāājērē caāticōāninucūā ānirī, ¡butioro roro yu tūgoñarīqūē paiya! Peero caāpetietopu caāpāu yu āniña. ¡Tame, roro majū yu tāmuocupu! Bairo, ¿ni ūcū majū carorije yu rupaupu cacūgon yu caānie wapare yu cū netōōbujocuti? ²⁵ Dios puame Jesucristo mena yu catūgoñatutuario jūgori, yu carorije wapare yu netōōgumi. Bairo cū caātipeeere tūgoñarī, “Mu ūjūñuñu,” cū ūninucūña. Bairo atore bairo ūni yaparoya yu cabairijere: Dios cū caroticūrīqūērē, cū cabororea bairo yu caātiipa niña. Baimicūā, yua, atī rupaupu caācū ānirī roro ātaje yūpue caāno jūgori carorije yu caātipee caā āno bairopua.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Bairo Dios puame noa ūna Jesucristo mena caānarē, “Mujāā buicatiya,” di rūmu ūno na īreetīgumi. ² Jesucristo jūgori Espiritu Santo cawāma yeri catiriquere cajou puame roro marī caātaje wapare cabucūperārē bairo marī ānio joroque marī āsupi. Tunu bairoa peeropu marī cayasirābujiopee cūrē marī netōōñupī. ³ Marīā, rorije caātiāninucūrā marī caāno jūgori, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē marī caātipeyomasīpee mañupā. Tie roticūrīqūē jūgori marī carorije wapare marī canetōmasīētīmiatacūārē, Dios puame roque marī carorije

wapare netōōgũ, cū macūrē ati yepapũ cū joyupĩ. Cū macũ puame marĩ roro caátipairã marĩ carupaucutorea bairo ati rupau cacũgon añupĩ. Ti rupau mena riarĩ marĩ carorije wapa caãnierē merē reepoyocōañupĩ. ⁴ Tore bairo marĩ ásupi Dios, cū camasiōrĩjē jũgori marĩ puame cū carotirore bairo marĩ caátipeyomasĩparore bairo ĩ. Bairi marĩã, ámerē yua ati rupau mena roro marĩ caátiganucũrōrē bairo marĩ átiãmerĩgarã. Espĩritu Santo cū caátirotirore bairo jeto roque caátĩaniparã majũ marĩ añiña.

⁵ Tocãnacãũpua camasã ati rupau mena roro caátinucũrã puame, ti rupau roro na caátie jetore átiãniganucũñama. Aperã, Espĩritu Santo cū carotirore bairo caátinucũrã roque, cū caborije cañurĩjē puamerē átiãniganucũñama. ⁶ Noa ùna ati rupau mena roro caátĩaninucũrã puame tore bairo na caáticōãninucũata, peero yasiricaropũ ágarãma. Aperã, Espĩritu Santo cū caborije cañurĩjē ùnie puamerē caátĩaninucũrã roque tocãnacã rũmua Dios mena yerijōrō ãnicōã ninucũgarãma. ⁷ Noa ùna ati rupau mena roro caátĩaniganucũrã puame Dios cū carotirore bairo átiãĩatimasĩgaetiyama. Bairi Dios pesuare bairo caãna majũ tuayama. ⁸ Bairi tore bairo ati rupau mena roro caátĩaninucũrã puame di rãmũ ùno Dios cū caĩñajesorije ùnierē áperimajũcōãñama cū caĩñajoro.

⁹ Mujãã roque ámerē, na rupau caborore bairo caátĩaninucũrã na caátĩaninucũrōrē bairo mujãã átiãmerĩña. Espĩritu Santo cū camasiōrĩjē jũgori roque cū caátirotirore bairo jeto mujãã átiãniganucũña. Tore bairo mujãã átiãniganucũgarã, caãnorē bairo Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã yeripũ cū caãmata. Tunu bairoa Jesucristo cū cajou Espĩritu Santo majũrē ni ùcũ cū yeripũ cacũgoecũ puame Jesucristo yau mee niñami. ¹⁰ Ati rupau, roro marĩ caátinucũrĩ rupau puame caboapa rupau niña. Bairo caboapa rupau caãnimiatacũãrē, Jesucristo marĩpũrē cū caãmata, Dios puame cañurã ñe ùnie cawapa mãnarē bairo marĩ ãnio joroque átiyami. Bairi marĩ rupau caboamiatacũãrē, marĩ yeri puame ùmũrecōopũ caticōã ninucũgaro. ¹¹ Dios Yeri Espĩritu Santo, Jesucristo cariaricũpũrē tunu cū catio joroque caátacũ puame marĩpũrē cū caãmata, marĩ rupau cayasiro bero tunu ti rupaure catio joroque átiyami. Espĩritu Santo marĩpũrē cū caãnoi, cū camasiōrĩjē mena tore bairo marĩ átiyami.

¹² Bairi yu yarã, yu bairãrē bairo caãna, marĩ yeripũ Espĩritu Santo cū caãno jũgori ati rupau mena roro marĩ caátiganucũrĩjērē áperirotiya. Espĩritu Santo cū carotirore bairo puame roque átirotiya. ¹³ Ati rupau mena roro mujãã caátiganucũata, peeropũ mujãã yasigarã. Baimirãcãã, tie carorijere Espĩritu Santo cū camasiōrĩjē jũgori mujãã caátijãnaata roque, mujãã caticōã ninucũgarã.

¹⁴ Nipetiro Espĩritu Santo cū camasiōrĩjē jũgori cū carotirore bairo caátiusarã puame Dios pũnaa majũ niñama. ¹⁵ Dios, Espĩritu Santore marĩ cū cajoroĩ, paacoteri majã na quetiupaure cauwirã na cabairore bairo marĩ baietiya. Dios puame marĩrē cū pũnaa marĩ ãnio joroque átiyami. Cũ, Espĩritu Santo marĩ cū cajũgomasiōrĩjē jũgori marĩ Pacũ Diore, “Caacu,” cariape cū marĩ ĩ masiña. ¹⁶ Espĩritu Santo puame marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjēpũ, “Dios pũnaa majũ marĩ añiña,” marĩ ĩ tũgoñao joroque átiyami. ¹⁷ Bairo cū pũnaa caãna ãnirĩ Dios, cū pũnaarē, “Caroare mujãã yu jogu,” nipetiro cū caĩrĩcãrōrē bairo marĩ cũgopeyogarã. Jesucristo jũgori tiere marĩ cũgogarã. Jesucristo cū carotirore bairo marĩ caátie jũgori marĩrē roro na caãpata, cū mena ùmũrecōopũ caroaro caãnopũ caroaro marĩ ãnicōã ninucũgarã.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Ati yepapũ ãna, roro popiye marĩ cabainucũrĩjē mena quetibujũ cōñamasĩã mano ùmũrecōo caroaro caãnopũ caroare Dios marĩ cū cajopee menarē. Bairo ati yepapũ roro popiye baimirãcãã, cabero caroaro majũ marĩ ãnicōã ninucũgarã Jesucristo mena yua. ¹⁹ Nipetirije ati ùmũrecōo macããjē Dios cū caqũenoriqũē puame camasã pajũtiricaro mano apeye ùnierē na cacoterore bairo coteri baiya. “Ánoa yu pũnaa niñama,” Dios cū caĩpa rãmũ caetaparore coteri baiya. ²⁰⁻²¹ Caãnijũgoropũ Dios cū caqũenoriqũē nipetirije caroa cañurĩjē ãnijũgoyupa. Cabero ati yepa macããjē roye tuapeticoasupa. Ati yepa to majũã roye tuaesupa. Adãn cū cabaibotiorijere ññarĩ, Dios puame roque nipetirije to roye tuo joroque ásupi. Bairi nipetirije ati yepa macããjē cayasipee majũ tuayupa. Bairo cayasipee caãnimiatacũãrē, caberopũ Dios puame tiere caroaro wasoagumi tunu. Bairo ti rãmũ caetaro cū pũnaarē cawãma rupau cū cawasoaparorea bairo ati ùmũrecōo macããjē cū caqũenoriqũē cããrē cawãma jeto wasoacōãgumi. Bairo cū caáto, tirũmũpũ cū caátijũgoricaroore bairo caroaro nigaro tunu. Pũgani roye tuaetigaroyu.

²² Bairi atore bairo marĩ masiña: Ati ùmũrecōo macããjē nipetirije Dios cū caqũenoriqũē puame, jĩcãõ carõmio pũnaa cutigo popiye cõ canetōrōrē bairo tie cãã roro popiye netōrõ baiya. ²³ Tie ati ùmũrecōo macããjē jeto mee roro popiye netōrõ baiya. Marĩ cãã torea bairo popiye marĩ bainucũña. Bairo caãna nimirãcãã, merē caãnijũgoro Espĩritu Santore Dios cū cajoricarã majũ marĩ añiña. Popiye netōrõ marĩ ãnicoteya mai ape rupau, rorije cacũgoeti rupaure, marĩ, cū pũnaarē cū caĩrĩcãrōrēã bairo Dios cū cawasoaparo jũgoye. ²⁴ Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuario jũgori marĩ netōõñupĩ Dios. Bairi caberopũ marĩ

rupaure cū cawasoapeere cañnorē bairo cariape marī tūgoñatutuacoteya. Ni jīcāū ūcū dise ūnie cū cacoteriquere merē cū cañnaata, tiere cotenemoetiayami. Marī caññariqūēpu caāmata, dope bairo merē ññariqūēpure cotemasīā mano. ²⁵ Bairo marī caññaetiēre mai cacoterā ānirī tiere pajutiricaro mano marī cacotetūgoñarō ñña.

²⁶ Marī puame Diore caroaro cariape cañnorē bairo cū marī jēnimasī peyoetinucūña. Bairo cajēnipeyomasīēna marī cañnoi, Espiritu Santo puame marī juātinemonucūñami. Bairo marī caātiānipēere marī jēnibojayami cū yaye busurique mena. Tie busurique puame camasā busurique mena cabusujēñomasīā manie ñña. ²⁷ Dios puame roque marī yeri marī catūgoñarijērē caññabesemasī ānirī Espiritu Santo marī cū cajēnibojarijere cariape tūgomasīñami. Dios cū caborore bairo Espiritu Santo puame, marī, cū yarārē marī jēnibojanucūñami.

Más que victoriosos

²⁸ Atore bairo marī masīña: Nipetiri wāme caroa, o popiye marī cabainucūpeere marī cūñupī Dios, marī, cūrē camairā cū caborore bairo caroaro marī caātiānimasīparore bairo ī. Tore bairo marī cūñupī Dios marī, cū cabesericarā, cū cabojūgoricarorea bairo catūgousarārē. ²⁹ Dios merē caññijūgoripaupua marīrē ññabeseri, “Ánoa cañniparā yu pūnaa majū nigarāma,” ĩcūcōāñupī. Cū macū cū cañnierē bairo marī cañnierē bou, bairo ĩcōā jūgoyupī. Bairo tunu cū macūrē, nipetiro cū mena catūgoñatutuarā jūgocūre bairo cū cañnierē bou, bairo ĩ jūgoyeticūcōāñupī Dios. ³⁰ Caññijūgoripaupua merē cū yarā cū cañnirotiricarā marī cañnoi, cū pūnaa cañniparārē marī beseyupi. Bairo cū cabesericarā marī cañnoi, “Ñe ūnie cabuimāna, caññurā ññama,” marī ĩ ññañami. Bairo cū cañ ññarā marī cañnoi, caroaro majū cū caññajē cutie macāājērē marī cūā jīcā wāme ūnorē marī cūgoo joroque ásupi.

³¹ Bairo tie caroa queti majūrē tūgoñarī, atore bairo marī tūgoña masīnemoña: Dios cū caññamaicoterā marī cañnoi, noa ūna aperā marīrē caññaterā nimirācūā, roro marī átiyaparoetiayama. ³² Dios cū macū caññimajūūrē cū riaroti joyupi ati yepapure, marī nipetiro marī carorije wapare netōōgu. Marī mairī, “Cū yu joetigu yu macūrē,” ĩesupī. Bairo caātacu majū ānirī nipetirije caroaro marī caññajē cutipee cūrē marī jomajūcōāgumi. ³³ Dios roque, “Ánoa ñe ūnie cawapa cūgoena ññama,” marī, cū cabesericarārē marī ĩ masīñami. Bairo ni jīcāū ūcū, “Ánoa, caññuena ññama,” marī ĩ busujāmasīēcūmi. ³⁴ Mai, atore bairo ñña: Jesucristo puame yucupāipū marī carorije wapare netōōbojagu riayupi. Bairo riacoamicūā, tunu nemo catiyupi Dios cū camasīrjē jūgori. Bairo catiri bero āmerē yua, cū pacu cū carotimasīrjēpu cariape nūgōāpu ruirī, marī yaye cañnipeere jēnibojau átiyami cū pacu Diore. Bairo ni jīcāū ūcū, “Ánoarē na yaye wapa popiye na baio joroque na átirotiya,” marī, Dios cū cabesericarārē marī ĩ busujāmasīēcūmi. ³⁵ Jesucristo marīrē cū camairjērē ni jīcāū ūcū ēñotamasīēcūmi. Tunu bairoa popiye marī cabairije, o marī causeariti tūgoñarijē, o aperā Jesucristo yarā marī cañnie jūgori roro marīrē na caātie to cañnimitacūārē, Jesucristo puame marīrē maicōā ninucūñami. Tunu bairo marī caañarijije, marī cajutii bopacarije, o cauwiorije watoa marī cañnie, o aperā marīrē na capajāgarije cañnimitacūārē, Jesucristo puame marī maicōā ninucūñami. ³⁶ Dios yaye quetire woarica tutipū cūā atore bairo ñña cū yarārē:

“Dios, mu yarā jāā cañno jūgori tocānacā rāmua jāārē pajjārīcārō uwioro jāā átinucūñama. Ovejare pajjāgarā, narē pajjārīcārōpu na cajeánarē bairo jāā cūrē roro jāā átinucūñama,” ĩ quetibujū woatuyupa Dios ya tutipū.

³⁷ Bairo roro netōō marī cabairije cañnimitacūārē, marī puame Jesucristo marīrē camai cū cajuātie jūgori roro marī cabainucūrjērē netōñacārī jōpuame tiere tūgoñaenarē bairo marī tūgoñanetōcōāgarā. ³⁸ Bairo ñe ūnie rusaeto atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Dise apeye ūnie Dios marīrē cū camairjērē marī ēñotamasīētīña. Marī cabaiyasiata, o marī cacaticōāmata cūrē, dise ūnie marī ēñotamasīētīña. Bairo tunu ángelea majā, wātī yeri pūna quetiuparā cūā marīrē Dios cū camairjērē marī ēñotamasīētīñama. Tunu apeye āme cañnie, caberōpu cañnipee cūā marī ēñotamasīētīña. ³⁹ Bairo tunu jōbui ūmrecōōpu macāājē, caūcūārōpu macāājē, nipetirije Dios cū caqūēnorīqūē, marīrē Dios cū camairjērē marī ēñotamasīētīña. Marī Quetiupau Jesucristo yarā marī cañnoi, jdi rāmū ūno marī majjānaetinucūgumi Dios!

9

Dios ha escogido a Israel

¹ Yu, Jesucristore catūgousau ānirī mujāārē cariape yu quetibujuya. Mujāā ñitoetiya. Tunu bairoa Espiritu Santo yure cariape cū caquetibujuro jūgori cariape mujāārē ñña. ²⁻³ Yu yarā, yu ya poa macāāna judío majā Jesucristore na catūgousaetiēre ññarī roro yu tūgoñariqūē paicōā ninucūcūpu. Yu yeri yu catūgoñarijēpu roro capūñirōrē bairo yu tūgoñanucūcūpu.

Bairo tãgoñarĩ yua, yu yarã Jesucristore na catãgousapeere bou, Jesucristo cã camano, peero caũpetietopu yu ágatãgoñaña, bairo na yu cabaibojaro ñnarĩ roro na caátie wapare netõbujiorãma Ì. ⁴ Na, yu yarã judío majã pũame Jesucristore tãgousaetimirãcãã, Israel ãnacũ pãrãmerã, Israel ya poa macããna majũ niñama. Bairi narẽ Dios pũame cã pũnarẽ bairo caãniparã majũ na beseyupi. Bairo na beseri bero yua, nocãrõ cã catutuarije cã caasiyarije mena natũ ãñupĩ. Bairo na mena ãcũ, caroa wãme cã na caãtipeere na átiropiyupi. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽ cawãmecutie cããrẽ na cũñupĩ. Tunu bairoa cãrẽ na cañubuepee, caroaro na cã caãtipee cããrẽ na joyupi. ⁵ Na cãã judío majã jãã ñicũjãã ãnana pãrãmerã, jãã ya poa macããna majũ niñama. Tunu apeyua camasã ya wãme marĩ catãgoñarõ pũamata, Jesucristo cãã judío majã yare bairo buiyupi ati yeparũe. Cãã, niñami ati yepa macããjẽ caãnie nipetirije Quetiupau. Bairi cãrẽ marĩ cabasapeopee niña. Bairoa to baĩato.

⁶ Dios, Israel ya poa macããnarẽ caroaro na cã caátigariquere na átiyeyocu mee baiyami. Bairo pũame roque niña: Diore na catãgousaetie jãgori nipetiro judío majã Israel pãrãmerã nimirãcãã, na mena macããna aperã apeĩ pãrãmerãrẽ bairo caãna tuayama Dios cã caññajoro. ⁷ Bairi judío majã nipetiro Abraham ãnacũ pãrãmerã caãna nimirãcãã, cariape cã pãrãmerã majũ nipetiyama Dios cã caññajoro. Bairi bairo qũñupĩ Abrahãrẽ Dios: “Pugarã mu capũna cutimiatacããrẽ, mu macũ Isaac jãgori capããrã nigarãma mu pãrãmerã caãniparã,” qũñupĩ. ⁸ Bairo ïgaro ñña: Nipetiro Abraham ya poa macããna cabuianicũrã Dios pũnaa majũ mee niñama. Dios Abrahãrẽ, “Caroaro mu yu átiyu,” cã caññiqũerẽ catãgousarã roque Dios pũnaa niñama. Na ñna roque, Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ tuayama Dios cã caññajoro. ⁹ Mai, atore bairo ãñupã Dios caroaro cã cã caãtipee Abrahãrẽ: “Ati yutea ñno caãno ape cãmarẽ yu caetaro, merẽ Sara mu ñmo jĩcãũ macũ cutigomo,” qũñ quetibũju jãgoyeticũñupĩ Dios Abrahãrẽ, cã macũ cã cabuiapee macããjẽrẽ.

¹⁰ Atie yu cañquetibũjurije jeto mee niña. Apeye atore bairo ïcõñanemorĩqũẽ roque cariape majũ niña: Abraham macũ Isaac, butiri bero, ñmo cusupi Rebecare. Bairi cõ pũnaa jĩcãnia pugarã cabuiaricarã Isaac jĩcãũ pũnaa ãñupã. ¹¹⁻¹³ Mai, na cabuiaparo jãgoye, caroa, o carorije macããjẽrẽ na caãtiparo jãgoyepua merẽ Dios jĩcãũrẽ cã besecũcõãñupĩ. Atoe bairo cõ ññupĩ Rebecare: “Cajãgocu caãnipau pũame cã baire capaocateire bairo ñigumi,” cõ ññupĩ. Tie cõ cã cajãgoyetirije pũame cã ya tutipũ cañrõrã bairo cariape ñña: “Jacore mairĩ cã yu besewu. Apei Esau pũamerẽ cã ññatewu,” ï quetibũjuya. Tore bairo cã caãtajere masĩrĩ, atore bairo cariape marĩ ï masĩña: “Dios, cã caboro, cã caãtigajãgoyetiricarore bairo camasãrẽ na besemasĩñami cã caborãrẽ. Dope bairo caroaro na caãtiere ññajesori mee na beseyami,” marĩ ï masĩña.

¹⁴ Tiere masĩrĩ yua, “Toroquere, cariape caãcu mee niñami Dios bairo cã caãpata,” ¿marĩ ñrãati? ¿Tore bairo marĩ ï masĩña bairãpua! ¹⁵ Atoe bairo pũame qũñupĩ Dios Moiserẽ: “Yu camai jettore cã ññamaigu,” qũñupĩ. ¹⁶ Bairi atore bairo marĩ masĩña: Dios, cã majũ cã caboro marĩ camasãrẽ marĩ bopaca ññamasĩñami. Cã marĩ camairotiro jãgori mee marĩ mainucũñami. Tunu bairoa caroaro marĩ caátie jãgori mee marĩ maiñami. ¹⁷ Tore bairo cã majũ cã caborore bairo átiri, atore bairo qũñupĩ Dios quetiupau rey Egipto macããcãrẽ Moisés ãnacũ cã caãna yuteapure: “Yu catutuarijere mu mena ññogu, murẽ quetiupare bairo mu yu jõwũ. Nipetiro camasã, catutuna yu caãnierẽ na camasiparore bairo ï, tore bairo mu yu ãpu,” qũñupĩ Dios. ¹⁸ Bairi Dios camasã noo cã caborãrẽ na ññamaiñami. Tunu aperã na yeripũ catãgousagaena pũamerẽ nemojãñurõ catãgousagaena majũ na ãnio joroque na átimasĩñami.

¹⁹ Bairo yu caññjẽrẽ tãgorã, atore bairo mujãã Ìbujiorã: “Dios, cã majũ cã caboro caãno jãgori marĩ camasã marĩ caãtiãnipee caẽnotamasĩã manie cã caãticũjãgoyetiata, ¿dope bairo Dios cã majũã tunu, ‘Cabuiacuna mujãã ãñña,’ cariape marĩ qũñ masĩbujiocuti? ï masĩtẽtũbujioumi Dios,” mujãã ï tãgoñabujiorã. ²⁰ Atoe bairo ñi quetibũjuya mujããrẽ: Mujãã camasã cabogoro macããna nimirãcãã, ¿netõõrõ caãnimajũã Diore cã mujãã tutiyati? Rĩ jotu caqũenorĩcãrẽ, “¿Dopẽĩ tore bairiru yu mu weeri?” tirũ caĩmasiparorea bairo mujãã cãã ñrã mujãã ñña Diore, tore bairo mujãã cañata. ²¹ Rĩ jotu caqũenorĩ majõcu pũame rĩ mena noo cã cabori jotu ñnierẽ qũñomasĩñami. Tie rĩ mena jĩcãru jotu caroaru majũ qũñomasĩñami. Tie mena tunu aperã cabogoro caãniru majũ qũñomasĩñami.

²² Toreã bairo marĩ camasã cã caqũenorĩcãrãrẽ cã caboro marĩ átimasĩñami Dios. Baiyua, cã pũame roro caãnarẽ cã caññabeseri rũmu caetaparo jãgoye roro na caãtiãnierẽ caroaro yerijõrõ mena ñucãcõã coteãninucũñami. Ti rũmu caetaro roque popiye na baio joroque cañuenarẽ cã caãtipee mena cã catutuarije, nocãrõ cã caãtimasĩñjẽrẽ marĩ nipetiro camasãrẽ marĩ áti ññocõñagumi. ²³ Tunu bairoa marĩ cã caññamairã pũamerẽ nocãrõ caroaro majũ cã caãnierẽ marĩ camasĩrõ boyupi. Bairi cajãgoyepua, yare bairo caroarã cañurã na ãmarõ ï, marĩ besecũjãgoyupi. ²⁴ Bairo marĩ besei yua, judío majã jĩcããrãrẽ, aperã judío majã caãmerã cããrẽ marĩ beseyupi. ²⁵ Dios yaye quetire woarica tutipũ cããrẽ tirãmpũ macããcũ

Oseas cawāmecucu puame atore bairo ī woatujūgoyeticūñāñupī judío majā caāmerārē na cū caātipeeere:

“Yū yarā na caāmerīmiatacūārē, yū yarārē bairo na ñiñagu.

Tunu yū camaietimirićārārē, yū camairārē bairo na ñiñagu,” ī woatuyupi Oseas Dios cū caīriqūērē.

²⁶ Tunu apewēpu bairo inemoña:

“ ‘Mujāā yū yarā mee mujāā āniña,’ Dios na cū caīrićā yepapua tunu,

‘Dios cacaticōāninucū pūnaa niñama,’ Iecogarāma,” ī woatuyupi Oseas, Dios judío majā caāmerārē cū caātipeeere.

²⁷⁻²⁸ Jāā yarā judío majā Israel ya poa macāāna na cabaípee puamerā atore bairo ī quetibujū woatujūgoyeticūñāñupī Isaias: “Dios puame yoaro mee na iñabesegumi ati yepa macāāna nipetirore. Cū caījūgoyeticūñāñupī bairo cariape ātigumi. Bairi Israel pārāmerā, ria capairiya paputiro macāājē paare bairo capāārā nimirācūā, capāārā mee netōjīatigarāma roro na caātaje wapare,” na ī woatujūgoyetiypu Isaias ānacū. ²⁹ Cū, Isaiāna tunu apewēpu atore bairo inemoñupī mai cajūgoyepare:

“Dios ñe ūnie carusaecu catutuamajūū puame marī marī jīcāārā ūnarē cū carūgaeticōāta, marī judío majā marī manibujiorā.

Sodoma, bairi Gomorra macāā macāānarē cū caātatore bairo marī judío majā cūārē marī repyocōābujioricami merē,” ī woatuyupi Isaias ānacū.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Toroquere, ¿dope bairo marī ĩcuti? Bairo puame niña: Judío majā caāmerā Dios mena caroaro na caānipeeere macāēsupa. Tere macāētīmirācūā, Jesucristo mena na catūgoñatutuarie jūgori tere masījūgoyupa. Jesucristo na catūgousaroi, Dios puame, “Caroarā, ñe ūnie rorije cawapa cūgoena niñama,” ĩri na iñanucūñami. ³¹ Marī yarā israelita majā puame roque Moisés ānacū cū caroticūñiqūērē na catūgousaro jūgori Dios mena caroaro ānigamiñupā. Bairo ānigamirācūā, tie rotīriquere caroaro ātiyepoesupa. Bairi Dios mena caroaro ānimasīēsupa. ³² ¿Dopēĩrā Dios mena caroaro na ānimasīēsupari? Bairo puame niña: Jesucristo mena na catūgoñatutuarie mena mee, Dios mena caroaro ānigamiñupā. Na majū na catūgoñatutuarie mena puame roque tore bairo ānigamiñupā. Bairo Dios cū caroricu Jesucristo mena catūgoñatutugaena āniri Dios tūpu āpérigarāma. Bairi ātāāpure cajorocawanucūrārē bairo tuayama yua. ³³ Tore bairo cariape ī woatuyupa Dios ya tutipū:

“Yū puame Sión cawāmecuti buropu jīcā ātāārē cūārē bairo jīcā cū yu cūña.

Bairi ni ūcū cūrē cū caboeticōāta, tiare carocawaure bairo popiye cū baio joroque cū yu ātigu.

Tunu ni ūcū cūrē cariape catūgousau puame roque di rāmū ūno,

‘Cabūgoro majū cū yū boyupa,’ ī tūgoña yapapuaetigumi,” ī quetibujuya Dios ya tutipū cūārē.

10

¹ Bairi yū bairārē bairo caāna, yū puame, yū yarā Israel ya poa macāāna na canetōjīātipeeere butiōro yū boya. Bairo bori yua, butiōro Diopure na yū jēnibojanucūña. ² Na puame Dios cū caborore bairo caroaro ātiganucūmiñama. Bairo ātiga āninucūmirācūā, na majū na ya wāme ūnierē ātiri, cū caborore bairo ātījīātiētīnucūñama. ³ Bairi, “Dios puame Jesucristo mena marī catūgoñatutuarie jūgori, ‘Ñe ūnie carorije cawapa cūgoena niñama,’ marī ī masīñami,” ī tūgoñamasīētīnucūñama. Bairo tūgoñamasīētīri yua, na majū na caātitutuarie mena ñe ūnie cawapa mānarē bairo āniganucūmiñama. ⁴ Jesucristo ati yepapū etari, marī nipetiro camasā cū mena catūgoñatutuarārē, Moisés ānacū cū caroticūñiqūērē carotiecocōāna meerē bairo caāna marī ānio joroque ásupi, ñe ūnie carorije cawapa cūgoenarē bairo marī caānimasīparore bairo ī, Dios cū cañīajoro.

⁵ Atore bairo ī woatuyupi Moisés ānacū cū caroticūñiqūērē na catūgousarije jūgori canetōparārē: “Ni jīcā ūcū roticūñiqūē nipetirijere caātiyemasī puame Dios mena ānicōā ninucūgumi,” ī woatuyupi. ⁶ Baipua, apeyera Jesucristo mena marī catūgoñatutuarie jūgori marī canetōpee puamerē tūgoñari, apewēpu Moisés ānacū cū cawoatucūñiqūērē marī tūgora mai. Atore bairo ī woatuyupi: “¿Ni ūcū ūmurecōropu cū wāmūácūati?” ī woatuyupi. Bairo ĩgu ĩñupī: “Jesucristo marī cū netōparō ĩrā, ¿ni ūcūrē ūmurecōropu cū wāmūarotiri, cū marī piiruiojoroticuti?” ĩgu ĩñupī Moisés. ⁷ Apewēpu tunu ī woatunemoñupī: “¿Ni ūcū caicūārī ope cariaricārē na caānopu cū ruiácūati?” Bairo ĩgu ĩñupī: “Jesucristo marī cū netōparō ĩrā, ¿ni ūcūrē ti opepu cū ruiārotiri cū marī piiwāmūojoroticuti?” ĩgu ĩñupī Moisés. ⁸ Bairopuā, marī cajopee mee niña. Merē Moisés ānacū cū cawoatutaricore bairo niña: “Merē mujāā masīña Dios yaye quetire. Bairo mujāā yeripu tie queti caāno jūgorina, tiere mujāā busunucūña,” ī woatuyupi. Bairi ni ūcūrē marī cajopee mee niña. Tie quetibujūrique Jesucristo mena tūgoñatutuarique macāājē quetirea camasārē jāā quetibujūnucūña. ⁹ Tie quetibujūrique atore bairo ī quetibujuya cariape marī cabusūrije mena: “Jesús marī

Quetiupau niñami,” ĩrĩ bero tunu, “Jesús cū cariacoamiatacũārē tunu cū catiopyupi Dios,” marĩ yeripũ marĩ caĩtũgoñaata, Dios puame roro marĩ caátaje wapare marĩ netõõgũmi. ¹⁰ Bairi marĩ yeripũ Jesucristo mena tũgoñatutuari, tunu cū yarã marĩ caãnierē aperãrē na marĩ caquetibũjuaata, Dios puame, “Caroarã, ñe ũnie carorije cawapa cũgoena niñama,” marĩ ĩ ñagũmi. Bairo marĩ caápata, marĩ netõõjãtigarã roro marĩ caátaje wapare.

¹¹ Torea bairo ĩ quetibũjua Dios ya tutipũ cũārē: “Ni ũcũ cã mena cariape catũgoñatutuau puame di rãmũ ũno, ‘Cabũgoro majũ cũ yũ boyupa,’ ĩ tũgoña yapapuaetigũmi,” ĩ quetibũjua. ¹² Bairi Dios puame judío majã, judío majã caãmerã cũārē na ĩñaricawoetiayami. Jicãrõ tũni caroaro cariape na ĩñañami Dios camasãrē. Cũ, marĩ Quetiupau, nipetiro Quetiupau jicãũã niñami. Bairi cũrē cajẽnirãrē tocãnacã wãme caroare netõõjãñurõ na jomajũcõõagũmi. ¹³ Dios ya tutipũ atore bairo ĩ woatuyupa: “Tocãnacãũpuã camasã roro na caátaje wapare Dios cū canetõõrõ borã, marĩ Quetiupau wãmerē ĩrĩ cū na cajẽniata, na netõõgũmi,” ĩ woatuyupa. ¹⁴ Dios yaye quetire caãnorē bairo cariape camasã na catũgõusaeticõõata, marĩ Quetiupaure cū jẽnimasĩenama. Bairo Jesucristo yaye quetire na catũgoeticõõata, cū yaye queti cũārē caãnorē bairo cariape tũgõusamasĩenama. Tunu bairoa narē caquetibũjurã na camanicõõata, tie Jesucristo yaye quetire dope bairo tũgomasĩenama. ¹⁵ Tunu bairoa Dios tocãnacãũpuã caquetibũjurã cū cajoeticõõata, cū yaye quetire camasãrē caquetibũjuparã manibujiorãma. Baiřna na joyupi. Dios yaye woarica tutipũ cũārē na caetarijere atore bairo ĩña: “Aperã marĩrē, yeri ñajããõ joroque caátie caroa quetire na caquetibũjurãetaro ĩñarĩ butiuro marĩ useaniña,” ĩ woatuyupa.

¹⁶ Atie caroa quetire capããrã tũgomirãcũã, tocãnacãũpuã Israel ya poa macããna tũgõusapetietiyama. Isaías ãnacũ cū caĩwoaturicarore bairo niñama: “Dios, jãã Quetiupau, jãã caquetibũjurijere çnoa ũna tiere na tũgõusayati? Jicããrã ũnacã jeto tũgõusanucũñama,” ĩ woatuyupi. ¹⁷ Bairi camasã caroa quetire na catũgõusaro jũgori Jesucristo mena catũgoñatutuarã tuanicũñama. Tie caroa queti, Jesucristo yaye majũ niña.

¹⁸ Yũ puame atiere mujãã yũ jẽniñapã mai: çIsrael ya poa macããna tie quetire na tũgõesupari? Tũgoricarãma. Dios ya tutipũ cũārē atore bairo ĩ woatuyupa: “Dios yaye quetire caquetibũjuri majã nipetirořu quetibũjubatoyupa.

Bairi ati yepa nocãrõ cayoaropũ macããna cũã tie quetire nipetirořu tũgoyupa,” ĩ woatuyupa Dios ya tutipũ.

¹⁹ Tunu mujãã yũ jẽniñanemopa: çIsrael ya poa macããna caroa quetire tũgomirãcũã, tiere na tũgomasĩesupari? Tũgomasĩrĩcãrãma. Tiere quetibũjunemogu, Moisés ãnacũ cū caĩrĩqũerē mujãã yũ quetibũjũgu. Atore bairo ĩ woatuyupi Moisés, Dios cū yarãrē cū caĩrĩqũerē: “Yũ yarã jeto meerē na yũ maigu.

Tore bairo aperãrē na yũ camairõ ĩñarĩ, mujãã, yũ yarã puame na mujãã pesucãtigarã. Na mena mujãã asiajãñugarã,” ĩñupĩ.

²⁰ Caberopũ tunu Isaías ãnacũ israelita majã caãmerãrē ĩgu, atore bairo ĩnemoñupĩ: “Noa ũna yure camacãẽtĩmirĩcãrã puame merē ãmerē yũ masĩjãñũñama.

Bairo yure camacãẽtĩna puamerē yũ camasĩrĩjẽrē na yũ átĩ ĩñowũ.”

²¹ Tunu apewẽpu Isaías puame israelita majãrē ĩgu, atore bairo ĩ woatuyupi: “Tocãnacã rãmũ yũ wãmorĩrē jewãmorĩ na yũ cotemiwã, yũ yarã yutu na apáro ĩ. Na puame catũgõusagaena, cabaibotiorã ãnirĩ yutu atĩgaema,” ĩ woatuyupi Isaías ãnacũ israelita majãrē Dios cū caĩrĩqũerē.

11

El Israel escogido

¹ Bairi ãmerē atore bairo mujãã yũ jẽniñaña: Bairo israelita majã cũrē cabaibotiorã na caãno jũgori, “Yũ ya poa macããna mee mujãã ãniña ãmerē yua,” çna qũĩati? Bairo na ĩ ĩñacũmi. Yũ cũã, israelita majã yũ judío majõcu yũ ãniña. Abraham ãnacũ pãrãmi, bairi Benjamín ya poa macããcũ pãrãmi majũ yũ ãniña. ² Caãnijũgoripauřpuã merē Dios israelita majãrē cū ya poa caãniparãrē bairo na ĩñajũgooyupi. Bairi narē, “Yũ yarã mee niñama yua,” na ĩ ĩñãẽtĩñami ãme cũārē. Mujãã masĩrã profeta Elías ãnacũ yaye quetire. Cũ tiere Diore, “Israelita na carorije wapa buicutiyama,” na ĩ busũjãñupĩ, Diore jẽniãcũ. Puame mujãã masĩrã. Atore bairo ĩ quetibũjuyupa Dios ya tutipũ Elías cū caĩrĩqũẽ quetire: ³ “Yũ Quetiupau, mũ yarã profeta majã mũ caquetibũjoricarãrē na pajĩareama israelita majã puame. Na pajĩareri, waibutoare peori joemũgõjorica mesaari cũārē yasiorepeyocõõãma. Yũ jetore yũ pajĩãẽtĩñama. Bairi yũ cũārē yũ pajĩãgarã yũ macããrã átiyama,” qũĩñupĩ Elías Diore. ⁴ Bairo cū caĩrõ tũgomicũã, Dios puame atore bairo qũĩñupĩ: “Jicããrã israelita majã yũ boyama bairãpuã. Baal cawãmecũcu aperã jũgũerē řupopatuuri mena cū riape etanumurĩ caĩroaetanarē merē jicã wãmo peti puga pẽnirõ canacã mil cãrõ majũ, yũ yarã caãniparãrē na yũ beseyaparoaya,” qũĩñupĩ Dios Eliare, ĩ woatuyupa Dios ya tutipũ. ⁵ Bairi ãme cũārē

torea bairo judío majá jicããrã ùna tuacõãñama Diore catùgousari majá. Narè Dios puame na ìñamairi na beseyupi. ⁶ Bairi Dios marirè cù caññamairijè jùgori marì cù canetõõata, dope bairo marì netõmasiñena caroaro marì caãtiãnie jùgori yua. Caroaro marì caãtiãnie jùgori marì canetõmasiata, Dios marirè cù camairiqùe puame cawapa manierè bairo tuabujoro.

⁷ Bairi, ¿dope bairo puame marì ìrãati? Atore bairo puame marì ì masìgarã: Israelita majá puame caroaro Dios mena nigamirãcãã, na majù na caborore bairo caãtiãrã ãnirì nipetiro cù mena ãnipetiesupa. Jicããrã cù cabesericarã roque cù caborore bairo caroaro ãnimasìñupã. Aperã cãrè caboena roquere netõõjãñurõ caãmoope mãna, cù yaye quetire catùgoena majù na tuo joroque ásupi. ⁸ Torea bairo ìña Dios ya tutipũ cããrè: “Dios, cãrè catùgousagaenarè na yeripũ nemojãñurõ cù yaye quetire catùgomasiñena majù na ãnio joroque na ásupi. Bairi ati rãmũrì cããrè catùgousaena majù nicõãñama israelita majá mai. Cacaapee cùgorã nimirãcãã, caññaenarè bairo na tuo joroque ásupi. I tuntuibujoya cù yaye quetire catùgorã nimirãcãã, tiere catùgoena majùrè bairo na ásupi,” ì quetibujoya Dios ya tutipũ cãã. ⁹ David ãnacũ cãã atore bairo quìñupì Diore:

“Na, israelita majá na cabose rãmũ quènorì rãmũ caãno roro majù átinucũñama.

Bairo roro na caãtiere ìñarì popiye na baio joroque na mũ caãto ñuña.

¹⁰ Cacaapee cùgorã nimirãcãã, caññaenarè bairo na tuo joroque na ása.

Tunu bairoa popiye na rupãũ mena na tãmũo joroque na ása,” ìñupì David cù ya tutipũ Diore.

La salvación de los no judíos

¹¹ Bairi ãmerè mujãã yũ jèniñaña: Bairo judío majá Jesucristore na catùgousaeto jùgori, ¿nipetiro judío majá na yasipeticoásupari? ¡Yasipetiesupa, bairãrupã! Bairo puame baiyupa: Judío majá Diore baibotiori na catùgousagaetimiatacããrè, aperã judío majá caãmerã puame Diore tùgousari roro na cabairijere netõõjãtiyupa. Dios puame na netõõñupì. Bairo na cù canetõõorõ ìñarã judío majá puame, “Narè bairo jãã cããrè Dios cù canetõõorõ jãã boyã,” na ì tũgoñaõ joroque ásupi Dios. ¹² Bairo judío majá puame Diore na catùgousaetie jùgori aperã ati umurecõo macããna judío majá caãmerã puamerè caroaro majù na baiyupa. Cabero judío majá tunu Jesucristore na catùgousaro bero caãmata roque, ìnetõõjãñurõ caroaro majù na bainemogaro ati umurecõo macããna nipetirore!

¹³ Bairi mai, mujãã judío majá caãmerãrè jicã wãme ùno mujãã yũ quetibujugaya: Mujãã, judío majá caãmerãrè Dios yũ cù caquetibujurotioriquere masìrì, yũ paariquere caroaro cariapè majù yũ átipeyogaya. ¹⁴ Bairo mujããrè caroaro yũ caquetibujuro, yũ yarã yũ ya poa macããna majù puame caroaro mujãã caãtiãnierè na caññacõrõ yũ boyã. Bairo mujãã ìñacõrì yua, na cãã tũgomasibujorãma Dios na cù canetõõogarijere. Bairo tũgomasiñi yua, jicããrã netõõjãtibujorãma na carorije wapare. ¹⁵ Judío majá Dios macãrè na catùgousaetoi, aperã ati umurecõo macããna judío majá caãmerã puamerè cù mena jicã yericanarè bairo caãniparã majù na ásupi. Cabero judío majá puame tunu Jesucristore na catùgousaro bero caãmata roque, netõõjãñurõ caroaro na bainemogaro. ¡Camasã cariaricarãpãrè catoricarãrè bairo caroaro majù na bainemogaro yua! ¹⁶ Ì cõñarì quetibujuricarõ puamata, atore bairo niña: Jicã pããrè, jicã cuiaca peenerì, “Dios yaye nigarõ,” marì caiatato bero caãmata, carusari cui cãã caroa cui Dios ya cui tuaya, cù caññajoro. Bairi tunu yucũ nucõõrè, “Dios yaye nucõõ nigarõ,” marì caiatato bero caãmata, tii rũpũ cãã caroa Dios ya rũpũ majù tuacõãña. Atore bairo marì caicõñãbueata, Abraham, jãã ñicũ ãnacũ cãã cañũũ cù caãmata, cù pããmerã cãrè bairo Diore catùgousaparã cãã caroarã cañurã nigarãma, Dios cù caññajoro.

¹⁷ Apeyera tunu judío majá puame yucũ, olivo cawãmecuti rũpũ majùrè bairo niñama. Bairo na cabaimiatacããrè, tie rũpũ jicã rũpũre pajure rericarore bairo jicããrãrè na reyupi Dios cãrè na catùgousaetie wapa. Mujãã, judío majá caãmerã puame macãñucũ macããcũ olivo rũpũre bairo mujãã ãniña. Bairo caãna mujãã caãniamiatacããrè, Jesucristo mena mujãã catùgousarije jùgori, pataaneatiri tunu olivõũ majùpũ tii rũpũre na capataaworicarõpũ mujãã puamerè wasoateire bairo ásupi Dios. Bairi mujãã cãã ãmerè olivõũ majù rũpũre bairo mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirì mujãã cãã Dios yarã jicãũ pũnaa majù mujãã ãniña ãmerè. ¹⁸ Bairo caãna ãnirì mujãã puame, “Judío majá olivõũ majù rũpũre bairo caãna netõõjãñurõ caãnimajùrã jãã ãniña,” ì tũgoñaeticõãña. Bairi atie puamerè tũgoña masiritieticõãña: Tii olivõũ rũpũ mee tii nucõõrè jũgocatiãniña. Tii nucõõ jùgori roque nipetirije tii rũpũ cããrè jũgocatiãniña. Bairi, “Judío majá netõõjãñurõ Dios cù camairã jãã ãniña,” ì tũgoñaeticõãña.

¹⁹ Bairo yũ cañquetibujumiatacããrè, mujãã jicããrã atore bairo mujãã ì tũgoñabujorã: “Olivo rũpũ cañueti rũpũre pajure reyupa, apeì rũpũ puamerè tunu wasoapuagarã. Torea bairo jãã judío majá caãmerã puamerè Dios cù yarã jãã caãniparore bairo ì, judío majãrè na reyupi,” ì tũgoñarãma. ²⁰ Bairo mujãã cañtũgoñarìjè cariapè caãniamiatacããrè, atiere tũgoñamasiritieticõãña: Dios mena na catùgoñatutuaetie jùgori israelita majãrè na reyupi Dios. Bairo na átimicãã, mujãã puamerè cù yarãrè bairo mujãã ìñañami, cù mena mujãã

catūgoñatutuarije mena jeto jūgori. Cū mena mujāā catūgoñatutuaeticōāta, mujāā cāā mujāā netōētībujoricarā. Bairi, “Caānimajūrā jāā āniña judío majā netōōrō,” ī tūgoñaeiticōāña. Dios pūame roquere cū tūgoña uwiya, “Jāā cāārē jāā reremi,” īrā. ²¹ Judío majā cūrē na catūgousaetie jūgori roro na caātaje wapare na masiriyobojaesupi Dios. Olivon mujū rḡrḡ caānijūgorica rḡrḡre pajure rericarore bairo na reyupi. Bairi mujāā judío majā caāmerā cāā mujāā catūgousaeticōāta, torea bairo mujāā ātigūmi.

²² Bairi caroarō mujāā catūgoñamasīrō ņiña: Dios camasārē caññamaimasī caññ majū niñami. Baimicūā, tunu cū yaye quetire na cabaibotioata, tutuaro mena roro popiye na bairo joroque caācū niñami. Judío majā cabaibotiorārē tutuaro mena na īñabeseyupi. Bairo caātimasī nimicūā, mujāā judío majā caāmerā pūamerā caroarō mujāā āsupi, mujāā catūgousaro jūgori. Bairi mujāā pūame mujāā cū caññamairō jūgori caroarō cū caborore bairo caātiāniparā mujāā āniña. Tore bairo mujāā caātījanacōāta, mujāā cūrē tutuaro mena popiye mujāā bairo joroque mujāā ātigūmi. Olivon rḡrḡre pajure reire bairo mujāā regūmi mujāā carorije wapa yua. ²³ Bairo cabairije caānimitacūārē, judío majā cariape na catūgousagaetiere jānarī cū mena na catūgoñatutuaējūgoata, cū yarārē bairo na ānio joroque na ātigūmi tunu. Olivon rḡrḡrḡ na capaatarica rḡrḡre jeeri tunu na capuaotenemorōrē bairo na ātigūmi tunu. Dise ūnie Dios cū caātimasīētēē maniña. Bairi torea bairo na ātimasīñami tunu cū pūnaa majū roquere. ²⁴ Olivon macānucū macāācū rḡrḡre pataaneatīri apeī olivon majūpḡ na capuaotenemomasīata, nemojāñūrō na capuaotemasīpee niña, tii macāā rḡrḡrḡ majū pūame roquere. Tore bairo mujāā, judío majā caāmerārē mujāā cū caātimasīata, ijudío majā cū yarā caānijūgomirīcārā pūame roquere nemojāñūrō cū yarā na ānio joroque na ātinemomasīñami Dios tunu!

La salvación final de los de Israel

²⁵ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, Dios cū caātigarique camasā mai na camasīētājērē mujāā yū quetibujapa, “Jāā jeto Dios yayere camasīrā jāā āniña,” mujāā caītūgoñaeitiparore bairo ī: Capāārā israelita majā Dios catūgousagaenarē bairo tuayama, aperā judío majā caāmerā nipetiro ati ūmurecōo macāāna Dios cū cabesericarā cūrē na catūgousapetiro ūno mai. ²⁶ To bero caāno israelita majā catūgousaenarē bairo Dios cū caāticūrīcārā cūā cū tūgousa jūgogarāma tunu. Bairo tūgousa jūgori yua, nipetiro israelita majā cūrē caborā netōjāitipeticoagarāma na carorije wapare. Dios ya tutipḡ cūrē atore bairo ī woatuyupa israelita majā na canetōpeere:

“Camasārē canetōōpau judío majōcū Siōn cawāmecuti macāpūī caacū etagūmi.

Bairo etari, Jacob pārāmerā roro na caātaje wapare netōōgūmi.

²⁷ Bairo na carorije wapare cū canetōōrō bero caāno, cariape cajūgoyepḡ na cū caīquetibujū jūgoyeticūrīcārōrē bairo baigarō,”

Dios cū caīrīqūērē ī quetibujū woatuyupa cū ya tutipḡ.

²⁸ Jesucristo yaye caroa quetire catūgousaetimajūcōārā ānirī judío majā Dios pesuare bairo tuayama. Mujāā, judío majā caāmerā pūame Jesucristo yaye caroa quetire mujāā catūgousaparore bairo ī, torea bairo na tuo joroque ātiyami Dios. Bairo ātimicūā, ape watoara judío majārē na maicōāñami mai. Caānijūgoropna na ņicūjāārē cabesejūgoricū ānirī na cūrē na maicōāñami. ²⁹ Bairi Dios cū caījūgoyeticūrīcārōrē bairo cariape ātimasīñami. Camasārē caroare na jori bero, di rāmḡ ūno tiere na ēmaētīñami tunu. ³⁰ Mujāā, judío majā caāmerā cūā tirāmḡpḡre Diore cū mujāā baibotio āninucūñupḡ. Ati yutea caāno pūamerē tunu judío majā cūrē na cabaibotioro īñarī, mujāā judío majā caāmerā pūamerē mujāā īñamāñami Dios. ³¹ Tore bairo mujāā, judío majā caāmerā mujāā cabairicarorea bairo āmerē judío majā cūā Diore cū baibotionucūñama. Torea bairo tuacoa ninucūñama mai ati rāmḡrērē. Dios pūame mujāā īñamaigu, torea bairo na tuo joroque ātiyami judío majārē. Bairo āmerē na ātimicūā, mujāārē cū caññamairōrēā bairo caberopḡ na cūrē na īñamaigu mi tunu Dios. ³² Bairo īgḡ ņiña: Nipetiro camasā na cabaibotioro īñarī jīcārō tūni cabuicunarē bairo na cūñupī Dios. Camasārē tocānacāpḡpḡre jīcārō tūni na īñamaigu, torea bairo na cūñupī.

³³ Bairi Dios, jnocārō majū marī camasā carorā caānarē marī qūññamāñati! Butioro marī īñamāimajūcōāñami. Nipetirijere masīpēcōāñami. Bairi ni jīcāū ūcū, Dios cū catūgoñarījērē, cū caātie cūrē masīpēcōāñami. ³⁴ Dios ya tutipḡ cūrē atore bairo ī quetibujuyupa: “Dios cū catūgoñarīqūē cutiere ni jīcāū ūcū masīēcūmi. Ni jīcāū ūcū cūrē, ‘Atore bairo pūame mū caāto ņiña,’ qūī quetibujupō masīēcūmi. ³⁵ Ni jīcāū ūcū Diore netōñucārōpḡ apeye ūnierē cajoricū ānirī, ‘Yū wapamoñami Dios,’ caīmasī mácūmi,” ī quetibujū woatuyupa Dios ya tutipḡ. ³⁶ Ati ūmurecōo macāājē nipetirije cū caqūēnorīqūē jeto niña. Cū catutuarije mena jūgori nipetirije ānicōā ninucūmasīñami. Cū caboro jūgori cū yaye nicōā ninucūñami. ¡Bairi cū jettorea basapeorique caroa majū to ānicōā ninucūāto! Bairoa to baiāto.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, Dios marīrē caroaro iñamai āninucūñami. Bairo mujāārē tutuaro mena atore bairo mujāā yu ātirotiya: Diore qūiroarā camasā waibucu riire altar mesapu cūrī na cajoemugōjoricarore bairo mujāā cūā Diore qūiroarā mujāā rupau mena roro mujāā caātiganucūrījērē cūcōārī cū carotirore bairo jeto āticōā ninucūña. “Mu yarā majū jāā āniña,” cariape qūiri, caroa macāājērē āticōā ninucūña. Dios mujāā mena cū causeaniparore bairo irā, tore bairo mujāā caāto ñuña. Tore bairo ātiri, Dios mena mujāā catūgoñatutuarijere cariape cū masiō joroque mujāā ātigarā. ² Ati umrecoō macāāna cañuena na caātiāninucūrōrē bairo ātiāmerīcōāña. Atore bairo puame mujāā caātipee ñuña: Mujāā cacatiri rāmu cārō nemojāñurō mujāā catūgoñarījērē tūgoñawasoacōā ninucūña, caroaro cariape mujāā caātiānimasīparore bairo irā. Bairo mujāā caātiāmata, caroaro Dios cū caborore bairo mujāā caātiānipee mujāā masīgarā. Caroaro ātajere, bairi Dios cū caññajesorije űnierē, bairi ñe űnie carusaetie cariape macāājē ātaje cūārē mujāā ātimasīgarā.

³ Dios, yare marī mujāā quetibujrotijogu yu besewī. Bairi mujāā nipetirore ñiña: Ni űcū mujāā mena macāācū cū caātiāninucūmasīrījērē mena netōjāñurō caānimajūārē bairo cū majūā cū tūgoñaeiticōāto. Atore bairo puame cū catūgoñarō boya: “Jesucristo mena yu catūgoñatutuario jūgori cū caātiānimasīpee yu cū cajorica wāme cārō yu caātimasīrō jeto ñuña,” qūī tūgoñāto. ⁴ Icōñarī mujāā yu quetibujupa mai: Marī rupau jīcā rupaua nimirōcūā, capee wāmecutī ricawatiya. Tie nipetirije jīcārōrē bairo āmerīña. Ricaati jeto ñiña. Marī caapee mena marī iñaña. Marī āmoo operi mena marī tūgoya. Marī rapori mena marī āya. ⁵ Marī, Jesucristo mena catūgoñatutuarā cūā torea bairo marī āniña. Capāārā nimirācūā, cū mena macāāna jīcā rupaure bairo caāna marī āniña. Marī nipetiro jīcā rupau ānitoricarore bairo marī āniña.

⁶ Marī tocānacāūpurea ricaati wāme jeto cariape marī caātimasīpee űnierē marī joyupi Dios. Noo cū cajorijere marī joyupi. Bairi tiere caroaro marī ātigarā. Dios yaye quetire marī caquetibujumasīpee cū cajoricarā marī caāmata, marī catūgoñatutuario cārō tiere camasārē na marī quetibujugarā. ⁷ Camasārē juātinemomasīrīqūērē cū cajoricarā marī caāmata, caroaro mena na marī juātinemogarā. Tunu bairo jūgobuemasīrīqūērē cū cajoricarā marī caāmata, camasārē caroaro na marī buegarā. ⁸ Camasārē yeri ñajāāo joroque ātimasīrīqūērē cū cajoricarā marī caāmata, caroaro mena na tūgoñao joroque na marī āticōā ninucūgarā. Tunu bairo camasārē dinerō, o apeye űnierē jomasīrīqūērē cū cajoricarā marī caāmata, useanirīqūē mena na marī cajoro ñuña. Camasārē ātijūgoānimasīrīqūērē cū cajoricarā marī caāmata cūārē, caroaro tūgoñamasīrī, nucūbugorique mena na marī caātiānijūgoānimasīrō ñuña. Tunu bairoa camasārē iñaimasīrīqūērē cū cajoricarā marī caāmata cūārē, useanirīqūē mena na marī juātinemogarā.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cariape āmeo maiñña. Di rāmu űno carorije macāājērē iñaboeticōāña. Caroa macāājē puamerē ātiānicōā ninucūña. ¹⁰ Jesucristore catūgousarā āniri jīcāū pūnaarē bairo āmeo maiña. Mujāā caborore bairo mujāā caātigaparo űnorēā, aperā na caborore bairo puame āsa. Nucūbugorique mena āmeo iñaña.

¹¹ Yeri tūgoñatutuarique mena Dios cū caborore bairo ātijāticōā ninucūña. Cateeyepairārē bairo tūgoñaeiticōāña.

¹² “Caroaro majū marī ātigami Dios,” ī tūgoña useanicōā ninucūña. Popiye tāmūomirācūā, tūgoñānarē bairo tiere tūgoñanetōcōāña. Di rāmu űno Diore cū jēñjānaeticōāña.

¹³ Jesucristore catūgousarā na cabopacarijere mujāā cacūgorije mena na ricawoya. Tunu mujāā tūpu caetarārē caroaro mena na qūēnoña.

¹⁴ Mujāārē roro caānarē, “Caroare mujāā cū joāto Dios,” na iñña. Caroaro na cabaipee puamerē Diore na jēnibojaya. “Roro cū āparo mujāārē Dios,” na iētīcōāña.

¹⁵ Noa űna causeanirā na caāmata, na jū useaninemoña. Tunu noa űna cayapapuarā na caāmata, na mena otri na yeri tutuao joroque na ātinemoña.

¹⁶ Jīcā majārē bairo useanirō jīcārō mena caroaro ānajēcusa. “Jāā, aperā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” ī tūgoñaeiticōāña. Tore bairo caēna āniri, cabugoro macāāna na caānajē cutiere bairo ānajēcusa. “Aperā netōrō camasīrā majū jāā āniña,” ī tūgoñaeiticōāña.

¹⁷ Noa űna mujāārē roro na caāto, mujāā cūā roro na ātiāmeeticōāña. Caroaro ātiānajēcusa, noa űna mujāārē na busupaietio joroque irā. ¹⁸ Noo mujāā caātijāitiro cārō nipetiro camasā mena jīcā majārē bairo useanirō jīcārō mena caroaro ānajēcusa. ¹⁹ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, yu camairā, mujāārē ñiña: Noa űna mujāārē roro na caāto, mujāā majū roro na āticānameticōāña. Dios puame roque mujāārē roro caānarē na iñabesegumi. Cū yaye woaturica titupū cūārē atore bairo ī woatuyupa: “Yu roque camasārē caññabesepau yu āniña. Roro na caātajere cariape na ñiñabesegu, iñupī marī Quetiupau,” ī woatuyupa cū

ya tutipũ cããrẽ. ²⁰ Aперопũ cããrẽ atore bairo ĩ woatunemoñupã: “Mũ pesu, mũrẽ catutii, cũ caaariata, cũ ugarique nuña. Cũ cañemejiyata, cũ etiriqũe joya. Bairo cũrẽ caroaro mũ caápata, roro mũ cũ caátajere bobotũgoñagumi,” ĩ woatuyupa. ²¹ Bairo aperã mujããrẽ roro na caátimiatacããrẽ, roro na átiãmeeticõãña. Caroa puamerẽ na átiãmeña. Bairo mujãã caápata, roro mujãã caãmeo átibujioataje buipearo ãninemoetigarõ yua.

13

¹ Dios jeto rotimasĩrĩqũerẽ jomasĩñami camasãrẽ. Torena, ati yepa quetiuparã cãã Dios cũ carotimasĩrĩjẽ jũgori ati yepa macããna camasãrẽ na rotimasĩnucũñama. Cũ cacũrĩcãrã majũ niñama. Bairo nipetiro na quetiuparã na caátirotirore bairo jĩcãrõ tũni tũgoũsaya. ² Bairo ni jĩcãũ ũcũ ati yepa quetiuparãrẽ cabaibotioũ, Dios cũ caátiroticũrĩqũerẽ cabaibotioũre bairo tuayami. Bairo roro cabaibotiorãrẽ popiye na bairo joroque na átigumi Dios. ³ Ati yepa macããna quetiuparã, caroaro caátĩãna camasãrẽ roro caátiparã mee niñama. Camasãrẽ roro caátiparã roquere, uwitigoñao joroque roro na átinucũñama na yaye wapa. Bairo quetiuparã mena tũgoña uwiricaro mano mujãã caãnigaata, caroaro átiãnajẽ cutimasĩña. Bairo caroaro mujãã caátĩãnimasĩata, quetiuparã puame, “Caroaro mujãã átiãnimasĩña mujãã roque,” mujãã ĩgarãma. ⁴ Ñoa quetiuparã Dios cũ cacũrĩcãrã cũ caborore bairo mujããrẽ cajuátiparã majũrẽ na cũñupĩ. Tore bairo cũ cacũrĩcãrã na caãniãniatacããrẽ, roro caãna mujãã caãmata, na mujãã uwigarã mujãã quetiuparãrẽ. Na puame cabugoro majũã carotimasĩparã, Dios cũ cacũrĩcãrã mee niñama. Dios roro caãnarẽ na caĩñabeseparore bairo ĩ, quetiuparãrẽ bairo cũ cacũrĩcãrã niñama. ⁵ Bairo mujãã quetiuparã na caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgopeorotiya, mujããrẽ popiye na áperio joroque ĩrã. Tunu bairo, “Dios, marĩ quetiuparã marĩ na carotiro boyami,” mujãã yeripũ ĩ tũgoñarĩ, mujãã quetiuparãrẽ caroaro tũgopeorotiya. ⁶ Dios cũ caborore bairo capaacoteparã majũrẽ bairo cũ cacũrĩcãrã na caãno jũgori, impuestos gobierno yaye na cawapajẽnirĩjẽ ũnie cããrẽ na wapa joya.

⁷ Tocãnacãpuã ati yepa macããna quetiuparãrẽ caroaro mujãã caátipeere na caátirotirore bairo na átibojaya. Ni ũcãrẽ apeye ũnierẽ cũ mujãã cawapamoata, tie wapare cũ wapa joya. Tunu bairo impuestos na cawapajẽnirĩjẽ ũnie cããrẽ na wapa joya. Nipetiro na ũnarẽ nũcũbugoriquere mena ĩñarĩ, caroaro na ĩroaya.

⁸ Aперãrẽ na wapamoeticõãña. Jicoquei na mujãã cawapamorĩjẽrẽ na wapatipeyocõãña. Ñmeo mairĩqũẽ puame capetietie niña. Bairo ñmeo maicõãninucũñã. Ni ũcũ aperãrẽ camaicõãninucũ puame Dios cũ caátiroticũrĩqũẽ nipetirijere caroaro cariape ácu átiyami. ⁹ Dios atore bairo átiroticũñupĩ: “Mujãã nũmoa caãmerã mena, o mujãã manapũã caãmerã mena roro átiepeeticõãña. Tunu camasãrẽ na pajĩãtĩcõãña. Tunu yajaeticõãña. Tunu aperã yaye cããrẽ ĩñaugoticõãña,” ĩ cũñupĩ Dios. Atie, bairo apeye roticũrĩqũẽ mena neñorĩ jĩcã risero mena atore bairo marĩ ĩ quetibũju masĩña: “Mujãã majũ rupãũre mujãã camairõrẽã bairo aperã camasã cããrẽ na maiña,” marĩ ĩ masĩña. ¹⁰ Camaimasĩrã puame aperãrẽ roro áperinucũñama. Bairo tore bairo narẽ na camaimasĩcõãmata, Dios cũ caroticũrĩqũerẽ caátipeyocõãrãrẽ bairo tuayama.

¹¹ Atie nipetirije ñme marĩ caãnierẽ catũgoñamasĩnemocõãnipee niña. Merẽ Dios marĩrẽ cũ canetõõpa rũmu cõñarõ majũ baiya. Cajũgoyepũ Dios yaye quetire cariape marĩ catũgousajũgorica rũmu netõjãñurõ cõñarõ majũ baiya. Bairo ñmea masacatiri caãnjũgoyecũtiparã marĩ ñniña. Cacãnirãrẽ bairo baetirotiya. ¹² Jesucristo cũ caetapa rũmu cõñarõ majũ baiya. Ape rũmu cabusuatõre bairo merẽ ti rũmu etaro baiya. Bairo ati ãmũrecõo macããna cañuena canaĩfĩãrõpu caãnarẽ bairo caãna roro na caátiere bairo áperirotiya. Jĩcãũ soldau cũ wapana mena ñmeo qũẽgu, ãpõã jutirore jãñarĩ, cũ besu mena cũ caãnorẽã bairo marĩ cãã wãĩfĩ marĩ wapaũũ roro marĩ cũ caátigarijere netõnucãcõãgarã, Jesucristo mena tũgoñatutua nemorotiya. ¹³ Bairo ãmũreco cabaupetiro majũ caãnarẽ bairo caãna ñnirĩ caroa macããjẽ jeto caátiparã marĩ ñniña. Ati ãmũreco macããna bõse rũmu caãno eticũmurĩ na caawajañesẽãrõrẽ bairo cabaietiparã marĩ ñniña. Tunu carõmia mena roro caãperiparã marĩ ñniña. Carõmia cãã caũmua mena roro caãperiparã niñama. Ñmeo qũẽrĩqũẽ cããrẽ caãperiparã marĩ ñniña. Tunu aperã yayere caĩñaugaripeaetiparã marĩ ñniña. ¹⁴ Bairo puame marĩ átigarã: Soldau cũ rupãũre cũ caqũẽnorõrẽ bairo marĩ cãã marĩ Quetiupau Jesucristo cũ catutuarijere mena tutuaro marĩ yeri tũgoñatutuagarã. Ati rupãũ mena roro marĩ caátiganucũrõrẽ bairo marĩ átiãmerĩgarã yua.

14

No critiques a tu hermano

¹ Ni ũcũ Jesucristo mena catũgoñatutua wẽpũẽcũ cũ caãmata, caroaro cũ bocãri cũ qũẽnoña ñbueri majã mena. Cũ ũcũ mena busuri, tutuaro mena ñmeo busuriquere netõẽtĩcõãña. ² Mai, ĩcõñarĩ mujãã yu quetibũjupa na ũna na cabairijere: Jĩcããrã, “Nipetiri wãme ugariquere

jää caugaro ñurõ,” i tũgoñanucũñama. Bairo na caĩtũgoñamiatacũãrẽ, aperã Jesucristo mena caroaro catũgoñatutua wẽpũena puame otẽ jeto ugarĩ añinucũñama. Waibutoa rii ùnierẽ ugaetĩnucũñama. ³ Bairo ni jĩcãũ ùcã nipetiri wãme ugariquere caugau cã caãmata, apeĩ jĩcã wãme ùnie cauguetĩnucũ puamerẽ cã quũĩateeticõato. Tunu bairo jĩcã wãme ùno ugariquere caugaecu puame cãã, apeĩ nipetiro ugariquere cauganucũãrẽ roro cã cã busupaicoteeticõato. Merẽ cã cãã Dios cã cabesericũ ñiñame. ⁴ Bairo Diore capaoteri majõcu cã caãnoi roro cã busupaicoteeticõãña. Caroaro cabaimasĩata, o roro cabaiata cããrẽ, jĩcãũ cã quetiupau jeto tie cabairijere quẽnomasĩñami. Bairo marĩ Quetiupau Jesucristo roque caroaro cã cabaieere caãtimasĩ majũ ñiñami. Bairo nipetirije caugamasĩ cããrẽ caroaro cã tuao joroque cã atĩgumi cã caãtimasĩrjẽ jũgori.

⁵ Apeyere mujãã ñi cõñanemogu tunu: Jĩcããrã, ape rãmu netõjãñurõ caãnimajũrĩ rãmu cãgonucũñama Diore na cañubuepa rũmurẽ. Aperã puame, “Tocãnacã rãmua jĩcãrõ tãni Diore cañubuepee ñiña,” i tũgoñanucũñama. “Tore bairo marĩ caãto boyami Dios,” i tũgoñarĩ, tore bairo cariape caãtiparã mujãã ãniña, mujãã caĩtũgoñarõrẽ bairo yua. ⁶ Jĩcãũ ùcã jĩcã rãmurẽ, “Dios ya rãmu ñiña,” ñrĩ Diore cã caĩroacõãmata, caroaro ácu átiyami. Apeĩ, “Tocãnacã rãmua jĩcãrõ tãni Diore cañubuepee ñiña,” i tũgoñarĩ Diore cã caĩroacõãmata, caroaro ácu átiyami cã cãã. Toreã bairo apeĩ cãã, “Nipetiri wãme ugariquere ugarotiya,” ñrĩ Diore cã caĩroacõãmata, caroaro ácu átiyami. Bairo ugarĩ, Diore, “Yu mena mu ñujãñuña,” quũnucũñami. Apeĩ, “Waibucu riire ugaetirotiya,” i tũgoñarĩ Diore cã caĩroacõãmata, cã cãã caroaro ácu átiyami. Cã caugarije otẽre ugarĩ, Diore, “Yu mena mu ñujãñuña,” cã yerĩmu quĩ jẽnimascõãñami cã cãã.

⁷⁻⁸ Jesucristo ñiñami marĩ Quetiupau. Bairo marĩ caborore bairo jeto caãtiãnimasĩparã mee marĩ ãniña. Marĩ cacatiri rãmu caãno, o marĩ cariaro bero cããrẽ marĩ Quetiupau cã carotirore bairo caãtiparã marĩ ãniña. ⁹ Jesucristo puame riacoamicã tunu catiyupi, nipetiro camasã cacatirã, cariaricarã cããrẽ quetiupau majũ cã caãnimasĩparore bairo i.

¹⁰ Bairo, ¿dopẽĩrã mujãã puame aperã Jesucristore catũgousarãrẽ na mujãã busupaicotenucũñati? ¿Dopẽĩrã narẽ cabũgoro macããnarẽ bairo na mujãã ññanucũñati? Marĩ nipetiro Dios cã caĩñabeseri rãmu caãno, marĩ caãtaje caãno cãrõrẽ marĩ ññabese ecogarã. Bairo marĩ yarã Jesucristore catũgousarãrẽ na ññabeserãrẽ bairo caletiparã marĩ ãniña. ¹¹ Dios yaye woturica tutipũ cããrẽ Dios cã caĩrĩquẽrẽ atore bairo woatuyupa: “Yu, caãnicõãninucũũ ãnirĩ mujããrẽ cariape quetibujũ ñiña cabaieere: Nipetiro camasã ñiroagarãma.

Rũpopatuuri mena etanumurĩ nipetiro, ‘Mu, Dios, cañuu catutuaũ majũ mu ãniña,’ ñi basapeogarãma,” i woatuyupa.

¹² Tie na cawoatuiriquere tũgori bero, atore bairo marĩ masĩña: Marĩ, tocãnacãũpurea ati yepapu ãna, nipetirije marĩ caãtaje marĩ jẽniñagumi Dios. “¿Dopẽĩrã tore bairo mujãã áti?” marĩ i jẽniñagumi. Bairo cã caĩjẽniñarõ, cã marĩ caquetibujũpea ñiña.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Bairo tiere tũgoñarĩ marĩ caãmeobusupainucũrjĩrẽ marĩ jãnarõã. Bairo puame átirotiya: Mujãã yarã Jesucristore catũgousari majãrẽ, mujãã caãtiãnie mena roro na tũgoña yapapuaõ joroque na ápericõãña. Jesucristo mena na catũgoñatutuarjere royetueticõãña. ¹⁴ Yu, marĩ Quetiupau Jesucristore catũgousau ãnirĩ, ñe ùnie rusaeto atore bairo ñi tũgoñatutuaõãña: Nipetirije yu caugarije cañurjẽ jeto ñiña. Apeĩ puamerã apeye ùnie ugariquere, “Tie ugarique carorije ñiña,” cã caĩtũgoñaata, tie cãrẽ carorije ñiña. ¹⁵ Bairo aperã na cauguetĩnucũrjĩrẽ na caĩñajoro mujãã caugaata, na puame roro tũgoñabujiorãma. Bairo mujãã caãpata, narẽ mairã mee mujãã átiya. Jesucristo yucupãĩpũ riarĩ na cããrẽ na netõbojayupi. ¡Bairo ugarique mujãã caugaãninucũrjĩrẽ jũgori Jesucristore na catũgoñatutuarjere to yasio joroque na ápericõãña! ¹⁶ Mujãã caãtiãnimasĩrjẽ jũgori aperãrẽ tũgoña yapapuaõ joroque na mujãã caãpata, na caĩñajoro tore bairo átinemoeticõãña, mujãã caãtiere busupairema ñrã. ¹⁷ Marĩ, Dios cã carotimasĩrjĩpau macããna marĩ caãnoi, jĩcã wãme ùnie ugariquere uga, eti, marĩ caãtinucũrjĩrẽ wapa maniña Dios cã caĩñajoro. Atore bairo marĩ caãtie puame caãnimajũrjĩrẽ ñiña: Caroaro cariape átiãñajẽ, tunu bairo aperã mena caroaro yerijõrõ mena ãñajẽ, tunu useanio joroque ãmeo átiãñajẽ puame roque caãnimajũrjĩrẽ ñiña. Espĩritu Santo cã camasĩõrjĩrẽ jũgori tiere caãtiparã marĩ ãniña. ¹⁸ Ni ùcã tore bairo átiãñajẽ cutirĩ Jesucristo cã caborore bairo caãcu caroaro ácu átiyami Dios cã caĩñajoro. Bairo caroaro cã caãto ññari camasã cãã, “Caroaro átiyami,” quũgarãma.

¹⁹ Bairo marĩ puame nipetiri wãme yerijõrõ ãñajẽ cutaje macããjẽrẽ caãtiãninucũparã marĩ ãniña. Tiere caãna ãnirĩ yua, Jesucristo mena tũgoñatutuanemo joroque marĩ ãmeo átiãgarã. ²⁰ Bairo ugarique mujãã caugaãninucũrjĩrẽ jũgori Dios cã caborore bairo na caãtiere na átiãñao joroque ápericõãña. Bairopua, nipetirije ugarique cañurjẽ jeto ñiña. Aperã na cauguetĩnucũrjĩrẽ na caĩñajoro marĩ caugarije jũgori Jesucristo mena na catũgoñatutuarjere

na jānao joroque átaje puame roque cañuetie niña. ²¹ Aperā catūgoñatutuawēpūēnarē, “Marī caātiānime mena jūgori Jesucristore na tūgoñajānao joroque na marī átire,” Irā, atore bairo marī caáto ñiña: Marī ya cariire caugaecu cū caāmata, marī cūā űgaetirotiya. űse ocore caetiecu cū caāmata, marī cūā etietirotiya.

²² “Nipetiri wāme űgariquere caugamasirā jāā āniña,” caītūgoñatutuarā na caāmata, na caātiānimasirjērē Dios jetore cū na caquetibujero ñiña. ¡Ni jicā űcū cū caátie mena, “Dios cū cañajoro caroaro yu átija,” caītūgoñamasī puame űseanirī niñami! ²³ Ni űcū cū caugapeere, “Atiere yu caugaro ñuetō,” ī tūgoñamicāā, tiere cū caugaata, tie wapa buicatiyami, cariape cū catūgoñatutuawēti jūgori. Nipetirije marī caátipeere, “Atie marī caátipee cañurjē niña Dios cū cañajoro,” caītūgoñatutuarā nimirācāā, ricaati marī caápata, carorije macāājērē āna marī átija.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

¹ Marī, Jesucristo mena tutuaro catūgoñatutuawēpūrā marī caāmata, aperā catūgoñatutuawēpūēnarē na juána, marī majūā catūgoñatutuawēpūēnarē bairo tūgoñarjūē catirotiya. Marī majūā marī caátijesorije űnie jetore áperirotiya. ² Marī nipetiro aperā caroaro na cañipee, na cañajesorije űnie puamerē caátiparā marī āniña, Jesucristo mena nemojāñurō na catūgoñatutuawemoparore bairo Irā. ³ Jesucristo cūā cū yaye cañipee jetore ápeyupi, ati yeparu ācū. Dios yaye woaturica tutipū cūārē cū cabairiquere atore bairo ī woatuyupa: “Mūrē roro cañbujioatana yu puamerē roro ĩnucūñama,” ī woatuyupa Cristo cū pacure cū cañrjūērē. ⁴ Nipetirije tirāmupū Dios yaye queti na cawoaturiquere marī masīrotirā woatuyupa. Bairi popiye baimirācāā, tie caquetibujore bairo caátimasirā ānirī Jesucristo mena marī tūgoñatutuacōā ninucūgarā. Tunu bairoa tiere bueri bero caroaro yerijōrō marī ānimasīgarā. Tore bairo caāna ānirī Dios mena marī cañipeere űseanirjūē mena marī cotegarā.

⁵ Bairo roro popiye marī cabaiata, Dios puame roque Jesucristo mena marī tūgoñatutuacōānio joroque marī átinucūñami. Tunu yerijōrō marī ānio joroque caācu niñami. Bairi mujāārē Jesucristo cū caātiānatōrē bairo, jicārōrē bairo caānajēcuna mujāā ānio joroque átigumi. ⁶ Bairo cū caáto jūgori, tocānacāpūa jicārōrē bairo tūgoñarjūē űseanirō atore bairo mujāā átigarā: Dios, marī Quetiupau Jesucristo pacure jicārō mena, “Mū, cañuu mū āniña,” cū mujāā ī basapeogarā.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Jesucristo mujāārē cū caátatorea bairo mujāā cūā mujāā mena macāānarē na ĩñamairī caroaro nacūbugorique mena na ĩñaña. Bairo mujāā caáto ĩñarā, “Caroū cañuu niñami Dios,” ī ĩñagarāma camasā cūā. ⁸ Tunu atore bairo mujāā ĩi quetibujunemoña: Jesucristo puame jāā, judío majārē jāā juátigu asūpi ati yepapure. Tie Dios cū caátipeere jāā ĩcūjāā ānanarē cū cañjūgoyeticūricārōrē bairo cañuu ānirī cū caátipeyorijere marī masīō joroque ĩ, asūpi Jesús ati yepapure. ⁹ Tunu bairoa mujāā, judío majā caāmerā cūā nocārō mujāā cū cañamairō jūgori Diore mujāā cabasapeoparore bairo ĩ, asūpi Jesús ati yepapū. Dios ya tutipū cūā Jesucristo cū pacure cū cañbuariquere atore bairo ī woatuyupa:

“Bairi judío majā caāmerā watoapu ācū, ĩnocārō cañuu majūrē mū yu basapeogu!
‘¡Nocārō Dios catutuaū majū niñami!’ ĩrī mū yaye basarique mena mū yu basapeogu,”
ī woatuyupa Cristo cū cañrjūērē.

¹⁰ Tunu apearupū Dios ya tutire na cawoaturique atore bairo ĩnemoña:

“¡Dios ya poa macāāna cū cabesericarā mena mujāā ape yepaa macāāna judío majā caāmerā cūā űseanirī āña!”

¹¹ Tunu aperopū ī woatunemoñupā ti tutipure:

“Ape yepaa macāāna judío majā caāmerā nipetiro tocānacā poa masapoari macāāna cūā, ĩmarī Quetiupaure cū basapeoya!” ī woatuyupa.

¹² Isaías cūā atore bairo ī woatuyupi:

“Isaī pārāmi ape tuti bero macāācū buiagumi. Cūrē Dios puame judío majā caāmerā quetiupaure bairo caācū cū cūgumi.

Bairi na puame, ‘Jāārē canetōōpau niñami,’ cū mena ī tūgoñatutuagarāma,” ī woatuyupi Isaías ānacā.

¹³ Bairi camasārē Jesucristo mena tūgoñatutua masīrjūērē cajonucū Dios puame űseanirjūē, yerijōrō ānajē cataje cūārē ĩe űnie rusaricaro mano mujāārē cū jonemoáto. Tunu bairoa Espiritu Santo cū camasīrjē jūgori nemojāñurō cū mena mujāā catūgoñatutuamasīpeere cū jonemoáto.

¹⁴ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, ĩe űnie rusaricaro mano mujāārē atore bairo ĩi tūgoñatutuacōāña: Caroaro ĩe űnie rusaeto caātiāna mujāā āniña. Tunu Jesucristo

yayero caroaro majū camasīrā mujāā āniña. Bairo caāna ānirī mujāā majū mujāā āmeo quetibujū masīña caroaro mujāā caānajē catipeere. ¹⁵ Mujāā, bairo caātiānimasīrā mujāā caānimiatacūārē, ati tutipure tutuaro mena yu quetibujū woajoya, mujāā catūgōjūgorique jīcā wāmerī mujāā caānipee carusarijere mujāā camasiritietiparore bairo ī. Dios yure caroaro ācu, Jesucristo yaye quetire mujāārē quetibujū rotijou yu cūwī. ¹⁶ Bairo Jesucristore capaacoteire bairo yu caānie puame atore bairo niña: Dios, judío majā caāmerā cūārē na cū canetōdōgarije macāājē quetibujūrique quetire na yu quetibujūnucūña. Bairo na quetibujūri yua, sacerdote majā Diore cū useanio joroque āna waibacu riire na cajoemūgōrīcārōrē bairo yu cūā Diore, “Ānoa, mū yarā niñama,” cū yu caīquetibujūrije jūgori Dios puame cū useanio joroque ātigu, na quetibujū yu ātiya judío majā caāmerārē. Bairo yu caāto, Espīritu Santo puame narē Dios yarā na ānio joroque na ātinucūñami.

¹⁷ Torecu, yu puame Jesucristo mena catūgōnatutuan ānirī Dios yure cū caquetibujūrotijocūrīqūērē tūgōnarī butiōro tie paarique mena yu useaniña. ¹⁸ Judío majā caāmerā Jesucristo yaye quetire na tūgousao joroque ī, Jesucristo yu cū camasiōjorije mena yu caātimasīrī wāme jetore na yu quetibujūnucūña. Ape wāme ūno na yu quetibujūetinucūña. Bairo yu caquetibujūrije jūgori, tunu yu caātiāni iñomasīrījē jūgori jīcāārā na tūgousao joroque na yu ātinucūña. ¹⁹ Tunu Espīritu Santo yu cū camasiōjorije mena yu caātijēño iñomasīrījē jūgori na tūgousao joroque na yu ātinucūña. Tore bairo ācu, Jerusalén macāi quetibujū jūgoacú, Iliria cawāmecutoru Jesucristo camasārē cū canetōdōrīqūē quetire caroaro jīcārō tūni cariape na yu quetibujūetawu. ²⁰ Aperā na caquetibujū ñesēāētīnucūrōpu macāānarē Jesucristo yaye quetire yu quetibujū ñesēāeganucūña. Aperā na caquetibujūricaropu yu quetibujūbuipeo ñesēāegaetinucūña. ²¹ Tore bairo yu caātie puame Dios yaye quetire woarica tutipu na cawoatujūgoyeticūrīcārōrēā bairo baiya. Mai, atore bairo ī quetibujū woatuyupa:

“Aperā camasā cū yaye quetire camasiētāna nimirācūā, tiere quetibujūecogarāma. Cū yaye queti na catūgoetajere tūgomasījūgogarāma,” ī woatuyupa Dios ya tutipu.

Pablo piensa ir a Roma

²² Yu caīrōrē bairo ape macāārīpu macāānarē quetibujūñesēānucūrī, mujāā tūpu yu āmasīētīña mai. “Roma macāpu yu āgu,” nairō ī tūgōñamicūā, yu āmasīētīña. ²³ Baiṛna, merē yu paariquere yu ātiyaparoya ati yepaa macāāna mena. Nocārō yoaro capee cāmarī majū mujāārē iñāñesēāū āganucūmiña. ²⁴ Bairo Espaṛpu ācú roque mujāārē iñāñetōāgu. Bairo nocārō caroaro useanirō mujāārē yu caīñarō bero, mujāā puame roque yure mujāā cajuāto yu bootūgōñaña, Espaṛpu yu caāti rāmu caāno. ²⁵ Baimicūā mai, Jerusalén macāpu yu āgu, to marī yarā Jesucristore catūgousari majārē na juāti ācú. ²⁶ Jesucristore catūgousari majā Macedonia macāāna, bairo Acaya yepa macāāna cūā na majūā na caboro dinerore neñoñupā. Jerusalén macāāna Jesucristore catūgousarā cabopacarārē na jogarā, tiere neñoñupā. Torecu, tie dinerore Jerusalēpu na jeābojagu yu ātiya mai. ²⁷ Na majūā na caboro tie dinerore neñoñupā. Bairo na caātaje iñajūñuñā. Mai, cajuṛoyepure judío majā Jesucristore catūgousajūgoricarā cū yaye macāājē caroa quetire na quetibujūbatojūgoyupa. Bairo caroaro na na caātaje āmeoñe, na cūā na cacūgorije ūnie mena na cajuātinomepa niña. ²⁸ Bairo tie dinerore Jerusalén macāānarē na nuni yaparori bero, Espaṛpu ācú mujāārē iñāñetōāgu. ²⁹ Bairo ñe ūnie rusaricarō mano atore bairo ñi tūgōnatutuaocāña: Mujāā tūpu yu caetaro marī nipetirōpūrea caroa majūrē marī jomajūcōāgumi Jesucristo.

³⁰ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, mujāā Jesucristore catūgousarā mujāā āniña. Tunu Espīritu Santo cū camasiōjorije jūgori caāmeomaimasīrā mujāā āniña. Bairo caāna mujāā caānoi, yure juātinemorā, atore bairo mujāā caāto yu boya: Popiye baimicūā caroaro yu caātiānipeere Diopure yu jēnibojaya. ³¹ Dios, Judea yepa macāāna Jesucristore catūgousaena cañuena, roro yure na caātiepeere cū caēñotaparore bairo īrā, Diopure butiōro yu mujāā jēnibojawa. Tunu bairo Jesucristore catūgousarā Jerusalén macā macāānarē na cajuātijorije na yu cajeātiere iñarī bero na useanio joroque īrā, Diopure yu jēnibojaya. ³² Bairo Diore yu mujāā cajeñibojaro jūgori useanirīqūē mena mujāā iñāñe etagu, Dios cū cabooata. Bairo topu mujāārē iñāñesēāūpu roque yua, mujāā tūpu yu tūgōña yerijāmasīgu. ³³ Bairo marī Pacu Dios caroaro yerijōrō ānimasīrīqūērē cajou mujāā nipetiro mena cū ānicōā ninucūāto. Bairoa to baiāto.

16

Saludos personales

¹ Bairo āmerē mujāā niña: Marī yao Febe cawāmecucore mujāā tūpu cō caetaro, caroaro mena cō mujāā bocāwa. Caroaro cō mujāā cajuāto yu boya. Cō cūā Cencrea macā macāāna iñubueri majārē butiōro cajuātinucūō niñamo. ² Jesucristo mena cō cūā cō catūgōnatutuario

jūgori, mujāā cāā jīcārōrēā bairo Jesucristore catūgousarā ānirī jīcā majā āmeo qūēnorīcārōrē bairo cō qūēnoña. Bairi nipetirije cō cabopacarijere cō joya. Cō pūame capāārā űubueri majārē caroaro mena na juātīāninucūñupō. Yu majū cāārē caroaro yu juātīnemonucūwō.

³ Apeyera, Prisca bairi Aquila cawāmecuna na űuáto. Na, pugarāpua yurea bairo Jesucristo yaye macāājērē capaabojarā, cū carotirā, yu baparā niñama. ⁴ Na pūame roro tāmubujowā, yure roro aperā yu na caátibujiopeere ēñotamirā. Bairo caroaro yu na caátajere tūgoñarī butioro, “Yu mena űumajūcōāwā,” na űijoya. Yu tee mee tore bairo niña. Nipetiro űubueri majā poari judío majā caāmerā cāā ĩnucūñama. ⁵ Tore a bairo tunu na űuáto nipetiro marī yarā űubueri majā Prisca, bairi Aquila ya wīpū caneñanucūrā cāā. Bairi ape, yu baire bairo caācū, yu camai Epeneto cawāmecucu cū űuáto. Cū pūame Asia yepa macāācū, aperā ti yepa macāāna jūgoye Jesucristore catūgousajūgoricu majū āmi. ⁶ María cawāmecuco cūā cō űuáto. Cō pūame mujāārē butioro caroaro mujāā caānorē bori, mujāā juātīnucūñama. ⁷ Aperā yu ya macā macāāna Andrónico, ape Junias cawāmecuna yu mena preso jorica wīpū caānana cūā na űuáto. Mai, na pūame apóstolea majā mena macāāna na camairā majū niñama. Bairi tunu yu jūgoye Jesucristore tūgousajūgoyupa.

⁸ Ampliato cawāmecucu cūā cū űuáto. Marī Quetiupaure catūgousau cū caānoi, yu bapa, yu camai majū niñami cū cūā. ⁹ Apei Urbano cūā cū űuáto. Cū cūā jāārēā bairo Jesucristo yaye macāājērē capaanicūū majū niñami. Apei yu camai Estaquis cūā cū űuáto. ¹⁰ Cū űuáto Apeles cawāmecucu cūā. Cū pūame Jesucristo mena cū catūgoñatutuarijere marī masiō joroque caroaro átīāninucūñami. Bairi aperā Aristóbulo ya wii macāāna cūā na űuáto. ¹¹ Apei yu ya macā macāācū Herodión cūā cū űuáto. Bairi Narciso ya wii macāāna Jesucristore cariape catūgousarā cūā na űuáto. ¹² Marī Quetiupau yaye macāājērē capaabojanucūrā rōmirī Trifena, apeo Trifosa cūā na űuáto. Bairi apeo jāā baiore bairo caācō Pérsida cō űuáto. Cō pūame tutuaro mena marī Quetiupau yaye paarique macāājērē paanicūñama. ¹³ Rufo cūā cū paco mena cū űuáto. Cū pūame Jesucristo mena catūgoñatutuaū nipetiro to macāāna na camasi majū niñami. Cū paco cūā cañuo, yu paco majūrē bairo caroaro yu cañīno ninucūñama. ¹⁴ Ānoa cūā na űuáto: Asíncrito, ape Flegonte, ape Hermes, ape Patrobas, ape Hermes, bairi aperā marī yarā na mena macāāna űubueri majā cūā na űuáto. ¹⁵ Na űuáto ānoa cūā: Filólogo, apeo Julia, apeo Nereo, apeo cū baio cūā, apeo Olimpás cawāmecuco cūā cō űuáto. Bairi nipetiro Jesucristo mena catūgoñatutuarā marī yarārē bairo caāna na mena caāna cūā na űuáto.

¹⁶ Bairi mujāārē niña: Mujāā to macāāna tocānacāūpua nucūbugorique mena āmeo bocári caroaro āmeo jēninucūña. Nipetiro ato macāāna űubueri majā Jesucristore catūgousari poari macāāna mujāārē űurotijoyama.

¹⁷ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, tutuaro mena atore bairo mujāārē niña: Masacatiri āña. Jesucristo mena jīcārōrē bairo mujāā tūgoñatutuamasīētīō joroque caāna mena āmerīcōāña. Tunu roro mujāārē yapapua joroque caāna mena āmerīcōāña. Na yaye queti pūame mujāārē jāā caquetibujūrique macāājē űnie mee, ricaati quetibujūrique niña. Torena, na mena āmerīcōāña. ¹⁸ Na pūame marī Quetiupau Jesucristo cū caātīrotirijere caquetibujūnicūrā mee niñama. Na majūā roro na rupau caborore bairo na caátie macāājērē quetibujūrā átīnucūñama. Tunu bairoa caroaro ĩtori, tūgoricaro űurō carorije macāājērē quetibujūrī, camasā cayeri tūgoñatutuaenarē roro na ĩ quetibujū mawijionucūñama. ¹⁹ Mujāā pūame roque caroaro Jesucristo yaye quetire mujāā tūgousaya. Camasā nipetiro cūā cārē mujāā catūgousanicūrījērē caroaro masīñama. Bairi yu cūā mujāā mena yu useaniña. Tunu bairo caroa Espiritu Santo mujāārē cū camasiōjorije jūgori caroa macāājē jetore mujāā caātīāno yu boya. Carorije macāājē roquere mujāā caātīāno yu boetiya. ²⁰ Tore bairo mujāā caātīmasīrō jūgori marī Pacu Dios yerijōrō ānajērē cajomasī pūame, wātī mujāārē cañtonucūrē yoaro mee cū mujāā netōnucāō joroque ātigumi. Mujāā rūpori mena apeye űnierē pea aborericarore bairo cū mujāā átio joroque ātigumi Dios. Marī Quetiupau Jesucristo caroare mujāā cū jonemoáto.

²¹ Mujāārē űurotijoyami yu bapa yure cajupaanicūū Timoteo cawāmecucu cūā. Aperā yu ya macā macāāna, yu mena caāna Lucio, Jasón, Sosípater cūā űurotijoyama mujāārē.

²² Yu, Tercio cūā, ati cartare Pablora cawoabojau, marī Quetiupaure catūgousau ānirī mujāā yu űurotijoya.

²³ Gayo cūā mujāā űurotijoyami. Yu, Pablo pūame, cū ya wīpū yu ānīnucūña. Atopū nipetiro űubueri majā pūame űubuerā etanicūñama. Apei Erasto cawāmecucu, ati macā macāāna yaye dinerore cañnacotebojari majōcu cūā mujāārē űurotijoyami. Tore a bairo mujāā űurotijoyami cū bai Cuarto cawāmecucu cūā. ²⁴ Marī Quetiupau Jesucristo nipetiro mujāārē caroare cū jonemoáto. Bairoa to baiáto.

²⁵ Marĩ Pacu Diore cũ marĩ cabasapeoro ñuñã. Cũ puame mujããrẽ cũ mena nemojãñurõ mujãã tũgoñatutuao joroque caácu majũ niñami. Tore bairo mujããrẽ átimasĩñami Dios, cũ yaye caroa queti camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ quetire mujãã yu caquetibujunucũrĩjẽ jũgori yua. Tunu bairoa Jesucristo yaye quetire mujãã yu caquetibujunucũrĩjẽ jũgori tore bairo mujããrẽ yeri tutuarã mujãã átimasĩñami. Atie yu caquetibujunucũrĩjẽ puame camasãrẽ cũ camasĩõetaje, ati yepa caãniparo jũgoyepua caãnajẽ niña. ²⁶ Cabaimiatacũãrẽ, ãme roque profeta majã na cawoatucũrĩqũẽ jũgori marĩ masĩõ joroque marĩ átiyami Dios. Cũ, caãnicõãninucũũ, cũ caátirotirore bairo marĩ átianio joroque ĩ, ãmerẽ tiere marĩ masĩõñami. Atie cũ caquetibujugarique mai camasãrẽ cũ camasĩõetajere ãme roque nipetiro camasã roari ati mũmrecõo macããnarẽ na masĩõ joroque átiyami Dios. Bairo tiere na cũ camasĩõrõ jũgori yua, cariape tiere tũgori bero na catũgousaparore bairo ĩ, na masĩõñami Dios.

²⁷ ¡Marĩ Pacu Dios, jĩcãũã caãcũ, ñe ũnie rusaeto camasĩ majũrẽ cũ marĩ basapeoto! “Cũ, Dios jetorea cũ caátimasĩrĩjẽ cũ catutuarije, tocãnacã rũmua to ãnicõã ãmarõ,” marĩ ĩ tũgoñatutuacõã ninucũgarã, marĩ Quetiupau Jesucristo jũgori. Bairoa to baiãto.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a los CORINTIOS

Saludo

¹⁻² Yu, Pablo cawāmecucu, Dios cū cabesericu yu caānoi, yu piijowī, Jesucristo yau apóstol cū caquetibujurotjōu yu caānipeere bou. Marī yau Sóstenes mena ati cartare mujjäärē woajou yu átiya. Mujjää, jãa yarã Corinto macã macãana Diore catũgousari majã, Jesucristo jũgori Dios yarã caroarã caānarē mujjää yu woajoya ati cartare. Bairi tunu tocãnacãpau macãana Jesucristore caĩroari poari mena macãana mujjää caānipeere bou, mujjää cãārē mujjää beseyupi. Bairi marī cãārē marī Quetiupau, na cãārē na Quetiupau majũ niñami, marī Quetiupau Jesucristo puame yua. ³ Bairi caānijũgoro atore bairo mujjäärē ñiña: Marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena caroea mujjää na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cãārē na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Bairi tocãnacãnia, “Dios, jãa mena mu ñujãñuña,” ñi jēninucũña, Jesucristo jũgori Dios mujjäärē caroaro majũ cū caátiere ñnarī. ⁵ Baiɸua Dios, Jesucristo mena jũgori nocãrõ majũ paio netõrõ cū caátibojarique cañurĩjērē mujjää joyupi. Bairo cū caáto jũgori cū yaye busurique cãārē nemojãñurõ mujjää quetibuju masĩo joroque ásupi Dios. Tunu bairoa cū yaye caroa quetire cariape masĩrĩqũe cãārē mujjää joyupi. ⁶ Bairi caānorē bairo cariape, “Ape yeri majũrē mujjää jogumi Dios,” mujjää yu caĩquetibujuricarorea bairo baimajũcõãña merē yua. ⁷ Tore bairo mujjää caāno jũgori yua, ñe ñnie rusaeto tocãnacã wãme caroa macããjē átiãni masĩrĩqũerē mujjää cũgocõãña Jesucristo marī Quetiupau nemo ati yeparu cū cabauetaparo jũgoye. ⁸ Bairi Dios puame tũgoñatutuariquere mujjää jocõã nigumi ti rãmu catusari rãmu caānoru. Bairo áticoa ninucũgumi Dios, marī Quetiupau Jesucristo ati yeparu cū catunuetari rãmure, ni jicãũ ùcũ mujjäärē, “Mujjää buicũtiya,” qũĩfeticõãto ĩ. ⁹ Bairi Dios puame roque caānorē bairo cariape cū caĩjũgoyetiricarorea bairo caacũ niñami. Cũ, Dios puame roque mujjää piijowī, cū macũ marī Quetiupau Jesucristo mena jicãrõrē bairo mujjää caāniparore bairo ĩ.

Divisiones en la iglesia

¹⁰ Yu yarã, yu bairãrē bairo caāna, marī Quetiupau Jesucristo cū catutuarije mena mujjäärē ñiña: Jicãrõrē bairo tũgoñanemorĩ masaricawoena, caroaro ãnicõãña. Hseanirõ ãña. Jicãrõrē bairo tũgoñarĩ, jicãrõ tũni ãmeo tũgoñãña mujjää yeripu. ¹¹ Atiere mujjää ñiña, yu yarã yu bairãrē bairo caāna, capee wãme mujjää cabaibotionucũrĩjērē Cloé ya poa macãana jũgori caqueti tũgonucũ ãnirĩ. ¹² Atore bairo jicããrã mujjää mena macãana na cañucũrĩjērē Igu ñiña: “Jãã, Pablro catũgousarã jãã ãniña,” tunu aperã cãa: “Jãã, Apolos yarã jãã ãniña,” aperã cãa: “Jãã, Pedro yarã jãã ãniña,” aperã cãa: “Jãã roque Cristo yarã puame majũ jãã ãniña,” ĩ busubotionucũñama. Jicã majãrē bairo mujjää busuetiya.

¹³ ¿Dopẽĩrã tore bairo mujjää ĩ busupainucũñati? Jicãũã niñami Cristo. Ricawatiri caacũ mee niñami. ¿Yu, Pablo ato yucupãipu mujjää yaye wapare netõgu yu riayupari? ¿O, yu wãme mena ĩrĩ mujjää na bautizayupari? Bairo aɸeyupa, tame. ¹⁴ Yu roque ni jicãũ ùcũrē mujjää yu bautizaeru baiɸua. Bairi Diopure, “Yu mena mu ñujãñuña,” ñi jēninucũña. Baiɸua, Crispo, aɸei, Gayo cawãmecũna roquere yua na yu bautizawu. ¹⁵ Torecu, ni jicãũ ùcũ mujjää mena macããcũ, “Pablo wãme mena ĩrĩ, cabautizaecoricu yu ãniña,” ĩ masĩtĩñami. ¹⁶ Estéfanas ya poa macããna cãārē na yu bautiza royawu. Aperã noa ñnarē yu bautizaetir yawu. ¹⁷ Baiɸua, Jesucristo yure bautiza rotijoemi. Cũ yaye queti, camasãrē cū canetõrĩqũē queti roquere yu quetibuju rotijowī. Ati umãrecõo macããjē tũgoñarĩqũē jũgori tutuaro camasĩnetõmajũcõãrē bairo yu cũemi baiɸua. Jesucristo yucupãipu cū cariarique, wapa manorē bairo to tuaticõãto ĩ, tore bairo yu cũwĩ Jesús.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Cristo yucupãipu cū cariarique caroa quetire cariape mee caānierē bairo tũgoñanucũñama yasiricaropu caãpãrã puame. Bairo cabaimiatacãārē, atie caroa queti Dios catutuaa yaye queti puame marī cū yarãrē cū canetõpue majũ ñiña yua. ¹⁹ Torea bairo ĩ quetibujuya tirũmũpũ Dios yaye busurica totipu na cawoatucũrĩqũē cãa: “Masĩrĩ majãrē camasĩenarē bairo na ãnio joroque na yu átiyu.

Tunu bairoa caroaro catũgomasĩrãrē catũgomasĩenarē bairo na ãnio joroque na yu átiyu,” ĩ woatuyupa.

²⁰ Bairi ati umãrecõo macããjērē camasĩrĩ majã caānimirĩcãrã puame camasĩena cabũgoro macããnarē bairo tuagarãma. Aɸei, “Cajũgobuei yu ãniña,” caĩ cãã torea bairo

tugami. Torea bairo busunetōmasiētīgami ati umurecōopu macāājērē masīrī batiōro cabusubotionucūā cūā yua. ¡Dios puame ati umurecōo macāājē na camasīrījērē nemojāñurō na masīētio joroque na átiyami! ²¹ Nipetirijere caátimasī niñami Dios. Bairi mai ati umurecōo macāāna camasā na majūā na camasīrījē mena cūrē na camasīrō boesupi Dios. Bairo puame boyupi: “Yu yaye quetire na catūgousaro jūgori na yu netōdōg,” í cūjūgoyupi. Bairo Dios cū cañmiatacūārē, “Cabūgoro macāājē niña,” í tūgoñanucūñama aperā Diore camasīēna puame tie quetire.

²² Bairi judío majā cūā Dios yaye quetire cariape tūgogarā jūgoye, cū yaye macāājē átijēño iñorīqūrē batiōro bonucūñama. Bairi aperā griego majā puame cūā ati yepa macāājē masīrīqūrē jetore batiōro tūgousaganucūñama. ²³ Jāā puame roque yucupāipū na caparaturicū Mesías yaye queti majūrē jāā quetibūjunucūñā camasārē. Bairi ānoa judío majā puame tiere tūgotejāñūñama. Aperā judío majā caāmerā puamerā cabūgoro macāājērē bairo tuanucūñā tie queti. ²⁴ Bairo na cabaimiatacūārē, aperā Dios cū capiiricará, cū cabesericará judío majā, aperā judío majā caāmerā puamerē Mesías, Dios macū catutuau majū niñami. Tunu bairoa, “Dios yayerē camasī majū niñami,” í tūgoñamasīcōāñama. ²⁵ Ati umurecōo macāāna, Dios tore bairi wāme átimasīrī marī cū canetōrīqūrē cabūgoro macāājērē bairo tūgoñanucūñama. Bairo na caītūgoñarījē cariape mee niña. Ati umurecōo macāāna na camasīrījē nipetiro netōjāñurō caānimajūrījē niña tie Dios cū caátimasīrījē puame roque. Tunu bairoa Dios cū catutuarijere caānimajūrījē meerē bairo ati umurecōo macāāna na caññmiatacūārē, camasā na caátimasīrījē netōjāñurō catutuarijere niña.

²⁶ Yu yarā, merē mujāā tūgoñamasīrā. Ati umurecōo macāāna na caññajoro, camasīēna mujāā caānimatacūārē, mujāā beseypūi Dios cū yarārē bairo yua. Bairi jīcāārācā jeto ninucūñama mujāā mena macāāna carotimasīrā. Tunu bairoa jīcāārācā jeto quetiuparā caāñipoa macāānarē bairo caāna cūā ninucūñama mujāā watoare. Bairo caāna mujāā caānimatacūārē, mujāā beseypūi Dios cū yarārē bairo yua. ²⁷ Bairi, “Camasīēna niñama,” camasā na cañrārē na cūñupī Dios cū yarā caāniparārē. Ati yepapū macāājērē camasīrā puame na camasīmirījērē, “Wapa maa,” na ī tūgoñaboboāto ī, tore bairo ásupi Dios. Tunu bairoa tutuaro cabaibotiōrā, “Jāā catutuarijere wapa maa,” na ī tūgoñaboboāto ī, ati umurecōo macāāna catūgoñatutuēnarē na beseypūi Dios cū yarā ronārē. ²⁸ Dios puame na beseypūi camasā aperā na caññaterārē. Tunu bairoa ati umurecōo macāājērē caboēnarē na beseypūi. Bairo puame īgu niña: Dios na beseypūi ati yepapūre ñe ūnie cawapa mánarē bairo camasā na caññarārē. “Caānimajūrā jāā āniña,” ati yepapūre cañrārē cabūgoro macāānarē bairo na ānio joroque átigu, tore bairo ásupi Dios. ²⁹ Tore bairo Dios cū caāto yua, ni jīcāū ūcū, “Yuā, yu majūā caānimajūrē bairo caātijīātimasī yu āniña,” í tūgoña botiomasiētīñami Dios cū caññajoro. ³⁰ Dios puame roque cū macū Jesucristo jūgori cū mena macāāna majū mujāā ásupi. Tunu bairoa Jesucristo jūgori caroa wāme marī camasīpee cūārē marī joyupi. Cū, Cristo jūgori marī carorije wapare marī canetōpee cūārē cūñupī Dios. Cū yarā caroarā, cū canetōrīcārā majū marī cūñupī Dios. ³¹ Bairi Dios ya tutipū cūārē atore bairo ī woatuyupa: “Ni jīcāū ūcū caānimajūrē bairo catūgoñau puame, ‘Dios roque marī netōdōrō caānimajūrē niñami,’ qūrī tūgoñamasīcōāto Dios cūārē,” í quetibūju woatuyupa.

2

El mensaje de Cristo crucificado

¹ Torecū yu yarā, Dios camasārē cū camasīōetaje āme roquere cū camasīōrījē queti cariape macāājērē mujāā quetibūju etau, camasīnetōūrē bairo botiōro mujāārē yu quetibūju ñesēāepū. ² Yu roque mujāā tūpūre ācū, Jesucristo yucupāipū cariaricū yaye queti jetore mujāā yu quetibūjuwu. Ape wāme ricaati mujāārē yu quetibūjueru, “Jesús yucupāipū na caparaturicū na masīāto,” í. ³ Mujāā tūpūre etau, caquetibūjumasiēcūrē bairo yu tūgoñawū. Bairo catūgoñau ānirī tūgoña uwiri yu nananucūwū, mujāārē quetibūjuwu yua. ⁴ Bairi topūre mujāārē caroa quetire quetibūju ācū, caroaro masīriyoeto jeto mujāā yu quetibūjuwu. Nocārō ati yepa macāāna na camasībotiōrije ūnie mena masīrī, mujāārē yu quetibūjueru, “Camasī majū niñami Pablo,” yu mujāā caletiparore bairo ī. Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori roque, “Pablo cariape quetibūjuyami,” mujāā ī tūgoñao joroque yu āpu. Tunu bairoa Dios cū catutuarijere āti iñorī, tore bairo mujāā iō joroque yu āpu. ⁵ Tore bairo yu āpu, Dios cū caátimasīrījē, cū catutuarijere iñarī bero, cū mena mujāā catūgoñatutuarore bairo ī. Camasā ati yepa macāāna na camasīrījē macāājērē tūgoro bero, Dios mena mujāā catūgoñatutuarore roquere yu boepu.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

⁶ Tore bairo quetibūjumirācūā, aperā merē Diore caroaro cariape catūgousaricārā na caāmata, paio Dios cū camasīōrījē mena jāā quetibūjunucūñā. Bairāpuā, ati umurecōo macāāna camasīrī majā, o quetiuparā camasīrā cayasiparā na camasīrī wāme ūnie mena

mee jáã quetibujunucũña. ⁷ Dios yaye queti, camasãrê cû camasĩðetaje masĩrĩquẽrê mujããrê jáã quetibujuya. Marĩ camasĩtãjê, ati yepa caãniparo jũgoyerna marĩrê caroaro majũ cû canetõga jũgoyetirique macããjê queti roquere jáã quetibujunucũña. ⁸ Atie wãme quetibujuriquere ati umũrecõ macããna quetiuparã cariape tũgoboca masĩesupa. Tore bairo tiere cariape catũgomasĩrã na caãmata, nocãrõ caroú caãcũ Jesucristore yucapãĩru cû papuatuetibujoricarãma. ⁹ Torea bairo ĩ quetibujũ woatuyupa Dios ya tutipũ cããrê: “Dios puame cãrê camairãrê caroa majũrê na cãgoyuyami.

Camasã na caĩñaetaje, na catũgoetaje, na catũgoñacoteetaje majũrê na qũenoyuyami,” ĩ quetibujũ woatuyupa ti tutipure.

¹⁰ Tiera Dios ãmerê yu marĩ masĩð joroque átiyami cû Yeri Espĩritu Santo jũgori. Espĩritu Santo puame nipetiro wãme caĩñamasĩpeyou majũ niñami. Nocãrõ Dios cû camasĩnetõnucãcõãrĩjêrê, camasã na camasĩtẽtẽ cããrê camasĩ majũ niñami Espĩritu Santo puame.

¹¹ Ni jĩcãũ ùcũ, jĩcãũ camasocũ cû yeripũ cû catũgoñarĩjêrê marĩ masĩtĩña. Cũ, caãcũ jeto cû yeri cû catũgoñarĩjêrê masĩ masĩñami. Torea bairo Dios yeri pũna Espĩritu Santo jeto masĩñami cû yeripũ cû caãtĩñimasĩnucũrĩjê puamerê. ¹² Bairo marĩ puame roquere ati umũrecõ macããna yeri pũna ùnie meerê marĩ jowĩ Dios. Cũ Yeri Espĩritu Santo majũrê marĩ jowĩ. Cũ puame nocãrõ cañũ ãnirĩ tore bairo cû Yeri majũrê marĩ jowĩ, cû yaye macããjêrê marĩ camasĩparore bairo ĩ. ¹³ Bairo jáã puame Espĩritu Santo Dios Yeri majũ cû camasĩõrĩjê jũgori jáã quetibujunucũña. Jáã majũã jáã catũgoñarĩjê mena jáã camasĩjũgoatãje meerê jáã quetibujunucũña. Bairo Espĩritu Santo yaye masĩrĩquẽ macããjê mena camasã aperã Espĩritu Santorea cayericunarê na jáã quetibujũ netõnucũña.

¹⁴ Ni jĩcãũ ùcũ ati yepa macããcũ Espĩritu Santo cacũgoecu puame cû camasĩõgarijere boetinucũñami. Cabũgoro macããjêrê bairo tũgocõãnucũñami Espĩritu Santo cû caquetibujugarijere. Tunu bairoa tie quetire tũgomicũã, tiere tũgomasi jĩãtietinucũñami. Espĩritu Santo jũgori Dios yaye macããjêrê marĩ masĩña. Bairo Espĩritu Santore cacũgoena puame roque cû yayerẽ tũgomasi jĩãtietinucũñama. ¹⁵ Bairo apeĩ camasocũ, Espĩritu Santo Dios Yeri majũrê cacũgon tucãnacã wãme ati umũrecõ macããjê caroa wãmerê bese-masĩñami. Bairo tunu noa ùna camasã Dios Yeri cacũgoena puame qũĩñabese masĩñama cû caãtĩnierê. ¹⁶ Bairo torea bairo ĩ quetibujuya Dios ya tutipũ cããrê: “Ni jĩcãũ ùcũ marĩ Quetiupau cû yeripũ cû catũgoñarĩjêrê masĩcũmi. Tunu bairo ni ùcũ, Dios cû caãtipeere cû quetibujupomasĩcũmi,” ĩ quetibujũ woatuyupa Dios ya tutipũ. Tore bairo cabaimajucõãmiatacããrê, marĩ puame Espĩritu Santo jũgori Cristo cû catũgoñarõrêã bairo catũgoñarã ãnirĩ Dios yaye macããjêrê marĩ masĩcõãña.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

¹ Toroque yu yarã, Espĩritu Santo cû caãnijũgorãrê bairo caãnarê mujãã yu quetibujũ masĩpũ. Baĩrua, ati umũrecõ macããna na catũgoñarĩjêrê bairo catũgoñarĩquẽcuna ya wãme caãnarê mujãã yu quetibujũwu. Bairo cawĩmarãcãrê quetibujure bairo masiriyoe-toaca yu quetibujũwu mujããrê Cristo yaye queti puamerê yua. ² Baĩrua, camasiriyoeie wãme jetore mujãã yu quetibujũwu. Cawĩmau caũpũrê ùpẽcõãrê joure bairo yu ãru, mujããrê ugarique majũrê joricaro ùnorêã yua. Bairo mujãã puame Jesucristo yaye queti camasiriy-orijere mujãã tũgopeyo masĩtĩña mai. ¡Mujããrê rusamajucõãña mujãã catũgomasipeyoepe! ³ Bairo mai Dios yaye quetire mujãã tũgomasi peyoetiya, ati umũrecõ macããna na catũgoñanucũrõrê bairo jeto mujãã catũgoñarĩjê jũgori. Bairo ati umũrecõopure mai ãna, roro ãmeo ññate, ãmeo ññaugo apeye ùnierê mujãã átiya. Ati umũrecõ macããna na catũgoñarĩjê mena tũgoñarĩ na caãtinucũrõrê bairo jeto caãtĩtũgoñarã mujãã ãniña mai. ⁴ Bairo aperã jĩcããrã mujãã mena macããna atore bairo ĩnucũñama: “Yua, Pablore catũgousau yu ãniña,” tunu apeĩ puame: “Yua, Apolore catũgousau yu ãniña,” ãmeo ĩ busurique netõnucũñama. Tore bairo mujãã caĩata, ati umũrecõ macããna ya wãme catũgoñarĩquẽcuna majũ mujãã ãniña mai.

⁵ Bairo yu, Apolos mena noa ùna mee jáã ãniña. Dios yaye quetire caquetibujurã, cãrê cajuãti majãrê bairo caãna jáã ãniña. Jáã, mujããrê jáã quetibujũwu marĩ Quetiupare cariapea mujãã catũgousapeere yua. Bairo jáã puagarãpu marĩ Quetiupau cû caãtĩrotijoricarore bairo jeto jáã átinucũña. ⁶ Yua, Jesucristo yaye quetire mujãã yu quetibujũ jũgowu, otere otejũgoure bairo. To bero Apolos puame mujãã quetibujunemoñupĩ, mujãã camasiritietiparore bairo ĩ, yu bero otere oco pioure bairo. Bairo cû caãto, Dios puame roque nemo-jãñurõ cû mena mujãã tũgoñatutuaõ joroque ásupi, tii otei cabutiwãmuátõre bairo yua. ⁷ Bairo yu ote jũgoure bairo caquetibujũgoricu, tunu apeĩ yu bero, tii otei caputiricu to butiátõ ĩ, caoco pioricare bairo caquetibujunemorĩcũ mena cabũgoro macããnarê bairo jáã ãniña.

Dios p̄ame roque caānimajūū niñami. Cū roque otei caputiwāmáátóre bairo nemojāñurō cū mena mujāā tūgoñatutuo joroque caācu majū niñami. ⁸ Bairi caquetibujūjūgorica, apeí cū bero quetibujūnemoricū mena jicārō tūnia nicōāñama. Bairo na caāniatiacāārē, Dios p̄ame narē, caroare na jogūmi na paariquere ñnarī cū cajogaro jicārō tūnia. ⁹ Dios yaye quetire, yu, Apolos p̄ugarāpua Diore caquetibujūbojarā jāā āñifa. Bairi Apolos p̄ame yu paarique bapa majū niñami. Mujāā p̄ame yua, Dios yarā cū wese, cū caoteri wesere bairo caāna mujāā āñifa. Tunu bairoa cū wii roto cū cawii qūēnorōrē bairo mujāā āñifa.

¹⁰ Yu p̄ame, “Yu yaye quetire caquetibujū jūgoyecatipau niğumi,” Dios cū cañricū majū yu āñifa. Bairo caācū āñirī wiire paariquere capaājūgomasirē bairo caācū caānijūgorije ūtā rupaare capeojūgoyecacure bairo yu āñifa. To beropre apeí p̄ame apereye cape-onemousaure bairo niñami. Cū p̄ame yu berore quetibujūnemoñami Dios yaye quetire. Bairāpua, tocānacāpua camasārē quetibujūri majā caroaro cariape jeto na caquetibujūro ñuñā. ¹¹ Bairi Jesucristo ūtāā na cacūjūgoricare bairo caācū yaye queti jettore yu quetibujūnucūñā. Bairi apeí ricaati quetibujū buieomasirēñami. Jicāñā niñami Jesucristo ūtāā caānimajūricārē bairo caācū. ¹² Bairi camasā ūtāā caānimajūricārē wii qūēnorā, na cacūjūgorica buire tunu ape wāme ūtā oro, o ūtā plata, o ūtā nocārō caroa mena qūēnomasirēñama. O tunu bairoa yucupāñirī, aperey taa, o carupañorī ūnie mena ti wiire qūēnobujorāma. Toreā bairo yua, ni jicāñā ūcū caroa wāme oro ūtārē bairo cabairije quetibujūriquere quetibujūyami. Apeí p̄ame ricaati wāme, taa ūnierē bairo cabairijere quetibujūbujūomi camasārē. ¹³ Bairi Dios p̄ame catusari rāmū caāno tocānacāp̄urea na paariquere ññabesegumi yua. Ti rāmū caāno Dios p̄ame peero mena atigumi. Bairo etari yua, tocānacā wāme camasā na paariquere peero mena joecōñā besere bairo atigumi. ¹⁴ Toreā bairo ni ūcū cū caquetibujūrije Dios yaye caāmata, caroa majūrē cū jogūmi tie wapa yua. ¹⁵ Bairi tunu ricaati cū paarique Dios yaye mee caānie caāmata, cū paarique p̄ame taa wiire peero caārerore bairo yasioagaro. Baipua, caquetibujūmiricū p̄ame caticōāğumi, apeí cū ya wii caārō, caaturutimasiricūrē bairo yua.

¹⁶ Mujāā, templo Dios ya wiire bairo caāna mujāā āñifa, Dios Yeri Espiritu Santo mujāā yeripū cū caāno jūgori. ¿Tiere mujāā tūgoña masirēñati? ¹⁷ Ti wii, Dios ya wii p̄ame caroa wii majū niña. Ti wiireā bairo caāna cū yarā majūā mujāā āñifa mujāā cūā. Bairi ni jicāñā ūcū mujāā Dios ya wiire bairo caānarē ricaati cū caquetibujūroyetuata, Dios p̄ame popiye cū baio joroque cū atigumi.

¹⁸ Torecū, ni jicāñā ūcū mujāā mena macāācū cū majūā qūito āmericōāto. Ni jicāñā ūcū ati ūm̄recóo macāāna na camasirirjē ūnie jūgori aperā netōrō camasimajūrē bairo cū catūgoñabotioata, tie cū camasirirjē cū jānacōāto. Tere camasiricū majūrē bairo cū āp̄aro tunu. Tore bairo cū caāpata, cariapea masirirqūē majūrē cū jogūmi Dios. ¹⁹ Dios p̄ame roquere ati ūm̄recóo macāājē na camasirirjē cabūgoro macāājē, cawapa manie majū niña. Toreā bairo majū i quetibujūya Dios ya tutipū na cawoatucūrīqūē cūā: “Dios, ati ūm̄recóo macāājērē camasirī majārē, tie na camasirirjē menaina na átīmawijoregumi,” i woatu cūñupā. ²⁰ Tunu ape wēēpū i woatunemoñap̄: “Ati ūm̄recóo macāāna masirī majā na catūgoñarjē mena na camasirānie, cabūgoro macāājē, cawapa manie niña, iñami marī Quetiupau Dios,” i woatuyupa Dios ya tutipū. ²¹ Bairi ni jicāñā ūcū, “Ati ūm̄recóo macāājērē camasirē, catūgosau majū yu āñifa,” qūi botioeticōāto. Bairopua, jāā nipetiro jāā caquetibujūrije mujāā yaye rotie jetoa niña. ²² Bairi yu, Pablo, apeí Apolos, apeí Pedro, bairi ati ūm̄recóo macāājē, marī cacatiānie cūā nipetiro mujāā yaye jeto niña. Tunu bairoa riarique, ati rāmū caānie, ape rāmū caatīpee nipetirijere cūñupī Dios. Tie nipetirije mujāā yaye jeto niña. ²³ Bairi mujāā p̄ame Cristo, jicāñā yarā mujāā āñifa. Cristo p̄ame cūā Dios yau jetoa caācū niñami. Bairi, “Cū yau p̄ame yu āñifa,” camasā ūnarē cañēñiparā mujāā āñifa.

4

El trabajo de los apóstoles

¹ Bairi jāārē, “Jesucristo cū caātirotirijere caāna, cūrē cajuāti majā niñama,” cañparā mujāā āñifa. Dios yaye queti camasārē cū camasirōetaje āme roquere cū camasirōgariquere Diore caquetibujūbojarā jāā āñifa. ² Tore bairo jicāñā paabojari majōcu cū quetiupau cū caātirotirorea bairo caroaro jicārō tūni caātipau niñami. Tore bairo cū caāto, cū quetiupau p̄ame caroaro ññauseanigūmi cū paariquere yua. ³ Bairi yure, “Pablo caroaro quetibujūyami,” o “Roro quetibujūyami,” yu mujāā cañtūgoñarjērē butioro majū yu tūgoñamacāñēñā. Bairi noa ūna jicāñā ati yepa macāāna quetiuparā cūā ññabesemasirēñama. Yu majū cūā tore bairo yu paariquere ñi besemasirēñā. ⁴ Baipua, yu paariquere roro yu tūgoñaeñēñā. Tore bairo catūgoñacū nimicāā, “Dios cū caññajoro ñe ūnie cabui macārē bairo yu āñifa,” ñi masirēñā. Marī Quetiupau p̄ame roque ññacōñarī ññabesegumi cū caborore bairo yua. ⁵ Bairi mujāā p̄ame roque ti yutea caetaeto cajūgoyē ññabeseñicōāñā. Marī Quetiupau p̄amerē cū

coteya. Cū puame roque ati yeparure etari canaitiārõpu caānarē bairo baujaeto na caátaje nipetirijere caroaro cabusurõpu na iñapetio joroque átigumi. Tocānacāpũrea camasā na yeri na catũgoñarijērē marĩ iñopeyocõāgumi. Bairo átiri bero yua, tocānacāpũrea, “Caroaro mujāā arũ,” na iğumi Dios cū caĩparā cajesorārē yua.

⁶ Yũ yarā, mujāā yaye caānipee caroaro mujāā canetõpeere ĩ, ati wāmerē mujāā yũ quetibujũya. Bairi yũ, Apolos mena jāā cabairijere ĩcõñari, mujāārē yũ quetibujũya. Tie jāā cabairijere mujāā puame iñacõñari, Dios yaye woaturique caĩquetibujõro netõjāñurõ ape wāme átibupeo āmericõāña. Ricaati wāme mujāā átiamerĩgarā. Bairi mujāā puame, “Jāārē caquetibujũgõu puame mujāārē caquetibujũgõu netõõrõ camasĩnetõũ niñami,” mujāā ĩ tũgoña botioetinuçũgarā. ⁷ Mujāā, aperi netõõrõ caānimajũrā cañurā mee mujāā āniña. Camasĩnetõõrā mee mujāā āniña. Nipetirije mujāā cacũgorije mujāā camasĩrjē Dios mujāārē cū cajorique jeto niña. Bairo Dios mujāārē cū cajorique caānimiatacũārē, çnopẽĩrā mujāā majũ camasĩjũgoriquere bairo mujāā tũgoñari? Bairo mujāā catũgoñarijē ñuẽtĩña.

⁸ Bairo caāna āniri atore bairo mujāā tũgoñanuçũña: “Dios yaye nipetirijere jāā masĩña. Ñe ũnie jāā rusaetiya. Nipetirije jāā cabotũgoñarijērē jāā cũgopeyocõāña. Pablojāārē na marĩ macāetĩña,” mujāā ĩnucũña topũ jāā caāmerõ. Quetiuparā reyre bairo mujāā tũgoñanuçũña merē. ¡Bairũpu, cariapea rey masĩrĩqũerē bairo ñe ũnie rusaeto mujāā camasĩlata, ñubujoro! jāā cū mujāā camasĩrjērē jāā tũgonemobujorā, tame! ⁹ Bairo yũ caĩrjē caānimiatacũārē, atore bairo ñi tũgoñaña: “Jāā, Jesũs yaye quetire Dios cū caquetibujõrotijoricarē puamerē cabugoro macāāna, catusaari majārē bairo jāā cũñupĩ. ¿Dopẽĩ bairo roro cū cayasioreparārē bairo jāā cū cũñupari?” ñi tũgoñaña. Bairi nipetiro ati yepa macāāna, umũrecõo macāāna āngelea majā cūa popiye roro jāā cabairijere iñanuçũrāma. ¹⁰ Jāā puame Cristo yaye quetire jāā caquetibujõri jũgori cabugoro macāāna camasĩnarē bairo jāā tuaya camasā na caĩñajoro. Mujāā roque Cristo nocārõ cañũ jũgori catũgoñamasĩrā majũrē bairo mujāā tuaya na caĩñajoro. Tunu bairoa jāā puame catũgoñatutuawẽpũña jāā caānimiatacũārē, mujāā puame catũgoñatutuarā majũ mujāā āniña. Jāārē camasā jāā iñatejāñũñama. Mujāā puame roquere caroaro nucũbugoro mena mujāā iñanuçũñama. ¹¹ Bairi āmepũ cũārē roro popiye jāā baiya. Roro jāā aua tãmucõā niña. Tunu bairoa oco etigarā, o juti cũgoena roro popiye jāā tãmũnucũña. Camasā cūa roro popiye jāā baio joroque jāā átiepenuçũñama. Jāā caāni wii majũ cũārē cacũgoena jāā āniña. ¹² Bairi jāā jũticoanuçũña, popiye paamirā. Tunu apeyera camasā roro jāā na caĩtũtiata, “Caroare cū joāto Dios,” jāā ĩ yucoanuçũña. Dios yarā jāā caānoi, roro popiye jāā átiepenuçũñama. Tunu bairoa tiere nocārõ mena jāā nucãcõānucũña. ¹³ Roro majũ camasā jāā busũpainuçũñama. Bairo roro jāā na caĩmiatacũārē, caroa wāme mena na jāā yũnucũña. Ati umũrecõo macãājē camasā na caboetiere na carerijere bairo jāā iñanuçũñama aperi camasā ati umũrecõo macãāna puame. Tore bairo cajũgoyerua jāārē caĩpericarā āmepũ cũārē torea bairo jāā ĩcõā ninuçũñama mai.

¹⁴ Atie yũ caquetibujõwoatujorijere iñari, “Na bobotũgoñato,” ĩ mee yũ woajoya. Yũ pũnarē bairo caāna, yũ camairā mujāā caāno jũgori beyoure bairo mujāā ñi quetibujũ woajoya. ¹⁵ Bairi nocārõ capārā puga wāmo petiro cānacā ml cārõ majũ Cristo yaye quetire cajũgobuerā na caāmata cũārē, yũ puame roque mujāā pacure bairo yũ tuaya. Yua, Cristo yaye quetire mujāā yũ quetibujũgõwu. Yũ jũgori Jesucristo mena mujāā tũgoñatutujũgõwu, caroa queti camasārē Dios cū canetõõrĩqũē quetire yũ caquetibujõro bero yua. ¹⁶ Bairo yũ pũnarē bairo mujāā caāno jũgori yua, yũ caātĩanorē bairo mujāā cūa yure iñacõrĩ caroaro mujāā caātĩano yũ boya.

¹⁷ Tore bairo bori, mujāā tũpu cū yũ joya Timoteore. Yũ camai, Jesucristore caroaro cū catũgõusaro jũgori yũ macārē bairo caācārē cū yũ joya. Cū puame Jesucristore cariape catũgõusau āniri nipetirije yũ caquetibujõricarorea bairo mujāā quetibujõnemogumi. Noo yũ caátõpu ñubueri majārē yũ caquetibujõnucũrõrē bairo Timoteo cū mujāā quetibujõnemogumi. ¹⁸ Mai, aperi jĩcãārā mujāā mena macãāna, “Merē caānimajũrā marĩ āniña. Pablo nemo marĩ quetibujõ apẽmi,” ĩ tũgoñanuçũñama. ¹⁹ Bairi marĩ Quetiupau cū caboata, tãmuriā mujāā tũpu ñiñañesẽāũ atĩgu tunu. Tore bairo mujāārē iñau etaũpu roque, cariapea Dios cū camasĩõrjē jũgori caātĩmasĩrārē, o ricaati caĩbusũpainuçũrā cũārē na ñiñabesegu. ²⁰ Dios cū carotimasĩrĩpau macãājē ati risero mena āmeo busũnetõrĩqũē jeto mee niña. Dios cū catutuarije jũgori jĩcārõ tũni marĩ caātĩanimasĩrjē majũ niña. ²¹ Bairi mujāā tũpu etaũ, ¿dope bairo yũ caatõre mujāā boyati? ¿Roro popiye mujāā yũ caatõre mujāā boyati? ¿O caroaro iñamairĩqũē mena mujāā yũ cabocãrore mujāā boyati? Caroaro mena mujāā yũ cabocãro ñiña, yũra.

¹ Jicãu mujãã mena macããcũ carori wãme majũrẽ cũ caãtiere jãã queti tũgonucũña. “Cũ pacu nũmo, cũ muñorẽ roro átiepenucũñami,” jãã i quetibujũnucũñama. Ti wãme ñuetimajũcõãña. Aperã Diore camasiẽna cũã ti wãme ñnopurã áperimajũcõã nucũñama. ² ¡Tore bairo mujãã mena macããcũ roro caãcũ mena nimirãcũã, “Ñe ñnie carorije caãperã majũ jãã ãniña,” mujãã i tũgoña botionucũña! ¡Boori puari cayapapuapeere tore bairo mujãã i tũgonũnucũña! Bairo mujãã mena macããcũ rorije caãtiãcũrẽ cũ wiyocõãña. ³ Maĩ, yu puame mujãã tũpu ãmerĩmicũã, yu catũgoñarĩjẽpũna mujãã mena ãcũrẽ bairo yu ãnicõãña. Bairo mujãã tũpu yu yeri mena caãcũ ãniri carorijere caãtiãnipaire Jesucristo cũ camasiĩrjẽ mena cũ ñiñabesecõãña merẽ. ⁴ Diore ñubuerã mujãã canefãnorũ cũãrẽ mujãã tũpu yu ãnicõãnucũgu. Tunu bairoa Jesucristo cũã cũ catutuarije mena mujãã tũpu nicõãgumi. ⁵ Bairo torũ neñarã yua, carorije caãtipaire cũ wiyorocacõãña, wãtĩ ati rupau cũ cacũgori rupaure cũ cayasiorocaparore bairo ĩrã. Baipua, cũ yeri puamerẽ netõõgumi Dios, marĩ Quetiupau Jesús nemo cũ catunuetari rũmu caãno yua.

⁶ Bairo roro caãtipairã mena nimirãcũã, “Cañurã, carorije caãperã jãã ãniña,” mujãã caĩtũgoñabotiorije ñuetĩña. Bairo merẽ, jicã wãme ĩrĩquẽrẽ ĩrĩcãrõ puamata, mujãã masĩña: “Petoaca levadurare marĩ cajããmiatacũãrẽ, pan qũenorĩcã burũare petiropu jesapeticoaya.” Torea bairo pairo bũtinucũña roro mujãã caãtipairije cũã. ⁷ Bairo tie roro mujãã caãtipairije mujããrẽ caroyeturijere tocãrã ñãnacõãña. Pascua bose rũmu caãno judũ majã levadurare asuena pan cawãma trigo weta burũa mena na caqũenorõrẽã bairo mujãã cũã caroa wãmerẽ átiãnajẽ puamerẽ átiãni wasoajũgoya. Merẽ Jesucristo puame marĩ carorije wapare netõõgu, pajĩãecori riayupi. Cũrẽã, Pascua bose rũmu macããcũ oveja macũrẽ bairo Dios cũ cũñupi. Bairo ãmerẽ yua mujãã puame pan levadura caasua manierẽ bairo caãna mujãã ãniña, carorije cawapa mãna ãniri. ⁸ Bairo Pascua macããjẽ pan levadura caasua manie caugarẽ bairo carorije áperã ãniriotiya. Cariapea caroaro jeto átiãniriotiya ati yepa marĩ caãno ñno mai. Ricaati marĩ ãmerĩgarã.

⁹ Ape carta yu cawoarica cartapũre mujããrẽ atore bairo ñi quetibujũ woajowu: “Na rupau mena roro caãtiepepairã mena bapa cũpericõãña,” ñi quetibujũ woajomiwũ. ¹⁰ Baipua, ati umurecõo macããna carorije caãtipairã, apeye ñnierẽ cũgomĩrãcũã pajĩãñurõ cabonemonucũrã, cayajapairã, aperã na cawericarãrẽ caĩroapairã ñnarẽ na ricawati weyonetõmajũcõãña i mee, tore mujãã yu quetibujũ woatujowu. Tore bairo nipitiro roro caãtipairãrẽ mujãã cawiti weyomajũcoagata, ati umurecõore mujãã aweyocoabujiorã. ¹¹ Bairo puame mujããrẽ ĩgu ñiwũ: Caĩtopairã mena bapa cũpericõãña. Na puame, “Jesu-cristore catũgõwsarã jãã ãniña,” ĩmirãcũã, carõmia mena roro átiepepainucũñama. Tunu bairoa capee apeye ñnie cũgomĩrãcũã, nemojãñurõ bonemonucũñama. Bairo tunu camasã na wericarã ñnarẽ ĩroyayama. Na ñna roro yajapai, roro busũpai, cũmupai bainucũñama. “Na ñna mena bapacũtĩri ugarique ñnie cũãrẽ ugaeticõãña,” i quetibujũgu ñiwũ. ¹²⁻¹³ Bairo yu puame Diore caĩroaenarẽ na ñiñabesemasĩetĩña. Cũ majũ Dios puame na ĩñabesegumi, cũrẽ caĩroaena roro caãtipairãrẽ. Mujãã roque mujãã mena macããna roro caãnarẽ mujãã majũã na mujãã caĩñabesero ñiña. Bairo cũ pacu nũmo, cũ mugõrẽ caãtiepeaire mujãã watoare cũ wiyorocacõãña yua.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

¹ Jicããrã mujãã mena macããna cañuetiere ãmeo átiri bero, ¿dopẽĩrã tiere busu qũenogarã aperã Diore camasiẽna quetiuparã jueces tũpu átĩ, mujãã busu qũenogayati? ¿Dopẽĩrã Dios ya poa macããna ñubueri majã mena neñarĩ tiere mujãã busu qũenoetiayati? Tore bairo roque boya. ² Dios ya poa macããna roque Jesucristo mena ati umurecõo macããna roro na caãtajere ĩñabesegarãma. ¿Tiere mujãã masĩetĩñati? Bairo ati umurecõo macããnarẽ caĩñabesemasĩparã nimirãcũã, ¿dopẽĩrã ãmerẽ cabaimajũetĩẽãcã puamerẽ mujãã ĩñabesemasĩetĩbujocuti? ³ Merẽ mujãã masĩrã: Ángelea majã cũãrẽ catusari rũmu caetaro na marĩ ĩñabesegarã. ¡Bairo caãtiparã majũ ãniri ati yepa marĩ caãtiãnie roquere nemojãñurõ marĩ ĩñabesemasĩña! ⁴ Bairo ati umurecõo macããjẽ roro ãmeo átajere mujãã caãmeoãpata, ñubueri majã marĩ caãtiãnierẽ camasiẽnapũrẽ quetiuparã jueces roro mujãã caãtiere na qũenorotieticõãña. Narẽ na ĩñabese rotieticõãña. ⁵ Atore bairo mujãã ñi quetibujũya, yu caĩrĩjẽrẽ tũgori mujãã catũgoñaboboparore bairo ĩ. Bairo mujãã menarẽ ñubueri majã jicããrã, roro mujãã caãmeoĩrjẽrẽ cabusuqũenobojamasĩrã ãnama. ¡Tame, jicãũ ucũ ãcũmi tie ñnie cabaimajũetĩẽãcãpũrã cabusuqũenomasĩ mujãã menarẽ! ⁶ Bairo ãmerẽ yua, jicã majã nimirãcũã, mujãã majũ roro mujãã ãmeo átinucũña. Bairo átaje ñuetĩña. ¡Bairo mujãã caãtie netõãñurõ ñuetimajũcõãña quetiuparã jueces Diore camasiẽna tũpu mujãã cabusujãrenucũrjẽ roque!

⁷ Tore bairo roro mujãã majũ ãmeo ána, netõjãñurõ mujãã majũ royeturã mujãã átiya, tie wãmerẽ bairo mujãã caápata. ¿Dopẽĩrã roro ãmeo busujãrĩcãrõ ùnorẽã, tie roro mujãã caátiere mujãã nucãcõã ãmerĩñati? “Nugaro, cayajapairã marĩ yayerẽ na yajacoáto,” mujãã cañata, ¿to ñueticutĩ? ⁸ Bairo ïrĩcãrõ ùnorẽã, mujãã puame roro mujãã átípainucũña. Bairo caána ãnirĩ yua, mujãã mena macãana ñubueri majã yayerẽ mujãã ãmeo yajanucũña. ⁹⁻¹⁰ Tore bairo roro caátipairã petoaca ùno cããrẽ Dios cũ carotimasĩrĩpaure etaetigarãma. ¿Tiere mujãã masĩtĩñati? Bairi mujãã majũ roro ãmeo ïtoepeatĩcõãña. Atore bairo carorijere caátipairã Dios cũ carotimasĩrĩpaure etaetigarãma: Roro carõmia mena caátiepepairã, aperã wericarãrẽ caĩroapairã, aperã na ñumoa caãmerãrẽ caátiepepairã, aperã caũmua carõmio mena átrato ùnorẽã na majũ roro caátiepepairã, o carõmia cãã torea bairo caátiepepairã, aperã cayajapairã, aperã cãgomirãcũã apeye ùnierẽ pajãñurõ cabonemopairã, aperã etiri cacũmupairã, aperã roro caĩbusupairã, aperã ïtori caẽmapairã cãã Dios cũ carotimasĩrĩpaure áperigarãma. ¹¹ Torea bairo jĩcããrã mujãã mena macãana roro caátipairã ninucũwã. Cabaimirĩcãrã ãmerẽ yua carorijere caãperã Dios yarã cañurãrẽ bairo caána mujãã ãñaña. Marĩ Quetiupau Jesucristo cã camasĩrĩjẽ jũgori ñe ùnie cawapa cãgoenarẽ bairo mujãã tuaya. Tunu bairoa Espĩritu Santo Dios Yeri jũgori torea bairo mujãã tuaya.

La santidad del cuerpo

¹² Aperã jĩcããrã camasã atore bairo ï tãgoñarãma: “Ñe ùnie yu eññotaetiya. Bairi noo yu caborijere yu átimasĩña,” ï tãgoñarãma. Bairopua, cariape torea bairo baimiña. Bairo cabaimiatacããrẽ, nipitiro marĩ caátijesorije jeto ãmerĩña. Bairo nipitiro yu caátigarije noo caborijere átimasĩmicãã, yu caátie puame yure rotirore bairo caẽmunetõnucãata roque, ñueĩña. ¹³ Tunu aperã jĩcããrã na rupau caborore bairo caátiganucũrã ãnirĩ atore bairo ñnucũña: “Ugajãrĩcã poa macããjẽ ñiña ugarique. Tunu bairoa ugajãrĩcã poa cãã, ugarique cajãñarĩ poa ñiña,” ï busynucũña camasã. Bairo na caĩrĩjẽ cariape ñiña bairopua. Bairo cabaimiatacããrẽ, Dios puame tie puga wãmepurea to yasio joroque átigumi, marĩ paaro, ugarique cããrẽ. Bairi marĩ rupau cãã carõmia mena roro marĩ caátiepepa rupau mee ñiña. Marĩ rupau puame marĩ Quetiupau ya rupau caãnipa rupau majũ ñiña. Bairi tunu marĩ Quetiupau puame marĩ rupau caroaro caátipau majũ ñiñami. ¹⁴ Marĩ Quetiupau Jesucristore cariacoatacu cũ caãnimiatãcããrẽ, cũ catitunuo joroque ásupi Dios. Torea bairo marĩ cãã cariacoatana nimirãcãã, marĩ catitunuo joroque marĩ átigumi Dios nocãrõ cũ camasĩrĩjẽ jũgori.

¹⁵ Bairi marĩ rupau puame Jesucristo mena macãã rupau majũ ñiña. ¿Tiere mujãã masĩtĩñati? Tore bairo marĩ rupau caãnimiatãcããrẽ, ¿dopẽĩrã mujãã puame carõmio caũmua mena roro caepewapatao mena mujãã rupaure mujãã átíepenucũñati? ¡Di rãmũ ùno torea bairo roro áperitotiya, tãme! ¹⁶ Merẽ atiere mujãã masĩrã: Ni jĩcãũ ùcũ caũmũ, carõmio caepewapatao mena roro cũ caápata, na pugarãpua jĩcã rupaure bairo roro caána tuayama. Bairi torea bairo ï quetibũjya Dios ya tutipũ cããrẽ: “Na pugarãpua jĩcã rupaure bairo tuagarãma,” ï quetibũjwoatuyupa. ¹⁷ Torea bairo ni jĩcãũ ùcũ marĩ Quetiupau Jesucristore catũgousau puame, cũ mena macããcũ jĩcã rupaure bairo caãcũ, cũ yerire cacũgon majũ tuayami.

¹⁸ Bairi tocãrõã jãnacõãña roro carõmio mena mujãã caátiepepainucũrĩjẽrẽ. Bairopua, ape wãme jãñurãã jĩcãũ caũmũ roro cũ caápata, cũ rupaure royetumajũcõãũ mee átiyami. Ape carõmia mena roro caátiepepai roque cũ rupaure royetu majũ átiyami. ¹⁹ Atore bairo mujãã masĩrã: Dios, Espĩritu Santore mujãã joyupi. Bairi mujãã rupau puame Dios ya wii templo wiire bairo caãni rupau ñiña. Tie wiĩpũre caãcãrẽ bairo Espĩritu Santo puame mujããpure ninucũñami. Bairi mujãã majũã mujãã caboro carotiparã mee mujãã ãñaña. ²⁰ Dios yarã, cũ macũ yucypãĩpũ pajĩãecori cũ cariarique wapa jũgori cã cabesericãrã majũ mujãã ãñaña. Bairo cũ yarã caána ãnirĩ, mujãã rupau mena caroaro cariape átiri, Diore caĩroaparã roque mujãã ãñaña.

7

Consejos sobre el matrimonio

¹ ãmerẽ mujãã ya carta mena yure mujãã cajẽñiñawoatujoriquere mujãã yu quetibũjyũ. Bairopua, caũmũ atĩ ãmurecõo macããcũ ñumo mácãã cũ caãnicõãta, ñumajũcõãbujioro. ² Cabaimiatacããrẽ, camasã na majũ rupau mena roro na caátiepepairije jũgori tocãnacããpua na ñmo majũ, o carõmio cãã cõ manaru majũ cacũgoparã ñiñama. ³ Bairi na pugarãpua, camanaru, canumo cãã jĩcãrõ tãni na ãnimasiãto. Camanarũcuna, bairi canũmosyã ùna na caãmeoátĩaninucũrĩjẽrẽ na átĩamarõ. ⁴ Carõmio camanarũcuso cõ manaru, cõ mena cũ caãñigarõ, “Mũ mena yu átigaetiya. Yu majũ yu rupaure yu rotimasĩña,” cããrẽ cõ ï netõetĩcõãto. Tunu bairoa caũmũ canũmosycũ, cũ ñmo, cũ mena cõ caãñigarõ, “Mũ mena yu átigaetiya. Yu majũ yu rupaure yu rotimasĩña,” cõ qũĩ netõetĩcõãto. ⁵ Bairi na pugarãpua na caãmeo

átinucũrĩjêrê cõ manapũ cũ caátigaro boeticõã, o cũ cãã boeticõã na ãmeo baieticõãto. Jicãrõ tãni na ãmeo boãto. Baiãrũna, Diore jênigarã, “Tocãrõ yoari yutea marĩ ãmeo áperigarã,” na caãtato bero caãmata roque, tore bairo na ápericõãto. Na cacõrĩcã yutea caetaropũ tunu ãmeo cãgogarãma. Tore bairo na caãto ñugaro. Na majũ na caãtinucũrĩjêrê tunu na caãtinemoeticõãta, wãtĩ pũame roro na átio joroque átiremi ñã, tore bairo átigarãma.

⁶ Atie nipetirije yũ caĩrĩjêrê mujãã átirotimajũũ mee ñiña. “Tore bairo mujãã caãpata roque, ñumajũcõãbujoro,” ï, tore bairo yũ quetibujuya. ⁷ Yũ majũpũna, nipetiro yãre bairo canũmo mãna jeto mujãã caãno yũ bomiña. Baiũa, Dios tocãnacãũpũrea ricaati wãme, o ape wãme baiãnimasiãrĩqũê caãrê marĩ joyupi, cũ caborore bairo marĩ caãtimasãparore bairo ï.

⁸ Bairo cawãmarã, o cawapearã rõmirĩ caãrê atore bairo ñiña: Yũrea bairo mujãã cãã ñũmo cũperĩ, o manapũ cũperĩ mujãã cabaiaata, ñujãñũña, ñiña. ⁹ Baiãrũna, tore bairo mujãã rupaũre, ñũmo borã mujãã canucãjĩãtieticõãta, ñũmocuti rotiya. O carõmia cãã camanapũ borã, manapũcuti rotiya. Ñũmocuti, o carõmia cãã manapũcutiri ãmata, ñujãñũña. Carõmiore bomicãã, ñũmo mãcã, o carõmio cãã manapũ mãcõã cõ caãmata roque, ñũetĩña.

¹⁰ Carõmia, o caãmũna cãã merê cawãmo jiyaricarã roquere atore bairo yũ átirotiya. Mai, yũ majũ mee tore bairo yũ átirotiya. Marĩ Quetiupau roque tore bairo yũ quetibujũ rotiyami: Carõmio, mũ manapũre cũ pitiri cũ aweyoeticõãña. ¹¹ Mai, dico ùcõ ape watoara cõ manapũre capitirico cõ caãmata, nemo cõ manapũ cũpericõãto. Cabero cõ camanapũ booata tunu, cõ manapũ caãnijũgomiãcũ mena busuqũenorĩ, cũ mena cõ tuacõãto tunu. Toreã bairo caãmũ cãã cũ ñũmorê cũ rocaeticõãto.

¹² Ape wãmerã mujããrê ñinemoña yũ majũ yũ catũgoñarĩjê mena. Marĩ Quetiupau yũ cũ caĩquetibujũ cũrotijorique macããjê mee ñiña bairopũ: Ni jicãũ ùcũ Diore catũgousau ñũmo, cõ pũame Diore catũgousaeco nimicõãã, “Cũ mena caroaro yũ ãnimasãgo,” cõ caãta, cõrê cũ pitieticõãto. ¹³ Tunu bairoã dico ùcõ carõmio Diore catũgousao manapũ, cũ pũame Diore catũgousaecu nimicãã, “Cõ mena caroaro yũ ãnigu,” cũ caĩmasãta, cũrê cõ pitieticõãto. ¹⁴ Bairo carõmio Diore catũgousao mena jicãũ caãmũ cũ canũmo cũpata, Diore camasiãcũ cãã caãnimiatacããrê, cũ ñũmo jũgori cañuorê bairo qũĩñapeogumi Dios baiũa. Tunu bairoã caãmũ Diore catũgousau mena jicãũ carõmio cõ camanapũ cũpata, Diore camasiãcõ cõ caãnimiatacããrê, cõ manapũ jũgori cañuorê bairo cõ ñãapeogumi cõ caãrê Dios baiũa. Tore bairo Dios cũ caĩñapeoeticõãta, na pũnaã pũame Diore camasiãna pũnaarê bairo buiajũgoyecaticõãbujorãma. Bairo cabaipẽ caãnimiatacããrê, camanapũ, o canũmo Diore na camasiãrõ jũgori, ñe ùnie cawapa cũgoena pũnaã na caãniparore bairo jãñuri na ñãapeogumi Dios baiũa.

¹⁵ Bairo cabaimiatacããrê, Diore catũgousaecu camanapũ, o catũgousaeco canũmo cãã butiro ãmeo pitiriquere na cabooata, na ãmeo piticõãto. Ati wãme ùnierê tore bairo na caãpata, camanapũ Diore catũgousari majõcu, o canũmo Diore catũgousari majõco ñe ùnie wapa cũgoena tuacõããma. Dios pũame roque caroaro yeri jõrõ mujãã caãnipeere bojũgoyeticũñupĩ. ¹⁶ Bairo, ¿dope bairo mujãã tũgoñañati? Mũ, canũmo, mũ manapũ Diore catũgousaecure cũ mũ carocaata, ¿dope bairo baiãri Dios tũpũ cũ etao joroque mũ átimasãõati? Tunu bairoã, mũ camanapũ, mũ ñũmo Diore catũgousaecure cõ mũ carocaata, ¿dope bairo baiãri Dios tũpũ cõ etao joroque mũ átimasãti? Bairo mujãã ãmeo átimasãna.

¹⁷ Tocãnacãũpũrea ricaati wãme jeto marĩ cabaianimasãpẽ ùnierê Dios cũ cajoricaro jicãrõ tãnia átiãnimasiãna. Dios mujããrê cũ cabeseri rũmu mujãã caãnatõrêã bairo ãnicõãña, mujãã carõmia manapũãcũna, o caãmũna canũmoacũna cãã. Dope bairo cabarije watoã caãnimiatacããrê, caroaro ãnimasãcõãña. Atie yũ caĩrjê nipetirijere yũ átirotinucũña tocãnacãpau macããna ñubueri majãrê. ¹⁸ Bairo ni jicãũ ùcũ cũ rupaũ macããtõrê cayisetarotiricu cũ caãno Diore cũ cabese ecoata, tiere cũ bobotũgoñaeticõãto. Tunu bairoã cũ rupaũ macããtõrê cayisetarotiecare Dios cũ cabesericũ cũ caãmata, cabero cũ yiseta rotieticõãto. ¹⁹ Yisetarotirique ùnie, o yisetarotiecare cãã caãnimajũrjê mee ñiña. Dios cũ caãtirotirijere tũgopeori marĩ caãtiãninucũrĩjê roque caãnimajũrjê ñiña. ²⁰ Caãnijũgoro Dios mujããrê cũ cabesejũgoripau dope bairo caãna mujãã caãnatõrêã bairo tocãnacãũpũna átiãnicõãña. ²¹ Bairo marê Dios, ãmu paabojari majõcure bairo mũ caãno, cũ cabesericũ mũ caãmata, tũgoñarĩqũê paeticõããña. Baiũa, jicã rãmu caãno mũ quetiupau ãmu mũ caãnorê mũ wiyobujioami. Bairo mũ quetiupau cũ caãpata, tãmurĩã mũ witicõagũ cãture yua. ²² Marĩ Quetiupare cũ catũgousajũgori rũmu caãno paabojari majõcu ãmurê bairo caãnacũ nimicãã, ãmerê ãmurê bairo mee tuayami. Camasocu caroaro caãcũ Dios yaye macããjêrê carãbojau majũrê bairo ñiñami. Toreã bairo ape caãmũ cãã Dios cãrê cũ cabeseri rũmu caãno paabojari majõcu mee caãnacũ nimicãã, ãmerê Dios yayere paabojari majõcure bairo ñiñami. Dios ãmurê bairo tuayami yua. ²³ Baiãri mujãã, Dios yarã, cũ macã yucũpãrũ pajĩãecori cũ cariarique nocãrõ paio wapa jũgori cũ cabesericarã majũ mujãã ãniña. Bairo noã ùna ati ãmurẽcõ macããna camasãrê carotiepe ecorãrê bairo baieticõãña. ²⁴ Tore bairo

cabairoi, yu yarã, tocãnacãũpua Dios mujããrẽ cũ cabeseri rũmu caãno, mujãã caãna wãmerẽã bairo nicõãña ãme cããrẽ Dios cũ caĩñajoro.

²⁵ Apeyera, cawãmarã carõmia, o caũmua cãã, manapu mãna na caãnipere jicã wãme ùno marĩ Quetiupau mujãã cũ caãtirotirijere mujãã yu caquetibujunetõpee manĩña. Bairi, “Ti wãmerẽ mujãã átiarã,” ñi masiẽtĩña. Bairo ï masiẽtĩmicãã, yu majũ yu catũgoñarõ mujãã yu quetibujugu baiřna. Marĩ Quetiupau ñiñamairĩ, camasãrẽ canucũbugõsorãre bairo cũ cacũrĩcũ yu caãno jũgori, yu caĩquetibujurijere nucũbugorique mena mujãã tũgõusagarã. ²⁶ Yu catũgoñaata ati yutea capee wãme caũuetie caãni yutea jũgori atore bairo boya: Caũmu cawãmau ñumo mãcãã cũ caãno ñuñã. ²⁷ O cũ canũmo cãpata, cũ ñumorẽ cũ pitieticõãto. O ñumo mãcũ cũ caãmata cããrẽ, carõmiorẽ cũ macãẽtĩcõãto. ²⁸ Tunu bairoa carõmiorẽ bõcari cũ canũmo cãpata, roro ãna mee átiyami. Tunu bairoa jicãõ cawãmaõ carõmio cãã cõ camanapu cãpata, roro áco mee átiyamo. Bairo na cabaimiatacããrẽ, ati yerapu na caãno capee wãme na caãnierẽ tũgoñarĩquẽ pairique nigaro. Tiere ï, yu puame aperã na canũmo cãtiere yu boojãẽtĩnucũña.

²⁹ Yu yarã, atore bairo mujããrẽ ïgu ñiñã: Ati yutea merẽ catũsari yutea ñiña. Yoaro mee peticoagaro ati ñumrecõo. Bairo capetiparo jũgoye caãnoi, caũmua canũmoacũna, o carõmia camanapũãcũna ãmeo cũgoenarẽã bairo ãnicõãrĩ Diore cũ tũgõusaya. ³⁰ Tunu bairoa ãmerẽ booripuarĩ caãna ñseanirĩquẽ mena na ãmarõ. Tie booripuarique capetipee ñiña. Aperã ñseanirĩquẽ mena caboserũmu quẽnoãninucũrã cãã cayapapuarãrẽ bairo na ãmarõ. Tie ñseanirĩ na caãnie capetipee ñiña. Aperã paio wapatirĩ cacũgorã cãã tiere cacũgoenarẽ bairo na ãmarõ. Tie na cawapaticũgorije cãã capetipee majũ ñiña. ³¹ Aperã ati ñumrecõo macããjẽrẽ ugaripeari tiere butiõro cabonucũrã cãã tiere na jãnacõãto. Merẽ ati ñumrecõo petigaro baiya. Nipetiro ati ñumrecõo macããjẽ marĩ caĩñarĩjẽ cãã manigaro yua. Bairi Dios puamerẽ na tũgõusaãto.

³² Bairi yu roque nipetirije ati ñumrecõo macããjẽrẽ bori mujãã catũgoñarĩquẽ pairijere yu netõõgamiñã. Caũmu ñumo mãcũ caãcũ roque marĩ Quetiupau yaye macããjẽ jetore tũgoñanucũñami. Dios cũ caborije cũ caĩñajesorije ùnie nemojãñurõ átiãnimasĩnucũñami. ³³ Apei canũmocũcu cũ ñumo mena caãcũ puame roque ati ñumrecõo macããjẽ jetore butiõro tũgoñanucũñami. Bairo caãcũ ãnirĩ cũ ñumo cõ caĩñajesorije jetore átinucũñami. ³⁴ Capee wãme cãã catũgoñamacããrĩjẽ ninucũña. Torea bairo carõmio camanapu mãcõ, apei di rũmu ùno camanapu mãnaco cãã marĩ Quetiupau yaye macããjẽ jetore tũgoñanucũñama. Dios cũ caborije cũ caĩñajesorije ùnie nemojãñurõ átiãnimasĩnucũñama na ùna rõmirĩ puame. “Dios yarã rõmirĩ marĩ ãnigarã,” ïrĩ bero, na yeri mena, na rupau mena cãã jicãrõ tũni Diore quĩroanucũñama. Apeo carõmio camanapũcũco puame ati ñumrecõo macããjẽ jetore butiõro tũgoñanucũñamo. Tunu bairoa cõ manapu cũ caĩñajesopee ùnie jetore átinucũñamo.

³⁵ Atore bairo mujãã yu quetibujujoya, yu caĩrĩjẽrẽ tũgori bero caroaro mujãã caãnimasĩpeere ï. Tutuaro mena mujãã caborije mujãã caãtigarijere ï eñõtau mee, tore bairo ñi quetibujuya. Dios mujãã caãtiãnierẽ ñnarĩ, quĩñajeso joroque caroaro átiãña. Diore capaõbojarãrẽ bairo nipetiro caroaro jicãrõ tũni átiãnimasĩña.

³⁶ Bairi ni jicãũ ùcũ caũmu merẽ cabuticoácũ ãnirĩ cũ ñumo roco caãnipao mena cawãmo jiyagariõcũ cũ caãmata, cõ mena cũ wãmojiyaãto. Tunu bairoa, “Yu canũmocũto ñugaro.” cũ caĩtũgoñamasĩata, cũ ñumo cãpuro. Tie ñumo cutaje roro átaje mee ñiña. ³⁷ Jicãũ apei caũmu ñumo cutajere tũgoñacũ nipetirije cũ caboro cũ caãtigarijere tũgoñamasĩrĩ, “Yu ñumo boetĩgu,” cũ yeri mena cũ caĩtũgoñatutuatato bero caãmata, caroaro átiyami cũ cãã baiřna. ³⁸ Bairi ni jicãũ ùcũ cũ ñumo roco caãnipao mena cũ cawãmo jiyaata, ñuñã. Baiõpua, cũ cawãmo jiyaticõãta puame roque, ñunetõmajũcõãña.

³⁹ Jicãõ carõmio cawãmo jiyarico, mai cõ manapu cã cacatiro, cõ manapu mena macããcõ majũ ñiñamo. Cõ manapu cũ cariacoapata roque, nemo apei caũmu noo cõ cabõure manapũcutĩ masĩñamo tunu. Baiřna, cõ manapu caãnipau puame Diore catũgõusau cũ caãno ñuñã. ⁴⁰ Bairo cõ cabaimiatacããrẽ, “Netõjãñurõ caroaro nimasĩbujioimo, nemo cõ camanapu cãpericoata roque,” ñi tũgoñaña. Atie ñiña yu majũ yu catũgoñarĩjẽ mena mujããrẽ yu caquetibujurije yua. Baiřna, yu masĩña yu cãã Dios Yeri Espĩritu Santo majũrẽ yu cacãgorijere. Bairi tore bairo yu quetibujuya.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

¹ ãmerẽ tunu ape wãme camasã na cawericarãrẽ ñubuepeogarã, ugariquere na caõmugõõjorije macããjẽrẽ mujãã yu quetibujugu. Baiřãpua, nipetiro tie macããjẽrẽ peeto mujãã masĩña. Tiere peeto masĩmirãcãã, netõjãñurõ camasibõtorãrẽ bairo mujãã tũgoñanucũña. Marĩ caãmeomairĩjẽ roque marĩ yeripu marĩ ãmeo mainemo joroque marĩ átiya, aperã marĩ yarãrẽ nemojãñurõ marĩ cajuãtimasĩparore bairo. ² Bairi ni jicãũ ùcũ jicã

wāmerē masiētīmicāā, “Tiere camasī yu āniña,” cū caīata, netdōrō masiēcū majūrē bairo caācū tuayami. ³ Toreā bairo ni jīcāū ūcū Diore masīrī cārē cū camaiata, Dios puame cū yaure bairo qūñanucūñami.

⁴ Bairi merē marī masīña: Camasā ūroagarā, na cawerīcū ūcū ati yepapure ñe ūnie wapa maami. Jīcāūā niñami Dios marī caīroapau. Bairi, na cawerīcarārē ūroarā, waibūtoa ri na cajoemugōjorije rusarijere marī caugaro dope bairo marī āpero. ⁵ Bairāpua, ati yepare, o ūmurecōo cūārē capāārā, jūgūēā na caīrā ānama. Na ūna jūgūēā, quetiuparā ūmurecōo majārē bairo caāna capāārā niñama. ⁶ Bairo jūgūēā capāārā na caānimīatācūārē, marī puamerē, jīcāūā niñami Dios marī Pacu majū. Cū, marī Pacu Dios, nipetirije ati ūmurecōo macāājērē qūēnoñupī. Marī cūārē, cūā, marī qūēnoñupī, cū yarā marī caāniparore bairo ī. Tunu bairoa jīcāūā niñami Jesucristo marī Quetiupau. Cū jūgori nipetiro ati ūmurecōo macāājē baiānimasīña. Cū jūgori marī cūā marī masacuti āniña.

⁷ Bairāpua, nipetiro atiere masiētīñama. Jīcāārā camasā, aperā na cawerīcarā ūnarē caīroajayanucūmirīcārā ānirī, na jūgūēārē ūroarā na cajoemugōjorije ūnie waibūtoa riire ūgari bero yua, “Roro majū marī ātiya,” ī tūgoñarīqūē painucūñama cayeri tūgoñatutuawēpūēna puame. ⁸ “Tie riī macāājērē ūgari caroarā majū marī ānigarā, o tie riī macāājērē marī caugaepata, netdōrō carorā majū marī ānigarā,” ī tūgoña masīā mano. Mai, Dios puame waibūtoa riire aperā na jūgūēārē ūroarā na cajoemugōjorije macāājērē marī caugaro, o marī caugaeto jūgori mee marī besenucūñami.

⁹ Bairi mujāā puame maijūgoya tore bairo mujāā caātīmasīrījērē. Aperā Dios mena catūgoñatutuawēpūēnarē roro ātajere na ātio joroque āpericōāña. ¹⁰ Mujāā merē cayeritutu-arā ānirī mujāā puame aperā na jūgūēārē ūroarā na cajoerugarije macāājērē na caroanurī wīpū mujāā caugaro, apeī Diore caīroau cayeritutuāecu cūā mujāārē īñacōrī ūgabujōumi. Cū yeripura, “Tie ūnierē caugaetipee niña,” ī tūgoñamicūā, ūgabujōumi. ¹¹ Bairo mujāā puame caātīmasīrā, cayeritutuārā nimirācūā, roro apeī mujāā yu cayeritutuāecu cū yasio joroque mujāā ātiya. Jesucristo cūā cārē netdōgu cū riabojayupi. ¹² Mujāā puame waibūtoa riire caugamasīrā, roro aperā mujāā yarā cayeritutuāena na tūgoña yapapuaio joroque mujāā ātiya. Roro ātajere Cristo cū caīñajoro mujāā ātiāninucūña. ¹³ Tore bairo na jūgūēā yaye macāājērē waibūtoa riire yu caugarije jūgori roro yu yaure cū baio joroque yu caāpata, carīapea tie waibūcu riire jīcāni cūā yu caugaīñoeto, ñuña. Bairo yu caugaīñoepata, roro cū baio joroque cū yu āperibujōiu ī, tore bairo boya.

9

Los derechos de un apóstol

¹ Jesús, cū yaye quetire yu quetibujū rotjowī camasārē. Bairi yu cūā aperā apóstolea majā Jesús cū caquetibujūrotjorīcarārēā bairo yu quetibujū masīña Jesucristo yaye quetire. Mai, yu cūā ñiñawū marī Quetiupau Jesucristore. Bairo cañīarīcū ānirī cū yaye macāājērē capaaure bairo mujāā yu quetibujūjūgowu marī Quetiupau yaye quetire. Tie yu caātajere tūgoñarī bero, apóstol yu caānierē mujāā masīrā. ² Bairo yu cabairījere masīmirācūā, mujāā mena macāāna jīcāārā Jesucristo cū caquetibujūrotjorīcū apóstol meerē bairo ñiñanucūrāma. Mujāā roque Dios cū caquetibujūrotjorīcū apóstol majūrē bairo yure cañīaparā mujāā āniña. Merē yu caquetibujūriquere tūgori bero, carīape marī Quetiupauere mujāā catūgoñsarīquere jūgori, “Pablo apóstol niñami,” carīape mujāā ī masīrā.

³ Bairi yu, apóstol yu caānierē cabusupainucūrārē atore bairo na ñi quetibujūya: ⁴ Yu cūā apóstol ānirī, yure ūgarique mujāā cajorījere ūga, o eti, nipetiro yu ātīmasīña. Yu cūā aperā apóstolea majā na cawapatanucūrōrē bairo yu wapatamasīña. ⁵ Tunu bairoa yu cūā jīcāō Diore catūgoñsaore ñumo cūtirī yu mena cō yu neāmasīña, bairo yu cabooata. Tore bairo ātinucūñama aperā Jesucristo cū caquetibujūrotjorīcarā apóstolea majā cūā. O aperā, marī Quetiupau bairā cūā tore bairo ātinucūñama. Toreā bairo Pedro cūā ātinucūñami. ⁶ Yu, Bernabé mena, ¿jāā jetore ñubueri majā na juātinemomasīētīñati? ¿jāā jeto, jāā majū paari jāā caugaepere jāā wapatamasīñati? Tore bairo jāā cūārē na cajuātīmasīpee āno.

⁷ Bairi ni ūcū majū soldaure bairo ācū, cū majū paa wapatari quetiupau gobiernorē paabojāecumi. Tiere mujāā masīrā. Tunu bairoa ni ūcū majū ūsere oterimajōcu cū caāmata, cū caoterīque cabutiro īñarī tiere caugaecu majū āmeimi. Cabutiro, tie ūsere ūgamasīñami. Tunu bairoa ni ūcū majū ovejare cacoteri majōcu na ūpēcōārē riperi bero, ¿tie cū cajerijere cū etieticati? Cū cūā tiere etīmasīñami. Bairi yu cūā apóstol ānirī nipetirije aperā apóstolea majā na caātoere bairo yu ātīmasīña. ⁸ Atie yu caquetibujūrijere, “Camasā na camasīrījē jūgori bairo īñami Pablo,” ñi tūgoñāeticōāña. Atie yu caquetibujūrorea bairo ī quetibujūya Dios, Moisés ānacūrē cū caātiroticūrīqūē cūā. ⁹ Atore bairo ī quetibujū woatuyupa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na cawoaturīca tutīpūre: “Wecu trigo rupaare cawāīā āmejoreire cū risero jiya biaeticōāña. Cū caāti wērījērē cū cūā cū ūgaāto,” ī woatuyupa ti tutipi. Mai, Dios

puame wecuare na ñnamairĩ, tore bairo ĩ quetibũju woaturotiesupi. ¹⁰ Marĩ camasã roquere marĩ ñnamairĩ tore bairo ĩ quetibũjuyupi. Marĩ, cã yarã, caroaro marĩ caãtiãnimasĩpeere ĩ jũgori, roticũrĩqũerẽ marĩ woaturoticũñupĩ Dios. Bairi atore bairo marĩ masĩña: Ni ũcũ catrigo jeetuũ, o apeĩ catrigo wãĩãũ cãã cabero tie cã paarique caãno, peeto cã cacũgoepeere tũgoñarĩ tore bairo paanucũñami. ¹¹ Bairi jãã, mujããrẽ Jesucristo yaye quetire mujãã yerĩpu oterãrẽ bairo tiere jãã quetibũjũgowa. Bairo jãã caquetibũjuriqe jũgori, ztie wapa jããrẽ ũgarique ũnie mena jãã mujãã cajuãtinemorõ to ñueticuti? Ñurõ. ¹² Aperã apõstolea majãrẽ mujãã cajuãtinucũrõ ñujãñũña. Cabaimiatacããrẽ, nemojãñurõ jãã roquere mujãã juãtimasĩña, mujããrẽ jãã caquetibũjũgõrique jũgori yua.

Tore bairo caãtimasĩparã nimirãcũã, mujããrẽ jãã pajũgoetinucũña. Jãã majũ popiye petiri bero, jãã caũgapee, o jãã cacũgopee ũnierẽ jãã bõcanucũña. Jesucristo yaye caroa quetire caroaro mena jãã caquetibũjuriqere caroaro jĩcãrõ tũni mujãã catũgõsaparore bairo ĩrã, roro mujããrẽ jãã patowãcõetĩnucũña. ¹³ Merẽ atie cããrẽ mujãã masĩrã: Noa ũna sacerdotie majã templo wii macããjẽrẽ capaanucũrã na caãmata, ti wii macããjẽ na cajõrijere ũgari paanucũñama. Bairo ĩgũ ñiña: Noa ũna sacerdotie majã altar mesapũ waĩbũtoa rii camasã Diore na cajõrijere cajoemũgõjõbojanucũrã, to waĩbũtoa na capajĩãtãna rii carũsarijere ũgamasĩnucũñama. Tiere mujãã masĩrã. ¹⁴ Toreã bairo átirotiyupi marĩ Quetiupau Jesucristo cãã: “Noa ũna caroa quetire caquetibũjuri majã na caãmata, ñubueri majã na cacũgorijere ũgari quetibũjũgarãma camasãrẽ.” ĩcũñupĩ Jesũs. ¹⁵ Tore bairo mujããrẽ ũgariquere cajẽnimasĩbujõpau nimicũã, mujãã ñubueri majãrẽ tiere yũ jẽnietinucũña. Tunu bairoã dise ũnie yũ cabõpacarije, o dinerore yũ mujãã cajõporore bairo ĩ mee, atore bairo mujããrẽ ñi quetibũju woatũjoja. ĩyũ roque yũ caboro yũ aua riamasĩña, Dios yaye macããjẽrẽ yũ caquetibũju ãno ũno maĩ, aperã roro yũre na cabũspãietiparore bairo ĩ, yua!

¹⁶ Mai, yũ puame Dios yaye camasãrẽ cã canetõõrĩqũẽ quetire yũ caquetibũjuriqe jũgori, caãnimajũũrẽ bairo yũ ãnitũgoãetĩnucũña. Yũ paarique tie ñiña. Jesucristo yũ cã caquetibũjũrotĩrique majũ ñiña. ĩBairo tiere yũ caquetibũjũeticõãta, bõpacooro yũ tãmaõbujõio! ¹⁷ Bairi yũ cabõrore bairo caroaro jĩcãrõ tũni camasãrẽ yũ caquetibũjuata, merẽ marĩ Quetiupau tie wapa yũ cã cajoõpee nicõãña. O yũ cabõrore bairo mee caãmatacããrẽ, Dios puame roque tie paariquere yũ cũñupĩ. Bairi yũ quetibũju jãnamasĩetĩña Dios yaye quetire. ¹⁸ zBairi ñerẽ yũ wapatanucũñati? Yũ puame Dios yayerẽ quetibũju, caroaro yũ tũgoña useaninucũña. Tiere cawapataure bairo caroaro, mujããrẽ wapa jẽnĩrcãrõ mano yũ quetibũjũnucũña Dios camasãrẽ cã netõõrĩqũẽ quetire. Bairo ĩgũ ñiña: Yũ, Dios yayerẽ caquetibũju yũ caãnie jũgori, yũ caquetibũjuriqe wapare mujãã yũ jẽnietinucũña. “Yũ paarique cawapa manie ñiña,” caĩrẽ bairo mujããrẽ apeye ũnierẽ jẽnimasĩmicũã, mujãã yũ jẽni pajũgoetinucũña.

¹⁹ Tunu bairoã noa ũna na carõtiepei mee yũ ãniña. Bairo caãcũ nimicũã, nipetiro ãmurẽ bairo yũ tuaya, Jesucristore capããrã ũnapua na catũgõsaparore bairo ĩ. ²⁰ Bairi, yũ yarã judio majã watoapũ ãcũ, yũ cãã na judio majã na caãnajẽ cãtiere bairo yũ ãninucũña. Na caãnajẽ cãtore bairo ãnĩrĩ Cristo yaye quetire yũ caquetibũjuro na tũgõsao joroque ĩ, tore bairo yũ bainucũña. Bairo puame ĩgũ ñiña: Moĩsẽs ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ carotiecorã majũ na caãnierẽ, carotiecorã majũ na ãmerĩcõãto ĩ, yũ cãã tiere carotiecorẽ bairo ãnĩrĩ na yũ quetibũjũnucũña. Bairoã, cariãpera Moĩsẽs ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ carotiecorẽ bairo majũ mee yũ ãniña. ²¹ Tunu apeyera, aperã Moĩsẽs ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ carotiecorãrẽ na quetibũjũgũ, na caãnajẽ cãtiere bairo ãnĩrĩ na yũ quetibũjũnucũña. Bairoã cariãpera, yũ puame Dios cã caroticũrĩqũẽrẽ caãca majũ yũ ãninucũña. Bairo caãcũ ãnĩrĩ Cristo cã caroticũrĩqũẽrẽ carotiecorẽ bairo majũ caãcũ yũ ãninucũña. ²² Tunu bairoã aperã Dios mena mai caroaro catũgoñatũawẽpũãna watoapũ ãcũ, yũ cãã narẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cãtiri na yũ quetibũjũnucũña. Narẽ bairo yũ cãã ãnajẽ cãtiri na yũ caquetibũjũro caroaro na tũgõsao joroque ĩ, tore bairo yũ bainucũña. Ape wãme ĩrĩcãrõ puamata, atore bairo ĩgũ ñiña: Noo camasã na caãni wãme cãrõ nipetiro yũ cãã caroaro mena ãnajẽ cãti cõñamasĩrĩ na yũ quetibũjũnucũña camasãrẽ Dios yaye quetire. Bairo ãnajẽ cãtiri camasãrẽ yũ caquetibũjuro bero, noa ũna jĩcããrã Diore tũgõsari na canetõõmasĩrõ yũ bonucũña. ²³ Tore bairo yũ ãtinucũña, Dios yaye caroa quetire ñe ũnie mano caroaro mena na yũ caquetibũjũmasĩparore bairo ĩ. Yũ cãã tore bairo quetibũjuri jĩcã wãme ũno Dios caroa cã cajõrijere cũgõgũ, jĩcãrõ tũni caroaro mena yũ ãtiãninucũña.

²⁴ ĩcõñarĩ mujãã yũ quetibũjupa mai. Mujãã masĩrã: Eperã atũri majã atu ãmuetagarã, nipetiro caeperã jĩcãrõ atũnucũñama. Bairo nipetiro na caãtũmiatãcããrẽ, cayapapũ jĩcããã atu ãmuetanucũñami. Cũ jeto cã caatũ ãmuetarije wapa ñemasĩnucũñami. Bairi mujãã cãã caaturãrẽã bairo caroaro jĩcãrõ tũni tũgõsaya, Dios yayerẽ caroa cã jõpeere mujãã caẽmuetamasĩparore bairo ĩrã. ²⁵ Tunu bairoã eperiquere caãtimajã caãnigarã caroaro na rupãre majũgonucũñama, na rupã to roye tuãetõãto, ĩrã. Tore bairo caroaro

átimasĩnucũñama eperi majã, na caatuẽmuetajũgorije wapa pesarica beto laurel na caĩrĩcu pũu mena quẽnorĩcã beto ãnorẽ na cajopee caãnimiatacũãrẽ yua. Ti beto puame yoaro mee jĩnicõamasĩña. Marĩ roque ti beto ãno meerẽ marĩ macããña. Bairi di rũmu ãno capetieti yerire marĩ Pacũ Dios cã cajopeere borã, tutuaro mena jĩcãrõ tũni caroaro marĩ átĩãninucũña. ²⁶ Toreca, yu cãã caroaro jĩcãrõ tũni Dios yu caãtirotirore bairo caroaro yu átĩãnimasĩnucũña. Yu caboroa, eperi majã mena caature bairo nimicũã, caatu caaapee ãñacẽrẽ bairo yu baietiya. Tunu bairoa caqũẽbueire bairo nimicũã, cabũgoroa caãmeo quẽmacãurẽ bairo yu ãmerĩnucũña. Torea bairo jĩcãrõ tũni Dios yaye macããjẽrẽ ẽmuetagu, caroaro yu átĩãninucũña. ²⁷ Toreca, bairo puame roque yu átĩnucũña: Yu rupau mena butiuro yu caãtiganucũrĩjẽrẽ ẽñotari, Dios yaye macããjẽrẽ jettore caroaro tutuaro mena yu átĩnucũña. Bairo yu caãtĩãnicõãmata, aperiãrẽ yu caquetibũjuyaparoro bero, Dios caroare yu cã cajopee puame yasetigaro.

10

Consejos contra la idolatría

¹ Bairi yu yarã, atiere masiriteticõãña: Jãã ñicũjãã ãnana puame desierto cayucumanopu na caátõ, Dios puame oco buseri poa mena na maajũgoyupi. Tunu bairoa tore bairo Dios cã cajũgoatõ, nipetiro jãã ñicũjãã ãnana puame ria capairiya Caocojũãrĩya cawãmecutiyaie Dios cã catutuarije jũgori pẽña ásupa Moisés ãnacũ mena. ² Bairo oco poare usaãná ria capairiya cããrẽ pẽnarĩ bero yua, Moiserẽ catãgõusarãrẽ bairo cawãmetuecoricarãrẽ bairo caãna tuayupa. ³ Tunu bairoa na nipetiro Dios cã cajoriye manã umurecõõ macããjẽrẽ ugarĩque caũrĩjẽrẽ ugayupa. ⁴ Tunu etirĩque cããrẽ Dios cã cajoriye macããjẽrẽ etiyupa caroa macããjẽrẽ. Tie na caetirije oco puame caroa caũrĩjẽrẽ ãñupã. Jesucristo puame ãtãrẽ bairo caãcũ caroare caocojõu ãnicõãñupĩ na mena desierto cayucumanopare. Bairi cã cajoriye macããjẽrẽ oco caroare etiyupa jãã ñicũjãã ãnana puame, Moisés ãnacũ jũgori yua. ⁵ Bairo cabaimiatacũãrẽ, na nipetiro jãñurĩpua Dios na mena quĩñajeso joroque áperimajũcõãñupã. Bairi cayucumano desierto pu na nipetiro ti tuti macããna riayasiyupa. Tie nipetirijere merẽ mujãã masĩã.

⁶ Tore bairo jãã ñicũjãã ãnana marĩ bai ãñojũgoyupa, marĩ cãã narẽ bairo ãmerẽ caroriye macããjẽrẽ marĩ caĩñaugaripeaetiparore bairo ãrã. Bairi narẽ bairo caroriye macããjẽrẽ caboetiparã marĩ ãniña. ⁷ Torenã, mujãã cãã jãã ñicũjãã ãnana jĩcããrã, ati yepa macããna jũgũẽãrẽ na caĩroaricarore bairo, na ãnarẽ na ãroaeticõãña. Torea bairo ã quetibũjya Dios yaye woaturĩque cãã: “Na, camasã puame uga, eti, átĩ yaparori bero neñarĩ, na jũgũẽrẽ cã basapeo useaniñupã noo na caboro yua,” ã quetibũjya woatuyupa. ⁸ Bairi mujãã cãã jãã ñicũjãã ãnana jĩcããrã carõmio mena roro na caãtĩpericarore bairo átĩpeeticõãña. Bairo roro na caãtie wapa jĩcã rũmuã veintitrẽ mil cãrõ majũ na yasio joroque ásupi Dios. ⁹ Bairi marĩ cãã, “Roro marĩ caãtie wapare marĩ ãñabeseecumi Cristo,” caibusuetiparã marĩ ãniña. Tore bairo jãã ñicũjãã jĩcããrã Diore na caibusurije jũgori, ãña na na bacajĩãreõ joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa yasioropu Diore roro ã busueticõãña. Jãã ñicũjãã ãnana puame jĩcããrã yasioropu roro ã busunucũñupã Diore. Tore bairo roro na caibusurije jũgori na riao joroque caãcu ãngel puame na pajĩãreyupi.

¹¹ Atie yu caquetibũjuriye nipetirije baiyupa jãã ñicũjãã ãnanarẽ. Tie roro na cabairiquere ãñacõrĩ, roro marĩ cãã marĩ caãtinemoetiparore bairo ãrã, tore bairo baiyupa. Bairi marĩ ati yutea catusari yutea macããna marĩ catũgoñamasĩparore bairo ãrã, tore bairo ã quetibũjya woatũñupã Dios ya tutipare. ¹² Bairi ni jĩcãũ ãcũ Dios cã carotiore bairo jĩcãrõ tũni cã caãtĩãnimasĩãta, caroaro tũgoñamasĩrĩ cã ãmarõ, wãtirẽ cã caĩtoecoetiparore bairo ã. ¹³ Mai, mujãã puame wãtĩ roro mujãã átio joroque cã caãtinucũrĩjẽrẽ mujãã átĩeconucũña. Tie puame ati umurecõõ caãna camasã Dios ya poa macããna na canucãmasĩjĩãtietie majũ mee niña. Bairi mujãã puame, “Dios roque, roro wãtĩ marĩ cã caãtiganucũrĩjẽrẽ marĩ ẽñotabojagumi,” Dios mena ã tũgoñatutuacõãña. Cũ puame, nocãrõ roro popiye mujãã baio joroque caãtie caãnimiatacũãrẽ, tore bairo mujãã tãmuo rotietigumi, cã yarã mujãã caãnoi. Dios puame roque roro mujãã catãmuobujopeere ẽñotabojagumi. Bairo cã caátõ, roro caãtiecoenarẽ bairo caroaro mujãã netõcoagãrã yua.

¹⁴ Bairi yu yarã, yu camairã, ati yepa macããna jũgũẽãrẽ ñubuerique ãnie macããjẽrẽ tocãrõã jãnacõãña. ¹⁵ Mujãã, yu yarã, catũgoñamasĩãrẽ bairo atiere atore bairo mujãã yu quetibũjya. Bairi mujãã majũã yu caĩquetibũjuriyere caroaro catãgõbeseparã mujãã ãniña, roro átajere mujãã caãtiecoetiparore bairo ãrã. ¹⁶ Di rũmu ãno ñubuerã Jesucristo cã caãtajere tũgoñarĩ use ocore etigarã jũgoye Diore cã jẽniĩ bero yua, “Jesucristo yucupãĩpu cã carĩrĩrerieque jũgori cã canetõrĩcãrã marĩ ãniña,” ã tũgoñarã marĩ átĩnucũña. Tunu bairoa pããrẽ batoori ugarã, “Capããrã nimirãcũã, jĩcã rupaure bairo Jesucristo cã caĩroari poa macããna majũ marĩ ãniña,” ã tũgoñarã marĩ átĩnucũña. ¹⁷ Bairãpua, capããrã marĩ ãniña Jesucristo

mena macããna. Bairo capããrã nimirãcãã, nipetiro pan jïcãrẽã marĩ Quetiupau rupãure bairo caãnierẽ marĩ uganucũña. Bairo cũ rupãure bairo caãnie pããrẽ caugarã ãnirĩ marĩ Quetiupau Jesucristo mena jïcã rupãure bairo caãna marĩ tuaya yua.

¹⁸ Tãgoñañijate Israel ya poa macããna na cabairiquere: Noa ùna sacerdotã majã waibũtoa Diore na cajorãrẽ cajoemũgõ joboianucũrã puame, tie macããjẽ waibũtoa riire uganucũñama. ¹⁹ Mai, atie yu caĩrĩjẽ mena, “Aperã jũgũ ùcũ peeto ùno wapacũcũmi,” Ì mee tore bairo yu quetibũjuya. Tunu bairoa, “Waibũcũ rii cabũgoro caãnie, netõjãñũrõ na jũgũẽãrẽ na cajorije puame caroa majũ ñña,” Ì mee tore bairo mujãã yu quetibũjuya. ²⁰ Bairo puame Ìgu ñña: Aperã, Diore camasĩena, na jũgũẽãrẽ Ìroarã waibũtoa riire na cajoemũgõjonucũata, wãtĩãrẽ na Ìroarã átinucũñama. Diore Ìroarã mee tore bairo átinucũñama. Bairi yu puame wãtĩã yarã caãnarẽ bairo caãna mena mujãã cabapacũtinemonucũrõ yu boetiya. ²¹ Tunu bairoa Jesucristo yucapãĩpu cũ cariparo jũgoye cũ cabuerã mena use ocore cũ caetiriquere tãgoñaĩ marĩ cãã use ocore etiri bero, wãtĩãrẽ Ìroarã na caetirije macããjẽrẽ marĩ caetiata, ñuẽtĩña. Tunu bairoa marĩ Quetiupau pããrẽ, cũ cabuerã mena cũ caugariquere tãgoñaĩ, marĩ cãã Cristo ya mesapu ugari bero, tunu wãtĩãrẽ Ìroarã na caugarije macããjẽrẽ marĩ caugaata, ñuẽtĩña.

²² ¿Bairi mujãã puame marĩ Quetiupau mujããrẽ qũĩñateo joroque roro cũ mujãã baibotio-gayati? ¿Cũ netõrõ catuutarã majũ áto mujãã ãniñati? Mujãã baietiya. Bairi marĩ Quetiupau jetore cũ marĩ caĩroaro ñña.

La libertad y el amor cristiano

²³ Aperã jïcããrã camasã atore bairo Ì tãgoñarãma: “Ñe ùnie, yu caãtipeere ãñotaetiya. Bairi noo yu caboro yu átimasĩña,” Ì tãgoñarãma. Cariapea tore bairo baiya. Bairõpuã, nipetiro tore bairo marĩ caãtijesorije jeto mee ãñña. Baipua, nipetiro yu caãtigarije noo caborijere yu caãtimasĩpeyocõãta, ñujãñña. Cabaimiatacããrẽ, tie nipetirijerpu yu caãtinucũrĩjẽ nemo-jãñũrõ Dios mena yu tãgoñatutanemo joroque átimasĩtĩña. ²⁴ Bairi marĩ majũ rupau mena caroaro marĩ caãnipeere macãẽtĩrotiya. Aperã marĩ yarã caroaro na caãnipee ùnie puame roquere caãtiparã marĩ ãñña.

²⁵ Bairi tunu nipetiro waibũtoa rii na cawapatiri arua macããjẽ waibũtoa riire wapatiri mujãã caugaata, ñujãñña. Bairãpuã, tie riire na jũgũẽãrẽ Ìroarã na cajoerugaãtaje caãnie macããjẽrẽ masĩgatãgoñaeticõãña, mujãã catãgoñarĩjẽpu mujãã catãgoñayapapuaetiparore bairo Ìrã. ²⁶ Mai, ati amurecõo, bairi nipetiro ati yepa caãnie cãã Dios cũ caquẽnorĩqũẽ, cũ yaye jeto ñña.

²⁷ Bairi ni ùcũ Diore catãgousaecu mujããrẽ cũ ya wiipu piijori cũ cajũgougaro, mujãã cabooata, nipetiro waibũcũ rii mujãã cũ canurĩjẽrẽ ugaacõãña. Bairãpuã, tie riire na jũgũẽãrẽ Ìroarã na cajoerugaãtaje caãnie macããjẽrẽ masĩgatãgoñaeticõãña, mujãã catãgoñarĩjẽpu mujãã catãgoñayapapuaetiparore bairo Ìrã. ²⁸ Meerẽ tiere mujãã masĩña. Bairi jïcãũ ùcũ mujããrẽ, “Atie waibũcũ rii na cajoemũgõjorije macããjẽ carũsarije ñña,” cũ caĩata, toroque tie riire ugaeticõãña. Mujããrẽ tiere caquetibũjuatacũ cũ catãgoñarĩjẽpu roro cũ tãgoña yapapuaetio roque Ìrã, tiere ugaeticõãña. ²⁹ “Mujãã puame tãgoña yapapuari tiere ugaeticõãña,” Ì mee ñña. Aperã tie waibũcũ rii joemũgõjorique macããjẽrẽ caugaetinucũrã puame bairo mujãã caãtiere Ìñarĩ na catãgoñayapapuaetiparore bairo Ì, tore bairo yu quetibũjuya.

Bairo yu caĩmiatacããrẽ, jïcãũ ùcũ atore bairo ñi jẽniñabujioumi: “¿Dopẽĩ apei cũ yeri cũ catãgoñarĩjẽpu cũ caãtimasĩtĩtẽ bui yu puame yu majũ yu caãtimasĩrĩjẽrẽ yu átiñabujiocti?”

³⁰ Tunu bairoa, “Dios, yu mena mu ñujãñña,” Diore qũĩ jẽnirĩ bero, tie ugariquere yu caugamiatuacããrẽ, ¿dopẽĩrã tie waibũcũ riire yu caugaro Ìñarĩ, roro na busupainucũñati?” Ì jẽniñabujioumi. ³¹ Bairo cabaimiatacããrẽ, mujããrẽ atore bairo Ìgu ñña: Waibũtoa riire uga, etiriquere eti, o apeye ùnie mujãã caãtinucũrĩjẽ cããrẽ asa, tore bairo mujãã caãtie jũgori aperã cãã Diore cũ na basapeo joroque mujãã caãto to cañuata. ³² Caroaro átiãnajẽcusa. Noa ùna camasã aperã roro na átio joroque átiũgoeticõãña. Judio majã, aperã judio majã caãmerã ùna cããrẽ tore bairo áti ñoeticõãña. Aperã, marĩ yarã, Dios ya poa macããna cañubueri majã cããrẽ tore bairo roro na átio joroque ápericõãña. ³³ Bairi yu cãã tocãnacãni jãñũrĩpuã Dios cũ caĩñajesopee ùnie tocãnacã wãmerẽ yu átiũgonucũña. Yu majũ caroaro yu caãnipeere yu áperinucũña. Aperã roque caroaro na caãnimasĩpee ùnie puamerẽ jïcãrõ tuni na yu áti ñnonucũña. Bairo yu caãto, na cãã roro na caãtaje wapare netõrĩ, Dios tũpu na caetajãtiparore bairo Ì, tore bairo yu cãã yu átinucũña.

11

¹ Bairi, yu, Cristo cũ caãtiere Ìnacõrĩ caroaro yu caãtorea bairo mujãã cãã caroaro yu caãtiere Ìnacõrĩ átiãnajẽrẽ átiãnimasĩña.

Las mujeres en el culto

² Mujãã puame yure tũgoñarĩ, mujãã yu caquetibujuricarore bairo caroaro jĩcãrõ tũni caroa wãmerẽ mujãã átĩcõã ninucũña. Tere queti tũgori mujãã mena yu useaniña. ³ Mai, atie cããrẽ mujãã camasĩrõ yu boya: Cristo puame marĩ caũmũarẽ caãnijũgou, carũpoare bairo caãcũ niñami. Bairi tunu caũmu canũmoscũ puame carõmio, cũ nũmorẽ caãnijũgou, cõ rũpoare bairo caãcũ niñami. Dios, Cristore caãnijũgou, cũ rũpoare bairo caãcũ cũ caãnorẽã bairo caũmu cãã cũ nũmorẽ caãnijũgou niñami. ⁴ Bairi ni jĩcãũ ùcũ caũmu Diore cũ jẽnĩgu, o Dios yaye macããjẽrẽ cũ caquetibujuparo jũgoye, jutii asero, o apeye ùnie mena cũ rũpoare peotori cũ cajẽnĩata, Cristo cãrẽ caãnijũgou, cũ rũpoare bairo caãcũrẽ cũ nũcũbũgoecũ átĩyami. ⁵ Tunu bairo jĩcãõ ùcõ carõmio cãã Diore cũ jẽnĩgo, o Dios yaye macããjẽrẽ cõ caquetibujuparo jũgoye cõ rũpoare jutii, o apeye ùnie mena cõ capeotoeticõãta, cõrẽ caãnijũgou, cõ manapũre cũ nũcũbũgoeco átĩyamo. Cõ manapũre cabotio ãnĩrĩ cõ poare cajuapere reecõãrĩcõrẽã bairo baiyamo yua. ⁶ Bairi jĩcãõ ùcõ carõmio cõ rũpoare cõ capeotogæticõãta, jicoquei cõ poare cõ cajuare peyocõãrotiro ñuña. Bairo átĩrotimiocãã, cõ capoa tarotiataje, o cõ capoa juarepeyorotiataje cõ cabobotũgoñaata, toroque cõ rũpoare cõ bũgatoatõ apeye ùnie mena yua. ⁷ Caũmu roque cũ rũpoare cũ bũgatoeticõãto. Mai, caũmu puame, Dios bauriquere bairo cabauu, Dios cũ caqũẽnojuãgoricũ majũ niñami. Tunu bairoa Dios nocãrõ caroaro cũ caãnajẽ cutiere bairo cabauu majũ niñami, caũmu puame. Carõmio puame roque caũmu cũ caãnajẽ cutiere bairo cabauu majũ niñamo. ⁸ Bairi merẽ atore bairo marĩ masĩña: Mai, carõmio rupau mena nerĩ cũ qũẽnoesupi Dios caũmurẽ. Caãnijũgoricũ caũmu waru õwãrõ macããtõ mena nerĩ roque carõmiorẽ cõ qũẽnoũpĩ Dios carõmio caãnijũgoricore. ⁹ Carõmio jũgori mee caũmurẽ cũ qũẽnoũpĩ Dios. Caũmu jũgori roque carõmio caũmu mena caãnĩpaore cõ qũẽnoũpĩ Dios. ¹⁰ Bairo caũmu roca cõ carotimasĩrjẽ jũgori carõmio puame jutii asero ùno mena cõ rũpoare bũgatori caquetibujupao niñamo. Tunu bairoa ángelea majã cõ rũpoare bũgatori cõ caãno na caĩñajesoparore bairo iõ, tore bairo cõ caãto ñuña.

¹¹ Tore bairo caroca carotimasĩõ carõmio cõ caãnimiatacããrẽ, ni jĩcãũ ùcũ Cristo yau carõmio jũgori mee caroaro caãtĩãnimasĩnucũã mãcõmo. Tunu bairo dico jĩcãũ ùcõ Cristo yao caũmu jũgori mee caroaro caãtĩãnimasĩnucũõ mãcõmo. Na pũgarãpua yeri ñajããõ joroque na caãmeo átĩpeere bojũgoyupi Dios. ¹² Merẽ cariape marĩ masĩña: Carõmio caãnijũgoricore caũmu rupau mena jũgori cõ qũẽnoũpĩ Dios. Bairo cabaimiatacããrẽ, cabero caũmu puame tunu carõmio mena jũgori buiamasĩñami. Na pũgarãpua Dios cũ caqũẽnorĩcãã majũ niñama.

¹³ Bairi mujãã majũã tũgoña beseya mujãã caãtĩpee cañurjẽrẽ. Bairi, “Carõmio cõ rũpoare apeye ùnie mena peotoeco Diore cõ cajẽnĩrõ ñurõ,” mujãã caãata, ñuẽtĩña. ¹⁴ Merẽ, caũmu marĩ caãnajẽ cutiere camasĩã marĩ ãniña. Bairi caũmu cũ poare juareecu, paio bũtiori cũ caãmata, boboojãñuña cãrẽ, poa yowerije cũ cacãgoro jũgori yua. ¹⁵ Bairo marĩ caũmu puame marĩ cabaimiatacããrẽ, carõmio roque cõ poare bũtiori cõ caãno ñuña. Poa yowerije cũgori cõ caãnie cõ jesoye majũ ãno baiya. Cõ poa cayowerije puame cõ rũpoare catorije cõ jesoye majũ Dios cã cacũrĩqũẽ niña. ¹⁶ Bairo yu caĩquetibujurijere tũgomĩcãã, ni jĩcãũ ùcũ, “Bairo mee niña,” caĩbusubotioãure atore bairo cã camasĩrjẽ yu boya: Jãã, caquetibujuri majã, bairi aperã, Dios ya poa macããna ñubueri majã cãã ape wãme marĩ caãtĩãnjũgoatajere marĩ masĩtĩña. Tie yu caquetibujurije jetore marĩ masĩña.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Mai, ato jũgoye mujããrẽ yu cawoatujopeere tũgoñarĩ mujãã mena yu useanimasĩtĩña. Mujãã puame neñarĩ ñubuerã, Dios mena nemojãñurõ tũgoñatutuaõ joroque mujãã caãtĩparo ùnorẽã, cũ mena mujãã caãnie to royetuaõ joroque roro mujãã átĩnucũña. ¹⁸ Caãnijũgoro atore bairo ñi quetibujunucũñama jĩcããrã mujãã mena macããna: “Ñubuerã neñarã na majũ jĩcãrõ tũni tũgoñarĩ neñaetĩnucũñama. Na majũ ãmeo ricawatiri jĩcãrõ ñubuemasĩtĩnucũñama,” mujãã ñnucũñama. Bairo yu na caĩquetibujunucũrjẽrẽ bairpua cariape yu tũgoya. ¹⁹ Toreã bairo mujãã baicõã ninucũgarã. Tore bairo mujãã cabarĩje caĩuetie caãnimiatacããrẽ, mujãã catũgoñaricawatirije jũgori yua, “¿Noa puame Jesucristore catũgousarã majũ na ãniñati?” marĩ i masĩgarã. ²⁰ Bairo ricawatiri, caroaro caãmerã ãnĩrĩ Jesucristo riagu jũgoye cũ caugatusariquere tũgoñarĩ ugarã, roro majũ átigarã, mujãã neñanucũña. Marĩ Quetiupau riagu jũgoye cũ cabuerã mena cũ caugatusaricarore bairo mee majũ mujãã átĩnucũña. ²¹ Mujãã puame ugaricapau caetaro, tocãnacãũpua cajũgoyea ugariquere jeeri paio mujãã ugarjũgoye catĩnucũña. Bairo cajũgoyea mujãã caugaweyorõ, aperã puame bocãqueya cotenucũñama. Tunu bairoa cũmurĩ tãnipu aperã mujãã mena macããna cãã use ocore etĩnucũñama. ²² Bairi mujããrẽ ñiña: ¿Dopẽĩrã mujãã ya wiiripua ugariquere uga, o use ocore eti, mujãã áperiyati, tore bairo átigamĩrãcãã? Tunu bairoa, ¿dopẽĩrã Dios ya poa macããna ñubueri majãrẽ na mujãã nũcũbũgoetĩnucũñati? Tunu bairoa aperã, apeye ùnie cacũgoena cãã roro bobooro na majũ na tũgoñaõ joroque mujãã átĩya. Bairi, ¿ne ùnie puamerẽ mujãã ñicuti? “¿Ñujãñuña! Caroaro majũ mujãã átĩya,” ¿ñicuti? Tore bairo roro mujãã caãtiere ñarĩ, ¿dopẽĩ, “Ñujãñuña,” ñibujocuti? ¡Tore bairo ñiecu, tame!

*La Cena del Señor**(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)*

²³ Mai, yu puame marí Quetiupau yure cū caquetibujaricarorea bairo mujjäärē atore bairo yu quetibujawu: Marí Quetiupau Jesure cū cabusujābuitiri ñamia caāno, cū puame cū cabuerā mena neñarí cū wāmoru pāārē neñupū. ²⁴ Bairo ne yaparo Diore cū jēnirí bero carecomacā pebatori cū cabuerārē na nunirí, atore bairo na ñupū: “Atie pan yu rupau niña. Mujjäärē yu cariajojarije macāājē niña. Bairo mujjää cūā cabero atore bairo yu caátajere tūgoñarí pāārē mujjää bato uganucūgarā.” ²⁵ Tunu bairoa ásupu Jesús: Pāārē uga yaparori bero, cū wāmoru copa etirica bapare nerí atore bairo na ñupū cū cabuerārē, “Atiru macāājē use oco puame yu ríi niña. Camasārē netōōgu yu riacoagu. Bairo yu cariapee jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátibojacūrjē niña. Bairo di rāmu ũno mujjää caetiri rāmu cārō use ocore etirā, yu caátajere tūgoñarí mujjää átinucūgarā,” ñupū Jesús. ²⁶ Bairo mujjää puame Jesucristo cū caátajere tūgoñarí pāārē uga, bairo use oco cūārē mujjää caetinuūrō cānacānia Jesucristo marí cū cariajojariquere masirí áti ñhorā mujjää átinucūña. Tore bairo áticōā ninucūña mai marí Quetiupau ati yeparu cū caatiparo jūgoye.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Bairo caroaro ása. Ni jicāū ũcū marí Quetiupau cū caátatore bairo pāārē uga, o use oco cūārē eti, átimicūā, nūcūbugoriquē mano cū caápata, roro ácu átiyami. Marí Quetiupau cū rupau mena roro popiye bairo yucupāiru cū cariariquere nūcūbugoecare bairo ácu átiyami. Bairo tore bairo cū caápata, roro cū caátie wapa pairo nigaro. ²⁸ Bairo cabairo jūgori tocānacāpura na yeripu catūgoñabeseparā niñama, marí Quetiupau yaye macāājē pan, bairo use oco cūārē na caetiparo jūgoye mai. ²⁹ Bairo mujjää yeripu caroaro tūgoñajūgoyetiena, Jesucristo yaye macāājē uga, o eti, mujjää caápata, roro popiye mujjää cabaiepe wapare macāārā nūcūbugoricaro mano eti, uga mujjää átinucūgarā. ³⁰ Tie jūgori mujjää mena macāāna capāārā riaye painucūñama. Tunu aperā catutuaena cūā ninucūñama. Tunu bairo tie jūgori aperā jicāārā mujjää mena macāāna baireyupa. ¿Tiere mujjää masitēñati? ³¹ Bairo marí majūā marí yeripu marí catūgoñarjē mena roro marí caátinuūrjē caroaro marí rupare marí catūgoñabesepoyocōāta roque, marí Quetiupau puame marí yaye wapa, roro popiye marí baio joroque áperibujionmi. ³² Baipua, marí Quetiupau puame roro popiye marí tāmno joroque cū caápata, caroaro marí caānipeere marí beyou, tore bairo marí átinucūñami. Bairo marí cū caāto jūgori marí puame ati ũmrecōo macāāna roro popiye cayasiparā mena roro marí catāmnoetiparore bairo í, tore bairo marí átinucūñami.

³³ Bairo cabairoi, yu yarā yu camairā, di rāmu ũno neñapori Jesucristo riagu jūgoye cū caugariquere tūgoñarí mujjää caugari rāmu caāno tocānacāpura ámeo yuri, jicārō uganucūña. ³⁴ Bairo ni jicāū ũcū mujjää mena macāācū butiuro majū queyari mujjää caīrōre bairo cū caboeticōāta, cū ya wiipua cū ugacōāto ugariquere. Mai, Dios puame neñapori mujjää cauganucūñjēre cū canucūbugoetie jūgori roro popiye cū baio joroque cū caāperiparore bairo í, cū ya wiipua cū ugacōāto. Baipua, apeye yu caquetibujugarijere mujjäärē ñau ácupu, caroaro mujjää yu quetibuju qūenonemogu.

12*Los dones espirituales*

¹ Yu yarā, Espiritu Santo jūgori marí joyupi Dios tocānacā wāme, caroa wāme marí caātīnimasipeere. Tie macāājēre mujjää camasirō yu boya.

² Merē atiere mujjää masirā: Mai, Jesucristo yaye quetire catūgousarā mujjää caāniparo jūgoye roro wericarā jūgūēārē cañtoecorā majū mujjää ānimiwū. Cacaapee ñaena wericarā ũna cabusuenarē na mujjää ñroanucūwū. ³ Bairo atiere mujjää camasirō yu boya: Ni jicāū ũcū, “Jesure roro cū baiāto!” caibusuetipau niñami, Dios Yeri Espiritu Santo jūgori cabusnucū cū caāmata. Tunu bairo ni jicāū ũcū, “Jesús yu Quetiupau jicāūā niñami!” í masitēñami Espiritu Santo cū catutuarije jūgori cū yeripu cū cabusueticōāta.

⁴ Bairo Dios yarā capāārā na caānimitacūārē, tocānacāpura ricaati jeto masirīqūē caroa wāme na caátipeere jonucūñami Espiritu Santo. Bairo capāārārē ricaati jeto caroa wāme na caátipeere cajonucū puame jicāūā niñami Espiritu Santo. ⁵ Tunu bairoa capee wāmerí camasārē na marí caátiroamasirjē ninucūña. Tie bairo marí caátimasinucūñjē puame jicāūā marí Quetiupau cū caátitocūñjē niña. ⁶ Tunu bairoa capee wāmerí cū catutuarijere marí caāti ñhopeere marí jonucūñami Dios. Bairo tocānacāpura ricaati marí jomicārē, Dios jicāūā marí caátipeere tocānacā wāmeré marí quetibujunucūñami.

⁷ Dios puame cū yarā caāna tocānacāpura cū Yeri Espiritu Santore jonucūñami, cū jūgori nipetiro aperārē caroaro marí caātīnimasiparore bairo í. ⁸ Marí jicāārārē cū, Espiritu Santo jūgori Dios puame masirīqūē mena cū yaye quetire marí quetibujuo joroque átinucūñami. Tunu bairoa aperārē Espiritu Santo jūgori nocārō camasipetirārē bairo majū na quetibujuo

joroque átinucũñami. ⁹ Jicããrã Espiritu Santo jicãũ jãgori catãgoñatuturã ninucũñama. Tunu bairoa aperã Espiritu Santo jãgori caroa wãme na caãtipee Dios cã cajorijere upari camasã cariarãrẽ na cationasĩnucũñama. ¹⁰ Aperã jicããrã Dios yaye macããjẽ átijẽño ñomasĩrĩqũerẽ upanucũñama. Aperã Dios na cã caquetibũjurotirijere tãgori bero, caroa quetire quetibũjunetõnucũñama camasãrẽ. Aperãrẽ Dios puame wãti yaye macããjẽrẽ, o Espiritu Santo yaye macããjẽ quetibũjuriquere caroaro na catãgobesecõñamasĩpeere na jonucũñami. Aperãrẽ, apeye busurique catãgomasĩã manierẽ na busumasĩõ joroque átinucũñami Dios. Tunu bairoa aperãrẽ tie apeye busurique caĩrĩjẽ catãgoã manierẽ na quetibũju ãmewiyo joroque átinucũñami Dios. ¹¹ Tie nipetiri wãme caroa marĩ caãtipee Espiritu Santo jicãũ jãgori tore bairo capee wãme marĩ átimasĩña. Cũ, Espiritu Santo puame caroa wãme camasãrẽ na caãtipeeere cã cajogari majã tocãnacãũpurea na jonucũñami.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Merẽ mujãã masĩña marĩ rupau cabairijere: Marĩ rupau puame jicã rupau nimirõcãã, capee wãme cutiricawatiya. Tore bairo Jesucristo ya poa macããna cãã jicã rupau bairo caãna marĩ ãniña. ¹³ Tore bairo noo caãna cãrõ judio majã, judio majã caãmerã, aperã ãmua rotiepericarã, o caroaro caãnicõãrã cãã jicãũ rupau caãniparãrẽ bairo Espiritu Santo jãgori cabautiza ecoricarã majũ marĩ ãniña. Tunu bairoa cã yau Espiritu Santo jicããrẽ nipetiro cacãgorã marĩ ãniña.

¹⁴ Mai, marĩ rupau puame jicã rupau nimirãcãã, capee wãme cutiricawatiya. ¹⁵ Bairi icõñarĩ mujãã yu quetibũjupa: Marĩ rupo, cabusumasĩrĩ rupo caãmata, atore bairo ñbujoro: “Yua, wãmo mee ãnirĩ, rupau macãã rupo mee yu ãniña,” ñ busubujoro. Bairo caĩrĩ rupo ãnirĩ rupau macãã rupo ãnijãnacõa baietibujoro. ¹⁶ Tunu bairoa marĩ ãmorõ cabusumasĩrĩ ãmorõ caãmata, atore bairo ñbujoro: “Yua, caapee mee ãnirĩ rupau macãã ãmorõ mee yu ãniña,” ñ busubujoro. Bairo caĩrĩ ãmorõ ãnirĩ rupau macãã ãmorõ ãnijãnacõa baietibujoro. ¹⁷ Bairi tunu marĩ rupau petiro caapea jeto caãmata, ¿dope bairo marĩ tãgomasĩbujocuti? Tunu bairoa marĩ rupau petiro, ãmoõ ope jeto caãmata, ¿dope bairo apeye ñnie cajusurijere marĩ wĩnimasĩbujocuti? ¹⁸ Bairo cabairõ, Dios puame marĩ rupau qũenojũgoũ, ti rupau macããjẽ nipetirije mena marĩ caãtimasĩpee, cã cabororea bairo jicãrõ tũni marĩ qũenoñupĩ. ¹⁹ Bairi marĩ rupau macããtõ jicãrõ ñno jetore bairo marĩ rupau caãmata, rupau ãnijãti petietibujoro. ²⁰ Bairo marĩ rupau macããjẽ caãtimasĩrĩjẽ capee cawãme cutiricawatimiatacããrẽ, cariapera marĩ rupau puame jicã rupau ãno baiya.

²¹ Bairo jicã rupau caãno jãgori caapea puame cabusurica caãmata, wãmorẽ atore bairo ñ masĩtibujoro: “Mũ yu boetiya,” ñ masĩtõ. Tunu bairoa marĩ rupo puame rurore: “Mujãã yu boetiya,” ñ masĩtõ. ²² Bairo puame marĩ bainucũña: Marĩ rupau macããjẽ caãtitutuetiere bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ puamerẽ netõjãñurõ marĩ bomasĩnucũña. ²³ Bairi tunu marĩ rupau macããjẽ cabugoro macããjẽrẽ bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ puamerẽ netõjãñurõ caroaro majũgori marĩ cãgonucũña. Tunu bairo marĩ rupau macããjẽ bauro caãmerẽ puamerẽ caroaro marĩ jutii jãñatonucũña. ²⁴ Tore bairo átimirãcãã, bauro caãnie marĩ rupau macããjẽ puamerẽ marĩ jutii jãñatoetinuũña. Dios puame jicãrõ tũni caroaro áticũñupĩ marĩ rupau macããjẽrẽ. Bairi marĩ rupau macããjẽ, cabugoro macããjẽ marĩ camajũgoetie puame caroaro to caãnimasĩpeere boyupi Dios. ²⁵ Marĩ rupau jicã rupau caãno jãgori nipetiro marĩ rupau macããjẽ mena jicãrõ tũni marĩ capaamasĩparõ bairo ñ, ricaati wãmerĩ jeto marĩ rupau macããjẽrẽ cũñupĩ Dios. ²⁶ Bairi jicãrõ ñno marĩ rupau macããtõ cariaye tuata, caroaro jicãrõ tũni marĩ ãnimasĩtĩña, apeye marĩ rupau macããjẽ carusarije menarẽ. O tunu bairoa jicãrõ ñno marĩ rupau macããtõ cariaye tuatatore marĩ caucoti catioata, caroaro jicãrõ tũni useanirĩ marĩ rupau macããjẽ mena marĩ ãnimasĩña.

²⁷ Bairua, atore bairo mujããrẽ ñ quetibũju masĩõõũ ñiña: Mujãã nipetiro Jesucristo yarã, cã rupau bairo caãna majũ mujãã ãniña. Bairo cã rupau bairo caãna ãnirĩ mujãã tocãnacãũpua cã rupau macããjẽ tocãnacã wãme caãniricawatorrea bairo caãna majũ mujãã ãniña. ²⁸ Bairi Dios puame atore bairo cã ya poa macããna ñbueri majã menarẽ na cũñupĩ. Caãnijũgoro, cã caquetibũjurotirõãrã apõtõlea majãrẽ na cũñupĩ. Na berore profeta majãrẽ na cũñupĩ. Na, profeta majã berore jũgoñbueri majãrẽ na cũñupĩ Dios. Na berore aperã cã yaye macããjẽ caroare caãtjẽño ñnoparãrẽ na cũñupĩ. O aperã cariarãrẽ cacatiori majã cããrẽ na cũñupĩ. Aperã camasãrẽ caroaro cajuãti majã cããrẽ na cũñupĩ. O aperã ñbueri majã quetiuparã caãniparã, o aperã apeye busurique catãgomasĩã manierẽ cabusumasĩparã cããrẽ na cũñupĩ Dios. ²⁹ Bairãpua, tocãnacãũpua apõtõlea majã ãnimasĩtĩña. Tunu tocãnacãũpua profeta majã ãmerĩnucũña. Tunu bairoa tocãnacãũpua cãjũgoñbueri majã ãnimasĩtĩña. Tunu tocãnacãũpua Dios yaye macããjẽ caroare caãtjẽño ñomasĩrã ãmerĩnucũña. ³⁰ Tunu bairoa tocãnacãũpua Dios cã catuarijere upari, cariarãrẽ na cationasĩtĩnucũñama. Tunu bairoa apeyera nipetiro camasã apeye busuriquere busuetinuũñama. Tunu apeyera jicããrã jeto apeye busurique

macããjêrê tãgomasĩrĩ bero caĩrĩjêrê camasãrê na quetibũju ãmewiyomasĩõnucũñama. ³¹ Bairi mujãã puame caroa wãme mujãã caãtipeere Espĩritu Santo cũ cajogarije macããjê netõjãñurõ caroarõ juãtimasĩrĩquẽrê bootũgoñarĩ caroarõ átĩãña.

El amor

Mai, yu puame mujããrê netõjãñurõ caroarõ mujãã caãtimasĩpeere mujãã yu quetibũjunemogu:

13

¹ Yu puame aperã camasã busuriquere, o ángelea majã busurique cããrê Dios yu cũ cajoriye jũgori cabusumasĩ majũ nimicũã, camasãrê camaiecũ yu caãmata, dope bairo caãpei majũ yu ãniña. Ápõã tii ãnorê roro capaapatowãcõrê bairo caãtiãcũ yu ãnibujio. ² Tunu bairoa Dios yu cũ caquetibũjurijere camasãrê caquetibũjunetõmasĩ yu ãnibujio. O tunu bairoa nipetiro Dios cũ caãtipee camasã na camasiẽtẽ cããrê camasipeyou yu ãnibujio. O apeyera tunu tocãnacã wãme ñe rusaricarõ mano caroarõ camasiãpeti majũ yu ãnibujio. Bairo caãcũ nimicũã, camasãrê camaiecũ yu caãmata, dope bairo caãpei majũ yu ãniña. Tunu bairoa nocãrõ netõõrõ tũgoñatutuariquere cacũgoñ ãnirĩ ãtãũ ãnorê aperõpu caãrotimasĩ majũ nimicũã, peeto ãno camasãrê yu camaieticõãta, cabũgoro macããcũrê bairo majũ yu ãniña. ³ Tunu bairoa nipetiro yu cacãgorijere cabopacarãrê na yu batõpeyocõãbujio. Bairo na batõmicũã, narê caĩñamaiecũrê bairo yu catũgoñaata, bairo átĩcũũ yu átĩbujio. O aperãrê maietimicũã, narê yu cariabojaata, wapa mano cabũgorõa riau yu baibujio.

⁴ Mai, bairi ãmeo mairĩquẽ puame atore bairo ãnãjê cutãje niña: Roro aperã marĩ na caãtimiatãcũãrê, na caĩrĩjêrê, o na caãtiere marĩ nucãcõãmasĩña. Tunu bairoa camasã mena caroarõ átĩãnãjê niña. Tunu aperã na cacãgorijere cããrê narê marĩ camaiata, marĩ ãñaugomasĩetĩña. Tunu aperã netõjãñurõ, marĩ majũã tũgoñarĩ aperãrê baibotiori marĩ caãmata, camasãrê camaiena marĩ ãniña. ⁵ Camasãrê caĩñamai puame camasãrê roro boborije i busuetinucũñami. Tunu bairoa jĩcããã apeye ãnierê cabõtũgoñaurê bairo baiet-inucũñami. ãmeo mairĩquẽ puame ãmeo asiarique mee niña. Tunu bairoa ãmeo mairĩquẽ puame yoaro marĩrê roro caãtãcũ mena asiãnãjê mee niña. ⁶ Bairi aperã camasã carõrije macããjêrê na caãto ãñarĩ useani tũgoñaetinucũñama camasã caãmeomaimasĩrã puame. Caroarõ cariape na caãtiãnie puamerê ãñajesori tũgoña useaninucũñama. ⁷ Bairi ni jĩcãũ ãcũ camasãrê camaimasĩ cũ caãmata, nipetiro popiye baimicũã, caroarõ tũgoñãnetõrĩ, caroarõ maimasĩcõã ninucũñami. Tunu bairoa aperã roro na caãtimiatãcũãrê, narê ãñamairĩ na cãã caroarõ na caãnipeere masĩrĩ na mena cariape tũgoñatutuacõãñami. “Caberõpu caroarõ átigarãma,” na i tũgoñarĩ na maicõã ninucũñami. Bairo caroarõ na caãnipeere bori, cũ cãã caroarõ jĩcãrõ tãni tie nipetiri wãme Dios cũ cajoriyere átĩãninucũñami.

⁸ Bairi ãmeo mairĩquẽ di rũmu ãno capetietipee majũ niña. Jĩcã rũmu caãno camasã ape rũmu cabaipere caquetibũjimirĩcãrã quetibũju jãnacõagarãma. Tunu bairoa apeye busurique cããrê busũjãnacõagarãma. Dios yaye quetire camasã na cabuenucũrĩjê cãã cabero manigarõ, merê jĩcãrõ tãni nipetiro marĩ camasiãpetiro jũgori yua. ⁹ ãme ati yuteare Dios yaye macããjêrê marĩ masĩpeyoetiya. Torena, cũ yaye queti cããrê jĩcãrõ tãni marĩ quetibũju peyomasĩetĩña. Marĩ camasiãpeyojĩãtipee marĩ rusamajũcõãña mai. ¹⁰ Bairi ãme ati yutea caãno peeto masĩrĩ marĩ caquetibũjuãninucũmirĩjê peticoagaro, Jesucristo tunu etari nipetiro jĩcãrõ tãni caãnierê marĩ cũ camasiõrĩ rũmu caãno yua.

¹¹ ãcõñarĩ mujãã yu quetibũjũpa: Mai, yu puame cawĩmaãca ãcũpũ, cawĩmau ya wãme busu, tũgoña, o tũgoña besemasĩ yu baiãninucũwũ. Bairo cabairicu nimicũã, ãmerê cabucũ niãcũ, nipetiro cawĩmau yu caãnãjê cutãjere yu cũpeyocõãwũ. ¹² Torena bairo ãmerê mai Dios yaye macããjê nipetirijere marĩ masĩpeyoetiya. Ëñoorõ caroarõ cabauetõpu ãñarãrê bairo caroarõ marĩ masĩpeyoetiya mai. Bairo ãmerê baimirãcũã, jĩcã rũmu caãno nipetiro, caãnorê bairo jĩcãrõ tãni cariape marĩ ãñamasĩpeyocõãgarã. Mai, ati rũmu caãno nipetirore marĩ masĩpeyoetiya. Ape rũmu caãno roque Dios marĩ yerire jĩcãrõ tãni cũ camasiãpeyorõ bairo marĩ cãã tocãnacã wãme Dios yaye macããjêrê marĩ masĩpeyocõãgarã jĩcãrõ tãni yua.

¹³ Bairopua, itia wãme niña tocãnacã rũmu caãnicõãninucũpẽe: Jesucristo mena tũgoñatutuarique, bairi Dios marĩ cũ cajõpeere marĩ cacoteãninucũrĩjê, bairi marĩ caãmeomairĩjê cãã yua. Bairo itia wãme caãnimajũrĩjê caãniamiatãcũãrê, jĩcã wãmea niña netõjãñurõ caãnimajũrĩjê: ãmeo mairĩquẽ jeto.

14

El hablar en lenguas

¹ Bairi mujãã puame tocãnacã rũmu ãmeo maicõã ninucũña. Bairo caroarõ caãmeomaimasĩrã ãnirĩ yua, caroa wãme mujãã caãtipee Espĩritu Santo jũgori Dios cũ

cajorijere caroa wāmerē bootūgoñarī butiuro Diore cū jēniña. Ati wāmerē Diore mujāā cajēniata roque, ñumajūcōāña: Dios mujāā cū caquetibujurijere tūgori bero, Dios yaye quetire camasārē mujāā caquetibujunetōpeere mujāā cajēniata roque, ñuña. ² Mai, ni jīcāū ūcū apeye busuriquere cabusumasīnucūū puame, camasā mena busu mee, Dios mena jeto busu ātinucūñami. Bairi ni jīcāū ūcū camasocū apeye busurique mena cū cabusurijere tūgomasīētīnucūñami. Espiritu Santo cū camasīōrō jūgori tore bairo busunucūñami. Bairi ni ūcū tie busurique mena cū caīgarijere tūgomasīētīñami. ³ Apei Dios yaye macāājērē tūgori bero, camasā ñubueri majārē caquetibujunetōnucūū roque, na yeripū cariape na tūgousao joroque ātimasīnucūñami. Tunu bairo caroaro na tūgousanemo joroque jīcārō tāni na jaātinemomasīnucūñami. ⁴ Apeye busuriquere cabusumasīnucūū puame cū majū yeri mena Diore nemojāñurō cū masīō joroque ācū ātiyami. Apei, Dios yaye macāājērē tūgori bero, camasārē caquetibujunetōnucūū puame roque nemojāñurō Diore na masīō na ātimasīnucūñami Dios yarā ñubueri majārē.

⁵ Bairua, yu puame mujāā nipetiro apeye busuriquere mujāā cabusuro bomicāā, netōjāñurō Dios yaye macāājērē tūgori bero, camasārē caquetibujunetōrā ūna mujāā caānie roquere yu bojāāña. Apeye busuriquere busumasīrīqūē netōjāñurō ñuña Dios yaye quetire caquetibujunetōū ānājē puame roque. Bairopua, ñunetōbujoro, apeye busurique caīquetibujurijere tūgoāmewiyori bero, ñubueri majārē na yeripū caroaro na tūgousanemo joroque marī caātimasāta. ⁶ Bairi yu yarā, apeye busurique mujāā catūgoetie mena busumasīrī mujāā tūpū yu caquetibujūñesēāta, dope bairo mujāārē yu āperibujio. Dios jāārē cū caquetibujurotirijere mujāā catāgorije mena busuri mujāārē yu caquetibujūata roque, ñujāñuña. Tunu bairo cariape macāājē jāā camasīrījērē yu caquetibujūata, ñujāñuña. Tunu bairo Dios yaye macāājē quetire tūgori bero mujāārē yu caquetibujunetōrījē, o caroaro mujāā caātiānipeere yu caquetibujunucūrījē roque, ñumajūcōāña.

⁷ Tunu apeyera merē mujāā masīña basarique macāājē cabairijere: Tōrōā, o paricaro arpa ūno ricaati wāme jeto cabusurique cūgoeticōāta, tie wāmerē marī wāmeti masīētībujorā. ⁸ Tunu bairoa camasā na wapanarē na capajīrātīpaurē, putiricaro trompetare cū caputimiatacūārē, baujaro wāmecuto cabusueticōāta, ni jīcāū ūcū cū wapanarē pajīāū āmasīēcūmi. ⁹ Torea bairo baiya, mujāārē apeye busurique mena mujāā caāmeoquetibujūata. Mujāā cabusurije mujāā catūgomasīrījē mena mujāā caāmeoquetibujūata roque, nipetirije mujāā caīrījērē caroaro mujāā tūgopeyo masīcōāña. ¡Tore bairo mujāā catāgorije busurique mena mujāārē na caquetibujueticōāta, cabugoro busurecōārā ātibujiorāma! ¹⁰ Merē marī masīña. Ati umurecōore capāārā niñama masapoari ricaati wāme jeto cabusunucūrā. Bairo capee busurique caānimiatācūārē, tocānacā wāme busurique tiere cabusurā tūgomasīrīqūē niña. ¹¹ Bairo jīcāū cū ya poa macāājē busurique mena yure cū cabusuro, yu catūgomasīētīcōāta, yu puamerē apeye busuri majā yu poa macāācūrē bairo ñiñami. Tunu bairoa yure cabusu ūcū puame, yu cabusurijere cū catūgomasīētīcōāta, cū cūārē apeye busuri majā yu poa macāācūrē bairo cū ñiñabujio. ¹² Mujāā puame roque caroa wāme mujāā caātipee Espiritu Santo cū cajogarije macāājērē butiuro cajēninucūrā mujāā āniña. Bairo caāna ānirī marī yarā Diore caīroari poa macāānarē cajuātinemopee ūnie puame roquere netōōrō bootūgoñanucūña, marī Quetiupau mena na catūgoñatutuanemoparore bairo īrā.

¹³ Yu caīquetibujurore bairo cabairo jūgori ni jīcāū apeye busuriquere cabusumasīnucūū cū caāmata, tie cū cabusurijere cū catūgoāmewiyomasīpee cūārē cū jēniāto Diore. ¹⁴ Ni ūcū Diore jēni, apeye busurique mena cū cajēniata, cū yeripū Espiritu Santo cū caāno jūgori jēni ātiyami. Bairo cū, Espiritu Santo mena jēnīmicāā, cū cajēnirījē caīrījērē tūgomasīētīñami cū majū rupau puame. ¹⁵ Bairi, ¿dope bairo cū ātījēnibujiocti? Bairo puame cū āparo: Espiritu Santo cū catutuarije mena apeye busurique jēnīmicāā, cū cajēnirījē cūārē tūgoāmewiyomasīrī cū jēniāto. Tunu Espiritu Santo cū catutuarije mena apeye busurique basamicāā, cū cabasarije cūārē tūgoāmewiyomasīrī Diore cū basapeoāto. ¹⁶ Bairo Espiritu Santo mena jeto Diore cū cajēnibasapeoata, ni ūcū apei tūgomasīēcūmi, tiere catūgojeyātinucūū ānirī. Bairo catūgoecū ānirī cū cūā Diore mujāā cabasapeoro, mujāā jubasapeo nemosasīēcūmi. Tunu bairoa, “Dios, jāā mena mu ñujāñuña,” ¡ jēnimasīēcūmi, mujāā cajēnirījērē cū catūgoeticōāta. ¹⁷ Diore mujāā cabasapeorije cañumajūcōāmiatacūārē, aperā catūgorā puamerē nemojāñurō na yeripū Diore na tūgousao joroque mujāā ātimasīētīña, tore bairo apeye busurique mena jeto Diore mujāā cabasapeoata yua.

¹⁸ Yu puame apeye busuriquere mujāā netōjāñurō yu busumasīña. Bairo cabusumasī ānirī butiuro Diore, “Yu mena mu ñujāñuña,” cū ñi basapeonucūña. ¹⁹ Bairo busumasīmicāā, ñubueri majārē quetibujū ācū puame, jīcā wāmo cānacā risero ūnoa yu quetibujūganucūña, caroaro na catūgomasīparore bairo ī. Cāpee risero puga wāmo petiro cānacā mīl cārō majū apeye busuriquere yu cabusūata, yu caīrījērē tūgopeyomasīētībujiorāma.

²⁰ Torena, yu yarã, cawĩmarã na catãgomasĩjãtietore bairo baieticõãña. Cabũtoa tãgoñarĩcãrõrẽ bairo tãgoñarĩqũẽ cutiri caroaro tãgomasĩpeycõãña yu caquetibũjuriere. Carorijere cawĩmarã na catãgousamasĩetõrẽã bairo mujãã cãã carorije macããjẽ puame roquere ápericõãña. ²¹ Mai, Dios cã caroticũrĩqũerẽ na cawoaturica tutipũ cããrẽ atore bairo ĩ, quetibũju woatuyupa: “Ape yepaa macããnarẽ yu puame na yu quetibũju rotijogũ apeye busurique mena yu ya poa macããna camasãrẽ. Bairo aperã jũgori yu caquetibũjumiatacããrẽ, tie apeye busuriquere catãgoena ãnirĩ nemojãñurõ yu yaye quetire tãgousaetigarãma,” ĩñupĩ marĩ Quetiupau,” ĩ woatuyupa.

²² Bairi apeye busurique puame, aperã Diore camasĩenarẽ na yeripũ cã na tãgoñamasacatio joroque átajere bairo ãno baiya. Merẽ Diore camasĩrcãrãrẽ nemojãñurõ Dios mena na tãgoñanemo joroque átajere bairo mee niña. Bairo cabaimiatacããrẽ, Dios yaye macããjẽrẽ tãgori bero camasãrẽ quetibũju netõrĩqũẽ puame roque, ñubueri majãrẽ nemojãñurõ Diore na masĩnemo joroque átajere bairo ãno baiya. Diore camasĩgaena puamerẽ tore bairo átimasãĩ maa marĩ caquetibũjuriere ñnie mena. ²³ Bairi ni ùcũ Diore camasĩecũ ñubueri majã ñubuerica wiipũ neñapori nipetiro apeye busurique jeto na cabusuata, na caĩrĩjẽrẽ tãgomasĩecũmi. O bairo catãgouetau ùcũ cãã cã caãmata, tie rã tãgori, “Camecãrãrẽ bairo busuyama,” ĩ tãgoñabujioĩmi. ²⁴ Nipetiro mujãã Dios cã caquetibũjurotirijere cã yaye quetire camasãrẽ na mujãã caquetibũjurnetõata roque, ni ùcũ Diore camasĩecũ, o bairo catãgouetau ùcũ cãã, mujãã caĩrĩjẽrẽ caroaro tãgopeobujioĩmi. Bairo mujãã caquetibũjuriere tãgori yua, roro cã caátinucũrĩjẽrẽ tãgoñarĩ, cã majũ yeripũ caroa wãme átajere tãgoña besejãgogumi, Diore camasĩecũ puame yua. ²⁵ Bairo mujãã caquetibũjuriere tãgori bero yua, nocãrõ roro majũ cã caátinucũrĩjẽrẽ jãnarĩ caroa puamerẽ átiãjãgogumi. Bairo átiri yua, cã rapopatuuri mena etanumurĩ Diore cã basapeogumi. Mujãã cããrẽ, “Dios yarã niñama. Bairi cã yaye macããjẽrẽ cariape quetibũjurã átiyama,” ĩ tãgoñamasĩgumi cã yeripũ yua.

Hãganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Yu yarã, atore bairo mujããrẽ ĩgu ñiña: Mujãã cañubueñañanucũrĩpaure, jĩcããrã salmos basarique mena Diore na basapeoãto. Aperã Dios yaye quetire na quetibũjuãto camasãrẽ. O aperã Dios cã camasĩõrõ jũgori na camasĩrĩjẽ cããrẽ na quetibũjurnetõato cañubueri majãrẽ. Tunu bairoa aperã cãã apeye busuriquere na busuãto. O aperãrẽ tie apeye busuriquere tãgoãmewiyori, tie caĩgarijere na quetibũjuãto Espĩritu Santo jũgori. Bairo tie nipetirije tocãnacãũpua mujãã caátĩãninucũrĩjẽ puame mujãã yeripũ Dios yaye quetire nemojãñurõ tocãnacã rãmua mujãã masĩnemo joroque to caãto ñiña. ²⁷ Bairi apeye busuriquere cabusumasĩrã na caãmata, pugarã, o itiarã cãrõã na busunucũãto mujãã caneñarõpũre. Tunu bairoa jĩcãũ bero jeto ãmeo wasoari na busuãto tie apeye busuriquere. Bairo apeye busurique mena na cabusuro bero, jĩcãũ ùcũ tie caĩgarijere cã quetibũju masĩõto to caãna ñubueri majãrẽ. ²⁸ Bairo jĩcããrã apeye busuriquere na cabusurĩãmiatacããrẽ, jĩcãũ ùcũ tie caĩgarijere caquetibũjuãmewiyomasĩ cã camanicõãta, apeye busuriquere cabusurã nipetiro na caneñarõpũ na buseticõãto. Na majũ riape, na yeri mena tãgoñarĩ Dios cã caĩñajorõpũ na busuãto tie apeye busuriquere.

²⁹ Tunu tore bairo aperã Dios na cã caquetibũjurotirijere camasãrẽ caquetibũjurnetõnucũrã cãã pugarã, o itiarã cãrõã na quetibũjuãto. Aperã na mena macããna narẽ bairo caquetibũjumasĩrã na caãmata, caroaro nucũbugorique mena na tãgobeseãto na caquetibũjuriere, “¿Cariape na ĩñati?” ĩrã. ³⁰ Bairo cabaimiatacããrẽ, tipau caãno Dios puame apei cã bapa catãgoruire Espĩritu Santo jũgori cã cã caquetibũjurotiata, caquetibũju jũgomiatacu puame cã quetibũju jãnacõãto. Bairo cã cajãnarõ, cã puame Dios cã cã caquetibũjurotiatajere quetibũju masĩgumi to catãgori majãrẽ yua. ³¹ Tore bairo na caátimasĩata, tocãnacãũpua jĩcãũ bero ãmeo wasoari jeto Dios na cã caquetibũjurotirijere na quetibũjugarãma camasã cañubueri majãrẽ. Bairo na caátimasĩrõ yua, na, catãgori majã puame nemojãñurõ Dios yayere masĩjũgogarãma. Tunu bairoa yeri ñajãrĩqũẽ mena tãgousagarãma na quetibũjuriere. ³² Bairi ni ùcũ Dios yaye macããjẽrẽ camasãrẽ caquetibũjurnetõnucũrã apei puame, aperã cã baparã na caquetibũjuro ñie, caroaro tãgoñatutuarique mena caĩñacotepau niñami. Bairo cã caãpata, caroaro cã cãã quetibũju masĩgumi, cãrẽ quetibũjuricarõ caetaro ĩñarĩ yua. ³³ Mai, Dios puame roro mawijjoro, o nucũbugorique mano marĩ caãtie ñnierẽ ĩñajesoinucũñami. Caroaro yerijõrõ jĩcãrõ tãni átiãñajẽ puamerẽ ĩñajesonucũñami.

Dios yu poa macããna na caátĩãninucũrõrẽ bairo ãna, atore bairo mujãã caãto ñiña: ³⁴ Carõmia mujãã cañubueñañarĩpaure neñarã busuena na tãgoãto mujãã caquetibũjuriere. Na busurotieticõãña mujãã caneñarõpũre nipetiro na catãgorore. Na manapũã na cabairotirore bairo jĩcãrõ tãni na mena na tãgocõãmarõ. Tore bairo carõmia na cabaiãnipeere roticũñupĩ Dios cã ya tutipũ cããrẽ. ³⁵ Bairi carõmia puame jĩcã wãme ñno na

camasĩnemoagaata, na manapããrê na na jêniñaáto na wiipu etarã na cajêniñagarijere. Carõmio ùcõ neñarĩ ñubuericarõpu petiro na catãgoro cõ cajêniñaata, jesoetiya.

³⁶ Bairi merê atiere camasĩparã mujãã ãniña: Mujãã mee Dios yaye quetire mujãã masĩjãgoyupa. Tunu bairoa mujãã jeto mee tie Dios yaye quetire mujãã tãgousajãgoyupa. ³⁷ Bairo cabairo jãgori ni jĩcãũ ùcũ, “Dios cã caquetibujurotijõu yũ ãniña,” caĩ, o “Espĩritu Santo cã camasĩõrĩjê jãgori cariape caĩñabesemasĩ yũ ãniña,” caĩ cãã cã caãmata, “Marĩ Quetiupau cã carotirijere quetibujũ átiyami Pablo,” ĩ tãgõñamasĩcõãñami. ³⁸ Bairo yũ caquetibujurijere cã catãgogaeticõãta, ñubueri majã puame cã cããrê nemojãñurõ cã na ĩroaeticõãto.

³⁹ Bairo cabairo jãgori yũ yarã, yũ camairã, mujãã puame Dios yaye quetire quetibujumasĩriqũerê netõjãñurõ Diore cã jêniña. Tunu bairoa apeye busuriquere cabusurã cããrê na busujãna rotieticõãña. ⁴⁰ Bairãpna, tocãnacã wãmerê ãna, caroaro nucabugoriquere mena jĩcãrõ tũni qũẽñõrĩcãrõrê bairo átinutu ãnãja.

15

La resurrección de Cristo

¹ Bairi ãmerê yũ yarã, Dios yaye queti camasãrê cã canetõõrĩqũe, mujããrê yũ caquetibujuriquere mujãã yũ quetibujunemopa mai. Tie mujããrê yũ caquetibujuriquere tãgori bero, tie quetire mujãã tãgousajãgowu. Tie quetire ãmerê caroaro mujãã tãgousacõã ninucũña. ² Tunu bairoa tie Dios yaye quetire tãgousari bero, mujãã cãã Dios cã canetõrĩcãrã majũ mujãã ãniña, tie caĩrõrê bairo jĩcãrõ tũni mujãã caãticõãmata yua. Tore bairo jĩcãrõ tũni tie queti caĩrõrê bairo mujãã caãtiãmerĩcõãta, cabugoroa caãnijãgoripãure tie quetire mujãã tãgousabujoricarã.

³ Caãnijãgoro mai, yũ puame Jesucristo yũ cã caquetibujuriquere mujãã yũ quetibujũ masĩõ jãgowu. “Jesucristo puame marĩ carorije wapare netõõgũ, marĩ riabojayupi,” mujãã ñi quetibujũwũ. Atore bairo ĩña profeta majã na cawoatujãgoyeticũriqũe cãã Dios ya tutĩpãre: ⁴ Cã rupauri ãñajerê yaroca na caãto, itia rũmu bero cariacoatucã nimicãã, caticoasupi. Toreã bairo ĩña Dios ya tutĩpã cããrê. ⁵ Bairo catiri bero, Pedrora cã buiaeta jãgoyupi Jesús. Cabero cã cabuerã puãga wãmo peti rapore puãga pẽnirõ cãnacãũ caãnarê na buiaetayupi. ⁶ Cabero aperã capããrã marĩ yarã quinientos netõõrõ majũrê na buia ĩñoñupĩ Jesús. Na, Jesús cã cabuia ĩñoĩcãrã nipetiro jãñurĩpuã caticõãñama mai. Bairãpna, na mena macããna jĩcããrã bairecoásupa. ⁷ To bero Santiago cã buiaeta ĩñoñupĩ Jesús. Cabero nipetiro cã caquetibujurotijoricarã apõstolea majãrê na buia ĩñoñupĩ Jesús.

⁸ To bero caãnitusaro majũ yũ cããrê yũ buiaeta ĩñowĩ Jesús. Bairo catusarõpu cã cabuia ĩñoĩcũ ãnirĩ jĩcãũ cawĩmau cã cabuiapa rãmu canetõrõ berõpu cabuiaricure bairo caberõpu Jesure catãgousaricũ yũ ãniña. ⁹ Bairi yũ puame aperã apõstolea majã roca macããcũ majũrê bairo yũ tuaya. Tunu bairoa apõstol nimicãã, apõstol mee, cabũgoro macããcũrê bairo yũ tuaya, roro popiye na baio joroque Dios ya poa macããnarê yũ caãtaje jãgori. ¹⁰ Bairo roro caãtacu yũ caãnimiatãcããrê, Dios puame ñiñamairĩ, Jesús cã carotire bairo majũ yũ cũwĩ. Bairo yũ cã caĩñamairĩqũe puame cabũgoro mee ãñupã. Bairi, bairo puame yũ átinucũña: Aperã apõstolea majã netõjãñurõ Dios yaye yũ cã carotiriquere yũ paanucũña. Bairã, yũ majũ mee tore bairo yũ átinucũña. Dios puame roque nocãrõ yure caĩñamai ãnirĩ butiõro yũ juãtinucũñami. ¹¹ Bairã, “Yũ puame na netõrõ yũ quetibujũya, o na puame yũ netõrõ butiõro quetibujũrãma,” ñi masĩẽñiña. Tie caãnimajũrĩjê mee niña. “Jãã caquetibujurije, Dios yaye queti jĩcã wãmerẽã mujãã tãgousajãgoyupa,” mujãã ñi masĩcõãña. Tie roque caãnimajũrĩjê niña.

La resurrección de los muertos

¹² Mai, jãã puame, “Jesucristo cariacoatucã nimicãã, catitunucõasupi,” mujããrê jãã ĩ quetibujũwũ. Bairo jãã caĩquetibujurijere cariape mujãã tãgousajãgowu. Bairo jãã caĩquetibujurijere cariape tãgomirãcãã, ¿dopẽĩrã jĩcããrã mujãã mena macããna puame, “Cariaricãrã nemo catitunu masĩẽñiñama,” na ĩ busũnucũñati? ¹³ Bairo cariariarã na cacatitunumasĩẽtĩcõãta, toroque Jesucristo cãã na capajĩãrocaricaro bero catitunuetacumi. ¹⁴ Bairo Jesucristo cã cacatitunuetimiatãcããrê, tie quetire jãã caquetibujunucũrĩjê cãã wapa mano. Tunu bairoa jãã caquetibujuro bero, cã mena mujãã catãgõñatuturije cãã cawapa manierê bairo tuabujoro. ¹⁵ Tore bairo cabaiaa, jãã tie quetire caquetibujuri majã puame cabugoro macããjẽrê Dios cã caquetibujurotijorãrê bairo jãã tuabujorã. Caĩtorãrê bairo, “Dios puame Cristore cã catiõyupi,” jãã ĩ quetibujubujorã. Cariapeã cariariarã na cacatitununemoeticõãta, Dios cã catiõetibujoricumi Jesucristo cããrê. ¹⁶ Bairo cariariarã na cacatitunumasĩẽtĩcõãta, toroque Jesucristo cãã na capajĩãrocaricaro bero catitunuetacumi. ¹⁷ Bairo Cristo cã cacatitunueticõãta, cã mena mujãã catãgõñatuturije wapa manĩajũcõãña. Mai, rorije caãtipairã, carorije cawapacũnarê bairo mujãã tuacõãña. ¹⁸ Tore

bairo mujãã cãã mujãã cabaiata, aperã Cristore tãgousari cariaricarã cãã canetõecoena, cayasirã majürë bairo tuayama. ¹⁹ Jesucristo mena marí caãnajë cutie ati yeparu marí caãno ñno jeto to cañuata, aperã netõõrõ cabopacarã majü marí tuabujiorã.

²⁰ Cariape majü niña: Cristo cariaacoatacu cã caãniatiacããrë, tunu cã catitununemo joroque ásupi Dios. Cã, Cristo puame caãnijũgou, Dios macü cariaacoamiricü nimicüã, cacaticõãjũgoricu majü niñami. ²¹ Mai, jicãã caãmu jũgori ati yeparure marí cariyasipee atejũgoyupa. Torea bairo jicãã caãmu jũgori cariaacoatana nimirãcãã, tunu marí cacatipee cãã añijũgoyupa ati yeparure. ²² Bairo Adãn rorije cã caãtaje jũgori nipetiro cariaparã jeto marí añiña. Torea bairo tunu Cristo jũgori nipetiro carë catãgousarã yeri capetietiere cacãgoparã majü marí añiña. ²³ Bairãpua, cõñaricãrõrë bairo tocãnacããpua marí catinemoogarã tunu. Bairi Jesucristo merë cariaacoatacu nimicüã, catijũgoyupi. Cabero Cristo yarã cãã ati yeparu nemo cã catunuetari rãmu caãno nipetiro marí catipeticoagarã. ²⁴ Bairo marí cabairo bero yua, ati yepa capetipa rãmu etagaro. Ti rãmu caãno Cristo puame quetiuparã ati yepa macããna carotimasirã, aperã cabauena catutuarã cã wapana cããrë na netõñucãpeticõãgumi. Bairo na netõñucãpetiri bero, cã carotimasirãpau cã pacu Diore cã jogumi yua. ²⁵ Mai, Cristo puame cã pacure cã cajoparo jũgoye cã carotiri yutea caãno cã wapanarë bairo caãna cã pesua nipetirore na netõñucãpeticõãgumi. ²⁶ Catusaripau majü marí pesuare bairo caãnie riarique cããrë netõñucãcõãgumi Cristo. Bairi baiyasirique manigaro yua. ²⁷ Dios puame cã macü Cristo nipetiro caãnierë cã rotimasijũgoye cã ásupi. Bairpua, cã pacu Diore cã rotimasietĩñami Cristo. Cã pacu puame roque cã macü Cristo nipetirore cã rotimasio joroque cã caãto jũgori, cã rotimasietĩñami cã pacure. ²⁸ Cristo nipetiro cã wapana cã pesuare cã canetõñucãrõ bero majü, cã pacu Dios mena, Dios cã carotimasirõrë bairo pugãrãpua átijũgogarãma. Bairo cã pacu Dios cã caãto, cã macü Cristo cãã cã carotirore bairo átijũgogumi yua. Cã, Dios puame roque nipetirore carotimasijũgoricu añiri nipetiro majürë rotimasigumi.

²⁹ Apeyera tunu, “Cariaricarã tunu catienama,” ï tãgoñamirãcãã, ¿dopëirã aperã puame cariaricarã ñana yaye rotie caãniipeere na bautiza rotibojanucũñati? Cariaricarã na cacatinemoeticõãta, dopëirã cabũgoro na jũgori bautiza rotimasãã mano. ³⁰ Toroque, ¿dopëirã jãã puame tocãnacã rãmua cauwiore watoapu ñnarë bairo jãã uwi tãgoña ñninucũñati? ³¹ Bairi yu yarã, yu puame tocãnacã rãmua riariquere yu uwitãgoña ñninucũña, yare aperã na caãñatero jũgori. Marí Quetiupau Jesucristore mujãã cãã mujãã catãgousarijere ñnarë carouro cariape nocãrõ yu catãgoñaãseanirõrëã bairo cariape niña yu capopiye petirije cãã yua. ³² Butiuro popiye yu tãmuonucũña Efeso macããna, macãñucü yaia cauwiõrãrë bairo caãnarë na quetibuju ñcã. Bairo popiye tãmuomicãã, ñe ñnierë caãpeire bairo yu tuacõãbujioñ, yu yaye queti cabũgoro macããjë to caãmata. Cariapea cariaricarã tunu na cacatinemoeticõãta, toroque jicããrã ñrĩqũerë na cañucũrõrë bairo marí baibujiorã: “¡Yoaro mee, ñamirõcã ñnoa cariaacoaparã ñniri, marí caboro uga, eti, marí áticõãñirõã mai!”

³³ Bairi mujãã puame aperãrë itoecoeticõãña. Jicãã cã cañicãrõ puamata: “Carorã camasã mena marí cabapacũpata, carouro marí caãtiñanucũmirĩqũerë marí masiriticoyaya.” ³⁴ Bairi mujãã puame carouro átiaña. Carorije macããjërë átiamericõãña. Jicããrã mujãã mena macããna Diore camasiëna majü niñama. Atore bairo mujããrë yu quetibujuya, yu cañrjërë tãgori mujãã catãgoñaboboparore bairo ï.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Bairo yu cañquetibujurijere tãgori, jicãã ñcã atore bairo ï tãgoñabujioñmi: ¿Dope bairo camasã riacoamirãcãã, tunu na caticuti? ¿Dope bairi rupau puame na rupau caticuti? ï tãgoñabujioñmi. ³⁶ ¡Tore bairo cañjẽniñau, catãgoñamasitëcũ majü niñami! Merë mujãã masiña oterique cabairijere: Mujãã wesepu ote apeacã ñnorë mujãã caoteata, putigaro jũgoye boa wecoaya. Tia cabawero beropu carupau otei puame puti wãmãaya yua. ³⁷ Mai, carupau caãnipau meerë marí otenucũña. Ote apea, trigo apea ñno, o apeye caãnie ote ape rupaa caruparupaa puame roquere marí otenucũña. ³⁸ Bairo marí caotero bero, Dios puame roque cã caborore bairo to puti wããno joroque átimasĩñami. Bairi yu, Dios puame tocãnacã wãme ote apea caãni wãmerëã bairo, ti wãme jeto to puti wãmãno joroque átimasĩñami. ³⁹ Nipetiro oterique, o apeye ñnie caãnie jicãrõrë bairo cabaurique cutie maniña. Jicããrã, maríã camasã marí añiña. Aperã waiũtoa niñama. Aperã cawarã niñama na cãã. Aperã wai cãã ape rupau cãgoyama. ⁴⁰ Torea bairo ati yeparure ape rupau marí cãgoyama. Ape rupau cãgoyama umurecõõpu macããna cãã. Caroa rupau majü cãgoyama. Ati yeparu caãna cãã caroa rupau marí cãgoyama. Bairo caroa rupau cãgomirãcãã, ape wãme, ape wãme marí ñnimasĩña pugatua macããnarua. ⁴¹ Muipũ umureco macããcũ, ape muipũ ñami macããcũ cãã ricaati jeto asiyarique cutinucũñama. Tunu bairoa ricaati asiyanicũñama nõcõã cãã. Na cãã jicã majãrë bairo nimirãcãã, jicããrã ricaati wãme jeto asiyajonucũñama.

⁴² Torea bairo baiya cariaricarã tunu nemo na cacatirije cãã. Marĩ cariaro bero, na cayari rupaũ pũame caboari rupaũ majũ niĩna. Nemo cacatitunurĩ rupaũ pũame roque caboetipa rupaũ majũ niĩna. ⁴³ ãme mai marĩ cacũgori rupaũ yoaro mee cayasipa rupaũ niĩna. Nemo cacatitunupa rupaũ roque netõõrõ caroa rupaũ majũ nigaro. Marĩ cariaro bero, na cayari rupaũ pũame catutuueti rupaũre bairo niĩna. Nemo cacatipa rupaũ roque catutuari rupaũre bairo nigaro. ⁴⁴ Marĩ cariaro bero na cayari rupaũ pũame ati yepa macããjêrê bairo caãni rupaũ niĩna. Nemo cacatipa rupaũ pũame caroa rupaũ cariaetipa rupaũ majũ niĩna. Ati yeparũre caãni rupaũ caãnorêã bairo cariaetipa rupaũ cãã niĩna ỹmũrecõõrũre.

⁴⁵ Atore bairo ĩ quetibũjuya Dios ya tutipũ cããrê: “Caũmũ caãnijũgoricũ, Adarê ati ỹmũrecõõ macããjêrê bairo yeri cutajere saõecoricũ majũ cũ cũũpĩ Dios.” Bairo cũ cabaimiatacããrê, apei catusaũ Adarê bairo caãcũ, Cristo pũame, ỹmũrecõõ macããjê yeri, yeri catiriquere saõũ majũ niĩnami. ⁴⁶ Tore bairo cabaimiatacããrê, ỹmũrecõõ macãã rupaũ pũamerê marĩ cũgojũgoetiya. Ati yepa macãã rupaũ roquere marĩ cũgojũgoya mai. Saberõpũ ỹmũrecõõ macãã rupaũre marĩ cũgojũgogarã yua. ⁴⁷ Caũmũ caãnijũgoricũ ati yepa macããjê ñerĩ mena cũ caqũẽnojũgoricũ ati yepa macããcũ ãũũpĩ. Cabero caũmũ caetaricũ Cristo pũame roque jõbui ỹmũrecõõ macããcũ niĩnami. ⁴⁸ Bairi ati yeparũ mai ãna, marĩ cacũgori rupaũ pũame caãnijũgoricũ, caũmũ, ñerĩ mena caqũẽnoecoricũre bairo carupaũcũna niĩnama camasã. Aperã ỹmũrecõõrũ caãniparã pũame Cristo ỹmũrecõõrũ caatũcũ cũ cacũgori rupaũre bairo, ỹmũrecõõ macãã rupaũ majũ cãcũgoparã nigarãma.

⁴⁹ Jĩcãũ caũmũ, ñerĩ mena caqũẽnoecoricũre bairo ãmerê marĩ cabaurique cutorea bairo cabero Jesucristo ỹmũrecõõ macããcũ cũ cabaurique cutiere bairo marĩ baurique cutigarã yua.

⁵⁰ Yũ yarã, atore bairo mujããrê ĩ quetibũjũgũ niĩna: Camasã ati yepa macããna rii cuti, õwãã cuti na cabairi rupaũ mena Dios cũ carotimasĩrĩpaũpũre etamasĩetĩĩnãma. Tunu bairoa caboarije ãnie, ỹmũrecõõ macããjê caboetie mena ãnimasĩetĩĩna. ⁵¹ Mai, cajũgoyepũre camasã na camasĩetãjêrê mujãã yũ quetibũjũ masĩõpũ: Bairãpũna, nipetiro marĩ riapeticoãpĩrigarã. Tocãnacãũpũna ape rupaũ roquere marĩ wasoapeticoagarã. ⁵² Bibi ĩna pããrĩcãrõrê bairo jicoquei yua marĩ rupaũ wasoapeticoagarã. Putiricarõ trompeta catusarore putirique caocãjoro majũ tore bairo marĩ baipeticoagarã. Bairo putiricarõ trompeta caocãjoro yua, nipetiro Dios yarã cariamĩrĩcãrã catibuiapeticoagarãma. Bairo catitunurĩ bero, pũgani rianemoetigarãma yua. Bairo na cabairo, marĩ ti watoare caãtiãna cãã ape rupaũ marĩ wasoacoagarã. ⁵³ Ati rupaũ marĩ caãnajê cutie caboari rupaũre rocarĩ yua, cawãma rupaũ pũamerê marĩ cũgojũgogarã. Marĩ rupaũ ati yeparũre cariamasĩrĩ rupaũ nimĩrõcãã, cawãma rupaũ cariaeti rupaũ majũ wasoacoagarã. ⁵⁴ Bairo ati rupaũ marĩ caãnajê cutie, marĩ rupaũ ati yeparũre cariarĩ rupaũ pũame, caboetĩ rupaũ, o cariaeti rupaũ cawasoaro bero yua, Dios ya tutipũ na cawoaturicarore bairo baipeti etaro majũ baigarõ. Mai, atore bairo ĩna ti tutipũre: “Baiyasĩrĩquere Dios netõũcã peyocõõãgũmi. Marĩ carianucũrĩjê ãninemoetigarõ yua. ⁵⁵ ¿Dope to baiyupari yua baiyasĩrĩque catutuarijere bairo caãnimĩrĩqũẽ? ¿Noõpũ catoaũre bairo capũnĩrĩjê caãnimĩrĩqũẽ to ãnĩnati?” ĩ watoayupa Dios ya tutipũre. ⁵⁶ Carorije ati yepa macããjê pũame marĩ riayasio joroque caãtie majũ niĩna. Tie pũame manigarõ. Tunu bairoa tirũmũpũ macããjê roticũrĩqũẽ carorijere marĩ masĩõ joroque caãtie, marĩrê ĩñabeserõ bairo caãtie cãã manigarõ yua. ⁵⁷ Dios pũame roque riariquere marĩ netõũcãõ joroque marĩ átigũmi marĩ Quetiupũ Jesucristo jũgori. ĩBairi nocãrõ majũ Diore cũ marĩ cabasapeoro ñunetõmajũcõããna!

⁵⁸ Bairo cabairo jũgori yũ yarã, caroaro jĩcãrõ tũni tocãnacã rãmũna átĩcõã ninucũna. Marĩ Quetiupũ yaye macããjê paariquere nemojãũrõ jõpũame átĩjũgonutu ãnãja. Merê mujãã masĩna marĩ Quetiupũ cũ caãñajoro cũ yaye macããjêrê marĩ caãpata, cabũgorõ ãna mee marĩ átiya.

16

La colecta para los hermanos

¹ Apeyera, marĩ yarã, marĩrê bairo Jesucristo mena catũgoñatutuari majãrê mujãã cadĩnerõ neñõbojapeere mujãã yũ quetibũjũpa: Bairi Galicia yepa macããna ĩũbueri majã poari dinero neñõrã na caãtıpeere yũ caãtĩroticũrĩcãrõrê bairo mujãã cãã mujãã ãpa. ² Yerĩjãrĩcã rũmũ caãno mujãã mena macããna jĩcãũ jeto cũ jericawoãto, cũ cawapataãtãjere ĩñacõãrĩ yua. Bairo cũ dinerore jericawori bero, cũ qũẽnocũ yucoteãto. Bairo mujãã caãtĩmasĩata, yũ pũame etari, dinerore mujãã neñõrotĩricũro mano caroaro yũ jemasĩbũjõũ. ³ Bairo yũ pũame mujãã tũpũ etau, Jerusalẽpũ tie mujãã caneñoataje dinerore na yũ jeãrotĩgu mujãã cabeseatana, mujãã cajõgarãrê yua. Na pũame marĩ yarã catũgõũsari majãrê tie dinerore na jeãbojagarãma. Bairi cartaari cããrê na mena yũ woajõgu marĩ yarãrê. ⁴ Yũ cãã Jerusalẽpũ yũ caãpẽe caũuata, na mena jĩcãrõ jãã ãgarã.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Yu caátí yutea caño Macedonia yepa macãñarê na ñiña netdájügöyü. Bairo tupü etari bero netdácüru roque, mujãã Corinto macãñarê ñiñau etagu. ⁶ Bairo mujãã ture etari yoaro jïcã yutea ñno yu añibujion. O ape watoa yu cabaiata, mujãã tupü puere yu netdöbujion. Bairo yu cabaiata, mujãã ruame noo mujãã cajuátie mena yure mujãã juátijogarã, cabero noo yu caátöru tunu yu caátó yua. ⁷ Baiña, yoaro mee mujããrê ññanetörïqüê jeto yu átigaetiya. Yoaro jïcã yutea cãrö mujãã mena yu tuagatügoñaña, marí Quetiupau cü cabooota. ⁸ Mai, Efeso macãrua yu tuacöögü Pentecostés bose rümu caetaparo jügoye. ⁹ Bairo ti rümu caetaparo jügoye marí Quetiupau yaye quetire caroaro majü camasãrê yu caquetibujumasïpee nigaro ti yuteare. Yu paarique yasietigaro. Capããrã ñiñama atopure marí Quetiupau yayere butiöro catügousagarã. Bairo na cabaimiatacããrê, capããrã ñiñama aperã, yu pesuare bairo caãna, yu caquetibujurijere caboena cüa.

¹⁰ Apeyera, mujãã tupü Timoteo cü caetaata, caroaro mujãã mena cü tügena useanio joroque ñrã, caroaro jãñurürua cü mujãã bocãwa. Cü cüa yurea bairo marí Quetiupau yaye macããjêrê paanucüñami. ¹¹ Baiñi ni jïcãü ücü mujãã mena macããcü cü boeticöã cü baeticöãto. Atore bairo ruame cü mujãã äpa: Caroaro useanirïqüê mena yerijöröã cü juátinemo joya, noo cü caátöru cü caátöre. Bairo mujãã caato, yure ññau atügumi atopure yua. Yu ruame cürê cü coteacü yu ätiya aperã marí yarã catügousari majã mena.

¹² Apei, marí yau Apolos ruamerã butiöro marí yarã mena mujããrê cü ñiñañesëã rotijomiwü. Bairo yu caärotimiatacããrê, ãmeacã majürã mujãã ture ägaetiya. Baiña, ape watoa cü caägari rãmu yoaro meea mujãã tupü atügumi.

Saludos finales

¹³ Baiñi yu yarã, caroaro tügena masacatiri ñña. Caroaro jïcãrö tãni tocãnacã rümu Jesucristo mena tügenatutuacöã ninucüña. Yeri tutuarique mena tocãnacã rümu caroa wãme jeto äticöã ninucüña. ¹⁴ Bairo nipetirije mujãã caätinucürïjêrê mujãã caãpata, caroaro ãmeo mairïqüê mena ätiñinucüña.

¹⁵ Yu yarã, merê mujãã masiña Estéfanos ya poa, Acaya yepa macããna cajügoye tügenasajügowã Jesucristo yaye quetire. Na ruame ãmerê marirê bairo catügousarã marí yarãrê na juátinemo ñninucüñama. ¹⁶ Baiñi mujãã cüa na ñna na carotirore bairo caroaro ätiña. O aperã to caãna, jãã capaarore bairo caãna, cajuátinucürã na caïrörê bairo jïcãrö tãni mujãã caato yu boyu.

¹⁷ Marí yarã Estéfanos, Fortunato, apei Acaico yu tupü na caetaro ññari na mena yu useaniña, mujãã ruame yu mena mujãã caãmerïmiatacããrê. ¹⁸ Na ruame mujãã yure yeri ñno joroque mujãã caätinucürörêã bairo na cüa yu tügena useanio joroque yu ätiyama, yu tupü etari yua. Na ñna camasã tore bairo caätinucürãrê caroaro na caïroanucüparã mujãã ñniña.

¹⁹ Nubueri majã poari Asia yepa macããna mujããrê ñurotijoyama. Aquila, cü ñmo Prisca baiñi aperã cü ya wiipü cañubuenañanucürã cüa marí Quetiupau mena butiöro mujãã ñurotijoyama. ²⁰ Ato macããna marí yarã nubueri majã cüa nipetiro mujãã ñurotijoyama. Baiñi mujãã cüa mujãã mena macããnarê caroaro ñucübogorique mena ãmeo bocári tocãnacãrua ãmeo jëninucüña.

²¹ Yu, Pablo, yu majürüa atie catusarijere mujãã yu ñuroti woatujoya.

²² Baiñi ni ücü Jesucristore camaicëcü cü caãmata, roro popiye Dios cü caätipau cü tuacöãto. ¡Marí Quetiupau, tãmurí cü apáro!

²³ Marí Quetiupau Jesucristo nipetiro mujããrê caroare cü jonemoãto. ²⁴ Nipetiro mujãã Jesucristo yarã mujãã cüa mujãã caño jãgori butiöro mujãã yu maiña.

Tocãröã ñiña atie queti yu cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a los CORINTIOS

Saludo

¹ Yu, Pablo cawamescun, Dios yure cū caboro jūgori Jesucristo yau apóstol cū caquetibujerotiyou majū yu āniña. Bairi marī yau, Timoteo mena mujāā űubueri majā Dios ya poa macāāna Corinto macā macāānarē mujāā woajou yu ātiya. Tunu bairoa aperā Dios ya poa macāāna Acaya yepa nipetiropu macāāna cūārē woajou yu ātiya. ² Bairi tunu marī Pacu Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena caroare mujāā na jonemoáto. Caroaro yerijōrō ānimasīrīqūē cūārē mujāā na jonemoáto.

Sufrimientos de Pablo

³ Diore cū marī basapeoto, marī Quetiupau Jesucristo Pacu majūrē. Cūā, marī Pacu marīrē caññamai majū niñami. Cū, Dios puame tocānacānia roro popiye marī catūgoñayapapauo, marī yeri űuo joroque caátinucū niñami. ⁴ Cū puame nipetiro roro popiye marī catām̱onucūrō, marī juátinemonucūñami. Bairo marī cū caátiere masīrī, marī cūā roro popiye cabairārē na marī juátinemomasīgarā. Marīrē cū cajuátinemomasīrō jīcārō tūnia marī cūā aperārē na marī juátinemogarā. ⁵ Jesucristo yarā ānirī popiye cū cabairicarorea bairo popiye marī bainucūña. Bairo nocārō popiye marī catām̱uorō cārōā marī catūgoñatutuapee cūārē marī jonucūñami. ⁶ Bairi jāā cūā popiye jāā tām̱onucūña. Caroaro netōmasīrī Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuapeere borā, jāā puame roro popiye jāā tām̱onucūña. Bairo popiye jāā cabaimiatacūārē, jāā juátinemonucūñami Dios, jāā cūā mujāārē jāā cajuátinemomasīparore bairo ĩ. Bairo jāārē ĩnacōrī yua, mujāā puame tūgoñaenarē bairo tutuaro mena mujāā nucānetōmasīcōāgarā popiye jāārēā bairo mujāā catām̱onucūrījērē yua. ⁷ Bairi mujāā mena caroaro cariape jāā tūgoñatutuacōāña. Cariape merē jāā tūgoñamasīña: Mujāā cā jāārēā bairo popiye peeto űno cabairā ānirī, jāārēā bairo caroaro tūgoñatutuarique cūārē cacūgoparā majū mujāā āniña Dios cū cajoriye majūrē yua.

⁸ Yu yarā, nocārō popiye Asia yepapu āna, jāā catām̱uorīqūērē mujāārē jāā quetibujerunemoña tunu. Nocārō popiye netōrō majū catām̱uorā ānirī, merē jāā nucāñīātieticoabujowu. Cayasicoaparārē bairo jāā tūgoñawū, ti yepapu āna. ⁹ Capajīāecoyasīrērē bairo majū jāā tūgoñawū. Bairi, “Marī majū rupau mena marī catūgoñarō jūgori marī netōmasīēna,” ĩ tūgoñamasīrī yua, Dios mena jeto jāā tūgoñatutuajūgowu. Cū roque camasā cariaconoana na caānimiatacūārē, tunu na catinemo joroque caācu cū caānoi, cū mena jeto cariape jāā tūgoñatutuajūgowu. ¹⁰ Dios puame roque roro jāā catām̱uorījērē jāā netōōwī. Bairi cū puame nocārō roro jāā cayasibujiopeere jāā netōōgumi. Caroaro cariape jāā tūgoñatutuacōāña jāārē Dios cū canetōōcōānipeere. ¹¹ Tore bairo roro jāā catām̱uorījērē jāā netōōcōā nīgumi, Diopure jāā mujāā cajēnibojata. Bairi marī nipetiropu jīcārō Diore cū marī basapeogarā, nocārō caroaro jāā cū caátibojarijere ĩnarī. Capārā aperā cūā tore bairo cū basapeogarāna.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Bairāpu, jīcā wāme jūgori jāā useaniña: Jāā catūgoñaata, caroaro jīcārō tūni ati űm̱yecōopure jāā ātiāniña. Mujāā watoapure āna, tore bairo majū jāā ātiāninucūwū. Tere tūgoñarī jāā useaninucūña. Tore bairo jāā caātiānie puame jāā majū jāā camasīrījē jūgori mee, Dios cañu ānirī tore bairo jāā ātiānimasīō joroque ātiyami. ¹³ Jāā cartairipure ricaati wāme bueri mujāā tūgomawijiao joroque jāā woajoetinucūña. Bairi cariape jīcārō tūni mujāā catūgomasīrō yu boya jāā caātiāninucūrījērē. ¹⁴ Merē bairāpu peeto mujāā tūgomasīña jāā caātiāninucūrījērē. Nemojāñurō mujāā camasīnemorō boya. Bairi marī Quetiupau Jesús ati yepapu cū catunuatī rūm̱u caāno, caroaro jīcārō tūni jāārē masīpetiri bero jāā mena mujāā useanigarā. Jāā cūā mujāā mena caroaro jīcārō tūni jāā useanigarā, mujāā caātiānajē cūārē ĩnarī yua.

¹⁵ Tore bairo mai tere masītūgoñarī, caāñijūgoro mujāārē ĩññau āgatūgoñamiwū. Tore bairo mujāārē yu caññapáta, pugani cārō mujāārē ĩññañesēānemobujio. ¹⁶ Mai, caāñijūgoro, Macedonia yepapu ácu, mujāā ĩññanetōájūgoga tūgoñamiwū. Tore bero, topu caatācu tunuácu mujāā ĩññanetō ānemogamiwū tunu. Bairo yu cabaiata, mujāā puame Judea yepapu yu caató, yu mujāā juátinemo jobujioricarā. Tore bairo yu catūgoñamiatacūārē, cariape yu baimasīērē. ¹⁷ Bairi mujāārā, ¿yu caátipeere caroaro cariape tūgoñaecūā, tore bairo ĩññuparī? ¿Mujāārē ĩtou, “Yu águ,” o “Yu áperigu,” pugani cārō ĩñnemopecuti? Tore bairoa jīcā riseroa ĩraana, jāā ĩnemopectinucūña.

¹⁸ Dios cūā caroaro cariape masīñami tere. “Mujāārē jāā ĩñarágara,” o “Jāā áperigarā,” jīcā riseroa ĩraana, jāā ĩnemoetinucūña. Tere Dios cūā masīñami. ¹⁹ Yu, Timoteo, bairi

Silvano mena, Jesucristo Dios macā yaye quetire jāā quetibujunucūña. Cū yaye queti puame cariape niña. Jicā risero ĩmicāā, ricaati ĩrīqūē mee niña. Torega bairo jāā cūā jicā riseroa jāā busunucūña. ²⁰ Jesucristo puame Dios cū caīquetibujūgoyeticūrīqūē nipetirijere caātipoyou majū niñami. Bairo caācū cū caānoi, Diore cū marī cabasapeoripa caāno, “Bairo to baiāto,” marī ĩnucūña. ²¹ Cūā niñami Dios mujāārē, bairi jāā cūārē cabeserica, Jesucristo yarā marī caānimasiparore bairo ĩ. Tunu bairoa jāārē cū yaye quetire cajūgoquetibujuparā majū jāā cūwī. ²² Bairi cū yarā cawāmecuna marī ānio joroque marī āsupi. Espīritu Santore marī yeripa cū joyupi Dios, “Nipetirije cū caījūgoyeticūrīcārōrēā bairo ātipoyocōāgami,” marī caīmasiparore bairo ĩ.

²³ Baiřua, yu caāgatūgoñarīcārōrē bairo Corinto macāpu āpēriri, jicā riseroa ĩmicāā, ricaati ĩ mee yu baiya. Mujāā, caroaro mujāā caānipeere bori mujāā tūpure yu āpēwu. Tiere Dios cūā cariape masīñami. ²⁴ Bairi tutuaro mena mujāā caātipere mujāā ātirotagarā mee, tore bairo jāā quetibujunucūña. Merē bairāřua Dios mena caroaro catūgoñatutuarā mujāā āniña. Caroaro marī nipetiro useanirīqūē mena nemojāñurō Diore marī camasiparore bairo, mujāārē juātinemorā bairo jāā quetibujuya.

2

¹ Bairi yu puame tunu, “Roro na yapapuaō joroque na yu ātibujioy,” ĩ, mujāārē niñañesēānemoū āpēwu. “Atopua yu tuacōāgu mai,” ni tūgoñawū. ² Bairi mujāā yapapuaō joroque mujāā yu caīñarījē jūgori yu caāpata, ĩnoa mena yu tūgoña useanibujioctū? Mujāā roque yu tūgoña useanio joroque caāna majū mujāā āniña. Bairi roro mujāā yapapuaō joroque yu ātinemogaepu. ³ Bairi merē mujāārē cajūgoye jicā carta mujāā yu woāquetibujū jūgoyetijowu. Mujāā tūpu yu caāno, yu yapapuaō joroque mujāā caāperiparore bairo ĩ, yu woāquetibujū jūgoyetijowu. Yu useanio joroque mujāā caāto bootūgoñarī tore bairo yu āpu. Bairi cariapea yu masīña mujāā mena yu causeaninucūrījērē. Jicārōrēā bairo nicōāña. ⁴ Baiřua mujāārē yu cawoajori rūmu caāno yu caīwoajopeere tūgoñarī roro majū yapapuari yu otinucūwū. Bairo cabaimiatacūārē, mujāā tūgoña yapapuaō joroque ĩ mee, mujāārē yu woāquetibujūjowu. Mujāārē nocārō yu caīñamairījērē na masīāto ĩ roque, tore bairo mujāā yu quetibujū woajowu.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Bairi ni ũcū yure yu yapapuaō joroque caācu puame, yu jeto meerē tore bairo ācumi. Baiřua mujāā cūārē peeto ũno mujāā yapapuaō joroque āsupi. Netōnucārō majū ĩgaecu “peeto ũno” mujāārē ni quetibujūya. ⁶ Tore bairo roro marī baio joroque caācure tutuaro merē capāārāřua mujāā mena macāāna mena cūrē mujāā cabeyorique merē ũjāñiña. Tunu mujāā caātinemopee maniña. ⁷ Bairi yua, āmerē cūrē roro cū mujāā caātajere masirītiri cū mujāā cajūāto ũniña. Roro netōrō yapapuari cū ānimasīētīō joroque āpericōāña. ⁸ Bairi tunu mujāārē ĩnemoña: Caānjūgoro cūrē mujāā camairīcārōrē bairoa āme cūārē cū mainemoña. ⁹ Bairi cajūgoyepu ati wāme yu caquetibujurijere mujāā yu quetibujū woajojūgowu. Cariapea, “Yu caātirotirijere na ātimasīgamiñati,” ĩ masīgu, tiere mujāā yu woatujowu. ¹⁰ Ni ũcūrē roro mujāā caātajere mujāā camasiritibojaata, yu cūā tiere cū yu masiritibojagu. Bairi roro cū caātajere caāmata, cū yu masiriyobojagu, nocārō mujāārē camai ānirī Cristo cū caīñajoro yua. ¹¹ Bairo marī caāmeo ātimasīata, wātī puame marī rocatu masīētīgami. Baiřāřua roro camasārē cū caātitomasīnucūrījērē caroaro majū merē masījāñiña.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Troas macāpu Cristo yaye quetire yu caquetibujūetaro, to macāāna capāārā marī Quetiupau yaye quetire tūgogamiwā. ¹³ Bairo na catūgogamiatacūārē, yu puame caroaro yerijōrō yu ānimasīēpu marī yau Titore yu cabocāetaeto jūgori yua. Bairi to macāānarē ātāje uwiri bero, ato Macedoniapu yu ātīcoapu yua.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Jicāū pajāārī majā quetiupau cū capajāātunuetari bose rūmu caetaro, cū ũmuarē cū capūna nūcārōtirore bairo marī cū canetōrīcārā cūārē Jesucristo mena marī neñaroyami Dios. Tunu bairoa cajūñiñurījē werea ũnie na cabusemūgōjoro nipetiropu cabusejesapeticoatore bairo nipetiropure cū yaye quetire quetibujūbatou ātiyami Dios marī caquetibujūnetōrījē jūgori. Tiere tūgoñarī, “Dios, jāā mena mū ũjāñiña,” jāā ĩnucūña. ¹⁵ Bairi marī Jesucristo yarā āna, Dios puame cū useanio joroque āna, marī ātiya. Werea incienso cajūñiñurījērē Jesucristo cū pacure cū cabusemūgō jorijere bairo caāna marī āniña. Bairo caroaro cariape marī yeri marī caāninucūrījērē nipetiro camasā ĩñajesa peticoanucūñama. Bairi canetōparā, cayasiparā cūā nipetiro jicārōā ĩñajesa peticoanucūñama caroaro marī yeri mena marī caātiānierē. ¹⁶ Cayasiparā puamerā, marī puame carorije capūñirījē cabusejore bairo na marī āniña. Marī ũna cū yaye quetire catūgōsarā cū canetōparā puamerā,

marĩ puame caroa cajutiñurĩjẽ cabusejorore bairo na marĩ ãniña. Bairi ni jĩcãũ ùcũ cã majũã cã camasĩrĩjẽ mena Dios yayere quetibũju masĩcãmi. Dios cã camasĩõrĩjẽ jũgori roque quetibũju masĩñami. ¹⁷ Bairãpuã capããrã aperã Dios yaye quetire quetibũjuganucũñama, tie mena pairo wapatagarã. Jãã puamea narẽ bairo jãã áperinucũña. Jesucristo yarã, Dios cã cajoricarã ãnirĩ, cã caĩñajoro caroaro cariape nucãbũgorique mena jãã quetibũjunucũña.

3

El mensaje del nuevo pacto

¹ Mujããrẽ tunu atore bairo jãã caquetibũjuata, “Jãã majũã jãã caãtiere ñnarĩ, jãã mujãã cabasapeopee boya,” ñrã mee jãã ñña. Tunu bairoa mujãã puame jããrẽ masĩmirãcũã, “¿Tie na cabuerije ñujãñuña,” aperã mujãã na caĩwoabojajũgoyetirica pũrõrẽ mujãã bootũgoñãñati? ¿O ti pũrõ ùnorẽ mujããrẽ jãã cajẽninucũrõrẽ mujãã boyati? Tore bairo jẽninucũñama aperã mujããtu caquetibũjuñesẽãrĩ majã. ² Mujãã puame roque ti pũrõ ùnorẽ bairo caãna majũ mujãã ãniña. Bairi noa ùna camasã, mujããrẽ jãã caquetibũjurije jũgori mujãã yeripu tũgoñawasoari caroaro cariape mujãã caãtiãnierẽ ñnarĩ, “Pablojãã na cabuerije ñujãñuña,” na caĩpee ñña. ³ Bairo jãã caquetibũjuo jũgori Jesucristo puame mujãã yeri wasoao joroque mujãã ásupi. Camasã apeye ùnie buipũ na cawoaturo ùnorẽ bairo jũgori mee, Espĩritu Santo cacati majũ cã camasĩrĩjẽ jũgori mujãã yeri wasoao joroque mujãã ásupi. Apeye ãtã ùnie bui mee, camasã cã yarã yeripure woatuure bairo mujãã wasoayupi.

⁴ Bairi Dios mena jãã catũgoñatuturiye jũgori tore bairo cariape mujããrẽ jãã ñmasĩña, Jesucristo yarã ãnirĩ. ⁵ Jãã majũã jãã camasĩrĩjẽ jũgori mee, Dios jããrẽ cã camasĩõjorije jũgori roque tore bairo caroaro jãã átiãñajẽ cutimasĩña. ⁶ Dios puame roque masĩrĩqũrẽ jowĩ, camasãrẽ cawãma wãme cã caãtibojacũrĩqũrẽ jãã caquetibũjumasĩparore bairo Ì. Cã caãtibojacũrĩqũrẽ puame bui macããjẽ paperapũ woaturiquere bairo mee ñña. Espĩritu Santo jũgori marĩ pupearũ yeri tũgoñawasoarique majũ ñña. Moissẽ ãnacũ cã caroticũrĩqũrẽ na cawoatucũrĩqũrẽ ùnie marĩ yasio joroque caãtipee majũ ñña. Espĩritu Santo, Dios Yeri puame roque marĩ caãticõã ninucũõ joroque caãca majũ ññami.

⁷⁻⁸ Tie roticũrĩqũrẽ ãtããpu Dios cã cawoaturique puame nocãrõ tutuaro caasiyabatorije mena etajũgoyupa. Bairi israelita majã puame tieere Moissẽ ãnacũ cã caneatõ, cã riapere peeto ùno cããrẽ ññacãnamu masĩsẽsupã. Bairo tutuaro mena caasiyabatomiatacããrẽ, jĩcã rãmu caãno, caasiyabatorije capetipee ãñupã. Bairo tie Moissẽ ãnacũ cã caroticũrĩqũrẽ camasã na yasio joroque caãtipee puame caasiyarije mena caetarique caãmata, ñnocãrõ tutuaro netõrõ to etaetibujocuti camasãrẽ cawãma wãme Dios cã caãtibojacũrĩqũrẽ! Espĩritu Santo marĩ yeripu cã caãnie puame roque netõjãñurõ caroa ñña. ⁹ Bairo ñgu ñña: Jĩcã wãme roticũrĩqũrẽ caasiyarije mena caetarique caãmata, ñnocãrõ tutuaro netõrõ to etaetibujocuti Dios yaye queti, camasãrẽ, “Carorije wapa mãnarẽ bairo mujãã ññaña,” cã caĩrĩqũrẽ queti puame! ¹⁰ Bairi Jesucristo yaye cawãma queti mena cajũgoyepũ Moissẽ ãnacũ cã caroticũrĩqũrẽ marĩ caĩñacõñãta, caãnimajũrĩjẽrẽ bairo mee tuacõña yua. Bairi Jesucristo yaye queti puame ñunetõmajũcõña. ¹¹ Tore bairo caasiyabatorije capetipee yoaro jãñurõ caãñajẽ caãmata, nemojãñurõ caroa majũ ñña capetietie Jesucristo yaye queti puame roque.

¹² “Di rãmu ùno Jesucristo yaye queti capetietie ñña,” Ì tũgoñarĩ, uwiricaro mano camasãrẽ tieere na jãã quetibũjunucũña. ¹³ Moissẽ ãnacũ cã caãtatore bairo jãã, jãã áperinucũña. Cã ãnacũ puame, “Israelita majã yu riapẽ caasiyarije capetiro ññarema,” Ì, cã riapere juti asero mena bũgatonucũñañupã. Cã ãnacãrẽ bairo yasiori jãã quetibũjetinucũña camasãrẽ. ¹⁴ Bairãpuã, ti yutea macããna israelita majã tieere tũgopuoẽsupã. ãme cããrẽ torea bairo na pãrãmerã cãã tũgopuoetinucũña Dios na cã caquetibũjugamirĩjẽrẽ. Na camasĩpeere juti asero caẽñotaro bairo na ãnotatonucũña. Bairo ãnimirãcũã, Jesucristo mena na catũgoñatutuata roque, tie Dios yaye caroa quetire tũgomasiãtãgarãma. ¹⁵ ãmepũ cããrẽ Moissẽ ãnacũ cã cawoaturica tutirire buerã, tũgopuojãtãtãtinucũñama. Caroaro na catũgomasĩbujopeere mai, juti aserore bairo na ãnotacõã ninucũña na catũgoñarĩjẽpure. ¹⁶ Bairo cabaimiatacããrẽ, ni jĩcãũ ùcũ roro cã caãnucũrĩjẽrẽ pitiri Dios puamerẽ cã catũgõusajũgoata, jutirore bairo caẽñotarije peticoagaro yua. Bairo cabairo, caroaro tũgomasĩ jũgõgũmi yua Dios yaye quetire. ¹⁷ Marĩ Quetiupã cã caãtie, bairi Espĩritu Santo cã caãtie cãã jĩcãrõrẽã bairo ñña. Bairi noo ùno Espĩritu Santo cã caãmata, ñe ùnie mano caroaro cariape átiãñimasĩñama camasã. ¹⁸ Bairo cabairo jũgori yua marĩ nipetiro Jesucristo yarã caãna puame juti asero ùno mena cabũgatoecorãrẽ bairo mee marĩ ãniña. Dios yaye quetire caroaro cariape merẽ marĩ masĩña. Tunu bairoa ãñoorõrẽ muiipũ cã caasirocaturore bairo marĩ cãã caroaro marĩ caãtiãnie, marĩ Quetiupã yaye nocãrõ caroa macããjẽrẽ marĩ áti ññonucũña camasãrẽ. Marĩ Quetiupã, cã Yeri Espĩritu Santo jũgori marĩ

wasoanutuao joroque marí átinucũñami marí yeri marí catũgoñarĩjêrê. Bairo cũ caáto jũgori yua, tocãnacã rũmua nemojãñurõ cãrê bairo caãnajêcũna marí ãninemonutuuanucũña.

4

¹ Dios pũame jããrê caĩñamai ãnirĩ cũ yaye caroa quetire jãã quetibujunetõrotijowĩ camasãrê. Bairo cũ caátirotiricarã ãnirĩ jãã pũame tiere paajutiricaro mano caroarõ jãã quetibujunucũña. ² Bairi tunu cañuena yasioropũ rorije na caátie ùnie caboborijere jãã boetinuucũña. Ítorique mena Dios yaye quetire jãã quetibujunetinuucũña. Diore caĩñapeocorã ãnirĩ tie queti cããrê wasoaricaro mano caroarõ cariape jãã quetibujunucũña. Tore bairo cariape macããjêrê jãã caquetibujurijere jããrê camasãrã tiere caroarõ masicõãñama. ³ ¿Bairi jãã caquetibujurijere noa na tũgopuoetinucũñati? Cayasiparã jeto tiere tũgopuoetinucũñama Jesucristo camasãrê cũ canetõrĩjê quetire. ⁴ Cariape na catũgogaetie bui, ati yepa macããcũ quetiupau wãtĩ pũame caroarõ na catũgomasĩbujiopeere catũgomasĩenarê bairo na átiẽnotayami. Bairi caĩñapãmasĩena muipũ cũ caasibatorijere na caĩñacãnamumasĩetĩnucũrõrêã bairo na cũã Jesucristo yaye nocãrõ caroa quetire di rũmu ùno tũgomasĩetĩnucũñama. Nocãrõ caroó, Dios catutuau cũ caãnajê cutiere bairo caãnajêcũcũ yaye quetire na tũgomasĩetĩtõ joroque átinucũñami wãtĩ. ⁵ Jãã pũame, jãã majũã jãã caátiere na Íroato Írã mee, mujããrê jãã quetibujunetõnucũña. Jesucristo marí Quetiupau jĩcããã cũ caãnierê quetibujurã jãã átinucũña. Bairi jãã pũame mujããrê capaabojarã, cajuãti majãrê bairo jãã ãninucũña, Jesucristore jãã caĩñamairĩjê jũgori yua. ⁶ Dios pũame cawãmapãpũre ati yepa naitĩãrõ caãnimiricãrõrê to busuo joroque ásupi. Cũã niñami ãme cããrê marí yeri canaitĩãrõpũ caãnierê bairo marí caãnajê cutiere cabusurõpũ to ãnio joroque caãcũ majũ. Tore bairo átinucũñami Dios, cũ macãã Jesucristo nocãrõ cañuu caroarõ cũ caátiere ñnarĩ bero, Dios cũ caãnajê cutiere marí camasĩparore bairo ì Jesucristo jũgori.

El vivir por la fe

⁷ Bairi atie Dios nocãrõ cũ catutuarijere jãã camasĩnucũrĩjê pũame, cawapacũtie netõjãñurõ jããrê cañurĩjê niña. Bairo tiere masĩrĩ aperã camasãrê na jãã quetibujunetõnucũña. Bairo caquetibujurã nimirãcũã, ati rupau pũamerã catutuãenarê bairo caãna jãã ãniña, rĩru cawatiyasiparũre bairo yua. Bairo jãã cabaiãnierê ñnarĩ nipetiro camasã, “Na catutuarije jũgori mee, Dios cũ catutuarije jũgori roque tore bairo quetibujũ masĩñama,” jãã ì masĩnucũñama. ⁸ Ati yepapũre ãna, roro popiye jãã bainucũña. Bairo cabairã nimirãcũã, “¿dope bairo marí bairãti?” di rũmu ùno jãã ì tũgoñãetinuucũña. Tunu bairo roro popiye jãã cabairijere mena tũgoña yapapũamirãcũã, di rũmu jãã quetibujũ jããetinuucũña. ⁹ Roro popiye jãã tãmuo joroque jãã átiepenucũñama. Bairo roro na caãna jãã caãniãtiacũãrê, Dios pũame di rũmu ùno jãã aweyoetinucũñami. Jããrê capajãmasĩrã nimirãcũã, jãã yeri pũamerê dope átiyasiomasĩetĩñama. ¹⁰ Bairi noo jãã caãnucũrĩpau cãrõ jãã cũã Jesucristo roro na cũ caátieogargaricãrorea bairo roro cayasicoaparãrê jãã ãnicotenucũña jãã wapana jũgori. Bairo Jesucristo cũ cabairiquere bairo jãã cũã roro popiye tãmuomirãcũã, caroarõ cũ caãnajê cutie macããjê cããrê jãã áti ñnomasĩnucũña camasãrê. ¹¹ Tunu bairoa jãã nipetiro, tocãnacã rũmua capajããeocarãrê bairo jeto jãã ãninucũña, Jesucristo yarã ãnirĩ. Bairo cabairã nimirãcũã, caroarõ Jesucristo cũ catutuarijere camasãrê caãti ñnoparã jãã ãniña ati rupau cayasipa rupau mena. ¹² Tore bairo jãã pũame Jesucristo yaye quetire quetibujurã, roro jãã tãmuonucũña. Bairo jãã cabaiãtiacũãrê, jãã caquetibujurijere jũgori mujãã pũame yeri capetietiere cacãgoparã majũ mujãã ãniña.

¹³ Bairo Dios jããrê cũ cacotemasĩnucũrĩjêrê tũgoñatutuari uwiricaro mano jãã quetibujunucũña cũ yaye quetire. Torena bairo ì woatuyupa Dios ya tutipũ cããrê: “Dios mena tũgoñatutuari cũ yaye quetire uwiricaro mano camasãrê na yũ quetibujunucũña,” ì woatuyupi. ¹⁴ Bairi cariape merê marí masĩña: Dios pũame, Jesucristo cũ cariaçoomiãtiacũãrê cũ catitunuo joroque cũ caátatorea bairo jãã cããrê jãã catiogũmi. Bairo jãã cãtiõri bero mujãã jĩcãrõã marí neãgũmi cũ caãno umãrecõopũ yua. ¹⁵ Nipetiro popiye jãã catãmuorĩjê bainucũña, caroarõ mujãã canetõmasĩpeere ìrõ. Bairo mujãã mena macããna aperã nemojãñurõ Cristore catũgousarã na caãninemoãta, nemojãñurõ Dios cããrê cũ na cabasapeopee cũã nigaro, nocãrõ marí mena cañuu cũ caãno jũgori.

¹⁶ Bairi popiye baimirãcũã, jãã pũame cayeritutuãenarê bairo jãã tũgoña yapapũãetinuucũña. Ati rupau mena tocãnacã rũmua cabũcũna jũgoyecũna nimirãcũã, jãã yeri jãã catũgoñarĩjê pũame nemojãñurõ jõpũame cawãma yeri majũ cacãgorã jãã ãnijũgoyecũtinucũña. ¹⁷ Bairopũã atie, ati yepapũ ãna roro popiye jãã catãmuonucũrĩjê capetiepe niña. Bairi ñe mee niña jããrê. Bairo popiye baimirãcũã, cabero netõjãñurõ caroa capetietiepeere cacãgoparã majũ jãã ãniña. ¹⁸ Bairo cabairo jũgori butiorõ majũ ati yepa macããjê caãnierê jãã Íroãtinucũña. Bairi ãme marí caĩñãetinuucũrĩjê umãrecõo macããjê

Dios marí cū cajopee p̄amerē jāā Iroanucūña. Ati yepa macāājē capetipee majū niña. Ɛm̄urecōop̄u macāājē roque tocānacā r̄m̄na cañicōāninucūpee majū niña.

5

¹ Bairi marí rupau p̄ame ati yepa macāā wiire bairo niña. Ti wii caboarea bairo cabaopa rupau majū niña. Bairo marí rupau caboamiatacūārē, Dios p̄ame roque caroa rupau majū marí q̄ūēnoḡm̄i Ɛm̄urecōop̄u. Ti rupau p̄ame di r̄m̄u ūno cabaeti rupau, capetieti rupau majū nigaro. Camasā na caāta rupau mee nigaro. Tere merē caroaro marí masīcōāña. ² Bairi marí p̄ame ati rupau mena āna, marí jutinucūña. ¡Tame! Merē āmea Ɛm̄urecōo macāā rupau marí ya rupau caānipa rupau roquere marí ānicōāgamiña. ³ Ti rupau cawāma rupau cūgo wasoari cawāma jutii cajāñawasoarārē bairo marí ānigarā. Bairi carupau mánarē bairo marí āmerīgarā yua Ɛm̄urecōop̄ure. ⁴ Bairi ati yepau āna mai, marí yeri j̄inijānucūña, roro cayapapuanucūrā ānirī. Marí p̄ame marí rupau cajutiwe ecorārē bairo marí ānigaetiya. Torea Dios marí cawāma rupau cū cajāñawasoaro roquere marí boya. Bairo Dios marí cū caāto ati rupau cayasimiatacūārē, cawāma rupau p̄ame ānijūgogaro yua. ⁵ Dios p̄ame roque tore bairo marí cabaimasīpeere marí q̄ūēnoyubojau ātiyami Ɛm̄urecōop̄ure. Cūā, marí jowī cū Yeri Esp̄itu Santo cūārē, cawāma rupau mena marí cacaticōānipeere marí cacūgomasīparore bairo ī yua.

⁶ Bairi marí p̄ame Dios mena marí tūgoñatutuacōāniña. Ati rupau marí caānijūgori rupau mena āna, marí Quetiupau t̄up̄u caāmerārē bairo caāna marí āniña. ⁷ Āmerē mai, cū marí īñātinucūña. Bairo cūrē cañāena nimirācūā, cū mena marí tūgoñatutuacōāña. ⁸ Ati rupau marí pitigac̄up̄u, jicoquei marí Quetiupau t̄up̄u marí caāniparore bairo īrā. ⁹ Bairi tocānacāni jāñurīp̄na marí Quetiupau marí cū cañāuseanipeere marí bonucūña. Tore bairo marí boya, ati rupau marí cacūgori r̄m̄u caāno, o cūtu Ɛm̄urecōop̄u marí caāmatacūārē yua. ¹⁰ Marí nipetiro Jesucristo cū cañābeseri r̄m̄u caāno, ati yepau āna tocānacā wāme marí caātajere, cūrē cañābese ecorarā majū marí āniña. Ti r̄m̄u caāno ati rupau mena āna, caroa wāme, o rori wāme marí caāta wāme cārō īñacōñarī, tie wapa marí wapa jogumi.

El mensaje de la paz

¹¹ Bairi, “Marí Quetiupau nipetiro camasā cū na canucūbugoro boya,” ī tūgoñarī, camasārē Cristo yaye quetire na masīo joroque jāā ātijīātiganucūña. Tore bairo caroaro cariape jāā catūgoñanucūrījērē Dios cūā masīcōāñami. Bairi mujāā cūā tiere mujāā camasīrō ñuña. ¹² Mujāārē tunu atore bairo jāā caquetibujua, “Jāā majūā jāā caātiere īñarī mujāā cabasapeopee boya,” īrārē bairo mee jāā īña. Bairo p̄ame mujāā caātoere borā jāā īña: Jāā caātiānierē caroaro masīcōñarī, “Cariape quetibujuyama Pabljōāā,” aperā ricaati caquetibujurārē na mujāā caquetibujumasīpee ūnierē borā jāā īña. Tore bairo ātimasīētīmirā, ricaati caquetibujurā p̄ame, “Cañurā niñama,” Īnucūñama, camasārē na rupau bui macāājē jetero cañnarā nimirācūā. Camasā na yeri na catūgoñarījēpure masīētīmirācūā, tore bairo ī bus̄nucūñama. ¹³ Na ūna jāārē, “Mecārā baiyama,” jāā na caīmiatacūārē, jāā p̄ame Dios yaye macāājērē āna jāā ātiya. Ape watoara caroaro cariape jāā caātiere mujāā cañāata, caroaro mujāā caātiānimasīpeere āna jāā ātinucūña. ¹⁴ Jesucristo butiuro marí cū camairījērē tūgoñarī popiye baimirācūā, cū caborore bairo jāā ātiānajē cutinucūña. Jesucristo jīcāūā marí nipetiro popiye marí cabaibujioriquere marí riabojayupi. Bairi cū mena cariaricarārē bairo marí tuaya. Bairo cū cariajojariquere cariape jāā camasījūgoricapap̄uina yua, tocānacā r̄m̄na cū carotirore bairo jeto jāā ātinucūña. ¹⁵ Marí carorije wapare netōgu, marí riabojayupi Jesús. Bairo tiere tūgoñarī marí majūā marí caboaro caāperiparā marí āniña. Marí Quetiupau marí carorije wapare riabojari bero cacatitunurīcū cū carotirore bairo jeto caātiparā marí āniña.

¹⁶ Bairi jāā p̄ame ati Ɛm̄urecōo macāāna, aperā camasārē bui macāājē na rupau na cañābeserore bairo jāā āperinucūña. Mai, cajūgoyep̄ure torea bairo yu tūgoñarīq̄ūē cutimiwū. “Jesucristo, cabugoro macāācū ācūmī,” ñi tūgoñanucūmiwū yu cūā. Āmerē yua, bairo mee yu tūgoñāña. ¹⁷ Bairi ni jīcāū ūcū Jesucristore catūgousajūgou ape yeri cacūgop̄u niñami. Roro cū caātinucūrīq̄ūrē caātijānarīcūp̄u niñami. Bairo roro cajūgoyep̄u cū caātiānajērē pitiri bero, caroa macāājē jetero caātiāninucūp̄u majū tuayami yua.

¹⁸ Atie nipetirije Dios marí cū cajuātie, marí cū caātibojarije niña. Cū p̄ame jīcā yeri p̄unarē bairo cū mena marí ānio joroque marí āsupi Jesucristo marí Quetiupau jūgori. Tunu bairo nipetiro camasā cū mena jīcā yeri p̄unaacunarē bairo na ānio joroque ī, cū yaye quetire jāā quetibujunetōrotiwī. ¹⁹ Bairo p̄ame īgu ñiña: Dios p̄ame ati Ɛm̄urecōo macāāna nipetirore Jesucristo mena na catūgoñatutuaro jūgori cū mena jīcā yeri p̄unaacunarē bairo na ānio joroque ācu baiyami. Camasā roro na caātinucūrījērē na netōbojagumi Dios, Jesús mena na catūgoñatutuata. Tie caroa quetire camasā na camasīparore bairo ī, jāā quetibujunetōrotiwī. ²⁰ Bairi Jesucristo yaye quetire cabuerā, cū cacūrīcārā majū jāā āniña. Mujāārē Dios cū

majũã cū caãtirotirijere, jãã jũgori mujããrẽ tore bairo átirotiyami: Dios mena busuqũẽnoña. Cũ mena jicã yericunare bairo ãnãjẽcusa. ²¹ Cristo carorije caãpei cū caãnimiatacũãrẽ, marĩ carorije wapa cū riao joroque ásupi Dios. Bairo cū ásupi cū macũrẽ, carorije wapa mãnarẽ bairo marĩ cū caĩñaparore bairo i.

6

¹ Bairi yua, jãã puame Dios yaye paariquere cajuáatinemorãrẽ bairo caãna ãnirĩ mujããrẽ jãã iña: Dios nocãrõ cañuu ãnirĩ mujãã cū cajuáatiãnierẽ iñateeticõãña. ² Torea bairo icũñupĩ Dios cū ya tutipũ cũãrẽ:

“Yoaro mee yure mu cajẽnirĩjẽrẽ mu yu tũgobojagu.

Bairo mu tũgobojari yua, camasãrẽ yu canetõrĩ rũmurẽ mu yu juáatinemogu,” i quetibujuyupi cū ya tutipure.

Bairi ãmea ãno baiya Diore marĩ catũgousamasĩpa rũmu majũ. jãmea Dios marĩ carorije wapare cū canetõrĩ rũmu majũ ãno baiya!

³ Bairi jãã puame noa ãnarẽ jicãni ãno roro jãã áti iñoetinucũña. Jãã paarique cawapa manie, cabũgoro macããjẽrẽ bairo to tuaeticõãto irã, roro aperãrẽ jãã áti iñoetinucũña.

⁴ Bairo puame roque jãã átinucũña: Nipetiro dise ãnie jãã caãti wãme cãrõ Dios paabojari majã jãã caãnierẽ jãã áti iñoãninucũña. Popiye tãmuomirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tiere caroaro mena jãã nucãcõãnucũña. Tunu bairoa jããrẽ carusarijere, jããrẽ roro na caãtigarije cũãrẽ caroaro mena jãã tũgoñanetõcõãnucũña.

⁵ Tunu apeyera roro jãã na cabape eperije, roro preso jorica wiiripũ jãã na cacũeperije cũãrẽ jãã nucãnetõcõãnucũña. Jããrẽ roro átiarã, aperã neñarĩ na caawajatuti epenucũrĩjẽ, apeye tutuaro jãã capaanucũrĩjẽ, popiye ñamii cũãrẽ jãã cawũgo tãmuonucũrĩjẽ, jãã caawatãmuonucũrĩjẽ, tie nipetirijere jãã nucãnetõcõãnucũña. Tore bairo caroaro jãã canucãmasĩrĩjẽ jũgori Diore paabojari majã jãã caãnierẽ jãã iñoenucũña.

⁶ Torea bairo caroarã jãã yeri jãã caãnajẽ cutie, cariape macããjẽ queti caroaro jãã catũgomasĩrĩjẽ cũãrẽ camasãrẽ jãã áti iñoãninucũña. Tunu bairoa patowãcãrĩcãrõ mano caroaro yeri jõrõ caãna ãnirĩ camasãrẽ caroaro na jãã juáatinemucũña. Tunu bairo Espĩritu Santo jãã mena cū caãno jũgori caroaro cariape itoricaro mano camasãrẽ jãã camairĩjẽ jũgori nipetiro camasã masĩñama Dios yarã paabojari majã jãã caãnierẽ.

⁷ Tunu bairoa jãã caquetibujurije cariape macããjẽ quetire, Dios cū catutuarije jãã mena caãno jũgori nipetiro camasã masĩñama Dios yarã paabojari majã jãã caãnierẽ. Bairi jãã puame cariape ãnimasĩrĩ yua, wãtirẽ jãã canetõnucãpeere, o jãã camasatoye cutipee cũãrẽ jãã cãgonucũña. Tie, cariape ãnimasĩrĩquẽ puame jãã besure bairo caãnie majũ niña. Tie jũgori di rũmu ãno jãã wapana roro jããrẽ na caãtigaro jãã ãnotamasĩnucũña.

⁸ Bairi camasã puame ape rũmurẽ jãã iroanucũña. Ape rũmu caãnorẽ butiro jãã iñatenucũña. Ape rũmu caãno caroaro busunucũña jãã caãtiãnierẽ. Ape watoare roro busupainucũña jãã caãtiãnierẽ.

Ape rũmurẽ caĩtopairãrẽ bairo jãã iñanucũña, caroaro cariape jãã caquetibujumiatacũãrẽ.

⁹ Tunu bairoa caroaro jããrẽ camasĩrã nimirãcũã, ape majã na camasiẽna ãnarẽ bairo jãã iñanucũña. Cariacoanarẽ bairo tũgoñamirãcũã, jãã masacuti ãnijũgonucũña. Apeyera popiye jãã baio joroque átimirãcũã, jãã pajãreetinucũña bairãpua.

¹⁰ Tunu bairoa yapapuarãrẽ bairo baumirãcũã, tocãnacã rũmua jãã useanicõã ninucũña. Tunu apeyera cabopacarãrẽ bairo nimirãcũã, jãã caquetibujurije jũgori capããrã camasãrẽ cabopacaenarẽ bairo na ãnio joroque na jãã átinucũña. Tunu ñe ãnie cacãgoenarẽ bairo baumirãcũã, nipetiro jãã cãgocõãña jããrẽ carusarijere.

¹¹ Yu yarã Corinto macããna, cariape itoricaro mano jicãrõ tũni jãã cabairijere mujããrẽ jãã quetibujuya. Jãã camasã cutiãnie nipetirijere mujãã masiõ joroque jãã quetibujuya.

¹² Jãã puame mujãã mena ricaati wãme jãã tũgoñarĩquẽ cuperinucũña. Mujãã puame roque jããrẽ roro ricaati tũgoñarĩquẽ ãnie mena jãã mujãã iña ãninucũña mujãã yeripũ mena.

¹³ Bairi mujããrẽ atore bairo yu átirotiya, jicãũ capacu cū pũnarẽ beyou, cū caãtrotirore bairo yua: Yu mena caroaro tũgoñarĩquẽcusa. Ricaati wãme yure tũgoña macããtĩcõãña. Yu, mujãã mena caroaro yu catũgoñaãseanirõrẽ bairo mujãã cũã caroaro tũgoñarĩquẽcusa yu menarẽ.

Some templo del Dios viviente

¹⁴ Jesucristo yaye quetire catũgousaena mena ãnijosieticõãña. Dope bairo caroa, carorije mena jicãrõ ãnimasĩtĩña. Tunu bairo cabusurije cũã busumirõcũã, canaitĩãrĩjẽ mena jicãrõ ãmerĩnucũña.

¹⁵ Torea bairo Jesucristo wãtĩ mena jicãrõ tũnia na caãmeo useanipee maniña. Bairi apei Jesucristore catũgousau cũã apei catũgousaecu mena caroaro jicãrõ ãnimasĩtĩña.

¹⁶ Tunu bairoa apeyera ñe ãnie jũgori Dios ya wii ñubuerica wii puame aperã na jũgũãrẽ na cañubuerije macããjẽ mena jicãrõ ãnijosomasĩtĩña. Marĩã, Dios, cacati majũ ya wiire bairo caãna majũ marĩ ãniña. Cũ majũ cũã atore bairo iñupĩ marĩ mena cū caãnipeere:

“ Na mena ãcũ, na watoapu yu ãniñesẽãgu ti yepapure.

Yua, na pacu Dios majũ yu ãnigu.

Bairi na p̄ame yu ya poa macãana majũ nigarãma jĩcã macãrẽ bairo yua,' ïñupĩ Dios.

¹⁷ Tunu apeyera bairi roto bairo ïnemoñami marĩ Quetiupau: 'Carorã watoare ãmericõãña. Na watoare tocãrõã witiweyocõãña.

Tunu bairoa carorije ùnie cañuetie cããrẽ peeto ùno ápericõãña.

Bairo mujãã caãto roque yua, yu yarã majũ mujãã yu átigu.

¹⁸ Bairo mujãã átiri, yu p̄ame mujãã pacu majũ yu ãnigu.

Mujãã p̄ame yu pũnaa caũma, carõmia cãã, yu pũnaa majũ mujãã ãnigarã yua,'

ï quetibujuyami marĩ Quetiupau nocãrõ catutuam majũ yua,' ï woatuyupa Dios cã caĩrĩqũrẽ cã ya tutipi.

7

¹ Bairi yu yarã, yu camairã, atie mujããrẽ yu caquetibujurije p̄ame tirãmup̄ua Dios caroaro marĩ cã caãtiga jũgoyeticũrĩqũẽ majũ niña. Tore bairo cabairo jũgori marĩ p̄ame, roro marĩ baio joroque caãtiere caãtiecoeticõã ninucũparã marĩ ãniña. Marĩ yerire caroaro wgeri manorẽ bairo cacũgoparã marĩ ãniña. Marĩ rupau cããrẽ torea bairo cacũgoparã marĩ ãniña. Diore cã tũgousari, ñe ùnie wapa mãna caroarã majũ cã caĩñajoro caãniparã marĩ ãniña.

La conversión de los corintios

² Jãã mena asiaeticõãña. ¡Mujãã yeripu jããrẽ bootũgoñaña! Jãã p̄ame noa ùna mena roro na jãã ãmerĩnucũwũ. Tunu bairoa noa ùnarẽ roro jãã áperinucũwũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũrẽ jãã ïtoñesẽãepũ. ³ Atiere yu caibusuata, mujããrẽ roro busupaicotei mee ñiña. Merẽ bairina mujããrẽ cajũgoyepũ ñi quetibujuwũ: Mujãã, yu mena jĩcã yericũnarẽ bairo caãna mujãã ãniña. Catiãna, jĩcã poa marĩ ãniña. Marĩ cariaro beropũ cããrẽ, jĩcã poa marĩ ãnigarã. ⁴ Bairi caroaro cariap̄e mena mujãã yu quetibujuyã, mujããrẽ caroaro camasĩ ãnirĩ. Tunu bairoa caroaro mujãã caãtiãnierẽ masĩrĩ butiuro majũ yu tũgoña useaniña mujãã mena yua. Popiye yu cabairije watoa to ãnimiatacũãrẽ, yu yeri ñiña. Bairo caroaro yeri ñurĩ yua, mujãã mena paio yu tũgoña useaniña.

⁵ Ato Macedonia yepapu jãã caetaricarõ berop̄uina mai, di rãmũ jãã yeri jããtĩmajucõãña. Popiye jãã cabainucũrĩjẽ tocãnacãp̄ua nicõã cotenucũña jããrẽ. Tie jũgori roro tãm̄onucũrĩ yua, butiuro jãã yeri uwitũgoñarĩqũẽ mena jãã ãninucũwũ. ⁶ Tore bairo jãã cabaimiatacũãrẽ, aperã cayapaparãrẽ na tũgoñatutuawẽpũõ joroque caãcu, Dios p̄ame jãã tũgoñawẽpũõ joroque jãã ãmi marĩ yau Tito cã caetarije jũgori yua. ⁷ Bairãp̄ua cã caetarije jũgori jeto meerẽ ñnarĩ, jãã yeri tũgoñawẽpũwũ. Cũ cãã caroaro mujãã caãtiãnierẽ ñnarĩ, nocãrõ mujãã mena cã catũgoñauseanirĩjẽrẽ ñnarĩ, jãã cãã jãã yeri tũgoña useaniwũ. Bairi cã p̄ame jããrẽ butiuro mujãã caĩñagarije queti cããrẽ jãã quetibujuwĩ Tito. Tunu bairoa roro popiye mujãã jũgori yu cabairijere jũgori, butiuro mujãã catũgoña yapapuarije cããrẽ jãã quetibujuwĩ. Tie ñipetirije quetire tũgori roque yua, nemojãñurõ yu tũgoña useaninucũña.

⁸ Cajũgoyepũ mujãã yu sawoajorica carta jũgori mujãã yapapua joroque mujãã yu ãru mai. Bairo mujãã baio joroque áticicãã, yu p̄ame ãmerẽ yu yapapuaetĩnucũña. Bairũ, cajũgoyepũ ti cartare yu sawoaturi rãmũrẽ butiuro yu tũgoña yapapuwũ. Bairop̄ua, yoarõaca mee mujãã yapapuaõ joroque ásupa yu carta p̄ame yua. ⁹ Bairi ãmerẽ yu tũgoña useanijãñiña. Ti carta mujããrẽ yapapuaõ joroque caãtaje meerẽ yu useaniña bairp̄ua. Yu sawoajoriquere tũgori yua, mujãã carorijere yapapua tũgoñarĩ, Dios p̄amerẽ cã mujãã catũgousariquere masĩrĩ, butiuro yu useaniña. Bairo cãrẽ cã tũgousari yua, popiye bai yapapumirãcãã, cã caborore bairo jeto mujãã átiãninucũña. Bairo mujãã caãtiãnierẽ ñnarĩ, "Narẽ roro marĩ ápeyupa," jãã ï tũgoña useaninucũña yua. ¹⁰ Jĩcãũ caũmarẽ roro popiye cã tãm̄o joroque átimasĩñami Dios, roro cã caãtinucũrĩjẽrẽ cã capitimasĩparore bairo ï. Bairo cã cayeri wasoata, qũñiña jesoyami Dios. Bairo roro cã caãtiere cã capitiro ñnarĩ yua, Dios cã netõgumi roro cã cabaibujiopeere. Yasiricaropũ áperigumi. Bairi dope bairo p̄ame ï yapapua masĩã mano yua. Cabaimiatacũãrẽ, ni ùcũ roro popiye cã yaye wapa baiyapapuaamicãã, Dios mena cã cabusũqũẽnoeticõãta, yasicõagumi. ¹¹ Roro popiye mujãã tãm̄o joroque mujãã cã caãtinucũrĩjẽrẽ mujãã canucãnetõcõã nucũrĩjẽrẽ ñnarĩ useaninucũñami mujãã mena Dios. ¡Popiye mujãã catũgoñayapapuaõ bero ape yeri mujãã tũgoñaõ joroque caãtaje tũgoñañijate! Bairi mujãã yu caquetibujuwõajoriquere bueri bero, tie caĩrõrẽ bairo nucũbũgorique mena mujãã tũgoyupa. Tunu bairoa yu cããrẽ nucũbũgorique mena caroaro yu mujãã tũgoñotayupa aperã yure roro na caibujiopeere yua. Bairi yua roro mujãã caãtinucũrĩjẽ mena tũgoña yapapuari yoro mee tiere mujãã cũñupã carorijere. Bairo roro mujãã caãtinucũrĩjẽ mena tũgoña uwiri, yu p̄ame mujãã mena yu caãno mujãã bootũgoñañupã. Bairo tũgoña uwiri, roro caãcu mujãã mena macããcũ cããrẽ mujãã cabeyogaetimirĩcãrẽ yua tutuaro mena cã mujãã beyoyupa. Tore bairo mujãã caãtipetimasĩrĩjẽ jũgori yua, "Carorijere caboena niñama," mujãã ï ññagarãma aperã camasã. ¹² Bairo mujããrẽ woajõũ, roro caãtacure, bairi cã pacu roro caãtiecoricu jeto meerẽ tũgoñarĩ

yu woajowu. Mujää cääre tũgoñari tore bairo yu quetibuju woajowu. Dios cũ caññajoropu jãare caroar mujää catũgousarijere mujää masĩ joroque i, ti cartare mujää yu woajowu.

¹³ Atie jãare mujää camaitũgoñarijẽre queti tũgori bero, jãa yeri tũgoñatutuacõãña.

Bairũpa tie jũgori jeto meerẽ tũgori jãa yeri tũgoñatutuaya. Tito cãa, caroar mena cũ mujää cabocãriquere cũ causeanirĩjẽre ñari, jãa cãa butioro jãa yeri tũgoña useaniña. Bairi mujää puame Titore cũ yeri ñuo joroque cũ mujää ásupa tunu. ¹⁴ Merẽ Tito mujää tupũ cũ caápãro jũgoyepũ, “Caroar mu bocãgarãma Corinto macãana,” cũ ñi quetibuju jũgoyetiwu. Bairi cũ yu cañĩcãrõrẽã bairo caroar mena cũ mujää bocãyupa Titore. Yu puame cariape jeto tocãnacãnia ñi busunucũña. Di rũmu ñno mujãare caĩoure bairo ñietinucũña. Bairi mujää cabairijere Titore yu caĩquetibujuricarea bairo cariape baiyupa. ¹⁵ Tunu bairoa cũ puame, cũ mujää caátajere tũgoñari, mujãare tũgoñamajãñunucũñami, nocãrõ nucũbugoriquere mena cũ bocãri, cũ cañĩjẽrẽ mujää catũgousarique jũgori. ¹⁶ ;Bairi caroar mujää caátijũgocõãnipeere tũgoñari, butioro majũ yu useaniña!

8

Generosidad en las ofrendas

¹ Bairi ãmerẽ apeyera, yu yarã mujãare jãa quetibujugaya nocãrõ Dios cũ camairĩjẽ jũgori ñubueri majã Macedonia macãana caroar na caátĩanierẽ. ² Na puame roro popiye majũ wãti na cũ caátieco rotimiatacũãre, caroar useanirĩqũẽ mena tũgousacõã ninucũñama. Tunu bairoa cabopacarã majũre bairo nimirãcãa, cabopacaenarẽ bairo paio jĩcãrõ tãni Diore na cajorijere jonucũñama. Aperãre na cacũgorije mena na juátinemonucũñama. ³ Yu cãã tore bairo na caátiere ñiñanucũwũ. Na cacũgoro cãrõ na cacũgorijere na jomasĩnucũñama aperã cabopacarãre. Ape watoara na cacũgoro netõjãñurõ na jonucũñama cabopacarãre. Na caboro, na caátimasĩrõ tore bairo átinucũñama aperãre. Bairi tiere yu masĩjãñuña. ⁴ Bairo caátimasĩrã ãnirĩ jãã cããre butioro tie dinerore na cajuãtie macããjẽrẽ jãã cañeõjaro bomiwã. Dios ya poa macãana Jerusalén macããnarẽ juátigarã, butioro tiere jãã cañeõjarore bomiwã. ⁵ Na puame jãã catũgoñarõ netõjãñurõ caroar juátinemonomasĩwã. Caãnijũgoro na majũ yerire cũ jorãrẽ bairo caroar marĩ Quetiupaure cũ tũgousa ãñupã. To bero jãã cããre na cacũgorije mena jãã juátinewã Dios cũ caátioritoro bairo caroar jĩcãrõ tãni yua. ⁶ Bairi mujããtu cããre tie mujää caroar mena mujää caneñorĩjẽ macããjẽrẽ butioro cũ jãã jerotijoya tunu Titore. Merẽ cajũgoyepũ mujää watoare tie ñnie mujää caneñorĩjẽrẽ jejũgoyupi. ⁷ Mujää roque nipetirijere netõjãñurõ aperã netõrõ caátimasĩrã mujää ãniña. Bairo caãna ãnirĩ aperã netõjãñurõ Jesucristo mena mujää tũgoñatutuaya. Tunu aperã netõrõ caátimasĩrã ãnirĩ, aperã netõjãñurõ Dios yaye quetire mujää quetibujunucũña. Tunu bairoa cotericarõ mano jĩcãrõ tãni caroa wãmerẽ mujää átinucũña. Jãã cããre aperã netõjãñurõ jãã mujää mainucũña. Bairo nipetirije caátĩanimasĩrã ãnirĩ, netõjãñurõ Jerusalén macãana cabopacarãre cajuátinemonoparã majũ mujää ãniña.

⁸ Bairũpa mujãare rotiricarore bairo majũ, i mee ñiña. Aperã, cabopacarãre na cajuátimasĩrõ cãrõ, na cajuãti ñnonucũrĩjẽrẽ mujää quetibujugũ ñiña. Tiere masĩri, mujää cãã cariapea aperãre mujää camairĩjẽrẽ mujää áti ñnomasĩgarã aperã camasãre. ⁹ Marĩ Quetiupaũ Jesucristo nocãrõ cañũu ãnirĩ marĩ camasãre cũ cabopaca ñnarĩjẽrẽ mujää masĩña. Cũ puame nipetiro upaũ nimicãã, ati yepapũre ãcã, cabopacaure bairo ãninucũñupĩ, mujãare netõgũ. Nipetirije marĩ cacũgoparore bairo i, bairo baiyupi.

¹⁰ Yu puame caroar mujää caátĩanipeere boũ, atore bairo mujãare yu quetibujuya. Ji cũmarũrẽ, “Cabopacarãre na marĩ juátiroa,” irĩqũẽ jeto meerẽ mujää ãpũ. Yoaro cotericarõ mano caroar jĩcãrõrẽ bairo tie dinerore mujää jeneñõñupã. ¹¹ Bairo mujää caátimasĩrõ cãrõ caãna ãnirĩ mujää caátigajũgoricarorea bairo caroar jĩcãrõ tãni átiyaparocõãña. Caãnijũgoripaure caroar useanirĩqũẽ mena mujää caátijũgomasĩrĩcãrõrẽã bairo átiyaparoyã. ¹² Bairi ñi jĩcãũ ùcũ cariapea cajogau cũ caãmata, cũ cajomasĩrõ cãrõ cũ joãto. Tore bairo cũ caátimasĩrĩjẽrẽ Dios cariapea ññajesoyami. Bairi Dios puame cacũgoenarẽ ññamicãã, netõjãñurõ jẽnietinucũñami camasãre. Na cajomasĩrõ cãrõ jeto jẽninucũñami apeye ñnie na cajopeere.

¹³ Mujää puame cabopacarã Jerusalén macããnarẽ netõjãñurõ juátimirã, cabopacanetõrãrẽ bairo mujää tuo joroque, i mee ñiña. ¹⁴ Jĩcãrõrẽ bairo ãnajẽcũsa i, tore bairo ñi quetibujuya. ãmerẽ mujää cacũgorije ñnie mena na mujää juátimasĩña. Cabero na cãã na cacũgorije ñnie mena mujãare juátibujorãma. Tore bairo mujää caãmeo ápata, ñie ñnie rusaeto jĩcãrõ tãni mujää cũgogarã mujãare carusarijere. ¹⁵ Toreã bairo i quetibujuya Dios yaye na cawoaturica tupũ cããrẽ: “Jĩcãũ capee cacũgou nimicãã, netõjãñurõ cãgoetigame. Apei petoaca cacũgou cããrẽ ñie cũ rusaetigarõ, petoaca cũ cacũgomiatacããrẽ,” i woatuyupa.

¹⁶ Caroaro mujãã caãnipeere bou, butiuro yu catũgoñanucũrõrẽã bairo Tito cãã cũ tũgoñao joroque cũ ásupi Dios. Bairo tiere tũgoñari, yu puame, “Yu mena mu ñujãñuña,” cũ ñinucũña Diopure. ¹⁷ Bairo caãñijũgoro Titore mujãã tũpu yu caãrotiro, caroaro mena yuwĩ. Caroaro mujãã caãnipeere butiuro cabotũgoñau ãniriãmerẽ yua cũ mujãã cũ caboro mujãã ññau áyami.

¹⁸ Tito mena apeire mujãã tũpu cũ yu joya. Cũ puame marĩ yaure bairo caãcũ, marĩrẽã bairo catũgousau niñami. Cãrẽ nipetiro ñubueri majã caroaro cũ busũnucũña, Jesucristo camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ quetire cũ cãã cũ caquetibũjũnetõnucũrĩjẽ jũgori. ¹⁹ Apeyera cãrẽ, ñubueri majã cũ besewã jããrẽ cabapacũtiñesẽãpaure. Bairo dinero mujãã caneñorĩqũẽrẽ jãã cajeátõ, cũ cãã jãã mena bapacũtiãgumi. Bairo tie dinero neñorĩqũẽrẽ jeátĩ, marĩ yarã Jerusalén macããnarẽ jãã cabatorije jũgori marĩ Quetiupaure camasã cũ na basapeo joroque ána jãã átigarã. Tunu bairoa jãã bairo dinerore jorã, camasãrẽ tutuaro marĩ caãmeo juãtigarijere na masĩõ joroque ána jãã átigarã. ²⁰ Jãã puame paio dinerore neñori, jãã cajeãtiere ññari, butiuro mujãã cabusũpauro jãã boetiya. Bairo capããrã mena tie neñorĩqũẽrẽ jãã jeãgaya. ²¹ Bairo tunu caroaro jĩcãrõ tũni jeto jãã átimasĩnucũña. Baiãrũna marĩ Quetiupau cũ caññajoro jeto meerẽ tore bairo jãã átinucũña. Camasã cãã caroaro na caññapareo bairo ñrã, tore bairo jĩcãrõ tũni jãã átinucũña.

²² Na, yu cajorã menarẽ apei cããrẽ cũ yu jonemoña marĩ yaure bairo caãcũrẽ. Cũ puame cañũu majũ niñami. Nipetiri wãme camasãrẽ cotericarõ mano cũ cajuãtigarijere jãã áti ññonucũña. ãme roquere yua, caroaro mujãã caãtiãnie mena tũgoñatuturi netõjãñũrõ mujãã juãtinemogayami. ²³ Bairo aperã ãna mujããrẽ, “¿Noa cũ ãniñati Tito?” na caññeniñãata, atore bairo na mujãã ñwã: “Tito, Pablo bapa, cũ mena capaari majõcu niñami. Jããrẽ cajuãtinemõu majũ niñami,” na mujãã ñ quetibũjuwa. Tunu bairoa marĩ yarã Tito mena caãnarẽ na cajñeniñãacũãrẽ, atore bairo na mujãã ñwã: “ãnoa aperã puamea, ñubueri majã na cajoricarã niñama. Na cãã marĩrẽã bairo Cristore cañroari majã niñama,” na mujãã ñ quetibũjuwa. ²⁴ Bairo mujãã puame narẽ caroaro nucũbugorique mena na bocãya. Na ñroaya. Bairo na mujãã cañroarije quetire tũgorã, nipetiro ñubueri majã puari macããna puame cariapea masĩgarãma mujãã, Corinto macããna, caroaro mujãã caãtiãnierẽ jãã caquetibũjũgoriguere.

9

La colecta para los hermanos

¹ Marĩ yarã, marĩrẽ bairo Dios mena catũgoñatutuarãrẽ juãtaje macããjẽ puamerã, capee mujãã yu caquetibũjuwoatujõpee mee niña bairopua. ² Merẽ caroaro mujãã, Acaya yepa macããna, mujãã mujãã aperãrẽ jĩcãrõ tũni mujãã cajuãtimasĩrĩjẽrẽ yu masĩjãñũña. Bairo torea bairo cariape caroaro mujãã cajuãtiere na yu quetibũjunucũña ato Macedonia yepa macããna cããrẽ. Ji cãmapua mujãã puame cotericarõ mano aperãrẽ mujãã juãtigawu. Bairo mujãã caãtimasĩrĩjẽrẽ tũgori, nipetiro jãñũrĩpua ato Macedonia yepa macããna cãã mujãã caãtorea bairo aperãrẽ juãtinemogayama. ³ Tore bairo mujããrẽ ñ quetibũjũmicãã, marĩ yarãrẽ mujãã tũpu yu joya, mujãã cabairijere cariape yu cañmiatacããrẽ ricaati to cabaietiparore bairo ñ yua. Yu cañrõrẽã bairo cariape aperãrẽ na mujãã juãtiganucũña mujãã caãtimasĩrõ cãrõ. Tiere ato macããna na masiãto ñ, na yu joya marĩ yarãrẽ. Bairo ñgu niña: Caroaro jicoquei mujãã cajõpeere mujãã qũẽnoyuwa, ñgu niña. ⁴ Ape watoara ato Macedonia yepa macããna mena ácã, mujãã cajõpeere qũẽnoyuena mujãã cacotero mujãã yu eta tãmuogaetiya. Tore bairo mujãã cabaieticõãta, boboorõ jãã puame jãã tãmuobujiorã, “Caroaro juãtimasĩñama Corinto macããna,” mujãã mena jãã cañtũgoñatutuamiatacããrẽ, tore bairo jĩcãrõ tũni mujãã caãpericõãta yua. Tunu bairoa mujãã cãã boboorõ mujãã netõbujiorã, tore jĩcãrõ tũni mujãã cajõpeere neñori mujãã cacoteeticõãta, ato Macedonia yepa macããna na caññarõ yua. ⁵ Tore bairo cabaipere tũgoñamasĩrĩ, “Marĩ yarã aperãrẽ na tũpu cajõpeere ãno.” ñrã caãñijũgoro mujãã tũpu caññañesẽãparãrẽ na yu jõgoyetiya. Tunu bairoa na puame topu etarã, mujãã caneñopee carusaata, mujãã juneñorotibõjagarãma, mujãã caãtigajũgoricarorea bairo yua. Tore bairo mujãã majũã mujãã caneñomasĩrĩjẽ jũgori yua, caroaro cabopacarãrẽ na mujãã cajuãtimasĩrĩjẽrẽ mujãã áti ññogarã. Tore bairo mujãã majũã mujãã cajõgarijere mujãã cajõgaeticõãta, aperã bãtõro na cañpajagoro jũgoripũ cajori majãrẽ bairo mujãã tuabujiorã.

⁶ Cariape tũgoñãñijate atie ñrĩqũẽrẽ: “Petoaca otere caotei petoaca rica jeyami; apeï paio otere caotei paio rica jeyami.” ⁷ Bairo mujãã yeripũ mujãã cajõpeere tũgoñapetiri bero, mujãã cajõmasĩrõ cãrõ jĩcãrõ tũni joya. Jõgaetimirãcãã, mujãã yeripũ roro tũgoñari mujãã cajoata, ñũetiña. Dios puame caroaro yeri ñũrĩqũẽ mena marĩ cajõgarijere marĩ cajoro caroaro ññauseaninucũña. ⁸ Cũ puame tocãnacã wãmepua cargoare paio majũ mujãã jõmasĩñami. Bairo cũ cajoata, mujãã puame ñe ñnie rusaricarõ mano caroaro mujãã ãnimasĩgarã. Tunu bairoa tie mujããrẽ cũ cajõrije carusarije ñnie mena tocãnacã wãme

caroaro átajere mujãá átimasígarã camasã cabopacarã mena. ⁹ Atore bairo Dios ya tutipue cããrê í woatuyupa:

“Ni ùcũ, cañuu ãnirí cabopacarãrê caroaro mena na joyami narê carusarijere.

Bairo caroaro na cã caátianie di rãmu ùno petietigaro.

Tocãnacã rãmua nicõã ninucũgaro.” Í quetibujaya Dios ya tutipure.

¹⁰ Dios puame, ote, marí caote ugapeere cũñupí. Tunu bairoa ugarique cããrê nipetirijere marí jonucũñami. Cũ puame roque mujãá jogumi nipetirije mujãá caotepeere. Tunu bairoa cãã, tie mujãá caoterije to putio joroque átigumi. Bairo Dios cã caato yua, mujãá puame pairo mujãá cãgogarã. Tie mena caroaro jicãrõ tãni cabopacarãrê na mujãá juátinemo masígarã. ¹¹ Bairo Dios mujãá cã caato jũgori, tocãnacã wãme ñe ùnie rusaricarõ mano mujãá cãgogarã Dios cã cajorijere. Tie mena aperã cabopacarãrê caroaro jicãrõ tãni na mujãá juátimasígarã yua. Tunu bairoa mujãá majũ neñorí cabopacarãrê mujãá cajorijere jãã cajeáto ñnarã, na, marí yarã puame Diore butiõro cã basapeogarãma. “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” qũĩgarãma Diore. ¹² Mai, tie marí yarãrê mujãá canefojorije jãã cajeátie puame, narê carusarijere jãã cajeátie jeto mee ñña. Caroaro na mujãá caátie jũgori Dios cããrê, “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” na íbasapeo joroque ána mujãá átiya. ¹³ Bairo mujãá caato, na puame butiõro cã basapeogarãma. Tore bairo na, cabopacarãrê na mujãá cajuátie ñnarí, masígarãma caria caroa queti Cristo yayere mujãá catũgousarijere yua. Bairo na cãã Diore qũĩroagarãma, nocãrõ caroaro narê na mujãá cajuátie jũgori. Tunu bairoa nipetiro aperã cabopacarã cããrê na mujãá cajuátie ñnarí, butiõro Diore qũĩroagarãma. ¹⁴ Tunu apeyera na puame caroaro tũgoñamairíqũe mena butiõro Diopure mujãá jẽnibõja nucũgarãma. Dios nocãrõ cañuu ãnirí narê mujãá jũgori caroaro na cã caátie ñnarí, na puame butiõro Diore cã basapeo nucũgarãma. ¹⁵ Dios marí mena ñumajũcõãñami. Nocãrõ cañuu ãnirí cã macãrê marí joyupi. ¡Tiere tũgoñarí ati risero mena dope bairo puame pairo netõjãñurõ í basapeo masíã maa!

10

La autoridad de Pablo como apóstol

¹ Yũ, Pablo, Cristo caroaro mena cã cabeyorije, caroaro cã caññamairíjẽ mena mujããrê yu quetibujaya. Bairãpua, jicããrã yure ñnucũñama: “Ato marí watoapu ãñesẽãũ, marí uwire bairo tutuaro mena mee marí quetibujunucũñami. Bairo tutuaro mena mee quetibujumicãã, yooropu ãcũ puame, tutuaro netõrõ marí quetibuju woajonucũñami,” ñi busũñucũñama. ² Bairi mujããrê ñña: To mujãã tũpu yu caññau etari rãmũ caãno, yure tore bairo roro caĩbusujããrê tutuaro mena na yu quetibujuo joroque yu na ápericõãto. ¡Yu tuti-masiña, tame! Na puame jãã busũpairã, “Na majũ na catũgoñaríjẽ mena jũgori na caátianierê quetibujunucũñama,” jãã í busũñucũñama. Jããrê na cabusũpai jãnaeticõãta, cotericarõ mano tutuaro mena na yu tutũgũ. ³ Bairãpua, camasã ati rupaũ cacũgorã marí caãnierê marí masíã. Bairo marí cabaimiatacããrê, jãã puame ati umũrecõo macããna camasãrê bairo jãã átiãnajẽ cũperiya. ⁴ Jãã catutuãnie ati umũrecõo macããjẽ ùnie mee ñña. Dios cã catutuarije mena jũgori roque carorije quetibujuriquere quetibujunetõncãõ joroque jãã átimasíñucũña. Toreba bairo roro na cabusũpainucũríjẽ cããrê jãã quetibujupomasíã. ⁵ Bairi jãã puame Dios cã catutuarije jũgori tocãnacã wãme ricaati aperã na cabue ñnotarije, Jesucristore na boetio joroque caátie jãã, cariape jãã quetibujupomasíã camasãrê. Bairo jãã caátimasíñucũña mena camasã na majũ na catũgoñaríjẽrê caroa wãme puame tũgoñawasoari, Cristo cã caborore bairo na átiãnio joroque na jãã átimasíã. Bairo jãã caátimasíñucũña yua, na puame cã, Cristore cã tũgousagarãma. ⁶ Bairi jãã puame cotericarõ mano nipetiro Cristore cabaibotiorãrê popiye na bairo joroque na jãã átimasígarã. Mujãã puame Jesucristore caroaro mujãã catũgousapetiro beropu, tore bairo na jãã popiye peyojãnagarã.

⁷ Mujãã puame yu cabaurije bui macããjẽ jetore mujãã ññapeonucũña. Yu yeri yu catũgoñatutuarije puame roquere mujãã masíẽñnucũña. Bairi ni jicãũ ùcũ cariapea, “Jesu-cristo yau yu ãniña,” caññucũ cã caãmata, jãã, Jesucristo yarã jãã caãnie cããrê cã camasípee ñña. ⁸ Yu puame jãã carotimasíñucũña buipeoropu jããrê mujãã caĩroapeere quetibujumicãã, tie mena yu tũgoñabõetiyã. Marí Quetiupau puame roque tore bairo jãã carotimasípee jãã jowí. Jesucristo mena mujãã yeripu nemojãñurõ cã mujãã catũgoñatutua nutuaparore bairo í, tore bairo jãã roticũwí. Mujããrê jãã yapapuõ reo joroque í mee, tore jãã quetibuju roticũwí marí Quetiupau. ⁹ Bairi yu puame yu cawoaquetibujujorije mena, “Corinto macã macããna na tũgoña uwíãto,” í mee, tore bairo ñi quetibuju woajoya. ¹⁰ Aperã jicããrã yu cawoajorijere ñnarí, bairo ñnucũñama: “Tutuaro mena marírê quetibuju woatujomicãã, cã majũ etau puame, tutuaro mena ni ùcãrê quetibuju masíẽññami. Tunu bairoa caroaro cariape caquetibujuesũ ññami,” ñi busũpainucũñama. ¹¹ Tore bairo jããrê roro caĩbusũpairã atore bairo na camasíñucũña yu boya: Yoaropu ãnirí tutuaro yu caĩquetibujurorea bairo mujãã

watoa ãcũ cãã, yu caátie mena tutuaro mujãã yu quetibujũ masiña. Tiere na camasiñõ yu boya.

¹² Bairi jãã puame jãã majũã jãã cabairijere iñacõñari, o aperã na majũã na caãnierẽ caroaro na cabusubotiorije mena na caĩrõrẽ bairo caĩbusuetiparã jãã ãniña. Na, aperã puame catũgoñamasĩena niñama, tore bairo cabusurã. Na puame na majũã na caátie mena busurã, o aperã na caátie mena icõñarã, roro catũgoñamasĩena majũ ãna iñama. ¹³ Bairi jãã puame roque tie ãnierẽ caãperiparã jãã ãniña. Tiere jãã ãtrotietiyami Dios. Cũ puame jĩcãrõ tãni jãã caátimasĩpeere cõñaricãrõrẽ bairo jãã átibojacũnucũñami. Bairi Dios puame roque mujãã Corinto macããna tũpu jãã quetibujũñesẽãõ joroque jãã ãmi. ¹⁴ Bairi jãã puame mujããrẽ Cristo yaye caroa quetire caquetibujũgoricarã majũ jãã ãniña. Bairi mujããrẽ quetibujũ ãna, jããrẽ Dios cã caquetibujũroticũricãrõ netõjãñurõ ãna mee jãã átiya. ¹⁵ Bairi jãã puame aperã mujãã watoapu na caquetibujũriquere iñari, “Jãã roque tiere jãã quetibujũwu,” jãã iẽtĩnucũña. Jesucristo mena nemojãñurõ mujãã catũgoñatutuapeere borã, nemojãñurõ mujããrẽ jãã quetibujũgaya. Bairo bori, Dios jããrẽ cã caquetibujũroticũricãrõrẽ bairo jĩcãrõ tãnia quetibujũrã jãã átiya. ¹⁶ Bairo mujããrẽ quetibujũyaparori bero, mujãã jũgoye nocãrõ cayoaropu macããna cããrẽ caroa quetire quetibujũñesẽãgarã jãã átiya. Baiřãpuã aperã caquetibujũri majã na caquetibujũñesẽãřicã macãřĩpu jãã quetibujũrãpérĩgarã. “ ‘Aperã na capaariquere êmarã mujãã átiya,’ jããrẽ i busupairema,” řã, to ãnopu jãã ãnucũgaya.

¹⁷ Tore bairo Dios yaye cãã i quetibujũya: “Ni jĩcãũ ucũ, ‘Caroaro majũ yu paamasĩña,’ cã majũã cã caátimasĩřĩjẽ mena caĩnucũũ cã caãmata, ‘Dios nocãrõ caroaro cã camasiñõ jũgõri roque, caroaro yu paamasĩña,’ cã caĩpee puame roque ñuña,” i quetibujũya Dios yaye busurique. ¹⁸ Bairi ni jĩcãũ ucũ cã majũã cã paariquere cã caĩñajesoro netõjãñurõ wapacũtiya cã paariquere Dios cã caĩñajesorije puame roque.

11

Pablo y los falsos apóstoles

¹ Bairi roro masacatiecure bairo yu caĩbusunucũřĩjẽrẽ mujãã canucãcõõamasĩrõ yu boya! Dise wãme ãnie yu caquetibujũrije caãmata cããrẽ, tiere nũcãnetõcõõãña. ² Mujããrẽ roro tũgoñau mee yu baiya. Dios mujããrẽ iñamairĩ yu cã caquetibujũrotirique jũgõri mujããrẽ quetibujũ yu átiya. Dios mujããrẽ cã caĩñamairõrẽã bairo yu cãã butioro mujããrẽ yu maiña. Bairo mujããrẽ mairĩ yu puame jĩcããã, Jesucristo jetore cã mujãã catũgousaro yu boya. Bairo bori, mujããrẽ ñe ãnie cawapa cũgoena cañurã majũ cã caĩñajoro mujãã baio joroque yu átigaya, caroarã ñe ãnie cawapa cũgoena majũ Jesucristo tũpũre mujãã caetamasĩparore bairo i. ³ Baiřãpuã, aperã mujããrẽ na caĩtopee ãnierẽ yu tũgoña uwijãñũña. Wãti, cã caĩtopairije mena Evare cã caĩtoricarorea bairo mujãã cãã aperãrẽ mujãã caĩtoecopee ãnierõ yu tũgoña uwijãñũña. Bairo mujããrẽ na caĩtoata yua, mujãã puame Jesucristore caboenarẽ bairo caroaro nũcãbũgõrique mena jĩcãrõ tãni cã mujãã řoãetibujũiorã. ⁴ Bairi noa ãna mujããrẽ jãã caquetibujũjũgõricu Jesucristo yaye queti meerẽ caquetibujũrã cããrẽ caroaro mena na mujãã tũgousaganucũña. Tunu bairoa jãã caquetibujũricaro bero, Espĩritu Santo majũrẽ mujãã yerĩpu cabocãnericãrã nimirãcãã, apeĩ espĩritu ucũ cããrẽ caroaro cã mujãã ñeganucũña. Apeyera Dios yaye queti camasãrẽ cã canetõřĩquẽ quetire catũgousajũgõricarã nimirãcãã, ricaati quetibujũriquere caquetibujũrã cããrẽ na mujãã tũgousaganucũña. ⁵ Baiřãpuã, mujãã catũgousanucũrã ãna caĩtopairã, jãã, apõstolea majã netõrõ caãnitũgoñarã roca majũ macããcũrẽ bairo yu tũgoñaẽtiña. ⁶ Yu puame yu cabusurije mena caroaro caquetibujũã ãmeomasĩecũ yu ãcũ. Bairo caãcũ nimicãã, Dios yaye macããjẽrẽ masĩřĩquẽ puamerã yu masĩnetõmajũcõõãña. Tie yu camasiñõrẽrẽ mujãã yu áti iñõãnucũña tocãncãnia mujãã tũpũre. Noo jãã caátie wãme cãrõ mujããrẽ tiere jãã caãti iñorõ mujãã iñanucũña.

⁷ Yu puame mujããrẽ caroa queti Dios camasãrẽ cã canetõřĩquẽ queti majũrẽ mujãã yu quetibujũjũgowu. Bairo tiere quetibujũ ãcũ, mujããrẽ yu wapa jẽniepũ. ¿Ricaati wãme mujããrẽ roro ãcuato, tore bairo wapa jẽniecũ mujãã yu quetibujũyupari? Yu puame bopacooro yu baiwu, mujãã puame caroaro majũ mujãã caãnimasiĩpeere bon. ⁸ Ape poari caãna ñubueri majã yure dinero jowã, mujããrẽ yu cajuãtamasĩparore bairo řã. Baiřãpuã bairo yũre na cadinero jõrique jũgõri narẽ dinero êmanrẽ bairo yu řpu. ⁹ Mujãã watoapu yu caquetibujũñesẽãřĩ watoare, yure carusarije caãnimiatãcããrẽ, di řãmu ãno jĩcãũ ucũrẽ jũñurõ yu jẽni patowãcõẽpũ. Marĩ yarã Macedonia yepa macããna puame roque yure carusarije yu jowã. Bairi mujããrẽ jũnuu yu cajẽni patowãcõẽpeere yu nũcãcõãwũ. Baiřãpuã bairo jeto yu nũcãmasĩcõã ninucũgu. ¹⁰ Cristo nocãrõ caroaro cariare caquetibujũ cã caãnierẽ camasi ãniřĩ cũrẽã bairo yu cãã cariare mujããrẽ ñiña: Di řãmu ãno mujãã Acaya yepa macããnarẽ yu dinero jẽnipatowãcõẽcũ. Tiere tũgoñarĩ butioro yu yeri řũña. ¹¹ ¿Dopẽĩ bairo mujããrẽ

ñi busucuti? ¿Mujãärê caññaamaiecũ ãnirĩ tore bairo ñi busucuti? Bairo mee niña. ¡Dios cãa caroaro masiñami nocãrõ mujãärê yu caññamainucũrĩjêrê!

¹² Mujãärê yu cabuerije wapare jënicũ, yu caquetibujũgoricarorea bairo wapa jënicũ yu quetibujucõã ninucũgu. Aperã mujãärê na caquetibujuriye wapa, wapa jëniĩ caquetibujũñesëãnucũrã, “Pablore bairo jãã cãã jãã paanucũña,” na caimasietiparore bairo ï, di rãmu ñno mujãã yu wapa jënietigu. ¹³ Na puame roque caĩtopairã, apõstolea majã mee niñama, “Apõstolea majã majũ jãã ãniña,” caĩra nimirãcũã. Bairo caĩrã nimirãcũã, na rupau bui jeto Jesucristo yarã apõstolea majãrê bairo bautonucũñama. ¹⁴ Bairo na caãtimasĩnucũrĩjêrê ñnarĩ, baiũa yu tũgoña acuetiya. Ape watoara wãti cãã umurecõo macããcũ ángel bauriquere bairo bauriquescuti tomasĩnucũñami. ¹⁵ Tore bairo wãti cãã cũ cabaimasirõ jũgori, cũ yarã caĩtopairã cũrê catũgõsari majã puame cãã caroare caãti majãrê bairo baurique cãti tomasĩnucũñama. ¡Bairũa, na ñna jĩcã rãmu caãno yasi acũagarãma, roro na caãtipairije wapa jũgori yua!

Sufrimientos de Pablo como apõstol

¹⁶ Mujãärê yu caquetibujũgoricarore bairo mujãärê ñinemoña tunu: Ni jĩcãũ ñcũ yure, “Camecãrê bairo quetibujuyami Pablor,” yu qũĩ tũgoñaeticõãto. Bairo camecãrê bairo yure mujãã caĩtũgoñata, camecãrẽã bairo yu caquetibujurijere yu tũgopecõãña mai. Mujãã tũpu caãna quetibujuri majã, na majũã na caãtie mena netõncãgarã, netõjãñurõ na caquetibujũnucũrõrẽã bairo peeto ñno yu cããrê yu quetibujũ roticõãña. ¹⁷ Baiorũa mari majũ mari caãtie mena mari caãmeo netõncãgarije cañuetie niña. Camecãrẽã bairo quetibujurique niña. Mari Quetiupau cũ caññajesorije ñnie mee niña. ¹⁸ Bairo cabaimiatacããrê, bairũana capããrã ninucũñama na majũã na caãtie mena netõncãgarã caquetibujũpainucũrã. Baiĩ, ¡yu cãã tore bairo yu quetibujũgaya! ¹⁹ Mujãã puame catũgõnamasirãrê bairo tũgoñamirãcũã, ¡nopẽirã catũgõnamasiẽna yaye queti puamerẽ caroaro mena mujãã tũgõsanucũñati, tame! ²⁰ Tunu bairoa roro rotirique mena narẽ caroaro na mujãã cajuãtinemopeere na cabomiatacããrê, caroaro mena na mujãã tũgopeonucũña. Tunu bairoa mujãärê carotieperã, mujãärê caĩtori majã ñna cããrê na mujãã ñnotatĩnucũña. Tunu aperã mujãärê cabũgoro macããnarẽ bairo caññarerã, aperã mujãärê roro na cawasopana paepemiatacããrê, caroaro mena na mujãã tũgopeonucũña. ²¹ Mujãärê yu caĩpeere bobotũgoñamicũã, atore bairo mujãã ñniña: ¡jãã puame cayerituaena majũrê bairo tie ñnierê na caãtore bairo jãã átiãnajê caperinucũña!

Bairĩ aperã na majũã na caãtie mena caquetibujũnucũrã netõrõ na caquetibujũnata, yu cãã netõjãñurõ mujãã yu quetibujũ masiñã. Baiũana camecãrê bairo yu caquetibujurije cabaimiatacããrê, atore bairo mujãärê yu quetibujuya: ²² Mujãã tũpu caãna quetibujuri majã, “Jãã roque hebreo majã majũ jãã ãniña,” ï botõnucũñama na majũã na caquetibujurije mena. Bairo na caĩata, yu cãã hebreo majã yaua yu ãniña. Tunu bairoa, “Israelita majã Dios cũ cabesericarã jãã ãniña,” na caĩata, yu cãã israelita majã yaua majũã yu ãniña. Tunu, “Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ jãã ãniña,” na caĩata, yu cãã cũ pãrãmi majũã yu ãniña. ²³ Tunu bairoa, “Cristore paabojari majã jãã ãniña,” na caĩatacããrê, yu roque na netõjãñurõ cãrê capaabojari majõcu majũ yu ãniña. Baiũana, atiere bairo yu caĩbusuata, camecãrê bairo niña. Yu puame roque na netõjãñurõ Dios yayere yu paanucũña. Na netõjãñurõ capee majũ popiye preso jorica wiipu yu jo epenucũñama. Tunu bairo na netõjãñurõ capee majũ yu bape econucũwã. Dios yaye macããjêrê yu caquetibujurije jũgori capee majũ yu pajjã ecobujõnucũwã. ²⁴ Jĩcã wãmo cãnacãni majũ judio majã quetiuparã yu ñewã. Bairo yu ñerĩ yua, treinta y nueve cãnacãni majũ yu bape epenucũwã, yure na cañnucũrõ cãnacãnia. ²⁵ Itiani cãnacãni majũ yucũ mena yu paepewã. Jĩcãni ùtã rupau mena yu wẽjã rocabujõwã. Tunu bairoa itiani cãnacãni majũ cũmua capairicaua ãñesëãũ, yu ruawũ. Bairo jĩcãni yu caruari rãmu caãno yoarõ, umureco, ñami cããrê yu baa pasawu ria capairiya recomacã majũpũre. Yu riacoabujõwu. ²⁶ Bairo aperoripu cañnarẽ quetibujũ ñesëãgu, roro majũ yu tãmuõnucũña. Bairo ãñesëãnucũã, riyaa cauwiorõpu cããrê yu ãnucũwã. Tunu bairo uwiorõ cajerutiri majã na capairõpu yu netõ ãnucũwã. Yu yarã jĩcã yepa macããna judio majã nimirãcũã, yu wapanarẽ bairo caãna watoaru yu ãñesëãnucũwã. Tunu bairo aperã ape yepa macããna tũripũ cããrê uwiorõ yu ãñesëãnucũwã. Tunu bairoa capaca macããrũ, camasã na camanõripũ cããrê uwiorõ yu baiñesëãwã. Ria capairiya cããrê uwiorõ yu baiñesëãwã. Tunu apeyera, “Jesucristore catũgõsarã jãã ãniña,” cabũgorõa caĩtopairã watoa cããrê uwiorõ yu baiñesëãnucũwã, aperoripu cañnarẽ quetibujũñesëãgu. ²⁷ Capee majũ popiye yu paanucũwã. Apeyera roro popiye yu tãmuõnucũwã. Tunu capee majũ yu wũgoa tãmuõnucũwã yu paarique jũgori. Tunu bairoa capee majũ etigu, o ugarique ugagu, popiye yu ana nucãnucũwã. Ape watoara capee jutii cacũgoecu ãnirĩ roro bopacooro yu yusayea tãmuõnucũwã.

²⁸ Atie mujããrê yu caquetibujuriye, apeye mujããrê yu caquetibujuetiataje mena popiye majũ tãmuonucũmicãã, tocãnacã rãmua mujãã, o aperã Dios ya poari macããna cããrê caroaro na caãnipeere boã, butiuro yu tãgoña patawacãnuũña. ²⁹ Bairi ni jicãũ ùcũ mujãã mena macããcũ Jesucristo yaure cũ yapapuaõ joroque aperã cũ na caãpata, yu cãã cũ mena yu yapapua tãgoñanucũña. Tunu bairo ni ùcãrê roro cũ átio joroque aperã cũ na caãpata, yu cãã butiuro majũ yu tãgoña asianucũña. ³⁰ Yu puame, “Aperã netõrõ caquetibujumasi yu ãniña,” írĩcãrõ ùnorẽã, catutuaecu yu caãnierê bairo mujãã yu quetibuju ñõgu. Botiorique mena tutuaro yu quetibujugaetiya mujããrê. ³¹ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo pacu cãã masĩmãjucõãñami caroaro cariape yu caquetibujunucũrĩjêrê. Cãrẽã tocãnacã rãmua cũ marĩ cabasapeoro ñuña. ³² Apeyera Damasco macãru yu caãno quetiupau rey Aretare cajmroti gobernador puame yu ñerotimiñupĩ. Bairo yaure cañegau ãnirĩ, cũ ãmua soldauare ti macã witrĩca joperu na coterotiyupĩ, yaure na ñeo joroque ì. ³³ Bairo yaure cũ cañerotirijere tãgori yua, aperã marĩ yarã puame yu juãma. Ti macã ãñotaricarõ jãgoyepu pii capairi pii mena yu jããrĩ, wii waru joperu yu pitiyo ruiojowã. Tore bairo yu na caãto, yu rutimasĩwã quetiupau gobernador yaure cañegauere.

12

Visiones y revelaciones

¹ Ñe ùnie majũ marĩ átimasĩtẽñña, marĩ majũã marĩ caãtiere marĩ caibusuata. Bairo cabaimiatacããrê, yu puame marĩ Quetiupau quẽguericarore bairo yu cũ cañĩorĩquẽ, cũ yaure macããjêrê yu cũ caãtibuio ñĩorĩquẽ macããjê cããrê mujãã yu quetibujugaya. ² Jicãũ caãmurê ñiñawũ caroaro majũ Cristore jicãrõ tãni catãgousacõãninucũrê. Cũ puamerê itia ãmãrecõõ tuti buipũ cũ neãmĩ Cristo. Merê puã wãmo peti rupore bapariãnacã pẽnirõ cãnacã cãma majũ netõña cãrê cũ caneãtato bero. Baiõna caroaro majũ yu masĩtẽñña: Ati rupau menaa, o cũ yeri jetore rita neacũ baibauwĩ. Dios roque cariape cũ caãtajere masĩñami. ³⁻⁴ Baiõna caroaro majũ yu masĩña: Cãrê Dios nocãrõ caroaro caãno cũ tãpu cũ neãmĩ. (Ati rupau menaa o cũ yeri jetore rita neacũ baibauwĩ.) Topu etaãcu, cũ puame busuri cayasiorije, ni ùcãrê Dios cũ busurotietie ùnie busurique majũrê tãgoroyawĩ.

(Mai, Pablo puame versículos 2-4 apei cũ cabairiquere ì quetibujumicãã, cabotioagaecu ãnirĩ cũ majũã cũ cabairiquere quetibujugu Ìcãmĩ.)

⁵ Bairo yu roque tore bairo camasiã ãnirĩ caroaro netõrõ tie mena jãgori yu baibotio ñĩobujioya ni ùcũ camasocare. Bairo masĩmicãã, baiõna yu majũã yu camasirijê mena tore bairo yu átibotioagaetiya. Tie ùnie meerê, yu majũã yu cayeri tãgoñatutuaetie roquere torea bairo mujãã yu caãti ñõoata, ñucõãbujioro. ⁶ Bairo netõjãñurõ yu majũã yu caãtiere, o yu cañĩrjêrê quetibujumicãã, camecãrê bairo quetibuju mee yu baiya baiõna. Cariapea quetibuju roque tore bairo ñinucũmiña. Bairo cañi nimicãã, baiõna buipearo ni jicãũ ùcũ tie yu caãperie, o yu cañtẽtẽ jãgori yu cũ caĩroacotero yu boetiya. Caroaro yu caãtiãninucũrĩjêrê ññabeseri roque yu cũ caĩroaro ñuña.

⁷ Bairo marĩ Quetiupau yaure macããjê nocãrõ caroare yu cũ caãtibuio ñĩorĩquẽ mena jãgori yu cabaihotioetarore bairo ì, wãtĩ roro yu cũ caãtiere ãñotaemi Dios. Tie jãgori popiye pota marĩ rupauere caãnorê bairo wãtĩ roro yaure cũ caãtiere ãñotaemi Dios. Tie jãgori popiye pota marĩ rupauere caãnorê bairo wãtĩ roro yaure cũ caãtie ninucũña. ⁸ Bairo roro popiye yu cabaiãnierê yu cũ netõãto ì, itiani cãnacãni majũ Diore cũ yu jẽnimiwã. ⁹ Bairo itiani yu cañenimiatacããrê, itianipua atore bairo ñi quetibujuwĩ: “Mu cañõrê bairo yu áperigu. Yu yarã popiye baimirãcãã, narê yu mena na tãgoñatutuaõ joroque na yu caãtie jãgori, nipetiro camasãrê yu catutuarijere nemojãñurõ na ñiñomasĩña,” ñi quetibujuwĩ. Bairi popiye yu catãmuorĩjêrê tãgoñarĩ, tie mena yu tãgoña useanicõãña. Tie jãgori nipetiro camasãrê Cristo yu cũ catutuarije jorijere na yu áti ñiñomasĩña. ¹⁰ Tunu bairoa atiere tãgoñarĩ yu useaniña: Catutuaecure bairo roro popiye yu cabairije, roro yaure na cañawajatutinucũrĩjê, yaure carusarije cããrê tãgoñarĩ yu useaniña. Apeyera Jesucristore yu catãgousarije jãgori yaure na capajĩãga ñesãñucũrĩjê, tunu Jesucristo jãgori popiye capee wãme yu cabainucũrĩjêrê tãgoñarĩ yu useaniña. Bairo roro popiye catutuaecure bairo majũ tãmuonucũ puame roque nemojãñurõ Cristo jãgori catutuaere bairo majũ yu tãgoñanucũña.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Yu majũã camecãrê bairo ñiẽtẽñña. Mujãã roque camecãrê bairo ñio joroque yu mujãã ápu. Mujãã puame roque yu caãtiãnierê caroaro yaure cabusuparã mujãã ãnimiña. Bairo yaure caroaro cabusuparã nimirãcãã, bairo mujãã ãperinucũña. Cabugoro macããcãrê bairo caãcu nimicãã, baiõna na, mujãã catãgousanucũrã, jãã apõstolea majã netõrõ caãnitãgoñarã roca macããcãrê bairo yu ãnitãgoñaẽtẽñña. ¹² Bairo popiye tãmuomicãã, mujãã tãpu ãcu, nipetiri wãme nocãrõ Dios cũ catutuarije mena áti ñĩorĩquẽrê mujãã yu áti ñiõãninucũwũ. Tore bairo caroaro yu caãtimasirijê jãgori cariapea Jesucristo yaure apõstol majũ yu caãnierê mujãã

masiō joroque yu áti ñnomiwū. ¹³ Baiɾua jicā wāme jeto aperā Jesucristore catūgousari majā poaire yu caátinucūrōrē bairo mujāā yu ápewu. Yure carusarije caānimaatācūārē, di rāmu ūno patowācōrō mujāārē yu jēnipatowācōēpū. Tore bairo mujāārē yu cajēnietē to cañueticōāta, jtiere yu mujāā masiriyobojawa!

¹⁴ Mujāā tɾpu águ, merē qūenojūgoyeti ācū yu átiya. Atie yu caápée mena itiani majū merē mujāā tɾpɾe ñiñañesōrē bairo ati watoare ácu cūā, mujāā apeye ūnierē cajēnipatowācōūrē bairo yu baietigu. Capacua pɾame na pūnaarē carusarijere na jomasinucūñama. Na pūnaa pɾame mee na pacuare carusarijere na jonucūñama. Bairi yu pɾame mujāā yu pūnaarē bairo mujāā caānoi, dise ūnie mujāā cacūgorijere mujāā yu jēnipatowācōētigu. Yure mujāā caīroapee pɾame jetore yu boya. ¹⁵ Baiɾua, dise yu cacūgorije caetatuaro cārō mujāārē yu juátinemoɾu. Yū majū rupau mena cūārē popiye yu tāmnomasiña, mujāā pɾame caroaro mujāā caānimasipeere bori. Bairo mujāārē netōjāñurō yu camaimiatācūārē, mujāā pɾame nemojāñurō yure camaiena majū mujāā tuanucūña.

¹⁶ Bairo mujāārē di rāmu ūno apeye ūnierē yu cajēnipato wācōetimiatacūārē, jicāārā atore bairo ĩnucūñama: “Pablo masirī, marirē ĩtou átiyami. Di rāmu ūno caāno marī camasiēto yua, apeye ūnie marī cacūgorijere jemasigumi,” ĩnucūñama. ¹⁷ Bairi, ¿mujāā tɾpu yu cajoricarā mujāārē ĩtori apeye ūnie mujāā cacūgorijere mujāā na ēmarī? Ni jicāū ūcū mujāārē ĩtori mujāā yayere ēmaesupi. ¹⁸ Yū pɾame Titore mujāā tɾpu cū yu jowu. Cū mena apeī marī yau Jesucristore catūgousau cūārē cū yu jowu. Bairo mujāātu yu cajoricu Tito toɾu ācū, ¿mujāārē qūitori? Mujāārē jicāni ūno ĩtoetacumi. Jāā, cū mena pɾugarāɾua jicārō tāni jāā ānaje cutiya. Jāā, pɾugarāɾua jicā yerire bairo jāā yeri cutinucūña.

¹⁹ Ape watoara atore bairo pɾame mujāā tūgoñabujiorā: “Caroaro jāārē na nacūbugoáto ĩrā, tore bairo ĩrāma,” jāārē mujāā ĩ tūgoñarā. Bairo mee jāā baiya. Yū yarā, yū camairā, Dios cūā tore bairo bori, jāā caátigatūgoñarjērē masicōāñami. Dios mena nemojāñurō mujāā catūgoñatutuapee pɾame roquere bori, tore bairo mujāārē jāā quetibujū āninucūña. ²⁰ Mujāārē yu cañañesēāūátī rāmu caāno, caroaro yu mujāā caāniyuro yu boya. “Ape watoara rīcaati niyubujiorāma,” ĩ tūgoñarī, yu tūgoña uwiya. Carorije macāājē mena mujāā caāno mujāā yu eta tāmnoagaetiya. Atie ūnie carorije nibujioro mujāā watoare bairopɾa: Āmeo tutirique, āmeo ĩña ūgorique, āmeo asiarique, aperā netōrō baitūgoñarjūē, roro āmeo busupairique, causaropu busupairique, āmeo botiorique, caroaro jicā yericutirī ānimasietājē cūā nibujioro. Tiere tūgoñarī yu pɾame yu tūgoña yapapuajāñuñā. Bairo mujāā caāmata, mujāā cūā butioro mujāā yapapuabujiorā, mujāārē yu catutipeere tūgoñarī yua. ²¹ Tunu bairoa ati watoa mujāārē yu cañañesēāūátī rāmu caāno, roro mujāā caānie jūgori yu Quetiupau Dios pɾame mujāā mena yu tūgoñabobo joroque yu átibujioumi. Nocārō yoaro carorije macāājērē mujāā caátīāninucūrjērē tūgoñarī, butioro yapapuari yu otio joroque yu átibujioumi. Capāārā mujāā mena macāāna tocānacā wāme roro ati rupau mena átieperique ūnierē áti jānaetinucūñama. Tie nipetirijere tūgoñarī yu majūpɾa butioro yu tūgoña yapapuajāñuñā.

13

Advertencias y saludos finales

¹ Atie mujāā yu cañañesēāūāpée mena merē itiani majū mujāā tɾpɾe ñiña ñesēāāgu. Dios ya tutipɾu bairo ĩ quetibujū woatuyupa: “Pugarā, o itiarā ūna, apeī roro caátacure na cabusujārō ñuñā. Bairo na, itiarā ūnarua jicārōrē bairo na cabusujāata, nipetiro catūgorā cūā na caīrōrē bairo átimasñama,” ĩ quetibujūya Dios ya tutipɾu. ² Bairi mujāā tɾpu caāna carorijere caátanarē, o nipetiro to caāna cūārē āme ato mai cayoaropua ācū, jicāni bero tunu mujāārē ĩñau etanemoɾu yu caquetibujūricarorea bairo ñinemoña tunu: Ati watoa mujāārē tunu yu cañā ñesēānemou āpáta, roro caátipairārē yu bopaca ĩñaecū yu. Roro popiye na baio joroque na yu átiɾu. ³ Mujāā pɾame mai yure caria Jesucristo yu cū cajuátiere masigarā, jicā wāme áticōña macāārā mujāā átiya. Jau, toroque mujāātu ācū, mujāārē yu áti ĩñogu cū catutuarijere. Cristo pɾame catutuaecure bairo mujāā watoare ācūrē bairo bainucūñami. Bairo cabai nimicūā, nocārō cū catutuarijere mujāā áti ĩñomajūcōānucūñami yu jūgori mujāā tɾipɾe. ⁴ Baiɾāɾua, cariapea marī masiña catutuaecurea bairo yucɾpāipɾu papuatuecori riariquere. Bairo papuatuecori cariaricu nimicūā, Dios cū camasirjē jūgori cacatiricu majū ñiñami. Jāā cūā baiɾāɾua Jesucristorea bairo roro popiye jāā tāmnonucūña. Bairo popiye baimirācūā, Jesucristore capitiena ānirī jāā cūā cūrēā bairo jāā ānigarā Dios cū catutuarijere jūgori, mujāārē juátinemogarā yua.

⁵ Bairi mujāā majūā caroaro mujāā caátīānierē tūgoña besemasñā. ¿Cariapea Jesucristo mena marī tūgoñatutuamiñati? mujāā caītūgoñamasīparore bairo ĩrā, caroaro tūgoña beseya mujāā caátiere. ¿Mujāā yeripu Jesucristo cū caānierē mujāā tūgoñamasietīñati? Caītopairārē bairo cabugoroa, “Jesucristo yarā jāā āñiña,” mujāā caīata roque, Jesucristo mujāā yeripu

mácami. ⁶ Bairo ímicã, baiɾua yu ɾuame mujãã mena yu tũgoñatutuacõãña. Bairi jããrẽ baiɾãɾua cariapea Cristo yarã jãã caãnierẽ mujãã masicõãrã. ⁷ Bairi jãã ɾuame mujããrẽ Diopure jãã jẽnibojanucũña, dise ãnie carorije macããjẽrẽ mujãã caáperiparore bairo írã. “Na netõrõ caroarã majũ jãã ãniña,” ígarã mee, mujããrẽ tore bairo jãã átibojagarã. Caroa macããjẽ ɾuame roque mujãã caátianiparore bairo írã, tore bairo jãã átigarã. “Cabugoroa quetibujããrã átiyama,” camasã jãã na caĩmiatacããrẽ, baiɾãɾua tore bairo jãã átigarã. ⁸ Jãã ɾuame dopẽirã cariape macããjẽrẽ ricaati ɾuame jãã baibotiomasĩetĩña. Cariape macããjẽ quetibujããrique caĩrõrẽ bairo ɾuame jeto roque jãã caátimasĩnucũpee niña. ⁹ Bairi jãã ɾuame jããrẽ caĩñaterã cayeritutuaenarẽ bairo jãã na caĩmiatacããrẽ, tũgoña useanirĩqũẽ mena jãã ãnicõãnucũña. Mujããrẽ juátigarã, tie mena jãã ɾuame popiye jãã catãũonucũrĩjẽ jũgori nemojãñurõ Dios mena mujãã catũgoñatutuapeere tũgoñarĩ jãã useaninucũña. Bairi tocãñacã gãmua mujããrẽ Diopure jãã jẽnibojanucũgarã, caroaro mujãã caátianie ñe ãnie to carũsaetiparore bairo írã. ¹⁰ Bairi ati carta mena mujãã yu quetibujãã woajoya, mujãã tũɾu yu caĩñañesẽãã ápara jũgoye. Topu yu caetaparo jũgoye roro mujãã caátianierẽ mujãã majũã qũenocõãña. Bairo mujãã caáɾata, yu ɾuame topu etaũ, tutuaro mena mujãã yu quetibujããtigu. Marĩ Quetiupau ɾuame roque tore bairo yu carotimasĩpeere yu jowĩ. Jesucristo mena mujãã yeripu nemojãñurõ cã mujãã catũgoñatutuanutuparore bairo ï, tore bairo yu roticũwĩ. Mujããrẽ yu yapapuo reo joroque ï mee, tore yu quetibujãã roticũwĩ marĩ Quetiupau.

¹¹ Yu yarã, mujããrẽ yu sawoajo yaparoparo jũgoye atore bairo mujãã ñiña: Caroaro useanirĩqũẽ mena ãnajẽcusa. Caroaro átianajẽ ɾuamerẽ átianimasĩña. Tocãnacãũɾua caroaro yeri ñurõ ãmeo átianajẽcusa. Tunu bairoa jĩcã yericũnarẽ bairo ãnajẽcusa. Marĩ Pacu Dios ãmeo mairĩqũẽrẽ, bairi jĩcã yericutaje caãrẽ cajou mujãã mena cã ãmarõ. ¹² Tunu bairoa caroaro nucũbugorique mena ãmeo bocári ãmeo jẽniña. ¹³ Marĩ yarã ato macããna Jesucristore catũgousarã nipetiro mujããrẽ ñuroti joyama.

¹⁴ Jesucristo marĩ Quetiupau caroare cã jonemoáto mujãã nipetirore. Tunu bairo marĩ Pacu Dios nocãrõ marĩrẽ camai, bairi cã Yeri Espiritu Santo caã mujãã mena cã ãnicõã ninucũáto.

Tocãrõã niña atie queti yu sawoaturije.

Carta de San Pablo a los GÁLATAS

Saludo

¹ Yu, Pablo cawámecucu, Jesucristo cū caquetibujurotijou apóstol majū yu añiña. Camasā aperā ūna beseri na caquetibujurotijoricu mee yu añiña. Jesucristo, cū pacu Dios mena roque na caquetibujurotijoricu majū yu añiña. Mai, Dios puame cū macā Jesucristore cū catiopyupi, cariacoatacu cū caāniamiatacūārē. ² Bairi marī yarā Jesucristore catāgousarā yu mena caāna mena, mujāā yu woajoya, mujāā Galacia yepa macāāna űubueri majārē. ³ Bairi mai, marī Pacu Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena caroa yeri cūtajere mujāā na jonemoáto. Caroarero yeri jōrō ānajē cūtajē cūārē mujāā na jonemoáto. ⁴ Mai, Jesucristo puame yucupāirpu uwiricarō mano riayupi marī carorije wapa. Tunu bairoa roro atī űmurecōo macāāna marī caātīānie wapare netōōgu riayupi. Tore bairo baiyupi, marī Pacu Dios, Jesucristo pacu cū caboro jūgori yua. ⁵ Bairi yu puame tiere masīrī, atore bairo űi basapeoya: “¡Nocārō cañuu cū añiñati marī Pacu Dios! Tocānacā rāmua cañuu nicōā ninucūgumi. Bairoa to baiáto,” űiña yua.

Non hay otro mensaje de salvación

⁶ Āmerē butiōro yu tūgoña yapapuaya, Diore catāgousaricarā nimirācūā, cūrē yoaro mee mujāā cajānarījē jūgori yua. Dios puame Jesucristo jūgori mujāārē maiwī. Bairo mujāārē cū camāmiatacūārē, cū yaye caroa queti camasārē cū canetōōrījē quetire jānarī, apeye queti puamerē mujāā tūgousaya. Tiere masīrī, butiōro yu tūgoña yapapuaya. ⁷ Cariape majūrā, apeye quetibujurique camasā na canetōōpee űnie maniña. Bairo cabāmiatacūārē, aperā jīcāārā mujāārē quetibuju mawijiorā ātiyama. Jesucristo yaye caroa quetire quetibuju mawijibuipeogārā ātinucūñama mujāārē. ⁸ Bairi ni jīcāū űcū Dios camasārē cū canetōōrīqūē caroa queti űnie meerē cū caquetibujuata, peero caūpetietopu cū ápáro. Yu űcū, o űmurecōo macāācū āngel űcū cū caāmata cūārē, popiye cū baiáto, roro ricaati cū caquetibujurije jūgori yua. ⁹ Merē cajūgoyperu cūārē tore bairo mujāārē űi quetibujuwu. Bairi āmerē tunu mujāārē yu quetibujunemoña: Ni jīcāū űcū Dios camasārē cū canetōōrīqūē caroa queti mujāā catāgojūgorique űnie meerē mujāā cū caquetibujuata, peero caūpetietopu cū ápáro.

¹⁰ Camasā, yu caquetibujurijere na űñajesoáto ī mee, tiere yu quetibujunucūña. Dios puame roque yu caātiere quīñajesoáto ī, mujāārē yu quetibujunucūña atie cū yaye quetire. Camasā ricaati caquetibujurā mena caroarero tuagu mee yu ātiāniña. ¡Narē tutuaro mena yu caquetibujueticōāta, Jesucristo cū caquetibujurotijoricu mee yu añibujou!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Yu yarā, atiere masīña mujāā cūā: Caroa queti camasārē Dios cū canetōōrīqūē quetire mujāā yu quetibujunucūña. Atī űmurecōo macāāna camasā na catāgoñarījē mena na cañquetibujurije űnie meerē yu quetibujunucūña. ¹² Ni jīcāū űcū camasocu yu quetibuju rotijoemi. Tunu bairoa ni űcū camasocu yu buemi atie mujāā yu caquetibujurijere. Jesucristo puame roque cū majūpua yu masīōwī nipetirije mujāā yu caquetibujurijere.

¹³ Bairārna, mujāā tūgoricarā mai cajūgoyperu judío majā na carotirore bairo ācū yu caātajere. Tutuaro mena Dios yu poa macāānarē popiye na baiō joroque na yu ātiāsanucūwū. Bairo ācu, Dios ya poa macāāna na petio joroque yu ātigamiwū. ¹⁴ Bairna judío majā yayere yu capaa āniwatoare merē aperā yu yarā, yu tūni cabūtoa caāna netōjāñurō camasī majū yu āmu. Mai, judío majā na carotirije puame netōjāñurō yu űicajāā ānana na caātīānajērē yu āticōā niganucūwū. Tie quetibujurique jeto caānicōāninucūrō yu bootūgoñanucūwū. ¹⁵ Bairo cabai yu caāniamiatacūārē, merē Dios puame yu cabuiaparo jūgoyperu yu besecōāñupī. Bairo yu beseri yua, nocārō yure camai ānirī, cū yau yu ānio joroque yu āmi. Cū majū cū caborore bairo yu beseyupi. ¹⁶ Bairo yure camai ānirī yua, cū caborore bairo ācu, cū macā Jesucristore yu masīō joroque yu āmi. Bairo cū macārē yu masīōrī yua, cū yaye caroa queti camasārē cū canetōōrīqūē quetire yu quetibuju rotijowī judío majā caāmerārē. Bairo cabairipaure ni jīcāū űcū camasocu mena jēñiñarī yu masījūgoeru. ¹⁷ Tunu bairoa Jerusalēpu átī, yu jūgoye apóstolea majā caānijūgoricarā cūārē na yu jēñiñaeppū yu cabairijere. Bairo ātiri mee, jicoquei yoworicaro mano Arabia yepapu yu acoápá. Cabero Damasco macāpu yu tunuetau tunu.

¹⁸ Yoaro itia cūma beropu roque yua, Jerusalén macāpu yu ápú. Bairo ti macā etau, Pedrore cū yu masījūgowu. Cū mena yua puga wāmo peti jīcā ruo petiro cānacā rāmū majū yu tuawu. ¹⁹ Bairo topu ācū, noa űna aperā apóstolea majārē na yu bocāeru. Santiago, marī Quetiupau bai jetore cū yu bocāwu. ²⁰ Bairi cariape Dios cū caññajoro mujāārē űiña: Atie mujāā yu cawoajorije cabūgoro macāājē mee űiña. Cariape macāājē majū űiña.

²¹ Tie bero yua, yu puame Siria, bairi Cilicia yepaarpu yu acoápu. ²² Mai, bairãpu mañi yarã Cristore catũgousari roari, Judea yepa macãna yu majũpũã yu bocãema. ²³ Atore bairo na caĩquetibujuri je jettore tũgonucũũpã: “Marĩrẽ roro capajĩãga usamirĩcũ ãmerẽ yua tũgoñatutuarique caroa quetire camasãrẽ na quetibuju átiupũ. Ji yuteapure mai marĩrẽ cayasioregamirĩcũ camasãrẽ caroa quetire na quetibuju átiupũ,” na caĩquetibujunucũũrĩ je jettore tũgonucũũpã. ²⁴ Bairo yu cabairijere tũgori, bũtioro Diopure cã basapeonucũũpã.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

¹ Cabero puãa wãmo peti rapore baparcãnacã pẽnirõ cãnacã cũma bero majũpu yu ápu tunu Bernabẽ mena Jerusalẽn macãpũre. Bairo ácu, yu mena cũ yu pii ápu marĩ yau Tito cããrẽ. ² Cabũgoro mee yu ápu ti macãpũre. Dios puame roque topu yã árotiwĩ. Bairo to Jerusalẽpu ácu yua, cabutoa camasãrã na caĩroarã mena Jesucristo yarã jesaye jãã neñawũ. Bairo na mena neñarĩ, na jãã quetibujuwũ nipetirije judío majã caãmerãrẽ jãã caquetibuju ñesẽãnucũũrĩjẽrẽ. Yu puame yu paarique yu caátaje, yu caátianie cãã to yaseticõãto ĩ, tore bairo nipetirije na yu quetibujuwũ. “Mu paarique ñumajũcõãña,” na caĩparore bairo ĩ, tore bairo na yu quetibujuwũ. ³ Mai, Tito yu mena caátãcu puame griego majã yau ãmi. Bairo griego majã yau cã caãnimiatãcããrẽ, judío majã caãmuarẽ na caãtinucũũrõrẽ bairo cũ ápewã. Dios yau nigũ, cũ rupau macããtõ ñnorẽ yisetaecoemi cabutoa camasãrãrẽ. ⁴ Jicããrã jãã yarã judío majã caĩtopairã puame yasiore atiri jãã caneñarõpu jãã mena neñãũpã na cãã. Na puame to jãã cabusurijere catũgorutiri majãrẽ bairo anã baiyupa. “Roro majũ Jesucristo puame jettore cũ tũgousarã átiyama Pablojãã,” ĩ busujãmasĩgarã, jãã caĩrĩjẽrẽ tũgorutiranã baiyupa. Bairo jãã ĩ busujãrĩ yua, Moissẽ ãnacũ cũ caãtiroticũũrĩqũẽrẽ caãtiecorã majũ tunu jãã tuao joroque átigarã baimiũpã. ⁵ Bairo jããrẽ na caãtigamiatacããrẽ, jãã puame peeto ñno na caĩrĩjẽrẽ jãã tũgousaepu. Caroa queti Dios camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ quetire caroaro majãã catũgousacõãno bootũgoñarĩ, narẽ jãã rotiecoepu.

⁶ Bairãpu, cabutoa camasãrãrẽ bairo caãna ape wãme yu caãtinemopeere yu quetibuju masĩõẽma. Bairpu yu puame camasãrãrẽ bairo na caãnajẽ cutiere bũtioro majũ yu tũgoñãẽtĩña. Dios puame bui macããjẽ marĩ caãtãnierẽ caĩñabesei mee niãmi. ⁷ Bairo ape wãme yu caãtinemopeere yu quetibuju masĩõtĩrĩ yua, cariapea Dios yu cũ cabeseriquere tũgoñamasĩwã. “Cariapea Dios, caroa queti camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ quetire cũ quetibuju rotijoyupi judío majã caãmerãrẽ,” ĩ tũgoñãcõãwã. “Judío majãrẽ Dios, Pedrorẽ cũ caquetibuju roticũũrĩcãrõrẽã bairo Pablo cããrẽ judío majã caãmerãrẽ cũ quetibuju roticũũrĩ Dios,” cariapea ñi tũgoñãcõãwã yua. ⁸ Bairi cã, Dios, Pedrorẽ judío majãrẽ caquetibujupau apõstol majũ cacũũrcũna yu, Pablo cããrẽ judío majã caãmerãrẽ caquetibujupau apõstol majũ yu cũwĩ.

⁹ Bairo yu cabairo jũgori Santiago, Pedro, bairi Juan ñubueri majã quetiuparãrẽ bairo caãna puame yu paariquere merẽ masĩwã. Bairo masĩrĩ yua, “Dios puame caroaro cũ quetibuju masĩõ joroque cũ ásupi Pablõrẽ,” ĩ tũgoñãwã. “Mu paarique ñumajũcõãña,” ñiwã yua. Bairo caĩrã ãnirĩ, “Jicãrõrẽã bairo jãã paarique bapa mu ãniña,” ñigarã yua, yu wãmo ñewã. Yu bapa Bernabẽ cããrẽ cũ wãmo ñewã. Bairi yua jicã yericũna, atore bairo jãã ãmeo ĩ tuawu: “Mujãã puame judío majã caãmerãrẽ na mujãã quetibujugarã Dios yaye quetire. Jãã puamea judío majãrẽ caquetibujuparã jãã ãnigarã,” jãã ãmeo ĩ tuawu yua. ¹⁰ Bairãpu, Pedrojãã atie jeto jãã caãtipeere bowã: “Cabopacarãrẽ caroaro majũ na mujãã juãpa,” jãã ĩcũwã. Merẽ yu puamea na, cabopacarãrẽ caroaro mena na cãjuãtinemo ãnincũũ yu ãmu bairpa.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹ Pedro Antioquiãpu cũ caátã watoare cũ majũpũrea tutuaro cũ yu tutirocajowũ. Mai, cũ puame carorije marĩ yasio joroque caãtie majũrẽ ácu baiwĩ. Bairi tutuaro cũ majũpũrea cũ yu quetibujuwũ. ¹² Mai, atore bairo baiwĩ cãrẽ tore bairo cũ ñio joroque: Pedro puame caãnijũgoro judío majã caãmerã mena uãa ruiwĩ. Bairo cũ caũgaãno yua, judío majã aperã, Santiago cũ cãjoãtana etawã. Bairo na caetaro ñnarĩ yua, Pedro puame na wãmu weyocõãmi judío majã caãmerãrẽ. Na mena uãa ruinoemoemi yua. Cũ puame, “Marĩ rupau macããtõrẽ marĩ cayiseeticõãta, marĩ netõmasĩẽna,” caĩquetibujuri majã na caetaro uwĩrĩ yua, na mena uãganemoemi. ¹³ Aperã judío majã catũgousari majã cãã roro cũ caãtiere cãrẽã bairo átigawã. “Na rupau cayiseena mena marĩ caũgaata, ñuña,” caĩrã nimirãcũã, na caĩrõrẽ bairo ápewã. Na teejãnuwã. Roro majũ Pedro cũ caãtijũgorije jũgori yua, tame, Bernabẽpu cãã na caãtorea bairo na átiusawĩ.

¹⁴ Bairo roro majũ, caroa queti Dios camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ queti caquetibujurore bairo na caãtijããtietore ñnarĩ yua, yu puame atore bairo cũ ñiwũ, nipetiro caneñarã na catũgoro Pedrorẽ: “Mu, judío majã yau nimicũã, judío majã yau meerẽ bairo judío majã caãmerã

watoapu mu ãniapu. Mu puame bairo cabai nimicãã, ¿Dopẽi judío majã caãmerãrê, judío majãrê bairo na ãnio joroque bũtioro na mu átirotagiyati?” cũ ñi tutiwu.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por fe

¹⁵ Mai, jãã puame jicoqueipua judío majãrê bairo camasãwãcãrĩcãrã jãã ãniãna. Carorije caãtĩnĩpãrã Diore camasiẽna ùna caãna mee jãã ãniãna. ¹⁶ Bairo jãã cabaimiatucããrê, ni jĩcãũ ùcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrêrê cũ caãtie mena jũgori carorije cacũgoecure bairo tuamasĩetĩnami. Jesucristo jetore marĩ catũgousarije jũgori roque, tore bairo marĩ tuamasĩãna. Merê tiere marĩ masĩcõããna. Bairo marĩ, Jesucristore catũgousajũgoricarã majũ marĩ ãniãna, cũ mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori marĩ carorije wapare marĩ cũ canetõõbojaparore bairo Irã yua. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrê carotirore bairo marĩ caãtie jũgori mee marĩ netõmasĩãna. Merê atiere marĩ masĩãna: Ni jĩcãũ ùcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrê carotirore bairo cũ caãtie jũgori ñe ùnie cawapa cũgoecure bairo Dios cũ caĩñajoro tuamasĩetĩnami.

¹⁷ Marĩ puame, “Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije mena jeto marĩ netõgarã,” marĩ ï tũgoñããna. Bairo ï tũgoñamĩrãcãã, cabero yua, “Marĩ ñicũjãã na caroticũrĩqũrê marĩ caãticõãnie jũgori roque marĩ netõgarã,” marĩ caĩtũgoñabõcaata, “ Jesucristo puame carorije majũ atijũgou atiyami, ¿igarã ato,” ¿marĩ ïbujiocuti? ¿Baietiya! Jesucristo wapare marĩrê caãtijũgou mee niãami. ¹⁸ Torecũ, yu puame jĩcã wãme dope caãperiere cũcõãrĩ, apeye caroa macããjê puamerê caãticõãjũgoricũ nimicãã, tunu tie yu caãtijũgorique macããjê puamerê yu caãtinemoata, ñũetĩãna. Tore bairo yu caãpata, yu yaye wapa paio cabuicũcũ majũ yu tuabujou. ¹⁹ Mai, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrêrê yu caãtijãtĩmasĩetĩe jũgori cayacoatacure bairo caãcũ yu ãnimiwã. ãmerê yua, tiere catũgousajãnarĩcũ majũ yu ãniãna. Bairo tũgousajãnarĩ yua, Dios cũ canetõpau, cũ mena cacaticõãninucũpau yu tuaya. Jesucristo puame roque merê yu carorijere netõõgũ, yucũpãĩpu yu riabojayupi. Bairo cũ mena yucũpãĩpu cariaricure bairo yu tuaya. ²⁰ Torecũ, yu puame yu majũ rupau mena yu atĩãmerĩãã ãmerê yua. Jesucristo yũpũre cũ caãno jũgori, cũ caborore bairo jeto caãtĩnĩnucũũ majũ yu tuaya yua. Bairo caãcũ ãnĩrĩ ãme ati rupau mena ati yepapũre yu caãno ùno mai, cũ, Dios macũ mena yu catũgoñatutuarije mena jeto yu ãnicõããna. Cũ puame nocãrõ yũre camai ãnĩrĩ, cũ majũã yu carorije wapare netõõgũ, yucũpãĩpu pajĩãecori yu riabojayupi. ²¹ Bairo nocãrõ Dios caũũu, yu mena caroaro cũ caãtiere boeticõã yu baigaetiya. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrêrê tũgousari, tie carotirore bairo marĩ caãtie jũgori marĩ carorije wapare canetõecoricarã marĩ caãmata, Jesucristo puame cabũgoro wapa mano yucũpãĩpu riabujoricumi.

3

La ley o la fe

¹ ¿Galata yepa macããna, mujãã, catũgomasiẽna majũ mujãã ãniãna! ¿Noa mujããrê tore bairo roro majũ mujãã tũgoñamawijiao joroque mujãã na átĩ? Mujããrê quetibũju ñesẽãrã, caroaro jĩcãrõ tãni majũ mujãã caĩñarõpua Jesucristo yucũpãĩpu cũ cariariquere mujããrê jãã quetibũjuwujãã ritaa. ² Bairo atie yu cajẽniãrĩjê jetore cariapea yu mujãã caquetibũjoro yu boya: ¿Mujãã puame Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrêrê mujãã catũgousarije jũgori Espĩritu Santo Dios Yeri majũrê mujãã ñerĩ? Mujãã baiapu. Jesucristo yaye queti caroa queti jãã caquetibũjuriquere tũgousari bero roque, Espĩritu Santo Dios Yeri majũrê mujãã cũgojũgowũ. ³ Yu yarã, ¿nocãrõ catũgomasiẽna majũ mujãã ãniãnati? Dios Yeri Espĩritu Santore catũgousajũgoricarã majũ nimĩrãcãã, ¿dopẽirã ãmerê mujãã majũã ati rupau mena mujãã caãtitutuarije mena Dios yaye macããjêrê mujãã atĩãni jũgogayati? ⁴ Nocãrõ capee caroa mujãã caãtĩmasĩjũgomĩrĩqũrê yua cabũgoro macããjê majũ ãñupã mujããrê. Yu puamerã, tocãrõ majũ cabũgoro macããjê caãnipee mee ãñupã mujããrê, ¿tame! ⁵ Dios roque cũ Yeri Espĩritu Santo majũrê mujãã joyupi. Bairo mujããrê jori, caroa cũ caãti ñĩomasĩrĩjêrê mujãã watoapũre átĩ ñĩoñupĩ. Tore bairo cũ caãpata, ¿dopẽi tore bairo cũ ásupari? “Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũrê caĩrõrê bairo nipetirije na atĩpeyocõãto,” ï mee, tore bairo ásupi. Caroa queti jãã caquetibũjuriquere caroaro mujãã catũgousaparore bairo ï, tore bairo atĩnucũñami Dios.

⁶ Abraham ãnacũ puame caroaro Dios mena cũ catũgoñatutuarije jũgori, ñe ùnie cawapa cũgoecure bairo qũĩñãñupĩ. ⁷ Bairo cabairo jũgori atiere mujããrê masĩrotiya: Cariapea Abraham ãnacũrê bairo Diore catũgousarã, cũ pãrãmerãrê bairo caãna Dios mena jeto catũgoñatutuarã ninucũñama. ⁸ Merê baiũa Dios cajũgoyepua judío majã caãmerã cũãrê, cũ mena na catũgoñatutuarije jũgori ñe ùnie cawapa cũgoenarê bairo cũ caĩñapee cũ yu tutĩpu quetibũju cũweyocõãñupĩ. Atore bairo caroa quetire qũĩ quetibũju jũgoyeticũñãñupĩ Dios marĩ ñicũ Abraham ãnacũrê: “Tocãnacãpũna masapoari macããnarê murê bairo yu mena na catũgoñatutuarije jũgori caroarã ñe ùnie cawapa cũgoena na ãnio joroque na yu atĩgu,” qũĩ quetibũju jũgoyetiypu Dios Abrahamê. ⁹ Baiĩ Jesucristo mena catũgoñatutuarã puame

Abraham ānacūrē Dios caroare cū cū cajoricarorea bairo na cūā caroare cū cajorā majū niñama, Abraham ānacū Dios mena catūgoñatutuaricurea bairo yua.

¹⁰ Bairo noa ūna Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jetore tūgoasari na carorije wapare na canetōgaata, cañuena carorije cawapa cūgorā majū tuagarāma. Merē torea bairo ī quetibūjuya Dios ya tutipū na cawoatucūrīqūē cūā: “Nī ūcū caroaro mena Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cañrōrē bairo jīcā wāme rusaricaro mano cū catūgoasapetieticōāta, cañuecū, carorije cawapa cūgon majū tuagumi,” ī quetibūjuyupa.

¹¹ Bairo cabairoi, merē caroaro majū mujāā masīrā: Ni jīcā ūcū roticūrīqūē cañrōrē bairo cū caātie jūgori ñe ūnie carorije wapa cūgoecu tuamasētīñami. Atorea bairo ī quetibūjuya Dios ya tutipū cūārē: “Carorije cawapa cūgoecure bairo yu caññau puame yu mena cū catūgoñatutuarije jūgori nicōā ninucūgumi,” ī woaatuyupa Dios ya tutipure. ¹² Moisés ānacū cū caātīroticūrīqūē puame torea bairo mee quetibūjuya. Atore bairo puame roque ī quetibūjuya tie, Dios ya tutipū cūārē: “Ni jīcā ūcū roticūrīqūē carotirore bairo ñe ūnie rusaricaro mano caātipecoyu netōmasīgumi. Dios tūpū ānicōā ninucūgumi tocānacā rūmua. Tore bairo jīcārō tāni cū caātipecoyeticōāta, carorije wapa cacūgon majū tuagumi Dios cū caññajoro.”

¹³ Cristo puame roque Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jūgori nocārō pairo marī carorije wapa marī cacūgomirīqūērē marī netōbojayupi. Cū puame carorije caāpei nimicūā, carorije caācure bairo yua roro majū marī yaye wapa jūgori marī riabojayupi. Atore bairo īña Dios ya tutipū na cawoatucūrīqūē cūā: “Nī jīcā ūcū cañuecū majū caācū yucapāipū papuatuecori cū riāāto,” ī quetibūjuya ti tutipū.

¹⁴ Atore bairo baietayupa Dios, “Caroaro majū mū yu ātigu,” Abrahārē cū cū caicūrīqūērē judío majā caāmerā cūā Cristo jūgori jīcārō na cacūgopetiparore bairo ī yua. Tunu bairoa cū mena marī catūgoñatutuarije jūgori Espiritu Santo Dios marīrē cū cajogaricure nipetiro cū marī cūgomasīña marī yeripū yua.

La ley y la promesa

¹⁵ Yu yarā, āmerē camasā ati ūmurecōo macāāna na caāmeoātie ūnie mena īcōñari, mujāā yu quetibūjupa: Jīcā caūma, “Atore bairo marī āmeo ātiroa,” ī, cū wāmerē jīcā pūrō ūnopu woaatucōña peyocōāñami, aperā, “Tore bairo mee niña,” na caīmasiētīparore bairo ī yua. Tore bairo cū mujāā cū caicūata, ni jīcā cū caātigarijere cū ēñotamasētīñami. O tunu bairoa cū caātīataje carūsaata, “Atore bairo puame boya,” īri ape wāme ti pūrōpure woabuīpeo masētīñama. ¹⁶ Bairo āmerē yua marī masīña: Dios puame Abraham ānacūrē, “Caroaro majū mū yu ātigu. Cabero torea bairo yu ātigu mū pārami caānipau cūārē,” qūī cūñupī Dios. Mai, Dios ya tuti na cawoaturique puame, “capāārā mū pāmerā,” ī quetibūjuetiya. Atore bairo puame jeto īña: “Jīcā mū pārami cūārē caroaro yu ātigu,” ī quetibūjuya. Bairo “mū pārami” cū cañricū puame Jesucristo niñami. Cūrēā īgu torea bairo īñupī Dios cū ya tutipure. ¹⁷ Atore bairo puame mujāā īgu niña: Dios puame Abrahārē, “Cawāma wāme mū yu ātigu,” qūī cūjūgoyupi. Bairo qūīācū, cū catutuarijere cū āti īñoñupī, “Yu cañrījērē yu wasoaeu,” īgu yua. Bairo cū caātīataje jūgori, Moisés ānacū cū caātīcūrīqūē cuatro cientos treinta cūmarī beropū caāñijūgorique nimirōcūā, Dios, “Caroaro mū yu ātigu,” cū cū caicūrīqūērē yasiomasiētīña. Tunu bairoa Dios cū caljūgoyetiriquere cawapa manierē bairo to tuao joroque ātīmasiētīña. ¹⁸ Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jūgori Dios caroaro marī cū caātīpeere, cū caātīgarique to caāmata, cabūgoroa, “Caroaro mū yu ātigu,” qūī cūbujioricūmi Dios Abraham ānacūrē. Cariape majūrā Dios, “Mū yu jomajūcōāgu,” cū cū cañrīqūērē ñe ūnie wapa jēnirīcārō mano cū cajopeere ī, bairo īñupī.

¹⁹ “Toroque, ¿dopēī cū cūñuparī Dios cū carotiriquere Moisés ānacū mena?” mujāā ī tūgoñabujiorā. Yara, caberopu tie rotiriquere cūñupī Dios, roro camasā na caātīpainucūrījērē na catūgoñabōca masacatiparore bairo ī. Tie roticūrīqūē puame Jesucristo Abraham ānacū pārami ati yepa cū caetari watoapu roti ānimasījānañupā. Apeyera Dios puame cū majū mee, cūtu macāāna āngelea majā jūgori roque roticūrīqūērē cū joyupi Moisés ānacūrē. Bairo Moisés ānacū puame camasārē na quetibūjuy netōōñupī yua tie roticūrīqūērē. ²⁰ Jīcā cū caātīpeere cū caicūrīqūē caāmata, apeipu cū cabusñemobojaro boetiya. Tore bairo Dios cū majūpua cū caātīpeere quetibūjuyupi Abrahārē. Aperāpūrē quetibūjuy netōrotiojesupi.

El propósito de la ley

²¹ Bairo bairi, ¿Moisés ānacū cū caroticūrīqūē puame Dios cū caātīpeere ricaati to ānio joroque to ātoati? ¡Bairo ātīmasiēto! Moisés ānacū cū caroticūrīqūē marī caticōā nio joroque to caātīmasiāta, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo jeto ātiri carorije wapa cacūgoena marī tuabujioricarā. ²² Bairārūna, Dios ya tutipū cañrō puamata, nipetiro carorije macāājērē caātīeconucūrā jeto marī āniña. Bairo caāna nimirācūā, Jesucristore noa ūna na catūgoasata, Dios caroaro cū caātīgariquere cacūgoparā majū niñama.

²³ Mai, Jesucristo, marī catūgoñatutuarū ati yepapu cū caetaparo jūgoyere Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jūgori roro majū carorije macāājērē caātīecorā majū marī tuamiwā. Tore

bairo roro marí átiāninucūwū, Jesucristo cū majūpua marīrē cū caānajē cutiere marí cū camasiōparo jūgoye mai. ²⁴ Ape wāme ĩcōñarī ĩrīcārō puamata, Moisés cū caroticūrīqūē puame marīrē cabuejūgou cū caquetibujūgororea bairo marí carorije wapare marí masiō joroque marí āpu. Tore bairo marí baicōā āmu, Jesucristo ati yepapu cū caetaparo jūgoye mai. Bairo caāna marí caānimitacūārē yua, āmerē cū mena marí catūgoñatutuarie jūgori ñe ũne carorije cawapa mānarē bairo marí tuao joroque marí āmi.

²⁵ Bairi āmerē yua, Jesucristo ati yepapu caatācure cū tūgosari, cū mena catūgoñatutuarā majū marí āniña. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā mee marí āniña. Tie, marīrē cabueire bairo carotijūgoro marí boetiya yua.

²⁶ Bairi āmerē Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuarie jūgori nipetiro Dios pūnaarē bairo caāna majū mujāā āniña. ²⁷ Tunu bairo Jesucristo wāme mena ĩrī, mujāā cabautiza rotirique jūgori cū yarā cū mena ĩcārōrē bairo caāna majū mujāā tuaya. Cūrēā bairo ĩcā rupau caāna majū mujāā tuaya yua. ²⁸ Bairi ñe ũne majū mee niña judío majā yau marí caānie, o grīgoe yau marí caānie cūā. Paabojari majōcu, o caroaro caānicōāu marí caānie cūā, ñe mee niña. Caāmu, carōmio cūā ĩcārō tūnia cū mena marí tūgoñatutuamañiña. Bairo yua Jesucristo mena ĩcārōrē bairo tūgoñatutuari nipetiro cū yarā, cū mena ĩcārō caāna majū mujāā tuacōāña, mujāā cūā yua. ²⁹ Bairo Jesucristo yarā majū mujāā caāmata, Abraham ānacū pārāmerā caāna majū mujāā tuaya. Bairo cū pārāmerārē bairo caāna ānirī Dios caroaro cūrē cū caātipere cū caicūjūgoyetiriquere mujāā cūā cacāgorā majū mujāā tuaya yua.

4

¹ Atore bairo puame mujāārē ĩquetibujūgū ñiña: ĩcāu cawīmau cū pacu cū cacūgomirīqūērē cacūgousapu, mai cawīmau ācū, dope bairo átimasētīñami. Cū pacu paabojari majōcu cūārē dope bairo cū botiomasētīñami. Cū pacu paabojari majōcu caācū puame mai nipe-
tirije cū cacūgopeere caroaro ĩñaricanūgōcote masicōāñami. Bairo cū paabojari majōcu cū caññaricanūgōcotebojamiatacūārē, cabucu niācūpu roque yua, cariape majūrā nipetiro cū pacu yaye caānajē upau majū catuapau niñami. ² Mai, cawīmau cū caāno, cū paabojari majū puame caroaro cū qūēñonucūñama. Tunu bairoa dope bairo cū caātigarije cūārē na puame jeto cū juātinemonucūñama. Tore bairo jeto cū juātiāninucūñama cū pacu cū cacūgoriquere cū cacūgomasīpa yutea, cū pacu cū caicūrīcā yutea caetaparo jūgoye mai. ³ Bairi torea bairo baiwu marí cūārē. Mai, marí puame cawīmarārē bairo āna, ati umrecōo macāāna na carotitutuarijere carotiecorā majū marí āmu. Bairoa niña, torea bairo ĩcōña quetibujugaata. ⁴ Bairo caāna marí caānimitacūārē, Dios puame cū cacōrīcā yutea caetaro, cū macū marīrē canetōpaure ati yepapu cū joypu. Cū puame ĩcāō carōmio jūgori buiayupi ati yepapure. Bairo buiari cū cūā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caātiecou jūgori bairo caācū buiayupi. ⁵ Marí, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorārē marí netdōgu, cū cūā tiere carotiecoure bairo ati yepapure etayupi. Bairo cū macū marí cū caātibojaro yua, cū pacu Dios puame cū pūnaarē bairo marí qūñāo joroque āsupi Jesús. ⁶ Tunu bairoa Dios pūnaa majū, merē marí caānierē marí masiō joroque ĩ, cū macū yau Espiritu Santore marí yeripū marí jowī. Bairo cū, Espiritu Santo marīpure cū caāno jūgori, “ĩjāā Pacu!” cū marí ĩnucūña Diore. ⁷ Bairo cabairo jūgori, āmerē yua marí puame Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā mee marí āniña. Dios pūnaa majū caāna roque marí āniña. Bairo cū pūnaa majū marí caānoi, Jesucristo jūgori nipetirije marí cū cajogorique cūārē cū caborore bairo marí jogami.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Mai, mujāā puame cajūgoyperre Diore camasiēna majū mujāā āñupā. Bairo Diore camasiēna ānirī, Dios mee caāna, jūgūēārē caīroarā majū mujāā āñupā. Na, jūgūēā puame cariape majūrā Dios ũna mee niñama. ⁹ Bairo cabairicarā nimirācūā, āme roquere yua Dios majūrē camasiārā mujāā āniña. O, “Dios puame ĩcā nūgōā mujāārē ĩñamajūgori mujāā beseyupi,” ĩgu ñiña ape watoara. Bairo Diore camasiārā nimirācūā, ĩdopērā roticūrīqūērē caātirotiecorā majū mujāā tuagayati tunu? Tie roticūrīqūē puame dope caāperie catutu-
aetiere bairo caānie niña. Bairi, ĩdopērā tiere mujāā tūgousagayati tunu? ¹⁰ Mai, mujāā puame atore bairo mujāā ātinucūña: Di rāmu, o di miupu ũno, o ti yutea, ti cūmarē caetaro ĩñarā, judío majārē bairo mujāā bose rāmu ātipeonucūña. ĩDopērā tore bairo mujāā ātinucūñati? ¹¹ Bairo tiere tūgoñarī, yu puame mujāā cabairijere yu tūgoña uwijāñuñā! “Narē yu caquetibujurique cabūgoro majū āñupā. Yu paarique yasicōāto,” ñi tūgoña uwiya.

¹² Yu yarā, bairi atore bairo mujāā yu ātirotiya: Caroaro tūgomasīña mujāā yu cabairijere. Yu puame roticūrīqūērē carotiecoricu nimicūā, āmerē tiere caātirotiecoo mee yu āniña. Tore a bairo mujāā cūā caātirotiecoena majū mujāā āmu cajūgoyperre. Bairi yurea bairo caātirotiecoena āninemoña tunu. Baiārpu, cajūgoyperre mujāā mena yu caāno, caroaro yu mujāā qūēnowū. ¹³ Roro majū yu riawu, mujāā tūpure ācū. Bairo riamicūā, tie yu riaye jūgori tuari, caānijūgoro mujāārē caroa queti Dios camasiārē cū canetōrīqūē queti majūrē

mujáã yu quetibujögowu. Tiere merë mujáã masíña. ¹⁴ Bairo yoaro mujáã türe yu caria ánimiatacáãrë, yure mujáã íñateeru. Tunu bairo yure cateena ánirí, caroaro jíçãrõ tñni yu caquetibujurijere yu mujáã tögousawu. Umrecóo macããcũ ángel majürë catögousarãrë bairo caroaro majü yu caíríjërë mujáã tögousawu. Jesucristo cü majürüna mujáãrë cü caquetibujorore bairo caroaro majü yu mujáã tögousawu Jesucristo yaye quetire mujáã yu caquetibujurijere yua! ¹⁵ Bairo caroaro useaniríqũë mena mujáã catögousamiríqũë mena, ¿dope ámerë mujáã baiyati yua? Apeyera, caroaro mujáã caátajere mujáã ñibusupa: Marí caapeare nerí apeire marí cajomasíríjë to caámata, mujáã puame cotericaró mano mujáã caapeare nerí, yure cajoparãrë bairo majü mujáã baimiwü. ¹⁶ Bairo majü cabairicarã nimirãcãã, ámerë, ¿dope mujáã baiyati? Yu puame cariape macããjërë mujáã yu caquetibujurije jögori yua, mujáãrã, ¿mujáã pesuure bairo yu tuayati?

¹⁷ Apeyera mujáãtu caquetibujñesëãnucürã caroa quetire quetibujurã mee átinucũñama. Roro mujáãrë na caítogarijere bootögofãrã, quetibujurã átinucũñama. Tunu bairoa jáã caquetibujurijere cüçõãrã, na caquetibujurije carorije macããjë puamerë mujáã catögousaro borã, tore bairo í quetibujunucũñama. ¹⁸ Bairopua, camasã aperãrë caroaro marí cajuátnemogarije caroa cañuríjë áno baiya. Roro camasãrë na átgarique mena tögofãrã na marí caíroarije roque cañuetie ñña. Bairi mujáãtu caãna mujáãrë mairí, caroaro mujáã na caíroagaata, tocãnacã rãmua tore bairo jeto mujáã na áparo. To mujáãtu yu caãno jeto meerë tore bairo mujáã na íroa ámarõ. Na puame yure boena, tore bairo bainucũñama. ¹⁹ Yu pũnaarë bairo caãna, yu camairã ámerã tunu ricaati roro mujáã catögousaro jögori butioro yu tögofãna yapapuajãñuñã mujáã mena. Jicãõ carõmio pũnaa cutigo, butioro cõ cawisiorore bairo roro majü yu cãã mujáã mena yu tögofãna yapapuajãñuñã. Baiupa tore bairo jeto yu yapapuacõã ninucũgu Jesucristore caroaro jíçãrõ tñni cü mujáã catögousapetiro beropu. Tocãrõpu roquere yua yu yerijãgu mujáã mena. ²⁰ Baiupa, ámea mujáã tüpu yu ánicõãgamiña, apeye mujáãrë yu caíquetibujugarijere mujáã quetibujugu. Tame, mujáã mena capee majü yu tögofãcõãmiña baiupa. Cayoaropu marí caãnie jögori dope ñinemomasíetíña.

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Mujáã, Moisés ánacü cü caroticüríqũërë cabonetõrã, “Tie mena jögori marí netõmasíña,” caírã cariape yure jíçã wãme yu quetibujuya: ¿Moisés ánacü cü caátiroticüríqũë caíquetibujurijere mujáã tögoinucũñati? Mujáã tögounucürã tiere. ²² Mai, atore bairo quetibujuya: Abraham ánacü pugarã caãmuarë pũnaa cãsupi. Jicãã cü paacoteri majõco Agar sawãmecũo mena macã cãsupi. Apei puamerã cü ñumo Sara sawãmecũo, cü paacoteri majõco mee caãcõ mena macã cãsupi. ²³ Mai, Agar mena jögori cü camacãcũcu puame nipetiro ati yepa macããna camasã na cabuianucürõrëã bairo buiayupi. Bairo cü cabuiamiatacããrë, apei, cü ñumo majü mena cü camacãcutacu puamea Dios Abrahãrë, “Савьсьрн нимичãã, му macã cutígu Sara mena,” cü cü caíjögoyeticüríçãrõrë bairo to baietajo joroque í buiayupi.

²⁴ Tie queti bui macããjërë bairo í quetibujuro mee íña. Atore bairo ñña: Na, pugarã rómia puame pugã poa macããna camasãrë, “Tore bairo mujáã yu átiyu,” Dios cü caíjögoyeticüríçãrõrë bairo caãna ññama. Agar puame Moisés ánacürë Sinaí sawãmecuti úttãpu cü caãno, Dios cü cü caroticüríqũërë cü cajoricarore bairo caãcõ ññamo. Bairi tie roticüríqũërë caíroarã puame tiere carotiecoparã majü tuacõãñama. ²⁵ Ape wãme írçãrõ puamata, Agar puame Arabia yepa caãni úttã Sinaíre bairo caãcõ ññamo. Bairi Sinaí puame áme caãni macã Jerusalén macãrë bairo ñña yua. Bairi ti macã caãna cãã Moisés ánacü cü caátiroticüríqũërë carotiecoparã majü tuacõãñama, paabojarico Agar cõ catuaricarorea bairo yua. ²⁶ Marí puame roque jõbui umrecóorpu caãni macã sawãma Jerusalén macã macããna caãniparã majü marí ániña. Bairo caãna ánirí Moisés ánacü cü caroticüríqũërë carotiecorã mee marí ániña. ²⁷ Atiere bairo í quetibujugu, Isaías ánacü cãã atore bairo í quetibujü jögoyeticũñãñupí Dios ya tutipu:

“Useanirí áña mu, carõmio capũnaa cutímasíecõ.

Di rãmü ñno pũnaacutajere cawisioñãecõ useanirí áña.

Bairo mu caãnimiatacããrë yua, áme roquere paabojari majõco cõ capũnaacutato netõjãñurõ, Dios cü camasíríjë jögori, capũnaacuco mu ánicõago yua,”

í quetibujucũñupí Isaías ánacü.

²⁸ Yu yarã, yu bairãrë bairo caãna, mujáã puame Isaac ánacürë bairo caãna mujáã ániña. Bairi mujáã cãã Dios cü caíçjögoyeticurãrã Abraham, bairi Sara pũnaarë bairo caãna mujáã ániña.

²⁹ Mai, ti yuteapure ati yepa macããna camasã na cabuianucürí wãmerë bairo cabuaricu puame butioro qũñateyupi, Espiritu Santo jögori cabuaricu Isaac puamerë. Bairi áme ati yutea caãno cããrë butioro íñatejãñuñama judío majã Jerusalén macããna, Espiritu Santo jögori Dios cü pũnaa na ánio joroque cü caátanarë. ³⁰ Bairi atore bairo puame í quetibujü woatuyupa Dios ya tutipu cããrë: “Paabojari majõco cõ macã mena aperopu cõ acoápãro.

Cū, cō macū puame apeo macū mena cū pacu yaye caānajērē peeto ūno cacāgousapau mee niñami, i quetibujū woatuyupa. ³¹ Bairo cabairo jūgori, yu yarā, paabojari majōco pūnaarē bairo caāna mee marī āniña. Sara, caroaro caānacō pūnaarē bairo roque caāna majū marī āniña.

5

Firmes en la libertad

¹ Mai, Jesucristo puame Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecorā majū marī caānimirīqūērē marī netōō joroque marī āmi. Bairo marī cū caātaje jūgori mujāā puame caroaro jeto ānajē cuticōā ninucūña tocānacā rūmua. Roro majū tunu caātirotiecorārē bairo tuanemoeticōāña.

² Yu Pablo, mujāā yu caīquetibujurijere caroaro jīcārō tāni majū tūgopeoya: Judío majā na caātinucūrī wāme, na rupau macāājē yisetarique ūnierē mujāā cāā mujāā caātiāniganucūata, dope bairo Jesucristo mujāārē cū canetōōrīqūē wapa maniña. ³ Mujāārē ūniemopā tunu: Ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū cū rupau macāājē yisetarique ūnierē cū caātiāniganucūata, nipetirije Moisés ānacū cū caātiroticūrīqūērē carotiecou majū tuacōāgumi.

⁴ Mujāā, roticūrīqūērē mujāā caātie jūgori canetōōgatūgoñanucūrā, Jesucristo puamerē cū tūgousajānarā mujāā ātiya. Bairo caāna ānirī, Dios mujāārē cū camairījērē, mujāārē cū canetōōrīqūē cūārē caboena majū tuarā mujāā baiya. ⁵ Jāā, tiere caīroena puamea Espiritu Santo jūgori, bairi tunu Jesucristo mena jāā catūgoñatutuoacōānie jūgori jāā carorije wapare canetōecoparā majū jāā tuacōāña. ⁶ Bairi Jesucristo mena marī caāmata, yisetarotirique ūnie, o yisetarotietaje cūā caānimajūrījē mee niña. Jesucristo mena marī catūgoñatutuarije roque caānimajūrījē niña. Bairo cū mena marī catūgoñatutuarije mena caroaro camasārē na marī maimasīgarā.

⁷ Mujāā, Galacia yepa macāāna, caroaro majū Jesucristore cū mujāā tūgousa jūgomiwū. ζNoa mujāārē cariape quetire mujāā tūgousa jānao joroque na āti? ⁸ Dios mee tore bairo mujāā jānao joroque āsupi. Cū puame mujāārē cabesericu majū roque niñami. ⁹ Bairi merē jīcā wāme īrīqūērē īrīcārō puamata, mujāā masīña: “Petoaca levadurare marī cajāāmiatacūārē, pan qūēnorīcā buruare petiropu jesapeticoaya.” Torea bairo roro ricaati quetibujurique jīcā wāmeacārē mujāā catūgousaata, cabero capee majū mujāā tūgousagarā carorije macāājērē. ¹⁰ Marī Quetiupau puame ricaati wāme, roro mujāā catūgoña āniamiatacūārē, caroa wāmerē mujāā ātiānio joroque mujāā ātigumi tunu. Bairo mujāā cū caātipeere tūgoñarī, yu puame cariapea marī Quetiupau mena yu tūgoña tutuacōāña. Baipua, Dios, roro mujāā ātiānio joroque caātiecorotinucūrārē popiye na bairo joroque na ātigumi. Ni ūcū cū caāmata cūārē, jīcārō tānia popiye na bairo joroque na ātigumi.

¹¹ Mai, apeyera tunu yu yarā, jīcāārā ricaati caquetibujūñesānucūrā atore bairo ūni busnucūñama: “Pablo cūā camasā judío majā caāmerārē, ‘Mujāā cūā judío majā na caātinucūrōrē bairo mujāā rupau macāājērē yisetarotiya,’ na i quetibujū ātiyami,” ūni busnucūñama. Bairo yu cūā narē bairo yu caātirotirije caāmata, roro majū yure teerī, popiye yu bairo joroque yu āperibujorāma. Bairāpua, popiye yu bairo joroque yu ātinucūñama, “Jesucristo yucapāipu cū cariarique jūgori mena jeto marī netōmasīña,” yu caīquetibujurije jūgori. ¹² Bairo mujāārē roro pajūgoro mujāā rupau macāājērē butioro cayisetarotiganucūrī majā, na puame roque na majūā ¹³ Bairo cū cacūrīqūē caāno jūgori, roro āmeo īñateeticōāña.

¹³ Mujāā, yu yarā, yu bairārē bairo caāna, caroaro caāniparā, roticūrīqūērē carotiecoeti-parā, cū cabesericarā majū mujāā āniña. Bairi caroa macāājē jetore caātiāniparā mujāā āniña. Bairo roticūrīqūērē carotiecoena cū cacūrīcārā nimirācūā, “Marī caboro marī rupau mena carorijere marī ātīmasīña,” di rūmu ūno i tūgoñaeeticōāña. “Tie carorije macāājērē na ātiāmarō,” i mee, tore bairo mujāā cūñupī Dios. Caroa puame roquere ātiri, jīcārō tāni mujāā caāmeomai ānierē bou, tore bairo mujāā cūñupī. ¹⁴ Bairi roticūrīqūē puame atore bairo caīrījē mena neñojori jīcā riseroa yua quetibujūya: “Mujāā majū rupauē mujāā camairōrēā bairo aperā camasā cūārē na maiña.” ¹⁵ Bairo cū cacūrīqūē caāno jūgori, roro āmeo īñateeticōāña. Āmeo asiari āmeo tutiepeeticōāña. Masacatiya. Jīcā majārē bairo mujāā caānajē cutie to petio joroque mujāā ātire.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Bairi mujāārē ūniña: Espiritu Santo mujāārē cū cajūgoñorē bairo jīcārō tāni caroaro ātiānicōānucūña. Carorije mujāā rupau caborore bairo mujāā caātiāniga nucūrījērē ātiāmerīcōāña. ¹⁷ Mai, carorije marī rupau caborore bairo marī caātigatūgoñanucūrījē puame Espiritu Santore cateerārē bairo ātaje niña. Torecu, Espiritu Santo cūā, carorije macāājērē marī rupau caborore bairo marī caāpata, īñajesoetiya. Tiere caboecu niñami. Bairi ati rupau carorije tūgoñarīqūē caāno jūgori pugatuapua caāmeoterārē bairo marī ānajē cuticōāña. Bairi mujāā puame carorijere mujāā ātiānijānamasīētīña.

¹⁸ Bairãpua Espiritu Santo mujããrê cû cajũgoãnigarijere mujãã caẽñotaeticõãta, caroaro mujãã átiãnimasiãgarã. Roticũriqũerê carotiecorãrê bairo mujãã baietigarã yua.

¹⁹ Carorijere na rupau mena na caátigatũgoãnucũrĩjêrê bairo roro caátinucũrã na caátie nipetirore caroaro marĩ masĩpeticõãña. Na puame atie ùnie carorijere átinucũñama: Roro carõmio mena átiepepariquere, carorije macããjêrê átipairique, cawãmarã jeto ãna roro ãmeo átiãnajê cutaje cããrê átiãninucũñama. ²⁰ Tunu bairoa camasã na caweericarãrê ïroarique, wãti yeri pũna jũgori rori wãme átimasĩrĩqũê cããrê átiãninucũñama. Tunu bairoa ãmeo teerique, ãmeo ïñapesucutaje cããrê di rãmu ùno jãnagaetinucũñama. Caroaro jĩcãrõ tãni ãnimasĩgaetinucũñama. Tunu bairoa roro majũ caasiañurã ninucũñama. Jĩcã poa, ape poa macããna mena ãmeo asiari roro majũ ãmeo tutinucũñama. Bairo ãna, ãmeo ricawatiri ricaati jeto ãnajêrê átiganicũñama. ²¹ Tunu bairoa aperã na cacũgorijere bũtioro ïñaugaripeanucũñama. Tunu bairoa eti cãmupainucũñama. Tunu bose rãmu qũẽnorãcũã, nucũbugorique mano ugapacari roro majũ baimecũnucũñama. Tore bairo átaje capee wãme majũ átiãninucũñama. Baiĩ cajũgoyepu mujããrê yu caĩquetibũjuraricaroa bairo ãme cããrê mujãã ñinemõña tunu: Tore bairo roro caátiparã petoaca ùno cããrê Dios cû carotimasĩrĩpaure etaetigarãma.

²² Mai, Espiritu Santo puame roque marĩ caãmeomairĩjêrê, useanirĩqũê mena yerijõrõ ãnajê cutaje cããrê cajou majũ niñami. Tunu bairoa popiye baimirãcũã, caroaro yerijõrõ ãnajê cutajere, camasãrê caroaro juãtinemorĩqũerê, caroaro cariape camasã mena átiãnajê cããrê cajou niñami. ²³ Tunu bairoa aperã camasãrê baibotioena caroaro jĩcãrõ tãni ãnajêrê, marĩ rupau roro marĩ caátiga tũgoãnucũrĩjêrê ãñotajĩãtimasĩrĩqũê cããrê marĩ jomasĩñami Espiritu Santo. Bairo Espiritu Santo marĩ cû cajorije mena jĩcãrõ tãni marĩ caátĩmata, ni ùcũ, “Moisês ãnacũ cû caroticũrĩqũerê áperiyama,” marĩ ï masĩtĩñami. ²⁴ Baiĩ merê Jesucristo yarã caãna puame Jesucristo yucãpãĩpũ cû cariarique jũgori roro ati rupau mena tocãnacã wãme roro na caátiga tũgoãnucũrĩjêrê canetõdecoricarã majũ niñama. ²⁵ Baiĩ Espiritu Santo marĩ mena cû caãmata, marĩ cû cajũgoãnigarijere bairo jĩcãrõ tãni caaticõã ninucũparã marĩ ãniña.

²⁶ Bairo caãna ãnirĩ, cabaihotiorãrê bairo marĩ ãmerĩgarã. Tunu bairoa ãmeo ricawatiri ricaati jeto ãnajê cutajere marĩ átiãmerĩgarã. Tunu bairo aperã yayere ïñaugaripeari na marĩ ïñateetigarã.

6

Ayúdense unos a otros

¹ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, mujããrê ñiña: Ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ carorije macããjêrê cû caátinucũata, tutuaro mena cariape cû quetibũjuyã. Mujãã puame Jesucristo mena catũgoñatutuarã majũ ãnirĩ caroaro cû juãtinemoña, roro cû catãmuonemoeĩparore bairo ïrã. Bairãpua, caroaro cû tũgoñamairĩ, nucũbugorique mena cû mujãã beyogarã. Bairo cû ùnarê na beyorã, tocãnacãũpua caroaro mujãã tũgoñamasacatiwa, roro wãtirê marĩ ïtoecore, ïrã. ² Baiĩ mujãã puame tocãnacãũpua ãmeo juãtinemorĩ, roro mujãã caátĩãninucũrĩjêrê netõnucãcõãnucũña. Tore bairo ãna, Cristo cû caãtiroticũrĩcãrõrê bairo átipoyorã mujãã átigarã yua. ³ Tunu apeyera, ni jĩcãũ ùcũ cabugoro macããcũ nimicũã, “Yua, caãnimajũũ yu ãniña. Na caquetibũjuriere yu boetiya,” caibotopai cû yaye wapa caãnipeere cû majũã ïtou átiyami. ⁴ Baiĩ mujãã puame roque tocãnacãũpua caroaro ïñabesecõãña mujãã majũã nipetiri wãme mujãã caátĩãninucũrĩjêrê. Tore bairo caroaro mujãã majũã mujãã caátieere mujãã caĩñabesemasãta, caroaro mujãã tũgoña useanigarã. Bairopua, tore bairo mujãã catũgoña useanirĩjê puame Dios mena caroaro mujãã caátĩãnie to ãmarõ. Aperã na cabairijere ïñacõñarĩ mujãã puame, “Aperã netõrõ caroaro caátĩãna jãã ãniña,” ïrĩ, mujãã causeanirĩjê roque cañuetie niña. ⁵ Ni jĩcãũ ùcũ Dios caroa cû caroticũrĩqũerê caátipeyocõãninucũũ maami. Baiĩ tocãnacãũpua marĩ majũã roro marĩ caátĩãninucũrĩjêrê canetõnucãcõãparã marĩ ãniña.

⁶ Torecu, ni jĩcãũ ùcũ Dios yaye caroa queti aperã na caquetibũjuriere catũgonucũũ cû caãmata, cãrê cabuerã cããrê nipetiri wãme cû cacũgorije mena cû juãtinemoãto. Nũbueri majã nipetiro na juãtinemoãto caquetibũjuri majãrê na yaye na cacũgorije mena.

⁷ Baiĩ apeyera, ni jĩcãũ ùcũ Diore roro cû caĩboyeti epepee maniña. Baiĩ mujãã cãã mujãã majũ rupauere ïtoepeeticõãña. Atiere tũgoñañijate: Camasã jĩcã wãme otere na caoteata, cabero cabũtiro carĩcare jegarã otenucũñama. ⁸ Toreã bairo ni jĩcãũ ùcũ cû rupau caborore bairo rorije caãtijũgoricu, carori wãme cû caaticõãmata, caberopu cããrê carorije jũgori cayaspau majũ tuacõãgumi. Baiãpua, apeĩ puame roque Espiritu Santo cû caborore bairo caroa wãme caaticõãjũgoricu, cû caborore bairo jeto cû caaticõãninucũata, cabero yeri capetietie majũrê cacũgopau tuacõãgumi yua. ⁹ Tore bairo cabairo jũgori, marĩ puame caroa macããjê átiãnajêrê caátĩãnjutietiparã marĩ ãniña. Tore bairo jeto caroa macããjêrê marĩ caaticõãninucũata, ti yutea caetaro caroare marĩ cãgogarã. ¹⁰ Baiĩ marĩ caátimasĩrõ

cārō nipetiro camasārē caroaro na marī juátigarā. Tore bairo netōjāñurō marī caátimasīpee niña marī yará Dios mena catūgoñatutuanucūrā roquere.

Advertencias y saludos finales

¹¹ ¡Iñañijate mujāā cūā! Atie catasarijere capaca woarique mena yu majūrna mujāā woatujou yu átiya, caroaro mujāā catūgousaparore bairo ī.

¹² To caāna, caītopairā, mujāārē butioro mujāā rupau macāājērē cayiserotiganucūrā ruame na majūā caroaro tuagarā, tore bairo átirotiga nucūñama. Na yarā, na quetiuparā, Jesucristo yucupāiru cū cariarique quetire na caquetibujūata, “Roro popiye marī átirema,” írā jeto, tore bairo mujāārē átirotiganucūñama. Na quetiuparā narē na caīroapeere borā, tore bairo jeto átirotiganucūñama. ¹³ Tore bairo caīquetibujūrā, na rupau macāājērē cayiserotarotiricarā caāna nimirācūā, nipetirije Moisés ānacū cū carotícūrīqūērē átiyeoetinucūñama. Bairo caāperā nimirācūā, mujāā ruamerē butioro mujāā rupau macāājērē mujāā yiserotarotiganucūñama. Bairo mujāārē tutuaro mena mujāā rupau na caátirotirique mena jūgorī canetōnucāmasīrī majārē bairo tūgoñanucūñama. Bairo rupau cāmicutaje na caátirotirije cawapa manierē bairo caānimiatacūārē, tore bairo tūgoñanucūñama. ¹⁴ Bairo na cabaimiatacūārē, yu ruame yu caátie mena canetōnucāmasī majūrē bairo yu ānitūgoñāētīña. “Jesucristo yucupāiru cū cariarique queti roque caroa caānimajūrījē niña,” írī butioro yu quetibujūnucūñā. Yu ruame Jesucristo yucupāiru cū cariarique jūgori atī ūmurecōopure roro yu caátie canetōrīcū yu āniña. Bairi atī ūmurecōo macāāna na cabonetōnucūrījē cūārē yu átinemoētīña yua. Tiere merē yu jānacōāwū. ¹⁵ Bairi marī rupau macāātōrē cayisericu, o cayise ecoetacu marī caāmata cūārē, ñe ūnie wapa maniña. Dios cū caborore bairo cawāma yeri tūgoñarīqūē mena marī cabuianemorīqūē roque cariapea caānimajūrījē niña. ¹⁶ Bairi mujāā nipetiro yu caátirotirijere catūgousarā caroaro yeri jōrō ānajēcusa. Marī Pacu Dios caroaro cū caīñamaimasīrījē mena ānajēcusa. Tore bairo jeto ānajēcusa mujāā nipetiro cariapea Dios ya poa macāāna caāna, cū caborore bairo yua.

¹⁷ Bairo atiere yu caquetibujuro bero, ato jūgoyere ni jīcā ūcū roro popiye yu cū bairique yeoeticōāto. Bairi merē yu cabairijere masīñama camasā. Roro popiye yu baio joroque yu na caátaje jūgori capee majū yu rupau yu cāmii cūtiya. Tiere ñnarī, camasā cariapea Jesucristo yu, cū paabojari majōcu yu caānierē masīñama.

¹⁸ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, Jesucristo marī Quetiupau caroa yeri cutajere mujāā cū jonemoáto, mujāā to Galacia yepa macāāna nipetirore. Bairoa to baiáto.

Tocārōā niña atie queti yu cawoaturije.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Saludo

¹ Yu, Pablo cawámecucu, Dios yure cū cabeserique jūgori Jesucristo yaye quetire cū caquetibujarotijoricu, apóstol yu añiña ati cartare caquetibujawoajou. Mujää, Efeso macā macāña Dios yarā, bairi tunu Jesucristo mena catāgoñatutuarārē mujää yu quetibuju woajoya ati carta mena. ² Bairi cañijūgoro atore bairo mujääre ñiña: Marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena caroare mujää na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Dios puame cañuu caroú majū ñiñami. Marī Quetiupau Jesús pacu ñumajūcōñami. Caroare marī jowī. Jesucristo yarā marī cañnoi, umurecōo macāñē tocānacā wāmerē marī jowī caroare. ⁴ Tirāmupu, ati umurecōore cū caátiparo jūgoyepua, merē marirē masī yerijāñupī Dios. Marī cañipeere merē masī yerijāñupī. Bairo masīri yua, marī beseyupi. “Yu yarā majū na ñnio joroque na yu átigu,” í tūgoñañupī Dios marī cabaípeere. Carorije cawapa cūgoenarē bairo na amārō í, marī cūjūgoyupi. ⁵ Bairo marirē marī, caroarō marī cañipeere cūjūgoyupi. “Yu pūnaarē bairo na ñnio joroque na yu átigu,” í tūgoñajūgoyupi. “Yu macū popiye cū cabaípee jūgori bairo na yu átigu, yu cabojūgoricarore bairo yua,” í tūgoña jūgoyeticūjūgoyupi. ⁶ Bairo bairi marī puame nocārō majū caroarō marirē cū caátiere tūgoñari yua, cū marī basapeoyu. Cū macū mena macāña marī ñnio joroque marī ásupi. Bairi cū marī basapeonucūña. ⁷ Bairo marirē butioro marī, cū macū cū cariarique jūgori marī netōñupī. Tie jūgori roro marī caátie wapare marī masiriyobojayupi. ⁸ Caroarō majū marī iñoñupī Dios marirē cū camairjērē. Marī catūgoñarijē, bairi marī camasípee cūārē nipetirijere marī joyupi. ⁹⁻¹⁰ Mai, atie tirāmupu macāña camasī na camasīetājērē āme roquere marī masīō joroque átiyami. Caroarō cariape cū caátipeere marī masīōñami. Atie ñiña cū caátipee: Jicā rūmu Dios cū cabeserica rūmu caetaro cū macū Jesucristore carotimasīpeticōāūrē bairo cū jogumi. Jesús puame nipetiro ati yepa macāña cūārē, jōbui umurecōo macāña cūārē, cacatirā nipetirore na rotimasīpeti peyocōāgumi yua, Dios cū cabeserica rūmu caetaro. Bairoa ñiña cariape cū caátipee yua.

¹¹ Jää, judío majā, Jesucristore cariape jāā catūgousaro jūgori caroare jāā jojūgoyupi Dios. Cajūgoyepua bairo cū cacāgoparārē bairo jāā cūjūgoyupi, cū yeripu cū catūgoñajūgoyeticūgoricareo bairo. ¹² Bairi Dios puame cūrē jāā cabasapeorore boyupi. Jää, Jesucristo mena catūgoñatutujūgoricarārē nocārō caroarō majū jāārē cū caátie jūgori cūrē jāā cabasapeorore boyupi Dios. ¹³ Jää bero mujää cūā mujää tūgowu roro mujää cabairijere cū canetōōriqūē quetire. Bairo tiere tūgori yua, Jesucristo mena mujää tūgoña tutujūgowu mujää cūā. Bairo mujää cabairoi, Dios puame cū yarā majū mujää ñnio joroque ásupi. Bairi, Espiritu Santo, cū Yeri majūrē joyupi mujää yeripure, “¡cū yarā marī añiña!” mujää caímasīparore bairo í. Cū cañjūgoyeticūricārōrēā bairo mujää cūārē ásupi. ¹⁴ Cū Yeri, Espiritu Santore marī yeripu ñajääō joroque ásupi Dios, atore bairo marī caímasīparore bairo í: “Caroarō marī qūēnogumi Dios. Marī, cū yarārē, marī netōōpeyocōāgumi cū cañicārōrēā bairo.” Tie nocārō caroarō majū marirē cū canetōōpeere tūgoñari yua, cū marī cabasapeoro boya.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵⁻¹⁶ Bairo mujää cabairijere yu tūgoya: “Efeso macāña puame Jesucristo mena tūgoñatutuanemoñama. Tunu bairi, marī yarā nipetirore na juátinemoñama,” íriqūērē yu tūgoya. Bairi Diopure, “Jää mena mu ñujāñiña,” cū ñinucūña, caroarō mujää caátianierē tūgori. ¹⁷ Ape wāmerā marī Quetiupau Jesucristo Pacu, nocārō caroú majūrē atore bairo mujää ñi jēnibojaya: “Masīriqūē caroa majūrē Efeso macāñarē na jonemoña narē mu camasīōgarijere. Bairi tunu mu caátianierē nemojāñurō na camasīrō ñiña,” ñi jēnibojaya mujääārē. ¹⁸ Tunu bairoa mujää yeripu tūgoñamasīriqūē Dios cū cajoro bou, mujääārē yu jēnibojanucūña Diopure, “Cū cabesericarā añiri nocārō majū caroarō ñe ñnie rusaeto Jesucristo cū cañnorē bairo marī animasīña,” mujää cañtūgoñamasīparore bairo í. Tunu bairoa nocārō caroa majū to añiñati Dios cū yarārē caroarō cū caátipee cūārē mujää camasīparore bairo í, mujääārē yu jēnibojanucūña Diopure. ¹⁹ Tunu bairoa nocārō majū pairō ñe ñnie rusaeto Dios cū caátimasīrijērē mujää catūgoñamasīparore bairo í, mujääārē yu jēnibojanucūña Diopure. Marī, Jesucristo yaye quetire catūgousari majā añiri, catūgoñatutuarā marī añiña tie marīpure cū caátimasīōjorije jūgori. Merē marī iñoñupī Dios nocārō pairō cū caátimasīrijērē. ²⁰ Tie menaina jūgori cū macūrē cū catiopyu. Bairo Jesucristore cū catio

yaparori bero, ʘmʘrecóopu cū ruirotiyupi. Cūtu cariape nʘgōā carotimasĩruiricaropu cū ruirotiyupi Dios nocārō paio cū caátimasĩrjē jūgori. ²¹ Bairi carotimasimajūūrē bairo cū cūñupĩ Dios cū mac̄ Jesucristore. Ati ʘmʘrecóo quetiuparā tocānacāu netōrō carotimasĩrē bairo cū cūñupĩ Dios. Ati yutea macāāna, ape yutea macāāna cūārē nipetiro quetiuparā marĩ cawāmetirā netōrō carotimasĩrē bairo cū cūñupĩ Dios cū macārē. ²² Bairi yua, nipetirije ati ʘmʘrecóo caānie caāno cārō carotimasĩ quetiupau majūrē bairo cū cūñupĩ Dios Jesure. Tunu marĩ, Dios yarā, cū caĩroari poa macāānarē cajūgōācārē bairo cū cūñupĩ. ²³ Marĩ nipetiro Jesucristore caĩroarā, jĩcā poa macāāna, jĩcā rupare bairo caāna marĩ āniña. Bairo marĩ caānoi, Jesucristo puame marĩ rupoare bairo caācū niñami, caroaro cariape tūgōñarĩqūērē cajon ānirĩ. Marĩ mena cū caānie jūgori marĩ ānimasĩcōāña. Tunu bairoa cū puame nipetirijepua nijesapeticoayami.

2

Salvos por el amor de Dios

¹ Mujāā, Efeso macāāna, mujāā canetōparo jūgoye carorije jetore mujāā ātiāninucūñupā. Bairi rorije mujāā caátaje jūgori yeri capetietiere mujāā cūgoesupa. Cabaiyasiricarā ānanarē bairo caāna mujāā āñupā mai. ² Aperā ati yepa macāāna Diore catūgousaenarē bairo mujāā ātiāninucūñupā. Tunu bairoa ati ʘmʘrecóo macāācū wātĩ carotimasĩ cū carotirore bairo jeto mujāā ātiāninucūñupā. Wātĩ puame, Dios yaye cū carotirijere catūgogaenarē rorije na cajūgōātirotiācū niñami. ³ Tirūmupure mariā nipetiro bairo jeto marĩ ātiāninucūwā. Marĩ caborore bairo jeto marĩ āpu. Tunu bairoa roro marĩ rupau nipetiro wāme carorijere caborore bairo jeto marĩ āpu. Roro marĩ catūgōñarjē mena bairo marĩ ātinucūwā. Bairo caātiāna ānirĩ, aperā roro caānarē Dios cū caátatore bairo marĩ cūā roro majū marĩ ātiecobujoyupa. ⁴⁻⁵ Marĩ carorije wapa jūgori yeri capetietiere marĩ cūgoepu. Cabaiyasiricarā ānanarē bairo marĩ āmu mai. Bairo marĩ cabairipau Dios puame, nocārō paio camaimasĩ ānirĩ marĩ iñamairĩ. Bairo iñamairĩ yua, marĩ netōōwĩ. Jesucristo yarā marĩ caānoi, cawāma yeri pūna capetietie majūrē marĩ jowĩ. ⁶ Tunu bairoa Dios puame Jesucristo yarā marĩ caānoi, cū cacatoricarārē bairo caāna marĩ ānio joroque āsupi. ʘmʘrecóopu Jesús mena caruirārē bairo marĩ ānio joroque marĩ āsupi Dios. ⁷ Bairi ape tuti macāāna, ape tuti macāāna nipetiropu, Jesucristo mena marĩ caānie jūgori butiro marĩrē cū camairjērē, bairi tunu nocārō caroaro marĩrē cū caátie cūārē na camasĩparore bairo ĩ, bairo marĩ āsupi Dios. ⁸⁻⁹ Bairo marĩrē cū camairjē jūgori marĩ netōōñupĩ, cū mena catūgōñatutuarā marĩ caānoi. Marĩ majūā caroa wāmerē marĩ caátie jūgori mee, Dios marĩrē mairĩ jĩcā nʘgōā cū caátigarije jūgori roque marĩ netōōñupĩ. Bairi ni jĩcā ũcū, “Yū majūā caroare ātiri yu netōwā,” caĩmasĩ maami. ¹⁰ Dios cū caqūēnorĩcārā marĩ āniña. Bairi Jesucristo yarā marĩ ānio joroque marĩ āsupi, caroa wāmerē marĩ caátimasĩparore bairo ĩ. Tirūmupua bairo marĩ caātiānipeere bojūgoyupi.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Bairo bairi, Efeso macāāna, mujāā caātiānajērē masiritieticōāña. Judío majā caāmerā mujāā caānoi, judío majā puame mujāārē ĩroaema. Caūmwarē na rupau macāājērē cayisatarotiricarā puame mujāārē, “Dios yarā mee moena, na rupau macāājērē cayisatarotiena,” mujāārē ĩepewā. ¹² Tiwatoare Jesucristore cū mujāā masĩēpū. Israel yepa macāāna, Diore caĩroarā jĩcāārā ũna mena macāāna mujāā āmewā. Dios yaye quetire mujāā tūgoepu. Tunu bairoa, “Camasārē na yu netōōgu,” cū caĩquetibujūgoyeticūrĩqūē cūārē mujāā masĩēpū. Bairo ati yepapu Diore masĩēna caāna ānirĩ, marĩrē canetōōpau cū caetapeere mujāā masĩēpū. ¹³ Bairo tirūmupure nocārō majū Diore camasĩētāna nimirācūā, āmerē yua, Jesucristo yarā ānirĩ cū mujāā masĩjāñuñu. Jesucristo yucupāĩpu cū cariarique jūgori, cūtu caāniparā mujāā ānio joroque āsupi.

¹⁴ Apeyera tunu Jesús puame marĩ caāmeoterijere cajānaou niñami. Bairo caācū ānirĩ, jāā judío majā, mujāā judío majā caāmerā cūā jĩcā majārē bairo marĩ ānio joroque marĩ āsupi. Marĩ caāmeoterijere marĩ jānao joroque āsupi. ¹⁵ Tunu bairoa yucupāĩpu cū cariarique jūgori, jāā, judío majā ñicūjāā ānana, jāārē na caroticūrĩqūē jāārē dope bairo caátimasĩētērē bairo to ānio joroque āsupi. Bairo āti yaparori bero, judío majā, bairi judío majā caāmerā cūā jĩcā majārē bairo marĩ ānio joroque marĩ āsupi cawāma poa majū, cū ya poa macāāna yua. Bairo ācu, jĩcā yericunarē bairo marĩ āsupi. ¹⁶ Jesús puame yucupāĩpu cū cariarique jūgori judío majā, judío majā caāmerā cūā, roro marĩ caāmeoterijere marĩ jānao joroque marĩ āsupi. Tunu bairoa Dios mena caroaro marĩ ānio joroque āsupi. Bairo ācu, judío majā, judío majā caāmerā cūā jĩcā pūnaarē bairo caāna, marĩ ānio joroque āsupi.

¹⁷ Jesucristo puame Dios mena jĩcā yericunarē bairo marĩ caānimasĩpeere quetibūju acū āsupi ati yepapure. Mujāā, judío majā caāmerā, nocārō Diore camasĩēnarē, bairi jāā, judío majā Diore camasĩjūgoricarā cūārē Dios mena jĩcā yericunarē bairo marĩ caānimasĩpeere

quetibujū acú asúpi. ¹⁸ Bairi Jesucristo marĩrē cū cajuátinemorĩqũē jūgori, puḡa poapua marĩ Pacu Diore jĩcārō cū mena marĩ busumasĩña. Espĩritu Santore marĩrē Jesús cū cajoricu jĩcāu jūgori Dios mena marĩ busumasĩña.

¹⁹ Bairo bairi yua, mujāā, judío majā caāmerā, ape yepa macāāna nimirācūā, Dios ya yepa macāānarē bairo mujāā tuaya Dios cū caĩñajoro. Bairi judío majārē Dios caroaro cū caátorea bairo mujāā cūā caroaro cū caátiparā majū mujāā āniña. Cū yarā, cū caĩroari poa mena macāāna mujāā āniña āme roquere yua. ²⁰ Wii qũēnogarā, caānijūgoro yepapu cūnucũñama camasā ūtā rupaa capaca rupaare. Mai, ti wii caānitupapu caroa majūrē cūjūgonucũñama. Tia puame cōñajūgorica niña, ti wii caroaro cariape qũēnogarā. Cabero ape rupaa, ape rupaa peowāmuānucũñama, ti wiire qũēno yaparogarā yua. Jāā, apóstolea majā, bairi profeta majā cūā mujāārē caroa quetire caquetibujurā ānirĩ, ti wiipure na cacũjūgoriquere bairo caāna jāā āniña. Jesucristo puame, marĩrē caroaro cariape caquetibujū ānirĩ, ti wiire na cacōñajūgorica majūrē bairo caācũ niñami. Mujāā puame, cārē catūgousarā menarē caāninemonucũrā ānirĩ yua, ti wii na capeowāmuātajere bairo caāna mujāā āniña. ²¹⁻²² Tunu bairoa wii qũēnorĩ majōcu puame ti wii ūtā rupaare caroaro mena peowāmuāti, caroa wii templo wiire bairo qũēnoñami. Tore bairo Jesucristo puame cūā ape poa, ape poa, tocānacā poa macāānarē jĩcā poa macāānarē bairo na ānio joroque ātiyami, cārē catūgousari majā, cū ya poa macāānarē. Bairi mujāā cūā Jesucristo yarā mujāā caānie jūgori templo wiire ūtā rupaare jĩcārō tāni na capeowāmuātore bairo caāna mujāā āniña. Tunu bairoa Dios, templo wiipū cū caānorēā bairo Espĩritu Santo cūā marĩ watoapu nicōāñami.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

¹ Bairo bairi yu, Pablo, mujāā, judío majā caāmerārē Jesucristo yu cū cajuátinemorotiro jūgori, preso jorica wiipū yu āniña āmerē. ² Tunu bairoa merē atore bairo mujāā camasĩrō ñña: Mujāārē camai ānirĩ, Dios puame mujāārē yu juátinemo roticũwĩ. ³ Cū puame tirāmpure camasārē cū caátipee nipetirijere na masĩōsupi. Ati rāmurĩ roquere tierre yu masĩō joroque āmi, judío majā caāmerā cūārē cū canetōōpeere. Tere merē petoaca mujāā yu quetibujū woajowu. ⁴ Atiere yu caquetijori pūrōrē bueri, mujāā masĩgarā atie, Dios yure cū camasĩrōĩqũērē. ⁵ Tirāmpure ni jĩcāu ūcārē atie cū caátipeere na masĩōsupi Dios ape tuti caānanarē. Ati rāmurĩ roquere, jāā, cū cabesericarā apóstolea majārē, bairi profeta majā cūārē jāā masĩōñupĩ Dios atiere cū Yeri, Espĩritu Santo jūgori. ⁶ Atie niña camasā na camasĩtājē āme roque Dios cū camasĩōgarije: Āmerē judío majā jeto mee cūgogarāma Dios cū pūnaarē caroare cū cajopeere. Judío majā caāmerā cūā bairo jĩcārō tānia cūgogarāma, caroa queti Jesucristo na cū canetōōbajariquere na catūgousaro jūgori. Na cūā cū ya poa macāāna niñama. Bairi, “Caroaro na yu ātigu Jesucristore catūgousarārē,” Dios cū cajūgoyeticũrĩcārōrē bairo jĩcārō tānia na cūārē caroaro na ātigumi.

⁷ Yu, carōu cañuecū caānacū yu caānmiatacūārē, yure mairĩ, cū yaye quetire yu masĩōwĩ Dios. Masĩō yua, tie caroa quetire cū caquetibujubojapauere bairo yu cūwĩ. Nocārō majū paio cū caātimasĩrĩjē jūgori bairo yu āmi. ⁸ Yua, nipetiro Dios ya poa macāāna netōjāñurō cabūgoro macāācū yu āniña. Bairo yu caānmiatacūārē, caroaro yu āmi Dios. Caroa queti, nocārō cacōñapetimasĩā manie cū yarārē cū cajuátinemorĩjērē mujāā ūna judío majā caāmerārē yu quetibujurotijowĩ. ⁹ Tunu bairoa tie camasārē cū caátipeere tirāmpure na masĩōsupi Dios. Āme roquere cū, nipetirije caqũēnorĩcū ānirĩ, cū caátipeere nipetiro camasārē yu quetibujurotijowĩ. ¹⁰ Bairi Dios cū catūgoña jūgoyeticarorea bairo baietacoaya yua, nipetiro ati ūmurecōopure carotimasĩrā butiro majū marĩ ūnarē cū camairĩjērē na masĩāto ĩ. Bairi ati rāmurĩrē na puame, marĩ, Jesucristore caĩroari poa macāāna jĩcā yericunarē bairo marĩ caānierē ĩnarĩ. “Dise ūnie cū caātimasĩtēcē cū rusaetiya,” ĩmasĩcōārāma ūmurecōo macāāna. ¹¹ Caānijūgoripapua capetietipee cū caátipeere cū caātiga jūgoricarore bairo ātiyaparoyupi merē ati rāmurĩrē marĩ Quetiupau Jesucristo cū caātaje jūgori. ¹² Bairo Jesucristo yarā ānirĩ, cū mena tūgoña tutuari, uwiricarō mano Diore cū marĩ jēnimasĩña. ¹³ Torecu, nucūbūgorique mena mujāārē ñña: Mujāā, judío majā caāmerā, caroaro mujāā canetōpeere mujāā yu caquetibujurije jūgori roro popiye yu baiya. Bairo yu cabaimiatacūārē, mujāārē yu caquetibujurije jūgori caroa macāājē mujāārē to etao roque yu ātiya. Bairi tūgoña yapapuaeticōāña.

El amor de Cristo

¹⁴ Bairo marĩrē caroaro Dios cū caátajere tūgoñarĩ, rupopatuuri mena etanumurĩ cū ñiroaya marĩ Pacu majūrē. ¹⁵ Dios yarā nipetiro ati yepa macāāna, ūmurecōo macāāna cūā cū yarā majū marĩ caānoi, “yu pūnaa” marĩ ĩ wāmetiyami Dios. ¹⁶ Dise ūnie cū caātimasĩtēcē cū rusaetiya. Bairo cū cabairoi, atore bairo mujāā ñi jēnibojanucũña marĩ Pacupure: “Efeso macāānarē ñe ūnie rusaeto tūgoñatutuamasĩrĩqũērē Espĩritu Santo jūgori na joya.

¹⁷ Tunu bairoa Jesucristo mena na catūgoñatutuarije jūgori na yeripū cū ānicōā āninucūáto Jesús,” mujāā ñi jēnibojanucūña Diopure. Bairo cū caáto, mujāā puame di rūmu ūno ricaati wāmerē mujāā tūgoñatigarā. Bairi camasārē nocārō majū paio na mujāā maimasigarā. ¹⁸ Tunu bairoa mujāā, bairi nipetiro Jesucristore catūgosari majā cūā, mujāā masigarā nocārō ñe ūnie rusaeto Jesucristo cū camairijērē. ¹⁹ Tie camasārē cū camairijērē nipetiro masīpeoetimirācūā, tiere mujāā camasīnemonucūrōrē yu boya. Bairo mujāā cabaiata, Dios marirē cū carotirore bairo nemojāñurō ñe ūnie rusaeto mujāā átīāninucūgarā.

²⁰ Dios nocārō majū caátimasī puame carē marī cajēnirī wāme, o marirē cū caátipeere marī catūgoñarō netōjāñurō cū puame roque caátimasī ñīñami. Tie cū caátimasīrijē marīpure caāno jūgori āmerē marī tutuao joroque átiyami. Bairi cū marī cabasapeoro ñūña. ²¹ ¡Ati rūmu macāāna, bairi ape tuti macāāna, bairi tocānacā tuti bero caāniparā nipetiro Jesure caīroari poa macāāna Diore cū na cabasapeoro ñūña! Bairoa to baiáto.

4

Unidos por el Espíritu

¹ Bairi, yu, marī Quetiupau yaye quetire yu caquetibujarije jūgori presopu caācū ānirī nucūbūgorique mena atore bairo mujāārē ñūña: Mujāā cūā Dios cū cabesericarā mujāā āniña. Bairi nipetiro cū cabesericarārē na cū caānirotiricarore bairo mujāā cūā āñajēcusa. ² “Aperā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” i tūgoñaticōāña. Nucūbūgorique mena āmeo ñīña. Aperā mujāārē roro na caátimiatacūārē, na āmeeticōāña. Narē mujāā camairijē jūgori tūgoenarē bairo roro na caátiere tūgoña netōcōāña. ³ Espiritu Santo cū camasīrijē jūgori jicārōrē bairo yericutiri, jicā majārē bairo átīāña. ⁴ Dios cū cañājorore marī cū pūnaa jicā majārē bairo marī āniña. Tunu jicāñū ñīñami Espiritu Santo Dios yeri pūna marī mena caācū. Tunu bairoa marirē Dios cū caátipee jicā wāmerē marī coteya. ⁵ Tunu marī Quetiupau jicāñū ñīñami. Tunu jicārō tūnia Jesús mena marī tūgoñatutuaya. Tunu jicā wāmea marī cabautizarotiri wāme cūā ñīña. ⁶ Tunu marī nipetiro Pacu jicāñū ñīñami. Cūā, nipetiro netōrō rotimasīñami. Marī nipetiro mena caācū ñīñami. Tunu bairoa nipetiropu caācū ñīñami.

⁷ Jicā majā marī caānimiatacūārē, marī, tocānacāpūrea ape wāmerē, ape wāmerē marī caátimasīpeere marī joyupi Jesucristo cū cajogari wāme ūnierē. ⁸ Tore bairo quetibujaya Dios ya tuti cūā:

“Cū wapanarē na netō yaparori bero, umūrecóopu wāmuásúpi.

Bairo wāmuáetari yua, atī yepa macāāna caroa wāme na caátimasīpeere na joyupi,” i quetibujaya Dios ya tutipu.

⁹ ¿Dope bairo ĩgaro, “Umūrecóopu wāmuásúpi,” to ĩñati? “Mai, ati yepapu ruiatījūgoyupi, cū cawāmuápáro jūgoye,” ĩgaro ĩña. ¹⁰ Bairo ati yepa caruietaricu puame umūrecóo buijāñurīpu caetaricu majū ñīñami. Bairo caācū ānirī nipetiropu carotimasī ñīñami. ¹¹ Cūā ñīñami marī caátimasīpeere cajou. Bairo caācū ānirī jicāārā marī mena macāānarē apóstolea majā marī ānio joroque āmi. Aperā marī mena macāāna profeta majā, aperā Jesús jūgori camasārē Dios cū canetōriqūērē caquetibujari majā, aperā pastore, aperā bueri majā marī ānio joroque āmi. ¹² Tore bairo marī āmi, cū yarārē, marī mena macāānarē marī cajuáatinemomasīparore bairo ĩ. Bairo marī caáto jūgori, Jesucristore caīroari poa macāāna puame nipetiro nemojāñurō átītutua ānimasīgarāma. ¹³ Bairo caátitutanimasīrā yua, marī nipetiro jicārōrē bairo Dios mena marī tūgoñatutuagarā. Tunu cū macā Jesucristo cūārē jicārōrē bairo cū marī masigarā. Bairo marī cabaiāno bero, ñe ūnie marirē rusaetigaro caroaro marī caátīānipee. Jesucristo caroaro cū caátīānierē bairo marī cūā caroaro marī átīānigarā.

¹⁴ Bairi marī puame yua, cawīmarā jicoquei jicā wāmerē na catūgomawijiarore bairo marī baietigarā. Bairo cabaiena ānirī, aperā caltori majā di wāme ūno cawāma wāme bueriquere caroaro mena na caquetibujamiatacūārē, na cañrijērē cariape marī tūgoetigarā. ¹⁵ Bairo puame marī caátīānipee boya: Cariape macāājē quetire caroaro mena marī caāmeo quetibujuro boya. Bairo āmeo quetibujurā, Jesucristo, marī Jūgocu carō cū caānorē bairo marī cūā marī bainutuagarā. ¹⁶ Jesucristo marī Jūgocu cū caānoi, jicāñū rupaure bairo caāna marī āniña. Cū, caāmu rupañ macāājē cū caapee, cū āmo, cū wāmoorī, cū rupañ, cū cacatīānie nipetirije jicārō tūni to capaapeticōāta, caāmu puame caroaro átīānimasīñami. Tore bairo marī Jesucristore caīroari poa macāāna cūā tocānacāñū marī caátimasīpeere Jesucristo marirē cū cajoriquire jicārō tūni marī caāpata, marī nipetiro caroaro marī átīānimasīgarā. Nemojāñurō marī āmeo juáatinemogarā.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Bairi Jesús mujāārē yu cū cañrotiro jūgori, atore bairo mujāā caátīānipeere mujāārē yu átirotiya: Ati umūrecóo macāāna Diore camasīēna na caátīānucūrōrē bairo mujāā cūā mujāā caátīnucūrījērē jānacōāña. Diore camasīēna puame, na majūā na catūgoñarī

wāme mena caátimasīā manie ūnierē átiāninucūñama. ¹⁸ Tunu bairoa cayeri mána, cariape catūgoñamasīēnarē bairo niñama. Bairo caāna ānirī, cawāma yericutaje Dios cū cajogamirījērē boetiayama. ¹⁹ Bairo carorije jetore caaticōāninucūrā ānirī, tiere átijeyamajūcōāñama. Bairo caátijeyamajūcōāna ānirī, tocānacā wāme carorije átieperique ūnierē, tūgoñamasīrī mee tiere átinucūñama.

²⁰ Mujāā puame roque narē bairo átiānigarā mee, Jesucristo yaye quetire mujāā tūgousajūgoyupa. ²¹⁻²² Caānorē bairo cū caátianierē mujāā catūgoata, tunu bairoa cariape quetire mujāārē cū camasīōata, tirāmupū mujāā rupau mena roro mujāā caátianinucūrīqūērē bairo átiāninemoeticōāña. Roro mujāā caátianinucūrīqūērē jūgori mujāā majūā mujāā roye tumiñupā. ²³ Bairo roro mujāā caátianinucūrīqūērē jānarī yua, cawāma wāme caroaro átiānajē puamerē mujāā yeripū tūgoñajūgoya. ²⁴ Jicāū cawāmau cabūcu jutiirōre cūrī, cawāmarō puame cū cajāñawasoarore bairo mujāā cūā roro mujāā caátianigarijere jānirī, cawāma wāme caroaro átiānajē puamerē tūgoñajūgoya. Tiere mujāā tūgoñamasīō joroque ásupi Dios. Ni jicāū ūcū Dios cū cayeri wasoaricaro jūgori caroaro átiānajē puamerē catūgoñamasī caroaro cariape ānigumī. Roro átiepeetigumī.

²⁵ Apeyera tunu tocārōā itojānacōāña. Marī nipetiro jicā poa macāānarē bairo marī āniña. Bairo caroaro cariape jeto marī caāmeobusuro boya.

²⁶ Tunu bairoa di rūmū ūno caāno jicā wāme jūgori roro mujāā caasiata, tunu roro buipearo asianemoeticōāña. Jicoquei tiere tūgoñaqūēnoña. Rupa rūmū asia āmericōāña tie mena. ²⁷ Wātī puame cū cabusujārījērē mujāā tūgousare.

²⁸ Tunu apeyera niña: Cajerutiri majōcu tocārōā, cū jerutijānacōāto. Cū ūna tiere jānarī, caroa wāme paariquere na paáto, aperā cabopacarārē jicā wāme ūno na cajuátinemomasīparore bairo irā.

²⁹ Tunu bairoa carorijere busueticōāña. Caroa jetore busunucūña. Mujāā caīrījērē catūgorā puame na catūgoñatutuanemopee ūnie jetore busuya. Na cayeri jāñanemopee ūnie jetore busuya. ³⁰ Dios Yeri Espiritu Santore cū yapapuaō joroque ápericōāña. Marī yeripū cū caānie jūgori “Dios yarā marī āniña,” marī imasiña. Tunu bairoa marī yeripū cū caānie jūgori, “Dios yarārē cū canetōōpeyori rūmū caetaro, marī cūā marī netōgarā,” marī imasiña.

³¹ Tunu tocānacā wāme carorije mujāā catūgoñarījērē jānacōāña: Roro asiarique, asianetōcōátaje, pesucutaje, awaja tutirique, roro ūbusupairique, tie ūnie nipetirije carorije mujāā catūgoñarījērē jānacōāña. ³² Caroaro ānajēcusa. Tunu bairoa āmeo iñamaña. Jesucristo yarā mujāā caāno jūgori, Dios puame roro mujāā caátajere masiriyobojayupi. Bairo tore bairo mujāā cūā āmeo masiriyobojaya roro mujāā caāmeoátiere.

5

Cómo deben vivir los hijos de Dios

¹ Mujāā, Dios pūnaa, cū camairā ānirī caroaro cū caátianierē iñacōrī caroaro ānajēcusa. ² Jesucristo marīrē cū camairōrē bairo āmeo mairī caroaro átiānajēcusa. Cū puame marīrē mairī, pajīāecoyupi. Bairo pajīāecori yua, Dios cū cañajoro camasā altar buipū werea cajutiñurījē mena Diore na cajoemugōjutiñuorijere bairo baiyupa marīrē netōōgu cū caátaje puame.

³ Mujāā, Dios cū caīroari poa macāāna majū ānirī camasā roro na rupa mena na caāmeoátieperije ūnierē jicā wāmeacā ūno ápericōāña. Tunu apeye carorije iñaugaripearique ūnie cūārē mujāā caápta, ñuētīña. ⁴ Tunu roro marī cabusua, ñuētīña. Bairo dise ūnie roro ati rupau caborore bairo átaje ūnierē busupēni epeeticōāña. Catūgoñarīqūē mánarē bairo carorije cabugoro macāājē cūārē busupēni epeeticōāña. Diore basapeorique ūnie puame roquere átiāninucūña. ⁵ Merē mujāā masīrā roro caátipairā na cabaipere: Noa ūna roro caāmeo átieperiquepairā, o caāperipee ūnierē caátipairā, o apeye ūnierē cañaugaripeapairā, Jesucristo, Dios mena cū carotimasīrīpaure etamasīētigarāma. Apeye ūnierē iñaugaripearique puame camasā na caweericarārē iroarique mena macāājē jicā wāme niña. ⁶ Aperā na majū na catūgoñamasīrījē mena carori wāmerē na caquetibūjua, tiere tūgopeoeticōāña. Na itoecoeticōāña. Tie ūnie carorijere na caáto jūgori, nocārō paio popiye netōrō na baio joroque Dios cū caátipee atīya. Diore cabaibotiorā nipetiro na ūna popiye netōrō baigarāma. ⁷ Tunu tore bairo caátianarē na bapacupericōāña.

⁸ Mujāārē Dios cū canetōōparo jūgoye, caroaro mujāā átiānimasīēsupa. Canaitīārōpu caānarē bairo mujāā āñupā. Bairo caānana mujāā caāniamiatacūārē, āmerē yua marī Quetiupau yaye caroa quetire catūgousarā ānirī caroaro cabusurōpu caānarē bairo caāna mujāā āniña. Bairo caāna ānirī, cū yaye caroa queti puamerē mujāā catūgousacōāninucūrō boya. ⁹ Cū yaye caroa quetire catūgousarā puame tocānacā wāme caroare átīyama. Aperārē caroaro nucūbugomasīñama. Cariape átajere átīyama. Di rūmū ūno itoetiayama. ¹⁰ Torecu, marī Quetiupau cū caññajesorije ūnierē marī caátianimasīrō ñuña. ¹¹ Tunu aperā canaitīārōpu

caānarē bairo caāna dope bairo caátimasíā manierē na caátie ũnie macāājērē marí caápero boya. Ricaati catūgoñarārē na marí cabeyoro boya, caroa quetire na tūgoñamasíjūgoató írā. ¹² Canaitīārōp̄ caānarē bairo caāna cayasiorop̄ roro na caátie marí caquetibujucōñaata, caboborije majūrē marí íbujiorā. ¹³ Bairr̄p̄ua, bairo na caátie iñabeseri yua, “Dios cū carotirije mee niña bairo na caátie,” marí ímasíña, Dios yaye caroa quetire marí cabuerije jūgori. ¹⁴ Cabusurije puame nipetirije marí íñamasíō joroque átiya. Torea bairo Dios yaye caroa quetire marí cabuerije jūgori nipetiro camasá na caátianierē marí íñabesemasíña. Bairi atore bairo íña Dios ya tutip̄ cūārē: “Mujāā, cacānirārē bairo caāna, wācāña.

Mujāā, cariacoatanarē bairo caāna nimirácūā, tunu cacatirārē bairo tūgoya.

Bairo mujāā catūgoro, Cristo puame cū yaye caroa quetire mujāā masíō joroque átigumi,” í quetibujuya Dios ya tutip̄.

¹⁵ Bairi caroaro tūgoñaña mujāā caátianipeere. Catūgomasiēnarē bairo āmerícōāña. Catūgomasírā na caānorē bairo puame roque átiña. ¹⁶ Ati rām̄arē camasá roro átinucūñama. Bairi mujāā puame tocānacānia caroare áticōā ninucūña. Caroare átiñanaeticōāña. ¹⁷ Catūgomasiēnarē bairo āmerícōāña. Marí Quetiupau, marí caátiepe cū caborijere masíña. Tiere masírā yua, bairo jeto ása. ¹⁸ Tunu bairoa eticūmueticōāña. Caeticūmupai puame cū mujāā royetuanemou baiyami. Mujāārē ñe ũnie rusaeto Espírítu Santo cū camasíōrjē puame roquere boya. ¹⁹ Tunu bairoa Dios caroaro cū caátiepe mujāā majū āmeo quetibujuya. Salmos, himnos cawāmecuti tuti macāājē, bairi tunu Espírítu Santo jūgori basarique cūārē useaniríqūē mena basapeoia. Mujāā camasíō cārō marí Quetiupau cū basapeoia. ²⁰ Tocānacānia marí Pacu Diore, “¡M̄u ñujāñuña jāā mena!” qūñña, nipetiri wāme mujāārē cū caátie tūgoñarí. Marí Quetiupau Jesucristo wāme mena, cū camasíōrjē mena bairo quīcōā ninucūña.

La vida familiar del cristiano

²¹ Mujāā nipetiro Jesucristore caíroarā mujāā āniña. Bairi nucūbugorique mena āmeo íñaña mujāā majū. Ámeo baibotioeticōāña.

²² Mujāā, carōmia, camanapūācuna cūā, marí Quetiupau yaye quetire marí catūgousarore bairo mujāā manapūā na caírjē cūārē tūgousaya. ²³ Jesucristo puame cūrē caíroari poa macāāna jūgocu majū niñami. Torea bairo mujāā tocānacāñā canūmoacuna, mujāā nūmoarē cajūgocūare bairo cajūgoāna mujāā āniña. Apeyera tunu Jesucristo puame marí, cūrē caíroari poa macāāna, cū rupaure bairo caānarē Canetōpau niñami. ²⁴ Marí, Jesucristore caíroari poa macāāna ānirí cū yaye quetire marí cabaibotioata, ñuētíña. Torea bairo marí mena macāāna rōmirí na manapūārē jīcā wāmeacā ũno na cabaibotioata, ñuētíña.

²⁵ Jesucristo puame marí, cūrē caíroari poa macāānarē marí maiñí, marí netōōgū riayupi. Torea bairo mujāā cūā canūmoacuna butiuro na maiña mujāā nūmoarē. ²⁶ Dios cū caíñajoro carorije cacūgoenarē bairo marí caāniparore bairo í, riayupi Jesús. Oco mena ũguerí coserericarore bairo roro marí caátie marí coserebojayupi, cū yaye quetire marí catūgousaro jūgori. ²⁷ Bairi caroaro jutiro caūguerí manorē bairo marí yerí cūārē carorije manorē bairo cosecōāñupí. Marí, cūrē caíroari poa macāāna tunu cū caetanemopa rūmu caetaro ñe ũnie caroa macāājē rusaeto marí caāniparore bairo í, bairo marí ásupi. ²⁸ Bairi mujāā canūmoacuna mujāā nūmoarē na maiña. Mujāā rupaure mujāā camairōrēā bairo mujāā nūmoa cūārē na maiña. Caroaro na juátinemoña. Ni jīcāñ ũcū cū nūmorē cajuátinemo puame, cū rupaure caroaro camaijūgoure bairo niñami. ²⁹⁻³⁰ Noa ũna na rupaure cateerā maníñama. Na rupaure camaijūgorā jeto niñama. Jesucristo cūā marí, cū rupaure bairo caānarē marí maiñami, cū yarā marí caāno jūgori. ³¹ Atope bairo marí í cūñupí Dios: “Jīcāñ cañmu carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū pacua ture wítigumi. Ape wíip̄ ānigumi cū nūmo mena. Bairi na caāno, jīcāñ bairo na ñiñagu. Jīcā rupaure bairo nigarāma,” marí í cūñupí Dios. ³² Atie queti caānimajūrjē, tirūm̄pure na camasíētājē āme rām̄r̄ roquere marí camasírjē niña. Jesucristo, bairi marí, cūrē caíroari poa macāāna jīcā rupaure bairo marí caānierē ígu niña, bairo yu caíata. ³³ Torecu, atore bairo mujāā caátiepeere yu boya: Mujāā, canūmoacuna tocānacāñā, mujāā rupaure mujāā camairōrēā bairo mujāā nūmoa cūārē na maiña. Tunu bairoa mujāā, carōmia, camanapūācuna cūā tocānacāñā mujāā manapūārē na nucūbugoya.

6

¹ Mujāā, na pūnaa cūā, marí Quetiupau yaye quetire catūgousarā ānirí, mujāā pacua na caírjērē tūgousaya. Bairo átaje caroa cariape macāājē niña. ²⁻³ Dios, “Caroa wāme mu yu átiyu,” cū caíjūgoyeticūríqūē mena macāājē Moisés ānacū cū carotícūríqūē jīcā wāme atore bairo íña: “Mujāā pacuare na nucūbugoya. Bairo mujāā caápata, mujāā useanigarā. Bairo caāna ānirí, ati yeparure yoaro mujāā ānigarā,” íña.

⁴ Tunu mujãã, capacua, mujãã pũnaarẽ caasiapairã na ãnio joroque na ápericõãña. Caroaro roque na beyoya. Marĩ Quetiuparẽ Ìroarique cããrẽ na quetibũjya caroaro mena.

⁵ Mujãã, paabojari majã cãã, mujãã quetiuparã ati yepa macããna na caĩrĩjẽrẽ tũgousaya. Nũcãbũgorique mena na carotirijere ása. Jesucristo yaye quetire mujãã catũgousarore bairo na cããrẽ jĩcãrõ tũnia, ape wãme tũgoñarĩcãrõ mano na tũgousaya. ⁶ Paabojari majã jĩcããrã caroaro paayama, na quetiuparã na caĩñajoro, jãã mena na useaniãto, ìrã. Bairo caroaro paamirãcãã, cabero na caĩñaeto puamerẽ paetiyama. Na ùnarẽ bairo baieticõãña. Mujãã puame roque Jesucristore capaabojari majã ãnirĩ, Dios mujãã caãtipeere cũ caborore bairo Ìtorique mano ása. ⁷ “Camasã ùmua marĩ caãno jũgori mee, Jesucristo ùmua marĩ caãno jũgori puame roque, caroaro marĩ paagarã,” ì tũgoñarĩ, paaya caroa paarique ùnierẽ. ⁸ Merẽ mujãã masĩña atiere: Marĩ tocãnacãũpna paabojari majã, o paabojari majã caãmerã cãã caroaro marĩ caãtaje cãrõ jũgori caroare marĩ jogumi marĩ Quetiuparũ puame.

⁹ Mujãã, paabojari majã quetiuparã cãã, mujãã ùmuarẽ caroaro na nũcãbũgoya. Narẽ roro na tuti epeeticõãña mujãã ùmuarẽ. Mujãã caãnierẽ mujãã masiritiera. Mujãã cãã narẽ bairo ùmurecõoru mujãã Quetiuparũ cũgoya. Cũ roque nipetiro camasãrẽ jĩcãrõ tũnia marĩ Ìñapeoyami.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Bairi yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, caãnitũsari wãme atiere mujããrẽ yu quetibũjũ woajoya: Marĩ Quetiuparũ cũ camasiõrĩjẽ mena yeri pũna tutuarã ãña. ¹¹ Dios cũ camasiõrĩjẽ nipetirije mujããrẽ cũ cajorije mena wãtĩ mujããrẽ cũ caĩtorijere ãnotaya. Jĩcãũ soldau pajĩãrĩcãrõpũ ácã, cũ rupaure maijũgou, rupoa peorica coro, bairi ãpõã jutiro cããrẽ jãñañami. Torea bairo Dios cũ camasiõrĩqũẽ jũgori wãtĩ roro cũ caĩrĩjẽ, roro cũ caãtigarije cããrẽ mujãã ãnotamasigarã. ¹² Marĩã, caroaro ãnigarã, ãmeo qũẽrãrẽ bairo marĩ átiya. Bairãpna, camasã mena mee ãmeo qũẽrã marĩ baiya. Wãtĩ yeri pũna quetiuparã mena ãmeo qũẽrãrẽ bairo ána marĩ baiya. Wãtĩ yeri pũna puame cabauena nimirãcãã, ati ùmurecõoru nicõãñama, catutuarã. Na camasiõrĩjẽ mena camasã carorãrẽ roro majũ na caãtipeere rotinucũñama. ¹³ Bairi mujãã puame Dios cũ camasiõrĩjẽ nipetirije mujããrẽ cũ cajorije mena tũgoñatutuaya. Bairo tũgoñatutuari, wãtĩ mujããrẽ cũ caĩbusujãrĩ rãmu ùnorẽ cũ caĩrĩjẽrẽ tũgoenarẽ bairo mujãã tũgoñanetõcõãgarã. Bairo tũgoñanetõcõãrĩ yua, Jesucristo yaye quetire cajãnaenarẽ bairo mujãã ãnicõã nigarã.

¹⁴ Jĩcãũ soldau cũ wapanã mena cũ caãmeoqũẽparõ jũgoye ãpõã asero mena jãñañami. Caãnjũgoro ti asero mena carupawẽrẽ jiyayami. Bairo jiyã yaparori bero, cũ yerire ãnotagu, ape jutiro ãpõã jutirore cũ cotiãpũ jãñaãñotayami. Mujãã, cãrẽ bairo caroaro netõgarã, Dios yaye caroa quetire mujãã yeripũ mujãã catũgoñacõãno boya. Tunu bairoa caroaro netõgarã, carorije cawapamoenarẽ bairo mujãã ãnicõã ninucũgarã Dios cũ caĩñajoro. ¹⁵ Tunu soldau cũ caãmeoqũẽãpãro jũgoye tũpõ jutĩ peayami. Torea bairo mujãã cãã Dios yaye quetire mujãã caquetibũjũñesããparõ jũgoye tiere caroaro masĩjũgoyecusa, caroa yericũtajecuna na ãnio joroque na mujãã caãtiparore bairo ìrã. ¹⁶ Tunu soldau cũ wãmoã tiire cũgoyami. Cũ wapanã, “Yeruã mena na cawẽrĩjẽ caĩrĩjẽ yũpũre caetaro yu ùrẽ,” ì, bairo átiyami. Torea bairo mujãã cãã Jesucristo mena mujãã catũgoñatutuaro boya, wãtĩ mujããrẽ roro cũ caãtigamirĩjẽrẽ mujãã caẽñotamasiparore bairo ìrã. Atie caãnimajũrĩjẽ niña. ¹⁷ Tunu soldau cũ rupoã buire pesayami ãpõã coro. Tunu bairoa ñosẽrĩcãpãrẽ cũgoyami, cũ wapanarẽ na netõnucãcõãgu. Torea bairo mujãã cãã Dios mujããrẽ cũ canetõõrĩjẽrẽ tũgoñacõã ninucũña, wãtĩ marĩ wapacu roro cũ caãtirotigamirĩjẽrẽ netõnucãcõãgarã. Tunu bairo Dios yaye quetire Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ mena uwiricarõ mano camasãrẽ na quetibũjũya, wãtĩ roro cũ caãtigarijere netõnucãcõãgarã. ¹⁸ Apeyera tunu Diore cũ jẽnĩjãneticõãña. Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori Diore cũ jẽnicõã ninucũña tocãnacã rũmua. Sawũgoapairãrẽ bairo baieticõãña. Espĩritu Santo marĩ yeripũ cũ caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgoya. Tunu bairoa, “Marĩrẽ yuecumi,” ìena, Dios yarã nipetirore na jẽnibojaya Diopure.

¹⁹ Tunu yu cããrẽ Diopure yu mujãã jẽnibojawa camasãrẽ yu caquetibũjũ masĩpeere. Tunu uwiricarõ mano Dios yaye quetĩ tirũmpure na camasiõpoyetaje nipetiro camasãrẽ cũ canetõõgarijere caroaro yu caquetibũjũparore bairo ìrã, yu mujãã jẽnibojawa. ²⁰ Atie quetire yu quetibũjũ rotijowĩ Dios. Bairo Dios yu cũ caquetibũjũrotijomiatãcããrẽ, tie quetĩ wapa ato preso jorica wiipũ yu cũrocãcõãwã. Bairo atopũ nimicãã, uwiricarõ mano ato macããnarẽ Dios yaye quetire na yu caquetibũjũparore bairo ìrã, yu mujãã jẽnibojawa.

Saludos finales

²¹ Apeyera, marĩ yau, Tĩquico, marĩ camairẽ mujãã tũpũ cũ yu joyã. Cũ puame marĩ Quetiuparũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ yure cajupaãninucũ niñami. Mujãã tũpũ etau, mujããrẽ quetibũjũgumi yu cabairije nipetirijere. ãme ati rãmarĩ yu caãtie cããrẽ quetibũjũgumi.

²² Torecũ, mũjãã tũpũ cũ yũ joya, jãã cabairijere mũjããrẽ cũ caquetibũjũparore bairo ĩ. Bairo cũ caquetibũjũro, mũjãã pũame mũjãã tũgoũa yerijããgarã tunu.

²³ Yũ yarã, marĩ pacũ Dios, marĩ Quetiũpũ Jesucristo mena caroa yeri pũnacatajere cũ jonemoáto mũjããrẽ. Āmeo mairĩqũerẽ, bairi tũgoñatutuarique cũãrẽ cũ jonemoáto. ²⁴ Noa ũna marĩ Quetiũpũ Jesucristore cũ na camaijũgoricarore bairo camaitũgoñacõãninucũrãrẽ caroare na cũ jonemoáto.

Tocãrõã niũa atle queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los FILIPENSES

Saludo

¹Yu, Pablo cawāmecucu, bairi Timoteo menarē. Jesucristore capaobojari majā ānirī mujāā Filipino cawāmecuti macā macāānarē ati carta mena mujāārē quetibujū woajorā jāā ātiya. Mujāā nipetiro, Dios yarā, Jesucristo yaye quetire catāgousarā, mujāārē cajūgoñubueri majā obispoa, bairi mujāā diáconoa cūārē quetibujū woajorā jāā ātiya ati carta mena. ²Bairi mujāārē jāā īña: Marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena mujāārē caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto.

Oración de Pablo por los creyentes

³Mujāā, Filipino macāāna, mujāārē yu catāgoñarō cānacānia, “Dios, yu mena mu űujāñuña,” űinucūña. ⁴Bairo mujāā caānierē Diore cū jēninucū, tocānacānia useanirīquē mena jeto cū yu jēninucūña. ⁵Mujāā puame Jesucristo mena mujāā catāgousajūgoripaupua cū yaye caroa quetire yu caquetibujuro yu mujāā juátinewowū. Bairi āme cūārē bairoa mujāā juáticōā ninucūña yu capaarijere. ⁶Bairi atore bairo mujāārē űi tūgoñaña: Dios puame mujāā yeri tūgoñawasoariquere mujāā joyupi, carorije mujāā caátaje jānarī, caroa cū cacūrīquē puamerē mujāā caátimasīparore bairo ī. Tore bairo jeto caroa wāmerē mujāā ātiāninemonutuao joroque mujāā átigumi, Jesucristo nemo cū catunuetari rūmupū.

⁷Mujāārē yu mainucūña. Tunu bairo caroaro mena yu mujāā juátinucūña. Bairo yu mujāā cajuátineworjē jūgori yu puame, noo, ato preso jorica wiipū ācū, o quetiuparā watoapu ācū, “Atie Jesucristo camasārē cū canetōōrīquē queti cañtorique mee űiña,” na űi quetibujū masīōnucūña nipetiro camasārē. Bairi mujāā nipetiro mena caroaro yu catāgoñarījē űiña. ⁸Jesucristo mujāārē cū camairōrē bairoa yu cūā mujāārē yu majāñuña. Būtiōro mujāārē yu cañāgarijere masīñami Dios cūā.

⁹⁻¹⁰Bairi tunu atore bairo Diore cū űi jēninucūña mujāā caānierē: “Filipo macāānarē nemojāñurō na caāmeomaitūgoñapeere na joya. Tunu bairoa caroa wāme na caátipee majūrē na cabesemasīparore bairo ī, capee caroaro cariape tūgoñarīquērē, bairi tunu caroaro ānimasīrīquē cūārē na joya,” űi jēninucūña Diopure. Bairo baiāna, carorije aperā, caroaro majū mujāā ānimasīgarā. Bairi ni jīcāū űcū Jesucristo nemo cū catunuetari rūmū caāno mujāā caátajere busupaietigumi yua. ¹¹Mujāā, Jesucristo cū camasīōjorije jūgori, tocānacā wāme caroa cū caātīrotirijere caānarē bairo mujāā nīgarā. Bairo caroaro mujāā caátajere tūgoñarī, nipetiro camasā puame Diore cū basapeogarāma.

Para mí la vida es Cristo

¹²Apeyera tunu, yu yarā, yu bairārē bairo caāna, atiere mujāā camasīrō yu boya: Ato preso jorica wiipū roro yu cabaimiatacūārē, Jesucristo camasārē cū canetōōrīquē caroa quetire caroaro tūgorā ātiyama. ¹³Bairi ato nipetiro quetiupau yu wīi macāāna, bairi aperā cūā yu cabairijere masīñama. Bairo masīrī, “Jesús yaye quetire cū catāgousarije jūgori ato preso jorica wiipū na cacūrocaricū űiñami Pablo,” ĩnucūñama. ¹⁴Tunu bairoa marī yarā nipetiro jāñurīpua preso jorica wiipū yu caānierē tūgorā, netōjāñurō Jesucristo mena tūgoñatutuayama. Bairi uwiricaro mano quetibujurā ātiyama Dios yaye quetire.

¹⁵Bairo quetibujumirācūā, jīcāārā na mena macāāna yu meerē, na puame roquere camasā na catāgousaro borā. Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Aperā yure na canetōga tūgoñarījē majū jūgori, Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Aperā roque caroa puamerē tūgoñarī quetibujunucūñama camasārē. ¹⁶Naa, yure na camairījē jūgori Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Atore bairo ī masīñama: “Caroa queti Jesucristo camasārē cū canetōōpeere Pablo na cū caquetibujumasīōparore bairo ī, to preso jorica wiipū cū caānie boumi Dios,” ĩnucūñama caroa puamerē catāgoñarī majā. ¹⁷Yure canetōgatūgoñarī majā roque na majū na caátipee jetore borā, caroaro cariape quetibujuetiyama. Bairo cabairā ānirī, “Netōjāñurō popiye cū tāmúáto,” ĩrārē bairo yu ātiyama ato preso jorica wiipū yu caāno. ¹⁸Bairōpua, yure űe wapa maa yure na cañtūgoñarījē. Yure borā, o yure boena, Jesucristo yaye quetire quetibujunetōrā ātiyama bairāpua. Bairo na caáto, yu tūgoña useanijāñuña.

Tunu bairoa būtiōro jāñurī yu useaninemogu. ¹⁹Mujāā puame yure Diopure mujāā cajēnibojarijere yu masīña. Tunu bairoa Jesucristo Yeri puame yu juátiyami. “Bairī atie nipe-tirije roro yu cabairijere yu netōcōāgu,” űi tūgoñamasīña. ²⁰Dios yure cū cajuátinewopeere būtiōro yu boya, di rūmū űno yu capaarije mena yu cayapapuaetiparore bairo ī. Nipetiro camasārē tūgoñatutuarique mena na yu caquetibujūāniipee roque boya. Bairi yure na cawiyorotiata, o yure na capajīrocarotiata cūārē, űe wapa maa. Jesucristo mena yu

catūgoñatutuacōāninucūrjērē camasā nemojāñurō na caññacōrjē roque bātioro wapacūtuya. ²¹ Atore bairo ñi tūgoñaña: Yū cacatiri rūmū cārō Jesucristo cū carotirore bairo yū átícdā ninucūgū. Bairopua, yure na capajīarocarotiata roque, netōjāñurō ñubujioro. Tocārōa yua, Jesucristo mena yū ānicōāni āgu. ²² Bairopua, mai ati yepapure yū caānicōā āmata, yū capaarije Jesucristo yure cū caroticūrjēqūrē netōjāñurō yū ātimasibujioa. Bairi, “¿Dope bairo rita yū caātiānipee to ñunetōrōati?” ñi masīētiña. ²³ Puga wāme tūgoñarī ñi masīētiña, “¿Dise ūnie yū cabaípee to ñunetōrōati?” Ape wāmerā yū riacoagacupu, jicoquei Jesucristo mena yū caānīparore bairo ī. Bairo yū cabairo roque ñunetōbujioro. ²⁴ Bairopua, ape wāmerā yū caticōānigacupu, mujāārē yū cajuātinemoparore bairo ī. ²⁵ Tore bairo yū cabairijere boyami Dios. Bairi atore bairo cariape ñi tūgoñaña: Mujāārē yū cajuāticōānipea niña mai. Bairo mujāā mena yū caānoi yua, mujāā puame netōjāñurō Jesucristo cū carotirijere mujāā átícdā ninucūgarā. Tunu bairoa cū mena tūgoñatutuari netōjāñurō mujāā useanigarā. ²⁶ Bairi cabero yure na cawiyoro, mujāā watoa yū caāno, Jesucristo caroaro yure cū canetōōrjērē iñarā, mujāā useanigarā.

²⁷ Atore bairo mujāārē yū cañrjē caānimajūrjē niña: Caroaro ānajēcusa, Jesucristo yaye caroaro cū caquetibujucūrīcā wāmerē bairoa. Bairi mujāā tūpu yū caetaata, o yū caāpéricōāta cāārē, atore bairi wāme mujāā caānierē yū queti tūgogaya: “Filipo macāāna puame Jesucristo yaye queti camasārē cū canetōōrjērē jānaena, jīcā yericunarē bairo caroaro cariape cū carotirore bairo átícdā ninucūparā tocānacā rūmua. ²⁸ Tunu bairoa na pesua narē roro na caātigamirjērē uwietiparā,” tore bairo mujāā na cañrjērē yū queti tūgogaya. Mujāā pesua puame bairo mujāā cauwietiere iñarī, “Marī yasicoagarā,” ī tūgoñagarāma. Bairo na cañtūgoñamiatacāārē, mujāā puame, “Dios marī netōōgumi,” mujāā ī tūgoñamasīgarā, mujāā cauwietitūgoñarjē jūgori. ²⁹ Mujāā caānajē cutipeere cūñupī Dios, cū macū mena mujāā catūgoñatutuaparore bairo ī. Bairopua, tie jeto mee mujāā cūñupī. Cū yarā mujāā caānoi, Jesucristore bairo popiye mujāā cabaípee cūārē cūñupī. Tie roque caānimajūrjē niña. ³⁰ Yū, bairi mujāā caā, popiye baimirācūā, camasārē marī caquetibujunetōōrjērē marī jānaētiña. Tirāmpure tutuaro mena yū caātoe mujāā iñawū. Áme cūārē torea bairo yū caāticōāninucūrjērē mujāā queti tūgorā.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

¹ Jesucristo puame caroaro mujāā juātinemoñami, mujāā yeri caroaro to cañajāāparore bairo ī. Tunu mujāārē tūgoñamaiñami, caroa yericatajere mujāā cacūgoparore bairo ī. Tunu Espiritu Santo mujāā mena nicōāñami. Bairi mujāā majū mujāā āmeo maimasiña. Cabopacarā cūārē mujāā iñamaimasiña. ² Bairo mujāā cabairoi, atore bairo mujāā caānierē yū boya: Caroaro āmeo maicōāninucūñi. Tunu jīcā yericunarē bairo jīcārōrē bairo marī, bairi jīcārōrē bairo tūgoñarī, jīcārōrē bairo ānajēcusa. ³ Tunu bairoa aperā na caātiere na netōga tūgoñaeticōāña. Tunu na iñatuti tūgoñaeticōāña. “Marī jeto marī masībotioya,” iēna, paaya Jesucristo mujāārē cū caroticūrjēqūrē. Mujāā tocānacāpua, nipetiro camasārē na iroaya. Bairo na iroari, di rūmū ūno, “Marī majū aperā netōrō caānimajūrā marī āniña,” ī tūgoñaeticōāña. ⁴ Ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū cū yaye caroaro cū caānipee jetore cū bootūgoñaeticōāto. Aperā yaye caānipee ūnie cūārē cū tūgoñato.

⁵ Jesucristo caroaro cū catūgoñarīcārōrēā bairo mujāā cūā tūgoñaña. ⁶ Bairo puame tūgoñañupī Jesús:

Dios macū majū nimicāā, am̄recóopm cū carotimasirjērē bairo ápeyupi.

⁷ Bairo Dios cū caānierē jānacōārī yua, ati yepapure marīrē bairo rupacūtiri buiaetayupi. Cabero batiácū, paabojari majōcure bairo ātiāninucūñupī.

⁸ Marīrē bairo rupacūtiri, cū majūā cabūgoro macāācūrē bairo baiyupi.

Bairo cū pacū Dios cū carotirore bairo cabai ānirī pajīāecori riayupi.

Camasā na caññajoro bobooro roro majū yucupāipū papuatuecori riayupi.

⁹ Bairo cū cabairique jūgori tocānacāū buipū netōrō caānimajūū cū cūñupī Dios.

Camasā tocānacā wāme na caāmeoīroarique netōjāñurō caroa cū wāmetiyupi Dios.

¹⁰ Bairi cū wāmerē tūgorā, nipetiro caāna, Diotu macāāna, bairi ati tuti macāāna cūā,

bairi ati yepa roca macāāna cūā nipetiro rūpopatuuri mena etanumuri Jesure qūiroagarāma.

¹¹ Bairi tunu ati am̄recóo nipetiro caāna, “¡Jesucristo, Quetiupau, caānimajūū niñami!” īī qūiroagarāma.

Bairo qūiroari, cū pacū Dios cūārē qūiroagarāma.

Los cristianos son como luces en el mundo

¹² Apeyera tunu yū bairārē bairo caāna, yū camairā mujāārē niña: Mujāā tūpu yū caāno, yū yaye quetibujuriquere caroaro mujāā tūgousawu. Bairi āmerē cayoaropu mujāārē yū caāniwemyomiatacāārē, yū cañjorijere mujāā tūgousagarā. Netōjāñurō mujāā catūgousaro yū

boya. Mujãã, Dios cã canetõõricãrã ãnirĩ, mujããrẽ cã caroticũriqũerẽ nacũbũgorique mena tũgoña jãnaeticõãña. ¹³ Dios pũame mujãã yeripũ caroaro mujãã catũgoñapeere mujãã joyami. Bairo jori yua, mujãã juãtinemogumi, nipetiro caroaro mujãã caãtipeere mujãã caãtipeyoparore bairo ĩ.

¹⁴ Baiirĩ nipetirije mujãã capaarique cutiere useanirĩqũẽ mena asa. Æmeo busũpaairicaro mano, jicãũ yericunãrẽ bairo paaya. ¹⁵ Tore bairo mujãã capaarique cutiere yu boya, noa ùna aperã jicã wãme ùno mujãã capaarijere na cabũsũpaaitiparore bairo irã. Dios pũnaa carorije caãperãrẽ bairo ãnajẽcusa. Baiiri ati yepa macããna carorã watoarũ nimirãcũã, mujãã roque caroaro ãnajẽcusa. Torecũ, ati yepa macããna canaitĩarõpũ caãnarẽ bairo caãna watoa nimirãcũã, mujãã pũame ñocõã na cabusuworore bairo mujãã caãno ñũña. ¹⁶ Bairo ãna, Dios yaye quetire mujãã caãticõãnajẽrẽ na quetibujũ masiõña camasiãnarẽ. Bairo mujãã caquetibujũmasiõata, Jesucristo ati yeparũ nemo cã catunuetari rũmũ caetaro, caroaro yũ tũgoña yerijãñagũ, “Mũna mee Filipo macããnarẽ na yũ quetibujũñesãñũpã,” ñi tũgoñagũ. ¹⁷ Tunu Jesucristo yaye yũ caquetibujũrije jũgori yure na capajĩara rũmũ etaro baiya. Bairo cabaimiatacũãrẽ, Dios yaye queti mujããrẽ yũ caquetibujũriquere tũgoñarĩ, yũ useaniña. Mujãã pũame tiere tũgosari, Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuaya. Bairo mujãã cabairijere ñĩarĩ, Dios pũame mujããrẽ ñĩajesoyami. Baiiri marĩ nipetiro marĩ useaniña, tiere tũgoñarĩ. ¹⁸ Baiiri yure bairo mujãã cãã useanicõãña.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Apeyera tunu marĩ Quetiuparũ Jesucristo cã caborore bairo yoaro mee mujãã tũpũ cã yũ jogũ Timoteore, mujãã caãtiãnie quetire tũgoñuseanigu. ²⁰ Timoteo pũame yure bairo tũgoñanucũñami. Ni jicãũ ùcũ cãrẽ bairo caãcũ mujããrẽ camaitũgoñanucũũ maami. ²¹ Aperã nipetiro na yaye caãñipee jetore bonucũñama. Marĩ caãtiere Jesucristo cã carotirijere borã mee baiyama. ²² Merẽ Timoteore cã mujãã masijãñũña caroaro cã caãtiãnierẽ. Dios yaye quetire caroaro yure cã cajuquetibujũnemorijẽ cũãrẽ mujãã masijãñũña. Yũ macũrẽ bairo caãcũ ãnirĩ yũ juãtinemoñami Timoteo. ²³ Baiiri ato presopũ caãcũ yure na caãtipeere masipũ, mujããtũ cã yũ jogũ. ²⁴ Bairo ãmeacã cã jogamicãã, Dios cã caborore bairo yũ cãã jicoquei mujãã tũpũ yũ atĩga ñitũgoñaña.

²⁵ Torea bairo marĩ yũ Epafrodito cũãrẽ mujãã tũpũ cã yũ catunuojoro ñũña. Cã pũame camasãrẽ yũ juquetibujũnemonucũñami. Tunu yure bairo popiye baiyami. Baiiri yũ mujãã cabapacũtĩrotijoricure ãmerẽ mujãã tũpũ cã tunuojogu yũ ãtiya. ²⁶ Epafrodito pũame bũtioro mujãã nipetirore ñĩagayami. Tũgoñarĩqũẽ pajĩãñũñami, cã cariariquere mujãã caqueti tũgoroi. ²⁷ Cariapea mujãã tũgoricarã. Riajãñũwĩ Epafrodito. Bairo riari, riayasicobujiowĩ. Bairo cã cabaimiatacũãrẽ, marĩ Pacũ Dios pũame qũĩñamairĩ cã catiowĩ. Yũ cũãrẽ ñĩñamairĩ, roro cã cabairijere ñĩarĩ nemojãñurõ cã tũgoña yapapuaeticõãto ĩ, cã catiowĩ Dios Epafroditore. ²⁸ Baiiri yoaro mee patowãcãrõ mena cã yũ tunuojogu, cã mujãã cañũuseani tũgoñatutuaparore bairo ĩ. Bairo yũ caãpata, yũ cãã yũ tũgoñarĩqũẽ paletĩgu. ²⁹⁻³⁰ Yũ mujãã juquetibujũmasiẽtiña, cayoaropũ caãna ãnirĩ. Baiipua, yure mujãã cajuãtinemorotijoricũ pũame caroaro yũ juãtinemoñami. Cũ cãã Jesucristo yaye quetire camasãrẽ yũ juquetibujũnucũñami. Bairo yũ juquetibujũri yua, cauwiorije watoa ãnirĩ riacoabujiowĩ. Torena, mujãã tũpũ cã caetaro, useanirĩqũẽ mena cã mujãã jẽnibocãgarã, marĩrẽ bairo marĩ Quetiuparũ yũ cã caãnoi. Tunu bairoa nipetiro cã, Epafroditore bairo caãnarẽ na Ñroaya.

3

Lo verdaderamente valioso

¹ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, ãmerẽ mujããrẽ yũ quetibujũtusagu: ¡Jesucristo mena useanirĩ ãnicõãña! Bairo mujããrẽ yũ caĩwoaãtajere tunu ãmerẽ yũ caĩwoatunemorõ yure ricaati baipatowãcõẽtiña. Tunu tore bairo yũ caãto mujããrẽ ñumajũcõãña. ² Baiiri ricaati caquetibujũrãrẽ na tũgoñamasirĩ ãña. Na ùna, roro caãna ãnirĩ, camasã na ruparũ macããjẽrẽ na yisetarotĩnucũñama, “Dios yarã marĩ ãnirõã,” ĩ tũgoñamirã. ³ Na pũame na ruparũ macããjẽrẽ cayisetaricarã na caãnimiatãcũãrẽ, cã yarãrẽ bairo na ñããẽtiñami Dios. Marĩ pũame roquere cã yarãrẽ bairo marĩ ñãñami, cã mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori. Bairo ãna, Espĩritu Santo cã camasiõrĩjẽ jũgori Diore cã marĩ Ñroaya. Tunu, “Jesucristo yarã marĩ ãniña,” useanirĩqũẽ mena marĩ ĩ tũgoñaña. Ape wãme, bui marĩ ruparũ macããjẽ jũgori marĩrẽ dope bairo ãtimasãã maa.

⁴ Baiipua, ni jicãũ ùcũ, “¡Baietiya! ¡Átimasjãñũña marĩ ruparũ macããjẽrẽ yisetarique!” cã cañata, yũ pũame, “Tocãnacãũ netõrõ Dios yau yũ ãniña,” ñi masĩbujioũ, nipetiro netõrõ tie ùnierẽ caãtacũ ãnirĩ. Tocãnacã wãme jãã ñicũjãã na caroticũriqũerẽ yũ ãtipeyocõãwũ. ¡Tũgoñijate! ⁵ Jicã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmũrĩ yũ cabuairicaro bero, yũ ruparũ macããtõrẽ yisetayupa, jãã, judiõ majã, jãã caãtinucũrĩ wãmerẽ bairo. Baiiri Israel majã yau

ānirī, Benjamín ānacū ya poa pārāmipū yu buiayupa. Bairi hebreo yaye busu, judío majā jeto āma. Bairo tunu butiácupū, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caīroari majōcū ānirī, fariseo majā mena macāācū yu āmu. ⁶ Bairo caācū majū ānirī, Jesucristo yaye cū caquetibujūcūrīqūērē catūgousari majā puamerē popiye na baio joroque na yu āpu. Tunu bairoa ni jīcāū ūcū, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē di wāme ūnorē, “Jīcārō tūni āperiyami,” ſi masīemi.

⁷ Bairo tirāmupure yu caānajē cutajere, “Caānimajūrījē niña,” caītūgoñañarīcū nimicūā, āmerē yua, “Tie ſe wapa maa,” ſi tūgoñaña. Jesucristo yau puame ānigu, tore bairo yu caānajē cutajere yu jānacōāwū. ⁸ Bairi yu Quetiupau Jesucristore yu camasīrījē tocānacā wāme netōrō caānimajūrījē niña. Jesucristo yau puame ānigu, yu caānajē cutijūgorique nipetirijere yu jānapeticōāwū. “Tie ſe wapa maa,” ſi tūgoñaña yu caānajē cutijūgoriquere. ⁹ Nipetirijere yu jānapeticōāwū, cū yau majū ānimasīgu. Bairo Jesucristo mena yu catūgoñatutuarīe jūgori, carorije wapa cacūgoecure bairo ſiñāñami Dios, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē caroaro yu caātie jūgori mee. Bairi ape wāme camasā netōgarā na caātigamirīqūē puame yure wapa maa. ¹⁰ Atie puame niña caānimajūrījē: Jesucristore cū yu masīgamajūcōāña butioro. Jesucristo cariacoaatācū cū caānīmatācūārē, Dios cū catiotutua masīnupī. Tie tutuarique majūrēā yu cāā yu yeripū yu bomajūcōāña. Tunu yu cāā ſi tūgoñamasīgaya: “‘Jesucristo mena popiye marī baigarā. Cū mena marī baiyasigarā,’ ī quetibujūrique dope bairo īgaro to īñati,” netōjāñurō ſi tūgoñamasīgaya. ¹¹ Bairo bairi yua, Dios cū yarā cariacoaatanarē tunu na cū cacatiopa rūmu caetarore tūgoñarī, yu cūārē cū cacatioparore yu coteya.

La lucha por llegar a la meta

¹² Bairo cotemicūā, “Āmerē yu caātie Dios cū caborijere ſe ūnie rusaeto yu ātipecōāwū,” mujāārē ſiētīña. Baiṛna, tiere jīcārō tūni ātipecoyu yu baiya. Mai, caānijūgoripapū Jesús puame yu netōōwī, yure cū caātiroticūrīqūērē bairo yu caātipecoyarore bairo ī. ¹³ Yū yarā, “Yū majūā ſe ūnie caroaro yu caātie rusaeto,” ſiētīña. Bairo puame ſi tūgoñaña: Tirāmupure yu caānajē cutajere yu majūā yu masiritiya. Puḡani cārō tiere yu tūgoñanemoetigu yua. Caroaro yu caātipeco puame roquere yu tūgoñajūgoyeticōā ninucūā. ¹⁴ Bairi caatēperi majōcū premiorē ſegu, butioro wēpūrō mena cū caātere bairo yu cūā butioro yu ātiya Dios yaye yure cū caātiroticūrīqūērē. Bairo yu caāto yua, Jesucristo jūgori yu cawapatape Dios yure cū cajogarijere yu jōgami.

¹⁵ Marī nipetiro Jesucristo yaye quetire caroaro catūgousarā yu caīrōrē bairo marī catūgoñarō boya. Ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū ricaati cū catūgoñaata, Dios puame caroare cū masīōgami. ¹⁶ Bairo puame ſiña marīrē: Jesucristo yaye cū caquetibujūcūrīqūē marī catūgousajūgoricarore bairo marī caāticōāno boya.

¹⁷ Yū yarā, yu bairārē bairo caāna, yu caātiānierē bairo ānajēcusa mujāā cūā. Tunu noa ūna mujāārē jāā caātiroticūrīqūērē bairo caāna cūārē na īñacōrī caroaro ānajēcusa. ¹⁸ Apeṛā puame roque caroaro āmerīñama. Na cabairijere jīcāni mee, capee majū mujāā yu quetibujūmīwū. Āmerē tunu tie na caātiānierē tūgoña yapapuari, caapee oco umayurique mena mujāārē ſinemoña tunu: Naa, bairo baiāna, “Jesucristo yucupāipū cū cariarique dope bairo ātimasīā maa,” caīrārē bairo baicōā niñama. ¹⁹ Na puame na caātiānjesorije jettore butioro tūgoñañama. Tunu bairoa roro na caātiere bobotūgoñaṛeera, tiere ātibotioāñiñama. Ati yepa macāājē jettore butioro tūgoñañama. Bairo caāticōāna ānirī yua, cabero yasiri-caropū āgarāma. ²⁰ Marī puame roque umurecōopū caāniparā marī āñiña. Tunu bairoa marīrē canetōū, Jesucristo, umurecōopū caāniatacū nemo cū catunuetarore caroaro cū marī ānicotegarā. ²¹ Bairo etau yua, marī rupau, cañueti rupaure wasoogami, cū rupau caroa rupaure bairo marī cacūgoparore bairo ī. Ati umurecōo macāājē nipetirijere carotimasī ānirī bairo marī ātigami.

4

Alégre siempre en el Señor

¹ Tore bairo cabaianio, yu bairārē bairo caāna, yu camairā, butioro majū yu caīñagarā, atore bairo mujāārē ſiña: Useanio joroque yu mujāā ātiya. Jesucristo mena mujāā caānicōānierē tūgoñarī, “Yū paarique yasietigarō,” ſi tūgoñatutujāñiña. Bairi, bairo jeto āticōānajēcusa: “Jesucristore cū tūgousajānaeticōāña,” ſiña.

² Apeyera tunu mujāā mena macāāna rōmirī Evodia, bairi Sintique cūārē ſiña: Mujāā, puḡarāpua marī Quetiupau yarā rōmirī ānirī jīcā yeri pūnacānarē bairo tūgoñarīqūēcusa. ³ Mu cūā, yu bapa, yu mena caroaro caquetibujūricu, bairo mu caātipeco yu boya: Evodia, bairi Sintique cūārē na juāsa. Caroa ānajē puamerē na quetibujūya. Na puame popiye baimirācūā, camasārē yu juquetibujūnemonucūwā Dios na cū canetōōrījē quetire. Clemente mena, bairi

aperã yare cajuátinemorã mena cãã camasãrê yu juquetibujunemonucũwã. Na cãã Dios mena cacatiãniparãrê woaturica tutipũ merê cawoatuecoricarã niñama.

⁴ Bairi tocãnacã rãmua, “Marĩ Quetiupau yau yu ãniña,” ĩ tũgoña useanicõãña. Mujããrê ñinemoña: ¡Useanicõãña! ⁵ Tunu bairoa caroarõ nucũbugorique mena ãnjãcusa, “Cañurã niñama,” aperãrê na mujãã cañeconucũparore bairo, ĩrã. Marĩ Quetiupau puame yoaro mee atĩgumi ati yeparũre.

⁶ Bairi ati umarecõo cabaipẽe ĩcã wãme ñnoacãrê tũgoñarĩquẽ paipatowãcãetĩcõãña. Dios puamerê cũ jẽniña nipetirije ati umarecõo cabaipẽere. Tunu jẽni yaparorã, “Dios, jãã mena mu ñujãñũña,” qũĩña. ⁷ Bairo mujãã caatiãmata, Dios puame caroa yeri pũna cutajere mujãã jogumi. Tie cũ cajoriye puamerê ni ĩcãũ ũcũ tũgomasi peyoetigumi, netõjãñurõ caroa majũ caãnoi. Bairi mujãã, caroa yeri pũna cacũgorã ãnirĩ mujãã tũgonatutuacõã ninucũgarã. Jesucristo yarã ãnirĩ bairoa mujãã baicõã ninucũgarã.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Bairi yu bairãrê bairo caãna atore bairo mujããrê ñitusagu: Nipetirije cariape caãnierê, bairi tunu nipetirije marĩ canucũbugorije ũnie cããrê cariape tũgoñaña. Nipetirije cariape marĩ caatiẽ cããrê tũgoñaña. Tunu ĩcã wãmeacã ũno roro tũgoña asueticõãña. Tunu nipetirije ãmeo maitũgoñarĩquẽ, bairi tunu, “Cañurĩjẽ niña,” nipetirije camasã na caĩtũgoñarĩjẽ cããrê tũgoñaña. Tunu nipetirije nocãrõ caroa ũnie, bairi tunu caroa mujããrê Dios cũ caatiẽre cũ mujãã catũgoñabasapeopee cããrê tũgoñaña.

⁹ Bairi mujããrê yu caquetibujucũrĩquẽrê bairo átĩcõãña. Mujãã, yu caĩrĩquẽrê catũgoricarã ãnirĩ, bairi yu caãtajere caĩrĩarĩcãrã ãnirĩ bairo ása. Bairo mujãã caatiãno, Dios, caroa yeri pũna cutajere cajõn puame mujãã mena ãnicõã nigumi.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Apeyera tunu nemorõ mujãã catũgoñarõĩ yu useanjãñũña. Yu cabopacarijere masĩrĩ yu mujãã juátigayura. Bairua, “Yu mujãã masiriticoasupa,” ĩ mee ñiña. “Yu mujãã cajuátibujiopee puame manatõ,” ĩ puame roque ñiña. ¹¹ Tunu bopacari mujããrê jẽnirê bairo ĩ mee ñiña. Noo yu cacũgorijeaca mena tocãrõã yu useanimasiña. ¹² ĩcã rãmũ bopacau majũ yu ãmũ. Ape rãmũ paio netõrõ yu cũgoyũ. Bairi noo cabairije watoa yu ãnicõã masĩña. Queyari ugarique cũgoeũ cãã, o paio ugarique cũgõn cãã yu ãnicõã masĩña. ¹³ Noo tocãnacã wãme cabairo yu nucãcõã nimasĩña, Jesucristo yare tũgoñatutuarique cũ cajorõĩ. ¹⁴ Bairo yu cabaiãnimasĩmiatacããrê, mujãã puame yu cacũgoetipaure yu mujãã juãrũ. Bairo mujãã caãto ñujãñũña.

¹⁵ Mujãã ya yepa Macedoniarũ caãniatacũ yu cawitiro bero, Dios camasãrê cũ canetõõrĩjẽ quetire yu caquetibujũnesẽãjũgoripaũrũ, mujãã, Filipo macããna jeto yu mujãã juãrũ. Mujãã, Jesucristo yaye quetire yu caquetibujũriquere tũgõuseanirã, yu mujãã joyura yare carusarijere. ¹⁶ Tunu bairoa Tesalónica macãrũ yu caãno, ĩcãni mee yu mujãã jonemoñurã tunu yare carusarijere. ¹⁷ “Yure mujãã cajoriere caĩñajõre bairo yu ãniña,” ĩ mee ñiña. “Dios marĩrê cũ caĩñabeseri rãmũ caetaro mujããrê caroare cũ cajopee netõjãñurõ to ãmarõ, yure mujãã cajoriye jũgori,” ĩgu ñiña. ¹⁸ Merê yu mujãã cajoriquere yu cũgõpoyocõãña. Bairi yu caborije netõrõ yu cũgoyã. Erafrodito mena yure mujãã cajoriye mena yu caborije netõrõ yu cũgoyã ãmerê yua. Yure mujãã cajoriye puame werea ũnie caroa cajutiñurĩjẽ mena Diore altar mesarũ na cajoemũgõjorijere bairo baiya. ¹⁹ Bairi Jesucristo yarã mujãã caãnoi, marĩ pacũ Dios puame nipetirije mujããrê carusarijere jogumi paio majũ, paio cacũgõn ãnirĩ.

²⁰ Bairi atore bairo ñiña: ¡To petieticõãto marĩ Pacũ Diore cũ marĩ cabasapeorije! Bairoa to baiãto.

Saludos finales

²¹ Bairi yu ñurotijoaya mujãã nipetiro Dios yarã, Jesucristo yaye quetire catũgõsarãrê. Tunu bairoa marĩ yarã yu mena caãna cãã mujãã ñurotijoayama. ²² Toreã bairo nipetiro ato macããna Dios yarã, bairi quetiupau emperador romano paabojari majã cãã mujãã ñurotijoayama.

²³ Marĩ Quetiupau Jesucristo mujãã nipetirore caroare cũ jonemoãto.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Carta de San Pablo a los COLOSENSES

Saludo

¹⁻² Yu, Pablo cawãmecucu, Dios yure cū cabeserique jūgori cū caquetibujurotjoricu, apóstol yu ãniña ati cartare caquetibujuwuojou. Marí yau, Timoteo mena mujãã, Colosas macã macããna Jesucristo yaye quetire catūgousacōãninucūrã, Dios cū caïroari poa mena macããnarē mujãã yu quetibuju woajoya ati carta mena. Bairi cañijūgoro atore bairo mujããrē ñiña: Marí Pacu Dios mujããrē caroare cū jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cããrē cū jonemoáto, ñiña.

La oración de Pablo por los creyentes

³ Tocãnacã rãmu Dios, marí Quetiupau Jesucristo Pacure jēnirã, mujãã caátianierē tūgoñarí, “Jãã mena mu ñujãñuña,” jãã ĩ jēninucũña. ⁴ Mai, jãã tūgoapu caroaro mujãã caátianierē. Jesucristo mena mujãã catūgoñatutuarijere, bairi nipetiro Dios cū caïroari poa macããnarē na mujãã camairijē cããrē jãã tūgoapu. ⁵ Mujãã puame caroa cariape queti, Dios camasãrē cū canetōogarijere cariape tūgorã, Dios cū caïricãrōrēã bairo mujããrē umrecōoru caroaro cū caátipeere mujãã cotejūgoyupa. Bairo coteãna, Dios cū caïroari poa macããnarē na mujãã juátinemoñupã. ⁶ Atie caroa queti mujãã catūgorique puamerē nipetiropure tūgorã átiyama camasã aperã cãã. Bairo tūgorã yua, jicããrã tūgousarã átiyama. Na, catūgousari majã puame caroaro ãnimasirã baiyama tie queti jūgori. Dios camasãrē cū camairijērē tūgori, “Cariape queti ñiña,” mujãã caítūgoñarí rãmu bero, caroaro mujãã cañnimasirōrē bairo na cãã caroaro ãnimasirã baiyama. ⁷ Marí yau, marí camai, Epafrã cawãmecucu puame tie quetire mujããrē quetibuju jūgoyupi. Cū roque caroú jãã mena capaanucũ ãnirí Jesucristo cū caroticũriqũerē bairo átinucũñami. Mujãã cããrē cajuátinemonucũ ñiñami. ⁸ Bairo caacũ ãnirí yua, cū puame jããtu etari bero, jãã quetibujuwí mujãã cabairijere. Espiritu Santo cū camasiōrijē jūgori mujãã caameomairijērē jãã quetibujuwí.

⁹ Bairi caroaro mujãã caátianierē jãã catūgojūgorica rãmu bero Diopure jãã jēnibojãnaētiña, mujãã caátipee Dios cū caborijere mujããrē caroaro cū camasiōparore bairo irã. Tunu bairoa Espiritu Santo cū camasiōrijē tocãnacã wãme mujããrē cū cajoparore bairo irã, jãã jēnibojanucũña Diopure. ¹⁰ Bairo mujãã puame cū camasiōrijē cūgori yua, marí Quetiupau yarãrē bairo caroaro mujãã átimasãñigarã. Bairo ána, mujãã caátie cū caññajesorije ñnie jetore mujãã áticoã ninucũgarã. Caroa átaje tocãnacã wãmerē mujãã átigarã. Tunu bairoa Diore cū mujãã masñemogarã. ¹¹ Apeyera tunu mujããrē jãã jēnibojaya Diopure, cū camasiōrijē ñe ñnie carusaetie mena mujããrē cayeritutuãrãrē bairo cū áparo irã. Bairo mujãã puame tūgoñatutuari yua, dope bairo ricaati mujããrē cabaibujiopeere caroaro mena mujãã nucãcōãgarã. ¹² Tunu bairi marí Pacure, “Mu ñujãñuña jãã mena,” useaniriqũe mena cū mujãã ĩgarã. Cū puame mujãã yerire wasoari bero cū carotimasirãpu caroaro cabusorupu cajããmasiparã majũ mujãã ãnio joroque mujãã átiyami. Bairo jeto nipetiro marí, cū ya poa macããnarē marí átinucũñami. ¹³ Wãti cū carotirore bairo caãna cū mena canaitiãrõpu caãnarē bairo marí cañnimitacũãrē, cū cawiyoricãrãrē bairo marí ãnio joroque marí ásupi Dios. Bairo maríre netõõri yua, cū macũ cū camai, cū carotimasirãpu macããnarē bairo marí ãnio joroque marí ásupi. ¹⁴ Cū macũ cū cariarique jūgori marí netõõñupi. Roro marí caátajere marí masiriyobojayupi.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵ Dios marí caññacũ cū cañnimitacũãrē, cū macũ Jesucristo cū caátajere tūgoñarí, cū marí masñimasña Dios cū caññajē cutiere. Na, pugarãpuã jicãrõ tãni ñiñama. Jesús puame nipetirije Dios cū caqũẽñoriqũe upau ñiñami. ¹⁶ Jesús jūgori quẽnoñupi Dios ati umrecóo macããjē nipetirijere. Ati yepa macããna, jõbui macããna cãã, cabauena, cabaurã cãã nipetirore na quẽnoñupi. Bairi jõbui macããna carotimasirã cããrē na quẽnoñupi. Jesucristo jūgori nipetiro caãnarē na quẽnoñupi Dios, cãrē na caïroaparore bairo ĩ. ¹⁷ Nipetirije ati yepa macããjērē cū caquẽnoparo jūgoyepa Jesucristo merē ãñupi. Tunu bairoa cū camasiōrijē jūgori ati umrecóo macããjē ricaati baietiya. Jicãrõ tãni ãñijūgoyecatiya cū caátimasirijē jūgori. ¹⁸ Marí nipetiro Jesucristore caïroarã, jicã rupaure bairo, jicã poa macããna marí ãniña. Jesucristo puame marí rupoare bairo ñiñami, marí Quetiupau majũ. Cū, nipetiro netõõrõ cañnimajũ cū caãnoi, marí, cū caïroari poa macããnarē cū camasiōrijē jūgori caroa tūgoñaríqũerē marí jomasñiñami. Cariacoatacu nimicãã cacatijūgoricu majūrē cū cũñupi Dios, nipetiro jūgocu cū cañniparore bairo ĩ. ¹⁹ Dios, bairo tūgoñañupi: “Yu macũ cãã yurea bairo cū ãñajē cõparo. Nipetirije cū cãã yu cañnierē bairo cū ãmarõ,” ĩ tūgoñañupi. ²⁰ Jesús jūgori ati umrecóo macããna nipetiro, jõbui macããna, ati yepa macããna cãã cãrē roro na caññaterijere

na jānao joroque átigayupi. Jicāu yeri pūnarē bairo cū mena na ānio joroque na átigayupi, Jesús yucupāipū cū cariarique jūgori.

²¹ Mujāā, cajūgoyepure Dios yarā mee, cū pesuare bairo caāna mujāā āñupā. Roro mujāā caátaje jūgori, tunu mujāā yeripū roro mujāā catūgoñarijē jūgori cūrē cateerārē bairo mujāā āñupā Dios cū caññajoro. ²² Bairo mujāā cabaimatiacāārē, Dios puame cū macū popiye cū cabairiarique jūgori mujāā qūēnoñupī. Bairi āmerē caroarō cū mena mujāā āniña. Cū yarā majū, cūtu caápārā carorije cawapamoenarē bairo mujāā tuao joroque mujāā ásupi. ²³ Carorije cawapamoenarē bairo mujāā tuagarā, Jesucristo mena caroaro mujāā catūgoñatutuacōāmata. Tunu bairoa caroa quetire mujāā catūgoriquere mujāā cajānaeticōāta, torea bairo mujāā tuagarā. Atie quetire nipetiropure tūgorā átiyama camasā aperā cāā. Yū, Pablo cawāmecucū cāā atie quetire caquetibujuri majōcū yū āniña.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Bairo mujāārē caquetibujūānucū ānirī popiye yū baiya. Yū useaniña baipua. Jesucristo yarā cū rupaure bairo caānarē popiye cū cabaibojaricarorea bairo yū cāā popiye mujāārē yū baibojaya, nemojānurō cū yaye quetire mujāā camasīparore bairo ī. ²⁵ Dios puame mujāā cū cañroari poa macāānarē cajūpaau majū yū cūwī. Bairo yū cūrī yua, cū yaye quetire caroaro cariape mujāārē yū quetibujū peyorotiwi. ²⁶ Caññijūgoripaupure mai, capee tutirī bero macāāna camasārē na masīōēsupi Dios, cū caátipeere. Tere atī rūmurī roquere marī, cū yarārē marī masīōwī. ²⁷ Atore bairo niña Dios cū catūgoñajūgoyetirique: Tirūmpure camasā na camasīētājērē cū yarā atī yutea macāāna roquere na masīōgayami. Atie niña caroaro cariape āme cū camasīōgarije: Jesucristo puame judío majā jeto mee, judío majā caāmerā mena cūrē ānicōā nigūmi. Bairo cū yarā ānirī Dios caroaro majū cū caānierē bairo caāna na ānio joroque na átigūmi judío majā caāmerā cūrē.

²⁸ Bairi jāā quetibujūnucūna Jesucristo yaye quetire nipetiro camasārē. Na jāā beyoya. Na jāā quetibujūya nipetirijere jāā camasīrō cārō, Jesucristo yarā puame carorije wapa mānarē bairo cūtu na caetaparore bairo īrā. ²⁹ Bairo carorije wapa māna cūtu na caetapeere boū, nipetirije yū catutuarije, Jesucristo yare cū cajorije mena yū paānucūña.

2

¹ Torecū, atore bairo mujāā camasīrō yū boya: Yua, mujāā caātiānipeere butiōro yū tūgoñāna. Bairo tūgoñari yua, caroaro mujāā caātiānipeere yū juátinemoña. Laodicea macā macāāna, bairi nipetiro yare caññaetana cūrē caroaro na caātiānipeere yū juátinemoña. ² Na yeripū tūgoñatutuariquere Dios cū cajoparore bairo ī, na yū juátinemoña. Jicā poa, jicā yericanarē bairo na āmeo maíato ī, na yū juátinemoña. Tunu bairoa Dios yaye quetire ñe ūnie rusaeto na tūgomasiāto ī, na yū juátinemoña. Bairo masīrā yua, tirūmpure camasā na camasīētājē atī yutea roque Dios cū camasīōgarijere masīpeyocōāgarāma, Jesucristo na mena cū caānicōānierē. ³ Nipetirije Dios yaye macāājē masīrīqūē caroa majūrē marī masīmasīña Jesucristo jūgori. ⁴ Tere mujāā yū quetibujūya, apeī, ni jicāū ūcū cū cañtorijere mujāā tūgore ī. Cū yaye queti puame jicārō tūnia baumirōcūā, itorique macāājē niña. ⁵ Bairo yū puame mujāā mena āmerīmicūā, mujāā watoa ācūrē bairo mujāārē butiōro yū tūgoñanucūña. Tunu bairoa jicārō tūni mujāā caātiānierē, bairi Jesucristo yaye quetire mujāā cajānaetiēre tūgori yū useaniña.

La nueva vida en Cristo

⁶ Bairi marī Quetiupau Jesucristore cū mujāā cañroajūgoricarorea bairo āme cūrē cū mujāā cañroacōāno ūña. Bairo āna, Jesucristo mena jicārō ānicōā ninucūña. ⁷ Di rūmū ūno cū aweyoeticōāña. Jesucristo yaye quetire tūgoñari cū mena tūgoñatutuanemocōā ninucūña tocānacā rūmua. Tunu bairoa, “Mū ūjāñūña jāā mena,” Diore mujāā cañrō ūña.

⁸ Caroaro tūgoña masacatiya aperā mujāārē caquetibujūrārē, carorije jāā tūgousare, īrā. Na puame, “jāā yaye queti cariape niña,” cañrā nimirācūā, camasārē īmawijorā átiyama. Na yaye queti Jesucristo buerique mee niña. Na majū na catūgoñarijē tirūmpū macāāna ya wāme átajere quetibujūrā átiyama camasārē. Tunu bairoa atī ūmurecōo macāāna cabauena na carotimasīrījērē quetibujūrā átiyama. Bairi na tūgousaeticōāña.

⁹ Nipetirije Dios cū caātiānie Jesucristo menapū āniña. Bairi apeye quetibujūrique wapa maa. ¹⁰ Mujāā cāā Jesupurea mujāā āniña. Bairo cū mena mujāā caānoi, Dios puame caroaro majū cū caānierē bairo caroarā ñe ūnie carusaena mujāā ānio joroque mujāā ásupi. Jesucristo puame atī ūmurecōo cabauena nipetirore na rotimasīñami. ¹¹ Tunu bairoa Jesucristo mena mujāā caānoi, mujāā rupaure cayiserotiena nimirācūā, cayiserotiricarārē bairo mujāā āniña. Bairāpua, judío majā na caātirotirijere bairo mujāā baietiya. Dios puame Jesucristo mena mujāā caānie jūgori, mujāā yeri tūgoñariqūērē wasoayupi, roro átajere mujāā cabojānaparore bairo ī. Torena, Dios yarārē bairo mujāā tuaya cū caññajoro yua. ¹² Dios cū camasīrījē jūgori, Jesucristo cariacoaacū nimicūā, cūrē cū cacatioriquere cariape

mujãã tũgoyupa. Bairo catũgorã ãnirĩ mujããrẽ na cabautizari rũmu atore bairo mujãã baiyupa: Jesucristo, yepapu cayaecoricu mena cayaecoricarãrẽ bairo baimirãcũã, tunu cũ mena Dios cũ cacatioricarãrẽ bairo mujãã baiyupa. ¹³ Mujãã, cajũgoyepure roro mujãã caãtaje jũgori, bairi tunu Diore camasiẽnarẽ bairo mujãã caãnoi, jĩcãũ caũmu cabaiyasiricu ãnacũ caũnrĩjẽrẽ cũ caãtimasĩtãtorea bairo mujãã cũã caroare mujãã átimasĩẽsupa. Bairo mujãã cabaimiatacũãrẽ, Dios Jesucristo cũ cacatioricareo bairo mujãã cããrẽ cawãma yeri catajere mujãã joyupi. Jesucristo yarã ãnirĩ roro mujãã caãtaje nipetirijere masiriy-obojoyupi. ¹⁴ Dios cũ caroticũrĩqũẽ marĩ caãperie wapa popiye marĩ catãmuopee paio ãnimĩnupã. Bairo marĩã, carorije wapa pairã marĩ caãniamiatacũãrẽ, Dios roro marĩrẽ cũ caãtibujioatajere ãpeyupi. Jesucristo yucupãĩpu cũ cariarique jũgori marĩ netõõwĩ. ¹⁵ Bairo tunu cũ cariarique jũgori umũrecõo macããna, wãtĩã catutuamirĩcãrãrẽ na netõnucãcõãũpĩ. Jĩcãũ pajãrĩ majã quetiupau cũ wapanarẽ cũ capajĩãtunuetari bose rũmu cũ wapanarẽ cũ bero boboo usaricareo bairo na átirotiyupi. Torea bairo na ásupi Dios wãtĩãrẽ. Na boboo joroque ásupi. Nipetiro na caĩñajoro rotimasĩrĩqũẽrẽ cacũgoenarẽ bairo na ãnio joroque na ásupi yua.

Busquen las cosas del cielo

¹⁶ Aperã atore bairo mujããrẽ írãma: “Jãã, judío majã, eti, uga, jãã caãtirotinucũrĩjẽrẽ mujãã tũgonucũbugoetiya. Tunu bairoa jãã bose rũmurĩ macããjẽ, muĩpu apeĩ cũ cabuairi rũmu macããjẽ, bairi jãã cayerijãrĩ rũmu macããjẽ cũãrẽ mujãã tũgonucũbugoetiya. Bairo nacũbugoetirĩ, roro mujãã átíya,” mujããrẽ írãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, na tũgousaeticõãna. ¹⁷ Tie ùnie nipetiro mujããrẽ na carotigamirĩjẽ puame Jesucristo atĩ yepapu cũ caetaparo jũgoye macããjẽ judío majãrẽ Dios cũ caĩroticũrĩqũẽ niña. Bairopuã, merẽ Jesús cũ caetaro bero, tie dope átimasĩã maa marĩrẽ yua. ¹⁸ Aperã atore bairo mujããrẽ ñemorãma: “Jãã, cãnietimirãcũã, qũẽguericareo bairo jãã ñnucũũna Dios cũ caĩñorĩjẽrẽ. Bairo tie caĩnarã ãnirĩ caroaro jãã masĩña, aperã netõrõ. Bairi jããrẽ bairo ása mujãã cũã. Dios tũpu ágarã, ángelea majãrẽ mujãã cajẽninucũbugoro ñuña,” mujããrẽ írãma. Bairo caĩrã nimirãcũã, bairo ñcõãrã ñna. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽrẽ bairo tũgoñanucũũna. Bairo tũgoñarĩ, “Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ ññaña,” caĩtũgoñarãrẽ bairo bainucũũna. ¹⁹ Na puame marĩ jũgocu, Jesucristo yarã mee niñna. Marĩ puame roque cũ ya poa macããna marĩ ãniña. Cũã niñami marĩ rupoare bairo caãcũ, marĩrẽ nipetirijere camasiõũ, catutuarijere cajou. Tie jũgori Dios cũ caborore bairo jõpuame caroaro marĩ ãnajẽ catinemoagarã.

²⁰ Jesucristo yucupãĩpu cũ cariaro, mujãã cũã, cariaricarã ãnanarẽ bairo mujãã baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ãmerẽ atĩ umũrecõo macããna cabauenarẽ carotiecocõãna mee mujãã ãniña. Bairo caãna nimirãcũã, ¿dopẽĩrã atĩ yepa macããna cacatirãrẽ bairo na mujãã tũgousayati mai, mujããrẽ na carotigarijere? ²¹ Atoe bairo rotiriquere mujãã tũgousaya: “Atie ùnierẽ pãñaeticõãña. Atie ùnierẽ ugaeticõãña. Atie ùnie cũãrẽ ñeeticõãña,” na caĩrotirije ùnierẽ mujãã tũgousaya. ²² Bairo mujãã catũgousamiatacũãrẽ, tie ùnie nipetirije mujããrẽ na carotigamirĩjẽ mujããrẽ átimasĩã maa. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽ mena na carotirije niña. ²³ Mujããrẽ na carotigamirĩjẽ puame camasiriyorije niña. Tie caũtũgousarã puame, “Aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ñ tũgoñãna. Tunu tore bairo ãna, na rupaũrẽ popiye bairo joroque átíyama. Bairi tie ùnie rotirique cariape quetire bairo baibauya marĩrẽ. Bairo baimirõcũã, marĩ rupaũpu rorije marĩ caãtigarije caãnierẽ ãnotamasĩtĩña tie ùnie mujããrẽ na carotigamirĩjẽ puame.

3

¹ Jesucristo cariacoaatcu nimicãã Dios cũrẽ cũ cacatioro jũgori mujãã cũã cariacoaatana nimirãcũã tunu cacatirãrẽ bairo mujãã baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, atĩ umũrecõo macããjẽ rotirique mee, Jesucristo jõbui Diotu cariape nũgõã carui yaye queti puame roquere tũgousaya. ² Jõbui umũrecõo macããjẽ caroa jetore tũgoñãña, atĩ yepa macããjẽ carorijere tũgoñãna. ³ ãmerẽ mujãã Jesucristo, Dios mena macããcũ mena mujãã ãnajẽ cutiya. Bairi jĩcãũ cawãmau cabaiyasiricu ãnacũ atĩ yepa macããjẽ rotirique cũ catũgousaetorea bairo mujãã cũã tie tũgousaeticõãña. ⁴ Bairi mujãã cacatirĩ rũmurĩ cãrõ Jesucristo cũ carotirore bairo mujãã átícõã ninucũgarã. Bairo átícõã ninucũrã yua, atĩ yepapu nemo cũ cabaujetari rũmu caetaro mujãã cũã cũrẽ bairo cũ mena cũ caasiyabatorije mena mujãã ãnicõãgarã.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Bairi jãnacõãña atĩ yepa macããjẽ roro mujãã caãtigarijere. Aperã rõmirĩrẽ na ñee epeeticõãña mujãã numoa caãmerãrẽ. Mujãã, carõmia cũã, mujãã manapũã caãmerãrẽ na ñee epeeticõãña. Mujãã nipetiro, dise ùnie carorijere ãmeo átiepeeticõãña. Aperãrẽ, mujãã catũgoñarĩjẽpu narẽ roro rupaũ mena átieperiquere átiga tũgoñãeticõãña. Tunu bairoa aperã na cacũgorijere ugoeticõãña. Apeye ùnierẽ ugorã, Dios meerẽ ñroarã mujãã baigarã.

⁶ Tie ũnierē caátinucūrārē butiuro popiye na baio joroque na átigumi Dios. ⁷ Cajǵogoyepure mujǵǵ cǵǵ tie ũnie carorijere mujǵǵ ásupa. ⁸ Ámerē yua, Jesucristo yarǵ áñiriñ nipetirije roro mujǵǵ caátiere jǵnacōǵǵǵ: Ámeo asiarique, bairi roro ámeo awajatutirique, bairi roro ámeo íñatutirique, bairi roro ámeo busupairique, bairi roro ámeo írǵqǵē cǵǵrē jǵnacōǵǵǵ. ⁹ Cajǵogoyepu roro mujǵǵ caátiga nucǵñamirǵqǵērē cajǵnacōǵǵrǵcǵrǵ áñiriñ ámerē yua ámeo ítoepeeticōǵǵǵ. ¹⁰ Jǵcǵ cǵǵawǵmau cabucu jutirore cǵrǵ, cawǵmarō puame cǵ cajǵǵñawasoarore bairo mujǵǵ cǵǵ roro mujǵǵ caátianigarijere jǵnarǵ, cawǵma wǵme caroaro átiǵñajē puamerē mujǵǵ tǵgoñajǵgoyupa. Dios mujǵǵārē caqǵñenoricǵ puame tunu mujǵǵārē qǵñenemoñami, cǵrē bairo áñajē cutajere mujǵǵ cacǵgoparore bairo í. Bairo nemojǵñurō cǵrē bairo áñajē cutiri yua, ñe ũnie rusaeto cǵ mujǵǵ masǵgarǵ. ¹¹ Bairi ámerē yua, nipetirore Jesucristo cǵ caññajoro íñaricaworique maniña. Noa ũna judío majǵ, judío majǵ caǵmerǵ cǵǵ, na rupau macǵǵjērē cayisetarotiricǵrǵ, cayiserotiena cǵǵ, aperopu macǵǵna cǵǵ, posa ũna cǵǵ, paacoteri majǵ cǵǵ, na majǵǵ capaarique cǵgorǵ cǵǵ jǵcǵrōrēǵ bairo niñama. Jesucristo cǵ caññajoro íñaricaworique maniña. Tie nipetiro marǵ caññajē cutie ñe wapa maa. Jesucristo cǵ caññajē cutie roque caññimajǵrǵjē niña. Tunu bairoa cǵǵ, marǵ nipetiro mena nicōǵǵǵami.

¹² Dios puame mujǵǵārē maiñami. Mujǵǵ beseyupi, cǵ yarǵ mujǵǵ caññiparore bairo í. Jǵcǵ cawǵmau cabucu jutirore cǵrǵ, cawǵmarō puame cǵ cajǵǵñawasoarore bairo mujǵǵ cǵǵ roro mujǵǵ caátianigarijere jǵnarǵ, cawǵma wǵme caroaro átiǵñajē cutaje puamerē átiǵñajēcusa. Cabopacarǵrē caroaro cariape na íñamaiña. Na juátinemoña. Tunu bairoa, “Aperǵ netōrō caññimajǵrǵ jǵǵ ániña,” í tǵgoñaeiticōǵǵǵ. Tunu bairoa aperǵrē caroaro nucǵbǵgorique mena na íñaiña. Tunu aperǵ mujǵǵārē roro na caátimiatacǵǵrē, tǵgoenarē bairo roro na caátiere tǵgoña netōcōǵǵǵ. ¹³ Jicoquei ámeo asiaeticōǵǵǵ. Aperǵ na caátie mujǵǵ cajesoetiere na masiriyoya. Jesucristo merē mujǵǵ yaye wapare masiriyoyupi. Bairi mujǵǵ cǵǵ aperǵrē cǵ caátatorea bairo na masiriyobojaya. ¹⁴ Tunu bairoa mujǵǵ caǵmeomairō ñuñi. Tie puame roque nipetirije caroaro mujǵǵ caátie caññimajǵrǵjē niña. Tore bairo ámeo mairǵ, tocǵnacǵ wǵme caroa caññierē mujǵǵ átimasǵgarǵ. ¹⁵ Jǵcǵ poa macǵǵna, jǵcǵ rupaure bairo caña mujǵǵ cǵñupǵ Dios. Bairi caroa yericataje Jesucristo mujǵǵārē cǵ cajorique jǵgori, tǵgoña beseya jǵcǵ majǵrē bairo mujǵǵ caátipeere. Diore, “Jǵǵ mena mu ñujǵñuñi,” qǵñnucǵña.

¹⁶ Tunu apeyera Jesucristo yaye quetire mujǵǵ yeri pǵnarǵ tǵgoñanucǵña. Jesucristo cǵ camasǵrǵjē nipetirije mena ámeo quetibujǵya. Bairi tunu yerǵjōrō mena ámeo busuya. Tunu bairoa Dios caroaro mujǵǵārē cǵ caátiere useanirǵqǵē mena tǵgoñarǵ, butiuro cǵ basapeoya cǵ yaye basarique mena. ¹⁷ Bairi mujǵǵ, Jesucristo yarǵ áñiriñ nipetirije mujǵǵ caátie, bairi mujǵǵ caǵrǵjē cǵǵrē caroaro átiǵñajēcusa. Tunu bairoa Jesucristo marǵrē caroaro cǵ caátiere tǵgoñarǵ, marǵ Pacu Diore cǵ basapeoya.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Mujǵǵ, carōmia, mujǵǵ manapǵǵ na caǵrǵjērē nucǵbǵgorique mena na tǵgousaya. Marǵ Quetiupaure caǵroarǵ áñiriñ bairo mujǵǵ caáto ñuñi.

¹⁹ Mujǵǵ, caǵmua cǵǵ, mujǵǵ ñmoarē na maiña. Caroaro mena na quetibujǵya. Tutuaro mena mujǵǵ caǵrǵjē ñuētǵña.

²⁰ Mujǵǵ, na pǵnaa cǵǵ, caroaro mujǵǵ caátipee cǵǵrē íñauseanigumi Dios. Bairi mujǵǵ pacua na caǵrǵjē nipetirijere tǵgousaya.

²¹ Tunu mujǵǵ, capacua, mujǵǵ pǵnaarē caasiapairǵ na baio joroque na ápericōǵǵǵ. Caroaro mena roque na quetibujǵya. Roro majǵ na mujǵǵ caǵata, na puame na usearitia joroque na mujǵǵ átibujorǵ.

²² Mujǵǵ, paabojari majǵ cǵǵ, mujǵǵ quetiuparǵ ati yepa macǵǵna na caǵrǵjē nipetirijere tǵgousaya. Paabojari majǵ jǵcǵǵārǵ caroaro paayama na quetiuparǵ na caññajoro, jǵǵ mena na useanǵto, írǵ. Bairo caroaro paamirǵcǵǵ, cabero na caññeto puamerē paetiyama. Narē bairo baieticōǵǵǵ. Mujǵǵ puame roque marǵ Quetiupau yaye quetire íroari tocǵnacǵ rǵmu jǵcǵrō tǵnia ape wǵme tǵgoñarǵcǵrō mano na tǵgousaya. ²³ “Camasǵ ũmua jǵǵ caño jǵgori mee, Jesucristo ũmua jǵǵ caño jǵgori puame caroaro jǵǵ paagarǵ,” í tǵgoñarǵ paaya mujǵǵ cawapatarije ũnierē. ²⁴ Merē mujǵǵ masǵña atiere: Caroaro mujǵǵ caátaje jǵgori caroare mujǵǵ jogumi Dios. Mujǵǵ puame Jesucristo, mujǵǵ Quetiupau majǵ, cǵ caroticǵrǵqǵērē mujǵǵ átinucǵña. Bairi caroare mujǵǵ jogumi mujǵǵ yaye caññipee cǵ caqǵñenocǵrǵjērē. ²⁵ Rorije caña roquere roro na caátaje jǵgori popiye na baio joroque na átigumi Dios. Cǵ puame nipetiro camasǵ, paabojari majǵ, o na majǵ capaariquescua cǵǵrē jǵcǵrō tǵnia íñapeoyami.

4

¹ Mujǵǵ, paabojari majǵ quetiuparǵ cǵǵ, mujǵǵārē capaacoterǵrē caroaro na nucǵbǵgoya. Na capaawapatarijere jǵcǵrō tǵni na wapatiya. Mujǵǵ cabaapeere mujǵǵ masiritiepa. Mujǵǵ

cãã, narẽã bairo ı̄mũrecõõrũ mujãã Quetiupau cãgoyoa. Cũ puame mujããrẽ jẽniñabesegumi ati yeparũ ãna, dope bairo na mujãã caatiãnierẽ.

² Apeyera tunu Diore cũ jẽniñãnaeticõãña. Tocãnacã rũmũa jĩcãrõ tũni ape wãme tũgoñarĩcãrõ mano cũ jẽniña. Diore, “Mũ ñujãñũña jãã mena,” qũĩ jẽniña. ³ Tunu bairoa jãã cããrẽ jãã mujãã jẽnibojawa Diopũre, ãñotaricaro mano caroaro cũ yaye quetire camasãrẽ jãã caquetibũjũesẽãmasĩparore bairo ĩrã. Tirũmũpũre na camasĩpeyoetaje nipetiro camasãrẽ Jesucristo cũ canetõõgarijere jãã caquetibũjũmasĩparore bairo ĩrã, jãã mujãã jẽnibojawa. Tiere yũ caquetibũjũesẽãrĩqũẽ jũgori, ato preso jorica wiĩpũ yũ cũrocacõãwã. ⁴ Bairo caroaro cariape mawijaricaro mano camasãrẽ na yũ caquetibũjũparore bairo ĩrã, Diopũre yũ mujãã jẽnibojawa.

⁵ Tunu apeyera, aperã Jesucristore caĩroaena mena cããrẽ caroaro ãnajẽcusa. Ati rãmũrĩrẽ na quetibũjũyua Dios yaye quetire. Na quetibũjũ jãnaeticõãña, yasirema, ĩrã. ⁶ Na mena busũrã, caroaro tũgoroaricaro ñũrõ na busũyua. Useanirĩqũẽ mena busũyua. Bairo ni jĩcãũ ĩcũ mujããrẽ cũ cajeniñarõ, caroaro cũ mujãã yũmasĩgarã.

Saludos finales

⁷ Marĩ yau, Tĩquico, marĩ camairẽ, mujãã tũpũ cũ yũ joya. Cũ puame marĩ Quetiupau cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũpaãninucũũ piñami. Mujãã tũpũ etau, mujããrẽ quetibũjũgumi yũ cabairije nipetirijere. ⁸ Bairo mujãã tũpũ cũ yũ joya, jãã cabairijere mujããrẽ cũ caquetibũjũparore bairo ĩ. Bairo cũ caquetibũjũro, mujãã puame mujãã tũgouseani yerijãgarã tunu. ⁹ Cũ mena Onésimo cawãmecũcũ mujãã ya macã macããcũ cũã águmi. Onésimo puame jãã baire bairo caãcũ, jãã camai, Jesucristo yaye quetire tũgõsacõã ninucũñami. Na, pũgarãrũna mujããrẽ quetibũjũgarãma ato queti cabairije nipetirijere.

¹⁰ Apei, Aristarco cũã mujããrẽ ñurotijoyami. Cũ cũã yũ mena preso jorica wiĩpũ ruiyami. Marco, Bernabẽ tẽñũ cũã, mujããrẽ ñurotijoyami. Merẽ mujãã tũgoyupa cũrẽ mujãã caatĩpee yũ caborijere. Bairo mujãã tũpũ cũ caetaro, caroaro cũ mujãã bocãwa. ¹¹ Apei tunu, Jesús Justo pũga wãme cawãmecũcũ cũã mujãã ñurotijoyami. Jesucristore caĩroari majã, judĩo majã mena macããna, na jeto yũ jũquetibũjũnucũñama Dios cũ carotimasĩrĩpũ macããjẽrẽ. Na cajuãto jũgori, yũ yerĩpũ butioro yũ tũgoñatutuaya. ¹² Apei Epafras cawãmecũcũ cũã Jesucristo yaye cũ cacũrĩqũẽrẽ capaacotei, mujãã ya macã macããcũ ñurotijoyami. Cũ puame Diore jãã cajẽnirõ, cũ cũã mujãã cabairijere mujãã jẽnibojanucũñami, “Jesucristo yaye quetire jãnaetiri, Dios cũ caborore bairo na áticõã ãmarõ,” ĩ. ¹³ Cariapea yũ quetibũjũyua. Butioro mujããrẽ cũ cajẽnibojaro ñiñanucũña. Aperã Laodicea macããna, bairo Hierápolis macããna cããrẽ na jẽnibojanucũñami. ¹⁴ Apei Lucas, marĩ camai, ucotiri majõcũ, mujããrẽ ñurotijoyami. Demas cũã ñurotijoyami.

¹⁵ Na ñuãto marĩ yarã Jesucristore caĩroarã Laodicea macã macããna. Ninfa cawãmecũcũ cũã cõ ñuãto. Bairo tunu nipetiro Diore caĩroarã, cõ ya wiĩpũ caneñanucũrã cũã na ñuãto.

¹⁶ Ati cartare bue yaparori bero, Laodicea macã macããna Jesucristore caĩroari poa macããna cããrẽ na mujãã jowa, “Ati cartare to macããna cũã ti cartare na bueãto,” ĩrã. Mujãã cũã, Laodicea macã macããnarẽ yũ cajorica cartare bueya, mujããrẽ na cajoro.

¹⁷ Arquipo cawãmecũcũre atore bairo cũ mujãã ĩwã: “Marĩ Quetiupau mũrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caroaro mena paayaparoya,” cũ mujãã ĩwã.

¹⁸ Mujããrẽ ñuroti tusau, yũ, Pablo, atie caãñitusari wẽrĩrẽ yũ majũpũna yũ woatũjoya. Tũgoñaña tunu preso jorica wiĩpũ yũ caãnierẽ. Ñe ñnie rusaeto caroare cũ joãto mujããrẽ marĩ Pacũ Dios.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Saludo

¹ Yu, Pablo cawāmecucu, Silvano, bairi Timoteo menarē mujāā yu woajoya ati cartare mujāā ñubueri majā, jāā bairārē bairo caāna Tesalónica macā macāānarē. Tunu bairoa mujāā, marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena jīcārōrē bairo caātiānarē mujāā woajou yu ātiya. Bairi marī Pacu Dios nipetiro mujāārē caroare cū jonemoāto. Tunu bairoa yerijōrō ānajē cūārē mujāā cū jonemoāto.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Bairi tunu tocānacānia, “Dios, jāā mena mu ñujāñña,” jāā ĩnucūña, caroaro mujāā caātiānie quetire tūgori. Bairo tūgori, butioro Diopure mujāārē jāā jēnibojanucūña. ³ Jīcā rāmu rusaricaro mano tocānacānia marī Pacu Dios cū cañājoropu mujāārē jāā tūgoñanucūña, cū mena caroaro tūgoñatuari jīcārō tūni mujāā caātiānie jūgori. Tunu bairoa caroaro āmeo mairīqūē mena camasārē na mujāā juātiāninucūña. Tunu marī Quetiupau Jesucristo marī cū canetōpeere tūgoñarī roro popiye tāmnonucūmirācūā, caroaro jīcārō tūni cū yaye quetire mujāā tūgousacōā ninucūña.

⁴ Yu yarā, Dios mujāārē ĩnamaiñami. Bairo mujāārē ĩnamairī, mujāā cūārē mujāā beseyupi, cū yarā mujāā caāniparore bairo ĩ. Tiere jāā cūā merē caroaro jāā masīña. ⁵ Mai, jāā puame mujāārē Dios yaye caroa queti camasārē cū canetōōriqūē quetire jāā quetibujūwu. Bairo mujāārē tie quetire quetibujūrā, jāā risero mena jeto mee jāā quetibujūwu. Espiritu Santo cū catuuarije mena cūārē āti ĩñorī mujāārē jāā quetibujūwu. Tunu bairoa jāā caquetibujūrije macāājē queti, “Caroa queti cariape macāājē ñña,” mujāā caīparore bairo ĩrā, caroaro cariape jīcārō tūni mujāārē jāā quetibujū masīōwū. Bairo mujāā tūpu quetibujū āna, caroaro nūcūbugoriquē mena jāā ātiāmu, caroaro mujāā caātiānipeere bori. Tiere merē caroaro mujāā masīrā.

⁶ Bairi mujāā puame cūā jāā caātiānajērē ĩñacōrī caroaro mujāā ātiāninucūña. Tunu torea bairo marī Quetiupau cūārē ĩñacōrī caroaro jīcārō tūni mujāā ātiāninucūña. Bairi tunu Espiritu Santo mujāā yeripu useanirīqūē mena mujāā tūgousao joroque cū caāto jūgori popiye tāmnomirācūā, caroaro mujāā tūgousawu Dios yaye caroa quetire. ⁷ Tore bairo mujāā caātiānierē nipetiro Macedonia, bairi Acaya yepaa macāāna catūgousari majā cūā mujāārē na ĩñacōō joroque caroaro mujāā ātiāmu. ⁸ Mujāā caquetibujūro jūgori marī Quetiupau yaye queti nipetiropu jesapetiro baiya. Macedonia, bairi Acaya yepaa jeto mee ētarō baiya. Tocānacāpau puā etajesapetiro baiya Dios yaye queti yua. Tunu bairoa nipetiropu macāāna camasā Dios mena mujāā catūgoñatutuānie cūārē masīñama. Bairi jāā puame dise ũnie caroaro mujāā caātiānierē aperā camasārē jāā quetibujūnetoetinucūña, nipetiro mujāā caātiānierē na camasīrō jūgori yua. ⁹ Na puame roque jāārē quetibujūnucūñama mujāārē jāā cañnarāetaro caroaro jāārē mujāā caātajere. Tunu bairoa wericarā mujāā cañroanucūrārē jāānarī, cacati cariape caācū Dios puamerē mujāā catūgousajūgoriquere jāā quetibujūnucūñama. Bairo cūrē tūgousari bero yua, cū caborore bairo jeto ātiri cū jettore cū mujāā caātiānijūgorotinucūrījē cūārē jāā quetibujūnucūñama. ¹⁰ Tunu bairoa Dios macā Jesús amūrecōopu caātācū tunu ati yepapu cū catunuatīpeere nocārō caroaro mena mujāā cacoterije cūārē jāā quetibujūnucūñama. Cū, Jesucristorea cariacoatācū cū caānimiatacūārē, cū catiopyupi Dios tunu. Bairi Jesús puame roque roro popiye netōrō marī catāmubujūiopeere marī netōmasīō joroque āsupi.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

¹ Yu yarā, mujāā majūpu merē mujāā masīña atiere: Mujāārē jāā caññāñesēārīqūē cabūgoro majūā āmewū. ² Bairo cabaimiatacūārē, Filipo macāāna jāā ĩroaetiri tutuaro mena roro jāā ātiepewā. Tiere merē mujāā masīña. Bairo jāārē roro na caātiepemiatacūārē, Dios puame jāārē cū cajuāto jūgori cū yaye queti camasārē cū canetōōriqūērē mujāārē jāā quetibujūwu. Tunu bairoa popiye tāmnomirācūā, Dios cū cajuāto jūgori tūgoñatutuarique mena mujāārē jāā quetibujūwu Dios yaye quetire. ³ Mai, jāā puame Dios yaye quetire cabūgoro quetibujūnucūrā mee jāā āpu. Tunu bairoa roro jāā caātigarije jūgori noa ũna camasārē ĩtorā mee tore bairo jāā quetibujūwu. ⁴ Bairo puame roque āmi Dios: Jāārē ĩnamairī jāā bese yaparori bero, cū yaye queti camasārē cū canetōōriqūē quetire jāā quetibujū rotijowī camasārē. Bairi jāā puame tie quetire mujāārē jāā quetibujūnucūña. Bairo jāā caquetibujūrijere camasā na ĩñajesoāto ĩrā mee, tore bairo jāā quetibujūnucūña.

Dios, jáa yeri nipetirore caññabesemasí puame roque quññajeso joroque írã, tore bairo jáa quetibujñucũña. ⁵ Merê mujãã masířã: Di rũmu ùno daqueoriaca mujããrê jáa busyeru. Tunu bairoa jáa cadinero wapatapeere tũgoñarí mujããrê jáa quetibujneru. Dios cũã torea bairo cariape masíñami. ⁶ Tunu bairoa di rũmu ùno aperã camasã jáãrê caroaro netõrõ jáa na caátiroapee ùnierê jáa macãerpũ. Mujãã cũãrê tore bairo jáa mujãã caátipeere jáa macãerpũ.

⁷ Jáa puame Jesucristo cũ cajoricarã apóstolea majã ãnirí, tore bairo mujããrê tutuaro mena caátirotimasířarã majũ nimirãcũã, tore bairo jáa átirotiepu. Cawímarã na cabairore bairo puame roque mujãã watoare jáa baiñesẽãwũ. Jicãõ carõmio cõ pũnaarê cabutio caroaro cõ pũnaarê na ññanũñjeri na quẽnonucũñamo. ⁸ Torea bairo jáa cũã mujããrê butiuro caññamairã ãnirí Dios yaye quetire caroaro mujããrê jáa quetibujwũ. jõ ape watoara nocãrõ majũ mujããrê mairí, mujããrê cariabojagarãrê bairo majũ jáa ãni tũgoñanucũwũ! ⁹ Yu yarã, mujãã masířã: Popiye tãmuomirãcũã, jáãrê carusarijere bõcagarã, tutuaro mena jáa paanucũwũ. Tocãnacã rũmu, ñami, amurecõõ jáa paanucũwũ. Topũ Dios yaye caroa quetire quetibujũ ãna, ni jicãũ ùcũ mujãã mena macããcũrê apeye ùnierê cũ jeni patowãcõgaena, tore bairo butiuro jáa paãninucũwũ.

¹⁰ Merê tiere mujãã cũã mujãã ññawũ. Torea bairo Dios cũã í masíñami caroaro jicãrõ tãni jáa caátianajerẽ camasí ãnirí. Tunu bairoa mujãã ñubueri majã mena ññatutiricaro mano caroaro cariape jáã átianinucũwũ. ¹¹⁻¹² Tunu bairoa mujãã masířã: Mujãã yeripũ Dios mena mujãã tũgoñanemomasíõ joroque írã, caroaro tocãnacãũpurea mujããrê jáa juãtinemonucũwũ. Capacũ cũ pũnaarê caroaro na daqueori cũ cabeyomasířõrẽã bairo caroaro cariape mujããrê jáa juãtinemonucũwũ. Tunu bairoa Dios yarã caroaro jicãrõ tãni na caátianinucũrõrẽ bairo caroaro mujããrê jáã átianirõtiucũwũ. Tore bairo mujããrê jáã átirotiucũwũ mujãã, Dios cũ cabesericarã, cũ carotimasířiprapũ nocãrõ cũ catutuarijere caññaparã majũ mujãã caãnoi.

¹³ Bairi butiuro Diopure mujããrê jáã jẽnibojanucũña. “Mu ñujãñũña jáã mena,” cũ jáã í jẽninucũña tocãnacã rũmua. Mujãã puame mai Dios yaye caroa quetire jáã caquetibujuro tũgori, caroaro jicãrõ tãni mujãã tũgousawũ. “Camasã yaye queti mee, Dios yaye queti majũ roque niña,” írĩ cariape mujãã tũgousajũgowũ. Bairi cariapea Dios yaye queti majũã niña tie mujããrê jáã caquetibujñucũrĩjẽ. Bairo mujãã tiere catũgousaricarã puamerẽ tie caroa queti jũgori caroaro ãnajẽcũna majũ mujãã tuao joroque mujãã átitya. ¹⁴ Yu yarã, tiere mujãã caíroaro jũgori mujãã cũã roro popiye mujãã tãmuo joroque mujãã ãma mujãã ya yepa macããna. Mujãã cabairicarorea bairo roro popiye tãmuowã Dios ya poa macããna Jesús yarã Judea yeparũ caãna cũã. Na cũãrê na ya yepa macããna judío majã roro na átiepewã. ¹⁵ Na, judío majãna niñama marí Quetiupau Jesure capajãñricãrã. Torea bairo na pajĩãrenucũñupã profeta majã ãnana cũãrê. Bairo caátana ãnirí jáã cũãrê jáã acurewiyojowã. Bairo caãna ãnirí nipetiro camasã marí ùnarê boetinucũñama. ¹⁶ Jáã puame, judío majã caãmerã cũã na canetõmasípeere borã, Dios yaye quetire jáã caquetibujugamiatacããrê, jáã quetibujũ rotietinucũñama. Tore bairo na caátirotiẽtie jũgori nocãrõ paio niña na yaye wapa puame. Bairi ãme majũ tie wapa roro popiye na tãmuo joroque cũ caátipa rũmu cõñarõ majũ baiya yua.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Yu yarã, mujããrê jicã yutea cãrõ jáã caãweyoricaro bero, mujããrê ññetimirãcũã, tocãnacãnia jáã yeripũ jáã tũgoña ãninucũña. Bairo mujããrê tũgoñarí butiuro jáã ññarãganucũña tunu. ¹⁸ Bairi mujãã ture jáã ágatũgoñaña bairãpua. Bairpua, yu, Pablo puame, “Capee majũ mujããrê ñiña ñesẽãnucũgu,” mujãã ñimiwũ. Bairo yu caátigamiatacããrê, wãfí puame tore bairo yu átimasíẽtõ joroque yu átinucũñami. ¹⁹ Bairi, ¿noa puame mena tũgoña useanirí cariape jáã tũgoñatutuabujiocuti? ¿Noa mena jũgori jáã yeripũ jicãrõ tãni jáã catũgoña useaniríjẽ tõ ãnipetibujiocuti? jMujãã mena roque tore bairo jáã baimasířã, marí Quetiupau Jesucristo nemo ati yeparũ cũ catunuatí rũmu caãno yua! ²⁰ Mujãã, mujãã ãniña jicãrõ tãni jáã yeripũ jáã tũgoña useanio joroque caãna majũ.

3

¹ Bairo nucã jĩãtietimiacũ yua, “Jicãũã ato Atenas macãpua yu tuacõãgu,” ñiwũ yu baparãrê. ² Bairo írĩ yua, marí yau Timoteore mujãã tũpũ cũ yu jowũ. Cũ puame Jesucristo yaye caroa queti macããjẽrê Dios cũ caquetibujurotirore bairo jáã mena cajuquetibujñemonucũũ majũ niñami. Bairi mujããrê quññã ãpãro í, cũ yu jowũ mujãã tũpũ. Tunu bairoa mujããrê nemojãñurõ Dios mena mujãã tũgoñatutanemo joroque cũ ãpãro í, cũ yu jowũ. Dios mena mujãã catũgoñatutuarije mena nemojãñurõ mujãã yeri ñunemo joroque cũ ãpãro í, mujããtu cũ yu jowũ. ³ Bairo mujããrê juãcure bairo cũ caãto yua, ni ùcũ mujãã mena macããcũ popiye baimicũã, cũ cayarapuaetiparore bairo írã, cũrê mujããrê jáã ññarõtijowũ. Merê mujãã masířã atie popiye marí catãmuonucũrĩjẽrê. ⁴ Tunu apeyera, mai mujãã mena ãnarũ roro popiye tãmuorí mujãã cayarapuaepeere mujããrê jáã quetibujwũ. Bairo mujããrê

jää caiquetibujuricarorea bairo, cabero roro mujää tãmuõnupã. Merë tiere mujää masiña. ⁵ Bairo cabairijere nucãetimiácú, dope bairo cariapea Dios mena mujää catũgoñatutuñierë masiñu, cã yu jëñinarotijowu Timoteore. Mai, yu puame, “Wãti narë carorije macããjë puamerë na átinemo joroque átibujoiuñi,” i tũgoña uwiri, cã yu jowu. Tunu bairoa jicãrõ tãni caroaro mujää caatiãmericõãta, jãã paarique cabũgoro macããjërë bairo tuabujoro i tũgoñarí, cã yu jowu mujää tũpue.

⁶ Bairo mujäätu Tesalónica yu cajoricu Timoteo ãmerë atopu tunuetayami tunu. Bairo mujää tũpu caetaatacu caroa majũ jãã queti jeatũpi: Caroaro jicãrõ tãni Dios mena tũgoñatutuari, caroaro mujää caãmeomai ãninucũrjërë quetire jãã quetibuju etaami. Masiritiricarõ mano caroaro mena jãã mujää catũgoñacõãnie cããrë jãã quetibujetaami. Bairo jããrë camasiritiena ãniri nocãrõ butiõro, mujããrë jãã cãã jãã caññagarorea bairo mujää cãã butiõro jããrë mujää caññaganucũrjërë jãã quetibujumi Timoteo. ⁷ Bairo cabairo jũgori, yu yarã, nocãrõ popiye cabairã ãniri yaparuarique watoa nimirãcãã, caroaro jicãrõ tãni mujää caatiãnierë queti tũgori jãã yeri ñutũgoñaña ãmerë. ⁸ Bairo marí Quetiupau mena tũgoñatutua jãnaetiri caroaro mujää caatië quetire tũgorã, yeri catinemorãrë bairo jãã tũgoñaña yua. ⁹ Bairi, ¿dope bairo puame, “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” netõjãñurõ mujää jũgori Diore jãã caĩpee to ãnibujocuti? Tunu bairoa caroaro mujää caatiãnierë nocãrõ jãã useani tũgoñaõ joroque jãã mujää caatiere ñnarí, ¿dope bairo puame netõjãñurõ Diore jãã cajëñipee to ãnibujocuti? Tore bairo ñjãti masiã mano. ¹⁰ Bairi jãã puame amũrecõo, ñami Diore patowãcõrãrë bairo tocãnacã rũmua cã jãã jëñinucũña, mujää tũpu jãã majũpua mujããrë cã caññarotiparore bairo ñrã. Tunu bairoa jicãrõ tãni ñe ñnie rusaricaro mano Dios mena mujää catũgoñatutuapeere quetibuju masiõgarã, tore bairo cã jãã i jëñi ãninucũña.

¹¹ Bairi marí Pacu Dios cãã marí Quetiupau Jesucristo mena mujããrë jãã caññarãpãrore bairo i, cã cãjuãtinemorõ roque jãã boya. ¹² Tunu apeyera marí Quetiupau puame nemojãñurõ mujää yeripu cürë masiñemori tocãnacãũpua, mujää ãmeo maimasiõ joroque cã áparo. Mujããrë jãã camainucũrõrëã bairo mujää cãã aperã nipitirore na mujãã maimasiõ joroque cã áparo. ¹³ Tunu bairoa caroaro jicãrõ tãni mujää yeripu mujää tũgoñatutuaõ joroque cã áparo. Caroarã ñe ñnie cawapa cũgoena Dios cã caññajoro mujää ãnio joroque cã áparo marí Pacu Dios, marí Quetiupau Jesucristo nipitiro cã yarã ángelea mena ati yepapu cã tunuatí rãmũrë yua. Bairoa to baiãto.

4

La vida que agrada a Dios

¹ Yu yarã, apeyera marí Quetiupau Jesucristo cã carotiro jũgori atore bairo mujããrë jãã átirotiya: Marí Pacu Dios cã caññajesorije ñnierë mujããrë jãã caquetibujuricarorea bairo jicãrõ tãni caroaro áticõã ninucũña. Merë torea bairo mujää átianña bairãpua.

² Merë mujää masiña marí Quetiupau Jesucristo cã carotimasirjërë jũgori mujããrë jãã caãtiroticũrjũrë. ³ Caroarã, cã cajericaworicarãrë bairo caãna, cã yarã ñe ñnie carorije aperã mujää caãno boyami Dios. Ati rupau mena roro átieperique ñnierë aperã, caroaro mujää caãno boyami. ⁴ Bairi canũmocũcu, cã ñumo majũ mena jeto nucãbũgorique mena, ñe ñnie wapacutato mano, caroa wãme cã caatiãnimasirõ ñuña. ⁵ Diore camasiña na rupau caborore bairo, roro átaje mena na caãtinucũrõrë bairo ápericõãña. ⁶ Tunu bairoa ni jicãũ ùcã apeí ñumo ùcõrë ñtõri, roro cã átiepeeticõãto. Tore bairo caãtipairãrë tutuaro mena roro na baio joroque átiyami marí Quetiupau. Tie nipitirijere merë mujããrë jãã quetibuju yaparowu. ⁷ Mai, Dios puame, “Roro caatiãna majũ na ãmarõ,” i mee, marí beseyupi. Cã yarã, cã caricaworicarã caroarã marí caãno puamerë bou, marí beseyupi. ⁸ Bairi ni ùcã atie jãã caãtirotirijere cã caboeticõãta, camasocũ ùcãrë cã baibotioũ mee baiyami. Dios, mujããrë Espiritu Santore cajoricu majũ puame roquere cã baibotioũ átiyami.

⁹ Apeye, ñubueri majã mena ãmeo mairiõqũe macããjë puamerã capee mujää yu caquetibujwoatujopee mee niña. Merë Dios puame tocãnacãũpua mujää ãmeo maimasiõ joroque mujää ásupi. ¹⁰ Merë torea bairo nipitiro marí yarã ñubueri majã Macedonia yepa macããnarë caroaro na mujää mai ãninucũña. Bairi jãã yarã, nemojãñurõ mujää caãmeomaimasirjërë to ãninemonutuaõ joroque mujää caãto roque jãã bomajũcõãña.

¹¹ Caroaro yeri jõrõ jãñuripua ãnicõã ninucũña. Aperã taripu patowãcõ ñesëãeticõãña. Mujää majũã mujää yaye paarique mujää cacũgorijere caroaro jicãrõ tãni paacõã ninucũña mujããrë jãã caquetibuju cũricãrõrëã bairo yua. ¹² Tore bairo mujää caatiãnimasiatã, aperã caroaro nucãbũgorique mena mujää ññagarãma. Tunu bairoa dise ñnierë cabopacaena majũ mujää tuagarã, caroaro jicãrõ tãni mujää capaa ãnimasiatã yua.

El regreso del Señor

¹³ Yu yarã, tũgopeoya: Cariacoatana Jesucristo yarã na cabairije macããjë cããrë mujää camasirõ jãã boya. Tiere mujää camasiõpata, aperã Diore catũgoussanarë bairo Jesucristo

cū catunuatípee mena mujãã tũgoñatutuacoteetibujiorã. Bairi tiere mujãã camasĩrõ jãã boya. ¹⁴ Merẽ cariape Jesús riacoamicãã, tunu cū cacatiriquere marĩ masĩña. Bairo cariape camasĩrã marĩ caãmata, “Jesure cū cacatioricarorea bairo, cãrẽ tũgousari cariaricarã cũãrẽ na catiogũmi Dios,” marĩ i masĩmãjũcõãña.

¹⁵ Bairi mujããrẽ atore bairo jãã quetibũjũya marĩ Quetiupau cū caquetibũjũrotiro jũgori: Marĩ Quetiupau nemo cū catunuatĩ rãmãrẽ mai marĩ, cacatiocõãna pũame, cariaricarã jũgoye marĩ jeãecotigarã. ¹⁶ Mai, cajũgoye jĩcãũ carotĩ ya riserore marĩ tũgogarã. Jĩcãũ arcãngel cū cabusãrijere marĩ tũgogarã. Tunu bairoa Dios yaro putiricarõ trompeta cũãrẽ marĩ tũgogarã. Bairi marĩ Quetiupau cãã cū majũpũa umũrecõõpũi ruiatĩgũmi. Bairo cū caruiatõ yua, Jesucristore tũgousari cariaricarã pũame catitunujũgogarãma. ¹⁷ Bairo na cacatinemorõ beropũ marĩ ti yũteare cacatiãna pũame na jĩcãrõ marĩ jeãecogãã oco poari watoapũ yua. Bairo oco poapũ ánã, marĩ Quetiupãure jõbũipũ cū marĩ bocãgarã. Bairo marĩ Quetiupãure cū bocãetari, cū mena tocãnacã rũmũa marĩ ãnicõã ninucũgarã. ¹⁸ Bairi mujãã pũame atie jãã caquetibũjũrijere tãgori tocãnacãũpũa ãmeo yeri ñuo joroque ãmeo átinemoña.

5

¹ Yũ yarã, marĩ Quetiupau cū catunuatípee pũamerã, “Ti yũtea, o cū miipũ majũ atĩgũmi,” mujãã yũ caĩwoatũjõpee mee ñña. ² Merẽ caroaro majũ mujãã masĩña: Marĩ Quetiupau pũame, “Ti rũmũ etagũmi,” caĩmasĩã mani rũmũ majũ tunu etagũmi. Jĩcãũ yajari majõcũ ñami camasĩã mano cū cayajau etarore bairo camasĩã mano etagũmi ati yeparũre. ³ “Caroaro yerijõrõ merẽ marĩ ãnicõãña. Ñe ùnie maniña,” camasã na caĩño, caño tusarõa, na cayasipa rũmũ na etagarõ. Carõmio bairi rupau caãcõ, pũnaa cutigo, caño tusarõa cõ caw-isiõjũgorore bairo na etagarõ. Cõ pũame cõ capũnaa cutipeere dope bairo rutimasĩtĩñĩamo. Toreã bairo dope bairo rutimasĩtĩgarãma na cayasipee narẽ caetarijere.

⁴ Yũ yarã, mujãã pũame canaitĩãrõpũ caãnarẽ bairo mujãã baietiya. Bairi mujããrẽ, marĩ Quetiupau cū catunuetari rãmũ pũame yajari majõcũre eta acũoricarore bairo mujãã camasĩtõ mujãã eta acũoetigarõ. ⁵ Nipetiro mujãã carõa macããjẽrẽ caãna ãnirĩ cabusuro macããna umũreco macããnarẽ bairo caãna mujãã ãniña. Carõrije macããjẽrẽ caãtipairã, ñami canaitĩãrõ macããnarẽ bairo caãna mee marĩ ãniña. ⁶ Bairi aperã na cabainucũrõrẽ bairo masacatiẽna cabaicoteetiparã marĩ ãniña. Cacãnirãrẽ bairo baiena, masacatiri caroaro caãtiãnicoteparã marĩ ãniña marĩ Quetiupãure. ⁷ Camasã cacãnirã ñamirẽ cãninucũñãma. Aperã caeticũmupainucũrã cũã ñamirẽã eticũmunucũñãma. ⁸ Marĩ pũame roque cabusuro, umũreco macããnarẽ bairo caãna ãnirĩ tocãnacãnia carõa macããjẽ jetore caãtiãnicotenucũparã marĩ ãniña ti rãmũ caetaparo jũgoye. Dios mena marĩ catũgoñatutuarije, marĩ caãmeomaimasĩrĩjẽ jũgori wãtĩrẽ marĩ ãnotagarã. Soldau ãpõã jũtiro mena cū rupãure jãñĩtori cã caãnorẽã bairo marĩ cãã Dios marĩ cū canetõõpeere caroaro marĩ átiãnicotegarã. ⁹ Mai, marĩ, cãrẽ catũgõusarã pũame, “Roro popiye cabaiparã nigarãma,” ñĩ cū cabesericarã mee marĩ ãniña. Marĩ Quetiupau Jesucristo jũgori cū canetõjãtiparã majũ roque marĩ ãnijũgoyupa. ¹⁰ Bairi Jesucristo pũame marĩ yaye wapa jũgori yucupãipũ riayupi. Cacatĩrã, o cariaconoã nimirãcũã, cū, Jesucristo cū cacatinemorĩcãrõrẽã bairo marĩ cũã cū jĩcãrõ marĩ cacatiãnipeere bou, marĩ riabojayupi. ¹¹ Bairi mujãã cũã tocãnacãũpũa ãmeo yeri ñuo joroque, yeri tutuarã ãmeo átinemoña. ãmerẽ tore mujãã caãmeo átiãninucũrõrẽã bairo ãmeo áticõã ninucũña.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Yũ yarã, apeyera atore bairo mujããrẽ jãã átirotiya: Mujãã watoa capaãna, marĩ Quetiupau cū caborore bairo mujããrẽ caquetibũjũ jũgonucũrãrẽ nucãbũgorique mena na ñña. ¹³ Bairo mujããrẽ caroaro na cãjũátinemorõ jũgori, na ñroari bũtũoro na maĩña. Tocãnacãũpũa ãmeo asiaricarõ mano caroaro yeri ñurã ãnicõã ninucũña.

¹⁴ Tunu bairoa, yũ yarã, atie cũãrẽ mujããrẽ jãã átirotiya: Capaagaena, cateeyepairãrẽ tutuaro mena na quetibũjũya. Aperã yapapuarãrẽ bairo caãna cũãrẽ yeri ñuo joroque na ãsa. Tunu bairoa cayeri tũgoñatutuawepũẽna ùna cũãrẽ caroaro na jũátinemoña. Nipetiro camasãrẽ pajutiricarõ mano caroaro jĩcãrõ tũni na quetibũjũya.

¹⁵ Tunu apeyera tũgomasĩña: Ni ucũ roro mujããrẽ cū caápata, mujãã pũame cũã roro cū átiãmeticõãña. Atore bairo pũame ãsa: Tocãnacãni jãñũrĩpũa carõa macããjẽ pũamerẽ na átiãmeña. Mujãã majũ cũã tore bairo átiri, nipetiro camasã cũãrẽ carõa wãme jetore na átiãninucũña.

¹⁶ Tocãnacã rãmũa useanirõ caroaro áticõã ninucũña marĩ Quetiupau cū caĩñajoro. ¹⁷ Di rãmũ rũsaricarõ mano tocãnacãnia Diore cū jẽnicõã ninucũña. ¹⁸ “Dios, jãã mena mu ñũjãñũña,” qũĩ jẽninucũña, nipetiro mujãã caãtiãnierẽ ñnarĩ yua. Jesucristore catũgõusarã ãnirĩ tore bairo mujãã caãtiãnipeere boyami Dios.

¹⁹ Mújãã yeripũ Espiritu Santo jãgori caroa wãme mujãã caátinucũrĩjẽrẽ to yasio joroque ãmeo ápericõãña. ²⁰ Tunu bairoa Dios na cũ camasĩõrõ jãgori caquetibũjũnucũrã yaye quetire tãgoteeticõãña. ²¹ Bairãpũa, tãgoñamasĩrĩ caroarõ tãgoña beseya na caquetibũjũrijere. Caroa wãme na caquetibũjũrijere puamerẽ átiãña. ²² Tocãnacã wãme carorije macããjẽrẽ jãnarĩ tunu átinemoeticõãña.

²³ Tõrecũ, marĩ Pacũ Dios marĩ yeri ñuo joroque caácũ puame caroarã ñe ùnie wapa cãgoena mujãã ãnio joroque cũ áparo. Mujãã rupũ, mujãã yeri, mujãã camasacũtiãnie nipetirore caroarã ãgueri mánarẽ bairo mujãã cũ áparo Dios, marĩ Quetiupũ Jesucristo cũ tunuatũparo jãgoye. ²⁴ Mujããrẽ cabesericũ cañũ majũ niñami. Bairi nipetiro atiere cũ caĩrcãrõrẽã bairo átimajũcõãgũmi.

Saludos y bendición final

²⁵ Yũ yarã, jãã cããrẽ Diõpũre jãã mujãã jẽnibõjanucũwã.

²⁶ Marĩ yarã nipetiro catãgõũsari majãrẽ caroarõ ñucãbũgorique mena na bocãri tocãnacããpũa ãmeo jẽninucũña.

²⁷ Bairi marĩ Quetiupũ cũ carotiro mena nipetiro marĩ yarã ñubueri majãrẽ mujãã yũ jãgõbue rotijõya ati carta mena yũ caquetibũjũwoatũjõrijere.

²⁸ Marĩ Quetiupũ Jesucristo caroare mujãã cũ jonemoátõ mujãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Saludo

¹ Yu, Pablo cawāmecucu, Silvano, bairi Timoteo menarē mujāā yu woajoya tunu ati cartare mujāā űubueri majā, jāā bairārē bairo caāna Tesalónica macā macāānarē. Tunu bairoa mujāā, marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena jīcārōrē bairo caānarē mujāā quetibujū woajou yu átiya. ² Caānijūgoro atore bairo mujāārē űiña: Marī Pacu Dios, bairi marī Quetiupau Jesucristo mena mujāārē caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, jīrīājāñurō Dios mena mujāā tūgoña tutuanemonucūña. Tunu bairoa tocānacāpua mujāā caāmeomairījē cūā jīrīājāñurī to āninemo joroque mujāā átiya. Bairi jāā puame tiere tūgoñarī, “Mu űujājāñuña jāā mena,” Diore jāā ĩnucūña, tore bairo cajēninucūpee jāārē cañurō caāno jūgori. ⁴ Bairi tocānacāpau macāāna űubueri majā tare etarā, caroaro mujāā caātīānierē jāā quetibujūnucūña. Atoare bairo jāā ĩnucūña nipetirore: “Marī yarā Tesalónica macā macāāna bātioro popiye baimirācūā, ‘Ñugaro. Tūgoñaenarē bairo marī tūgoñanetōōcōāgarā,’ ĩnucūñama. Bairo ĩrī, Jesucristo yaye quetire jānaena cū mena tūgoñatutucōā ninucūñama,” jāā ĩ quetibujūnucūña nipetirore.

⁵⁻⁶ Bairo roro popiye baimirācūā, canucārā ānirī Dios cū carotimasīrīpau caáparā majū mujāā āniña. Dios puame, “Yutu na caatō űuña,” ĩñami. Mujāārē roro caāna roquere popiye na bairo joroque na átigumi Dios. Bairi noa űna tiere catūgoñarā, “Cariape átiyami Dios,” ĩ masīñama. ⁷ Dios puame popiye mujāā cabairijere mujāā yerijāāō joroque mujāā átigumi. Jāā cūārē bairoa jāā átigumi, marī Quetiupau ati yepapu nemo cū catunuetari rūmu caāno. Cū yarā ángelea catutuarā mena űmrecōopu peero caāwāmūrījē űnie watoapu cū caatī rūmurē tore bairo marī átigumi. ⁸ Ti rūmurē Diore camasēnarē popiye na bairo joroque na átigu átigumi marī Quetiupau Jesucristo. Camasā na carorije wapare cū canetōōrīqūē macāājē caroa quetire caboēnarē popiye na bairo joroque na átigu átigumi. ⁹ Na puame marī Quetiupau mena manigarāma. Bairi cū catutuarijere, cū caasiyabatorije cūārē di rūmu űno ĩñaetigarāma. Apero nocārō cayoaropu cū carerā ānirī popiye baigarāma tocānacā rūmu. ¹⁰ Jesús nemo cū catunuetari rūmu cū yarā qūīroagarāma. Nipetiro cū yaye quetire catūgoñsarā cū basapeogarāma. Mujāā, Tesalónica macāāna, merē mujāā cūā cū yaye quetire mujāārē jāā caquetibujūro bero, tiere mujāā tūgousawu. Bairi mujāā cūā cū mujāā basapeogarā ti rūmu caāno.

¹¹ Bairo mujāā caátiparore bairo ĩrā, tocānacānia mujāārē Diopure jāā jēnibojanucūña. Atoare bairo jāā ĩnucūña: “Tesalónica macā macāāna, mu cabesericarā majū na caānoi, caroaro átiānjērē na joya. Tunu mu cajuátimasīrījē jūgori nipetiro caroaro na caátigarijere na átimasī āmarō. Jesucristo mena catūgoñatutuarā ānirī cū carotirore bairo na átimasīpēcōā āmarō,” jāā ĩ jēnibojanucūña marī Pacu Diore. ¹² Tore bairo mujāā, Tesalónica macā macāāna, caroaro mujāā caátore ĩnarā, camasā nipetiro marī Quetiupau Jesucristore qūīroagarāma. Jesucristo puame cū pacu, Dios mena mujāārē ĩñamāñami. Bairi cū pacu cū caījūgoyeticūrīcārōrēā bairo mujāā cūārē mujāā ĩroagumi Jesús.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

¹ Apeyera tunu yu yarā, yu bairārē bairo caāna, mujāārē yu quetibujūnemoña. Marī Quetiupau Jesucristo nemo cū catunuetapa rūmu, marīrē nei acū cū cabaipeere, cū mena marī canēñapa rūmurē mujāā yu quetibujūnemoña: ² Mujāā catūgoña āninucūrōrēā bairo tūgoñacōā ninucūña. Ape wāmerē tūgoñamawijaeticōāña. “Merē etaya Jesús cū catunuetari rūmu,” aperā ricauti na caquetibujūrijere caānorē bairo tūgoeticōāña. Bairi aperā, “Espíritu Santo cū camasīōrījē jūgori jāā ĩña,” o “Aperā camasīrā na caquetibujūrijere jūgori jāā ĩña,” o “Carta mena na caquetibujūro jūgori jāā ĩña,” na cañata, caānorē bairo na tūgoeticōāña. Jīcārā, “Pablojāā bairo woatu quetibujūjupa,” cañā nimirācūā, cañtopairā ĩñama. ³ Petoaca queti mena tūgomawijaeticōāña. Bairo puame baigaro: Marī Quetiupau nemo cū caetapa rūmu jūgoye, capāārā majū Diore cabaibotiori majā nigarāma. Bairo na cabairipaua na mena macāācū jīcāñ rorije caátipai cañuecū majū buiaetagumi, cabero peero caūpetietopu caápau puame. ⁴ Cū puame Diore caññatei ānirī Dios yaye macāājē nipetirije caroa tūgoñarīqūērē boetigumi. Diore marī cañroarije űnie cūārē boetigumi. Templo Dios ya

wiipw cããrê trono quetiupaw ruiricaropw jããnumugumi, “Diore bairo caãcũ yw ãniña,” caĩ ãniri. Tunu bairoa camasãrê, “Dios niñami,” na iõ joroque na baitogumi.

⁵ Merê mujãã mena ãcũ, atorea bairo mujããrê yw quetibujwuw. Tiere mujãã masirã. ⁶ Mujãã puame merê mujãã masiña rorije caãtipai tãmurĩ cũ caapériere. “Dios cũ caĩcũrĩcã rãmw caetaparo jũgoye etabuia masĩtĩñami,” mujãã i masiña. ⁷ Bairo tãmurĩ cũ caapĩrimiatacũãrê, merê roro camasãrê cũ caãtipae cõñarõ majũ baiya. Bairo cũrê caẽnotaw cũ capitiwioparo jeto rusaya cũ cabuiaetaparo jũgoye. ⁸ Bairo cũ capitiwioporo bero buiaetawumi rorije caãtipai puame. Bairo cũ cabuiaetamiatacũãrê, marĩ Quetiupaw Jesũs puame cũ camasĩrĩjê jũgori cũ pajĩãrocacõãgumi. Tunu bairoa nemo cũ caetari rãmw caãno cũ caasiyarije jũgori cũ yasio rocacõãgumi. ⁹ Mai, Jesũs cũrê cũ capajĩaparo jũgoye, capee camasãrê iõri átijẽño iñogumi rorije caãcũ puame. Wãtĩã quetiupaw, Satanãs cũ camasĩõrĩjê jũgori capee átijẽño iñogumi cariape mee macããjêrê. ¹⁰ Bairo capee wãme na itomasĩgumi peeropw caãpãrãrê. Na puame cariape quetibujuriquere caboena ãniri, tunu Jesucristo camasã na carorije wapare cũ canetõõrĩqũê cũãrê caboena ãniri peeropw caãpãrã majũ nigarãma. ¹¹ Bairo Dios puame ricaati na catũgousarije jũgori wãtĩ narê cũ caĩtorijere na eñotabojetigumi. ¹² Bairo na cabairoi, “Peeropw na yw jowu,” na iõgumi Dios, nipetiro cariape quetibujuriquere catũgogaenarê, carorije jetore caãtijesorã na caãno jũgori.

Escogidos para ser salvados

¹³ Cabaimiatacũãrê, jãã puame tocãnacãnia marĩ Pacw Diore, “Mw iñujãñiña jãã mena,” caĩparã jãã ãniña, jãã yarãrê bairo caãna Jesucristo cũ camairã mujãã caãno jũgori. Dios puame mujããrê besejũgoyupi caãnijũgoripawpu, cũ yarã cũ canetõõparã mujãã caãniparore bairo i. Tunu bairo cũ yaye queti caãnorê bairo cariape quetibujuriquere mujãã catũgousaro jũgori, cũ Yeri Espĩritu Santo puame cañurã Dios mena jĩcãrõ caãniparã mujãã ãnio joroque mujãã átiyami. ¹⁴ Dios camasã na carorije wapare cũ canetõõrĩqũê macããjê mujããrê jãã caquetibujuriquere mena jũgori mujããrê piire bairo mujãã ásupi, cũ canetõõrĩcãrã mujãã caãnijĩãtiparore bairo i. Marĩ Quetiupaw Jesucristo mena jĩcãrõrê bairo nocãrõ caroaro caãnorw mujãã caãnimasĩparore bairo i, tie jũgori piire bairo mujãã jãã ãnimasĩõ mujãã cũãrê.

¹⁵ Bairo yw yarã, yw bairãrê bairo caãna, Dios yaye quetire tũgoña jãnaeticõãña. Caroaro átĩãnajê ãnie jetore átĩcõãña. Mujããtu ãna, mujããrê jãã caquetibujuriquere masiritieticõãña. Tunu bairoa mujããrê jãã cawoatuquetibujuriquere cũãrê masiritieticõãña. ¹⁶ Bairo yua, marĩ Quetiupaw Jesucristo, marĩ Pacw Dios caã marĩrê iñamairĩ marĩ beseypuri. Bairo marĩ beseri popiye cabairicarã marĩ caãno jũgori caroa yericutaje capetietiere marĩ joyupi. Nipetiri wãme caroaro marĩ cũ caãtigariquere caãnorê bairo caroaro marĩ cacotemasĩpee cũãrê marĩ joyupi. ¹⁷ Tore bairo mujãã joyupi, yeri tutuaro mena mujãã ãnimasĩõ joroque i. Tunu bairo caroaro átĩãnajê jetore mujãã átĩãnimasĩõ joroque i, mujãã joyupi. Bairo caãna ãniri mujãã cabusarije tocãnacã wãme caroa jetore mujãã i masĩgarã. Mujãã caãtie cũã caroa jeto nigaro.

3

Oren por nosotros

¹ Yw yarã, yw bairãrê bairo caãna, catusari wãme mujããrê niña: Jãã cũãrê Diopure jãã mujãã cajẽnibojaro jãã boya. Tãmurĩ marĩ Quetiupaw yaye queti nipetiropw cajesanũcãpetiparore bairo irã, jããrê mujãã jẽnibojagarã. Tunu bairoa nipetiro camasã tiere tũgorã, na caĩroaparore bairo irã mujãã jẽnibojagarã. Mujãã, Jesucristo yaye quetire mujãã caĩroajũgoricarore bairo na cũã na caĩroapeere jãã boya. ² Tunu ati yepaw rorije caãna, bairi ricaati catũgoñanucũrã cũã niñama. Na ãna Dios mena tũgoñatutuatiyama. Bairo na ãna jããrê roro na caãtigaro, Dios cũ caẽnotaparore bairo irã, jããrê mujãã jẽnibojagarã Diopure. ³ Marĩ Quetiupaw puame cariape caãcũ niñami. Bairo mujãã jũãtigumi cũ yaye quetire mujãã catũgoñãnaetiaparore bairo i. Roro wãtĩ jũgori mujãã cabainucũrĩjê cũãrê mujãã eñotabojagumi. ⁴ Bairo mujãã, Jesucristore catũgousarã ãniri, “Marĩ caãtirotricarore bairo átinucũñama. Bairo jeto átĩcõã ninucũgarãma tocãnacã rãmw,” jãã i tũgoñatutuacõãña mujãã caãtiãnierê. ⁵ Bairo marĩ Quetiupaw puame, Dios mujããrê cũ camainucũrõrê bairo mujãã cũã mujãã ãmeo maimasĩõ joroque cũ áparo. Tunu bairoa popiye cabairã mujãã caãnimiatacũãrê, Jesucristo cũ canũcãmasĩrĩcãrõrê bairo mujãã cũã tũgoñaenarê bairo tiere mujãã tũgoñanetõmasĩõ joroque cũ áparo.

El deber de trabajar

⁶ Yw yarã, yw bairãrê bairo caãna, marĩ Quetiupaw Jesucristo cũ catuturiyere mena atore bairo jãã átirotiya mujããrê: Ni ãcũ capaagaecũ menarê bapacũpericõãña. “Dios yaw yw ãniña,” caĩ cũ caãnimiatacũãrê, jãã caquetibujucũrĩqũêrê cũ catũgousagaeticõãta, cũ mena ãmericõãña. ⁷ Mujãã mena ãna, jãã caãtajere caĩñarĩcãrã ãniri merê mujãã masiña caroaro paari mujãã caãtiãnipeere. Mujãã mena ãna, paaena jãã ãmewũ. ⁸ Ni jĩcãũ cũãrê ugariquere wapatiena, jãã ugaerũ. Wapatiri jeto jãã uganucũwũ. Ni ãcũ mujãã mena macããcũrê

patowãcõgaena, ñamii, umurecõo jãã paawu. ⁹ Jãã cabuerije wapa mujãã yaye ugariquere cajenimasiparã nimirãcũã, mujããrẽ jãã jënipato wãcõepũ. Caroaro jãã paañowũ, jãã caátiere mujãã caññacõparore bairo írã. ¹⁰ Mujãã mena ãna, atore bairo mujããrẽ jãã ì quetibujucũwũ: “Ni jicãũ ùcũ capaagaecu ugarique cããrẽ cũ ugaeticõãto,” jãã ì cũwũ. ¹¹ Bairo jãã caññicũe caññimiatacũãrẽ, mujããtu caatãtana atore bairo jãã ñnucũñama: “Tsalónica macããna jicããrã paaena ãninucũñama. Ñerẽ caãperã ãnirĩ aperã turipu patowãcõ ñesãñnucũñama,” jãã ì quetibujunucũñama. ¹² Bairi marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotimasãñijẽ mena atore bairo na ùna capaagaenarẽ jãã ñña: Caroaro paaya mujãã cũã, mujãã cabopacarijere mujãã cawapata ãnimasiparore bairo írã.

¹³ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, caroaro mujãã caatãñierẽ átijutiri jãnaeticõãña. ¹⁴ Ni jicãũ ùcũ ati carta mena mujããrẽ jãã caquetibujurijere cũ catãgousaeticõãta, roro cũ caátiere ññaposeroya. Cũ mena bapacũpericõãña, roro cũ cabairijere tãgoñabobori cũ yeri cũ catãgoñawasoaparore bairo joroque írã. ¹⁵ Bairãpua, mujãã pesure bairo quññeticõãña. Mujãã baire bairo caãcũ cũ caãnoi, caroaro mena cũ beyoya.

Bendición final

¹⁶ Marĩ Quetiupau caroa yeri cutajere cajoãninucũũ puame tocãnacã rãmua noo mujãã caãno cãrõrẽ caroa yericutaje, tocãnacã wãmerẽ cũ jonemoãto. Mujãã nipetiro mena cũ ãmarõ marĩ Quetiupau Jesús.

¹⁷ Yũ, Pablo, atie yũ cañurotiorijere yũ majũpua woatujon yũ átiya. Atores bairo jeto yũ átinucũña nipetirije camasãrẽ yũ caquetibujwwoajonucũrĩ cartaarire. ¹⁸ Marĩ Quetiupau Jesucristo caroare cũ jonemoãto mujãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie quetĩ yũ cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

¹ Yu, Pablo, Jesucristo yau, apóstol majú yu ániña. Dios marí carorije wapare canetōrícū pñame marí Quetiupau Jesucristo mena cū yaye quetire cū caquetibujarotijoricu yu ániña. Bairi marí pñame Jesucristo mena cariapea catūgoñatutuarā marí ánicōā ninucūña cabero marí cū caátipee jūgori. ² Timoteo, murē ati cartare mu quetibuju woajou yu átiya. Mu pñame yu macārē bairo caācū mu ániña, yu caquetibujuriquere tūgousari bero yurea bairo Jesucristo mena mu catūgoñatutuarije jūgori. Bairi marí Pacu Dios, marí Quetiupau Jesucristo mena caroare mu cū jonemoáto. Caroaro ámeo maimasíríquē cūārē mu cū jonemoáto. Tunu bairoa caroaro yerijōrō ānajē cūtajē cūārē cū jonemoáto murē.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Mai, Macedonia yepapu yu caápáro jūgoye, Efeso macāpu murē yu tuarotiwu. Bairo murē topu tuarotiri, atore bairo mu űiwū: “Yu yau, Timoteo, ato Efesopua mu tuawa mai. To Efeso macāna jicāārā ricaati caquetibujunucūrārē caroaro na mu beyowa,” mu űicūwū. ⁴ “Tunu bairoa apeye quetibujurique, na űicūjāā ānana na caātiānajē na cajānagaetie cūārē na quetibujunemoeticōāto tocārōā,” űiwū. “Tiere na catūgousaetiparore bairo í, na mu quetibujuwu ricaati cabueri majārē,” mu űiwū. Tie quetibujurique pñame ámeo busurique netōricārōrē bairo jeto caátie ninucūña. Tie űinie buerique cañuetie űiña. Bairi tie pñame tūgoñatutuarique mena nemojāñurō Dios marí cū caátigajūgoriquere tūgousa masiā manio joroque caátie űiña.

⁵ Mai, yu pñame atore bairo bori, tore bairo mu yu quetibuju roticūwū to Efeso macāānarē: “Ti macā macāāna tocānacāpua caroaro yeri űuríqūē Dios cū cajorije mena na ámeo maiáto. Caroa wāme na tūgoñaríqūē cuparo. Tunu bairoa cariapea jicārō tūni itoricaro mano Dios mena na tūgoñatutúáto,” űi tūgoñajūgowu. ⁶ Bairo yu caiquetibujumiatacūārē, jicāārā to macāāna tūgomawijiacoayama. Bairo tūgomawijiari yua, űerē átiri mee tie jetore ámeo busurique netōcōā ninucūñama. ⁷ Tunu bairoa Dios camasārē cū caátiroticūríqūērē cajūgobueri majā majū niganucūñama, na majūā na caátirotirijere catūgojīatiēna nimirācūā yua. Tunu bairoa, “Jicārō tūni majū buerā jāā átiya,” caírā nimirācūā, na cabuerije cūārē tūgomasiētīnucūñama.

⁸ Bairāpua marí masiña: Moisés ānacū cū caátiroticūríqūē caroa cañurijē āno baiya, tie carotigajūgoricarore bairo jicārō tūni marí caápata. ⁹ Bairi tocānacā wāme roticūríqūē caātiānierē marí tūgoñanemoto. Caroaro camasā caātiāni majārē popiye na tāmno joroque na áperiya. Carorā roquere torea bairo átimasíña. Ati wāme rorije caāna roquere popiye na tāmno joroque na átiya roticūríqūē: Roro caasiapairā, roro cabaibotiopairā, cañuena, carorije macāājērē caāna, Diore boetiri Dios yaye bueriquere canucūbogoena, na pacu, na paco cūārē capajāreparā, aperā capajāri majā űnarē popiye na bairo joroque caátie űiña. ¹⁰ Tunu bairoa roro na rupau macāājē mena caūmua o carōmia cūā caátiepeparā, caūmua carōmio mena átato űnorēā, na majūā roro caāna, carōmia cūā torea bairo na rupau mena roro caátiepeparā, aperā camasārē cajerutinucūrā, caítopairā, aperā, “Caānorē bairo Dios mena jāā űña,” munāna Dios cū caññajoro caírā, na, nipetirore popiye na bairo joroque na átimasíña Moisés ānacū cū caroticūríqūē pñame. Bairo pñame roque űgu űiña: Nipetiro camasā cañurijē Dios yaye quetibujurique macāājē nipetirijere caboena popiye na bairo joroque í cūñupí Dios tie roticūríqūērē marí űicūjāā ānana mena. Roro na caātiānierē na masiāto í, tiere cūñupí Dios. ¹¹ Yu yau, atie caroa cañurijē buerique pñame Dios yaye macāājē queti camasārē cū canetōríqūē queti majū űiña. Bairi Dios pñame nocārō cañuu majū ānirí tie cū yaye quetire yu quetibuju rotijowí nipetiro camasārē.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Marí Quetiupau, Jesucristo pñame nocārō tūgoñatutuariquere yu jowí, cū carotirore bairo yu átio joroque í. Bairo yu átiri, cū yaye quetire yu quetibuju roticūwí. Bairo tiere tūgoñarí yu pñame bütioro, “Yu mena mu űumajūcōāña,” cū űi basapeonucūña yua. ¹³ Tūgoñijate mai, cajūgoyepure Jesucristo yaye macāājērē roro űi boyetiepenucūwū. Bairo roro í boyetieperi yua, cū yaye quetire catūgousarā cūārē roro popiye na bairo joroque na yu átiepenucūwū. Bairo caācu yu caññimatacūārē, Dios pñame bütioro űiñamaiñupí. Mai, yu pñame Jesucristore camasiēcū majū yu āmu. Torecu, roro yu caátaje cūārē, “Carorije āno,” űi masiēpū mai. ¹⁴ Bairo nocārō majū yure caññamai ānirí, nocārō paio cū yaye macāājē caroare yu jowí. Bairo yu jori, cū mena jicārō tūni tūgoñatutumasíríquē cūārē yu jowí. Tunu bairoa Jesucristo jūgori Diore nocārō marí camaimasīnucūríjē cūārē yu jowí.

¹⁵ Apeyera atie Jesucristo yaye queti yu caquetibujupee caānorē bairo cariape niña. Tiere nipetiro camasā ati umurecōo macāāna na camasīpee niña: Jesucristo puame ati umurecōopure asūpi, nipetiro roro na caátie wapa cabuicunarē na netōū acá. Mai, yu roque roro majū, carorije yu caátaje jūgori cawapacacu majū yu ānīmīwū aperā netōjāñurō. ¹⁶ Tore bairo roro majū carorije cawapacacu yu caāno jūgori, Dios puame butioro ñiñamañupī. Tore bairo ñiñamañupī Dios, cū macū Jesucristo puame nipetirije camasā mena cū caátigarijere yu mena jūgori cū caāti ñomasīparore bairo ī. Torecu, yu puame yua, aperā carorije caátipairā cāā yu cabairijere masīrī, Jesucristore tūgousari yeri capetietie na cacūgojīātiperee ī, tore bairo yu āmi Dios. ¹⁷ Bairi yu yau Timoteo, qūñroari cū marī basapeoto Diore: ¡Bairi marī Quetiuparu Rey majūrē cū catutuarijere tocānacā rūmua to ānicōā ninucūáto! To petieticōato marī Quetiuparu caānicōāninucūū yaye. ¡Di rūmu ũno cariaecu, caññabócamácū, jīcāūā Dios caācū tocānacā rūmua cū ānicōā ninucūáto! Bairoa to baiáto.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, yu yau, yu macūrē bairo caācū, atiere mu yu átiroticūña. Tiere caroaro tūgoeoya: Caroaro tūgoñatutuarijere mena camasārē na jūgoátīña. Caroa macāājērē tūgoñarīqūēcusa. Tirūmuru macāāna marī yarā Dios cū camasīōrō jūgori, mu, caroaro mu caátipeere na cañjūgoyeticūñicārōrē bairo caroaro jeto átīcōāña. Jesucristo mena tocānacā rūmua tūgoñatutuacōā ninucūña. Aperā jīcāārā Jesucristo cū carotirore bairo jīcārō tūni átīmasētīrī, cū mena na catūgoñatutuarijere jānacōāñupā. ²⁰ Tore bairo tāmūoñupā Himeneo, apeī Alejandro mena. Roro Diore na cabotiorije jūgori tore bairo baiyupa. Bairi narē yu puame na masacatiáto ī, “Mai, wātī narē roro cū caátigaro cārō roro na cū átīcōāmarō,” ñi cūwū. Tocārōā yua, Diore roro qūñ boyetiepeetigarāma.

2

Instrucciones sobre la oración

¹ Yu yau, apeyera atore bairo mu yu átirotiya ñubueri majā mena: Mujāā puame nipetiro ati umurecōo macāāna cabopacarārē Diopure na jēnibojanucūña. Butioro Diore cū jēniña, nipetiro ati umurecōo macāānarē cū caññamainemoparore bairo irā. Bairo cū mujāā cajēñirjērē caroaro mujāā cū cayubojarijere jūgori tocānacā rūmua, “Jāā mena mu ñumajūcōāña,” qūñ basapeonucūña. ² Marī caāni yepa quetiuparā cūārē Diopure butioro na jēnibojarotiya. Tunu bairoa caroaro marī caānipeere carotīmasīrā cūārē butioro Diopure na jēnibojaya. Bairo Diopure marī cajēnibojaa, ñe ũnie mano useanirō yerijōrō marī ānicōāgarā marī Quetiuparā mena yua. Bairo caroaro marī caāmata, Dios cūārē cū nucūbugori cū caborore bairo jeto tocānacā wāmerē marī átīānimasīgarā. ³ Tore bairo marī caátīānie ñujāñuñi. Bairo marī caátīānierē Dios marīrē canetōpau cūā caroaro ññajeso jāñuñami. ⁴ Dios puame nipetiro ati umurecōo macāāna na carorije wapare na canetōpetiro boyami. Bairo borī, nipetiro cariape macāājē cū yaye quetiubujuriquere marī camasīrō boyami. ⁵ Merē marī masīña: Jīcāūā niñami Dios. Tunu bairoa caāmua jīcāūā niñami nipetiro ati umurecōo macāānarē Dios mena caroaro na ānimasīō joroque caācu. Cūā, Jesucristo wāmecutiya. ⁶ Mai, Jesucristo puame ēnotaricaro mano cū majūā yucupāipū papuatuecori riayupi, marī carorije wapare nipetiro marī netōmasīō joroque ī. Bairi tie quetire āmerē yua, cū caquetibujugarica yutea caetaro marī masīōū ātiyami. ⁷ Cū puame yure cū yaye quetire caquetibujubojau, cū yau apóstol majū yu cūwī. Bairo yu cūrī yua, cū yaye queti tūgoñatutuarijere macāājē, cariape quetire yu quetiubujū rotijowī nipetiro judío majā caāmerārē. Atie mujāā yu caññjē cariape niña. Dios cū majūpua yu quetiubujū roticūwī. Mujāārē ñitoetiya tie mena.

⁸ Bairi yu yau, nipetiro caāmua ñubueri majā Diopure na jēniáto noo na caāniparupū cārō. Caroarā na yeripū ānirī Dios cū caññajoro na wāmorī mena ñumugōrī cū na basapeoáto. Tunu bairoa na majū āmeo asiari, roro āmeo busurique netōpairique mano Diore na basapeoáto.

⁹ Tunu apeyera carōmia cūā caroaro nucūbugorique mena na jutii jāñaáto. Caroaro nucūbugorua, baibotioricaro mano na āñajē cūparo. Carōmia na rupare wāmagarā, netōnucārō majū na wāmagaticōáto. Na poa cūārē netōnucārī wāme majū na wūgapeoeticōáto. Oro, o perla wēērī ũnie mena na busa epeeticōáto. Jutii cawapapaca ũnie cūārē netōrō na jāñagaticōáto carōmia. ¹⁰ Caroaro carōmia na cajñañarīqūē cutie jūgori nipetiro camasā narē na camasīparo ũnorēā, caroaro na caátīānie jūgori puame roque, “Dios yarā rōmirī cañurā niñama,” camasā na na caññāpee puame ñuña.

¹¹ Tunu bairoa carōmia busuricaro mano caroaro nucūbugorique mena na tūgoáto ñubueri majā quetiuparā na caquetibujurijere. Na busurieticōāña mujāā caneñarōpore carōmiarē. ¹² Carōmia puame nipetiro camasā na caneñarōpū na cūā na caquetibujūjūgoro yu boetiya. Tunu bairoa caāmua netōrō carōmia na cabairo yu boetiya. Busuecoa, na caquetibujūro carōmio cō catūgocōāno yu boya mujāā caneñancūrōpore. ¹³ Merē marī masīña caāñijūgoropu cabairiquere: Dios caāñijūgoro caāmūrē cū qūñejūgoyupi Adán marī ñicū ānacārē. Carōmio meerē qūñejūgoyupi. Adārē qūñorī beropu roque, carōmio Evare

cō qūēnoñupī Dios. ¹⁴ Tunu bairoa Adán mee roro itoecojūgoyupi wātīrē. Carōmio, Eva roque wātīrē roro itoecori carorije macāājērē tāmno jūgoyupo. ¹⁵ Bairo cō caitecoro bero, roro popiye catāmnoṗao Dios cū cacūrīcō nimioṗā, nipetirije carōmio cō caātiṗee Dios cū cacūrīqūērē cō caātiṗeyoata, roro cō caātaje wapare netōmasīgomo. Tunu bairoa caroaro nūcūbugoro Dios mena tūgoñatutuari, caroaro āmeo mairī camasārē cō cajuātinemoata, cō netōgami Dios. Caroarā, ñe ūnie na rupaṗu carorije wapa cūgoena na caānimasīata, na netōgami Dios carōmiarē.

3

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Timoteo, aṗeyera nī jīcāū ūcū caāmū, “Ñubueri majārē cajūgobuei majū yū ānigaya,” cariape cū yeripū cū caītūgoñaata, ñujāñuñā. Tie tūgoñarīqūē yū caquetibujorrea bairo cariape ñiña. Caroa paarique ñiña. ² Bairāṗua, caroarā camasā cañurā jīcārō tūni caāna jetore, na ūna jūgobueri majārē na marī boya. Tocānacāṗua jīcāō jeto canūmocunārē na marī boya. Tunu bairoa caroaro ānajē cutajere masīrī majā, nūcūbugoricarā ūnarē na marī boya. Apero macāāna etari majā cūārē cotericarō mano caroaro mena na bocāri na ya wīṗu caqūēnomasīrā ūnarē na marī boya. Tunu bairoa ñubueri majā cūārē caroaro uwiricarō mano caquetibūju āmoqūē masīrcārārē na marī boya. ³ Caeticūmpairā, caāmeoqūēpairā ūnarē na marī boetiya. Caroarā cañurā, canūcūbujarā, dinero cūārē butioro majū caīroaena ūnarē na marī boya. ⁴ Tunu bairoa na nūmo, na pūnaa jīcā wii macāānarē caroaro cajūgoāni ñīnanñuje masīrārē marī boya. Bairo cajūgoānimasīrā ānirī na pūnaa cūārē caroaro beyori carorije tēna, nūcūbugori majā, masīyujarā cajūgoāna ūnarē na marī boya. ⁵ Na nūmo, na pūnaa jīcā wii macāānarē caroaro na cajūgo ānimasīfīcōāta, ḷdope bairo caroaro jīcārō tūni Dios ya poa macāānarē na qūēnomasībujiocti? Na ūna caroaro qūēnomasīēnema. Bairi na ūnarē marī boetiya. ⁶ Toreca yū yau, Timoteo, ñubueri majā quetiṗuṗu caāñipau ūcū ṗame Jesucristore cawāma tūgousajūgou ūcū mee cū āmarō. Yoaro merē Jesucristore camasīnetōrīcū ūcārē beserotiya. Jesucristore cawāma tūgojūgou cū caāmata, aṗe watoara roro tūgoñarīqūē wasoari, Diore cabalbotioure bairo tuabujioñmi. Tore bairo roro tūgoñarīqūē wasoari, wātī cūā roro cawapa cūgoare bairo tuajūgoyupi. ⁷ Bairi ñubueri majārē cajūgobuenucūṗau ṗame ñubueri majā, bairi ñubueri majā mee cūā na canūcūbugou ūcārē marī boya. Bairo ñubueri majā mee cūā na caīroaena na caāmata, nipetiro camasā na busṗai cotebujiorāma. Bairo na busṗai coteri yua, wātī cū carotiro jūgori rori wāme na itoepubujiorāma Dios yayere caboena ṗame.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Torea bairo caroarārē na marī boya ñubueri majārē cajuāti majā diáconoa cūārē. Camasā cañurā, aṗerā camasā na canūcūbugorā, rorije caībusuena ūnarē marī boya. Eticūmu pairique ūnierē caboena, roro camasārē átiri cawapata painucūrā ūna cūārē na marī boetiya. ⁹ Cariape macāājē Dios āmerē marī cū camasīōrjērē caroaro catūgousarā, ricaati roro catūgoñarīqūē cūperārē na marī boya. Tie cariape macāājē quetirena marī cūā marī tūgousanucūñā. ¹⁰ Bairāṗua, ñubueri majārē cajuāti majārē bairo na cajāāṗaro jūgoye, jīcā wāmerē na áticoñarotiya, na caraamasīrjērē na ñīnagarā. Cabero yua, caroaro ñe ūnie rusaeto jīcārō tūni na caātijīātimasīata, tocārōā ñubueri majārē cajuāti majā diáconorē bairo na jōña.

¹¹ Torea bairo na nūmoa cūā caroaro na caānajēcuto ñuñā. Camasā na canūcūbugorā carorije ocayojaye busṗairique ūnie māna na āmarō na nūmoa cūā. Tunu bairoa nūcūbugorā nipetiro na cabusuri wāmerēā bairo jīcārō tūni caāna ūna rōmirī na āmarō.

¹² Jīcāū diácono caānigau ṗame jīcāōā cū canūmocūto ñuñā. Cū nūmo, cū pūnaa jīcā wii macāāna cūārē caroaro cajūgoāni ñīnanñuje masī ūcū ñuñami diáconoa cajāāṗau ṗame. ¹³ Bairi noa ūna ñubueri majārē cajuāti majā diáconoa caroaro camasā mena caraamasīrā ṗame nipetiro camasārē na itoecomasīñama. Bairo caroaro camasā na na caīroaro jūgori diáconoa cūā tūgoña uwiricarō mano nemojāñurō Jesucristo yaye queti, cū mena tūgoñatutuariquere na quetibūju masīgarāma.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Yū yau, Timoteo, baiṗua tāmuriā mūrē ñiñau águ. Bairi atiere cajūgoye mū yū quetibūju woajoya. ¹⁵ Aṗe watoara tāmuriā mū tṗṗere yū caetatiṗeapata, merē nipetiro Dios ya poa macāāna caroaro na caātiānimasīṗee ūnierē mū camasīṗarore bairo í, mū yū quetibūju woajoya. Bairi mū ṗame merē tierē camasī ānirī ñubueri majā quetiṗuṗā caāñiparārē mū majūā na mū besemasīgu. Merē mū masīña: Dios caānicōāninucūyū ya poa macāāna cū yaye cariape macāājē quetire itoari nemojāñurō camasārē caquetibūjunetōcōā ninucūrā majū ñiñama. ¹⁶ Cariape merē ṗugani cārō tūgoñarīcārō mano atore bairo marī masīña. Camasā na camasīētājē Dios yaye buerique nocārō caānimajūrjērē ñiña:

Jesucristo ati yeparure etaꝝ, marĩrẽ bairo ati rupau mena ñajãwasoari etayupi. Bairo ati rupau nimicãã, Espĩritu Santo mena cayericucu añirĩ ñe ùnie cawapa cũgoecu majũ tuayupi Dios cũ caĩñajoro.

Bairo cũ caãno tunu umũrecóo macããna Dios cũ caqũenoricãrã ángelea majãrẽ cajuátiecoricu majũ añupĩ.

Bairi tie quetire catũgousaricarã tocãnacã camasã poari na quetibujuyupa tie quetire. Tie quetire tũgori nipetiroꝝu ati umũrecóo macããna jĩcããrã cariape tũgousayupa camasã. Tunu bairoa Jesucristore Dios puame cũ neásũpi cũ ya paꝝ nocãrõ caroaro caãnoꝝu tunu. Merẽ atiere cariape marĩ masiña. Cabũgoro macããjẽ quetibujurique mee niña.

4

Los que se apartarán de la fe

¹ Timoteo, apeyera atore bairo cariapea marĩ masiõñami Espĩritu Santo. Ati umũrecóo caãnitusari yutea caãno jĩcããrã camasã tocãrõã Jesucristore cũ tũgousajãnarĩ cũ mena tũgoñatutua jãnagarãma. Caĩtopairã, wãtĩ yeri pũna jũgori ricaati na caquetibujurije mena caquetibujurã puamerẽ na tũgousajũgogarãma. ² Camasã puame na, catũgomasĩena, caĩtopairãrẽ na tũgousagarãma. Na ùnarẽ na catũgoñarjẽꝝu nicõãña roro na caãtiãnigarije. Bairi di rũmu ùno carorijere jutiricarõ mano itogarãma camasãrẽ caĩtopairi majã yua. ³ Na, caĩtopairã puame wãmo jiyarotietinucũñama camasãrẽ. Tunu bairoa ugarique cũãrẽ jĩcã wãmerĩ ugarotietinucũñama. Dios yarã, cariape quetire camasãrã nipetiri wãme ugarique na caugapee cũ cacũriqũerẽ ugarã, “Jãã mena mu ñujãñuña,” ñrĩ na caugamasĩrjẽ caãnimiatucãrẽ, tore bairo i quetibujunucũñama caĩtopairã. ⁴ Nipetiri wãme ugarique Dios cũ cacũriqũẽ caroa jeto niña. Bairi nipetirije ugariquere teena, “Dios, jãã mena mu ñujãñuña,” ñrĩ marĩ caugaata, ñujãñuña. ⁵ Dios cũ caĩquetibujucũricãrõrẽã bairo marĩ caugapee ugariquere marĩ cajẽnipeorije jũgori caroa cañurjẽ majũ tuacõãña.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Atie nipetirije mu yu caquetibujurijere caroaro jĩcãrõ tãni to macããnarẽ na mu caquetibujuaata, caroaro cariape Jesucristo cũ carotirore bairo caácsu majũ mu tuagu. Tunu bairoa caroa macããjẽ quetire jãnaecũã, nemojãñurõ Dios mena tũgoñatutuanemoriqũerẽ mu caãtiãnimasĩ jũgoata, caroaro cariape Jesucristo cũ carotirore caácsu majũ mu tuagu.

⁷ Mu roque Timoteo quetibujurique carorije catũgomasãĩ manie macããjẽrẽ tũgopeoeticõãña. Tocãnacã rũmua Dios cũ caborore bairo mu caãtiãnipee caãno cãrõrẽ átinemojũgoyecuti añajẽ jetore átiãninucũña. ⁸ Marĩ rupauꝝe qũenõrã, tocãnacã rũmua maijũgorique mena marĩ caqũẽnoãninucũrjẽ ñujãñuña. Caroarã marĩ rupau mena catĩñurã nigarã, tocãnacã rũmua asawacãriqũẽ cañurjẽ niña bairopua. Bairo tie cañurjẽ caãnimiatucãrẽ, tie netõjãñurõ cañurjẽ niña tocãnacã rũmua Dios cũ caborore bairo átiãnajẽ caãno cãrõ átinemo jũgoyecuticõãnajẽ roque. Nipetiro marĩ rupauꝝe ñujãñuña tore bairo átaje. Ati umũrecõore marĩ cacatiãno ùno marĩ juãtore bairo ñujãñuña tore bairo átaje. Tunu bairoa ati rupauꝝe marĩ cariaro berõꝝu cũãrẽ caroaro Dios cũ caborore bairo marĩ caátaje jũgori cañurã ñe ùnie cawapa cũgoena marĩ tuao joroque átiya.

⁹ Atie yu caquetibujurije caãnorẽ bairo cariape Jesucristo yaye queti majũ niña. Tere nipetiro camasã ati umũrecóo macããna caroaro cariape na catũgousapee niña. ¹⁰ Tore bairo cariape nipetiro na catũgousaparoꝝe bairo ñrã, tutuaro paari popiye marĩ tãmũonucũña. Marĩ puame tocãnacã rũmua caãnicõã ninucũã Dios mena marĩ catũgoñatutuaucõãnipeere marĩ cũgojũgowu. Cũ puame nipetiro ati umũrecóo macããnarẽ canetõꝝu majũ niñami. Tore bairo netõjãñurõ cũ canetõmasĩpee niña marĩ cũ mena catũgoñatutuanucũrã roquere.

¹¹ Atie nipetirijere na átirotirĩ, caroaro na mu quetibujuywa Timoteo to macããna camasãrẽ. ¹² Yu yaꝝ, cawãmaꝝ mu añiña mai. Bairo cawãmaꝝ mu caãnie jũgori camasã murẽ na ññateetio joroque caroaro átiãnajẽ cusa. Atore bairo puame caãtiãnipau mu añiña: Caroa wãme mu caãtiere na caĩñacõmasĩparore bairo caroa wãmea bũsuriquescusa. Caroaro nũcũbũgoroa átiãnajẽcusa. Caroaro camasãrẽ na mairĩ, na juátinemoña. Dios mena tũgoñatutuarĩ ñe ùnie wapa cũgoecu caroaro camasãrẽ mu caquetibujurore bairo caroaro mu yeri mena átiãnajẽcusa. Bairo mu caãtiãmata, murẽ bũsũpairicaro ùnorẽã, caroaro mu caãtiãnierẽ ññacõrĩ na cũã caroaro átiãnajẽ cutigarãma mu mena yua. ¹³ Bairi yu yaꝝ, Timoteo, to mu caãnoꝝu yu caetaparo jũgoye tocãnacã rũmua neñanucũrĩ Dios yaye woaturique macããjẽrẽ na quetibujucõã ninucũña ñubueri majãrẽ. Marĩ yarã to macããna catũgousari majã nemojãñurõ Dios yaye macããjẽrẽ na masinemo joroque tocãnacã rũmua cariape na quetibujucõã ninucũña. ¹⁴ Caroa wãme mu caãtimasĩpee Dios mu cũ cajoriquere átiãni jãnaeticõãña camasã mena. Mai, ñubueri majã quetiuparã cabũtoa camasãrĩ majã puame Dios cũ camasãrjẽ jũgori di wãme caroaro camasã mena mu caãtiãnipeere mu uparotirã, na wãmorĩ mena mu rupoa buire ñigãpeowã. Tere mu puame masiriticũetĩcõãña.

¹⁵ Bairo m̄ puame atie nipetirije yu caquetibujurijere caroaro nipetiro m̄ catūgojīātiro cārō tūgopeoya. Tore bairo caroaro jīcārō tūni m̄ caātiānimaslata, “Timoteo roque caroaro jīcārō tūni Dios yaye macāājērē nemojāñurō ātiānijūgoyami,” ĩrī miñagarāma nipetiro camasā. ¹⁶ Caroaro tūgoñamaslāna m̄ caātiānierē. Aperārē m̄ caquetibujurije cūārē caroaro tūgoñamaslāna na quetibujuya. Nipetiro tocānacā wāme m̄ caātiānierē jīcārō tūni āticōā ninucūña. Tore bairo caroaro m̄ caātiānimaslata, m̄ majū cūā m̄ carorije wapare m̄ netōmaslīcōāgu. M̄ cabuerijere catūgousari majā cūā mūrēā bairo netōmaslījīātigarāma.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Apeyera, Timoteo, cabucu camaslīrī majōcu cūārē tutuaro mena cū quetibujueticōāña. Caroaro n̄cūbūgorique mena puame roque, m̄ pacure bairo cū beyoya. Cawāmarā cūārē m̄ bairārē bairo caroaro na ĩñaña. ² Cabutoa rōmirī cūārē m̄ pacore m̄ canucūbūgoparorea bairo n̄cūbūgorique mena na ĩñaña. Cawāmarā carōmia cūārē roro tūgoñarīqūē mano m̄ bairārē bairo caroaro n̄cūbūgorique mena na ĩñaña.

³ Tunu apeyera cawapearā rōmirīrē noa ūna narē cajuāna na camanicōāta, m̄ roque na juātinemōña űubueri majā mena. ⁴ Apeo cawapeao capūnaacuco, o capārāmerācūco ninucūñamo. Cō ūcō puamerē cō pūnaa, o cō pārāmerā roque caānijūgoro cōrē na cajuātimasīpee niña. Na, cawīmarā na caāno, na pacua narē caroaro na cūbūrioriquere merē masiñama. Torena, na cūā jīcāū pūnaa na pacua mena na caātipeere caātiparā ūna ānirī caroaro na na juātinemōāto na pacoa cawapearā rōmirīrē. Tere bairo na pacua narē mairī, na na cajuātitorē bairo na cūā na na cajuāto űujāñuña na pacoaere. Tere Dios cūā ĩñajesojāñuñami. ⁵ Baiopua jīcāō cariepa camanapu mácō cawapeao jīcāō majūā catuaō puame Dios mena jeto tūgoñatutuariquere macānucūñamo. Bairo Dios jettore tūgoñamacārī yua, umureco, űami butiro cū jēni āninucūñamo. ⁶ Aperā cawapearā rōmirī puame caroaro ātiāmerīnucūñama. Na rupau caborore bairo butiro carorije macāājērē űgaripepai nuciñama. Na ūna cayeri mānarē bairo Diore camasiēna niñama. Na ūna rōmirīrē dopērā na juātia mano. ⁷ Atie yu caātirotirije nipetirijere na quetibujuya to macāāna m̄ yarā űubueri majārē. Tore bairo caroaro na m̄ quetibujuya to macāāna űubueri majā caāna na caātimasīpeere na caātiāniparore bairo ĩ, tocānacā rūmua yua. ⁸ Noa ūna na yarārē na cajuātipeere caātigaena cañuena niñama. Bairo caāna ānirī, netōjāñurō na paco, o na ĩcō ūcōrē na cajuātigaeticōāta roque, Dios mena tūgoñatutuariquere caboēnarē bairo majū tuacōāñama. Bairo Diore camasiēna netōjāñurō cañuena majū caāna niñama na ūna.

⁹ Apeyera cawapearā rōmirī wāmerē m̄ cawoaturi pūrōpure cabutoa rōmirī majū jettore na woatuya. Sesenta cāmarī hui jeto cacāmarī cūgorārē na woatuya. Tunu bairoa jīcāūā camanapu cutimirīcārārē na woatuya űubueri majārē cajuātinemoparā cawapearā rōmirīrē. ¹⁰ Ati wāme ūnie caroare cō caātie jūgori camasā na camasiō ūcōrē cō woatuya: Caroaro cō pūnaarē cabatiomaslīcō, aperā etari majā cūārē caroaro cañroarico, o tūgousari majārē n̄cūbūgori na raporire cacoserico, cabopacarā cūārē caroaro cajuātinemorico ūcōrē cō borotiya űubueri majārē cajuātipaore. Tore bairo nipetiri wāme caroa macāājērē caātimasīpetigaricārā ūnarē na m̄ woatuwa ti pūrōpure.

¹¹ Bairo aperā cawapearā rōmirī carocajāñurī cacūma cūgorārē na m̄ woatuepa ti pūrō cawapearā wāme catusari pūrōpure. Na ūna puame na rupau caborore bairo ātigari, Cristore cū tūgousa jānacōānucūñama. Bairo Jesucristore tūgousajānarī yua, manapu bonemonucūñama tunu. ¹² Bairo na camanapu borije jūgori, “Jāā cūā, jāā cañrōrē bairo jāā juātigarā űubueri majārē,” na cañcūrīqūērē bairo na caāperie wapa pairo cawapa cūārē tuabujiorāma. ¹³ Tunu bairoa aperā ya wiirire tocānacā wiipua jāārī, boyetiepe ñesēānucūñama. Bairo wiiri jettore caññāñesēārā ānirī yua, cateeyepairī capaagaena rōmirī tuanucūñama. Paaetaje jeto meerē bainucūñama. Ape wiipū āti, roro busupainucūñama. Bairo busupairi yua, roro tocānacā wāme busuriquere ricaati jeto quetibujunucūñama. Camasā marī cabusuetie cabūgoro macāājē ūnierē butiro ocayoja ñesēānucūñama carōmia cawapearā cawāmarā rōmirī caāna. Na ūnarē boetirotiya űubueri majārē cajuātigarārē. ¹⁴ Torena, cawāmarā rōmirī cawapearā caāna yoaro mee na manapu cūparo. Bairo manapu cutiri yua, na pūnaa cūparo. Na pūnaa pacoa na āmarō. Aperā na pesua roro na caātiere ĩñarī, roro na na busupaio joroque carorije macāājē jettore na ātiāmericōāto. ¹⁵ ¡Tame! Merē jīcāārā cawapearā rōmirī Jesucristore cū aweyorārē bairo cū yaye quetire tūgousagaetiyama. Wāti cū caborore bairo jeto ātiāninucūñama. Tere tūgoñarī yu yapapuañuñama.

¹⁶ Bairo apeyera jīcā wii macāācō, Diore catūgousao caācō cō ya wiire cawapearā rōmirī na caāmata, narē cō cajuātinemopee majū niña. űubueri majā puame popiye na na cajuāperiparore bairo ĩō, cō majūā cō ya wii caāna cawapearā rōmirīrē cō quēnoāto. Bairo

cõ caátimasíata yua, ñubueri majã puame cawapearã rõmiri cariapea noa ùna narẽ cajũana cacũgoena jetore na ñuátimasígarãma.

¹⁷ Timoteo, apeyera, to macããna ñubueri majã na quetiuparã cabutoa caroaro jicãrõ tãni cajũgoãnimasírãrẽ butiuro na na ñroáto. Tore bairo netõjãñurõ na ñroáto Dios yaye macããjẽ jetore quetibujuri cabueñinucũri majã roquere. Ñubueri majã caroaro jicãrõ tãni na na wapatiato na quetiuparã quetibujuri majãrẽ na capaarije wapa. ¹⁸ Torea bairo i quetibujuya Dios ya tutipũ na cawoaturique cãã: “Wecu trígore cawããmejoreire cã risero jiyabieticõãña. Cã caátiwẽrĩjẽrẽ cã cãã cã ugaáto,” i woatuyupa ti tutipũ. Tunu bairoa aperopũ atore bairo i woatuyupa: “Ni ùcũ paari majõcu caãcũ cã capaarije wapa wapatamasĩñami,” i quetibujũ woatuyupa. Torenã, tore bairo caroaro na wapatiato na caquetibujurije wapa na quetiuparãrẽ ñubueri majã nipetiro.

¹⁹ Timoteo, apeyera, cabutoa camasĩri majãrẽ jicãũ ùcũ roro cã caĩbusujãata, caãnorẽ bairo cã tũgoeticõãña. Pũgarã, o itiarã ùna roro na caátajere caĩnaricãrã ãniri caãnorẽ bairo jicãrõ tãni na caĩbusujãata roque, cariape na tũgoya.

²⁰ Aperã ñubueri majã mena macããna jicããrã carorije macããjẽrẽ caátianinucũpairã puamerã tutuaro mena na mũ quetibujawa nipetiro ñubueri majã na catãgoropũ. Bairo narẽ mũ caquetibujũ ñforĩjẽrẽ tũgori, na cãã narẽ ñnacõri roro na caãperiparore bairo i, tore bairo na mũ quetibujawa.

²¹ Yu yau, Timoteo, atiere mũ yu átirotiya, Dios, Jesucristo, bairi ángelea majã cañurã cã cabesericarã cãã na caĩñajoro: Atie yu caátiroticũrĩjẽ nipetirijere na átiroticõã ninucũña, ni ùcũrẽ ññabesericaro mano. Apei mũ bapa ùcũ majũ caãcũ cããrẽ nipetiro jicãrõ tãnia na átiroticõã ninucũña.

²² Caroaro camasã na caátianierẽ mũ camasĩpata, ni jicãũ ùcũrẽ cã rũpoa ñigãpeoeticõãña Dios cã caĩñojoro mũ wãmorĩ mena. Bairo mũ caãpata, mũ cãã carorije macããjẽ na caátianierẽ bairo caãcu mũ tuabujou. Bairi nipetiro carorije macããjẽrẽ átianajẽrẽ di rũmu ápeia nicõãña.

²³ Apeyera, Timoteo, mũ puame paaro pũñirĩqũẽ mena mũ rianucũña. Torecu, bairua oco jetore mũ etiepa. Ape watoara use oco cããrẽ peeto ùno, jicãñipũ jeto mũ etinucũwã, butiuro murẽ capaaro pũñietiparore bairo i.

²⁴ Apeyera tunu camasã jicããrã roro na caátiere nipetiro marĩ ññanucũña, marĩ Quetiupau roro popiye na cã caátiparo jũgoyepua mai. Aperã puamerã yasioropũ roro na caátie jũgori marĩ ññatinucũña. Catusari rãmũpũ roquere nipetiro camasã roro na caátianajẽrẽ marĩ ññapeticõãgarã. ²⁵ Torea bairo camasã caroa macããjẽ na caátianinucũrĩjẽrẽ cããrẽ nipetiro caroaro marĩ ññapeticõãnucũña. Bairopua jicã wãme caroaro na caátaje marĩ caĩñaetaje caãmata, caberopũ marĩ ññapeyocõãgarã.

6

¹ Apeyera tunu, noa ùna paacoteri majãrẽ bairo caãna na quetiuparãrẽ caroaro cariape nucãbugorijete mena na na ñroáto. Bairo caroaro átianajẽrẽ na caátiamata, ni jicãũ ùcũ marĩ Quetiupau Dios ya wãmerẽ busũpaetigumi. Tunu bairoa marĩ yaye, marĩ caquetibujurije cããrẽ roro i busũpaetigumi. ² Bairi tunu noa ùna paabojari majã Jesucristore catãgousarã ùnarẽ caquetiuparã cãgorã narẽ na baibotioeticõãto. Narẽã bairo na cãã Jesucristo yarã na caãno jũgori roque netõjãñurõ nucãbugorique mena na na capaabojaape niña.

La verdadera riqueza

Timoteo, atie yu caquetibujurije nipetirijere na bueri, na mũ quetibujawa: ³ Ni jicãũ ùcũ ricaati quetibujuriquere caquetibujunucũũ cã caãmata, o caroa cañurĩjẽ marĩ Quetiupau Jesucristo yaye quetire caboecu cã caãmata, cañuecũ niñami. Tunu bairoa Jesucristo yaye macããjẽ caroaro marĩ caátianipee quetibujuriquere macããjẽrẽ cããrẽ caboecu cã caãmata, cañuecũ niñami. ⁴ Cũ ùcũ muna cabalbotioure bairo caãcũ ñe ñnierẽ camasĩécũ majũ niñami. Cũ ùcũ puame Dios yaye quetire catãgomawijiau ãniri cabũgoro macããjẽrẽ dope caátiamanie busuriquere quetibujugari ãmeo busuriquere netõganucũñami. Bairo na caĩrĩjẽ jũgori camasã jicããrã yua ãmeo ññaugorique cutaje, ãmeo ññaterique cutaje, roro ãmeo tũtirique cutaje, ãmeo yeri ñuetaje mena tuanucũñama ñubueri majã watoare. ⁵ Catãgoñariqũẽ mãna wãtĩ cã caroyeturicarã tũri cããrẽ torea bairo di rũmu ùno roro ãmeo quẽrĩqũẽ petietinucũña. Caroa cariape macããjẽrẽ quetire camasĩena tore bairo roro átianinucũñama. Dios yaye macããjẽrẽ queti mena wapatariquere jetore camasĩrã tore bairo roro átianinucũñama.

⁶ Bairopua, Dios yaye macããjẽrẽ masĩrĩqũẽ cariapea umũrecõopũ marĩ cawapatapee majũ niña. Tore bairo nocãrõ paio cãgõgumi Dios cã cajorijere ni ùcũ ãme ati yepapũ ãcũ mai cã cacũgorije ùnie mena cayeriñucõãninucũũ. ⁷ Bairi merẽ marĩ masĩña: Ati yepapũ marĩ cabuiari rãmurẽ ñe ùnie marĩ jetaepũ. Bairi tunu ati yepapũre marĩ cariaweyori rãmũ caãno cããrẽ ñe ùnie marĩ jeápérgarã. ⁸ Ati yepapũ ãna marĩ caugapee, marĩ cajãñapee cãã ãnipeticõã cabaiata, ¿dopẽrã marĩ tũgoñariqũẽ paibujocuti? Tie marĩ cacũgorije mena merẽ

causeanicōāniparā marī āniña. ⁹ Apeṛā puame narē carusarijere cacūgopetirā nimirācūā, pairo cacūgogari majā ānirī petoaca na cacūgorije mena tūgoña yapapuaajāñunucūñama. Bairo tūgoñamacāñi yua, carorije átaje ati umurecōo macāājērē tāmnonucūñama. Camasārē cateerije, na yasio joroque caátie macāājērē átinucūñama yua. Tie ūnie cañuetie cabuiparorije niña. ¹⁰ Bairi camasā butiuro dinerore na caugaripearije jūgori tocānacā wāme carorije macāājē átianajērē tāmnonucūñama. Jicāārā Diore catūgosarā cūā dinerore ugaripeamirā yua, Jesucristo mena tūgoñatutua jānacōāñupā. Bairo jānarī yua, na majūā roro popiye tāmnonucūñama.

La buena lucha de la fe

¹¹ Mū roque, Timoteo, Dios yau ānirī nipetiri wāme cadinero ugaripeanucūrā na cabaiānajē catiere bairo baieticōāña. Atore bairo puame ānajēcusa: Cariape átianajē jetore átianā. Tunu Dios cū caborore bairo mū caátipee jetore átianajēcusa. Jesucristo mena tūgoñatutuacōāña. Caroaro camasārē na maiña. Roro popiye tāmomicūā, mū paariquere jānaeticōāña. Apeṛā camasā cūārē di rūmū ūno na baiotioeticōāña. ¹² Tutuaro āmeo qūēirē bairo mū cūā mū catutuarije mena tocānacā rūmū Jesucristo mena tūgoñatutuacōā ninucūña. Bairo cū mena mū catūgoñatutuajānaeticōāta, cū tūpu mū ānicōā ninucūgu. Bairi merē mūrē Dios yau mū ānio joroque I, mū beseyupi. Bairo mū cū cabesero bero yua, mū puame capārā na cañajoropu, “Cariapea Jesucristo mena yu tūgoñatutua ninucūgu,” mi quetibujwū. ¹³ Marī Pacū Dios nipetiro ati umurecōo macāājē cacatiānajē catiere to catiānio joroque caācu niñami. Bairi cū macū Jesucristo cūā Poncio Pilatore, Dios yaye macāājērē cariapea cū caquetibujuricu niñami. Bairi cū, Dios, Jesucristo mena cū cañajoropu atiere mū yu ātirotiya: ¹⁴ Nipetirije Dios mū cū caātirotiricarorea bairo wasoaricaro mano caroaro átianajēcusa. Bairo jicārō tūni mū caāpata, ñe ūnie jūgori noa ūna mūrē busūpaietigarāma. Tore bairo caroaro jeto mū āticōā ninucūgu marī Quetiupau Jesucristo nemo cū catunuetari rūmū yua. ¹⁵ Dios puame cū cacōricā yutea caetaro, cū macū Jesucristore cū jogūmi tunu ati yeparūe. Cū, jicāā niñami Dios cañu, tore bairo caātimsā majū. Quetiuparā reyes caāna Quetiupau Rey majū niñami. Ati umurecōo macāāna quetiuparā netōrō Quetiupau cañu majū niñami. ¹⁶ Cū puame yeri capetietiere caānijūgoropua cacūgōjūgoricu jicāā caācu niñami. Tunu bairoa nocārō majū cū caasiyaboriye noa ūna camasā na caetaetie mena caācu niñami. Ni jicāū ūcū camasocu cūrē qūñiñaecāmi. ¡Cūrē nipetiro camasā cū na ūroāto! ¡Cū catutuānie cū to petieticōāto! Bairoa to baiāto.

¹⁷ Timoteo, ati umurecōo macāājērē pairo cacūgorārē atore bairo na mi quetibujwā: “Apeṛā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” ĩ tūgoña botioeticōāña. Tunu bairoa ati umurecōo macāājē mujāā cacūgorije jetore tūgoñarī tūgoña useanieticōāña. Ati umurecōo macāājē mujāā cacūgorije mena mujāā netōmasīētigarā. Ati umurecōo macāājē tūgoñarīcārō ūnorēā, Dios puame roquere cū tūgoñatutuaya mujāā cū canetōparore bairo ĩrā yua. Cū roque nocārō pairo nipetiro marīrē carusarijere marī jomasīñami. Bairo cū cajorije puame cabūgoroa cū cajorije mee niña. Marī yaye caānipee majū nigaro. ¹⁸ Nipetiro caroa macāājē cūārē na mū ātirotiwa. Capee apeye ūnierē cacūgori majā ānirī capee wāme caroa macāājē átianajērē na átiamarō. Cotericaro mano na cacūgorijere maiena, cabopacarārē na batori na juātinemoāto. ¹⁹ Bairo na caāpata, umurecōopu nemojāñurō caroa macāājē majūrē cūgogarāma. Tunu bairoa ati yeparū āna mai, caroaro cariape átianicōā ninucūgarāma.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, mū roque caroaro tūgoñatutuarique mena cariape, Dios mūrē cū caātiroticūrīcārōrē bairo āticōā ninucūña. Apeṛā cabūgoro macāājē dope caātiāmanie busūriquere quetibujugari na caāmeo busūrique netōnucūrījē ūnierē di rūmū ūno tūgopeoeticōāña. Tie ūnie na cabusūrique netōrījē puame, “Cariape marī camasīpee niña,” na caibotiomiatacūārē, cabūgoro macāājē quetibujurique niña. ²¹ Jicāārā tie ūnie quetibujuriquere caquetibujunucūrā puame tocārōā tūgomawijiari yua, Jesucristo mena cariape tūgoñatutua jānacōāñama.

Marī Quetiupau caroa macāājērē mujāā cū jonemoāto mujāā nipetirore.

Tocārōā niña atie queti yu cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

¹ Yú, Pablo, Dios cá caboro jùgori Jesucristo cá caquetibujarotijoricu cá yau apóstol majú yu ániña. Jesucristo mena caroaro na cañicõañinucúpeere cañijùgoripapua cá cabojùgoricarorea bairo nipetiro camasã ati umurecõo macããnarê yu quetibujao joroque ï, yu jowí. ² Bairi yu yau, Timoteo, yu macarê bairo caãcú mû caãnoi, mû quetibujau woajou yu átiya ati carta mena. Tunu bairoa marí Pacu Dios, marí Quetiupau Jesucristo mena caroare, bairi ámeo ñnamairíqûe, yerijõrõ ñanjê cutaje cããrê cá jonemoáto murê.

Dar testimonio de Cristo

³ Yú pñame Diore yu cajênirõ cãrõ, murê yu tũgoñanucúña. Bairo murê tũgoñarí yua, tocãnacãnia Diopure jênibojari, “Yú mena mû ñumajúcõãña,” cã ñi jêninucúña. Cã, Diore, yu pñame caroaro jicãrõ tũni tũgoñaríqûe mena yu ñicójãã ñananarêã bairo tocãnacãnia cá yu jêninucúña. ⁴ Tunu bairoa, Timoteo, murê yu caãweyoro ñnarí otrique mena butiro mû cayapapuariquere tocãnacãnia yu tũgoñanucúña. Bairo tiere tũgoñarí yua, tãmurã murê ññañau áganucúña, mû mena caroaro useanirõ tunu yu caãniparore bairo ï. ⁵ Merê caroaro ñtoricarõ mano cariape Jesucristo mena mû catũgoñatutuarijere yu masíña. Mû jũgoyere mai mû ñicõ Loida, mû paco Eunice cãã Jesucristo mena catũgoñatutuarã majú nijũgoyupa. Bairi yu pñame narêã bairo cariapea Jesucristo mena mû catũgoñatutuarijere yu masícõã ninucúña.

⁶ Bairi atore bairo murê yu átirotiya: Mû rapoa bui yu wãmorirê mû yu cañigãpeorica watoa caroa mû caátimasípeere Dios cá cajoriquere nemojãñurõ to butio joroque átiãnjũgoyecusa. ⁷ Mai, Dios pñame cá Yeri Espiritu Santo marí tũgoña uwio joroque caãcu meerê marí jowí. Cã Yeri Espiritu Santo nocãrõ catutuau majú roquere marí jowí. Ámeo mairíqûe, caroaro átiãnimasíriqûerê cajou majúrê marí jowí Dios.

⁸ Torecu, Timoteo, marí Quetiupau yaye macããjêrê na quetibujuboboeticõãña camasãrê. Tunu bairoa cá yaye quetire yu caquetibujubojarije jũgori ato presopu yu caãnie cããrê tũgoñaboboeticõãña. Ato bairo pñame roque ása: Nocãrõ tũgoñatutuawêpüríqûe Dios mû cá cajorije mena tũgoñatutuari, camasãrê cá canetõõríqûe quetire mû caquetibujarije jũgori popiye mû cabairijere cariapea tũgoñanetõcõãña. ⁹ Dios pñame roque merê cá canetõõrãã marí ñniña. Bairo marí netõrí yua, cá yarã caroarã caãniparã majú marí beseyupi. Marí caroaro marí caátie jũgori mee, cá pñame jicã ñugõã cañijũgoripapua cá cabojùgoricarõ jũgori marí beseyupi. Tunu bairoa Jesucristo jũgori butiro marí mairí, marí beseyupi. Merê ati umurecõo caãniparo jũgoyepna marirê camajũgoricu ññami Dios. ¹⁰ Bairi ámerê marirê canetõpau Jesucristore marí tũpũ cá cajoriquere jũgori cariapea marí cá camairíjêrê marí masíõ joroque átiyami Dios. Cã, Jesucristo pñame marí cá yarã roro peeropu marí cayasibujopeere marí netõñupí. Bairo átiri yua, “Yú mena catũgoñatutuarã yu Pacu Dios mena nicõã ninucúgarãna tocãnacã rũmua,” ï, caroa quetire marí quetibujugũ asúpi Jesús ati yepapure. Cariaricarãrê bairo caãna marí caãnimiatacããrê, caroaro cabusurõpũ caãna majú marí ñnio joroque marí ásupi.

¹¹ Torecu, Dios pñame roque atie nipetirije cá yaye quetire yu quetibujũ roticúwí camasãrê. Bairo camasãrê yu quetibujũ rotijori yua, cá yau apóstol majú yu cüwí. ¹² Tore bairo yure Jesucristo cá caquetibujũroticúríqûe jũgori ámerê roro popiye ato preso jorica wiipũ yu tãmuõña. Bairo roro popiye tãmuõmicãã, tie mena yu tũgoñaboboetiya. Merê cariapea yu masícõãña Jesucristo mena yu catũgoñatutua jũgoriquere. Jesucristo cariapea catutuau majú ññami. Bairi cá yaye queti yure cá caquetibujũroticúríqûe to ñnicõã ninucúõ joroque átigumi nemo ati yepapũ cá catunuetari rũmũpũ. Tiere caãnorê bairo cariape majúã yu masícõãña.

¹³ Bairi mû pñame caroa queti mû yu caquetibujũriquere bairo cariape áticõã ninucúña. Jesucristo mena tũgoñatutuaya. Jesucristo mena jicãrõ marí caãnimasírijê jũgori marí caãmeomaiãnie mena camasãrê na maiãninucúña. ¹⁴ Tunu bairoa Espiritu Santo marirê cajuãtipau, cá cajoricu cá catutuarije mena caroa buerique macããjê Dios mû cá cajoriquere quetibujũ ññijãnaeticõãña. Tie quetire tũgousajãnaeticõãña.

¹⁵ Tunu atie apeyera merê mû masíña: Nipetiro Asia yepa macããna yu mena atopu caatãna marí yarã yu tunuweyo peticoámá. Bairi na mena macããna Figelo, apei Hermógenejããpũ cãã yure tunuweyocoámá.

¹⁶ Apei Onesiforo roque capee majú yu yeri tũgoña useanio joroque ámi preso jorica wiipũ yu cá cañiaetanucúríjê jũgori yua. Tunu bairoa preso jorica wiipũ yu caãnie cããrê

tūgoñaboboricaro mano yure ññau etanucūwī. Yu puame tiere tūgoñarī, “Marī Quetiupau butiuro cū ya poa macāna cāārē qūññamaiato,” ññinucūña. ¹⁷ Tunu bairoa Onesiforo yu cabairijere tūgoñaboboricaro ññorēā, Roma cū caetari rūmū caāno yoaro coteri mee, yer-ijārīcārō mano yure macāñesēāñupī Romapure. Bairo yu macāmajūcōārī yua, yu bōcaripū yu macājānawī. ¹⁸ Torecu, Jesucristo nemo ati yeparū cū catunuetari rūmū caāno, marī Quetiupau cārē ññamairī caroa majū cū yaye macāājē cū cū joāto. Efesoru marī caāno, butiuro majū marī juātinemowī Onesiforo. Tiere caroaro merē mū masīña.

2

Un buen soldado de Jesucristo

¹ Bairi, Timoteo, yu macārē bairo caācū, mū puame, mū caātiānimasīpee Jesucristo murē cū cajorīque nipetirije mena tutuaro quetibujū ññinucūña camasārē. ² Torecu, mū puame capāārā na catūgoropū yu caquetibujūrique mū catūgorīquere noa ñña aperā caāmma caroaro caātiānarē na quetibujūnetōña. Bairo na mū caquetibujūnetōrō, na puame cāā aperārē na quetibujūnutuagarāma tie quetire.

³ Jīcāū soldau popiye cū wapana jūgori tāmūomicāā, cū cabairijere nūcānetōcōāñami. Torea bairo mū cāā Jesucristo yau soldau cañū ññirī cū yaye queti jūgori popiye mū catāmūonucūñjērē nūcānetōcōāña. ⁴ Jīcāū soldau caācū cū quetiupau cū carotirore bairo jeto jīcārō tūni ātinucūññami. Bairo caācu ññirī, aperā soldau caāmerā camasā mena ññirī narē bairo ātiāmērīññami, cū quetiupau cū caññajesoparore bairo ī. Tore bairo mū cāā Jesucristo yau soldaure bairo caācu ññirī cū carotirore bairo jeto ātiāña, murē qūññajeso joroque ī. ⁵ Torea bairo eperi majōcu cāā, caroaro cū caeperije wapa cū na cajopeere ññemasīētīñami, caroaro eperīque macāājē carotirore bairo jīcārō tūni cū caātipoyojīātiētīcōāta. ⁶ Tunu bairoa jīcāū cū wesere capaanucūñ, cū roque caāñijūgoro cū yaye cū caoterīque cabūtiro rica jemasīñami. ⁷ Timoteo, atie murē ĩcōñarī, mū yu caquetibujūrijere caroaro tūgopeoya. Tie mū yu caquetibujūrijere marī Quetiupau roque caroaro mū tūgoāmewiyo masīō joroque mū ātigami.

⁸ Timoteo, atie Jesucristo cū cabairīquere masiritietīcōāña: David ānacū pārāmi majū marīrēā bairo caācū āñupī Jesucristo. Bairo caācū nimicāā, Diore bairo cū caānierē marī masīōgu pajīāecori bero cati tunucoasupi tunu. Yu puame tie camasārē cū canetōrīqūē quetire yu quetibujūñucūña camasārē. ⁹ Tie quetire camasārē yu caquetibujūrijere jūgori roro popiye yu tāmūonucūña. Tunu bairoa roro majū caātimajūcōārīcūrē bairo ato preso jorica wiipure āpōāwē mena jiyaricu yu āñña. Bairo yu cabaimiatacāārē, Dios yaye caroa queti puamerē ññamū ũcū yasio masīēcāmi. Nipetiropu jesapeticoagaro. ¹⁰ Bairi yu puame, Dios yarā cū cabesericarā caroaro na caāñipeere ī, roro popiye yu tāmūonucūña. Na cāā yu caquetibujūrijere tūgori bero yua, nocārō caroaropū netōjīātiri, yeri capetietiere Jesucristo jūgori na cacūgoparore bairo ī, butiuro yu quetibujūñucūña.

¹¹ Atie caānorē bairo carīape niña:

Jesucristo mena tūgoñatutuari cū yaye quetire marī caquetibujūrijere jūgori marīrē na capa-
jīārocaata,

Jesucristo cū cacatitunurīcārōrēā bairo marī cāā marī catitunucoagarā, riamirācūā yua.

¹² Ati ũmurecōopure popiye marī catāmūoatacāārē, Jesucristo cū carotimasīñīpaurē caāñiparā majū marī āñigarā.

Apeyera Jesucristore masīmirācūā, marī cañtoata, cū cāā marīrē masīētīgumi.

¹³ Cārē boetiri, cū caborore bairo marī cabaiepatacāārē, cū roque tocānacā rūmū cañūñ nicōā ninucūgumi.

Cū roque carīape cañ majū ññirī cū majūā ĩtomasīētīñami.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Timoteo, atiere na mū quetibujūñemowā. Bairo na quetibujūñemorī, atore bairo na mū ātirotiwa Dios cū caññajoro: Cabūgoro macāājē busurica risero macāājē ũnie mena tocārōā na āmeo busurīque netōjānacōāto. Tie ũnie āmeo busurīque netōrīqūē cabūgoro macāājē dope caātiāmanie majū niña. Tie na cabusurijere noa ñña catūgori majū puamerē roro na tūgomawijiao joroque caātie ũnie majū niña. ¹⁵ Jīcāū paabojari majōcu nipetiro ātījīātipetiri, cū quetiupure cū caetarore bairo mū cāā nipetiro caroaro ātījīātipetiya Dios cū caññajoropū yua. Tore bairo caroaro āticōā ninucūña ñe ũnie jūgori Dios mena mū catūgoñaboboetiparore bairo. Cū yaye caroa quetibujūrijere jīcārō tūni quetibujūcōāña camasārē. ¹⁶ Timoteo, mū roque aperā cabūgoro macāājē dope caātiāmanie busurīquere quetibujūgari na caāmeobusurīque netōñucūñjē ũnierē di rūmū ũno tūgopeoeticōāña. Tie ũnierē cabusupainucūrā nemojāñurō Diore cū tūgousajānarī, carorije macāājē puamerē jōpuame ātījūgonutuayama. ¹⁷ Tunu bairoa na yaye na cabuenucūñjē puame riaye gangrena camasārē carupau ũgarijere bairo cañuetie majū ninucūña. Tore bairo tāmūorā

baiyama Himeneo, apei Filetojjā puame yua. ¹⁸ Bairo na puame cariape quietre tūgousajānarī, ricati tūgomawijiarā baiyama. Tore bairo tūgomawijiarī yua, “Merē Dios camasā cariaricarārē cū cacatiobujiorica rūmū netōcoasupa,” ī quetibūjunucūñama. Bairo na caīquetibūjuriye mena yua jicāārā camasārē Jesucristo mena na catūgoñatutuarijere na átīmawijiorā átiyama. ¹⁹ Tore bairo na caátimiatacūārē, Dios puame roque wii qūēnorā, útāpāi na cacūjūgomajūrīpārē bairo capetietipeere marī cūñupī. Bairo torea bairo cū ya tutipū cariapea ī woatuyupa: “Marī Quetiupau cū yarā cariapea caānarē na masīcōāñami.” Aperopū cūārē bairo ī woatuyupa: “Tocānacāpua, ‘Dios yarā jāā āniña,’ caīrā carorije átaje macāājērē na jānacōāto,” ī woatuyupa ti tutipū.

²⁰ Ape wāme īrīcārō puamata, jīcā wii capairi wīpūre oro, la plata mena na caqūēnorīqūē jeto mee, jotūu niña. Ape wāme, rīi, bairo yuca mena na caqūēnorīcāruri cāā ninucūña. Jīcārū jotū bōse rūmū macāārū majū niña. Aperū puame cabūgoro macāārū, tocānacā rūmua na cacūgorirū ninucūña. ²¹ Torea bairo marī cūā tocānacā wāme carorije macāājērē marī caāpericōāta, oro, o plata joture bairo caāna majū marī tuagarā. Tore bairo marī caāmata, marī Quetiupau caānimajūrījē cū caátigarijere caátibojaparā majū marī tuagarā.

²² Torecū, mū roque aperā cawāmarā roro na rupau caborore bairo na caátie ūnierē di rūmū átiga tūgoñaeiticōāña. Atore bairo puame āsa: Caroaro cariape átīānajē cusa. Jesucristo mena tūgoñatutucōā ninucūña. Diore, bairo aperā camasā cūārē na maicōā ninucūña. Dios yarā caroarā ñe ūnie na yeripū carorije māna caāna mena caroaro yerijōrōā nicōā ninucūña. ²³ Aperā cabūgoro macāājē dope caátīāmanie busuriquere quetibūjugari na caāmeobusurique netōnucūrījē ūnierē di rūmū ūno tūgopeoeticōāña. Tie ūnie puame marī āmeo teo joroque caátie niña. Tere merē caroaro mū masīña. ²⁴ Bairo marī Quetiupau cū carotirijere capaabajari majōcū cū yau caācū puame aperā mena roro caāmeo busurique netōñesēāpau ūcū mee niñami. Bairo puame roque cū caāto ñuña: Nipetiro mena caroaro caátīānimasi niñami. Tunu bairoa camasārē caroaro caquetibūju āmoqūēmasī niñami. Tunu bairoa camasārē yerijōrō Dios yaye quietre caquetibūjumasī ñuñami. ²⁵ Tunu bairoa aperā cabotiorā cūārē yeri ñurīqūē mena cabeyomasī ūcū cū caāno ñuña. Cū puame, “Roro na caátie tūgoñawasoari, cariape quietre tūgori bero Dios puamerē tūgousabujiorāma,” ī, tore bairo caroaro mena cū caquetibūjuro ñuña. ²⁶ Tore bairo cū caquetibūjumasīata yua, wātī roro na cū caītorijere tūgoñamasacatigarāma. Bairo tūgoñamasacatiri yua, roro wātī narē cū caboro cū caátīāniganucūrījērē áticoetigarāma.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

¹ Apeyera, Timoteo, ati umurecō caānitusari yutea caānorē camasā Dios yarā popiye tāmuogārāma. ² Ti yutea caānorē camasā cañuena nigarāma. Jīcāārā na majū na caborore bairo jeto átīāniganucūgarāma. Tunu bairoa cadinero ūgaripea pairā nigarāma. “Aperā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” caītūgoñarā nigarāma. “Jāā jeto camasīmajūrā jāā āniña,” īrārē bairo catūgoñarīqūēcuna nigarāma. Diore cū baibotiori roro cabusupairā nigarāma. Aperā na pacua cūārē cayuena, cabaibotiopairā nigarāma. Aperā, “Jāā mena mū ñujāñuña,” di rūmū ūno cañena nigarāma. Bairo caāna ānirī Dios yaye macāājērē buerique cūārē di rūmū nacūbūgoro īñaeigarāma. ³ Tunu bairoa di rūmū ūno bopacooro cabopacarārē catūgoñaena ninucūgarāma. Aperā roro caocayoja pairā nigarāma. Aperā cūā roro na rupau caborore bairo jeto na caátiganucūrījērē catūgoña ēñotamasīēna nigarāma. Tunu bairoa aperā tūgoñamairīcārō mano tutuaro mena roro átīnucūgarāma camasārē. Na puame nipetiro caroa macāājērē caboena majū ninucūgarāma. ⁴ Tunu bairoa jīcā majā nimirācūā, roro busujā buitiregarāma aperā na yarā camasārē. Roro majū caasiapairā nigarāma. Nocārō pairo roro na caátie mena nimirācūā, “Caroa macāājērē caāna majū jāā āniña,” ī tūgoña botionucūgarāma. Dios yaye macāājērē tūgousari bero, cū mena tūgoñatutuaricaro ūnorēā, na majū rupau caborore bairo na caátigarije puame jetore butioro ūgaripeari átīāniganucūgarāma. ⁵ Bairo tunu Dios yaye macāājērē cabuerārē bairo majū baitogārāma, munana. Bairo Dios yaye cū catutuarije macāājērē masīmirācūā, tie caēñotarārē bairo jīcārō tūni na yeri mena átīānimasiētīnucūgarāma.

Na ūnarē, Timoteo, mū roque na ītoecoeticōāña. ⁶ Na ūna ninucūñama noo na caboro aperā ya wīiripū cajāñesēānucūrā. Bairo ape wīiripū jāāñesēārī yua, carōmia cayeri tūgoñatutuaena roro caātipairārē na ītoepenucūñama. Bairo ītori yua, nipetiro carorije macāājērē na mena roro átīepenucūñama, na rupau caborore bairo yua. ⁷ Bairo tunu na ūna di rūmū ūno rusaeto buenucūñama Dios yaye quietre. Bairo buemirācūā, di rūmū ūno cariape macāājērē tūgojīati peyoetaetīnucūñama. ⁸ Camasīrī majā cūmua ūna Janes, apei Jambres cawāmecuna Moisés ānacūrē cū boena, cū botiori, na camasīrījērē cū āti īñoñupā. Narēā bairo caītopairā cūā cariape macāājē Dios yaye quietre caboena niñama. Caāmua

catūgoñarīqūē māna catūgoñamasīēna niñama. Dios mena catūgoñatutuajānarīcārā majū niñama. ⁹ Merē camasā aperā caroaro masīcōāñama catūgoñamasīēna majū na cañnierē. Tirūmapu cañnana Janes, apeī Jambrejāā, Moisés ānacūrē caboetanarēā bairo roro na cabairijere merē masīcōāñama camasā. Bairi di rūmu ūno nemojāñurō camasārē na ūtonemonutua āperigarāma yua.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Timoteo, mū roque caroaro cariape yu caātirotirore bairo yu cabuerijere mū ātiāninucūña. Yūrea bairo ati wāmerīrē caroaro mū ātiāninucūña: Yūrea bairo caroaro mū ātajecuti ānimasīña. Yūrea bairo mū cūā yu caātiānipeere mū tūgoñanucūña. Mū cūā yūrea bairo Dios mena mū tūgoñatutuaya. Camasā roro popiye mū tāmno joroque na caātimiatacūārē, caroaro yerijōrō yūrea bairo mū tūgoñanetōcōā ninucūña. Camasā aperā cūārē caroaro yūrea bairo na miñamañña. Tunu bairoa yūrea bairo popiye tāmnoomicūā, mū yeri tūgoñatutuajāñūña. ¹¹ Roro marē pajīāgarā, o tocānacā wāmerē roro popiye tāmnoomicūā, mū nucānetōcōānucūña. Yu yau, merē caroaro mū masīña roro majū Antioquā, Iconio, bairi Litra yu catāmnoīrīqūērē. Roro majū Jesucristo yaye queti jūgori yu pajīāgawā to macāña. Roro majū popiye yu tāmnowū. Bairo roro popiye yu catāmnoimiatacūārē, marī Quetiupau puame tie nipetirijere yu juātinemowī. ¹² Bairāpu, merē marī masīña: Nipetiro Jesucristo cū caborore bairo caroaro caātiānigarā, tocānacāpūna roro popiye āti ecogarāma, aperā jūgori. ¹³ Aperā carorā cañuena, aperā cañtopairā roque nemojāñurō jōpūame carorije macāājērē ātinutuarāma. Aperārē roro na ūtoepemirācūā, na cūā roro ūtoecogarāma na yaye wapa yua.

¹⁴ Timoteo, mū puame roque tie ūnie āpeia, caroa wāme jetore tocānacā rūma āticōā ninucūña murē yu cabuerique mena. Merē tie queti, “Cariape majūā niña tie quetibujūrique,” īrī caroaro mū tūgosacōā ninucūña. Murē tie quetire cabuericārā cūārē cariape mū masīña. ¹⁵ Tunu bairoa merē caroaro mū masīña cawīmauacā ācūpāna, Dios yaye macāājē caroa quetire mū camasījūgorique. Bairi mū puame nemojāñurō buecōā ninucūña. Bairo tie quetire nemojāñurō bueri caroaro mū caātiāmata, Jesucristo mena mū catūgoñatutuarije jūgori mū netōmasīgn. ¹⁶ Nipetiro Dios ya tuti macāājē woaquirō Dios cū camasīōrō jūgori na cawoaquirique niña. Bairi tie buerique marīrē cajuātiere bairo ūjūāñūña. Aperārē tiere bueata, ūjūāñūña. Tie mena jūgori aperārē beyogu, marī cabueata cūārē, ūjūāñūña. Tie mena jūgori caroaro cariape na cañnimasīpeere bori, narē marī cabueata, tie queti ūmajūcōāñña. ¹⁷ Tore bairo marī cabueata yua, Dios yau caācū puame tocānacā wāme caroa macāājērē caātijīātimasīpeyou majū tuagumi.

4

¹ Jesucristo, catūsari yūtea caāno quetiupau reyre bairo atūgumi tunu, nipetiro ati yepa macāña camasā cariaricārā, cacatirā cūārē na ūnabesei acū yua. Bairo caatīpu, Jesucristo, bairi cū pacu Dios mena cū caññajoropu atore bairo butiro murē yu ātirotiya. ² Caroa queti Dios yayere butiro na quetibujūya camasārē. Tunu bairoa noa ūna caroaro catūgorā, o catūgogaena na caāmata cūārē, tocānacānia na mū quetibujūnucūwā, tore bairo mū caquetibujūrijē to cañuata yua. “Cariape quetibujūyami Timoteo,” na ī tūgo joroque caroaro na quetibujūya camasārē. Tunu bairoa tutuaro mena noa ūna cabotiorārē na mū caquetibujūpee caāmata, tutuaro mena na mū quetibujūgu. Nemojāñurō Dios yarā cū mena na tūgoñatutuo joroque na quetibujūri na juātinemoña. Caroaro yerijōrō tūgoñarīqūē mena nucūbugoroa na quetibujūya camasā to macāānarē. ³ Jīcā yūtea etagaro tocārōā camasā caroa queti Dios yayere boetiri na catūgogaeti yūtea. Noa ūna aperā, na rupau caborore bairo jeto ricaati cabueri majā, camasā na catūgojesorije ūnie jetore cabuerā puamerē na macāgarāma. Na rupau caborore bairo na caātigarije macāājē, na catūgojesorijere cabuerā puamerē na tūgosajūgogarāma. ⁴ Dios yaye macāājē puamerē yua boetigarāma. Carorije quetibujūrique tocānacā wāme puamerē tūgopeogarāma. ⁵ Bairo na ūna na cabaimiatacūārē, mū puame roque caroaro majū caroa wāmerē āticōā ninucūña. Roro popiye tāmnoomicūā, nucānetōcōā ninucūña. Dios yaye queti camasārē cū canetōdōrīqūē queti puamerē tocānacā rūma quetibujūcōā ninucūña. Caroaro jīcārō tūni ātipeyocōā ninucūña mū paarique macāājērē.

⁶ Yu puame Jesucristo yaye yu caātiānie jūgori yu cayasipa rūmu merē cōñarō baiya. Merē Dios tūpu āniāgu, cū yu cariabojapee etaro baiya. ⁷ Jesucristo yu cū cabueroticūrīqūērē merē nipetiro jīcārō tūni yu ātiyaparo peticōāña. Āmeo quēirē bairo tutuaro caroaro jīcārō tūni yu ātiyaparo. Tunu bairoa epei caaturi majōcu jīcārō tūni ātiri, cū caatūyaparo etarore bairo yu cūā Jesucristo mena jīcārō tūni yu ātiyaparo petietaya merē. ⁸ Bairi āmerē yua, yūre Dios cū cajojee cañnorēā bairo amurecōopure corona pesarica beto yu ānicotero bairo merē. Marī Quetiupau camasārē cañnabesei cañnu majū ti beto pesarica betore yu jogumi cū cacōrīcā

rãmũ caetaro. Yũ jeto merẽ jogũmi baiũa. Nipetiro cãrẽ mairĩqũẽ mena ati yerarũ cã catunuatõre caboocoteãna cããrẽ na jomajũcõãgũmi.

Instrucciones personales

⁹ Yũ yau, Timoteo, mũ caboata, dope bairo mũ caatĩmasĩrõ cãrõ átiri, yũre miñau atĩmajũcõãwã. ¹⁰ Demas ruame ati umãrecõo macããjẽrẽ butiõro cabonetõũ ãnirĩ yũ awey-ocoãmĩ. Tesalónica macãru acoãmĩ. Apei Crescente ruame roquere Galacia yerarũ cã yũ jowũ. Apei Tito ruame cããrẽ Dalmacia yerarũ cã yũ jowũ. ¹¹ Jicãũ, Lucas jeto yũ mena niñami. Bairi Marcore cã mũ macãwã. Cã roquere cã mũ piiarã ato mũ caati rãmũ caãno. Ape watoara cã ruame yũ juátibujõmũ ato yũ caraãno yũ paariquere. ¹² Apei marĩ yũ Tĩquico ruamerã Efeso macãru cã yũ jowũ. Torũ ãcãmĩ. ¹³ Apeyera atorũ acã, yũ jutiro cayoarõ, Troas macã yũ cacũricãrõrẽ yũ mũ neatĩbojawa. Carpo ya wiĩru yũ cũwã toge. Apeye yũ papera tutiri cããrẽ mũ jeatĩbojawa. Papera pergamino pũũrĩ roquere mũ cũẽpã. Mũ jeatĩmajũcõãwã.

¹⁴ Apeyera Alejandro ãrõãrẽ caraanucũũ ruame roro majũ yũ átinucũñami. Yũre caroaro nũcũbũgoetiyami. Bairi marĩ Quetiuparũ ruame cã caataje cãrõ qũĩñacõñarĩ qũĩñabesegũmi cã yaye wapa. ¹⁵ Bairi mũ ruame cãrẽ cã uwiya. Roro mũ tãmũo joroque mũ átiremi. Cã ruame yua ãmerẽ camasãrẽ marĩ caquetibũjunucũrĩjẽ Dios yaye caroa quetire caboecu majũ catuaricu niñami.

¹⁶ Caĩñabeseri majã carotimasĩrã tũre yũ cabũũqũẽnon etari watoare jicãũ majũũ yũ ãmũ. Noa ãna yũ jũbusãnemõema, quetiuparã carotimasĩrãtũ yũ caetajũgorore. Nipetiro yũ mena caãnimiatana yũ aweyopeticoãmã. Tie na cabairĩque jũgori marĩ yarãrẽ Dios ruame popiye na baio joroque na cã ápericõãto. ¹⁷ Bairo marĩ yarã yũre na cajuãperimiatacũãrẽ, marĩ Quetiuparũ roque yũ juátĩmajũcõãwã. Yeri tũgoñatuarĩque majũrẽ yũ jowĩ. Bairo yeri tũgoñatuarĩque yũ cã cajoro jũgori cã yaye queti camasãrẽ cã canetõõrĩqũẽ quetire caroaro na yũ quetibũju masĩõ joroque yũ ámi. Na, nipetiro judío majã caãmerã cã yaye quetire na yũ caquetibũjũro bero, tiere na tũgopeo joroque ámi Dios. Tore bairo átiri yũ netõwĩ marĩ Quetiuparũ ruame, macãnucũ yaiare bairo cauwiorã caãna quetiuparã roro yũre na caátibũjõpeere yua. ¹⁸ Bairi tunu ato jũgoye cããrẽ nipetiro roro yũ catãmũõpeere yũ juátinmocõã ninucũgũmi Dios. Bairo yũ netõrĩ yua, cã carotimasĩrãruũ umãrecõõruũ caãnĩruũ majũ yũ tuao joroque yũ átigũmi. ¡Bairi cã jettorea cã caasiyarije caroa cã catutuãnie to ãnicõã ninucũãto tocãnacã rãmũ! Bairo to baiãto.

Saludos y bendición final

¹⁹ Bairi apeyera marĩ yarã Prisca, Aquila, bairi Onesiforo ya poa macããna cããrẽ yũ ñurotijoya. ²⁰ Apei Erasto cawãmecũcu ruame Corinto macãru tuawĩ. Tróximo ruamerã Mileto macãru cariaure cã yũ atĩweyowũ. ²¹ Timoteo, tãmurĩ jãñurõã mũ apã. Tãmurĩã, pue caetaparo jũgoyea mũ apã atorũre. Mũrẽ ñurotijoyama marĩ yarã. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, bairi marĩ yarã nipetiro ñubueri majã cãã mũ ñurotijoyama.

²² Bairi yua, marĩ Quetiuparũ Jesucristo mũrẽ cã juáticõã ninucũãmarõ. Bairi Dios cãã nocãrõ caroa cã yaye macããjẽrẽ mũjãã nipetirore cã jonemõãto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a TITO

Saludo

¹ Yu, Pablo cawāmecucu Diore paabojari majōcu āniri Jesucristo camasārē cū caquetibujrotijou apóstol majū yu āniña. Dios cū cabesericarā cū yarārē na quetibuju yu átiya cū yaye quetire, tie cariape macāājērē tūgori bero yua, cū mena caroaro na catūgoñatutuaparore bairo ī. ² Bairo tie mena tūgoñatutuari yua, yeri capetietie na cacūgopee cūārē cariapea tūgoñacotegarāma. Mai, Dios cariape caī puame ati umurecōo caānīparo jūgoyerna, “Yu pūnaa caānīparārē yeri capetietiere na yu jogu,” ī jūgoyeticūñāñupī. ³ Bairo āmerē yua, cū ya yutea, cū caīcōñarīcā yutea caetaro īñari, Dios marīrē canetōōū majū, cū yaye quetire marī masīōñami. Bairo tie quetire masīōri, yu quetibuju rotijomajūcōāwī yua. ⁴ Mu, Tito, yu caquetibujurijere tūgori bero yurea bairo mu cūā Dios mena catūgoñatutuau, yu baire bairo caācūrē mu yu woajoya ati cartare. Baire īñiña: Marī Pacu Dios, cū macū marī Quetiupau Jesucristo mena caroa yericutaje, āmeo īñamairīqūē, yerijōrō ānajē cutajere mu cū jonemoáto, īñiña.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Creta cawāmecuti poa yucūpoapu mu yu cūwū. Bairo mu cūri, paarique yu caátipee carūsarijere mu yu átipeyorotiwu. Tunu bairoa, “Nubueri majā quetiuparā rona cabūtoare na mu besewa tocānacā macāā macāānarē caquetibujuparārē,” mu īñicūwū. ⁶ Mai, na, cabūtoa camasīrā puame caroaro ñe ūnie roro na caátie jūgori aperā na cabusūpaiena ūnarē na mu besegu. Tocānacāūpu jīcāō jeto canūmocūna ūnarē na mu besegu. Baire na pūnaa ūna cūā Jesucristore catūgousarā, ñe ūnie roro na caátie, o na caasiaparije jūgori na cabusūjārā ūna mee na āmarō. ⁷ Baire īnubueri majārē cajūgoñubuejūgoare bairo catuau puame, na īnubueri majārē Dios cū carotirije cū yaye quetire caquetibuju majū niñami. Torecu, cū ūcū puame caroaro átajere caācu, rorije caāpei ūcū cū caāno ūñiña. Caroarā ūnarē na marī boya. Catūgomasiēna, uwarārē bairo caānarē na marī boetiya. Tunu bairo eticūmurī caāmeo qūēpairā ūna cūārē na marī boetiya. Tunu apeyera roro átiri cawapatarā ūna cūārē na marī boetiya. Baire na ūnarē na mu beseetigu. ⁸ Bairo puame caāna roque ūñiñama: Tocānacānia aperā caetarārē caroaro mena na bocāri na ya wīpū caqūēnorā ūñiñama. Baire na ūcū puame caāmu caroa macāājērē caācu, nūcūbūgoro mena caācū cañu niñami. Baire Dios cū cañajoro, cū cabore bairo jeto caācu ñe ūnie roro caāpei nigumi. ⁹ Baire tunu cariape macāājē jāā caquetibujuriquere cariape cū catūgousaro ūñiña. Bairo cariape tiere tūgori yua, aperā īnubueri majārē na quetibuju useanionemogumi cariape quetibujurique mena. Tunu bairoa aperā tiere catūgousagaena ricaati caquetibujurā cūā caroaro cariape cū caquetibujuro tūgori, “Caroaro cariape īñami. Cū marī tūgoroa,” ī tūgoñagarāma na yeripū. Na ūna roquere mu cabesero ūñiña.

¹⁰ To mu caānopure capāārā niñama cabaihotiupairā. Na ūna puame na rupau macāājē yisetariquere, aperā cayiseta mánarē na cayiserotiro butiuro bonucūñama. Caroaro tūgoñarī mee roro apeye ūnierē busupainucūñama. Bairo busari yua, aperā camasārē roro na ītoeperā átiyama. ¹¹ Na ūna cañtopairārē na caquetibujurietipee niña camasārē. Pajūgoro ána átiyama tocānacāūpu camasā caānarē. Tunu bairoa na, camasārē na ītori, roro átiwapatarā átiyama. Na ūna caquetibujurārē boetirotiya.

¹² Mai, Creta yucūpoa macāācū profeta majōcu atore bairo ī busuyupi, to mu caāno macāānarē: “Creta yucūpoa macāāna cañtopairā niñama. Macāncū macāānarē bairo caugapacarā, cateyepairā majū niñama,” cū caīcūrīqūērē yu tūgowu. ¹³ Cariapea īñupī. Na cabainucūrījērē īñarīna, tore bairo cariape na ī, īñupī. Baire to macāānarē tutuaro mena na quetibujuya. Dios yaye quetire nemojāñurō caroaro jīcārō tani na catūgoñatutumasīparore bairo ī. ¹⁴ Tunu bairoa, “Judío majā cariape macāājē quetire caboena na majū na catūgoñarījē mena na caquetibujurijere na caátirotinucūrījē ūnie cūārē camasā tūgousarema,” īrā, tutuaro mena na ūnarē na quetibujuya.

¹⁵ Noa ūna caroa macāājē átaje jetore caátitūgoñarā na caāmata, nipetirije na caátie, cañurījē jeto ninucūñiña. Aperā caroa macāājērē catūgoñaena Diore catūgousagaena puame roque nipetirije carori wāme jetore átiāninucūñiñama. Na ūna carorije na yeri na catūgoñarījēpu pairo caāno jūgori carorije jetore átinucūñiñama. ¹⁶ Baire tunu, “Diore camasīrā majū jāā āniña,” imirācūā, roro na caátie jūgori Diore camasīēnarē bairo tuanucūñiñama. Cabaihotiupairā, aperā yaye na cacūgorije ūnierē cañūaugopairā majū niñama. Bairo caāna āniri dise ūnie caroa macāājē ūnierē petoaca ūno caátijātiēna majū ninucūñiñama.

2

La sana enseñanza

¹ M̄ roque Tito, camasārē caroaro cariape na m̄ quetibujuḡu caroa macāājē Dios yaye quetire. Dios cū caborore bairo caroaro na m̄ quetibujuḡu. ² Bairi cabutoa camasārē cajūgoñubueparā p̄ame cūā caroaro caāna, marī caññanucūbugorārē bairo nigarāma. Bairo cariape caāna ānirī caroaro mena quetibujugarāma camasārē. Tunu bairoa caroaro cariape roro átato mano Dios mena tūgoñatutuagarāma. Tunu bairoa Dios narē cū camairjērē masīrī caroaro tutuaro, popiye baimirācūā, tūgoñāenarē bairo tiere tūgoñanetōcōāgarāma.

³ Torea bairo cabutoa rōmirī cūā nucūbugorique mena na caānajēcuto yu boya. Roro caibuspaicoterā ānirī caeticūmupairārē bairo na caāno yu boetiya. Aperā camasā na caātiere na caññajesopee ūnierē na na caāti iñorō ñuña. ⁴ Bairo caroa macāājērē caāti iñorā ānirī aperā cawāmarā rōmirī camanapūācnarē na manapūā, bairi na pūnaa cūārē na camaipee ūnierē na na quetibujúato. ⁵ Tunu caroa macāājērē na caātiānimasīpeere na na quetibujúato. Bairo na caato, na p̄ame ñe ūnie carorijere āperā nigarāma. Na wii macāājē, o na pūnaa cūārē caroaro na coterāma ñe ūnie rusaricaro mano. Camasā cañūrā rōmirirē bairo caāna, na manapūā na cañrjērē jīcārō tūni caroaro catīgousarā nigarāma.

⁶ Torea bairo cawāmarā canūmoa mána cūārē caroaro nucūbugorique mena na ānio joroque na quetibujuya. ⁷ M̄ majū cūā aperā camasā, nipetirije m̄ caātiere na caññajesopee ūnierē na átī iñña. Tunu bairoa narē m̄ caquetibujuri rūmu caāno, rorije iñrīcārō mano caroaro nucūbugorique mena na m̄ quetibujuya. ⁸ Caroaro cariape carorije ī asuricaro mano na m̄ quetibujuḡu, aperā cañuena murē roro na caāperiparore bairo ī. Tunu bairoa caroaro cariape m̄ caquetibujurijere tūgoñabobori, ni jīcāū ūcū murē roro ī busgamicūā, carorije m̄ cañrjērē bocaetiri roro mietigūmi. Bairi roro buspaigetigarāma yua marī caquetibujurije Dios yaye quetire.

⁹ Tunu torea bairo caroaro na m̄ quetibujuya ūmua paacoteri majārē: Na quetiuparā na cañrōrē bairo caroaro na tūgousaato. Camasā caroaro ānajē cutajere bairo cañūrā na āmarō. Na quetiuparā tūgousaetiri na cañrjērē cabusucānamupairārē bairo na āmerīcōato. ¹⁰ Tunu bairo aperā, na quetiuparā na cacūgorije ūnierē cayajaparā na āmerīcōato. Caroaro nucūbugorique mena roque na ānimajūcōato. Bairo na yeripu na caātiānimajūcōata, nipetiro camasā p̄ame narē iñarī, Dios marirē canetōōricū yaye quetire, “Caroa majū ñña,” ī masīgarāma.

¹¹ Dios p̄ame jīcā nūgōā marirē camaimasī ānirī marī iñnamajūgoyupi. Bairo marī iñnamairī nipetiro atī ūmurecōo macāānarē marī netōōgayupi cū macū jūgori. ¹² Tie marirē Dios cū caññamajūgorique p̄ame roro marī caātiāninucūrjērē jānarī caroaro ātīnajē cutaje ñña. Tunu bairoa marī cabonucūrōrē bairo roro marī caātiere jānarī caroaro nucūbugorique mena Dios cū caññajoro marī caāno ñuña. Bairo ātīana yua, Dios cū caborore bairo cariape marī ānimasīgarā. Diore cariape cū marī tūgousagarā. ¹³ Dios yaye queti p̄ame cū caññajoyeticūrīcārōrēā bairo cū caatipa rūmu caetaro, marirē canetōōū Jesucristo nocārō cū caasiyaborijere mena cū caatipa rūmurē caroaro marī cotemasīō joroque marī átiya. ¹⁴ Cū, Jesucristo p̄ame marī yaye wapa jūgori yucpāip̄u papuatuecori riayupi. Nipetirije marī carorije wapa caānierē marī netōōpeyobojari, cū yarā caāniparā majū marī ānio joroque marī ásupi. Caroa macāājērē caātiānimasīgarā majū marī tuao joroque marī ásupi.

¹⁵ Atie yu cañquetibujurijere na m̄ quetibujuḡu to macāāna ñubueri majārē. Caroaro rotimasīrīqūē mena tutuaro na m̄ quetibujunemomasīōgu to macāānarē, caroaro na camasīparore bairo ī. Ni jīcāū ūcū murē cū baibotioeticōato m̄ caquetibujurije mena jūgori.

3

Deberes de los creyentes

¹ Tunu atore bairo na mi quetibuju masīōnemowā tūgousari majā ñubueri majārē: “Quetiupau, o quetiuparā carotimasīrā mujāā ya macā macāāna na caātirotinucūrōrē bairo cariape na tūgousaya. Bairo caroaro cariape tūgousari tocānacā wāme caroa macāājērē caātiāniganucūrārē bairo mujāā ātīānimasīwā. ² Bairo caātiānimasīrā ānirī yua aperā camasārē roro na mujāā ī buspaiepa. Carorijere camasārē caātiāmepairārē bairo āmerīcōāña. Carorije cañēna camasā cañūrārē bairo āña. Aperā camasā nipetirore caroaro yeri ñurīqūē mena, yerijōrō āmeo bapacutimasīña,” na mi quetibujuya ñubueri majārē.

³ Marī cūā, mai, cajūgoyepure catūgomasīēna, Diore cabaibotipairā majū marī āmu. Camawijiyasīrārē bairo marī baiwu. Bairo caāna ānirī yua, tocānacā wāme roro marī rupau mena marī caātiganucūrjērē caātiecorotirā, tiere caātijānagaena majū marī ānimīwā. Carorije macāājē jetore átiri aperā yayerē marī iñaugaripeanucūmiwā. Tunu caasiapairā ānirī aperā tocānacāū mena marī āmeo asiāñña āninucūmiwā. ⁴ Bairo cabairā marī caānimiatacūārē, Dios marirē canetōōū p̄ame cañuu, caññamaimasī ānirī ati yepa macāāna camasārē marī

ĩnamaiñupĩ. ⁵ Bairo ĩnamairĩ, marĩ cããrẽ marĩ netõõñupĩ marĩ carorije wapa jãgori roro marĩ cabaijubiopeere. Marĩ majũ caroaro marĩ caátiere ĩñajesori mee, Dios puame roque marĩrẽ ĩnamairĩ marĩ netõõñupĩ. Jesucristo yucupãĩpu cã carĩrerique mena, marĩ carorije wapare coseire bairo cã caáto tunu cabuianemorãrẽ bairo marĩ cabairoi marĩ netõõñupĩ. Bairo marĩ netõõrĩ yua, Espĩritu Santo cã Yeri jãgori cawãma yeri marĩ wasoayupi. ⁶ Tunu bairoa Jesucristo marĩrẽ canetõõrĩcã jãgori, nocãrõ netõrõ cã Yeri Espĩritu Santo cã caátimasĩrĩjẽrẽ marĩ joyupi. ⁷ Bairo marĩ átiri, cã yarã carorije cawapa mãnarẽ bairo marĩ ásupi cañuu majũ añirĩ. Tore bairo marĩ ásupi Dios, marĩ cãã yeri capetietie marĩ cã cajorique marĩ cacoteãnierẽ marĩ cacãgomasiiparore bairo ĩ.

⁸ Atie, yu caquetibujuriye cariape niña. Torecu tiere, tocãnacãnia ñubueri majãrẽ na mu caquetibujunucũrõ yu boya. Bairo tocãnacãnia na mu caquetibujuro yua, Diore catãgousarã puame caroa macããjẽ átaje ñie jetore átiãnimasiãgarãma. Atie murẽ yu caĩquetibujuriye cañurĩjẽ caroa macããjẽ quetibujurique, camasã caroaro na caátĩãnipee ñie majũ niña. ⁹ Bairi cabũgoro macããjẽ ñie jãgori ãmeo busurique netõõĩcõãña. Na ñicãjãã yaye macããjẽ na camasĩrĩjẽ ñie jãgori ãmeo busurique netõõĩcõãña. Tunu bairoa Moisés ãnacã cã caroticĩrĩqũẽ jãgori roro ãmeo tutiri busurique netõõĩcõãña. Tie dope bairo camasãrẽ caãperie, dope bairo cariape caátimasĩã manie ñie niña.

¹⁰ Tunu bairi ni jicãũ ñcũ Jesucristore catãgousari majãrẽ caroaro na ãnimasiẽtĩõ joroque caátiricawou cã caãmata, jicãni, o pugani cãrõ cã beyoya. Bairo mu cabeyomiatacããrẽ, mu caĩrĩjẽrẽ cã cabotiocõãmata, cã wiyocõãña ñubueri majã menarẽ. ¹¹ Merẽ tore bairo cã átiri mu masĩña roro cã caátigarijere, cã caborore bairo cã caátiganucũrĩjẽrẽ. Bairo cã majũã roro cã caátie jãgori roro popiye cã tãmuo joroque cã átiãmu Dios.

Instrucciones personales

¹² Tito, yu yau, apeyera atore bairo mu ñiña: Artemas o Tíquicore mu tũpu cã yu jogu. Bairi mu tũpu cã caetaro hero yua tãmurĩã, dope bairo mu caátimasĩrõ mena Nicópolis macãpu yu mu bocãũ atĩmajũgu. Yu puame ti macãpu puere yu netõgu, ñi tãgoña yaparoya. Bairi ti macã Nicópolisu yu ãnigu ti yuteare. ¹³ Bairi apeyera camasãrẽ cajuĩ, Zenas, apei Apolos cawãmecunãrẽ mu cajuátimasĩrõ cãrõ na juátinemoña. Quetibujũnesẽãrã na cacãgopee na cabopacarije cãrõ na juátinemoña, jicã wãme ñno na cañesẽãrõpu to rusaeticõãto ĩ. ¹⁴ Marĩ mena macããna cããrẽ caroa átaje, caroaro ãmeo juátinemomasĩrĩqũẽrẽ na mu quetibujũwa. Bairo mu caáto, na cãã aperãrẽ na cajuátiparã ñnarẽ na juátinemomasĩãgarãma. Marĩ quetiupau caãnimajũrĩjẽ cã caátigarijere caátibojaparã majũ tuagarãma. Tore bairo na mu caápata.

Saludos y bendición final

¹⁵ Nipetiro yu mena ato caãna murẽ ñurotijoyama. Marĩrẽ bairo Jesucristore catãgousarã añirĩ marĩ yarãrẽ bairo caãna to macããna na ñuáto. Bairi caroare cã jonemoáto marĩ Pacu Dios mujãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Carta de San Pablo a FILEMÓN

Saludo

¹ Yu, Pablo cawámecucu Jesucristo yaye quetire yu caquetibujurije jūgori preso jorica wiipu ācū, murē yu woajoya ati cartare. Marī yau Timoteo mena jīcārō, mu, Filemón cawámecucure jāā woajoya. Mu cūā, jāā camai, jāā bapare bairo caācū ānirī camasārē na mu quetibujunucūña. Jāā cūārē caroaro jāā mu juátinemonucūña. ² Ŋuberi majā mu ya wiipu caneñanucūrā cūārē jāā woajoya. Torea bairo jāā woajoya marī yao Apia cawámecucoco cūārē. Marī bapa Arquipo popiye baimicūā, camasārē na quetibujunucūñami. Cū cūārē jāā woajoya. Mujāā, tocānacāpūrea jāā woajoya āmerē. ³ Bairi marī Pacu Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena caroare mujāā na jonemoáto. Nocārō caroaro mena yerijōrō ānajē cutajere mujāārē na jonemoáto.

El amor y la fe de Filemón

⁴ Tocānacānia murē tūgoñanucūrī yua, marī Pacu Diore, “Jāā mena mu ŋujāñuña jāā Pacu Dios,” ŋi jēninucūña. ⁵ Caroaro Jesucristore mairī, cū mena mu catūgoñatutuānie quetire tūgonucūrī bero, tore bairo ŋi jēninucūña Diopure. Torea bairo nipetiro Dios ya poa macāāna mena macāāna cūārē caroaro na miñamainucūña. Tie queti cūārē yu tūgonucūña. Tere tūgori yu useaninucūña. ⁶ Bairi tunu Diore mu yu jēnibojaya: Jāārēā bairo mu cūā Dios mena catūgoñatutuau ānirī, nipetirije caroa yericutaje Jesucristo marīrē cū cajorijere mu catūgomasīpetiparore bairo ī, yu jēnibojanucūña. ⁷ Bairi āmerē tunu, butiuro yu useaniña mu mena. Nemojāñurō yu useanio joroque yu mu ātiya, Diore catūgousari majārē na mu camairjē jūgori. Yu baire bairo caācū, “Mu ŋujāñuña,” murē ŋiña. Mu jūgori Diore catūgousari majā na yeripu caroa yeri pūnacuna na ānio joroque na mu āsupa.

Pablo pide un favor para el esclavo Onesimo

⁸ Torecu āmerē, Jesucristo yau apóstol caācū ānirī tutuaro mena mu caátipeere mu yu ātirotimasīña. ⁹⁻¹⁰ Bairo ātirotimasīmicūā, caroaro mairīqūē mena roque murē atore bairo yu ātirotiya: Yu, Pablo, merē cabucu camasī, āmerē Jesucristo yaye queti jūgori preso jorica wiipu ācū, murē ŋi jēniña Onésimorē caroaro cū mu caátipeere. Onésimo puame āmerē caroaro Dios yayerē catūgousari majōcu, yu macārē bairo caācū ŋiñami. Ato preso jorica wiipu ācū, yu caquetibujurijere tūgori bero, āmerē yua, Dios mena cū cūā tūgoñatutuayami.

¹¹ Cajūgoyepure mai Onésimo puame mu āmu paacoteri majōcu, ŋe ŋnie caāpei ānirī, caroaro mu paabojaesupi. Cabairicu nimicūā, āmerē tore bairo mee ŋiñami yua. Ŋujāñuñami marī pagarā menapūrea. ¹² Torecu, mu tūpua cū tunuo jogu yu ātiya tunu. Mu puame caroaro mena yure mu cabocānucūrōrēā bairo, cū cūārē caroaro cū mu bocāwa. ¹³ Baipua ato yu mena cū catuaro yu bomiña, yure cū juátinemoáto ī. Mu, yure mu cajuātinemorīcārōrēā bairo mu camanoi, ato yu mena cū catuaro yu bomiña. Bairo cūrē yu bomiña mai, ato preso jorica wiipu Jesucristo yaye quetire yu caquetibujurije jūgori topu yu caāno ūno. ¹⁴ Baipua, bairo bomicūā, cūrē yu tuarotimasīētīña, yu caīrōrē bairo mu caātigarijere camasīcū ānirī. Bairo ŋiña baipua, murē yu caījēnirjē tutuaro mena to āmerīcōāto ī. Mu majū, mu caboro cūrē yu mu cajoata roque, ŋubujoro baiporna. ¹⁵ Baipua, Onésimo jīcā yutea mu witiweyorīcumi. Cabairicu nimicūā, āmerē tocānacā rūmua mu tūpu āninucūgumi yua. ¹⁶ Āmerē mu carotieperi majōcure bairo mee cū mu cūgogu. Netōjāñurō cañu, mu camai, mu baire bairo caācū ŋigumi. Yu puame butiuro cū yu maiña. Bairi mu puame roque nemojāñurō yu netōrō cū mu maigu. Jīcāu camasocure mairīqūē jeto meerē, marīrēā bairo cū cūā marī Quetiupau yau cū caānoi, nemojāñurō cū mu maigu Onésimorē.

¹⁷ Bairo bairi, yu, mu, jīcārōrē bairo Jesucristo mena catūgoñatutuarā, jīcāu pūnaarē bairo caāna marī āniña. Tore bairo caāna marī caānoi, yu mu cabocānucūrōrēā bairo Onésimo cūārē caroaro mena cū mu bocāwa. ¹⁸ Bairi jīcāni ūno murē rorije majū caátacu cū caāmata, o murē jīcā wāme ūno cū cawapamoata, yure mu wapajēniwā. Yu majū, yu wapatigu. ¹⁹ Yu, Pablo cawámecucu yu majūpua yu wāmo mena atie quetire yu woatujoya. Cariape murē ŋiña: Yua, yu wapatigu, murē Onésimo cū cawapamoata. Baipua, yu mu cawapamorjērē mu camasīrō yu boya. Jesucristo yaye quetire mu yu caquetibujurique jūgori cū mena mu caānie wapare mu yu wapa jēniētīña! ²⁰ Bairi Filemón, yu baire bairo caācū, tore bairo yu mu ātibojawa, mu cūā marī Quetiupau Jesucristore catūgousau ānirī. Yu yeri ŋajāāo joroque āsa, Jesucristo jūgori jīcā majā marī caānoi.

²¹ Bairo murē ŋi woajoya, “Yu caīrjērē cariapea yumasīñami Filemón. Bairi tore bairo ātigumi,” cariapea ŋiña. Tunu yu masīña: Murē yu caījēnirō netōjāñurō mu roque mu

átigu. Tière yu masiña merē. ²² Apeyera tunu mu tɔpɔ ácu, yu cacāniparore yu mu qũēnocũbojacotegɔ. Bairi tāmuriã yu witiɔ. Dios ruame yure mujãã sajenibojarijere catũgou ãniri, preso jorica wiipɔ cañiatacu yu witió joroque átiguami. Bairo wítiri bero, mujãã tɔpɔ yu atigu tunu. Bairi caroaro yu mujãã yuwa mu wiipɔ.

Saludos y bendición final

²³ Na ñuáto nipetiro to macããna. Bairi mujããrē ñurotijoyami Epafras. Cũ ruame yu bara niñami ato preso jorica wiipɔre. Cũ cãã Jesucristo yaye quetire cũ caquetibũjũrĩje jũgori atopɔ niñami. ²⁴ Bairi Marcos, Aristarcojãã ñurotijoyama. Aperã Demas, Lucas, yure sajuapanemonucũrã cũã ñurotijoyama.

²⁵ Marĩ Quetiupɔ Jesucristo nocãrõ caroare cũ jonemoáto mujãã nipetirore. Tocãrõã niña atie queti yu sawoaturije.

Carta a los HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

¹ Tirūmupure marī űicūjāārē Dios quetibujuyayupi tocānacā nia na cū caīmasīrī wāmerē bairo. Profeta majā jūgori cū yaye quetire na quetibujuyayupi. ² Bairi ati yutea catusari yuteapu cūārē cū macū jūgori marī quetibujuyayupi. Cū macū jūgori ati umarecōo nipetirore qūēnoűupī Dios. Bairi nipetiro cū caātajere cacūgoraure bairo cū cūűupī Dios cū macūrē. ³ Dios macū cūā, cū pacu cū caasiyabatorije nipetirijere bairo jīcārō tānia niñami. Cū pacu Dios cū caānorē bairo jīcārō tānia niñami cū macū cūā. Bairi nipetirije ati umarecōo macāājē baiānimasīña cū caātirotimasīrījē jūgori. Bairo caācū ānirī, marī carorije wapare cose yaparori bero umarecōoru āsūpi, cū pacu Diotu cariape nūgōā carotimasīruiricaropu ruiācū.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Dios pūame cū macūrē ángelea majā netōrō caānimajūū cū cūűupī. Na netōjāñurō caānimajūrī wāmerē cacūgoru cū cūűupī Dios cū macūrē. ⁵ Noa űna aperārē atore bairo iēsupī Dios cū ya tutipu cūārē:

“Mū, yū macū majū mu āniña.

Ati rāmai yū macū mu ānijūgogu.”

Ángelea majā űnarē na iēsupī. Cū macū jetore bairo qūiñupī. Bairi tunu noa űna aperārē atore bairo iēsupī Dios:

“Cū pacua yū āniña yua.

Cūā niñami yū macū majū,” na iēsupī.

Cū macū jetore tore bairo qūiñupī. ⁶ Apero cū caquetibujugoru cū macū jīcāū caācū ati yepapu cū caetarore atore bairo na iñupī:

“Yū yarā ángelea majā nipetiro qūiroagarāma yū macūrē.”

⁷ Ángelea majā pūamerē atore bairo caāna na cūűupī:

“Yū yarā ángelea majā wīnorē bairo na ānio joroque na yū átiya.

Tunu bairoa peero caūrōrē bairo na ānio joroque na yū átiya, yūre cajuána pūamerē,” na iēsupī.

⁸ Cū macū pūame roquere bairo pūame qūiñupī:

“Mūa, yū macū Dios, tocānacā rūmua carotimasī mu āninucūgu.

Cariape caroa wāme jeto carotimasī mu ānigu.

⁹ Caroa macāājē űnie jetore caīroau mu āniña.

Torecu, carorije macāājē pūamerē miroaetiya.

Bairo caācū mu caānoi, yū, mu pacu Dios pūame mu yū besewu.

Tunu bairi aperā netōrō caroa yericutajere mu yū jowu,” qūiñupī.

¹⁰ Tunu apero cū caquetibujugoru bairo iñupī:

“Mū, ati umarecōo quetiupau, mu camasīrījē mena mu qūēnowū ati yepa caānijūgoripaupina.

Mūna, mu qūēnowū ati umarecōo cūārē.

¹¹ Atie mu caqūēnorīqūē nipetirije peticoagaro.

Ati umarecōo pūame jutii camasā na cajuānarījē caboapetirorea bairo peticoagaro.

Cabaimiatascūārē, mu pūame mu petietigu.

Tocānacā rūmua mu ānicōā ninucūgu.

¹² ¡Camasā na jutii cabucure cūcōārī apeye cawāmarē wasoaricarore bairoa nipetirije mu wasoacōāgu ati umarecōo macāājērē!

Mū pūame mu petietigu. Bairoa mu ānicōā ninucūgu” qūiñupī Dios cū macūrē.

¹³ Noa űna ángelea majārē atore bairo na iēsupī Dios:

“Yūtu cariape nūgōā pūame ruiya caānimajūrōpu.

Tōpu mu caruio, yū pūame mu pesuare na yū netōnucācōāgu,” na iēsupī Dios.

Cū macū jetore tore bairo qūiñupī. ¹⁴ Ángelea majā pūame ati rupau caāna mee niñama. Cabauena niñama. Diore cajuána caāna ānirī cū carotirijere caāticoteri majā niñama. Bairi Dios yarā cū canetōparārē cajuātinemonucūrā niñama.

2

No hay que descuidar la salvación

¹ Bairo Jesús cañnimajũũ cū cañnoi, cū yaye queti marĩ catũgojũgoriquere nemojãñũrõ marĩ tũgoossanemogarã, ape wãme marĩ tãmuore, írã. ² Tirũmũpua Dios ángelea majã jũgori quetibũjuyupi camasãrẽ cū yaye quetire. Na caĩrĩqũẽ cariape añũpã. Bairi cū yaye quetire caboena, aperã roro caátimajã cããrẽ cariapea popiye na baio joroque na ásupi Dios. ³ Bairi Jesucristo marĩrẽ cū canetõõrĩqũẽrẽ marĩ caboeticõãta, dope bairo marĩ rutimasĩetĩña. Jesús puame tie quetire cañnijũgoripau quetibũjũgoyupi. Cabero aperã cãrẽ catũgoricarã puame marĩ quetibũjunemoñũpã tunu cū yaye quetire. ⁴ Bairi Dios cãã, “Cariapea niña yũ macũ yaye queti,” ï, marĩ áti ñnowĩ capee wãme cū camasĩrĩjẽrẽ. Tunu bairoa Espiritu Santo jũgori marĩ joyupi nipetiri wãme marĩ camasĩpeere. Cũ cabori wãme cañnorẽ bairo marĩ joyupi tocãnacããrẽã.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ Mujããrẽ yũ caquetibũjuatatore bairo ati umurecõo capetiro bero ãnigaro ape umurecõo tunu. Ángelea majã puame cãã yua, carotimasĩenarẽ bairo na cũgumi ti umurecõo caãno Dios.

⁶ Jĩcãpau Dios ya tutipũ atore bairo ï quetibũjuyupi jĩcãũ:

“¿Nopẽĩ Dios jããrẽ tocãrõ majũ miñaposeroyati?

Cabũgoro macããna jãã cañnmiatacũãrẽ, ¿nopẽĩ jããrẽ tocãrõ majũ mu tũgoñanucũñiati?

⁷ Ati yutea caãno mai ángelea majã roca macããnarẽ bairo jããrẽ mu cũñũpã.

Bairo jããrẽ cũmicũã, ãmerẽ yua, cañnimajũrã jãã ãnio joroque mu átiya.

⁸ Nipetirije uparãrẽ bairo jããrẽ mu cũñũpã,” ï quetibũjuyupi jĩcãũ.

Bairo camasãrẽ nipetiro uparãrẽ bairo cũri yua, dise ñnie na netõñcãetĩña. Cabaimi-atacũãrẽ, camasã nipetiro rotipeyopiãti masĩetĩñami mai. ⁹ Jesús cããrẽ peti yutea cãrõã ángelea majã roca macããcũrẽ bairo cū cũñũpĩ Dios. Cũ puame camasãrẽ camainetõũ ãnirĩ, Jesucristo cū riao joroque ásupi. Bũtiro popiye netõñũpĩ, Jesús marĩ ãme caãnarẽ netõõgu. Bairo cū cabairique jũgori yua, Dios puame caroa tutuarique majũrẽ cū joyupi. Quetiupau majũ cū jããõ joroque cū ásupi tunu.

¹⁰ Nipetiro ati umurecõo macããjẽ, Dios cū caátaje niña. Nipetirije ati umurecõo caãnie baĩãnimasĩña Dios cū caãtirotimasĩrĩjẽ jũgori. Dios puame cū pũna caãna nipetiro cũtu caroaro caãnorũ na caãnorẽ boypu. Bairi Jesucristo popiye cū catãmuorĩqũẽ jũgori ñie ñnie carusaecu cariape camasãrẽ canetõõmasĩ majũ cū ásupi. ¹¹ Jesús marĩrẽ canetõõrĩcũ, bairi marĩ cū canetõõrĩcãrã cãã jĩcãrõ tãnia Dios pũnaa jeto marĩ ãniña. Bairi Jesús Dios macũ puame, “Yũ bairãrẽ bairo caãna niñama,” ï tũgoñaboboetiya. ¹² Bairo ï tũgoñaboboetiri, atore bairo qũĩ quetibũjuyupi Jesús Diore:

“Mu caãtĩãnierẽ na yũ quetibũjũgu yũ bairãrẽ bairo caãnarẽ.

Na cañubuenefarõpũ, ‘Catutuaũ, cañũũ niñami Dios,’

na ñi quetibũjũgu.”

¹³ Apero cū caquetibũjũropũ bairo qũĩñũpĩ Jesús Diore:

“Yua, Dios mena yũ tũgoñatutuaya.”

Tunu aperopũ qũĩñũpĩ:

“Atoa yũ ãniña mu pũnaa, yũ mu cajoricarã mena,”

qũĩñũpĩ Jesús Diore.

¹⁴ Jĩcãũ pũnaa, jĩcãũ rupau na caãnorẽ bairo Jesús cãã ati rupau caãcũ etayupi. Bairi cū puame marĩrẽ bairo ati rupau mena cacãgõũ riayupi, marĩrẽ cateeri majõcu wãtĩ, yasiriquere caátimajõcure cū netõõgu. ¹⁵ Marĩ camasã marĩ cayasipeere cauwirã marĩ ãnimĩñũpã tocãnacã rũmua. Bairo marĩ cabaimiatacũãrẽ, Jesús puame marĩrẽ caroaro cū caãtibojarique jũgori di rãmu ñno marĩ uwinemoetigarã. ¹⁶ Cariapea, Jesús puame ángelea majãrẽ juátigu mee, marĩ Abraham pãrãmerã roquere marĩ juátigu, ati yepapũ buia etayupi. ¹⁷ Jesucristo puame marĩ cū yarã rupaũre bairo caãcũ añũpĩ, marĩ sumo sacerdote caãcũrẽ bairo tuagu. Dios cū cañĩajoro yua, Dios yayere caquetibũjunetõũ cañũũ, bopacooro camasãrẽ cañĩau tuayupi, marĩ rupaũre bairo caãcũ ãnirĩ. Bairo caãcũ ãnirĩ, cãã, camasã roro na caátie wapare netõõñũpĩ, roro popiye cū catãmuorĩqũẽ jũgori. ¹⁸ Bairo Jesús roro átecori, wãtĩ cããrẽ roro cū caãtirotiriquere yuesupi. Bairo cabairicu ãnirĩ ãme cããrẽ Jesús juátimasĩjãñũñami wãtĩ camasãrẽ roro cū caátigari majãrẽ.

3

Jesús es superior a Moisés

¹ Bairo cabairoi, mujãã yũ yarãrẽ bairo caãna, Dios yarã, cū ya poa macããna mena macããna, Dios cū cabesericarã cū yarã majũ, atore bairo mujããrẽ niña: Jesucristo puame apóstol majũ Dios cū caquetibũjũrotijoricũ niñami. Marĩ sumo sacerdote majũ niñami. Cũ jũgori caroaro cariape Dios mena marĩ tũgoñatutuasĩña. Bairi cū jettorea cariape tũgoñanucũñã. ² Marĩ ñicũ Moisés ãnacũ caroaro cariape átiyayupi Dios cũrẽ cū caãtiroticũrĩqũẽrẽ marĩ ñicũjãã Israel macããnarẽ. Moisés cū cabairicarorea bairo Jesús cãã

caroaro cariape ásupi Dios cãrê cã caátiroticũrĩqũêrê, Jesús, Dios cã cabeserica majũ cãã. ³ Cã puame jicã wii caqũenori majõcure bairo caãcũ niñami. Moisés puame ti wiire bairo caãcũ niñami. Jicã wii caqũenoricũ ti wii netõõrõ caanimajũũ niñami. Bairo cabairoi, Jesús, Moisés netõõrõ caanimajũũ niñami. ⁴ Tocãnacã wiipua, wiiri jicãũ jãgori caqũenocorica wiiri niña. Bairo camasã, jicã wãme na caqũenomasĩmiatacũãrê, nipetirije Dios cã caátimasĩrĩjê jeto niña. ⁵ Moisés puame caroaro cariape átiyayupi Dios cã caátiroticũrĩqũêrê. Cã puame Israel macããnarê Dios cã caquetibũjugarijere na quetibũjnetõõnrĩ. Jicã wiipua capaabojau ùcũrê bairo caãcũ ãñupĩ Moisés ãnacũ. ⁶ Jesús puame roque Dios macã majũ ãnirĩ, ti wii upau cariape caãcũ ùcũ niñami. Marĩã, ti wii macããnarê bairo caãna marĩ ãniña, cã mena useanirĩ marĩ catũgoñatutuacõã ninucũata.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Toreca, Espiritu Santo atore bairo ññupĩ Dios ya tutipure:
 “Ámerê Dios mujããrê cã caquetibũjugarijere tãgorã, tiere cateerãrê bairo baieticõãña.
⁸ Mujãã ñicũjãã ãnana Diore cã baibotionucũwã.
 Desierto cayucamanopũ ãna Diore cã tãgogaetiri, butiuro cã asiao joroque baiwã.
 Bairi mujãã puame narê bairo baieticõãña.
 Cayugaenarê bairo baieticõãña.
⁹ Topũ mujãã ñicũjãã yũ yayerê tãgogaetiri, yũ asiao joroque yũ áma.
 Narê yũ camasĩrĩjê mena cuarenta cãmarĩ majũ yũ caátijẽño ññorĩjêrê ññamirãcũã, yũ baibotiocõã ninucũwã.
¹⁰ Toreca, ti tuti macããnarê na yũ asiajãñuwã. Atoe bairo na ñiwũ:
 ‘Ricaati tãgoñariqũê jetore mujãã yeri pũna mena mujãã tãgoñamawijia ñesêãnucũña, yũ yaye quetire boetiri.’

¹¹ Bairo asiari yua, atore bairo na ñiwũ: ‘Caãnorê bairo mujããrê ñiña:
 Yũ mena caroaro cayerijõrõpũ di rũmu ùno mujãã etaetigarã topure,’ ññupĩ Dios.
¹² Bairi yũ yarã, tocãnacãpũna maijũgoya mujãã yeri ape wãme roro mujãã catũgoñarijêrê.
 Roro mujãã yeripua mujãã catũgoñaata, Dios caãnicõãninucũũrê cã jãnaweyorãrê bairo mujãã baigarã. ¹³ Bairo puame roque boya mujããrê: Tocãnacã rũma jicãrõ tãgoñatutua joroque ámeo ása Dios mena. Bairo áticõã ninucũña mai mujãã cacatiri rũmu cãrõ, ni ùcũ mujãã mena macããcũ jicãũ wãtirê busujãecoremi ñrã. Bairi wãtirê mujãã cabusujãecoata, Diore cayugaenarê bairo mujãã tuagarã tunu. ¹⁴ Jesucristo mena mujãã catũgoñatutua jũgoricapaũpũna tãgoñatutuacõã ninucũña ati ãmurecõore mujãã caãni rũmu cãrõ. Bairo mujãã caátĩamata, Jesucristo mena mujãã ãnicõã ninucũgarã.

¹⁵ Bairi atore bairo ñña Dios cã caquetibũjuraropũ:
 “Ámerê Dios mujããrê cã caquetibũjugarijere tãgorã, tiere cateerãrê bairo baieticõãña.
 Mujãã ñicũjãã Diore cabaiotionucũñarĩcãrã ãnanarê bairo baieticõãña,
 ñña ti tutipũ.

¹⁶ ¿Noa ùna na ãñuparĩ Dios busuriquere tãgori bero, tunu tiere catũgogaetana? Naa ãñupã marĩ ñicũ ãnacũ Moisés, Egipto yeparũ caãnarê cã cajewiyoricarã. ¹⁷ ¿Noa menarê Dios cuarenta cãmarĩ majũ cã asia ãñuparĩ? Naa ãñupã na carorije wapa jãgori desierto cayucamanopũ cayasiricarã. ¹⁸ Tunu, ¿noa ùnarê atore bairo quĩñuparĩ Dios: “Caãnorê bairo mujããrê ñiña: Yũ mena caroaro cayerijõrõpũ di rũmu ùno mujãã etaetigarã topure,” na quĩñuparĩ? Naa ãñupã Diore cabotioricarã. ¹⁹ Merê marĩ masiña na cabairiquere. Diore na cabaiotiorique jũgori cã mena caroaro caãnopũ etamasĩsũpã.

4

¹ Mai, Dios cã yapau yerijõrõ caãnopure marĩ cajããmasiẽpeere cã caicũrĩqũê caãno ùnoa maijũgoya mujãã yeri ape wãme roro mujãã catũgoñarijêrê. Baipua, ni jicãũ ùcũ mujãã mena macããcũ jããetibũjõomni, tiere cã camaijũgoeticõãta. ² Marĩ ñicũjãã ãnanarê Dios cã caquetibũjuriqũere bairo marĩ cãã marĩ tãgowũ cã yaye queti marĩrê cã canetõõgariquere. Na puame tie quetire catũgoricarã na caãniatacũãrê, tie narê wapa mañupã, na majũ jicãrõ tãni Dios yaye quetire na catũgousaetaje jũgori. Dios mena tãgoñatutuaesupa. ³ Marĩ puame roque Dios yaye quetibũjuriquere cariape catũgoricarã ãnirĩ marĩ jããetagarã Dios yapau cayerijõrõpũ. Baipua, marĩ ñicũjããrê na asiari, atore bairo na ññupĩ Dios:
 “Caãnorê bairo mujããrê ñiña: Yũ mena caroaro cayerijõrõpũ di rũmu ùno mujãã etaetigarã topure,” na ññupĩ.

Cabaimiatacũãrê, Dios puame ati ãmurecõore cã caqũẽñorĩcãrõ beropua merê na cayerijãrapaure qũẽnoyaparo peticõãmiñupĩ. ⁴ Jicãpau Dios ya tutipũ atore bairo ñ quetibũjũya ati ãmurecõore cã caátiyaparorica rũmu bero macãã rũmurê:

“Dios yerijãñupĩ cã paariquere yaparori bero pũgaa pẽnirõ cãnacã rũmu caáto majũ.”

⁵ Tunu apegopũ cããrê marĩ ñicũjããrê na ññupã Dios ya tutipũ:

“Di rāmu ūno mujāā etaetigarā yu yapau caroaro yerijōrō caānopure,”
na ĩñupī Dios.

⁶ Dios yaye quetire catūgōjūgomiricārā Dios yapau caroaro cayerijōrōpure jāāētigarāma, Diore na cabaibotiorique jūgori. Na bero Dios yaye quetire catūgoricarā pūame roque jāārā baiyama. ⁷ Bairi Dios pūame ape yūtea cawāma yūtea cūnemoñupī tunu camasā na canetōmasīpa yūtea ūnorē. Marī ñicūjāā ānana Diore cabaihotioyāricarā beropu David ape tuti bero macāācūpu tunu atore bairo ĩ woaquetibujuyayupi Dios ya tutipū mujāā yu caīquetibujūatajere:

“Āmerē Dios mujāārē cū caquetibujūgarijere tūgorā, tiere cateerārē bairo baieticōāña,” ĩñupī David.

⁸ Josué, Moisés berore marī ñicūjāā israelita majārē cajūgoricu pūame jicāpaua caroapau cayerijōrōpu na cajūgoatācu cū caāmata, ape rāmu camasā na canetōmasīpa rāmu ūnorē quetibujū cūnemoētibujoricumi Dios. ⁹ Bairi mai, Dios yapau caroaro cayerijōrīpau cū ya poa macāāna na caānīparo nicōāña. ¹⁰ Dios cū paariquere ātiyaparori bero, cū cayerijārīcārōrēā bairo ni jicāū ūcū Dios yapau caroaro cayerijōrīpau caetau pūame cū paariquere jānarī cū cūā yerijāgumi. ¹¹ Torena, marī cūā tutuaro mena marī tūgōñatutuanemorotiya, topure etagarā, “Marī ñicūjāā catāgousaetana na cabaiyāricarore bairo marī baire,” ĩrā.

¹² Dios busūrique pūame marīrē cacatirā marī ānio joroque marī ātiya. Ñosēricapāi puga nūgōā caoripāi marī yeripū caetarore bairo niña Dios busūrique. Tipāi netōrō etamasīña Dios busūrique marī yeripū, marī catūgōñarījē nipetiro macāājēpu. Bairi tiere tūgorā yua, marī pūeapū marī catūgōñarījērē, “Caroa niña,” o “Carorije niña tie,” marī ĩ tūgōña besemasīña. ¹³ Marīā, Dios cū caātana marī āniña. Bairi ni jicāū ūcū marī mena macāācū yasioropū cū caātiere ātimasīñami Dios cū cañajoro. Nipetirije marī caātiere masīpeti majūcōāñami Dios, marīrē cañābesepau ānirī.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Jesús, Dios macū pūame marī sumo sacerdote majūrē bairo caācū etayupi ūmūrecōopure. Bairi marī pūame Jesucristo mena marī catūgōñatutuacōā ninucūrījērē āticōā ninucūrotiya. ¹⁵ Jesús, marī sumo sacerdote pūame marī cayeri wēpūētīērē masicōāñami. Bairi marīrē bopacooro majū marī ĩñanemomasīñami, merē cū cūā bopacooro bairique ūnierē marīrēā bairo catāmuoñarīcū ānirī. Bairo cabairicu nimicūā, cū pūame jicā ni ūno roro āpeyupi. Jicā ni ūno wātī cū cañrījērē yuesupi. ¹⁶ Bairi uwiricarō mano Diore cū marī jēnigarā nocārō marīrē camaimajūrē. Marī roro marī cabairijere cū cabopaca ĩñaparore bairo ĩrā, tūgōñatutuarique mena cū marī jēnigarā. Bairo marī caāpata, marīrē juātinemogumi popiye marī cabairi rāmūrē, nocārō cañuu majū ānirī.

5

¹ Tocānacāūpua sumo sacerdote majā marī mena macāāna camasā na cabesericarā niñama, marīrē Diopure cajēnibojaparā na āmarō ĩrā. Bairi na pūame waibutoa riire joemūgōjōbojanucūñama, camasā na carorije wapare Dios cū netōōāto ĩrā. ² Bairi tunu sacerdote majōcu marīrē bairo camasocū ānirī Dios cū carotirije nipetirijere ātiyemasīñami. Bairo cabai ānirī Dios yayerē camasīpeoanarē, rorije caātimawijarā cūārē bopacooro majū na ĩñamaimasīñami. ³ Torecu, cū cūā rorije cū caātie cacūgou ānirī cū yaye wapa, camasā yaye wapa cūārē waibutoa riī mena joemūgōjo masīñami Diopure.

⁴ Jicāū cū majū cū caboro jūgori sacerdote majōcu jāāmasīñami. Dios, Aarón ānacūrē cū cabesecūñarīcārōrēā bairo sacerdote majōcu cūā Dios cū cañābesericu ūcū niñami. ⁵ Jesús cūā cū majūā sumo sacerdote majōcure bairo jāāēsupi. Dios pūame roque cū jōñupī. Atore bairo qūñupī cū macūrē:

“Mu, yu macū majū mu āniña.

Ati rūmūi yu macū mu ānijūgogu.”

⁶ Dios ya tuti apero cū caquetibujūropū atore bairo qūñupī cū macūrē:

“Sacerdote majū, Melquisedec ūcū mu yu cūña.

Mu pūame tocānacā rūmua camasārē cajēnibojau mu ānicōā ninucūga,” qūñupī Dios cū macūrē.

⁷ Mai, Jesucristo ati yepapū ācū, popiye baigu jāgoye otiri, tutuaro mena Diore qūī jēniñupī. Dios jeto cū netōōmasīñupī roro cū cabaipee ūnierē. Cū pūame tūgoyupi Jesús cūrē cū cajēnirījērē, Jesús caroaro catāgousau cū caāno jūgori. Cū juātinemoñupī. ⁸ Bairi Cristo, Dios macū nimicūā, roro popiye tāmoñupī. Bairo roro cū catāmuorīqūē jūgori caroaro tūgonemo masīñupī Jesús, Dios cū pacu cū caātirotirijere. ⁹ Bairo popiye cū cabairique jūgori carou majū ñe ūnie camācū baietari bero, nipetiro cūrē catāgousari majārē yerijōrō ānicōā ninucūrīcāpūpu caetaparā na ānio joroque na āsupi Jesús. ¹⁰ Torecu, Melquisedec sumo sacerdote majōcu Dios cū cacūrīcū ūcūrēā bairo cū cūñupī Dios, Jesús cūrē.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Ati wāme quetibujuriquere capee wāme mujāā yu quetibujunemogamiña. Baimicūā, mujāā puame tāmuri mujāā catūgojēñomasīētō jūgori, tiere yu quetibujunemoētīña. ¹² Tirāmupū merē mujāā tūgojūgowū Jesucristo yaye quetire. Bairo tirāmupū catūgojūgoricarā āniri tie quetire cajūgobueri majā mujāā ānibujiorā. Bairo caāniparā nimirācūā, mujāā puame cariape mujāā tūgojēñomasīētīña mai. Dios yaye queti camasiriyoetie ūnieacā cūārē caroaro majū tunu mujāārē quetibujuricarore mujāā bonucūña. Ūgarique majūrē caugaena cawīmarā caūpūrācā ūnarē bairo mujāā āniña mai. Dios mena mujāā tūgoñatutua nemomasīētīña. ¹³ Cawīmarā caūpūrācā puame, “Atie caroa niña,” o “Atie carorije niña,” na caīmasīētōrēā bairo mujāā cūā caroa macāājērē mujāā tūgoña besemasīētīña mai. ¹⁴ Ūgariquere caugarāpū niñama cabūtoa. Na puame caroaro tūgomasījāñuñama caroa wāme ūnierē. Bairi, “Atie caroa niña,” o “Atie carorije niña,” ī tūgoña besemasīñama.

6

¹ Bairo cabairoi, cabūtoare bairo nemorō Dios mena tūgoñatutuagarā, Jesucristo yaye queti camasiriyorijere marī buenemogarā. Marī cabuejūgorique cañurījē to caānimiatacūārē, nemojāñurō camasiriyorije to caānimiatacūārē, buenemorotiya. Marī cabuejūgorique bairo āmū: Roro marī caātiere yapapuri marī cayeri wasoariquere marī buewū. Roro marī caātiere marī cacūētīcōāta, caūpetietopū cayasirānārē bairo marī cabaibujuriquere marī buewū. Apeyera Dios mena tūgoñatutuarique cūārē marī buejūgowū. ² Apeyera bautizarique macāājē cūārē marī buewū. Tunu Diore catūgousari majārē na rūpoa buire na wāmo mena ūīgāpeori Diopure jēnibojarique cūārē marī buewū. Cariacoatana nimirācūā tunu na cacaticoatie cūārē marī buewū. Apeyera tunu Dios camasārē cū caīñabeseri rūmū caetaro narē cū caīñabesero bero na cabaicōāninucūpee cūārē marī buewū. ³ Tie nipetirije marī cabuejūgorique caānimajūrē to caānimiatacūārē, nemojāñurō camasiriyorije roquere buenemorotiya. Bairoa marī ātigarā, Dios cū cabooatā.

⁴⁻⁶ Jīcāū ūcū camasocū Dios yaye quetire cariape tūgoypū. Dios cūrē cū camairījērē tūgomasīrī ūseanirīqūē mena āñupū. Espiritu Santo cū camasīōnemorījē cūārē masīñupū. Bairi Dios yaye caroa queti cūārē ūseanirīqūē mena tūgoypū. Dios cū carotimasīrīpau macāājē cū camasīrījē mena cū caātījēñorīqūē cūārē īñāñupū. Cū ūcū caānacū puame tiere catūgoricū nimirācūā, Dios yaye caroa quetire cū cajānamajūcōāta, pūgani cārō tunu cū yerire Dios mena tūgoñawasoanemo masīā maa. Cū ūna puame Jesucristo Dios macūrē caboena āniri yucūpāpū capapuaritaricārē bairo āna ātiyama, pūgani cārō tunu nipetiro camasā na caīñajoro. Jesure roro cū boyetieperārē bairo ātiyama.

⁷ Bairo cabairā puame oco caocarije yepapū cañarō ti yepa puame caūpūjō yasiorore bairo caāna niñama. Ti yepa uparā ti yepare na caotero bero caroare carīca joata, “Caroa yepa Dios cū cūrīcā yepa niña,” ī masīñama ti yepa uparā. ⁸ Carorije pota yucū ūnie jeto carīca joata roque, ti yepa dope bairo ātīmasīā maa. “Dios cū carocarica yepare bairo tuagaro,” īgarāma yua ti yepa uparā. Bairo ī yaparori bero, ti yepare joerocacōāgarāma.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Bairo tutuaro mena mujāārē quetibujumirācūā, yu yarā, jāā masījāñuñā merē Dios cū canetōrīcārōpū caānā mujāā caānierē. ¹⁰ Bairi Dios cañuū majū niñami. Masiritietiyami Dios mujāā cūrē caroaro mujāā camairījērē. Cūrē mujāā camairījē jūgori marī yarā Dios mena catūgoñatutuarārē na mujāā juātinemowā. Mai, bairoa mujāā āticōā ninucūña āme cūārē. ¹¹ Torena, mujāārē atore bairo jāā īnemoña: Tocānacāpūa mujāā mena macāānarē bairo jeto na juātinemoña ūseanirīqūē mena. Bairo ātinucūña, Dios caroaro cū caātībojapee nipetirijere mujāā cacūgopetimasīparore bairo īrā. ¹² Mujāā, aperā cateeyepairā na caātīānājē cutiere bairo mujāā caātīāno jāā boetiya. Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori popiye baimirācūā, Dios cū caīrīcārōrēā bairo cū canetōrīcārā na cabairore bairo mujāā caāno jāā boya.

¹³⁻¹⁴ Dios, marī ūicū Abraham ānacūrē caroaro cū caāti rūmurē cariape cū majū ya wāme mena quīñupī, apeī cū netōrō caīñabesei cū camano jūgori. Bairo quīñupī: “Caroa majūrē mū yu jōgu. Mū pārāmerā capārā majū na buo joroque yu ātigu.” ¹⁵ Bairo cū caīrō bero, Abraham puame cū caīrīcārōrēā bairo caetapa rūmurē caroaro mena coteyupi. Cabero Dios cū caicūjūgoyetiricarorea bairo cū baiyupa.

¹⁶ Camasā puame, “Cariape majū jāā īña,” na caīta, na bui macāācū ya wāme mena ī busūnucūñama. Bairo cū wāme mena na caībusuata, “Marī caīrīcārōrēā bairo marī caāpericōāta, cūā, marīrē popiye marī bairo joroque cū āparo,” caīrārē bairo īnucūñama. Bairo na caīrō bero caānoi, dope bairo ape wāme ī busūnetō masīā maa yua. ¹⁷ Torecū, Dios puame wasoaricaro mano cariapea caroaro cū caātībojapeere cūrē catūgousarā na camasīrōrē boyupi. Pūgani cārō tūgoñanemorīcārō mano tiere na camasīrō boyupi. Bairi

cū caĩcũrĩqũērē bairo caroaro cū caátipeere cacũgoparārē cū ya wāme majũ mena na ĩ quetibũyupi. ¹⁸ Bairo marĩrē, “Caroaro majāārē yu átigu,” bairi tunu cū wāme majũ mena ĩrĩ, cū caĩquetibũjuriqũe jũgori marĩ pũame caānorē bairo cariape marĩ tũgoñatutuagarā. Dios caĩtopai mee niñami. Cū caĩrĩqũe dope bairo wasoamasĩā maniña. Bairi, “Marĩrē netdũgumi Dios cū caĩrĩcārōrē bairo,” marĩ ĩ tũgoñatutuamasĩña. ¹⁹⁻²⁰ “Cũmua capairicare āpōāpāi canucũrĩpāi mena jũgori, ti cũmua aperopũ wuāmasĩtĩña,” marĩ ĩ masĩña pũgani cārō tũgoñarĩcārō mano. Torea bairo Jesús mena marĩ catũgoñatutuarique mena jũgori, “Cũ mena uSeanĩrĩ marĩ ānicōā ninucũgarā tocānacā rũmua cū caĩrĩcārōrēā bairo,” marĩ ĩ masĩña merē pũgani cārō tũgoñarĩcārō mano. Apeyera tunu sumo sacerdote majdũca templo wiipũ Dios mena busuácu, jutii asero yoo ñnotarica aserore netōrĩ, Dios cū caāniparũ etanucũñupũ. Torea bairo Jesús marĩ catũgoñatutuanemojũgoricu cūā cū cariarique jũgori umarecōo Dios cū caāniparũ etayupi. Marĩ jũgoye ájũgoyupi umarecōore, marĩ cū yarā cūā cū tũpũ marĩ caāmasĩparore bairo ĩ. Bairo cū caāto jũgori, cū cũñupĩ Dios marĩ sumo sacerdote majdũcare bairo caānicōāninucũparũ majũ. Tĩrũmũpũ macāācũ Melquisedec cawāmecũca ānacũrē bairo cū cũñupĩ.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

¹ Melquisedec cawāmecũca pũame Salem cawāmecũti macā quetiupũ rey añupũ. Dios, nocārō catutuaũ jũbui umarecōo macāācũ yaũ sacerdote majũ añupũ. Bairi marĩ ñicũ Abraham ānacũ, reyes quetiuparārē cū capajĩānetōnucārō bero, cū ya macāpũ cū catunuátō, Melquisedec pũame cū bocáetayupũ. Bairo cū bocáetari yua, “Caroare cū joátō murē Dios,” qũĩ jẽnibojayupũ Abrahārē. ² Bairo cū caĩjẽniboja yaparoro bero, Abraham pũame cū wapanā ānana na cacũgomĩrĩqũērē pajĩārĩ bero cū cajerique puga wāmo petiro cānacā sero caānierē jĩcā sero cārō cū joyupũ Melquisedere. Mai, Melquisedec wāme pũame bairo ĩgaro ĩña: “Quetiupũ rey cariape caácu,” ĩgaro ĩña. Cū ya macā Salem cūā bairo ĩgaro ĩña: “Caroa yeri pũnacutaje caāni macā,” ĩgaro ĩña. Bairi ti macā quetiupũ pũame cūā, “Quetiupũ caroa yeri pũnacutaje caácu niñami,” ĩgaro ĩña. ³ Masĩā maniña Melquisedec pacua ānanarē. Cū ñicũjāā ānana cūārē masĩā maniña. Apeyera cū cabuiarique, bairi cū cabaiyasirique ũnierē na caquetibũjuro cūārē tũgoa maniña. Dios macā Jesús cū cabairica wāmerēā bairo Melquisedec cūā sacerdote majdũca nicōā ninucũgũmi tocānacā rũmua.

⁴ Bairi āmerē caānimajũ Melquisedec cū caānierē tũgoñaña. Marĩ ñicũ caānijũgoricu Abraham pũame cū wapanarē na pajĩārĩ bero, na cacũgomĩrĩqũē cū cajerique puga wāmo petiro cānacā sero caānierē jĩcā sero cārō cū joyupũ Melquisedere. ⁵ Moĩsēs ānacũ cū caquetibũjũcũrĩqũē jũgori sacerdote majā Levĩ ya poa macāāna pũame puga wāmo petiro cānacā sero caānierē jĩcā sero cārō jemasĩnucũñama camasā na ya macā macāāna na cawapatarijere. Na yarā majũ Abraham pārāmerā jĩcā majā na cūā na caānimiatacūārē, na jemasĩñama na cawapatarije puga wāmo petiro cānacā sero caānierē jĩcā sero cārō majũrē. ⁶ Melquisedec pũame Levĩ ya poa macāācũ āmerĩmicũā, Abraham cū cacũgorije puga wāmo petiro cānacā sero caānierē jĩcā sero cārō jeyupi. “Caroa wāmerē mũ yu jogu,” Dios cū caĩcũrĩcũ yaye puga wāmo petiro cānacā sero caānierē jĩcā sero cārōrē jeeri bero, “Caroare mũ cū joátō Dios,” qũĩ cũñupĩ Melquisedec Abrahārē. ⁷ Nipetiro camasā atore bairo ĩ masĩñama: “ ‘Caroare cū joátō murē Dios,’ caĩ pũame, cū caĩ netōjāñũrē caānimajũ niñami.” ⁸ Levĩ pārāmerā āme macāāna sacerdotea caāna puga wāmo petiro cānacā sero caānierē jĩcā sero cārōrē cajenucũrā pũame camasā cayasiparā majũ ninucũñama. “Melquisedec pũame roque caānicōāninucũrē bairo caácu niñami,” ĩ quetibũjũya Dios ya tutipi. ⁹⁻¹⁰ Tĩ rũmũ Melquisedec Abrahārē cū cabocáetari rũmurē, Abraham pũame cū rupaũpũ cũgoyupi cū pārāmerā caāniparā nipetirore. Levĩ ya poa macāāna cūārē cũgoyupi, na cabuiatimiatacūārē mai. Bairi bairo marĩ ĩ masĩña: Abraham cū yaye puga wāmo petiro cānacā sero caānierē jĩcā sero cārō Melquisedere cū cajori rũmũ caāno, Levĩ ya poa macāāna cūā cū jorārē bairo ásupa, Abraham cū cajoro jũgori.

¹¹ Sacerdote majā levita ya poa macāāna Aarón pārāmerā caānana jũgori marĩ ñicũjāā Israel yepa macāāna pũame ñejũgoyupa Dios yaye cū caātiroticũrĩqũērē. Bairi sacerdote majā caānana Dios cū caroticũrĩqũērē cabori majārē ñe ũnie caroa carũsaenarē bairo caāna na tuao joroque caāna na caāmata, Aarón ũcũ mee, ape majdũca Melquisedec ũcũ sacerdote cū cajāārō bonemoetibũjoricaro. ¹² Apei sacerdote majdũca cū cajāāwasoarorea bairo cabũca rotirique Moĩsēs ānacũ cū caroticũrĩqũē cūārē cawāma wāme pũame wasoanemorotiya. ¹³⁻¹⁴ Profeta majā na caĩwoatũjũgoyetiricu marĩ Quetiupũ Jesús pũame sacerdote majā ya poa macāācũ mee añupĩ. Aarón ya poa macāācũ mee, Judá ya poa macāācũ roque añupĩ. Tiere nipetiro camasā masĩñama. Ni jĩcā ũcũ sacerdote majdũca Aarōrē bairo caácu Judá ya

poare mañupí. Moisés ánacú sacerdote majá Aarórê bairo caána na caáni wámerê quetibujú, “Judá ya poa macáana sacerdote majá caáñipará nigaráma,” i quetibujesupi.

¹⁵ Jesús, apeí sacerdote Melquisedere bairo caácú cū jajáñríqūē jūgori, “Cabucu rotiri- quere cawáma wáme mena wasoa yaparoya,” nemojáñurō caānorê bairo marí i masíña. ¹⁶ Cabucu roticūrīqūē, “Ti poa macáana sacerdote majá jáāmasíñama,” caíquetibujuro jūgori mee sacerdote jáāñupí Jesús. Caānicōácú cū caānie jūgori puame roque jáāñupí. ¹⁷ Atore bairo quíñupí Dios caá Jesús cū caānicōānierē:

“Sacerdote majú Melquisedec ūcū mū yū cūña.

Mū puame tocānacá rūmua camasārē cajēnibojau mū ánicōā ninucūgu,” quíñupí Dios cū macārē.

¹⁸ Cabucu roticūrīqūērē camasocu ni jīcāū ūcū cū caátie jūgori netōmasiētīñami. Bairi tie cabucu roticūrīqūē puame marí jánaecoya yua. ¹⁹ Tie Moisés cū caroticūjūgorique puame dope bairo átimasíesupa camasā Dios tūpu caágarārē. Ámerē yua, tie caánato ūnorēā, marí bócaya cawáma wáme Dios cū cacūrīqūērē. Jesucristore marí catūgoñatutuarie jūgori caroaro cariape Diore marí bocaetamasíña marí yeripū yua.

²⁰ Tore bairo marí camasíro boyupi Dios. Bairi cū ya wáme majú mena írī, tie marí masíōñupí. Aperā sacerdote majá puamerē ni ūcū wáme mena írī na jōēsupa. ²¹ Cabaimiatacūārē, marí Quetiupau puamerē Dios cū ya wáme mena írī, sacerdotere bairo cū jōñupí. Dios ya tutipū caā atore bairo i quetibujaya Jesure:

“Caānorê bairo cariape íñami marí Quetiupau Dios cū macārē, ape wáme tūgoñanemorícārō mano:

‘Sacerdote majú caānicōāninucūpau mū yū cūña,’ quíñami Dios cū macārē,” i quetibujaya Dios ya tutipū.

²² Bairo Dios cū caírīcārōrē bairo Jesús puame sacerdote cū caānicōānipee jūgori cawáma wáme camasārē Dios cū caátiroticūrījē to tuao joroque ásupi Jesús, cabucu wámerē jánarí yua. Bairo átiri, cañunetōrījē puame cabucu wáme Moisés cū cacūjūgorique wasoacūñupí.

²³ Aperā sacerdote majá Leví ya poa macáana puame jīcāū na mena macáacú sacerdote cū cabaiyasiro bero, apeí tunu wasoetanucūñupā. Bairi capāārē áñuparā sacerdote majá Leví ya poa macáana. ²⁴ Jesús puame roque tocānacá rūmua caānicōāninucūpau niñami. Bairi ni jīcāū ūcū cārē cawasoapau sacerdote majá ūcū ánicoteetiyami. ²⁵ Caroaro cariape Jesús jūgori Diore na yeripū cabocaetagarārē Jesús puame na netōomasíñami tocānacá rūmua. Caānicōāninucūpau caácū áñirí, cū yarārē Diopure na jēnibojamasínucūñami.

²⁶ Tore bairo cabairoi yua, Jesús niñami marí sacerdote, maríre cacoteāninucūū majú. Cūā, cañuu ñe ūnie carorije wapa cacūgoecu niñami. Bairi camasā roro na caátore bairo caápei niñami. Dios puame carorije caána na camanopū cū cūñupí cūtu amurecōo bui macā tutipū.

²⁷ Cūā, aperā sumo sacerdote majārē bairo mee niñami. Na puame waibūtoare pajtārí bero cajūgoye mai, na carorije wapare regarā, waibūtoa rii mena joemūgōjonucūñama Diopure. Bairo átiri beropū yua, aperā camasārē tore bairo na átibojanucūñama. Tore bairo átinucūñama tocānacá rūmua sumo sacerdote majá. Jesús puame roque yucupáiru cū cariarique jūgori jīcānia roro popiye bairi riayupi, marí carorije wapare netōpeyo yaparoetagu. Pugani cārō marí cū cariajojapee mañupā. ²⁸ Moisés cū caroticūrīqūē puame sacerdote majá quetiuparā na ánio joroque ásupa, camasā áñirí carorije cawapa cūgorā na caānimitacūārē. Bairo na cabaimiatacūārē, Dios puame cū wáme majú mena írī, cū macārē sumo sacerdote majōcure cū cūñupí, Moisés cū caátiroticūrīqūē bero. Cū macārē Dios puame tocānacá rūmua cañuu caānicōāninucūpau bairo cū cūñupí.

8

Jesús, mediador de un nuevo pacto

¹ Tocānacá wáme mujáārē jáā caquetibujurie caānimajūrījē puame atore bairo niña: Jesús marí sumo sacerdote amurecōopū Dios cū caruiro cariape nūgōāpu ruiyami, carotimasiuricaropū. ² Jesús puame camasā na caqūēnorīcā wii templo wii meerē, sumo sacerdote majōcure bairo átiāniñami amurecōopure. Dios marí Quetiupau majú cū caqūēnorīcā wii puamerē tore bairo Diopure marí jēnibojā ániñami.

³ Ati yepapū caána tocānacāūpua sacerdote majá waibūtoa riire camasārē cajoemūgōjobjoparā na caicūrīcārā ninucūñama. Bairi Jesús caā torea bairo caácū áñirí cū majú rupau cū cariarique mena jūgori Diopure camasā yayere jonetōārē bairo caátīacū niñami. ⁴ Jesucristo puame ati yepapū cū catuaata, jīcāni ūno sacerdotere bairo ámeribujoricami. Merē ati yepapure niñama sacerdote majá Moisés ánacú cū caroticūrīqūērē bairo Diopure camasā na cajorijere cajonetōbojari majá. ⁵ Moisés ánacūrē santuariore cū caqūēnorotiparo jūgoye atore bairo quíñupí Dios: “Tūgoya mai: Ūtāpū mū caāno mū yū cañīorīcārōrēā bairo mū quēnogu santuariore,” quíñupí Dios Moiserē. Bairo Dios Moiserē

cū caīrīqūērē tūgōri, atore bairo marī ī masīña: “Sacerdote majā na caātiāninucūrījē pūame ūmurecōopu macāājē Dios yayere na caātiqeyocōñarījērē bairo niña,” marī ī masīña. ⁶ Na paarique ñumirōcāā, jōbui marī sumo sacerdote Jesús marīrē cū caātibojarīje pūame ñunetōña. Cawāma wāme Jesús camasārē cū caīrīcārōrē bairo Dios mena jīcā yeri pūnacunarē bairo na ānio joroque āsupi Jesús.

⁷ Moisés cū caroticūrīqūē caroa wāme caānijūgorica wāme caroaro cariape caāmata, apeye cawāma wāmerē marī bonemoetibujorā tunu. ⁸ Torecū, Dios pūame ti yūtea macāāna camasā na caātiānierē īñarī, “Caroaro jīcārō tūni ātiāmerīñama,” īñupī. Atore bairo ī quetibujuya cū ya tuti cāā:

“Bairo īñami marī Quetiupau: ‘Ape yūtea caāno etagarō Israel,

bairi Judā ya poa macāāna nipetiro judío majārē cawāma wāme na yū caātibojapee.

⁹ Atie pūame mujāā ñicūjāā Egipto yepapu caānarē na yū cajewiyori rāmū caāno na yū caquetibujucūjūgoriquere bairo mee nigarō.

Bairo na yū caquetibujucūrīqūērē na cabaibotiorique jūgori na yū aweyocoápū,’ īñami marī Quetiupau.

¹⁰ ‘Ti yūtea caāno Israel macāānarē cawāma wāme na yū caātibojapee atore bairo nigarō:

Na yeri na catūgoñarījēpu yū caroticūpeere na tūgoñao joroque na yū átigu.

Bairo yū caāto, yū caroticūrījērē borā, tiere caroaro cariape átigarāma.

Torecū yū, na pacū yū ānigu. Na pūame yū ya poa macāāna nigarāma.

¹¹ Bairo yū caāto jūgori, “Marī Quetiupau yayere mū yū quetibujupa,”

āmeo īētigarāma, merē yure camasīrā jeto caāna ānirī.

Cawīmarā, cabūtoa nipetiro yure camasīrā jeto nigarāma ti yūtea caānorē.

¹² Na, roro na caātajere yū masiriyogu.

Pūgani tunu tiere yū tūgoñanemoetigu,’ īñami marī Quetiupau,” ī quetibujuya cū ya tutipu.

¹³ Cawāma wāme marīrē cū caātibojapee cū caāta, tirūmupu marī ñicūjāārē cū caquetibujucūjūgoriquere, “Jānarīqūērē bairo nicōāña,” īgu īcāmi. Bairi dise ūnie marīrē dope bairo caātimasīētē pūame jicoquei petigarō baiya.

9

El santuario terrenal y el santuario celestial

¹ Bairi tunu marī ñicū ānacū Moisere Dios cū caquetibujuroticūrīqūē jūgori masīñupā camasā pūame ñubuerā na caātinucūbugopeere, ati yepa macāātō santuario macāājērē. ² Dios ya wii waibūtoa aseri mena na caqūēnojūgorica wii pūame atore bairo caāni wii āñuparō: Pūga arua cacūgori wii majū āñuparō. Etajūgoricapau, Cañurīpau cawāmecutīpau āñuparō candelabro jīñaworica tutu. Tīpaurea āñuparō tunu jīcā mesa pan caroa Dios yaye majū na caicūrīqūē cāā. ³ Bairi jīcā jutū ēñotarica bero macāā asero jūgoyepu āñuparō tunu Cañurīpau Majū Dios ya arua cawāmecuti arua. ⁴ Topure āñuparō oro mena na caqūēnorīcā altar mesa incienso cajutīñurījērē na cajoemūgōrī mesa majū. Tīpaurea āñuparō tunu Dios ya pata rocapata cofre del pacto cawāmecuti pata oro mena nipetiropu cabuire werica pata majū. Ti pata pupeapu āñuparō jīcā jotu oro mena na caqūēnorīcā jotu, ūgarīque Dios cū cajorique manā cawāmecutīe mena. Tunu bairoa ti pata pupeapure āñuparō Aarōn ānacū tuericu caācāājāārīcū cāā. Apeyera Dios cū caroticūrīqūērē cū cawoaturīcapāñī ūtāpāñī cāā āñuparō ti patapupeapure. ⁵ Ti pata bui puamerē āñuparō āngelea majārē bairo caāna werīcarā pūgarā. Na pūame topu na caānie jūgori, “Dios cū caāno niña ato,” īgarā baiyuparā. Na querupūari mena āmeo ñucānamurī ti pata buire nucūñuparā. Bairo cabaimiatacūārē, carpee wāme yū quetibujunemoētīña ti wāmerē.

⁶ Bairo ti wii macāājē tore bairo caroaro qūēnorīcārō caānoi, ti wii caānijūgori aruare jāāetanucūñuparā, na cañubuerīje macāājērē átigarā sacerdote majā. ⁷ Ti arua bero macāā arua puamerē sumo sacerdote jeto jāāmasīñupā. Jīcāni jeto jāānucūñupū jīcā cūmarē. Ti aruare cū cajāārī rāmūrē waibūtoa riire jeānucūñupū. Cū carorīje wapa, bairi cū ya macā macāāna tūgoñaena roro na caātie wapa cūārē Dios na cū masiriyobojāto ī, tiere jeānucūñupū. ⁸ Atie nipetirīje tūgoñarī, atore bairo marī masīñōñami Espīritu Santo pūame: Mai, caānijūgori arua pūame ñubuerīquere āta aruapu camasā na caānitoye, ape arua, santuario arua pūame mai pāājā masīā maa. Torea bairo cabucū wāme na cañubuerīque caānicōāmata mai, cariape Dios cū caānipauere etamasīā mano. ⁹ Tie nipetirīje marī catūgorīje ati yepa macāājē santuario pūame marī ati yūtea macāāna ūmurecōopu caāno santuario cūārē marī camasīparore bairo ī, cūñupī Dios. Bairo tie, ati yepa macāājē jūgori waibūtoa riire joemūgōrī santuariopu cañubuerā etarā caroaro yericuti petietaetiyama mai. ¹⁰ Tie ati yepa macāājē Moisés ānacū cū caroticūrīqūē pūame marī caugapee, marī caetīpee, marī wāmōrī marī cacosepee wāme ūnie jettore ātīrotiyupa. Tie nipetirīje caātirotirījere Dios cū

cawasoaparo jūgoye mai marī rupauere maijūgorique macāājē wāme niña. Marī yerire dope bairo átimasietīña tie jūgori.

¹¹ Merē atimajūcōāñupī Cristo marī sumo sacerdote Dios marīrē caroaro cū caátipeeere cajou majū. Marī sumo sacerdote cū capaari wii santuario puame ati yepa macāā wii santuario netōjāñurō caroaro caānimajūrī wii niña. Ati yepa macāāna camasā na caqūēnorīcā wii mee niña. Bairi ati yepa macāā wii mee, umurecōo macāā wii majū niña, ūgu niña. ¹² Jesucristo merē santuariopu jāāñupī. Bairo jāārī, waibutoa chivoa, bairi becerra na rii mena mee, cū majū rii mena jūgori marī carorije wapare netōđogū jāāñupī. Jīcānia jāāñupī, pugani cārō jāānemoesupi. Bairo cū cabairique jūgori yeri capetietiere cacāgorā marī tuao joroque ásupi. ¹³ Nurīcārā toroa, bairi chivoa rii, tunu bairoa becerrare na cajoerije ōwārē oco mena asuri camasā buire sacerdote majōcu na cū cayayewērō bero, bui na rupauere caugueri coserārē bairo jeto tuayama, Dios cū caññajoro. ¹⁴ Bairo atie cabaimiatacūārē, ¡Jesucristo yaye rii puame roque waibutoa rii netōjāñurō caānimajūrījē niña! Espiritu Santo caānicōānucūcū cū camasīrījē jūgori Jesucristo cū rupau majūrēā Diopure cū joure bairo ásupi. Waibutoa riire na cajoemugōjonucūrījē netōjāñurō cū caátie puame fie ūnie rusasupa. Cū cariarique jūgori caūpetietopu cayasiránarē bairo marī cabaibujoriquere netōđōñupī. Bairo marī netōđōñupī Jesús Dios caānicōāninucūūrē caroaro cū marī catūgousamasīparore bairo ī.

¹⁵ Torecu, Jesucristo puame yucupāipū cū cariarique jūgori Dios cū pacu mena, bairi camasā mena cūārē jīcā yerīcunarē bairo caroaro Dios mena marī ānio joroque ásupi. Cawāma wāme mena, “Mujāā yu netōđojojagu,” cū cañīcārōrēā bairo ásupi. “Bairo yu caáto caānijūgorica wāme roticūrīqūērē na cacūgorica yutea caāno roro na caátaje wapare yu masiriyobojagu. Bairo yu caáto bero, Dios cū caññabesericarā cū yarā caāniparā puame cū cañjūgoyeticūrīcārōrēā bairo yeri capetietiere cacāgoparā majū nigarāma,” ĩrē bairo marī ásupi.

¹⁶ Bairi, “Jīcāñ cū cañīqūē cawāma wāme caroaro tutuaro mena to āmarō,” marī cañata, tie cawāma wāmerē cacūrīcū cū cariarije mena marī masīña. Cū cariaepata roque, tie cū cañcūrīqūērē bairo bai jūgoetibujoro. ¹⁷ Bairi jīcāñ cū cañcūrīqūē cawāma wāme ūnie wapa maniña, mai tiere cañcūrīcū cū cacaticōāmata. Cū cariaro beropu roquere wapa cutibujoro. ¹⁸ Torecu, Dios puame caānijūgorique Moisés ānacūrē cū caátiroticūrīqūē cūārē waibutoare pajīārīqūē mena cūjūgoyupi. ¹⁹ Mai, nipetiro camasā Israel macāānarē na quetibūjuypu Moisés ānacū Dios narē cū caátiroticūrīqūērē. Bairo na quetibujuri bero, waibutoa chivoa, bairi becerra na capajīātāna riire jeeri, tiere oco mena asuyupi. Ati yaparo, yucu hisopo cawāmecuti rupu mena oveja pou jūōrīqūērē ti rupu jiyaturi, riire yosene átri, Dios busarica tutire yayewēñupī. Bairi to macāāna camasā nipetiro cūārē na yayewēñupī Moisés tie rii oco mena asuriquere. ²⁰ Bairo ati yaparo, atore bairo na ĩñupī: “Cawāma wāme mujāā camasārē Dios cū caaticūrījē merē āni jūgoya,” na ĩñupī. ²¹ Apeyera tunu Moisés puame nipetiro Dios yu wii santuario, bairi ĩnbuerique macāājē cūārē tie rii mena yayewēñupī tie buire. ²² Moisés ānacū cū caátiroticūrīqūē cañquetibujoro puamata, rii jūgori mena jeto dise ūnie nipetiro jāñurīpu caroa wāme ĩumasīña Dios cū caññajoro. Waibutoare na capajīāetīcōāta, rorije na caátie wapare Dios cū camasiriyobojapee maniña.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Bairo cabairoi, waibutoa rii joemugōrīqūērē bonucūñupā. Camasā na caqūēnorīqūē umurecōopu caānie macāājērē caānicōñaqueyorijere, “Caroa wāme nimasīña Dios cū caññajoro,” ĩgarā, bairo ásupu. Bairo na caātinucūmiatacūārē, umurecōo macāājē puame ati yepapu camasā na caátie netōjāñurō caānimajūrījē ūnierē boya. ²⁴ Torecu, Cristo ati yepa macāā wii santuario wiire jāārīcārō ūnoa, santuario umurecōo macāā wii puame roquere jāāñupī. Ati yepa macāā wii camasā na caqūēnorīcā wii umurecōopu caāni wii macāājērē bairo caānicōñaqueyori wiire jāāñupī. Ti wii umurecōopu caāni wiire jāārī yua, Diopure marī jēnibojagu jāāñupī. ²⁵ Jesucristo jīcānia jāāñupī umurecōopu caāni wiire. Ati yepa macāācū sumo sacerdote roque tocānacā cūma waibutoa rii mena jejāānucūñami santuariopu. Tie rii cū yaye mee, waibutoa rii mena puame roque jee jāānucūñami. ²⁶ Tore bairo átaje caānipee caāmata, Cristo capee tocānacā cūma riacōā ninucūbujionmi ati yepare Dios cū caqūēnorō beropuina. Bairopua, tore bairo átaje caānipee mee niña. Ati yutea catusari yuteare Cristo puame cū majū yucupāipū jīcānia riajāñanupī, cū yarā caāniparā yaye wapare na netōđojojagu. Pugani cārō cū carianemopee mee niña. ²⁷ Bairi marī camasā cūā jīcānia marī riagarā. Marī cabaiyasiro bero, Dios nipetiro marī caátajere marī ĩñabesegumi. ²⁸ Torea bairo Cristo cūā jīcānia yucupāipū riayupi, capāārā camasārē na carorije wapare regu. Cabero bauetagumi tunu. Rianemogu mee, cū yarā cārē cacoterārē na jeāgu buiaetagumi tunu.

10

¹ Moisés ānacū cū caroticūrīqūē puame Dios camasārē caroare cū cajopee mee, tiere caānicōña queyojūgorije niña. Bairo cabairoi, ni jīcāū ūcū tocānacā cūma waibutoa rii wāme jetore cū cajoemugōjorotirique jūgori ñe ūnie cawapa cūgoecare bairo caācū baimasētīñami.

² Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caānorē bairo camasā na carorije wapare carepeyomasīata, puḡani cārō roro na caātajere tūgoñanemoetibujoricarāma. Puḡani cārō waibutoa rii cūārē joemugōjo rotietibujoricarāma. ³ Bairopua, atie waibutoa rii mena joemugōjorique puame camasā na carorije wapare tocānacā cūma na catūgoñanemopeere bairo niña. ⁴ Merē marī masīña: Waibutoa toroa, bairi chivoa rīi puame camasā na carorije wapare jīcānia na cosenetōomasētīñami.

⁵ Toreca, Jesucristo ati yepapu cū cabuiaetaparo jūgoye atore bairo qūñīnupī cū pacu Diore: “Mu puame waibutoa riire camasā na cajoemugōjonucūrjērē miñajesoroaetiya. Bairi jīcā rupau yu mu jowu, camasā roro na caātie wapare yu majū na yu canetōōbojaparore bairo ī.

⁶ Camasā roro na caātie wapare regarā, waibutoare pajīārī bero, na riire na cajoemugōjonucūrjērē miñajesoroaetiya.

⁷ Toreca marē ñiña: Atoa yu āniña mu ya tutipu na caīwoatujūgoyecutatorea bairoa, yure mu carotiricareore bairo ātigu,” qūñīnupī Cristo cū pacure.

⁸ Moisés ānacū tore bairo cū caātiroticūrīqūē caānie caānimitacūārē, “Dios puame, camasā roro na caātiere regarā, waibutoare pajīārī bero, na riire na cajoemugōjonucūrjērē miñajesoroaetiya,” qūñīnupī Jesús Diore. ⁹ Cabero qūñīnemoñupī Jesús tunu: “Atoa yu āniña, yure mu carotiricareore bairo ātigu.” Atore bairo qūñīnupī: “Tirāmūpure cabacu rotirique waibutoa riire joemugōjorique ūnierē jānarī bero, cawāma wāme camasārē caroaro mu caātibojapeere ātigu yu baiya,” qūñīnupī Jesús. ¹⁰ Jesús puame cū pacu Dios cū carotirore bairo āsupi. Bairo ātiri, cū majūā jīcānia yucupāipū riayupi. Puḡani cārō cū carianemorō boesupa camasā na canetōpeere. Tore bairo Jesús cū caātie jūgori, cū yarā caroarā majū marī ānio joroque āsupi Dios.

¹¹ Nipetiro judío majā yarā sacerdotēa tocānacā rūmu waibutoa rii wāme jetore joemugōjonucūñāma. Tie bairo na caātie di rūmu ūno camasā na carorije wapare jīcānia canetōōmasētīñiatacūārē, tore bairo ātinucūñāma sacerdotē majā. ¹² Jesucristo puame roque camasā roro na caātie wapare netōōyaparo etagu, cū majūā jīcānia yucupāipū riayupi. Puḡani cārō tunu cū carianemorō boesupa camasā na canetōpeere. Āti yaparori bero, ūmūrecōopū āsupi, cū pacu Diotu cariape nūgōārū ruiācū. ¹³ Topū ruicotei ātiyami mai, cū pacu, Jesús pesuare cū canetōñcārō ūno. ¹⁴ Jesús cū majūā yucupāipū cū cariarique jūgori ñe ūnie cawapa mānarē bairo caāna na ānio joroque na āsupi Jesús Dios yarā caāniparārē. Na puame tocānacā rūmua tore bairo jeto ānicōā ninucūgarāma.

¹⁵ Tie cariape caānoina, Espīritu Santo cūā atore bairo marī ī quetibujuyami: “Atore bairo īñami Dios:

¹⁶ “Ti yūtea caāno yu yarārē cawāma wāme na yu caātibojapee atore bairo nigaro: Na yeri na catūgoñārjērū yu caroticūpeere na tūgoñāo joroque na yu ātigu.

Bairo yu caāto, yu caroticūrjērē borā, tiere caroaro cariape ātigarāma.

¹⁷ Na, roro na caātajere masiriyori bero, puḡani tunu tiere yu tūgoñanemoetigu, īñami Dios,” marī ī quetibujuyami Espīritu Santo.

¹⁸ Bairi roro marī caātajere netōōrīqūē caroaro cariape majū caāmata, ape wāme waibutoa rii marī cajoemugōjorotirije ūnierē marī boetibujorā.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Bairi yu yarā, Jesucristo yucupāipū cū cariarique jūgori āmerē Dios ya wii santuariore cajāāetarārē bairoa cārē uwiricaro mano cū mena marī busamasīña. ²⁰⁻²¹ Dios ya wii templo wiipū jutii asero ēñotarico jūgoye Dios cū caāni arḡaru sumo sacerdotē cū cajāāetaro bero cajāāusarārē bairo marī āniña. Marī sumo sacerdotē Jesucristo cū cariarique jūgori cū pacu Dios cū caānopū marī ājūgoū ātiyami. Cū berore marī āusagarā marīrē cacationucūparopū. Jesús marī sacerdotē catutuan majū Dios ya wii ūmūrecōo macā wii jope tūpū marīrē cotei ātiyami. ²² Bairo marīrē cū cacoterōi, marī yeri marī catūgoñārjē mena cū pacu Dios tūpū marī etarōa. Nūcūbūgorique mena ītoricaro mano, bairi tunu tūgoñatutuarique mena uwiricaro mano Diotu marī etarōa marī yeripū mena. Marī rupaūge oco carōa caḡgueri manie mena cosewericarore a bairo roro marī caātajere care ecoricarā ānirī, Diotu caetaparā majū marī āniña marī yeripū mena. ²³ “‘Mujāārē yu netōōgu,’ cū caīrīcārōrēā bairo marī netōōgumi,” caīrā ānirī tiere marī masiritieticōārōā puḡani tūgoñārīcārō mano. ²⁴ Bairo puame marī boya: Tocānacāpua marī yarā aperārē na marī juātinemoto, āmeo mairīqūē carōa macāājērē na masīnemo joroque īrā. ²⁵ Marī, Diore caīroarā marī cañubue neñanucūrōpūre aperā marī menarē neñātinucūñāma. Narē bairo marī baietiroa. Marī

puame roque jīcārō tūgoñatutuo joroque marī āmeo átiroa. Bairoa nemojāñurō marī āmeo átīcōā ninucūgarā mai, “Marī Quetiupau cū caetapa rāmū cōñarō baiya,” caīrā ānirī.

²⁶ Cajūgoyepū marī Quetiupau Jesūs quetibujurīque caroaro carīape āñajērē masīmirācūā, pūgani tunu roro marī caátīcōāmata, marī carorīje wapa netōñnemo masīā maa. ²⁷ Bairo roro marī caátīcōāmata yua, uwirīque mena Dios cū caīñabesepa rūmarē cacoterārē bairo marī tuabujorā. Apera cū pesua caāna tutuaro caūrō, caūpetītopū cayasīparārē bairo marī tuabujorā. ²⁸ Apeyera tunu, ni jīcāū ūcū Moīśēs ānacū cū carotīcūrīqūērē caāpeire, pūgarā, o itīarā cūrē na cabusujāata, īñamairīcārō mano cū pajīārocamaīñama judío majā. ²⁹ Caroaro tūgoñaña mai: Netōjāñurō popīye na bairo joroque na átīgūmi Dios cū macū Jesure caīñaterā roquere. “Cristo, Dios macū cū carīarīque jūgori roro marī caátaje wapare netōñnūpī,” marī ī masīña. Bairo noa ūna cū carīarīque jūgori na carorīje wapare canetōcōparā nīmīrācūā, cū rīire, “Cabūgoro macāājē niña,” na caīata, na yaye wapa popīye tāmūogarāma. Tunu bairoa Espīritu Santo camasārē cajuācū cūārē roro na caīrījē jūgori popīye majū tāmūogarāma. ³⁰ Tunu atore bairo marī masīña marī Quetiupau Dios cū caīrīqūērē: “Yū roque caīñabesepa yū āniña. Yua, carorīje caānarē popīye na bairo joroque yū átīgū,” īñupī. Tunu aporo Dios cū caquetibujūropū atore bairo īñupī: “Marī Quetiupau Dios cū yarā na caátajere īñabesegūmī.” ³¹ Bairo Dios caānicōāninucūā roro caānarē popīye na bairo joroque cū caátīpee roque cauworīje majū niña!

³² Mujāā puame roque mujāā caátīāni jūgorīquere tūgoñanemoña tunu. Tīere masīritīcōāña. Jesucristo yaye carīape macāājē quetīre mujāā catūgousarīcaro bero, apērā roro majū mujāārē na caátaje to ānīmīatacūārē, tūgoñaenarē bairo tīere mujāā tūgoñanetōcōāñupā.

³³ Jesucristo yarā mujāā caāno, jīcāārā mujāā mena macāānarē nīpetīro camasā na caīñajoro roro na ī epeyupa apērā camasā. Popīye na bairo joroque na āsupa. Apera mujāā mena macāāna popīye cabairārē na īñarī butīoro bopacooro na īñāñupā. ³⁴ Preso jorīca wīi na cacūrerīcarā cūārē na mujāā īñamāñupā. Tunu bairoa mujāārē, mujāā yaye apeye ūnīerē roro majū na caēmīamīatacūārē, yerījōrō mena mujāā ānicōāñupā. Ūmrecōropū caānicōānīe mujāā cacūgopee nocārō caroa caānīmājūrījē puamerē tūgoñarī, bairo mujāā baiyupa.

³⁵ Torena, Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuarīje jānaeticōāña. Tīe jūgori caroaro majū mujāā cabaīpee āñigarō. ³⁶ Jesucristo yarā ānīrī popīye mujāā bainemogārā. Bairo cabairā nīmīrācūā, roro mujāārē na caātīere tūgoñaenarē bairo tūgoñanetōcōāña, Dios cū caborore bairo mujāā caātīmasīcōānīparore bairo īrā. Bairo āna, cū caījūgoyeticūrīcārōrēā bairo tīe caroare mujāā bocagarā. ³⁷ Bairo cabairo jūgori atore bairo īña Dios ya tutīpu cūārē:

“Yoaro mee majū átīgūmi caatīpau puame. Yowoetīgūmi.

³⁸ Ni jīcāū ūcū yū caīñajoro carorīje cawapa macūrē bairo cū caānīgaata, yū mena tūgoñatutuaōā ninucūgūmī.

Yū yayerē cajānarīcū puamerē cū īñīñajesoetīya,” ī quetībujūya Dios ya tutīpu.

³⁹ Marī puame roque tīere cajānarīcārārē bairo marī baīetīya. Bairo caūpetīetopū caāpārārē bairo marī baīetīya. Jesucristo mena marī catūgoñatutuarīje jūgori, Dios cū canetōñīcārārē bairo caāna marī āniña.

11

Lafe

¹ Dios mena tūgoñatutuarīque atore bairo niña: “Marīrē caroaro cū caátīpeere marī jogūmi cū caīrīcārōrē bairo,” carīape marī caīcotemasīrījē niña. Caroaro marīrē cū caátīpeere mai īñāetīmīrācūā, pūgani tūgoñarīcārō mano carīape cū caīrījērē marī catūgoñarījē niña. ² Tirāmūpū macāāna marī nīcūjāā ānana Dios mena carīape na catūgoñatutuarīque jūgori na īñājesoyupī Dios.

³ Marī puame Dios mena tūgoñatutuari, atore bairo marī ī masīña cū caátījēñojūgorīquere: Ati yepa nīpetīro macāājērē to baībuaetao joroque āsupi Dios cū cabusurī risero mena. Bairo atī yepa macāājē nīpetīrīje Dios cū caátaje marī caīñarījē puame tirāmūpūre caīñamāñajērē marī īñāña.

⁴ Tirāmūpū macāācū Abel ānacū puame Dios mena tūgoñatutuari, oveja waībucure pajīārī bero, cū rīire joemūgōjōyupī, Diore qūīroagu. Cū jūgocu Caīn netōjāñurō caroa wāmerē joemūgōjōyupī Abel. Bairo Abel cū caātīe jūgori Dios puame carorīje wapa cacūgoecure bairo qūīñāñupī. Cū cajoemūgōjōrīje qūīñājesobojayupī Dios. Āmerē yua, Abel cū camanīmīatacūārē, Dios mena cū catūgoñatutuarīque atore bairo ī quetībujūgaro īña: Marī cūā cūrē bairo Dios mena marī catūgoñatutuarīje boya.

⁵ Apei, Enoc cawāmecūscū cūā Dios mena cū catūgoñatutuarīje jūgori cū neāsūpī Dios cacatīrea ūmrecōropū, marī camasārē bairo cū cabayāsīetīparore bairo ī. Ni jīcāū ūcū cū bocaesupū, jīcoquei Dios cūrē cū caneátōī jūgori. Dios cū cabusurī tutīpu atore

bairo ī quetibūyaja Enoc cū cabairiquere: Cū caneáecoparo jūgoye mai, cū mena cū catūgoñatutuarijere ĩñajesoyupi Dios. ⁶ Ni ĩcāũ ũcū Dios mena cū catūgoñatutuaeticōāta, Diore quĩñajeso joroque cū átimasšētĩñami. Diotu caágarā puame cariapea atore bairo na caĩtūgoñarō ñuña: Āniñami Dios. Tunu atore bairo na caĩtūgoñanemorō ñuña: Caroare na jogami Dios cūrē caborārē.

⁷ Apei, Noé ānacū cāā Dios mena cū catūgoñatutuarije mena netōñupī. Mai, Dios puame cū quetibūyuyupi Noerē caĩñaña manie cabaipere. Tie cabaipere ĩñaeticāā, caānorē bairo tūgori, cūmua capairicare quēnoñupī, cū pūnaa mena cabaipere netōgn. Tunu bairoa Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori camasā ati ũmurecōo, macāāna cū caāni yepa caāna Diore caĩroaenarē, “Mujāā yasicoagarā,” na ī quetibūjumiñupī Noé. Bairi yua, ati yepa caruaripaure netōdcoasupa Noéjāā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori.

⁸ Apei, Abraham ānacū cāā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori Dios cūrē, “Ape yepapu ácjaja mu yarā mena,” cū caĩrĩjērē tūgori, caroaro cariape cū tūgoyupi. Tere tūgori bero, cū caátore masĩtĩmicāā, Dios cūrē cū cajopa yepapu ásupi Abraham. ⁹ Tunu bairoa etari bero, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori ape yepapu macāācūrē bairo átiñupī. Waibutoa aseri mena quēnorĩcā wiiri mena āniñesēñupī. Cū macū Isaac, bairi cū pārāmi Jacob cūā torea bairo āniñesēñupā cū berore. “Mujāārē ati yepare yu jogu,” na ī busuyupi Dios na cūārē. ¹⁰ Abraham puame Dios ya macā ũmurecōopa caāni macā capetieti macārē ānigu, tore bairo baiñesēñupī ati yepapure. Dios majū cū caquēnorĩcā macārē etagu, tore bairo baicoteyupi Abraham.

¹¹ Tunu apeyera Abraham, “Yure cū caĩrĩcārōrēā bairo ĩcā wāme rusaricaro mano yu átibojagumi Dios,” caānorē bairo cariapea ī tūgoñañupī. Bairo Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori, cū, cū nūmo cāā cabutoa, capūnaacuti masĩñapu na caānimiatacūārē, ĩcāũ na macūcutio joroque ásupi Dios cū camasĩrĩjē mena. ¹² Bairo bairi Dios cū camasĩrĩjē jūgori Abraham cabucu majūpu nimicāā, macācusupi. Bairo macūcutiri bero, capāārā pārāmerā cusupi. ũmurecōo macāāna ñocōā, bairi paputiro macāājē paa rupare cōñajĩatia mano cārō majū pārāmerā cusupi Abraham.

¹³ Na, yu caĩquetibujarā ānana Dios narē cū caĩrĩcārōrēā bairo cabaipetirore ĩñaesupa ati yepapu mai na caāni rāmūrē. Mai, na cariaro jūgoye tie cabaipere masĩjūgoyecusupa Dios mena catūgoñatutuari majā ānirī. Torena, useanirĩquē mena, “Ati yepapu caāna mee marī āniña,” ī tūgoñañupā. ¹⁴ Bairo caĩtūgoñarā ānirī, ape yepa na caānipa yepa majūrē camacā ñesēārārē bairo āñupā. Merē tie caroaro marī masĩña. ¹⁵ Na caānijūgorica yepare na caĩtūgoñata, ti yepa na caānijūgorica yepapua tunuábujoricarāma. ¹⁶ Tunuápéyupa. Na puame netōjāñurō caroa yepa majūrē boyupa. “ũmurecōo macāā yepare cacoterārē bairo āñupā,” ĩgu ñiña mujāārē. Bairi Dios, “Yu, na pacu Dios yu āniña,” na ī tūgoñaboboetiymi. Cū puame merē na caānipa macārē quēnorĩcārōrē bairo átiyucōñupī.

¹⁷⁻¹⁸ Apeyera tunu, Dios puame Abrahamārē, “¿Cariapea yu mena cū tūgoñatutuyati?” ĩ, cū macū Isaare waibucare pajĩārī joemugōjoricarore bairo cū átirotiyupi. Abraham puame Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori, “Mu caátiroirore bairo yu áperigu,” quĩšesupi Diore, cū macū ĩcāũā cū caānimiatacūārē. Tunu bairoa, “Mu macū Isaac jūgori mu pārāmerā cutigu,” cū, cū caĩrĩquē to ānimiatacūārē, Dios cū caĩrōrē bairo átibujoyupi Abraham. ¹⁹ Abraham Dios mena tūgoñatutuari yua, “Cū camasĩrĩjē mena cabaiyasiricārā cūrē cationesĩñami Dios,” ī tūgoñañupī. Abraham cū macūrē cū capajĩāgaripaua Dios quĩñupī: “Cū pajĩāētĩcōāña mu macūrē.” Bairo cū caátajere tūgoñarī atore bairo marī ī masĩña: “Abraham cū macū cariacoatacu tunu cacatire bairo caācūrē cū cūgoyupi tunu,” marī ī masĩña.

²⁰ Apei, Isaac ānacū cāā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cū pūnaa, Jacob cū jūgocu Esaú cūrē caroaro na cabaipere Diopure na jēnibojajūgoyeticūñupī.

²¹ Isaac macū Jacob cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cū macū José pūnaa tocānacūārēā caroare na jēnibojayupi Diopure. Cabucu ānirī yua, cū tuericu mena tuañerī, Diore quĩroayupi.

²² José cūā Dios mena tūgoñatutuari cū cabaiyasiparo jūgoye, atore bairo na ĩñupī israelita majārē: “Ape rūmu caāno ati yepa Egipto yepare mujāā witigarā. Bairo mujāā cawitiri rūmu caāno, yu rupauri ānajē cūrē mujāā neágarā mujāā caatī yepapu,” na ī cūñupī José.

²³ Aperā Moisés ānacū pacua cūā Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori Moisés cū cabuiaro bero ĩtiarā muipua majū yasiori cū cūgoyupa, cawĩmau caroúaca cū caānoi. Dios mena catūgoñatutuarā ānirī Egipto macāācū rey, “Cawĩmarā caũmuarē na pajĩārecōāña,” cū caĩrĩquē caānimiatacūārē, tie uwesupia. Cū caĩrōrē bairo ápeyupa.

²⁴ Moisés cūā cabucu ácupū, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori Egipto macāācū quetiupau faraón macō macūrē bairo cū caānierē cūrē na caĩrō boesupi. ²⁵ Bairo puame boyupi: Dios ya poa macāāna popiye na cabairorea bairo cū cāā na mena popiye baigayupi. ĩcā yutea cārō carorije macāājē faraón ya wii useanirĩquē mena na caatĩānierē ĩñamicāā, tie ĩñajegaesupi. ²⁶ Atore bairo ī tūgoñañupī Moisés: “Egipto macāāna na cacāgorije

cawapacutie netōjāñurō caānimajūrījē niña Dios cū cajopau Mesías queti puame roque,” ĩ tūgoñatutuacōāñupī Moisés. Cū puame Dios caroaro cū caátibojapeere masírī, caroaro mena tūgoñatutuacōāñupī.

²⁷ Cabero Moisés Egipto caāniatacu acoásupi. Ti yepa macācū quetiupau rey cū mena cū caasarijere tūgoeure bairo tiere tūgoñanetōcōāñupī. Dios mena catūgoñatutuau ānirī cū caátipeere cariapea tūgoñajūgoyeticōā ninucūñupē. Dios cabauecure jīcā cū cū cañnamajūcōārōrē bairo tiere tūgoñajānaesupi. ²⁸ Mai, ti yepare cū cawitiparo jūgoye Moisés Dios mena catūgoñatutuau ānirī bose rūmu qūēnoñupī jīcā ñami caāno. Ti ñami caāno, oveja waibutoare pajīārī bero na rii mena wiiri jope buire na yayewērotiyupi Moisés israelita majārē. Bairo na átirotiyupi, camasā na camacūcuti jūgorā caāmuarē capajīā acū ángel cū jāāētīcōāto ĩ.

²⁹ Israelita majā cūā Dios mena tūgoñatutuari, Mar Rojo cawāmecuti riare netōásupa. Dios cū camasírījē jūgori riare oco mano maarē bairo boporo cū caātiata wāāpu netōásupa tiya ria capairiyare. Na bero caánā, narē cañegari majā egipcio majā cūā ti wāā na caátiwārē na cajāāpetiro bero nipetiro ruapeticoásupa.

³⁰ Cabero israelita majā Jericó cawāmecuti macārē ēmagarā, ti macā ēñotariaro usaropu basa āmejoreyuparā jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacā rūmu majū. Bairo na caato, Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori, ti macā ēñotarije ñaapeticoasuparo.

³¹ Bairo ti macā macācō Rahab cawāmecūco caāmua mena caepewapatamirīcō Dios mena tūgoñatutuarije cacūgoo āñupō. Cō puame Israel ya poa macāāna cō ya macārē cañnarutiri majārē caroaro cō ya wiipu na qūēnoñupō, na pajīārema, ĩo. Bairo Dios mena catūgoñatutuau ānirī aperā cō ya macā macāāna Diore cabaibotiorā mena yasiesupo.

³² ¿Nerē ñi quetibujunemocuti mujāārē? Dios mena catūgoñatutuari majā capāārā āñupā bairāpu. Bairo capāārā na caānoi, na nipetirore yu quetibujupeyomasietīña mujāārē. Jīcāārā na mena macāāna āñupā: Gedeón, Barac, Sansón, Jeftē, David, Samuel bairi aperā profeta majā cūā āñupā. ³³ Bairo Dios mena tūgoñatutuari ape macā macāāna mena caāmeoqūērā cūā na ya yepare ēmamasīñupā. Aperā cūā caroaro cariape camasārē na rotimasīñupā. Aperā Dios narē caroaro cū caátipeere cacotejutiena ānirī tiere cūgomajūcōāñupā. Aperā cūārē macāncū macāāna yajījārā na na ūgaetio joroque ásupi Dios, cū mena na catūgoñatutuarije jūgori. ³⁴ Aperā cūā na wapana narē peero paio caūrōpu narē na cacūremiatacūārē, ūēsupā. Aperā cūā na wapana ñosēricāpāi mena na capajīāgamiatacūārē, rutimasīñupā. Aperā cūā catutuaena caānimirīcārā, Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori na wapana pajīārī majā poarire na pajīānetōmasīñupā. ³⁵ Aperā carómia cūā na yarā cariyasicoatana na caānimiatācūārē, Dios cū camasírījē jūgori tunu na catio joroque cū caánarē yarācusupa.

Aperā cūārē na pesua popiye na baio joroque na átiepeyupa. “Diore mujāā catūgoñarijere mujāā cajānaata, mujāārē jāā pajīāreetigarā,” na pesua na na cañmiatacūārē, narē na capajīāgaro ēñotaesupa. Dios mena catūgoñatutuarā ānirī bairo baiyupa. “Marī cariaro beropu tunu catiri roque, caroaro netōjāñurō marī ānajē catigarā,” ĩ tūgoñarī tore bairo baiyupa.

³⁶ Aperā Diore cañroarā cūārē roro na ĩ boyetieperi na bape epenucūñupa. Āpōā wērī cadenas mena na jiyari, bairi tunu preso jorica wiiripu na cūeri roro majū na átiepeyupa.

³⁷ Aperā cūārē ūtā rupaa mena na pajīārenucūñupā. Aperā cūārē yisericapāi mena na rupaurī recomacāārī na pajure batorenucūñupā. Aperā cūārē ñosēricāpāi mena na ñosē renucūñupā. Aperā cūā roro majū bopacooro baiyupa. Ñe ūnie cacūgoenarē bairo noo na caboropu āñesēāñupā. Waibutoa oveja, o cabra aserī mena jutii jāñarī roro na caátipacōōrā baiñesēāñucūñupā. ³⁸ Na puame, desierto cayucumanopu, bairi ūtā yucapu, bairi ūtā opeepu āñiñesēāñucūñupā. Bairo bopacooro baiñesēāmirācūā, Dios cū caññajorore caroarā cañurā majū āñupā. Bairi ati yeparu macāāna watoare na caāno jesoesupa. Dios tūpu na caāno roque ñuñupā.

³⁹ Bairo na cabaimiatācūārē, ni jīcāū ūcū na mena macācū Dios narē caroaro cū caátigariquere cūgopetiesupi. Dios puame, “Yu mena cariapea tūgoñatutuayama,” ĩ masīmicūā, narē cū caátigariquere bairo na átiepeyoesupi mai. ⁴⁰ Atore bairo boyupi Dios: Ti yuteapu macāāna cū cañjūgoyeticūrīqūērē caroaro na catūgoñacoterore boyupi. Na puame, “Marī ape tuti macāāna cūrē cañroari majā mena jīcārōrē bairo Dios netōjāñurō caroare cū caátipeere na cūgopetimasīāto,” ĩ, caroaro na catūgoñacoterore boyupi.

12

Fijemos la mirada en Jesús

¹ Bairi marī jūgoye caānana capāārā Dios mena catūgoñatutuaa ĩñorīcārārē camasírā ānirī nipetirije marīrē roro marī baio joroque caátie, bairi roro camasā marī caátie macāājē, caroaro caānimasīrotietie ūnierē tocārōā marī jānacōāgarā. Tiere jānarī, Dios

mena tūgoñatutuari, ati yeparu marī caāno ūno mai, cariapea tūgoñāenarē bairo tiere marī tūgoñānetōcōā ānigarā, marī caātore marī caetaparo jūgoye. Caaturi majōcu ñe ūnie cū wāmorē cūgoecu ācū caroaro mena atūmasīñami, cū caatūēmuetaro bero cū cawapatapeere camasī ānirī. Torea bairo marī caāre caroaro boya. ²Jesucristo jicānrē cū marī catūgousaro ñña. Cū, Jesucristo jetoa marī catūgoñatutuari wāmerē cajou majū ññami. Bairo cū jūgori nipetiro cū mena catūgoñatutuari ñe ūnie carorije camāna, jicārō tūni caroarā majū na ānio joroque caācu ññami. Jesús pūame bopacooro netōrō baiyupi yucupāru. Tipāru riau, roro bopacooro cū cabaipeere tūgoñabobori, tie cū cariapeere ēñotari, “To baieticōāto,” ĩesupī Jesús. Cū pūame cārē popiye cū bairo joroque na caāto bero, nocārō majū caroaro useanirīqūē mena yerijōrō cū caānipeere masīrī popiye cū cabairiquere netōmasīñupī. Bairo bairo bero, Dios carotimasī cū caruirotu cariape nugōā pūame ruiāsūpi Jesús.

³ Mai, Jesús ati yeparu cū caāno, carorā cārē popiye bairo joroque caānarē roro na ātiāmeesupi. Cariape cū caātiānierē caroaro marī tūgoñagarā. Bairo mujāā popiye baimirācūā, useariteticoāña. Jūteticoāña mujāā caātiānie caroa macāājē. ⁴ Carorijere caboenarē bairo āna, Jesucristo cū catāmuorīcārōrē bairo roro majūpārā mujāā tāmuetimiña mai. Carorā cañuena mujāārē roro mujāā pajāreetyama mai bairāpua. ⁵ Dios, mujāā cū pūnaa majūrē bairo caānarē mujāā cū caībeyoriquere merē mujāā masiriticoati? Cū ya tutipū atore bairo ĩ woaturitoyupi Dios:

“Macū, ĩñateeticōāña mu yu cabeyorijere.

Murē yu catutiri rūmu caāno tiere tūgori useariteticoāña.

⁶ Yua, capacu ānirī yu camai ĩñarā yu pūnaarē cariape na yu beyomasīña.

Bairo tunu yu macūrē bairo caācūrē tutuaro mena cū yu quetibujū masīña, caroaro cū áparo ĩ,”

ĩ quetibujūyupi.

⁷ Bairo mujāā pūame Dios, mujāārē cū cabeyorijere tūgousaya. Bairo mujāā catūgousaata, cū pūnaa majūrē bairo mujāā ātīgami. Nī ūcū camacūscu camasī cū macūrē cū beyoeticōa baiecsu. Torecu, marī Pacu Dios cūā marī beyomasīñami. ⁸ Bairo mujāārē cū cabeyoeticōāta, cū pūnaa mee mujāā ānibujiorā. Capacu mánarē bairo caāna mujāā tuabujiorā. ⁹ Apeyera marī, cawīmarā marī caāno, marī pacua marī beyonucūwā. Tie na caībeyorijere nūcūbugoro marī tūgonucūwā. Bairo cabairicarā caāna nimirācūā, ĩdopērā marī Pacu Dios pūamerē cū cabeyorijere marī tūgousaetiya? Cū pūame roquere netōjāñurō nūcūbugoriquē mena cū caīrjērē tūgousarotiya, caroa yeri pūna mena ānigarā. ¹⁰ Ati yeparure nocārō yoari yutea mea marī caānipeere marī pacua marī beyo āninucūñama. Na camasīrō cārō marī beyonucūñama. Bairo na caātiāniacūārē, netōjāñurō ĩdise beyomasīñami marī Pacu Dios roque, cārē bairo caroarā marī caāniparore bairo ĩ. ¹¹ Tie ūnie marīrē tutuaro mena na cabeyorijere useanirō marī áperiya. Marī yapapua joroque marī ātiya tipau jetore bairōpua. Cabaimiatacūārē, caberōpū tie na caībeyorijere cariape mena marī catūgousaata, caroaro cariape yerijōrō marī ānimasīgarā.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹²⁻¹³ Bairo cū ricaari, cū ñicārī catutuaecu, Dios cū camasīrjē jūgori tunu cū catinemorōrēā bairo mujāā cūā Dios cū camasīrjē jūgori cū mena tūgoñatutuanemoña tunu. Caroaro cariape āticōā ninucūña. Ricaati ātiānjērē jānacōāña.

¹⁴ Nipetiro camasā mena caroaro yerijōrō ānajēcusa. Tunu bairo carorije wapa mánarē bairo ānajēcusa. Carorije wapa cacūgorā pūame marī Quetipūare ĩñamasīētīgarāma. Caroa yeri pūna cacūgorā roque qūñāgarāma. ¹⁵ Mujāā majū tūgoñatutuaō joroque āmeo āsa, tocānacūpua mujāā mena macāāna Dios tūpū na caēmuetamasīparore bairo ĩrā. Bairo nī jicāū ūcū mujāā mena macāācū rorije caāticotei cū manicōāto. Rorije caācu cū caāmata, rorije na āticotebujioñmi camasārē. ¹⁶ Nī jicāū ūcū mujāā mena macāācū roro cū rupau caborore bairo cū ātiepeeticōāto. Tunu bairoa Dios yaye caroa wāmerē, “Cabūgoro macāājē ñña,” caīrārē bairo baieticōāña. Esaū ānacūrē bairo baieticōāña mujāā. Cū pūame cū pacu cū camacūcutijūgoricū ānirī, cajūgocure bairo cū cabaiānipeere cūgoypū. Bairo caācū nimicūā, tiere, “Cabūgoro macāājē ñña,” caīrē bairo baiyupi. Jicā bapa űgarica bapa jūgori cajūgocure bairo cū caānierē wapātireyupi cū baire. ¹⁷ Merē mujāā masīña tie bero cū cabairiquere. Dios Esaure caroare cū cajopeere cū pacu cū caīquetibujuro bātioro tūgogamiñupī. Bairo cū cabomiatacūārē, cajūgocū cū caānierē cū baire cū cawapatirericaro jūgori cū yumasīēsupi cū pacu. Tutuaro mena otimicūā, cajūgocure bairo cū caānimirīqūērē tunu cūgomasīēsupi Esaū.

¹⁸ Mujāā, marī ñicūjāā israelita majā ānana na caīñarīcā wāme ūnierē mujāā ĩñaesupa. Na pūame Moisés ātāpū cū caānitoye, ĩñāñupā ātāū paio caūrōrē. Tie caīrjē buseri jūgori canaitīrjērē ĩñāñupā. Tunu bairoa wīno cūā tutuaro capapuriyere ĩñāñupā. ¹⁹ Tunu bairoa marī ñicūjāā israelita majā ānana na catūgorica wāme ūnie trompeta tutuaro cabūgoro

cārō Dios cū cabusurojorique cūārē mujāā tūgoesupa. Bairo mujāā cabaimiatacūārē, na puame roque tie busurique pairo cauworijere tūgoypa. Bairo uwiri, Dios narē yoaro cū cabusūānorē boesupa. Tocārōā cū jāna rotiyupa Diore. ²⁰ Dios cū caroticūrīqūērē dope átijīātiemirā, tore bairo īñupā Diore. Mai, atore bairo īñuparō Dios narē cū caátiroticūrīqūē puame: “Ni jīcāū ūcū ati ūtāūrē capeañaurē ūtā rupaa, o āpōā besuro mena cū pajīārocacōā rotiya. Ni ūcū waibucū ūcū cūārē tore bairo ātirotiya,” īñuparō. ²¹ Nocārō majū īña casurique caānoi, Moisés cū majū cūā atore bairo īñupī: “Būtioro uwiri yu nanacapurā,” īñupī.

²² Mujāā roque narē bairo mujāā baietiya. Ḥmurecōoru caāni ūtāū buipū caāni macā Jerusalén cawāmecuti macā Dios cacaticōāninucūū ya macāpū caāniparā majū mujāā āniña. Aperā cūā nocārō capāārā majū Diotu macāāna āngelea majā neñapori Diore cabasapeorā na caānopū caāniparā mujāā āniña. ²³ Tunu bairo Dios pūnaarē bairo caāna, caānijūgorā Ḥmurecōoru Dios ya pūrōpū cū yarā caānarē cū cawoaturicarā na caneñarōpū caāniparā mujāā āniña. Dios camasā nipetiropure cañābesei majū tūpū mujāā etagarā. Caroarā na ānio joroque cū caātana tūpū mujāā etagarā. ²⁴ Tunu bairo Jesutu mujāā etagarā, caroa wāme cawāma wāme marīrē caātibojacūrīcū tūpū. Jesús puame yucāpāipū cū cariarique jūgori cū rīi mena marī carorije wapare cosericarore bairo marī tuao joroque marī āsupi. Abel cū carīi rerique puame āmeoqūē āmerīqūērē bairo ātaje tuayupa. Bairi Abel ānacū cū carīi rerique netōjāñurō caānimajūrījē āñupā Jesús yaye rīi puame roque.

²⁵ Torecū, Jesús marīrē caquetibūjūre caroaro cū marī tūgosagarā. Moisés ati yepa macāācū ānacū Dios yayere marī nīcūjāā ānanarē cū caquetibūjunetōrījērē tūgogaesupa. Bairi dope bairo netōmasīesupa. Marī roque na netōjāñurō bairā majū marī netōmasīēna, Ḥmurecōoru macāācū marīrē cū caquetibūjūgarijere marī catūgogaeticōāta. ²⁶ Tirāmupū jī yuteapure Dios cū cabusuro jūgori ati yepa tutuaro to yuguio joroque āsupi Dios, Moisés ānacū cū caāni yuteapure. Bairi āmerē tunu atore bairo īnemoñami Dios: “Pūgani cārō tunu yu cabusurije mena ati yepa to yuguio joroque yu ātigu. Āmerē ati yepa jeto meerē, Ḥmurecōoru cūā to yuguio joroque yu ātigu,” īñami. ²⁷ Bairo cū caāta, atore bairo īgū īcūmi Dios: Ati Ḥmurecōo macāājē nipetiro cū caātaje, yepa cayuguirije ūnie mena yasipeticoagaro. Bairo ati Ḥmurecōo macāājē nipetirije cū caātaje cū cayasiro bero yua, Dios marī Quetiupay cū caāno macāājē jeto tuagarō.

²⁸ Dios cū carotimasīrīpau, marīrē cū cacūbojaripau jeto tuagarō. Bairo tiere tūgoñarī, Diore, “Mū nūjāñuñā jāā mena,” marī caībasapeoro nūña. Torecū, caroaro cariapē ātīānājē, carē iroarique Dios cū cañājesori wāmerī majūrē marī caātīāno nūña. ²⁹ Peero tutuaro mena caārī peero apēye ūnierē caārerorea bairo Dios cūā tutuaro mena marī carorije wapare cañābesemasī majū niñami.

13

Cómo agradecer a Dios

¹ Mujāā puame jīcāū pūnaa na caāmeomairōrē bairo mujāā cūā āmeo majānaeticōāña. ² Tunu bairoa aperā camasā mujāā ya wii cañāñesēārā cūārē caroaro mena na bocāri na qūēnonucūña. ¡Tame, mujāā mena macāāna jīcāārā, āngelea majārē camasīēna nimirācūā, caroaro na bocāri na qūēnoñupā na wiiripū!

³ Preso jorica wiirpū caāna cūārē na mujāā masiritiepa. Mujāā cūā preso jorica wiirpū caāna mena ānarē bairo tūgoñaña. Na juātinemoña. Roro caātiecoricarā cūārē na tūgoñaña. Ape rāmū mujāā cūā narē bairo mujāā tāmūobujorā, ati yepayū mujāā caāni rāmū caāno. Bairi na īñamairōtiya.

⁴ Tunu apēyera cawāmo jiyaricarārē nipetiro na mujāā cañānucūbugoro nūña. Roro āmeo ātiepeeticōāña. Caroa wāme ātaje jetore ātīāña. Dios puame īñabesegūmi roro caāmeo ātieperi majārē. Canamocūna, canūmo māna cūā roro na caātie jūgori popiye na baio joroque na ātīgūmi Dios.

⁵ Dinero pūrōrē cabonetōrārē bairo baieticōāña. Āme ati yepayū āna, mujāā cacūgorije mena yeri nūcōāña. Atope bairo Dios cū cañīcā wāmerē tūgoñaña: “Mujāā yu aweyoetigu. Mujāā yu juātinemonucūgu,” īñupī Dios. ⁶ Bairi yua, pūgani cārō tūgoñarīcārō mano atore bairo marī ī masīña:

“Marī Quetiupay marī juātinemogūmi.

Bairi ni jīcāū ūcū yure roro caātīgayre yu uwietiya,” marī ī masīña.

⁷ Bairi mujāārē cañubuejūgori majā, aperā Dios yaye quetire mujāārē caquetibūjūricarā na cabairique cūārē caroaro tūgoñaña. Na puame popiye baimirācūā, Jesucristo mena tūgoñatutuacōāñupā na cariarī rāmupū. Mujāā cūā Jesucristo mena na catūgoñatutuaricarorea bairo cū mena tūgoñatutuacōā āninucūña.

⁸ Jesucristo cañinjügoripaꝑua caroaro cariape caãcũ añupĩ. Āme cããrẽ bairoa nicõã ninucũñami. ⁹ Bairi cãã nicõã ninucũgumi tocãnacã rãmua. Cũ yeri cũ catãgoñarijẽ wasoetiyami. ⁹ Bairi mujãã nipetiro ape wãme quetibujerique ùnierẽ tãgousaeticõãña. Dios cũ camairijẽ mena yeri tutuarã marĩ ãnio joroque caãto ñuña. Ūgarique wãmerẽ besecõñari na caugarotiore bairo marĩ caãto mee, marĩ yeri tãgoñatutua joroque marĩ átiya. Tie caãtiritirije dope átimasã maniña, cañumiatacããrẽ.

¹⁰ Marĩã, Jesucristo yucãpãiru cũ cariarique jügori ape wãme waibũcu joemugõjoriquere cacügorãrẽ bairo marĩbaiya. Nipetiro sacerdote majã tirãmũpu macã santuariore capaacoteri majã ùna pũame roque jĩcã wãme ùno cãgomasietĩñama marĩ canetõrĩcã wãmerẽ. Moisés ãnacũ cũ caãtiriticũrĩquẽrẽ na cabonetõrõ jügori, marĩ, Jesucristo ya poa macããna mena narẽ ãnimasã maa. ¹¹ Bairi sumo sacerdote jeto waibũtoa riire santuariopũ jeãmasĩñami, roro camasã na caátie wapare Dios cũ camasiriyobojaparore bairo ĩ. Waibũtoa rupauri ãñajẽ puamerẽ ti arua santuario camano, ti macã jügoyerũ tiere joenucũñupã. ¹² Torecu, Jesús cũã roro yucãpãiru cũ cariarique jügori, macã camanopũ riayupi, cũ ya poa macããnarẽ cũ riĩ jügori carorije wapa mãna caroarã Dios ya poa macããna majũ na ãmarõ ĩ. ¹³ Bairi cabũcu wãme átajere jãnarĩ marĩ cãã Jesús cũ cabairicarorea bairo popiye baimirãcũã, tiere tãgoñaenarẽ bairo marĩ catãgoñanetõrõ ñuña. Marĩ Quetiupau Jesure roro popiye cũ na caátoreã bairo marĩ cããrẽ aperã roro marĩ na caátieperijere marĩ ññotaetigarã. ¹⁴ Marĩã, ati yepapure jĩcã macã tocãnacã rãmua caãnicõãninucũpã macãrẽ marĩ cãgoetiya. Bairi ape macã Dios ya macã tocãnacã rãmua caãnicõãninucũpã macãrẽ camacãránarẽ bairo caãna marĩ ãniña.

¹⁵ Bairi tocãnacãnia marĩ Pacũ Diore, bairi Jesucristo cããrẽ basapeorotiya. Marĩ cabasapeorije waibũtoa riire marĩ cajoemugõjorije ùnie niña. Bairi marĩ risero mena, “Jãã Pacũ, mũ ñumajũcõãña jãã mena,” cũ marĩ caĩbasapeope niña. ¹⁶ Caroa wãme camasã mena átianajẽrẽ masiritieticõãña. Tunu bairoa aperã camasãrẽ mujãã cacügorije mena na cabopacarijere na juátinemonucũña. Tie waibũcu riire joemugõjorãrẽ bairo mujãã caátie niña. Tie ùnie roquere ññajesoyami Dios.

¹⁷ Torena, mujããrẽ carotiri majãrẽ caroaro mena na yuya. Caroaro mena na carotirijere ása. Na pũame yerijãricãrõ mano caroaro ññacotenucũñama mujããrẽ. “Marĩ paarique cããrẽ ññabesegumi Dios,” ĩ tãgoñari, tore bairo átinucũñama mujããrẽ carotiri majã pũame. Bairi mujããrẽ carotiri majã na caññajesoparo ñurõ caroaro mena na paabojanucũña. Mujãã capaarijere na ññajesoeio joroque ápericõãña. Bairo mujãã caápericõãta, ñe ùnierẽ caáperãrẽ bairo mujãã tuabujorã.

¹⁸ Bairi apeyera tunu, jããrẽ Diopure mujãã jënibojagarã. Pũgani tãgoñariãrõ mano jãã masĩña merẽ caroaro yerijõrõ jãã catãgoñariquẽ cutiere. Nipetirõpũre caroaro cariape jãã caátianimasĩpeere jãã boya. ¹⁹ Bairi apeyera Diopure yũ mujãã cajënibojanucũrõ yũ boya. Bairo yũ mujãã cajënibojaro, mujãã tũpũ yoaro mea tunu yũ ãnio joroque Dios cũ áparo ĩrã, yũ mujãã jënibojawa.

Bendición y saludos finales

²⁰ Dios pũame caroaro yerijõrõ caññajẽcũcu niñami. Tunu bairoa marĩ Quetiupau Jesucristore cariacoatacu cũ caññimiatãcããrẽ, tunu cũ catio joroque caátacu niñami. Marĩrẽ, oveja coteri majõcure bairo caãcũ, Jesús cũ cariarique jügori jawãma wãme Dios cũ yarãrẽ cũ caátibojerique caãnicõãninucũpeere caãnorẽ bairo to tuao joroque caátacu niñami Dios. ²¹ Bairo caátacu pũame nipetiri wãme mujããrẽ jĩcãrõ tũni ñe ùnie wapa cacügoenarẽ bairo caãna mujãã cũ áparo. Bairo cũ caãto, nipetiro cũ cabori wãme ùnie jetore caroaro mujãã átimasĩgarã. Bairi marĩrẽ cũ caátigari wãme cãrõ marĩ cũ áparo Jesucristo jügori. Bairi atore bairo marĩñña: “Jesucristore marĩ cabasapeorije to petieticõãto. Bairoa to baiãto,” marĩ ñña. ²² Yũ yarã mujããrẽ ñña: Atie queti petoaca mujããrẽ yũ caquetibujũwoatujorijere caroaro yerijõrõ tãgopeoya.

²³ Bairi apeyera, atiere mujãã camasĩrõ yũ boya: Marĩ yau Timoteo cãã merẽ preso jorica wiĩpũ caññimiatacu witiyupi. Bairi ato yutu tãmurĩ cũ caetaata, cũ mena yũ atĩgũ mujããrẽ yũ caññauátĩ rãmurẽ yua.

²⁴ Bairi nipetiro mujããrẽ cajũgoñubueri majã, aperã Dios ya poa macããna nipetiro cãã na ñuato. Ati yepa Italia yepa macããna cãã mujããrẽ butiõro ñurotijoyama.

²⁵ Mujãã nipetirore caroa macããjẽ, caroare cũ jonemoato Dios.

Tocãrõã niña atie yũ cawoaturije.

Carta de SANTIAGO

Saludo

¹ Yu, Santiago, marí Pacu, bairi marí Quetiupau Jesucristo mena na paabojari majõcu ãnirĩ, ati carta mena mujãärê woajou yu átiya. Mujãä, Israel yepa macãäna, puga wãmo peti rupore puga pëñirõ cãnacã poari majũ caãnimiricãrã, ãmerê nipetiropu caãbataricarãrê mujãä woajou yu átiya.

La sabiduría que viene de Dios

² Mujãä, yu bairãrê bairo caãna, yu yaye quetire tãgopeoya mai: Ape rãmu mujãärê roro tãmuorĩqũe caetaata, tie mena tãgoña yapapuaeticõãña. Tiere useanirĩqũe mena mujãä catãgoñarõ ñuña. ³ Noo ricaati mujãärê caetari rãmu caãno, “¡Ñugaro! ¡Dios mena tãgoñatutuari yua, marí nucãcõãgarã!” mujãä caãta, nemojãñurõ mujãä tãgoñanetõomasigarã. Merê mujãä masiña tiere. ⁴ Bairi tie tãgoñatutuariquere caroaro majũgoya, mujãärê ñe ñnie to carusaetiparore bairo irã. Bairi nocãrõ majũ catãgoñanetõomasirã ãnirĩ, camasã cañurã ñe ñnie ãnimasirĩqũe carusaena majũ mujãä ãnigarã.

⁵ Bairi ni jicãũ ñcũ jicã wãmerê camasĩpeyoecu cã caãmata, Diore cã jënimasiñami. Bairo cã cajëniata, cã jogumi Dios cã cajëñirijërê. Camasã nipetiro nocãrõ na caboro cãrõ masirĩqũerê na jogumi, cã na cajëniata. “¿Nopëirã tocãrõ majũ mujãä jëniñati?” ñetĩgumi Dios. ⁶ Bairãpua, “¡jãärê joecumi!” Í tãgoñaena, jëniña. Dios mena tãgoñatutuari mujãä cajëñirõ boya. Dios mena catãgoñatutuauca puaeme ria capairiya oco turire bairo niñami. Wĩno jũgori tiere aperopu, aperopu capapubatorerore bairo niñami. ⁷⁻⁸ Bairo caãcũ jicã rãmu jicã wãmerê boyami cãrê Dios cã caãtibojaepeere. Ape rãmurê bairo boetiyami. Bairo jeto tãgoñanucũñami. Bairo catãgoñau puaeme, “Yu caborore bairo jeto átigumi Dios,” í masiëcumi.

⁹ Tunu apeyera ni ñcũ cabopacau nimicãä, Jesure caĩroau puaeme cã useaniãto. Cã roque Dios cã caĩñajoro puaemerê cabogoro macããcã mee niñami. ¹⁰⁻¹¹ Capee cacãgou puaeme oó yoaro caãmerõrê bairo caãcũ niñami. Muipũ butioro cã caasiro jũgori, oó yoaro mee jĩniyasicoyaya. Torea bairo baigarãma na capaarije watoa capee apeye ñnierê cacãgorã puaeme. Na cãä yasicoaagarãma. Bairi ni jicãũ ñcũ capee cacãgou Jesure caĩroau cã caãmata, cã useani tãgoñaãto. “Capee yu cacãgomiatacãärê, Dios cã caĩñajorore yu yaye caãnimajũrĩjê mee niña,” qũ useani tãgoñaãto.

Pruebas y tentaciones

¹² Useanirĩ niñami ni jicãũ ñcũ wãtĩ cãrê cã caĩbusujãrĩjërê tãgomicãä, catãgoñanetõmasĩ majũ. Bairo caãcũ majũ cã caãnoi, Dios puaeme cã mena cã catãgoñatutuarijere masimajũcõãñami. Bairo masirĩ yeri capetieti pũnarê cã jogumi, cãrê camairãrê cã caĩjũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo yua. Tie cã cajoriye puaeme corona, caatueperi majõcu cã canetõrĩjê wapa cã cawapatari beto corona beto netõjãñurõ caroa majũ niña.

¹³ Tunu bairoa Dios puaeme carorije caãpei niñami. Tunu ni ñcãrê carorijere caãtiroti mee niñami. Bairi ni ñcũ rorije cã catãmuorĩ rãmu caetaro, Diore roro jõbui tãgoñaeticõãto. “Dios puaeme roro yure áti ññau ácumi, ¿dope bairo cã ácuati ãni? Í,” qũ tãgoñaeticõãto. ¹⁴⁻¹⁵ Bairo puaeme roque niña, ni jicãũ ñcũ roro cã catãmuoata: Caãñijũgoripaure cã majũã cã catãgoñarĩjê mena roro átigayami. Tie cã catãgoñarĩjê caetapetiro yua, cã caãtigarijere átimasicõãñami. Bairo cã caãticõãmata, Dios tãpu ámasiëtĩgumi. Cayasiricure bairo tuagumi yua.

¹⁶ Bairi mujãä, yu bairãrê bairo caãna, yu camairã, cariape tãgoñaña. “Dios puaeme roro marĩrê áti ññau ácumi,” caĩtãgoñarãrê bairo baieticõãña. Na majũã itorã átiyama, bairo na caĩtãgoñaata. ¹⁷ Ati yepa macããjê cañurjê nipetirijê caãnie, Dios jõbui caãcũ marĩrê cã cajorique majũ niña. Muipãre, bairi ñocõã cãärê caqũënorĩcũ cã cajorique majũ niña. Cã puaeme tiere ape wãme átiwasoetiyami. Cañuu majũ nicõã ninucũgumi tocãnacã rãmu. ¹⁸ Torecu, cã pũnaarê bairo marĩ ãnio joroque marĩ ámi, cã cabojũgoricarorea bairo. Cã yaye quetire cariape caãnierê marĩ masiõwĩ, yu pũnaa caãñijũgorã na ãmarõ, ñ.

La verdadera religión

¹⁹ Bairi mujãä, yu bairãrê bairo caãna, yu camairã, tãgopeoya yu caĩrjërê: Mujãä tocãnacãũpua caroaro tãgopeoya caroa queti na caquetibũjuriyere. Cotericarõ mano tãgousaya. Bũsũgarã jũgoye puaeme mujãä yeripũ tãgoñaña mai. Jicoquei í wiyoteticõãña. Tunu bairoa asiarique cãärê jicoquei asiaeticõãña. ²⁰ Dios puaeme caasiau cã caãtiere ññajesoetiyami. Bairi marĩ caasiaro boetiya. ²¹ Bairi nipetirijere roro mujãä caãtiere jãnacõãña.

Mujãã yeri pûnapu paio roro mujãã catûgoñarîjê cûârê pugani tûgoñanemoeticôãña. Caroaro mena tûgoasaya Dios yaye queti mujãã catûgoasajûgoriquere. Tie quetire tûgoasarã yua, roro mujãã cabairijere mujãã netôcôãgarã.

²² Bairi Dios yaye quetire tûgorique jeto boetiya. Tiere tûgori bero cû caãtirotirije cûârê marî caãto ñuãa. Tore bairo mujãã caãpericôãta, mujãã majûã caãtorârê bairo mujãã baibujiorã. ²³⁻²⁴ Dios yaye quetire tûgomicãã, cû caãfirore bairo caãpei puame atore bairo niñami: Jicãũ ùcũ caãmũ êñoorôpu cû riapêre caãñaurê bairo niñami. Bairo iñari bero, ãmejorenucã, tocãrôã yoaro mee masiriticoacumi cû riapê cû cabauatajere. Cûrê bairo niñami Dios yaye quetire tûgomicãã, cû carotirijere caãpei. ²⁵ Apei puame Dios yaye quetire tûgori bero, tiere masiritietiami. Bairo masiritietiri yua, Dios cariape cû carotiriquere ñe ùnie rusæatore bairo tûgoñanucûñami. Tie cû carotirique puame caroaro marî yeri cutio joroque marî átiya. Bairi Dios cû carotiriquere caãtiãcũ ãnirî, tiere jãnaëtîñami. Cû roque useanirîqûê mena cû caãtiere átimasigumi.

²⁶ Tunu bairoa ni ùcũ, “¡Diore camasî yu ãniña!” caî nimicãã, noo cû caboro roro cû caãrîjêrê cû cajãnamasîeticôãta, cû majûã itou átiyami. Bairo cû majûã caãtoare bairo cû caãno jûgori yua, “¡Diore camasî yu ãniña!” cû caãrîjê puame wapa maa. ²⁷ Bairo átaje puame ñuãa: Roro cabairãrê, camasã uparã mânarê, bairo cawapearã rômirî cûârê caroaro na marî cajuáatinemorô ñuãa. Tunu bairoa ati yepa macããna roro na caãtore bairo marî caãpero ñuãa. Tore bairo marî caãpata, Diore camasîrã majû marî ãnigarã, Dios cû caãñajoro.

2

Advertencia contra la discriminación

¹ Mujãã, yu bairãrê bairo caãna, yu camairã atore bairo ñinemoña mujããrê tunu: Mujãã, marî Quetiupau nocãrô caroure caãroarã ãnirî, nipetiro camasãrê jicãrôrê bairo na iñaña. Pairo cadinero cãgori majã, cacûgoena cûârê nucûbûgoeticôã na baieticôãña. Jicãrôrê bairo na iñaña. ² Í cõñarî mujããrê yu quetibujupa mai: Jicã rãmu jicã poa macããna na cañubuenefarî rãmu caãno jicãũ caape cacãgoũ jããetayupu. Cû puame anillo oro betoori, bairo caroa jutii cûârê cajãñaátacu ãñupũ. Cû bero cabopacau, cabucu juti cajãñaátacu cûã jããetayupu. ³ Bairo na cajããetaro iña, atore bairo qũñuparã caroa jutii cajãñaarê: “Ato ruiya caroparupũ,” qũñuparã. Apei cabopacau puamerê: “Mu noo mu caboro nucûña,” o “Toa yeparu ruicôãña,” qũñuparã. ⁴ Bairi mujãã cûã tore bairo mujãã caãpata, ñuëtîña Dios cû caãñajoro. Mujãã, “Áni puame caãnimajûũ ãcũmi,” írî, roro caãmeoñabeserãrê bairo mujãã baibujiorã, bairo mujãã caãpata. Roro catûgoñarîqûê canarê bairo ána, tore bairo mujãã átibujiorã.

⁵ Mujãã, yu bairãrê bairo caãna, tûgopeoya atiere: Ati yepa macããna cabopacarãrê na beseyupi Dios, cû mena butiuro na, catûgoñatutuarã majû na ãnio joroque î. Tunu bairoa na cûã cû carotimasarîpau caãna na caãñiparore bairo î, na beseyupi. Cû cañjûgoyeticûrîcãrôrêã bairo nipetiro camasã cû camairã cû tupu na caãno bojûgoyupi. ⁶ Bairo Dios cabopacarãrê cû cabomiatacããrê, mujãã puame narê na tûgoñaboo joroque na mujãã átinucûña. ¿Cadinero cuna puame mee mujããrê tutuaro na roti epeetinucûñati? ¿Na mee mujããrê ñerî quetiuparã caññabeserã tupu na ñeápérinucûñati? Na ùna roque bairo mujãã átiopenucûñama. ⁷ Nipetiro camasã, “¡Jesucristo yarã niñama!” mujããrê iñama. Bairi mujãã puame cû wãme, caroa wãmerê cacûgorã nimirãcũã, ¿nopêirã Jesucristo wãmerê caãboyetiopenucûã puamerê na mujãã boyati?

⁸ Marî Quetiupau cû caroticûrîqûê caãnimajûrîjê atore bairo quetibujupa cû ya tutupu: “Mu mena macããcûrê cû maiña mu rupaure mu camairôrêã bairo,” î quetibujupa. Bairi mujãã puame tore bairo jeto mujãã caãpata, nipetiro camasã cabopacarãrê, bairo cadinero cuna cûârê jicãrôrê bairo marî, cariape caãnarê bairo mujãã ãnibujiorã. ⁹ Tore bairo nipetiro camasãrê jicãrô tûni na mujãã caãroaeticôãta, roro caãna mujãã ãnibujiorã. Bairi carorije cawapa cûgorãrê bairo mujãã tuabujiorã. Dios yaye cû caroticûrîcã wãmerê caãperã ãnirî yua. ¹⁰ Torecu, ni jicãũ ùcũ Dios cû caroticûrîqûê caape wãmerê caroaro átipeyomicãã, baihua jicã wãmerê cû caãpericôãta, nipetirije Dios cû caroticûrîqûêrê canetôõnucããrê bairo tuayami. Nipetirije carorije wapa cacûgoure bairo tuayami yua. ¹¹ Dios puame atore bairo icûñupî: “Mujãã numoa caãmerãrê na ñe epeeticôãña.” Tunu bairoa ape wêẽpu atore bairo icûnemofupî: “Camasãrê na pajãreeticôãña,” icûñupî. Bairi ni ùcũ aperã numoarê cañe epeetinucûã nimicãã, camasocure capajãrî majôcu cû caãmata, nipetirije Dios cû caroticûrîqûêrê cabaibotioure bairo qũñagumi Dios.

¹² Bairi mujãã, Dios cû caquetibujucûrîqûê jûgori caññabese ecoparã ãnirî, caroaro ãnajêcusa. Caroa wãme busuya. Carorije iêticôãña. Cû caroticûrîqûê puamerê marî caãpata, caroaro marî ãnimasigarã. ¹³ Bairi noa ùna aperãrê bopacooro na na caññaeticôãta, na cûârê

bopacooro na ñaetibujiomi Dios, na caátajere ñnacõñarí na cū caññabeseri rāmure. Apherārē bopacooro caññarā puame roque caroaro netōgarāma ti rāmure.

Hechos y no palabras

¹⁴ Mujāā, yu bairārē bairo caāna, ni jicāū ūcū, “Dios mena yu tūgoñatutuaya,” caí nimicāā, caroaro átajere cū caāpericōāta, cū caññijē wapa maniña. ¿Bairo cū caññijē jūgori caroaro cū netōāāti? Netōēcāmi. ¹⁵ Atore bairo mujāārē ñi quetibujū cōñapā mai: Mujāā yau jicāū, o mujāā yao jicāō jutii maní, ūgarique maní cabairā nibujiorāma. ¹⁶ Bairi ni ūcū mujāā mena macāācū narē bocari atore bairo na ñbujioami: “Caroaro ãña. Tūgoñaríqūē paeticōāña. Ūgariquere, jutii cūārē tāmuri mujāā bōcagarā,” na ñbujioami. Bairo ñmicāā, na cabopacarijere na joetibujioami. Bairo cū caññijē wapa maniña. ¹⁷ Torea bairo ni ūcū, “Dios mena yu tūgoñatutuaya,” caí nimicāā, apherārē bopacooro ññarí na cū cajuāpericōāta, cū caññijē wapa maniña.

¹⁸ Bairo yu caññōī, jicāū mujāā mena macāācū atore bairo ñbujioami: “Jicāārā, ‘Dios mena marí catūgoñatutuaro jeto ñña,’ i quetibujuyama. Apherā ñña: ‘Marí catūgoñatutuaro jūgori mee, caroaro marí caāto roque ñña,’ i quetibujuyama,” ñbujioami jicāū mujāā mena macāācū. Bairo cū caññiatacāārē, atore bairo cū ūcārē ñña: Yu puame caroaro mu caātiere ññaētīrī, “Dios mena catūgoñatutuau ācūmi,” murē ñi masīētīña. Cariapea yu caātiere mu caññaríjē jūgori roque, “Caānorē bairo Dios mena tūgoñatutuayami,” yu mi masīcōāña. ¹⁹ Tunu bairoa, “Dios jicāūā niñami marí caññoa. Apei maniñami,” mi masīña. Bairo mu caññasīrō ñumirōcāā, caroaro etaeiya. Wāñi yerí pūna cūā, “Dios jicāūā niñami,” i masīcōāñama. Bairo ñrā, nanarí uwirāma.

²⁰ Bairi, “Dios mena yu tūgoñatutuaya,” caí nimicāā, caroaro átajere cū caāpericōāta, cū caññijē wapa maniña, Dios cū caññajoro. ¡Tame! ¡Mu puame catūgoñamasīēcūrē bairo mu tūgoñaña! ¿Marí ñicūjāā na cabairiquere mu masiriticoati? ²¹ Marí ñicū ānacū, Abraham puame, cū macū Isaare cū pajñarí, cū rupaari āñajērē joemugō jogamiñupū, Dios cūrē cū carotiroi. Bairo cū caātigarijere ññarí, Dios puame, “¡Bairo āpericōāña!” qūñri, carorije wapa cacūgoecure bairo qūññañupū Dios Abrahamē. ²² Torea, Abraham cū caátajere tūgoñarí atore bairo mujāā i tūgoñamasīña Abrahamē: “Caroaro cū catūgoñasarique jūgori Dios mena cū catūgoñatutuarijere cū āti ññoñupī Abraham Diore. Tunu bairoa cū caátaje jūgori Dios mena cū catūgoñatutuarijere puame ñe ūnie rusaeto tuayupa Abrahamē,” mujāā i tūgoñamasīña. ²³ Torea bairo i quetibujuyayupa Dios ya tutipū na caquetibujuwocūrīqūē: “Abraham Diore cū catūgoñatutuarijere jūgori carorije cawapa cūgoecure bairo qūññañupī.” Bairi, “Abraham, Dios bapa majū niñami,” qūññuparā nipetiro camasā cūrē.

²⁴ Bairo Abraham ānacū cū cabairiquere tūgoñamasīrī, atore bairo mujāā nipetiro mujāā i masīña: “Ni jicāū ūcū Dios mena cū catūgoñatutuarijere jeto meerē caroaro cū caatie cūrē ātirotiya, carorije wapare cacūgoecure bairo tuagu, Dios cū caññajoro,” mujāā i masīña. ²⁵ Tunu Abraham ānacūrē bairo baiyupo apeo Rahab cañmua mena caepewapatamirīcō cūā. Cō puame cō ya macārē Josue cū caññarutirojtjoricarārē na yasio cūgoyupo cō ya wiipū, yu yarā narē na pajñarema, iō. Cabero maa cūrē na ññoñupō na carutitunupāpāwārē. Bairo cō caātoere ññarí, Dios puame carorije cawapa cūgoecore bairo cō ññañupī. ²⁶ Bairo bai yua, marí rupaupū marí yerí pūna camanicōāta, cariyasicoatanarē bairo marí ññaña. Torea bairo, “Dios mena marí tūgoñatutuaya,” caññarí nimirācūā, caroaro átajere marí caāpericōāta, marí caññijē wapa maniña. Cariyasicoatanarē bairo marí ññaña Dios cū caññajoro, caroa ūñiere caāperā marí cañmata yua.

3

La lengua

¹ Mujāā, yu bairārē bairo caāna, tūgopeoya mujāārē yu caquetibujurijere: Capāārā majū na caāno boetiya mujāārē caquetibujuparārē. Merē mujāā masīña: Jāā ūna quetibujuri majārē netōjāñurō jāā caátajere ñnacõñarí jāā ññabesegumi Dios. ² Marí nipetiro jicā rāmure roro marí ātinucūña. Bairi ni jicāū ūcū jicā wāme ūno rorije cañcū puame caroā majū niñami. Bairo caācū āñirí, roro cū catūgoñaríjērē ēñotamasīcōāñami.

³ Mujāā yu quetibujū cōñapā mai: Marí caballore cū riseropū āpōā betore tujāārí, ti beto mena jūgori cū marí tūgāñe tunuonucōmasīña. Caballo pai cū caññimiatacūrē, ti betoaca mena jūgori cū marí tūgāñe tunuonucōmasīña. ⁴ Torea bairo ñña cūmua capairiya riare capēñarīcā cūā. Ti cūmua pairi cūmua caññimiatacūrē, bairi tunu wīno tutuaro capapu jogamiatacūrē, ti cūmuarē cawatupū puame noo cū caboropū watujo masīñami ōcāpāñācā, tiare watujoricapāñācā mena jūgori. ⁵ Torea bairo ñña marí ññemerō cūā. Ōcārōācā nimirōcūā, capee busmasīña. Peero cūā ōcā peeroaca mena jññatujūgoata, cabero pairi peero āmasīña. Capee majū ūñreya. ⁶ Marí ññemerō cūā peeroe bairo ñña. Ati ūññerecōo macāñjē carorijere ñmasīña marí rupañ macāātō ññemerō puame, ōcārōācā nimirōcūā. Apeye,

apeye capee busuya marí ñemerô. Bairi marí yeri royetuanucûña, rorije to mena marí caírói. Wátí tore bairo cû caírotiro júgori rorije marí busuya. Bairi marí cabuiaro beropai marí yerire royetujúgoató, marí cayasiropu marí royetujánaña marí ñemerô.

⁷ Camasá puame nipetiro waiútoare, minia cûârê, pînoa cûârê, ria capairiya macãana cûârê na canubutoricarârê bairo na ãnio joroque átiyama. Bairo átiyaparori yua, na caborore bairo na átirotimasîñama. ⁸ Bairo narê na caátimasíatacûârê, ni jïcãú úcû marí ñemerôê rotimasîcûmî. Marí ñemerô carotimasîã mano niña. Ñña cû cabacaro, cû nima cû cajorore bairo niña marí busurique carorije. Camasârê popiye na baio joroque na marí átiya marí ñemerô mena júgori.

⁹ Marí ñemerô mena Dios, marí Pacu majürê cû marí basapeoya. Ti ñemerô menaina tunu aperârê roro na marí busupaiya. Dios cû cabaurijere bairo cabaurã caña na caânimíatacûârê, roro na marí busupaiya. ¹⁰ Ti ñemerô menaina Diore cû marí basapeoya. Tunu ti ñemerô menaina camasârê, “Roro na baiáto,” marí i busunucûña. Yu yarã, bairo marí caíata, ñuêtiña. Bairo boetiya. ¹¹ ¿Oco cawitiri opere, oco caroa, oco carorije cãã jïcãpaurea to wítinucûñati? Bairo wítinucûña. ¹² Mujãã, yu bairârê bairo caña, tunu bairoa higuera yucu puame, ¿acetuna rícare to ríca cutinucûñati? Tie meerê ríca cutinucûña. Tunu bairoa usewû puame, ¿higos wãmerê to ríca cutinucûñati? Tie meerê ríca cutinucûña. Jïcã wãmeena puğa wãme ríca cuperiya. Jïcã wãme jeto ríca cutinucûña. Torea bairo oco caocarije cawitiri ope oco opere oco caocætie cûã jïcã opere wítmásîtiña. Bairi marí puame jïcã rãmu caroaro busu, ape rãmu roro busu marí caíata, ñuêtiña.

La verdadera sabiduría

¹³ Bairi ni jïcãú úcû mujãã mena macãacû catúgoñamasî cû caãmata, caroa ñnierê cû caáto boya. “¡Yu jeto yu átinotócõãgu!” i túgoñaecû caroa ñnierê cû caáto boya. Bairo cû caápata, nipetiro camasá caroaro cû caátíñimasîñjêrê masígarãma. ¹⁴ Apei mujãã mena macãacû cû yeri pûnarû apei cû caãnierê roro cû caíñaugaripeata roque, ñuêtiña. Tunu, “¡Yu jeto yu masîña yu caátipeere!” cû caíata, ñuêtiña. Cû puame, “¡Camasî yu ãniña!” caí nimicãã, bairo mee niñami. ¹⁵ Cû camasîñjêrê puame ati yepa macãana na catúgoñaríjêrê bairo niña. Tiera joetiayami Dios. Wátí puame tie ñnie túgoñaríqûêrê na jonucûñami camasârê. ¹⁶ Bairi noo ñno caña, aperã na caãnierê roro caíñaugaripeari majã na caãmata, o “Jãã jeto jãã masîña jãã caátipeere!” caírî majã na caãmata, jïcãrôrê bairo ãnimasîtiñama. Carorije tocãnacã wãmerê ãmeo átinucûñama na ñna na caãnorê.

¹⁷ Dios cû camasîñjêrê cacúgorã puame nipetiro camasá watoare caroaro caãnarê bairo átiñiñama. Tunu bairoa roro átajere ãmeo áperinucûñama. Camasârê caroaro na íroanucûñama. Aperã roro cabairârê bopacooro na íñañama. Bairi nipetiri wãme caroare átinucûñama, caroaro cariape cabusurã ãnirî. ¹⁸ Bairi noa ñna caroaro ãnajêrê cajúgoátíñigarã puame cariape caroa macãájêrê quetibujû masígarãma. Bairo na caquetibujurije puame oterique cabatirore bairo camasá yeripû butíjügoyecutigaro caroa macãájê. Camasá puame caroaro ãnimasígarãma na caquetibujurije júgori yua.

4

La amistad con el mundo

¹ ¿Ñe júgori roro mujãã ãmeo tutiyati? Mujãã majû mujãã yeri pûnarû roro mujãã caátigatúgoñaríjêrê júgori roro mujãã ãmeo tutiya. ² Apeye ñnierê mujãã bomíña. Bairo bomirã yua, aperã cacúgorãrê na mujãã pajíãganucûña. Tunu bairoa aperã yayere íñarî mujãã ugaripeaya. Bairo butiuro íñaugaripeari, roro mujãã átiya, tiera bomirã. Aperã cacúgorãrê roro na mujãã tutinucûña. Tunu bairoa mujãã caborijere mujãã bócaetinuñña, Diore mujãã cajñietê wapa júgori. ³ Diore mujãã jeniña bairãpua. Bairo jénimírãcûã, caroaro mujãã jénietinuñña. Mujãã rupau caátigarije jeto túgoñarî, roro cû mujãã jeniña. Torecu, mujãã cajñiríjêrê yuetiyami Dios.

⁴ Mujãã jïcã rãmurê Diore cû boo, ape rãmurê cû boeti, mujãã cabaiata, jïcãõ cõ manarû mena caãnimasîcôrê bairo mujãã ãniña. “Noa ñna ati yepa macãájêrê roro caugaripea netõrã puame Diore caíñaterãrê bairo niñama,” ¿mujãã i túgoñaetiñati? Ni jïcãú úcû ati yepa macãájêrê roro cû caugaripeanetõata, Diore caíñateire bairo caãc nícõãgumi. ⁵ Torea bairo quetibujuya Dios yaye cû caquetibujucûrîqûê cûã: “Marí Pacu puame Espíritu Santo marí yeripû cû cajoricure cû mainetõmajúcõãñami. Torecu, apei yerí pûna roquere marí yeripû marí cacúgoro boetimajúcõãñami,” i quetibujuya Dios yaye busurique. ⁶ Bairi maríêrê marí jãátigumi. Tunu cû yaye busurique apearãpua, atore bairo i quetibujuya: “Jãã jeto jãã masîña jãã caátipeere,” caírãrê na caátigarijere na éñotayami Dios. ‘Dios jeto masîñami,’ caírã roquere caroaro mena na juátinuññami,” i quetibujuya Dios busurique.

⁷ Bairi Dios cû caborore bairo jeto ása. Wátí mujããrê cû cabusuríjêrê túgousaeticõãña. Bairi wátirê, “Mu caírôrê bairo jãã áperigarã,” tutuaro mena cû mujãã caíata, tocãõã yua

mujãã patowãcõ jãnacõãgumi. ⁸ ¡Diore cù tũgoñaña, tame! Bairo mujãã catũgoñarõ, cù cũã mujãã tũgoñaagumi. Mujãã, carorije caãna ãnirõ roro mujãã caãtinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña. Caroa jetore ása. Tunu bairoa mujãã, ricaati catũgoñarã roro mujãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnacõãña. “Diore camairã nimirãcũã, ati yepa macããjẽrẽ roro marĩ caugaripearo ñurõ,” mujãã caĩtũgoñarĩjẽrẽ jãnacõãña. ⁹ Roro mujãã caãtiere tũgoñarĩ, tũgoña yapapuarotiya. Otiricaro cãrõ tũgoña yapapuaya. Boyeticarõ ñnorẽã, otirotiya. Uẽsanirĩcãrõ ñnorẽã, yapapuarotiya, roro mujãã caãtiere tũgoñarĩ. ¹⁰ Bairo mujãã tocãnacãurua marĩ Quetiupaure, “Cañuecũ yu ãniña. Bairi bopacooro ñiñagu,” qũĩ busuqũenoña. Bairo mujãã caĩrõ, marĩ Quetiupau puame mujãã netõõgumi. Cũ caĩñajoro caãnimajũrãrẽ bairo mujãã ãnio joroque mujãã átigumi.

No juzgar al hermano

¹¹ Mujãã, yu bairãrẽ bairo caãna, ãmeo busupaieticõãña. Ni jicãũ ùcũ cù yaure roro cù cabusupaiaata, o cù caãtiere roro cù caĩñabeseata, Dios, “¡Ãmeo maiña!” cù caĩroticũrĩqũerẽ cabotioiare bairo baiyami. “¡Dios netõrõ yu masiña!” caĩrẽ bairo niñami. ¹² Jicãã niñami cañurĩjẽ marĩ caãtipeere caroticũrĩcũ. Cãã niñami marĩ caãtiãnierẽ caroaro caĩñabesei. Cũ jetoa camasãrẽ na netõõmasiñami. Tunu bairoa cù jetoa camasãrẽ na yasiomasiñami. Bairi mujãã puame, çnopẽirã, “Apei cù caãtiere jãã majũ jãã iñabese masiña,” mujãã iñati? Bairo mujãã caĩrõ ñuẽtĩña.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Apeye mujãã yu caĩrĩjẽrẽ tũgoya tunu: Mujãã jicããrã atore bairo mujãã iña: “Ãme, o ñamirõcã ti macãpu marĩ ágarã. Topu etarã, marĩ paawapatagarã jicã cũma majũ,” irãrẽ bairo mujãã ñnucũña. ¹⁴ Bairo caĩrã nimirãcũã, ni jicãũ ùcũ ñamirõcã ñno cabaibeere mujãã masiẽtĩña. Marĩ caãnie, “¿dope to baimiñati?” mujãã ì tũgoñaẽtĩña. Ñamirõcãcã oco buseri caãnierẽ bairo mujãã ãniña. Tie puame ñamirõcãcãrẽ baumirõcãã, cabero manicoáyã tunu. Tie cabairore bairo mujãã cũã mujãã baiãninucũña. ¹⁵ Bairi atore bairo puame roque mujãã caĩtũgoñarõ ñuña: “Dios cù caboro, topu marĩ ágarã. Tunu bairoa cù caboro, marĩ caãtigarijere marĩ átimasĩgarã,” mujãã caĩtũgoñarõ ñuña. ¹⁶ Bairo cabaimiatãcããrẽ, mujãã puame: “Jãã majũ jãã masiña jãã caãtipeere,” mujãã caĩnucũrĩjẽrẽ mujãã jãnagaetiya. Tie ñnie ì tũgoñarĩqũẽ ñuẽtĩña. ¹⁷ Bairi ni jicãũ ùcũ caroa átajere masimicũã, tiere cù caãpericõãta, roro ácu átiyami Dios cù caĩñajoro.

5

Advertencias a los ricos

¹ Mujãã, cadinero cãgonetõrĩ majã, tame, tũgoya yu caĩrĩjẽrẽ: ¡Popiye mujãã cabaibeere tũgoñarĩ yapapuarotiya! ¡Bũtioro otiricaro cãrõ tũgoña yapapuaya! ² Capee ãme mujãã cacũgomirĩjẽ boayasisoagaro. Jutii caroa mujãã cãgomirĩjẽ cããrẽ moena butua ugarerã átiyama. ³ Mujãã yaye ñinero oro, plata ñnie cãã utawitiri boaro baiya. Tiere iñarã, ñipetiro camasã, “Dinerore camairã niñama,” mujããrẽ ì masiñama. Bairo camairã mujãã caãno, jicoquei popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi Dios. Mujãã puame pairo majũ jãã jeneño netõõcõãñupã ati rãmari, caãñitusari rãmari. ⁴ Tunu bairoa mujãã paabojari majãrẽ na mujãã wapatiesupa na cawapatamirĩjẽrẽ. Bairi Dios nocãrõ capããrã ángelea majãrẽ carotimasĩ puame mujããrẽ na cawapajẽnirĩjẽrẽ tũgomi. “Jããrẽ wapa joetiyaama jãã quetiuparã,” paabojari majã cù na caĩrĩjẽrẽ tũgomi. ⁵ Mujãã ati yepapu ãna, capee majũ mujãã cãgoya. Bairo cacãgorã ãnirĩ, noo mujãã rupau caborore bairo jeto mujãã cajesorijere mujãã átãñinucũña. Mujãã, wecu nurĩcãrẽ na capajĩãparo jũgoye, na canuu ucõorore bairo mujãã ãñanjẽ cutiya. Wecure cù na capajĩãrĩ rãmũ caetarore bairo, mujãã cããrẽ petoaca rusaya Dios roro mujããrẽ cù caãtipa rãmũ. ⁶ Tunu, aperã na cabucãperimiatãcããrẽ, mujãã puame, “Mujãã buicutiya,” na mujãã iña. Ì yaparori bero, narẽ mujãã pajãrerotiya. Bairo mujãã caãto, na puame ãmemasiẽtĩñama.

La paciencia y la oración

⁷ Bairi mujãã puame roque yu bairãrẽ bairo caãna, popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõõcãã marĩ Quetiupau nemo cù catunuatipa rãmũ caetaparo jũgoye. Wese paari majõcu cù cabairijere tũgoñaña mai: Cũ puame cù wesere caocajãjũgopeere patowãcãcũ coteyami. Cabero yua, cù ote, cabutiro iñarĩ, tunu caocomani rãmũrẽ patowãcãcũ coteyami, tie caroa rica majũrẽ jegu. ⁸ Torea bairo mujãã cãã Jesũs nemo cù catunueta-parore patowãcãcũ, cù coteya. Merẽ marĩ Quetiupau nemo cù caetapa rãmũ cõñarõ baiya. Bairi tũgoñatutuacõã ninucũña.

⁹ Mujãã, yu bairãrẽ bairo caãna, ãme popiye mujãã cabairijere ãmeo busupaieticõãña, Dios puame roro mujãã cabusupairijere iñacõñarĩ mujããrẽ cù caĩñabeseetiparore bairo irã. Camasã na caãtajere caĩñabesei ati yepapu cù caetapa rãmũ cõñarõ majũ baiya. ¹⁰ Mujãã,

yu bairārē bairo caāna, yu camairā tūgoñaña mai profeta majā ānana na cabairiquere: Na puame Dios busuriquere camasārē na quetibujunetōōñesēñupā. Popiye baimirācūā, tūgoñaenarē bairo tūgoñanetōōcōāñupā. Narē bairo mujāā cūā popiye baimirācūā, tūgoñanetōōcōāña roro mujāā catāmūorijērē. ¹¹ Bairi marī puame bairo na cabairiquere tūgorā, “Useanirī āñupā na ūna Dios mena catūgoñanetōmasīrī majā,” marī ī tūgoñaña. Merē mujāā tūgoyupa Job cawāmecucu ānacū cū cabairique cūārē. Cū cūā popiye baimicūā, tūgoñaecūrē bairo tūgoñanetōōcōāñupī. Tunu bairoa mujāā tūgoyupa Job popiye cū cabairicaro bero marī Quetiupau cūrē cū cajuātinemorīqūērē. Marī Quetiupau puame nipetiro camasārē bopacooro caññau majū niñami. Torecu nipetiro mujāā cūārē mujāā juātinemogumi.

¹² Apeyera mujāā, yu bairārē bairo caānarē, mujāā yu quetibujunemoña tunu cañnimajūrī wāmerē: “Dios mena jāā iña,” ī busueticōāña. Tore bairo ape wāmerī cūārē ī busueticōāña. Bairi, “Cariape jāā iña,” tocārōā īcōājāna ānāja. “Dios mena jāā iña,” ī busunemotēticōāña, “Roro mujāā iña,” mujāārē Dios cū caīētīparore bairo īrā.

¹³ Apeyera tunu: Ni jīcāū ūcū mujāā mena macācū popiye bairi cū cayapapuata, Diore cū jēniāto. Apei caroaro useanirō cū caāmata, Diore basariquere cū basapeoāto. ¹⁴ Tunu apei cariau cū caāmata, űubueri majārē cajūgoānarē na cū piiāto, “Diopure yu na jēnibojāto,” ī. Bairi na puame use aceituna mena cariaure cū tuu yaparori bero, marī Quetiupau wāme mena īrī cū na cajēnibojaro boya, cū camasīrjē mena cariaure cū cacatioparore bairo īrā. ¹⁵ Bairi Dios mena tūgoñatutuari na cajēniata, netōcoagaro cū riaye. Marī Quetiupau cū camasīrjē jūgori cariaurescu nimicūā, caticoagumi yua. Tunu bairo cū puame rorije caātacu cū caāmata cūārē, roro cū caātajere cū masiriyobojagumi Dios. ¹⁶ Bairi mujāā cūā roro mujāā caātajere āmeo quetibujuyā mujāā majū. Bairo quetibujuri yua, āmeo jēnibojaya Diopure, mujāā riayere cū canetōōparore bairo īrā. Bairi caūmu ñe ūnie carorije wapa cacūgoecu puame Diore butioro cū cajēniata, cū cajēnirjē cū yueticōā cū baietigumi Dios.

¹⁷ Tūgoñañijate profeta Elías ānacū cū caātajere: Marīrē bairo caācū cū cañniamiatacūārē, Dios puame caroaro cū yuyupu butioro cūrē cū cajēnirjērē. “To oco ocaeparo,” Elías cūrē cū caījēnirō jūgori, oco joesupi Dios ati yepare itia cāma ape cāma recomacā cārō yoaro majū.

¹⁸ Cabero, “To oco ocāto tunu,” cū cajēnirō bero, oco joyupi tunu Dios. Bairi ati yepa tunu oterique putijūgoyuparo, Elías Diore cū cajēnirō jūgori.

¹⁹⁻²⁰ Apeyera tunu, mujāā, yu bairārē bairo caāna, ni jīcāū ūcū mujāā mena macācū Jesús busuriquere cajāniamiatacu puame apeī cū cabeyorije jūgori Jesure tunu cū caīroata, netōgumi. Capee roro cū caātiere netōgumi, apeī cū cabeyorije jūgori. Bairi cū bapa puame cū yeri pūna cayasicoabujoatajere cū netōō joroque cū átibojagumi yua.

Tocārōā niña atie queti yu cawoaturije.

Primera Carta de SAN PEDRO

Saludo

¹ Yñ, Pedro cawámecucu Jesucristo cū caquetibujarotijoricu apóstol yñ añiña mujjäärē cawoajou. Ati carta mena mujjää yñ woajoya mujjää ya yeparu mai caänimiricārā caábatáricarārē. Ato cānacā yepaa macāānarē mujjää yñ woajoya: Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ape yepa Bitinia yepa macāāna cūārē yñ woajoya. ² Mujjää, marī Pacu Dios caññijūgoripaupñina cū cabesejūgoricārā caāna, cū caátigajūgoyetiricarorea bairo cū caátiparā majūrē mujjää woajou yñ átiya. Tunu bairoa cū Yeri Espiritu Santo jūgori cañurā caroarā cūrē catūgousari majā mujjää ānio joroque ásupi. Tunu bairoa Jesucristo yucupāipñ cū cariarique jūgori ñe cawapa cūgoena, caroarā mujjää ānio joroque ásupi.

Yñ yarā, bairi ñiña: Nocārō paio caroare cū joátō mujjäärē. Yerijōrō ānajē cutaje űnie cūārē mujjää cū jonemoátō marī Pacu Dios.

Una vida de esperanza

³ Marī Pacu Dios nocārō cañuu, marī Quetiupau Jesucristo pacure cū marī basapeoto: “Nocārō marīrē caññamai āniri cū macū Jesucristo cariacoaatācure tunu cū cacatioricarorea bairo marī cūārē cayasirācoabujorārē marī netōōwī. Yeri cañurijē catiriquere marī jowī,” marī ī tūgoñamasī cotecōāña. ⁴ Tirāmupua cū caljūgoyetirique, caroaro cū caátipeere cacūgoparā majū mujjää āniña. űmurecōo cū tēpu caāñiparā majū mujjää ānio joroque átigumi. Topu caroaro mujjää cū caátipee puame nicōāña. Jicā wāmeacā űno yasietimajūcōāgaro. ⁵ Marī Pacu Dios mena mujjää catūgoñatutuarō jūgori nocārō catutuañ, carotimasī āniri, cūā, mujjää ĩñaricanūgōgumi, nipetiro mujjää cū canetōōbojapeere mujjää caēmuetamasīparore bairo ī. Bairi ati űmurecōo catusari rūmñ caāno tiere mujjää masīōgumi caroaro mujjää cū caátipeere. Bairi ati űmurecōo capetiro bero cū mena caāñiparā majū mujjää āniña.

⁶ Bairo marī Pacu marī cū caátipeere tūgoñarī useanirīqūē mena mujjää āniña ti rūmñ caetaparo jūgoye ati yeparare. Bairāpua yoari yutea mea ati yeparu mujjää caāno capee wāmeerī majū popiye mujjää baiānigarā. Bairōpua, popiye mujjää cabairo ñiña ati yeparare. ⁷ Dios mena mujjää catūgoñatutuarije oro űnierē bairo āno baiya. Peero butiōro cañō mena orore joeripñ caroa majū orore jenucūñama camasā cawapacatīe majūrē. Toreā bairo mujjää cūā popiye roro tāmumirācūā, Dios mena mujjää catūgoñatutuaocōāninucūrījē roque oro netōjāñurō wapacatiya. Bairi Jesucristo nemo cū catunuatī rūmñ caāno, cū mena mujjää catūgoñatutuaocōāninucūrījē jūgori mujjää ĩñajesogumi Dios. “Ñujāñiña. Caroaro mujjää āpu,” mujjää ĩgumi. Bairo ī yua, caānimajūrārē bairo caāna mujjää ānio joroque mujjää átigumi.

⁸ Apeyera, mujjää roque Jesucristore caññāetana nimirācūā, cūrē marī cū yaye quetire cariape mujjää tūgousaya. Cū mena mujjää tūgoñatutuaaya. Bairo cūrē caññāetana nimirācūā, āmerē cūrē tūgousari yua, nocārō netōō majū useanirīqūē mena mujjää āniña. Tie cū mena mujjää causeanirījē puame dope bairo ī quetibuju masīā maniña marī cabusari risero mena. ⁹ Tocārō netōō mujjää useaniña cayasicoabujoricarārē mujjää yerire cū canetōōrō jūgori yua. Bairi Dios mena mujjää catūgoñatutuarije jūgori mena jeto cū tere mujjää etamasīgarā.

¹⁰ Merē tirāmupua masīrī majā profeta majārē na quetibujuyayupi Dios, cañuu āniri caroa wāme camasā cū yarā caāñiparārē cū caátipeere. Mujjää cūārē tiere jou ātiyami yua āmerē. Bairo Dios na cū caīquetibujumiatacūārē, tirāmupure profeta majā caroaro masīpeyoesupa mai. Torena, tiere buemasīnemoñupā Dios marī cū canetōōpeere. ¹¹ Tunu apeyera Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori caroaro masīñupā profeta majā Jesucristo ati yepa roro popiye cū cabaipere. Tunu bairoa cū cariaro bero nocārō caroaro camasā na caāñipee cūārē na masīōñupī Espiritu Santo. Tie cū camasīōrījērē tūgori yua, profeta majā puame tūgoñacōā maníasupa. Bairi atore bairo āmeo ĩñupā: “¿Ñamu űcū cū ānicuti camasārē canetōōpau? ¿Dope bairo ātiri na cū netōōāti camasārē?” Tunu bairi, “¿Di yutea caāno marī qūī quetibujuyati Espiritu Santo?” āmeo ī jēñiñanucūñāñupā profeta majā ānana puame, masīñemogarā. ¹² Bairua Dios puame, “Marī yaye rotie jeto mee ñiña atie Espiritu Santo cū camasīōrījē. Ape yutea macāāna cūārē cū caquetibujurije ñiña,” na ī tūgoñamasīō joroque ī ásupi. Bairi āmerē mujjää cūā tiere mujjää masīña Dios cū canetōōrīqūē quetire. Tie caroa queti puame Espiritu Santo, űmurecōopñ caatācu, cū camasīōrījē jūgori caquetibujuri majā mujjäärē na caīquetibujuriquea ñiña. ¡Tie queti nocārō caroa majū caāno jūgori, űmurecōo macāāna, ángelea majā majū cūā tiere masīñemogamajūcōānucūñama!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Bairi yu yarā, caroaro tūgoñamasĩcoteāña. Caroa wāme Jesucristo cū caborore bairo jeto átīāna. Dios nocārō cañuñ ānirī Jesucristo nemo cū cabuiaetari rāmu caāno caroare marī cū cajopee jetore tūgoñanemocōā ninucūña. ¹⁴ Tunu bairoa Dios pūnaarē bairo caāna ānirī caroaro cū tūgopeoya. Tirūmupū marī Pacu Diore masīēna roro mujāā rupañ caborore bairo jeto mujāā caátatore bairo átīāmerīcōāña. ¹⁵ Dios mujāārē cabeserica puame carou cañuñ ñe ūnie carusaecu niñami. Bairi mujāā cūā cū pūnaa caāna ānirī cūrē bairo ñe ūnie cawapa māna majū caroarā ānajēcusa. ¹⁶ Yu yarā, Dios ya tutipū cūārē atore bairo ña: “Mujāā cūā caroarā āña. Yu, carou cañuñ yu caānimajūcōārōrēā bairo mujāā cūā carorijere āpericōāña,” ĩ quetibujaya.

¹⁷ Apeyera tunu Dios caññabesemasī, camasā roro na caátaje wāme cārō ni ĩcāū ūcūrē ĩñaricaworicaro mano caññau majūrē, “Dios jāā Pacu majū mu āniña,” mujāā cañata, caroaro cariape cū mujāā ĩroagarā. Cūrē qūĩroacōā ninucūña tocānacā rūmua ati yeparu mujāā caāni rāmu cārō. ¹⁸ Mujāā roquere Dios merē mujāā netōmajūcōāñupī. Mujāā ñicūjāā ānana dope bairo canetōmasīā manierē mujāā na caātirocūĩqūrē catūgousamirīcārē mujāā netōmajūcōāñupī. Merē mujāā masīña mujāā carorije wapare Dios cū cawapatibojariquere. Apeye ūnie capetirije oro, apeye plata ūnie meeī mujāā canetōpee wapa āñupā. ¹⁹ Marī Quetiupau Jesucristo yucapāipū cū rīī caānimajūrījērē cū carerique jūgori roque mujāā netōñupā. Jesucristo cū majū rupañina, cordero waiñucū cañuñ ñe ūnie camācūrē joemugōjoricarore bairo tuayupī. Cū jūgori mujāā netōñupā. ²⁰ Mai, Jesucristo puame ati yepa camanopua, “Camasārē canetōpauñ niñami yu macū,” Dios cū cañjūgoyeticūrīcū āñupī. Bairi ati yūtea catusari yūtea caāno etari mujāā cūārē mujāā netōñupī Jesús, cū yarā mujāā caānirarore bairo yua. ²¹ Jesucristo jūgori cariape cū mujāā tūgousaya Diore. Jesucristo cariacoatacū cū caānimiatacūārē Dios puame tunu cū catori, cariape ñugōāpu cū ruirotiri carotimasī majū cū cūñupī. Bairi mujāā roque Dios mena mujāā tūgoñatutuaya. Cū, cū caātipēe jetore cariape mujāā tūgousaya āmerē.

²² Bairi āmerē yu yarā, cariape macāājē quetire catūgousarā ānirī mujāā yeripū ñe ūnie carorije camāna majū mujāā āniña. Bairi yua, ñacūbugorique mena nemojāñurō mujāā āmeo maigarā marī yarārē. Tocānacāpūrea caroa yericutaje mujāā catūgoñawērījē nipetirije mena mujāā āmeo maigarā. ²³ Āmerē caroa wāmerē catūgoñarī majā mujāā āniña. Dios mujāārē cawāma wāme yericutajere mujāā joyupī. Cawāma buiarārē bairo caāna mujāā āniña. Ātī ūmūrecōo macāāna camasā cayasiparā na cabuiari wāmerē bairo mee mujāā āniña. Dios yaye quetibujurique capetietie tocānacā rūmua caānipeere bairo caāna roque mujāā āniña. ²⁴ Toreā bairo ña Dios ya tutipū cūā:

“Nipetiro camasā taare bairo niñama. Na camasā cutiānie, tie taa oóre bairo niña.

Būtioro caasiro taa ĩñiyasicoaya. Toreā bairo camasā cūā yasicoayama.

Caou cūā owaa yaparo, caasiro ñacoaya. Tore bairo niñama camasā.

²⁵ Tore bairo camasā na cabaimiatacūārē,

Dios yaye busurique roque tocānacā rūmua nicōā ninucūgaro,”

ĩ quetibujaya Dios ya tutipū.

Ātie yu caquetibujurije niña caroa queti camasā na carorije wapare Dios cū canetōñīqūrē queti. Tere merē mujāārē yu quetibujawu.

2

¹ Bairi yu yarā, nipetirije carori wāme mujāā caātīānierē tocārōā jānacōāña. Caññuarē bairo mujāā caānie, apeye mujāā cañtopairije cūārē jānacōāña. Tunu bairoa mujāā roro mujāā cañbusupaicoterije cūārē jānacōāña. Tunu bairoa roro āmeo ĩñagaripea pairiique cūārē jānacōāña. Roro mujāā caāmeobusupairije ūnie cūārē tocārōā jānacōāña yua. Tie ūnierē ĩnemoeticōāña. ² Cawīmarā buiari bero na paco ūpēcōārē ūpūrī tutuarā na caátōrea bairo mujāā cūā Dios yaye quetire tūgousaya mujāā yeripū. Tie Dios yaye quetire mujāā catūgousaata, nemojāñurō yeri tutuarā mujāā ānigarā. Tore bairo cū mena mujāā catūgoñatuturoi mujāā netōgūmi yua marī Pacu Dios. ³ Bairoa mujāā ātibojagūmi marī Pacu Dios, Jesús mena caāna ānirī cariapea, “Marī Quetiupau nocārō cañuñ majū cū āniñati,” mujāā cañtūgoñamasīata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Bairi marī Quetiupau Jesucristore nemojāñurō cū tūgousacōā ninucūña. Cūā, Cristo niñami catiriquere cajou majū, camasā wii qūēnorā ūtāa na cacūjūgorica caānimajūrīcārē bairo caācū. Cūrē camasā būtioro cū teewā. Bairo cū na cateemiatacūārē, Dios puame cū beseyupī. Dios cū macūrē mairī caānimajūrē bairo caācū cū cūñupī. ⁵ Mujāā cūā cacatirā nimirācūā, ūtā rupaare bairo mujāā āniña āmerē. Jesucristore catūgousarā menarē caāninemonucūrā ānirī Dios ya wiire ūtā rupaare na capeowāmuātiere bairo mujāā āniña. Tunu bairoa ti wii macāāna sacerdotea majā cañūrārē bairo caāna mujāā āniña. Bairo caāna

ñirĩ, Espĩritu Santo jũgori caroa macããjẽ átaje Dios cã caĩñajesorijere átiãña. ⁶ Bairi Dios ya tuti cãã atore bairo ñña:

“Tũgoya mai: Sión cawãmecuti buropũ ãtãã cañnimajũrĩcã cawapacũtia yũ cabeserica majũrẽ cũũ yũ átiya.

Topũ wii qũẽnogũ yũ átiya tia ãtãã mena yua. Tia ãtãã ñumajũcõãña.

Apeye ãtã rupaa netõrõ caroa cawapacũtia majũ ñña.

Cãã ññami Cristo yũ cajopau. Bairi ñi ñcũ camasocũ cãrẽ catũgousau yua, di rãmũ ñno,

‘Cabũgoro majũ Cristore cũ yũ boyupa,’ ĩ tũgoña yapapuaetigumi,”

ĩ quetibũjũya ti tutipũ.

⁷ Mujãã roque tia ãtããrẽ bairo caãcũ Jesucristore cũ mujãã maimajũcõãña. Aperã roque Dios mena catũgoñatutuena ãnirĩ Jesucristore cũ boetinucũñama. Jesucristore na caboetimiatacããrẽ, Jesús cañnimajũũ cũ cañnipeere atore bairo ĩ quetibũjũyayupa Dios ya tutipũ:

“Wii qũẽnorĩ majã jĩcã ãtãã na caboetimirĩcã ãmerẽ yua, ti wii macããcã cañnimajũrĩcãrẽ bairo tuaya.”

⁸ Aperopũ ññupã apeye cããrẽ tunu:

“Jĩcã ãtãã cañnimajũrĩcã mena rocawa yasigarãma camasã,”

ĩ quetibũjũyupa Dios ya tutipũ camasã cañuena na cabaĩpeere.

Bairi camasã cũ yaye quetire catũgousaena yasicogarãma. Dios na ñna cañuenarẽ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo yasicoagarãma.

⁹ Mujãã roque Dios ya poa macããna, cũ cabesericarã jĩcã poa macããna mujãã ãniña. Marĩ Quetiupau reyre bairo caãcũ yarã paabojari majã sacerdotea majũ mujãã ãniña. Cũ ya yepa macããna cañurã, cũ mena cañnĩparã majũ mujãã ãniña. Tore bairo mujããrẽ ásupi Dios, nocãrõ caroaro yũ caãtiere na quetibũjunetõãto camasãrẽ ĩ. Bairo mujããrẽ beseyupi. Canaitĩãrõpũ caãna mujãã cañnĩmĩatãcããrẽ, cũ yaye quetire mujãã catũgousarije jũgori ãmerẽ yua, nocãrõ caroaro cabusoropũ cañnarẽ bairo mujãã ãnio joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa tirũmũpũre jĩcã poa macããna mujãã ãmewũ. Diore cũ mujãã masĩẽpũ. Cũ yarã mee mujãã ãmu. ãme roquere yua, cũ yaye quetire tũgori cũ mena mujãã tũgoñatutuaya. Cũ ya poa macããna majũ mujãã ãniña. Cajũgoyepũre Dios bopacooro camasãrẽ cũ caĩñamairĩjẽrẽ mujãã masĩẽsupa. ãmerẽ yua, cũ mena mujãã cañnie jũgori tiere mujãã masĩcõãña. Bairi Dios cũ caĩñamairã majũ mujãã ãniña.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã mujããrẽ ñña: Ape umũrecõopũ cañnĩparã nimirãcũã, mai ati yepapũ ãna, roro mujãã rupau carotirore bairo átiãmerĩcõãña. Tie cañuetie puame Dios mena marĩ cañnie to yasio joroque caãtie ñña. Torena tiere jãnacõãña. ¹² Tunu apeyerã Diore camasiẽna watoa ãna, caroaro átiãña, “Jããrẽ busũjãrẽma,” ĩrã. Bairo caãna mujãã caãnoi, na puame cabero mujããrẽ roro busũjãẽtĩgarãma, caroaro mujãã caãtiere masĩĩ yua. Bairo tiere masĩrã, “Nocãrõ catutuaũ cañũũ ññami Dios,” ĩgarãma, Cristo ati yepapũ tunuetari, nipetiro camasãrẽ na cũ caĩñabeseri rũmũ caãno.

¹³⁻¹⁴ Marĩ Quetiupau Jesucristo mena caãna ãnirĩ, ati yepa macããna quetiuparã na carotirore bairo átiãña. Na botioeticõãña. Emperador quetiupau ñcũ, bairi cũ carotirã cũ roca carotirã ñna cããrẽ na carotirore bairo ása. Cũ, quetiupau emperador puame aperã camasã cañuenarẽ cũ ñmũ cũ roca macããnarẽ roro na átirotijonucũñami. Aperã caroaro átiãnajẽrẽ caãtiãnimasĩrã puamerẽ nucũbũgorique mena na ññarotinucũñami. Quetiupau carotĩ ãnirĩ tore bairo átinucũñami, ati yepapũ ãcũ. ¹⁵ Caroa macããjẽ roquere mujãã caãto boyami marĩ Pacũ Dios. Bairo caroa macããjẽrẽ mujãã caãtiãnorẽ ĩñarã yua, Diore camasiẽna, aperã catũgomasiẽna ñna cũã mujããrẽ roro ĩ busũpãietigarãma.

¹⁶ Dios, mujãã Quetiupau, jĩcããã ññami. Bairo apei cũ camanimĩatãcããrẽ, mujãã puame, “Jããrẽ carotĩ maniñami. Bairi jãã caboro jãã átimasĩña cañuetie cããrẽ,” ĩ tũgoña mawijãietĩcõãña. Dios yarã paacoteri majãrẽ bairo caãna ãnirĩ caroaro átiãnimasĩña mujãã cãã cũ carotirore bairo. ¹⁷ Bairi nipetiro camasãrẽ marĩ canucũbũgopee caãnorẽ bairo na nucũbũgoya. Marĩ yarã Diore cañroari majã mena ãmeo maiña. Marĩ Pacũ Dios cããrẽ nucũbũgori qũĩroaya. Ati yepa macããcũ quetiupau emperador cããrẽ cũ nucũbũgoya.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Yũ yarã, mujãã paacoteri majã cãã, mujãã quetiuparã na carotirore bairo nucũbũgorique mena ása. Caroaro na átibojaya paarique mujãã na carotirijere. Mujãã quetiuparã tutuoro mena carotirã cañuena, aperã cañurã mujããrẽ cañroarã na caãmatacããrẽ, caroaro nucũbũgorique mena na paabojaya. Na nucũbũgoya. ¹⁹ Mujãã, roro mujãã caãperimĩatãcããrẽ, roro mujãã na caãpata, ñũjãñũña bairopua. Dios cũ carotirore bairo caãticõãna mujãã ãniña bairãpua. Cũ roque caroaro mujãã caãtiere ññajesoyami. ²⁰ Mujããrẽ, mujãã quetiuparã, rorije mujãã caãtie wapa na catutiata roque, dope bairo mujãã ĩ

masiētibujiorā. Yerijōrō mujāā quetiuparā mena mujāā animasiētibujiorā. Caroa wāmerē mujāā caātiatao bero caānimitacūārē, roro popiye mujāā baio joroque mujāā na caápata roque, popiye mujāā cabairijere mujāā nēcānetōōcōāgarā. Tūgoñaenarē bairo tiere tūgoñanetōōcōāña. Tie űujāñuña marĭ Pacu Dios cū cañĭajoro.

²¹ Bairo mujāā caātiāno boyami Dios. Mujāā yaye wapa jūgorina Jesucristo cañuu nimicāā, popiye tāmuowĭ. Bairo popiye tāmuomicāā, cūrē roro caānarē na tuti āmeemi. Cūrē ĩñacōrĭ mujāā cāā cū cabairicarore bairo ātiānimasĭña. ²² Jesucristo pūame ĩcā wāme űno rorije caāpei, ĩe űnie wapa cacūgoecu majū āmi. Ni ĩcāū űcūrē qūtoñaemi. Cariape quetibujuwĭ. ²³ Tunu roro awajari cū na catutiro cāārē ĩcāni űno roro na ĩ tuti cānamuemi. Roro popiye cū baio joroque na caāto cāārē, roro na ātiāmeemi. Atore bairo jeto ĩ tūgoñawĭ: “Dios jeto roro caānarē cariape na ĩñabesemasĭñami na yaye wapa,” ĩ tūgoñawĭ Dios na cū caātipēe jetore. ²⁴ Jesucristo cū majū rupawina yucupāipū cū cariarique jūgori marĭ carorije wapare netōōwĭ. Carorije marĭ caātiānierē marĭ cajānaparore bairo ĩ, riacoāmĭ Jesucristo yucupāipū. Caroarō cariape caāna marĭ ānio joroque marĭ āmi Jesús. Mujāā pūame yeri catirā tūjōā caānipee jūgori Jesucristo pūame cāmicutiri riawĭ. ²⁵ Yu yarā, nurĭcārā oveja waibutoa na caboropū āñesēārĭ na camawĭjayasirore bairo mujāā cūā mujāā caboro ātiri, caūpetietopu cayasiranā mujāā ānimiñupā. Bairo caānana nimirācāā, āmerē yua, carorije mujāā caātajere jānarĭ Jesucristo yaye queti pūamerē mujāā boya. Cū. Jesucristo roque oveja coteri majōcūre bairo caācū ānirĭ caroarō majū mujāā ĩñacotemasĭñami.

3

Cómo deben vivir los casados

¹⁻² Mujāā, carōmia camanapūācuna cūā, mujāā manapūā na carotirore bairo caroarō āsa. Na ĩroaya mujāā manapūārē. Caroarō cariape ānajēcusa, ĩcāārā Diore caĭroaena caroarō ĩcārō tūni mujāā caātiere ĩnarĭ cū na catūgousaparore bairo ĩrā. Noa űna na caquetibujurije mee, caroarō mujāā caātiānierē ĩñacōrĭ roque na cūā tūgousajūgogarāma Jesucristore. ³⁻⁴ Mujāā, carōmia ĩcāārā netōō nucājāñurōpu mujāā wāmagancūña mujāā rupau bui macāājērē. Caroarō netōjāñurō mujāā wūgapeoganucūña. Tunu bairoa oro űnie cawapacutĭe mena mujāā wāmorĭrē mujāā jāāganucūña. Caroa cawapapacarije űnie jutĭi cāārē mujāā jāñaganucūña. Tore bairo mujāā caāto űnorēā, mujāā pupea mujāā yeripre qūēnoña. Majjūgoya mujāā yeri mujāā catūgoñarĭjē pūame roquere. Dios yaye queti roque ati yepa macāājē cawapapaca netōjāñurō caroa capetietie cawapacutĭe majū niña. Caroarō yerijōrō patowācārĭcārō mano ānimasĭrĭqūē niña. ⁵ Torea bairo tirāmpū macāāna rōmirĭ ānana cūā jutĭi caroa na caboro űnorēā, Dios cū caborore bairo jeto caroarō ātiāniñupā. Na yeripū caroarā wāmagoricārē bairo āniñupā. Dios mena tūgoñatutuayayupa. Na manapūārē na ĩroari caroarō na mena ānimasĭñupā. ⁶ Tore bairo cabaiānimasĭrĭcō āñupō Sara cawāmesucō ānacō. Cō manapū Abraham ānacārē caroarō qūĭroayayupo. Cū carotirore bairo caroarō useanirĭqūē mena cū yumasĭñupō. Cō quetiupare bairo qūñiñupō Sara. Mujāā, āme caāna carōmia cō ānacō pārāmerārē bairo caāna majū mujāā ānigarā cō ānacō bairo mujāā caápata. Bairo mujāā caápata, mujāā manapūārē mujāā tūgoña uwietigarā, na mena caroarō caānimasĭrā ānirĭ.

⁷ Mujāā, caāmuu canūmoacuna mujāārē niña: Mujāā nūmoarē na maiña. Na mena ĩcā yericunārē bairo ānimasĭña. Mujāā nūmoarē mujāā cajuātĭnemopeere na cabomasĭrōrēā bairo caroarō na ātiroaya. Carōmia ānirĭ cayeritutuena na caāno mee, ĩcā yericuna mujāā caānoi pūgarāpūrea Dios cañuu ānirĭ cū canetōōrĭqūē jūgori, tore bairo na juāsa mujāā nūmoarē. Tore bairo āmeo ātiānimasĭña, ĩe űnie rusaeto ĩcā yericunārē bairo pūgarāpua Diore mujāā cajēnimasĭparore bairo ĩrā.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Bairĭ nipetiro mujāā tore bairo caroarō useanirō, ĩcā majārē bairo yericutiri ātiāninucūña. Āmeo mai āninucūña ĩcāū pūnaarē bairo mujāā majū. Āmeo juātĭnemoña mujāā majū. Caānimajūrārē bairo baibotioeticōāña. ⁹ Bairĭ tunu roro mujāārē caānarē roroa mujāā cūā na ātiāmeeticōāña. Mujāārē caawajatutirā űna cāārē na tuti āmeeticōāña. Mujāārē na cañuturorea bairo na ĩ tuti tunuo peoeticōāña. Bairo pūame ĩña: “Caroare cū joāto mujāārē Dios,” na ĩ jēnibojaya mujāārē cateeri majā cāārē. Bairo mujāā caápata, caroare na jonemogūmi Dios. ¹⁰ Tirāmpū cāārē torea bairo ĩ quetibujuyayupa profeta majā ānana: “Ni ĩcāū űcū camasocu caroarō useanirō mena cū caānigaata, carorije űnierē cū busueticōāto. ‘Carori wāmerē yu busuetigu,’ ĩ tūgoñaposeromasĭrĭ cū āmarō.

Tunu bairoa cū risero mena cū caĭtopairije űnie cāārē qūĭ busueticōāto.

¹¹ Cū űcū carorije macāājērē cūcōārĭna, caroa macāājē pūamerē ātiāninucūñami.

Caroarō ātiānijūgoyecutĭ masĭñami, aperā cūā yeri jōrō ānajē cutajere na caātibocāmasĭparore bairo ĩ.

¹² Torecna, marí Quetiupau cañurã caroarã jetore na ññausacotegumi.

Cãrẽ cã na cajẽnirĩjẽ cãurẽ caroarã na tũgopeobogagumi Dios.

Aperã cañuena carorã roquere na asiajãñugumi.

Na pesure bairo caãcũ tuagumi yua, ” í quetibũjuyupa profeta majã ãnana Dios ya tutipũ.

¹³ Caroa macããjẽ jetore tocãnacãnia mujãã caãtiãnimasĩata, çnoa ãna mujããrẽ roro na átibujocuti? Roro átimasĩenama. ¹⁴ Bairãpua, caroarã cariape mujãã caãtiãnimasĩatacããrẽ, jĩcããrã popiye mujãã baio joroque mujãã na caãpata, yapapuaeticããña. Hseanirĩ ãña. Noa ãnarẽ na tũgoña uwieticããña. Hseanirĩqũẽ mena ãnimasĩña. ¹⁵ Atore bairo jeto ása: Nucũbugorique mena marí Quetiupare bairo caãcũ Jesucristo mena tũgoña tutuaya mujãã yeripũ. Tunu apeyera caroarã tũgoña coteya. Mujããrẽ aperã Diore catãgousaena, “çÑe jũgori Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuayati?” na caljẽniñarõ, caroarã mujãã caquetibũjumasĩpare bairo ãrã, caroarã tũgoñamasĩ coteya. ¹⁶ “Caãnimajũrã Dios yarã jãã ãniña,” ãena, nucũbugorique mena na quetibũjuyã. Caroarã átĩãña, mujãã catũgoñamasacuti ãnie yerijõrõ to ãnimasĩõ joroque ãrã. Mujãã, Jesucristore catãgousari majãrẽ, roro caĩbusupairã pame na majũã na caĩrĩjẽrẽ na tũgoñaboboo joroque ãrã, caroarã átĩãña mujãã majũ nipetiro camasã mena.

¹⁷ Carorije mujãã caãtie jũgori roro mujãã catãmooata, ñña. Bairopua, netõjãñurõ ñña caroa macããjẽrẽ caãna nimirãcãã, roro popiye mujãã cabaiata. Popiye mujãã baio joroque aperã cañuena mujãã na caãpata, ñujãñña Dios pame bairo cũ cabooata. ¹⁸ Torecna, Jesucristo cũ majũã jĩcãnia roro popiye bairi riawĩ, marí carorije wapare netõõpeyo yaparoetagu. Cũ pame roque cañũ carorije caãpei nimicãã, carorã yaye wapare netõõgn, roro popiye tãmowĩ. Mujãã cãã Dios yarã mujãã caãniparore bairo ã, riawĩ. Marĩrẽ bairo caãcũ atĩ rupau çãgori riawĩ Jesũs ati yepapũre. Bairo riamicãã, Espĩritu Santo Dios Yeri cacãgõu ãnirĩ tunu catiwĩ. ¹⁹ Bairo Jesũs, cũ yeri pũna jeto ãcã, preso joricaropũ caãnarẽ bairo caãna cariaricãã yeri tũpũ ásupi. Topũ etari na quetibũjuyupi Dios yaye quetire. ²⁰ Mai, na pame tirãmũ macãã yutea Noẽ cũ caãni yuteapu ãna, Diore cã tãgopeoetiri cũ baibotioyayuparã. Noẽ ãnacã pame Dios cũ caãtipeere na quetibũjuyamiñupũ. Na pame cã tãgoesuparã. Ti yuteapũre Dios pame pajutiricaro mano caroarã na cotemiñupã, cũmua capairicare Noẽ cũ caqũenotoye. Bairo caroarã na cotemicãã, jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacãũ ãnaacã na netõõñãñupũ Dios ati yepare cũ caruri rãmũ caãno. ²¹ Mai, ti yuteapu oco caãnjẽ na caruarique pame atore bairo marĩ masĩõñupã: “Oco mena marĩ cabautizarotiri rãmũ caãno marĩ netõõwĩ Dios, cayasicoabujioatana marĩ caãnimiatãcããrẽ. Torea bairo ãñupã tie oco tirãmũpũ Noẽ cũ caãni yuteapũre,” marĩ ã masĩña. Marĩ cabautizarotirije pame marĩ rupapũre ugeri coserique ãnie mee ñña. Dios marĩ Pacũ majũrẽ yeri caroa marĩ catũgoñarĩjẽrẽ cũ marĩ cajẽninemorĩjẽ ãnie ñña. Bairi yua, marĩ netõõñupĩ Dios, Jesucristo cũ macũ cariacooatã cũ caãnimiatãcããrẽ tunu cũ cacatiorique jũgori. ²² Marĩrẽ canetõõrĩcũ Jesucristo pame umrecõo Dios tũpũ ámi. Cãtu cariape nugõã, carotimasĩ cũ caruiropũ ñiñami ãmerẽ. Bairi yua, nipetiro ángelea majã, aperã cacatirã seres majã cajogoyepũre mai carotimasimircããrẽ cããrẽ carotimasĩ majũ tuayami. Cũ jeto ãmerẽ na rotipeyomasĩñami. Na cãã nipetiro cũ caĩrõrẽ bairo átĩcããñama yua.

4

Servir según los dones recibidos de Dios

¹ Bairi mujãã cãã Jesucristo cũ majũ rupau mena popiye cũ catãmoorĩqũẽrẽ tũgoñarĩ popiye mujãã cabaipere mujãã ãñotaetigarã. “Popiye marĩ cabairo ñugarõ,” mujãã ã tũgoñagarã. Ni ãcã caroare átimicãã roro popiye cũ catãmooata, roro átajere canetõõncãrĩcũ ãnirĩ carorijere cajãnarĩcãrẽ bairo tuacããñami. ² Bairo caãcũ ãnirĩ yua, atĩ yepapũ cũ caãni rãmũrẽ Dios cũ caborore bairo jeto átĩãnimasĩñami. Ati yepa macããna na rupau caborore bairo jeto na caãtiãnorẽ bairo átĩãmerĩñami yua cũ ãcã. ³ Nocãrõ yoarõ jĩcã yutea cãrõ Diore camasĩena na caãtiãnorẽ bairo mujãã cãã roro mujãã átĩãmũ. Carorije macããjẽ mujãã rupau cabori wãme ãnie jetore mujãã átĩãninucũwã. Bose rãmũ caãno nucũbugoricaro mano roro majũ mujãã awajañesãñucũwũ. Ti rãmũ caãno cacũmooĩjẽrẽ nocãrõ paio etinetõrĩ roro mujãã cãmuncũwũ. Tunu bairoa camasã na cawericãã ãna carorãrẽ na mujãã ãroanucũwũ.

⁴ ãme roquere tore bairo mujãã átĩãninemoẽtĩña. Roro netõõrõ mujãã caãtiãnajẽrẽ mujãã áperiyã. Bairo roro caãtiãnana nimirãcãã, ãmerẽ caroarã mujãã caãtiãnierẽ ññarĩ, mujãã bapãrã caãnimircããrã pame roro mujããrẽ ã busunucũñama. Pugani cãrõ tũgoñanemonucũñama, carorã caãnimircããrã cañurãrẽ bairo mujãã cayeri waoarjere ññarĩ yua. ⁵ Na, cañuena roquere marĩ Pacũ Dios caĩñabesegajũgoricũ majũ na ññabesegumi. Cacatirã, cariaricãã nipetirõre na ññabesegumi na yaye wapare ti rãmũ caetarõ yua. ⁶ Torecna, marĩ ñicũjãã cariaricãã ãnana cããrẽ merẽ caroa queti Dios cũ canetõõrĩqũẽrẽ na quetibũjuyupi Jesũs, na cãã Espĩritu Santo Dios Yeri mena na ãmarõ, na yerire na yasieticãõto ã. Bairãpua, na cãã

nigarāma camasā nipetirore cū caññabeseri rūmu caño cūārē. Na cūā jīcārō tūnia ññabese ecogarāma, camasā marīrē bairo cañnana ānirī.

⁷ Apeyera mujāā ñña: Merē ati umarecōo capetipa rūmu cōñarō baiya. Torena, masacatirique mena caroaro ānajēcusa. Nūcūbugorique mena tocānacānia Diore cū jēnicoteāninucūña ti rūmu caetaparo jūgoye. ⁸ Tunu bairoa tocānacānpurea mujāā caāmeoaiānie to āmarō. Bairo caroaro mujāā caāmeoaiānimasiata, aperā yaye wapare na mujāā masiriyobojamasibujiorā. Cañurījē macāājē puamerē tūgoñarī carorijere mujāā átijānacōāgarā yua. ⁹ Tunu bairoa tocānacānpurea caroaro mena na bocāya caetari majārē. Na qūēnoña mujāā ya wiiripū nūcūbugorique mena. Yasioroacapu roro na ñ busupaieticōāña caetari majārē. ¹⁰ Nipetirije caroa wāme cañurījē Dios cū cajoriquere caroaro cacūgomasiñā ānirī na juātinemoña aperārē. Marī Pacu Dios tocānacānpurea cū cajogaro cārō caroa wāme marī caātīānimasipeere marī joyupi. Ti wāme Dios cū cajorica wāme jīcārō tūnia aperārē na juātinemoña. Mujāā caāmeojuātījīātiro cārō āmeo juātinemoña. ¹¹ Bairi ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū Dios yayerē quetibujari majōcu cū caāmata, caroaro cariape cū quetibujato Dios yaye quetire. Apei, āmeo juātinemomasīrīqūērē marī Pacu Dios cū cajoricu cū caāmata, cū cūā Dios cū catutuarije cū cajorije mena caroaro cū juātinemoāto. Tore bairo jeto na átīamarō nipetiro, Dios caroa wāme cū cajoricarā cārō. Tore bairo na átīamarō nipetiro camasā Jesucristo jūgori Diore na cabasapeoparore bairo. Cū jīcāūrēā basapeorique to āmarō. Cū carotimasīrījē to petieticōāto. Ānicōā ninucūgaro. Bairoa to baiāto.

Sufrir como cristianos

¹² Yu bairārē bairo caāna, yu camairā, tūgoña acueticōāña roro popiye mujāā cabapeere. Aperā Diore camasiēna roro majū mujāārē na caāto ññarā, “¡Agotā! ¿Nopēirā tocārō roro popiye marī baio joroque marī na átiyati?” Ī tūgoña yapapuaeticōāña. Tie popiye bairiquere mujāā camasiētē ūnie majūrē bairo ññaticōāña. ¹³ Bairo puame baiya: Jesucristo popiye cū catāmuoricārōrēā bairo mujāā cūā cū yarā ānirī roro popiye mujāā baigarā. Cū, cū cabairicarore bairo cabairā ānirī tūgoña useaniña. Tore bairo mujāā caāmata, netōjāñurō paio nigaro useanirīqūē tunu nemo cū catunuatī rūmu caānorē. Cū mena useanirī mujāā ānigarā yua ti rūmu caetaro. ¹⁴ Bairi tunu Jesucristo yarā mujāā caāno jūgori roro popiye cabairā useanirī āña mujāā, aperā roro na caēperi majā nimirācūā. Useanirī āña mujāā roro na caēperā. Mujāā roque Espiritu Santo, Dios nocārō catutuau Yeri majūrē cacūgorā mujāā āniña. Tocānacānia mujāā mena ānicōā ninucūñami Espiritu Santo Dios Yeri majū. ¹⁵ Apeyera tunu jīcāārā Diore camasiēna camasārē na pajīāñama. Aperā yajanucūñama. Apeye cūārē roro na caāmeoīrō na mena busunemonucūñama. Tore bairo na cabairoi, roro popiye na baio joroque na átiyama na quetiuparā. Narē bairo ápericōāña mujāā roque. ¹⁶ Narē bairo caāperā mujāā mena macāāna jīcāārā na caānimiatacūārē, Jesucristo yarā na caānie jūgori roro popiye na cabaiata, tiere tūgoña boboeticōāña. Marī Pacu Dios roquere cū basapeoya, cū yarārē bairo cawāmecuna ānirī.

¹⁷ Merē ati rūmūrē etaro baiya marī cū yarārē Dios cū caññabesejūgopa rūmu. Marī, cū ya poa macāāna caññabesejūgomajūcōāū ānirī, ¿marī berore nocārō popiye na baio joroque na cū ācuati cūrē catūgousaena roquere yua? Roro popiye na baio joroque na átigumi Dios cū yaye quetire catūgousaetana roquere. ¹⁸ Cañuū jīcāū Diore catūgousau ūcū cū caāmata, dope ĩcū majū popiyepāna netōjīātimasiñami Dios cū caññajoro. Bairi roro caāna Diore cabaiotorā roque dope ātinētōjīātieoenama. Netōōrōpu yasimajūcōāgarāma. ¹⁹ Bairi Dios cū caborore bairo, roro popiye cabairi majā nimirācūā, caroa macāājērē āticōāña. Tiere jānaeticōāña. Nipetiro ati umarecōo macāājērē caātacu mena jetoa tūgoñatutuacōāña. Cū, jīcāūā mujāā netōōgumi mujāā yerire. Mujāārē cū caññajoyeticūricārōrēā bairo átīmajūcōāgumi.

5

Consejos para los creyentes

¹ Apeyera tunu yu quetibujunemogaya mujāā, ñubueri majā quetiuparā cabutoa camasiñā majārē. Yu cūā mujāārēā bairo cabucu camasiñā majōcu ñubueri majā quetiupau yu āniña. Yuā, Jesucristo popiye cū cabairiquere ññawā. Torecu, cū yaye quetire yu quetibujū masiña. Yu cūā mujāā, camasiñā majā cabutoarea bairo tunu Jesucristo ati yeparu cū catutuarije mena cū caetaro ññagn. Jīcārōā nipetiro marī ññagarā ti rūmu caetaro. ² Dios yarā ñubueri majārē caroaro na ññacoteya. Caroaro cariape na quetibujaya mujāā, ñubueri majārē. Mujāā narē caroaro cariape na mujāā quetibujū masiña. Caroaro átato jesoro Dios cū caborore bairo cariape na quetibujaya. Rotimajūrīcārārē bairo ápericōāña. Cabuerā mujāā caānoi, paio mujāā cawapatapee cūārē tūgoñaticōāña. Caroaro yerijōrō átīāña mujāā paarique ñubueriquere. ³ Tutuaro mena na mujāā quetibujuepa camasārē. “Jāā roque jāā rotimasīña ñubueri majārē,” mujāā ĩ tūgoñaepa. “Narē marī roque caroaro mena na

marĩ quetibujugarã. Caroaro mena na marĩ átirotagarã ñubueriquere,” mujãã ĩ tũgoñagarã. Bairo ĩrĩ caroaro añajęcusa, bairo mujãã caátĩanierẽ ñubueri majã cãã ĩñacõrĩ caroaro na caátĩaniparore bairo ĩrã. ⁴ Bairo narẽ caroaro mena mujãã cajũgoñanimasĩata, marĩ Quetiupau Jesucristo mujãã mena ñseanigumi. Tunu ati yeparu cã cabauetari rãmu caãno mujãã jogumi caroa yericutaje capetietie majũrẽ yua. Caroaro mujãã caátĩanajẽ wapa di rãmu ũno cariaetie majũrẽ mujãã jogumi marĩ Quetiupau.

⁵ Torea bairo átĩãña mujãã, cawãmarã cãã. Cabũtoa camasĩrĩ majã na caátĩrotirore bairo caroaro átĩãña. Nucãbugorique mena na caquetibujurijere caroaro na tũgousaya. Tocãnacãũpua mujãã nipetiro ñubueri majã nucãbugorique mena caroaro ása cabũtoa na caquetibujurijere. “Jãã majũ cãã jãã rotimasĩña,” ĩ tũgoñaeticõãña. Torea bairo profeta majã cãã ĩ quetibujuyupa:

“Dios puame ni ũcũ caĩtũgoñabotiori majõcu cã caátigarijere ññotanucũñami.

Apei cañbotiogaecu, caroaro na caĩrõrẽ bairo caátĩanimasĩ roquere caroaro cã juãtimasĩñami
Dios cañuu añirĩ,”

ĩ quetibujuyupa profeta majã añana.

⁶ Bairi Diore cabaibotiorãrẽ bairo baeticõãña. “Dios netõrõ jãã masĩña,” ĩ tũgoñaeticõãña. “Dios jeto ĩcãũã masĩñami,” ĩ tũgoñacõãña cariapea. Bairo ĩ tũgoñarĩ caroaro mujãã caãmata, Dios puame cã caborica yutea caetaro rotimasĩrĩqũẽ majũrẽ mujãã jogumi. ⁷ Tunu bairoa Dios mujããrẽ maimajũcõãñami. Caroaro mujãã ĩñapeoyami. Bairi nipetirije dise ũnie mujãã catũgoñamacããrĩjẽrẽ Diopure cã quetibujunetõõña. Cã mena tũgoñatutuaya.

⁸ Caroaro tũgoñaqũẽnoña. Tũgoñamasĩña. Wãtĩ marĩ pesuu merẽ yaijũãũ waibutoare uagau cã cauwacoterore bairo marĩ yasio joroque átigu cotei baiyami. Bairi masacatiri caroaro añajęcusa. Mujãã yasioremi wãtĩ. ⁹ Dios mena mujãã catũgoñatutuãnierẽ jãnaeticõãña. Bairoa marĩ Quetiupau Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña. Wãtĩ cã cabusujãrĩjẽrẽ ĩcã wãmeacã ũno tũgousaeticõãña. Tore bairo jeto popiye baiyama nipetiro ati ñmurecõopure Diore catũgousari majã mujããrẽ bairo cabairã, mujãã yarã cãã. Merẽ tiere mujãã masĩña.

¹⁰ Bairãpua, ĩcã yutea cãrõã roro mujãã tãmũogarã. Cabero yua, Dios puame cañurã, cariape caãna majũ mujãã átigumi. Cariape catũgoñarã, catũgoñatutuarã majũ mujãã átigumi. Cã mena mujãã catũgoñatutuaro jũgori, tunu bairoa mujããrẽ camaimajũũ añirĩ cã caboricarorea bairo mujãã jogumi caroare. Jesucristo mena mujãã caãnie jũgori ĩcãrõ tũnia tore bairo mujãã átigumi marĩ Pacu Dios. ¹¹ Cã jetorea cã carotimasĩrĩjẽ to ãmarõ. Tocãnacã rãmua to ãnicõã ãmarõ. Bairoa to baiãto.

Saludos finales

¹² Yu yarã, tocãrõã mujããrẽ ñi quetibuju woajoya. Atie petoaca ati carta mena mujãã yu caquetibujurijere marĩ yau Silvano yu woatubojayami. Cã puame cañuu Dios mena catũgoñatutuau niñami. Torecu, yu baire bairo caãcũ cã ñiñianucũña Silvanorẽ. Bairi ati carta mena mujãã, yeri tũgoñatutuarã, mujãã ãnio joroque átigu, mujãã yu quetibuju woajoya. Apeye cããrẽ cariapea caãnorẽ bairo Dios mujããrẽ camai añirĩ caroa cã cajoãnierẽ mujãã camasĩparore bairo ĩ, yu quetibuju woajoya. ¡Mujãã puame tie queti mena tũgoñatutuacõãña!

¹³ Ati macã Babilonia cawãmecuti macã macããna, mujãã ñurotijoyama. Na cãã mujããrẽã bairo Dios cã cabeserica poa macããna niñama. Apei Marcos cawãmecucu yu macũrẽ bairo caãcũ cãã mujãã ñurotijoyami. ¹⁴ Tunu mujããrẽ ñinemõña: Caroaro mena ãmeo mairĩ ãmeo bocãya ĩcã majãrẽ bairo.

Nipetiro mujãã Jesucristo yarãrẽ caroa yericutaje mujãã cã jonemoãto marĩ Pacu Dios. Bairoa to baiãto.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Segunda Carta de SAN PEDRO

Saludo

¹ Yu, Simón Pedro cawāmecucu, Jesucristore paabojari majōcu cū caquetibujerotijoricu apóstol majū yu āniña ati cartare mujāārē cawoajou. Jesucristo yarā majūrē mujāā yu woajoya. Mujāā cūā jāārēā bairo Jesucristo mena mujāā tūgoñatutuajūgoyupa. Marī Quetiupau Dios, bairi Jesucristo cariape caácu, marīrē canetōrīcū majū cūā, jīcārō tūnia marī joyupi cū mena marī catūgoñatutuapeere. ² Bairi mujāārē ñiña: Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena na caquetibujerōtīqūērē mujāā camasīnemorō jūgori nocārō paio caroare mujāārē na jonemoáto. Caroa yericutajere cūārē mujāā na jonemoáto.

Cualidades del cristiano

³ Dios ñe ūnie carusaecu ānirī cū camasīrījē mena marī jowī nipetirije caroa macāājē marī caātīānipeere. Tunu bairoa cūrē marī camaimasīpee cūārē marī jowī marī Pacu Dios. Tore bairo marī jowī, nocārō paio cū macū marīrē cabesericu cū caātīānimasīrījērē, cū carotimasīrījē cūārē marī camasīparore bairo ī. “Yure bairo caroaro na ātīānimasīáto,” ī caroare marī jowī. ⁴ Caroaro cū camasīrījē jūgori caroa wāme marī cū caátipee cū caījūgoyeticūrīqūērē marī masīōwī. Tie pūame nocārō majū paio cū caátipee ñiña. Cawa-papacarijere bairo caānie ñiña. Tie jūgori marī, ati ūmurecōo macāāna roro marī rupau caborore bairo caāna, tiere marī majūā caātīānimasīrā marī ānio joroque marī ásupi. Bairo marī caáto, Dios cū caānajē cutiere bairo marī ānio joroque marī ásupi.

⁵ Bairi caroaro tūgoñatutuanemoña marī Pacu Dios mena. Caroaro ātīāña caroa macāājērē. Bairo caroaro ātīāna, caroaro mujāā tūgousagarā cū yaye quetire. ⁶ Bairo caroaro tūgousarā yua, mujāā rupau macāājē carorije mujāā caátigarije ūnierē ānajē ēfiotamasīgarā. Bairo roro caáperā ānirī, caroaro yerijōrō mujāā ānimasīgarā. Bairo caroaro yerijōrō āna yua, Diore caroaro mujāā maimasīgarā. ⁷ Bairo cū maimasīrī yua, mujāā yarārē na mujāā īñamaigarā. Na mujāā juátīnemogarā. Bairo na mairā, nipetiro camasā cūārē na mujāā mainemomajūcōāgarā yua.

⁸ Tie nipetirije caroaro ānajē cutajere mujāā caátimasīpeyoata, cañurā majū mujāā ānigarā. Camasārē cajuāna majū mujāā ānigarā. Bairi marī Quetiupau Jesucristore cabūgoro mee cū mujāā masīña. Cūrē mujāā camasīrījē wapacutimajūcōāña, nemojāñurō tiere mujāā caátimasīpeyoata. ⁹ Noa ūna aperā camasā tie caroaro ānajē cutajere na caápericōāta, camasīētīmajūcōārā nibujiorāma. Cacaapee mána cañīnimasīēnarē bairo tuabujiorāma. Tunu bairoa na carorije wapa caānimīrīqūērē Jesucristo cū canetōōbojarique cūārē masīritipetīcōābujiorāma.

¹⁰ Bairi yu yarā, yu bairārē bairo caāna, nipetirije atiere caroaro ása. Jānaeticōāña. Jesucristo cū caborore bairo jeto caroaro ása. “Jesucristo yarā caānīparā Dios cū cabesericarā ānirī caroaro marī ātīānigarā,” ī tūgoñaña. Tore bairo mujāā caātīānimasīata, di rāmu ūno mujāā yasietigarā. Wātī cūā mujāā yasio joroque mujāā āperigumi. ¹¹ Bairi tunu caroaro mujāā ānicōā nigarā. Ūmurecōoru mujāā caetari ūmū caāno marī Quetiupau Jesucristo marīrē canetōōrīcū cū Pacu mena caroaro mujāā bocágarāma. Topu marī Quetiupau cū carotimasīrīpau capetietopu cū mena mujāā ānicōā ninucūgarā yua.

¹² Bairi mai, atie yu caquetibujerijere mujāā yu quetibujunemocōā ninucūgu, tiere mujāā camasīnemoparore bairo ī. Merē mujāārē, cariape macāājē quetire na caquetibujericaro bero caānīmiatacāārē, mujāā yu quetibujunemogu tunu. Tunu bairoa Jesucristo mena tūgoñatutuari caroaro cū caborore bairo mujāā caātīānīmiatacūārē, yu quetibujunemocōā nīgu mai. ¹³ Tore bairo mujāārē yu quetibuju ānīgu yu cacatiri rāmu ūno mai. Merē yu masīña bairna. Yua, mujāārē caquetibujunemoran ūcūā ānirī atiere mujāā yu quetibujuya. ¹⁴⁻¹⁵ Apeyera merē marī Quetiupau Jesucristo pūame “Pedro, nocārō mea mu rīacoagu,” ñi quetibuju masīōwī. Torecu, yu pūame yu berī caānoru cūārē atie yu caquetibujerijere mujāā masīnemocōā ninucūō joroque yu āticūña. Noo yu camasīrō cārō tiere yu quetibujucūña ati yerapne.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Tunu apeyera, Jesucristo, marī Quetiupau, ati yepapu tunu cū caátipee, cū carotimasīrīpau macāājē cūārē caroa cariape macāājērē jāā quetibujupu. Jāā majūā ī tūgoñamacārī jāā caquetibujerique mee āmu. Jāā majūrpu cūrē jāā īñawū. Nocārō cū carotimasīrījē, cū catutuarije cūārē jāā īñamajūcōāwū. ¹⁷ Jāā īñawū jīcā rāmu Dios, cū Pacu cūrē nucābūgorique mena cū caībūsgore. Atore bairo ī būsūocajowu nocārō carotimasī

Dios cū cañrĩjē busurique: “Áni yu macā, yu camai, yu cabesericu majū ñiñami. Cū mena butioro majū yu useaniña,” i busucajowí Dios. ¹⁸ Jāā majūpua tie busurique umurecōoru caatiere jāā tūgowu. Jāā puame marī Quetiupau Jesucristo mena jāā āmu ti watoare ūtāū cañurĩcūpu.

¹⁹ Masĩrĩ majā profeta majā na caĩquetibujū jūgoyeticũrĩcārōrē bairo cariapea baiwĩ Jesucristo. Bairo majāā roque tiere camasĩmajũcōārā ānirĩ tiere caroaro cariape tūgoñanemoña. Tie caroa queti profeta majā na caquetibujucũrĩqũē puame canaitĩārōrē jĩñaworiquere bairo niña. Tiere nemojāñurō mujāā cabuenemoata, mujāā camasĩpeyoetiere mujāā masĩnemogarā. Bairo Jesucristo, busurĩ ñocōrē bairo caācū, cū catunuetari rāmu caāno tiere mujāā masĩpeticoagarā. ²⁰⁻²¹ Cajūgoye mai atiere caroaro tūgoña masĩña: Dios ya tutipū ape rāmu cabaipere na caquetibujūwoatucũrĩqũē puame jĩcāū camasocu cū majūā cū caboro masĩrĩ cū cawoatu quetibujurique mee niña. Bairo profeta majā cūā na majū na camasĩrĩjē mena na caborore bairo na caquetibujurique mee niña. Na roque Dios cū caquetibujū rotijoricarā ānirĩ, Dios na cū cañrĩjērē Espiritu Santo cū camasĩōrō jūgori quetibujū masĩñupā Dios ya tutipū.

2

Los que enseñan mentiras

(Jud 4-13)

¹ Bairo na caĩmiatacūārē, āñupā Israel ya poa macāāna menarē profeta majā caĩtopairā, profeta majā Dios yarā mee caāna cūā. Na majūā na caborore bairo caĩquetibujuri majā, caĩtopairi majā āñupā. Bairo āme cūārē ānigarāna na ūna mujāā watoare quetibujuri majā cariape caquetibujūena. Caĩtopairi majā nigarāna. “Caroa macāājērē jāā quetibujūya mujāārē,” i quetibujumirācūā, na catūgoñarĩjē cañuetiere mujāā quetibujugarāna. Bairo quetibujuri yua, marī Quetiupau mujāārē canetōōrĩcārē cū boetĩmajũcōāgarāna. Bairo cañuetiere na caquetibujuro jūgori Dios puame yoaro mee na recōāgumi. Na yasio joroque na átigumi yua na yaye wapa. ² Na cayasiparo jūgoye capāārā majū mujāā mena macāānarē na itogarāna. Capāārā majū tūgousagarāna na yaye queti carorije macāājērē. Na cūā caĩtori majā na caátore bairo roro átigarāna. Bairo na caáto iñarā yua, aperā cūā Dios yaye queti cariape macāājērē roro i busuepegarāna. ³ Tunu apeyera nocārō dinerore cabonetōrā ānirĩ na caquetibujurije mena mujāā quetibujutori, mujāā yajagarāna mujāā cacūgorije ūnierē. Na caquetibujurije mena mujāārē itoepregarāna caĩtopairi majā. Bairo na caĩtoānie jūgori na cayasipee na cotemajũcōāña. Tirāmuṗuina merē, “Cañuenarē roro popiye na baio joroque na yu átigu,” i jūgoyeticũcōāñupĩ Dios. Na ūna cañuena netōētĩmajũcōāgarāna.

⁴ Tūgopeoya mai: Dios tirāmuṗure āngelea majā cūrē cabaibotiorā, cūrē catūgousagaenarē, “Nugaro, mujāā yu reetigu,” na iēsupĩ. Bairo puame na āsupi: Cañuena na caāno canaitĩārōru na recōāñupĩ. Cañcūārĩ ope pupeapu na jiyari na biajācũcōāñupĩ mai cū cañĩabeseri rāmu caetaparo jūgoye. ⁵ Tunu bairoa tirāmuṗu macāāna cañuena na caāni yuateapure, “Mujāā mena yu ñugū,” ĩrĩ mee na rurepeyocōāñupĩ Dios, na cañuetie wapa. Na mena macāācū Noé cawāmecucū jetore cū netōōñupĩ cū mena macāāna jĩcā wāmo peti ṗuga pēnirō cānacāū mena. Mai, Noé puame cañuṗu caroa macāājērē caquetibujū majū āniñañupĩ. Bairo cū jetore cū yarā mena cū netōōñañupĩ Dios. ⁶ Toreā bairo cañuenarē na reyupi Dios Sodoma, ape macā Gomorra cawāmecutĩ macāā macāāna ānana cūārē. Ti macāā cūārē umurecōo macāā peero mena joerecōāñupĩ. Ñe ūnie tuaricaro mano, ōwā jeto to tuao joroque āsupi Dios ti macāā macāānarē cū careri rāmurē. Cabero tunu caāniparā cañuena na catūgoñamasĩparore bairo i, tore bairo āti iñoñupĩ merē. Tiere tūgoñarĩ, “Cañuenarē popiye na baio joroque na átigumi Dios,” na i tūgoñamasĩāto i, tore bairo āsupi. ⁷ Baiṗua, ti macāā macāācū Lot cawāmecucū jĩcāūrēā cū rocaesupi Dios. Mai, Lot puame Sodoma, Gomorra macāā macāāna roro na caātiānierē iñarĩ butioro tūgoña yapapuanucũñupū.

⁸ Ti macāā macāāna roro umurecōo, bairo ñami na caātiānierē roro na cabusupaiānie cūārē tūgoñurĩ butioro tūgoñarĩqũē painucũñupū. Cañmu cañuṗu ānirĩ tocānacā rāmuā carorije na caātiānierē iñarĩ cū yeripū tūgoñarĩqũē painucũñupū. Wopacoro baiyupu cañuena roro na caātiānierē iñarĩ. Bairo Dios puame cū rocaesupu, Lot cawāmecucū carorā mena caānacūrē. ⁹ “Marī Quetiupau masĩmajũcōāñami cū caātiṗeere,” marī i masĩña. “Cū mena marī caānicōāmata, marī Quetiupau puame wātĩ roro marĩrē cū caātiṗerere eñotamasĩñami, roro marī catāmuoetiparore bairo i. Tunu cañuena roquere preso joricarore bairo na cūrĩ na cūgomasĩñami Dios, na cū careparo jūgoye,” marī i masĩña. ¹⁰ Popiye na baio joroque na átigumi Dios cañuetie na rupau macāājē ūnie jetore caātiānarē. Marī Quetiupau cū carotimasĩrĩjērē caboena cūārē roro popiye na átigumi. Na ūna cajeyurā catūgoñamasĩēna niñama. Na caboro caātiṗairā majū niñama. Bairo caāna ānirĩ uwiricaro mano nocārō catutuarā cabauenarē roro na tutirenuññama. ¹¹ Āngelea majā roque caĩtopairā netōjāñurō

catutuarā carotimasirā nimirācūā, narē roro na ī busujāepeetinucūñama Diopure. Di rūmu ūno roro na ī epereñaetinucūñama āngelea majā roque.

¹² Cañtopairi majā pūame waibutoare bairo catūgoñarīqūē māna niñama. Catūgoñamasīēna niñama. Waibutoa pūame na catūgoñarījē mena mee tore bairā na cañnie jūgori tore bairo bainucūñama. Bairo buianucūñama cabero camasā narē ñerī na capajīāreparore bairo irā. Torea bairo cañtopairā cūārē na regumi na carorije wapa Dios. ¹³ Popiye tāmūogārāma na cāā aperārē roro na caātieperique wapa. Na rupau roro caborore bairo ātiāna, “jūseanirō marī āniña!” ī tūgoñanucūñama, na caātipauaca jetore masimirācūā. Jesucristo cū cariarica rūmurē tūgoñari marī yarā mena mujāā cabose rūmu qūēnorō, na cūā mujāā mena bobooro, ñuetie majū ātajecuna mujāā caneñarōpū neñanucūñama. Ti rūmu caāno yua, roro na caborore bairo āti, nūcūbugorique mano useanirō bainucūñama. Caroarā cañurārē bairo na cūā na cañtopairije mena caāna nimirācūā, mujāā mena neñanucūñama.

¹⁴ Tunu bairoa dico ūcō carōmiorē na caññaata, cō mena roro ātaje mena jeto tūgoñanucūñama. Carorije ūnierē caātijutiena, cajānaena majū niñama. Aperā cayeritutu-aena caroare caātiwēpūēna ūnarē na busujārī narē roro na ātiepenucūñama. Caroarō jaye caāti tie ūnierē ātiepomasimajūcōānucūñama. Torena, carorā cañuena, Dios cū careparā majū niñama, tame. ¹⁵ Cayasiricarārē bairo ninucūñama. Jesucristo yaye queti cariape macāājērē tūgousagaetimajūcōāñama. Beor macū Balaam cawāmecscū ānacārē bairo niñama. Cū ānacū pūame roro ātiri wapatarique ūnierē butioro boyayupa. ¹⁶ Bairo cū cabairo yua, jicā rūmu Dios pūame cū tutiyupa. Balaarē, burro camasocure bairo cū busuo joroque cū āsupu Dios. “Roro mū ātigaya. Tiere āpericōāña,” qūī tutiyupa burro Balaarē. Bairo qūī ēñotajānaoñupū roro cū caātigamiatajere. Pugani āpeyupa yua.

¹⁷ Quetibujari majā cañtopairā oco opee caoro manierē bairo niñama. Oco poarire wīno caparurerore bairo niñama. Dios yaye caroare marī catūgogamiatacāārē, di rūmu ūno marī quetibujetiyama na ūna. Bairi nocārō canañārō capetietopū cayasiparā niñama. ¹⁸ Tunu apeyera, cañtopairā netōjāñurō botioro caīā manie ūnierē ī busunucūñama. Bairo caāna ānirī roro na rupau caborore bairo ātiāna, na busujānucūñama Jesucristo yaye quetire catūgousajūgorārē. Ati ūmurecōo macāāna roro na caātinucūñama ūnierē cajānamiatanarē na busujānucūñama. Mai cayeri tūgoñatutuanarē roro na ātiepenucūñama. ¹⁹ Na pūame, “Mujāārē cariapea jāā iña: Jāārē bairo mujāā caāmata, useanirō mujāā ānigarā. Mujāā caborore bairo mujāā ātimasigarā,” na itonucūñama. Na majūā na yaye wapa cayasiparā nimirācūā, tore bairo na ī busujānucūñama. Na roque carorije macāājērē caātirotiepe ecorā majū niñama. Bairi ni jicāū ūcū camasocū, carorijere caātijānaesu tiere carotiepe ecorē bairo catuau niñami. ²⁰ Apeyera tunu jicāārā mujāā mena macāāna marī Pasu Dios, cū macū marīrē canetōōricū yaye quetire tūgousayupa. Ati ūmurecōo macāājē carorijere āpeyupa. Bairo catūgousajūgoricarā nimirācūā, carorije na caātajere tunu ātinemoñupā. Bairo na caātaje jūgori, āme roquere jōpūame roro baiyama. Ati ūmurecōo macāājē carorije caātijānaena tiere jōpūame nemorō carotiepe ecorārē bairo majū tuayama yua. ²¹ Jicoqueirna Jesucristo yaye queti caroarō cariape macāājērē na catūgousaeto, ñumajūcōābujioyupa. Jesucristo caroarō cū caroticūñiqūērē tūgousari bero tunu tiere na cajānaata roque, ñuetiña. Āme roquere netōjāñurō popiye baigarāma. ²² Na ūna na cabairi wāme majū atore bairo marī ñicūjāā ānana na cañricārō pūamata, baimajūcōāña: “Nurīcū yaī mūño cūrī bero, tiere ūgayami tunu.” Tunu apeyera, “Yese cūā, marī cacoseatacū nimicūā, netōjāñurō ūguerirapū yuguicūñanemoñami,” tore bairo niñama Dios yayere tūgousari bero tunu carorije macāājērē caātinemomajūcōāninucūñā.

3

El regreso del Señor

¹ Yū bairārē bairo caāna, yū camairā, ati carta niña cabero macāā carta mujāā yū cawoajonemori carta majū. Caānijūgorica carta, bairi ati carta cūārē cariape mujāārē ñi quetibujū woajoya, Dios yaye quetire mujāā camasiritiparore bairo ī. Puga cartaprea yū quetibujū woajoya, tunu bairoa cariape mujāā catūgoñamasiparore bairo ī. ² Tūgoñamasīña tirāmupū macāāna cañurā camasirā profeta majā na cañquetibujuyariquere. Tunu bairoa marī Quetiupa, marīrē canetōōricū cū caroticūñiqūērē masiritieticōāña. Jāā, Jesucristo cū cabuericarā, apóstolea majā jāā caquetibujunetōōriqūē cūārē masiritieticōāña. Tiere tūgoñanemocōāña.

³ Bairāpua, atie cūārē mujāā tūgoña masimajūcōāgarā. Catusari yutea caāno atūgarāma camasā cañtopairi majā majū. Na rupau caborore bairo carorije jeto caātiāni majā ūna nigarāma. Dios yaye quetire roro cañboyetieperā capāārā nigarāma. ⁴ Bairo cañeperi majā ānirī atore bairo ī jēniña epegarāma: “¿Dope cū baiyupari Cristo, ‘Yū tunuatūgū,’ cañmiricū? Marī

ñicajãã na caãni rãmu, ati umurecõo caãnijugoripaupua caãnatõrẽã bairo nicõãña mai,” i epegarãma. ⁵ Bairo caãrã ãnirĩ Dios cã carotimasĩrĩpaũ umurecõo tirũmupa caãnicõãjũgoatajere masĩtĩñama. Marĩ Pacũ Dios pũame cã carotimasĩrĩjẽ mena ati umurecõore jẽñoũpĩ, oco mena jũgori. Tie oco mena jũgori niña ati umurecõo ãme cããrẽ. ⁶ Cũ cabairotiricarorea bairo ati umurecõo cããrẽ rurocacõãũpĩ Dios. Tie oco jũgorina ati yepare rurocacõãũpĩ. ⁷ ãme caãni umurecõo, ati yepa cãã Dios cã carotirore bairo cabaipẽe cã cacũrĩquẽ niña. Ati umurecõo, ati yepa cãã ãpeticoagaro cã cabairotirore bairo yua. Peero mena yasigaro ati umurecõo, ati yepa mena yua. Dios camasãrẽ cã caĩñabeseri rãmu caãno majũ ti peero pũame ati yepa nipetiropare joerepeticoagaro. Ti rãmu caãno Diore catũgousaetana cãã yasicoagarãma.

⁸ Bairi yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, atiere masiriteticõãña: Marĩ Quetiupaũ Jesucristo patowãcãetĩñami. Cũrã, jĩcã rãmu pũame mil cãmarĩ netõbauya. Mil cãmarĩ majũ jĩcã rãmurẽ bairo etabauya. ⁹ Mai, marĩ Quetiupaũ pũame caroa wãme cã caãtipẽere cã caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ átiewpũecũ mee baiyami. “¿Dopẽĩ tãmurĩ cã tunuapẽriyatĩ Jesús?” i busũnucũñama jĩcããrã camasã. Bairo na caĩbusũnucũmiatacããrẽ, bairo pũame roque boyami Dios: Mujãã nipetiro Jesucristore tũgousari bero cã yarã mujãã caãnipẽere boyami. Bairi patowãcãrĩcãrõ mano caroaro iñajocõãcũ baiyami. Mujãã cotei átiyami. Dios pũame ni jĩcãũ ùcũ cã cayasirore boetiyami. Nipetiro camasã na carorije wapare yaparuari cãrẽ na cajẽnirõ boyami. Bairo jẽnirĩ bero yua, cã yarã majũ na caãnorẽ boocotei baiyami.

¹⁰ Bairi tunu marĩ Quetiupaũ cã caãtipã rãmurẽ marĩ quetibũjuetiyami. “Ti rãmu majũ yũ etagu,” ietĩñami. Bairi cayajari majõcũ cã caetatore bairo marĩ camasãetĩ rãmu ùno majũ etagami ati yepãpũe. Ti rãmu cã caetari rãmu pũame bũtioro acorije busũguro. Tocãrõã yua ati umurecõo yasicoagaro. Ati yepa cãã ãpeticoagaro. Nocãrõ caãniẽpũ cãrõ nipetirije ãpeticoagaro. Manigaro yua ati yepa.

¹¹ Tore bairo Dios ati umurecõore cã caãtiyasiopeere tũgoñarĩ mujãã pũame cã caquetibũcũrĩquẽrẽ caroaro mujãã catũgousacõã ninucũrõ boya. ¡Caroarã cañurã majũ mujãã caãnicotero boya, Dios cã carotirore bairo! ¹² Dios cã catunuetari rãmu caãno caroaro mujãã ãnicoteyugarã. Bairi tunu cã carotirore bairo caroaro ása, tãmurĩ nemo cã tunuatĩo joroque ãrã. Ti rãmu caãno ati umurecõo pũame ãyasipeticoagaro. Nocãrõ caãniẽpũ cãrõ nipetirije ãrepeticoagaro. ¹³ Torena, marĩ roque cawãma umurecõo, cawãma yepare coterã marĩ baiya. Marĩ Pacũ pũame, “Ti umurecõore rocari bero, ape umurecõo yũ qũĩenogu tunu. Topũ nigarãma yũ yarã,” cã caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cã caãtipẽere cayurã ãnirĩ marĩ uwietigarã ti rãmu caetaro. Cawãma umurecõo pũame cañurĩ umurecõo caroaro jeto ãna umurecõo nigaro.

¹⁴ Bairi yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, marĩ Quetiupaũ cã catunuetaparo jũgoye caroaro caroa wãmerẽ marĩ átĩcõã ninucũgarã. Ñe ùnie wapa cacũgoena, cañurã, caroaro yerijõrõ caãnimasĩrã majũrẽ marĩ etari cã useanio joroque caroaro marĩ átĩnigarã cã jũgoye mai. ¹⁵ Tũgopeoya: Marĩ Quetiupaũ patowãcãrĩcãrõ mano marĩ cã cacoteata, marĩ cã canetõpẽere cotei átiyami. Nipetiro marĩ canetõpetirore borĩ cotei átiyami. Ato yũ caquetibũjurore bairoa mujãã quetibũjũ woajoyupi marĩ yau Pablo cawãmesucũ cãã. Marĩ Pacũ Dios, cã camasĩõrĩjẽ jũgori tore bairo i quetibũjũ woajoyupi marĩ yau Pablo. ¹⁶ Tocãnacã cartapua tore bairo Pablo cãã mujããrẽ i quetibũjũ woajonucũñami. Bairopua, jĩcã wãmerĩ cã caquetibũjuriẽ masĩriyo jãñunucũña, bueata. Bairi aperrã camasã catũgomasĩena, Dios mena catũgoñatutuaũjũgomasĩena pũame cariape tũgoetiyama. Bairo tũgomasĩetĩrĩ yua, Pablo yaye quetire quetibũjũ mawijocõãnucũñama. Tore bairo átinucũñama nipetirije Dios yaye cã caquetibũcũrĩquẽrẽ. Tie wapa popiye na baio joroque na átĩgami marĩ Pacũ Dios.

¹⁷ Bairi yũ bairãrẽ bairo caãna yũ camairã, merẽ atiere caroaro majũ mujãã masĩña yũ caquetibũjuriẽ. Bairi caroaro tũgoñamasĩña. Maijũgoya mujãã yerire. Mujããpũ caĩtorã na caĩquetibũjuriẽ mujãã tũgousare. Narẽ mujãã itoecore carorã na caquetibũjuriẽ. Diore catũgousarã nimirãcãã, yasĩriqũe macããjẽrẽ mujãã tũgousare. ¹⁸ Bairo pũame roque ása: Marĩ Quetiupaũ, marĩrẽ canetõõrĩcũ Jesucristore jõjãñurõ nemorõ cã camasĩnẽmopẽe niña mujããrẽ nipetiri wãme cã camasã cutĩãnierẽ. Tunu bairoa nemojãñurõ ãmeo mainemoña. Bairi yua, cãrẽ marĩ cabasapeorije petietigaro. ãme, ape rãmu cããrẽ nicõã ninucũgaro. Bairoa to baiãto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Primera Carta de SAN JUAN

La palabra de vida

¹ Atie mujäärē jāā caquetibujwoatujopee marī Quetiupau Jesús yaye, caroa queti niña. Cū puame tirūmupua ati yepa cañiparo jūgoyepua merē cañijūgoatācu niñami. Jāā puame Jesucristo ati yepapu etari, cū caquetibujuriquere jāā tūgowu. Bairi tunu jāā majūpua jāā caapee mena cū jāā īñawū. Bairi cūrē jāā masījāñuñā. Bairo cūrē camasīrā ānirī, tie jāā catūgoriquere, bairi tunu jāā caññarīqūē cūrē mujāā quetibujwoatujoorā jāā ātiya. Tie jāā caquetibujorije puame atore bairo niña: Jesucristo, marī yeri marī cacatiānipeere cajomasī majū niñami. Tiere quetibujwoatujoorā jāā ātiya. ² Cū puame ati yepapu buiaetayupi. Cūrē jāā īñawū. Cū yaye caroa queti cūrē jāā tūgowu. Tie quetire tūgori bero, merē aperā camasārē jāā quetibujnetōōwū. Bairi mujāā cūrē jāā quetibujyua cū yaye queti, atie, yeri capetietie macāājērē. Mai, Jesús puame Dios cū pacu tapu āñupī. Āmerē yua, ati yutea cañnorē ati umurecōopu etawī. ³ Bairi tie jāā caññarīqūē, jāā catūgoriquere mujäärē jāā quetibujjoya, jāā mena jīcārōrē bairo mujāā cūā mujāā cañnimasīpare bairo īrā. Marī Pacu Dios mena, bairi cū macū Jesucristo mena jāā cañnorēā bairo mujāā cūā na mena mujāā cañnorē jāā boya. ⁴ Torena, mujäärē jāā ī quetibujwoajoyā, Dios mena marī causeanirījē ñe ūnie rusaeto cañnipetipare bairo īrā.

Dios es luz

⁵ Atore bairo niña atie queti Jesucristo jāārē cū caquetibujucūrīqūē. Tiere mujäärē quetibujyua yu ātiya āmerē: Cabusurijere bairo caācū cañuñ niñami Dios. Bairo Dios canaitīārōpu caāmei ānirī carorije ūnie caāpei majū niñami. ⁶ Tunu apeyera, “Marī Pacu Dios yarā jāā āniña,” Īmirācūā, canaitīārōpu caāna rorije caānarē bairo marī caātiāmata, cañtopairārē bairo marī ānibujiorā. Marī caātiānie cūā cawapa manierē bairo tuabujioro. ⁷ Bairi marī cūā caroaro cabusurore bairo caācū Dios cū cañnorēā bairo carorijere caāperā marī caāmata, Dios yarā jīcā majārē bairo caāna majū marī ānigarā. Caroaro marī āmeo ātiānimasīgarā. Cū macū Jesucristo rīī jūgori nipetiri wāme marī carorije wapare cū canetōōricārā marī ānigarā.

⁸ Tunu apeyera, “Yua, carorije wapa cacūgoecu cañuñ majū yu āniña,” marī caīata, marī majūā marī yerire marī ītoya. Bairo marī caīata, Dios yaye queti cariape macāājērē marī cūgoetiya marī yeripure. ⁹ Bairi roro marī caātajere Dios mena marī catūgoñaqūēnorō ñuñā. Bairo cū mena tūgoñaqūēnorō bero, cūrē marī cajēnirō pugani cārō tūgoñarīcārō mano atore bairo marī ī masīña: “Dios puame caroaro cariape marī ātigumi. Marī carorije wapare masiriyobojagumi. Tocānacā wāme carorije wapa marī cacūgorijere marī cosebojagumi Dios marī yeripure,” marī ī masīña. ¹⁰ Tunu bairoa, “Carorije wāme caātiñaena majū jāā āniña,” marī caīata cūrē, cañtopaire bairo caācū cū ānio joroque marī ātibujiorā Diore. Bairo caāna ānirī Dios yaye quetire caboetinetōmajūcōārārē bairo marī tuabujiorā yua.

2

Cristo, nuestro abogado

¹ Yu yarā, yu pūnaarē bairo caāna atie caroa quetire mujāā yu quetibujwoajoyā, carorije āperā mujāā cañnipare bairo ī. Bairo yu caquetibujurijere tūgomirācūā, jīcārā roro na caāpata, Dios macū Jesús cariape caācu cañuñ cū na jēniāto. Jesús puame marī Quetiupau Diopure marīrē caquetibujnetōōbojagu, cajuñī majū niñami. ² Cū puame riawī yucupāipū, marī carorije wapare netōōbojagu. Marī yaye wapa jeto meerē netōōbojamasīñami. Nipetiro ati yepa macāāna cūrē catūgousari majā cūrē na netōōbojamasīñami Jesús.

³ Dios cū caātiroticūrīqūērē tie caātirotire bairo marī caāpata, pugani tūgoñanemorīcārō mano merē marī masīgarā cū yarā marī caānierē. ⁴ Aperā jīcārā, “Dios yarā majū jāā āniña,” Ībusmirācūā, Dios cū caātiroticūrīqūērē jīcārō tūni na caāpericōāta, cañtopairā majū niñāna. Na yeripure caroa, cariape macāājē maniña. ⁵ Apei, ni jīcāwū ūcū puame caroaro cariape Dios yaye busuriquere cū catūgousaata, ñe ūnie rusaricaro mano caroaro Diore camaimasī majū tuayami. Bairo marī caāpata, Dios mena jīcā majārē bairo marī ānigarā. ⁶ “Yua, Dios yu cū mena jīcā majōcure bairo caācū yu āniña,” caī puame Dios cū caborore bairo, marī Quetiupau Jesucristo cū caānimasīrīcārōrēā bairo cū caāno ñuñā.

El nuevo mandamiento

⁷ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, atie roticūrīqūē yu cawoatujoorije ape wāme cawāma wāme mee niña. Cañnijūgoripapua mujāā catūgōjūgorique Dios yaye queti niña. Atie

roticūrīqūē cabucu macāājē, merē mujāā catūgojūgorique quetia niña. Apeye mee niña. ⁸ Cabaimiatacāārē tunu atie pñame mujāārē yu cawoatujorije roticūrīqūē, cawāma wāmerē bairo niña. Bairi tie roticūrīqūē cariape macāājērē Jesucristorea bairo mujāā cūā tiere mujāā átimasīña, āmeo mairīqūē macāājērē. Bairo marī caāmeomairō, canaitīārōpu caānarē bairo marī caānie manigarō. Dios yaye caroaro cabusumajūrījē caāno, cabusuropu caānarē bairo caāna majū marī ānigarā yua.

⁹ Bairi ni jīcāū ūcū, “Yña, Dios yau cabusuropu caācū carorije caāpei yu āniña,” caī nimicūā, cū yaure roro cū caasiaīñateata, canaitīārōpu mai caācūrē bairo tuacōāñami. ¹⁰ Apei pñame caroaro mairīqūē mena cū yaure caīñau roque, cabusuropu caācū Dios cū caborore bairo caācu niñami. Bairo caācu ānirī pñani cārō tunu carorije macāājērē ātinemogaetiayami. ¹¹ Apei, cū yaure caīñateri majōcu roque canaitīārōpu caāna, carorijere caāna na caātiere bairo carorijere caācu ānirī canaitīārōpu caāniñesēāūrē bairo niñami. Bairo caācū ānirī cacaapee iñacūrē bairo cū caātōre masīēcū āñesēānucūñami rorije cū caātie jūgori yua.

¹² Yu pñaarē bairo caāna, mujāārē yu woajoya atiere: Dios, cū macū Jesús yucapāīru cū cariarique jūgori, mujāā carorije wapare cū camasiriyobaricarā mujāā cūā mujāā caānoi, atiere mujāā yu woajoya. ¹³ Mujāā, cabutoa capacua, mujāārē yu woajoya atie quetire, tirāmupua atī yepa camanopua merē caānijūgoricure mujāā camasirīqūē jūgori. Mujāā cawāmarā cūārē mujāā yu woajoya, wātī cañuecū majūrē cū mujāā catūgopeoeto jūgori.

¹⁴ Mujāā, yu pñaarē bairo caāna cūārē mujāā yu woajoya, Dios marī Pacu yarā, cūrē camasirā mujāā caānoi. Mujāā, capacua cabutoa cūārē mujāā yu woajoya atie quetire, tirāmupua atī yepa camanopua merē caānijūgoricure mujāā camasirīqūē jūgori. Mujāā, cawāmarā cūārē mujāā yu woajoya, yeri tutuarā caāna ānirī Dios yaye quetire mujāā yeripu caroaro Dios mena mujāā catūgoñatutuānie jūgori. Tunu bairoa wātī cañuecū majūrē cū mujāā catūgopeoeto jūgori mujāā yu woajoya.

¹⁵ Ati ūmurecōo macāājērē caīñamainetōrārē bairo baieticōāña. Ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū atī ūmurecōo macāājērē cū caīñamainetōata, Dios marī Pacu majūrē camaīecū niñami. ¹⁶ Nipetiri wāme atī ūmurecōo macāājē camasā na caīñaborije pñame Dios cū cajorije mee niña. Ati ūmurecōo macāājē majū roque niña. Ati wāmerē atī ūmurecōo macāāna pñame bonucūñama: Roro camasā na rupau caborore bairo na caātigarijere ātinucūñama. Aperā na cacūgorijere butōro bori tiere iñaugonucūñama camasā. Aperā cūā atī ūmurecōo macāājē pairo cawapacūtiere bonetōnucūñama. ¹⁷ Bairi atī ūmurecōo macāāna camasā atī ūmurecōo macāājē capetirorea bairo cayasirārē bairo tuayama, roro na caātigarije jūgori. Dios cū caborore bairo jeto caroaro cariape caātiācū pñame roque tocānacā rūmua caānicōāninucūpu majū tuayami.

La verdad y la mentira

¹⁸ Yu pñaarē bairo caāna, atī yutea catasari yutea niña. Ati ūmurecōo petigaro baiya. Bairo capetiparo jūgoye caānoi, jīcāū Jesucristore cateeri majōcu cū caātiere mujāā tūgoyupa. Bairo jīcāū cū caātiere mujāā catūgomiatacūārē, āmerē capāārā majū niñama Jesucristore cateerā. Bairo na cabairōi, “Ati ūmurecōo petigaro baiya,” marī ī masīña āmerē. ¹⁹ Jesucristore cateeri majā pñame marī mena macāāna jīcāārā nimirūpā. Bairo baimirācūā, cariape majūrā marī yarā mee āñupā. Marī yarā marīrē bairo Dios mena macāāna na caāmata, marī mena ānibujorāma. Bairo na cabairo iñarī, atore bairo na marī ī masīña: “Marī mena caānana nimirācūā, marī mena macāāna jīcāū pñaarē bairo caāna mee āñupā,” marī ī masīña yua.

²⁰ Marī Quetiupau Jesucristo, cū yeri, Espiritu Santo majūrē mujāā joyupi. Bairi nipetiro mujāā Espiritu Santo cū camasirōijērē cacūgorā jeto mujāā āniña. ²¹ Dios yaye cariape macāājērē mujāā camasīto jūgori mee mujāārē yu woajoya. Tiere mujāā camasirō jūgori roque mujāā yu quetibūju woajoya. Merē atore bairo mujāā ī masīña: “Caītopairā na caīrījē mee niña atie queti. Dios cariape caācū yaye queti roque niña,” mujāā ī masīña. ²² Caītopai pñame atore bairo niñami: Jesucristo, Dios macū, Dios cū cajoricure, “Jesús, Mesías mee niñami,” ī busunucūñami. Bairo caībusunucū pñame Jesucristore cateere bairo caācū niñami. Bairo cūrē cateerī ānirī, Dios, Jesús pacu cūārē caboecure bairo tuayami. ²³ Ni jīcāū ūcū Jesure caīñatei cū caāmata, Jesús pacu Dios cūārē caīñatei, cū mena macāācū mee niñami. Apei, “Cūā niñami Jesús marīrē canetōōrīcū,” cariape Jesure caībusunucū pñame roque, cū pacu Dios yau, jīcārōrē bairo caācū niñami.

²⁴ Torena, mujāā pñame tirāmupua caroa queti Dios yaye mujāā catūgojūgoriquere jānaeticōāña. Mujāā yeripu tiere tūgoñacōā ninucūña. Bairo Dios yaye queti mujāā catūgojūgorique mujāā yeripu caānicōāninucūata, Dios, bairi cū macū Jesucristo mena jīcārōrē bairo caāna mujāā ānigarā. ²⁵ Bairi, “Jesucristo, cū caīcūrīcārōrēā bairo cariape marī jogūmi yeri capetietie majūrē,” marī ī masīña yua.

²⁶ Apeṛã roro mujããrê caĩtopari majã na caatĩparo jũgoye mujãã quetibũju woajou yu átiya, narê mujãã caĩtoecoetiparore bairo i. ²⁷ Bairãpua, mujãã Jesucristo cã cajoricu Espĩritu Santo Dios Yeri majũrê mujãã cãgoya mujãã yeripũ. Espĩritu Santo puame mujãã cã camasiõrõ jũgori nipetiro caroa wãme macããjê jetore mujãã átiãnimasĩnucũña. Espĩritu Santo cã cabuerije cariape macããjê niña. Caĩtopairã na caquetibũjũnucũrĩjêrê bairo mee niña. Bairi Espĩritu Santo mujããrê cã camasiõrõ jũgori apeṛã mujãã na cabuepere mujãã macããtĩña. Torena, mujãã puame Jesucristo mena macããna ãnirĩ Espĩritu Santo mujãã cã caĩquetibũjũricarore bairo jeto caroa macããjêrê áticõã ninucũña.

²⁸ Tunu bairoa yu pũnaarê bairo caãna, Jesucristo mena jĩcãũ pũnaarê bairo ãnicõãña. Bairo marĩ caãmata, Jesucristo ati yepapũ nemo cã caetarore tũgoñatutuarique mena, tũgoñaboboricaro mano cã marĩ cotegarã. ²⁹ Merê atore bairo mujãã masĩña: “Jesucristo caroaro cariape caãcu caĩũũ majũ niñami. Tunu bairo nipetiro camasã caroa macããjê caĩũrĩjêrê caãna, Dios yarã cã pũnaarê bairo caãna niñama,” mujãã i masĩña.

3

Hijos de Dios

¹ Nocãrõ majũ marĩ cã maiñati marĩ Pacu Dios. Bairo marĩrê camai ãnirĩ, “Yu pũnaa,” marĩ ãnucũñami. Bairi cã pũnaa majũ marĩ ãniña. Apeṛã ati umurecõ macããna camasã Dios pũnaa marĩ caãnierê masĩetĩñama, Dios, marĩ Pacu cããrê camasiõna ãnirĩ. ² Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna yu camairã merê Dios yarã cã pũnaa majũ marĩ ãniña yua. Bairo ãnimirãcãũ, cabero marĩ cabaípee nipetirijere marĩ masĩpeyoetiya mai. Bairãpua, atore bairo marĩ masĩña: Jesucristo ati yepapũ nemo cã cabauetaro caãno, cã yarã cãrê bairo caãna majũ marĩ ãnigarã. Bairi Jesús ati yepapũ cã caetaro, cã marĩ ãnamajũcõãgarã, caãnimajũrê bairo cã caãno yua. ³ Nipetiro atie cabaípee mena catũgoñatutucotei puame roque cã majũã cã carorije wapare coseire bairo átiyami. Jesucristo ñe ãnie camãcũ caĩũũ cã caãnorẽã bairo, cã cãũ ñe ãnie wapa mãcũ caroaũ tuayami yua.

⁴ Nipetiro carori wãmerê caãna Dios cã carotirijere cabaibotiorã niñama. Bairi carori wãme jetore átiãninucũñama. ⁵ Merê caroaro mujãã masĩña atiere: Marĩ carorije wapare netõõũ acũ asũpi Jesucristo ati yepapũre. Jesucristo puame ñe ãnie carorijere caãpei majũ niñami. ⁶ Bairi ni jĩcãũ ãcũ Jesucristo mena jĩcãrõrê bairo caãcũ cã yaye quetire cariape catũgocõãninucũũ puame carorijere áperiyami. Apeṛã carorijere caãticõãninucũã puame roque Jesucristore camasiõna majũ niñama. ⁷ Yu pũnaarê bairo caãna ni jĩcãũ ãcũ mujããrê qũĩtoeticõãto. Ni jĩcãũ ãcũ caroaro cariape macããjê jetore caãtiãnimasĩ cã caãmata, caĩũũ caroaũ niñami Dios cã caĩñajoro. Marĩ Quetiupau Jesús cariape caãcu caĩũũ cã caãnorẽã bairo cã cãã cariape caãcu caĩũũ niñami. ⁸ Carori wãme jetore bairoa caãticõãninucũũ puame roque wãtĩ yau cã carotirijere caãcu majũ niñami. Wãtĩ roque ati umurecõ caãñijũgoripapũna carorijere caãtijũgoricu majũ niñami. Bairua, merê asũpi Dios macũ Jesucristo ati yepapũre, wãtĩ roro cã caãtiere yasiorẽi acũ.

⁹ Jĩcãũ Dios yaye quetire caãtũgousau, cã macũrê bairo caãcũ puame cawãma yeri pũna Dios cã cajoriquere cãgoyami. Bairo cacũgoũ ãnirĩ carori wãmerê átiãmerĩnucũñami. Bairo Dios macũ ãnirĩ carorije macããjêrê átigaetiayami. ¹⁰ Bairi yua, atore bairo marĩ i tũgoñamasĩña: “Nipetiro carorije macããjêrê caãti majã wãtĩ cã carotirijere caãna cã pũnaarê bairo caãna niñama. Apeṛã caroa macããjêrê caãna puame roque Dios yarã cã caĩñabesericarã, cã pũnaa majũ niñama,” marĩ i tũgoñamasĩña. Bairi ni jĩcãũ ãcũ caroa macããjêrê caãpei cã yauẽ bairo caãcũrê camaiecũ Dios yau mee niñami.

Amémos unos a otros

¹¹ Atoṛe bairo Jesús yaye quetire mujãã tũgojũgoyupa caãni jũgoripapũna: “Tocãnacãũpua ãmeo maiña. Ámeo juãtinemoña Dios cã caborore bairo mujãã majũ,” mujããrê i quetibũjũyupa. ¹² Apei Caĩn ãnacũrê bairo marĩ baeticõãrõã marĩã. Cã, Caĩn ãnacũ puame caĩũecũ wãtĩ yau majũ ãniñaũpũ. Cã bai Abel cawãmecucure cã pajããrocacõãñaũpũ. Bairi apeĩ jĩcãũ atore bairo i jẽniñabujoumi: “¿Dopẽi cã bai Abere cã pajããũpũ?” Atoṛe bairo baiyupa: Caĩn cã caãtaje carorije ãũupã. Cã bai cã caãtaje puame caroa macããjê ãũupã. Bairi cã pajããrocacõãñaũpũ Caĩn Abere.

¹³ Yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, tũgoñamani ápericõãña ati umurecõ macããna Diore camasiõna mujããrê na caĩñaterijere. ¹⁴ Marĩ roque yasiricaropũ caãñibujoricarã nimirãcãũ, tunu cacatirã majũ caãnarê bairo marĩ ãniña. Tore bairo marĩ masĩña tocãnacãũpũrea marĩ yarãrê marĩ caãmeomairĩjê jũgori. Cã yarãrê camaimasiõcũ puame cayasiricure bairo caãcũ riaricaropũ caãpũre bairo niñami. ¹⁵ Tocãnacãũpua na yarã camasãrê cateeri majã puame pajããrĩ majã wapanarê bairo caãna niñama. Na ãna pajããrĩ majã yeri capetietiere na majũã cãgomasiõtĩñama. Merê tiere caroaro mujãã masĩña. ¹⁶ Jesucristo marĩrê camainetõũ ãnirĩ yucapãipũ riayupi. Tie jũgori cariape merê marĩ masĩña ãmeo mairĩqũẽ

majū macāājērē. Bairi Jesucristo marīrē cū caīñamairīcārōrē bairo marī cūā marī yarā camasārē āmeo mairōtiya. ¹⁷ Capee cacūgori majōcu, ñe ñnie carūsaeccu pñame cū yau cabopacaure ññamicūā, cūrē cajuātīnemocē, cū yaure camaiecū tuacōññami. Dios cū cajorije āmeo mairīqūērē cūgoetiya mi cū yeri cū catūgoñarījēpure. ¹⁸ Yū pñnaarē bairo caāna, marī caāmeomairījē marī risero marī caībusurije jeto mee to āmarō. “Mujāārē jāā juātigarā,” marī caīata, marī caībusurorea bairo marī caātiyaparoro ññña. Cariapea marī caībusurorea bairo marī caātie to caāno ññña.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Tore bairo marī caātiāmata, “Dios yarā cariape macāājērē caāna majū marī ānigarā,” marī ī masīña. Bairi yua, pñgani cārō tūgoñarīcārō mano Dios marīrē cū canetōōpeere marī tūgoñña. Dios cū caīñajoro. ²⁰ Tunu apeyera marī yeri marī catūgoñarījēpu. “Yua, yu caboro yu baiya,” marī yeri caībusujārō jūgori capee wāme marī catūgoñna, Dios tiere masī peyocōññami. Dios pñame nocārō camasī ānirī netōjāñurō masīñami nipetirī wāme marī yeri catūgoñarījērē. ²¹ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna yū camairā carorije macāājērē caāperā marī caāno bero caāmata, “Cabui māna marī āñña,” tūgoñatutuarique mena marī yeripu marī ī masīña Dios cū caīñajoro. ²² Marī pñame cū caroticūrīqūērē marī tūgousaya. Tunu bairoa caroa macāājē Dios cū caīñajesorije jeto marī ātinucūña. Bairi Dios pñame nipetirī wāme cūrē marī cajēnirī wāmerē marī jogumi. ²³ Mai, Dios cū caroticūrīqūē pñame atore bairo ñña: “Dios macū Jesucristore cū tūgousaya. Tunu Jesucristo mujāārē cū camairotiricarore bairo mujāā cūā mujāā majū āmeo maiña,” ī quetibujuya tie cū caroticūrīqūē. ²⁴ Dios tore bairo cū caātiroticūrīqūērē caāna Dios yarā ñññama. Dios cūā na mena nicōññami na yeripu. Bairo cū caānoi, “Dios marī yeripu ñññami,” marī ī masīña, cū Yeri Espīritu Santo marī cū cajoricu marī yeripu cū caāno jūgori.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

¹ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, yū camairā, cariape tūgoeticōñña aperā, “Dios yarā jāā āñña,” ñmirācūā ricaati na caquetibujyata. Espīritu Santo na yeripu na cacūgoeticōñña, na tūgousaeticōñña. “¿Cariape na quetibujyati?” ĩrā, na caīrjērē caroaro tūgobeseya. Ati āmurecōre capāārā ñññama caītopairā. “Dios yaye quetire jāā cūā jāā quetibujyaya,” ñmirācūā, wātī yaye macāājē pñamerē quetibujarā ātiyama. ² Bairo na caīquetibujurijere caroaro mujāā catūgobesemañata, cariapea, “Ānoa Dios yaye meerē quetibujyama,” mujāā ī masīgarā. Bairi jīcāū ūcū, “Cariapea Jesucristo marīrēā bairo ati rupau cacūgonu ati yepapu etayupi,” caīquetibujymasī roque Espīritu Santo Dios Yeri majūrē cacūgonu ñññami. ³ Tore bairo caīquetibujymasīcū pñame Espīritu Santo Dios Yeri majūrē cacūgoecu ñññami. Wātī, Jesucristore cateeri majōcō yeri majūrē cacūgonu ñññami. Merē tirāmupū mujāā tūgoyupa Jesucristore cateerā ricaati yeri catūgoñarā na caetapeere. Bairi merē etamajūcōññama ati yepapure wātī yarā caītopairī majā.

⁴ Yū pñnaarē bairo caāna, mujāā roque Dios yarā mujāā āñña. Caītopairā na caquetibujurijere mujāā tūgousaetiya. Na netōrō cayeritutuarā mujāā āñña. Mujāā roque, caītopairā ati āmurecō macāāna na yeripu na cacūgonu netōjāñurō catutuanu Espīritu Santo majūrē cacūgorā mujāā āñña. ⁵ Na pñame ati āmurecō macāāna ñññama. Bairo caāna ānirī ati āmurecō macāājērē quetibujñuncūñama. Na caīrjērē caroaro tūgousanucūñama camasā aperā ati āmurecō macāāna ūna, Dios yarā caāmerā ānirī. ⁶ Marī roque Dios yarā, cūtu macāāna marī āñña. Bairi Diore camasī pñame marī caquetibujurijere caroaro tūgousanucūñami. Apei Diore camasīcū pñame marī caquetibujurijere tūgousagaetiya mi. Tore bairo na cabairijere ñññarā, atore bairo marī ī masīña: “Ānoa caroa yeri cutaje Dios cū cajorije cariape macāājērē quetibujyama. Ānoa aperā pñame, caītopairā wātī yeri pñna cacūgorā ñññama,” marī ī tūgoñā besemasīña.

Dios es amor

⁷ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna yū camairā āmeo mairīqūē cañurījē Dios cū cajorije ñña. Bairi tocānacāupua nipetiro caāmeomaiparā marī āñña marī yarārē. Nipe-tiro caāmeomaimasīrī majā Diore camasīrā cū pñnaarē bairo caāna ñññama. ⁸ Dios, maimasīrīqūērē cajomasī cū caāno jūgori marī caāmeomaimasīrījē baimasīña. Bairi ni ūcū cū yaure camaimasīcū pñame Diore camasīcū ñññami. ⁹ Merē marī masīña Dios marīrē cū camairījērē. Tiere marī masī joroque ī, ati yepapu cū joyupi, cū macū jīcāūā caācūrē. Cū jūgori marī nipetiro Dios yarā yeri capetietiere marī cacūgoparore bairo ī, ati yepapu cū joyupi. ¹⁰ Tūgoya mai. Cariape mairīqūē caānimajūrījē ati wāmerē bairo ñña: Marī pñame Diore cū marī camajūgoro mee, cū pñame jīcā ñgōā marī mairī, cū macū jīcāūā caācūrē

cū joyupi ati yepapū. Bairo ati yepapūre etari bero yua, roro popiye tāmuorī yucapāipū cū cariarique jūgori carorije wapa cacūgoenarē bairo marī tuao joroque marī āsupi.

¹¹ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, yu camairā, tore bairo marīrē Dios cū camairīqūē to caāmata, marī cāā marī yarārē caāmeomaiparā marī āniña. Marī yarārē āmeo juātinemorotiya. ¹² Ni jīcāū ūcū Diore iññaecūmi. Bairo marī camasā, Diore caññaena nimirācūā, nipetiro marī yarārē marī caāmeomaia, Dios marī yeripū nicōāñami. Bairo marī mena cū caāno, caroaro netōjāñurō marī āmeo maimasīgarā. ¹³ Dios, Espiritu Santo marī cū cajoricū marī yeripū cū caāno jūgori, “Marī mena niñami Dios. Marīā cū yarā marī āniña,” marī ī tūgoñamasīcōāña. ¹⁴ Jāā majūpua jāā iñawū Jesure ati yepapū cū caāno. Bairo jāā puame cūrē caññarīcārā ānirī caānorē bairo cariape majū atore bairo jāā ī quetibūju masīña: “Cū macū Jesure cū joyupi cū pacū Dios, ati yepa macāāna na carorije wapare na netōdōgu,” jāā ī quetibūju masīña. ¹⁵ Bairi ni jīcāū ūcū Jesús Dios macū cū caānierē caānorē bairo cariape cū catūgoñamasīcōāta, Dios mena jīcārōrē bairo caācū niñami. Dios puame cūā cū mena nicōāñami.

¹⁶ Tore bairo cabaiāno jūgori, merē yua, marī masīña cariapea Dios marīrē cū camaiāninucūrjērē. Dios puame āmeo mairīqūē macāācū niñami. Bairi ni ūcū cū yarārē camaimasī, Dios yau majū niñami. Dios cūā cū mena nicōāñami. ¹⁷ Tore bairo marī caāmeoāto jūgori āmeo mairīqūērē nemojāñurō marī masīōgami Dios. Bairo marīrē cū camasīōrō yua, marī puame tūgoña uwirīcaro mano, tūgoñatutuarique mena camasārē cū caññabeseri rāmārē marī cotegarā. Marī puame ati yepapūre āna, Jesucristo marī Quetiupau cū caānatōrē bairo majūā marī āniña marī cūā. ¹⁸ Ni jīcāū ūcū Jesucristo cū camairīcārōrē bairo caroaro cariape jīcārō tūni cū yarārē cū camaimasīata, ñe ūnierē uwimasīētīñami. Bairi marī caāmeo maimasīrījē Dios cū cajorije caānoi, ñe ūnierē marī uwietiya, Dios cū caññabesepa rūmu caetaro cūārē. Ni jīcāū ūcū cū catūgoña uwiata, āmeo maimasīrīqūē nipetirijere jīcārō tūni cūgopetietiyami mai. Bairi uwitūgoñami.

¹⁹ Dios puame merē marīrē cajūgoypua marī majūgoypū. Bairi marī cūā Diore cū marī maiña. ²⁰ Ni jīcāū ūcū, “Yu roque Diore camai majū yu āniña,” īmicāā, cū yaure cū caññatecōāmata, cañtopai majū niñami. Bairi marī yau marī caññanucūrē marī camaieticōāta, nemojāñurō marī maimasīētībujiorā Dios marī caññaetīnucū roquere. ²¹ Jesucristo atore bairo marī ātiroticūwī: “Ni jīcāū ūcū Diore camai, cū yaure bairo caācū cūārē cū cū maiāto,” ī cūwī.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

¹ Bairi nipetiro Jesucristo mena tūgoñatutuari, “Jesucristo Mesías Dios cū cajon majū niñami,” caññā Dios yarā cū pūnaarē bairo caāna majū niñama. Bairi ni jīcāū ūcū aperā pacure cū camaiata, cū pūnaa cūārē na maimasīñami. Torea bairo marī Pacū Diore marī camaiata, cū yarā cū pūnaarē bairo caāna cūārē na marī maimasīña. ² Diore camairā ānirī marīrē cū caātirotirore bairo jeto marī caāpata, cū pūnaa cūārē na marī camairījērē marī masīcōāña. ³ Caroaro Diore marī camairījē puame Dios marī cū caātiroticūrīqūērē marī caātipeyomasīrījē niña. Bairopua Dios cū caātiroticūrīqūē popiye netōrō ātaje mee niña. ⁴ Bairi tocānacāūpua Dios yarā, cū pūnaarē bairo caāna puame ati ūmurecōo macāāna roro na caātiānierē iñajetīnetō nucācōāñama. Bairi yua, Dios mena marī catūgoñatutuario jūgori ati ūmurecōo macāāna cañtopairā, apeye ati ūmurecōo macāāñē carorije cūārē, nipetirore marī tūgoetīnetōnucācōāña. ⁵ Bairi apeī, “Jesús, Dios macū majūā niñami,” caānorē bairo cariape cañtūgousau puame ati ūmurecōo macāāna roro na caātiānierē iñajetīnetō nucācōāñami.

El testimonio acerca del hijo de Dios

⁶ Atie jūgori Jesucristo Dios macūrē bairo ati yepapū caatācū cū caānierē marī masīña: Juan oco mena cūrē cū cabautizaro cabairique, bairi yucapāipū rīau cū caññīqūē mena jūgori marī masīña Dios macū cū caānierē. Bairopua, oco jeto mee niña. Oco, cū rīī mena jūgori marī masīña. Espiritu Santo cūā torea bairo marī masīōñami. Cū puame cañtoecu cariape majū caquetībujumasī niñami. ⁷ Bairi tie itia wāme majū marī masīōña Jesucristo, Dios macū cū caānierē: ⁸ Espiritu Santo, bairo oco mena cū cabautizarique, bairi apeye yucapāipū cū cariarique mena cūārē torea bairo marī masīña Jesús Dios macū cū caānierē. Tie itia wāmepua cariape jīcārō tūni jīcārōrēā bairo marī quetibūju masīōña Jesús, Dios macū cū caānierē. ⁹ Bairāpua, camasā na cañquetībujurijere marī catūgousaro ñuña. Dios cū cañquetībujurije puame cū macū Jesús yaye quetire quetībujurique niña. Caññurjē majū niña. Bairi tie roquere netōjāñurō tūgousarotiya marī Pacū Dios cū cañquetībujurije caānimajūrījē caānoi. ¹⁰ Bairi ni jīcāū ūcū Dios macū Jesucristore cariape catūgousau cū yaye quetire cū majūā quetibūju masīñami cū yeripū. Diore cariape catūgoecu puame cañtopairi majōcure bairo tuayami, cū macū Jesús yaye quetībujurique quetire cariape cū catūgogeto jūgori.

¹¹ Tunu bairoa, atore bairo marí camasĩrõrê boyami Dios: Yeri capetietie marí cacũgopeere marí camasĩrõrê boyami. Cũ macũ jũgori tie cũ cajopeere marí camasĩrõ boyami. ¹² Bairi ni jĩcãũ ãcũ Jesucristo Dios macũ yãũ majũ cũ caãmata, merê yeri capetietiere cacũgoũ tuayami. Apei, Dios macũ Jesucristo yãũ mee caãcũ ɾũame roque, yeri capetietiere cacũgoesũ majũ tuayami.

Conclusión y consejos finales

¹³ Mũjãã, Dios macũ Jesucristore catũgoũsari majãrê yũ quetibũju woatujoya, merê yeri capetietie mũjãã cacũgorijere mũjãã camasĩparore bairo ĩ. ¹⁴ Dios marĩrê cũ caãtipeere caroaro cariapea marĩ tũgoña tutuacõãniña. Cũ jetore cariape cũ marĩ tũgomasiña. Bairi, “Dios caũũũ ãnirĩ cũ caborore bairo cãrê marĩ cajëniata, marĩ tũgogumi,” marĩ ĩ masĩña. ¹⁵ Tore bairo Diore marĩ cajënirõ cũ catũgorijere camasĩrã ãnirĩ, “Merê marĩ cajënirĩjêrê jogũmi Dios cũ caborore bairo,” marĩ ĩ tũgoñamasĩcõãña.

¹⁶ Mũjãã yãũ ãcũ jĩcãũ carori wãme cayasiránã na caãti wãme ãnie meerê cũ caãpata, Diore cũ jënirojaya. Bairo Diore mũjãã cajënirojaro, Dios ɾũame mũjãã yãure cũ yeri tũgoñawasoao joroque cũ átigumi, carori wãme cayasiránã na caãti wãme ãnie meerê cũ caãpata. Bairo ɾũa, apeye carorije cayasirãpãrã majũ marĩ ãnio joroque caãtie niña. Tie ãnierê caãcũ cũ caãmata roquere, “Diore cũ jënirojaya,” mũjããrê ñi masĩtëtiña. ¹⁷ Bairo ɾũa, nipetiro carori wãme marĩ caãtie, caũuetie niña. Cabaimiatacããrê, marĩ yasio joroque caãtimajũcõãrĩjê jĩcã wãmea niña.

¹⁸ Merê atore bairo marĩ masĩña: Dios yãũ ɾũame, Diore, cũ ɾacũre bairo cacũgoũ ãnirĩ carorijere áperiyami. Cũ macũ Jesucristo ɾũame cũ juãtinemoñami. Bairi wãti cũã jĩcãni ãno roro cũ bairo joroque cũ áperiyami Dios yãure. ¹⁹ Bairi tunu merê marĩ masĩña Dios yarã marĩ caãnierê. Tunu bairoa marĩ masĩña ati ɾũrecõo macããna nipetiro camasã wãti cũ camasĩrĩjê mena cũ carotirã na caãnierê. ²⁰ Apeye cũãrê atore bairo marĩ masĩña: Ati yerãɾũe asũpi Jesús, Dios macũ majũ. Cũ ɾacũ Dios cariape caãcãrê marĩ camasĩree tũgoñarĩqũe cũãrê marĩ joyupi. Bairi Diore cariapea cũ marĩ masĩña. Jesucristo cariape caãcũ mena jĩcãrõrê bairo caãna marĩ ãniña. Cãã niñami Dios caãnimajũũ, marĩrê yeri capetietiere cajõũ majũ. ²¹ Bairi yũ yarã, yũ ɾũnaarê bairo caãna, tũgoña masĩña. Maijũgoya mũjãã yerire. Apeã camasã na caĩroarã na jũgũẽã ãna yaye ricaati quetibũjũriquere mũjãã tũgoũsare.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoajorije.

Segunda Carta de SAN JUAN

La verdad y el amor

¹ Yú, cabucú camasí majú, mujáã, Dios ya poa macããna cù cabesericarê mujáã yu woajoya ati carta mena. Bairi aperã Dios ya poa macããna cañiparã cüãrê yu woajoya nipetiro, cañnorê bairo yu camairã majürê. Yu jeto mee baiɾua mujããrê yu maiña. Nipetiro aperã Dios yaye macããjê cariape quetire catügori majã cüã mujããrê maiñama. ² Mujããrê ñiñamaiña Jesucristo yeri pünarê cañnorê bairo marí yeripú jicãrõã marí cacügoro jügori. Ti yeri püna puame marí mena nicõã ninucügaro tocãnacã rümã. ³ Dios, marí Pacu majü, bairi Jesucristo cù macü mena caroa macããjê, caroare cù jonemoáto mujããrê. Bairi tunu cariape yerijõrõ ãmeo ññamairüqüê cüãrê mujãã cù jonemoáto.

⁴ Apeyera butiuro yu useaniña aperã jicããrã mujãã mena macããna caroaro cariape marí Pacu Dios cù cañnirotiuro bairo na caatiãnierê ññarí. ⁵ Bairi ãmerê, yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, yu camairã, marí nipetiro tocãnacãpu marí caãmeomairõ yu boya. Atie mujããrê yu caquetibujüwoatujorije ape wãme, cawãma wãme quetibujürique mee ñiña. Tirãmupua caãnijügoripua marí camasijügorique ñiña.

⁶ ãmeo mairüqüê puame atore bairo ãnajê cutaje ñiña: Dios marí caatiãnipeere cù caroticürüqüê cañrõrê bairo marí caãno ñiña. Tie Dios cù caroticürüqüêrê merê mujãã tügenyupa caãnijügoripua. Tie puame marí caãmeomaimasirjê mena marí caãnipeere átirotiyupa.

Los engañadores

⁷ Ati amarecõopure capããrã ãñiñesẽãñama camasãrê cañtoñesẽãrí majã. Na puame Jesucristo ati yeparu marirê bairo ati rupau cacügon majü cù caatãjere camasãrê na quetibujüetincüñama. Bairi ni ücú tore bairo cañquetibujüecu puame cañtopai, Jesucristo wapacu ücú majü ñiñami. ⁸ Bairi tügenõna masiña, caroaro mujãã caatiãnie wapa cañnipee to yasieticõãto ñrã. Tie mujãã caatiãnie wapa nipetirore jicãrõ tãni Dios cù cajopeere mujãã cacügogetiro roque ñiña.

⁹ Bairi ni jicãã ücú, “Jesucristo cù caquetibujürique netõjãñurõ caãnimajürjêrê yu masiña,” cañ puame Dios mena jicãrõrê bairo caãcú mee ñiñami. Apei, Jesucristo cù caquetibujürique bairo cariapea caquetibujü puame roque Dios mena, bairi cù macü mena cüãrê tügenatutuari caroaro ãnicõã masiñami. ¹⁰ Bairi, “Jesucristo cù caquetibujürique netõjãñurõ caãnimajürjêrê yu masiña,” cañbotiou ücú mujããrê cù caññau etaáta, caroaro mena cù bocá, cù jëñirí, mujãã ya wiipu cù qüñenocticõãña. ¹¹ Cù ücürê bocári, cajëñii puame, cù mena macããcú rorije cù caatiere cãrêã bairo caatiãcú tuabujüomí.

Palabras finales

¹² Bairopua, capee majü nimiña mujããrê yu caquetibujügarije. Cabaimiatacããrê, ati carta mena mujããrê yu quetibujü woatujogaetiya. Bairi mujããrê yu majüpu ññau etari, mujããrê yu quetibujügaya Dios yaye quetire. Bairo yu cabaiata, nipetiro caroaro ñe ünie rusaeto useanirõ marí ãñibujiorã.

¹³ Ato macããna Dios ya poa macããna, mujããrê bairo caãna mujãã yarã, Dios cù cabesericãrã mujãã ñurotijoyama.

Tocãrõã ñiña atie queti yu cawoajorije.

Tercera Carta de SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

¹ Yu, cabũcu camasĩ majũ, ati cartare mu yu woajoya, Gayo yu bapa caãnorẽ bairo yu camai majũũrẽ.

² Yu yaũ, yu baire bairo caãcũ, yu camai, atore bairo Diopũre mu yu jẽnibojaya: Dios cũ caĩñajoro caroaro mu caãnorẽã bairo nipetiri wãme caroaro mu caatiãni wãme jeto to ãmarõ. Bairi tunu riaye mácũ caroaro mu caãno cããrẽ yu boya. ³ Bũtioro yu tũgoĩña useaniaru jĩcããrã marĩ yarã atiri, Dios mena caroaro cariape mu catũgoĩñatutuacõãnierẽ yu na caquetibũjuro tũgori. ⁴ Netõjãñũrõ useanirĩqũẽ niña yũra, yu cabuerã yu pũnaarẽ bairo caãna Dios cũ caãnirotirore bairo cariape na caatiãnie quetire yu catũgoata.

⁵ Yu yaũ, yu baire bairo caãcũ, yu camai, caroaro nacũbugorique mena marĩ yarã aperãrẽ na mu qũẽnonucũñupã mu ya wiĩpure. Bairo jeto mu átiãninucũñupã aperopũ macããna mutũ caetarã quetibũjuri majãrẽ. ⁶ Bairi jãã cañubue neñarõpũ ãna, na cãã, “Bũtioro jããrẽ camai ãnirĩ caroaro jãã juátinucũñami Gayo,” i busũnucũñama murẽ. Bairi murẽ niña: Tunu na caetaro, na juátinemoña. Na cabopacarijere na joya, na caquetibũju ñesẽãmasĩnucũparore bairo i. Dios cũ caborore bairo na juátinemoña. ⁷ Na pũame Jesucristo yarã, cũ carotiricarã ãnirĩ cũ yaye quetire na bueñesẽãrãná bainucũñama aperopũ macããnarẽ. Bairo topũ Diore camasĩena watoarũ ãna, “Jããrẽ juátinemoña,” na i jẽniñesẽãtĩnucũñama. ⁸ Torena, marĩ pũame caroaro mena na marĩ juátinemoñarã, Jesucristo yaye queti cariape macããjẽrẽ na caquetibũju ñesẽãmasĩnucũparore bairo irã.

La mala conducta de Diótrufes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Mai, yu pũame jĩcã carta na yu woajomiwũ mutũ macããna Dios ya poa macããna ñubueri majãrẽ. Bairo yu caátimiatacããrẽ, Diótrufes pũame camasãrẽ cajũgobueri majã jãã caãnierẽ boetinucũñupĩ, camasãrẽ rotirique jetore caátinucũ ãnirĩ. ¹⁰ Bairi yu pũame mujãã tũpũ yu caetari rũmu caãno cũrẽ tutuaro mena cũ yu quetibũjugũ. Mai, cũ pũame cabũgoroa jããrẽ busũpai ñesẽãnucũñami. Yu pũame tie cũ caĩñesẽãrĩjẽ mena yu useaniẽtĩña. Aperã marĩ yarã cañubueñesẽãrĩ majãrẽ caroaro na qũẽnoetinucũñami. Tunu bairoa marĩ yarãrẽ, aperã ñubueri majã na ya wiĩpũ na na cacũgaata, narẽ cũrotietinucũñami Diótrufes. Tunu bairoa narẽ caqũẽnogarãrẽ na acurewiyo jobõãnucũñami. “Tore na tuaticõãto Dios ya poa macããna mena,” i, tore bairo átiãninucũñami.

¹¹ Bairi yu yaũ, yu baire bairo caãcũ, yu camai, atie carorije macããjẽ na caatiere iñajeeticõãña. Caroa macããjẽ jetore átiãninucũña. Caroa macããjẽrẽ caatiãninucũ pũame Dios mena jĩcãrõrẽ bairo caãcũ niñami. Apei, carorije macããjẽ jetore caãcũ pũame Diore camasĩecãrẽ bairo tuayami.

¹² Cabaimiatacããrẽ, apei Demetrio pũame caroaro átiãninucũñami. Nipetiro camasã, “Cañũ niñami Demetrio,” na caĩ ninucũñami. Bairi Dios cariape caãcũ cãã masĩñami caroaro Demetrio cũ caatiãnierẽ. Bairi jãã cãã cũ cabaiãnierẽ tũgorã, tiere jãã busũnucũña. Merẽ caroaro cariape mu cãã mu masĩña cũrẽ jãã caĩbusũnucũrĩjẽrẽ.

Palabras finales

¹³ Vaĩpũna, carpee mu yu quetibũjugamiña. Baimicãã, woatujoriquẽ mena murẽ yu quetibũjũjogaetiya. ¹⁴ Tãmurĩ murẽ ñiñagaya tunu. Bairo murẽ iñãũpũ roque, mu mena yu busũgu yu majũpũna atie queti caroa macããjẽrẽ.

¹⁵ Bairi caroa yericũtaje mu cũ jonemoãto Dios. Yu baparã mu ñurotijoyama. Bairi murẽ niña: Tocãnacãũpũna na ñuãto marĩ yarã to macããna.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoajorije.

Carta de SAN JUDAS

Saludo

¹ Yú, Judas cawámecucu Jesucristore paabojari majöcu Santiago bai, mujääre woajou yu átiya. Mujää, nipetiro marí Pacu Dios cü camairá cü cabesericarâ Jesucristo jügori caroaro cü caññaricãñugörâ majürê mujää yu woajoya. ² Yu yarâ, nemojãñurô mujää qũññamainemoáto marí Pacu Dios. Caroa yericutaje, caroaro ãnimasiriquêrê mujää cü jöñemoáto. Bütioro cü maiáto mujääre marí Pacu Dios.

Los que enseñan mentiras (2 Pe 2.1-7)

³ Yu bairärê bairo caãna, yu camairâ bütioro mujääre yu quetibuju woajoganucümiña caroa queti Dios marirê cü canetöríqũêrê. Bairi ámerê, “Tore bairo yure cawoajopee ãno,” í tũgoñamicüã, mujääre ape wãme woajou yu átiya. Bairi tutuaro mena ñiña mujääre: Cü yaye quetire jicãnia quetibujucücöã jãñásupi Dios cü ya poa macããna mena. Torena, mujää cüã cü yarâ ãñirí tiere jãnaeticöãña, popiye baimirãcüã. Tie queti puçani cãrô wasoamanigaro. ⁴ Bairi ámerê yua, cañtopairâ cariape caquetibujüena na caquetibujuriye jügori jicããrâ Dios mena tũgoñawêpãëtíñama. Na caboro carori wãmerê átinucüñama. Merê na ñna cañuenarê tirãmupãina Dios ya tutipure, “Popiye na bairo joroque na yu átiçu. Na yasio joroque na yu átiçu rorije na caátie wapa,” í jũgoyeticüñupí Dios. Na, camasã cañuena cañtopairâ majü ñiñama. Torena, na, cañuena puame Dios cañuu yaye quetire masimírãcüã, ricaati átiãñajê cutajere quetibuju ãninucüñama. Bairo ãñajê cutiri marí Quetiupau jicãã caãcã Jesucristore camasñenarê bairo majü bainucüñama.

⁵ Mujääre ñi quetibujunemoña tunu atiere merê mujää camasimiatacüãrê: Marí Quetiupau puame israelita majã Egipto yepapu cañarê cü cajewiyoro bero nipetiro cãrê catũgosaenarê na repeyocöãñupí. ⁶ Torea bairo ásupi Dios ángelea majã cüãrê cü carotirore bairo caátigaenarê. Bairo cãrê cabotiorã ãñirí Dios ture ámeñupã. Dios puame narê canaitiãröpu na joreyupi. “Topu na puame tocãnacã rãmua nicöã ninucügarãma caãnimajürí rãmü yu caññabeseri rãmü caetaro cüãrê. Popiye baigarãma na yaye wapa,” írí, topu na cüñupí marí Pacu Dios. ⁷ Na, ángelea majã cañuenarêã bairo baiyupa Sodoma, bairi Gomorra, bairi ti macããtu caãnimacãã macããna cüã. Roro átiãñupã. Na majü na rupau caborore bairo roro majü ámeo átiepeyupa. Carõmia mena átato ñnorêã, na majü caãmua roro ámeo átiepe nucüñañupã. Bairo na caátie jügori yua, Dios puame popiye na bairo joroque peero caüpetieti peero mena na joereyupi. Tore bairo cañuenarê Dios cü caátajere camasirã ãñirí atore bairo marí í tũgoñamasíña: “Tocãnacãñupurea popiye na bairo joroque na átiçumi Dios, narê bairo roro na caãpata,” marí í masíña.

⁸ Tie quetire masimírãcüã, camasiãna qũëguerocaropu cañarê bairo caãna ãñirí roro na rupau caborore bairo átinucüñama. Na majü na yerire royetunucüñama. Bairo caãna ãñirí marí Quetiupau cü carotimasirjêrê cabaibotiorãrê bairo ãninucüñama. Tunu bairoa roro na tutirenucüñama nocãrô catutuarã cabauena cüãrê. ⁹ Ángelea majã quetiupau Miguel cawámecucu roque cañtopairã netöörô carotimasí nimicüã, narê bairo rorije qũ busuesupi wãñrê. Mai, wãñ puame Moisés ãnacã rupaari ãñajêrê bori yua, Miguere busanetögamiñupí. Ti rãmü caãno Miguel puame roro qũ yuesupi wãñrê. Atore bairo jeto ññupí: “¡Yu Quetiupau Dios roque murê cü tutiáto!” ¹⁰ Aperã cañtopairi majã puame roque na caññãñetíê ñnie, Diotu macããjêrê roro ñbusuepenucüñama. Apeyera masiëtímirãcüã, waibutoa catũgoñaríqũê mãna na camasirörê bairo na camasirjê ñnie puamerê na majüã na rupau macããjê carorijere átinucüñama. Torena, na majüã yua, cayasiparãrê bairo tuanucüñama, roro na caátie jügori.

¹¹ ¡Roro bopacooro baigarãma cañtopairi majã! Na puame Caín ãnacü cü cabaiyarica wãmerê bairo na cüã roro bainucüñama. Tunu apei Balaam ãnacürê bairo dinero jetore cabonetörã ãñirí yua, Dios cü caborore bairo áperinucüñama. Tunu apei Coré ãnacürê bairo na quetiuparãrê na baibotionucüñama. Tore bairo na cabairije wapa jügori roro na baiyasio joroque na átiçumi Dios.

¹² Apeyera tunu Jesucristo cü cariarica rãmürê tũgoñarí marí yarâ mena mujää cabose rãmü qũënorô, cañtopairã cüã bobooro mujää mena neñanucüñama. Mujää cañubuerore na cüã neñanucüñama, cañuena nimirãcüã. Ti rãmü caãno yua, roro na caborore bairo uga, eti, nucübugoricaro mano useañirô bainucüñama. Na rupau jetore maijũgonucüñama. Tũgopeoya mai. Atore bairo ñiñama: Oco poari caocomanierê wíno capapujorore bairo ñiñama. Otericu, otei, tocãnacãnia caricajoetire bairo caãna ñiñama. Tii, caricamano jügori yua, tiire wããrí rocamasíñama camasã. Torea bairo cañtopairã cüã ñiñama. Dios yaye

caroare marí catägogamiatacããrê, di rûmu ùno marí quetibujætiyama. ¹³ Tunu bairoa, ria capairiya wîno jûgori tutuaro ocoturi caáto, jopo pairo cañuetie witinucûña. Caítopairã cãã jopo cawitirorea bairo roro bobooro na cañrîjê cañuetie witinucûña na risero na cañrîjê. Tunu bairoa ñocôã na caátîwãrê mawijiari capetieto nocãrô canaitfãrôpũ cayasirãnarê bairo niñma caítopairi majã cãã.

¹⁴ Enoc cawãmecũcũ ãnacũ, Adãn berore jîcã wãmo peti pũga pênirô cãnacãã tuti bero macããcũ ãnacũ cãã atore bairo í quetibujayayupi caítopairãrê Dios cũ caátipeere: “Marí Quetiupau capããrã ángelea majã miles netôrô cãrô majũ mena caacũre cũ ñiñajowu. ¹⁵ Nipetiro ati ãmurecõo macããnarê na ññabesei acũ baiwî. Cañuenarê na rei acũ majũ baiwî, na carorije wapa. Nipetiri wãme roro na caátie wapa, tunu bairoa roro caãna majũ ãnirî cãrê roro na caĩbasueperique wapa roro popiye na baio joroque na átigũ baiwî. Na, cañuenarê na rei acũ baiwî,” í quetibujayayupi Enoc ãnacũ Dios cũ camasîôrô jûgori. ¹⁶ Na, cañuena cariape tãgoetinucûñama. Nipetiri wãme marí quetiuparã na caquetibujarijere boetiri tiere nipetiro bũspainucûñama. Na rupau caborore bairo jeto bũtioro na caátie ùnierê bonucûñama. Tie ùnie jetore bũtioro macãnucûñama. Bairi yua, botiorique mena tutuaro, “Jãã, caãnimajũrã jãã ãniña,” í bũsnetõnucûñama camasãrê. Tunu aperã camasãrê netõjãñurô na Íroanucûñama, Ítori apeye na cacãgorije ùnierê borã.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Mujãã roque yũ bairãrê bairo caãna, yũ camairã narê bairo baieticõãña. Marí Quetiupau Jesucristo yarã apóstolea majã na caĩquetibujucũrîqũerê tãgoñãña mujãã cãã. ¹⁸ Atore bairo mujãã í quetibujuyupa mai: “Catusari yutea caãno ãnigarãma camasã caítopairi majã majũ. Dios yaye quetire roro caĩboyetieperã capããrã nigarãma. Na rupau caborore bairo jeto caátî majã ùna nigarãma,” mujãã í quetibujuyupa. ¹⁹ Na ùna, caítopairi majã roque caroaro jîcãrô marí ãnimasîëtîõ joroque caãna niñma. Ati ãmurecõo macããna roro na caátîñie ùnie jetore átiãninucûñama. Bairo caãna ãnirî Espíritu Santo Dios Yeri majũrê cacãgoena majũ tuanucûñama.

²⁰ Mujãã roque, yũ bairãrê bairo caãna yũ camairã, nocãrô cañurîjê Dios mena tãgoñatutuariquere jãnaeticõãña. Maijũgoya tocãnacã rûmua Jesucristo mena mujãã cañierê. Tunu bairoa Espíritu Santo Dios Yeri majũ mujããrê cã camasîôrîjê jûgori Diore cũ jêninucûña. ²¹ Caroaro ãmeo áticõã ninucûña, marí Pacũ Dios caroa cã cajorijere marí cã cajocõãniparore bairo írã. Bairo áticotecõã ninucûña marí Quetiupau Jesucristo nocãrô marîrê camai ãnirî yeri capetietiere marí cã cajopa rûmu caetaparo jũgoye mai.

²² Bopacooro na ññaña aperã pũgani cãrô tãgoñarî catãgoñawêpũênarê. Cariape na quetibujuya na ùnarê, caroaro na tãgoñanemo joroque írã. ²³ Na ùna peeropũ caábujiarãrê na juátinemoña, na yeripũ Jesucristo mena na tãgoñatutuaõ joroque írã. Aperã noa ùna rorije caáticõãnigarã cããrê na ññamaiña. Bairãpua, maijũgoya. Mujãã yeripũ roro na caátie mujãã tãgousare mujãã cãã. Roro na caátie ññajesoetimajũcõãña.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵ Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caãna, marí Pacũ Dios jîcããã caãcũ marîrê canetõõrîcũ jeto wãtî roro marîrê cã caátigarijere êñotamasîñami, roro marí catãmũoetiparore bairo í. Bairo marí cũ caáto, ñe ùnie cawapa mánarê bairo cõtũ marí etagarã. Useanirîqũê mena cũ caasiyarije cabauro riaperũ marí etagarã. Bairi cãrêã to ãmarô caasiyarije cũ yaye. Nocãrô cã carotimasîrîjê cãã cũ jetorea to ãmarô. Ati ãmurecõo cãã cũ jûgori to baimasîátõ. Tore bairo to bai ãmarô marí Quetiupau Jesucristo jûgori. Cajũgoyepũ cããrê, ati yutea cããrê, bairi tocãnacã rûmua bairo jeto to baicõãninucũ ãmarô. Bairoa to baiátõ, marí í basapeoya yua marí Pacũ Dios majũrê.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoajorije.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

¹ Yá yarā, atie yá cawoatupee, Dios cū macā Jesucristore catāsari rāmū caāno cabaipere cū caātibuio īñojōyotirique majū niña. Cū, Jesucristo pñame cū yarā, cū caquetibujarotijori majārē tie yoaro mee cabaipere cū quetibujunetōrotio joroque ī, tiere cū átibuio īñojōyotiwī. Bairi Jesucristo pñame yá, Juan cawāmecscu, cū yá cū carotimajūārē tie nipetirije cabaipere yá quetibujarotijoyupi cū yá ángel mena jūgori yua. ² Tie nipetirije yá caīñarīqūē caānorē bairo cariape majū quetibujarique niña. Atie quetibujarique Dios yaye caroa queti Jesucristo cū yá cū caquetibujumasīōrīqūē queti majū niña.

³ Bairi niña yua: Useanirī cū āmarō ni jīcā ūcū atie cabaipere yá cawoaturijere cabuenucū. Tunu bairoa useanirī na āmarō atie Dios yare cū caquetibujarije yá cawoaturijere caroaro catūgousanucūrā yua. Tunu bairoa atie cabaipere yá cawoaturije caquetibujarore bairo jīcārō tāni caātipeyorā useanirī na āmarō. Merē ati ūmurecōo capetipa rāmū cōñarō majū baiya. Bairi tie quetire caroaro na tūgousaāto.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Yá, Juan cawāmecscu, mujāā Asia yeparū caāna, jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacā macāā macāāna űubueri majārē mujāā woajou yá átiya. Marī Quetiupā caānijūgoricu, āme cūārē caācū, tunu ati yeparū caatīpāu pñame cū yaye caroa macāājērē mujāā cū jonemoāto. Caroaro yeri jōrō ānimasīrīqūē cūārē mujāā cū jonemoāto. Torea bairo jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacā. Dios carotimasī cū caruīro riapepū caāna Espīritu Santo cūā caroare mujāā na jonemoāto. ⁵ Tunu bairoa marī Quetiupā Jesucristo cariapea Dios yaye quetire caquetibujunetōū cūā caroare mujāā cū jonemoāto. Cū pñame caricoatācu nimicāā cacatitunu jūgoricu majū niñami. Ati yepa macāāna quetiupārā reyes majā nipetiro cūārē carotimasī majū niñami. Bairi tunu nipetiro ati yepa macāānarē camai majū niñami. Bairo marīrē camai majū ānirī marī carorije wapare netōgu, cū majūā roro pajīāecori marī riabojoyupi. ⁶ Tore bairo marī cū cariabojarije jūgori cū mena carotimasīparā marī ānio joroque marī āmi. Dios cū pacu yarā, cū yaye macāājērē caquetibujarā sacerdote majā marī ānio joroque marī āmi. ¡Bairi cū jetorea cū caasiyabatorije nocārō cū catutuarije to ānicōā ninucūāmarō tocānacā rāmua! Bairoa to baiāto.

⁷ ¡Jā, īñamūgōjōñijate mujāā ūmurecōopñe!

Merē atīyami Cristo oco buseri watoapu.

Bairo cū caatō nipetiro ati ūmurecōo macāāna camasā qūīñagarāma.

Cūrē āpōā besuro mena cū warure cajareoricarāpū cūā qūīña acūamajūcōāgarāma.

Tunu bairoa nipetiro camasā poari ati ūmurecōo macāāna tutuaro mena cū caatō īña acuari, butiuro otigarāma.

¡Tame, roro majū tāmuogarāma! Bairopña, bairoa to baiāto.

⁸ Tirāmupña caānijūgoricu, āme cūārē caānicōāninucū, tunu nemo ati yeparū caatīpāu marī Quetiupā Dios pñame atore bairo īñami: “Yá, Alfa, bairi Omegare bairo caācū yá āniña. Caānijūgoripapña caānijūgoatācu carotimasī yá āniña. Tunu bairoa yá yá āniña nipetiro ati ūmurecōo macāājē to petio joroque caatīpāu.” īñami marī Quetiupā catutuaa, nipetiro ati ūmurecōo macāājērē caqūēnorīcū majū yua.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Yá, Juan, mujāā yá, mujāārēā bairo caācū yá āniña. Bairi yá cūā mujāārēā bairo Jesucristo mena caācū ānirī Dios cū carotimasīrīpāpñā caānipāu majū yá āniña. Yá cūā mujāārēā bairo Jesucristo jūgori popiye yá tāmuonucūña. Bairo popiye tāmuomicā, Dios yare tūgoñatutuarique cū cajoro jūgori popiye yá catāmuonucūrījērē yá nacānetōmasīcōānucūña. Dios yaye queti cariapea Jesucristo cūā yare cū caquetibujunetōrīqūē quetire yá caquetibujunucūrījē jūgori, Patmos yucapōapu yá cūrocawā, yare caboena. Bairi ti yucapōapu yá āmu ti watoare yua. ¹⁰ Torū yá caāno yua, atore bairo baiwu: Jīcā rāmū marī Quetiupāre marī cabasapeonucūrī rāmū caāno yá cañubueāno, Dios Yeri Espīritu Santo cū catutuarije mena jūgori cabusocajorije busuriquere yá tūgowū. Yá usaro pñame tutuaro busurique cabusocajorije yá tūgowū. Butiuro trompeta mena putiricaro cārō majū tutuaro busurique busocajowū tame. ¹¹ Atore bairo yare ī quetibujocajowū: “Juan, āme mū caīñarījē nipetirijere jīcā tuti papera tutipū woajeya. Bairo tiere woajeri, Asia yepa macāāna űubueri majā jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacā macāā macāānarē na mū woajowa. Ati macāā macāānarē na mū woajowa: Efeso macāāna, Esmirna macāāna, Pērgamo macāāna, Tiatira macāāna, Sardis macāāna, Filadelfia macāāna, bairi Laodicea

macããna cããrê na mu woajowa atie mu caĩñarĩjê quetire,” ñi quetibujumu busarique ruame yua.

¹² Bairo yare caibusuocajoro tãgori yua, yu ãmejore ññajowu, yare cabusuure qũĩñagu. Bairo ãmejore ññajou yua, tame, jĩñaworica tutuu jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã tutuu majũrê ññĩabõcawu. Ti tutuu ruame oro mena qũẽnõricã tutuu majũ ãmu. ¹³ Tunu bairoa jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworica tutuu watoaru caãcã jĩcãũ camasocu bauriquere bairo cabauriquescure cã ññĩabõcawu. Cã ruame jutiro cayoaro, cã ruaporipã caetarore jãñawĩ. Rupawu ãmu cã jutiro. Tunu apeyera orowê mena cã cotia caũmuarõ cãrõ esaro wẽñawĩ. ¹⁴ Cã poa cãã lana oveja poa, o cayusũaro jũgori oco buseri cañarĩjê nieve cãrõ majũ botirije ãmu. Tunu cã caapee cãã peero caũrõrê bairo majũ tutuaro asiyawu. ¹⁵ Tunu bairoa cã rupori cãã ãpõã bronce peeropu joeri caroaro na capaãqũẽnõrĩqũẽ caroa caasiyarore bairo majũ butiro asiyawu. Cã cabusuata cããrê, nocãrõ peero paio cabusurore bairo tutuaro busawĩ. ¹⁶ Bairo cã wãmo cariape nũgõãrê jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã majũ ñocõãrê na cõgowĩ. Bairo tunu cã riseropu ñosẽricãpãĩ puãa nũgõãtu caro cãcõgoripãĩ, caoripãĩ majũ witiwu. Cã riape cãã nocãrõ tutuaro majũ asiyacãnamuwũ. Muipũ umũreco macããcũ cã caasiyarije nipetiro cãrõ majũ asiyawu.

¹⁷ Tie cabairijere ñña acuari yua, cariacũre bairo cã rupori tupu yu ñaroca cũmucoãpu. Bairo yu cañaroca cũmurõ cã wãmo cariape nũgõã mena yu pããñarĩ atore bairo ñiwĩ: “Juan yu uwieticõãña. Yua, caãnicõã jũgoatãcu majũ yu ãniña. Tunu ati umũrecoõ macããjê nipetirijere to petio joroque caãtipãu majũ yu ãniña. ¹⁸ Tunu bairoa caãnicõãninucũu majũ yu ãniña. Yure na capajãrocamiatacããrê, cacatitunu jũgoricu majũ yu ãniña. Bairo tocãnacã rãmu yu ãnicõã ninucũgu yua. Yua, yu ãniña camasã na cayasibujiopeere canetõu majũ. Bairo yare catũgousarã peeropu yasietigarãma.

¹⁹ “Bairo Juan, tie mu caĩñaataje, atie cabaiatajere woajeya. ãme ato cabairije, apeye ato jũgoye cabaipee, mu caĩñapee cããrê mu woatujewa,” ñi quetibujawĩ. ²⁰ Bairo ñi quetibujumu yaparori, atore bairo ññemowĩ tunu: “Ñocõã, bairo jĩñaworica tutuu mu caĩñarĩjê cabairijere, camasã na camasẽtĩerê mu yu quetibujugu. Ato bairo baiya: Yu wãmo cariape nũgõãpu yu cacõgorã ñocõã jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacãũ caãna mu caĩñaatanarê bairo ññãma yu yarã yu caquetibujeroticũricãrã. Ñubueri majã jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã poa macããnarê caquetibujurã ángelea majãrê bairo caãna ññãma ñocõã yua. Torea bairo tunu jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworica tutuu cãã yu ya poari jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã poa caãna ñubueri majã poarire cõñarõ baiya. Tore bairo cabairijere merê mu masiña yua,” ñi quetibujawĩ.

2

Mensajes a las siete iglesias. El mensaje a Efeso

¹ Bairo ñi quetibujumu yaparo yua, ñiwĩ: “Yu yarã, ñubueri majã Efeso macããnarê cajũgobueãcãrê atore bairo cã mi quetibujumu woajowa:

‘Bairo ññami cã, ñocõã jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ cã wãmo cariape nũgõãpu cacõgon. Tunu bairoa jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworique oro mena qũẽnõricã tutuu watoaru caãñesẽãũ majũ atore bairo ññami: ² Mujãã, Efeso macããna, mujãã caãtiãnie nipetirijere yu masicõãña. Tutuaro popiye yu yaye macããjẽrê mujãã paãninucũña. Caroaro yerijõrõã popiye tãmuomirãcãũ, aperãrê na mujãã quetibujucõã ninucũña tocãnacã rãmua. Carorije caãtiãnipairã mujãã watoa caãna cããrê tocãnacãnia na mujãã boetinucũña. Tie cããrê yu masiña merê. Aperãã apõstolea majã mee nimirãcã, “Jãã, apõstolea majã majũ jãã ãniña,” caĩrã cããrê merê caroaro na mujãã ññacõña besemasicõãnucũña. Bairo na cabuerijere ññabese masĩrĩ, cariapea caĩtopairã na caãnierê mujãã masicõãnucũña yua. ³ Yure tũgousajãnaena, tocãnacã rãmua yu mena mujãã tũgõãnatuacõã ninucũña. Tocãnacã rãmua yu yaye queti jũgori butiro popiye tãmuomirãcãũ, mujãã jutietiya.

⁴ ‘Bairo mujãã cabaimiatãcããrê, jĩcã wãme mujãã yu caĩpee ñiña. Caãñijũgoripãu yure mujãã camairĩcãrõrê bairo ãmerê yu mujãã maiẽtĩña. ⁵ Bairo mujããrê ñiña: Tũgõñanemoña caãñijũgoro yure mujãã camairĩqũerê. Roro mujãã cabairijere Dios mena tũgõñaqũẽnõrĩ caãñijũgoro mujãã caãtiãni jũgoricarore bairo átijũgoya tunu. Bairo mujãã caãpericõãta, yoaro mee yu águ mujãã tũpu. Popiye mujãã tãmuo joroque mujãã yu átigu. Roro mujãã caãtiere Dios mena mujãã cabusu qũẽnõeticõãta, mujãã quetiupãu jĩñaworica tutu, oro tuture bairo caãcũrê cã yu neweyocõãgu. ⁶ Bairo mujãã cabaimiatãcããrê, bairopua jĩcã wãme ñiña caroaro mujãã caãtiãnie. Yurea bairo nicolaĩtas majã na caãtiãnjê cutiere mujãã boetinucũña.

⁷ ‘Bairo mujããrê ñiña: Mujãã, Efeso macããna, caãmoocuna mujãã ãniña. ¡Bairo Espiritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cã caquetibujurijere caroaro tũgopeoyã!

Bairi caroaro catūgousarārē bairo īñami Dios: Noa ūna carorije macāājērē canetōncārārē caroa catiñuriqūē majūrē na yu jogu. Caticōñajērē cajoricu yucu umrecoo Dios tpu cañi rícare na yu ugarotigu, īñami, 'na mi woajowa to Efeso macāānarē,' ñirotiwī.

El mensaje a Esmirna

⁸ Ī yaparo, bairo ñinemowī tunu: "Atore bairo na mi woajowa ñubueri majā bairi na quetiuparā Esmirna macāāna cāārē:

'Bairo īñami mujāā, Esmirna macāānarē caññijōgoricu, ape rūmuru cāārē cañnicōñiyaparopau puame. Cariacoatacu nimicūā tunu cacatitunuricū majū mujāārē bairo ĩ quetibujuyami: ⁹ Nipetiro roro popiye bopacooro mujāā cabainucūrījērē yu masīña. Ñe ūnie cacagoena cabopacarā mujāā cañnie cāārē yu masīña. Bairāpua cariape majūrā Dios jūgori ñe ūnie carusaena paio apeye ūnie cacūgorārē bairo caāna majū mujāā āñña. Apeyera judío majā mee caāna cañtopairā roro majū mujāā na cabusupainucūrījērē cāārē yu masīña. Na puame, "Judío majā majū jāā āñña," munana ĩtonucūñama, wātī ya poa macāāna cū yarārē bairo caāna nimirācūā yua. ¹⁰ Bairo roro popiye bopacooro mujāā cabaipere tūgoña uwieticōāña. Bairpua, wātī preso jorica wiipu mujāā mena macāāna jicāārārē na cūreo joroque na átigumi. Dope bairo nipetiro mujāā caātīānierē masīgu, wātī tore bairo átigumi. Bairāpua, puga wāmo cānac rūmua popiye bopacooro mujāā tāmugorā. Bairi tocānacā rūmua caroaro jicārō tūni jeto Dios mena átīcōā ninucūña mujāā caritari rūmuru yua. Bairo mujāā caátimasīrō, yu puame tie wapa caticōñajē yeri caroa majūrē mujāā yu jogu.

¹¹ 'Mujāā, Esmirna macāāna, caāmoocuna mujāā āñña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majū mujāā ñubueri majā poarire cū caquetibujurijere caroaro tūgopeoya! Bairo noa ūna tiere tūgousari yua, carorije macāājērē canetōncārā puame dī rūmū ūno popiye tāmuoetigarāma umrecoopure yua. Pugani cārō rianemoetigarāma Diotu umrecoopure, īñami, 'na mi woajowa to Esmirna macāānarē,' ñirotiwī.

El mensaje a Pérgamo

¹² Bairo ĩ quetibujuyaparori bero, bairo ñinemowī tunu: "Juan, aperā ñubueri majā Pérgamo macāāna cāārē na mū quetibujuy woajowa. Bairo na miwā:

'Atore bairo ĩ quetibujuyoyami mujāā Pérgamo macāāna ñubueri majārē, ñosērīcāpāi caoripāi puga nūgōātu caoripāirē cacūgon puame: ¹³ Yu masīña mujāā cabairijere: Mujāā puame wātī cū carotimasīrī macā, cū caāninucūrī macā tpu mujāā āñninucūñā. Tiere yu masīña. Bairo ti macātu caāna nimirācūā, caroaro yu caborore bairo jeto mujāā átīāninucūñā. Bairāpua, yu yaye quetire catūgousarā āññi yua, yu yaye quetire cariapea mujāā tūgousacōā ninucūñā. Mujāā pitietiya tie quetire. Yu yau, yu bapa cañu, yu yaye quetire caquetibujubojau Antipas cawāmecucure cū pajjārocawā ti macā wātī cū caānimacā macāāna. Bairo cū na caátimajūcōāmiatācūārē, tiwatoa caāno cāārē yure mujāā tūgousajānaepā.

¹⁴ 'Bairo caroaro mujāā caātīāniatācūārē, bairo pua, peeto ūnoa niña roro mujāā caātīānierē yu caquetibujupēe. Ati wāmerē roro mujāā ātinucūñā: Mujāā mena macāāna jicāārē wātī Balaam cawāmecucū cū caātīrotirore bairo roro majū carorije macāājērē átīāninucūñama. Na, Balaam yaye bueriquere capitigaenarē na mujāā qūēnocūñucūñā. Cū, Balaam puame apeī Balac cawāmecucure roro israelita majārē na ĩto rotiyawī tirūmupure. Atore bairo qūītorotiwī israelita majārē: "Diore netōncāgu, camasā na cawerīcarā na jūgūēārē na canuniataye waibūto riire na majūrēā na ugarotiya. Tunu bairoa na rupau caborore bairo na majū rupau mena na átīepeáto," qūī busujāwī Balaam, Balare. ¹⁵ Tunu bairoa apeyera mujāā mena macāāna jicāārā nicolaítas majā na cabuerije carorije macāājērē capitigaenarē na mujāā qūēnocūñucūñā. ¹⁶ Bairi mujāārē ñña: Dios puamerē cū tūgousari, roro mujāā caātīānierē tāmuriā cū busuqūēnoña. Bairo mujāā caāpēcōāta, yu puame jicoquei átī, yu ñosērīcāpāi yu riseroru cawitiripāi mena na nipetiro carorārē na yu reāgu yua.

¹⁷ 'Mujāā, Pérgamo macāāna, caāmoocuna mujāā āñña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majū mujāā ñubueri majā poarire cū caquetibujurijere caroaro tūgopeoya! Bairo noa ūna tiere tūgousari yua, carorije macāājērē canetōncārārē ugarique manā yasiororu caānie caroa majūrē na yu ugarotigu. Tunu bairoa utāpāi cabotiripāi, cawāma wāme woaturicapāi majūrē na yu jogu. Ni ūcū tipāi woaturique catusarijere masīcāmi. Tipāirē yu cajou jeto masīgumi, īñami, 'na mi woajowa to Pérgamo macāānarē,' ñirotiwī.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ To Pérgamo macāānarē yu quetibujuyaparori bero, bairo ñinemowī tunu: "Juan, aperā ñubueri majā Tiatira macāāna cāārē na mū quetibujuy woajowa. Bairo na miwā:

‘Atore bairo ĩ quetibujoyami Dios macā mujāā, Tiatira macāāna ĩubueri majārē. Peero cañrĭjērē bairo cacapee asiya majū mujāārē ĩ joyami. Tunu apeyera cū ĩpori āpōā bronze joerique caroa caasiyarĭjere bairo caruooricaca ruame mujāārē atore bairo ĩ quetibujoyami: ¹⁹ Mujāā caātiānie nipetirĭje yu masĭña. Camasārē caroaro na mujāā ĩnamaiña. Yu mena mujāā tūgoñatutuya. Camasā cabopacarā cūārē caroaro na mujāā ĩatĭnemonucūña. Tunu bairoa popiye tām̃onucūmirācūā, yerĭ jōrōā yu yaye quetire tocānacā rām̃na na mujāā quetibujocōā ninucūña. Tunu bairoa yu masĭña, yure mujāā camasĭjūgoripa caāno caroaro mujāā caātato netōjāñurō āmerē caroaro ātiāna mujāā ātiya.

²⁰ ‘Bairo caroaro mujāā caātiānie caānĭmiatacūārē, ĩcā wāme nicōāna mujāārē yu caĭpee. To caācō Jezabel cawāmecucore cō mujāā qūēnocūña. Aperorū cō mujāā ārotietiya. Cō ruame, “Dios cū caquetibujurotĭjorico yu āniña,” ĩmiocāā, cō cabuerĭje mena, yu yarā, yu yaye quetire caquetibujūrārē na ĩtonucūñamo. Na rupāu caborore bairo roro na rupāu mena na ātiepo joroque na ĩtonucūñamo yu yarārē. Tunu bairo wericarā na jūgūēārē na cajorĭje waibūtoa riire, “Mujāā majū cūā ũgaya tiere. Tie ũgaata, ĩjūñāñuña,” na ĩtoquetibujunucūñamo. Tie, bairo cō caĭto quetibujurĭjere yu boetĭya. ²¹ Yu ruame merē cōrē yoaro ĩñĭacote ānĭmiña, roro cō caātiere yapapuari Dios mena cō cabusūqūēnopeere bori yua. Cō ruame tore bairo ātigaetiri, cō caātiānierē ĩānagaetiyamo. Roro cō rupāu caborore bairo caām̃na mena cō caātiepenucūrĭjē cūārē ĩānagaetiyamo. ²² Bairi popiye cō tām̃no joroque yu ātĭgu cō yaye wapa yua. Yoaro riaye jeto cō ĩa rām̃na cūtio jorĭque cō yu ātĭgu. Torea bairo cō mena roro na rupāu caborore bairo caātinucūrā cūā popiye na tām̃no joroque yu ātĭgu. Cō, cō caātiānierē bairo roro na caātiānierē Dios mena tūgoña yapapuari na cajānaeticōāto, yoaro popiye na baiānio joroque na yu ātĭgu na cūārē. ²³ Cō pūnaa cūārē na yu pajlāre peyocōāgu. Tore bairo yu caāto ĩña yua, nipetiro ĩubueri majā poari ruame atore bairo ĩ masĭgarāma: “Dios, pupea marĭ yerĭpū, marĭ catūgoñarĭjēpū cūārē camasĭ majū ĩñami.” ĩ masĭgarāma camasā. Bairi mujāā tocānacāpūreā dĭ wāme ũno mujāā caātiānimasĭrĭcā wāme cārō mujāā yaye wapare yu jogu. ²⁴ Mujāā, Tiatira macāāna, cō cabuerĭje macāājērē caboena, bairi wātĭ cū catutuarĭje macāājē camasā na camasĭetājē niña, na caĭrĭjē cūārē caboenaērē atore bairo mujāā ĩñiña: Ape wāme ātajere mujāā yu ātĭrotinemo peoetĭya. ²⁵ Āme mujāā caātiānimasĭrōrēā bairo caroaro ātĭcōā ninucūña caroa wāmerē. Nemo atĭ yapapū yu tunuatōpū cūārē bairoa mujāā ātĭcōā ninucūwā.

²⁶ ‘Bairo carorĭje macāājērē canetōnucāpetirā, yu caborore bairo caātijĭātĭ yaparoetarārē camasā poarĭre na rotimasĭo joroque na yu ātĭgu. ²⁷ Yu Pacu rotimasĭrĭqūērē yu cū cajoricarorea bairo yua narē na yu jogu rotimasĭrĭqūērē. Bairo yu cajoro jūgorĭ yua, camasā poari nipetirore caroaro majū na rotimasĭgarāma. Tutuaro mena na rotimasĭgarāma. Carorā cañuena cūārē jotū rĭrĭre pawabatorericarore bairo na regarāma na, na cañuetĭe wapa. ²⁸ Tunu bairoa cañuñ busuri ñocō majū cūārē na yu jomajūcōāgu carorĭjere caoboetĭ majārē yua.

²⁹ ‘Mujāā, Tiatira macāāna, caāmoocuna mujāā āniña. ‘Bairi Espĭritu Santo Dios Yeri majū mujāā ĩubueri majā poarĭre cū caquetibujurĭjere caroaro tūgopeoya!’ na mi woajowa to Tiatira macāānarē,” ĩrotiwiĭ.

3

El mensaje a Sardis

¹ Bairo ĩ quetibujū yaparori bero, bairo ĩñinemowĭ tunu: “Juan, aperā ĩubueri majā Sardis macāāna cūārē na m̃u quetibujū woajowa. Bairo na miwā:

‘Atore bairo ĩ quetibujoyami Dios Yeri ĩcā wāmo petĭ puga pēñirō cānacāu Espĭritu majūrē cacūgon. Cū wāmorū ĩcā wāmo petĭ puga pēñirō cānacāu majū ñocōārē cacūgon atore bairo mujāā ĩ joyami: Mujāā caātiānie nipetiri wāmerē yu masĭña. Cacatĭrā majū caāniparā ĩmĭrācūā, āmerē carĭarĭcarārē bairo majū mujāā āniña. Tiere yu masĭcōāña. ² Yu yarā, masacatĭya. Āme caroaro mujāā caātiānierē nemojāñurō ātinemo jūgoyecusa. Tiere ātĭjānaeticōāña. Mujāā ruame caroa macāājērē ātĭjānarā mujāā baiya. Bairi ĩcā wāme roro mujāā caātiānierē ĩñĭanucūña. Tie bairo mujāā caātinucūrĭjē carĭape ātaje mee niña Dios cū caĭñajoro. ³ Masacatiri tūgoña nemoña tunu Dios yaye quetire mujāā na caquetibujū jūgorĭquere. Tie quetĭ jetore tūgousacōā ninucūña. Mujāā carorĭje wapare tūgoña yapapuari Dios ruamerē cū tūgousaya tunu. Tore bairo caroaro masacatĭrĭque mena Diore tūgousari mujāā caāmerĭcōāta, tām̃urĭā mujāā tūpū yu ātĭgu yajari majōcure bairo yua. “Cū acūmĭ,” yure mujāā caĭyuetĭe rām̃na caāno mujāā yu popiye peyoy ātĭgu.

⁴ ‘Bairo roro ĩcāārā to Sardis macāāna mujāā caātiānĭmiatacūārē, nocānacāu ũna ĩñĭama roro dĭ rām̃na caātiāmerĭnucūrā. Jutiro cabotĭrore caŕgueri tuenarē bairo niñama. Na roque yu mena nĭgarāma. Yu mena jutĭĭ cabotĭrĭjere jānarĭ, yu mena ñesēāgarāma,

tore bairo caátiecoparã majũ caãna añirĩ yua. ⁵ Bairi na ùna canetõnucãpetirã, caroaro caátijĩtã yaparõetarã tore bairo nocãrõ caroa cabotirijere jutii jãñagarãma. Na wãmerĩ cãã coseetigaro cacatirã majũ wãmerẽ woaturica tutipũ cããrẽ. Yũ Pacũ Dios cã caĩñajoro pũame roque caroaro majũ na ññajesori, “Yũ yarã niñama,” cã ñinemoũ. Cũ yarã ãngelea majã na caĩñajoropũ na yũ juátinemoũ.

⁶ ‘Mujãã, Sardis macããna, caãmoocũna mujãã añiña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cã caquetibujurijere caroaro tũgousaya!’ na mi woajowa to Sardis macããnarẽ,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Bairo ñi quetibujuri bero, bairo ñiwĩ tunu: “Juan, aperã ñubueri majã Filadelfia macããna cããrẽ na mũ quetibujũ woajowa. Bairo na miwã:

‘Atore bairo ì quetibujujoyami cañuu, cariape caãcũ, mujãã Filadelfia macããnarẽ. Quetiupau Rey David ãnacũ yaro llave jope pããricãrõrẽ cacũgoũ carotimasĩ majũ mujããrẽ quetibujujoyami. To llave mena jopere cã capããrõ, noa ùna biãmasiẽtĩñama. Tunu bairoa to llave mena cã cabiata, noa ùna ti jopere pããmasiẽtĩñama. Cũ, tore cacũgoũ pũame mujããrẽ ññami: ⁸ Mujãã caátianie nipetirijere yũ masiña. Tũgoya mai yũ yarã: Mujãã riaperũ jopere yũ pããnucõña, mujãã cajããmasĩparore bairo ì. Ti jopere noa ùna biãmasiẽtĩgarãma. Mujãã pũame netõnucãrõ majũ mujãã yeri tũgoñatutuetiãya. Baimirãcãã, yũ yaye quetire caroaro mujãã tũgousaya. Yure mujãã teetiãya. ⁹ Wãtĩ ya poa macããna, judio majã ãmerĩmirãcãã, “Judio majã jãã añiña,” caĩtopairãrẽ mujãã na ñroao joroque na yũ átigu. Na rũropatuuri mena etanumurĩ mujãã na ñroao joroque tutuaro na yũ átirotigu. Bairo mujãã yũ caãtirotiore ññarĩ yua, cariapea masĩgarãma mujãã yũ camairjẽrẽ. “Dios yarã majũ niñama na roque.” ñrĩ mujãã ññagarãma. ¹⁰ Mujãã pũame yũ carotirore bairo cariape mujãã áticiõã ninucũña tocãnacã rũmũ. Bairo mujãã cabairo jũgori mujãã yũ juátinemoũ. Ati umũrecõũ capetiro, nipetiro ati yepa macããnarẽ tutuaro cã caĩñabeseri rãmũ caetaro, mujãã yũ juátinemoũ.

¹¹ ‘Tãmurĩã mujãã tũpũ yũ átigu. Bairi ãme caroaro mujãã caátianierẽ átiãñijãnaeticõãña. Bairo jeto mujãã caátiamata, noa ùna mujãã yaye caãnipeere yasiobojaetigarãma. ¹² Bairo noa ùna carorije macããjẽrẽ canetõnucãpetirãrẽ Dios ya wii templo wii macãã bota caãnimajũrĩ botare bairo na yũ cũgu. Bairo caãna añirĩ di rũmũ ùno Diore cã aweyoetigarãma. Napure Dios ya wãme majũ na yũ woatugu. Tunu bairoa yũ Pacũ ya macã wãme cããrẽ napure yũ woatugu. Cawãma macã Jerusalén umũrecõopũ caatiãta macã wãmerẽ napure yũ woatugu. Yũ ya wãme cawãma wãme cããrẽ napure yũ woatugu.

¹³ ‘Mujãã, Filadelfia macããna, caãmoocũna mujãã añiña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cã caquetibujurijere caroaro tũgousaya!’ na mi woajowa to Filadelfia macããnarẽ,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Bairo ñi quetibujũ rotiyaparori bero, bairo ñiwĩ tunu: “Juan, aperã ñubueri majã Laodicea macããna cããrẽ na mũ quetibujũ woajowa. Bairo na miwã:

‘Atore bairo ì quetibujujoyami Dios macã mujãã Laodicea macããna ñubueri majãrẽ. Cariape caãcũ, cariape caĩquetibujũ majũ mujããrẽ quetibujujoyami. Nipetiro Dios cã cacũñenoriqũẽrẽ ati umũrecõo macããjẽrẽ upau majũ mujããrẽ ì quetibujujoyami: ¹⁵ Mujãã caátianie nipetirijere yũ masiña. Oco caasietie, cayũsuaetiere bairo mujãã añiña. Tiere yũ masiña. Bairi oco cayũsuarije, o caasirijere bairo jicoqueia mujãã caãmata roque, ñubujoro. ¡Mujãã pũame tore bairo cabaiparã nimirãcãã, tore bairo mujãã baietiãya! ¹⁶ Oco cayũsua, asipotietiere bairo mujãã añiña yũ caĩñajoropure. Bairo mujãã cabairoi, ti ocore mũñoreire bairo mujãã yũ recoagũ cayõaropũ. ¹⁷ Mujãã pũame, “Cadinero cãgorã majũ marĩ añiña. Ñe ùnie marĩrẽ rusaetiãya. Jicãrõ tũni caroaro marĩ átiãñiña,” mujãã ì tũgoñanucũña. Bairo ñmirãcãã, camasã catiena majũ mujãã añiña. Cabũgoro macããna caĩtopairã mujãã añiña. Dios yaye macããjẽrẽ cacũgoena, cacaapee mãna, cajutii jãñãnarẽ bairo roro mujãã baiãya Dios cã caĩñajoro. ¿Dise pũamerẽ mujãã cãgorãati? ãme mujãã cacãgorije cawapa manie majũ tuacõãña. ¹⁸ Bairi mujããrẽ yũ quetibujuyã: Yũ yaye nocãrõ caroa majũrẽ tũgousaya. Oro peeropũ joe qũñenoriqũẽrẽ bairo caãnie majũrẽ yũ jogũ, yũre mujãã cajẽniãta. Tiere mujãã yũ cajoro, cariapea ñe ùnie carusaena majũ mujãã ãñigarã umũrecõopũre. Tunu bairoa yũ roque jutii caroa cabotirije majũrẽ yũ jogũ mujãã cajãñapeere. Tie jutiire jãñarã, cabobotũgoñãnarẽ bairo mujãã ãñigarã, ãmerẽ cajutii mãnarẽ bairo nimirãcãã. Apeye cããrẽ carorije mujãã caátie jũgori cacaapee ññãnarẽ bairo mujãã caãnierẽ mujãã caucotipee uco majũrẽ mujãã yũ jogũ. Tiere yũ cajoro yua caĩñamasĩrã añirĩ caroaro yũ yaye quetire jicãrõ tũni mujãã tũgousagarã.

¹⁹ ‘Yũ pũame yũ yarã yũ camairãrẽ tutuaro mena na quetibujuri na yũ beyomasĩña. Bairi tutuaro mena na yũ beyogu. Popiye na baio joroque yũ átigu, Diore ñroari cãrẽ na

catūgousaeticōāta yua. ²⁰Tūgopeoya mai yu caīrījērē: Yu ruame joperu etari capiinucūārē bairo yu āniña. Bairo yu capiiro, ni jīcāū ūcū yu capiirijere tūgori yure cū capāājōata, cū yu wiiru catuaure bairo cū yeripu yu ānicōāgu. Cārē cabarasucu majū yu tuagu yua, yure bori cū yeripu yu cū cabocāteata. ²¹Bairo carorije macāājērē canetōnucāpetirārē yu carotimasīrīrauru, na caānīparaure na yu jogu. Yu cūā carorije macāājērē yu canetōnucārō jūgori cū carotimasīrīrauru yu Pacu yu cū cacūricārōrēā bairo yu cūā na yu ruipotigu yu Pacu tūru.

²²‘Mujāā, Laodicea macāāna, caāmoocna mujāā āniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majū mujāā űubueri majā poarire cū caquetibūjurijere caroaro tūgousaya,’ na mi woajowa to Laodicea macāāna cūārē!’ űi quetibūju rotiwī yua nipetiro űubueri majā poari macāānarē.

4

La adoración en el cielo

¹ Bairo yu cū caīquetibūjuro bero, űiűamugōjowu űmurecōopure. Bairo űiűamugōjou, űmurecōo pāānucārō caānorē űiűajowu. Bairo yu caīűarō yua, buűurique nocārō pairo trompeta putiricaro cārō majū cabuűuātaje yu catūgojūgoataje ruame bairo űiwū tunu: “Wāmucoasā ato yu tūru. Atie bero cabaipēe nipetirijere mu űiűora. Nipetirije mu yu caīűorepe yu caīrōrēā bairo tāmuriā baimajūcōāgaro,” űiroyawu buűurique ruame.

² Bairo caīrō, jicoquei Espiritu Santo cū catutuarije jūgori űmurecōopu yu acoárp. Topu etari yua, űiűaroyawu űmurecōopu carotimasī majū ruiricaro tronorē. To ruiricarore jīcāū carui cūārē cū űiűaroyawu. ³ Cū, to ruiricarore carui ruame buűioro majū asiyawī. űtā jaspe, o cornalina na caīrījē nocārō caasiyaro cārō majū cū rupaű asiyawī. Tunu bairoa cū caruiro buire bue beto niāmejorewu. űtā, esmeralda na caīrījērē bairo majū tutuaro asiyawu ti bue beto. ⁴ To ruiricaro trono riapere űiűawū apeye ruirique veinticuatro majū caānie cūārē. Tiere caruirā cūārē űiűaroyawu. Tie ruirique caāno cārō veinticuatro majū cabutoa carotimasīrā caruiāmejorerārē na űiűaroyawu. Naa, cabutoa ruame cabotirije jeto jutii jāűawā. Na ruoroűu quetiuparā na caruoroűeoro űno coronarē pesawā. Oro mena qūēnorīqūērē pesawā. ⁵ Carotimasī ruiricaro tronopu buro cū cayaberije, bairi nocārō pairo buűurique, apeye cabuűoparije cūā witiwu. Tunu apeyera carotimasīruiricaro riapere jīcā wāmo peti puĝa pēnirō cānacārō majū jīűaworique caūrījē ānucūwā. Tie jīűaworique ruame Dios Yeri jīcā wāmo peti puĝa pēnirō cānacā yeri pūna majū āno baiwu. ⁶ Tunu bairoa carotimasīruiricaro riapere ria capairiyare bairo witiwu. Tiya oco ruame caroaro majū űiűa āmewiyorique āmu. űñoorō űiűa āmewiyoricarore bairo caroaro majū oco tusuriya āmu tiya ria.

To carotimasīruiricaro recomacāpue bairi to tūri cūārē marī caīűaűaena űna seres majā cacatirā majū āni āmejorewā. Na ruame na rupaűri petiroűna caapee cutiāmejore peticōāwā. ⁷ Bairi sere caānijūgoűu ruame, macānucū yai cajūāű riapere bairo cacūgoűu āmi. Cū bero macāācū nurīcū wecu riapere bairo cacūgoűu āmi. Apeī cū bero caācū camasocū riapere bairo cacūgoűu bauwī. Catuűau ruame aa bauriquere bairo cabauu majū wunucūwī. ⁸ Na, seres majā cacatirā majū ruame tocānacāpūa jīcā pēnirō cānacā queruűurī jeto cūgowā. Na rupaű bui, bairi na pupearu cūārē caapee cutipeticōāwā. Bairo āna, na ruame űmurecōo, bairi űami cūārē atore bairo ī jānaema:

“¡Caroá, caroá, nocārō caroá majū űiűami marī Quetiupau Dios!

Nipetiro carotimasī majū űiűami.

Tirāmuűna merē caānijūgoatacu űiűami.

Āme cūārē bairoa ānicōāűami.

Ape gūmu caāno, ti yeraru caāraű majū űiűami,” ī basapeowā jānarīcārō mano yua.

⁹⁻¹⁰ Na, seres majā ruame naiűō majū cū basapeowā: “Caűuű majū mu āniña. Murē nipetiro na űroāto. Jāā mena mu űumajūcōāűa.” Carotimasī cū caruiroűu carui tocānacā rāmuűa caānicōācūrē seres majā cū na cabasapeoro cārō, cabutoa camasīrā cūā qūirowā Diore. Na ruoratuuri mena cū riapere etanumurī qūirowā. Cū basapeorā yua, na capesarije coronarē cū caruiro riapere wejonucūrī atore bairo ī basawā:

¹¹ “Jāā Quetiupau Dios, nipetiro na caīroaru majū mu āniña.

Nocārō catutuaű majū mu caānoi, murē űroari na basapeoāto.

Mu roque nipetirije caānierē caqūēnorīcū majū mu āniña.

Bairi atie nipetirije mu caborore bairo jeto caānipeere ī, mu qūēnojūgoyupa,”

ī basawā Diore nipetiro cabutoa camasīrā yua.

5

¹ To bero ñiñaroyawu tunu carotimasī cū caruirore. To carui puame cāgoruwiwī jīcā pūrō, tunuarica pūrōrē. Capupea cabui cāārē woarica tunua āmu. Ti tunua puame jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacāpau majū momia cōsī ũnie mena juġoo biaricarō āmu. ² Tipaua ñiñaroyawu tunu āngel catutuau majūrē. Nocārō tutuaro busrique mena atore bairo ī jēniñawī: “¿Ni ũcū cayeri tūgoñawēpū caācū ati tunua juġoorica tunuarē cū pāāmasīñati?” ³ Bairo ni jīcā ũcū mami ti tunuarē capāāmasī. ũmurecōo cāārē, ati yepa cāārē, ati yepa roca cāārē ti tunuarē capāāmasīpau ũcū mami. Nerī, cabuemasī ũcū cāā mami. ⁴ Yu puame ni ũcū jīcā ũcū ti tunuarē capāāmasī, o ti tunuarē caneññau ũcū cāā, cū camanoi, butioro yu yapapuawu. ⁵ Bairo yapapuari yu caotiro ñarī, jīcā ũcū cabucu camasī cabutoa mena macāācū puame bairo ñiwī: “Tocārōa otiya. Otiēcua. Merē ñiñami wātrē canetōñucā petiricu jīcā. Cū puame roque pāāmasīgumi. Yaijūrē bairo caācū catutuau Judā ya poa macāācū David ānacū pārāmi ñiñami. Cū roque ti tunua jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacāpau juġooriquere tūgāwori pāāmasīgumi. Marī quetibujugumi ti tunua woariquere,” ñiwī cabucu camasī yua.

⁶ Bairo cabairipaua ñiñaroyawu tunu waiñucu nuricūrē bairo caācū Corderero. Cū, Cordero puame carotimasī cū caruiro riape, cacatirā seres majā, bairo cabutoa camasīrī majā watoapu bauwī. Na capajīarocacōāricū nimicāā, cacati majū nucūrē bairo baunucūwī. Cū ruoapu jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacārō majū jawiicami. Tunu bairoa jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacārō majū caapee cāārē cūgowī. Cū jawiī, bairo cū caapee cāā Dios Yeri Espiritu Santo ati yepa nipetiropu cū cajoatana jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacā majūrē na cōñarō baiwu. ⁷ Bairo yua, Cordero puame carotimasī cū caruiro tūpu āmī. Cātū eta, cariape nūgōā cū cacāgoruiri tunuarē cū jiyanewī. ⁸ Bairo cū canerīpaua yua, baparcānacā ũcū caāna seres majā bairo cabutoa masīrī majā uenticuatro majū caāna cāā na ruopotuuri mena ñigātuwā, Cordero riapapu qūñroarā. Na puame nipetiro basau, paaricarō arpare cūgowā. Tunu bairo jotu bapa oro mena qūñerōicārre cūgowā. Incienso cajutiñurjē tirupure jāñawā. Ti coparare cajāñarjē incienso puame Dios yarā, cū ya poa macāāna na cañubuepeirje macāājē bairo caānie caroa majū āmu. ⁹ Na yua, atore bairo ī basawā cawāma wāme basariquere:

“Mu roque ti tunua woarica tunuarē nerī, juġoobiariquere catūgāwomasīpau majūā mu āniña.

Torecuna, camasārē na netōōgu, pajīāecori mu riī reyupa.

Nipetiro camasā poari, nipetiro aypee busri majā ati ũmurecōo macāāna camasārē na netōōgu, mu riī reyupa.

Tocānacā yepaa macāāna Dios yarā na caāñiparore bairo ī, mu riayupa.

¹⁰ Bairo na netōōrī yua, quetiuparārē bairo na jāāō joroque na mu āsupa.

Dios yarā sacerdote majārē bairo na jāāō joroque na mu netōñupā.

Na, nipetiro ti yepapure rotimasīgarāma,” ī basawā cabutoa camasīrā.

¹¹ To bero ñiñajoroyawu tunu. Bairo ñajou, yu tūgowu capāārā āngelea majā na cabucu ocajorijere. Carotimasī cū caruiro, aperā cacatirā majū seres majā, bairo cabutoa camasīrā ture busu āmejorewā. Nocārō capāārā millones majū na mena macāāna āngelea majā cāā āma.

¹² Na puame busrique tutuaro mena bairo īwā:

“Waiñucu macūrē bairo caācū Cordero capajīāecoricu roque catutuau majū ñiñami.

Cañu nipetiro upau majū ñiñami.

Ñe ũnie cū camasīētē manimajūcōāña. Ñe cū ruasetiya.

¡Bairo cū jetorea nipetiro cū na ĩroāto! Cārē na basapeoāto.

‘Cañu, cañu majū mu āniña mu roque,’ cū na ĩroāto,” ī basawā.

¹³ Tunu bairoa yu tūgowu nipetiro ũmurecōo macāājē Dios cū caqūñerōiqūē ati yepa macāājē cāā cañrjērē. Ati yepa roca, bairo ria capairiya cāā bairo cañbasapeorijere yu tūgowu: “¡Carotimasīruiricarō tronopu carui, bairo Cordero cāārē basapeoriquere to āmarō!

Nocārō cañu cū caānoi, cū jetorea ĩroarique to āmarō.

Nocārō cū catutuarije cāā tocānacā rāmuu to ānicōā ninucūāto.

¡To petieticōāto!” ī basawā capāārā āngelea majā.

¹⁴ Bairo na cañrō tūgori, seres majā cacatirā baparcānacā ũcū caāna puame atore bairo ī yuāma: “¡Bairoa to baiāto!” ĩwā. Bairo cañrīpauve veinticuatro majū caāna cabutoa puame ruopotuuri mena etanumurī na ĩroawā, Cordero, apeī tronopu carui menarē yua.

6

Los siete sellos

¹ Tie bero ñiñajonemowū tunu Cordero cawāmecucu ti tunuarē caneátacure. Cū puame ti tunua juġooricarō jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacārō juġooturicarore tūgāwojūgowī. Beroa cōsī ũnie mena juġooricarō caāñijūgorore tūgāwotajūgowī. Bairo cū catūgāwonerīpaua, yu tūgowu seres majā mena macāācū jīcā ũcū cabucuocajorijere. Baparcānacā mena macāācū

bupo cãrõ cã cabusurijere yu tãgowu: “Tiaya. jĩñau asá!” ñiroyawĩ. ² Bairo cã caĩrõ ññajou, ññĩabócawu yua caballo caboti majürë. Cũ bui capesau cãärë cã ññĩawã. Caballo bui capesau puame yerubetore wãморн nerĩ ámĩ. Quetiupau rey cã capesaro ñno coronarë cã peowĩ jĩcãũ. Tore pesari cã puame cã wapanarë na netõñucãũ ácũ majũ baiwĩ. Bairo na netõñucãũ ácũ yua, cã wapanarë na netõñucãcõãwĩ.

³ Ti tunua jugooturicarõ cabero macããtõrë tãgãwonewĩ tunu Cordero. Bairo cã catãgãwonerĩpaua yu tãgowu seres majã jĩcãũ bero macããcũ cã cabusurijere. Bairo ñiwĩ: “Tiaya. jĩñau asá!” ⁴ Bairo cã caĩrõ ññajou, ññĩabócawu apei caballo cajũãũ majürë. Cũ bui capesau cãärë cã ññĩawã. Caballo bui capesau puame ati umurecõo macããna yerijõrõ na caãñierë emamasĩrĩqũë catutuarijere cã jowĩ. Camasã tocãnacãũpu na majũã ãmeo pajĩãõ joroque átajere masĩwĩ. Yise capairipãĩ majürë cã jowĩ.

⁵ Ti tunua jugooturicarõ puãaro bero macããtõrë tãgãwonewĩ tunu Cordero. Bairo cã catãgãwonerĩpaua, yu tãgowu seres majã puãarã bero macããcũ cã cabusurijere. Bairo ñiwĩ: “Tiaya. jĩñau asá!” Bairo cã caĩrõ ññajou, ññĩabócawu apei caballo cañiu majürë. Cũ bui capesau cãärë cã ññĩawã. Caballo bui capesau puame nucũõ cõñarĩcãrõrë cã wãморн nerĩ ámĩ. ⁶ Baparicãnacãũ caãna cacatirã seres majã watoapu atore bairo caĩrĩjë busuriquere yu tãgowu: “Camasã jĩcã rãmu na cawapataro cãrõ wapacutiya jĩcã kilo trigo poca. O itia kilo cãrõ wapacutiya jĩcã rãmu paarique wapa. Cabaimiatacãärë, use oco bairi roarique use cãũ nicõãgaro. Yasietigarõ,” bairo busuriquere yu tãgowu.

⁷ Ti tunua jugooturicarõ itiarõ bero macããtõrë tãgãwonewĩ tunu Cordero. Bairo cã catãgãwonerĩpaua, yu tãgowu seres majã itiarã bero macããcũ cã cabusurijere. Bairo ñiwĩ: “Tiaya. jĩñau asá!” ⁸ Bairo cã caĩrõ ññajou, ññĩabócawu apei caballo cajuripaua majürë. Cũ bui capesau cãärë cã ññĩawã. Caballo bui capesau puame, Camasãrë Riarique Caãcu, wãmecũcu. Cũ bero amĩ apei, Cariaricarã Na Caãморн Macããcũ, cawãmecũcu. Cũ puame ati umurecõo macããna baparicãnacã poa caãnarë jĩcã poa majürë pajĩãmasĩwĩ. Besu átaje, aua riarique, riaye mena, o waibutoa camasã ugarã mena na yasiorique caãcu amĩ. Tie ati masĩrĩqũërë cã jowĩ jĩcãũ.

⁹ Ti tunua jugooturicarõ baparicãnacãrõ bero macããtõrë tãgãwonewĩ tunu Cordero. Bairo cã catãgãwonerĩpaua, ññĩabócawu Dios yaye quetire na caquetibujunetõrĩqũë jũgori na capa-jĩãrericarãrë. Waibutoa riire na cajoemugõjori mesa altar rocapu nucũwã na ãnana. ¹⁰ Na, Dios cã cacatoricarã puame busuriquere tutuaro mena atore bairo iwã: “Jãã Quetiupau cañiu majũ mu ãñiña. Nocãrõ caroaro cariape majũ caquetibuju mu ãñiña. Bairi, ¿nocãrõpu ati yepa macããnarë na miñabeseiati? ¿Nocãrõpu jãärë na capajĩãrĩqũë wapa jãã mu ãmebojauati? Tãmurĩ jãã mu ãmebojaua,” qũĩwã Diore. ¹¹ Bairo na caĩrõ bero, Dios puame jũñi cabotijere cayowerijere na jowĩ. Na jori bero, bairo na iwã: “Rusaya mai. Paajũtieticõãña. Yerijãña peeti yutea cãrõ, ti yutea caetaparo jũgoye mai. Mujãärë bairo yu yaye quetire caquetibujarã nicõãñama mai ti yepapure. Cristo yaye queti jũgori cariaparã nicõãñama. Naa, ñipetiro na caneñapetietaro bero roque, na ññĩabesegu tãmurĩã yua,” na iwã.

¹² Ti tunua jugooturicarõ jĩcã wãmo cãnacãrõ bero macããtõrë tãgãwonewĩ tunu Cordero. Bairo cã caãto, yu caññajoro yua, nocãrõ tutuaro majũ ati yepa yuguĩwu. Muipũ umureco macããcũ cãã yaticõãmĩ. Bairi yua ati yepa puame naitũãpeticõãpũ. Boori jũtiro cañiirõ netõrõ majũ ati yepa naitũãcõãpũ. Muipũ ñami macããcũ cãã jũãũ, rĩi cuire bairo jẽñacõãmĩ. ¹³ Tunu bairoa umurecõo macããna ñocõã cãã ati yepapu wẽẽcõoama. Wĩno tutuaro capapuro jũgori yucu higuerau rica cacãme cawerore bairo majũ wẽẽpeticoama. ¹⁴ Jõbui umurecõo cãã yasicõõpu. Baunemoepũ. Jĩcã pũrõ papera pũrõãcãrë tunua yasioricarore bairo jicoquei yasicõãpũ. Bairi ãtã yuca ati yepa caãnie, ria capairiyapu caãnie yucu poari cãã yuguĩ wũpeticõãpũ. Aperõpu jeto tie ñipetiro wũnetanũcãpeticõãpũ.

¹⁵ Ñipetiro ati yepa macããna carotimasĩrã quetiuparã reyes cãã acũãpeticõãmã, tiere ññarĩ yua. Ëtã yucu, ãtã wiiripu rũticoãmã. Aperã camasã quetiuparã catutuarã, soldaua quetiuparã catutuarã, cadinero cãgonetõrĩ majã cãã acũãcõoama. Torea bairo tunu carotituarã majã camasã caroaro ñe rusaeto caãna, aperã paacoteri majã umuarë bairo caãna cãã uwijãñuwã. Ñipetiro ãtã yucapu rutipeticõãmã. ¹⁶ Bairo ti yucu ãtã yucapu ãnã yua, atore bairo i otiwã: “¿Ëtã yucu, ãtã rupaa marĩrë to sītõõ yasioãto!” iwã. “Carotimasĩ cã caruiõpũ carui marĩ cã caññaetiparore bairo marĩrë to sītõõ yasioãto ãtã yucu. Roro popiye marĩ tãmuo joroque marĩ ãtãremi tronopũ caruiãcã. ¿Bairi ãtã yucu marĩ to ñapea yasioãto! ¹⁷ Æmerë etacoaya merë yua roro popiye marĩ tãmuo joroque marĩ cã caãtipa rãmu. Caãñitusari rãmu camasãrë cã caññabeseri rãmu majũ etacoaya yua. Bairi ti rãmurë, ¿noa na netõmasĩrãati?” I yapapuawã ñipetiro ati yepa macããna caãñimiatana, tie cabairijere uwirã yua.

7

¹ Tiere ñnarí bero, tunu ñiñajoroyawu ángelea majá baparićnacāñu majūrē. Na puame baparićnacā jopee umarećo jopeerire nucūwā. Bairo nucūrā, na puame wīnorē carotimasīrā āma. Wīnorē ati yepa nipetiropure papurotiema. Ria capairiyaru cāārē papurotiema. Yucu ati yepa caānie cūārē papueta rotiemā. Wīno capapubujiopeere tunuo ñucōpeycōāwā yua. ² Bairo apei ángel cūārē cū ñiñajowu. Muipr cū cawāmuatō puamerē amí. Cū puame Dios cacatīi ya wāme camasārē cū cawoatuparore cūgowī. Tore caneacá ángel puame yua umarećo jopeerire baparićnacāñu caāna ángeleare awajarique mena tutuaro na busujowī. Ati yepare, bairi ria capairiya cūārē royetumasīrīqūrē camasīrārē bairo na íwī: ³ “¡Ti yepare, bairi riaputo capairiya cūārē royetueticōāña! Yucu ti yepa caānie cūārē royetueticōāña mai. Dios ya wāmerē marí tugarā mai marí Quetiuparu yarā caānarē. Na riapoare cū wāmerē turotiya mai,” na íwī.

⁴ Bairo cū caīrō bero, yu tūgojoroyawu tocānacāñu majū Dios ya wāmerē catuecoatanarē. Ato cānacāñu majū āniroyawā nipetiro, israelita ya poari macāāna caāna yua: ciento cuarenta y cuatro mil majū niroyawā. Tocānacāñu majū na cōñaroyawā:

⁵ Judá ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

Rubén ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

Gad ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

⁶ Aser ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

Neftalí ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

Manasés ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

⁷ Simeón ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

Leví ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

Isacar ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

⁸ Zebulón ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

José ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū.

Benjamín ya poa macāāna puğa wāmo peti ruḡore puğa pēñirō cānacā mil majū niroyawā.

Tore bairo na cōñaroyawā israelita majá ya poarire yua. Naa, nipetiro ciento cuarenta y cuatro mil majū āniroyawā.

La multitud vestida de blanco

⁹ Tiere ñnarí bero, ñiñajoroyawu tunu camasā capāārā majūrē. Nipetiro yepaa macāāna, apeye busuri majá caāno cārō, bairi tocānacā macāā macāāna caāna camasārē ñiñajowu. Dios carotimasī cū caruiro riaperu nucūwā. Cū macū corderore bairo caācū riaperu nucūwā camasā capāārā majū yua. Nocārō majū capāārā na caānoi, noa ũna cōñajīātia mano majū āma. Jutii cayowerije cabotirije majūrē jāñawā. Carupaño queeri, bopū ũnierē cūgori āma nipetiro, na, camasā. ¹⁰ Bairo āna, na puame busurique tutuaro mena atore bairo í awajawā: “¡Marí Pacu Dios tronopu carui, bairí Cordero mena na camasīrījē jūgori marí netōñama!” í busuwā.

¹¹ Bairi carotimasī cū caruiro, trono ture cabutoa camasīrā, bairi aperā baparićnacāñu cacatirā seres majá na caānorē nipetiro ángelea majá nucū āmejorewā. Na puame na riapé yepa cūgōrōpu mucūmuatī, Diore qūrōawā cū caruiro trono riaperu yua. ¹² Bairo í basapeowā Diore:

“¡Bairoa to baiáto!

Marí Pacu Dios ñumajūcōāñami.

Bairi camasā nipetiro cū na basapeoáto.

Ñe ũnie cū camasītītē carusaecu ñiñami.

Cūrē íroari, ‘Jāā mena mu ñujāñuña,’ cū na íáto.

Nipetiro camasā cū na íroáto.

Dios, nipetiro camasā netōrō carotimasī, catutuau majū ñiñami.

Bairi cū jetorea íroarique to āmarō.

To ānicōā ninucūāmarō tocānacā rūmuu.

To petieticoato. ¡Bairoa to baiáto!” í basapeowā ángelea majá cū ture caāniāmejorerē yua.

¹³ Tocārōā bairo na caīrīpaua, jīcāñu cabutoa camasīrī majá mena macāācū atore bairo ñi jēñiñawī: “¿Noa na āñiñati jōā jutii cabotirijere cajāñarā? ¿Noopu na atīuparí?” ñi jēñiñawī cabucu.

¹⁴ Bairo cū caīrō: “Yu yau, yu masītīñā. Yu quetibujuya. Mu roque mu masīña,” cū ñiwū.

Bairo yu caīrō, atore bairo yu quetibujuwī cabucu: “Ánoa camasā mu caīñarā ñiñama ti yeparē roro popiye catāmuorīcārā. Camasā roro na canetōrī yuteare na cūā roro popiye tāmnoñupā. Cariacoatana nimirācūā, Cordero cū cariirerique jūgori cacatiricarā majū ñiñama. Corderore catūgousapitietana āñirí āmerē ato umarećoōpu jutii cabotirijere jāñañama yua,” ñi quetibujuwī na cabairijere yua. ¹⁵ Bairo yu quetibuju yaparo, bairo ñi quetibujunemowī tunu cabucu:

“Bairi Dios cū caruiro cū carotimasīrīraŋ riaperu niñama āmerē.

Ñamii, umurescōo tocānacānia cū ya wii templo wiiru qũiroanucũñama.

Na caĩroa Dios carotimasī cū caruiropu carui ruame tocānacā rūmu na qũēnogumi.

Na ññaricanuḡḡgumi cū catutuarije mena yua.

¹⁶ Na ruame di rūmu ũno bopacooro aua riaetigarāma.

Ñeme jipirique cūārē ñeme jipietigarāma.

Muiru umurescōo macāācū cūā di rūmu ũno pūnirō na asietigumi.

Caasipajūgorije ũnie mena yapapuaetigarāma yua.

¹⁷ Carotimasī cū caruiro ruiricarō recomacāru caācū roque na ññaricanuḡḡgumi.

Nurīcārā ovejare, jīcā cū caqũēnorōrē bairo caroaro majū na ññaricanuḡḡgumi.

Oveja na caocoetigaro oco opepu na cū cajeátōrea bairo Cordero cūā caroa catirique majū ocore na jogumi.

Tunu bairoa Dios cūā nipetiro na cayapapuarije macāājērē na juátigumi.

Cawīmarārē, ‘Otiena,’ caīrē bairo na caapee ocore paareri caroaro na useanio joroque na átigumi.”

ñi quetibujawī cabuca.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

¹ Ti tunua jugooturicarō jīcā pēnirō cānacārō bero macāātō, catusarore tūgāwonewī yua Cordero. Bairo cū caáto, umurescōo ñejāā mamu yua. Jīcā wāme ũno umurescōoru cabusūmiataje busneru. Yusūjāpeticōaru umurescōo yua. Jīcā hora recomacā cārō yoaro jānapeticoaru.

² Tipu beropu yua, ññajoroyawu tunu jīcā wāme peti puḡa pēnirō cānacā cūāna ángelea majārē. Na ruame Dios cū caāno riaperu nucūwā. Narē yua, na caāno cārō putiricarō trompetare na jowī. Jīcā wāme peti puḡa pēnirō cānacārō majū tie putiriquere na jowī.

³ Caberore amí apeí ángel. Werea busericaru ũno, oro mena na caqũēnorīcārure cāgori amí. Bairo atiri yua, waibucu rii joemūḡḡrīcā mesa altar tpu nucūu etawī. Bairo to riaperu cū caetaro yua, paio werea ũnie cajutiñurjērē cū jowā. Ti altar oro mena na caqũēnorīcārōru cū cajoemūḡḡjoparore bairo irā, tierē cū jowā. Ti altar ruame carotimasī cū caruiro riapere āmu. Bairi yua cū ruame ti jotpu tie cajutiñurjērē inciensore jāāñi joebusejūgowī. Dios yarā cū ya poa macāāna nipetiro caāna cū na cajēnipeorije jīcārō mena joejogu ámi. ⁴ Bairo altar buipr cū cajoemūḡḡrō, Dios tpu tie busewāmu etawu caroa cajutiñurjērē majū yua. Dios ya poa macāāna cū na cajēnipeorije cūā cū tpu etawu. ⁵ Bairo atiri bero yua, ángel ruame ti altar macāājē caūrjērē nitīrē paio cū jotpu jejjāñi ati yeparu wēērocaño jocōāwī. Bairo cū cawēñōjoro, tame, paio buro busuwu. Pairo busurique ocajowu. Tutuaro buro yabewu. Tunu bairo yepa cūā tutuaro majū yepa yugui rocaōāwū.

Las trompetas

⁶ Bairo cabairipare jīcā wāme peti puḡa pēnirō majū ángelea majā ruame na putirique jīcā wāme peti puḡa pēnirō caānierē jīcā jeto putigarā coterā baiwā.

⁷ Bairi caānijūgon ángel putiwī cū yaro putiricarō trompetare yua. Bairo cū caputiripaua, tocārōā ati yeparu cayusari rupaaca ocorore bairo paio wēwā. Peero cūā nocārō paio rii asuyaro ati yepare ñawū. Ati yepa ayasicoaru. Itia sero caānorē jīcā sero joerocaricarore bairo ati yepa ayasicoaru. Ati yepa macāājē yucu majū caānie cūā itia sero cārō ūpeticōaru. Taa ati yepa caānie nipetiro ūpeticōaru.

⁸ Caputijūgoatcu bero macāācū ángel putiwī tunu cū yaro putiricarō trompetare. Tocārōā yua, jīcā macāncūrō cārō majū paio caūrī buruaro ria capairiyaru ñarocapaetawu. Bairo ti peero cañarocapaetaro yua, itia sero caāniatato jīcā sero cārō tiya ria riire bairo jēñacoaru. ⁹ Tunu bairo ria capairiya macāāna caāna cacatirā itia sero caāniatana jīcā sero cārō majū riapeticoama. Tunu bairoa cūmuu capaca cūmuu tiyare cañesēāmiataje cūā itia serore jīcā sero cārō yasipeticoaru.

¹⁰ Puḡarā bero macāācū ángel putiwī cū cūā cū yaro putiricarō trompetare. Tocārōā yua, ñocō nocārō capai majū ñacoamī ati yeparu. Jiña woricarō caūrī peerore bairo caācū paio ñacoamī umurescōorū yua. Cū ruame itia serore jīcā sero cārō riyaae yasiowī. Itia serore jīcā sero cārō yasiowī oco opee cūārē. ¹¹ Cū, ñocō cañaatacu ruame Amargura wāmesumi. Amargura, ígaro, “Cajūḡūēi,” ígaro ñña. Bairi itia serore jīcā sero cārō riyaa jūḡūepeticoaru. Tie carorije cajūḡūējērē etirā, camasā cūā capāārā riapeticoama.

¹² Itiarā bero macāācū ángel putiwī cū cūā cū yaro putiricarō trompetare. Tocārōā yua, muipr umurescōo macāācū cūā jīcā sero cārō yaticoamī. Tunu bairoa jīcā sero cārō ñami macāācū muipr cūā yaticoamī. Torea bairo ñocōā cūā jīcā sero cārō yaticoama. Bairi na,

na cabusuānimitajate itia sero cañniateja jīcā sero cārō mamū. Naitīārō tuacōāwū. Bairi yua ñami, umurecōo cārō caroaro jīcārō tūni jīñawoema. Ati yepare jīcārō tūni busuwoema na yua.

¹³ Cabero ñiñajowū aa umurecōoru cawutēñotaure. Cū puame bairo busuocajowī busurique tutuaro mena: “¡Ade tame, ade tame, ade tame! Bopacooro majū tāmugarāma ti yepa macāāna. Ato jūgoye itiarā caputiparā na caputiro, roro bopacooro tāmugarāma camasā. Petoaca rusaya merē catusarā itiarā ángelea majā na caputiparo,” i busuwī aa puame.

9

¹ Tunu baparcānacāū bero macāācū ángel apei putiwī cū cāā cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yua, ñiñawū umurecōo macāācū ñocō ati yeparu cū cañacūmuetarō. Bairo cū cañacūmuetarō, llave, ope cañcūārī opere pāāricārōrē cū nuniwī. ² Cū puame tocārōā ti ope cañcūārī opere pāācōāwī to llave mena yua. Ti ope puame bairo cū capāārō, pairo busewitiwū. Peero wese joerica peero nocārō pairo caūrī peero cārō majū busewitiwū. Nocārō pairo ti ope macāājē cabuseroi yua, muipure cū buse biatocoaru. Dope bairo átia mano wīnorē buse bijapeticoaru. ³ Tie buseri mena witiwū yeseroare bairā caāna catoarā majū yua. Na puame ati yepa nipetiropu wubatapeticoámá. Camasārē na catoajīapeere na jowī. Cotapa cū catoaricare bairo catoarica cūgorā majū āma. ⁴ Bairo narē caroti puame atore bairo na īwī: “Ti yepa macāājē yucu nipetirore mujāā ugaepa. Ti yepa cajūmerijē taa cūārē mujāā ugaepa. Dios ya wāmerē na riapepu catuena camasā roquere na mujāā toawa. ⁵ Bairāpuā, na mujāā toajīareepa. Jīcā wāmo cānacāū muipua cārōā na wisio ānio joroque jeto na mujāā āpa,” na īwī narē caroti puame. Bairi na catoarije pūnimajucōāwū. Jīcāū cotapa cū catoarije cārō pūniñijē toari majū āma.

⁶ ¡Tame, ti rāmū caetaro, camasā riayasicōátajere bomigarāma, butioro capūnirō jūgori yua! Bairo bomirācūā, riamasētīgarāma. Cariacoagarā na cañniamiatacūārē, na carīapeepua manigaro mai.

⁷ Na, yeseroa puame caballoare bairo bauwā. Caballoa mena na caāmeoqūēparo jūgoye caānarē bairo tutuarā majū āma yeseroa. Bairi tunu na rupoari buire pesaricaro corona oro beto ūnorē pesawā. Na riapē cūā camasā bauriquere bairo bauwā. ⁸ Tunu bairoa carōmio poa ñapōrē bairo poa ñapōcuma. Na opi cūārē yai jūāū opire bairo cūgowā. ⁹ Na rupau cūārē āpōā coro ūno mena jāñatowā. Na puame tutuaro majū wuwā. Caballoa capāārā na caūmarī coro mena pajīārānā, na catūgā aturo cārō majū busuwū yeseroa na cawurije. ¹⁰ Tunu bairoa na pīcōō cūā cotapa pīcōrōrē bairo ānirī, cū toaricarena bairo toaricacuma. Tia na toarica jūgori jīcā wāmo cānacāū muipua majū popiye na wisio ānio joroque átajere cūgowā. ¹¹ Na, yeseroa quetiupau, cañcūārī ope macāācū ángel ūcū puame bairo wāmecumi: Abadōn, wāmecumi hebreo majā yaye menarē. Aperā griego majā yaye puamerē: Apoliōn wāmecumi narē caroti majū yua. Apoliōn Īgaro, “Rorije Caācu, Reri Majōcu,” Īgaro ĩña.

¹² Merē jīcā wāme netōwū camasā ati yepapure roro na catāmūrījē. Yeseroa jūgori roro na catāmūrījē merē netōwū. Bairo na canetōmiatācūārē, mai puga wāme rusacōāwū camasā roro na catāmūopee.

¹³ Bairi apei ángel jīcā wāmo cānacāū bero macāācū putiwī cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yu tūgowu busuriquere. Oro mena qūēnoricā mesa altar macāā jawīi baparcānacā jawīi cañniepu busurique busuwitiwū. Ti altar puame Dios cū caruiro riapepu āmu. ¹⁴ Topu cabusawitirije puame atore bairo qūī jowū jīcāū pēnirō cānacāū majū caācū macāācū trompetare cacūgoure: “Ángelea majā baparcānacāū caānarē tāmuri na popiōuja. Ria capairiya Éufrates cawāmecutiya tūnipu jiyaturicarārē na popiōuja,” ĩ ocajowū busurique. ¹⁵ Bairo cū caīrō, apei ángel puame na popiowī ria capairiya Éufrates tūnipu jiyatucūrīcārā baparcānacāū caānarē yua. Camasā ati yepa macāāna itia sero cañniamitanarē jīcā sero cārō majūrē na capajīāmasiparore bairo ĩ, na popiowī. Na puame, “Ti hora, ti rāmū, ti muipū, bairi ti cama majū capajīāparā nigarāma,” cū caicūrīcārā āma. ¹⁶ Capāārā majū capajīārī majā soldaua niroyawā. Baipuā, yu tūgobocawū na cacōñarārē. Ato cānacāū majū niroyawā: Doscientos millones majū niroyawā soldaua caballo bui jeto pesari capajīārānā yua.

¹⁷ Bairo qūēguere bairo yu caīñarōpu yu caīñajoata, caballoa capāārā majū āma yu riapepu. Na bui capesarā cūā āpōā coro nocārō peerore bairo majū cajūārī corore jāñawā na cotiapu. Aperā nocārō umurecōore bairo cajūmerijērē jāñawā. Aperā nocārō cajuririje eware bairo cañnicoorire na cotiapu jāñatowā. Na capesarā caballoa puame yaijūāū capai rupoare bairo rupoocuma. Bairi yua, na riseepure peero, buseri, apeye moetie azufre cawāmecutie asuyaro witiwū. ¹⁸ Tie carorije itia wāme caballoa riseepu cawitirije mena jūgori camasā ati yepa macāāna itia sero cārō yasipeticoámá. Peero, buseri, bairi apeye azufre mena jūgori yasipeticoámá camasā yua. ¹⁹ Na, caballoa puame na risero cawitirije mena jūgori cawiorā majū āma. Na pīcōō cūā āña cū rupoā mena cū cabacajīārōrē bairo uwioro caātie āmu.

²⁰ Bairo camasã tie carorije mena roro na cayasicoamiatacããrê, aperã cacatirusarã puamea tũgoñamasacatiema. Mai, bairoa carorije macããjêrê áticõãma. Wãtã cããrê mai bairoa na ãroacõãma. Oro mena na cawericarã cacatienarê na ãroacõãma. Camasã na jũgũã caãniparã ãrã, ãtã bronze, ãtã majũ, o yuca mena na caqũenorĩcããrê na ãroacõãnirecoawã camasã carasarã cacatirã puame mai. Na majũã na caqũenorĩcããrê caãñaena, catũgoena, peeto ãno cããrê cajee peãmasĩenarê, mai na ãroacõãnirecoawã, uwioro ati umũrecõo cabaimi-atacããrê. ²¹ Tunu bairoa ãmeo pajããrĩqũe cããrê pitiema. Wãtĩ yeri pũna jũgori camasãrê na cayasorije cããrê átijãnaema. Carõmia mena roro na caãtiepenucũrĩjê cããrê jãnaema. Roro aperã yaye na cayajanucũrĩjê cããrê jãnaetimajũcõãwã.

10

El ángel con el rollito escrito

¹ Cabero ñiñajo royawũ tunu apeĩ ángel catutuaũ majũrê. Umũrecõoru oco buseri watoapu carulacãre cã ñiñajowũ. Cũ ruoã buire buewêrê bairo bauwũ. Cũ riapê puame muĩpu umũrecõo macããcãrê bairo butioro asiyawũ. Cũ ñicããrĩ cãã peero cañucũrĩjêrê bairo butioro asiyawũ. ² Cũ wãmorũ jĩcã pũrõ papera pũrõ ãno woarica pũrõãcãrê cãgowĩ. Tunuarica pũrõrê cũ capããtãpũrõ majũrê cãgowĩ. Bairi yua ti pũrõ rupatunua ãmu, jĩcã pũrõã nimirõcãã. Cũ puame yua ati yepapu ruieta nucãetawĩ. Bairo ruietaũ, cariape nugõã cã ruore riã capairiyapu peanucũũ etawĩ. Ape nugõã caãõ nugõã puamerê yepa caoco manoru peanucũũ etawĩ. ³ Bairo ruieta nucãetari busurique tutuaro mena awajawĩ. Yai jũãũ cãrõ majũ tutuaro ãwĩ. Bairo tutuaro cũ caawajaro yua, jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacãũ caãna buroa cũ yuwã. ⁴ Bairo jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacãũ buroa na cabusuro bero, yu puame na cabusuatajere woagu yu ápu. Bairo woagu yu caãtipaũ, busurique umũrecõoru caãtie yure caãocajorijere yu tũgowũ. Bairo ñiroyawũ: “rTame, mu woatuepa jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacãũ majũ buroa na cabusuatajere! Tie na camasĩpee mee ñiña mai. Mu woatuepa tiere,” caãrocajorijere yu tũgowũ. Bairi yu woatuepa buroa na caãtajere.

⁵ Tocãrõã yua, ángel riu capairiyapu, bairi ati yepapu capearuietanucããrê yu caãñajoatacu puame cũ wãmo cariape nugõãrê umũrecõoru ñumũgõjowĩ. ⁶ Bairo átiri yua, tocãnacã rãmua caãcũ, umũrecõore caãtacu, ati yepa, bairi riã capairiya cããrê caqũenorĩcã, bairi nipetiro caãniepu cãrõ caqũenorĩcũ ya wãme mena ãrĩ quetibujawĩ. Bairo ãwĩ: “Merê etacoaya yua ati umũrecõo capetiparo. ãmea nitusaro baiya. ⁷ Caputitusaũ, jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ macããcũ ángel cũ trompetare cã caputijũgoripauere merê yeparo etagaro. Ati umũrecõo merê manigaro yua. Dios cũ caãtiga jũgoyeticarorea bairo baiyaparo etagaro. Cũ yarã profeta majãrê na cũ caquetibujunetõroticarorea bairo baiyaparo etagaro yua,” ã busujowĩ ángel.

⁸ Mai, busurique umũrecõoru caãtie yu catũgojũgoataje puame yu busunemowã tunu. Bairi ñiwã tunu: “Juan, ácũja jĩ ángel tuwu. Riã capairiyapu bairi ti yepapu capeanucũũ tuwu ácũja. Bairo áti, pããricã tunua cũ wãmorũ cũ cacãgori tunuarê cũ jiya nejia,” ñiroyawũ busurique. ⁹ Bairo yure caãrê tũgori, ángel tuwu yu ápã. Cũ tuwu etari, cũ yu jẽniwã ti papera tunua cũ wãmorũ cũ cacãgori tunuarê. Bairo cũ yu cajẽnirõ, bairo yu yawĩ: “Jau, mu yu jogu. Eãjã, neña. Nerĩ bero, uãayucõãña ti pũrõrê. Bairo ti tunuarê mu caũgajũgoripau jetore mu risero beroa ocore bairo ipitigaro. Bairopua, mu caũgayuro bero mu paaroru ãno puame, butioro jũgũẽgaro yua,” ãrĩ yu nuniwã ángel ti tunuarê.

¹⁰ Bairo yu cũ caãrõ, yu puame cũ wãmorũ cũ cacãgori tunuarê yu newã yua. Bairo nerĩ, yu neũgacõãwã ti pũrõrê yua. Bairo yu caũgaro, cũ caãtatorea bairo yu riserore mai beroa ocore bairo caroa majũ ipiticõaru. Bairopua, yu paaroru yu caũgajãjoro puame roquere, yu paaro roro majũ jũgũẽcõaru. Carorije capiyarijere marĩ caetijãrõ, capũnirõrê bairo yu paaro pũniwã. ¹¹ Bairo cabairipaua, bairo ñiwã: “Mai, murê rusacõãña Dios cũ caãrĩjêrê camasãrê na mu caquetibujũ ãnipee. Bairi tocãnacã macãã macããnarê na mu quetibujũgu. Nipetiro tocãnacã yepaa macããna cããrê na mu quetibujũgu. Tocãnacã poa macããna apeye busurĩ majã, bairi nipetiro quetiuparã reyes cããrê na mu quetibujunemogu tunu,” ñiroyawã yua.

11

Los dos testigos

¹ Bairo ñi quetibujũ yaparori yua, yu nuniwã cõñarĩcãpããrê. Tuericure bairo caãnipããrê yu nuniwã. Tipããrê yu nunirĩ, bairo ñiwã: “Atipãã cõñarĩcãpããrê nerĩ ácũja Dios ya wii templo wiipu. Ti wii caesarore cõñauja. Ti wii macãã altar mesa cããrê mu cõñawã. Ti wii templo wiipu Diore cañubuepenucũrĩ majã camasã cããrê na mu cõñawã. ‘Tocãnacãũ majũ ñiña,’ miwã. ² Ti wii templo macã yepa roquere mu cõñaepa. Ti yepa, merê cãrê caboenaerê Dios cũ cajorica yepa ñiña. Na puame Dios ya macã cañurĩ macã macããnarê capajãreparã ñigarãma.

Yoaro cuarenta y dos muipua majü topu añirí pajĩ añigarāma. Bairi tore mu cõñaera. ³ Bairo na caatiāno, yu puaame yu yarā quetibujuri majārē na tupa na yu jogu. Pugarā na yu jogu. Yu yaye macāājē yu caquetibujurotiorijere narē caquetibujunetōōparā majūrē na yu jogu. Yoaro, mil doscientos sesenta rāmuri cārō na quetibujuri añigarāma. Na puaame cawirurije, boori jutii ũnierē jutii jāñarī āgarāma,” ñi quetibujuwā.

⁴ Na, pugarā quetibujuri majā puaame olivo yuca, bairi puga tutuu jĩñaworique ati yeparu caānierē ānicōñarā baiwā. Dios cū cañajoro ati yeparure caānierē bairo ānicōñarā baiwā. ⁵ Narē, noa ũna roro na capajĩāgaata, na risero cawitiri peero, peero mena na joerēcōāgarāma. Ti peero na riseroru cawitiri peero uwiomajũcōāwū. Na wapana ũnarē cajoeremajũcōārī peero āmu. Bairi ti peero mena riagarāma noa ũna na pugarārē roro capajĩāgarā puaame yua. ⁶ Na, quetibujuri majā pugarā caāna, ũmurecōo jopeere biamasĩrĩqũerē masĩwā. “To ocaeticōāto ti yepare,” ĩrā, tore bairo átajere masĩwā. Dios yaye quetire na caquetibujuri añiyutea cārō, “To ocaeticōāto,” ĩrā, tore bairo átimasĩrĩqũerē masĩwā. Tunu bairoa oco caārē riri to jēñao joroque átimasĩrĩqũerē masĩwā. Capee wāmerē ati yepa macāānarē roro átajere masĩwā. Caāno cārō roro popiye tāmuroĩqũerē masĩwā. Nocānacāni na caboro cārō camasārē roro átīānimasĩrĩqũerē masĩwā, naa, quetibujuri majā yua.

⁷ Bairo na caátimasĩmiatacūārē, tie quetire na caquetibujuyaparo petietaripaure, cañcāārī opepu cawāmuatīatacu moecū monstro puaame na āmeo qũēgumi. Bairo na āmeo qũerī yua, na netōñnacōāgumi. Na pajĩāre peyocōāgumi pugarāpuaea yua. ⁸ Na rupaari ānajē átawā maaru cūñareagaro. Capairi macā, marī Quetiupare na caparuarocarica macā maaru cūñareagaro. Na majü ĩrā, Sodoma, o Egipto na cañwāmetinucūrī macāpu cūñagaro na rupaari ānajē yua. ⁹ Itia rāmu ape rāmu recomacā majü yoaro na rupaari ānajērē ĩña añigarāma camasā. Capee macāā macāāna, camasā poari caāno cārō, apeye busuri majā caāno cārō, tocānacā yepa macāāna caāno cārō ĩñagarāma na rupaari ānajērē. Bairo ĩñarī na rupaarige yaarotietigarāma, asiārā yua. ¹⁰ Na caquetibujurijere caboetana añirī, ati yepa macāāna butiuro useanigarāma, merē na cariarijere ĩñarī. Nocārō causeanirā añirī yua, tocānacāpua apeye na cacūgorijere wapa manoa āmeo jogarāma. Mai, na, pugarā profetare bairo caānana puaame na caboena, narē capatowācōrārē bairo majü narē caānana āñupā. Bairi na cariaro bero, causeanirārē bairo baigarāma.

¹¹ Bairo na cariaremiatacūārē, tame, itia rāmu ape rāmu recomacā caátó majü, Dios puaame na cationemowī tunu. Bairo cū cacatioro, catirā majü wāmunacōāma tunu. Bairo na cacatitunurō ĩñarī yua, nipetiro narē caññarā butiuro na uwiwā. ¹² Tocārōā yua quetibujuri majā caāna pugarā puaame busurique tutuaro cañcāorijere tūgowā. ũmurecōoru caatie atore bairo na ĩ ocajowu: “Tiaya. Wāmasā ato yutu ũmurecōoru.” Tocārōā oco poa watoaru wāmucoāmā, ũmurecōoru ánā yua. Bairo na caátó, narē caboetana na pesua caā na ĩñawā.

¹³ Bairo na cawāmuatīpuaa, ati yepa butiuro majü yuguiwū. Ti macā macāājē wiiri jĩcā wiiri ñapeticoaru. Puga wāmo cārō caāniataje jĩcā wii cañaweyorore bairo ñapeticoaru, yepa cayuguiro jūgori yua. Camasā cūā tie jūgori jĩcā wāmo peti puga pēnirō cānacā mil majü yasipeticoāma. Bairo cabairijere caññarā cacatirusarā puaame yua butiuro uwiri Diore cū basapeojūgowā. ũmurecōo macāācūrē cū basapeojūgowā yua.

¹⁴ Merē jĩcārō bero macāā yutea roro cabairi yutea caā netōwū. Merē puga yutea carorije cabairije netōwū. Bairo canetōmiatacūārē, mai jĩcā yutea rusacōāña camasā roro na cabaipa yutea. Catusari yutea nigaro. ¡Ayu tame! Ti yutea macāājē carorije merē baijūgogaro majü baiya.

La séptima trompeta

¹⁵ Bairi yua, ángel catusau putiwī. Jĩcā wāmo peti puga pēnirō caānacā macāācū catusau majü putiwī cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yua, tutuaro busurique ũmurecōoru ocajowu. Ato bairo ĩwū:

“Āmerē yua ti yepa macāāna na carotimasĩrījē peticoaya.

Marī Quetiupau Dios jeto cū macū Mesías mena rotimasĩñami.

Āmerē yua, na jeto tocānacā rāmu rotimasĩ añigarāma,” ĩ ocajowu ũmurecōoru.

¹⁶ Cabutoa camasĩrī majā veinticuatro majü caāna, Dios riaperu na caruirije mena caruiāmejorerā puaame yeparu mucūmuatī butiuro cū basapeowā. ¹⁷ Bairo qũĩ basapeowā Diore:

“Jāā Quetiupau Dios nipetiro carotimasĩ, jāā mena mu ñumajũcōāña.

Mua, tirūmupua caānijūgoatācu mu āniña. Āme cūārē bairoa mu ānicōā ninucūña.

Āmerē nocārō mu catutuarije mena camasā nipetirore mu jetoa na mu roti ānimasĩjūgoya yua.

¹⁸ Tocānacā yepa macāāna camasā mu asiari murē teejāuwā.

Bairo murē na cateemiatacūārē, āmerē etaya naa asiari roro na mu caātira rāmu majü yua.

Cariaricarā nipetirore na m̄ caññabesepa r̄am̄ majū etaya.

Bairo na ññabeseri yua, na yarā profeta majārē na yaye wapa macāñjērē na m̄ jogu.

Na cawapatapee caroa majūrē na m̄ jogu. Bairo marē caboetana roque popiye t̄amuogarāma.

Nipetiro m̄ ya poa macāñnarē caroa majūrē na m̄ jogu.

Capacarā, o penaaca caāna m̄ ya wāmerē cañroari majā nipetirore caroa majūrē na m̄ jogu.

Nipetiro na r̄ame m̄ mena useanigarāma yua.

Ati yeparure carotimasirā camasārē roro caāna roquere na m̄ repeyocoagu yua,” q̄ñ basapeowā Diore cabotoa camasirī majā r̄ame.

¹⁹ Tocārōā yua, Dios ya wii templo wii majū ññarēcōorn̄ macāā wii jope p̄āññacōorn̄. Ti wiire ññajowu ññarēcōorn̄. Bairo yu caññajoro, bauwu ti wii pupearure Dios ya pata rocapata r̄ame. Bairo cabauripare, tame, butiuro b̄po yabewu. Butiuro busurique ocajowu. Tame, b̄poa cūa tutuaro majū paawā. Yera cūa butiuro yuguiwu. Tunu bairoa ocaro cārō majū cayusuari rupaaca ati yeparure ñacūmuw̄.

12

La mujery el dragón

¹ Ato jūgoye ati yera roro cabaipere ññarēcōorn̄ ññajogoyetiwu. Bairi cabero ññajowu ññarēcōorn̄ cabairijere tunu. ¡Tame, carōmio muir̄u watoaru j̄aññarī buiaeta ññacāwō! Muir̄u ññarēcōorn̄ macāññarē j̄aññarē bairo bauwō. Apei muir̄u ññami macāññarē buire peanucūwō. Tunu bairoa cō r̄poa buire pesawō pesarica beto coronarē. Ti beto r̄ame puga wāmo peti r̄pore puga p̄ñirō cānacāññarē majū ññocōññarē. ² Cō, carōmio, bairirupaññarē caññarē majū bauwō. Bairi butiuro awajarique mena cō macū cū cabuiaparo jūgoye wisiowō. Wopacooro wisiowō, cō macārē cūgojo jūgoye. ³ Cō berore apeye tunu ññarēcōorn̄ bauññonemowū tunu. ¡Tame, moecū marī caññaññarē ññarē dragón cawāññarē cū j̄aññarē majū buiaetanacāwī! Cū r̄ame j̄ñarē wāmo peti puga p̄ñirō cānacāññarē majū r̄pocōññarē. Ti r̄pocōññarē peti puga wāmo cārō majū jawiññarē. Bairi tunu tocāññarē ññarē ññarē beto corona quetiupaññarē yaro ññarē cūgowī dragón. ⁴ Bairi yua, cū r̄ame ññocōññarē itia sero caññarē j̄ñarē sero cārō majū cū p̄ñirō mena na paabato wēññarēcōññarē. Bairo cū caato, ati yeparu ññarē ññocōññarē yua. Bairo átiyaparori, carōmio camacū cūgo r̄pore etaññarē cō cotewī. Cō macū cū cabuiaripaññarē jicoquei cāññarē cō jiya ññarēcōññarē cōññarē cotei baiwī. ⁵ Tocārōā yua, carōmio macāññarē, caññarē majū buiawī. Cū r̄ame nipetiro ati yera macāññarē quetiupaññarē caññarē majū ññami. Nipetiro tocāññarē macāññarē macāññarē tutuaro majū carotimasir̄a ññami cō macū. Bairo cū cabuiaripaññarē yua, Dios r̄ame cū caruirot̄u ññarēcōorn̄ cū nejocōññarē, dragón cū ññarē, ñ. ⁶ Bairo Dios cū caato, cūññarē paco r̄ame desierto cayuc̄mano camasāññarē manor̄u ruticoññarē. Dios cōññarē cū cāññarē, cō cū caññarē j̄ñarē bojaricaror̄u acoññarē. Bairi Dios cōññarē tor̄u ññarē mena cō juatinemo ññarēcōññarē. Yoaro ññarē sesenta r̄am̄ cārō majū ññarē mena cō juatinem̄o ññarēcōññarē Dios. Bairi cō r̄ame tor̄u acoññarē.

⁷ Tie cabairo bero, ññajowu tunu ññarēcōorn̄ ññarē q̄ññarē q̄ññarē. Pugatua ññarē q̄ññarē: Miguel cawāññarē cū yera aperiññarē ññarē ññarē mena cū ññarē q̄ññarē dragōññarē. Dragón cūññarē cū yarā ññarē ññarē ññarē mena ññarē q̄ññarē ññarē Miguere. ⁸ Dragōññarē r̄ame tutuaro na ññarē q̄ññarē Miguej̄ñarē. Bairi r̄ame na ññarē q̄ññarē ññarē Miguej̄ñarē. Miguej̄ñarē r̄ame na netōññarēcōññarē. Bairi yua, ññarēcōorn̄ na ññarē. Na caññarē ññarē ññarēcōorn̄ merē. ⁹ Bairi dragón cabuññarē, moecū ññarē, wātī, o Satanás cawāññarē tir̄am̄ ññarē caññarē ññarē cū wēññarē rocaññarēcōññarē yua ati yeparu. Nipetiro ati yera macāññarē caññarēcōññarē cū rocaññarēcōññarē. Dragón, bairi cū yarā caññarē mena ati yeparu cū wēññarē rocaññarēcōññarē.

¹⁰ Tocārōā yua, busurique tutuaro ññarēcōorn̄ caocajorijere yu t̄gowu. Bairo ññarē ocajowu: “Ññarē majū Dios marī cū canetōññarē r̄am̄ etaya. Dios catutuaññarē carotimasī ññarē marī netōññarē. Cū macū Mesías cūññarē cū carotimasīññarē mena dragōññarē cū netōññarēcōññarē. Bairi merē Dios, cū macū mena cū carotimasir̄aññarē etaya.

Dios r̄ame cū catutuarije j̄gori marī yarā ti yera macāññarē roro cabusuj̄ñarēcōññarē wātī quetiupaññarē cū rocaññarēcōññarē.

Cū caññarēcōññarē ññarēcōññarē, ññami, ‘Roro átiyama m̄ yarā,’ roro narē caññarēcōññarē merē cū rocaññarēcōññarē yua.

Bairi ññarē Dios marī netōññarēcōññarē.

¹¹ Marī yarā ti yera macāññarē wātīññarē cū netōññarēcōññarē.

Wecuññarē ññarē bairo caññarē Cordero ti yeparu na yaye wapa cū cariññarē bojariquere carii na cat̄gorique j̄gori cū netōññarēcōññarē wātīññarē.

Aperā Dios yayere caññarēcōññarē majā na caññarēcōññarē cariññarē cat̄goricarā ññarē wātīññarē cū netōññarēcōññarē yua.

Popiye baimirācūā, uwiricarō mano tūgoñaenarē bairo tūgoñanetōōcōāwā.

Dios yayerē na caquetibujurije jūgori narē na capajīāregamiatacūāārē, uwiricarō mano camasārē quetibujucōā ninucūwā.

Tie jūgori āmerē wātīrē cū netōñama yua.

¹² ¡Tame, bairi āmerē ato umurecōo macāāna nipetiro marī useanito!

Ati umurecōo mena nipetiro marī useanito yua.

¡Ade tame! Bairo caroaro marī cañipaurē ti yepa macāāna catuarā roque bopacooro baigarāma.

Ria capairiya macāāna cūā bairo roro bopacooro baigarāma.

Wātīā quetiupaū umurecōorūi cawerocañiojoeoatacu puame bairo roro na átigumi.

Petoaca peerorū cū caāpa yutea cacōñarōrē masīmīcūā, tutuaro asiarique mena ti yepa macāānarē roro na átigumi baipua.

Āmeacā jeto roro narē átī áyami baipua ti yepaurē.” ¡ ocajowu busurique umurecōorū.

¹³ Bairo wātī dragón puame ati yepapu rocañiojoeocori yua, carōmio camacū catiatacore tutuaro mena cō usawī. ¹⁴ Bairo cō cū causaro īñarī, Dios puame aa yaye querupurīgire cō jowī. Apero cayoarorū wātīrē cō cawarutiparore bairo ī, cō jowī. Desierto cayucumano cayoarorū cō cawarutiparore bairo ī, cō jowī aa querupurīgire. To cayoarorū Dios puame cō cūrī itia cūma ape cūma recomacā majū ūgarique mena cō cū cajuátinemo ānīparorū cō carutiāpeere cō querupurī jowī. ¹⁵ Bairi yua, pīno caroagorū puame cū riserorū oco paio rēñowī. Cū risero mena oco jēñorī ria pairiya qūēnowī, cō, carōmiorē tie oco mena cō rurocōāgū. Tiya ria cū risero mena cū cajēñootaya cō to ūmayurocacōāto ī, qūēnomiwī pīno tiya riare. ¹⁶ Bairo cū cajēñomiatacūārē, Dios puame cō juāmi. Yeparū pairi ope, ope jēñowī. Ti orepū ria pīno cū risero mena cū cajēñomataya puame ūmayujō rocacōāwū. ¹⁷ Bairo Dios carōmiorē cū caátibojaro īñarī butioro majū asiacoami carōmio mena. Bairo corē pajīāmasīēñīñamirī yua, cō yarā, cō pārāmerā carusarā mena āmeo qūēī ámi. Dios cū carotirore bairo caátīāna, tunu bairoa Jesús cū caquetibujurique cūārē caroaro catūgousarā mena āmeo qūēī ámi. ¹⁸ Bairo ácu yua, ria capairiya tānīpua tuacōāwī pīno moecū caroagorū puame yua.

13

Los dos monstruos

¹ Bairo cabairo bero, ñiñajoroyawu tunu ria capairiyaurē. Bairo yu caññajoro, pīno caroagorū monstruo riapū pāmuetawī. Cū puame jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā majū ruroocūmi. Tunu bairoa puga wāmo petiro cānacā majū jawīcūmi cū ruroore. Tunu apeyera tocānacāpua pesarica beto coronarē pesawī cū ruroore. Tie cū ruroo riapoa buire rorije Dios cū caboetie cū caññajorore woaturique tusawu. ² Cū, monstruo, yu caññaj puame yaijūāārē bairo bauriquecūmi. Cū ruroori cūā macāñucū macāācū buco ruroorire bairo āmu. Tunu bairoa macāñucū yai riserore bairo riserocūmi. Bairi yua, dragón puame tutuariquere cū jowī monstruore. Cū caruīro trono cūārē cū jowī. Tutuaro rotimasīrīqūē cūārē cū jomajūcōāwī dragón monstruore. ³ Mai, cū, monstruo puame jīcā cū ruroore roro majū paio cāmīrōcūmi. Bairopua, ti cāmīrō yatīcoasupa. Bairo pairi cāmīrō cūgori cū carī-acatīrīquere īñarī nipetiro ati umurecōo macāāna butioro qūñña acuacoama. Bairo qūñña acuari yua, cū caquetibujurique macāājērē cū tūgousawā capāārā camasā cañuena. ⁴ Tunu bairoa apeī dragōrē qūñroawā. Rotimasīrīqūē tutuariquere monstruore cū cajoataje jūgori butioro qūñroawā. Bairi monstruo cūārē atore bairo qūī basapeowā: “¡Ni ūcū monstruore bairo catutuaū majū mácūmi! ¡Ni jīcā ūcū cū mena āmeoqūē netōñacāmasīēcūmi!”

⁵ Tunu apeyera monstruo rorije cū busuo joroque cū āmi dragón. Dios cū catūgojesoetie ūnie majūrē cū busubotio joroque cū āmi. Tunu bairoa yoaro mee jāñurīā cuarenta y dos muipua cārō majū camasārē cū carotimasīpeere cū jowī. Baipua, Dios puame roro cū caátīānīerē jānaoemi mai. ⁶ Bairi monstruo puame cū caátīrotirore bairo āmi: Diore rorije majū qūī busupewī. Dios cū catūgojesoetiēre cū busuwī. Cū ya arua templo wīi macāā arua santuario cūārē roro ī busuwī. Dios yarā umurecōo macāāna cūārē roro na ī botioepewī. ⁷ Tunu bairoa Dios ya poa macāāna caāna mena cū āmeoqūē rotiwī monstruore. Narē āmeoqūē jīātīri tānīpū cū rotiwī. Tunu bairoa nipetiro camasā poari apeye busuri majā tocānacā macāā macāāna tocānacā yepaa macāānarē cū carotimasīpeere cū jowī. ⁸ Cū, monstruore nipetiro ati umurecōo macāāna Dios ya wāmerē cawoatua māna qūñroagarāma. Dios ati yepare cū caqūēnorīpaurūna Cordero capajīāecoricu ya tuti Dios mena cacatīānīparā majū wāme woaturica tutire cawoatueoetana nipetiro qūñroagarāma.

⁹ Bairi mujāā caāmoocuna ānīrī atie quetire caroaro tūgopeoya:

¹⁰ “Bairi preso jorica wiipū caāpārā na caāmata, preso jorica wiipua āmajūcōāgarāma.

Aperã ñosêricãpãî mena na capajãreparã na caãmata, ñosêricãpãî menapua na pajãregarãma.”

Bairo cabairi yutea caetaro, mujãã, Dios ya poa macããna ãnirĩ cũ mena jeto tũgoñatutuaya. Cũ mena tũgoñawêpũña.

¹¹ To bero ñĩnaroyawũ tunu monstroo ati yepa rocai cabuiaetanucãürê. Cũ puame pugaro jawiicũmi nurĩcũ corderore bairo yua. Baimicãã, moecũ dragõrê bairo rorije busurique camĩ. ¹² Tunu bairoa caãnjũgoatacũ monstroo cũ camasĩrjê nipetirijere cũ masĩbojapeticõãwĩ yepai cawitietaatacũ cãã. Bairo masĩrĩ yua, monstroo caãnjũgoatacũ cũ caĩñajoropũ ati umurecõo macããna camasã nipetirore cãrê na Iroarotiwĩ. Pairo cacãmĩrõ cãtãcũ nimicãã, cacatĩricũ monstroore na Iroarotiwĩ monstroo yepai cabuiaetaatacũ puame yua. ¹³ Tunu apeye caĩñañamanie ùnierê paca áti ñnowĩ camasãrê. Acuorijere áti ñnowĩ. Umurecõopũ peero ati yepapũ to ñaatĩnucũo joroque áti ñnowĩ nipetiro camasã na caĩñajoropũ. ¹⁴ Tie, apeĩ monstroo caãnjũgoatacũ jũgori cũ caĩñajoropũ cũ caátĩ ñnomasĩrjê mena camasã ati yepa macããnarê na itowĩ. Tunu bairo cũ monstroo na caĩroa bau-riquere bairo cabauure na qũenorotiwĩ. Pairsĩ cãmĩrõ yise mena capataecoricũ nimicãã, cacaticocacũ bairo cabauure na qũenorotiwĩ. ¹⁵ Bairo cãrê na caweqũeno yaparoro bero yua, apeĩ cabero macããcũ monstroo puame wericare cũ catio joroque cũ átimasĩwĩ. Cũ, na caweatacũ puame caãnjũgoata monstroore ñnacõri na caweatacũ ámi. Bairo yua, apeĩ monstroo puame wericare cũ busumasĩõ joroque cũ ámi. Bairo cũ busurotĩri yua, noa ùna cãrê cabasapeonarê na pajãrerotiwĩ. ¹⁶ Tunu bairoa apeyera tocãnacãũpũrea cũ ya wãmerê na wãmo cariapere nũgõã, o na riapopere na woaturotio joroque ámi. Cawĩmarã, cabũtoa cããrê, paio cadĩnerocũna cããrê, cabopacarã cããrê, paacoteri majã, bairi na quetiuparã nipetirore bairo na woatu rotiwĩ. ¹⁷ Bairi yua, noa ùna cũ ya wãmerê na riapopũ, o na wãmopũ na cacũgoeticõãta, apeye ùnierê nuni, o wapatĩ átimasĩẽma. Cũ, monstroo ya wãme, o cũ nũmerore na cacũgoepata, tore bairo noa ùna átimasĩẽma.

¹⁸ Bairi atiere caroaro catãgomasĩrã majũ tũgomasĩrotiyya. Bairi ni ùcũ caroaro cũ nũmerore catãgobõcamasĩ cũ caãmata, cũ ya nũmerore quetibũjuyã. Ti nũmero puame jĩcãũ caãmũ yaro nũmero majũ niña. Yũ roque ti nũmerore yũ masĩña. Atore bairo niña: seiscientos sesenta y seis, niña.

14

El canto de los 144,000

¹ Cabero tunu ñĩñajoroyawũ oveja nurĩcũ macãrê bairo caãcũ Cordero cawãmesũcũ Sion ãtã burorũ canucãürê. Cũ mena cũ tũpũre capããrã camasã ciento cuarenta y cuatro mil majũ bauwã. Na puame Cordero, bairi cũ Pacũ ya wãme mena na riapopũ sawoatuecoricarã jeto ãma. ² Bairo narê ñĩarĩ bero yua, yũ tũgowũ busurique umurecõopũ caatĩere. Nocãrõ paio roero cabusurore bairo busũwũ. Bũpo tutuaro cũ capanucũrõ cãrõ majũ busũwũ. Paricaro arpare tocãnacãũpũrea tore pari majã capããrã na capaãnierê yũ tũgowũ. ³ Bairi na, basari majã puame caroa cawãma wãme basariquere basapeo ãma quetiuparũ cũ caruĩro trono riapepũ. Baparcãnacãũ caãna seres majã cacatĩrã bairi cabũtoa camasĩrĩ majã riapepũ basapeoãma. Bairo na cabasarijere ni jĩcãũ ùcũ basajĩãtimasĩẽmi. To caãna ciento cuarenta y cuatro mil jeto basamasĩwã. Na puame ati yepa macããna mena macããna Dios cũ canetõricãrã ãma. ⁴ Aperã carõmia mena na rupaurẽ roro caátiepeetana ãma. Carõmio ùcõ mena roro átiepesupa. Dios macã Corderore bairo caãcũ jetore tocãnacã rũmũna cũ tũgowsayupa. Di rũmũ ùno cũ aweyoesupa. Camasã ati umurecõo macããna mena macããna, Dios yarã caãnjũgorã majũ ãma. Tunu bairo cũ macã Cordero yarã caãnjũgorã majũ ãma. ⁵ Tunu bairoa di rũmũ ùno cabũgoroa itoesupa. Ñe ùnie jĩcã wãme carorijere caãperatana majũ ãma Dios cũ caĩñajorore.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ To bero ñĩñajoroyawũ tunu jĩcãũ ángel umurecõopũ cawutẽñota ácũre. Bairi cũ puame yua caroa queti capetietie majũrê ati yepa macããnarê na quetibũjuácũ baiwĩ. Tocãnacã yepaa macããna, tocãnacã masa poari macããna, bairi tocãnacã wãme apeye busuri majã, tocãnacã macãã macããna cããrê na quetibũju ácũ baiwĩ. ⁷ Bairi yua cũ, ángel puame busurique tutuaro mena iwĩ: “Dios tutuaro cũ caĩñabesepa rũmũ merê etacoaya. Bairi Dios roquere cũ nucũbugoya. Dios jetore cũ basapeoya, ‘Mu, jĩcããũ mũ ãniña caĩũũ majũ,’ qũĩ basapeoya. Bairi umurecõo, ati yepa, ria capairiya, oco opee cããrê caqũenorõcũ Diore cũ basapeoya.” I busũjowĩ.

⁸ Bairo cũ caĩbusuro bero, apeĩ ángel cabero macããcũ cãã bairo i busuwĩ: “¡Merê yua, merê yua, capairi macã Babilonia macããrê rocacõãñami Dios! Ti macã macããna roro ati yepa macããna camasã poarĩre na jũgoãma. ¡Jããrê bairo mujãã caã mujãã ruparũ mena capee

wāme átiepeya,' na Ítoepewā ti macā macāāna ati yepa macāāna camasārē. Bairi āmerē yua, Dios na rei átiyami ti macāā macāānarē," i busuwī.

⁹ Cū berore apei pugarā bero macāācū ángel busuwī. Bairo íwī: "Ni jīcāū ūcū moecū monstrore, o cū bauriquere bairo cabau na cawericure caíroaure roro cū tāmno joroque cū átigumi Dios. Ni ūcū monstrore ya wāmerē cū riapoaru, o cū wāmo pu cawoaturotirore roro cū átigumi Dios. ¹⁰ Roro majū na átigumi Dios. Aperārē use oco carorije nimarē bairo caānierē na etio joroque caáure bairo roro na átipacogumi. Nocārō caasianetōū ānirī carorārē carorije cū caqūenoyurique mena roro majū bopacooro na átigumi. Tunu bairoa peero, asufre mena asuyaro na joeregumi. Cū yarā cañurā ángelea majā bairi cū macū Corderojāārī na cañajoropu na joeregumi Dios. ¹¹ Tie cañjē buseri puame tocānacā rāmua cāmarī caāno cārō nicōā ninucūgaro. Di rāmū ūno, di űami ūno yerijārīqūē manigaro monstrore caíroarārē. Cū, monstrore, bairi cū bauriquere bairo cabau na cawericure caíroarā, o cū ya wāmerē cawoaturotiricarā nipetiro tocānacā rāmua popiye baigarāma. Di rāmū ūno yerijāetigarāma yua," i busuwī ángel pugarā bero macāācū buseri.

¹² Bairi majūā Dios yarā caāna, jnetōjāñurō tūgoñatutuaya Dios mena! Cū mena jeto tūgoñawēpāña. Cū caroticūricārōrē bairo jeto áticoā ninucūña. Jesús cūārē tocānacā rāmua cū quetire tūgousacōā ninucūña. Atore bairo jīcārō tūni cabairā roque cariapea Dios yarā majū nigarāma.

¹³ Tocārōā yu tūgonemowū tunu busurique umurecōopu caatiere. Bairo íroyawu busurique: "Atie yu cañjērē woatuya: 'USeanirī na āmarō ato jūgoyere di rāmū marī Quetiupauere tūgousajānaetiri cariaparā. Bairina, na cariaro beropu cū mena useanigarāma,' i ocajowu."

"Bairo majūā baigarāma. Dios yaye jūgori popiye capaarricārē ānirī tocārōā yerijāgarāma. Bairo popiye na capaarriquere masirī na juátigumi yua," i busunemowī Espírítu Santo cūā.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Tocārōā űiñamugō jowu umurecōopu. Bairo íñajou, űiñaroyawu oco buseri poa cabotiri poa majūrē. Ti poa buire carui camasocu bauriquere bairo cabau cūārē cū űiñajoroyawu. Cū ruoparu corona oro mena qūēnorīcā beto oro betore pesawī. Tunu bairoa yisericapāi yawia caoripāi ote jericapārē cū wāmo pu cūgowī. ¹⁵ Tocārōā apei ángel templo wiipu witiāmī. Bairo witiētari yua, busurique tutuaro mena atore bairo qūi awajajowī oco buseri poaru caruire: "jTāmurī, mu yisericapāi mena pajure jeya otere! Merē tiere jericca yutea etacoaya. Ti yepa macāājē ote merē bātinetōcoaya," qūi jowī ángel. ¹⁶ Bairo cū cañjērē tūgori, oco buseri poa buipu carui puame cū yise mena ati yeparure pajure jecōāwī ati yepa macāājē otere yua.

¹⁷ Cū cabusuro berore, tunu apei ángel witiāmī templo wii umurecōo macāā wiipure. Cū cūā yise ote jericapāi caoripārē neamī. ¹⁸ Bairi tunu apei ángel altar mesapu caāniatacu witiētawī. Cū puame peerore carotimasī, ti altar macāā peerore cacoteatacu āmi. Bairi busurique tutuaro mena, apei ángel yisericapāi caoripārē caneácure atore bairo qūi jowī: "jMu yise caoripāi mena pajure jeija oterique usere! Tipāi mena ti yeparu caānie use weseri macāājērē pajure jeija usere. Merē ti yepa macāājē use űimajūcoaya," qūi busujowī. ¹⁹ Bairo cū cañjērē tūgori yua, yisericapāi caoripārē cacūgon ángel puame ati yeparu pajurejowī. Ati yepa macāājē use weseripu pajure jewī use oteriquere. Bairo pajurejeri bero nocārō paio usere ripegarā na cacūrō ūnopu jeneñetowī, tie use to ripe ecoo joroque í. Tore bairo ángel cū caátie puame bairo ígaro baiya: Roro popiye camasā na baio joroque Dios cū caátipeere íñorō baiya. ²⁰ Bairi yua, use puame ti macā ēñotaricaro jūgoyere ripe ecowu. Bairo riperique yua, use oco jericapauere paio rií jeto witiwu. Paio ūcūārō nurīcū caballo riseropu caetaparo cārō majū etawu. Tunu bairo trescientos kilómetros cārō majū esaro nibatawu tie rií.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

¹ To bero apeye umurecōopu acorije cabaicōña nucāetarijere űiñajowu. Tame, jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā majū ángelea majā baujaetanucāwā. Jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā wāme roro na caátipee Dios na cū carotirije mena baujaetanucāwā. Tie roro na caátipee mena merē Dios cū caasiarijere átirotitusagu baiwī.

² Tunu bairoa űiñaroyawu ria capariya oco tusurije íña āmewiyoricya peero asuyaro caāniyare. Tiya tūnipure nucūroyawā camasā Dios cū cajoatato arpape cacūgorā. Mai, na puame moecū monstrore, o cū cabauriquere bairo cabauere catāgogaetibitoricarā āma. Dios jettore bori cū, moecū wāme macāātō número cūārē catuecoetana canetōricārā majū āma. ³ Bairi na puame Moisés ānacū Dios yau cū paabojari majōcu yaye basariquere basawā. Dios macū Cordero yaye basarique mena atore bairo í basawā:

"Nocārō carotimasī majū mu āñifa. Nipetirije mu caátie űumajūcōāña.

Mu roque Quetiupau nipetirore carotimasī majū mu āniña. Dise mu carotimasīētītē maniña. Caria, cariape majū niña nipetirije mu caātīānie.

Nipetiro camasā poari Quetiupau Rey majū mu āniña mu roque.

⁴ Bairi, ¿noa ūna murē na uwietibujiocuti? ¿Noa ūna murē ĩroari na basapeoetibujiocuti?

Bairi mu jetorea na basapeoāto. Mu jetoa mu āniña cañuu majū.

Bairi nipetiro camasā poari macāna atiri, mu jetorea mu basapeogarāma.

Bairi merē na mu āti ĩñoñupā nocārō tutuaro camasārē mu caātimasīrjērē,” ĩ basawā na puame yua, tiya tñnīpu nucūrī.

⁵ Bairo na caībasaro bero, ñiñajoroyawu tunu. Tame, umarecōopu Dios ya arua santuario pāñnacōopu. Dios camasārē cū caroticūrīqūē caāni arua majū pāñnacōopu yua. ⁶ Ti arua, Dios ya aruapu jīcā wāmo peti puğa pēñirō cānacāū caāniatana āngelea majā witiāmā. Jīcā wāmo peti puğa pēñirō cānacāū caāna jīcā wāmo peti puğa pēñirō cānacā wāme carorijere caātītasaparā majū witiāmā. Jutii, lino mena qūēñorīqūē caugueri manie, caasiyarije majūrē jāñawā. Tunu bairoa weñarīcāwē, oro mena qūēñorīcāwērē na cotiapu esaro weñarī witiāmā. ⁷ Narē yua, baparićānacāū seres majā cacatirā mena macāācū jīcāū puame jotu bapaari oro mena qūēñorīqūērē na jowī tocānacāpurea. Ti bapaaripure carorije, roro camasārē Dios cū caātīrotijorije capūñirjērē majū jāñaroyawu. Dios, tocānacā rūmua caānicōāñinucūū majū roro cū caātīrotijorije āmu ti bapaaripure. ⁸ Tocārōā yua, Dios ya arua santuario puame busejiracoāpu. Dios cū catutuarije cū carotimasīrjērē cātui caatie majū āmu tie buseri. Bairi ti arua Dios ya aruare noa ūna jāāmasīēma. Jīcā wāmo peti puğa pēñirō cānacāū caāna āngelea majā jīcā wāmo peti puğa pēñirō cānacā wāme rorije na caātīpee cabaipetiparo jūgoye ti aruare noa ūna jāāmasīēma.

16

Las copas del castigo

¹ Bairi yua, to bero yu tūgojowu busurique tutuaro Dios ya aruapu caocajo witiirijere. Tie busurique atore bairo na ĩjoroyawu jīcā wāmo peti puğa pēñirō cānacāū caāna āngelea majārē: “Maay yua, ti yepapu ānāja. Dios nocārō roro majū cūrē caboenarē cū caātīrotijorije ti jotuu macāājērē pobatowērājā ti yepapu,” ĩ wiyojowu Dios ya aruapu busurique.

² Bairo caicoajorijere tūgori yua, caāñijūgoū āngel átī, cū yaru macāājē capūñirjērē ati yepapu pobatowēcōājowī. Bairo cū capobatowērō bero, moecū monstroo ya wāmerē, bairi cārē bairo cabauu wericu ya wāme cāārē cawoatuecoricarā nipetirore camii boarique na etawu. Cañuetie, capūñirjērē majū cāmii boarique na etawu.

³ Cū berore apeī cabero macāācū āngel átī, cū yaru macāājē capūñirjērē ria capairiya jesaropu pobatowējowī. Bairo cū caāto, tiya ria oco puame riī jēñacoapu. Camasocu pajjārocaricu riīre bairo jēñacoapu tiya oco. Tocārōā yua, tiya macāāna cacatīāñimiatana rusaricaro mano riapeticoāmā.

⁴ Cū berore apeī pugarā bero caācū āngel átī, cū cūā cū yaru macāājē capūñirjērē riyaa, bairi oco opeepu cāārē pobatowējowī. Bairo cū caāto yua, ti riyaa macāājē oco riī jēñapeticoāpū. ⁵ Tocārōā yua, oco quetiupau āngel atore bairo cū cairjērē yu tūgowu:

“Dios, maa, cañuu majū mu āniña. Tirūmupu cūārē, āme cūārē caānicōāñinucūū mu āniña.

Bairi camasārē na carorije wapa tore bairo átiri na mu caññabeserije ñujāñuñña.

Cariapea tore bairo mu caātīmasīpee niña.

⁶ Na majū, mu yarā, mu ya poa macāānarē roro na pajjārewā.

Mu yarā profeta majārē roro na pajjārewā.

Bairi āmerē mu puame oco riī cajēñarjērē na etio joroque na mu ātiya na yaye wapa yua.

¡Na majū na yaye wapa āmerē roro tāmuoñama!” ĩ busujowī oco quetiupau āngel.

⁷ Bairo cū caībusuro bero, busurique altar mesapu cabusuwitirije cūārē yu tūgowu. Atore bairo ĩwū: “Dios jāā Quetiupau, catutua majū, bairoa mu baiya. Caānorē bairo cariapea jīcārō tūni camasārē na miñabeseya āmerē,” ĩ ocajowu.

⁸ Tunu cū berore apeī itiarā bero caācū āngel átī, cū cūā cū yaru macāājē capūñirjērē muipu umareco macāācū buire pobatowjowī. Bairo cū caāto yua, muipu umareco macāācū puame tutuaro peero cārō majū asiwī. Tutuaro mena muipu cū caasijereparore bairo ĩ, tore bairo ámi āngel. ⁹ Bairo cū caāto yua, muipu peero mena camasā roro majū joe ecowā. Bairo roro majū tāmumirācūā, roro na caātajere tūgoña yapapuari Dios puamerē cū tūgousajūgoema. Diore qūñroari cū basapeoema. Bairo qūñroapeere, Dios cū catūgojesoetie ūnie puamerē roro ĩbusuwā. Dios roro na caātaje wapa roro na cū caātīere carotimasī cū caāñimiatacūārē, tore bairo roro cū busupaiwā.

¹⁰ Tunu cū berore apeī, baparićānacāū bero caācū āngel átī, cū cūā cū yaru macāājē capūñirjērē moecū monstroo cū caruiropu pobatowējowī. Tocārōā nipetiro cū caroti āñimasīrjēpau naññapeticoapu. Baunemoepū yua. Bairo cabairo yua, camasā puame butiuro

roro majū tām̄orī na ñemerō bacarupoturi tani majū wisioiwā. ¹¹ ¡Tame, tocārō roro majū mai tām̄omirācūā, roro na caátie re átijānagaema! Bairo puame baiwā: Dios cū caátie, roro na cāmii capūnirō jūgori nemojāñurō um̄recōo macāācū Diore roro majū cū tutimacāwā. Dios cū caboetiēre busupaiwā.

¹² Tunu cū berore apei, jīcā wāmo cārō petiro bero caācū ángel átí, cū cūā cū yarū macāājē capūnirjērē ria capairiya Éufrates cawāmecutiyapu pobatowējowī. Tocārōā yua, tiya ria bopocūmu peticoapu. Muipū cū cawām̄uatōi caaná quetiuparā reyes tiyare na capēñanetō masīparore bairo ī yua, tore bairo ámi.

¹³ Bairo cabairo ñiñajoroyawu tunu. ¡Tame, monstruo riseropu, dragón riseropu, bairi na yarū profeta caītopai riseropu, itiarā majū wātí yeri pūna witiwā na riseepure yua! Itiarā wātí cañuena majū ūmamurē bairo cabaurā witiwā na riseepure. ¹⁴ Na puame wātí yeri pūna cañuena majū āma. Átijēño ññorīqūērē caátí ññomasīrā āma. Bairi tunu ati um̄recōo macāāna quetiuparā reyes nipetirore na neñojoránā baiwā. Dios necārō carotimasī ya rāmū caetaro, na, quetiuparā mena jīcārō Diore cū āmeo qūēgarā na neñoránā baiwā.

¹⁵ Bairi mai, tūgoñanemoñijate Jesucristo ati yeparū ācū marí cū caīcūriqūērē: “¡Tame, ati yeparū nemo yu caatí rām̄urē, ‘Cūjāā,’ caīā mano yarari majōcū cū caetarore bairo yu etagu! Bairi ni ūcā masacatiri yu caetari rām̄urē caānicotei useanirī cū āmarō. Carorije caāpei ānirī jutii jāñapetire bairo yu caetari rām̄urē caroaro caānicotei useanirī cū āmarō. Bairo caroaro caānicotei roro tām̄uoetigumí. Cajutii mácūrē bairo roro bobooro cū yu etatām̄uoetigu,” marí ī quetibujācūwī Jesús.

¹⁶ Bairo yua, itiarā caāna ūmamurē bairo cabaurā wātí yeri pūna puame hebreo yaye mena Armagedón cawāmecutipapu na neñowā reyes quetiuparāre.

¹⁷ Tocārōā yua, jīcā wāmo peti puga pēnirō mena caācū catusarije capūnirjē cū yarū macāājērē pobatowējowī. Wino, atie marí cayerijorije nipetiropure pobatojowī. Bairo cū caātoa, um̄recōo macā arua Dios ya arua santuariopu busurique witiwū. Tutuaro majū quetiupapu cū caruiropu caījorije ocajowu. Atore bairo ī ocajowu Dios cū cabusajorije: “¡Tocārōā to āmarō! Merē yu átipeyo yaparoya yua,” ī ocajoroyawu busurique.

¹⁸ Bairo cabusuro bero, tocārōā butiuro caburo yaberije yabewu. Capee busurique ocajowu. Butiuro bupo cūā pawī. ¡Tame, ati yepa cūā netōnucārō majū yuguiwū yua! Diwatoa ūno ati yepare camasā na caāñijūgoro berore, tocārō tutuaro yepa yuguiñaesupa. ¹⁹ Bairo cayuguiro yua, capairi macā Babilonia ānatō itia sero majū yuguiwēcoapu. Tunu bairo ati um̄recōopu caānie macāā cūā pewēpeticoapu. Dios, Babilonia macāāna roro majū na caātīānirē tūgoñabocári popiye na baio joroque na átiyu baiwī. Roro na mena asianetōrī ti macā capairi macā macāānarē vino carorije capūnirjē majūrē na etio joroque caācure bairo roro na átibuitipacogu baiwī. ²⁰ Tunu bairoa apeyera, riapū caānie yucupoiari, bairi ati macānucārō cūā yasipeticoapu. ²¹ Tunu bairoa um̄recōopu caátie oco weta cuiiri cayusarije ati yepa nipetiropu wēwā. Tie puame cuarenta kilos cārō netōrō canucūrī cuiiri majū wēwā camasā buire. Bairo roro majū tie narē cawēpearo ññari yua, camasā puame Diore rorije majū cū tutimacāwā. Roro majū na átibuitipacowī Dios ti macā capairi macā ānatō macāānarē yua.

17

Condenación de la gran prostituta

¹ Tie cabairo bero, atore bairo baiwū tunu. Jīcā wāmo peti puga pēnirō caānacā cūāna, capūnirjē jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā bapaarire capobatowēātana mena macāācū jīcāū ángel yutu etawī. Bairo yutu etari, ñiwī: “Tiaya mai yu mena. Mu ñiñopa carōmio, caām̄na mena roro caátiepenucūōrē Dios roro bopacooro cō cū caátipeere. Oco bui, riapū caruiore roro cū caátipapeere mu ñiñopa,” ñiwī. ² “Cō, carōo mena, quetiuparā ati um̄recōo macāāna reyes na rupau caborore bairo roro átiepenucūwā. Roro majū cō rupau cō caátieperije mena na átimecūō epenucūwō ati yepa macāāna camasārē. Roro áco cō caeticūmurjē use oco mena na átimecūō epenucūwō camasārē,” ñi quetibujawī ángel, caām̄uarē caepeo cō cabairijere.

³ To bero Espiritu Santo cū camasīōrjē jūgori qūēguericarore bairo yu caññarōpu yu caññaaata yua, desierto camasā manopu yu necoámí ángel. Topu ñiñaroyawu jīcāō carōmio moecū monstruo cajūāū bui caruiore. Cū, monstruo puame Dios cū caññajesoeite patore cū rupare woaturique cacāgou āmi. Jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā majū ruroocumi. Tunu bairoa ti rupoo nipetiro puga wāmo petiro cānacā majū jawiicapu. ⁴ Cō, carōmio, monstruo bui caruiro puame jutii cajūāpuarije apeye cajūāñjē mena asuyaro jāñariqūēcumo. Tunu bairoa cō rupare capee wāmagariquesumo: Oro mena, itā rupaaca caroa caasiyarije mena, itāācā caroa cabotirije mena wāmagawō. Pairo tie ūnierē cō rupapū busawō. Apeyera cō wāmopu copa jota oro mena qūēnorīcārre cūgoruiwō. Ti rupare tocānacā wāme

carorije Dios cū cateerije majū jāñawā. Carorije cō rupau jūgori caāmua mena roro cō caātīnucūrījē cāā tī rupu ānicōñarōrē bairo jāñawā. ⁵ Tunu bairoa cō riapoa buire itia wāme āmu woaturique caññaña manie majū. Atore bairo ī tusawu: CAPAIRI MACĀ BABILONIA, CAUMUARĒ CAĀTIROTIEPERĀ RŌMIRĪ PACO, BAIRI NIPETIRO CAROARĀRĒ CATEERIJĒ PACO, ī woaturique tusawu cō riapoaure. ⁶ Tere īñarī bero yua, yu tūgoñamasacati rocajowu. ĵTame, cō puame Dios ya poa macāāna cō capajīārericarā rīi mena cūmumecūō baiwō! Jesūs yaye quetire na caquetibujuri jūgori cō capajīārericarā yaye rīi mena cūmumecūō baiwō.

Bairo cō cabairijere īñarī yu puame yu acuanetōcoapu. ⁷ Bairo yu cabairo īñarī yua, āngel puame űiwī: “ĵNopēī miñaacuayati, tame?” űiwī. “Mai, mu yu quetibuju masīōgu cō, carōmio, cō cabaiānierē. Tunu bairoa cō carui monstro, jīcā wāmo peti puā pēnirō cānacā majū, puā wāmo petiro cārō majū cajawīicacu cū cabaiānie cāārē mu yu quetibuju masīōgu,” űiwī. ⁸ Bairi yua, bairo űiwī: “Cū, monstro carogaōu, mu caññau puame tirāmpu atore cañnimirīcū niñami. Āmerē baiṙua maami mai. Āmerē manimicāā, cabero caūcāārī oṙepu cañniatacu wāmuetagumi, peero caūpetietopu cū cayasimajū āpāro jūgoye yua. Cū, monstrore īñarā, ati yepa macāāna camasā qūñña acuaacoagarāma. Ati umarecōo Dios cū caqūēnojūgori rūmṙupina Dios ya tutipū na wāme catusaena cārē īñarā, qūñña acuaacoagarāma. Cū, monstro tirāmpure caānacā, cabero tunu caātīpau qūññarā, qūñña acuaacoagarāma,” űi quetibujuwī āngel.

⁹ Bairi űinewōwī tunu āngel: “Atie yu caquetibujuri cabugoro macāājē mee niña. Ni űcū carīape catūgoñarīqūēcucu, catūgojīati majū tūgoṙeyorīque niña: Jīcā wāmo peti puā pēnirō cānacā rupo puame jīcā wāmo peti puā pēnirō cānacā űtā buri carōmio cō caruirijere cōñarō baiya. Tunu bairoa tī rupo, jīcā wāmo peti puā pēnirō cānacā caāna reyes quetiuparāre na ānicōñarō baiya. ¹⁰ Bairi na, quetiuparā reyes, jīcā wāmo peti puā pēnirō cānacā caāna mena macāāna jīcā wāmo petiro cārō merē yasipeticoama. Puṙarā yua rṙsayama. Jīcāū āme ati yuteare quetiupau reyre bairo niñami. Apeī quetiupau puame mai etaetiyami. Cū, quetiupau, na tusau etau, yoarī yutea quetiupau āniāmerīgumi. Yoaro mee yasicoagumi. ¹¹ Moecū monstro cajūgoṙepure cañnimirīcū āmerē camācū cāā quetiupau rey niñami. Jīcā wāmo peti puā pēnirō cānacā quetiuparā caāna bero macāācū quetiupau rey niñami cū cāā. Cū mena jīcā wāmo peti itia pēnirō majū niñama yua quetiuparā reyes. Tunu bairoa cū, monstro puame aperā quetiuparā jīcā wāmo peti puā pēnirō cānacā mena macāācū niñami. Cū puame yua, yasi majūū ācū baiyami. Cū tusaye niña yua.

¹² “Aṙeyera tunu puā wāmo petiro cānacā jawīi mu caññaataje puame aperā quetiuparā puā wāmo petiro cānacā caānarē cōñarō baiya. Na puame mai quetiuparā reyre bairo jāētīñama. Bairāpu quetiuparā reyre bairo na cajāārī rūmurē jīcā hora cārōā rotimasīgarāma. Torea bairo monstro cāā na mena jīcārō yoaro mea rotimasīgumi. ¹³ Bairi yua, puā wāmo petiro cānacā caāna quetiuparā na majū jīcārō bairo tūgoñaqūēnorī monstro cū carotijūgoro bogarāma. Cū catutuarīje, cū carotimasīrījērē cū ātirotigumi. Na puame cū rocare rotimasīgarāma. ¹⁴ Bairo na, quetiuparā, monstro mena neñarī Dios macū Cordero mena āmeo qūēgarāma. Bairo cūrē na caāmeoqūēmīatācūārē, Cordero puame na netō nūcācōāgumi. Dios yarā caānīparā cū cabeserīcarā cārē caīroarā mena na netō nūcācōāgumi Cordero, na, quetiuparāre yua. Torecna cū, Cordero, cabugoro macāācū mee niñami. Cū roque quetiuparā quetiupau majū niñami. Quetiuparā reyes quetiupau rey majū niñami,” űi quetibujuwī āngel.

¹⁵ Bairo űi quetibujuri bero, űinewōwī tunu āngel: “Carōmio caūmuarē caepepaio cō carūiataje oco mu caññaataje puame camasārē īcōñarō baiya. Camasā na caāni macāā, aṙeye busuri majā, tocānacā yepa macāānarē īcōñarō baiya. ¹⁶ Bairi aṙeyera monstro ya jawīire bairo puā wāmo petiro cārō caāniatana quetiuparā reyes cō, carōmio, carōore cō teejāñugarāma yua. Cō rocacōāgarāma. Capee cawapacutiēre cacūgomirīcōrē yua jutīi mācō cō ātirocacōāgarāma. Bairo ātīyaparori, cō riire ugarecōāgarāma. Bairo ātīri cō ānacō rīi carusaata, peeropu joere ṙeyocōāgarāma yua. ¹⁷ Dios puame cū caborore bairo na ātio joroque ī, na yerīpu tore bairo na ātirotigumi. Bairo cū caātīrotīroi yua, jīcārōre bairo tūgoñarīqūē cutīri, reyre bairo na caānierē jānacōāgarāma. Monstro jettore yua, na carotimasīmatājere cū ātirotigarāma. Dios tore bairo na caāto, cū cabori yutea capetietaropu tore bairo ātījānagarāma. ¹⁸ Bairi cō, carōmio, mu caññaataco puame capairi macārē nicōñao baiyamo. Cōā niñamo Babilonia capairi macā. Tī macā puame atī yepa macāāna reyes quetiuparāre roro na ātio joroque āpu carorije tī macā macāājē mena yua,” űi quetibujuwī āngel carō carōmio yu caññaataco cō cabairijere.

¹ Atiere yu cū caquetibujuro bero, ñiñajoroyawu apei ángel umreśóorui caruiacáre. Tutuaro carotimasí majū ámi. Bairo cū catutuarije, cū caasiyaborije puame ati yepare busuta cūmuetawu yua. ² Cū yua, busurique tutuaro mena atore bairo í awajajowí: “¡Merē yasicoaya, merē yasicoaya capairi macā Babilonia ánató!

¡Carorā, wātí yeri pūna na caāni macā jēñacoaya!

Capāārā carorā caāno cārō na caāni macā majū jēñacoaya.

Carorā waibutoa moena, masateeri majā na caāni macā jēñacoaya.

³ ¡Tame, roro majū baiwā ti macā macāāna!

Roro ti macā macāāna na rupau caborore bairo na caátie mena ati umreśóo macāāna camasā poarire na átimecūōwā.

Na caátie na ugaripeao joroque roro na átijūgoyecama ti macā macāāna.

Carōmia caūmarē na caátiepemecūōrōrē bairo ti macā macāāna cūā ati umreśóo macāāna reyes quetiuparārē roro na átijūgoyecama.

Tunu bairoa nuniwapatari majā cāā Babilonia macāāna roro na caátie wapatirerije mena jūgori paio cadinerocana majū jēñawā,” í busuwí ángel.

⁴ Tunu apei umreśóorui cū cabusujorije yu tūgowu. Bairo í ocajowu:

“Mujāā, yu yarā, yu ya poa macāāna caāna tāmuri witiya ti macāārē.

Ti macārē amerícōāña tocārōā. Mujāā cūā ti macā macāāna na caátie mujāā ñnacōrē.

Bairo narē ñnacōrī roro mujāā caápata, mujāā cūā roro tie wapa mujāā tāmuoagarā.

Roro ti macā macāāna na caátie wapa na catāmurotjē mujāā etare.

⁵ ¡Tame, paio majū ñiñā roro na caátianajē cātie ti macārē!

Bairo roro na caátie puame jīcā puti jeneñoata, umreśóorui tujuataro cārō majū etabu-joro.

Bairo roro majū na caátie ñnarí na yaye wapa na rei átiyami Dios yua.

⁶ Bairi ti macā macāāna aperārē roro na caátatore bairo roro na tāmuoató na cūā amerē.

Narē roro na caátibutiricaro netōjāñurō buipearo roro na tāmuoató ti macā macāāna.

Aperārē pūnietirā na caqūenorīqūē ocore pugani cārō nemojāñurō pūnirījē átiri na tīārārē bairo roro na ása na cūārē na yaye wapa.

⁷ Ti macā macāāna roro tūgoñarīqūē cātiri tūgoña botiwā.

Camecūrārē bairo tūgoñarīqūē cātiri yua, na caborije netōjāñurō apeye űnierē wapatirewā.

Tore bairo na caátieperica tānia na cūā roro popiye tāmurotī na yapapuáto amerē yua.

Bairāpua, atore bairo í tūgoñamigarāma na yeripu: ‘Atoa caroaro majū jāā ānicōāña.

Jīcāō quetiupao reina cō caruيرة bairo caroaro majū jāā āniña.

Carōmio cawapeaore bairo mee jāā āniña.

Bairi di rūma űno roro jāā tāmuoetigarā,’ í tūgoñamigarāma.

⁸ Bairo na catāgoñabotirije jūgori yua, jīcā rūmua capee roro na catāmuropee na etagarō:

Riarique, bopacooro tāmurotjūē, aua riarique na etagarō.

Peero mena joe ecogarāma. Dios roque na netōrō catutuan majū ñiñami.

Cū, Dios, Quetiupau majū caācā ānirī roro na tāmno joroque amerē na átiyami yua,” caíquetibujorije busuriquere yu tūgowu umreśóorui.

⁹ Bairi Babilonia macā macāāna mena roro na rupau caborore bairo caátiepericarā quetiuparā ati yepa macāāna reyes ti macā cayasiro ñnarí otimacāgarāma. Na caborije netōjāñurō cabugoroa apeye ti macā macāājērē cawapati eperericarā nipetiro ti macā yasiro caūbusewāmúatiere ñnarí bopacooro otimacāgarāma. ¹⁰ Bairo ti macā roro caūyasirijere ñña uwiri yua, jōpūā tuacōāgarāma. Topua tuari atore bairo ígarāma:

“¡Ade tame, roro bopacooro majū Babilonia capairi macā ánató tāmnoña yua!

Catutuari macā caānimiaa macā roro majū amerē tāmnoña yua.

‘Roro majū baigaro ti macā,’ marí caētīpaure ti macā cayasipee etaya yua,” í otiusagarāma.

¹¹ Aperā nuniwapatari majā ati yepa macāāna cūā torea bairo í yapapuagarāma. Bopacooro cabairijere ñnarí ti macārē otimacāgarāma: ‘Marí canuniñesāñjērē noa űna wapatienama yua,” írā, butioro ti macā ánatōrē otiusagarāma. ¹² Na puame atiere ti macārē nunirī wapatancūñupā: Ore, āpōā platare, űtā rupaaca caroa cabauriejearē, űtā caroa cabotirije perlare, jutiipāñirī caroa majū lino mena qūenorīqūērē, jutií cajūāpuarije, jutií caroa esemenirjē, cajūārjē cūārē caāno cārōrē nuninucūñupā. Tunu bairoa yucu caroa cajutiñurjē cūārē caāno cārō nuninucūñupā. Tunu bairoa apeyera marfil mena caroa majū paaqūenorīqūērē, yucu caroa mena qūenorīqūērē, űtā bronco mena qūenorīqūērē, āpōā hierro mena qūenorīqūērē, apeye űtā mármol na cairjē mena na capaaqūenorīqūē űnie caāno cārōrē nuninucūñupā ti macāpure. ¹³ Tunu torea bairo nuni ñesēānucūñupā ugarique cūārē: Ugarique canela cawāmecutiēre, ugarique jāasurique cajutiñurjērē, apeye cajutiñurjē werea űnie cūārē, o apeye caroa cajutiñurjē űnie mirra cūārē, tunu bairoa wāmagarā rupau turique cajutiñurjē cūārē nuni ñesēānucūñupā. Bairi tunu etirique use ocore, ugarique roarique usere, trigo wetare, bairi trigo carupa rupaa cūārē nuni ñesēānucūñupā. Torea bairo nuni

ñesēānucūñupā: Waibutoa caapeye ūmarā cāārē, wecua oveja nurīcārā cūārē, caballo cūārē, caatari rupaa caballo na caūmarī rupaa cūārē nuni ñesēānucūñupā. Bairi, tame, camasā paacoteri majā ūna cūārē moenarē bairo na wapatiepe ñesēānucūñupā. Tore bairo na canuniñesēā nucūmirīqūērē ti macārē dope bairo nunimasētīgarāma yua.

¹⁴ Bairo na, canunimasētīparā ānirī ti macāpꝰ canuni wapatamirīcārā yua, atore bairo ī otīusagarāma ti macāā ānatōrē:

“īAde tame, mujāā Babilonia macāāna mujāā yasimajūcoaya āmerē yua!

Yucu rīca caroa majū mujāā caugajesorijere bairo caroa mujāā cacūgomiataje cāā yasipeticoaya āmerē yua.

Nipetiro pairo cawapacūtīe mujāā cawapatamiataje, bairo caroaro jesoroa mujāā cacūgoānīmiataje cūā yasipetimajūcoaya.

Tame, tie pugani baunemoetigaro,” ī usagarāma, ti macā ānatō cayasiro īñarī yua.

¹⁵ Bairi tore bairo na cacūgorijere canuniwapatarīcarā, o aperā ti macā jūgori pairo cadīnerocna majū cajēñarīcārā cūā, jōpūā ti macā cayasiro īñarī oti usagarāma. Roro majū ti macā ānatōrē Dios cā caātīyāsiorijere īñawiri jōpūā bopacooro ti macā ānatōrē oti usagarāma. ¹⁶ Bairo īgarāma:

“īAde tame, roro bopacooro majū capairi macā ānatō tāmuoña yua!

Ti macā caroa macā majū nīmiapꝰ.

Carōmio, caroa jutii lino mena quēñorīqūērē cajñaruiore bairo caroa macā nīmiapꝰ.

Jutii cajūāpuarīje, caroa cajūārījē cajñāorē bairo nīmiapꝰ.

Carōmio, caroa oro mena, perla mena, bairo ūtā cabotiri rupaa mena cawāmagaatacore bairo caroa macā nīmiapꝰ ti macā.

¹⁷ Bairo caroa macā majū nīmīrōcūā, jāmerē yua, caāno tusarōa ti macā caānīmiataje capee cawapacūtīe mena jīcārōā yasicoaya!” ī usagarāma, ti macā cayasiro īñarī yua.

Tunu bairoa nipetiro ria capairiya macāā cūmuu capaca cūmuu quetiuparā, aperā ria capairiya tānirē riapꝰ caāñesēārī majā, aperā ti cūmurē paacoteri majā cūā jōpūā tuari īña ānigarāma. Nipetiro riapꝰa tocānacā rūmꝰa tuari capaacōā nīnucūrā roro cabairijere īñarī jōpūā īñajocōā nīgarāma. ¹⁸ Bairo ti macā ānatō caūrījē buserire īñarī, atore bairo ī awajagarāma: “¿Di macā, ape macā, caroa macā capairi macā majū to āñuparī? ¡Di macārē ī cōñamasīā mano!” ¹⁹ Bairo ī yapapuari yua, na rūpoa buirire ōwārē maapeogarāma. Butīoro bopacooro ti macā ānatōrē oti macāgarāma. Bairo ī otiawajagarāma:

“īAde tame, roro bopacooro majū capairi macā ānatō tāmuoña yua!

Ti macā jūgori nipetiro marīā riare cūmuu mena cañesēārā pairo marī wapatanucūwā.

Ti macā caānie cawapa pacarije mena pairo marī wapatanucūwā.

īAmerē yua, caāno tusarōa, ‘Roro majū baigaro ti macā,’ marī caētīpaure ti macā yasicoaya!”

ī otīusagarāma, ti macā cayasiro īñarī yua, ñi quetībujūwī āngel.

²⁰ Bairo ñi quetībujū yaparori bero, bairo īnemowī:

“Bairi mujāā, umurecōo macāāna, ti macā cayasiro jūgori āmerē useanirī āña.

Mujāā nipetiro Dios ya poa macāāna useanirī āña āmerē.

Mujāā, apōstolea majā, bairo profeta majā cūā useanirī āña.

Ti macā macāāna mujāārē roro na caātaje wapare āmerē Dios caroaro mujāā āmebojayami.

Bairi caroaro useanirī āña mujāā nipetiro yua, ti macārē cū cayasiro jūgori,” īwī āngel.

²¹ Tocārōā yua, jīcāū āngel catutuau majū buiaetari jīcā ūtārē newāmujowī. Ūtā oricare wāñarīcārē bairo tii caāniarē newāmujowī. Tiare yua ria capairiyapꝰ werocañua jori, atore bairo īwī:

“Tia ūtārē bairo ti macā capairi macā Babilonia ānatō riapꝰ rocañua rujoecogaro.

Pugani baunemoetigaro yua.

²² Bairi yua ti macā átawāārīpꝰ di rūmꝰ ūno arpare pariQue ūnie, tōrōā putirique ūnie o trompeta mena putirique ūnie basa ocaro ocajoetigaro.

Tunu bairoa tocānacā wāme caroa ūnierē capaaqūēno ānīmīrīcārā cūā jīcāū ūcū manigarāma.

Tunu bairoa ti macā macāāna ūtā tii na caorica wāñā ocajonucūrīqūē ūnie cūā tūgonemoa mano yua.

²³ Tunu bairoa jīcā ūno jīñaworica caūbusuworije ūnie cūā bauetigaro ti macārē.

Tunu bairoa na cawāmojiyari rūmꝰ caāno na caboserūmꝰ quēñoawaja ānīnucūataje ūnie cūā ocajonemoetigaro.

Nipetiro ti macā macāāna na causeanīmiataje manigaro yua.

Ti macā macāāna nuniwapatari majā ati yepa macāāna catutuarā majū caānīmīrīcārā na caānīmiatacūārē, ti macā yasicoagaro.

Na pꝰame roro majū camasārē na ītoepewā.

Ati yepa macāā poari nipetiro camasā poarire carorije na camasīrījē mena na ītoepewā.

Bairi ti macā macāānarē na reyami Dios yua,” ī busuwī āngel.

²⁴ Ti macã Babilonia macããna roro majũ Dios yarã profeta majãrẽ, bairi Dios ya poa macããna caãna cããrẽ na pajãre ãnincũñupã. Nipetiro ati yerapũre capajãecoricarã cããrẽ Babilonia macããna jetoa tore bairo roro na ãsupa.

19

¹ Cabero yu tãgoroyawu capããrã ãmurecõõpu busurique tutuaro mena na caõcajorijere. Atore bairo ï ocajowã:

“¡Marĩ Quetiupaure cũ marĩ basapeoto! Marĩ Quetiupaũ marĩrẽ canetõũ majũ niñami. Marĩ Quetiupaũ Dios, nocãrõ cañũu nipetiro netõrõ catutuaũ majũ niñami.

² Cũ, Dios roque caãnorẽ bairo cariapea jicãrõ tũni camasãrẽ cañĩabesei niñami.

Bairi cariapea Babilonia macãrẽ rocayami yua ãmerẽ.

Ti macã macããna roro majũ na caãtiãnie mena ati yepa macããna camasãrẽ na royetuwã.

Dios yarã paacoteri majãrẽ ti macã macããna na capajãrerique wapa ãmerẽ na ãmebojayami Dios.”

³ To bero ïnemowã tunu:

“¡Marĩ Quetiupaure cũ marĩ basapeoto!

Ti macã Babilonia macã caãrjẽ buseri tocãnacã rãmua busewãmucõã ninucũgaro,” ï busuocajowã ãmurecõõpu.

⁴ Bairi yua, cabũtoa camasãrĩ majã veinticuatro majũ caãna, bairi aperã cacatirã seres majã bapariãnacãũ caãna cãã Diore bũtioro qũĩroawã. Yeparũ ñigãtu cũmuãti, cũ caruiro tronopũ carui Diore bũtioro qũĩroawã. Bairo qũĩroarã atore bairo ïwã: “¡Bairoa to baiãto! ¡Marĩ Quetiupaure cũ marĩ basapeoto!” ïwã. ⁵ Bairo na caãrĩpaure yua busurique Dios cũ caruiro tronopũ caãtie atore bairo ï ocajowũ:

“¡Nipetiro mujãã, cawĩmarã, bairi cabũtoa cãã marĩ Pacũ Diore cũ basapeoya!

Nipetiro mujãã cãrẽ caĩroarã, cãrẽ canucãbugori majã cũ basapeoya,” ï ocajowũ busurique.

La fiesta de las bodas del Cordero

⁶ To bero yu tãgonemowũ tunu capããrã camasã busurique paioo mena na cabusucajorore bairo caãrjẽrẽ. Poero paioo cabusucajorore bairo busuwũ. Bũro pariique paioo tutuaro mena cabusurijere bairo tutuaro caocajorãrẽ yu tãgowũ. Bairo ï ocajowã:

“¡Marĩ Quetiupaure cũ marĩ basapeoto!

Ãmerẽ marĩ Quetiupaũ Dios ñe ñnie carusaecu catutuaũ majũ cũ carotimasĩjũgoroi cũ marĩ basapeoto.

⁷ Cordero ya bõse rãmũ merẽ etacoaya.

Cũ yarã cũ ya poa macããna mena cũ caãnipa rãmũ etacoaya.

Jicãũ caũmũ cũ cawãmojiyari rãmurẽ bairo bõse rãmũ etacoaya yua.

Cũ nãmo caãnipaore bairo Cordero yarã caroaro qũẽnoyurã ãtiyama.

Bairi ãmerẽ marĩ useanito.

Marĩ yeripu tũgoña useanirĩ cũ marĩ ïroãto.

⁸ Jicãũ ñumõrẽ bairo caãna Cordero yarã pũame caroa jutii lino mena qũẽnorĩqũẽ, caugueri ñanie, caasiyarijere jãñarã ãtiyama.

Bairina, tie jutii caroa majũ lino mena qũẽnorĩqũẽ pũame Dios yarã caroarã caãna roro caãperã na caãnajẽ cutiere ïcõñarõ baiya,” ï busuocajowã ãmurecõõpu.

⁹ To bero ñiwĩ tunu ãngel: “Atie Dios cũ caãrjẽrẽ woatuya: ‘Useanirĩ na ãmarõ noa ñna Cordero cã cawãmojiyari bõse rãmũ caãno na capiioricarã pũame,’” ñiwĩ. Tunu ñinemowĩ ãngel: “Atie mũ cawoatujeataje cariapea Dios cũ cabusurije majũ niña,” ñiwĩ.

¹⁰ Bairo cũ caãrõ, yu pũame yu ruõo patuuri mena yu etanumuwã ãngel ruõori tuõu, qũĩroagu yua. Bairo yu caãto ñnarĩ, bairo ñiwĩ: “Tame, yure tore bairo ãpericõãña. Yu cãã murẽã bairo caãcũ Dios yau cũ paabojari majõcu yu ãniña. Mũ yarã aperã Jesũs yaye queti cũ caquetibũjucũrĩqũẽrẽ cajãnaenarẽ bairo yu cãã Dios paabojari majõcu yu ãniña. Bairi yure ïroaeticõãña. Dios roquere tore bairo qũĩroaya,” ñi quetibũjũwĩ ãngel.

Tie Jesũs cũ caquetibũjucũrĩqũẽ pũame caroaro jicãrõ tũni profeta majã Dios yarã na quetibũju masĩõ joroque caãtie niña.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Cabero ãmurecõõ capãnucãetarore ñiñajowũ. Bairo ãmurecõõpu capãnucãetaro yua, jicãũ caballo caboti majũ, cũ bui capesau camasocũ mena baujaetanucãwĩ. Cũ, caballo caboti bui capesau pũame atore bairo wãmecumi: “Cũ Caãrõrẽã Bairo Jicãrõ Tãni Caãcu, Caãnorẽ Bairo Cariape Caãcu,” wãmecumi, puga wãme. Caroaro cariape carotimasĩ cariapea cũ wapana cããrẽ caãmeoqũẽmasĩ ãnirĩ tore bairo wãmecumi. ¹² Cũ, caballo bui capesau caapee pũame peero caãwitiirije cãrõ paioo asiyawũ. Cũ ruõoa buipũre capee quetiupaũ cũ capesarije ñnie coronarẽ pesawĩ. Tunu bairoa jicã wãme woaturique camasã manierẽ cãgowĩ. Cũ jeto tie woaturiquere masĩwĩ. ¹³ Tunu bairoa jutiiro ruõpu catuatatore jãñawĩ. Cũ wãme yua

atore bairo woatirique ãmu: “Dios Yaye Caquetibujari Majõca” wãmecumi. ¹⁴ Cũ berore cũ usawã pajĩari majã umrecoo macãana. Jutii caroa caugeri manie lino mena qũenorĩquẽ cabotirije majũrẽ jãñawã. Na cũã caballoa cabotirã bui pesari cũ usawã. ¹⁵ Cũ riseropa ñosẽricãpã caoripã majũrẽ cũgowĩ. Tipã mena ati yepa macãana camasã poarire cũ cacãmitupapã ãmu. Tipã cacãgou ãniri tutuaro jĩcãrõ tũni rotimasĩ ãnigumi. Use ocore ripe jei, cũ rupori mena tutuaro pea abori caãcure bairo tutuaro na átiri na ñabesegumi camasãrẽ. Roro majũ na átigumi. Aperãrẽ use oco carorije nimarẽ bairo caãnierẽ na etio joroque caãcure bairo roro na átipacogumi. Dios nipetiro carotimasĩ ñe ùnie carũsacũ asiari tore bairo cũ caãtirotirijere na etio joroque átigumi. ¹⁶ Cũ, caballo caboti bui capesau puame jutiuro cayoaro cũ cajãñarõ, cũ isepato buire atore bairo woatirique cũgowĩ: QUETIUPARÃ CAANA QUETIUPAŦ MAJŦ NIŦAMI, QUETIUPARÃ REYES QUETIUPAŦ REY MAJŦ NIŦAMI, ĩ woarique tusawũ cũ isepato buire.

¹⁷ Tie bero ñiñaroyawũ tunu jĩcãũ ángel muipũ umrecoo macããcũ tũpũ canucũãrẽ. Cũ puame busarique tutuaro mena nipetiro aa majã ùna carii caugarã cawũrãrẽ na awaja piineñowĩ. Bairo na ĩwĩ: “¡Tiaya, neñarasã mujãã cũã! Dios paio cũ caugarique pajĩãrĩjẽrẽ ugarasã. ¹⁸ Quetiuparã reyes, bairi pajĩãrĩ majã quetiuparã riire ugarasã. Tunu bairoa caũmuã catutuarã rii, caballoa rii, bairi caballoa bui capesamiatana rii cũãrẽ ugarasã. Nipetiro Dios cũ careparã riire ugarasã. Paacoteri majã, bairi na quetiuparã, cawĩmarã cabutoa cũã nipetiro riire ugarasã,” na ĩ piineñowĩ ángel cawũrã ugarĩ majãrẽ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ bero yua, ñiñajowũ. Tame, moecũ monstroo, bairi quetiuparã reyes ati yepa macãana cũã na ùmuã pajĩãrĩ majã mena neñarã baiwã, pajĩãgarã. Caballo caboti bui capesau, cũ ãmuã pajĩãrĩ majã mena caãcũrẽ cũ ãmeo qũẽgarã, neñarã baiwã. ²⁰ Bairo na caneñarõ yua, caballo caboti bui capesau puame moena pugãrãrẽ na ñewĩ. Monstroo, bairi apeĩ cũ yaũ profeta mee caãcũ caĩtopai mena na ñewĩ. Mai, cũ, profeta caĩtopai puame caĩñaña manie caacurorije ùnierẽ monstroo cũ caĩñajoropũ camasãrẽ caãtĩ ĩñoricũ ãmi. Tie cũ caãtĩ ĩñomasĩrĩjẽ mena, cũ, caĩtopai puame camasãrẽ caĩtoepericu ãmi. Bairo na ĩtori yua, monstroo ya wãmerẽ na riapoa, o na wãmopũ na cawoatutoricũ ãmi. Tunu bairoa cũ caãtijẽño ĩñomasĩrĩjẽ jũgori cũ monstroore bairo cabauũ na cawericũ cũãrẽ na ĩroao joroque caãtacũ ãmi. Bairi yua, monstroo cũ caĩtopai mena pugãrãpũrea na ñerĩ peero capairira caãrõrũ na weenerocañuacõã jowĩ caballo caboti bui capesau puame yua. Cacatirãrẽã utabũcũrãre bairo azufere mena asuyaro caãrĩrapũ na recõãwĩ yua. ²¹ Bairo narẽ na reyaparori bero yua, aperã, na ãnana mena caneñamiatana puamerã caballo caboti bui capesau cũ riseropũ cawitiripãrĩ yise mena na pajĩãrepeycõãwĩ. Bairo cũ capajĩãrẽã camasã rii ãnajãrẽ yua nipetiro ugarĩ majã cawũrã ugarẽpeycõãwã. Aa ùna, yucaã ùna na rii ãnajãrẽ ugarẽpeycõãwã yua.

20

Los mil años

¹ Bairo cabairijere ya caĩñarõ bero, ñiñajowũ tunu apeĩ ángel umrecoopũ caruiacũre. Ope caũcũãrĩ opere pããrĩcãrõ llavere cũgori ruiamĩ. Āpõãwẽ jiyaricawẽ cadena cũãrẽ cũ wãmopũ nerĩ ruiamĩ. ² Tiwẽ cũ cacãgoriwẽ cadenawẽ mena dragõrẽ cũ jiyawĩ. Moecũ ãña caroagou cabũcũ caãñijũgoatãcũ wãtĩ, o Satanás cawãmecũcure cũ jiyawĩ yua ángel. Yoaro mil cũmaarĩ cãrõ majũ cũ jiyacũurocaũ ãmi, camasãrẽ tocãnacã yutea cũ caĩtoeparore bairo ĩ. ³ Bairo cũ jiyari bero yua, ope caũcũãrĩ opere cũ rocajãjocõãwĩ. Bairo cũ rocajãjori ti ope jopere nebiatucõãwĩ. Nebiaturi bero, ti jopere apeye ùnie mena jũgoo biatucõãwĩ usũro majũ yua. Mil cũmaarĩ cãrõ majũ mai yoari yutea ati yepa macãana camasã poarire cũ caĩtoeparore bairo ĩ, tore bairo cũ ãmi. Bairo mil cũmaarĩ canetõrõ bero majũ yua, cũ pããwiyogumi tunu. Bairo cũ pããwiyomicũã, yoari yutea cũ ãnirotietigumi. Yoaro mee cũ rocamañũcõãgumi.

⁴ Ñiñanemoroayawũ tunu trono ruirique capee caãnierẽ. Tie ruiriquepũ caruirã cũãrẽ na ñiñaroyawũ. Na puame camasĩrĩ majã, camasãrẽ ĩñabese masĩrĩquẽrẽ caupaátana carotimasĩrã ãma. Tunu bairoa ñiñaroyawũ Jesús yaye queti jũgori aperã na carũpoa patarericarã yeri ãnajãrẽ. Jesús yaye queti bairi Dios yaye caroa quetire caroarõ na catãgousarije jũgori na capajĩãrericarã ãnana yerire ñiñawã. Na ãnana puame monstroo, bairi cãrẽ bai cabauũ na cawericũ cũãrẽ caĩroaetana ãma. Tunu bairoa cũ monstroo wãmerẽ na riapopũ o na wãmopũ cũãrẽ cawoatuecoetana ãma. Na puame na capajĩãrĩcãrã nimirãcũã. Dios cũ cacatioricarã majũ ãma. Na cũã Jesucristo mena mil cũmaarĩ majũ camasãrẽ carotiãni masĩparã ãma. ⁵ Mai, aperã Cristo yarã cariaricarã caãnarẽ na catioemi Dios. Mil cũmaarĩ canetõrõ bero roquere nipetiro na cationemogumi yua Dios. Mai, na puame Cristo yarã, Dios cũ cacatijũgorã majũ ãna baiwã. ⁶ ¡Bairi useanirĩ na ãmarõ noa ùna Dios cũ cacatio jũgoripũre cacatioecoricarã yua! Bairina merẽ Dios ya poa macãana mena macãana caãniparã majũ tuagarãma. Bairi useanirĩ na ãmarõ. Merẽ yua na puame pugani cãrõ carianemotiparã

tuacōāgarāma. Pugani caria nemorārē bairo baietigarāma. Dios yarā sacerdotea majū roque tuagarāma. Cristo yarā sacerdoteare bairo caāna majū tuagarāma yua. Bairo catuarā ānirī Cristo mena jīcārō, mil cūmaarī majū camasārē na quetiuparārē bairo na rotimasī ānigarāma.

Derrota del diablo

⁷ Bairo mil cūmaarī canetōatato bero, Satanás wātī puame preso joricū caāniatacū preso wiyocogumi. Ti ope caācūārī operū caāniatacū pāāwiyocogumi tunu. ⁸ Bairo ti operū caāniatacū witiari, ati yepa macāāna nipetiropu caāna camasā poarire na itoñesēāūgumi. Gog apeī Magog cawāmecuna cūārē na itouāgumi. Na yarā pajīārī majā mena neñarī pajīāgarā na coteáto ī, tore bairo na itouāgumi. Gog apeī Magog yarā pajīārī majā puame capāārā majū nigarāma. Ria capairiya paputiro macāājē paa tūni majū capāārā nigarāma.

⁹ Bairo na, nipetiro yua, ati yepa jesanucā petiropu ēñota āmejoregarāma. Dios ya poa macāāna na caānipaurire ēñotagarāma. Dios ya macā cū camairī macārē ēñotamigarāma. Bairo na caēñota āmejoremiatacūārē, Dios puame umrecōo macāā peero mena na ñojoere peyocōāgumi. Jīcāū ūcū rusaricaro mano na joerepeyocōāgumi wātī Satanás cū caitoatanarē yua. ¹⁰ Bairo narē cañtomiatacū wātī puame yua ūtabucra azufre mena caūrīrapu ro-cañuacogumi. Monstruo apeī cañtopai profeta mena na cū caweneroca ñuajoricaropua cū cūārē cū rocagumi Dios. Tira caūrīrapua yua tocānacā rāmua, ñamii caāno cārō bopacooro tāmucōā ninucūgarāma. Di rāmū ūno yerijāetigarāma.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Cabero ñiñajowu tunu ruiricaro trono capairore. Quetiupau cū caruiro cabotirore ñiñajowu. To ruiricore carui cūārē cū ñiñajowu. Bairo topu carui riape cū caññarōā yua, ati yepa bairi umrecōo cūā peticoapu. Caāno tusarua yua yasimajūcoapu. Pugani noo ūnopu baunemoepū. ¹² Bairo cabairo yua, tocārōā ñiñaroyawu cariaricarā ānanarē. Quetiuparā rotiri majā caānimajūrā, aperā paacoteri majā ūmwarē bairo caāna cūārē na ñiñaroyawu. Quetiupau cū caruiro trono riapere nucūwā. Bairo na canucūrō patera tutiirire pāwī Quetiupau puame yua. Ape tuti cacaticōāniparā Dios yarā na caāno cārō na wāmerīrē cū cawoaturica tuti cūārē pāāwī. Bairo ti tutiirire pāārī bero yua, ti tutiiripu na caátaje woaturique nipetirijere iñacōñarī na iñabesewī. Dope bairo caroaro na caátajere, o roro na caátaje cūārē jīcārō tūnia na iñabesewī nipetiro cariaricarā ānanarē yua. ¹³ Bairo ria capairiyapu oco mena jūgori cariaricarā cūā catiri topu āma. Ati yepa jesaropu caānimirīcārā cūā merē catiri topu āma. Bairi ria cariaricarā, aperā ati yepapu cariaricarā cūā nipe-tiro topu jeto nicōāpeticōāwā. Na, nipetirore Quetiupau puame dope bairo caroaro na caátajere, o roro na caátaje cūārē jīcārō tūnia na iñacōñarī na iñabesewī. ¹⁴ Cabero riaricaro cawāmecutore, bairi cariaricarā na caāno cūārē azufre mena caūrīrapu recōāwī Dios. Pugani cārō marī cariaetiparore bairo ī, peeropu recōāwī yua. Bairi ti peeropu caānā puame cacatitunurīcārā nimirācūā, pugani carianemorārē bairo baiwā. Jīcāni riarī bero, tunu roro popiye rianemorīcārō āmu ti peero. ¹⁵ To azufre mena caūrīrapu cacatiāniparā wāmerē woaturica tutipū cawāmetusaena puamerē na reñuajocōāwī Dios. Topu tocānacā rāmua popiye bopacooro tāmucōā ninucūgarāma.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

¹ Bairo tie cabaipetietaro bero, ñiñawū yua cawāma umrecōore. Tunu bairoa yepa cūārē cawāma yepa majūrē ñiñawū. Caānijūgorica umrecōo, bairi caānijūgomirīcā yepa cūā cayasipetiātato bero āmu. Ria capairiya, ria puto cūā yasicoapu. Bairi tie caānijūgomirīqūē cabucū umrecōo cabucū yepa cūā tocārōā mamū yua. ² Tunu bairoa ñiñaroyawu macā caroa macā majūrē. Ti macā puame cawāma macā Jerusalén āmu. Dios cū caññajoro umrecōorū caruiatiata macā majū āmu. Caroaro qūēnoyu peyocōārīcā macā āmu. Jīcāo carōmio cō manapu caānipaurē caroa jutii jāñarī cō cacoterore bairo caroa macā majū āmu. ³ Tocārōā yu tūgowu tutuaro busurique quetiupau cū caruiro tronopu caatiere. Atore bairo iñoroyawu busurique: “Āmerē Dios camasā mena ñiñami. Na mena tocānacā rāmua nicōā ninucūgumi. Na, camasā, cū yarā cū ya poa macāāna nigarāma. Cū, Dios, cū majūā na Quetiupau Dios nigumi. ⁴ Cū, Dios puame nipetiro na caapee ocore paaregumi. Bairi yua, narē di rāmū riarique manigaro. Bopacooro bairique, otirique cūā manigaro. Roro pūñirō tūgoñarīqūē ūnie cūā manigaro yua. Cajūgoyepu nipetiro wāme roro bairique caānimirīqūē peticoapu. Bairi roro tāmūorīqūē manigaro yua,” ī ocajowu busurique.

⁵ Bairo cañocajoro bero, tronopu carui puame atore bairo īwī: “Yua, nipetiro caānimirīqūērē cawāma jeto yu ātiwasoaya,” īwī. Bairo ī yaparori, īnemowī tunu: “Yū cañrījē cariapea cabairije majū ñiña. Yū cañrorea bairo cabaipēe majū ñiña. Bairi yū cañrījērē woatuya,” īwī.

⁶ Bairo İri bero, yu puamerē űiwī: “Merē nipetiro yu átipeyo yaparotetaya. Yua, Alfa bairi Omegare bairo caăcū yu āniġa. Caānjūgoripaűua caānjūgoatācu carotimaűi yu āniġa. Tunu bairoa yua yu āniġa nipetiro ati űmurecōo macāġē to petio joroque caătīpaű. Bairi űeme jipiricarore bairo yure cabonetōrārē oco caroa caticōānāġē majūrē na yu jogu. Wapa jēnirīcārō mano na yu jogu.” ⁷ Bairi ni űcū carorije ātajere canetōnycāūrē tie caroa cū cacaticōā ninucūpeere cū yu jogu. Bairo cū jori yua, cū Quetiupaű Dios yu ānigu. Cū puame yu macārē bairo caăcū nigumi. ⁸ Aperā caġuena roquere azufre mena caūrīrapu na yu recōāgu: Aperārē uwirā yure caġroajānpairā, yu yaye quetire carii catāgoena roque peeropu āgarāma. Tunu bairoa caasiapairā, camasārē pajġārī majā, roro aperā na rupau mena caătīeppairā, carorije cūmuaġe űnierē caătīānpairā, bairi wericarārē caġroapairā, caġtopairā cūā nipetiro azufre mena caūrīrapu āgarāma. Topu na űna carorārē na yu recōāgu. Topuġe ánā yua, puġani cārō carianemorōrē bairo roro tāmuo āninucūgarāma,” űi quetibūjuwī Dios.

La nueva Jerusalén

⁹ Bairo Dios yu cū caġquetibujaro bero, āngel jīcāu yu tūpu etawī. Jīcā wāmo peti puġa pēnirō cānacāu jīcā wāmo peti puġa pēnirō cānacā wāme riariquere caătītuűaātana āngelea mena macāăcū āmi. Cū puame yutu etari yua, bairo űiwī: “Tiaya yu mena mai. Cordero nūmo caānīpaore mu űiġopa,” űiwī. ¹⁰ Bairo cū caġrō, Espīritu Santo yu cū camasiōrīġē jūgori qūēguericarore bairo yu caġġarōpu yu caġġaata yua, capairi buro űtā buro, caūmuarī buroru yu necoāmī āngel. Topu capairi macā Jerusalén macā caroa macā majūrē űiġowī. Dios cū caġġajoro, űmurecōopu caruatiāta macā caroa macā majū āmu. ¹¹ Ti macā puame Dios cū caasiyarīje mena buġtiro majū asiyabatowu. Caroa űtāăcā caasiyarica cawapapacaricore bairo asiyawu. űtā jaspe cawāmecutia caasiyarore bairo asiyawu. Tunu bairoa ēñoorō ġiġa āmewijoricarore bairo caroarō tusuri macā majū āmu. ¹² Tunu bairoa ti macārē ēñotarica turīro cūā pairō āmuarī turīro āmu. Ti macā rupa macārēā ēñota āmejorericarō āmu. To ēñotaricaro puame puġa wāmo petiro ruġore puġa pēnirō cānacā jopee majū jopeericapu. Ti jopeerīe tocānacā jopepūrea jīcāu jeto āngelea majā cotewā. Tunu bairoa tocānacā jopepūrea Israel yepa macāāna puġa wāmo petiro ruġore puġa pēnirō cānacā poa caāna caānjūgoricarā wāmerī tusawu. Jīcāu wāme jeto jīcā jopere woaturique tusawu. ¹³ Bairi yua, atore bairo jopeeri weerique āmu: Muipū cū cawāmuatōre itia jope āmu. Muipū cū carocajārī tua cūārē itia jope āmu. Cawarua jope cūārē itia jope āmu. Bairi ape nuġōā warua jope cūārē itia jopea āmu. ¹⁴ Tunu bairoa ti macā ēñotarica turīrore cajūgo tutuarīpaűire puġa wāmo peti ruġore puġa pēnirō cānacā jeto űtāpārī cūjūgorique āmu. Tipārīpaűe puġa wāmo peti ruġore puġa pēnirō cānacā jāā, Cordero yarā, cū cabesericarā apōstolea majā wāme tusawu.

¹⁵ Mai, yure caquetibuju āngel puame jīcāu cōġnarīcū oro mena qūēñorīcūrē cūgowī. Tii cōġnarīcū mena ti macārē cōġnagu āmi. Ti macā jopeeri, ti macā ēñotarica turīro cūārē cōġnagu āmi. ¹⁶ Ti macā baparcānacā nuġōāpu jīcārō tūni esari macā āmu. Bairi cayoaro cūā, caesaro cūā jīcārō tūnia yowāw. Bairi yua, āngel puame tii cōġnarīcū mena cōġnawī ti macārē. Bairi dos mil doscientos kilómetros cārō yoaro majū cōġnawī. Bairi ti macā cayoaro ti macā caūmuarō, ti macā caesaro cūā jīcārō tūni jeto yoaro cōġnawī āngel. ¹⁷ Ti macārē cōġnarī bero, ti macārē ēñota āmejorerica turīro cūārē cōġnaġawī. Camasā ati yepa macāāna cōġnarīcā wāmei cōġnawī. Bairi tore bairo cū cacōġnata yua, sesenta y cinco metros cārō majū āmuarō āmu ti macā ēñotaricaro.

¹⁸ Bairi tunu ti macā ēñota āmejorericaro puame űtā caroa jaspe cawāmecutīe mena qūēñorīcārō āmu. Ti macā puame caroa majū oro mena qūēñorīcā macā āmu. Caroarō majū űgueri mano ēñoorōrē bairo ġiġa āmewijorica macā āmu. Caroa macā majū āmu. ¹⁹⁻²⁰ Bairi tunu ti macā ēñotarica turīrore cajūgotutuarīje űtā caroa majū mena na cacūjūgorique āmu. Tocānacā wāmeűua űtā rupaa cawapacutīe mena wāmagorique āmu tipaűirīre. Atīe űnie caroa űtā cawapacutīe mena wāmagorique āmu:

Caānjūgoro ti macā ēñotaricore cajūgotutuarō jaspe mena qūēñorīcārō āmu.

Cabero macāātō cajūgotutuarō zafiro mena qūēñorīcārō āmu.

Puġaro bero macāātō āgata cawāmecutīe mena qūēñorīcārō āmu.

Itiaro bero macāātō esmeralda cawāmecutīe mena qūēñorīcārō āmu.

Baparcānacārō bero macāātō ónice cawāmecutīe mena qūēñorīcārō āmu.

Jīcā wāmo peti bero macāātō cornalina cawāmecutīe mena qūēñorīcārō āmu.

Jīcā wāmo peti jīcā pēnirō bero macāātō crisólito mena qūēñorīcārō āmu.

Jīcā wāmo peti puġa pēnirō bero macāātō berilo cawāmecutīe mena qūēñorīcārō āmu.

Jīcā wāmo peti tia pēnirō bero macāātō topacio cawāmecutīe mena qūēñorīcārō āmu.

Jīcā wāmo peti baparcānacā pēnirō bero macāātō crisoprasa mena qūēñorīcārō āmu.

Puġa wāmo cārō peti bero macāātō jacinto mena qūēñorīcārō āmu.

Bairi yua, catusaro cūā amatista cawāmecutīe űtā mena qūēñorīcārō āmu.

Tore bairo tie wāme ūtā mena ti macā ēñotaricaro catutuapee puḡa wāmo peti ruḡore puḡa pēnirō cānacāpu caānierē qūēnojūgoricaro āmu. ²¹ Tunu bairoa puḡa wāmo peti ruḡore puḡa pēnirō cānacā jopeeri majū caānie cūā ūtā cawapapacarije perla cawāmecutie mena qūēnoricā jopeeri āmu. Tocānacā jopeerūea tie ūtā perla jīcā mena qūēnoricā jopeeri āmu. Bairi tunu ti macā átawā caānimajūrīwā cūā caroa majū caasiyarije oro majū mena qūēnoricāwā āmu. Caroaro majū ūgueri mano ēñoorōrē bairo īña āmewiyoricawā āmu.

²² Apeyera tunu ti macāpūre Dios yapuā ūno santuario mamu yua. Merē Quetiupau Dios űe ūnie carusaecu catutuaū cū caāno āmu. Bairi topure santuario mamu. Dios catutuaū űe ūnie carusaecu, cū macū Cordero mena santuario bairo caāna merē ānicōāwā topure. ²³ Bairi tunu ti macā űe ūnie ruḡaerū. Muipū ūmureco macāācū, o űami macāācū ūcū cūā ti macārē cū cajīñabusuwopee mamu. Merē Dios cū caasiyabatorije mena jūgori ti macā caroaro jīcārō tāni busuwopeticōāwā. Tunu bairoa cū macū Cordero cūā jīñaworicare bairo caācū ti macārē cajīñawonemou majū āmi. ²⁴ Bairi nipetiro camasā poari caāno cārō ti ūmurecō macāāna camasā Dios yarā cū caasiyabatorije mena jūgori ānimasīgarāma. Tunu bairoa nipetiro ti yepa macāāna quetiuparā reyes ti macāpū cawapacutie na cacāgorije nipetirijere cū nunigarāma Diore. ²⁵ Tunu bairoa ti macā jopeeri cūā di rāmu ūno bia manigaro. Pāārīqūē jeto nicōā ninucūgaro tocānacā rūmupua. űami roque manigaro ti macārē yua. ²⁶ Bairi ati yepa macāāna cūā nipetiro caroa majū na cacāgomirīqūē cawapacutiere ti macāpū nunirāgarāma. Diore cū jogarāma. ²⁷ Dise ūnie carorije macāājē roque peeto ūno ti macāpūre jāāmasīētīgaro. Tunu bairoa ni ūcū āmerē Dios cū cateerije ūnierē caācu cūā jāāmasīētīgūmi. Caītopai, Itoriquere caātipai cūā jāāmasīētīgūmi. Dios yarā caāna cacatiānīparā wāmerē woaturica tutipū cawoatuecoricārā jeto ti macārē jāāmasīgarāma. Ti tuti Cordero ya tutipū cawoatuecoricārā jeto jāāmasīgarāma yua ti macārē.

22

¹ Bairo tiere yu caīñapetiro bero yua, jīcāū āngel űiñowī ria caugueri maniya majūrē. Tiya oco puame catiānajē majūrē cajoriya āmu. Eñoorōrē bairo caroaro majū īña āmewiyoricaya caroa oco tusuriyu āmu. Bairi tiya, Quetiupau Dios bairo Cordero mena na caruiro trono rocare niwitiyu. ² Tunu bairoa ti macā átawā caānimajūrīwā recomacārē tiya āmu. Bairi tiwā recomacārē, ria tāni puḡa nuḡōā tūpu cūārē yucu putinucūwā. Tii puame catiānajē majūrē cajoricu āmu. Jīcāū muipū bero jeto carīca cūtinucūrīcū āmu. Bairo īḡu űiña: Jīcā cūmarē puḡa wāmo peti ruḡore puḡa pēnirō cānacāni jeto carīcacutīi āmu. Bairi tii pūū cūā ati yepa macāāna camasā poarire na cātiomasīrīqūē āmu. ³ Bairi tunu ti macāpūre carorije āticūrīcārōrē bairo caānie manigaro. Ti macāpū Dios, bairo cū macū Cordero mena na caruiro cūā topua nigaro. Bairi cū yarā cū canetōrīcārā cūtu macāānarē bairo caāna jeto qūīroagarāma. ⁴ Na puame carīapea Diore qūīñamajūrīcōgarāma. Tunu bairoa na riape buire tocānacāpūrea Dios ya wāmerē na riapopu woaturicārā nigarāma. ⁵ Ti macāpūre űami manigaro yua. Bairi ti macārē caāna jīñaworique ūnie, o muipū ūmureco macāācū ūcū cū cajīñaworije ūnie cūārē boetigarāma. Quetiupau majū caācū Dios puame roque narē jīñawogūmi. Cū caasiyabatorije mena na jīñawogūmi yua. Bairo topū āna yua, na puame Dios mena tocānacā rūmua nicōā ninucūgarāma. Na cūā rotimasīcōā ninucūgarāma tocānacā rūmua yua.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Cabero āngel űiwī: “Atie yu caīrījē carīapea cabairije majū űiña. Yu caīrōrēā bairo carīapea cabaipēe majū űiña. Quetiupau Dios, cū yarā profeta majārē caroaro jīcārō tāni cū yaye quetire na quetibūju masīō joroque na caātinucūēna mu tūpu yu joami. Cū yarā caāna, cū yaye quetire caquetibūju āninucūrā tāmurīā cabaipēe, cū caātipeere na camasīparore bairo ī, yu quetibūju rotijoami,” űiwī āngel.

⁷ Tocārōā Jesús puame atore bairo ī ocajowī: “Tūgopeoya mujāā. ¡Petoaca ruḡaya mujāā tūpu yu caātiparo! Yoaro mee yu atḡu mujāā tūpu. Bairi useanirī cū āmarō ni ūcū caroa queti yu caquetibūju jūgoyeticūrījē carīi catūgon. ¡Cariapea cabaipēere yu caquetibūjucūrījē ati tutipū woaturiquere carīi catūgon useanirī cū āmarō!” ī ocajowī Jesús.

⁸ Bairi yua, Juan, atie cabaipēere yu majūpua űiñawā. Nipetirije atie cū caīrījērē yu majūpua yu tūgowū. Bairo atiere tūgo, īña, ātiri bero tiere yure caīñootacu āngel ruḡori tūpu yua yu etanumuwū, qūīroagu. ⁹ Bairo yu caāto īñarī, bairo űiwī āngel: “Tame, tore bairo yure āpericōāña. Yu cūā murēā bairo caācū Dios yau cū paabojari majōcu yu āñiña. Tunu bairoa mu yarā āperā profeta majā Jesús yaye queti cū caquetibūjucūrīqūērē cajānaenarē bairo yu cūā Dios paabojari majōcu yu āñiña. Nipetiro ati tuti woaturique caānierē carīi catūgosarārēā bairo caācū yu āñiña yu cūā. Bairi yure īroaeticōāña. Dios roquere tore bairo qūīroaya,” ī quetibūjwī āngel.

¹⁰ Bairo ñi quetibujy yaparori bero, ñinemowí tunu: “Atie caroa queti cabaipere yasioropu mu cūepā. Tie ati tutipū mu cawoaturijere yasioropu mu cūepā. Nipetiro camasārē na mu quetibujynetōwā tie queti yoaro mee cabaipere. Merē cōñamajūcōāña ti tutipū caīquetibujurore bairo cabaipetietapa rūmu yua. ¹¹ ¡Tame, merē cōñamajūcōāña! Bairi carōu carorije caācu, carorijerea cū átiacuáto. Carōu cañuetie majūrē caācu cūā bairoa cū átiacuáto. Apei caroa macāājērē caātiānucūū roque nemojāñurō caroare cū átinemoáto. Tunu bairoa, ‘Dios yau majū yu ānigu,’ caīrīcū cūā tocānacā rūmua nemojāñurō Dios cū caborore bairo cū áticōā ninucūāmarō,” ñiwí ángel.

¹² Bairo ángel yu cū caīquetibujuro, Jesús puame bairo ĩroyawí: “¡Tāgopeoya mujāā! Yoaro mee yu atígu mujāā tūpu. Caroaro mujāā caātiānajē wapa caroa mujāā yu cajopeere yu jeatimajūcōāgu. Tocānacāpūrea caroa wāme o rori wāme mujāā caātajere ĩnacōñarī bero, yu cajopee wapare yu jeatimajūcōāgu. ¹³ Yua, Alfa, bairi Omegare bairo caācu yu āniña. Caānijūgoripapūna caānijūgoatācu carotimasī yu āniña. Tunu bairoa yua, yu āniña nipetiro ati ĩmrecōo macāājē to petio joroque caātīpaū,” ĩ ocajowí Jesús ĩmrecōopū.

¹⁴ Bairi useanirī na āmarō noa ũna carorijere áperā caāna. Na jutiire coseweri ũgeri mánarē bairo caāna carorije cawapa cūgoena useanirī na āmarō. Na ũna roque yucu, Dios yau catiricu macāājērē cabōcamasīparā nigarāma. Tunu bairoa Dios ya macā cawāma macārē jāāmasīgarāma. ¹⁵ Aperā carorā catūgoñamasīēna roque ti macārē jāāmasīētīgarāma. Ti macā jāgoypūna tucōāgarāma. Carorije cūmuañe ũnierē, na rupau caborore bairo caātiepəpairā, camasārē capajīāpairā, wericarārē caīroapairā, ĩtopairiquere caborā ānirī tie jeteore caātiānucūpairā cūā ti macārē jāāmasīētīgarāma.

¹⁶ Bairo tunu yu tūgonemowí: “Yu, Jesús, mu tūpu cū yu joapu ángel yu yaure. Nipetirijere yu caquetibujy rotijorijere ĩbueri majā poarire na mu caquetibujynetōdoparore bairo ĩ, cū yu joapu mu tūpu ángel yu yaure. Yua, David ānacū pārami caānitasau yu āniña. Yua, cabusuatīpaū caāno butioro caasiyau, busuri ñocōrē bairo caācu yu āniña,” ĩwí Jesús.

¹⁷ Bairo cū caīrō bero, Espíritu Santo, bairi Corderore catūgousarā Dios yarā cūā bairo ĩwā: “¡Tāmurī tiaya jāā tūpu!” ĩwā. Bairi aperā noa ũna atie cū caīrījērē cariape catūgorā, “¡Tāmurī tiaya jāā tūpu!” qūñiña mujāā cūā. Neme jipiricarore bairo noa ũna butioro Diore caborārē caroa caticōānajē majūrē na jogūmi. Na carorije wapare na netōdōgūmi. peeto ũno wapa jēnirīcārō mano na jogūmi catirique majūrē.

¹⁸ Bairi mujāā, atie caroa queti cabaipere ati tuti yu cawoaturijere caroaro majū tūgousaya. Caroaro jīcārō tūni majū ása. Bairi mujāārē ñiña: Ni ũcū ricaati ati tuti caīrō netōjāñurō buipeare cū caquetibujynetōata, Dios roro netōrō cū átigūmi. Ati tutipū roro camasārē cū caātipere caquetibujuro netōjāñurō nemorō roro cū átīpacogūmi. ¹⁹ Tunu bairoa ni ũcū ati tuti caquetibujurije caroa queti cabaipere peeto ũnorē boetiri cū caya-sioata, yucu catirique macāājērē cajoricu rīcare cū ũgarotietigūmi. Tunu bairoa ati tutipū yu caquetibujuri macā Dios ya macā majū cūārē cū jāārotietigūmi.

²⁰ Bairi atie yu cawoaturijere cariape yaure caquetibujy puame bairo ĩnemoñami: “Bairoa yu baigu. Yoaro mee yu atígu mujāā tūpu,” ĩñami.

Bairi yu puame cū ñiña Jesure: “Mu caīrōrē bairoa to baiáto. Yu Quetiupaū tāmurīā tiaya jāā tūpu,” cū ñiña.

²¹ Marī Quetiupaū Jesús caroa majūrē mujāā cū jonemoáto mujāā nipetirore. Bairoa to baiáto.